751c
25

SBÍRKA

HISTORICKÝCH PŘÍKLADŮV Z DĚJIN SLOVANSKÝCH

ZVLÁŠTĚ PAK ČESKÝCH.

KAZATELŮM, KATECHETŮM, UČITELŮM, VYCHOVATELŮM
A VZDĚLANÝM ČECHŮM VŮBEC

SEBRAL A UPRAVIL

JAN NEP. ČERNOHOUZ,
OSOBNÍ DĚKAN V HOSTIVAŘI.

LIBRARY
UNIVERSITY OF TORONTO

DÍL II.

V PRAZE.
NÁKLADEM CYRILLO-METHODĚJSKÉHO KNIHKUPECTVÍ GUSTAV FRANCL.
1896.

LIBRARY
JUN 25 1976
UNIVERSITY OF TORONTO

PN
6095
C9C46
dil 2

Papež.

1. Jest hlava církve sv.

Petr Veliký, car Ruský, udělil katolíkům svobodné vyznání víry a povolal jesuitův a kapucínův do svých států. Oné přál sobě, aby církev ruská s římskou se spojila. R 1720 před smrtí svou povolal do Moskvy metropolitu, arcibiskupy a biskupy, nabádal k sjednocení se s církví římskou. Ale biskupové opřeli se proti tomu. Tu povstav Petr uprostřed sboru pověděl: „Já neznám žádného jiného pravého zákonního patriarchy, mimo patriarchu západního, papeže Římského. A poněvadž ho poslušni býti nechcete, od nynějška mne samého poslouchati budete.“ A od té doby byl Petr nejvyšší hlavou ruské církve. (*Theiner. Blahověst 1856.*)

V jisté tlupě hádali se prostí *ruští lidé*, pravoslavní a rozkolníci. A tu jistý starověrec mezi jiným hájil přednosti Římského papeže mezi ostatními oekumenickými patriarchy a to na základě biblických slov: „Ty jsi Petr, t. j. skála, a na té skále vzdělám církev svou.“ Hájil toho zcela opravdově, k velikému hněvu jeho pravoslavného protivníka, jenž se zastával cařihradského patriarchy. Kdož by si pomyslil, že na úpatí Kremlu ruský starověrec zastával se primátu papeže Římského!

(*Jos. Perwolf. Čas. Mus. kr. Čes. 1872.*)

Sv. *Vojtěch*, patron náš český († 997), po dvakráte, když pro hrdost a zarputilost lidu sobě svěřeného z vlasti české odešel, odebral se vždy k sv. Otci do Říma a opět k slovu jeho do vlasti své se navrátil, jevě takto oddanost a poslušnost k papeži, jakožto hlavě církve. (*Frencla Postilla.*)

2. Jeho primát uznáván.

Okolo svátku sv. Martina *Alžběta*, královna Česká a Karla IV, císaře Římského, matka († 1330), všechno pražské kněžstvo, též vzácnější a učenější pány světské jak vyššího tak nižšího stavu předvolala a jim svůj úmysl oznámila, že jediná péče a žádost její jest, aby Anežka, panna, pro tak veliké, jak jí Alžbětě, tak synáčku jejímu Karlovi IV. i také mnohým vlastencům prokázaná dobrodiní, za svatou veřejně obyčejem církevním vyhlášena býti mohla. Aby pak ta žádost její tím mocnější byla, dožádala se biskupa Pražského, též kapitoly jeho i jiných duchovních osob vzácných, ano také některých měst v Čechách přednějších, aby jí v tom nápomocni byli, a listy prosebné od sebe k papeži dali. Což když od obojího jak duchovního tak světského stavu šťastně vyžádala, jich listy k svým přiložila a do Říma skrze své posly vyslala roku 1328.

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Mlada čili Milada, sestra knížete Českého *Boleslava II.* Pobožného (967—999), byla od bratra vyslána do Říma, aby pro svůj národ u papeže vlastního biskupa vyprosila. I šťastně se tam s četnou družinou dostala, a sv. Otec Jan XIII. velmi poctivě ji přivítal. I přivolil papež k tomu s ochotou, a když i nový Řezenský biskup sv. Wolfgang překážky nekladl, založeno jest biskupství v Praze r. 973, a prvním biskupem v Praze stal se Dětmar, Sas (*Děj. čes.*)

Roku 1039 byli kníže České *Břetislav* a *Severus*, biskup Pražský, v Římě u papeže od krále Polského Kazimíra

a arcibiskupa Hnězdněnského Štěpána obžalováni, že zemi polskou vyhubili, zajaté Poláky Uhrům prodali a hroby Svatých otevrouce, jich sv. těla do Čech vzali. Legáti z Čech do Říma vyslaní, na první žalobu odpověď obšírnou davše, od té žaloby očištěni byli a při obdrželi. Druhou žalobu Čechové slyšíce vinni se dávali, vyznávajíce, že jsou proti řádu křesťanskému zhřešili. Na třetí pak žalobu takto odpověděli: Ne z všetečnosti ani z potupy Stolice apoštolské, ale z upřímné lásky a křesťanské vroucnosti to jsou učinili, když tělo sv. Vojtěcha, našeho milého vlastence a biskupa, též jiná těla sv. z jich hrobů počestně jsme vyzdvihli a do Čech odvezli tím úmyslem, aby v knížectví našem náboženství křesťanské se rozmnožovalo, v kterém ještě velmi zhusta modloslužebnictví se nalézá. Jestliže pak v těch věcech proti Pánu Bohu a proti právu duchovnímu jsme zhřešili, hotovi jsme uložené pokání vykonati. Biskup Severus také svou nevinnost dokázal, když vinu všecku přivlastnil bojovnému lidu, který neznaje duchovního práva vše dle své vůle konal a jej ta sv. těla z hrobu vyzdvihnouti donutil. Ale papež nechtě Břetislava ani biskupa Severa bez pokuty nechati, toto proti nim vydal, řka k jich poslům tato slova: Za takový účinek přikazujeme knížeti vašemu a biskupu, aby někde v slušném místě poctivý kostel vystavěli a osobami duchovními, proboštem, děkanem, kanovníky a žáky k rozmnožení chvály Boží jej osadili. Z té milosti poslové papeži děkujíce a odpuštění odjíti vzavše, s velikou radostí do Čech se navrátili a vůli Stolice apoštolské knížeti i biskupu oznámili. Břetislav kníže ačkoliv o to jedině pečovati začal, aby co nejdříve rozkaz Svatosti papežské vykonal a ten kostel postavil, i také náležitě nadal, však pro sedm let trvající válku, kterou s Jindřichem III., císařem Římským, vésti musel, ten kostel teprv po sedmi letech vystavěl. (*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Papež *Mikuláš* na žalobu bavorských biskupův z pravověrnosti povolal sv. *Cyrilla a Methodia* k sobě do Říma, aby se od nich dozvěděl samých, co a kterak učí. Oni pak ochotně r. 867 na cestu se vydali. Pro sočení opětné povolán byl Method od papeže Jana VIII. opět do Říma. Přišed tam roku 880 ospravedlnil se tak dokonale, že papež, potvrdiv jej v důstojenství arcibiskupském, podrobil vrchní jeho správě všecko i slovanské i latinské duchovenstvo v říši Svatoplukově a i schválil jemu opět užívání slovanského jazyka při službách Božích.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Dne 9. října roku 1045 zemřel sv. *Gunter* neb Vintíř, řádu sv. Benedikta. Po některém čase za Alexandra, nejvyššího biskupa Římského, na tom se horliví Čechové usnesli, aby své posly do Říma vyslali a to při papeži snažně vyhledávali, aby Gunter řádem církevním za svatého byl vyhlášen.

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Léta 1343. Povstala nevole mezi *Janem*, králem Českým a biskupem i vší kapitolou kostela vratislavského, protože Jan, král, některé statky držel, které náležely biskupu a kapitole kostela vratislavského. Častokráte byv od nich napomenut, aby jim to, co nespravedlivě odňal, zase navrátil, ale když to učiniti zanedbal, z Říma na něho klatbu vzali a všady po témž biskupství i jinde v klatbě jej býti vyhlašovali. Jan, král, vida se býti z církve katolické vyobcován, pojal Karla, syna svého, markraběte Moravského, s ním se do Říma vypravil a od toho vyobcování rozhřešení dostal, když přislíbil, že to, co odjal, zase navrátí. Papež tehdejší Klement VI., také toho u krále Jana a markraběte Karla vymohl, že Ludvík Bavorský, úhlavní nepřítel víry křesťanské z císařství Římského svržen a na místě něho Geraklus, syn hraběte z Nassova, za Římského císaře zvolen jest. Konečně vymohl i toho Karel u papeže, že biskupství Pražské na arcibiskupství povýšeno jest.

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Jaromír, biskup Pražský, v Římě obžalován jsa, tam se před Stolicí apoštolskou poslušně postavil roku 1068.

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Jiří z Poděbrad, král Český (1458—1471), aby dal papeži Piu II. důkaz o své oddanosti a horlivosti pro vzrůst a zdar církve římské, odevzdal r. 1460

pustý klášter sv. Ambrože na Novém Městě pražském naproti jeho královskému sídlu stojící, někdy od císaře Karla pro milanské benediktiny založený, mnichům sv. Františka přísnější řehole Kapistranovy, aby se v něj uvázali a v něm bydleli zabezpečiv je v tom sídle královským listem dne 14. června 1460 daným.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Kazimír, král Polský († 1584), uznal říši svou za odvislou od papeže Řehoře VII.

Brzy po nastolení sv. *Klimenta*, spolupatrona českého, papeže, mučenníka († 101), vznikla různice v obci korintské v zemi řecké. Povstaloť několik křesťanských osadníků proti řádně nařízeným a hodným osobám duchovního stavu, ti buřiči strhli i jiné a svrhli s úřadů duchovních starešin. Ale pořádná, utištěná část té osady vznesla touž věc na sv. papeže Klimenta, aby svou vážností, jsa Kristův náměstek, neplechu vyplel a obec spokojil. A svatý Kliment napsal a poslal Korintanům krásný, obšírný list, kterýmž provinilce kárá a ku kajicnosti vyzývá, kterýž list se u Korintčanů choval ve velké poctivosti.

(*Drahé kameny.*)

Roku 1133 *legát od papeže* do Čech přijel a dal do klatby Mainharda, biskupa Pražského, pro nějaké výstupky, pro které při papeži od svých kanovníkův pražských byl obžalován. Ale on vypravil se do Mohuče ku svému arcibiskupu, aby se z těch žalob, které se proti němu dály, vyvedl. I sjelo se tam mnoho biskupův, před nimiž Mainhard ze všeho náležitě se vyvedl a očistil a do Prahy se navrátil.

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Svatý *Makarius I*, metropolita Kyjevský, velmi oddán byl apoštolské Stolici, což patrno jest z předůležitého listu k papeži Sixtovi IV. ze dne 14. března 1476, jejž Makarius s veškerým duchovenstvem kyjevským a s velmoži podepsal, kterýž list začíná těmito slovy: „Všeobecnému Otci papeži, velikému slunci, svícnu oboru zemského, světlu církve, přesvatému Otci otcův, blahoslavenému Sixtovi, nejdůstojnějšímu náměstku svaté, obecné, katolické a apoštolské církve.“

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Helikardus neb Ekkard, biskup Pražský za knížete Českého *Oldřicha* (1012—1037), vezma radu od knížete i všeho duchovenstva do Říma odjel; kdež při papeži Benediktu VIII. mnohé obecné i velmi potřebné věci knížectví Českého jednal a vykonav svá putování i jiné všecky věci do Prahy se navracoval, proti němuž z Vyšehradu kníže Oldřich, též kněží, žáci i lid obecní vyšel, přívětivě ho vítajíce a do kostela sv. Víta doprovázejíce, kdež on vstoupiv na kazatelnici oznamoval lidu všecky ty milosti a svobody, které zjednal v Římě kostelu pražskému, a daje všemu lidu přítomnému otcovské požehnání do svého domu se ubíral.

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Peregrin, biskup Pražský, svoloval králi i kostelní statky zastavovati, též i prodávati. Proto od duchovenstva byv obžalován, do Říma před papeže Honoria povolán jest. Papež poznal jeho dobrotu i srdce měkké, a hned mu radil, aby Pražské biskupství opustil a v pokoji, tak jako na biskupa sluší, počestně živ byl. Načež Peregrin léta 1226 navrátiv se z Říma dle rady Honoria III., papeže Římského, biskupství opustil, do kláštera kazatelského mezi řeholníky v Poříčanech před Větším Městem pražským bydlící odešel a mezi nimi až do smrti živ byl.

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Přemysl (Otakar), král Český (1253—1278), učiniv pokoj s Belou, králem Uherským, od legáta papežského v Praze kříž přijal a na žádost papeže Alexandra IV. r. 1254 s velkým vojskem lidu českého, moravského, rakouského a štýrského na pohany, křesťanstvo velice sužující, do Prus táhl, je šťastně přemohl a do Kristova ovčince uvedl, když celou jich zem víře katolické vyučiti a je pokřtíti dal.

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Sv. *Václav*, vojvoda Český (928—935), chtěje chrám sv. Víta na hradě pražském vystavěti, poslal vyslance do Říma, aby dle vzoru chrámu sv. Petra kostel ten vystavěl. I obdržel povolení od papeže Jana XI. I měl kostel ten sv. Víta podobu okrouhlou, jako te-

hdejší kostel římský a dal tomuto kostelu jméno kostel sv. Petra v Římě

Zase podruhé sv. Václav do Říma k Svatosti papežské posly vyslal, žádaje, aby týž náměstek Kristův povolení v tom dal, aby mohl knížectví České bratru svému Boleslavovi podstoupiti. (*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Václav, jsa král Český (1282—1305) rozený, také pořádně volený, když byl svým korunováním prodlel, potom poradiv se s Pánem Bohem a se svými věrnými radami, vyslal roku 1297 své posly do Říma k papeži Bonifáci VIII. a od něho požehnání žádal, chtě tomu, aby v církvi sv. jeho korunování tajné nebylo. Poslové, když se z Říma navrátili a bullu od Svatosti papežské přinesli, vyslal on král zase nové poselství ku Gerardovi, arcibiskupu Mohučskému, žádaje ho, aby dle úřadu svého na království České jej pomazal a korunoval.

(*Jan Beckovský Poselkyně.*)

Vilím, hrabě z Drnholce jinak z Kaunic, přidržuje se Konráda Znojemského knížete, do Rakous nepřátelským způsobem jezdil, kostely a kláštery, též jiná stavení pálil a bořil. Sestra pak jeho jménem Miroslava, panna velmi nábožná, často jej z toho trestala i také tak srdce jeho pohnula, že on pokáním jsa pohnut roku 1181 do Říma jel, tam za své hříchy pokání uložené konal a domů se navrátiv na svém Kounickém panství slavný klášter dle uložení papežského vystavěl a jej pro sto panen duchovních bohatě nadal, do něhož také panny duchovní řádu praemonstratenského uvedeny byly.

(*Jan Beckovský.*)

Roku 1471 nastoupil nový papež Sixtus IV. Král Český *Vladislav II.* nastoupil právě roku toho trůn Český a vypravil k papeži posla svého, aby mu oznámil, kterak na trůn Český vstoupil a že se jemu ku křesťanské poslušnosti přikazuje.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Okolo 18. června 1487 přišlo od *Vladislava II.*, krále Českého, slavné poselství do Říma, v jehož čele byli dva katoličtí pánové Půta Švihovský z Riesenburka a Jan Hasišteinský z Lobkovic, podávajíce od svého krále poslušenství papeži. Papež Sixtus IV. nemoha již tomu se vyhnouti, přiznal Vladislavovi dlouho žádaný titul krále Českého. (*Zap. Čes. mor. Kr.*)

Roku 1207 odevzdal *Vladislav Odonicz*, kníže Polský, zemi svou pod ochranu papeže a posílal mu do Říma ročně poplatek.

(*Rich. Roepell. Gesch. Pol.*)

Roku 1068 kníže Český *Vratislav* skrze legáty sv. papeži Alexandru II. vojsko, peníze a všecko, což by k obraně katolické církve užitečno bylo, přívětivě obětoval. A za tu tak velkou přívětivost a k sv. Máti, římské církvi lásku od Svatosti papeže Alexandra II. obdařen byl takovou milostí, jaké žádný kníže, žádný král, ani císař nedosáhl. Totiž aby mohl, kdykoliv chtěl, biskupskou čepici nositi.

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Roku 1079 učinil *Vratislav*, kníže Český, psaní k papeži Řehoři VII., žádaje ho, aby v jeho knížectví Českém mše sv. jazykem slovanským čteny a zpívány byly. Avšak papež žádost Vratislavovu odmítl, udav i důvody.

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Roku 1088 poslal kníže Český *Vratislav* do Říma k papeži Urbanovi II. listy a papeže snažně žádal, aby mu dovolil v počestném místě pod jménem ss. Petra a Pavla kostel postaviti dle vzoru kostela v Římě. A když nákladný kostel ten na Vyšehradě vystavěn jest, poslal opět do Říma, žádaje, aby mu někoho z Říma poslal, kdo by kostel ten vysvětil. Papež poslal Jana, kardinála, Tolosánského biskupa, a Petra, Svato-Jiřského probošta, aby ten kostel posvětili, probošta, děkana a celý počet kanovníkův při něm ustanovili. Všickni pak samému papeži a jeho soudu poddáni byli a žádnému jinému.

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

3. Jest ochrance a smírce národův.

Chorvaté, nemohouce hrozné ukrutnosti, kteréž nad nimi Frankové provozovali, déle snésti, sáhli k odboji a knížata nad nimi od Frankův ustanovená zbili. Protož veliké vojsko z Frank proti nim vytáhlo. Po sedmi-

leté válce Chorvati s těžkem obdrževše převahu všecky Franky, ba i samého jejich vůdce Kocilina života zbavili. Stalo se to mezi l. 825—830 za panování knížete Parina. Dosáhše úplné svobody a neodvislosti nemeškali obnoviti smlouvu s papežem, stvrdivše ji přijetím víry křesťanské, od níž se byli odvrátili, hledíce nepochybně tím způsobem získati mohutného zástupce proti útokům Frankův. I kníže Sděslav Branimír nemeškal r. 879 s národem svým poddati se pod ochranu papeže Římského. (*Pav. Šafařík. Slov. Starožit.*)

Roku 1252 a 1253 vedl *Bela IV.*, král Uherský, válku s Přemyslem Otakarem, vojvodou Rakouským a Štýrským. V bitvě před Olomoucí padlo na tisíce Moravanův a jiných počet nesčíslný utíkajíce před divokými Kumany v řece Moravě se utopili. Tu papež Innocenc IV. dívaje se dávno se žalostí na to, kterak se knížata jemu oddaní mezi sebou vraždí, často je k pokoji napomínal. Na počátku července 1253 poslal svého poenitenciaře, bratra Velasca z řehole minoritské, aby se král Uherský se svým nezřízeným vojskem nazpět do Uher navrátil, jinak jestli že by toho učinil, že má od papeže poručení jej i celé království Uherské do klatby dáti a služby Boží tam zastaviti. Král Bela rozváživ si to uposlechl papeže, činil příměří, od Olomouce odtrhl a do své země s celým vojskem se navrátil.

(*Zap. Čes. morav Kron.*)

Mikuláš, mocný car Ruský, navštíviv Řím, odebral se roku 1845 i k papeži, ačkoliv katoliky v říši své pronásledoval. V císařském skvostu vstoupil před papeže, ač nevolno mu bylo kolem srdce. Papež postavil ho po levici, což se mu ještě nikdy nestalo a za řeči oznámil mu pronásledování katolíků v Rusku. Císař se omlouval zákony, ale papež mu odvětil: „Vaše Veličenství. Zákony v říši Vaší jsou lidské a mohou se změniti, ale zákony říše mé jsou Božské a nemohou se měniti. Oba budeme jednou státi před soudnou stolicí Boží a tam účet klásti ze svého jednání.“ Taková přímá řeč dojala císaře, tak že ještě jednou papeže navštívil a oba přátelsky se objímajíce, se rozešli. (*Westermayer.*)

Roku 1720 spojili se věřící řecko-ruské církve západních krajin říše na církevním sněmu Zámostském opět s církví římsko-katolickou, kteréž spojení trvalo až do roku 1839, kdežto dílem úskoky, dílem násilím ruské vlády opět jsou odtrženi, a více než 3 miliony duší v zhoubné rozkolnictví strženo jest. Ale na tom nebylo dosti. I věřící sjednocení v Polsku měli se rozkolu získati buď jak buď. Byl tudíž nejprv úlisně požádán biskup Chlumský Felician Szumborski, aby nařídil duchovenstvu svému, by při službách Božích užívalo obřadů starších, obyčejných před sněmem Zámostským. Přílišnou služebnou povolností učinil tak nařízením 12. srpna 1841, nenaděje se, že tím i sám upadá i své věřící uvrhuje v staré rozkolnictví. Dozvěděvše se o tom papež *Řehoř XVI.* neopomenul napomenouti biskupa toho, načež pak tento co pravověrný syn církve sv. se zachoval. Vydalť odvolání k duchovenstvu svému a věřícím ve způsobu pastýřského listu, z něhož jeho pokora a oddanost k sv. církvi vysvítá patrně.

(*Blahovést. 1868.*)

Papežové prostředníky. Německem a Španělskem vyžádané prostřednictví sv. Otce Lva XIII. připomíná zajisté každému dějepisumilovnému ony doby, kdy mocnářové v důležitých událostech, ve zhoubných válkách spravedlnosti papežů se dovolávali, a tito u vědomí svého úřadu prostřednictvím svým mnohé zlo od národů odvrátili.

Jakmile církev po krutém pronásledování v pokoji působiti počala a vladařové sladké jho Kristovo přijali, tu slovo papežovo stávalo se pro ně rozhodujícím; spatřovali v něm dobrého Otce všech věřících, spravedlivého soudce, ochrance nešťastných i pronásledovaných a pevně důvěřovali ve spravedlivost jeho.

V pátém století Innocenc I. jeví se prostředníkem mezi Římem a císařem Honoriem, Lev Veliký mezi východní a západní říší Římskou, též ukrotil hněv Atilly r. 452.

Anastasius II, r. 496 požádán byl od krále Theodoricha a Byzantinského císaře Anastasia I, aby mír sprostředkoval, což se mu také pomocí vyslanců, římského patricia Festa a

biskupů Cresconia a Germana, podařilo.

Jan II., r. 533 krále Gothů o mír prosil. — Agapit I. r. 536 odebral se na prosbu Gothického vladaře Theodahata na Bosporus a smířil jej s císařem Justiniánem.

Řehoř I. (590—604) zvolen za rozhodujícího soudce mezi Longobardským králem Agilulfem, městem Římem, exarchou a císařem.

Jan IV. (641) mezi exarchou Theofilaktem a vévodou Gisulfem z Beneventu.

Události, kde papežové co smírcové se objevují, vynikají zvláště v VIII. století, kde papežové zároveň i vladaři byli a rozhodnutí jejich větší ještě význam mají.

Řehoř II. zabránil velikému krveprolití mezi Lvem Isaurským a Italii a svou domluvou pohnul Luitpranda, Longobardského krále, aby se se Lvem nespojoval (r. 716).

Štěpán II. (r. 752) odvrátil svou výmluvností válku mezi Desideriem a Rachisem.

Zachariáš (od r. 752—568) od Eutychia a města Ravenny za smírčího soudce byl žádán; jemuž se též podařilo Longob. krále Luitranda s Raveňany smířiti. A když později Longob. král Rochis proti Římu táhl, vyšel mu Zachariáš vstříc, a Rochis tak se pokořil, že korunu svou k nohám velebného papeže složil a oděv královský oděvem synů sv. Benedikta změnil.

Tentýž papež rozhodl při mezi Nerovingem Childerichem III. a Pipinem.

V IX. století byl Štěpán V. (r. 816) králem Burgundským o radu tázán a poradil, aby Ludvík, syn Bozoův, za krále byl volen.

Jan IX. (r 898—900, za něhož Morava biskupství Pražskému přivtělena byla) smířil krále Berengara s Lambertem.

Jan XV. (r. 985) žádán o rozhodný výrok mezi králem Hugonem a Franky ve při s Arnulfem, synem Lothara. Smířil též krále Ethelreda Anglického s Richardem Normandským.

Lev IX. (r. 1049—1054) smířil císaře Jindřicha s vévodou Lothrinským a později s Ondřejem Uherským.

Viktor II. (1055—1057) svým slovem zamezil válku mezi Jindřichem III. a Fernandem Kastilským. V Zotfeldu, kamž sám cestoval, učinil mír mezi císařem a Bohumírem Lothrinským.

Alexandr II. (r. 1061—1073) Jindřicha se Sasy smířiti se snažil; rovněž tak i Řehoř VII. (r. 1073—1085) jeho nástupce.

Připomenouti sluší též Urbana II. (r 1088—1099), který dva bratry, Rogera a Bohumunda, vévody Normanův, a mnohá ještě jiná knížata smířil a je ku křižáckým výpravám přiměl.

Řehoř VIII. (r. 1187) smířil republiky Pisánskou a Janovskou.

Coelestin II. (r. 1191—1198) mezi Tankredem a císařovnou Konstantií mír zjednal.

Innocenc III. (r. 1198—1216) přemnoho rozepří uspokojil, ano, směle říci lze, že veškerá jeho činnost byla samé usmiřování. Byl žádán za soudce od Norvézska Novarry, Portugalska, Armenie, Skotska, Polska, Uher a Dánska. Zjednal mír mezi Jindřichem Laskarisem a Bulharským králem Ivanovičem (Joanicius). Na cestě do Pisy, kterouž smířiti chtěl s republikou Janovskou, v Perugii zemřel.

Řehoř X. (1271—1276) uzavřel mír mezi králem Karlem, Janovem, Bononii a Benátkami; jeho výroku dovolávali se Ghibelinové a Velfové, a jemu se i roku 1273 podrobili.

Innocenc V. (r. 1276) zjednal mír mezi Janovem a sousedními městy, rovněž mezi městy Pisou, Lukou, Janovem a králem Karlem Sicilským.

Mikoláš IV. (r. 1288—1292) ustanovil podmínky míru mezi králem Alfonsem Aragonským a Karlem II. a Eduardem Anglickým.

Mikoláš III. (r. 1277—1280) rozbroj mezi Sanciem IV. a Ghibeliny, Filipem Rudolfem a Karlem potlačil.

Bonifác VIII. (r. 1294—1303) byl smírčím mezi městy Benátkami a Janovem, Francii a Aragonii, stran bílých a černých ve Florencii, císařů a králů Francouzských a Anglických, Filipa Krásného a Eduarda III.

Pamětihodny jsou též smlouvy, kteréž Benedikt XII. (r. 1334—1342) mezi Robertem Neapolským a Bedřichem Sicilským sprostředkoval, pak Clementa VI. (r. 1342—1352) mezi

Francií a Anglickem, mezi Castilií a Aragonií, Toskánskem a Lombardií, Janovem a Benátkami, Uherskem a Johanou Neapolskou.

Mezi Janem II. Francouzským a Eduardem Anglickým byl smírčím Innocens VI. (r. 1360), kterýž uzavřel mír v Bretigny. — Tytéž národy musil ještě jednou Urban V. (r. 1362—1370) smiřovati.

Řehoř XI. (r. 1370—1373) kardinálem Gny-em udobřil Castilii s Portugalskem, Aragon s Novarrou.

Kalixt III. (r. 1455—1458) zamezil válku mezi císařem Bedřichem a Zadislavem Uherským.

Mikoláš V. vyrovnal rozepře v italských republikách, pak mezi Alfonsem králem a vévodou Savojským.

Alexandr VI. (r. 1492—1503) v rozepři Španělska a Portugalska o hranice zemí jejich rozhodnul.

Pavel III. (r. 1534—1549) zjednal mír mezi Karlem V. a Františkem I. Francouzským a sám, ač stařec, r. 1536 do Nizzy za tím účelem se odebral.

Pamětihodný jest též výrok Řehoře XIII. (r. 1572—1585) vzhledem k míru Ruska s Polskem, vyjednaný legátem Possevinem r. 1582, o němž píše Pierling v knize: „Un arbitrage pontificale au XVI. siècle, mission diplomatique de Possevin à Maseau."

Řehoř XV. (r. 1621—1623) když se Rakousko a Španělsko o Veltlin v kantonu Graubundenském schodnouti nemohly, rozhodnul

Z úryvků těch patrno, jak papežové vždy o to se snažili, mír a pokoj národům zachovati a zlo války od nich odvrátiti a zajisté, kdyby byl Napoleon III. r. 1870 Piem IX. nabízené prostřednictví mezi Německem a Francií přijal, nebyl by se pokoření Sedanu dožil.

Toť jisto, kdykoli se národové a vladařové smiřujícím výrokům papežův podrobili, vždy dobře pochodili; protož dobře praví Leibnitz: „Pokoj jest zjištěn a národové blíží se zlaté své době, když papežové dobročinnou svou moc vykonati mohou.

(*P. Fl. B. Čech 1886.*)

4. Proto ho:

a) cti.

Roku 1448 vydal se legat papežský kardinál *sv. Anděla* z Uher na cestu do Čech, maje průvod četný a slavný. K pánům rakouským, kteří vyjeli s ním z Vídně, posláni jsouce od krále Bedřicha, připojil se na cestě Oldřich Rožmberský s třemi syny svými, Jindřichem, Janem a Joštem, Menhart z Hradce a více jiných pánů s lidem svým, tak že bylo na 500 koní. Dne 1. května odpoledne přiblížil se kardinál k Praze po silnici od Benešova, a přivítán jest se slávou dávno před tím nevídanou, jakoby král přijížděl do města. Pražané vyšli mu naproti až ku Krči, napřed žáci malí i velcí ze všech škol, kanovníci, mistři bakaláři a studenti, kněží, mniši, též každé řemeslo pod korouhví svou, také konšelé všech tří měst ve slavné úpravě se stříbrnými hůlkami v rukou dle obyčeje. Když legat přijel sedě na mezkyni, přivítán jest předně řečí oslavnou, potom přijali jej konšelé staroměstští pod nebesa, a tak vedli jej v průvodě do Prahy se chvalozpěvy. Po cestě Novým a potom Starým Městem zvoněno jest proti němu ve všech kostelích a klášteřích, až přiveden jest do kostela Panny Marie před Týnem a odtud potom doprovodin k hospodě proň připravené u Slonů na rynku Staroměstském (č. 609, 610). (*Čes. m. Kr.*)

Roku 1160 musel jíti *Daniel*, biskup Pražský, jakožto legát papežův do Uher ku králi Gejzovi II. za jistou záležitostí, a byl v Uhersku s velkou slávou přivítán. (*Děj. česk.*)

Když se roku 1368 císař a král náš *Karel IV.* ve Viterbu s papežem Urbanem konečně sešel, vyšel mu vstříc s celým duchovenstvem a hojným lidem a uvedl ho do města Říma. Sednuv s koně u brány vedle kastellu sv. Anděla, pojal bílého mimochodníka, na němž jel papež, za uzdu a pěšky vedl ho až ke stupňům kostela Svatopetrského v Římě. Nad tímto zjevem křesťanské pokory většina divákův stanula radostí jako u vytržení. Na den všech Svatých potom císařovna korunována jest od papeže v kostele sv. Petra.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Když za císaře Josefa II. papež Pius VI. sám do Vídně se odebral r. 1782, učinil návštěvu i u mocného ministra *Kaunice*. ač tento ho ani sám nenavštívil. A když papež kancléře dal se tázati, kdy by mohl shlédnouti památnosti jeho paláce, určil mu Kaunic den a hodinu. Když papež ve ville se objevil, přijalo ho služebnictvo v bohaté livreji, ale Kaunic v obyčejném oděvu domácím a dával na jevo důvěrnost, která se zpupné vysokomyslnosti na vlas podobala.

(*Fr. Kryštůfek. Čas. kat. duch. 1874.*)

Roku 1459 vyslal papež *Pius II.* dva zvláštní legáty do České koruny kněze Jeronyma Landrosa, arcibiskupa Kretenského a doktora Františka z Toleda, arcijáhna sevillského k upravení sporu s Vratislavskými. Dne 25. října přijeli do Prahy a král Český, Jiří z Poděbrad s velikou ctí je přijal.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Papežský legát *Řehoř de Crescencio*, jenž za příčinou vyjednávání mezi papežem a králem Českým Přemyslem Otakarem I. v Praze se zdržoval, chován byl od krále velmi počestně a zdržel se v Praze až dlouho do následujícího roku 1222. (*Děj. česk.*)

Když dne 25. prosince r. 1414 císař *Sigmund* do Konstancie k církevnímu sněmu zavítal, očekával papež v kostele biskupském jej a sloužil sám osobně velikou mši sv. zpívanou s neobyčejnou stkvostností a nádherou. Podle obyčeje starodávného ministroval při tom král Římský u oltáře, za jáhna odin jsa, s korunou na hlavě a zpíval hlasem vysokým evangelium „vyšlo jest vyrčení od císaře.“ Po skonání mše sv. odevzdal mu papež meč svěcený s doložením, aby ho užíval k ochraně Církve: což Sigmund s radostnou ochotností učiniti slíbil.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Roku 1378, za krále Českého Václava IV. byl arcibiskup Pražský Jan Očko z Vlašimi jmenován první Čech kardinálem. Papež *Urban VI.* vypravil ke dvoru krále Václava v prosinci téhož roku svého posla kardinala Pileusa, rozeného hraběte de Prata, arcibiskupa Ravennského, aby o Urbanovy záležitosti, v říši Německé a České pečoval. Ten kardinál přišel na počátku března r. 1379 do Čech, nesa ssebou kardinálský klobouk pro Jana Očka určený. Celá Praha vyšla mu dne 6. března na přivítanou vstříc; ovdovělá císařovna, po císaři Karlu IV. Alžběta, velký počet knížat, zemských pánův, praelátův, mistrův a žákův obecného učení a tu nedaleko Proseka kde se říkalo na odpočinku sv. Václava, již za soumraku kardinál Pileus arcibiskupovi Janu Očkovi u přítomnosti všech vznešených osob s ním z Prahy vyšlých kardinálský klobouk slavně odevzdal a pak do Prahy jest uveden (*Zap. Č. m. Kr.*)

b) Drž se ho.

Svatý *Benno* (Zbyněk), biskup Míšenský, apoštol Srbův lužických († 1106), držel se pevně a věrně středu a skály církve, papeže, raději si přitáhl nenávist a pronásledování císaře a biskupství své na čas opustil, než by se byl odloudil a odtrhl od hlavy církve.

(*Jan Bílý. Legenda.*)

Josef Šumljanský, uniatový biskup Lvovský († 1708), pilně se staral o rozšíření unie ve své diecési.

(*Děj. pols.*)

Hippolit Zigmunt Terlecký, polský spisovatel, stav se před rokem 1840 v Paříži knězem, snažil se hlavně o to, aby uniatství, t. j. spojení s Římem šířilo se mezi Jihoslovany.

Method Terlecký, biskup Chelmský, odebral se i do Jihoslovan, kdež pobyl i nějaký čas jmenovitě v tehdejší vojenské Hranici, šíře tu unii od r. 1625—1629.

c) Haj a podporuj!

Lešek Bílý, stav se roku 1206 velkoknížetem Polským, odevzdal ještě téhož roku sebe a svou říši pod ochranu Římského papeže a zavázal se k ročnímu příspěvku pro Řím. (*Dlugoš. Děj. pol.*)

František I. císař Rakouský a král Český (1792—1835), roku 1814 vysvobodil od císaře Francouzského Napoleona I. vězněného papeže Pia VII

(*Fr. Vacek. Čas. kat. duch. 1835.*)

Kreuza Rzewuski, Lihan, arcibiskup Smolenský († 1659), člen řádu basiliánského, byl učený theolog a horlivý zastavatel unie, kterouž i spisy hájil.

(*Děj. pol.*)

Sv. *Petrský halíř* v Čechách do polovice XIV. století.

Stolice papežská, musíc podstupovati boj s císařstvím Římským národa Německého, potřebovala vydatných příjmův, ze zemí mimoitalských a zavedla tak zvaný sv. Petrský halíř. Jméno má peníz ten od toho Mat. 4, 27, jak sv. Petr peníz, který v rybě se nalezl na daň chrámovou za sebe a za Mistra svého dal. Daň tu dávali národové papeži za ochranu, která začasto byla jen illusorní. V Polsku a Slezsku uveden halíř sv. Petrský již s křesťanstvím, jak z listu Boleslava Chrabrého k papeži Benediktovi VIII. poznáváme (1012 v září.)

V Čechách zavedena daň ta založením biskupství v Praze r. 973 a to odváděna daň ta od knížete samého Boleslava II. Daň tu odváděl i kníže Břetislav I., doufaje, že biskupství Pražské povýšeno bude na arcibiskupství; Spytihněv II., touže po důstojnosti královské, sliboval ročně platiti papežské stolici 100 hřiven stříbra, chtěl daň tu zvýšiti. Vratislav II z počátku daň tu platil, později pomáhav Jindřichu IV. proti papeži r. 1083 daň tu asi neplatil, načež si papež Kliment III. naříkal. Na konci XII a počátkem XIII. století daň ta asi správně se odváděla za Přemysla Otakara I. r. 1219 na sněmu kladrubském usnešeno, aby daň ta placena byla od celé země a zmařena snaha papežova daň z hlavy. Za jeho času uložena byla daň papežská i kněžstvu. I Přemysl Otakar II. daň tu platil, dokud papež císařovi Rudolfovi nestranil. Po neblahém pádu Přemyslovu daň ta opět placena v Čechách a ustanoveni zde i výběrčí. V Čechách záležel toho času halíř papežský v desetině veškerých církevních poplatků. Že nástupcové Přemysla Otakara II. podporovali stolici papežskou u vybírání daní těch, vysvětlují politické okolnosti dostatečně Štědrotou Václava II. byly daně ty i rozmnoženy. Poměry ty trvaly až do časů císaře a krále Karla IV., kterýž pozdvižením biskupství Pražského na arcibiskupství tím více papeži pomáhal. *(Dle Josefa Teige.)*

5. Nepřítel dochází trestu,

viz: „Církev 1!“

Pavláni,

viz: „Řehole I. 1!“

Pečeť zpovědní,

viz: „Pokání 2 c, cc!“

Peklo.

Jest místo trápení; myšlénka na ně obracuje.

Blahoslavený *Karel Spinola*, Pražan, jesuita, mučenník († 1622)), byv veden na smrt ohně, učil pohanů, že oheň vyznavačům chystaný byl sotva stínem věčného ohně, do něhož zatvrzelí hříšníci a nevěrci po smrti budou uvrženi. *(Drahé kameny.)*

Sv. *Václav I.*, kníže Český (928—935), shledal-li u pohanů, kteréž poučoval, tupého rozumu a tvrdého srdce, ty děsil věčnými mukami, neuvěří-li v Hospodina Boha a Spasitele svého. *(Drahé kameny.)*

Penízek,

viz: „Maria 3 d!“

Piaristé,

viz: „Řehole I. 1!“

Pilnost,

viz i: „Vytrvalost!“ „Práce!“

1. Zvláštní se vyznamenali.

Jan Beckovský, dějepisný spisovatel náš a křižovník († 26. prosince 1725), měl v úřadě svém mnoho zaměstnání. Avšak vzdor tomu horlivě zanášel se pracemi bohoslovnými i historickými, ač nedostatek prázdných chvil i k tomu ho nutil, že více při nočním nežli denním světle pracoval. I malířstvím a pracemi ozdobnickými se zabýval.

(*Ant. Rezek.*)

Blahoslavený *Ondřej Bobola*, mučeník, jesuita, Polák († 1657), v učení filosofickém a bohovědném nade všecky tak vynikal, že ve Vilně dlouho zůstal v paměti učitelům a spolužákům.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Josef Dobrovský, slavný spisovatel český, kněz, (nar. r. 1753) býval po celé gymnasium prvým žákem a jsa takto výtečnými vysvědčeními opatřen, odebral se v patnáctém věku svém do Prahy, na fakultu filosofickou. Ačkoliv pak v Praze sám výživy dobývati si musel soukromým vyučováním, nicméně pilností a bystrostí ducha svého vyšinul se nad ostatní své spolužáky.

(*Kněží kat. 1890.*)

František Fuchs, první arcibiskup Jagerský († 1808), vyznamenal se neobyčejnou pilností, používaje každé chvile. (*Mich. Chrástek.*)

Václav Leop. Chlumčanský, arcibiskup Pražský (1815 - 1830), vyznamenal se již jsa studujícím neunavitelnou pilností, dětinnou zbožností, jakož i skromností. O jeho pilnosti a přežádoucím prospěchu svědčí, že než na kněze byl vysvěcen, povýšen jest na hodnost theologického bakaláře.

(*Čas. kat. duch. 1831.*)

Matěj Petr Katančic, kněz řádu sv. Františka v Záhřebu a konečně v Pešti nar. v Slavonii († 1825), člověk neobyčejný, učenec zázračné veleobsáhlosti výborný zkoumatel starožitností a zeměpisec, spisovatel neunavný, žil konečně v budínském klášteře a do literních prací tak zarytý, že mnohá léta ani nohy z komůrky své nevynesl. Sepsal mnoho knih latinských a slovenských.

(*Pav. Šafařík. Čas. čes. Mus. 1833.*)

Václav Matěj Kramerius, přední křísitel národa Českého (nar. r. 1759), oddal se na universitě Karlově v Praze s neobyčejnou pilností studium, a aby sobě získal potřebnou výživu, velikou část času svého stráviti musel vyučováním mladších studujících, přepisováním a podobnými k tomu pracemi, nicméně zdárně prospíval ve vědomostech.

(*Ant. Rybička. Př. kříš. nár. Čes.*)

Blahoslavený *Ladislav Dzielnovský* minorita varšavský († 1505), nábožně vychovaný konal studia svá na akademii krakovské, kdež prospíval vědou a ctností. (*Ben. Kulda Církevní rok.*)

Jošt z Rozenberka, biskup Vratislavský († 1467). předčil předky své slávou i důvtipem, studoval na universitě pražské a vynikal výtečností, kterou mocná postava jeho ještě zvýšovala.

(*Klose. Ss. r. sil. III.*)

Loudon, slavný vojevůdce rakouský († 1790), litovav, že nepožíval z mládí žádného vyššího vzdělání hleděl v pozdějších letech nedostatek ten nahraditi vytrvalou pilností. (*Děj. rak.*)

Bartoloměj Paprocký z Glogola a Paprocké vůle († 1614 v 75 roce věku svého), bezpříkladně byl pilným a proto i podivuhodně literárně činným. Uznání hodna jest horlivost a vytrvalost, s kterouž, jak sám praví, od mladosti své začna od několika 30 let pracoval, běhaje po rozličných krajích.

(*Ant. Rybička.*)

Rajno Popovič z Žeravny u Kotle († 1888), památný v dějinách školství bulharského, narodil se z rodiny velmi chudobné. Avšak touhou po vzdělání

puzen na daleké cesty se pustil do Solunu, do Kydonie v Malé Asii a do Bukurešti a daleko to pilností a neunavností svou přivedl.

(*Konst. Jireček Děj. nár. Bulh.*)

Alois Potěhník, farář Častalovický, básník (nar. r. 1829), již jako žák školy obecné vynikal pilností i prospěchem nad ostatní své spolužáky, což pozorujíce starostliví rodiče jeho, umínili si dáti synka na studie, kdež taktéž pilností se vyznamenal.

(*Jos. Flekáček. Vlast r. IX.*)

Jiří František Procházka de Lauro, děkan v Berouně († 1745), studoval v semináři Svato-Václavském v Praze s výsledkem tak výborným že při své promoci za magistra filosofie jakožto primus seminaristů dosáhl akademického šlechtictví s titulem „nobilis de Lauro."

(*Jos. Vávra. Čas Mus. kr. Čes 1890.*)

Antonín Řehák, vicerektor semináře v Litoměřicích a spisovatel patristické Encyklopedie († 1851), s nevšední schopností a způsobilostí sjednocoval pilnost neunavenou; proto již v studiích býval mezi spolužáky vždy jedním z nejvýtečnějších.

(*Jan Drbohlav. Čas. kat duch. 1851.*)

Josef Vojtěch Sedláček, řeholník teplský a professor na filosofickém ústavu v Plzni († 1836), již co žák obecných škol při veřejných zkouškách na všecky otázky hbitě a vtipně odpovídal, že i zkušené paedagogy obdivem naplňoval.

(*J. Jindř. Marek. Čas. čes. Mus. 1836.*)

P. *Augustin Strobach*, narozen v Jihlavě, jesuita a missionář, jenž r. 1682 na ostrovech Menianských mučennickou smrt podstoupil, přijat byv do konviktu jesuitského v Olomouci, vynikal i ve vědeckém i ve mravonáboženském směru. S největší pílí hleděl si osvojiti všecky poklady vyšší moudrosti ve vědách a vynikal ve směru vědeckém tou měrou, že dle seznamu promovovaných magistrů filosofie v Olomouci r. 1662 byl také vavřínem mistra filosofie poctěn; ale neméně vynikal i v pokoře, zbožnosti a sebezapíravosti.

(*Mat. Procházka. Missie jesuit.*)

Josef Jiří Strossmayer, biskup Bosensko đakovský a Srěmský (nar. 1815), muž veleučený a o vlast svou Chorvatskou velezasloužilý, všude, kde studoval, byl prvním žákem, všude vynikal pilností a mravností

(*Fr. Vážanský. Náš domov. r. II.*)

Pavel Josef Šafařík, slavný učenec a spisovatel náš († 1861), na vzdor obrovským svým literárním studiím, nezanedbával bibliotekární povinnosti své v Praze, kdež biblioteku císařskou značně zveleb l.

(*Jan Sojka.*)

Karel Ungar, věhlasný historik literární, byl členem řádu premonstrátského († 1807); o jeho nevšední píli a schopnostech svědčí, že se podrobil doktorátu theologickému a filosofickému; ont se hodil ku každé práci

(*Al. Mattuška. Květy 1884.*)

Jiří Ivanovič Venelin (nar. 1802), uherský Rusin, spisovatel bulharský, od mladosti vynikal duchem bystrým a pilností neunavnou a proto i s podivením byla jeho neobyčejná zběhlost v řečích, kterou si osvojil v mnohojazyčných Uhrách a Bessarabii

(*Konst. Jireček. Děj. nár. bulh.*)

Josef Liboslav Ziegler, kněz, professor a spisovatel (nar. r. 1782 v Hradci Králové), vynikal již co studující neobyčejnou pilností. A vstoupiv do semináře, připravoval se již zde k přísným zkouškám pro dosažení hodnosti doktora bohomluvectví a odbyl první tři jako posluchač theologie.

(*Ant. Rybička.*)

2 Zmůže mnoho, dochází odplaty.

Prokop Diviš, farář v Přímětičích, vynálezce bleskovodu (nar. 1696), byl muž velmi pilný a učený. I císařský dvůr ve Vídni dověděl se o učeném faráři, a osvícený císař František, milovník i znalec věd přírodních, povolal několikráte Diviše do Vídně, aby tento před vznešeným panovníkem a jeho chotí Marií Terezií konal své zajímavé zkoušky. Osvícení manželé královští darovali mu na důkaz přízně své těžké medaillie zlaté se svými podobiznami.

(*Jos. Klika. Jarý věk. 1883.*)

Fauknar z Fonkenšteina (nar. v první polovici XVI. století, v Praze † 1590), písař u soudu komorního a lenního na hradě pražském konal služby tak platné že jej císař Rudolf II. roku 1581 nadal erbem a titulem z Fonkensteina.

(*Ant. Rybička.*)

Jan Hlavsa byl rodem z města Stříbra z poctivých a řádných rodičův stavu městského. Byv prvé chudým žákem pak i kantorem po školách, potom oženiv se vzhůru vždy šel a erbu sobě za krále Vladislava dobyl s titulem z Liboslavě. A jsa osvíceného ducha, a vysokého vtipu býval volen na úřad konšelský (v Praze poprvé 30. března 1509) a první místo v něm držíval (*Bartošova kron.*)

Jan Lohelius, od r. 1612 arcibiskup Pražský, narozen v Chebu r. 1519 měl rodiče sprostičké a chudé. Dle pověsti živil otec rodinu povoznictvím. Patnáctiletý Lohel počal při teplském klášteře sloužiti jakožto pacholík u koňů. Tehdejší opat teplský všimnuv sobě nevinného a vtipného pacholíka, povolal ho nejprv k své obsluze, pak ho dal učiti hudbě a vědám. Pilností a pracovitostí stal se pak praemonstrátským řeholníkem, opatem strahovským a konečně r. 1612 i Pražským arcibiskupem. (*Drahé kameny.*)

Václav Klement Klicpera, professor a spisovatel český († 1859), nemiloval u žáků výstřednosti. Nejmilejší jemu byl žák pilný: doufalť, že pilnost vede k cíli, ježto pilnost odívá se krunýřem, odrážejíc veškeré střely nepřátelské. Pilností dodělává se člověk jistého stanoviště, z kterého jemu v životě pospolném v svaté tichosti za jistým cílem lze pracovati. (*Jan Sojka.*)

Dne 9. července 1882 zemřel znamenitý metropolita Moskevský *Makarij*, dříve Michajl Bulgakov. Pocházel z rodiny chudobné. Záhy osiřev třel nouzi a bídu, až obrátiv na sebe ve školách pozornost, došel podpory duchovních dobrodinců. Ukončiv vzdělání stal se mnichem, pak postupoval co professor výš a výše, až konečně se stal r. 1879 metropolitou Moskevským. (*Osvěta 1883.*)

Za Vladislava Hermana, knížete Polského (1080—1102) žil u dvora polského sv. *Otto*, napotomní biskup Bamberský a apoštol Pomořanův. Jsa syn chudého šlechtice ve Švábsku, určen byl ku stavu kněžskému a když povyrostl, odebral se do Polska, aby si zde štěstí hledal. Zde se naučil polštině, vyučoval syny šlechtické, až se dostal ke dvoru, kdež přízně si vydobyl. Po smrti Judity, manželky knížete Vladislava, zprostředkoval Vladislavovi nový sňatek s Juditou, sestrou císaře Německého Jindřicha IV., vdovou po Belovi, králi Uherském. (*Rich. Roeppel. Gesch. Pol.*)

Jan Pašek byl rodem ze Starého Knína, od chatrných rodičů pošlý. Býval také chatrným žákem po školách, rektorem a kantorem; potom odtud oddav se do kolleje pražské byl učiněn bakalářem i mistrem r. 1493. A tak vždy vzhůru jda byl vzat od Pražanův Staroměstských za nejvyššího písaře radního r. 1498 a když se zbavil písařství, po nedlouhém čase volen býval na konšelství. Statkův sobě dobyl řečňováním při soudech zemských a zjednal sobě za krále Vladislava II. erb, příjmím z Vratu a za krále Ludvíka přišel i k rytířství. (*Bartošova kron.*)

Avram Petronievič, státník srbský († 1852), co písař pilností, činností a schopností svou zalíbil se netoliko svému představenému, nýbrž i panujícímu knížeti samému, který vzal jej do své kanceláře.

Roku 1678 odebrali se jesuitští missionáři na ostrovy Marianské mezi nimiž nalezal se i *P. Augustin Strobach*, Moravan a pozdější mučenník r. 1682. A Strobach vynaložil na jazyk Marianských ostrovanů takovou pilnost, že za několik měsíců takové v něm znalosti a obratnosti nabyl, kteráž stačila na katechetické vyučování těchto ostrovanův. (*Mat. Procházka. Missie jesuit.*)

Čeněk Šercl, znamenitý linguista náš (nar. r. 1843), dovedl to zvláštní železnou pilností tak daleko, že rozuměl téměř všem jazykům a stal se profesorem jazykozpytu na vysokých školách charkovských.

Václav Šturm, znamenitý jesuita za času císaře a krále Českého Rudolfa II. (1576—1611), zapomněl v Římě češtinu. Proto, aby se češtině naučil dával si Šturm spisovati kázaní od jiných kněží v jazyku latinském, sám je překládal do češtiny, některý kanovník pražský mu je opravil. Potom se Šturm opravenému kázaní naučil nazpamět a předčítával je před soudruhy svými českými při obědě a při večeři, až je dovedl správně přednášeti. Byla to práce mozolná a klopotná, svědčí ale, jak Šturm

ani času ani práce nelitoval, aby se v úřadě kazatelském a v jazyku českém vzdělal a zdokonalil. Proto také v krátkém čase na to bývala kázaní jeho hojně navštěvována.

(*Ant. Gindely Děj. čes. pov. l. 1618*)

Ctibor Tovačovský z Cimburka, pán na Moravě, muž velmi učený i udatný († 1494), vynikal hned v mládí neobyčejnou bystrostí ducha a velikou pilností. (Dr. *Mořic Hruban.*)

František Vavák, rolník český, samouk, narozen v Milčicích († 1816), byl od dětinství velmi zvědochtivý, důvtipný a bedlivý, čítával pilně knihy naučné i nábožné, a vycvičil se téměř sám od sebe nejen ve čtení, psaní a počítání, alebrž i v rejsování, měření a jiných vyšších vědomostech taktéž nabyl známosti děje a místopisných, skládal písně nábožné a jiné verše světské a kratochvílné. (*Ant. Rybička.*)

Písmo sv.

1. Bibli českou vydali, ji česky vysvětlovali.

Písmo sv. v jazyku *českém* stávalo již před rokem 1340, tedy před Karla IV. na trůn vstoupením. (*Herm. Jireček.*)

Když *Vladislav II.*, nově zvolený král Český dne 19 srpna 1471 s velikým plesáním do Králova Dvoru na Starém Městě uveden byl, vstoupil ve veliké královské síni na trůn, a postavili se tu před ním mistři vysokých škol pražských a dali mu v ruce co dar bibli svatou velmi čistě psanou a skvostnými deskami ozdobenou, aby prý v ní čta i sebe i národ Český podle vůle Boží spravovati uměl.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Jan Hlavsa z Liboslavě, narozen v druhé polovici XV. století ve Stříbře, stal se konečně bohatým měšťanem a primátorem pražským. Roku 1506 dal společně s několika svými přáteli v italských Benátkách tisknouti českou bibli.

(*Ant. Rybička.*)

Jiří Palkovič, kanovník ostřihomský a probošt u sv. Štěpána, spisovatel slovenský († 1835), přeložil více než 30letou prací celou bibli, svým nákladem vydal a množství exemplářů sám rozdal. (*Mich. Chrástek.*)

Sv. apoštolové slovanští *Cyrill a Methoděj* v IX. století první slovanským jazykem Písmo sv. vykládali a vyložili.

2. Prospívá, sílí v utrpení.

Před mnoha lety přišel hrabě *Silvio Pellico*, dopustiv se velezrády do vězení, kdež 10 roků strávití musel. Sebou vzal jen Písmo sv. Ale kniha ta ležela prachem celá pokryta; domýšlel se, že se mu bezpráví stalo a proto jako Pánu Bohu navzdor v Písmě sv. nečetl, nýbrž lehkovážně radosti se oddal, z trestu si nic nedělal a jen žerty tropil. I vstoupiv k němu jednou náhle pacholík žalářníkův, řekl: „Pane, jak se mi nyní líbíte a mnohem veselejší jste, co v nové knize ošumělé nečítáte“ „Zdá se ti?“ tázal se hrabě. I oprášil jsem ji, praví Pellico sám, otevřel a bez hledání našel místo, kde Kristus praví: „Potřebno jest, aby bylo pohoršení, ale běda člověku, skrze něhož pohoršení pochází.“ I obešla mne hrůza, počal jsem se třásti, že pacholík z prachu poznal, že jsem v knize nečetl a na Boha zapomněl. I zahanben pravil jsem k chlapci: „Chlapče, na níž jsi ukázal, velkou má cenu, a velmi jsem se zhoršil, že jsem v ní nečítal.“ I četl jsem nyní opět a opět, litoval svých hříchů myslil zase na Boha a nalezaje hojné útěchy nestrachoval se více žádného neštěstí.

(*Silvio Pellico.*)

Hrabě *Slavata*, který roku 1618 jsa místodržitelem pražským od stavů odpořivých z okna svržen byl, po celý rok ode dne vyhození z okna na hradě pražském v domě kněžny z Lobkovic jako v žaláři zůstával, neb vždy stráž před tím domem stála. V tom pak čase nezabálel, nýbrž Písma svatá a mnohé podobné traktáty pro potěšení duše své čítal.

(*Čas. čes. Mus. 1850.*)

3. Měj v uctivosti.

Roku 1354 obdržel císař a král náš *Karel IV.* při své první jízdě do Říma v Aquileji část Evangelia vlastní rukou prý sv. Evangelisty Marka psanou. I vypravil dne 31. října hraběte Ludvíka z Hohenlohe s Evangelium sv. Marka (od 12 kapitoly 20. verše až do konce sahající) do Prahy a psal arcibiskupovi Arnoštovi a vší kapitole pražské list, kterak mají tuto sv. památku přijmouti a při pražském kostele chovati — Dle žádosti císařově vyšel arcibiskup se vším duchovenstvem pražským před město, aby řečené Evangelium slavně přijali, a všickni jáhnové, kteří při mši sv. Evangelium čítávají, museli v jáhenském ornátě při tom býti. Potom se to Evangelium o Božím hodě velkonočním nosívalo v slavném processí, a při velké mši sv kanovník u něho dotyčné čtení nahlas činíval. Z každého kostela a kláštera pražského museli dva kněží v ornátech té mši sv. býti přítomni. Toto Evangelium se posud chová v pokladě hlavního chrámu sv. Víta, našlo se však, že není vlastní rukou sv. Marka psáno, nýbrž že teprv z V. neb VI. století pochází, což ovšem jest veliká vzácnost a ono mezi nejstarší písemní památky křesťanského věku náleží. První polovice toho Evangelia, která v Aquileji zůstala, chová se nyní v bibliotece u sv. Marka ve Vlašských Benátkách, avšak působením mořského povětří nezachovala se tak dobře jako pražská částka. (*Děj. česk.*)

Vavřinec z Brindisi, generál řádu kapucínského († 1619), několikráte přečetl starý i nový zákon v původním textu. Při čtení vždy klečel, říkaje: „Kdykoliv slovo Boží čtu, připadá mi, že slyším hlas Boží.“ (*Richter.*)

4. Proto je:

a) pilně čitej!

Roku 1381 provdala se *Anna*, dcera otce vlasti naší české Karla IV. a sestra krále Českého Václava IV., za Richarda, krále Anglického. Do Anglie přinesla Anna také krásně psanou knihu Evangelií v českém, německém a latinském jazyce, v níž pilně čítávala, tak že se tomu lidé v Anglii nemálo divili. (*Zap. Čes. m. Kr.*)

Jan Benetka, osobní děkan v Zvíkově († 1844), Písmo sv. po celý rok měl otevřené a k čtení každého dne připravené. (*Čas. kat. duch. 1844.*)

Josef Dobrovský, slavný linquista náš († 1829), byl v letech 1816—1828 začasto na zámku chudenickém pohostinu u šlechetného šlechtice hraběte Eugena Černína. A tu se chodíval i koupat a když napotom po koupání šerky sušil, ulehl do stínu pod strom a četl Písmo sv., které s sebou vždy nosil. (*L. Domeček.*)

Godešalk, opat Želivský († 1184), věnoval hodiny, které mu po ruční práci a modlitbách v kůru zbývaly, čtení Písma sv., a když ho někdo z tohoto sv. zaměstnání vytrhl, říkával, že mu ten tak ubližuje, jako kdyby hladovému bral chleba. (*Jos. Solař.*)

Sv. *Hedvika* († 1243), manželka Jindřicha I., vojvody Vratislavského od roku 1201, dávala sobě při stole čísti z Písem svatých; témuž čtení naslouchala tak pozorně, že zapomínala lžíci s nabranou polévkou v ústa vložiti neb sousto v ústech držené požíti, ježto jí mezi tím z očí slze kanuly. (*Drahé kameny.*)

Václav z Hořovic v XVI. století na výkladech Písma sv. a knih pobožných kratochvíli míval. (*Březan.*)

Josef František Hurdálek, biskup Litoměřický († 1833), denně četl i ve stáří alespoň jednu kapitolu Písma sv.

Dne 18. března roku 1619 naříkal císař a král Český *Matyáš* (1611—1619) na velkou tesknotu, ale příštího dne (den před smrtí) bylo mu zase volno, tak že byl veselejší mysli, s chutí jedl a pil a udílel dokonce slyšení. Před usnutím dal si ještě několik kapitol z bible přečísti. (*Ant. Gindely.*)

František Palacký, historiograf český a spisovatel (nar. 1798), hned za mládí přilnul ku knihám. V pátém roce věku svého přečetl již celou bibli. (*Fr. Palacký.*)

Sv. *Prokop*, patron náš český a opat Sázavský († 25. března 1053), velmi pilně již, když byl poustevníkem, žil blíže Sázavy, čítal v Písmě sv. (*Drahé kameny.*)

Antonín Slomšek, kníže biskup Labudský († 1862), již v semináři celé přečetl Písmo sv. a pilně je i studoval. A ještě biskupem jsa rozpomínal se na ty blahé doby, jichž mu tehdy poskytovala kniha knih, a přísně na to naléhal, aby i alumnové pilně v Písmě sv. čítali. (*Čas. kat. duch. 1872.*)

Josef Čeněk z Wartenberka, děkan kapitoly v Solnohradě, působiv dříve přes 40 roků v diecési Královéhradecké († 1843), za stálé pravidlo sobě učinil, každý večer v řecké bibli čítati a čisté mléko pravdy Boží z nepřeberných pramenů víry katolické čerpati, aby měl z čeho svým duchovním kojencům podávati. (*Čas. kat. duch. 1843.*)

Sv. *Vojtěch*, patron náš český a od roku 982 druhý biskup Pražský, čítal s kaplany Písmo svaté a jiné duchovní knihy. (*Drahé kameny.*)

b) Studuj je!

Bl. *Edmund Kampanus*, Angličan, jesuita, mučenník († 1581), jenž i v Praze delší čas blahodějně působobil, věnoval se studiu Písem sv., sv. Otcův, a obecních sněmů církevních, což zajisté bylo velmi pochvalno a což mu později velmi prospělo. (*Ant. Rejzek. Jeho život.*)

Josef Velamin Rutski, metropolita Rusínů ve Vilně (1617—1637), již záhy studoval Písmo sv., z paměti uměl celé odstavce a bádal po jich smyslu, nejraději pak dumal o pravdách obsahujících věrouku křesťanskou (*Ant. Rejzek. Sv. Josafat*)

Otec *Františka Sušila*, professora bohosloví v Brně, nar. r. 1804 v Rousínově na Moravě († 1868), byl biblář a pilný čítatel českých spisův. Když se synáček naučil čísti, vyhledával mu otec z Písma sv. kapitolky a místa, která o povinnostech dětí k rodičům jednají, a říkával k němu: „Synu můj, přečti nám tato slova a vlož si je sám hluboko v srdce své!“ A tu už tenkráte budila se v synovi láska k bibli, v níž to rád čítával a která se později stala jeho živlem. (*Mat. Procházka.*)

Sv. *Wolfgang*, biskup, spolupatron český († 994), již jsa studujícím mnoho píle a času na to vynakládal, aby tajemstvím Písma svatého, pokud lze, porozuměl; i dařila se mu spasitelná práce, že ho Duch svatý při tom osvěcoval. (*Drahé kameny.*)

c) Rozjímej je!

Sv. *Josafatu Kuncevičí*, mučenníků a apoštolu Rusínův († 1623), bylo Písmo sv. nejen každodenním chlebem, ale spíše ustavičným předmětem rozjímání ve dne v noci. (*Ant. Rejzek. Svatý Josafat.*)

Blažej Nožička z Votína, měštěnín a senátor Starého Města pražského, kdež žil za času krále Ferdinanda I. (1526—1564), byl muž nábožný, Písem sv. znalý. (*Ant Rybička.*)

Sv. *Prokop*, vlastenec náš († 1053), Písmo sv. vlastnoručně opsal, aby mohl v něm dnem i nocí čítati, obsah jeho rozjímati a jím se říditi. (*H. J. Karlík. Živ. Sv.*)

Svatý *Štěpán* král Uherský a spolupatron český († 1038), pilným čtením a nábožným rozjímáním Písma svatého se utvrzoval a povzbuzoval, aby národ svůj na křesťanství obrátil. (*Drahé kameny.*)

Václav II., král Český (1282—1304), chtěje křesťanskou moudrostí, uměním svatých prospěti, uchyloval se rád po vyřízení důležitých úkolů knížecích do pokojíka, kdež pak dychtivě buď některého biskupa buď dvorního kaplana poslouchal, an Písma sv. četl a vykládal. (*Blahověst 1872.*)

d) Znej je!

Maria Mlada, dcera knížete Českého Boleslava I. (936—976), byla pannou v Písmech svatých řádně cvičenou. (*Drahé kameny.*)

Jeden *švýcarský kněz* vzal si tu práci, aby spočetl, kolik slov a písmen jest v celé bibli v hebrejském jejím vydání. Počítal celá tři léta a denně ztrávil tím způsobem osm hodin. Vypočítal pak, že bible má celkem 31.173 řádky, 7773.652 slova a konečně 3,666.488 písmen. Aby tato čísla spočítal, potřeboval 2.920 hodin čili 121 dní i nocí. (*Čech*)

Známo jest o *Ctiboru Tovačovském z Cimburku*, pánu moravském († 1494), že zvláště písmo sv. znal dopodrobna. (Dr. *Mořic. Hruban. Náš Domov ročn. III.*)

Václav ze Vřesovic, rada a komoří arcikníže Ferdinanda v Byšicích († 1585), byl zvláště důkladný znatel spisů biblických a patristických a měl vzácnou sbírku bibli a jiných knih nábožných a klassických. (*Ant. Rybička.*)

e) Uměj nazpaměť!

Jan Kapistrán, františkán († 1456), měl divnou paměť, v níž přechovával všecko Písmo sv. nového zákona, též knihy církevního i světského práva; co ráčil, mžikem z ní vytasil. (*Drahé kameny.*)

Otec *Františka Palackého*, slavného dějepisce našeho (nar. 1798), bibli celou měl v paměti, a ve všech příhodách života svého slovy jejími se řídíval a těšíval. (*Fr. Palacký.*)

Před několika léty povolán byl na jedné z českých osad kněz k nemocnému. Když ho byl vyzpovídal a udělil mu s nejsv. Svátostí oltářní zároveň poslední pomazání, pozdržel se ještě několik okamžiků u něho. Byl to *stařeček*, výměnkář. Na stolku vedle lůžka ležela rozevřená stará knížka, psaná na zažloutlém papíru, a vedle této knížky staré nová, úhledná, ve kteréž písmo prozrazovalo dětskou sice, ale dosti již zběhlou ruku. Kněz nahlédnuv do knížky s dovolením stařečkovým, nevěřil takřka ani svým očím. V té staré knížce vypsány byly inkoustem již vybledlým z každého Evangelia v roce církevním nejdůležitější výroky Krista Ježíše. „Zdědil jsem tuto knížku po svém otci, jenž říkával: „Těmto slovům, která jsou na těchto listech napsána, nauč se nazpaměť, buď podle nich živ a budeš šťastným a spokojeným.“ Já se těm slovům nejen nazpaměť naučil, ale uvykl jsem býti podle nich i živ. Za těch osmdesáte uplynulých let zakusil jsem mnoho zlého a ztratil jsem velmi mnoho. Vyhořel mi statek, umíralo mi jedno dítě za druhým, až mi zbyl poslední syn. Když jsem se domníval, že neštěstí od nás již odešlo, přišla zase smrt, a ta smrt vyrvala mi ženu. Pravím ještě jednou: tolik jsem toho ztratil; ale zůstala mi spokojenost, třeba byla těžce zkoušená. A proto svého vnuka již od mládí přivádím k tomu, aby sv. Evangelium znal, aby si nejkrásnější slova Krista Pána pamatoval, a proto je do té knížky opisuje. Vzpomene si tak aspoň někdy na dědečka.“ — Starému muži vstoupily do očí slzy, zakýval bílou stříbrovlasou hlavou a pověděl: „Ne každý, kdo mi říká: Pane, Pane, vejde do království nebeského, ale kdo činí vůli Otce mého, Jenž jest v nebesích, ten vejde do království nebeského.“ — A vnuk onoho starého muže znal již jakožto hošík desítiletý sv. Evangelium nazpaměť a při veřejné zkoušce ze sv. náboženství vzbudil svými odpověďmi pravý obdiv a úžas. (*Pravdou k životu.*)

Pobožnost 40ti hodinová,

viz: „Oltářní Svátost 4 c!“

Poctivost.

1. Jest ušlechtilá.

Hroznata nábožný, z rodu slavného, šlechetného, pán český († 1217), ctil národ svůj tak velice, že k utvrzení a ochraně poslední vůle, již roku 1197 napsal, jiného prostředku nevěděl, leč že se odvolal na neporušitelnou poctivost *Čechů*: „Slyšte před Čechy pravím . . .“, dí v závěti své. (*Podstr. výkl.*)

Následkem rozličných ustanovení sněmovních od pána a pak krále (1458—1471) *Jiřího z Poděbrad*, co správce země české rázně v celé zemi provedených, nastala v Čechách taková bezpečnost na silnicích a po městech objevila se taková hojnost a lacinost všelikého zboží a potřeb obecného života, že tehdejší letopiscové nemohli si toho dosti vynachváliti. (*Zap. Čes. mor. Kr.*)

V II. polovici XVIII. století byly v *Rokycanech* pěkné časy, časy tiché prostoty: měštky nosily bohaté čepce, sousedé beránkové čepice, španělky se zlatým knoflíkem a na ulici bylo slyšeti: „Pozdrav Pán Bůh," protože všickni slávu toliko v české poctivosti hledali. (Dr. *Čejka. Čas. čes. Mus. 1847.*)

2. Jeví se:

a) jedná nezištně.

Viléma Dušana, Čecha, doprovázel jistý *Černohorec*, sluha vladyky Nikolaje, Dušan vypravuje: Ale když jsem se mu zmínil o náhradě, kterou bych ho za věrnost jeho odměnil odpovídal mi zkrátka, že on se mnou nic nevyjednal, že také ničeho nežádá. Já namítnul, že mu rád dobrovolně několik dvacetníků daruji, třeba by úmluvy v tom nebylo žádné mezi námi. Na to on opět, že on je perjanik vladykův a že koná toliko povinnost uloženou mu od gospodara, za niž peněz nevezme, ačkoliv mne bude i takto míti rád. — Máš li mne tedy rád, tak vezmi tuto hrstku stříbrňáků, já to zodpovím u gospodara sám a řeknu mu, že jsi vzal peníze jen mně k vůli, na mou prosbu Ještě chvíli se rozmýšlel a pak si vzal asi třetinu peněz a to že béře jenom na mé zodpovídání.

(*Vil. Dušan Čas. čes. Mus. 1850.*)

Když císař a král *František I.* roku 1833 do Prahy zavítal, měl každý k němu volný přístup. Tu přišla k němu i jedna babička a naříkala si, že se jí flašinet porouchal, jímž se živila a prosila císaře aby jí něčím přispěl. Prostnost stařenky se císaři líbila a dal jí desítku. Stařenka se srdečně císaři poděkovala a přála císaři štěstí a dlouhé panování. Podivavši se přede dveřmi na desítku, obrátila se a dala císaři desítku nazpět, řkouc, že pět zlatých má dosti S úsměvem odvětil císař: „Jen si ponechte všecky peníze, abyste měla, až se vám opět flašinet porouchá" (*Leop. Chimani.*)

Léta Páně 1577 18. Decembris učiněn pohřeb kancléři rosenberskému panu *Václavovi Albinovi z Helfenburku*, jenž věrně a dlouho domu Rosenberskému sloužil. Nenechal po sobě mnoho statků; nebo lakomec nebyl, jen na mírném opatření přestával a halafanců nebral.

(*Vác. Břežan. Živ. Vil. z Rosnb.*)

Mikuláš Horáček, zemský advokát v Praze a syndikus vyšehradský († 1855), zanechal pověst co upřímný Čech a advokát nadobyčejně poctivý.

Roku 1193 stavěl pán český *Hroznata*, syn Sezimy ze slibu klášter v Teplé. Při stavbě pak denně na mísku jistou sumu položil a dělníkům ji podával, aby si každý sám z ní bral zaslouženou mzdu svou. A nikdo si nebral více, než co byl podle svědomí zasloužil. Míska tato bronzová, krásného díla se smaltovými ozdobami, kterou pan Hroznata bezpochyby z Italie s sebou přinesl, podnes co drahá památka v klášteře se chová. (*Děj. česk.*)

Roku 1458 a 1461 vyslán byl *Jan* z Rabšteina, probošt Vyšehradský, od krále Jiřího do Říma, aby jej smířil s papežem. Nepořídiv nic navrátil se na Prachatice a tu přebývaje, napsal roku 1469 důležitý dialog, ve kterémž se ušlechtilost, vzdělanost, vlastenecký cit a poctivost nejen jeho, nýbrž i tehdejších katolických pánů na straně krále stojících jeví.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Neobyčejnou poctivostí vyznamenával se náš slavný spisovatel *Jos. Jungmann*; neboť když mu roku 1809 Ant. Marek společně s Vetešníkem zaslali 20 zl. na Českou Společnost: odpověděl Markovi: „. . . . Peníze zatím u sebe ponechám. Vám pak tímto psaním, quituju formaliter, že jsem 20 zl. k dotčené příčině od Vás obdržel, jichžto v nejhorším případu ode mne s poctivostí opět obdržíte, ano i kdyby potřeba bylo od mých dědicův — protož i moje manželka o tom jest zpravena."

(*Vác. Zelený. Živ. Jos. Jung.*)

Kníže *Karel Minsterberský*, správce království Českého za krále Ludvíka (1516—1526), měl s Annou, kněžnou Zahaňskou, velmi četnou rodinu a povědomí chudoby tížilo ho velice; byl ovšem příliš poctivý, než aby cestami nešlechetnými byl nabývati hleděl většího knížecího jmění

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Mezi ctnostmi *Václava Matěje Krameriusa*, předního křísitele národa Če-

ského († 1808), byla staročeská poctivost, jíž si nechtěl sebe menší částky nespravedlivého jmění přivlastniti. Vůbec prospívati vždy a všude, krajanům svým posloužiti a vše dobré mezi nimi rozšiřovati, bylo hlavním heslem jeho, kterémuž nejen slovy, anobrž i skutky svými průchodu zjednávati neopomíjel. *(Ant. Rybička.)*

Jan Nep. Nejedlý, právník, advokát a spisovatel český († 1834), byl ve spravování záležitostí a užívání sum peněžitých od stran mu svěřených na nejvýše bedlivý a svědomitý; protož požíval také u věci té neobmezené jich důvěry. *(Ant. Rybička.)*

Vilém Slavata z Chlumce, místodržitel český r. 1618 z okna svržený, byl pán bezúhonný a poctivý. *(Aug. Sedláček. Hr. a zám. d. IV.)*

Tomáš Swięcki, spisovatel polský († 1837), byl mysle velmi šlechetné a poctivé. *(Hráše.)*

Ludevit Štúr, proslulý národovec a spisovatel slovenský († 1856), byl člověk šlechetný, upřímný a poctivý *(Ant. Špringer.)*

Bohuslav ze Švamberka, ačkoliv rozhodný protivník strany pod obojí a horlitel pro svrchovanost práv církve, byl muž povahy přímé, jemuž čest a držení slova daného komukoliv byly nade všecko. Žil za králů Českých Jiřího (1458—1471) a Vladislava II. (1471—1516). *(Wác. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.)*

Jan Slavomír Tomíček, zasloužilý spisovatel český († 1866), byl muž opravdu šlechetný a naskrze poctivý, vynikaje v životě správností nevšední. *(Jak. Malý.)*

Daniel Adam z Veleslavína, arcitypograf český († 1599), při všelikých pracích a podnicích nakladatelských nevyhledával pouze hmotného zisku, alebrž při tom všem přihlížel k potřebě a prospěchu obecnému, k jehož vzdělávání nasazoval statku i zdraví svého. *(Ant. Rybička.)*

b) Nechává cizí věci na pokoji.

Lid *alpský* zřídka kdy dopouští se krádeže, a i pak vztahuje se ta k věcem nepatrným. Tam nejsou zahrady ohraženy, a okolo cest je stromoví dost, ale ani děti, ani velcí na cizí ovoce nesáhnou. Vzíti si kousek dřeva v lese anebo zastřeliti si srnečka, jelena neb kamzíka se tam za hřích nepovažuje. Tam jsou i domy ve dne v noci otevřené, nářadí polní leží přes noc na polích, dříví jest složeno vedle cest, vedle neuzavřených domů, ale nikdo se ho netkne. Aby tam někdo byl okraden neb oloupen, o tom ani slechu. V osamělých horách a lesích, kde se živé duše nenalezá, možno jíti úplně bezpečně každé doby denní i noční. *(Tom. Škrdle. Vlast. 1885.)*

Když r. 1158 Vladislav II., král Český, do Lombardie císaři Bedřichovi ku pomoci proti Milánským s četnou družinou českou táhl, ubezpečili *Čechové* Vlachy v Tridentu, že jim ničeho neudělají, jen aby bezpečně a svobodně přiváželi potravy na trhy a Čechům je prodávali. Čechové pak v údolí adiženském hojnost vína nalezli, kterým se posilnili a obveselili, a u Tridentu se položivše příchodu císařských vojsk očekávali; Tridentští zas hojnost potravy a nápoje za hotové peníze jim dodávali. *(Zap. Č. m. Kr.)*

Krádež a loupež na pocestném páchaná jest v *Černé Hoře* od dávných dob neslýchaným úkazem. *(Jan Vaclík.)*

V *Dubrovníku* v hostincích nemají žádného zámku. Jest to snad jediné město na světě, kde nikdo nekrade a neloupí. *(Br. Grábowski. Slovanský Sborník 1884.)*

Do našich krajin českých přicházívají na léto naši soukmenovci z dalekého Slovenska. Tito *Slováci* vedou od těch dob, co se rozpadla říše Velkomoravská, život chudičký a smutný. S dospělými přicházívají asi jedenáctiletí hošíci. A u všech nalezli bychom jen výminek řídkých, v povaze ctností přední jest až příslovná poctivost. *(Vác. Beneš Třeb. Pravdou k životu.)*

Za krále *Václava IV.* Českého (1378—1419) kdyby kdo byl zlato na hlavě nesl a cestou by jel anebo šel, neměl se obávati, že by potkalo jej něco zlého. *(Boh. Balbin.)*

c) Nedá se podplatiti.

Matyáš, král Uherský, chtěl si roku 1468 nakloniti *Kazimíra*, krále Polského, aby proti Jiřímu, králi Českému

zdvihl válku, nabízeje mu skrze biskupa Tasa rozličné výhody. Tas byl sice se vší poctou od Kazimíra přijat, ano byl tam dne 8. května synu Kazimírovu novorozenému, kmotrem, ale odpověď, kterouž dostal po delších poradách, byla přání jeho odporná.

(*W. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.*)

Jan Pašek z Vratu, primátor pražský († 1533), povolal k sobě *Matěje hřebenáře* a sliboval mu dáti 100 kop grošů českých, jestliže proti Hlavsovi a jiným, že na jeho a jiných bezhrdlí úklady strojili, vypovídati bude, ale Matějovi hřebenářovi poctivost milejší byla a proto raději i mnoho trpěl, ba i mučen byl.

(*W. Wl. Tomek. Čas. čes. Mus. 1844.*)

Při povstání českém r. 1618 přemlouval kurfiřst Falcký Bedřich *Maximiliána*, kurfirsta Bavorského, aby ucházel se o korunu Německou proti Ferdinandovi Rakouskému, že mu zaopatří hlasů. Maximilian však ničím se nedal másti a povždy se prohlásil, že nebude domu Rakouskému opětného nabyti Německé koruny záviděti. A tak odejel od něho Bedřich s nepořízenou.

(*Ant. Gindely. Děj. č. povst. l. 1618.*)

Alexandr Vasiljevič Suvorov, generál ruský († 1800), byl nepřístupný jakémukoliv porušení. (*Polevoj. Istor. Sav.*)

d) Nalezené věci navracuje.

viz i: „Dostiučinění 2 d bb!“ „Statek nespravedlivý 3!“

Jistý kupec ruský, cestující z Tobolska, hlavního města Sibiře, do Berezova, druhého většího města v nepohostinné této části Asie, přinucen byl stráviti noc na cestě své v chudičké chatě nuzného *Osťáka*; když z jitra druhého dne chatu, kde laskavě pohostěn byl, opustil, aby dále putoval, ztratil blíže chýše sáček řádně zlatem naplněný. Syn Osťáka, který tak vlídně k cizinci byl se choval, nalezl brzy na to sáček, prohlédl ho a ani ze země jej nezdvihnuv, zase odešel. Vrátiv se do rodné chaty, vypravoval dobrému otci svému, že zahlédl na silnici sáček plný zlatých peněz, avšak že na cestě jej nechal dále ležeti, ponechávaje jej jeho osudu. Hodný Osťák poslal ihned syna svého zpět na ono místo, přikazuje mu, aby přikryl sáček listnatou nějakou větví se stromu, jichž celá řada táhla se podle silnice, aby ukryt jsa zrakům kolemjdoucích, nemohl býti odcizen, a aby od obchodníka, kdyby snad navrátil se hledati peněz svých, na témž nalezen byl místě, kde ze šatu mu vypadl. Sáček zůstal v této samotě déle tří měsíců.

Když cestující onen Rus, který tobolky té pozbyl, z Berezova se vracel, přišed na nocleh k témuž Osťákovi do tiché samoty, vypravoval mu, jaké neštěstí ho potkalo v den, kdy od vlídného hostitele svého k Berezovu odcházel. Osťák všecek rozradostněn jsa nad tím, že mu může podati zprávu o jmění ztraceném, pravil: „Ach, to jste vy onen muž, jenž blíže samoty naší ztratil sáček, tak bohatě zlaťáky naplněný? Nuže, buďte uspokojen, rozkáži synu svému, aby vás dovedl k místu, kde až dosud tobolka ztracená leží.“ A kupec našel v skutku sáček svůj v místě, kde ho byl ztratil. Bohaté odměny mu podávaný Osťák nepřijal.

(*And. Strážn. 1886.*)

V ruském městě *Oranienbaumu* žila 90letá paní, u níž se lodníci a plavci zdržovali. Jednou nalezla pod stolem měšec s mnoha penězi, které tam jeden lodník ztratil. Uschovala peníze a nevzala z nich po 7 let ani haliře. I přišli k ní čtyři lodníci, tři Angličané a jeden Holanďan, a tu se Angličané Holanďana tázali, jestli místo to zná. „Ovšem,“ pravil rozdurděně Holanďan, „v opilství zapomněl jsem zde měšec se stříbrnými penězi“. Tu stará paní vyptávala se na pečeť, a když jí lodník svou ukázal, odevzdala mu měšec, řkouc: „Vidíte, že poctivost u nás ještě nevyhynula!“ (*Mehl. př.*)

e) Dluhy zaplať!

Kosciuszko, nešťastný vůdce Polákův, upadl r. 1794 po bitvě u Macejovic do zajetí ruského, ale obdržel od cara Pavla, nástupce Kateřiny carovny, svobodu. Ba Pavel nabízel Kosciuszkovi zemský statek, čítající 1000 duší. Kosciuszko daru toho nepřijal, žádal však o zaslání peněz na cestu, které později úplně navrátil. (*Waligorski.*)

Jindřich, pán na Košumberku († 1597),

žádal v poslední vůli své choti, aby dluhů zvláště sirotčích, které by po něm spravedlivě se našly, žádnému nezadr žovala. (*Paprocký.*)

Rudolf Rakouský, stav se roku 1306 po smrti Václava III., králem Českým, nařídil pro zaplacení korunních dluhů, které vzrostly za posledních válek krále Václava II a špatným hospodářstvím Václava III, s velikým zapřením sebe, aby se každý týden vydávalo z důchodů kutnohorské urbury čili z užitkův hor, 1000 hřiven stříbra na srážku věří řelům koruny; i byla to, jak patrno větší suma, nežli obnášel sedmý díl královské urbury, kterýž nebožtík král Václav II. synu svému na úmrtním lůžku věřitelům dávati byl poručil.

(*Zap. Čes. mor. Kron.*)

3. Dochází odplaty.

Alexandr I, car Ruský († 1825), cestovav po jižních krajinách rozsáhlé říše své, odloučil se u jedné vesnice od služebnictva, a tu se sešel s jednou stařenkou, která, vidouc ho přívětivého, osmělila se otázati, jestli jest ze slu žebnictva carova a zdaž jí přináší peníze od syna. Jest již přes 30 let vdovou, syn její slouží u dvora a posílá jí každoročně 20 rublů, 10 již jí poslal a 10 jí odevzdá, jak psal syn sluha, ježto car sem přijede. Car chtěl si žert učini i, namluvil jí, aby žádala peníze od toho pána, jehož jí ukáže, on že ty peníze má. Zatím přišlo služebnictvo i hrabě Orlov, na nějž stařeně car ukázal. Orlov, nevěda o ničem, divil se a zlobil, když stařena mermomocí peníze na něm chtěla a mu domlouvala, že snad chudé vdově peníze tv neupře. Tu mu dí car, usmívaje se, aby jen stařeně 60 rublů vyplatil, když mu je syn vdovy Ivan doručil. Orlov znamenaje, že car zase nějaký žertík vyvedl, bez meškání vysázel vdově 60 rublů. Ale vdova peněz těch nechtěla přijmouti. „Proč?“ táže se udiveně jednohlasně car a pobočník jeho. „To nejsou peníze spravedlivě vydělané,“ dí vdova ostře, „můj syn má ročně jen 80 rublů, spravedlivě nemohl tedy těch peněz odložiti.“ Poctivost ta cara tak dojala, že se jí dal poznati a přislíbil, že syn jí bude ročně posílati 60 rublů, poněvadž mu službu zvýší, aby mohl starou a poctivou matku vydatněji podporovati.

(*Kal. Moravan 1862*)

Léta 685. Dva synové Bohslavovi, *Jicha a Domaslav*, přistoupivše před Kroka, pána svého, oznámili jemu, že su nalezli v lukách Jasových mnoho drobného zlata, kteréžto z písku vodou vypravše, ohněm v hromadu spustili a Krokovi ukázavše, darem dali, kterýmžto on řekl: „Synové milí, dajte bohům lesním chválu, a oni vám zdraví, protože vy jste první, kteří jste v této krajině za našeho bydlení nalezli v zemi bohatství“ a pohleděv na zlato, vztáhl ruku, jim je zase navrátil.

(*Hájek. Kron. česká.*)

Pan Ladislav starší *Popel z Lobkovic* na Chlumci u Jistebnice, nejv. dvorní mistr království Českého († 1584), pronajal nemalý podíl polí k vzdálenému dvoru náležejících starému, tehdy statečnému vojínu. Jednoho času stěžoval si nájemník, že jedno z pšeničních polí u lesa honbami náramně trpělo, tak že asi málo sklidí, ježto pšenice pošlapána jest. Pán z Lobkovic pravil, aby mu velkost škody udal, že mu ji rád nahradí. Nájemník, vzav si odhadce pravil, že sto zlatých, které mu pán ihned vysázel. Ale zatím pšenice tam, kde byla nejvíce pošlapána, stala se nejhustší. I přišel opět nájemník stran onoho pole k pánu, kterýž myslel, že mu škodu tehdáž úplně nenahradil. Ale nájemce pravil: „Ó milostný pane! dostatečně. Ale já jsem nyní shledal, že nižádné škody není, ba že právě na místech pošlapaných pšenice jest nejlepší a přináším vám sto zlatých nazpět.“ „Ano, ano,“ pravil ctihodný stařeček, pán z Lobkovic, „tak to mám rád, tak by měl muž s mužem rozprávěti.“ Na to se dal s nájemníkem do rozprávky, vyptávaje se ho na rodinu, dlouho li na vojně byl, v kterých bitvách bojoval atd. Pak odešed do druhého pokoje, přinesl 300 zlatých, jež dal nájemníku, řka: „Tuhle, příteli, vezměte to a když syn váš zletilosti dojde, dejte mu to a při tom mu řekněte, jak se vám toho dostalo.“

(*Macan. výb.*)

V Bojanech zvonili na požehnání. Starý *Pušník* stál zarmoucen a se slzami

v očích u okna své sešlé chaloupky, byloť mu líto, že nemohl také jíti do kostela, ježto neměl na sebe oděv. Před 15 lety byl ještě zámožný sedlák a nyní zlá vojna pohltila mu peníze, oheň ztrávil stavení, tak že se starou manželkou v chaloupce přebývati musel a jen almužnou dobrých lidí žil. Ale dnes neměli ani kůrky chleba, ani hrsti mouky, ani jednoho bramboru, a oděv jejich byl tak vetchý, že si v něm ani nedůvěřovali jíti do kostela. Proto byli dnes tak smutni, muž stál se slzami v očích u okna a manželka usedavě plakala u kamen. V tom spatřili na cestě mladého, slušně ošaceného muže, jenž, po odpočinuv si u chaloupky, šel dále. Pušník šel potom ven a nalezl na místě, kde cizinec odpočíval, dva velké, zlaté peníze. Hned přinesl je ženě a ta chtěla, aby si je nechali a hlad zahnali. Avšak starý Pušník, poctivec, nesvolil a po dlouhé řeči běžel za cizincem, aby mu peníze navrátil. Po namahavé cestě doběhl Pušník cizince, a tu se ukázalo, že to je jeho syn. Radostně děkovali rodiče Bohu, syn pak Jan doložil: „Pravdu máte, otče, kdo živ jest pobožně a poctivě, ten již na tomto místě jako by byl v ráji."

(Antonín Slomšek.)

Před svým odchodem k armádě spojenců roku 1815 dával polní maršálek, kníže *Schwarzenberg*, ve Vídni hostinu. Mezi hostinou hlásil komorník knížeti, že jakýsi mladík prosí připuštěnu býti. Kníže vyšed, tázal se: „Co žádáte?" „Nic, Jasnosti, nesu tuto tobolku, kterou jste ztratil a já nalezl." Kníže prohlédnuv tobolku, nalezl obsah její nedotknutý. Bylo v ní 80.000 zl., které ráno vyzdvihl pro vojsko. „Dal jsem oznámiti, že nálezce dostane nálezného 10.000 zl., tu je máte." „Jasnosti! já se bojím je přijmouti." „Proč?" „Studuji na universitě práva, jsem sice chudobný, bojím se však, že by mne tolik peněz mohlo pokaziti." „Dobře!" Kníže pan mu slíbil, že se o něho starati a úroky z těch 10.000 zl. mu dávati bude. Držel slovo. Student odbyv dobře svá studia, byl přijat do knížecí služby a když se oženil, bylo mu vyplaceno 10.000 zl. *(Kal. Moravan. 1872.)*

Karel z Žerotína požíval u dvora Vídeňského pro svou poctivou povahu veliké důvěry. A proto, když stavové protestantští proti císaři Matyáši r. 1618 povstali, povolán jest do Vídně, kdež se súčastnil při poradách o spokojení odboje českého.

(Ant. Gindely. Děj. česk. povst. l. 1618.)

Poddaný.

1. Hodný:

a) vládce cti a miluje.

Berounští si do register svých nejstarších pérem nakreslili koflík, jejž podali Ludvíkovi (1516—1526) při korunovaci. Dali zaň 42 kop 6 grošů.

Též *Lounští* zapsali sobě r. 1522, že dali královně při korunovaci koflík, jenž vážil 6 hřiven.

(Zik. Winter. Kult. obr. č. měst.)

Konstantin filosof, byv vyzván r. 861 od cara Michala Konstantinopolitánského, aby na žádost Moravského knížete Rastislava do Moravy se odebral a tam křesťanství v jazyku srozumitelném hlásal, nesměl neposlušen býti ani Boha, ani cara po slovích sv. apoštola Petra, jenž dí: Boha se bojte, krále v uctivosti mějte. I šel na Moravu, kdež s účinkem velikým slovo Kristovo hlásal. *(Zap. Česk. mor. Kron.)*

Když mladistvý král *Ladislav* dne 25. listopadu 1457 pohřben byl; tu byl tak velký křik a pláč od lidí, jako někdy, když byl umřel Karel císař starý; a jakož s velikou radostí a se ctí, s trubači a hudebníky přijati byli jeho když do Prahy přijel jednou branou, tak druhou branou provodili jeho s velkým nářkem a s žalostí.

(Fr. Palacký. Děj. nár Česk.)

Když císař Josef (1780 - 1790) z Haliče do Uher jel, daroval mu jeden *Maďar* krásného koně, aniž by byl žádal odměny jaké. *(A. Hellmuth)*

Když r. 1804 v Praze v kostele sv.

Víta pohřbena byla arcikněžna *Marie Amalie*, ovdovělá vévodkyně z *Parmy*, byl před pohřbem vyzdvižen kámen hrobky, aby se provětrala. Sotva roznesla se o tom zpráva po Praze, hrnul se lid na Hradčany a přes všecky překážky podařilo se mnohým vniknouti do chrámu a sestoupiti do královské hrobky. Hledali přede vším a nalezli tělo drahého otce vlasti Karla IV. zahalené rudým, dosti ještě zachovalým šatem, na hlavě jeho dřevěnou korunu pozlacenou, v ruce žezlo a pod nohama říšské jablko. Tu padli všickni na kolena a modlili se s kvílením a naříkáním, až když uslyšel lid v kostele shromážděný, dal se i on do usedavého pláče.

(*Fr. Ekert. Posv. místa hl. m. Prahy.*)

Když r. 1325 královna Eliška, manželka Jana Lucemburského, s dcerou Markétou přijela do Prahy, vyšli jí *Pražané* naproti v processí se zpěvy a s ostatky Svatých.

(*W. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.*)

Když *Karel IV.* (1346 1378), vraceje se z Italie co korunovaný císař, zase poprvé blížil se k Praze, vysuli se jemu vstříc veškero duchovenstvo a šlechta i obyvatelstvo až do Berouna, i uvedli ho se vší slavností, při všeobecném lidu jásání a zvonění všech zvonův do hlavního jeho sídla. Bylo to poprvé, že Čechové svým vlastním jménem mohli císaře Římského, vrchního pána celého křesťanstva r. 1355

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Když roku 1497 Vladislav II, král Český (1471—1516) a spolu i Uherský, ponejprv z Uher *Prahu* navštívil, byl velmi slavně uvítán. Nazejtří pak dne 28. února dali se všickni purkmistři, konšelé a obecní starší na hradě pražském najíti, aby králi Vladislavovi poctu učinili. Nesli ssebou asi šestnácte pohárův stříbrných, z nichž některé také pozlacené byly, práce výtečné a velmi krásné, jež králi podali co dar od Pražanů. (*Jan z Knína.*)

Roku 1355 při své první jízdě do Říma byl císař a král náš Karel IV. v Miláně železnou korunou korunován. Celých osm dní Karel v Miláně pobyl a dostal v tom čase znamenitou posilu od *pražských měšťanův*, kteří na vlastní náklad velký zbrojný zástup vystrojivše jej za císařem poslali. K tomu pražskému sboru připojil *Jošt Rotlev*, bohatý měšťan staroměstský, 120 bojovníkův vlastním nákladem najatých, které nejlepšími zbraněmi opatřil a všem stejný kroj téže barvy dal, což tehdáž bylo něco zvláštního. Karel tím důkazem lásky a věrnosti svých Pražanův nemálo byl potěšen. (*Děj. česk.*)

Adolf Vratislav ze Šternberka i pán v Žirovnicích († 1703), potvrdil společně s manželkou svou výsady Žirovnickým r. 1694, darovav jim již před tím rozličné platy, načež *Žirovničtí* slíbili, že dají v kostele 2 mše za vrchnost sloužiti, pro snazší dosáhnutí zde časné, potom tam věčné milosti Božské.

(*Arch. Žirovnický.*)

b) Jest mu věrný.

R. 1619 byli i komissaři slezští do Vratislavě povoláni, dne 22 října, aby Bedřichovi, domnělému Českému králi, poslušnost, věrnost a poddanost neprodleně slibovali, což také poslušně vykonali. *Eliáš Bachštein*, nejvyšší mistr křižovníkův s červenou hvězdou, v špitále při kostele sv. Matěje tehdáž bydlící, těm komissařům na místě Bedřicha věrnost a poslušnost slibovati a od řádného korunovaného krále Českého Ferdinanda II., císaře Římského, odstoupiti nechtěl, z té příčiny od hodiny osmé ráno až do hodiny čtvrté z poledne v domě radním, kde přísahu přijímali, zadržen a přívětivými i přísnými slovy také k té nepořádné přísaze napomínán a přinucován byl, avšak nadarmo, ač pak po něm hustě kamením házeli, za zpronevěřelého jej vyhlašovali a velmi potupně i rouhavě naň pokřikovali. (*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Bartoš z Práchňan z Kutné Hory jsa velikým ctitelem krále Vladislava II, (1471—1516) staral se jakožto šephmistr přede vším o to, aby všem krádežím při horách konec učiněn byl, a král aby velké škody netrpěl.

(*Ant. Rezek.*)

Při polském povstání r. 1831 utekl jeden rekrut domů, avšak jeho otec *Boris Pavlov* ihned odvedl zase syna k vojsku. I byl pro otce synu trest prominut, otec pak řádem vyznamenán

(*Šmída Repr.*)

Václav IV., král Český, byv od stavův Českých zajat r. 1394 svolil, aby dostali šlechtici úplnou amnestii. A proto přiveden byv z Wildberka dne 1. srpna odevzdán jest bratrovi svému Janovi, kterýž u velikém průvodu za nekonečného jásání lidu vedl ho do *Budějovic* města, co do věrnosti cele zachovalého. Věrností neobyčejnou ku králi vyznamenávalo se povždy i město *Kutná Hora*.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Usmrcen byl Přemysl Otakar II., král náš, v osudné bitvě na Moravě dne 26. srpna 1278. Děsná zpráva o porážce a smrti králově rozlítla se v *Čechách a v Praze* zvláště náhle hromovým bleskem, a všude ve královském paláci jako v nejchudších chýžích rozléhal se žalostný pláč a nářek. Po celé dni zvoněno se všech téměř sto věží městských všemi zvony, a lid nepřestával se hrnouti k oltářům chrámovým, aby pomodlil se k Bohu za spasení milovaného panovníka. Nejdojímavější bylo kvílení královny Kunhuty, jejích dítek i staré abatyše Anežky, sestry někdy krále Václava I.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

František kníže *Ditrichstein*, kardinál a biskup Olomúcký, byl od zbůjníků r. 1619 uvězněn. A tu pravil zbůjníkům: „Radši chci po žebrotě choditi, nežli se řádnému knížeti zemskému (Ferdinandu II.) zpronevěřiti.“

(*Blahověst 1875.*)

Když r. 1799 Napoleon I. až k Vídni přitáhl a císař František I. s rodinou do Přešburku se byl utekl, naplněni jsou Vídeňané strachem velikým. Bohatí následovali císaře, chudí žádali ministra Thunegnta, by s nepřítelem uzavřel mír. V této všeobecné tísni seděl kapelník *Josef Haydn*, v bytu svém a složil rakouskou hymnu: „Bože, zachovej nám krále“ atd., kterouž píseň Haydn až do smrti své zpívával a která se po celé říši rozšířila. (*Šmida. Repert.*)

Blahoslavený *Hroznata*, pán český, zakladatel klášterů († 1217), žil nejprv v Polsku v Krakově. Když pak se navrátil z Polska do Čech a důkladně vzdělal, činil vlastiplatné služby, svítil panstvu českému nábožným obcováním, věrností k panovníkovi a otcovskou láskou k poddaným.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Na sv. Jakuba r. 1620 konal kanovník *Kotva* v klášterním kostele sv. Jakuba v Praze kázaní, jímž hájil panovnických práv Ferdinanda II. a mluvil proti odbojníkům. Za to byl zatčen a na Staroměstské radnici uvězněn, kde trval až do bitvy bělohorské.

(*Jos. Riss. Čas. Mus. král. Čes. 1880.*)

Kníže *Karel z Lichtensteina*, pánové *Trautsonové*, z Megova, Harrach, Althan, Colalto Breuneraj, pro svou věrnost k císaři Ferdinandovi II. zaujímali r. 1620 všickni vznešené postavení a později dostalo se jim skvělé odměny na statcích za vytrvalost, jakou přestáli všecka nebezpečenství po boku císařově.

(*Ant. Gindely. Děj. č. povst. l. 1618.*)

Když roku 1394 spiklí pánové čeští ve srozumění s bratrem jeho Sigmundem krale Václava IV. zajali a Jan Zhořelecký s markrabím Prokopem do Prahy přišli jej osvobodit: dokázali měšťané *Novoměstští* zvláštní svou oddanost ku králi; nebo bez rozpaku otevřeli knížeti Janovi brány své a přidali se k němu.

(*W. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.*)

Když za války pruské *Marie Terezie*, císařovna a královna (1740—1780), stavům uherským se šestiměsíčním synáčkem Josefem se představila a je o pomoc, oddanost a lásku žádala, zajásali Uhři co věrní poddaní: „Eljen! Krev a život za královnu a říši!“

(*A. Hellmuth.*)

Bohumír Jindřich z Pappenheimů, císařský vojevůdce v 30leté válce, byl císaři co nejvroucněji oddán a zemřel i druhého dne po bitvě u Lipska, kdež smrtelně byl raněn dne 7. listopadu 1634.

(*Děj. 30leté války.*)

Pan *Vilém z Pernšteina*, výtečný a nejbohatší šlechtic svého času v Čechách, nejvyšší hofmistr a předseda soudu komorního za krále Vladislava II. (1471—1516), prosil krále, aby nemeškal trestati důrazně, kdyby po jeho smrti některý syn jeho porušiti měl povinnou k němu věrnost a oddanost.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Jiří z Poděbrad a král Ladislav (1453—1457) duchem rovnali se sobě; také zdá se, že zanedlouho povstala mezi nimi obapolná přízeň i skutečná

náklonnost a pan Jiří byv od krále nazýván otcem, staral se o jeho dobré spravedlivě a skutečně.

(*Fr. Palacký. Děj nár. Česk.*)

Když r. 1440 královna Eliška prosila stavův Českých, jichž poslové byli v Komárně, aby ukazujíc jim syna svého Ladislava v kolébce, nezbavovali sirotka jeho dědictví: tu *Prokop Rabštein* cítiv se živě dojata sirobou ušlechtilé paní, slíbil obětovati se cele službě její a syna jejího. Se psaními od královny jal se tudíž obcházeti všecky pány přední české a prosil je.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Vilém mladší z Risenberka a z Rabí, vůbec zvaný krátce pán Rábský, zůstal, ač katolík, věren králi Českému Jiřímu, a stálost tu odůvodnil i velmi krásným psaním, jež r. 1467 poslal legátovi papežskému Rudolfovi Lavantskému do Vratislavě.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Rusové byli v XV. a XVI. století toho mínění a té víry, že ti kdož na rozkaz carův umírají, ihned blaženosti nebeské dosahují jako mučenníci, kteří za pravou víru zemřeli.

(*Arn. Herrmann. Děj říše Ruské.*)

Když Napoleon I. roku 1812 s voji svými do Ruska vtrhnul, byl při jedné obhlídce *ruský mužík* chycen a k tomu donucen, aby Francouzům dělal vůdce v krajině jim nepovědomé. Jeden z pobočníků císařových dovolil si s mužíkem žert, že namaloval mu na ruku inkoustem písmeno N. „Vidíš," pravil pobočník, „nyní nejsi více poddaným cara. Toto znamení učinilo z tebe poddaného císaře Napoleona." — Aniž by byl slova promluvil, vytáhl mužík z pasu sekerku, přistoupil ke kolu a v tom okamžiku ufal si poznamenanou ruku a hodil ji pohrdavě francouzskému důstojníku k nohoum. Hrdinství to učinilo na Napoleona tak hluboký dojem, že mužíka bohatě obdarovaného propustil, poslav k němu dříve svého tělesného lékaře, aby mu ránu opatřil.

(*Jizeran 1887.*)

Když roku 1142 Načerat a knížata moravská branou mocí Vladislava II s trůnu svrhnouti chtěli, zůstali Vladislavovi přece přemnozí věrni a statečně bojovali a dva nejudatnější vůdcové čeští *Smil a Ben* padli na bojišti za oběť oddanosti své.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Jan Bedřich ze Švamberka zůstal při povstání protestantských stavů Českých r. 1619 svému mocnáři Ferdinandu II. věren (*Fr. Doucha.*)

Když za povstání českého r. 1618 i stavové Hornorakouští proti Ferdinandovi II v Rece se shromáždili, odejel z místa toho věrný císařův poddaný pán z *Traunu*, s nikým se nerozloučiv, čímž skutečně spojení své se stavy přerušil.

(*Ant. Gindely. Děj. česk. povst. l. 1618.*)

c) Vládce podporuje.

Benno II. (Löbel), od roku 1738 opat v Broumově, poslal dne 28. prosince 1740, zaslaným vlastnoručním lístkem královny Marie Terezie pohnut, bez meškání 6000 zl. a 400 korců mouky do Kladska k zásobení vojska na oblehnutí se připravujícího a slíbil královně, že k zaražení válečné pokladnice 24.000 zl. přispívati bude. Že však tato slíbená suma pohromadě nebyla, dal s usnesením kapitoly z většího dílu stříbrných nádob kostelních peněz nabíti, jež desíti, na klášterní útraty najmutými a ošacenými oděnci do Prahy odeslal. — Roku 1742 najal na panství Broumovském a Polickém přes 200 mužů kteréž ozbrojil a na vypůjčené peníze vydržoval; ti nemálo k tomu přispěli, že Frankové obsazenou tvrz Těšín do 28. listopadu vzdáti museli.

(*P. Jer. Růžička. Čas. kat. duch. 1847.*)

Jan Berger z Bergenthalu (narozen r. 1745 v Hostinném), obchodník plátnem, v bojích proti Francouzům osvědčil horlivost zvláště vypravením 16 dobrovolníkův a syna svého Václava vlastním nákladem.

Stanislav Jan Branič, Polák, mečník korunní, velkého jmění svého ušlechtile užíval a králi Polskému Sigmundovi III. na vojnu proti Rusům dva pluky pěchoty a dva prapory husarův, od pozlacených šišákův „zlatými bojovníky" zvaných, svým nákladem vypravených dostavil; zemřel r. 1620. (*Děj pols.*)

Antonín a František Cecinkar z Birnic, šlechticové v Čechách, v běžích válеč-

ných na počátku našeho XIX. století nemalé činili oběti na vychování vojsk císařských a ruských a na zřizování obrany zemské. (*Ant. Rybička.*)

Hrabě *Jan Rudolf Černín* († 1757) přeměnil za války francouzské palác svůj třikrát ve vojenskou nemocnici a zřídil prapor dobrovolníků

Když saské a švédské voje vpády činily do Čech, *Heřman hrabě Černín z Chudenic* na své vlastní útraty najal pro císaře Ferdinanda II. (1620—1637) regiment kyrysníků. (*Fr. Wildmann.*)

Bartoloměj Flaxius, arciděkan Plzenský, táhl roku 1597 za císaře Rudolfa II. s českým vojskem do Uher proti Turkům. (*Děj. m. Plzně.*)

R. 1793 dávali poddaní císaři a králi *Františku I.* mnoho peněz v dar na válku proti Francouzům. Tak přinesl jeden rolník 1000 zl. v dukátech a když se ho císař ptal, jak se jmenuje a odkud je, odpověděl, že to nikdo nemá zvěděti a odešel, aniž by se byl prozradil. (*Šmida Repert.*)

Ondřej Maxim. Fredro, šlechtic polský a politik XVII. století, za krále Jana Kazimíra za válek křižáckých přivedl na své útraty králi na pomoc vojsko pod Zborov roku 1648 a pod Berestecko roku 1651. (*Děj. pols.*)

Jindřich z Hradce († 1507), nejvyšší purkrabí, ve výpravě proti Šlikům roku 1505 postavil k této výpravě 200 pěších, 12 vozův a 8 jízdních tedy více než páni z Rožemberka bohatstvím svým proslulí, a mnohem více než ostatní páni bohatí v Čechách. (*Aug. Sedláček. Hr. a zám.*)

Když roku 1310 osiřelá královna Eliška měla býti přivedena do Lucemburska k sňatku s Janem, poskytli někteří měšťané a kupci přes tisíc hřiven stříbra na výpravu tu; biskup *Jan z Dražic* půjčil jí krásného mimochodníka bělouše a několik náčiní zlatých i stříbrných; mnozí páni a rytíři ji provodili osobně.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Roku 1369 připadly Svidnice ku koruně České. Avšak císař a král náš *Karel IV.* potřeboval k tomu mnoho peněz. I obrátil se k národu Českému, předložil stavům velikou svou potřebu a když by se obecná berně na celou zemi rozepsala, že na příští rok žádných daní nepožádá, slavným úpisem se zaručil. Čechové k obecné berni svolili, a císař všecky nároky na Svidnici a Javor hotovými penězi vyrovnal. (*Děj. česk.*)

Císař a král *Karel IV.* (1346—1378), otec vlasti naší, pro obživení chudého lidu v čas neúrody r. 1360 dal stavěti věž na Petříně a tu nemaje jednou peněz, dal vyhlásiti, aby mu někdo sto tisíc dukátů půjčil. I půjčil mu je ihned jeden měšťan a přijal úpis. Ale nazejtří pozval měšťan císaře k sobě a povolav některých pánův, učinil oběd skvostný. Posledně pak místo cukrovinek, postavil na zlaté míse úpis před císaře a když páni tomu se divili, pravil: „Jídla ostatní vám, slavný císaři, s ostatními pány společná byla, ale toto vám samému náleží; nebo zlato, které jsem včera zapůjčil, vám daruji a všecken dluh odpouštím.“ (*Fr. Svoboda.*)

Když r. 1683 Vídeň od Turkův byla oblehána kdež velitelem města byl hrab. Arnošt Rüdiger ze Starhembergu a peněz se nedostávalo, odevzdal veliteloví biskup Vídeňský *Kolonič* značnou částku 300.000 dollarův. A odkud vzal biskup penize ty? Contarini, vyslanec benátský, jmenuje primasa Uherského a arcibiskupa Ostřihomského, tenkráte 83letého Jiřího Szeleptseny, který císaři k obhájení Vídně 400.000 zl. přispěl. Arcibiskup poukázal tyto peníze Koloničovi, jenž byl předsedou uherské komory; tím bylo správné placení žoldu to jest: náležité obhajování Vídně umožněno. (*Baringer.*)

Když roku 1151 kníže Ruský Jiří s knížetem Haličským se spojil a proti velikému knížeti Ruskému Izjaslavu ku Kyjevu táhli: ukázali *Kyjevští* neobyčejnou lásku ku Izjaslavu. Všickni bez rozdílu uchopili se zbraně a vyhlásili veřejně, že za knížete chtí i život svůj dáti A vskutku válka ta vnitřní skončila šťastně pro Izjaslava.

(*Fil. Strahl. Děj. říše Rus.*)

Josef z Lobkovic, vévoda Roudnický, († 1816), byl roku 1809 nejvyšším strážmistrem u praporu zemské hotovosti kraje Žateckého a postavil na své útraty prapor myslivců do pole (*Ant. Vlasák.*)

Na sněmu zemském v Praze v den

sv. Vincencia 22. ledna 1524, při němž i král *Ludvík* (1516—1526) se nalezal, patrna byla náklonnost, vyhověti žádostem královým. Tu jsou odvolána i zrušena nepříznivá ustanovení předešlých sněmův, a všickni tři stavové usnesli se na tom, aby králi bez odkladu postoupeny byly jisté zámky a jisté důchody S věřiteli královskými a jich rukojmími stalo se slušné narovnání, mnozí odřekli se požadavkův svých dobrovolně a sám pan z Pernštejna odpustil králi dluh 26.000 zl. (*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Jiří Ossoliński, velký kancléř korunní v Polsku, slavný řečník z času králů Polských Sigmunda III. a Vladislava IV., vypravil roku 1621 na své útraty houf žoldnéřů proti Švédům, v jehož čele po tři léta udatně bojoval a pak komisarem k uzavření míru se Švédy jmenován byl. (*Děj. pols.*)

Arnošt Antonín a bratr jeho *Maximilian Petráš z Petrášů*. sloužili od r 1690 ve vojště císařském v Uhrách a Sedmihradsku proti Turkům a v říši proti Bavorům a Francouzům, na svůj náklad vypravovali sbory vojenské proti nepříteli. (*Ant. Rybička.*)

Měšťané *plzenští* tak byli oddáni vládci svému císaři Rudolfovi, že mu jiné značné částky, nejprv 15.000 a 25 27 míšenských grošů zvláštního jmění zapůjčili. Podobně i knížata Lichtenšteinští darovali později císaři r. 1612 12.226 míšenských grošů co pomoc proti Turkům (*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Měšťanstvo *pražské* Starého Města poctilo r. 1311 krále Jana Lucemburského a královnu Elišku ku slavnosti korunovací drahými klenoty v ceně 120 hřiven stříbra. (*W. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.*)

Za panování císaře a krále Leopolda I. (1657—1705), umřela v *Praze* stařena, která živa byvši velmi skvostně, mimo vše nadání mnoho statků pozůstavila, jichž dědicem učinila císaře, opatrně nařídivši, aby bez ujmy jemu všecko se dostalo. Cena statků neznámá, ale byl prý mezi jiným tak dlouhý zlatý řetěz, kterýž výšku člověka daleko převyšoval, že by se jím celé tělo otočiti mohlo. Císař kázal, jakožto její vděčný dědic, po všem městě zvoniti a jí pohřeb slavný se vší okázalostí vystrojiti, aby tím se jí odměnil. (*Fr. Svoboda.*)

Léta 1532. Bratří *Rožmburští* shromáždivše na svůj náklad 400 jízdných v železné zbroji oděných, též 200 kozákův, jimž vůdcem byl Bernard Barchanec, rytíř český slavný, a ty všecky bojovníky Ferdinandovi I., králi, poslali.

I jiných časův jiné a velké pomoci ten Rožumburský rod svým králům Českým uděloval a u nich skrze to veliké milosti a chvály získal; ano také ještě tohoto času mimo již uvedené zbrojníky jízdné Jošt. Rožumburský vladař. pojma 48 oděnců jízdných, 16 pěších a dva šífy do Uher proti Turkům Ferdinandovi, králi, na pomoc se plavil. Posléze pak 60 dobře oděných mužů jízdných, 4 mosazná děla neb kusy s všemi potřebami vypraviti dal. (*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Jeden *ruský zeman* miloval nevolníky své, rolníky, jako dítky své a naučil je, ani blízko splavné řeky byli, obchodu čímž zbohatli a mohovitými se stali. an je všemožně podporoval. Zatím zeman rozličným neštěstím o vše, co měl, přišel, a statek se mu měl prodati. Uslyševše o tom hodní poddaní, učinili mezi sebou sbírku a zaplatili všecky dluhy pána svého. (*Dolz.*)

Lev Sapieha, šlechtic polský, kancléř velkoknížectví Litevského († 1633), vedle toho že značnými sumami podepřel pokladnu zemskou, když nebylo nikde ani krejcaru peněz, nýbrž obětoval také sám ohromné sumy na upravení vojska a na podporu obyvatelům vyssátým. (*Jos. Kořán.*)

Knížecí rodina Švarcenberská byla na počátku XVII. století v Čechách a jiných zemích rakouských pro svou velikou dobročinnost a šlechetnost dobře známa a nemálo oblíbená. Vědělo se také vůbec, že od té doby, co v zemích rakouských své stálé sídlo založila nejen panující dynastii velice platných a věrných služeb neustále prokazovala, ale mimo to v potřebách válečných velmi značnými peněžitými příspěvky velmi často dobrovolně podporovala. (*Jan Votka.*)

Josef Scherzer z Kleinmühlu, advokát zemský v Praze, při obležení měst

pražských skrze vojsko francouzské a pruské roku 1741 činil veliké oběti peněžité a konal i jinak služby platné, po dobytí města odešel do Vídně, začež byly dům jeho v Praze a statky venkovské od lidu nepřátelského drancovány a pustošeny. Za takové šlechetné zachování byl Josef Scherzer od císařovny Marie Terezie povýšen do stavu rytířského království Českého.

(*Ant. Rybička.*)

d) Jej hájí, ba i život zaň dává.

Roku 1328 žádal chán Tatarský Usbek, aby mu veliký kníže Jan Danielovič poslal knížete Alexandra, vládce v Tveru a Pskově. A hle, věrní poddaní v *Pskově* usnesli se na tom, že až do těch hrdel a statků hájiti budou svého knížete Alexandra, a také se ozbrojili, chtíce pro svého knížete zemříti. I vytáhl velký kníže Jan s velikým vojskem proti nim a jen na velké naléhání a hrozby arcibiskupa Theognosta a i přemlouvání samého Alexandra, jenž do Litevska utekl, vzdali se dobrovolně knížeti velikému Janovi. (*Fil. Strahl Děj. říše Ruské.*)

Před bitvou u Mohače dne 29. srpna 1526, kdež i Ludvík, král Český a Uherský, zahynul, nechtěl nikdo odpovědnost za vrchní velení vzíti na se, až konečně šlechetný a statečný arcibiskup Kolocký *Pavel Tomory*, jenž také v bitvě zahynul a nezkušený Jiří Zápolský dali je sobě vnutiti.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

V bouřích stavovských r. 1618 byl *Jan Rudolf Wolfingar z Ploškovic a Wolfsbachu* primátorem města Plzně a při obležení města skrze Mansfelda byl komisařem lidu válečného k obhájení města toho zverbovaného, pomáhal penězi a zásobami potravními k vychování vojska toho a když město Plzeň od vojska nepřátelského bylo dobyto, usiloval o to, aby nebylo drancováno a obyvatelstvo mordováno a jinak souženo, protož hleděl ihned opatřiti požádanou sumu výpalnou, 168.000 zl. obnášející. Vzdor tomu byl věznén, až teprv po bitvě bělohorské navráceny mu úřady předešlé, a povýšen do stavu rytířského. (*Ant. Rybička.*)

Když r. 1618 stavové protestantští Čeští proti Matyáši se zbouřili radil *Karel ze Žerotína* králi Ferdinandovi, aby on a zástupce císařův do Brna se dostavil na sněm osobně. Ferdinand byl již na cestě, a tu mu psal opět Žerotín, by nešel dále; obávalť se, by snad Čechové proti Ferdinandovi něco zlého neobmýšleli buď přepadnutím jeho na cestě do Brna, nebo zpět, buď náhlým vtrhnutím válečným do Moravy. On dal tedy kardinálovi Dietrichšteinu věděti o pochybnostech svých a tento radil totéž králi, kterýž na to odhodlal se k návratu do Vídně. Karel se nedal také ani později od stavů Českých přemluviti, by odboje se zúčastnil.

(*Děj. povst. čes. l. 1618.*)

Hrabě *Michal Miloradovič*, generál ruský († 1825), když po smrti císaře Alexandra přívrženci velkoknížete se spikli, Mikuláše na trůnu míti nechtíce, vyšel Miloradovič mezi shluklý lid, chtěje ho řečí a vlivem svým utišiti; tu však střelil po něm jakýs Kuchovskij a Miloradovič zemřel ještě téže noci.

(*Děj. ruské.*)

2. Špatný:

a) vládce nemiluje, jej zrazuje, dochází trestu.

Když roku 1521 Turci do Uherska vpadli a plenili Srěmsko a nynější Banat, volal *Ludvík*, král Český a Uherský, magnaty přední a praeláty do boje, avšak mimo palatina Štěpána Bátoryho neuposlechnul žádný rozkazu jeho. (*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Roku 1608 odpadli *stavové Moravští* a i města od císaře a krále Českého Rudolfa II. a přidali se k bratru jeho arciknížeti Matyášovi. (*Ant. Gindely.*)

Za císaře Matyáše (1612—1619) nenáviděli *Uhři* panství Habsburské tak, že dle španělského vyslance Seranza sami prý již v duchu sobě zvykají na vládu Turkův, od kterých prý ostatně v mravích a kroji málo se rozeznávají.

(*Ant. Gindely. Děj. čes. pov. l. 1618.*)

Za Vladislava II., krále Českého (1471—1516) i Uherského, starali se *Uherští magnati a praelati* o přepych; ale pro daně na obranu vlasti, na slušné opatření dvoru panovníkova a

na jiné potřeby obecného dobra peněz nikdy neměli aniž míti chtěli.
(Fr. Palacký Děj. nár. Česk.)

Přemysla Otakara II. v boji proti Rudolfovi zastihla r. 1276 nejtěžší pohroma, která přivedla jeho pád a zničila jeho moc i slávu z Čech. V největším nebezpečí, kdež Čechové spolčiti se měli s králem bez rozdílu, ježto vlast česká napotom úpadku byla blízká: pozdvihli dva nejmocnější panští rodové, páni z Oseka čili z *Risenburka* i celé hojné plémě *Vítkovců*, zejména páni z Rosenberka, z Krumlova, ze Hradce z Třeboně, z Nových Hradův, z Lomnice, z Přibenic a z Pelhřimova pod vladařem Závišem z Rosenberka a vedle nich ještě několik šlechticův českých, jichžto jména i hanbu kryje již nepaměť — zbraní svých proti králi a vlasti, přidali se k Rudolfovi a prospěli pleněním země mnoho nepřátelům.
(Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.)

Roku 1586 uprázdnilo se děkanství karlšteinské a císař jmenoval děkanem pražského kanovníka Valentina. Arcibiskup Martin Medek vyslal svého generálního vikáře Pontána z Braitenberka spolu s děkanem Felixem z Lindy na Karlštein, aby nového děkana v úřad jeho církevním způsobem uvedli. Tu však protivil se jim purkrabí *Vchynský* řka, že jemu osazování děkanství karlšteinského přináleží, ano i toho se odvážil, že králi Českému všeliké právo ohledně děkanství toho upřel, jelikož prý stavové Čeští jemu purkrabímu kollátorství odevzdali. A kdyby prý i císař sám na Karlštein přišel, on Vchynský teprv prý by si to rozmysliti musel, má-li jej bez vůle stavův do hradu vpustiti. Řeči tak nestoudné a naduté oznámeny bez meškání Rudolfovi II., kterýž Vchynského s úřadu sesadil a kollatorskému právu svému průchod zjednal.
(Klim. Borový. Martin Medek.)

Apel Witzthum, který byl r. 1526 při volení krále Ferdinanda I., dopustil se r. 1530 velezrády. Když se to na něj proneslo, měl býti potrestán. Zvěděl o tom ještě v čas, právě když byl ve Vlašimi na svatebním veselí; i ujel odtud ze země. Statky jeho Pětipsy a Vintířov byly od královské koruny zabaveny. *(Jos. Kořán. Čes. mor. Kr.)*

b) Činí odboj, dochází trestu,

viz i: „Odboj 2!“

Léta 813. Kníže Vojen v Čechách rozeslal posly po vší zemi, přikazuje, by všickni na vyšehradském vrchu se postavili. I sešlo se všecko množství lidu. Posláno bylo také i k *Rohovicovi* Vršovskému, by na ten sněm přijel, kterýž se nepostavil i někteří jiní, kteříž se jeho drželi. Posla pak, kterýž k Rohovicovi poslán byl, kázal on jíti a dal jemu stíti hlavu a po jednom služebníku svém poslal ji, na vyšehradského hradu vrata kázal ji nočně v mošně pověsiti a to se stalo té noci, když jsou se byli všickni před Vyšehrad sešli. Kníže byl hněviv a všed mezi své poddané jich snažně žádal, aby na Rohovice táhli. I stalo se. Vladař dobyt. Rohovice pak kázal kníže do jednoho pevného sklepu zavříti, přikázav, aby jemu dosti jísti dávali; a uradil se s staršími a vladykami, že jemu chce dáti divnou smrt učiniti
(Hájek. Kron. česk.)

Když od jednoho z českých pánů císař Ota I. o pomoc a ochranu proti *Boleslavovi I.* r. 935 požádán, posláni jsou Durinkové a Sasíci ku pokoření nového panovníka Českého. Proti tomuto dvojímu vojsku rozdělil i Boleslav houfy své a nejprv porazil Durinky pak obskočen i druhý voj, jemuž velel hrabě Asik, od Boleslava a vojsko Asikovo potřeno i on sám zabit Potom teprv obrátil se Boleslav proti odbojnému pánu českému a vyhnav jeho, dobyl i obořil jeho hrad, pustý od té doby.
(Widukind)

Proti *Boleslavu III.*, knížeti Českému, povstal r. 1002 národ Český a v jeho čelo postavili se Vršovci, ačkoliv Boleslava sami zkazili, a na jich radu zavolán kníže Vladivoj, bratr Polského krále Boleslava Chrabrého.
(Děj. česk.)

Léta 770. *Bytiž* maje mnoho kovkopův skrze ně jsa velmi obohacen, knížeti Nezamyslovi poddán býti nechtěl, ale všemi obyčeji se jemu protivil a škody činil. Nezamysl napomenut jsa od některých svých vladyk, aby jemu déle toho netrpěl, poslal k němu své služebníky, by jemu poddanost zachoval a plat roční vedle sta-

rodávného svolení zemského poslal. Kterýž doufání v své zboží maje poslům dal tuto odpověď: „Pověste pánu svému. Netoliko bych měl jemu plat platiti, ale že jsem kázal stříbrnou houžev udělati, na kteréž káži Nezamysla oběsiti, a sám já budu knížectvím Vyšehradským vládnouti.“

To když bylo oznámeno knížeti, řekl: „Vímť já, co jest Bytiža k té pýše přivedlo, nic jiného než hojnost stříbra nalezeného.“ Tu hned kníže poslal 300 lidu, kázal mu ty doly kamením zaváleti a dřívím zametati. To když se stalo, Bytiž se rozhněval a těch cest hledal, aby kníže byl zavražděn. To když oznámeno bylo Nezamyslovi, sebrav lid táhl s nimi sám životně k Bytižu a tu jest Bytiž na domě zastižen, jat a před kníže přiveden. Řekl k němu: „Bytiže, kteraks ty jsi směl se o to pokusiti, by chtěl dáti kníže a pána svého na stříbrné houžvi pověsiti?“ Kterýž odpověděl: „Zlou jsem měl radu.“

Kníže hned tu kázal Bytiža ne na stříbrné, ale na dřevěné houžvi na jednom osekaném dubu před vraty jeho dvoru oběsiti a dvůr ten dal jednomu z svých služebníkův, jemuž bylo jméno Leša, ten potom vzhledaje na Bytižovu přihodu věrně knížeti, pánu svému, sloužil. (*Hájek. Kron. čes.*)

R. 1620 přišlo poselství turecké do Prahy a tu přední jich posel radám Bedřicha falckraběte i to přednášel, aby Bedřich sjednocenými zeměmi jeho velkomocnému císaři 700.000 tolarův říšských každoročně dáti se uvolil. A hle, tehdejší *Čechové pod obojí*, přední radové, odpověděli, že rádi chtějí všechno volně učiniti, cokoliv od nich velkomocný císař žádati bude, toliko by připověděl, že je chrániti chce a bude; ano kdyby jináče býti nemohlo, že by raději pod moc a vladařství Tureckého císaře se poddali, nežli by pod správou a kralováním císaře Ferdinanda II. býti měli.

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Král Ladislav, chtěje r. 1456 proti Turkům táhnouti, přitáhl s lidem branným a s křižovníky asi 44.000 mužův k Bělehradu Uherskému; s ním byl i kníže Cilský a mnoho jiných pánův. Když však král s průvodem svým vjel do hradu, zavřena za ním rychle brána a odepřeno vchodu Němcům a Čechům. Nazejtří pak při poradě zabil *Ladislav Hunyad* hraběte Cilského při poradě u přítomnosti krále, u něhož se Hunyad omlouval. Tu král rozpustil vojsko a držen jest takořka co vězeň v Bělehradě. Za to pak králem brzy r. 1457 dne 14. března jati jsou Hunyadovci Ladislav a Matyáš a Ladislav druhého dne i stat jest.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Byli to obzvláště kalvinští *Maďaři*, kteří ve stálém odboji proti císaři *Leopoldovi I.* (1657—1705) trvajíce, všemi pákami Portu podporovali, by pod ochranou její samostatně a jen od ní odvislé a ji podplatné království si zařídili. V čele jich stál tehdáž hrabě Emerich Tököly, který si zvláště v severních Uhrách pod ochranou sultána Tureckého Mohameda IV. založil knížectví právě jako maďarský hrabě Abaffy v Sedmihradech, a kterýž spolu s tímto byl spojencem velkovezíra Kara Mustafy před Vídní r. 1683.

(*Mat. Procházka. Čas. kat. duch. 1883.*)

Roku 1848 zavraždili revolucionáři v *Pešti* na mostě mimo řádného císařského komisaře generála Lamberga.

(*Fr. Kryštůfek. Čas. kat. duch. 1877.*)

Již r. 1614 před osudným povstáním šlechty české dal hrabě *Thurn* ve spolku s hrabětem Ondřejem Slikem a Václavem Vchynským kurfirstovi Saskému vzkázati, že opposice česká odhodlána jest, ssaditi Habsburských a že jemu (kurfirstovi) korunu nabízeti míní.

(*Ant. Gindely. Děj. čes. pov. I 1618.*)

Když roku 1394 učinil král Český *Václav IV.* malý výlet ze Žebráka do svého venkovského sídla řečeného Králův Dvůr u Berouna, byl tam úkladně přepaden od pánů spiklých a zajat a na hrad pražský odveden, kdež jej vsadili nahoru do Velké věže nad přední vnitřní branou, která se později nazývala Bílou věží, a pilně jej chovali pod stráží.

(*Wácsl. Wl. Tomek. Děj. m. Prahy.*)

Dne 8. února 1402 byl *Václav IV.*, král Český a syn Karla IV., podruhé od českých pánův jat a v Černé věži na pražském hradě po 14 dní vězněn. Odtud ho odvezli do Krumlova k pánu

z Rosenberku a konečně do Vídně k Rakouskému vévodovi Albrechtovi.
(Ant. Honsátko. Das Vaterland)

Vladislav II., kníže Český, nastoupiv r. 1140 vládu v Čechách, brzy se znechutil některým pánům českým, v jichž čele stál Načerat. I spojil se Načerat s pokrevními knížaty krále Vladislava moravskými a přitáhli Moravané do Čech, kdež na hlavu poraženi jsou r. 1142. Načerat padl se mnohými svými. *(Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.)*

Podezření.

1. Bývá bezdůvodné.

Castaldo Jan, vůdce vojska císaře a krále Ferdinanda I. (1526—1564), v Sedmihradsku nenáviděl Utěšinoviče, správce země sedmihradské, jakožto přísného hospodáře a vzbuzoval křivými zprávami o kardinálovi podezření u Ferdinanda I. Proto dal Ferdinand I. Castaldovi tajný rozkaz, kdyby hrozilo vojsku nebezpečenství, by směl na život Utěšinovičův sáhnouti. A Castaldo, když Utěšinovič odehnal Turky od Temešváru a na nich Lípu a celý Banát opanovav na zimu do Sedmihradska se vrátil, dal Utěšinoviče úkladně zavražditi, pravě, že posly turecké tajně přijímá a proti Ferdinandovi zradu osnuje.
(Zap. Čes. morav. Kron.)

Roku 1309 vzata svobodná kněžna *Eliška* v podezření od svaka Jindřicha Korutanského, krále Českého, i sestry Jindřicha, manželky Anny, jakoby se v zámyslech jim protivných účastnila a potkávala se od nich vždy s větším protivenstvím a zanechána byla schválně v rozličném nedostatku. Z okamžité jakés neduživosti její roznesla se jedné chvíle pověst i nacházela víry, jako by jí dáno bylo jedu. Po některém čase chtěl Jindřich Korutanský z návodů svých rádců, by přestala býti nebezpečnou, přinutiti jí k svatbě se šlechticem českým, pánem z Bergova. Tomu však postavila se dcera královská na odpor a roku 1310 šťastně ujela z Prahy do Nimburka.
(W. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.)

Boris Godunov, car Ruský (1598—1608), byl nedůvěřlivý, naslouchal každému slovu, přijímal tajné zprávy o nespokojených bojarech, ano i štědře odměňoval otroky, když na své bojary tajně donášeli a stíhal pak bojary nemilosrdně. *(J. L. Píč. Děj. nár. Rus.)*

Ivan Hrozný, car Ruský († 1584), maje Ivana Petroviče Fedorova-Čeljadnina v podezření spiknutí, sám ho, ukrutník, nožem probodl šedého starce, jehož pak osobní strážníci jeho dobivše hodili psům k žrádlu, pak zavraždili i obstarožní manželku Fedorovu Marii, nazývanou ode všech svatou.
(Kar. Erben.)

Jan Lucemburský, král Český (1310—1346), maje manželku svou Elišku v podezření, jako by byla proti němu a chtěla ho vlády zbaviti, zbavil ji vší vlády v Čechách a poručil, aby se odstěhovala na Mělník. I tříletý syn Václav — Karel IV. i s chůvami držán po 2 měsíce ve vězení.
(W. Wl. Tomek. Děj. král. Česk.)

Jaroslav z Boskovic, komorník olomoucký, tajný rada a kancléř krále Matyáše Korvina (1483—1484), padl v oběť piklům od královny a dvořanův proti němu strojeným, nařknut jsa totiž, že drží tajně s nepřátely královými, a že co vůdce vojska u obležení Ebersdorfu v Rakousích s paní Ebersdorfskou tajně si dopisoval a krále Matyáše v nebezpečenství života uvedl. I jest proto, dobyv Vídně, v žalář uvržen, ukrutně mučen a od krále k smrti odsouzen. *(Al. Šembera.)*

Rudolf II, císař a král Český (1576—1611), obával se později, že bude s trůnu svržen. A proto počal lidem zcela podřízeným věnovati svou přízeň a důvěru a odstranil ze služby své každého, kdo mu byl sebe méně podezřelým. Osoby, které byly při králi nejblíže, odměněny byly častokráte i bitím. Sám tvrdil císař o sobě, že jest očarován. *(Čes. m. Kr.)*

Za povstání stavů Českých proti Fer-

dinandovi II. byl v Olomouci r. 1619 vězněn a ukrutně mučen farář Holešovský bl. *Jan Sarkander*. Vzbudil důvěrným svým spojením s náčelníky katolickými na Moravě nenávist odpůrců proti sobě a jelikož se vědělo, že před rokem vydal se do Polska, povstalo podezření, že je původem vpádu Kozáckého. Podezření to bylo arci bezpodstatné, a Sarkander jen vykonal pobožnost svou v slavném poutnickém místě Čenstochově. Holešovice zachránil před Kozáky, že jim vyšel vstříc s nejsv. Svátostí oltářní. Tím obviněn byl z tajného dorozumění s Polany, uvězněn a za strašného mučení vyslýchán, následkem čehož zemřel o čtyři neděle později.

(*Ant Gindely. Děj. čes. pov. l. 1618.*)

Sigmund, od roku 1435 velkokníže Litevský, byl velmi podezřivý a proto mnoho ukrutností na svých poddaných se dopouštěl. Dívaje se z paláce svého a vida, že kolem jdoucí spolu mluví, ihned měl je v podezření, že mluví proti němu. Ihned je dal zajmouti a jestli v řeči si odporovali, poručil je v blízkém jezeře utopiti.

(*Aug. Schlözer. Děj. Litvy.*)

Roku 1130 prozradilo se spiknutí proti Českému knížeti *Soběslavu I.* Když vinníci na pražském podhradí ukrutně usmrceni jsou, ani Soběslava zavraždíti chtěli: kázal Soběslav hned druhý týden po popravě ubohého knížete Břetislava, jenž měl se státi nápadníkem trůnu a na Děčíně u vězení seděl, maje jej v podezření jakožto spiknutí toho původce na obě oči oslepiti, načež prý také brzo umřel.

(*Zap. Čes. morav. Kron.*)

Při povstání *stavů Českých protestantských* proti císaři a králi Matyášovi r. 1619, měli stavové v podezření katolíky, jako by tajně proti nim se zbrojili. Proto dne 20. září dali direktoři nenadále v noci v kolleji jesuitské co nejbedlivěji vše prohlédnouti. Ale nebylo nalezeno nic podezřelého. Každému katolíku, jenž měl svůj dům, vloženo do domu 10, 12 až 18 vojáků zemských, aby nic nebezpečného nemohli podnikati. Že takové jednání nebylo podle toho, aby z katolíků nadělalo přátel, nemusíme ani vykládati. V každém neznámém a podezřelém člověku spatřován hned také špehoun a zvědač.

(*Ant. Gindely.*)

Roku 1108 když kníže Český Svatopluk s vojskem v Uhřích byl, vpadl Boleslav III., král Český, do Čech. *Vacek* a Mutina, zemští správcové v Čechách, ztratili proti Boleslavovi bitvu u Náchoda a couvli nazpět. A tu Vacek, že Mutina prý šel umlouvat do Svídnice se strýcem svým Nemejem, vzal podezření, že Mutina jen na oko prý bojoval a Bořivoj, vybnaný kníže Český, s Poláky zvítězil. A konec všeho byl, že Mutina a Vršovci od Svatopluka r. 1108 strašně povražděni jsou na radu Vackovu

(*Zap. Čes. mor. Kron.*)

Pan Záviše z Falkenšteina, nejvyšší hofmistr v Čechách, upadnuv po smrti královny Kunhuty v nemilost u krále *Václava II.*, vzdal se sám úřadu svého a oženil s Jitkou, nejmladší sestrou Uherského krále Ladislava IV. Tím upadl pan Záviše v podezření u krále Václava, jakoby s králem Uherským a knížetem Vratislavským proti němu se smluvil, aby Václava na těch křtinách zabili. I pozval Václav roku 1288 pana Záviše, který ho na křtiny pozval, lstivě do Prahy a zde ho zatknul, v Bílé věži uvěznil a r. 1290 pod Hlubokou dal stíti.

(*Děj. česk.*)

Václav IV., král Český, jsa sám nevěrným manželem, pojal jakési podezření i naproti choti tvé, královně Žofii, jakoby ona porušila věrnost manželskou. Nemoha však od ní samé ničeho se dozvěděti, jelikož přečinu podobného si vědoma nebyla, připadl na zvláštní způsob, jímžto viny manželčiny se chtěl dopátrati. Žádal, aby mu sv. Jan Nep. zpověď královny Žofie vyzradil, a když sv. Jan Nep. toho učiniti nechtěl a nemohl, dal král Václav světce mučiti a pak i do Vltavy vhoditi dne 20. března 1393.

(*Kl. Borový. Sv. Jan Nep.*)

Dovmont Gedrus, kníže Litevský, porazil německé křižáky na svých dědičných polích vidziniských osm mil od Vilna a získal si všeobecnou lásku lidskostí a štědrotou u litevské šlechty, ale upadl proto u velikého knížete Litevského *Vitovda* v podezření a byl od něho všech svých statků zbaven. (*Děj. litev.*)

2. Škodí jinému.

Na sněmu zemském v Brně dne 4. května 1619 za povstání stavů Českých vypovězeni byli *jesuité* i z Moravy na věčné časy. Hned příštího dne oznámeno jim, aby ihned z města a do tří dnů ze země odešli. Asi za půl hodiny po jich odchodu vyšel požár ve dvoře jesuitském na předměstí a šířil se v sousedství tak záhubně, že asi 100 domů lehlo popelem. Lid hnedle byl pohotově s obviněním, že jesuité sami oheň založili, aby se pomstili. Vypraveno tedy za nimi oddělení jízdy, aby je nazpět přivedlo. Stalo se tak, a jesuité byli přísně vyslýcháni, ale nebyla na nich shledána žádná vina, a proto byli puštěni zase na svobodu, tak že ještě téhož dne z Brna odešli.

(Ant. Gindely.)

Dne 23. listopadu 1457 zemřel mladistvý král Český Ladislav. Po pohřbu králova od některých z hostí, když se navrátili k svým domovům, rozšiřovány jsou již první dni potom zlé pověsti o smrti krále Ladislava, jako by byl býval otráven neb jiným způsobem násilným zbaven života, což nacházelo víru zvláště ve Vídni a ještě více ve Vratislavi z nenávisti k Čechům, a bylo odtamtud i dále rozpisováno s podezřením zvláště na *Jiřího Poděbradského.*

(Wácsl. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.)

R. 1603 dal císař a král *Rudolf II.* bratru svému Matyášovi plnomocenství k jednání o mír se stranou Štěpána Bočkaje. Avšak brzy potom obával se Rudolf i zrady od Matyáše se stranou odbojnou *(W. Wl. Tomek. Nejn. děj. rak.)*

Bl. *Jan Sarkander* (narozen 1576), slavný mučenník, byl za času sporu mezi císařskými bratry Rudolfem a Matyášem z podezření, jakoby Rudolfovi stranil, v Kroměříži uvězněn a hladem mořen, avšak když pak později sám markrabě Matyáš nevinu jeho uznal, byl z vězení propuštěn a stal se farářem ve Zdounkách na Moravě.

(Jak. Procházka. Sbor. Sv-Method. 1885.)

Soběbor, bratr sv. Vojtěcha, když Vršovci zjevně proti Slavníkovcům povstali, utekl do Polska r. 995. A tu jej Vršovci vinili ze srozumění s nepřátely vlasti

(Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.)

V letech čtyřicátých scházívala se společnost několika *spisovatelů českých* na Pernštýně u „Růžičků". K té společnosti přidružil se, jsa nezván a společnosti nevděk mladý studující chirurgie, blikavý a velice krátkozraký. Človíček ten náramně ku společnosti se dotíral, a nebyl příjemným, ba spíše za špicla považován Zhruba společnost jej odbýti přece nechtěla ale nelibost svou na jevo mu dávala; on však toho nedbal. Jednoho dne však požádal Jakuba Malého, aby mu úsudek svůj podal o německém rukopisu. Malý přečta ho podal úsudek příznivý. A ten blikavý chirug s červenýma očima byl proslulý potom novellista český — Prokop Chocholoušek, který se později Malému přiznal, že onen německý rukopis byl prvý jeho spisovatelský pokus. *(Jak. Malý. Národ. bibl.)*

Podvod.

1. Jest hanebný, škodíť jinému i sobě.

Kněžna *Drahomíra*, dozvěděvši se o divech a zázracích na hrobě sv. Ludmily († 927) na Tetíně, polekaná rozkázala nad hrobem svaté mučennice chrám v čest sv. Michala archanděla vystavěti, to z úmyslu podvodného, aby totiž, stal-li by se tam opět jaký div, lid takové Boží působení nikoliv na uctění sv. Ludmily, nýbrž na uctění těch svatých vykládal, jichž ostatky by do nového chrámu byly přinešeny a schovány. *(Drahé kameny.)*

R. 1618 vyšlo na jevo, že *Theobald Hok z Zweibruku*, maje sobě od pana Petra Voka z Rožmberka sepsání poslední vůle jeho svěřeno, zúmyslného podvodu na ní se dopustil, vytrhnuv totiž několik listův a nahradiv je jinými výhodného pro sebe znění. Vy-

šetřování tohoto podvodu vyzradilo i však jiný podvod R. 1606 dosáhl totiž Hok na přímluvu pana Petra z Rožmberka při sněmu že byl pro šlechtictví své co rytíř z Zweibrucku do stavu v Čechách přijat; nyní pak ukázalo se, že Hok falešným diplomem prokázal šlechtictví svého, a že je člověk toliko rodu měšťanského. Následkem toho tento dvojnásobný podvodník k smrti jest odsouzen. Jen povstáním stavův ušel podvodník zaslouženému trestu.

(*Ant. Gindely. Děj. čes. povst. l. 1618.*)

Léta 1468. Král Uherský *Matyáš* sebrav vojsko táhl skrze Moravu až k Litomyšli. I vytáhl proti němu král Jiří a učinil kolkolem záseky. Matyáš znamenav to, prosil Jiřího o příměří a pokoj a nad to že jemu chce dáti velikou sumu zlatých. Král Jiří vděčně to přijal a poslal hned některé své věrné pro tu sumu. Král Uherský otevřev truhlici nemalou, plnou zlatých týmž poslům ukázal a zase zavřel a zamkl a nad to svým prstenem zapečetil. A oni králi svému na vůz vloživše vše dovezli, zapomenuvše na klíče. Zatím Matyáš proti smlouvě Moravu na zpáteční cestě hubil. Jiří pak kázal truhlici s zlatými otevříti a nalezl v ní jednu vrstvu zlatých a ze zpod byla plná písku. I rozhněval se z toho velmi, až upadl v těžkou nemoc

(*Hájek. Kron. česká.*)

Když Vladislav II., král Český (1471—1516) a spolu Uherský, v měsíci únoru 1497 jeda do Prahy v Brně se zastavil, předstoupili před něj páni, praeláti, rytíři a města markrabství *Moravského*, ukazujíce mu paměť od starodávna prý sepsanou (avšak přece podvrženou) o tom, jakým způsobem a obyčejem Moravané prý své zemské pány (hejtmany) přijímali. V celém tom spisu, vyhýbáno se pečlivě nejen otázce, kdo by jim měl takového pána dávati, ale i každé zmínce o koruně i o králi Českém vůbec. Žádali tudíž, aby jim král tu paměť potvrdil, čehož také dosáhli, obdrževše na to od krále diplom v Brně dne 21. února 1497 daný.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Grigorij Alexandrovič Potemkin, kníže ruský, generál, státník a pověstný milostník carovny Ruské Kateřiny II. († 1791), dal při návštěvě Kateřiny na Krimu r. 1787 podél cesty, kudy se ubírala strojené vesnice a města z malované lepenky postaviti a tisíce lidu z odlehlejších krajin sehnati, kteří museli sem a tam pobíhati a jakoby hojnou prací zaměstnáni byli, se přetvařovati. V noci pak, když Kateřina někde odpočívala, bylo vše s velikou rychlostí dále přenešeno a druhého dne podobná hra opakována.

(*Děj. ruské.*)

Když za starších dob v *Rusku* hlad povstal, rozšířili dva podvodníci pověst, že ženy jsou příčinou hladu, any si obilí a jiné věci schovaly. Hladem zoufalí a rozzlobení mužové mnoho manželek, matek a sester povraždili.

(*Fil. Strahl. Děj. říše Ruské.*)

2. Dopustili se ho.

Ladislav Berka, od r. 1597 rada a komoří císaře a krále Českého Rudolfa, vrchního velitelství vojska moravského v Uhrách užil k obohacení sama sebe, podržev peníze pro vojsko určené pro sebe a nehnuv se z Moravy, poslal za sebe k vojsku náhradníka.

(*Ant. Gindely.*)

Jan Lucemburský, král Český, dal roku 1325 první zlaté mince v Čechách raziti. Avšak tyto zlaté mince krále Jana byly tak špatného zrna, že jimi lidé veliké škody trpěli, král však nepoctivým způsobem tím peněz sobě dobýval. I vypočteno jest, že král Jan za dva měsíce neméně než 95 000 hřiven stříbra sehnal, což více než dva miliony zlatých nynějších peněz dělalo, sumu za onoho času náramnou. — Podobně roku 1327 nařídil mincířům před dvěma lety z Florencie do Čech povolaným, aby malé stříbrné denáry se silnou přísadou mědi razili, které po mnohých škodách lidu nikdo bráti nechtěl, tak že v celé české zemi nářek byl veliký, a obchody na mizinu přicházely. (*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Jindřich II. Rous z Plavna na Kynžvartě, nabyl roku 1412 hradu Hasišteinu. Pražané jej pod výminkou, přijme-li čtyry články pražské a dá-li jim 22 soudků prachu, propustili z vězení r. 1419, kamž ho král Václav IV. dal vsaditi. Přijímal veřejně

Svátost oltářní pod obojí způsobou a když již na svobodě byl, poslal místo výplaty soudky naplněné pouhým uhlím a hned činně s nepřátely husitův se spojil. (*Děj. česk.*)

Matyáš svolal r. 1606 mladší bratry a strýce k domácí poradě do Vídně, kde byl místodržitelem, aby se poradili a řekl jim, což pravda nebylo, že porada ta se děje s vědomím bratra, císaře a krále Českého Rudolfa. Pozvaní se sešli a bez rozpakování se na arci-knížeti Matyášovi snesli a zavřeli, že on má býti hlavou a sloupem domu, a že oni schvalují napřed, co v té věci s papežem a se Španělským králem, strýcem svým, vyjedná. Na to se všickni podepsali. Ale sotva se z porady vratili, seznal Ferdinand, arci kníže Štýrský, Rudolfův a Matyášův bratranec, že s podpisem se přenáhlil, žádaje, aby listina se buď zničila, buď v soukromí uschována zůstala. Ale co psáno, to psáno. To nebylo pravda, že porada s vědomím Rudolfovým byla svolána Ale Matyáš se od té chvíle považoval za hlavu a sloup rodiny, a vyjednával spíše se všemi takovými, kteří o zkázu bratra Rudolfa stáli.

(P. *Jos. Svoboda. Pastýř duch. 1884.*)

Když za povstání Českého r. 1618 vyslanci francouzští přibyli do Vídně, aby spor mezi Českými stavy a císařem Ferdinandem II. v dobrotě vyřídili, bylo namáhání marné, ježto ve Vídni uznali, že jen mocí povstání i v Uhřích i v Čechách dá se potlačiti. Tím byli francouzští vyslanci velmi podrážděni a uvalovali veškerou vinu příkrého zamítnutí dalšího vyjednávání na vyslance španělského *Oñata*, a tvrdili, že tak jedná jen ze zištnosti a že se obohatil z podpor, které Filip III. zaslal do Rakous tím způsobem, že peníze španělské dal předělati na lehčí minci ra kouskou a přebytek že pro sebe podržel.

(*Ant. Gindely. Děj. čes. povst. l. 1618.*)

Roku 1486 chtěli páni *Šlikové* domnělá práva svá na dědičnou poddanost manů a měst kraje Loketského padělanými listinami dokázati a proto odmrštil je zemský soud a přikázal jim, aby v mezích jim dle práva vykázaných zůstali.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Když roku 1355 císař a král náš Karel IV. na své první cestě do Říma se nalezal v Miláně: ukázali *Viskontové* (tři bratři), nejmocnější to pánové v Miláně, císaři své vojsko; byli to větším dílem měšťané a chasníci z města do vojenských šatův oblečení. Povídalo se Karlovi, že jest 6.000 jízdných a 10.000 pěších, kteří prý jemu k službám jsou hotovi; i museli všickni okolo paláce, v němž císař bydlil, ve vojenském šiku táhnouti. Avšak zpozorováno jest, že se několikráte totiž vojáci jinudy vrací a zas okolo táhnou, aby se zdálo, že jich veliká síla jest Karel stál v jednom okně a nevšímaje si mnoho těch vlašských kejklů rozmlouval se svým přítelem znamenitým básníkem vlašským, Petrarkou

(*Děj. česk.*)

Soběslav I, kníže Český (1125—1140), stoje císaři v slibu svém, vypravil znamenitý počet ozbrojených Čechův k císaři, roku 1136, aby jej na jeho tažení do Říma vyprovázeli. Vůdcem lidu toho chtěl učiniti mladého kněžice *Vladislava*, syna předešlého knížete Českého téhož jména, svého synovce. Však tentýž Vladislav nesmýšlel s knížetem upřímně a nedávno teprv z vyhnanství směl se nazpět vrátiti Nyní zas přijav ob Soběslava devět set hřiven peněz na římskou výpravu, a maje již druhého dne s vojskem na cestu se dáti, s některými svými soudruhy tajně pryč ze země ujel Soběslav pak musil správu toho vojska některému pánu českému svěřiti. (*Zap. Čes. mor. Kr.*)

3. Trest.

a) Trestala se i smrtí.

Sigmund Zikl, starý komorník pana Petra Voka z Rosenberka, obžaloval u pána svého pana *Václava Čočka* v městě Třeboni, že neúpravný chléb a žemle peče a když mu domlouvá, že ještě na něj brouká Z té příčiny na poručení J. M. pána dán do koše nad příkop; a musel se nad vodou s košem ořezat a v příkopě se koupat; k tomu ke všemu řemeslo mu zapověděno až do smrti

(*Kar. Müller. Čas. Mus. kr. Čes. 1858.*)

Léta Páně 1580 20. Octobris *Jiřík Voděradský* stat pro partiky.
(*Vác. Březan. Živ. Vil. z Rosenb.*)

Roku 1517 věšeli Novoměstští písaře *Johannesa* pro zpronevěru.
(*Archiv pražský.*)

R. 1595 v Mladé Boleslavi *Matěj*, jenž byl syn Mikuláše, ševce z Ouště, list falešný sobě napsati dal a pečeť městskou k němu odtrhnuv ji od jiného listu a uhlem rozhřejíc, vosk přitisknouti. Tím listem lstivě peníze na lidech vymluvil a vyšantročil a na Moravě krádeže se dopustil. Po útrpném právu trestán jest mečem.
(*Mladob. pam. kn. Zikm. Winter.*)

Roku 1514 měli v *Plzni* nějakého písaře městského, jenž při obecních důchodech mnohých krádeží se dopustil a spravedlivú pokutu proto nésti měl, ale milost mu učiněna taková, aby města prázden byl a domu svého obci zanechal. (*Strnad Plachý. Paměti.*)

Léta Božího 1515 na hradě *pražském* stáli dva falešníky pro falešnou minci.
(*Staří letop. čeští.*)

V artikulích *stavů vyšších* k sněmu r. 1545 dí se: Kdo tu minci (Bedřicha Lehnického) sem do království by nesl, aby vzat byl a bez milosti upálen a též tak ten, jenžto naši minci českou kupoval, chtěje ji ven z země nésti.
(*Zikm. Winter. Kult. obr. čes. měst.*)

Eduard Talbot, rodem Angličan, žil u císaře a krále Českého Rudolfa II. (1576—1611) co alchymista. Pro padělání jakési listiny bylo mu v Lankasteru uříznuto jedno ucho, načež se toulal po zemi, až se dostal ku dvoru císařskému do Prahy. (*Čes. mor. Kr.*)

Roku 1403 za krále Českého *Václava IV.* byli v Praze dva lidé k smrti odsouzeni, a upáleni, protože šafrán byli zfalšovali. (*Děj. česk.*)

b) Dochází trestu.

Betsal, polský žid, žil v posledních letech panování Jana III. Soběského v Polště a najímal všecky královské statky za více než stály, ale nahražoval to sobě mnohokráte, rozdávaje milosti a úřady prostřednictvím královny Marie Kazimíry. Konečně však pohnán jest k soudu a byl k smrti odsouzen Král jen tolik mohl proň učiniti, že mu život zachoval, ale celé jeho nepoctivě sebrané jmění vzato v plen, a podvodník umřel v těžké bídě.
(*Děj. pol.*)

Ivan Alexejovic kníže Dolgorukov podstrčil po smrti cara Ruského Petra II. nepravou závěť roku 1730 a byl za to při nastoupení carovny Anny všech svých důstojností zbaven, vypovězen do Sibiře a konečně v Novgorodu dne 17. října 1739 kolem odpraven.
(*Děj. rus.*)

Roku 1453 dne 30. dubna, když Jiří Poděbradský meškal ve Vídni, stat jest soused staroměstský *Václav Duršmid*. Byl† jeden z konšelů od Jiřího dosazených. V úřadě konšelském byl se však zachoval nevěrně při správě důchodů obecních, a protož vyhýbaje se počtům, ušel z města: když pak konečně musil přece počty činiti, shledán jest očitě v zlodějství. Ostatně byl i účastníkem v piklích proti Jiřímu.
(*Wác. Wl Tomek. Děj. m. Prahy.*)

Mikuláš Fabr Týnecký, úředník na Janovičkách ku konci XVI. století, některé důchody přijímaje, jich sobě za příjem do register nepoložil a zase na druhé straně, některé věci sobě za vydání pokládaje, jich nevydal. I žencům na dni připisoval. Podvod se prozradil a Fabr v Pardubicích odsouzen jest.
(*Aug. Sedláček. Hr. a zám.*)

Roku 1472 poslal dože Benátský jistého Trevisano s velkými dary a listem na knížete velikého Ruského Ivana II, aby se velkokníže přičinil, by Trevisano dobře přijat byl u chána Tatarského. Když pak Trevisano k *Ivanu Fresinskému* přišel, přemluvil tento vyslance, aby psaní velkoknížeti nedával a dary jemu nechal a vymohl sám vlivem svým, že vyslanec vše dobře pořídil, vydávaje ho za kupce benátského. Ale když princezna Žofie do Moskvy se vrátila, vyzrazen jest podvod. I rozhněval se Ivan III. hněvem spravedlivým a uvrhl Ivana Trevisana s manželkou i dětmi do vězení, Trevisana pak chtěl odsouditi k smrti a jen na přímluvu legáta papežského a vyšších propustil ho po nějakém vězení na svobodu. (*Fil. Strahl. Děj. říše Ruské.*)

Konrád Hölzler, bývalý purkmistr vídeňský, získal si důvěry mladého krále Českého a Uherského Ladislava, že se rychle stal jeho nejpřednějším

milovníkem. Hölzler staral se zdárně o svůj měšec. Avšak podvod jeho se r. 1457 prozradil i byl opět svržen z úřadu svého a do jedné z pražských věží vsazen, kdež potom seděl celý rok.
(*Děj. čes.*)

Sigmund Huler, měšťan pražský, vládnul jakožto podkomoří zemský již na osmnácté léto všemi královskými městy v Čechách k rukám pána svého krále Václava IV. Požívav od dávna zvláštní přízně královy stal se i pánem hradu Orlíku nad Vltavou. R. 1405 upadl však náhle v tak náramnou nemilost, že dne 23. června z rozkazu krále na radnici pražské, kdež tak dlouho byl panoval, až i hlava mu stata. Nedá nám pochybovati o tom, že Huler šantročením a podvrhováním falešných kvitancí vinen nalezen byl.
(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Roku 1416 byl sesazen nejvyšší písař novoměstský *Ondřej Kancléřovic*, protože jistý plat dvou kop, který již prve jemu zaplacen byl, podruhé žádal
(*W. Wl. Tomek. Čas. čes. Mus. 1845.*)

L. 1537 stínáni jsou na Pohořalci v Praze *Jaroslav Kapoun* z Svojkova a *Jan Vlkovský* z Dálkova pro faleš kšaftuov. Bylo při tom lidu drahně tisíc a oděncuov na tři sta. A pro touž faleš utekli Jan Khunc, místosudí, a Knobloch a jiných mnoho židuov a křesťanuov. (*Pam. Mik. Dač. z Hesl.*)

Roku 1536 stat byl v Praze jakýsi *Krupý*, že udělal falešnou kvitanci, kterou se chtěl dluhu 1000 kop zbaviti. (*Jos. Kořán. Čes. mor. Kr.*)

Roku 1490 roznemohl se velikému knížeti Ruskému Ivanu III. 32 roků starý a velmi ohnivý a udatný syn Ivan, jenž byl miláčkem i otce i lidu pro své vznešené ctnosti. I povolán byl mezi jinými k nemocnému *Lev*, benátský lékař, žid, jenž drze dotvrzoval, že Ivana vyléčí a za to že ručí vlastním životem. I odevzdali mu nemocného, který však brzy na to v strašných bolestech zemřel. Zarmoucený velmi velkokníže ihned lékaře jal a za 6 neděl ho co podvodníka dal odpraviti.
(*Fil. Strahl. Děj. říše Ruské.*)

Léta Božího 1476 (za krále Vladislava II.) zjímali Pražané konšely staré, to jest *Manuška*, *Klímu*, *Kosteláka*, *Černú Knoži*, dávajíce jim vinu, že jsou kšafty falšovali, obecné věci ku ku požitku brali. A proto Manušek musel dáti tisíc zlatých; k tomu louku, vápenici; Klíma Kostelák tři sta kop; Jíra Černá Knože tři sta kop
(*Staří letop. čeští.*)

Ferdinand I., král Český, počal r. 1549 desky království Českého prohlížeti a jednoho z ingrossatorů, *Buriana Medka*, v pátek po sv. Matěji dne 1. března stíti dal, že ho v jedné lsti, které se při svém úřadu dopustil, on sám král postihl
(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Pan *Michal z Vrchovišť*, horní hofmistr v Kutné Hoře, hledě svého prospěchu, lepší rudy jinam bráti a klásti dopouštěl, při šeptání ne na ty, kdo více podávali, ale na sebe a své přátely ohled bral a kovkopy všelijak při jejich právích utiskoval. Za to vynesli zemští pánové dne 12. října 1494 svůj nález, kterým Michal z Vrchovišť v kázeň vzat k ruce královské (Vladislava II.), a z horního hofmistrovství ssazen jest.
(*Fr. Palacký. Děj. národa Česk.*)

Léta Páně 1550 byl v Drslavicích na panství pánů mladých z Rosenberka písařem při důchodech v nivováře *Jan Plosek*, jinak z Ploskovic; ten své volně odtud neučiniv počtu, s nějakou sumou peněz vyvázl; po němž nelitovavše nákladu páni poručníci spěch způsobili a doptavše se jeho v Salcpurku vsaditi dali. I zanechán tu a konec svůj vzal.
(*Vác. Březan. Živ. Vil. z Rosnb.*)

Ankudinov Timoška, rodem z Vologdy, samozvanec, vydával se za careviče Ivana Vasiljeviče, syna cara Vasileje Ivanoviče Sujského a za takového uvítala jej Kristina Švédská, královna. Avšak konečně byl chycen a čtvrcen v Moskvě roku 1653. (*Jos. Kolář.*)

Roku 1348 potvrdil císař a král náš Český Karel IV. *Lži-Valdemara* v markrabství Braniborské, který se vydával za zemřelého markraběte Valdemara, udávaje o sobě, že on jest onen zemřelý Valdemar, že neumřel, nýbrž pro hryzení svědomí po tajmu zmizel, na dalekou pouť pro odpuštění hříchů se vydal a nyní navrátiv se, že se o své markrabství hlásí. Avšak roku 1350 dokázalo se,

že Lži-Valdemar jest podvodník. I bylo mu markrabství Braniborské odňato a dáno Ludvíkovi Braniborskému.

(*Děj. česk.*)

Roku 1497 obžalovali pánové Jindřich z Hradce a Půta Švihovský z Riesenberka pana *Viktorina Kornela ze Všehrd*, místopísaře království Českého, že prý se všetečnosti dopustil, že starou obyčejnou formuli při zapisování do desk zemských: „N. N. přiznal se před úředníky pražskými," změnil na: „N. N. přiznal se před pány úředníky desk zemských." Za to pan Všehrd od krále Vladislava II. dekretem dne 15 března 1497 daným s úřadu svého ssazen jest.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

4. Zamezuj ho!

Jiří z Poděbrad, král Český, co správce český ještě v měsíci lednu 1458 dal rakouské peníze špatné, jimž Čechové říkali hahanky, Němci Schinderling, veřejně v Praze na pranýř přibíti a tak přísně jej zapovídal, že i všecky cizozemské kupce, kteříž je v obchod uvodili, s tím doložením ze země vypověděl, že bude-li s nimi ještě po čtrnácti dnech v zemi postižen netoliko všecko zboží mu pobráno bude, ale ještě i u vězení se octne.

(*Děj. české.*)

Roku 1469 počal Matyáš, král Uherský, a dne 3. května od zrádné odbojné šlechty české i za krále Českého zvolený, proti Jiřímu, pravému králi Českému, raziti svou novou minci pro Moravany, Slezáky a Lužičany, kteráž všeobecnou nespokojenost způsobila. Tu zapověděl král *Jiří* velmi přísně, aby se v Čechách všecky cizí mince nebraly vyjímaje toliko nové groše míšenské.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Za císaře a krále Českého *Maximiliana II.* (1564—1574) kupci a obchodníci, zvláště Vlaši a židé množství zlé mince do království Českého navezli, tady je za dobrou vyměnili a pak zase v cizině dobrou minci českou za lehčí cizí s výdělkem prodávali. Tuto neřest zamezili stavové r. 1573, na sněmě v Praze shromáždění.

(*Čes. mor. Kron.*)

Na *sněmu českém* roku 1556 nařízeno, aby řemeslníci lid nepřetahovali; míry a váhy, aby se cejchovaly.

(*Kl. Borový. Děj. arcid. Praž.*)

Václav IV., král Český (1378—1419), konával po Praze přestrojen v šaty obecního člověka procházky a ke všemu sám přihlédal. A tak na př. mezi pekařky chodíval, chleba kupoval a cenil se s nimi a tržil. Byl-li chléb hodný a spravedlivý, zaplatil jej a odešel, pakli chléb byl malý, tehdy tu nějaký podvod poznal a znáti se jim dada pobral jim chléb a kázal chudým dáti aneb jim na školách žáky podělíti; pak toho hospodáře na statku, druhého i na hrdle trestal. Též tak prý činil řezníkům, šenkýřům a všem řemeslníkům, ač v jiném přestrojení a vůbec všecky podvody i na míře a váze hned na místě trestával.

(*Děj. české.*)

Pohanství.

1. Vzývalo mnoho bohů, ďáblem bylo opanováno.

Ačkoliv víra pohanských *Slovanů* nejvíce k jednobožství se přibližuje, nazývajíce je Bog, Svarog a i Perun, Radogost a Zeměna, měli i mnoho jiných bohů a bůžků. Bohyně jara byla Vesna, bohyně smrti a zimy Morana, u Rusů zlatá Bába a Lada. Z ostatních známi jsou: Bělbog, Černobog, Rarach, Zmek neb Zmok, Pikulík, Vlkodlak, Div, Vel, Plevník, Polednice, Rusálky, Víly a domácí bůžky: Šetek neb Šotek, Skřítek neb Křístek a Hospodářík.

(*J. V. Rozum. Slovanské bájesloví.*)

Sv. *Jiří*, spolupatron český, mučeník († 303), uveden byv od císaře Diokleciana do modlárny, aby modlám obětoval, vztáhl pravici proti soše bůžka a vzkřikl: „Ty že chceš co bůh ode mne vzíti oběť?" I udělal proti

soše znamení sv. Kříže. Z ní pak vydal ďas tuhle odpověď: „Nejsem bůh, nejsem; ani kdo z těch druhů mých mně podobných! Jeden jest Bůh, Ten, Jejž ty hlásíš a velebiš; my pak z andělského sboru Božích služebníkův pro zpronevěřilost vyvrženi člověku závidíme a ho klameme.“ (*Drahé kameny.*)

2. Vlastnosti.

a) Jest pošetilé.

Svatý *Emilian*, mučenník Bulhar († 362), byl za vlády císaře Juliana Odpadlíka otrokem velmože pohana. Vida nesmyslnou modloslužbu pohanskou tou měrou rozhorlil se, že za doby příhodné vzal kladivo, vešel do chrámu pohanského a všecky modly roztloukl. Svatý Emilian se k činu přiznal, káraje nesmyslnost těch, jež mrtvé modly mají za bohy. Za to byl v peci upálen (*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Když *Hylas* pohan, otec sv. Víta, patrona českého, mučenníka († 303), oslepnul, dal se odvésti do modlárny od čeledi své. Stoje před obětnicí, slíbil Hylas bůžkovi Jovišovi čili Perunovi mnoho obětí, zvláště pak velikánského vola s pozlacenýma rohama, jestliže mu zrak navrátí. Že mu Perun, slepá modla, pomoci nemohl, odvedli ho domů. (*Drahé kameny.*)

Když svatí *Kosmas a Damian*, spolutronové čeští († 303), s rodnými bratřími od místodržitele Lysia k modlaření vyzýváni byli, aby bůžkům obětovali a Krista zapřeli, odpověděli vyznavači jména Kristova: „My se tvých muk nebojíme; čiň co ti líbo! Kterak bychom směli poctu Bohu sa mému náležitou přivlastniti hluchým a němým lidskou rukou z kamene a kovu urobeným modlám?“ I bylit vyznavači Páně strašně zmučeni. (*Drahé kameny.*)

Svatá *Melitina*, mučennice přeslavská († ku konci II. století), jakmile soudně vyznala, že jest křesťankou, dal ji císařský náměstek Antioch ukrutně zbičovati a do chrámu pohanského dopraviti, aby obětovala modlám. Melitina modlila se k Bohu, a aj, modly spadly a rozbily se. Podruhé později vedli Melitinu do chrámu pohanského, aby obětovala a podruhé k modlitbě její modly střítily se. (*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Svatý Otta, biskup Bamberský, apoštol Pomořanův († 1139), na apoštolské své cestě v *Štětíně* žádal obyvatele, aby pohanský chrám a bůžky zničili. Slouživ mši sv., kdežto ostatní duchovenstvo přijalo Tělo Páně, ozbrojil se sekerou a počal modlárnu ničiti. Pomořané dívali se zpočátku, co se díti bude, zdaž bohové opovážlivce zničí; když však viděli, že se mu pranic nestává, pravili mezi sebou: „Pakli naši bohové sami sebe obhájiti nemohou, kterak obhájí nás.“ I počali nyní všickni modlárnu ničiti, ježto dříví si směli domů vzíti. Všecky poklady modlárny rozdělil biskup mezi lid a vystavěl ihned křesťanský kostel. (*Vita s. Ottonis.*)

b) Jest ukrutné.

Roku 813 rozložil se *Krum*, vládce Bulharův (pohanských), pod Cařihradem. Tajemné obřady předcházely obležení. Krum oběti dle obyčeje svého před Zlatou branou konaje, lidi i hovada četná obětoval a na břehu mořském nohy své omočiv a vodou se umyv i okropiv lid svůj, blahořečen od něho ku předu šel. (*Konst. Jireček. Děj. nár. Bulh.*)

Roku 1260 dne 13. července byli rytířové řádu německého u Durbenu od *Mendoga*, knížete Litevského, krvavě poraženi, v kteréž bitvě i vůdce řádu Burchard padl. Osm zajatých německého řádu rytířů bylo od knížete pohanského ze Šameytů do ohně vrženo a takto bohům obětováno. (*Ludo. Gebhardi. Děj Livonska.*)

Léta Páně 1066 vzbouřili se nespokojenci, jimžto v čelo se postavil *Pluso*, švakr krále Bodrckého Gotšalka proti králi a Gotšalka zabili. Pohanští *Bodrci* pronásledovali nyní bratři křesťany. Biskup Raroźský Jan zajat a za posměchu a muk veden až do ludické Radigoště, kde pohané nohy i ruce mu usekali a hlavu modle Radigostu obětovali. (*Ben. Kulda Církevní rok.*)

Pohanští *Prusové* strašně řádili na počátku XIII. století v okolních krajinách. Kulmsko p dobalo se pustině;

Mazovsko celé, část Kujavie taktéž zpustošeny jsou „Více než 10.000 vesnic“ — psal papež Řehoř IX. — „skoro všecky kostely a kláštery byly v okolí Pruska spáleny; více než 5000 křesťanů nalezá se v zajetí a obyvatelé Mazovska, Kujavska a Pomerellska stojí na kraji záhuby. Zajatí mládenci umírají pro těžkou práci a panny — jako na potupu květinami okrášleny obětují se bohům a bývají spáleny. děti a starci se vraždí!“

(*Rich. Roepell. Gesch. Pol.*)

R. 1261 válčili pohanští *Prusové* proti německému řádu návodem knížete Litevského Mendoga. Křesťané byli přemoženi a zajatý šlechtic z Magdeburgu, jménem Hrichas, byl od vítězů, aby pohané bohům se poděkovali, v rytířském oděvu i s koněm za živa upálen.

(*Aug. Schlözer. Děj. Litvy.*)

Roku 985 po vítězství *Rusů* nad Jatvěhy metal lid losy, kdo by obětován býti měl Perunovi; i padl los na syna jistého Varjaha, kterýž byl křesťanem; když pak mu oznámeno, že vydati má syna svého na oběť, nejen že nevydal syna svého, ale i pohaněl bohy pohanské a za to od lidu rozzuřeného byl usmrcen.

(*Nestor. Letop.*)

Rusové buď kníže buď lid přinášeli, jakož obyčejem u bojovných národů, i oběti lidské.

(*J. L. Pič. Děj. nár. Ruského.*)

Lidské oběti přinášeli i předkové naši pohanští *Slované.*

(*J. V. Rozum. Slovan. bájesloví.*)

V dávnověkosti vyvolili si pohanští Prusové za vládce *Veidevuta*, a tento dovolil poddaným svým aby synové staré neduživé rodiče zabili, by státu a zemi nebyli za obtíž

(*Aug. Schlözer. Děj. Litvy.*)

3. Proto je:

a) odstraňuj!

V *Boleslavu I*, Chrabrém, králi Polském (992—1025), nalezala církev křesťanská, od otce jeho v Polanech založená, mocného obrance a horlivého opatrovníka; za jeho panování, již dávno viklající se pohanství dokonce bylo vyvráceno a vyhlazeno

(*Pav. Šafařik. Slov. Starož.*)

Břetislav II, kníže Český (1092—1100), naplněn horlivostí o víru Kristovu, nařídil všechny háje, v nichž přemnozí až dosud v Čechách modlářství provozovali, spáliti a všecky hádače a čaroděje pohanské vyhnal ze země.

(*Kosmas. Kr. čes.*)

b) Hleď obrátiti!

viz i: „Horlivost 2, b c“; „Křesťanství 5!“

Avramij, zakladatel bogojavlenského kláštera rostovského, kázal slovo Boží pohanům v městě Rostově a jeho okolí a umřel r. 1010. (*Jos. Kolář.*)

Svatý *Štěpán Chrap.* věrověst a biskup Permjakův († 1376), nejprve při ústí řeky Vydegdy se zastavil a kázal pohanům slovo Boží. Potom v Ústrymě, hlavním sídle Zyrjanův, získal asi tisíc obyvatelů pro křesťanství, vystavěl jim kostel Zvěstování Panny Marie a spálil chrám pohanských bůžků.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Svatý *Jacek* (Hyacint), dominikán, Polák († 1257), kázal slovo Boží i ve hlavním městě ruském Kyjevě. Obyvatelé sami rozkotavše modly klaněli se Pánu Ježíši. (*J. Bílý. Legenda.*)

Svatý *Ota*, biskup Bamberský, apoštol Pomořanův († 1139), skvělým vystupováním, jehož u bohatých Pomořanův bylo zapotřebí a důstojným chováním získal vážnost; svou laskavostí, štědrostí, milostivým nakládáním se zajatými a provinilci zjednal si lásku a náklonnost Kdožkoli jej poznali, považovali jej za velikého dobrodince, a pověst ta roznesla se vždy dříve tam, kam přijíti měl; proto bylo požehnáno apoštolování jeho u slovanských Pomořanův. Krom sv. Cyrilla a Methoděje nepůsobil nikdo blahočinněji v obracování Slovanův na víru křesťanskou nežli svatý biskup Ota.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Svatý *Romedius*, věrověst tyrolský, postorník († ku konci IV. století), odebral se na pouť do Říma. Cestou pak zpáteční získal sv. Romedius tisíc pohanů Kristu hlásáním pravdy zjevené.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Ctihodný *Jaroslav Svjatoslavič*, kníže Muromský v Rusku († 1129), dobyl města Muromu. Od té chvíle prosbami, radou, sliby, dary ba i nebezpečím

vlastního života pracoval o tom, aby Muromany získal Kristu. Tou měrou podařilo se mu, že veliké množství pohanů bylo svaté víře vyučeno a křestem znovu zrozeno. Vystavěl jim kostel a zřídil jim biskupa.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Sv. *Vojtěch*, patron náš český a od r. 982 druhý biskup Pražský († 997), získal množství pohanů v Uhrách Pánu Ježíši V samém městě Ostřihomě několik tisíc pohanův na víru obrátil.

(*Drahé kameny.*)

Pohoršení,

viz i: „Příklad 2!“

1. Dali.

Matyáš, král Uherský a dne 3. května 1469 od zbojné šlechty české v Olomouci proti pravému králi Jiřímu za krále Českého zvolený, byl velmi rozpustilý. Nejhorší byla již jeho rozpustilost naproti ženskému pohlaví, které proti němu, králi, nesmělo ani cti své brániti. Z časův jeho přebývání v Olomouci a Vratislavi roznášely se obzvláště velmi pohoršlivé pověsti. (*Děj. česk.*)

Když roku 1631 *Sasové* do Čech vpadli, uváděli násilně protestanty do kostelův katolických. Tak zmocnili se nedlouho po svém příchodu násilně kostela sv. Víta na hradě pražském, a tu mnozí vlažní katolíci, novot žádostiví brali účastenství na službách jinověreckých v chrámu Všech Svatých, kamž se protestanté přestěhovali dávajíce pohoršení, a mnozí i odpadali k protestantům.

(*Fr. Krásl. Arn. hr. Harrach.*)

Když císař a král Český *Sigmund* dne 16. listopadu 1437 z Prahy do Znojma s dvorem svým se odebral, šly s ním i krásné paní pod svou korouhví i s jinými kejklíři, nesmějíce v Praze zůstati, neboť zajisté volné mravy při dvoře císařově za ten čas poslední mnoho pohoršení a pokušení činily Pražanům a zavdávaly Čechům příčinu stěžovati sobě na Sigmunda, že zjevné hříchy nestaví, ale takořka sám průchod jim dává. (*Fr Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Dne 16. února 1477 sezval před sněmem v masopustě *Vladislav II.*, král Český (1471—1516), veliký počet pražských měšťanův a měštek do Králova Dvora na hody a tance, sám s jednou měšťankou, kramářkou, kteráž se nazývala Chlupatá, tancoval, a jakýsi Martin Nedoruště, měšťan z Nového Města, před ním podle jakéhosi tehdejšího způsobu postavník t. j. svíce držel. To způsobilo veliké pohoršení kališnickým kněžím po městě, nazývajíce krále Mahomedem, kázali v kostelích proti zkaženým mravům a zlehčovali mužům ženy, nazývajíce je neřádnými a lehkomyslnými. Mužové zas svých žen se ujímali a málem by byli kněží z města vyhnali. Konečně však obec Nového Města pražského ujavši se krále, kněžím přísné napomenutí dali, aby jen podle kompaktát kázali, sousedův nehaněli a jich tak lehce sobě neváželi.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Roku 1480 ve svátek Božího Těla dne 1. června vyšlo v stejném čase dvoje processí do ulic Starého Města pražského, jedno kališnické z kostela P. Marie před Týnem, kteréž vedl kněz Olbram, druhé katolické z minoritského kostela u sv. Jakuba, v kterém šli také král Český Vladislav II. (1471—1516) a kníže Hynek Minsterberský. Obě processí někde, kde se ulice křižovaly, na sebe vrazila; král kázal, aby se kališnické processí vyhnulo. Olbram však nevšímaje si králova rozkazu vyhnouti se nechtěl. Tu přiskočil pan *Zajimač z Kunstatu* k Olbramovi a hrubým pokřikem naň se obořiv poličkoval jeho. Pohoršení lidu bylo náramné. (*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

2. Škodí sobě i jinému.

Vyšší stavové v Čechách za krále *Rudolfa II.* (1576—1611), přiznávajíce se skorem šmahem k víře protestantské,

neměli nad sebou v zemi žádné církevní vrchnosti. I oddávali se nezřídka svým choutkám a předcházeli v lehkosti mravů ostatní národ svým zlým příkladem Hody a radovánky hlučné, při kterých jeden druhého hleděl předčiti prohýřováním statku svého, byly obyčejné jich zábavy; smilstvi a obžerství rozmáhalo se nad míru, udušujíc šlechetnější snahy a vůbec chuť k nějaké práci a k vážnějšímu zaměstnání. A jelikož v národě Českém nebylo touto dobou nějakého šlechetnějšího snažení, nejevila se také ani zvláštní touha a chuť k nejvyšší vzdělanosti. Národ Český tedy v duchovním svém vzdělání ochaboval a klesal.

(*Čes. mor. Kr.*)

Za času *Václava IV.*, krále Českého (1378—1419), dáváno u dvora rozličné pohoršení Pohoršením s hůry načichlo panstvo, úřednictvo i měšťanstvo. (*Drahé kameny.*)

3. Nedávej; dané naprav; zamezuj!

Svatý *Norbert*, zakladatel řádu praemonstratského, patron český († 1134), jsa podjahnem žil po světsku pohoršlivě, až milostí Boží se obrátil. A tu, když na kněžstvi měl býti posvěcen, pokynul služebníku; a ten doručil pánu svému kutnici z beránčího rouna. Svléknuv skvostný šat, obléknul Norbert onu sprostou hazuku a přepásal ji provazem, chtěje napraviti pohoršení, jež byl dříve svou nádhernosti lidu dával. (*Drahé kameny.*)

Blahoslavený *Domician*, kníže, náčelník Korutanský v XI. století, zrušil, jsa horlivým křesťanem, modloslužbu v Milstatu, porazil tré sloupův s hlavami modlářskými a ponořil je v jezero, na jehož břehu Milstat se rozkládá.

(*Ben. Kulda Církevní rok.*)

Sv. *Josafat Kuncevič*, opat kláštera v Bytoni na Litvě († 1623), přijal jednou darem sukno na oděv řeholní něco jemnější, než ostatní bratří nosili, aby neurazil obchodníka k chudým štědrého. A dal si z něho oděv řeholní ušíti. Nerovnost společného života rodině řeholní i při nepatrných věcech nedělá dobrotu, ruší svornost a vadí lásce bratrské. Tak se stalo i s oděvem řeholním opata sv. Josafata. Několik totiž mladších basilianů vzalo z toho pohoršení. Jich nevůle došla až Josafata samého. Hned zavolal bratra jednoho z uražených, dal mu svůj oděv vezma na se obnošený oděv jeho.

(*Ant. Rejzek. Sv. Josafat.*)

Pohřeb.

1. Způsob pohřbení:

a) u pohanských Slovanův: upalovaní, tryzna.

O pohřebních obyčejích dunajských *Bulharův* (pohanských) vypravují Arabové, že mrtvého buď spolu s komonstvem spalovali, buď v mohyle pohřbivali, zavírajíce s ním i ženy a sluhy, aby tam u mrtvoly ve tmách zemřeli hladem. (*Kotljarevský.*)

Estonové utrpěli roku 1207 strašnou porážku od německého řádu, tak že napotom celý měsíc ztrávili upalováním mrtvol a při tom spojenými hody.

(*Ludv. Alb. Gebhardi. Děj. Livonie.*)

Pohřeb v *Litvě* odbýval se v XIII. století tímto způsobem v tak zvaném svatém údolí. Mrtvola položila se na hranici ze dřeva. U mrtvoly leželi zemřelého zbraně, dole umístěny ptáci sokolové a psi nejmilejší jeho otrok a kůň. Všecko bylo napotom spáleno, ani bojarové kvíleli a pracny medvědů a partů do ohně házeli. Těchto pracen potřebovali zemřelí dle domnění pohanských Litvanův, aby na vysoký vrch se dostali, na němž jednou všeobecný soud odbývati se měl.

(*Aug. Schlözer. Děj. Litvy.*)

Priskos, vůdce cařihradský, prodral se l. 594 do země krále *Mažuka* za Dunajem. Tohoto vládce an právě po smrti bratrově při zpěvích a víně slavil

hody, v sídle jeho za čiré noci přepadl a po strašné seči zajal.

(Konst. Jireček. Děj. nár. Bulh.)

A když kdo u *Rusův* umřel, dělali tryznu nad ním, a potom udělali hranici velikou a položili mrtvé tělo na hranici a spálili; a potom sebravše kosti, vložili je v malou nádobu a postavili na sloupě po cestách, což Vjatici i nyní ještě činí. Tytéž obyčeje zachovávali také Křivici a jiní pohané.

(Nestor. Letop.)

Obřady pohřební u starých *Rusův* byly dle okolí u rozličných kmenův i rozličné. Jedni spalovali mrtvoly a popel v popelnicích na sloupích vystavovali u cesty; druzí zase pochovávali mrtvoly do země. Mrtvoly spalovali za času Nestorova Vjatici a Křivici. Mrtvoly pochovávali do země Slované kyjevští a volynští.

(Dějiny ruské. Fil. Strahl.)

Slované mrtvé pálili a sebraný popel do popelnice dávali, na sloupy na drahách stavěli a tryznu čili pohrobné hody ke cti nebožtíkův drželi.

(Zap. Čes. mor. Kron.)

b) Nynější způsob. Příprava, naříkání, barva smuteční, kříž, hostina.

Pohřeb v *Podolí Ruském* koná se tímto způsobem. Zemřelý bývá den anebo dva dni vystaven ve své chatě, kde jej navštěvují příbuzní a přátelé načež v rakvi prosté, zbité ze čtyř prken kladou jej do země. Kněz mu položí na čelo úzký pásek papíru s vypsaným textem z Písma svatého, což lid nazývá „pusportem“, na rakvi leží bochníček chleba, hrudka soli a kus plátna — poslední dary rodiny. Po pohřbu konají se zádušní služby Boží, tak zvané „parastas“ a posléz vyčastují se příbuzní, přátelé a chudí.

(Lucie Stadnická. Slov. Sbor. 1883.)

Ve *Valašsku* pochovávají se zemřelí ve 24 hodinách a to tak, že se mrtvola v otevřené rakvi, nad kterou u bohatých vysoký baldachin, nese nebo veze do chrámu. Popové, kteří četně se k pohřbu shromažďují, modlí se dlouho v chrámu nad mrtvolou, kropí ji vínem, dají jí částku chleba do jedné a malý peníz do druhé ruky, načež po přečtění životopisu při vznešenějších osobách od některého z příbuzných, přátelé kladou mrtvého do blízkého, mělkého hrobu a naň něco málo země. Ostatní dokoná hrobař. Ten totiž nasype na mrtvolu nehašeného vápna a zasype ji zcela. Na hrob postaví se kříž. Pokropování mrtvého vínem a kladení chleba a peněz do rukou jeho jest zvyk, který se z pohanstva vloudil do obřadní knihy východní církve. *(Alf. Šulák.)*

Až posud nalézáme v *Čechách* obyčej, že po pohřbu příbuzní prosí jménem zemřelého za odpuštění.

Při pohřbu *Podlužáků* zachovalo se podnes starodávné „naříkání“. Ženy a děti naříkají nejprvé v domě nad mrtvým na to když mrtvolu vynášejí a posledně nad otevřeným hrobem.

(Jan Herben. Květy. 1883.)

Až do polovice XVI. století byl v *Čechách* při úmrtí panovníka na znamení smutku nošen oděv barvy bílé. Teprve při smrti královny Anny Jagielovny, choti krále Ferdinanda I., která v lednu 1547 na královském hradě pražském zemřela, počali podle zvyku u dvoru vídeňského, nositi smutkový oblek barvy černé, ač se bílá barva při smutku ještě dlouho v Čechách zachovala. *(České listy. 1887.)*

Zajímavo jest, že na smutek ženy *slovácké* nosí sukně bílé.

(Jan Herben. Květy. 1883.)

Zvláštní jest, že u *lužických Srbův* jest smuteční barva bílá, a ženy nosící smutek zahalují se od hlavy do paty v bílou plátěnou plachtu.

(Pr. Sobotka.)

Od prvních dob stavěli *Rusové* na hroby kříže, a když r. 1092 v Kyjevě panovala veliká úmrtnost, prodalo se na hroby 7000 křížů.

(Fil. Strahl. Děj. říše Ruské.)

Po pohřbu u *Slovákův* následuje kar čili pohřební hostina; bochník chleba, jenž k hlavám nebožtíka při pohřbu se klade, rozdělí se mezi ty, jež ho k hrobu provázeli.

2. Ode dávna konaly se pohřební řeči.

Anna Jagellonka, královna Polská, dcera krále Polského Sigmunda I., manželka Štěpána Bátoryho, krále Polského, zemřela jsouc poslední z rodu

Jagajlovcův v Krakově dne 9. září 1596. A tu nad jejím hrobem měl pohřební řeč slavný jesuita Petr Skarga, která se posud ve sbírce jeho četných spisův zachovala. *(Fr. Palacký.)*

Vít Beránek, od roku asi 1612 děkan v Kostelci nad Černými lesy, vydal po smrti Albrechta Václava Smiřického ze Smiřic kázaní pohřební nad ním. *(Vácsl. Zikmund.)*

Bohuslav Klatovský, roku 1614 děkan Hořický, učinil v městě Jaroměři nad tělem mrtvým Albrechta Václava Smiřického kázaní. *(V. Zikmund.)*

Při pohřbu *Adama, svobodného pana z Ditrichšteina*, v Praze r. 1590 učinil slavný děkan v chrámu u sv. Víta v Praze Jiří Pontan z Braitenberka pohřební řeč, kteráž vytlačena jest. *(Drahé kameny.)*

Marie z Dietrichšteinu, babička kardinála a biskupa Olomúckého Františka z Dietrichšteinu, umřela v Praze léta 1577; o jejím pohřbu řečnil v hlavním chrámě sv. Víta Edmund Kampian, jesuita, potom v Anglicku pro katolickou víru umučený. *(Drahé kameny.)*

Vít Falckrab (nar v Klatovech), jsa roku 1614 správcem duchovním ve Skalici České, učinil dne 8. června v Starém Náchodě, když se mrtvé tělo Albrechta Václava Smiřického ze Smiřic z Prahy při slavném průvodu do Náchoda dovezlo, vně před hřbitovem kázaní pohřební, kteréž pak roku 1615 tiskem vyšlo u Daniele Karla z Karlšperka. *(Vác. Zikmund.)*

Při pohřbu *Hedviky*, choti krále Polského Vladislava II. (1384—1434), která dne 17. července 1399 zemřela, měl pohřební řeč Stanislav ze Skarbimierze, který na útraty královny v Praze studoval. Tato řeč se i písemně zachovala. *(Dlugoš. Děj. pol.)*

Léta Božího 1457 zemřel v Praze *Ladislav*, král Český, a slavně byl pochován. Při jeho pochovávání mistr Rokycana učinil kázaní nad mrtvým králem z knih Bonaventury na hradě. *(Staří letop. čeští.)*

Jan Sixt z Lerchenfelsu, probošt Litoměřický († 1629), osvědčil zvláštní výmluvnost při pohřbech na př. r. 1599 při pohřbu Mikuláše z Lobkovic a r. 1609 při pohřbu Krištofa z Lobkovic. *(Crugerius.)*

Při pohřbu arcibiskupa Pražského *Martina Medka* v únoru roku 1590 učinil kázaní latinské učený probošt kapitoly sv. Vítské Jiří Berthold Pontán z Braitenberka. *(Klem. Borový. Děj. arcid. Praž.)*

Léta Páně 1134 zemřel biskup Pražský *Menhart*; pohřeb odbyl Jindřich, biskup Olomoucký, kterýž držel nad mrtvolou řeč a prosil i knížete Soběslava i ostatní, aby zemřelému, pakli by se byl proti nim v něčem provinil laskavě a milosrdně odpustili. *(Pokrač. Kosmy.)*

Při pohřbu *Viléma Rožmberského* roku 1592 veškeré slavnosti zvláštního dodaly lesku dvě řeči v Praze a třetí v Krumlově, jež konali otcové z tovaryšstva Ježíšova. *(Balbin. Miscell.)*

Jiří Tesák Mošovský († 1607) byl také nějaký čas arciděkanem v Hradci Králové a tu měl kázaní pohřební nad primasem hradeckým Václavem Jiskrou ze Sobince. *(Jos. Jungmann. Hist. lit. čes.)*

Tobiáš Mezířický Uštvanius, děkan v Náchodě, měl dne 8. června 1614, prvé nežli tělo mrtvé Albrechta Václava Smiřického z Prahy do Náchoda přivezené pohřbeno bylo, před kostelem velkým s jedné strany náměstí náchodského druhé kázaní, kteréž jest ve sbírce od Víta Phagela v Praze u Daniele Karla z Karlsperka 1615 tiskem vydáno. *(V. Zikmund.)*

Při pohřbu *Vladislava II.*, krále Polského (1386—1434), měl pohřební řeč mistr Pavel Zatorský *(Dlugoš. Děj. pol.)*

Když dne 29. listopadu r. 1378 v Pánu zesnul císař a král Český Karel IV., obětoval za jeho duši v hlavním chrámu pražském arcibiskup Pražský a kardinál *Jan z Vlašimě* mši sv., obsluhován dvanácti biskupy; po mši sv. učinil srdečnou řeč o císaři a pochoval jeho tělo v témž chrámu. *(Drahé kameny.)*

M. *Viktorin Wrbenský*, děkan Německobrodský, učinil dne 8. června 1617 v Želivě řeč nad mrtvolou uroženého a slavného pána Jana Bedřicha Hoffmanna, svob. pána z Gryn-

pichlu a Střechově a Novém Želivě, kteráž i tiskem vyšla.

(Ant. Rybička. Čas. Mus. kr. Čes. 1860.)

3. Vyžádali si jednoduchý.

Jan Arnošt Platais, probošt Olomoucký, byl r. 1637 jmenován biskupem Olomouckým, avšak nežli od Svatosti papežské Urbana VIII. potvrzení toho svého biskupství dostal, nenadále roku 1637 dne 21. srpna v hodinu pátou s poledne, maje on věku svého 52 léta, v Holomouci svůj život svatě dokonal, do Prahy prostě jak sám za to v svém živobytí žádal, vezen, v Novém Městě pražském u augustiánův bosákův v kostele sv. Václava v malé kapličce počestně byl pohřben.

(Jan Beckovský Poselkyně.)

Kněžna Eleonora z Švarcenberka, choť Adama Františka knížete ze Švarcenberka, zemřevši r. 1741, ustanovila ve své závěti, aby v každém případě, nechť ve Vídni anebo kdekoliv jinde zemře, mrtvola její do Krumlova byla převezena, aby v Krumlově samém chudí lidé mrtvolu její ze zámku knížecího na svých ramenou přenesli do kaple sv Jana Nep. a beze vší zvláštní nádhery zde pohřbena byla

(Jan Votka.)

4. Rouhači a jinověrci se odepírá.

Když 13. září 1600 v Brně Krištof Tzerte, Vídeňan, umřel, nesměli mu pro zápověď kardinála a biskupa *Františka knížete z Dietrichšteina* vyzváněti ani jej pochovati v zemi posvěcené, protože byl za živa věrou svatou pohrdal. Tělo jeho z města vyveženo a na protestantském hřbitově v Řečkovicích pohřbeno.

(Drahé kamery)

Když roku 1606 Jindřich starší *Kunaš z Machovic* zemřel, kterýž od víry katolické odpadl a k husitismu se přidal, nedopustil Dubenský farář Jan, aby dle katolického obřadu byl pohřben, a nad mrtvolou řeč učiněna byla, a aby se mu zvonilo, což i Kryštof Tomáš, děkan a farář v Budějovicích stvrdil, ačkoliv si na to Jiřík, syn nebožtíkův stěžoval, ač marně.

(Aug. Sedláček. Hr. a zám. d. VII.)

5. Hřbitov. Zdraví lidskému neškodí; znesvěcený musí se znovu posvětiti.

Že *hřbitovy* zdraví lidskému neškodí, jak by liberálové, kteří by rádi spalování mrtvol zavedli, rádi světu namluvili, dokazuje vysoké stáří hrobníků, jakž časopis *Čech r. 1892* uvedl a z nichž jen některé příklady uvádíme, stvrzené vdp. faráři.

Na *Vyšehradě* zemřel hrobník Jakub Ryšánek, 79 roků stár a manželka jeho skoro 100 roků stará žije až dosud.

Kostelník u sv. Mikuláše v *Plzni* Fr. Seidler, bydle na hřbitově po 54 roky zastával úřad kostelnický, zemřel ve stáří 82 let a manželka jeho 81 let. Kostelník Jan Seidler u Všech Svatých v Plzni, a tam jsou dva hřbitovy, narodil se na hřbitově a zemřel také na hřbitově 86 let stár; otec jeho byl stár 73 roků a matka 76 roků.

Hrobník ve *Slaném* Antonín Volf dostoupil věku 77 let.

V *Divišově* jest již 40 roků hrobařem Antonín Fořt 81 roků stár, posud zdráv a chlubí se, že již dvě cholery zakopal a to r. 1855 a 1866.

Hrobař v *Bukovsku* Jan Trubáček zemřel ve věku 74 let; před ním Matěj Leština ve věku 84 let.

Ve *Vamberku* dosáhl hrobník v r. 1832 69 let, r. 1855 66 let a druhý 65 let, a žádný z nich na choleru nezemřel.

V *Metličanech* dosáhli hrobníci Václav Štrup 82, J. Janda 66 a Fr. Seidl 67 roků.

V *Chválech* zemřel r. 1860 hrobař 82 r. stár.

V *Českém Brodě* zemřel hrobař Karel Kurz r. 1876 ve stáří 87 let

V *Semilech* zuřila cholera r. 1830, 1850 a 1866, ale ani jeden hrobník nezemřel; nynější jest 48 let hrobařem a čítá 70 roků.

V *Souticích* u Vlašimě zemřel r. 1876 hrobník ve věku 67 roků.

V *Rožďalovicích* byli hrobníci: J. Čejka, stár 65 roků, byl 12 let hrob-

níkem, po něm Jan Rohlík, stár přes 80 roků, byl 13 let hrobníkem, po něm byl hrobníkem dosud žijící Václav Řípa, nyní 87 roků stár, byl hrobařem plných 56 roků a přečkal dvě cholery.

V *Činěvsi* u Dymokur bydlí hrobník na hřbitově již přes 35 roků a je mu 83 let.

V *Novém Hradci Králové* zemřel r. 1892 hrobník Jan Schnoutek 72 roků stár a byl 28 let hrobařem i v čas cholery.

Na Svatojanském kopci zemřel r. 1891 hrobník Jan Navrátil z Vysoké 82 r starý.

V *Přešticích* dokonal r. 1882 hrobník Matouš Stehlík ve věku 76 let a přestál dvě cholery.

V *Ousobí* čítá hrobář 73 let a jest 36 roků hrobníkem a přežil dvě cholery.

V *Tochovicích* dosáhl hrobník Josef Švarc 85 roků († 1879) a manželka jeho († 1881) 70 let.

František Šima, hrobář v *Krásné* u Vel. Meziříčí dosáhl 76 roků věku svého a kope již 52 roků hroby.

V *Osvračíně* jest nynější hrobník Jakub Raška 62 roků stár, hrobařem jest 32 léta a těší se výbornému zdraví.

Ve *Zvoli* zemřel roku 1841 hrobař v stáří 74 let, jeho nástupce zemřel r. 1883 ve stáří 74 roků

V *Zálši* zemřel roku 1892 hrobník Jan Mína, 79 roků stár, a jeho žena Marie r. téhož 89 let stará.

V *Jeleníku* zemřel hrobník Václav Michalička r. 1861 63 roků stár a roku 1883 Antonín Pecival ve stáří 90 roků.

Na *Šárce u sv. Matěje* u Prahy zemřel r. 1862 hrobník Fr. Vdoleček ve stáří 73 roků.

V *Malé Chýši* zemřel r. 1890 hrobník Martin Student 77 roků stár a přestál choleru 1866. Před ním byl hrobařem Martin Fořt, jenž dosáhl věku 68 roků.

V *Boroticích* u Dobříše zemřel r. 1843 hrobník Fr. Vacek ve stáří 78 roků; jeho nástupce Josef Černý nar. r. 1809 žije posud a čtyřikráte celý hřbitov překopal.

V *Moravičanech* byl velmi mnoho let hrobařem Frant. Mazal, až skoro do smrti, byl 81 roků stár.

V *Čibuzi* u Smiřic zemřel roku 1844 hrobník Jan Kudyvejs maje věku svého 90 let a byl hrobařem od mládí, po něm nastoupil nynější nyní roku 1892 97 roků starý a po celých 48 roků co hrobník jest úplně zdráv.

Ve farnosti *žlunické* jsou tři hřbitovy a tu hrobník žlunický Frant. Lejsek slaví letos 1892 50leté jubileum hrobařské. Ve filialním kostele kozojedském koná službu 75 let starý hrobník Jan Melich, v Chroustově pak zemřel roku 1892 hrobník Jan Horáček co stařec 86letý.

V *Sloučnicích* u Lišova zemřeli hrobníci ve věku: Šilha 89 let, druhý 82 let a třetí 52 let zánětem plic.

V *Kamenici nad Lípou* zemřeli hrobníci r. 1858 Jakub Kotek 70 r. stár; r. 1868 J. Šmergl 73 let stár a r. 1892 Kašpar Němeček 77 roků stár.

V *Písku* zemřel po dlouhé službě roku 1877 hrobař Martin Šafránek ve věku 88 let. — V *Zamlekově* zemřel hrobník Bartoloměj Dolivna po 38leté službě 70 r. stár a nynější jsa 37 let hrobníkem jest úplně zdráv. V *Pecce* zemřel r. 1890 po 50leté službě hrobař Fr. Horáček. — V *Louňovicích* zemřel r. 1891 hr. Ant. Tichý v stáří 77 let, konav službu hrobařskou 40 roků. — V *Mnichově Hradišti* zemřeli v tomto století hrobaři: Ant. Lochman 85 let stár; Karel Šmidt 70 let stár a Ant. Lalus 65 let stár. — V *Prčici* zemřel r. 1871 hrobník František Sova ve stáří 76 roků a přestál dvakráte choleru, nástupce jeho a syn zastává službu hrobařskou přes 20 let, jest 60 roků stár a těší se úplnému zdraví. — V *Dubě* zemřel roku 1869 hrobař Matěj Mašek, jsa 91 let stár; syn jeho a nástupce Ant. Mašek zemřel r. 1889 ve stáří 82 let

Léta Páně 1561. Při času sv. Víta sběhla se nějaká různice v *Třeboni* na krchově mezi kumpany třemi přespolními a sousedem třeboňským Havlem, kožešníkem, a pomocníky jeho tak že tíž kumpani potlučeni a okrváceni byli. Pročež kněz opat, poněvadž krchov poskvrněn byl, mrtvých těl nedal tu pochovávati I musel býti krchov zase podle řádů církevních posvěcen a očistěn.

(*Václav Březan. Život Vil. z Rosnb.*)

Pokání, svátost.

1. I Husité z počátku a utrakvisté jí užívali, blažíť.

Roku 1419 sbíral se *český lid* v hromady na hoře nazvané Tábor u Bechyně. A tu kněží jali se poutníky zpovídati (*Děj česk.*)

Roku 1422 dne 9. března byl v Praze kněz *Jan Želivský*, jenž dlouhý čas Prahou a celými Čechy vládl, na radnici Staroměstské stat. Jan poznav, že z radnice živ již neodejde, vyzpovídal se ještě před smrtí zde přítomnému knězi. A všickni měšťané pak, kteří potom byli stati, přišli jeden po druhém k tomu knězi, který kněze Jana sem doprovodil a vyzpovídali se z hříchů svých. (*Zap. Čes. m. Kr.*)

Sv. zpověď konati byli *věřící pod obojí* zavázáni a mnozí to vskutku činili. Nicméně od roku 1580—1590 naříká sobě konsistoř, že velký počet utrakvistů zpověď zanedbává.

(*Klem. Borový. Martin Medek.*)

Silvio Pellico, znamenitý italský básník, jenž co politický provinilec po mnohá léta na Špilberku na Moravě ve vazbě držán byl, praví: „Každého měsíce, kdež jsem ve sv. zpovědi napomenutí a domluvy svého zpovědníka přijímal, zatoužil jsem po ctnosti a naplněn jsem láskou ku každému člověku. Ach, jak jest nešťasten, kdo blahodějných účinků sv. zpovědi nezná! Nebo nešťastníku nepomohou ani vlastní rozjímání, ani knihy, člověk zapotřebí má živého slova a živé potěchy kněze. (*Sil. Pellico.*)

2. Částky jeho.

a) Zpytování svědomí,

viz: „Zpytování svědomí!“

b) Lítost,

viz: „Lítost!“

c) Vyznání,

viz i: „Pokání 1!“

Nemoha se zpovídati, vzbuď alespoň pravou lítost!

Když dne 25. května 1618 stavové protestantští místodržícího Martinice Smečanského od země pozdvihli, aby ho z okna ven do příkopu hradního 28 loket hlubokého vyhodili, prosil *Martinic* úpěnlivě Krista i Matku Boží o pomoc a hříchů svých odpuštění.

(*Ant. Gindely.*)

aa) Zpověď generální čili doživotní konali.

P. *Jarotěj Cisovič*, po delší čas novicmistr basilianů v klášteře bytonském r. 1653 celý již upracovaný, vida, že se blíží poslední hodinka, konal všeobecnou zpověď celého života u vzlykotu nad svými hříchy. Přijal i velebnou Svátosť na cestu do věčnosti.

(*Ant. Rejzek. Sv. Josafat.*)

Ondřej Faulhaber, kněz, katecheta v Kladště, jenž roku 1757 nevinně od Prušákův k smrti odsouzen byl, vykonal ve vězení zpověď z celého svého dosavadního živobytí. (*Drahé kameny.*)

Bl. *Edmund Kampian*, Angličan, jesuita, mučenník († 1581), který v Praze blahodějně působil, obrátiv se, když byl za angličanského diakona se dal vysvěcovati, učinil vyznání sv. katolické víry před katolickým knězem a vyznal se mu ze všech hříchův, jichž se byl kdy v životě svém dopustil. Po té utišila se duše jeho. Do srdce zavítala zase jasnota slunce nebeského. Říkával Kampian, jsa až do smrti napotom mužem veselé a dobré mysli, sám o sobě: „Tehdy se mi vrátil pokoj do duše, když jsem se cítil zbaven „oné psiny.““ Takové jméno dával kacířskému posvěcení. (*Ant. Rejzek. Jeho život.*)

Sv. *Norbert*, zakladatel řádu praemonstrátského, patron český († 1134), žil na počátku světácky. Byv však při nastalé bouři hromem omráčen, polepšiv se a odebrav se do kláštera blíže Kolína nad Rýnem, složil zpověď z celého života svého a duchovní cvičení konal.

(*J. Bílý. Legenda.*)

Vilém Slavata z Chlumu (nar. 1572), jenž při povstání stavů protestantských v Čechách r. 1618 jsa místodržitelem vyhozen jest z okna do příkopu na hradě pražském, navrátiv se do lůna církve sv. katolické, vykonal doživotní zpověď a složil na Hluboké v zámecké kapli vyznání víry katolické, jako jinoch dvacítipětiletý. (*Vlast. r. VIII.*)

Václav II., král Český (1282—1305), jak za zdraví tak i v nemoci pořád u sebe zpovědníka měl; jemu na Božím místě vyznával se upřímně z hříchů všelikých z pacholectví do té chvile spáchaných, jichž mu bystrá paměť dodávala. *(Drahé kameny.)*

bb) Veřejnou konali.

Boleslav I. Ukrutný, kníže Český (936—967), dav tělo sv. Václava ze Staré Boleslavě na hrad pražský přenésti, zde veřejně před celým národem Českým z bratrovraždy se vyznával. *(Jan Nep Černohouz.)*

Godešalk, opat Želivský, složil před svou smrtí, dne 13. února 1184 u přítomnosti všech zde trvajících bratří a sester veřejnou zpověď *(Jer. Solař.)*

cc) Pečeť zpovědní nezrušili.

Dne 30. prosince 1758 byl v Kladsku kaplan *Faulhaber* mladší popraven, protože chycený sběh pluku de la Motte Fouqué jej udal, obviňuje ho, že prý mu na otázku může-li utéci z vojny, ve zpovědi odpověděl, že by to nic neznamenalo. Duchovní dle svých zásad náboženských nechtěl ničeho, jen tolik pravil na konec, že nelze mu v úřadě svém a ve svátosti sv. zpovědi ničeho povědětí. Naproti tomu praví se, že voják po přestálém trestu svou denunciaci odvolal a po odpravení kněze veřejně prohlásil, že prohřešil se na krvi nevinné. Ortel smrti byl ohlášen knězi ráno po otevření pevnosti, kdež ve vězení seděl a potom týž odsouzenec brzy též z pevnosti vyveden a před branou u můstku pověšen. Umřel srdnatě, jak se slušelo na mučenníka, za něhož se tam považoval, a kterýmž jej také všickni spoluvěrci nazývali. Tak nalezeno v tajných státních archivech pruských. — Některé věci v tomto listu jsou úředním potvrzením vylíčení protestanta Schammela, jež činí ve svých „cestách Slezskem v červenci a srpnu 1791“ ze kteréhož spisu katolické časopisy jednotlivé statě vděčně svým časem uveřejňovaly. Ostatní lze vysvětliti i z „paměti hrabství Kladského od Al. Bacha ve Vratislavi 1841. *(Čech 1884.)*

Roku 1440 byl z Prahy vypověděn kněz *Václav z Drachova*, kazatel v Betlémě, druhdy zvolený biskup suffragan Jana z Rokycan, se svým středníkem (kaplanem) *Václavem Babkou*, protože v zradě jistých měšťanů pražských, kteří s Poláky drželi, ve zpovědnici zvěděli a ničehož nezjevili. *(Zap. Čes. mor. Kron.)*

R. 1619 pádili kaciři v Litomyšli z chrámu s vojskem svým k domu děkanskému. Nalezli v něm děkana *Hájka* i jeho macešku. Poručeli mu zhurta by jim svátost pokání a oltářní podle jejich kacířského zvyku rozdával. Toho jim sluha Páně zhola odepřel. Provazy a řetězy svázaného děkana Hájka vystrčili z domu a tahali ulicemi po městě, pak hnali jej do podměstí Záhradí do ulice Mostecké až tam, kdež ho domučiti ustanovili. Cestou ho kopali, tloukli, kamenovali, uplivali. A tu žádali: „Povídej, co ti ve zpovědnici do uší šeptali, zapři svou pověru!“ Slyšic pak chátra odpověď: „Radši tisickrát smrt podstoupím!“ přidávala mu trýzně a umlátivše ho, nechali ho za mrtvého leželi. *(Drahé kameny.)*

Dne 20. března r. 1393 večer přišel král Český Václav IV. na Staroměstskou radnici a tu dal sv. *Jana Nep.*, že mu nechtěl zpověď královny Žofie vyzraditi, napřed katem mučiti, potom vzav do ruky hořící pochodni, počal ho sám mučiti. Spálil mu boky a jiné částky těla, i rozedral ho až hrůza. Očekával, že sv. Jan mukami zmožen bude a na odvrácení dalších muk jemu zpověď manželky Žofie vyjeví. Ale zmýlil se ohavný slídič a ukrutník; neboť sv. Jan s pomocí Boží bolestem odolav, svátosti nezradil. Z rozkazu krále Václava strčili sluhové zmučenému zpovědníku dřevo do úst, vynesli jej té noci z mučírny na pražský most, přivázali mu k hlavě nohy do kotouče a svrhli jej do Vltavy. Umučení sv. Jana Nep. pro jeho mlčelivost v příčině svátostní zpovědi událo se v neděli smrtelnou dne 20. března 1393. *(Drahé kameny.)*

Bl. *Edmund Kampian*, Angličan, jesuita, mučeník († 1581), jenž i v Praze blahodějně působil, odebrav se co missionář nazpět do Anglie, byl zde mučen a tázán, koho byl zpovídal, ba i co byl ve sv. zpovědi slyšel. Avšak Kam-

pian raději trpěl největší bolesti, než by byl tajemství zpovědní prozradil.

(*Ant. Rejzek. Kamp. živ.*)

Jistý vražedník z *Podolí* v ruském Polsku vyznal svůj zločin katolickému knězi ve sv. zpovědi. Ale okolnosti spáchané vraždy tak se seřadily, že podezření padlo na faráře, který, poněvadž známého vraha vyzraditi nesměl, za vinníka od soudu byl uznán a do Sibiře poslán. Po 15 letech konečně vyznal vražedník spáchanou vraždu na úmrtní posteli, a nešťastný farář byl od generálního guvernera opět do svého předešlého stavu dosazen, a jemu jeho čest vrácena. Ejhle, raději do vyhnanství doživotního, do žaláře, na smrt jde zpovědník, než aby vyzradil něco ze sv. zpovědi!

(*Škola Bož. Srdce Páně. 1875.*)

Roku 1620 zajali protestanté na Moravě *Jana Sarkandra* a ve vězení ho mučili. Nespravedliví a nemilosrdní svůdcové žádali na něm, aby jim oznámil, z čeho se mu kníže Lobkovic zpovídal; neboť věděli, že býval zpovědníkem jeho. Ale Jan na to neodpovídal a modlil se po celý čas krutého mučení za své pronásledovatele. Ježto tajemství zpovědního vyzraditi nechtěl, byl opět odveden do žaláře. Dne 17 února dálo se opětně vyšetřování, při kterémžto Jan zase na skřípci mučen a hořícími pochodněmi pálen byl; strašné mučení to bylo mu snášeti po celé dvě hodiny. Dne 18 února opět se ho vyptávali a opět na skřípec dáu a po celé tři hodiny nelidsky mučen, avšak zpověď neprozradil, na polo mrtvého odnesli do žaláře, kdež mu ani vody napíti nedali. Následkem trýznění toho také zemřel.

(*Jak. Procházka. Sbor. Sv.-Meth. 1888.*)

d) Dostiučinění,

viz i: „Dostiučinění! Konej!“

Jistý katolický kněz obdržel nedávno r. 1883 od jednoho kněze na světoznámém místě v *Čenstochově* 2600 rublů s prosbou, aby je rozdělil osmi, blíže naznačeným osobám, jimžto peníze kdysi byly ukradeny. Zloděj prý ve zpovědnici peníze ty knězi odevzdal.

(*Čech.*)

3. Konej!

a) často.

Zvláštní lásku jeví *lid alpský* ku svátosti pokání a oltářní. Několik se jich tam zpovídává týdně, vždy po sobotním požehnání, několik měsíčně, obyčejně pak jdou rolníci ku správě Boží do roka třikrát, kdo by méně než třikráte k stolu Páně přistoupil, tomu říkají sedláci dle českého přísloví, že je „beran“. V čase adventním jde ke zpovědi veškeren lid selský — hospodář, hospodyně, děti i čeleď — a většina lidu městského, v čase však velkonočním přistupuje ku správě Boží každý domorodec. (*Tom. Šrdle. Vlast 1885.*)

Johanna, manželka císaře Římského a krále Českého, Václava IV., (1378—1419), žena ctná a šlechetná, svědomí své skrze svatou zpověď často očišťovala a Bohu vroucně se modlívala.

(*Jan Beckovský.*)

Císař a král náš *Karel IV.* (1346—1378) zpovídával se vždy, kdykoli se o sobě domýšlel, že stížen jest hříchem nějakým. (*Jan I. Očko z Vlašimi.*)

Hrabě *Hanuš Kolovrat-Krakovský*, šel roku 1845 před celou osadou v Březnici v čas adventní k sv. zpovědi, čímž osadníkům tamním zajisté dal dobrý příklad. (*Jos. Zd. Raušar.*)

Sv. Josafat Kuncevič, arcibiskup Polocký, mučenník, apoštol Rusinů († 1623), měl příležitosti zajíti si každý den ku svému zpovědníkovi. Ale ani taková příležitost mu nepostačovala. „Já,“ říkával, „já bych si přál svého zpovědníka vezdy ssebou míti, abych co nejčastěji očistil duši svou.“

(*Ant. Rejzek. Sv. Josafat.*)

Sv. Ludmila, mučennice a matka národa Českého († 927) přijímala přečasto a vždy hodně svátosti pokání a oltářní. (*Drahé kameny.*)

Marie Maximilianka, roz. hraběnka ze *Žďáru* († 1690), vždycky v neděli a ve svátek chodila k sv. zpovědi a sv. přijímání. (*Drahé kameny.*)

Martinic Smečanský byv dne 23. května 1618 v Praze spolu s místodržícím Slavatou z okna ven do příkopu hradního, 28 loket hlubokého vyhozen, aniž se mu bylo co přihodilo leda že něco málo se pochroumal, a dostav se z pří-

kopu do domu Lobkovického, vešel do zadní čelední komory a tu hned poklekna, zpovídal se knězi Kotvovi Po té přišel stálý jeho zpovědník, jesuita P. Martin Sentinus, kterémuž se zpovídal podruhé. (*Ant. Gindely*)

V krajinách většinou katolických bylo za vlády arcibiskupa Pražského *Antonína Medka* (1581 1590) obyčejem, že věřící lid v značném počtu ku svátosti pokání přistupoval.

(*Klim. Borový. Mart. Medek.*)

Adam Mickiewicz, slavný básník polský († 1855), co pravý katolík přistupoval vroucně k sv. zpovědi a sv. přijímání. (*Obzor 1890*)

Sv. Prokop, patron náš český a opat († 25. března 1053), opustiv svět, odebral se do samoty blíže Sázavy, kdež několik let sám ztrávil. Sem zabloudil při honě kníže Český *Oldřich* a spatřiv sv. Prokopa zvolal: „Kdo jsi a co tu činíš?“ Dí mu poustevník: „Říkají mně Prokop; já hříšník bydlím na této tiché samotě pod zákonem sv. Beneše za odplatu nebeského království“ Oldřich skočiv s koně, a skloniv hlavy před mužem Božím, poprosil ho skroušeně za svátost řka: „Otče, zpovídej mne hříšného!“ Prokop svatý vyslyšev zpověď, dal mu spasitelné poučení, pokání a rozhřešení. Plesali andělé nad duší ospravedlněnou, okřálo srdce Oldřichovo zlým svědomím navadlé. (*Drahé kameny.*)

Otto II, císař Německý, († 984) času velkonočního vyzpovídal se kajícně ze svých hříchů sv. Vojtěchu, biskupu Pražskému. (*Kosmas. Kron.*)

Všichni zřízenci cechu *českého sklářství* byli zavázáni, jednou za měsíc se zpovídati a nejsv. Svátost oltářní přijati. Tomuto závazku byl každý podroben, aniž pod kteroukoliv záminkou se ho sprostiti mohl.

(*Jos. Schindler. Čas. kat. duch. 1883.*)

Františka hraběnka Slavatová, manželka Joachima Slavaty (nar. r. 1610), chodívala často k sv. zpovědi.

(*Drahé kameny.*)

Blahoslavený *Karel Spinola*, Pražan missionář, mučenník († 1622), chodil již co řeholní žák několikrát do téhodne k správě Boží a ten obyčej zachovával, dokud na světě putoval. (*Drahé kameny.*)

Jan Bedřich z Waldšteina, od r. 1675 arcibiskup Pražský, k správě Boží zhusta chodě, zpovídal se tak zevrubně a skroušeně, jakoby měl smrt za pasem.

(*Drahé kameny*)

b) Před důležitou anebo nebezpečnou věcí.

Kdykoliv mladík učeník z cechu *českého sklářství* odcestovati měl kamkoliv za obchodem, dostalo se mu na cestu požehnání u přítomnosti nejbližších příbuzných a přednosty firmy, když byl mši sv. přítomen a ve venkovském kostelíčku ze svých hříchů se vyzpovídal a Tělo Páně přijal

(*Jos. Schindler. Čas. kat. duch. 1883*)

Před osudnou bitvou na Bílé Hoře r 1620 vojsko císaře *Ferdinanda* očekávalo bitvu jakoby se to samo sebou rozumělo: duchovní, kteří byli při vojště od rána neustále zpovídali a tisícům vojínů poskytovali náboženskou útěchu, by je připravili k nastávajícímu boji; kdo se nemohl dotlačiti ku knězi, chopil se růžence a modlil se jej hlasitě s jinými soudruhy

(*Ant. Gindely. Děj. čes. pov. l. 1618.*)

Vévoda *Karel V. z Lothringu*, byl povolán za nejvyššího vojevůdce r. 1683 proti Turkům, kteří Vídeň obléhali a tam i strašné porážky utrpěli. Karel, pojav sestru císaře Leopolda za manželku, ač dědictví svého násilím Ludvíka XIV. krále Francouzského, ztratil r. 1670, stal se místodržitelem v Tyrolsku, odkudž jej právě na jaře r. 1683 do Vídně povolal. Týž nastoupil cestu přes Altötting v Bavořích, přijal tam sv. svátosti a vyprosil si před oltářem nejsvětější Panny Boží ochranu v nastávajícím těžkém boji. (*Baringer.*)

Lazar, nešťastný kníže Srbský, před bitvou u Kosova pole dne 15. června na den sv Víta r. 1389, v níž hrdinně padl, přijal, vyzpovídav se, Svátost oltářní. (*J. Perwolf.*)

Arcikníže a vrchní velitel vojska rakouského *Leopold Vilém*, zdržuje se v Klatovech v čas války se Švédy, r. 1645 na den svého odchodu se vyzpovídal a přistoupil ku stolu Páně nejen sám, nýbrž důstojníci a nesčetní vojínové s ním (*Jos. Svoboda. Vlast.*)

Před bitvou u Olomouce r. 1241 zpovídali se vojínové *Jaroslava* ze Šternberka ze svých hříchův a přemohli šťastně a úplně Tatary.

c) Aspoň v čas velkonoční.

V instrukci města *Poličky* k poddaným z r. 1719 nalezá se také: Velikonoční zpověď a přijímání nejsvětější Svátosti oltářní při témž čase jeden každý hospodář, manželka, děti a čeládka, které k tomu od velebného pána děkana za způsobny uznány budou, vykonati zavázány jsou, žádného pod pokutou neproměnitelnou nevypouštějíc.
(*Čas. čes. Mus. 1846.*)

d) Před smrtí,

viz i: „Pomazání 1!“ „Smrt 4 d!“

Léta Páně 1125 *Vladislav I.*, kníže Český, když byl do těžké a na smrt nebezpečné nemoci padl, v tom čase přijel do Prahy biskup Bamberský, aby knížete Vladislava navštívil, při kterémžto navštívení on kníže, jsa nemocný, (s povolením Mainharda, biskupa Pražského jakožto svého pastýře) jemu s velkým náboženstvím z svých hříchův se vyznával a zpovídal. A tak jmenovaný biskup Bamberský jej k smrti a k šťastnému z světa vykročení přihotoviv s ním se rozžehnal a z Prahy vyjel.
(*Jan Beckovský.*)

4. Rouhání dochází trestu,

viz: „Rouhání 5 c!“

V poklady víra,

viz: „Pověra 8!“

Pokoj.

1. Soukromý,

viz i: „Svornost!“

K němu napomáhej!

Blahoslavený *Ivo Odrovaž*, biskup Krakovský († 1229), byl ve společenském životě dobrým rádcem a smírcem pánů svárlivých.
(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Pokud otec Simeon (Štěpán Nemanja), král Srbský, vstoupiv do kláštera živ byl, bratří a synové jeho Štěpán a Vukan, snášeli se. Po jeho smrti dne 13. února roku 1200 nastal mezi nimi divoký spor, kterýž třetí bratr svatý *Sáva I.*, arcibiskup, patron srbský, uklidil r. 1203 a bratry navždy smířil.
(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

2. Pokoj zemský,

viz i: „Mír!“

a) Jest milý, prospívá.

Za krále Českého *Václava IV.* (1378—1419) let mladých byl dobrý pokoj v zemi české a veliké bohatstvo. Neb ten pokoj byl zjednal a způsobil ještě otec jeho, slavné paměti císař Karel. Z kupectví velké požitky byly zvláště Praze přivedeny. K tomu také Hora Kutná velmi dobře šla, a mince čistá byla, a tak země v hojnosti oplývala o pokoji. (*Přibíka Pulkavy pokr. St. let. č.*)

Léta Božího 1516 zemřel *Vladislav II.*, král Český a Uherský. Tento král z přirozené náchylnosti byl velmi pokojný, jenž svá království a země pokojně spravoval, a co mohl, způsobil jim mnoho dobrého, více než jiní slavní králové dovésti mohli velikými boji a válkami. (*Staří let. čeští.*)

Sněm v *Praze* na počátku října 1435 podvolil se k poslušenství netoliko naproti sboru církevnímu v Basileji a církvi římské, ale také naproti císaři co králi Českému. Kašpar Šlik pak psal z Prahy, že taková byla touha mnohých v Praze po pokoji, že radostí nad usnešením sněmu hlučné „Te Deum“ zpívali a plakali a když on na ulici se ukázal, že mnozí prý před ním klekali a ruce zdvihali volajíce: „Totě náš anděl!“ (*Fr. Palacký. Děj. nár. Čes.*)

b) Zachovej ho!

Svatý *Alekšej*, metropolita Kyjevský († 1378), výtečně zastával úřad svůj.

Onť se všemožně přičinil a dokázal, že knížata Tverská proti sobě brojící se smířila I k ukrutnému synu Tšanibegovu Bordebeku, chánu Tatarskému, jenž otce a dvanácte bratrů povraždil a zemi ruskou znepokojoval, vypraven byl, jej ukrotil a církvi i vlasti vyjednal mír. *(Ben. Kulda. Církevní rok.)*

Blahoslavená *Anežka Česká*, Přemyslovna, abatyše Pražská († 1282), mnoho působila, aby pokoj zachovala mezi bratrem králem Českým Václavem I. a poddanými. Zjednávala i mír mezi králem Českým a svatou Stolicí římskou.

(Ben. Kulda. Církevní rok.)

Vladislav Herman, kníže Polský (1080—1102), všemožně hleděl, aby pokoj a mír se svými sousedy zachoval.

(Děj. pols.)

Pokora.

1. Uč se jí, prospívá i časně.

Přemyslav, od roku 1247 kníže Velkopolský, tak se ve ctnosti pokory cvičil, že sám chudým nohy mýval

(Baczko.)

Viktor Šlossar, opat Rajhradský († 1854), navštíviv jednou novice, ptal se jich čemu se už naučili? Tito se ihned chlubili, jak mnoho z francouzštiny a angličiny umějí. Prelát tiše je vyslechnuv, pravil: „A čemu jste se posud nenaučili?“ A když novicové zaraženě mlčeli, řekl jim: „Pokoře!“ a odešel. *(Method Halabala.)*

Alexandr, kníže Tverský, pozbyl přízně chána Tatarského Usbeka. I odebral se k němu sám r. 1336 a pokořil se před ním, řka: „Zasloužil jsem tvůj hněv, rozsuď, jak tě nebe či srdce pobádá. Chceš-li mne utratiti, utrať; chceš-li mne na životě ponechati, ponech. Bohu i tobě budu za to děkovati.“ Chánovi zalíbila se tato pokora, odpustil Alexandrovi a dal mu zase knížectví Tverské.

(Fil. Strahl. Děj. říše Rus.)

Vojtěch Ruffer, probošt Vyšehradský († 1870), přišel jsa chudý pacholík ze Skalice na Vyšehrad, donesa ssebou vdp. Dittrichovi, kanovníku, rodáku ze Skalice, list odporučující. Hoch nastoupil učení. Jednoho dne šel kanovník Dittrich s Rufferem Vyšehradem do Prahy; přijda ku krámku pekařskému, nabídl kanovník svému svěřenci Rufferovi, aby sobě housku z krámku vzal. Hoch se zpočátku zdráhal, ale pak se přiznal, že nemá peněz. „Inu, tedy budu platiti já,“ odvětil usmívaje se, načež hoch sobě nejmenší housku vzal. Skromnost tato knězi se líbila, že se ho ujal, až Ruffer bohosloví ukončil. Od té doby postupoval Ruffer co kněz víc a více, až se stal i proboštem na Vyšehradě. Dům pak, kdež byl onen krámek, koupil v dražbě a založil tam sirotčinec. *(Škola Bož. Srd. P. 1870.)*

2. Jeví se:

a) připisuje vše Pánu Bohu.

Alžběta Pomořanská, manželka císaře a krále našeho Karla IV. (1346—1378), byla neobyčejně silná, že i tlusté podkovy rukama roztáhla a zlomila. Císařovna však nehonosívala se nikdy takovou neobyčejnou silou svou, aniž ji leckdež na odiv stavěla, nýbrž jen když za to od císaře požádána byla, připisujíc jí co dar Boží Pánu Bohu.

(Děj. česk.)

Jan Asěn II., car Bulharský (1218—1241), v základní listině kostela ke cti sv. 40 mučenníků v Trnově zbudovaného, všecka svá vítězství připisuje Pánu Bohu, řka ku konci: „Neboť bez Něho (Boha) ni dílo ni slovo nekoná se. Tomu sláva na věky. Amen.“

(Konst. Jireček. Děj. nár. Bulh.)

Maximilian, Bavorské kníže, dobyv nad odbojnými stavy Českými bitvy na Bílé Hoře a vítězství dne 8. listopadu 1620 psal papeži: „To tedy, nejsvětější Otče! vítězství jest jistě Božské, z něhož my sobě dokona nic přivlastniti nemůžeme, neboť Bůh zvítězil, když konec našeho s nepřáteli po-

týkání propůjčil . . .“ Dáno v Praze dne 12. měsíce listopadu léta P. 1620. (*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

b) Uznává svou hříšnost.

Ferdinand I., král Český (1526—1564), na kolik neděl před smrtí na řídil svému zpovědníku Matyáši Citardovi, aby ho více neoslovoval: „Vaše Veličenství,“ nýbrž aby jej nazýval jednoduše jeho křestním jménem. (*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Sv. *Hedvika*, vévodkyně Polská od roku 1207 († 1243), ač ctnostný život vedla, jako anděl a všem lidem příklad ctnosti dávala, považovala se za největší hříšnici a žádala, aby lidé o ní s opovržením mluvili. Z pokory nevzala na sebe nikdy nový oděv, alebrž od sestry obnošený a nosila ho tak dlouho, až barva zcela zmizela. (*Giry.*)

Sv. *Josafat Kuncevič*, mučeník, apoštol Rusínův († 1623), činíval poklony hluboké Pánu Ježíši, užívaje při tom slov: „Pane Ježíši Kriste, smiluj se nade mnou bídným hříšníkem!“ Čemuž jeho ústa tak navykla, že i ve snách si je často opakoval. (*Ant. Rejzek. Sv. Josafat.*)

Kateřina, hraběnka z Montfortu, manželka Adama z Jindřichova Hradce († 1631), snažila se, aby v pokoře co nejvíce prospěla, čehož důkazem tato událost: Jednou hodila mezi množství chudých lidí zásobu pokrmů. I upozornila ji jedna služebná její, aby pamatovala, co činí. Kateřina, chtíc smýšlení své ukázati, pravila hlasitě s největší spokojeností: „Já ubohá hříšnice bych měla býti dole, tito chudí však měli by na mém místě nahoře seděti.“ (*Balbin Bohemia pia.*)

Kněžna *Eleonora ze Švarcenberka* manželka knížete Adama Františka ze Švarcenberka, zemřevši r. 1741, nařídila v poslední závěti, aby do kamene, kterým hrob její v Krumlově pokryt bude, zasazena byla tato slova: „Zde leží ubohá hříšnice Eleonora, modlete se za ni!“ (*Jan Votka.*)

Jindřich Zdík, biskup Olomoucký († 1157), tak byl pokorný, že nechtěl ani, aby podřízené osoby čest mu vzdávaly říkaje, že nemáme od lidí čest vyžadovati, ježto všickni jsme z tétéž hlíny. (*Pokr. Kosmy.*)

c) Po cti a důstojenství nebaží,

viz i: „Důstojenství 2!“

Bl. *Anežka Česká* († 1282) odřekla se, ačkoliv byla kněžna, již r. 1238 názvu abatyše a nazývala se odtud co představená kláštera toliko starší sestrou. (*W. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.*)

Dominicus a Jesu Maria, karmelitán, jehož modlitbě vítězství císařských na Bílé Hoře dne 8. listopadu 1820 všeobecně se připisovalo, podal asketickým svým životem a zřeknutím se všech hodností církevních důkazy o své pokoře. (*Ant. Gindely. Děj. česk. povst. l. 1618.*)

Jindřich hrabě Eszterházy de Galantha, arcibiskup Ostřihomský a kníže primas Uherský († 1745), byl tak velmi poníženým, že proto sebe jen bratrem Jindřichem nazýval a ani od jiných jinak zván býti nechtěl.

Kdo má mnoho vtipu, umění a ctnosti, snadno k pyšnému o sobě smýšlení pokoušín bývá. Nicméně *Josef František Hurdálek*, biskup Litoměřický († 1833), pravou měl pokoru, nížil se v mysli své, nedal si od kněží líbati ruku a k nejmenšímu srdečně se kloniti uměl. (*Vinc. Zahradník. Čas. kat. duch. 1834.*)

Když arcivévoda Rakouský *Jan* r. 1822 železné hutě Radverk v Štýrsku koupil a na vrchu kříž vystavěti dal, požádal kněze Egida Scherera, aby kříž ten posvětil a spolu v listu podotknul, aby v řeči o něm pochvalně ani slovem se nezmiňoval, řka, že před Bohem jsme si všickni rovni. (*Münch Jugendbilb.*)

Jan II., biskup Pražský (1226—1236), byl muž skromný a velmi pobožný, kterýž dlouho se zdráhal hodnosti biskupské přijíti, až mnohými prosbami jej k tomu donutili. (*Klem. Borový. Děj. arcid. Praž.*)

K obzvláštním vlastnostem *Josefa Vlastimila Kamarýta*, kněze a básníka († r. 1833 v 36. roce věku svého), sluší počítati také to, že byl prost vší marnosti a ješitnosti, pokládaje je za křehkost na nejvýše malichernou a každého muže a jmenovitě kněze, nehodnou a proto zůstával vždy pokorným a skromným, aniž vyhledával slávy světské nebo nějaké hlučné pocty nebo vyznamenání zevnějšího a lesku lichého. (*Ant. Rybička.*)

Karel Khun, kanovník senior a farář Vyšehradský († 1829), políbil, jsa muž 91letý, senior, kněz jubilovaný p. Pištěkovi, světícímu biskupu ruku a tázán jsa, proč tak učinil, pravil: „Vždyť pak biskupu sluší ruku políbiti.“ Když pak jindy přišel bohoslovec na kněžství vysvěcený žádaje Khuna, aby při primici kázati ráčil a z uctivosti i vděčnosti ruku mu políbiti chtěl, nepřipustil tomu Khun pravě: „Nesluší, aby kněz knězi ruku líbal. (*V. Ruffer. Hist. Vyš.*)

Václav Matěj Kramerius, přední křisitel národa Českého († 1808), býval vždy skromný a mravný, pročež nevychloubal se se zásluhami svými, nýbrž hleděl spíše dobré skutky a šlechetná předsevzetí jiných lidí vychvalovati. (*Ant. Rybička.*)

Když roku 1789 udatný vojevůdce rakouský *Laudon* slavně dobyl města Bělehradu, tak že 7000 Turků upadlo v zajetí, a když se pak od vojska do Vídně vracel, podobala se cesta jeho jedinému vítězoslavnému průvodu, on ale vyhýbaje se v skromnosti své všem hlučným demonstracím, obejel Vídeň a namířil přímo k svému zámku Haders dorfu. (*Děj. rak.*)

Vojtěch Nejedlý, kněz a básník († 1844 co děkan v Žebráce, rodném městě), nevychvaloval sám sebe aniž svých zásluh, jsa — téměř až příliš — skromným a mírným neznaje dělati lerma a hluky. (*Ant. Rybička.*)

Jiljí Presiowski, piarista, Polák († 1853), probošt v Chotově, spisovatel, takovou měl skromnost, že se ani nepodpisoval na knížky prací svou vydané. (*Děj. pols.*)

Sv. Prokop († 1053) stav se knězem a i kanovníkem na Vyšehradě, měl již býti zvolen za probošta, avšak seznav zámysly svých bratří, počal se děsiti přištího důstojenství a proto odešel z Vyšehradu. (*Blahověst 1852.*)

Mikuláš Rej z Neglovic, polský šlechtic a spisovatel († 1569), byl u veliké přízni u krále Sigmunda Starého i Sigmunda Augusta i královny Bonny a u šlechty a všech, kdož ho poznali, dostalo se mu i statků pozemských v hojné míře. A při tom všem zachoval takovou skromnost v příznivém osudu svém, že se na žádném spisu nepodpisoval, nedbaje o slávu a uznání. (*Ondřej Trzycieski.*)

František Sušil, professor bohosloví v Brně, spisovatel († 1868), miloval skromnost a tichý, klidný, avšak velečinný život; jsa povahy více nesmělé u veřejnosti nikdy nevystupoval a po hodnostech a vyznamenáních nikdy nebažil, anobrž jich se i bál. (*Mat. Procházka.*)

Tomáš ze Štítného, slovútný náš spisovatel, († na počátku XV. století) studovav co jinoch v Praze, vyznamenal se zvláštní pilností, učeností a zbožností. Při tom zůstal však skromným a pokorným, neboť neucházel se o žádnou hodnost akademickou a nedosáhl ani stupně mistrovského, ani bakalářského a navrátil se do svého domova. (*Kal. Poutník 1885.*)

Léta Páně 1278 vyvolen jest za biskupa Pražského *Tobiáš* z Bechyně, ačkoliv se velmi zpečoval důstojnost tu přijmouti. (*Pokrač. Kosmy.*)

Kašpar z Questenbergův, opat Strahovský, jenž za císaře Ferdinanda II. (1620—1635) žil, muž velmi zasloužilý, měl r. 1636 volen býti za generála řádu praemonstrátského. Než představuje slabost a podešlost věkem, jakož i povinnosti k nejbližším bratřím svým, s upřímnou pokorou vzdal se podávaného důstojenství. (*G. Holubář.*)

Daniel Adam z Veleslavína, muž o národ náš velezasloužilý, jenž v druhé polovici XVI. století v Praze žil († 1599) vyznamenal se i obdivuhodnou skromností, což vidno v předmluvách a úvodech knih, jež vydal. Všude hledí zásluhy jiných sebe nepatrnější zevrubně uváděti, o svých vlastních ač často mnohem znamenitějších, mlče anebo jako naschval je zastíraje. (*Fr. Čupr.*)

d) Ponižuje se.

Jan Albert z Boy (nar. 1646), Dr. bohosloví a kanovník v Olomouci, vzdal se místa toho a vstoupil do řádu jesuitův. Zde v noviciatě v Brně byl v řečech svých velice mírným a zdrženlivým, v domácnosti pokorným, že čistíval nářadí domácí a nosil i dříví do kuchyně. Vůbec snažil se, aby co nejvíce ze sebe vykořenil pýchu a ostatní

chyby, jaké z mládí měl a pro něž jedině do řádu vstoupil.
(*Fr. Menčík. Čas. kat. duch. 1883.*)

Když sv. *Cyrill a Method*, apoštolé slovanští, v IX století Chazary na víru křesťanskou obraceli, sloužil sv. Method bratru svému mladšímu v pokoře jako služebník a zvítězil nad nimi modlitbou, sv. Cyrill výmluvností svou, bratří rodné jako Mojžíš a Aaron.
(*Meth. Halabala. Kal. Movavan. 1885.*)

Jiří Černý Karadjo-dje, náčelník povstání Srbův proti Turkům (zavražděn roku 1813), nenáviděl nádheru a slávu; když moc jeho největší byla, podržel svůj prostý šat, a jeho dcera chodila s konvemi pro vodu, jako jiné dívky.
(*Ranke.*)

Maria Maximiliana Hohenzollerská, manželka Jachyma z Jindřichova Hradce, která před 200 lety žila, byla velmi pokorná, nad nikoho se nevynášela, majíc v srdci svém za to, že jest ze všech lidí nejhorší. Pokud žila v manželství, ozdobovala se, řídíc se v tom vůlí tchyně své, náramky, drahokamy a jinými věcmi, jimiž se ženy okrašlují. Když ovdověla a tchyně její zemřela, všecko to odložila a chodívala v pláštíku vetchém, hlavu majíc pokrytou šatem plátěným. V takovémto oděvu klečela jednou Maximiliana v chrámu Páně na holé dlažbě; i dal jí jeden obuvník, který ji za žebračku měl, do ruky trojník. Maximiliana trojník přijala a srdečně poděkovala, když pak urozená dcera, která v lavici seděla, nad tím se horšila, že potupuje se její rod, poručila přísně matka dceři, aby mlčela a dodala: „Kéž bych k chudým Kristovým připočtěna býti zasloužila!“
(*Balbin.*)

Jan z Jenštejna, od r. 1379 arcibiskup Pražský, pro cvik v pobožnosti a pokoře zavíral se v klášteřích roudnickém a kartuzském u Prahy, kdež řeholnictvu při jídle sloužival. Leckdy vyprosiv z kláštera kněze, sedl u jeho nohou a poslouchal slovo Boží; vida však, an řeholník odcházeje úklonou ho ctí, klekl před ním. Od téhož kajícího pána slyšel zpovědník upřímnou prosbičku: „Velebný Otče, račtež mně před lidmi bez ostychu vykrákati hned, jak řeči nebo skutkem zaviním!“ Mráček smutku přistřel jeho tvář, když kdo pochvalou o něho zavadil.
(*Drahé kameny.*)

Bl. Petr Kanýzius, (naroz. v Belgii r. 1521) jesuita, jenž i v Praze blahodějně působil, tento miláček římských papežův i svatých Ignáce Lojoly, Františka Borgiáše, Karla Borromejského, Filipa Nerra, neštítil se domácích sprostých prací; aby duše jeho v pokoře bohumilé trvala, poklízel frýburskou kollej chvoštištěm a cídil mísky po bratrech.
(*Drahé kameny.*)

Kdežto si urození páni za velikou čest pokládali, bylo-li jim volno promluviti s arcibiskupem Polockým sv. *Josafatem Kuncevičem* († 1623), ponížoval se sám a dával se i s posledními služebníky svými anebo s venkovany do řeči. Kolikráte se rozhovořil s nimi, ani nepozoruje, jaký byl rozdíl mezi oběma. Rád prý vyprávěl skromné počátky svého života. I divil se, kterak jej dobrotivý Hospodin z kupeckého učně a mládence povznesl milostí svou k životu řeholnímu, povýšil na kněze, až konečně i na biskupa.
(*Ant. Rejzek. Sv. Josafat.*)

Svatý *Norbert*, zakladatel řádu praemonstrátského, patron český († 1134), ustanoven byl roku 1126 za biskupa Děvínského. I vsedl Norbert na oslici a jel v průvodu dvou biskupů truchliv do Děvína. Zočiv sídlo své, slezl a putoval bos do města. Všed do hlavního chrámu sv. Maurice, vzýval z toho srdce Ducha svatého na pomoc a odevzdal sebe i stádo své v ochranu Krista Ježíše.
(*Drahé kameny.*)

Svatý *Ota*, biskup Bamberský, apoštol Pomořanův († 1139), slavil vjezd svůj do Bamberku u největší pokoře bos.
(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Svatý *Sáva I.*, arcibiskup, patron srbský († 1236, ustanoven byv za vrchního opata, čím více ho jiní ctili, tím více se pokořoval.
(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Leonard Sloňczewski, dr. theologie, biskup Kamenecký († 1563), šlechtic z Mazovic, vstoupil do řádu měchoritův, kde z pokory vzdal se šlechtictví nazval se dle rodiště Leonard z Vyšogrodu.

P. *Martin Stredonius*, slavný jesuita, Moravan († 1649), byl tak pokorným,

že bez odmluvy hrnce i náčiní stolní umýval a kuchaři slouže čistil nádobí a topil v kamnech. Často jako žebrák přede dveřmi svůj prostý oběd pojedl. *(Ferd. Menčík. Vlast 1889.)*

Svatý *Štěpán*, král Uherský, spolupatron český († 1038), z pokory žebrákům nohy umýval. *(Ben. Kulda. Církevní rok.)*

Václav II, král Český (1282—1305), vyznamenával se i neobyčejnou pokorou a říkával začasto: „Nejsem hoden slouti králem, leč pastuchou. *(Blahověst. 1872.)*

Jan Bedřich hrabě Waldštein, od roku 1675 arcibiskup Pražský, jsa tuze pokorný, kladl sebe za nejmenšího všech lidí. *(Drahé kameny.)*

Sv *Vojtěch*, biskup († 997), přišed do Čech r. 983 a zbliživ se ku Praze, sesedl s koně a modle se bos kráčel do města i do hlavního chrámu svého. Ač koliv urodil se byl bohat a krásen, přece nebažil po lahodách a rozkošech jiných, nežli které ze ctnosti, dobročinnosti a nábožnosti plynou. Čím výše postaven byl, čím více se mu jiní kořili, tím pokorněji počínal sobě sám, i podnikal dobrovolně všeliké nelahody a svízele, aby se uchránil bujnosti a hrdosti mysli. *(Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.)*

Když sv. *Vojtěch*, patron náš český a od roku 982 druhý biskup Pražský († 997), návštěvou u Německého císaře Oty III v Mohuči dlel: tu, když za noci v císařském paláci vše vůkol spalo, sbíral biskup náš zaprášenou a zamazanou obuv tak sluhů jak pánů a vycídiv ji, ukládal zase tam, kdež prvé stála. Dělal to pořád, až čihař věc naň pronesl. *(Drahé kameny.)*

Sv. *Vojtěch*, biskup náš Pražský († 997), vstoupiv r. 990 do kláštera sv. Benedikta na hoře Aventinské, neštítil se nižádné práce a obtíže, nýbrž vyžádal sobě na opatovi, aby směl vymetati a čistiti kuchyni, vymývati nádobí a snášeje vše, čehož by koliv bylo potřebí kuchařům, konati nejnižší úsluhy posledního mezi bratry. Nikdo z řeholníkův netušil, že by byl bratr, jenžto druhým před svítáním vodu přinášival k umývání a v poledne i u večer posluhovával u stolu, biskupem Pražským; jediný opat věděl poněkud o předešlém důstojenství a obdivoval hlubokou, nelíčenou pokoru Vojtěchovu *(V. Štulc.)*

3. Měj:

a) v životě.

Arnošt z Pardubic, první arcibiskup Pražský († 1364), ač učeností nad jiné vynikal, přece vědomost ta ho nenadýmala. Ont zůstal ke všem, kdož s ním činiti měli, vždy vlídným a pokorným, chtěje všecky potěšiti sladkostí lásky. Proto také vycházívaje na hlavní síň s tváří přívětivou, se srdcem ještě pokornějším dával slyšení ochotně chudým zároveň jako bohatým. Činíval to stoje, jsa dobrotivý a tichý jako beránek, maje ruce i tvář mile spořádanou. *(Jos. Fabian.)*

Václav Beneš Třebízský, kněz a slavný spisovatel český († 1884 v 35. roce věku svého), při všech svých výtečných vlastnostech byl až ku podivu skromný Nikomu nemohl ničeho odepříti a každého měl za takového poctivce, jakým byl sám. *(Fr. Bílý. Osvěta 1884.)*

Svatý *Bonifác* (Dobroděj), arcibiskup apoštolský pro Litvany, mučenník († 1008), takovou pokorou naplněn byl, že bos putoval do Říma, kdež vysvěcen jest za arcibiskupa apoštolského. *(Ben. Kulda. Církevní rok.)*

Jiří Daničić, spisovatel srbský a professor v lyceu bělehradském (nar. r. 1825), jevil v celém obcování svém velikou skromnost, která vždy neklamným bývá příznakem pravého zahloubání do vědeckých prací a jasného vědomí, v jakém poměru stojí člověk jednotlivec, třeba mezi svými vynikl sebe výše. *(Konst. Jireček. Osvěta 1883.)*

Josef Dobrovský, kněz a historik český († dne 6. ledna 1829 v Brně), měl pravou skromnost velkého ducha, který povědom sobě vyšších idei, dobře cítí, nedokonalost i nejvýtečnějšího díla svého. *(Jak. Malý.)*

Jan Filipec, Hanák, od roku 1476 biskup Velkovaradínský, arci jen světský, stál u veliké přízni krále Uherského Matyáše, na přátely své mladosti

nikdy nezapomínal, nevzdaluje se svých prostějovských spolužáků, kdež se narodil, i když byl již velikým pánem a hodnostářem katolické církve.
(*Zap. Čes. morav. Kron.*)

Václav Frost, první učitel a ředitel ústavu hluchoněmých v Praze (narozen r. 1814), byl znamenitý učitel vůbec a co v nejnovější době slavní paedagogové za základy nové paedagogiky pokládají, provozoval Frost ve vší tichosti a skromnosti již před mnoha léty.

Stanislav Hosius, kardinál, biskup Varminský († 1579), byl skutečně veliký muž svého času v Polsku, ač vysoké zastával úřady, zůstal vždy pokorný beze vší ctižádosti. (*Eichhorn.*)

Kosmas, znamenitý náš spisovatel a učenec na slovo vzatý († 1125), co kmet osmdesátiletý, učeností nad největší část svých současníkův vynikající, a ve vysoké důstojnosti jako kanovník u sv. Víta v Praze postavený, skromně vždy o sobě mluvil. Již v předmluvě ke knize I. praví mistrovi Gervázovi, že mnohých věcí nevědomý jest.
(*Sborník Velehradský 1881.*)

Ignác Krasicki, znamenitý básník polský († 1801), nepoznal pýchy, ani když v největších důstojnostech stál a přízně královské požíval.
(*Frant. Dmochovski.*)

Jan Kubíček, infulovaný kapitolní děkan a probošt v Českých Budějovicích, jenž roku 1889 slavil šedesátileté své kněžské jubileum, zůstal vždy přes výši nevšední důstojnosti, jen skromným, laskavým a nezištným občanem. (*Čech.*)

František Peřina, spisovatel český (nar. 1844), byl velmi čilý duch, vzdělaný a poctivý, avšak ve všem skromný, ač mnohé mladší na dráhu spisovatelství uvedl. (*Fr. Brábek.*)

František Petřina, přírodozpytec a professor výborný v Praze († 1855), byl při vší své neobyčejné učenosti a všeobecné vážnosti velmi skromný a spanilomyslný. (*Ant. Rybička.*)

Jakub Pontanus, učený jesuita v Mostě narozený († 1626), při všeliké své učenosti byl muž nad míru skromný, mírný a přívětivý, protož býval také zhusta brán od mužů učených za smírce v jejich hádkách. (*Ant. Rybička.*)

Dr. *Jan Nep. Rais*, generální vikář kapituly královéhradecké († 1883), při vší povšechné učenosti a vzdělanosti byl muž nanejvýše skrovný a proto od veškerého kněžstva nejvřeleji milován.
(*Ferd. Český. Osvěta 1884.*)

Reginhard, od roku 1162 opat kláštera sázavského, velkou pokorou a ponížeností se vyznamenal, tak že, ačkoliv mezi bratřími, v důstojnosti byl první, v každém jednání si počínal jako poslední. (*Pokrač. Kosmy.*)

Jan Václav Rozum, čes. spisovatel a učitel na německé vyšší reálce v Praze († 1858), byl jedním z nejhorlivějších a nejpilnějších dělníků na poli domácí literatury v době novější a při tom muž správný, skromný, pořádku milovný, šlechetný a vůbec milování hodný.
(*Ant. Rybička.*)

František Rubeš, prostonárodní básník český († 1853), byl při vší své geniálnosti skromný a srdečný.
(*Ant. Rybička.*)

Jan Rychlovský, slavný kazatel český a světící biskup v Praze († 1811), stkvěl se neobyčejnou skromností
(*Ant. Rybička.*)

Josef Slavík, český Paganini († 1833 v Pešti v 27. roku svého věku), byl co umělec velmi skromný a nehonosný, nikdy nepronesl o cizím uměleckém výtvoru hanlivého úsudku. (*Em. Mešl.*)

P *Augustin Strobach*, narozen v Jihlavi († 1682), jesuita a missionář, jenž r. 1682 na ostrovech Marianských podstoupil smrt mučennickou, byltě již co studující v konviktě jesuitském v Olomouci velmi pokorný. Roztomile obrážela se v obličeji jeho skromnost jako vsobená. Byltě mysli vždy úplně klidné, čela vždy veselého, v mluvení krotký, ve všem jednání nejvyšší slušnosti bedlivý; nikomu obtížen, ke všem lásky bližeňské službám ochoten; k sobě toliko přísným, ale v přísnostech také pokynů představených poslušen
(*Mat. Procházka. Missie jesuit.*)

Jan Šantl, český básník a právník a i český poslanec († 1858), byl muž velmi skromný, pilný, tichý, vůbec milování hodný, nad to upřímný přítel jazyka a národnosti české.
(*Ant. Rybička.*)

František Jaroslav Vacek Kamenický, děkan v Blovicích a slavný básník náš († 1869), vynikal přemnohými přednostmi a při tom byl pokorný a skromný. pln lásky a dobroty k bližnímu i k celému světu. *(Jos. Zd. Raušar.)*

Viktorin Kornelius ze Všehrd, právník a spisovatel český († 1521), byl muž rozšafný, rázný, šlechetný a při tom skromný. *(Ant. Rybička.)*

Stanislav Vydra, znamenitý professor a učitel náš († 1804), byl muž tak skromný a pokorný, všelikého sebe přeceňování a nedoukům obyčejného nadýmání se tak naskrze vzdálený, že mnozí cizinci, kteří doma i zde tolikeré chvály o něm byli čítali a slýchali, sejdouce se s ním osobně, téměř ani tomu věřiti nechtěli, že by to byl týž muž, o němž tehdáž vůbec pověst šla že jest chloubou a ozdobou university pražské.
(Ant. Rybička. Čas. Mus. král. Čes. 1870.)

Josef Zvonař, výtečný hudební skladatel český († 1865), byl skromný velmi a tichý.

Bedřich z Žerotína, pán na Moravě († 1598), byl jeden z nejrozšafnějších státníků a nejstatečnějších válečníků a vůbec jedním z nejvzácnějších pánů svého času a při tom všem velmi skromný *(Ant. Rybička.)*

b) Měj i v smrti!

viz i: „Smrt 2 b!"

Když císař Rakouský *Josef II.* (1780—1790) před svou smrtí se chtěl dáti zaopatřiti, otázali se ho, koho mají k němu povolati. „Koho jiného," odvětil, „než domácího faráře, jsemť u Boha tolik, jako každý jiný člověk."
(Herbsta př.)

Břetislav II., kníže Český (1092—1100), byv úkladně zabit nejspíše od Vršovcův, pohřben byl dle přání svého pouze na obecném hřbitově kolem chrámu sv. Víta na hradě pražském, nikoliv v hrobce knížecí. *(Děj. česk.)*

Václav II., král Český (1283—1305), cítě, že se konec života jeho blíží, povolal k sobě Konráda, opata Zbraslavského a mluvil k němu takto: „Prosím tě, milý opate, který jsi jako duše mé polovice, jakmile z toho světa sejdu, oblec tělo mé v kápi řádu svého cisterciánského a v tom místě, kde se mnichové pochovávají, také mne pochovej! Pakli se tobě zdá, že toho nejsem hoden, polož mne na sprostší místo, i třeba někde pod okapem, toliko v ohradě kláštera zbraslavského, jen za to tě prosím, neb já jistě znám, že nejsem hoden pro své hříchy mezi dobrými křesťany pohřben býti."
(Petr Zbraslavský.)

Pokrytství.

1. Přetvařuje se, aby jinému i uškodilo; jest hanebné.

K *Abrahamovi a Santa Clara*, proslulému dvornímu kazateli ve Vídni († 1709), přišla jedna pobožnůstkářská paní a pravila vzdychajíc a stavíc se svatou: „Ach, velebný otče, jsem největší hříšnice na světě!" a zůstala skřivená státi, očekávajíc, že Abraham její pokoru chváliti bude. Ale Abraham, dobrý znatel lidí, dal jí za pravdu a napomínal, aby hříšný život zanechala a opravdu se polepšila. A hle, nyní zmizela u paní pokora a rozhořčena tázala se, kdo může o ní něco špatného říci. *(Scherer. Exmp. Lex.)*

Roku 1355 nalezal se císař a král náš Karel IV. v Písse. Tu povstalo spiknutí tamtéž, jehož hlavou byl *František Gambacurta*. A tento náčelník radil pokrytecky Karlovi, aby vojsko své propustil, že se nemá čeho báti. I zavítal Karel do Písy jen s komonstvem v 1200 koních. A tu náhle v noci z 20. na 21. květen vypukl oheň v radním domě, v kterém císař s císařovnou přebýval. A jen takořka zázračným způsobem císař zachráněn jest na životě s císařovnou udatností Čechův, jichž však přece přes 150 lidí padlo. *(Beneš z Weitmile.)*

Pan *Florian Grisbeck z Grisbachu*, státní ministr Ferdinanda I. (1526—

1564), ve veřejném politickém životě byl před králem horlivým katolíkem a potlačovatelem protestantů, avšak na četných panstvích svých v Čechách, jež si zde shromáždil, byv dříve chud, usazoval predikanty protestantské a jich i hájil.

(Dr. *Borový. Jednání konsistor. utrakv.*)

R. 1537 nastoupila v Rusku po smrti svého manžela vládu velkokněžna *Helena* ve jménu nezletilého syna svého. I dala jménem svého syna dva bratry svého manžela a ujce synova, zavražditi a mnohé bojary potupila. Všemocným v říši byl její miláček Telepněv. Při tom stavěla se pobožnou a začasto s mladým velkovévodou navštěvovala kláštery a konala časté pouti, čímž zastříti chtěla své nepravosti. I byla všeobecně nenáviděna a zemřela již r. 1538 v nejlepším věku, byvši nejspíše otrávena. (*Herberstein Comment.*)

Ivan IV. Vasilejivič, Ukrutný, car Ruský (1534—1584), byl ukrutník nejohavnější a právem si zasloužil jména Hrozného. Při své ukrutnosti stavěl se vskutku pokrytecký velmi zbožným a začasto na službách Božích podílu bral a kláštery navštěvoval.

(*Arn. Herrmann. Děj. říše Ruské.*)

Roku 1472 do dvou let po smrti otce svého *Jiřího z Poděbrad*, krále Českého, rozhodného kališníka, přijati byli všickni tři synové jeho do lůna římské církve. Však toto přestoupení královských synův dlouho v Čechách bylo tajeno, aby u kališníkův oblíbenosti neztratili.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Paganus, vládce Bulharský od r. 764, vybral se příčinou zjednání míru s Řeky sám s bojary svými do Carhradu. Císař Konstantin, smířiv se s ním na oko, opravdu pak vypravil se s branným lidem do Bulhar a z počátku až k řece Tyči se prodral; než zde nenadálým strachem pojat jsa, náhle nazpět ucouvnul.

(*Pav. Šafařík. Slov. Starožit.*)

Ladislav nastoupil roku 1453 mládenečkem jsa sotva čtrnáctiletým, vládu v Čechách, nemoha pro věk provozovati všude své vůle, protivnostmi tužil se v sobectví a prospíval v pokrývání a přetvařování se až k ošemetnosti. (*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Leopold, vojvoda Rakouský, myslil si, že něčeho pro sebe uloví, když se k protipapeži Klimentovi VII. přikloní, nechtěje si to při tom přece také s králem Českým Václavem IV. (1378—1419) zkaziti, jenž se držel papeže Urbana VI. Dlouhý čas sloužil oběma stranám a to velmi chytře a opatrně.

(*Zap. Čes. mor. Kr.*)

Po neblahé bitvě na Bílé Hoře (8. listopadu 1620), když přísný soud nad provinilci v Čechách u vědomost přišel, propustil kníže *Lichtenštein*, aby rozjitření v zemi uchlácholil, mnohé osoby i z vazby vyšetřovací, a tím posilnil u mnohých napotom odpravených naději v lepší budoucnost.

(*Ant. Gindely. Děj. č. povst. l. 1618.*)

Roku 1341 stavěla se *Markéta Hubatá*, střežena jsouc na hradě Tyrolu, k svému manželu Janu Jindřichu, synu krále Českého Jana Lucemburského, tak jako by svého provinění, státi se chotí syna císařova, litovala a ničeho více proti němu neobmýšlela. Tím se dal Jan Jindřich přelstíti, tak že jí věřil a předešlé svobody zase popřál. Jakmile však bratr jeho Karel z Tyrol do Italie vytáhl, tuť Markéta zase s císařem Ludvíkem hojně vyjednávati počala A tu v říjnu ošemetnice manžela svého Jana Jindřicha od sebe zapudila a s Ludvíkem Braniborským, synem císařovým, se dala oddati. (*Děj. česk.*)

Matyáš, král Uherský, chtěl již r. 1466 proti králi Českému Jiřímu z Poděbrad nepřátelsky na Moravu vtrhnouti Avšak Turci vpadli u veliké síle do Sedmihradska a do poledních Uher, do 40 tisíc křesťanův do otroctví odvedli, a král Matyáš musel do Budína pospíchati. Odložil tedy na příhodnější čas provedení svých tajných úmyslův a činil se králi Jiřímu na oko ještě dále přítelem.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Matyáš, král Uherský toužil po tom, aby byl zvolen od odbojné katolické šlechty české pod Zdeňkem ze Šternberka za krále Českého proti Jiřímu z Poděbrad (1458—1471). Ač jeho návodem zpronevěřilá šlechta česká dne 12 dubna 1469 se na tom již usnesla Matyáše za krále Českého zvoliti a vskutku již i zvolila, zdráhal se král Matyáš, jenž v Olomouci byl přítomen, na oko, aby tím jistěji dosáhl,

čehož jeho vládychtivá mysl již dávno si přála. (*Děj. česk.*)

Matyáš, král Uherský († dne 6. dubna 1490), byl pokrytcem, jakých svět na královských trůnech málo kdy viděl (*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Petr Veliký, car Ruský († 1725), chtěje býti pokládán za evropského panovníka a ne barbara asijského, ukazoval před Evropou náklonnost ke katolické církvi, ano stavěl se, jako by celé Rusko s Římem spojiti chtěl. Ale tak činil pouze z příčin politických, jsa nejurputnějším a nejukrutnějším nepřítelem unie. Chtěje Poláky ukonejšiti, začal vyjednávati s apoštolskou Stolicí, jako by s ní veškerou říši sjednotiti chtěl, ale mezi tím dal papeže v Moskvě ve fraškách zneuctívati.

(*Fr. Kryštůfek. Čas. kat. duch. 1888.*)

Roku 1275 a 1276 povstali přemnozí nepřátelé krále Českého *Přemysla Otakara II.* proti němu návodem a podporou Německého císaře, hraběte Rudolfa z Habsburku. Přemysl potrestal arcibiskupa Salzburského, učiniv mu škod na 40.000 hřiven stříbra. Toho se ovšem všickni odbojníci ulekli; všickni se dali jako na pokání, i osvědčovali jeden přes druhého že jsou věrnými poddanými krále Přemysla. A tu se domníval Přemysl, že nepřátelské kvašení v těch zemích již se utišilo; avšak zmýlil se. Oddanost zrádných nepřátel jeho byla jenom přetvářka, oni chtěli nyní jenom času vyčkati, aby se později tím zuřivěji proti němu zdvihli (*Zap. Česk. mor. Kron.*)

Boreš z Riesenburka po dvacetileté věrnosti králi Českému Přemyslu Otakarovi II., opustil vlast a přeběhl roku 1273 k nově zvolenému císaři, hraběti Rudolfu z Habsburku, kterýž zrádce milostivě přijal a pochvalami obsypal. Boreš vzav naučení od Rudolfa, potom na svůj hrad Osek čili Riesenberk se vrátil, naproti králi Přemyslovi věrným a oddaným se stavěl, aby tak mohl pod rukou tím bezpečněji zkázu jeho připravovati.

(*Děj. česk.*)

Roku 1447 psal sám Prokop z Rabšteina důvěrně pánu *Oldřichovi z Rosenberka*, kterak od nejpřednějších kardinálův musel slyšeti výčitky, že to jest proti veřejné mravnosti a kterak to duše v nebezpečenství uvádí, že pan Rosenberk veřejně pro Rokycanu, podtají proti němu mluví a píše.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Sigmund, král Německý i Uherský, uměje se výborně přetvařovati, s bratrem svým Václavem, králem Českým, z února 1394 bratrskou a přátelskou smlouvu uzavřel, v níž mu i nástupnictví na uherský trůn přislíbil, zároveň však také s českými pány se umlouval, jakým způsobem by se rad a krále Václava mohla odstraniti a vší moci zbaviti. (*Děj. česk.*)

Když mistr Jan Rokycana od sněmu českého za arcibiskupa zvolen jest a císař *Sigmund* (1436—1437) požádán jest, aby se o to postaral, aby Rokycana a druzí volení biskupové od papežské Stolice a od sboru basilejského potvrzeni byli, pravil Sigmund dne 16. září 1436 k legátům důvěrně, řka, že sice musí za Rokycanu dáti sboru psaní přímluvné, avšak že sboru basilejskému radí, aby Rokycana nepotvrzoval a zároveň jemu také naprosto neodpíral, alebrž tu věc za dobrými příčinami odkládal!

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Král *Sigmund*, snaže se, aby jej Čechové za krále přijali, dal je r. 1431 do Basileje ke sboru církevnímu zváti a zároveň v Německu děsnou křižovou válku proti nim strojil, myslil si totiž, nepovede-li ho k cíli válka, učiní to mírnou cestou koncilium. (*Děj. čes.*)

R. 1610 a sice již na počátku obdržel císař a král Český Rudolf II. (1576—1611) z Rakous písemná a ústní osvědčení oddanosti, v nichž projevována příchylnost protestantů rakouských Projevy takové byly však pouhým úkladem *Gotharda ze Stahrenberku*, kterýž pracoval nejen proti Matyášovi a Rudolfovi, nýbrž v tom směru a smyslu, aby rod Habsburský zbavil panství nad Rakousy. (*A. Gindely.*)

Roku 1608 *stavové Čeští* na sněmu českém žádali císaře a krále Českého Rudolfa II. za svobodu ve vyznání náboženství. A když jim to císař odmítl, poslali k němu dupliku, čili odpověď druhou. V té písemnosti výslovně prohlásili stavové, že bylo osočení u císaře od udavačů, jakoby se nepřidržovali víry pravé (pod obojí neb jednou), oni

pak že se hlásí k víře pod obojí. Stavové tedy (protestantští) vždy ještě pokrytecky se vydávali za přívržence víry pod obojí, katolické, kteroužto vírou však se nevyrozumívala ani víra protestantská, ani bratrská. (*Ant. Gindely.*)

Stavové Čeští t. j. vůdcové jejich tvářili se proti nejvyššímu purkrabímu a velmistru křížovníků, jakoby ničeho neměli proti vládě královské, proti ostatním místodržícím a neopomenuli pokaždé opakovati a se stavěti, jakoby nepodnikali ničeho proti králi, avšak shození místodržících Martinice a Slavaty dne 23. května 1618 z oken a další kroky stavovské měly takový ráz, že svědčily o skutečné nebojatnosti ke králi, o skutečné vzpouře, k níž výjevy v kanceláři české byly bouřlivým a skutečným počátkem. (*Ant. Gindely.*)

Roku 1618 povstali *stavové Čeští* proti císaři a králi Matyášovi a pronásledovali i katolíky. A tu musíme se diviti, že popírali direktoři všeliké příkoří katolíkům, kdežto přece známy byly již mnohé důkazy o násilnictví proti katolíkům. A hotovou licoměrností nazvati musíme tvrzení direktorů, že jsou a až do smrti zůstanou zrovna jako Plzeňští poslušnými a věrnými poddanými císaře; nebo tou dobou vojska stavovská již potírala armádu císařskou, která tu poslušnost a věrnost měla v Čechách zjednati. A takováto přetvářka naproti falešným a ziskuchtivým sousedům knížeti Bavorskému a kurfiřtu Saskému málo prospěla. (*Ant. Gindely.*)

Při povstání *stavů Českých* proti císaři a králi Matyáši r. 1618 namlouvalo se lidu, že porušeny byly svobody náboženské, jmenovitě majestát Rudolfův, při tom však ten lid utiskován byl od stavů po svobodě toužících a za ni bojujících zrovna tak nemilosrdně, jako když v Čechách vládli místodržitelové Matyášovi. (*Ant. Gindely.*)

Léta 988. Přihodilo se, že *Strachkvas*, bratr knížete Boleslava milostivého, ten, na jehožto křtinkách sv. Václav skrze bratra svého ukrutného Boleslava zamordován, z Řezna přišel do Prahy, o jehožto příští biskup Vojtěch když zvěděl, tajně jeho k sobě povolav, jeho žádal, aby biskupem Pražským se stal, že ho spíše Čechové co bratra knížete poslouchati budou, sám pak že půjde do Říma do kláštera. Avšak Strachkvas biskupskú berlu na zemi hněvivě povrhl a lstivě se vymlouval, že co mnich světu odumřel. Vojtěch pak jsa plný milosti Ducha sv., jinačejší úmysl Strachkvasův znaje, řekl: „Věř, bratře, čehož nyní, dobře a pořádně učiniti moha, nechceš, potom s velkým svým zlým učiníš“. (A slova ta se později vskutku vyplnila.)

(*Hájek. Kronika česká.*)

Na sněmu v Praze o suchých dnech postních od 24. do 27. února 1467 ujav se i král Jiří slova, stěžoval si mezi jiným i na p. *Zdeňka ze Šternberka*, že když tuto v Čechách mírně s ním vyjednával, tímtéž časem Zdeněk čtyři posly do Říma vypravil, aby papeže proti králi popouzeli.

(*Fr. Palacký Děj. nár. Česk.*)

Zdeněk Konopišťský ze Šternberka, zavázal se r. 1467 legátovi papežskému Rudolfovi již napřed, že vyjednávání s králem Českým Jiřím prodlouží, ačkoliv tázán veřejně od plnomocníkův královských, zdali míní pro víru stavěti se proti králi, odepřel, pravě, že to není věc jeho, než papežova, jemu že jde o svobody zemské.

(*W. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.*)

Václav I, král Český, když r. 1249 rakouský hrabě Ota Znojma se zmocnil, kteréž patřilo kraleviči Přemyslu Otakarovi, umínil si, že slova dvakráte daného synu svému držeti nebude; první smlouvou měl Přemysl Otakar v Čechách i na Moravě vládnouti; druhou pak smlouvou měli se oba dva o panování děliti. I zmocnil se Václav Prahy a slavným způsobem do Prahy vjel a v klášteře sestry sv. bl. Anežky u sv. Františka se ubytoval. (*Děj. česk.*)

Pan Záviše z Falkenšteina, nejvyšší hofmistr krále Českého *Václava II*, upadnuv po smrti manželky své Kunhuty v nemilost, sám se úřadu svého vzdal a roku 1287 s Jitkou, nejmladší sestrou Uherského krále Ladislava IV. oženil a žil v odloučenosti na statcích svých. A Záviše, spolehaje na slib králův, že Ješkovi, synu, kteréhož s Kunhutou splodil, dá nějakou krajinu na Moravě, mýlil se velmi, spolehaje na nezměrnou přízeň královu, kdežto mladý král přívětivě k němu se stavě, v srdci však již úplnou nenávist k Záviši cho-

val a vskutku pana Záviše roku 1288 uvrhl do vězení do Bílé věže a r. 1290 pod Hlubokou ho dal stíti. *(Děj. čes.)*

Jan Vladislav, car Bulharský, přívrženec bludů bogomilců, hledal bezživotí příbuzného svého sv. Vladimíra, krále Dalmatsko-chorvatského a poslal pro něj posly s křížem zlatým. Vladimír vzkázal caru, že jen s křížem dřevěným k němu přijde, ježto Kristus na dřevěném kříži zemřel, má li víru pravou. Vladislav tvářil se býti katolikem před dvěma biskupy a před mnichem a poslal je s křížem dřevěným pro Vladimíra, jenž kleče políbil kříž a uschovav ho za ňadry odešel s nimi k carovi a stat jest od zrádného Jana Vladislava dne 22. května 1015.

(Ben Kulda. Církevní rok.)

2. Varuj se ho, nenáviď!

Joachim Lipovský z Lipovce řídil se dle hesla svého (1599):

Co jest do člověka přívětivého,
když v něm není srdce upřímného.

(Ferd. Mikovec Čas. Mus. kr. Čes. 1856.)

Valentin Vodník, básník a dějepisec slovinský, františkán († 1819), byl muž velmi přímý, nepřítel všeliké přetvářky a obojetnosti. *(Ant. Rybička)*

Vincenc Zahradník, kněz katolický a spisovatel († r. 1836 v 46 roce věku svého) byl prost všelikého lichého pobožnůstkářství a přetvařování i přejatého zelotství a tudíž nestíhal a nekaceřoval těch, kdož byli jiného smýšlení. *(Ant. Rybička)*

Alois Josef II., svobodný pán ze Schrenků, arcibiskup Pražský (1838—1849), pouhé zevnitřní pobožnůstkářství nemiloval

(Klim. Borový. Děj. arcid. Praž.)

Jan Žižka, slavný vojevůdce náš, († 1424) nenáviděl velmi pokrytce a stíhal je všude stejnou ukrutností bez milosrdenství. *(Zap. Č. m. Kr.)*

Pokušení.

1. Každý jest mu podroben.

Sv. Ivan, poustevník a patron náš český († za knížete Českého Bořivoje 871—894), ač v samotě v jeskyni přes 40 roků žil, tuhý boj s rozmanitými pokušeními podstoupiti musel, kterýchž mu ďábel závistivé nastražil.

(H. J. Karlík. Živ. Svat.)

Svatá *Petka*, Srbka, panna trnovská (žila v XIII. století). Choti nebeskému toliko Kristu Ježiši žádala si na poušti se líbiti a proto i neohroženě snášela a přemáhala častá pokušení zloducha.

(Ben. Kulda. Církevní rok.)

2. Odoláš mu:

a) modlitbou.

Blahoslavený *Isaiáš Boner*, Polák, poustevník, augustinian v XIV. století, modlitbou, postem a káráním těla, zvláště pak vroucím vzýváním blahoslavené Marie Panny přemáhal krutá pokušení zloducha. *(Ben. Kulda. Církevní rok.)*

Svatý *Nestor*, nejstarší známý dějepisec ruský a slovanský vůbec, jenž psal jazykem národním, († 1115), byl nejen vědecky vzdělán, ale i ctnostmi ozdoben. Byl‘ jeden z těch, jichžto modlitbou mnich Athansus zbaven byl hrozného pokušení

(Ben. Kulda. Církevní rok.)

Ctihodný *Martin Středa*, jesuita, Moravan († 1649), povždy měl Pána Boha, všady přítomného a vševědoucího na mysli. A to na Pána Boha pamatování bylo mu pavezou proti střelám pokušitelův a mečem, kterým je hubil.

(Drahé kameny.)

Hylas, otec *sv. Víta*, patrona českého, mučeníka († 303), jsa pohanem, pokoušel synáčka ďábelským způsobem. Připravil mu totiž rozličné rozkoše a veselí a zřídil, aby bujné děvky před očima jeho rozličné tance prováděly a tělesnost jeho dráždily; ale sv. mučeník zavřev oči, modlil se a nestydatá ženská, která ho měla svésti, konečně vyznala, že není možná.

(J. Bílý. Legenda)

b) Mrtvením se,

viz: „Mrtvení!“

c) Odporem.

Ctihodný *Djurdj* (Jiří), vladař Srbský († 1516), panenské čistoty vážil sobě tou měrou, že statečně odolal dceři císařově, kteráž krásného jinocha svésti chtěla k hříchu. (*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Car Bulharský Jan Alexandr (1331—1365) častými posly vyzýval krále Srbského *Štěpána Dušana i Helenu*, sestru svou, ať řeckého vzdorocísaře uvězní neb usmrtí tím že by císařství Byzantinské spojeným Srbům a Bulharům přesnadně padlo do rukou. Ale Dušan i manželka jeho bezbožný ten úmysl od sebe odmítali, nechtíce kořistiti z neštěstí hosta a chráněnce svého. (*Konst. Jireček. Děj. nár. Bulh.*)

Sv. *Kazimíra*, kralevice polského († 1483), sváděli začasto marní dvořanínové ke hříchu a radovánkám světským, avšak zbožný jinoch vždy pokušení šťastně odolal, říkaje, že raději chce zemříti, nežli aby k ohavné a krátké rozkoši svolil. (*J. Bílý. Legenda.*)

Sv. Josafat Kuncevič, mučenník, apoštol Rusinů († 1623), vzdav se obchodu k němuž ho rodiče jeho určili, vstoupil ve Vilně do kláštera a dostal jméno Josafat. A tu rozkolníci sváděli Josafata, aby od unie (spojení s Římem) odpadl. Avšak všechna svůdná slova, aby jej po sobě potáhli, byla marnými. (*Fr. Kryštůfek.*)

Bedřich, kurfiřt Falcký, přemlouval r. 1618 *Maximiliana* Bavorského, aby se ucházel o korunu německou proti Ferdinandovi II, králi Českému (1620—1635), a ukazoval mu i psaní od krále Anglického Jakuba I., v němž tento projevoval nad tím radost Než Maximilian ničím nedal se másti, zamítal co nejurčitěji všecky návrhy a prohlásil, že nebude rodu Habsburskému koruny německé záviděti. Bedřich tedy odejel s nepořízenou. (*Ant. Gindely.*)

Svatý *Mojžíš*, komorník knížete Bulharského Borisa později mnich kyjevský († 1064), upadl nejprv v zajetí polské a pak prodán jisté vznešené paní za otroka. Vdova ta zahořela vášnivou láskou k Mojžíšovi krásnému a kde co vynakládala, aby sobě získala náklonnosti jeho. I manželství nabízela jemu. Ale Mojžíš opovrhoval jejím lichocením a hněvem povstalým z toho, že si jí nevšímal. (*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Když *Josef Velamin Rutski*, metropolita Rusínů ve Vilně (1617—1637), studoval v Praze, pozván byl na společnou zábavu u jistého přítele. Už je půlnoc a vše se béře ke konci: chce se rozloučiti s přáteli. Ale tu se blíží k němu vyzdobená kráska, kořic se a lichotíc, a když se s ní obírati nechtěl, sama se naň dotíravě dere. V rozpacích postaven hodný jinoch sahá po své zbrani a hrozí jí na místě zkoliti, jestliže mu okamžitě odtud nepůjde. Vidouc, že nic nepořídí vytratí se. Než i sourodáci jeho prostopášní ustáli ve smíchu a zpěvu a dalším hejření, slyšíce, jak perné pravdy jim tu Rutski ve svém rozhorlení vtlouká do hlavy i do srdce, že se přese vši nestydatost nad sebou hanbili; načež odešel, aby jich nikdy více neuzřel. (*Ant. Rejzek. Sv. Josafat.*)

Polepšení se.

Konej záhy, alespoň v poslední hodince!

Boleslav I., Ukrutný, kníže Český (936—967) zabiv bratra svého sv. Václava, zpamatoval se brzy z nešlechetnosti skutku svého, řka: „Zhřešil jsem a hřích svůj i nepravosti své já vím.“ A proto syna svého ve dnech oné vraždy narozeného nazval Strachkvasem, obětoval jej Bohu a dal na kněžství později posvětiti. I veřejně ze svého provinění, když byl tělo sv. bratra do kostela sv. Víta na hrad pražský přenésti dal, před celým národem se vyznal a napotom i v duchu sv. Václava vládl. (*Děj. čes.*)

Boleslav II., král Polský, přijmím Hrozný († 1081), dopouštěl se hanebn-

ných ba i nepřirozených chlípných skutků a i sv. Stanislava, biskupa Krakovského, že ho napomenul a klatbu církevní nad ním vyřknul, zavraždil r. 1079. Po vraždě, kterouž spáchal u oltáře, utekl do Uher ku králi Ladislavovi. Než osten svědomí nedal mu ani zde pokoje a proto obléknuv chatrný poutnický oděv a s jedním toliko sluhou nastoupil cestu do Říma. Přišed do Korutan, zastavil se v benediktinském kláštеře, jménem Ossiach, aby u dveří o chléb žebral. A pak žádal, aby přijat byl do kláštera. I vyhověno žádosti jeho. A tu se zdržoval 7 let, konaje nejnižší práce a snášeje všeliké ústrky, až dostavila se smrt. A tu vyznav se přede všemi bratřími ze svých hanebností a vraždy, smířen s Bohem vypustil duši svou.

(Škola B. Srdce Páně 1875.)

Dne 10. července r. 1341 tři dni před svatbou s Kazimírem, králem Polským, zemřela Markéta, dcera krále Českého *Jana Lucemburského* v Praze. Smrt milované dcery považoval král Jan bezpochyby sám za trest Boží, i skroušen jest duch jeho ještě více, nežli pro jeho úplné oslepnutí. Proto založil klášter kartouský na Smíchově, dal základ k novému chrámu sv. Víta na hradě pražském, jemuž vykázal desátek příjmů královských ze všech stříbrných hor v Čechách. *(Děj. čes.)*

Jan Švábský, jenž roku 1308 strýce svého císaře Albrechta zavraždil, po přeslici poslední Přemyslovec a od potomstva jménem Parricida t. j. strýcobijce potupený, litoval pak svého velikého hříchu a bloudě nestále sem tam po světě, potom do Aviňonu k papeži dojel žádaje, aby mu pokání uložil a rozhřešení dal. Papež nechtěl jej před sebe předpustiti, pověděv, že náleží, aby vražedník císařův od císaře souzen byl. Toho času byl již Jindřich VII. Lucemburský císařem a právě v Italii v městě Pisy se zdržoval. Přijda k němu Jan do Pisy, obdržel rozkaz od něho, aby se dal do kláštera a vezma na se řeholi sv. Augustina, v ní do smrti aby pokání činil. Neodepřel tomu nešťastný kníže a vstoupiv v Pise do kláštera, v něm také kajicně mladý život svůj již roku 1313 dokonal.

(Záp. Čes. m. Kron.)

Bl. *Edmund Kampian*, Angličan, jesuita, mučenník († 1581), jenž i v Praze blahodějně působil, dal se nejprv svésti, že se dal vysvětiti na anglikánského diakona. Když pak věrný jeho přítel rozumnou domluvou oči mu otevřel, vyhledal si kněze katolického a učinil před 2 svědky vyznamenání sv. katolické víry a vyznal se ze svých hříchů.

(Ant. Rejzek. Jeho život.)

Roku 1150 dne 13. prosince umřel Přemyslovec *Konrad III.*, kníže Znojemský. Přemnohých nezbedností a násilnictví dopustil se kníže ten jak na Moravě tak i v Čechách. Zdá se, že ku konci života svého skutků svých přece litoval, neboť rozmnoživ nadání benediktinského kláštera v Třebíči, byl tím vedle svého otce Litolta Znojemského, spoluzakladatele toho kláštera, pochován.

(Děj. čes.)

Kunrat, arcibiskup Pražský, byv z počátku horlivým husitou, posléze stal se ku konci neméně horlivým katolikem. *(Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.)*

Roku 1339 chtěl Jan Lucemburský, král Český, knížete *Mikuláše Opavského* za rozličné přečiny přísně potrestati a s vojskem byl již v Olomouci. Tu na radu markhraběte Karla Mikuláš sám do Olomouce přijel, králi se pokořil, za odpuštění prosil, chyby své napraviti slíbil a tak zase královy milosti došel. Musel však králi velikou pokutu na penězích složiti a některá města a hrady i se zlatými horami tam se nacházejícími na věčné časy postoupiti. *(Zap. Čes. mor. Kron.)*

Oldřich, kníže Český, (1012—1037) sešel se se sv. Prokopem a rozmlouvav s ním a navrátiv se do Prahy na hrad svůj, byl celý proměněn, a hned vyhledal nešťastného bratra svého, slepého Jaromíra, by se s ním smířil. Dobrodušný Jaromír, potěšil se z toho, že se bratr obrátil, řka k němu: „Já to, bratře, dobře věděl, že's mně toho neučinil po svém rozumu, neb jsi ke mně příčiny neměl; avšak měj mne již za bratra věrného, nemoudrý pro daleké bližšího pozbývá; bratře, Vršovci se nepozdvihuj, a kde můžeš, tu je utlačuj!“ A napotom vystavěl Oldřich kostel a klášter na Sázavě.

(Děj. české.)

Soběslav, nastoupiv r. 1174 na trůn

Český, povolal hejtmana Šturma, u něhož nařízením Vladislavovým 12 let na Přimdě vězněn byl, k sobě a ježto od něho velmi přísně chován byl, hněvem zapálen jsa, vlastní rukou jej zabil. Biskup Pražský, probošt Vyšehradský a jiní preláti skutek takový mu předstírali a aby pokání činil jej nabádalí. Kníže vzav na se žíni želel toho s pláčem, prosil Boha, aby mu to odpustil.
(*V. Ruffer. Hist. Vyš.*)

Šalomoun, bratranec sv. Ladislava, krále Uherského a Chorvatského patrona sedmihradského, rozeného v Polsku († 1095), baže sám po vládě, mnoho ublížil sv. Ladislavovi, ba i Kumany do země povolal, nad nimiž však Ladislav zvítězil. Konečně se však Šalomoun poznal a v poustevně lesní až do smrti své činil pokání.
(*Ben. Kulda Církevní rok.*)

Vilém, hrabě z Drnholce čili z *Kaunic* přidržev se Konráda, knížete Znojemského, v Rakousích mnoho kostelů, klášterů spálil a sbořil. Na domluvu však ctnostné sestry své Miroslavy se polepšil, do Říma jel, uložené pokání vykonal r. 1181 a napotom na panství Kaunickém klášter pro panny řádu praemonstratenského vystavěl. (*Děj. čes.*)

Vladislav Loskonohý, kníže Polský, jenž byl církev a duchovenstvo pronásledoval, když mu sám papež Innocenc III. r. 1207 psal a ho napomínal: skutečně se polepšil, s arcibiskupem Hnězdenským Jindřichem se smířil a církví práva její navrátil.
(*Naruszewicz. Historya.*)

Dne 24. července 1895 vykonána o 6. hodině ranní poprava v Korneuburgu na vrahu *Vondráčkovi*. O čtvrté hodině přišel k němu P. Marek a sdělil s ním, že bude za něj sloužiti mši sv. Vondráček přijal skroušeně nejsv. Svátost oltářní a pak byl popraven.
(*Čech.*)

Mikuláš Zoul z Ostředka byl násilník a loupežník za krále Českého Václava IV. I byl r. 1404 přemožen, jat a dne 9. července oběšen. I byl připravován k smrti a Zoul obrátil se a pod šibenicí k lidu řekl: „Svatá obci! prosím vás, proste za mne Pána Boha!“
(*Děj. čes.*)

Pomazání svátost.

1. Přijmi rád, v čas a zbožně!

viz i: „Smrt 4 d!“

Léta Páně 1281. Bohumilá a blahoslavená *Anežka* když od lékařův k poslednímu těla i duše rozloučení odsouzena byla, svátost posledního pomazání dle způsobu svaté katolické církve největší pokorou, doufáním a ponížeností přijala, jsouc i té naděje, že tím olejem svatým pomazaná na cestě tak daleké a nebezpečné svým nepřátelům neviditelným duchům pekelným vítězně odpírati moci bude. (*Jan Beckovský.*)

Arnošt z Pardubic, od r. 1344 první arcibiskup Pražský, ulehna v Roudnici na lože, svátostmi řádně opatřen byv zesnul v Pánu dne 30. června 1364 v hodinu nešporní.
(*Klem. Borový. Děj. arcid. Praž.*)

Ferdinand I., král Český (1524—1564), položiv se před svou smrtí na lože († 25. července 1564), povolal k sobě svého zpovědníka kněze Matěje Cytardu z tovaryšstva Ježíšova, a přijal svaté svátosti.
(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Léta 1657 *Ferdinand III.*, císař Římský a král Český (1637—1657), dne 2. dubna měsíce na den slavného z mrtvých vstání Krista Pána u večer od Vídeňského biskupa svátost posledního pomazání pobožně přijal a následujícího dne po čtvrté hodině z půlnoci v svém císařském obydlí k smrti velmi příkladně a pobožně přihotovený, když mši sv., která mu před jeho úmrtní postelí sloužena byla, vyslyšel a tehdáž právě, když kněz po mši sv. požehnání dával, pokojně a svatě v Pánu usnul, který 40 let bez tří měsíců a jedenácte dnův živ byl a v Čechách 30 let, v Uhřích 32 léta, v říši pak 21. rok kraloval.
(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

MUDr. *Josef Hamerník*, slavný lékař

a vlastenec český, zemřel dne 22. května 1887 v Praze. Před svou smrtí dal se co pravý katolík svátostmi umírajících zaopatřiti. *(Čech.)*

Bl. *Ivan*, patron náš český a poustevník, poprosil skrze knížete Českého Bořivoje, jenž mu laň, která ho živila, zastřelil, když již 42 léta tam v samotě dlel, kněze Pavla, aby jej třetího dne v jeskyni navštívil. Tento přišel, opatřil na smrt nemocného poustevníka sv. svátostmi. Tehdáž oznámil jest Ivan zjevně: „Já jsem král Chorvatský!“ Potom hnedle usnul v Pánu asi léta 993. *(Drahé kameny.)*

Svatý *Jacek* (Hyacint), dominikán, Polák, byl dne 15. srpna 1257 na slavnost Nanebevzetí Panny Marie ještě na mši sv., přijal nejsvětější Svátost i poslední pomazání a šťastně odevzdal duši Pánu Bohu.

(Ben. Kulda. Církevní rok.)

Bl. *Petr Kanýzius* (nar. roku 1521 v Belgii), jesuita, jenž i v Praze blahodějně působil, přijal 20. prosince 1597 svátost sv. pokání, nazejtří pak Boží Tělo a svátost posledního pomazání a modle se zesnul v Pánu.

(Drahé kameny.)

Svatý *Stanislav Kostka*, S. J., Polák († 1568), rozstonav se smrtelně, přijal svaté svátosti umírajících z hluboké pokory leže na zemi

(Jan Bílý. Legenda.)

Václav Matěj Kramerius, první křisitel národa Českého, rozstonav se nebezpečně, přijal z rukou Diviše Johna, připraviv se důkladně, svátosti umírajících; jsa takto posilněn k pouti nadzemské, zůstal až do poslední chvíle sobě vědom a mysli neohrožené a zemřel ještě téhož dne 22. března r. 1808.

(Ant Rybička. Přední kříš. nár. Čes.)

Před svou smrtí dne 23. listopadu 1457 povolal k sobě *Ladislav*, král Český, kněží, aby mu podle řádu křesťanského posloužili svátostmi umírajících. *(Děj. česk.)*

Maria Terezie, císařovna a královna Česká (1740—1480), cítíc již blízkou smrt, žádala si přijmouti večeři Páně; i šla sama až do předsíně duchovnímu vstříc a na důkaz, jak víra síly dodává, pokleknouc, přijala posilu věřících. A ráno na to žádala i o poslední pomazání. *(A. Hellmuth.)*

Adam Mickiewicz, slavný básník polský († 1855), umřel příkladně jako katolík opatřen sv svátostmi v Cařihradě. *(Obzor 1890.)*

Že může býti lékař dobrým katolíkem, to dokázal věhlasný lékař *Dom. Nádeníček*, který 10. listopadu 1873 v Trnavě zemřel. Otázán od svých domácích, chce-li se dáti sv. svátostmi zaopatřiti, pravil rozhodně, že si toho velmi přeje a aby svět věděl, že jako vždy, tak i v hodině smrti věrným jest synem katolické církve, což v naší době vzdělanému muži brzo by za hanbu kladli, že si přeje, aby jeho zaopatření nedělo se tajně, jak v městě často to bývá. Nemusí tedy býti doktor lékařství posměvačem církve sv., aniž neznabohem, chce-li býti výtečným a v léčení šťastným.

(Škola Bož. Srdce Páně 1874.)

Svatá *Paraskeva*, abatyše Polocká, v poslední nemoci své přijala s nábožností všecky tři svátosti pro nemocné stanovené a klidně odešla do vlasti nebeské dne 12. listopadu 1239.

(Ben. Kulda. Církevní rok.)

Roku 1467 byl *Ondřej Puklice ze Vstup*, nejpřednější měšťan v Budějovicích, pro svou věrnost ku králi Jiřímu ve vlastním domě strašně ztýrán a co domněle mrtvý, před dům vytažen. I ležel tu Puklice v louži vlastní krve, ale přijda trochu k sobě ana chátra v domě jeho drancovala, žádal, by mu kněze přivedli, že se chce zpovídati. Přišel kněz Václav Malý z fary i posloužil mu sv. svátostmi.

(Děj. české.)

Jan Josef Radecký z Radče, slavný vojevůdce náš († 1858), cítě, že smrt se blíží vyžádal sobě útěchy umírajících; s pravou křesťanskou pokorou a s pevnou důvěrou v Ukřižovaného zpovídal se přítomnému otci duchovnímu, načež přijal nejsv. Tělo Páně a brzy i poslední pomazání. Nemoha již mluviti, poznamenal ještě čelo své sv. křížem.

(Vác. Adamec. Poln. marš. hr. Rad.)

Rusín, pamětliv jsa, že po smrti nemá pokání, ať již těžce, ať lehce nemocen hledí jak nejdříve býti zaopatřen svátostmi umírajících, a to státi se má brzy po ránu, pokud ničeho nepožil. Žena muže omyje, převlékne do

čisté košile a lůžko mu vzorně ustele I na dvorku uvede vše do pořádku; zvláště před síňkou a na zápsi musí býti vzorný pořádek, odpovídající vzácné návštěvě duchovního s Tělem Páně. Též světnice a síň se zametou, okna, obrazy, nářadí důkladně očistí, stěny osmýčí, truhla potáhne se ubrusem a není li toho, bílým plátnem, jaké vždy bývá ve stučce po ruce. Na ni postaví se míska se svěcenou vodou a podle ní kropáč z trochu vymlácených žitných klasů, na rychlo nití stažený, aby kněz namočiv jej ve svěcené vodě, ne mocného a světnici vykropil. Dále přichystány jsou zde na mísce sůl a chomáček lnu v kondel načechraného toho nejpěknějšího. V soli otírá si kněz prsty, na nichž mu zůstaly částečky sv. olejův a lnem osouší místa pomazaná. Když kněz chatu opustil, domácí chomáček ten spalují na přípecku ve světnici. Pro kněze posílá se vůz za pohody jakékoliv, jinak, není-li v chatě koní, kněz přijíždí se svou příležitostí. Duchovnímu vyjde plačící hospodyně vstříc na dvorek i se sousedstvem, jehož se zde dosti sešlo na zprávu o zaopatření. Všickni pokleknou pokloní se velebné Svátosti a vrací se za knězem do světnice, již potom opouštějí a na síni zůstanou, až nemocný se vyzpovídal. Kněz zaopatřiv nemocného, domácích těší. Vesničané připisují svátosti pomazání dvě věci: nemoc se polepší a musí li zaopatřený zemřít, spasí duši jeho. Když nemocný cítí, že smrt se blíží, přeje si rozloučiti se se všemi známými a prosí je za odpuštění.

(*Fr. Řehoř. Světozor 1887.*)

Soběslav I., kníže Český (1125—1140), když smrtelně se roznemohl, přijal svátost posledního pomazání u přítomnosti manželky a dvořanstva svého. (*Pokrač. Kosmy.*)

Spytihněv I., kníže Český († 912), nemaje nikdy zdraví příliš silného, slábnul a chřadnul, až konečně ulehl. A tu jej kněz Pavel opatřil svátostmi umírajících.

(*Jos. Ehrenberger. Boj a vít. pr. B. v Č.*)

Petr Karel Šlechta z Hrochova, rytíř Všehrdský ze Všehrd, jenž r. 1886 v 94. roce věku svého v Lomnici u Jičína zemřel, byl muž nejen bohatý, ale i štědrý a zbožný. Když byl znamenal obtížnější dýchání a poznenáhlé ubývání sil, přijal, ještě chodě u přítomnosti členů rodiny vroucně svátost posledního pomazání. Tak s Bohem smířen a na dalekou cestu posilněn, odešel na věčnost. (*Čech.*)

Svatý *Štěpán*, král Uherský a spolupatron český, přijav na svátek Nanebevzetí bl. Panny Marie uprostřed panstva a duchovenstva všechny svátosti umírajících, usnul v Pánu 15. srpna roku 1038. (*Drahé kameny.*)

Když roku 1502 král Český Vladislav z Čech do Uher jeda mnohými pány a rytíři českými až na meze uherské doprovázen byl, nacházel se mezi nimi také *Zdislav ze Šternberka*, horlivý katolík a pán na Bechyni; vraceje se však domů a přijeda do Holešova do těžké nemoci padl, ačkoliv k němu lékaři z Brna, Olomouce i z Kremže přijeli, on nicméně v sesli sedě a všemi svátostmi opatřen jsa dne 26. dubna v Praze usnul; při jeho smrti bratří bosáci sv. Františka přítomni byli. (*Paprocký.*)

Adam František ze Švarcenberka, byv r. 1732 na honě u Brandýsa nešťastnou náhodou od císaře Karla VI. smrtelně raněn kulkou, vzkřikl hlasitě: „Ježíši, já jsem postřelen, přiveďte mi zpovědníka!“ a v tomže okamžení omdlel a na zem se svalil. I povolán Brandýsský děkan Josef Hořický, aby raněného knížete zaopatřil. Kníže počal hned, leže na trávníku, poněvadž pro velikou bolest ani povstati nemohl, svou zpověď a to s velikou vroucností a pokorou vykonávati. Po vykonané zpovědi podal děkan knížeti nejsvětější Tělo Páně a udělil mu též sv. pomazání. (*Jan Votka.*)

Václav II., král Český (1282—1305), upadnuv v poslední nemoc, ačkoliv meškalo tehdáž u krále biskupů několik a praelátů mnoho, poprosil Zbraslavského opata Kuneše za svátost oleje. I posloužil mu opat mazáním svátostným, ježto Kuneši a vůkol klečícím osobám slze z očí kapaly.

(*Drahé kameny.*)

Kníže Český Břetislav a biskup Pražský Šebíř navštívili před smrtí bl. *Vintíře*, jenž 37 let poustevničil, a biskup sloužil před ním mši sv. a opatřil ho sv. svátostmi. Po dlouhé roz-

pravě o životě věčném zesnul Vintíř v Pánu 9. října roku 1045. (*Drahé kameny.*)

Jan Bedřich z Waldšteina, arcibiskup Pražský (zemřel dne 3. června 1694), cítiv blížíci se smrt a vykonav svatou zpověď, přijal i velebnou Svátost oltářní a svátost pomazání. (*Drahé kameny.*)

2. Pro ně byl umučen; může se i častěji přijmouti.

Roku 1423 přišli táboři pod Bzdinkou do Nymburka a opanovavše město do kostela vešli, kdež farář, kněz *Jiří Rohovlad*, přívrženec učení pražského, kázal, schvaluje lidu svátost posledního pomazání, jakožto věc podle učení sv. Jakuba, apoštola, ku spasení potřebnou. Táboři, zvláště pan Hvězda z Vicemilic, kazatele okřikli, ale on kázal dále. I rozhněvali se táboři a odvezli Rohovlada i s kaplanem za město, dali každého do vysmoleného sudu a na hranici je upálili. (*Děj. česk.*)

Císař a král náš *Karel IV.* (1346—1378) poslední pomazání obdržel ještě čtyřikráte. (*Jan Očko 1. z Vlašimi.*)

Pomluva,

viz i: „Sočení!“

1. Nikdo jí neujde, bývá lichá.

Adam Mickiewicz, slavný básník polský († 1855), poslední čas života svého neušel zlobě lidské; vlastní rodáci házeli po něm blátem nenávisti a pomluv. (*Obzor 1890.*)

Po rozmíškách mezi biskupem Pražským *Ondřejem* a králem Českým Přemyslem Otakarem I., kteréž od r 1217 trvaly, uzavřen jest dne 2. července 1221 konkordát, a tu teprv biskup Ondřej, byv 6 let z vlasti vzdálen do Čech se navrátil a na svou biskupskou stolici dosedl. Avšak brzy zas zasteskло se biskupovi Ondřejovi v Čechách a ježto mu někdo pošeptal, že by se Čechové chtěli osoby jeho násilně zmocniti, ač to byla bezpochyby jen zrádná a ošemetná pověst podruhé se zdvihl a do Říma odešel, kdež pak i nadobro zůstal a tam také ve dvou létech dne 30. července 1224 zemřel. (*Děj. česk.*)

Když *stavové čeští* dne 6. května 1609 proti zákazu císaře a krále Rudolfa II. na radnici Novoměstské se radili, přikvapil na koni asi patnáctiletý Petr Miller, syn Jana Millera, tajemníka v císařské kanceláři, a vypravoval, že katolíci skrývají v oboře královské několik set mušketýrův, aby z nenadání stavy na radnici obklopili a je všecky do jednoho povraždili. Novina ta způsobila všeobecné užasnutí a pobouření. I spěchali shromáždění rychle ven a že pak dvéře byly jen malé, utržili mnozí při tlačenici tělesné poranění. Ba mnozí spouštěli se po svých pláštích oknem dolů. Avšak okamžitým vyšetřováním objevila se lichost pověsti pobuřujících. (*Ant. Gindely.*)

Rudolf II., císař a král Český (1576—1611), od počátku své nemoci se lidu neukazoval, tak že po Praze byla pověst, císař že již několik roků není na živu a jakýsi švec, jemu v obličeji naskrze podobný, že je místo osoby jeho nastrčen. A proto když na sněmu pražském r. 1608 se ukázal v zubožené podobě, zmocnil se soucit všech přítomných, což slovy hlasitými osvědčovali. (*Ant. Gindely.*)

2. Škodí:

a) sobě.

Roku 1173 byl *Soběslav* na rozkaz císařův od krále Českého Bedřicha a Vladislava, otce, na svobodu propuštěn. I otevřel se Soběslavovi nenadále třináctiletý žalář jeho tmavý na Přimdě, a uveden jest na hrad pražský, kdež ho Bedřich a Vladislav přívětivě uvítali. Soběslav od té cesty unaven, položil se hned u večer na lože, chtě odpočívati. A tu jemu od některých, kteří

jemu přáli, oznámeno, že Bedřich zamýšlí oslepiti ho hned nazejtří. Byla to bezpochyby jen ošemetná kleveta; Soběslav se jí však ulekl a rychle vstav na kůň sedl a té noci s některými z Prahy tajně ujel a k císaři se obrátil, který právě v Ermendorfé dvorem byl a tam říšským knížatům sněm položil. *(Zap. Čes. mor. Kr.)*

Vojdil, syn pekařův, byl velmi lstivý a ostrovtipný, dosáhl poznenáhla v Litvě za velkoknížete Olgerda a Jagiella velkých důstojností, až se stal i místodržitelem v Lidě Velkoknížeti Jagiellovi (1381—1386), jenž mu i vlastní sestru Marii dal za manželku, namluvil utrhačně, jakoby strýc Jagiellův Kjeystut chtěl Jagiella s trůnu svrhnouti. I chtěl Jagiell strýce zavražditi a statky jeho Vojdilovi dáti. Kjeystut však se toho dozvěděl a rozhořčen zradou takovou zmocnil se města Lidy, hanebného Vojdila dal na vysokém vrchu oběsiti a Jagiellovi daroval život, avšak sám se stal velkoknížetem.
(Aug. Schlözer. Děj. Litvy.)

b) Ponejvíce škodí jinému; jest hanebná.

Roku 1397 roznášeli a psali *pánové čeští*, kteří od krále Václava IV. milce jeho odstranili a nyní sami vládli, o králi nejhanebnější pomluvy a žaloby, potajmu pak milcům záhubu strojili. *(Děj. česk.)*

Léta 1187. Kníže *Bedřich*, kdy se s svými do Čech navrátil, některý lid nepravý a různic rozsévači, něco jemu tajně oznamovali, o knížeti Teobaldovi, synu Teobaldovu, jenž byl muž dobrý a spravedlivý, pravíce, že by chtěl knížectví Pražské sobě osobiti a připojiti je k hradě, řečenému Skála Bedřich dav těm řečem u sebe místo, umínil jíti Teobalda, ale on maje od přátel výstrahu, pojav malý počet dvořanův, jel ven z země, očekávaje tam lepší štěstí.
(Hájek. Kron. česk.)

Menhart z Hradce byv od Jiřího Poděbradského ze zajetí svého na Poděbradech propuštěn dal se vézti na Karlštein; ale na této cestě, přemožen nemocí svou, zemřel dne 3. února 1449. Jen několik dní potom sešel se sjezd ve Strakonicích a tu byl pomlouván a hyzděn Jiří Poděbradský od *Oldřicha z Hradce* a jiných, že prý Menharta dal otrávití.
(Wác. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.)

Roku 1336 obdržel kníže Alexandr milost a odpuštění od chána Tatarského a vládu v městě Tveru. Dověděv se o tom veliký kníže Ruský *Jan*, ihned odeslal k chánu Usbeku nejstarší své dva syny, představil mu je co jeho sluhy, přinesl mu dary, lichotil mu a napotom hanebně pomlouval Alexandra, jako by byl nepřítelem Tatarův. I povolán jest nebohý Alexandr k chánovi a zde i se synem Feodorem zavražděn.
(Fil. Strahl. Děj. říše Ruské.)

Z rozkazu krále Českého *Jana Lucemburského* byl dne 4. dubna r. 1313 odvezen z Čech také sedmiletý syn jeho Václav, chovaný dosud obyčejně v Křivoklátě, poněvadž bylo králi namluveno znovu, že by jej mohli někteří pánové zeměstí, ovšem v dorozumění s královnou Eliškou povýšiti na trůn a jeho vypuditi. Král dal je zavésti do Paříže ke dvoru svaka svého krále Francouzského Karla, kdež dostal při biřmování jméno Karel.
(W. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.)

Roku 1315 namluvili mnozí z dvořanův, nepřející vladaři Českému *Jindřichu z Lipé*, králi Českému Janu Lucemburskému a královně Alžbětě, že Jindřich neupřímně s nimi smýšlí, ba o jejich korunu a životy ukládá. I povolán jest Jindřich z Lipé na hrad pražský dne 26 října a tu královským rozkazem jest jat a na hradě Týrově uvězněn a nejvyššího maršálství a podkomorství zbaven. *(Děj. česk.)*

V postranní chodbě kostela sv. *Jiří* na Hradčanech v Praze stojí kamenná socha, představující poloshnilou mrtvolu ženskou, po které ještěrky, žáby a hadi lezou. O původu postavy té neobyčejné, kterou lid pražský Brigitou zove, vypravuje pověst takto: Na Malé Straně přebývala jednou chudá vdova s dcerou jménem Brigitou, do níž se zamiloval mladý sochař. Již měli býti svoji, an mladík byl povolán na venek po práci a tak byl sňatek až po návratu jeho odložen. Při odjezdu zapřísáhal dívku, aby mu byla věrna, neboť byl velice žárliv. Když se zase do Prahy vrátil, nešel hned k milence své, nébrž

vyptával se v sousedstvu, jak se po čas nepřítomnosti jeho chovala. Na neštěstí přišel na starou nepřítelkyni chudé vdovy, která dceři její tak spořádaného jinocha nepřála. Babice ta dívku tak velice očernila, že jí mladík pomstu přísahal. Objednal dívku večer do Jeleního příkopu, kde se s ní byl častěji procházel a tam ji ve vášni své zavraždil. Mrtvolu pak hodil dolů do příkopu, kde v houští leželi zůstala. Teprv po delším čase byla mrtvola nalezena, ale již byla od plazů do polovice ožrána, tak že byl pohled na ni hrozný. Mladý sochař byl zatčen a když jej k mrtvole přivedli, hned se ze svého zločinu vyznal. Byl odsouzen k smrti, a když mu ortel přečtli, vyžádal si za milost, aby směl z kamene vytesati sochu milenky své, jak ji byl v Jelením příkopu spatřil. Přivalen mu tedy do žaláře kámen, z něhož vytesal sochu, kteroužto nyní v chodbě kostela sv. Jiří spatřujeme. Hned po vykonání díla toho byl pak na hrdle potrestán. *(Jos. Svátek. Pražské pověsti.)*

Po smrti *Matyáše*, krále Uherského († 6. dubna 1490), roznášela se pověst po Praze, že nebožtík Matyáš prý chtěl krále Českého Vladislava II. (1471—1516) dáti zákeřnicky zavražditi, aby mu v jeho smělých zámyslech nepřekážel. Dal prý se k té ohavnosti kníže Hynek Minsterberský navésti a dva jeho panošové Alexandr a Podvinský měli ten skutek spáchati. Byl to ovšem nesmysl, o knížeti Hynkovi něčeho takového se domýšleti, který teprv v posledním čase tak velikou křivdu od téhož krále Matyáše byl utrpěl. *(Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.)*

Dne 23. listopadu r. 1457 zemřel v Praze ne zcela 18letý král Český Ladislav, an se chystal na svatbu. Neobyčejně krátká nemoc králova, která ho tak rychle usmrtila, zavdala *Němcům* a jiným závistníkům národu Českého vítanou příčinu k pomluvám, že král Ladislav otráven byl. Pověsti ty napřed se roznášely z Vídně a z Vratislavě. Avšak král měl jen své německé dvořany okolo sebe, i podržel až do posledního dechu své jasné vědomí, což by při prudkém otrávení možné nebylo. *(Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.)*

O bl. Janu Sarkandru, faráři v Holešově na Moravě, roztrušovali r. 1620 nepřátelé jeho, *protestanté* zvěst, že prý byl od Ladislava Popela z Lobkovic vyslán do Čenstochova, aby odtamtud Poláky a Kozáky do Moravy povolal na pomoc katolíkům. Proto byl Jan zatknut, uvězněn a krutě trýzněn, avšak k ničemu se přiznati nemohl. *(Kl. Borový.)*

Alexandr Puškin, nejznamenitější básník ruský (R 1837), dostával anonymní listy, jeden za druhým, přesvědčujíce ho o nevěrnosti ženy, upírajíce lásku ženy, kterouž tak vroucně a vášnivě byl miloval. I ustanovil se na tom, býti soudcem své a ženiny cti a vyzval švakra svého, jejž byli podezřívali, na souboj. Dne 29. ledna 1737 padl Puškin v souboji, 37 roků stár, rukou švakra svého d'Anthésa. *(Jan Sojka.)*

Vilém z Rožmberka byl od nejvyššího hofmistra českého *Jiřího Popela z Lobkovic* u císaře a krále Českého Rudolfa II. (1576—1611), jak se vůbec za to mělo osočen. Pan z Rožmberka ale nejsa si vědom žádné viny, vedl sobě tak statečně, že na první vyzvání císařovo ani ke dvoru se nedostavil. A pan Vilém se později očistil tou měrou, že přízeň jeho u císaře zůstala nezkrácena. *(Vác. Březan.)*

Roku 1439 zbavil císař a král Český *Sigmund* posavadního správce zemského Oldřicha Celského úřadu a ustanovil za hejtmany Oldřicha rosenberského a Menharta z Hradce, aby prý Čechové neměli za správce cizozemce. Patrně však pocházelo to z nedůvěry a pomluvy k synovci královny Barbory a také ze sočení pánů těch, kteří si přáli jeho místa. Hrabě Celský následkem toho odjel z Prahy a ze země české. *(Wác. Wl. Tomek. Děj m. Prahy.)*

Sotva že *Soběslav* dvě léta župy Žatecké spravoval, již povstalo nové nedorozumění a nedůvěra mezi ním a knížetem Českým Vladislavem I. Zajisté lidé lstiví a klevetiví smyslivše sobě rozličné příhody oznámili Soběslavovi, že by Vladislav ho radou a původem Vackovým zatknouti a na Křivoklát k Olomouckému Otovi poslati chtěl do vězení. Soběslav tomu uvěřil a dne 18. června 1113 Vacka zavražditi dal. *(Kosmas.)*

Někteří *šlechtici čeští* štvali Bole-

slava Ukrutného na bratra sv. Václava, knížete Českého (928—935) jakoby Václav o jeho bezživotí ukládal.
(*Drahé kameny.*)

Roku 1870 všecky noviny hrůznými barvami líčily uvěznění jeptišky v Krakově *Barbory Ubrikovy*. Přísné vyšetřování zavedeno jest a hle, shledalo se, že Ubrikova jest zuřivý blázen, že oděv na sobě trhá a že jinak s ní nakládati nelze a Ubrikova dána jest klášteru nazpět.

Král *Václav II.* Český uvěřil pomluvě, jakoby Záviše úklady strojil o jeho bezživotí. Proto ho dal r. 1288 na hradě pražském jmouti. I byl odsouzen všech svých statků a co nějaký zločinec uvržen do Bílé věže nade branou hradu pražského, kdež ho drželi asi půl druha léta, do r. 1290, až konečně u hradu Hluboké pod Budějovicemi před očima bratra Vítka, jenž hrad vzdáti nechtěl, odpraven.
(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Léta 1097 přišla knížata ruská Svatopluk, Vladimír, David Igorovic, Vasilko Rostislavic a David Svatoslavic i bratr jeho Oley a shromáždili se v Lubči na sjednání pokoje a uzavřeli mír a na tom líbali kříž (přísahali) a políbivše se šli domů. I pomlouvali špatní rádcové *Vasilka* u Davida, jakoby Vasilko chtěl zavražditi i Svatopluka i Davida a podílu jich se zmocniti. I uvěřil lži té David a tento přemluvil i Svatopluka a tak Svatopluk dal Vasilka jíti a ve vězení mu oči vypáliti.
(*Nestorův Letopis ruský.*)

Když manželka Vladislava Jagiella, krále Polského, manželu svému nástupce porodila, zlobil se na to Jagiellův bratrovec *Alexandr Vitovd* a roku 1427 rozšířil o ní pověst, ježto mu odpadla naděje, že po smrti Jagiella stane se králem Polským, jakoby královna s jiným držela a králi byla nevěrnou. Jagiello arci musel choť svou hájiti a svolal sněm do Hrodla v Litvě, a zde se ukázalo, že řeči podobné jsou hanebnou pomluvou.
(*Aug. Schlözer. Děj. Litvy.*)

Když r. 1459 legátové papežství *Vratislavských* k tomu měli, aby jim dáno bylo v moc ustanoviti způsob, kterým by se město králi Jiřímu Poděbradskému poddalo, neuposlechli Vratislavští, co legáti pomlouváni jsou, že se dali od krále podplatiti a jiným způsobem.
(*Wácsl. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.*)

Boleslavu III, Křivoústému, králi Polskému (1102—1139), namluvili pomluvační dvořané, že Zbihněv, bratr jeho chce ho zavražditi. A Boleslav uvěřiv pomluvám, dal *Zbihněva* oslepiti a snad i usmrtiti. (*Dlugoš. Děj. pol.*)

3. Dochází trestu.

V XVI. století zhusta nadávali si *páni v Čechách* „lhářů“, ale pokaždé to stálo vinníka 20 kop, jestliže to původ (žalující) naň svědky neb jinak dokázati mohl.
(*Aug. Sedláček. Hrady a zámky.*)

Polský šlechtic, jenž královnu Polskou Hedviku († 1243) hanebně pomluvil, musel za trest před shromážděnými šlechtici pod lavici vlézti a jako pes štěkati, ježto skutku tak ku zbožné královně sobě počínal.
(*Montalembert.*)

4. Proto:

a) na ni nedbej!

Ctihodný *Tobiáš Jan Bekr*, od r 1702 biskup v Hradci Králové, byl nepřítelem všelikých klevet a pomluv.
(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Sv. Hedvice. († 1243) manželce vojvody Jindřicha I, jenž od r. 1201 částkou země slezské a polské vládl, hnusily se osoby utrhačné, any jednou pomluvou dvě duše otravují, svou totiž a posluchačovu. (*Drahé kameny.*)

Svatý *Jan Kentský*, Polák, kněz, nar. v XV. století, napsal na stěnách příbytku svého za příkladem sv Augustina verše, jimiž sobě a jiným ustavičně připomínal, že se nesmí škoditi dobré pověsti bližního ani pomluvou ani na cti utrháním.
(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

b) I u jiných zamezuj!

Hynek Václav Richter, jesuita, missionář mezi Indiány, kdež i roku 1696 zavražděn byl, studovav v Olomúci,

slyšel domácí zlehčovati a hyzditi jesuity. Poznav tu již a zkusiv, že se jesuitům šeredně ubližovalo, obraňoval je Hynek statečně i hrozil utrhačům ztrestáním Božím, když jim rouhavé slovo proti sv. Ignáci Loyolskému z úst vyklouzlo. (*Drahé kameny.*)

Ústa *Františka Sušila* professora bohosloví v Brně a spisovatele († 1868), nikdy neprznila nějaká lež aneb pomluva, alebrž komusi, který ve společnosti jeho na pranýř vystavoval poklésky těch, v jejichž domácnosti sám mnohých dobrodiní požíval, dal ostrou důtku před celou společností, řka: „Styďte se na pranýř stavěti lidi, jimž k díkům povinen jste.“

(*Mat. Procházka.*)

Poslušnost.

1. Jest potřebná, otrocká škodí.

Podlužák, hospodář na Moravě, žádá od své rodiny poslušnost neobmezenou. Je mu věcí trestuhodnou, porušiti pevný, starý pořádek rodinný. Proto neposlušného syna bez okolků vydědí.

(*Jan Herben. Květy 1883.*)

Vaněk, od r. 1454 pán na Jaroměři držel Jaroměřské v tak přísném poslušenství, že mu ani neodporovali, když jim vzal některé grunty obecní a rychtu městskou se vsí Čáslavkou, kterouž jim byla králová Barbora r. 1445 darovala.

(*Aug. Sedláček. Hr. a zám.*)

2. Poslouchej rád a hned!

Blahoslavená *Anežka* Česká, Přemyslovna, abatyše Pražská (naroz. dne 20. ledna r. 1205), čtrnáct roků zůstala pod dozorem klášterních sester, až pak k rozkazu otce svého, krále Otakara I. roku 1224 ke dvoru se vrátila, aby uvedena byla do velikého světa. A Anežka uposlechla.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Sv. Hedvika († 1243) ráda by byla zůstala v klášteře, ale poslušnost k rodičům přinutila ji, že se provdala za Jindřicha I. od roku 1201 vévodu Polského i Slezského (*J. Bílý. Legenda.*)

Sv. Josafat Kuncevič, mučenník, apoštol Rusínů († 1623) maje se státi biskupem a pomocníkem arcibiskupa Polockého, dal se do hlasitého pláče, vrhnul se k nohám metropolity Josefa Vilemina Rutského, prosil a zapřísahal jej, aby naň neukládal břemene biskupského. „Vždyť takové práce nejsem ani schopen.“ Avšak metropolita odvětil: „Tak se stane, jak jsem vám ohlásil; vám jest poslouchati, poněvadž jsem na místě Božím.“ A Josafat ihned uposlechnul. (*Ant. Rejzek. Sv. Josafat.*)

Stalo se jednoho dne, že metropolita Rutský písemně obeslal sv. *Josafata Kunceviče*, arcibiskupa Polockého († 1623), na Novohrádek. Posel právě přišel, když ohromný požár zachvátil residenci arcibiskupskou. Josafat tu přišel o koně a vozy, všecko nářadí a náčiní, mimo to byl od residence metropolitovy vzdálen mnoho mil. Každý by byl zajisté za dobré uznal, že alespoň na krátko cestu tak dalekou odložiti třeba. Než Josafat jakoby znal toliko poslušnost. Ponechav vše družině ani nepomysliv, že se snadno na cestě do rukou lupičů dostati může, odebral se na cestu, najav selský žebřínový vozík, aby se co nejdříve u metropolity dostavil. Když pak mu metropolita pravil, že v takové době neměl residenci opouštěti, odpověděl sv. Josafat: „Mně nepatří leč poslouchati.“ (*Ant. Rejzek. Sv. Josafat.*)

Blahoslavená *Kunhuta*, královna Polská, panna († 1292), byla dcera Uherského krále Bely IV. Když dospěla v sličnou pannu, ucházel se o ni Boleslav V. toho času král Polský a vladař Sandoměřský, a žádost jeho byla vyslyšána. Kunhuta nadarmo zdráhala se. Konečně uposlechla rozkazu rodičův.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Panně *Maximiliance Zásmucké*, praemonstrátce zastřené v klášteře v Doksanech († 1718), rozkázal probošt, aby vrata otvírala i zavírala, tam s nikým nemluvila a Barboru, bývalou vrátnou, sprostou nezastřenou klášternici, poslouchala. Plníc rozkaz svědomitě, sloužila

pokorná panna u chromé vrátné. Však po některém čase strachem Božího trestu odprošoval starosta Maximilianku a vzkládal na ni převorství, jehož ale ona nepřijala. (*Drahé kameny.*)

P. *Augustin Strobach*, jesuita a missionář, narozen v Jihlavě, jenž r. 1682 na ostrovech Marianských mučennickou smrt podstoupil, v noviciatě až příliš přísnými posty, mrskáním a žíněným opaskem tělo své trýznil, až mu to rodiče, zpovědníci a představení školy přísně zakazovati počali, že mnohem milejší oběť Bohu vzdá, proměníli struhost postu v zásluhu poslušnosti. I uposlechl zbožný pacholík pokynu představených, podobuje se svíci na oltáři, kteráž svítí a hárá, kdy a pokud tomu představení chrámu chtějí.

(*Mat. Procházka. Missie jesuit.*)

Sv. Vojtěch, patron náš český a od roku 982 druhý biskup Pražský, opustil r. 990 Čechy, že Čechové ho poslouchati nechtěli a připravoval se na hoře Kasinské v klášteře benediktinském, aby do řehole té přijat byl. A tu sv. Vojtěchovi poručil opat nositi vodu na ramenou do kuchyně a sloužiti bratrstvu při stole. A pokorný biskup měl z toho radost, že mu dáno, býti všech bratří služebníkem.

(*Drahé kameny.*)

Sv. Vojtěch, patron náš český, mučenník († 993), dvakráte opustil nevděčné Čechy a odebral se do Říma, žádaje, aby důstojenství biskupského zbaven byl Avšak když mu papež poručil, aby do Čech zpět se vrátil, ihned uposlechl.

(*Jeho životop.*)

Posměch.

1. Ukazuje necitelné srdce.

Když r. 1345 král Český Jan s *Kazimírem* Polským válku vedl, poslal Kazimír slepému králi vyzvání k osobnímu s ním souboji v uzavřeném místě, pro ukrácení prý války. Král Jan prostě dal za odpověď, že hotov bude potýkati se rovnou zbraní s ním, dá-li Kazimír dříve vyloupati sobě obě oči.

(*Fr. Palacký. Děj. národa Česk.*)

Když dne 23 května 1618 *stavové protestantští* místodržící v Praze a i písaře z okna po hlavě ven do příkopu hradního vyhodili: pro il Martinic před tím žalostivě, aby mu bylo zpovědníka dopřáno. Načež řečeno mu zkrátka, aby poručil duši Pánu Bohu; jiní pak ještě posměšně mluvili. (*Ant. Gindely.*)

2. Dochází trestu.

Albrecht, vojvoda Rakouský r. 1291 velmi urazil Václava II., krále Českého, posmívaje se mu pro jeho malou a útlou postavu a bázlivou mysl. Avšak posměch ten draho přišel Albrechtovi. Neboť již v následujícím roku 1292 dovedl toho král Václav, že nikoliv Albrecht, jenž o důstojnost tu tak velmi stál, nýbrž Adolf Masovský za císaře Německého zvolen jest. (*Děj. česk.*)

Když za povstání stavův Českých *Budišínští* v Lužici Janu Jiřímu, kurfiřtu Saskému r. 1620 se vzdali, směli důstojníci a vojáci všichni odejíti svobodně z města se všelikými břemeny, se všemi zbraněmi svými, s praporci svinutými, s lunty uhašenými a beze všeho bubnování, ale neměli po tři měsíce nikomu sloužiti proti kurfiřtovi. Z ustanovení toho byli vyjmuti pouze ti vojáci, kteří v čas obležení s hradeb na kurfiřta potupně pokřikovali a jemu se pro jeho loveckou náruživost posmívali. Ti byli vyhledáni a buď pověšeni nebo jináče na hrdle potrestáni

(*Ant. Gindely.*)

Léta 1018 přitáhl Boleslav I., (Chrabrý, král Polský) se Svatoplukem na Jaroslava s Léchy. Jaroslav pak sebrav Rusy i Varahy i Slovany, vytáhl proti Boleslavovi a Svatoplukovi, i přitáhl k Volyni a stáli po obé straně řeky Buhu. A měl Jaroslav u sebe svého pěstouna i vojvodu, jménem *Budy* a ten začal tupiti Boleslava, řka: „Aj, toť probodnem třískou tlusté břicho tvé!“ Neb Boleslav byl veliký a těžký, takže ani na koni nemohl seděti, ale byl roz-

umný. I řekl Boleslav k družině své: „Není-li vám té potupy žal, tehdy já sám zahynu.“ I vsedl na koně a vbředl do řeky a za ním vojsko jeho. Jaroslav pak ani zříditi se nemohl i porazil Boleslav Jaroslava a vtáhl do Kyjeva se Svatoplukem. *(Nestor. Letop. rus.)*

V bouřlivém shromáždění stavův českých r. 1307, kdež se o nového vladaře v Čechách jednalo, mluvil nejvyšší maršálek *Dobeš z Bechyně* pro Bedřicha Rakouského. I okřikovali ho, aby již konečně nehorlil pro cizince. Avšak úsměšně odpověděl Dobeš: „Chcete li naprosto někoho domácího míti za krále, tedy jděte jen do vsi Stadic; tam mezi sedláky najdete snad nějakého starého strýce vymřelého rodu Přemyslova; přiveďte ho sem a vsaďte ho na stolec královský!“ Pro ta slova pan Jindřich z Lichtenburka plný vzteku přiskočiv, probodl nešťastného řečníka mečem v plném sněmě, po boku biskupově, u přítomnosti královny Elišky.

(Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.)

Za oblehání města Plzně od stavů Českých r. 1618 pozvali *Plzeňští* ke konci srpna Hoka, vůdce stavovského vojska, potupným způsobem k snídani. Hok na to neočekávaně jednoho ranního jitra vpadl do předměstí plzeňského, stráž u bran posekal a zajal, předměstí poplenil a ke všemu ještě Plzeňským 500 ovcí, které byly právě na pastvu vyhnány, zajal a do ležení svého pryč odehnal. I vzkázal pak do Plzně, že podle pozvání dostavil se k snídani, ale když se žádný tak zdvořilý, kdo by mu je dal, nenalezl, proto že sobě sám oběd připraviti musil, k němuž je zve a až se dostaví, je náležitě vyčastí. *(Ant. Gindely.)*

Když Bedřich Falcký dne 24. srpna 1619 od protestantských stavů za krále Českého zvolen a dne 4. listopadu u sv Víta na Hradčanech korunován a pak i královna; vydala *strana protestantská*, jako by již měla vyhráno v Holandu posměšné obrazy o katolících. Vyšlat tam měďorytina, představující krále Bedřicha, an v staně sedí na stolici královské a za ním drahně knížat a stavů, kteří stojíce, podávají mu něco orličích peří, aby jimi podšil svůj plášť královský. Po straně pak stála posada slepičí a v ní orel císařský zavřený a opelichalý, při tom kurfirst Saský maje na ruby kožich a za kloboukem kohouta plechového. Nedaleko něho spatřovali se pospolu Španělský král s kolovrátkem, Spiňola s housličkami a Buquoy s fejfarkou (trubkou poštovskou), kterak před krčmou sedlákům opilým k tanci hrají. Dále pak byl houf sedláků českých, kteří duchovní kurfirsty, knížata a kněžstvo katolické do jámy vháněli. Ale katolíci se napotom po bitvě na Bílé Hoře 8 listopadu 1620 králi Bedřichovi pomstili za tuto potupu spisy a obrazy.

(Ant. Gindely.)

Když r. 1090 Vratislav, král Český, nařízení svá činil k obležení Brna, ukazuje kde by který zástup měl míti stanoviště, prošen jest od *Zdirada*, miláčka svého, uštípně u přítomnosti Břetislavově i jiných vůdcův, aby ráčil na břeh mimotekoucí řeky Svitavy postaviti knížete i stany jeho, an prý bude moci nakoupati se v ní dle libosti, naráženje tím na boj proti Sasíkům, kdež kralevic neprozřetelně za velkého parna jen s několika urozenějšími osobami se koupal a byv od Sasíkův náhle tu přepaden a jen s velkou obětí a smrtí množství pánův českých zachráněn byl. Pohanění to popudilo citlivého kralevice náramně, tak že podpalován jsa i družinou svou, Zdirada dal zavražditi.

(Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.)

3. Nedbej naň!

Alexandr II., od r. 1825 car Ruský, nevyslyšel žádost jednoho poddůstojníka. Za to sepsal tento posměšnou a hanlivou báseň na caře a předčítal ji druhům. Ale jeden z druhů vzal tu báseň a odevzdal ji caru. Car ji dal poddůstojníkovi, řka: „Zničte báseň tu a podruhé, zachce-li se vám básniti, vyvolte si jinou látku nebo spis zničte, aby vám ho soudruh nemohl odejmouti.“

(Österr. Volksfr.)

Josef II, císař Rakouský (1780—1790), slyšel jednou, kterak stráže před jeho pokojem stojící všelicos směšného o něm sobě povídají. Vyšed ven, pravil k nim: „Milé děti, když takové věci o mně mluvíte, jděte alespoň dál od dveří, abych vás neslyšel.“ Vojáci

ihned padli na kolena a napotom neměl císař větších vychvalovatelů nad ty oba. (*Květy. 1846.*)

Jindy zase pověsil někdo posměšný spis na hrad císařský. I uslyšev o tom Josef, poručil sluhovi, aby list ten dal níže, aby ho každý čísti mohl a tím účinek zmařil. (*Scherer. Expl. Lex.*)

Poustevník,

viz: „Samota 2!“

Pouť,

viz i: „Maria 2 h!“

1. Prospívá. Ji zvelebovali, ji rušili.

Roku 1371 v měsíci květnu roznemohl se náhle a nebezpečně císař a král náš Karel IV., na hradě Karlštejně přebývaje, tak že lékaři všechnu naději na jeho uzdravení pustili. Císařovna *Alžběta* vidouc svého manžela již jako na prahu věčnosti a uznávajíc, že jemu lékaři nic nemohou pomoci, srdcem žalostivým utekla se na pomoc k Pánu Bohu a putovala tři míle pěšky z Karlštejna až na hrad pražský do chrámu sv. Víta k hrobu sv. Sigmunda, obětujíc osm mís z čistého zlata, kteréž dvacet tři hřivny a pět lotů vážily, aby tím zlatem okrášlena byla hlava sv. Sigmunda. A vykonavši při tom hrobě modlitby a oběti své zase na Karlštejn k císaři se navrátila, aby mu svou laskavou péči věnovala. A císař Karel se brzy vskutku uzdravil a svých předešlých sil nabyl. (*Kron. česk.*)

Znal jsem předobře *stařečka* milého — praví Václav Beneš Třebízský — již odpočívá v hrobě, od něhož jsem se naučil celé řadě pravd ze života i pro život. Stařeček ten chodíval každým rokem v máji také na pouť k Bohorodičce a říkával: „Kdybych toho opomenul, stýskalo by se mi celý rok.“ A nemohl se již ani dočkati, až zavítá sličný máj, a až se ty zvony rozhlahol na cestu přes hory, řeky a lesy. Nescházívalo arci ani těch, kteří říkávali: „Kdyby tam tak peníze rozdávali, také bych šel!“ — „A rozdávají tam přece něco!“ usmál se kmet. — „A co že tam rozdávají?“ — „Pojďte a přesvědčíte se! Rozdává tam Bohorodička spokojenost, trpělivost v nemoci, v soužení posilu, v zármutku útěchu, těší sirotky, nahražuje jim srdce mateřské, utlačeným zpomáhá!“ — A já dokládám ke slovům stařečka nezapomenutelného: „Není-liž dosti těch darů z nevyčerpatelných zásluh Krista Ježíše?“ (*Pravdou k životu.*)

Zvláštností *paulanů*, kteří i v Nové Pace klášter měli, bylo, že všude, kam přišli, dílem slavné pouti zaváděli, dílem již stávající zvelebovali. Také v Nové Pace podařilo se paulanům pouť, kteráž o Nanebevzetí Panny Marie se konávala, tak zvelebiti, že přicházela processí z celého dosti daleko okolí. O mnohých poutích bylo v Pace i přes 12.000 poutníků. Poutěmi těmi, jež slavně od nich se konaly, a vůbec celým svým životem získali sobě paulani přízně takové, že dostávalo se jim častěji nadání i příspěvků rozličných. (*Fr. Krásl. Arn. hr. Harrach.*)

Svatý *Štěpán*, král Uherský a spolupatron český († 1038), chtěje svým poddaným pobožné putování navrhnouti a usnadniti, založil a nadal pro ně hospody v Jerusalémě, v Římě a v Cařihradě. V Jerusalémě založil klášter a v Římě chrám sv. Štěpána prvomučeníka, též i v Cařihradě vystavěl a nadal slavný chrám. (*Drahé kameny.*)

Roku 1705 odporučil v poslední vůli svobodný pán *Jan Václav Zeller z Rosenthalů*, šlechtic český, všecko své jmění a zejmena statky v Čechách, Hrochův Týnec a Trojovice, ze zvláštní úcty k zázračnému obrazu Panny Marie opatství hradištskému na Moravě,

aby je spravovalo a výnos obětovalo k větší slávě Boží a přeblahoslavené Matky Ježíše a na vydržování tolika kněží na Svatém Kopečku, kolik jich třeba k zpovídání a duchovní obsluze poutníků domácích i cizozemských.

(*N. Zeleck.*)

Císař i král Český *Josef II.* (1780—1790) zapověděl konati processí a poutě na posvátná místa a líbati ostatky Svatých.

(*Klem. Borový. Děj. arcid. Praž.*)

Poutě na *Velehradě* konaly se od dávných časů. Zákaz pouti vydaný od císaře Josefa II r. 1784 dne 22. srpna měl ten následek pro Velehrad, že tam poutníci nechodili v slavných průvodech, ale chodili přece. Konečně slavně zahájena pouť na Velehradě roku 1858 a roku 1885.

(*Kar. Eichler. Poutní místa*)

2. Ji konali:

a) do Jerusaléma.

Svatá *Angela Česká*, panna, karmelitánka († 1220), nevolíc vstoupiti do stavu manželského, vydala se na pouť do svaté země.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Bogislav XII., kníže Slovanský na Balticku, nazván Veliký (nar. r. 1454 v Sloupu), cestoval r. 1496 do svaté země. (*Jiljí Jahn.*)

Léta Páně 1217 velké množství poutníkův z *Čech* se vypravilo na pouť za moře. (*Pokrač. Kosmy.*)

Heřman Černin vydal se roku 1598 s *Krištofem Harantem z Polžic* a Bedružic na cestu do země svaté a šťastně domů se navrátili. (*Děj. česk.*)

Nacházím v historiích, že i z *národa* našeho *Českého*, kterýž vždycky nad jiné nábožnější býval, mnozí jak z obecných tak i z urozených a slavných lidí na ty sv. poutě se vydávali; jako Menhart, biskup Pražský, v počtu desátý, vypravil se do Jerusaléma za příčinou náboženství l. P. 1130.

O cestě té také mnozí psali, tak Martin Kabátník z Litomyšle.

(*Dan. Ad. z Veleslavína.*)

Roku 1123 vypravil se v měsíci březnu na pouť do svaté země župan *Dluhomil* s nějakými německými pány Gumprechtem a Gilbertem i s komonstvem, avšak na zpáteční cestě zemřel.

(*Kosmas.*)

Svatá *Eufrosina* (Předislava), abatyše Polocká, dcera slavného Všeslava, knížete Polockého a Kyjevského, opravovavši po mnoho let klášter, putovala s bratrem svým Davidem a s Eufrasií, soukojenkou, do Jerusaléma. V Jerusalémě rozstonala se, přijala sv. svátosti a odebrala se do Jerusaléma nebeského dne 23. května 1173.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Martin Gallus, nejstarší kronikář polský, žil v první polovici XII. století a odbyl pouť do Jerusaléma, toho času od křižáků ponejprv z rukou saracenských osvobozeného. (*Děj. pols.*)

Beneš z Hořovic zván byl Zámořským pro cestu, kterou byl vykonal v XIV. století do svaté země.

(*Aug. Sedláček. Hr. a zám.*)

Léta 1152. Téhož léta pán jeden velmi znamenitý a mezi Čechy jako první, jemuž bylo jméno *Hroznata*, vypravil se vedle bojovníkův na pouť do Jerusaléma a nesl sebou kápi kůrní velmi drahou, kteráž byla zlatem, perlami a drahým krumplovaná kamením, kteříž ji viděli tak pravili, že by vážila dva tisíce zlatých, kterouž byl dal někdy udělati dobré paměti Jindřich, biskup, za dnův života svého a před svou smrtí dal ji pánu Hroznatovi, jeho žádaje, když by jel na pouť, aby ji sebou vzal a na hrob Pána Krista položil. A on tak učinil a způsobiv tam své věci, také i jiných Čechův věci sobě poručené, téhož léta se zase ve zdraví navrátil (*Hájek. Kron. čes.*)

Obuvník Ferdinand *Hruška* z Erteny u Svatoňovic okr. Trutnovského konal se zvláštní zálibou pouť do Říma a Jerusaléma. V Římě byl třikráte, ale v Jerusalémě již osmkráte. Konal do svaté země poslední doby pouť téměř každého roku a sice chodíval pěšky až do Terstu, odtamtud přeplavil se do Jaffy a pak putoval zase pěšky do Jerusaléma. Zpáteční cestu konal rovněž tak, ačkoliv cesta ta s velikým nebezpečenstvím spojená jest. Hruška sám byl před třemi lety přepaden a do naha oloupen. V roce 1883 v lednu vydal se na devátou pouť jerusalémskou.

Hruška čítal padesát roků a byl postavy celkem nepatrné a malé. (*Čech.*)

Josef Chwalibog, spisovatel polský († 1841), vydal se i na cestu do Jerusaléma, odkudž se roku 1840 navrátil.

Léta Páně 1236 zemřel *Jan*, biskup Pražský, muž velmi dobrotivý a svatého obcování. Za jeho času mnoho poutníkův z Čech s chvátáním a s velkou pobožností šlo do země svaté.

Svatý *Jan Kentský*, Polák, kněz, nar. v XV. století, do Jerusaléma putoval a čtyřikráte do Říma.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Jan Lobkovic z Hasišteina na Kadani, roku 1493 s panem Dětřichem z Gutšteina se vydal na cestu k Božímu hrobu a jiným svatým místům v Palestině z Kadaně a šťastně se navrátiv pak 8. srpna 1517 zemřel.

(*Ant Vlasák.*)

Léta 1130 *Mainrad*, biskup Pražský, jel na pouť k hrobu Božímu do Jerusaléma, tak aby se Pánu Bohu za svůj lid český modlil. I provodili su jej kanovníci, kněží a žáci, někteří až do bavorské země s velikým náboženstvím a s pláčem. A navrátivše se zase do Prahy, ustavičně při svých hodinách a modlitbách památku zaň činili. (*Hájek Kron. čes.*)

Svatá *Petka*, Srbka, panna trnovská (žila v XIII. století), putovala do svaté země a tam u Jordanu bytovala na poušti po delší čas.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Léta Páně 1132 zemřela bl. *Přibyslava* Tato prahnouc spatřiti místa sv. odebrala se společně s biskupem Pražským Menhartem a s mnohými jinými na pouť do Jerusaléma, odkudž se i šťastně do vlasti své navrátila.

(*Pokrač. Kosmy.*)

Radziwill, kníže Mikuláš Krištof Siroteček na Olyce a Nesvíži († 1616), stal se v 18. roce věku svého nádvorním maršálkem litevským a pak velkým maršálkem, přijal víru katolickou a putoval 1582—84 do svaté země a do Egypta. (*Jos. Kořán.*)

Kašpar Rogojský z Rohožníka, štolba Stanislava Pavlovského, biskupa Olomouckého, navštívil v XVI. století za mladých let Boží hrob v Jerusalémě.

(*Primus Sobotka.*)

Korunní princ *Rudolf* († 1889), syn císaře a krále Českého Františka Josefa I. od roku 1848, ještě než vykonán slavný obřad sňatku svého, odebral se za příkladem svých předků do krajin, kde někdy noha Spasitele kráčela, na pouť roku 1881. (*Venec perlový.*)

Svatý *Sáva II.*, arcibiskup Srbský, syn Srbského krále Štěpána († 1224), vykonal i pouť do svaté země a po delší dobu trval v Jerusalémě.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Léta Páně 1141 podnikli v měsíci lednu pouť do Jerusaléma: *Spytihněv*, syn knížete Bořivoje, Miroslav a Mukar.

(*Pokrač. Kosmy.*)

Pan *Jindřich ze Stráže* († 1466) odebral se jednou do Jerusaléma a vykonal dlouhou tuto pouť

(*Staří letop. čeští.*)

Ivan Svadič Draškovic, hrabě chorvatský, byl v XIII. století s králem svým Uherským Ondřejem II. v Palestině. (*Vác. Křížek.*)

Mikoláš z Toliskova, polský astrolog na začátku XVI. století, odebral se z Říma do Jerusaléma, kdež — jak sám praví — po tři neděle slze ronil v stopách Spasitelových (*J. Houra.*)

Svatý *Virgilius*, biskup Salcburský, apoštol Slovinců († 794), na kněžství vysvěcen, putoval do Jerusaléma ke hrobu Božímu, pak do Říma ke hrobům svatých apoštolů Petra a Pavla.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Vítek z Prčic vykonal jsa starcem roku 1192 pouť k sv. hrobu do Jerusaléma a zemřel brzy po návratu u vysokém věku. (*Ant. Vlasák.*)

Oldřich Prefát Vlkanovský, pán na Solnici, puzen touhou, viděti posvátná na východě křesťanům místa a chtě sebe i krajany své s národy cizími seznámiti, pouť do Palestiny nastoupil z Prahy do Benátek a odtud po moři až do sv. země. Stalo se to o vigilii před Božím Tělem 1546, o čemž pak po roce domů se navrátiv učinil popsání.

(*Jos. Ehrenberger. Osudy m. Solnice. Čas čes. Mus. 1848*)

Léta Páně 974. Svatý *Vojtěch* žádostiv jsa navštíviti a putovati na místa svatá s bratrem Gaudencem do Jerusaléma se ubíral, však ale přijda na vrch Kassino nazvaný do kláštera sv. Benedikta řádu, z jistých důležitých

příčin, od tak daleké a nebezpečné cesty odvrácen byl.

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Tomáš Wolski, papežský admiral, narozen v Polsku († 1744), navštívil Italii, Řím a odtud vydal se do Jerusaléma, kamž po mnohých nebezpečenstvích na moři dostal se v dubna 1726. Na zpáteční cestě upadl do zajetí Arabů, odkud šťastně uniknuv dostal se do Říma a byl od papeže generálem loďstva, stav se rytířem maltanským, jmenován

Roku 1122 navrátil se z pouti jerusalémské i kompostelské do vlasti své znamenitý pán český a župan *Vznata* a již téhož roku 17. října umřel.

(*Kosmas.*)

Alexandr Zborowski, šlechtic polský, muž smělý a odvážlivý († 1621), chtěje ulehčiti svému svědomí vykonal krátce před smrtí svou pouť do svaté země.

(*Děj polské.*)

Zbyněk z Hazmburka, příjmím Zámořský († 1368), putoval za moře do země svaté. (*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Horlivý biskup Olomucký Jindřich *Zdik* ve společnosti opata Sázavského Silvestra i mnoha pánů českých na počátku r. 1137 zabral se po druhé na pouť do Jerusaléma.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Jan Zweykal, zlatnický v Praze († 1854 v 72. roce věku svého v Praze), čtením knih zamiloval si poutě do Evropy, Asie a Afriky. Roku 1833 vrátil se z třetí cesty své a nosíval vždy velký růženec okolo krku na znamení že byl navštívil místa svatá v Palestině. Všeliké tyto cesty vykonal jako opravdový poutník pěšky a živil se z větší části almužnou.

(*Ant. Rybička.*)

b) Do Říma.

Léta Páně 1253. Papež Innocenc IV. blahoslavené panně Anežce řádu sv. Františka mnoho svátostí poslal, protože zprávu a známost od mnohých poutníkův, těch totiž, kteří jsou z *Čech* do Říma putovali, jest dostal. A tak tehdy naši staří předkové na místa svatá i do samého Říma putovali.

(*Jan Beckovský. Poselkyně díl I.*)

Bl. *Edmund Kampian*, Angličan, jesuita, mučenník († 1581), uniknuv z Anglie slídičům, kteří ho měli zatknouti, dostal se šťastně do Belgie; vykonal pouť odtud do Říma jakožto kajicný poutník bez peněz, pěšky, živ jsa almužnou. A když na cestě té se setkal se starým známým a přítelem a tento mu peněženku dal, odvětil Kampian: „Jeď s Pánem Bohem dále; já tvých peněz nepotřebuji.“

(*Ant. Rejzek. Kamp živ.*)

Léta Páně 1604 putovali dva polští šlechticové *Adam Markovský* a *Albert Laský* do Říma a do Lorety na pouť.

(*Drahé kameny.*)

Sv. *Norbert*, zakladatel řádu praemonstrátského, patron český († 1134), zavítav i co missionář do Augsburka, vrátil se do Řezna ze svaté missie. Vzav odpuštění od biskupa Hartvika, odešel s třemi nově získanými učenníky na pouť do Říma k hrobům svatých knížat apoštolských. (*Drahé kameny.*)

Svatá *Paraskeva*, abatyše Polocká († 1239), odebrala se na pouť do Říma, kdež celých sedm let ztrávila.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Zbožní bratří *Petr*, *Oldřich a Jan z Rožmberka* vykonali roku 1779 pouť do Říma. (*Fr. Wildmann.*)

Léta Páně 906. *Spytihněv*, spanilý kníže Český, jel na pouť do Říma a přijeda proti Hadrianovému mostu blíž kostela sv. Lucie dům neb špitál pro příchozí z Čech poutníky (neboť mnozí křesťané horliví již tehdáž z Čech do Říma putovati začínali) velmi prostranný dal založiti, který napotom sv. Václav náležitě dostavěti dal, i také dostatečně nadal. Když pak zpustl, císař Římský a král Český Karel IV. obnovil a štědře nadal.

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Léta Páně 927. Svatý *Václav*, když blíž řeky Vltavy prostranný kostel sv. apoštolů Petra a Pavla postaviti dal, od tehdejšího nejvyššího biskupa, papeže Římského, pro ten kostel obzvláštní milost vyžádal kdožkoliv na pouť do Říma pro svých hříchů odpuštění jíti a putovati nemohl, do toho kostela kdyby putoval, aby těch milostí (jako by do Říma k sv. Petru putoval) účasten býti mohl. Což také od tehdejšího náměsta Kristova Jana, papeže Římského, šťastně jest obdržel.

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Vavřin Bartilius, Polák, jesuita

(nar. 1584), vykonal z Tarnova celou téměř cestu pěšky co pout do Říma a Lorety. (*Em. Tonner.*)

Léta Páně 1139 *Jindřich* (Zdik), biskup Olomoucký, odebral se na pout do Říma. (*Pokrač. Kosmy.*)

c) Do Staré Boleslavě.

Bohuslav Balbín, tento věrný syn svého národa Českého a spisovatel český, jenž r. 1677 vydal svůj „Výtah dějepisný", chodíval za věku chlapeckého se svou zbožnou matkou na pout do Staré Boleslavě. (*V. Beneš Třeb. Pravdou k životu.*)

Léta Páně 979. *Boleslav*, kníže Český, příjmím Pobožný, dne 8. měsíce června pojav některé služebníky své z příčiny náboženství, jel s nimi na pout do Boleslavě, aby to místo, kde sv. krev jeho stryce sv. Václava byla vylita, navštívil. A když tam přijel, plakal s velkým náboženstvím, žádaje od Pána Boha milostivého zpravování a svých hříchův odpuštění. (*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Léta Páně 1160. Když obraz Panny Marie *Staroboleslavské* zázračným způsobem nalezen a na poli vyorán byl, Čechové houfně k němu putovali a své potřeby Pánu Bohu přednášeli a skrze přímluvu Panny Marie vyslyšáni byli. I jiní národové z toho se těšíce putovali sem také na to místo, kde sv. Václav zavražděn byl. (*Jan Beckovský. Poselkyně díl I.*)

Jan Ignác Dlouhoveský z Dlouhé Vsi, světící biskup Pražský († 1701) a děkan v Německém Brodě sám poutníky do Staré Boleslavě vodil, potom však jako velekněz rád poutnických chrámů navštěvoval a v nich mše sv. sloužíval. (*Drahé kameny.*)

Léta Páně 1383. Sv. *Jan Nep.* před smrtí svou, učiniv k lidu velmi horlivě a poslední kázaní, se všemi se rozloučil a na to po několika dnech vedle svého pobožného způsobu do *Staré Boleslavě* k zázračnému obrazu Panny Marie putoval a tam svou duši Stvořiteli a Utěšiteli svému v Trojici Bohu jedinému též Marii Panně horlivě poroučel. (*J. Beckovský. Poselkyně d. I.*)

Roku 1600 zařídili *jesuité* putování katolíků k jeskyni sv. Ivana a k zázračnému obrazu Panny Marie do Staré Boleslavě. (*Poselkyně.*)

L. P. 1351 konal císař *Karel IV.*, otec vlasti české, s arcibiskupem Pražským Arnoštem pout do Staré Boleslavě, kde sv. Václav mučennickou smrt pro víru křesťanskou vítězně podstoupil. (*Císař Karel IV. J. Kř. V.*)

Sv. *Václav*, vévoda země české, navštěvovával města říše své ve výroční čas posvícení kostelů jejich. Tak přišel ke dni sv. Kosmy a Damiana (27. září r. 936) také do sídla bratrova v Staré Boleslavi, aby účasten byl slavných služeb Božích tam ke cti oněch dvou svatých konaných. (*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Léta Páně 938 Ke hrobu sv. *Václava* v Staré Boleslavi, tu, kdež zavražděn a pohřben byl, jak křesťané, tak pohané houfně putovali buď pěšky buď na vozích a hojných milostí i uzdravení dosáhli. (*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Léta Páně 981. Dne 27. měsíce září sv. *Vojtěch* šel na pout do kostela sv. Kosmy a Damiana, kteryžto kostel od sv. Václava mezi Prahou a Vyšehradem (kdež nyní říkáme v Slovanech, jinak v Emauzích v Novém Městě pražském) byl založen. V tom kostele když mši sv. odsloužil, do Boleslavě k krvi sv. Václava pospíchal a putoval a tam svou pobožnost vykonal. (*Jan Beckovský. Poselkyně*)

d) Na sv. Horu.

Bernhard Ignác hrabě z Martinic, nejvyšší purkrabí pražský († 1685), putovával čtyřikráte do roka na Svatou Horu nad Příbramí, tam pak modlíval se klečmo i za tuhé zimy přes dvě hodiny pod soškou Rodičky Boží. (*Drahé kameny.*)

e) Do Prahy.

Za císaře *Karla IV.*, otce vlasti české (1345—1378), přicházeli cizí poutníci do Prahy a navzájem putovalo se zase z Čech do rozličných proslavených míst pobožných v cizích zemích, jakož jmenovitě do Říma k sv. Petru, do Cách ku Panně Marii, druhdy i do Jerusaléma ke hrobu Božímu. Putování do Říma z Čech bylo zvláště valné

v čas milostivého léta roku 1350 a opět 1390.

(*Wác. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.*)

Mezi svatojanskými poutníky r. 1892 byla také stařičká a vetchá žena z Třeboně, 82letá *Anna Kubtová*, vdova po Aug. Kubtovi, obuvníku z Třeboně. Stařenka ta vykonala roku toho svatojanskou pouť do Prahy po padesáté. (*Čech.*)

Do *Prahy* pak přicházeli rok co rok, ano den co den vzácní i chudí ctitelové ku hrobu sv. Jana Nep., jeho přímluvě se odporučujíce, u př. Ferdinand I, Ferdinand II, Ferdinand III., Leopold I., králové čeští a přemnozí jiní. (*Kl. Borový. Sv. Jan Nep.*)

Roku 1370 neobyčejné množství poutníkův a jiných cizincův do *Prahy* přicházelo. Roku předešlého 1369 v den svátostí druhý pátek po velikonoci, 13. dubna, celé velké náměstí Novoměstské, kde se svátosti ukazovaly, lidstvem, namnoze z dalekých cizích zemí přišlým, přeplněno bylo, tak že všichni za to měli, že tolik lidí na jednom místě shromážděných nikdy ještě vidíno nebylo. (*Beneš z Weitmile.*)

Léta Páně 1060. Za knížete Českého *Spytihněva II.* k slavnosti přenešení sv Václava veliké množství lidu sešlo se na pouť k hrobu sv. Václava nejenom z Čech, ale i z jiných zemí, tak že těch poutníků více než jedna polovice před kostelem zůstati musela; protože ten kostel, od sv. Václava založený, ne velmi prostranný byl, ale malý a okrouhlý k podobenství tehdejšího kostela římského, v kterémžto kostele pražském na ten čas také tělo sv. Václava odpočívalo. Při tom byl také druhý kostel posvěcen, ale menší jako sínec, v kterémž leželo tělo sv. Vojtěcha v hrobě krásně ozdobeném. (*J. Beckovský. Poselkyně d. I.*)

Léta Páně 1388. Dvanáctý den po slavnosti velkonoční, to jest na den *Svátosti*, veliké množství lidu v Praze bylo. Někteří Pražané obávali se, aby se ti hosti měst pražských nezmocnili, ale oni jakožto lid nezbrojný a poutníci pobožní pokojně se chovali, kostely navštěvovali, almužny sv. chudým lidem hojně udělovali a modlitby své pokorně Pánu Bohu obětujíce na mnohých místech a zvláště hrobův sv. Václava, knížete, a sv. Vojtěcha slzy své mnozí vylévali, s velkým náboženstvím za své hříchy plakali a spatřivše v Novém Městě pražském při kostele Božího Těla svaté ostatky Pánu Bohu z toho veliké díky činili a do svých zemí pokojně z Prahy odešli. Moudřejší Pražané považujíce, co by mohl jeden každý z těch hostí a poutníkův utratiti, napočítali více než sto tisíc kop grošův pražských, skrze kteréžto shromáždění lidu Praha velice bohatla.

(*Jan Beckovský. Poselkyně díl I.*)

Léta Páně 1398. Po slavnosti velkonoční tak mnoho poutníkův k spatření *Svátosti* do Prahy přišlo, že skrze ně v městech pražských byl veliký nedostatek chleba, piva i vína, pro kterýžto nedostatek obecní lid pražský počal se proti těm poutníkům zdvihati; ale Pražané osadivše vojskem dobře svá města, mnoho vozův do Zřípska poslali a okolo Roudnice za sedm set zlatých neb dukátův obilí koupili, kteréžto když ouředníci přivezli, chudým lidem tak je prodávali, jak je sami tam na místě kupovali, a hned na všech mlejních také mleli a lid maje dostatek chleba ukojil se.

(*J. Beckovský.*)

Léta Páně 1369. Na den Svátosti, kterého se v Novém Městě pražském nad kostelem Božího Těla *ostatky* sv. lidí ukazovali: tak mnoho z Čech a jiných okolních zemí do Prahy poutníkův se sešlo, že počna od Zderazu až k jmenovanému kostelu, ano i všudy okolo něho nemohlo jim to místo neb Novoměstské trhoviště postačovati a je v sobě obsáhnouti, kteréhožto lidu do Prahy příchozího dle zdání moudrých mužů více než na jedenkráte sto tisíc se počítalo. (*J. Beckovský. Poselkyně.*)

Léta Páně 943. Lidé z rozličných krajin německých hlučně přicházeli do kostela sv. *Víta* na pouť k hrobu sv. Václava a tu se modlili, prosíce Pána Boha za milost a sv. Václava za přímluvu a od svých neduhů a nemocí uzdraveni byli. Toho jenom roku z francké země přišlo 50 mužův, 35 žen bolevokých, hluchých, němých a uschlé ruce majících, kteří zdraví si zde vyžádali. Boleslav, kníže, vida co se děje, srdečně plakal a daje každému

poutníku hojné dary, zlaté mince, do jich vlasti je propustil.
(Jan Beckovský. Poselkyně.)

f) Na rozličná jiná místa.

Léta Páně 1078. Dne jednoho kněz jménem Hrozek, jenž byl muž dobrého života a chvalitebného obcování, šel na pouť do kostela sv. Petra, jenž jest na *Budči*. *(Jan Beckovský. Poselkyně.)*

Dne 11. září 1884 navštívila Rakouská císařovna *Alžběta* poutní místo: „Maria Celli". Po obchůdce v okolí tohoto místa přišla císařovna o 6 hodině večer do kostela, klekla před milostivým oltářem a setrvala po celé slavné požehnání. Na památku návštěvy poutního místa darovala vznešená paní kostelu zlaté srdce, ozdobené drahokamy a umělý mosaikovaný obraz, představující zbičovaného Spasitele (Ecce homo!). Obraz ihned zavěšen na zeď, srdce ku přání císařovny ověšeno má býti milostné soše Panny Marie. Druhého dne přijaly v tomtéž kostele Tělo Páně arcivévodkyně Valerie a její družka princezna Auerspergova. *(Čech.)*

Ku Panně Marii Montserratské na vrchu u *Cizkrajova* na Moravě konali ku konci XVIII. století i vysocí šlechtici pouť a tam pobožnosti své vykonali, na př. hrabě Lothar Fr. z Osteinu; hrabě Josef z Debliua, jenž častěji v průvodech pěšky chodíval ze St. Hobzí, jeho manželka roz. hraběnka Braidova, generál Antlau, kanovník olomoucký Karel z Rosenthalu, hrabě Julius Hardegg a jiní.
(Kar. Eichler. Poutní místa.)

Bl. *Jan Sarkander* (nar. ve Slezsku 1576) stav se farářem v Holešově na Moravě, vydal se v červnu 1619 na pouť do Čenstochova v Polsku, kdež před obrazem Rodičky Boží modlitby své s mnohými slzami před Bohem proléval. *(Kl. Borový.)*

Chodové mají mezi sebou zařízeno několik katolických spolků, a zvláště na poutě Marianské chodí daleko k Dobré Vodě, na sv. Horu a do Bavor do Nových kostelů.
(Fr. Wildmann. Vlast 1888.)

Boleslav III. Křivoústý, král Polský (1102—1139), začasto putoval k hrobům sv. Egida, sv. Štěpána a sv. Vojtěcha. *(Mart. Gallus. Děj. pol.)*

Sotva tři léta po smrti sv. Vojtěcha († 997), minuly a již císař *Ota III.* sám vykonal pouť ke hrobu jeho do Hnězdna (1000).
(Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.)

Leopold I., císař Rakouský, jako Ferdinand II. a III. putovali k sv Janu pod Skálou uctít sv. Ivana
(Fr. Krásl. Arnošt hr Harrach.)

Od r. 1598 v oblibu vešla, zvláště u šlechty, pouť ke hrobu sv. *Ivana* při klášterním chrámu benediktinů u sv. Jana pod Skálou. Dne 2. července 1600 vyšel z kostela strahovského průvod 300 účastníků s kříži a korouhvemi i s hudbou, zpívaje litanie; slabí jeli na voze, ostatní kráčeli pěšky, mnozí sňali svou obuv a nedbajíce častých přeháněk deště, jimiž promokli, na večer stihli k sv. Ivanu, kdež se zpovídali a dlouho do noci na modlitbě trvali. Noc přespali buď pod širým nebem aneb ve stanech ze chvojí, a na úsvitě zase šli do chrámu Páně na služby Boží. A tak byla ta pouť konána rok co rok. *(Schmiedl.)*

Jan Filipec, biskup Velkovaradinský, důvěrník a miláček krále Uherského Matyáše (nar. v Prostějově na Moravě roku 1431), když se r. 1478 v Praze zdržoval, vybral se na pouť k 14 sv. Pomocníkům do Kadaně. *(Ant. Rybička.)*

Alexandr II., od roku 1855 car Ruský, sám putoval do Kyjevské Lavry pečerské a do kláštera solovejského na Bílém moři s carevnou. *(Jan Vaclík.)*

Ferdinand II., císař a král Český (1620—1637), v mladém věku svém za nejlepší přípravu k dílu tak bohumilému (aby totiž katolickou víru rozšiřoval) podnikl pouť do Italie, kamž se vydal léta 1598. V Loretě učinil slib, že ze zemí zděděných vyplení všecky sekty a bludy, i kdyby proto o svůj život měl přijíti. *(Ant. Gindely.)*

Florian Jetřich Žďárský ze Žďáru, pán v Tachlovicích, Jenči a Hostivicích, vykonal roku 1621 s manželkou svou pouť do Lorety ve Vlaších, chtějíce sobě tam vyžádati dědice mužského.
(Ant. Rybička.)

Hrabě *Karel Josef Radvit de Souches*, jenž roku 1701 vládu v Hlubokých Mašůvkách na Moravě nastoupil, brával

se častěji pěšky s processím ze svého zámku jevišovického do Mašůvek a trvával tam příkladně a mnohé radostné slzy prolévaje na pobožnosti.

(*Fr. Poimon.*)

Do *Nepomuku* již v první polovici XVII. století, konaly se processí, v nichž se osadníci i se správci svými duchovními súčastnili, zvláště pak v čas moru v Čechách r. 1649 a 1681 zuřícího. (*Kl. Borový. Sv. Jan Nep.*)

Nikde nepěstuje se tolik poutí jako u *Podlužanů* na Moravě a to velice daleké. Jsou ženy na Podluží, které byly třicetkráte ve Vambeřicích, v Prusku, dvacetkráte v Marii Celli ve Štýrsku a několikrát v Praze, menších poutí do Šaština uherského, do Žarošic a j. nepočítaje.

(*Jan Herben. Květy. 1883.*)

Nikde po Slovanstvu neputuje se tak horlivě jako v *Polsku* k hojným obrazům zázračným. (*J. Perwolf. Děj. pol.*)

Rylský klášter v *Bulharsku* navštěvují četní poutníci, jichž na některý svátek přijde do 2500, ba po válce poslední ruskoturecké, když na místo krušných dob a nejistot nastoupil mír a nevídaná bezpečnost, přitáhlo najednou prý 6000 lidí se stejným počtem koní. Každé město nebo kraj má svůj svátek, na který putuje do rylského kláštera. Nejvíce poutníků přichází na Velik den, velkonoční neděli.

(*Konst. Jireček. Cesty do Bulh.*)

Vzácný příklad pobožnosti viděl český i německý lid v Čechách r. 1596, kdy větší počet paní ze šlechty s fraucimorem a služebníky, provázeny dvěma kněžími podnikly dalekou pouť do *Šejnova u Krupky*. V čele byla ovdovělá paní Marie Manriquez z Pernšteina, s ní dcery Alžběta, hraběnka z Fürstenberka, Polyxena z Rožmberka, Františka panna. Dílem šly pěšky, pokud nohy stačily a dílem se vezly a 28. května stihly do Kadaně; tam zdržely se dva dni na pobožnostech v kostele 14 Pomocníků, jemuž darovaly stříbrný kalich a jiné vzácné paramenty a chudým mnoho almužny rozdaly. Dále putovaly přes Chomútov a Most do Šejnova, kdež se zdržely dva dni na Marianské pobožnosti. Po pobožnosti odebraly se do Roudnice.

(*Schmiedl. Sbor. hist. krouž. seš. 3.*)

Léta Páně 985. Svatý *Vojtěch* na rozličná svatá místa jest putoval, předně: do města Turonu, v němžto hrob sv. Martina, biskupa, navštívil; odtud dále jda, přišel do Paříže a tam u hrobu sv. Dionysia Areopagity své vroucné modlitby s vyléváním mnohých slz konal. Z Paříže přišel do Floryaku, kdež tělo sv. Benedikta v klášteře nalezl a počestně uctil.

(*Jan Beckovský. Poselkyně díl I.*)

U sochy Panny Marie na *Vápence u Frýdku* ve Slezsku vykonali pouť a pobožnost roku 1744 kníže biskup Olomoucký Lichtenštein; roku 1745 král a královna Polská a Saská i s královskými princi. (*Jos. Kar. Schipp.*)

Pověra.

I. Vůbec.

1. Jest hnusná; známka nevěry.

V jisté vesnici *Bogrujského* kraje v Rusku nalezen r. 1883 ráno na židovském hřbitově otevřený hrob nedávno pochované židovky, jejíž mrtvola bez hlavy ležela v hrobě nezahrabaná. Uhodlo se ihned jakým způsobem a z jaké příčiny byl asi zpáchán hnusný ten čin. V sousední vesnici zuří totiž dobytčí mor, a jelikož mezi tamějším ruským lidem panuje pověra, že možno zahnati mor, když nemocný dobytek kostmi z mrtvého těla se podkuřuje, tu zajisté sedláci z blízké vesnice dopustili se tohoto zohavení mrtvoly.

(*Novosti*)

Vaněk Hudl, rybníkář, ten v Železných Horách zabil ženu, vykuchal dítě, uřezal mu pravou ručičku a vytahoval z ní žilky na prst zdělí, a když jsme přišli do krčmy, tehdy ručičku vyndal na kamna, aby uschla, a když chtěli komu škoditi, tehdy otočil tu ruku žíl-

kami a na každý prstek přilepil voskovou svíčku malou a když svíčky hořely, v tom domě žádný neprocitl, by ním házel. To udělali v jedné vsi u Lohovic, Vaněk vstrčil tu ručičku na jakous hůl a svíčky na ty prsty dal a oknem ji na stůl postavil do prostředka. (*Zik. Winter. Kult. obr. č. měst.*)

2. Vlastnosti:

a) jest pošetilá.

Adam Václav, kníže Těšínský (1595—1617), byl velmi pověrčivý. Tak poslal k jedné babě, zdali by se s dobrou potázal, kdyby frýdecké panství nazpět koupil. Baba odpověděla, že nikoliv, a kníže Adam upustil od svého úmyslu. Později se tázal baby, zdali bude míti na vojně štěstí a zdali narodí se mu syn. — Adamově sestře Sibyle věštila ona baba, že přiměřeně se vdá. Toto proroctví se však nesplnilo, neboť Anna Sibyla se vůbec ani nevdala. (*Fr. Sláma. Děj. Těšínska.*)

Dne 31. října 1619 byl nově zvolený král Český *Bedřich Falcký* v Praze slavně uvítán. Den příjezdu králova byl pošmourný a nad míru větrný, což mnozí považovali za málo potěšitelné a dobré znamení budoucích věcí. Také se vypravuje, že proti pěchotě královské, když v pořádku svém táhla, přiletěl celý roj včel, kterýž kdosi z pěchoty do klobouku shromáždil a ssebou do Prahy přinesl. Oznámeno také, že téhož dne 31. října po celé Praze ani jeden člověk nezemřel, ani žádné mrtvé tělo nebylo pochováno; což v tak lidnatém městě považováno za náhodu velmi příznivou. I příhoda s včelami vykládána za příznivé znamení. Než bitva na Bílé Hoře dne 8. listopadu 1620 učinila panství Bedřichovu v Čechách konec. (*Ant. Gindely.*)

V noci na Blagovest (Zvěstování Panny Marie 25. března) v Berkovicích v *Bulharsku* octneme se tu jako při nějakém pohanském posvícení; sedláci nedávají voly na přípřež, podkurují dobytek a při měsíčku řinčí řetězy okolo domův proti „zmojům“. Obyčej ten je rozšířen po celém Bulharsku. (*Konst. Jireček. Cesty po Bulh.*)

Pan Záviše z Falkenšteina, byv roku 1288 na hrad pražský ku králi Václavovi II. pozván, aby napotom s králem jel na křtiny syna svého, chtěl se královně *Gutě* zavděčiti, přinášeje jí darem skvostný závoj velmi uměle utkaný; však mladá královna, naposlouchavši se již drahně o tom, že pan Záviše umí čarovati, bála se na ten závoj i rukou sáhnouti, aby v něm nějaké zlé kouzlo ukryto nebylo, i dala jej potom co zlé pokušení a dílo ďáblovo do ohně vrhnouti. (*Děj. česk.*)

Huculové na pohoří karpatském všudy ještě vidí čáry a divy. (*Jan Wahylewič. Čas. čes. Mus. 1839.*)

Kuká-li *kukačka* ponejprv na východ slunce, oznamuje lidu štěstí, požehnání, úrodu a j, kuká-li na západ — neštěstí, neúrodu, drahotu, mor, hlad, vojnu atd. Nekuká-li před sv. Janem, bude neúrodný rok nebo kroupy potlukou; po sv. Janě říká se: kukačka nám neúrodu, pohromu a drahotu na letošní rok už odkukala. — Kdo ji ponejprv slyší, je-li hospodář, táže se kolik let bude živ, jak drahé bude obilí atd.

Roku 1612 byl *Matyáš*, král Český (1611—1619), za císaře Německého zvolen. Nežli se král na cestu vydal, přihodilo se na hradě pražském, že starý orel, jejž mnoho let na hradě v kuchyni královské chovali, a jenž od drahného času nikam nelítal, vyletěv rychle do povětří, posadil se na krově pokoje královského, což hned všickni v tehdejší pověrečné době pokládali za šťastné znamení budoucí důstojnosti krále Matyáše. (*A. Gindely.*)

Pasovští, když r. 1611 za císaře a krále Rudolfa II. do Čech vpadli a na Malé Straně se zdržovali, oznámili bratru Pavla Skály, že jim věrně sloužil, jakým prostředkem jsou bezpečni před střelbou a všelijakým zraněním. Mát prý každý z nich zakouzlený a zabojený svěcený oplatek v tom tlustém místě na ruce nad loktem; a když ráno hned jak vstane, nad tím oplatkem odříká jistou formuli, že potom celých 24 hodin se nemusí obávati žádné škody na svém těle od zbraně jakékoli. Že takováto žoldácká sběř skutečně všelikých pověr a čar se přidržovala, o tom jsou i jiné bezpečné zprávy. (*Pavel Skála.*)

Na jízdě své pozoroval jsem, že ženy, vidouce pocestné, zůstanou státi, aby nekřižovali jich cestu — pověra, která se vyskytá v *Srbsku*, ale v Bulharsku je vzácná.

(*Konst. Jireček. Cesty po Bulh.*)

Když za povstání *stavů Českých* roku 1619 hrabě Thurn, vůdce stavovský, s pomocí Uhrů jal se postupovati výbojně k jihu, aby se Vídně zmocnil, přihodilo se několik obyčejných věcí, které pověrčiví vojáci za dobré znamení považovali a o svém budoucím štěstí proti nepříteli byli přesvědčeni. Nejprve vítr praporci vesele třepetal. Dále zajíc, jenž byl z lože svého vyrušen, utíkal stranou, kde měl Dampierre, vůdce císařský, své ležení. Konečně krkavci sami vyletujíce, ukazovali vojsku cestu k ležení nepřátelskému. Avšak nezdařený výsledek dokázal právě opak. (*Ant. Gindely.*)

Při povstání *stavů Českých* počal dne 8. července 1619 generální sněm v Praze, v němž se konfederace zemí koruny České utvořila. A tu když se průvod vracel z kostela, kdež odbývány služby Boží, na hrad pražský, okolek bílý obklopil slunce jako věnec, což všickni považovali za velmi dobré znamení a s velikou chutí se pak pustili do práce sněmovní. Avšak bitva na Bílé Hoře dne 8. listopadu 1620 poučila je jinak. (*Ant. Gindely.*)

Vladislav Jagiello, král Polský († r. 1434), prvé velkokníže Litevský, kdykoliv z domu vycházel, obrátil se třikráte na patě o jedné noze; při mši sv. pak, když kněz sv. hostii pozdvihoval, pokaždé bával, leže na zemi, kousek třísky do úst, rozkousal ji a hodil na zem. Snad že to byl ještě pozůstatek z modlářství, v němž, než se králem Polským stal, se nalezal.

(*Aug. Schlözer. Děj. Litvy.*)

b) Jest škodlivá.

Prokop Diviš, farář, vynálezce bleskosvodu (nar. 1696), postavil si již r. 1754 dne 15. června u svého obydlí v Přímětičích bleskosvod. Roku 1754 bylo v Přímětičích veliké sucho; rozmrzelí sedláci v okolí Přímětic přičítali pak věc kouzelnickému působení tajemného stroje. I shlukli se jednoho dne, přístroj strhli a rozbili. Dal tedy Diviš přístroj odvézti do Luky, kde posud pečlivě se chová.

(*Jos. Klika. Jarý věk. 1883.*)

Roku 1547 povstal v dubnu strašný požár v Moskvě, při němž i 1700 mužů a žen mimo děti zahynulo. Po ohni vzbouřil se lid, udávaje, že oheň čarami povstal; ba i carovi *Ivanu IV.* pošetilost tu namluvili zpovědník jeho, Skopin — Šuiski a jiní. Car ustrnut dal záležitost tu vyšetřiti a tu všickni po dvou dnech zvolali: „Glinski, kněžna Anna, její matka, vyňali prý mrtvému srdce, vhodili do vody a vodou tou, pokropili město a proto povstal oheň.“ A tu rozkácený lid v kostele, kamž se strýc carův utekl, ubohého zavraždil a mrtvolu soudcům předhodil. I domy Glinských byly od rozzuřeného lidu vydrancovány

(*Arn. Herrmann. Děj. říše Ruské.*)

Jednou zpozorovalo služebnictvo arcibiskupa Polockého svatého *Josafata* († 1623), že se v paláci ztratilo jakési náčiní stříbrné. Aby totiž našli zloděje, usnesli se služebníci, že pověrou snadno se dopídí pachatele pravého; neboť ač tolikráte jim zapovězena byla všeliká pověra, přece tu a tam se našly i v paláci Josafatově pověrečné návyky. Přinesli tedy sýr, jejž na kusy rozkrájeli, na každý pak pověrečná slova napsali. V pátek tu a tu hodinu po přísném postu mají se dáti do něho. Kdo by nebyl v stavu, shltnouti svou částku, tenť prý vinen. I stalo se, že jeden ubohý sluha vskutku nemohl sníst svůj sýr. Tu se všichni naň shrnuli, volajíce: on že jest zloděj a dělali povyk, že se hluk až do komnaty dostal arcibiskupské. Rozhorlen Josafat pro takovou nezvedenost a ještě více pověru, činil jim přísné výčitky a ubožáka vzal sám do své ochrany; ale což, když nepřestávali domácí si jeho dobírati, a prstem naň ukazovati, jelikož on byl tuto krádež spáchal. I chtěl je arcibiskup sám usvědčiti o jich zlém nařknutí a nevinnosti člověka. Po svém obyčeji utekl se k modlitbě. A za chvílku již toho pravého našli, tak že byla patrna jich nesprávnost a jeho nevinnost. Od té doby nestalo se nic více v residenci,

která se podobala svatyni, v níž se pěstovala všaká ctnost.

(*Jakob Susza.*)

Stavba mostu *Kadina* v Bulharsku podařila prý se teprve, když byla zazděna žena nejmladšího majstora. Mistři, tři bratří, viděli, že most žádá oběti, a smluvili se, že tu z žen svých, která nazejtří ráno nejdříve přijde ke stavbě, nesouc jídlo pracovníkům, zazdí, a sice do prostředního oblouku. Starší dva bratří ještě večer ženy své vystřehli, aby k mostu ráno nechodily; tím způsobem osud stihl ženu nejmladší. Nebohá plakala a si vyprosila, aby jí aspoň nechali oči a prsa otevřeny, aby mohla nemluvňátko své vidět a kojit.

(*Kon. Jireček. Cesty po Bulh.*)

Roku 1494 byl v Trutnově jakýs *Kolb* z vraždy své manželky viněn. Právo dalo ho přivésti k mrtvole a poněvadž z těla krev chlípěla, byl manžel nalezen vinným smrti své ženy.

(*Hüttel. Chron. Traut.*)

Roku 1191 bylo v *Kuronsku* zatmění slunce a obyvatelé byli toho mínění, že kněz jejich Didrich chce slunce sníst a proto hleděli se ho zmocniti, aby ze msty ho zabili. Didrich jim však unikl a když nemocného napotom uzdravil, získal si opět jich přízně.

(*Ludv. Gebhardi. Děj. Kuronska.*)

O životě a smrti císaře a krále Českého *Rudolfa II.*, zemřelť dne 20. ledna 1612. rozhodla nejvíce ta okolnost, že touto dobou zcepeněl jeho zamilovaný lev. Tycho de Brahe byl totiž tvrdil kdysi, že císař a lev mají tutéž planetu. Z toho tedy, že lev právě dokonal, soudil Rudolf, že i jeho smrt jest neodvratná a že snad nastoupí co nejdříve. (*Čes. mor. Kron.*)

Chce-li kdo *zloděje* vypátrati, vezme bibli, vstrčí mezi listy, obsahující Evangelium sv. Jana, nůžky a sváže knihu tak, aby na nůžkách visela. Na to uchopí nůžky a pověsí uchem na malík, modle se: „Svatý Jene, Kiliane, prosím Vás pro rány Páně, povězte, zda tu věc ukradl N.“ Nyní jmenují se osoby, na něž je podezření, jedna po druhé a u které se kniha otočí, ta jest zlodějem.

(*Fr. Čelakovský. Čas. Mus. kr. Čes. 1855.*)

3. Odstraňuj!

Ještě za knížete *Břetislava II.* (1092—1100) zachovávali mnozí v Čechách staré pohanské svátky jarní, letní a zimní, a tu výslovně rozkázal kníže, aby byly stavovány pověrčivé obyčeje za letních svátkův, neboť prý v úterý a ve středu po svatém Duchu činili ještě lidé všeliké oběti u studánek a nad vodou, zabitou drůbež a jiné oběti přinášeli, a skřítky, šotky a jiné modly za prospěch a pomoc prosili. Mnozí též ještě pochovávali své mrtvé v lesích, na rozcestích, křižovatkách a starých pohanských pohřebištích, a obyčejem pohanským kobky tam stavěli, aby tu duše předkův odpočinku dosáhly. Jiní ještě provozovali všeliké pohanské obřady nad mohylami čili homolemi mrtvých, duše jejich vzývali, tváře škraboškami přikrývajíce, zpívali, tancovali a divoké skoky vzhůru činili. Že pak tyto staré obyčeje a pověry, ač již přes dvě stě let Čechům světlo sv. Evangelia svítilo, nechtěly konec vzíti, a vždy mnohým lidem ještě rozum mátly, ohlášeno po vší zemi velmi přísně, aby se nic takového více nedálo. (*Děj. česk.*)

Konrád Fischer, probošt Borovanský, dal na místě, kde se dle pověsti Žižka naroditi měl, postaviti kapličku sv. Janu Křtiteli posvěcenou a pak poručil podtíti dub, u kterého matka Žižkova poroditi měla, poněvadž prý kováři, zámečníci, tesaři i jiní na tento dub lezli, větve usekávali, z nich k svým kladivům a k sekerám rukověti dělali a pověrečně tomu věřili, že skrze ty rukověti oni řemeslníci větší síly nabývají. (*Jan Beckovský. Naděje.*)

Dne 17. února 1135 stal se probošt u sv. Petra a Pavla na Vyšehradě *Jan* biskupem Pražským. Nejznamenitější dílo jeho jest, že zcela zapudil pověry, jakých se při pohřbech užívalo.

(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Jan Očko, arcibiskup Pražský (1364—1378), nařídil r. 1366, aby pověrečný způsob, jímž u prostřed času postního obraz smrti za říkání rozličných propovědí a písní se nosil a konečně do řeky uvržen byl, přestal, jinak

interdikt (klatba) uvržen byl na místo, kde způsob ten zachováván byl.

(*Ant. Frind. Kircheng. Böhm.*)

Císař *Karel IV.*, otec vlasti naší (1346—1378), zavedl novou formu při skládání přísahy, kteráž formule dávala místa všelijakým úskokům a podvodům a stávala se i nebezpečnou pro přísahajícího za jakési pověry pohanské. Třásl-li se na př. někdo, když takovou dlouhou přísahu před soudem odříkával, podřikal li se aneb zajíkal-li se, tu hned již tím samým při svou ztratil. Říkávalo se totiž, že prý Bůh sám jeho paměť anebo jeho smysly zmátl, a že tudíž Bůh sám ho odsoudil. Případy takové nazývaly se vůbec zmatkem. Císař Karel, byv upozorněn, k jakým podvodům, úskokům tato nešvara vede a kterak se zakládá na pohanských pověrách, zasadil se r 1368 na sněmu zemském o to, aby hned zrušena byla. I ustanoven byl krátký způsob přísahy.

(*Císař Karel IV. J. Kř. V.*)

Jan Mauric Gustav, hrabě z Manderšaidu, arcibiskup Pražský (1733—1766), také nařízení uděloval, vedle nichž kazatelé u vykořeňování pověr zachovati se mají.

(*Čas. kat. duch. 1836.*)

Antonín Petr, hrabě Přichovský z Přichovic, arcibiskup Pražský (1764—1793), vydal r. 1775 pastýřský list k věřícím, napomínaje jich, aby nebrali útočiště své k faráři Janu Gassnerovi, který v sousedním Bavorsku (v Ehvangách, také v Řezně a jinde), rozličné nemoci zaklínáním zlého ducha vyhojiti přisliboval, a tudíž mnohé lidi v pověře utvrzoval. Císař Josef II. i papež Pius VI přísnými zákazy tuto nešvaru konečně odstranili.

(*Kl. Borový. Děj. arcid. Praž.*)

Jeronym Rozražewski, hrabě polský, biskup Kujavský († 1600), mýtil hojně nepořádky, pověry a jiné zlořády v diécesi své (*Děj. pols.*)

Svatý *Štěpán*, král Uherský a Chorvatský a spolupatron český († 1038), prohlásil národu zákon, jímž pod uvarováním přísných trestů zapovídá hověti pověrám pohanským.

(*Drahé kameny.*)

II. Zvláštní druhy.

1. Alchymie.

a) Zabývali se jí.

Alchymie v *Čechách* nalezala přívržence své již v první polovici XIV. století, přinesliť umění to učenci češti a synové šlechticů z vysokých škol italských a francouzských. Z počátku umění to se tajilo, ale za císaře a krále Karla IV. přišli italští adepti do Čech a umění to zde rozšiřovali. I Arnošt z Pardubic, první arcibiskup Pražský, a arcibiskup Albik se jí zabývali. Také arcibiskup Konrád z Vechty horlivě jí oddán byl a později také císařovna Barbora Celská, vdova po císaři Sigmundovi, za pobytu svém na Mělníce a v Hradci Králové prakticky ji prováděla a četné alchymisty k sobě vábila. V Praze byla r. 1447 laboratoř alchymistická v domě knížete Václava Opolského na Dobytčím trhu zřízena; podobnou dílnu měl kníže Hynek Minsterberský v Kutné Hoře. — Z počátku XVI. století zabývali se v Čechách alchymií četní páni a rytíři jako Petr Klenovský z Janovic, Haiman Krušina z Lichtenburka, Jindřich Špetle z Janovic, Michal Pluman z Kynšperka a j. Zvláštním příznivcem alchymie stal se Vilém z Rožmberka, jenž zřídil laboratoře na Krumlově a v Třeboni, kdež po mnohá léta hemžilo se domácích i cizích alchymistů, kteří ho o ohromné sumy peněz připravili. I Jan z Hazmburka se jí ku vlastní škodě zabýval. U obou těchto šlechticů laborovali vášniví alchymisté Bavor Rodovský z Hustiřan a Václav Vřesovec z Vřesovic, kdežto nejvyšší mincmistr Petr Hlavsa z Liboslavě měl alchymistickou kuchyni v Kutné Hoře. — Nejvyššího rozvoje došla alchymie v Čechách za císaře Rudolfa II., jenž sám byl nejhorlivějším pěstitelem jejím a mecenášem adeptů, kteří se ze všech zemí k němu hrnuli. V pověstné hradčanské laboratoři pracovali pověstní angličtí zlatodějové John Dee a Eduard Kelley a němečtí Filip Jak. Güstenhöfer, Jan Jind. Müller, řecký dobrodruh Marco Bragadino a Vlach Alex. Scotta. Alchymii hověli i učenec u dvora císař-

ského jak Tadyáš Hájek z Hájku, Tycho Brahe, Šimon Tad Budek atd. — Za války třicetileté byli jí oddáni: hrabě Jan Humprecht Černín z Chudenic, hrabě Jindřich Šlik. — Ba ještě v XVIII. století zabývali se zde hrabě Eugen Václav z Vrbna, pak Josef Mladota ze Solopisk, jenž ve Faustově domě v Praze pověstnou větrnou vodu vyráběl, dále Jan Václav Astfeld z Vydří, konečně hrabě Jiří Kristian z Waldšteina, jenž ještě roku 1765 pověstného dobrodruha Casanovu jakožto zlatoděje z Paříže do Duchcova přivezl. Posledním pak alchymistou českým byl Kryštof Bergner, rodák chomútovský, v jehož pražské laboratoři pracovalo mnoho adeptů německých. ku konci XVIII. století zanikly v Čechách všecky alchymistické pokusy.

(Ottův Slov. nauč.)

Rodovský Bavor mladší z Hustiřan († 1600) proslul co alchymik a hvězdář. Hlavním zaměstnáním jeho na statku Radostovu v Hradecku byla alchymie a to v té míře, že byl jedním z nejhorlivějších zlatodějů času svého, jsa proto také v nemalé lásce u pp Viléma z Rosenberka a Jana Zbyňka Zajíce z Hasenburku, ba i dobře znám u samého císaře Rudolfa II.

(Primus Sobotka.)

Jan Zahaňsky, jenž mnohých násilí a ukrutností se dopustil, statků svých pozbyv dal se na dělání zlata. Zemřel r. 1504. *(Fr. Bláma. Děj. těšínské.)*

Carolus Widman z Augsburku ten také alchymisty fedroval. — Léta Páně 1565 Magister Antonius Michael již znám byl panu vladaři Rosenberskému o jeho podvodech mnoho by bylo psáti. — Léta 1570 Nicolaus Reusperger, mathematicus (jakož se tituloval), z Jochimsthalu v tom se slyšeti dal, že vynalezl motum perpetuum, taková věc, o níž žádný od počátku světa nevěděl, a to kolo vyrýsované pánu odeslal, jen aby něco na pánu vylouditi mohl. — Dne 23. Martii l. P. 1583 přijel pan vladař na Krumlov, jměv tu také některé laboranty, jenž pracovali o nejtajnější moudrost a vyhledání kamene filosofického. Dne 28. Aprilis l. P. 1588 poznamenáno vlastní rukou pana Viléma z Rosenberka: „Toho dne vsazeno do díla a začasto od písaře třeboňského; nebo pan Eduardus dal písaři tincturam, aby dělal.“ Než co tingováno, zlato-li, či stříbro, a jak mnoho, nenacházím a s jakým užitkem, ale sotva, nebyl-li to podvod

(Václav Březan. Život Vil. z Rosnb.)

Petr Vok z Rožmberka (nar. 1539) zdržoval se v pokročilejším stáří neustále na Třeboni. A zde si krátil dlouhou chvíli vedle politiky také alchymií. *(Ant. Gindely.)*

Mikuláš z Řesné, urburář na Kaňku, úředník na Horách Kutných, zanášel se více alchymií, nežli rozumným spravováním hor. Proto byl také r. 1612 složen z úřadu svého. *(Ant. Rybička.)*

Joachim ze Šternberka, pán na Radnici († 1808), zabýval se v mládí svém i alchymií. *(L. Svoboda.)*

Václav z Vřesovic, rada a komoří arciknížete Ferdinanda v Bišicích († 1585), ačkoliv byl muž vzdělaný a nábožný, nicméně dle tehdejšího způsobu astrologií a alchymií se zanášel a fedroval nejednoho ze současných zlatodějských dobrodruhů, zvláště pověstného Manlia Syria. *(Ant. Rybička.)*

b) Podvádí a škodí jmění.

Nějaký pokladač, alchymista *Mag. Antonius Michael z Ebersbachu* hubil pana Viléma z Rožemberka, jenž žil v XVI. století netoliko velice na penězích, ale i na zdraví svými čarami. I jest hned po smrti Vilémově nařízením Petra Voka z Rožemberka hejtmanem krumlovským Mikulášem Šreiberstorfem jat a vězením dostatečným obdařen. Ten potom do vězení temného, dobře opatřeného v bráně zámku, kdež dnem i nocí ponocovali, dán a jako pes život svůj dokonal. Přiznal se ve vězení tom, že lidem do 78.000 kop míš. rozpůjčil; Petr Vok z Drážďan okolo 20 000 kop na penězích hotových pokladače tohoto dostal.

(Aug Sedláček. Hr. a zám.)

Jan Zbyněk z Hasenburka, pán na Budyni, Mšenem, Hostinicích a Brozanech, president nad apelacemi († 1616), zabývaje se spolu alchymií, upadl v takové dluhy že věřitelové po jeho smrti veškeré jmění uchvátili, a dětem jeho pranic nezbylo. *(Ant. Maloch.)*

Léta Páně 1591 Měsíce máje i před

tím dráhný čas *Eduardus Kelleus*, Engellender, jměv pro své umění v alchymii, však více schytralé než pravdivé, veliké slovo, tak že i J. M. císař Rudolf jeho práce užiti žádal, za tou příčinou v Praze zůstával a v laboratorium císařském netoliko ve dne, ale druhdy i celé noci zůstával; než jakkoli přehlídl, upadl ve velikú nemilost, tak že J. M. císař, když z Prahy ujel, mandáty svými otevřenými jej stíhati a jatého na hrad pražský dodati poručiti ráčil.

(Václ. Březan. Život Vil. z Rosmb.)

Pan *Vilém z Rožmberka*, jenž v XVI. století žil, po příkladu souvěkých velmožů hověl také choutkám alchymistickým, propůjčuje čarodějné kuchyni zlatotvůrců místa na panském svém sídle na Krumlově. Václav z Vřesovic a Petr Hlavsa byli tehdá patrony alchymistické kolonie krumlovské, v níž setkáváme se také s přišernou Hektatou v postavě Salomeny, kouzelnice. Dovední kejklíři jali stárnoucího Rožmberského pána, brzy v jemně tkaná tenata klamů tou měrou, že jim divné zápisy od sebe činil, jako i nějakému Krištofu z Hištemberka, hejtmanu, když lživě dal se slyšeti, že dvě tajnosti umí: předně v měsíci jednom stříbro ve zlato proměňovati s pateronásobným užitkem, za druhé z jedné hřivny stříbra tři loty čistého zlata vytáhnouti. Úlisný podvodník sliboval ještě hory, doly a napjal zvědavost pánovu tou měrou, že zapsal se mu konečně 6000 dukáty.

Lehkověrnost pánova šla již tak daleko, že pojímal vážně i patrný čirý nesmysl, jakým byl návrh jednoho z alchymistů, který navedl jej, „že zlato v zemi jako jiná semena, když se k tomu připraví, růsti může a tudíž vymluvil na pánu 80 dukátů a sevřel je v jistém místě do země, pokropovav je k tomu strojenými vodami. Za některý den šejdíř dohlédnuv k nim a když svou chvíli uhlídal, vybral „semeno“, vyvázl pryč a tak pána podvedl. *(Václav Březan.)*

Michal Sendziwoj, *Sendigovius*, pověstný svého času alchymista († 1646), takovou měl pověst, že jej král Polský Sigmund III. povolal ku svému dvoru; také u dvora císaře Rudolfa II. dobře pochodil. Konečně však lid dlouho klamaný poznal, že je Sendziwoj pouhým dryáčníkem a podvodníkem Pozoruje všeobecnou rozhořčenost prchl z Polska r. 1617 na statek svůj ve Slezsku, kdež žil až do smrti své.

2 Astrologie.

Zabývali se jí; jest pošetilá a škodlivá.

Dne 7. května 1458 korunován jest *Jiří z Poděbrad* na krále Českého. Však nežli se králi koruna na hlavu postaviti mohla, muselo se čekati asi hodinu na znamení k tomu dané; neboť v onom věku silně se věřilo v to, že postavením planet na nebi řídí se osudy lidské, a dle předpisů tehdejších hvězdářův, nesměl nový král korunu dříve na hlavu si dáti postaviti, až planety takovému skutku příznivé postavení míti budou. I veliký duch jako bez odporu byl král Jiří, podlehal vplyvu pověr takových

(Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.)

Ve válkách Slezáků proti Jiřímu, králi Českému (1458—1471), utrpěli Slezáci velmi mnoho, a tu ve shromáždění jednom ve slezském klášteře třebenickém naříkal také *Konrád Černý Olešnický*. Někdo z přítomných prohodil, že jest to rána od Boha, planetami na nebi ohlášená, jak to hvězdáři vykládali. Avšak kníže Konrád okřikl ho, řka: „Co ty báješ o planetách na nebi, které nikomu nic neškodí! Kdyby nebylo divu zlořečených planet ve Vratislavi, probošta a kantora (t. j. Düstera a Tempelfelda), kdyby je byl čert pobral před dvacíti léty, neměli bychom těch válek; oni jsou ti ďáblové planety, kteří svou nezladností uvedou nás ještě na mizinu všecky.“ Na ta slova celé shromáždění se rozesmálo, a byl při tom také jeden kanovník vratislavský, kolega těch planet.

(Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.)

Léta Božího 1439 den sv. Viktorina, umřel poctivý muž mistr *Krišťan*, hvězdář a farář Svatomichalský v Starém Městě pražském. *(Staří let. čeští.)*

Z hvězdářů za císaře a krále *Rudolfa II.* (1576—1611) byli Tycho de Brahe a Keppler poctivými muži a

učenci, ostatní všickni hvězdopravci a alchymisté byli většími neb menšími dobrodruhy, šarlatány a podvodníky, kteří z vášní a slabostí královských ve svůj prospěch těžiti dovedli.

(*Čes. mor. Kr.*)

Roku 1610 vypočítali astrologové ve službě císaře a krále Českého *Rudolfa II.* (1576—1611) se nalezající, že Rudolf bude tenkráte ve válce (proti bratru Matyášovi a stavům Českým) šťastným, a že Matyáše zajme. Za to byli od Rudolfa hojně odměněni, a Rudolf neomylně tomuto proroctví věřil, více nežli sebe pádnějším a mocnějším důvodům rozumovým. (Museli se konečně i koruny České vzdáti.)

(*Ant. Gindely.*)

Rudolf II., císař a král Český (1576—1611), opíraje se o proroctví známého nám Tychona de Brahe věřil pevně a nezvratně, že jej stihne osud jako krále Francouzského Jindřicha III., že bude totiž od mnicha zavražděn. Proto bylyť okamžiky, kde rozum císařův skalen byl podivnými myšlénkami, tak že pak i při úplném a jasném vědomí byl bojácným a nedůvěřivým. Odtud počal se vystříhati veřejnosti a ostatním povinnostem vyhýbati.

(*Čes. mor. Kron.*)

Albrecht z Waldšteina, proslulý vojevůdce v třicetileté válce († 1634), pobyl jsa mladíkem delší čas v Padově, kde se seznámil důkladně s astrologií, již pak po celé své živobytí s oblibou pěstoval. (*Ant. Gindely.*)

3. Čarování.

a) Jest pošetilé.

Horalé v Caribrodsku, Březnicku, v horských částech Radomirska a Kystendilska, v jistých končinách trnských, ba i v Nišsku v *Bulharsku* jsou velice pověreční. Všude po těchto horách je plno čarodějův a čarodějek, kteří čarováním léčí nemocné, vyhledávají ztracené věci atd., arci vždy za dobrý plat. U Březnicka jedna baba hádá z kostí pečených kuřat. Po vsích světí se rozličné babské svátky. Slyšel jsem stížnosti, že se nalezají i selští popové, kteří sami věří v podobné pověry.

(*Konst. Jireček. Cesty po Bulh.*)

Na *čarodějnice* nemá prý se ukazovati prstem, poněvadž mohou pustiti střelu do prstu

(*J. V. Houška. Čas. Mus. kr. Čes. 1856.*)

Jan Janovský ze Soutic, majitel hradu „Orel“ u Slatiňan, zemřel roku 1574; jak tehdejší pověst pravila, jedna žena z Libanic „skrze čáry a kouzla jej sušila a trávila.“

(*Ant. Sedláček Hrady a zámky.*)

Léta Páně 1557. Při vánocích na panství *Krumlovském* vlci velikú škodu činili, aniž myslivci co dovésti mohli; neboť jim sležeti nechtěli pro některé čarodějníky, jenž se v tom slyšeti dali, že je zaháněti a posílati umějí, a na kterú ovci ukáže, že tu vlk udáví.

(*Vác. Březan. Živ. Vil. z Rosnb.*)

V noci sv. Janské pálívají *Srbové v Lužicku* čarodějnice běhajíce se zapálenými košťaty. (*Fr. Palacký.*)

b) Škodí; zamezovali i smrtí!

Léta Páně 1586. 4. Junii *Joannes Dee*, muž učený, byv s manželkou a dítkami a tovaryši svými vypovědín od císaře z Čech jednáním legata papežského, do Němec k Erfurtu táhnouti míniv, dostal se do Loun, odtud k Annaberku, nazejtří pak předse dále do Němec; ale když v Erfurtu v nebezpečenství byl, do Gothy dostal se mezi lutherany, když fedrunku a lásky u Římanů nemohl užíti. Příčina vypovědění byla nějaké omluvení ho u císaře, jakož by černokněžníkem byl, měv k tomu proti sobě velikého nepřítele pana Jiřího z Lobkovic, nejvyššího hofmistra.

(*Vác. Březan. Živ. Vil. z Rosnb.*)

Léta 1378 v Horách Kutných byla nějaká dcera *Havla Judexa*, řezníka, kteráž se ďáblu poddala již on tak vynaučil kouzlům a čarám, že uměla lidi nemocné činiti, je sušiti a sklíčiti a zase koho chtěla zhojiti. Na milence, jenž si ji vzíti nechtěl, poslala zlé duchy, kteří s ním hodovali a po půl noci oknem ho vyhodili. Ta pak upálena byla v Králové Hradci.

(*Štelcar. Čas. Mus kr. Čes. 1864.*)

Rytíř *Albrecht Křinecký* z Ronova a Dětenic odevzdal roku 1609 poddaného svého Jana Kočího a rytíř Burian Slibovský ze Skřivan a Barchova roku 1610 člověka svého Víta Kučeru,

co domnělé čaroděje hrdelnímu právu v Kopidlně, jichžto hlavy tamtéž na popravišti pod mečem klesly.

(*Fr. Wacek. Čas. čes. Mus* 1840.)

Při právě města Třeboně přiznala se roku 1590 *Markéta Panenská*, jinak Holubka z Borovan a zůstala na tom po trápení (aby raději měla konec bolestného živobytí), že zlého umění čarodějného užívala, jim lidi mámila, trávila, o zdraví i o hrdlo připravovala, dobytky mořila s pomocnicemi svými Annou pastýřskou ze vsi Slavěnic a Voršilou klisnařkou z Borovan. U práva třeboňského vynešen ortel aby Markéta nejprv mučena, všecky pak tři upáleny byly. (*Archiv třeboňský.*)

Za času století XVII. množství kníšat z rodu vévod Pomořanských umíralo, což se kouzlům přičítalo, a bylo příčinou vyšetřování, do něhož r. 1619 také *Sidonie z Borku* zapletena byla. Po nesčíslných mukách z ní vynutili vyznání, že z pomsty a uražení cti, ježto ji vévoda Bolehostský za manželku nepojal, ona kouzla nastrojila, načež 1620 v Štětíně stata a její mrtvola spálena. (*Jiljí Jahn.*)

Ronovští roku 1608 byli přesvědčeni, že *Anna Tichá*, žena starožitná, lidem kouzly svými opravdu škodila a přece ji zanechali při hrdle. Ale vyhnali ji z obce, vstavivše do knihy, že jí na snažné přímluvy dobrých lidí milost učiněna jest, ačkoli, kouzly a čáry lidi o rozum připravujíc, měla jakožto čarodějnice spravedlivě na hrdle trestána býti.

(*Kniha sirotčí v Ronově. Kl. Čermák.*)

Marie Terezie, císařovna Rakouská (1740—1780), odstranila upalování ubohých, nevinných čarodějnic. (*Čech.*)

R 1680 musel *Krištof Alois Lauthner*, děkan Mohelnický (Müglitz) na Moravě, za statečnou obranu nevinně naříknutých a vražděných čarodějnic sám život svůj na hranici skončiti. (*Fer. Šebánek.*)

Po smrti Konráda Krajíře z Krajku r. 1542 zemřelého, zdědil syn jeho Ondřej Krajíř z Krajku statky otcovské Ml. Boleslav a Brandýs nad Labem. Tento magnát, horlivý přívrženec učení bratří českých, dal zajmouti ženu čarodějnictvím podezřelou. Trpným právem se žena k čarodějnictví přiznala, ačkoliv byla cizí poddanou. Tomu opřel se kapitolní děkan v Staré Boleslavi *Sigmund* a zajatou poddanou svou lidem svým z městského vězení vysvobodil, že trestání čár a kouzlů bohopustým nerozumem jest. Toto tvrzení stalo se panu děkanovi osudným. Upírati jsoucnost kouzel, bylo tehdáž hrozným hříchem proti zdravému rozumu. Pan děkan Sigmund zemřel co vězeň a čarodějnice byla upálena. (*Fer. Šebánek.*)

Roku 1685 byl upálen duchaplný p. *děkan Šumperský* (Schönberg) na Moravě ve společnosti 5 čarodějnic. Marně dokazoval, že čarodějnictví jest výmyslem buď lidské hlouposti neb lidské zloby, marně se proti tomu odvolával pomoci papeže a císaře. (*Fer. Šebánek.*)

4. Hádání.

Jest pošetilé, škodlivé, zamezuj!

Pohanští *Bulharové* byli dle příkladu Řeků velmi pověrčiví, což i co křesťané podrželi. Tak na př. jak kdo maní mezi listy Písma svatého píchnul, ze slov tam stojících vykládaly se věci budoucí.

(*Fr. Čelakovský. Počátky děj. vzděl. a liter. národ. Slovan.*)

Staří *Rusové* po řehotu koňském hádali. Vůbec u pohanských Slovanů hádání a věštby náležely k obřadům náboženským. V Arkoně, v Retře i v Štětíně užívali k hádání koně chrámového, vodice jej přes kopí na zemi položená a soudice z toho, zavadí-li kůň o kopí čili nezavadí, o východků důležitějších podniknutí válečných. (*Kar. Erben.*)

Pohanští Slované soudili o budoucí úrodě neb neúrodě z množství vína, jež zůstalo v rohu Svantovítově ke konci každého roku. Ženštiny rujemské hádali z čárek na ohništi v popeli udělaných, byl-li počet jich rovný neb nerovný. Nejobyčejnější způsob hádání však bylo losování rozštěpeným dřívkem, deštičkami neb i plochými kamínky, jich strana jedna bílá a druhá černá byla (hřeby), hodíce je na zem a soudíce z toho, kterak padly, zdali bílou čili černou stranou vzhůru, o štěstí neb neštěstí. Stopa pohanského hádačství shledává se v Čechách po všecka století až na naše časy.

(*Kar. Erben.*)

V XVI. století povstala proroctví v *Čechách* že celé Čechy zničeny budou, pouze že pět míst a to: Plzeň, Žatec, Louny, Slané a Klatovy zachráněny budou. A tu měšťané i stav selský prodávali domy své a živnosti, ve všech krajích ve množství velikém. A svrchu podotknutá města byla přeplněna uteče nci ze všech stran, tak že náměstími bylo nakupeno lidu, že by, jak se říká, nebylo jablko propadlo.

(*Vác. Beneš Třeb. Pravdou k životu.*)

Za času husitských válek rozšířili *husité* pověrečné proroctví, že na nejbližší svátky svatodušní oheň s nebe na všecka města a vesnice v Čechách padati bude, vyjma pět měst, kteráž i jmenovali. A hle, ačkoliv naznačeného dne oheň s nebe nepadal, přece spěchali pověreční lidé houfně ze všech stran k oněm pěti městům, kdežto husité opuštěná města a vesnice dle li bosti vydrancovali a zničili.

(*Aeneáš Silvius.*)

Kníže *Břetislav* ku konci XI. století hleděl v Čechách hádače násilně vyhubiti. V XIV. století horlí *Štítný* na ty, kteří po věštbě stojí. V XV. věku *husité* vyloučili od přijímání svátosti oltářní hádače. V XVI. století *Štelcar* Želetavský, farář Mnichovský, horlivě bojoval živým slovem i spisy proti hádačům. V polovici XVII. stol. r 1641 vyšel zvláštní dekret místodržitelský, aby rada městská v Praze kouzelnice, hádačky, čarodějnice vyhledávala a je přísně potrestala, kteréž nařízení potom několikráte, ano ještě i ve XVIII. sto letí se obnovuje. (*Kar. Erben.*)

5. Kometa. Značí prý neštěstí,

viz: „Příroda 4!“.

6. Loterie.

Jest škodna.

Znal jsem jednoho *muže* vzdělaného, jenž měl býti vůdce podřízených svých. A tento nebohý muž, ač měl postavení veliké a příjmy značné, chtěl zbohatnouti a že mu cikánka předpověděla, že vyhraje v loterii, sázel velké peníze v loterii. Každého snu použil k číslům loterním, ba i jiných se vyptával na sny. Tím způsobem nejen přišel o své značné jmění, alebrž zanechal po sobě i mnoho dluhů a učinil několik lidí nešťastných. (*Jan Nep. Černohouz.*)

Znal jsem *muže*, nadaného právníka, jenž odevzdal se pověře, že musí v malé loterii vyhráti. Než čísla nechtěla vyjíti a tu činil dluhy, ba dopustil se i podvodu. Byl soudně potrestán a tu ve vězení se zbláznil. Byv z vězení propuštěn pil kořalku a co neškodný blázen potuloval se po světě a s každým mluvil jen o číslech a loterii a každý krejcárek uspořený vyžebraný prosázel v loterii, až konečně bídně skončil život svůj.

(*Jan Nep. Černohouz.*)

7. Nemocných léčení.

Jest pošetilé a podvodné i škodlivé.

V jistých smíšených vsích provadijských v *Bulharsku* se časem provozuje slavné podkuřování dobytka; ženou ho ulicí mezi řadami ohňův a popové i hodžové brebencují při tom modlitby slovanské a turecké. Obyvatelé v ten den doma ohně nerozdělávají, ale vaří si jídlo u těch ceremoniálních ohňův a odtud si berou zapálená dřeva jako pochodně domů k rozžehnutí domácího krbu. (*Kon. Jireček. Cesty po Bulh.*)

Hlavní zaměstnání *bulharských* čarodějů je vyhánění upírů. Upírem stane se nebožtík, když na něj před smrtí padne stín jakýsi anebo když jej přeskočí pes anebo kočka, tělo zůstane v hrobě ale neviditelný upír lítá vzduchem a způsobuje bolesti lidem, nejvíce však dobytku, jemuž pije krev. Když se najde, kdo je upír, hrob jeho se otevře, tělo se probodne v prsou hlohovým kolem a spálí se na ohni z hlohového trní.

(*Konst. Jireček. Cesty po Bulh.*)

V Dlouhé Vsi u Laband ve Slezsku pruském nalezeny 1879 na tamním hřbitově tři hroby otevřeny, ve hrobě ženy pak scházela hlava I chycen jest po bedlivém pátrání *Jan Kravčík*, podruh z Dlouhé Vsi, jenž právě ve rži ukrýval hlavu mrtvoly ženské. Byv polapen přiznal se, že on všecky ty hroby otevřel a oboum mrtvolám ženským hlavy utal. Maje hrozné křeče ode

dávna, radil se, kde mohl. A tu mu jakás ženská prý poradila, že prý se ničím jiným nevyléčí, leč když nějaké ženské mrtvole již pochované v hrobě hlavu utne, na popel upálí a popel s kořalkou po trošce vypije. (*Čech.*)

Ve vsi řečené *Nevša* v Bulharsku vypukla nedávno (před rokem 1888) nemoc na ovcích. Povolali na ni džadadžiju (čaroděje), který s ikonou v ruce hledal upíra od jedné ovce ke druhé; neviditelný zlý duch před ikonou utíkal do zvonců ovčích, do vlny, do úst jednoho psa a konečně do jedné dřevěné roury; ta ucpána a spálena, načež prý nemoc za málo dní přestala.

(*Konst. Jireček. Cesty po Bulh.*)

Rudolf II., císař a král Český (1576—1612), od roku 1600 až do smrti své měl za to, že je očarován a tehdejší věk pověrčivý lámal si hlavu vedle toho, jak by se dala nemoc Rudolfova vyléčiti. (*Ant. Gindely.*)

Roku 1551 roznemohla se nebezpečně Barbora, choť krále Polského *Sigmunda Augusta*. Charakteristickou známkou tehdejší doby jest, že král, nemoha se pomoci u lékařů dovolati, zavříti dal jakousi babku čarodějnici, která měla se starou královnou Bonou známost, poněvadž mu někdo namluvil, že královně udělala. Nepomohlo nic; královna zemřela 8. května r. 1551 bez potomstva. (*Světozor 1887.*)

8. Víra v poklady a duchy.

Jest pošetilá a podvodná.

Jan Antonín Harbuval hrabě z Chamaré, pán na Kostelci a Potštejně v XVIII. století, slyšel, že na Potštejně jsou poklady zakopány a dal se tou pověrčivostí svésti. I jal se prokopávati hradiště potštejnské, čímž sám velikou část hradu pobořil, při tom však objevil také podzemní chodby, jimiž rozličné části hradu spojeny byly. Roku 1762 dal udělati podrobný plán, do něhož nakreslil všechny chodby podzemní, aby potomci jeho, kdyby také pokladů chtěli dobývati, věděli, kudy se k nim mohou dostati. (*Aug. Sedláček. Hr. a zám.*)

V *Chocni* slíbil na konci předešlého století XVIII. dávno již krajánek za dobrou záplatu panu otci dobýti pokladu v zříceninách zámku starého tak zvaného Vranova. I dal se spustiti se svítilnou po lanu do této šije a při samém zaklínání, čarování a obcházení najednou v blízkých skalinách i se závdavkem zmizel.

(*Aug. Sedláček. Hrady a zám.*)

Za *Půty Švihovského*, pána na Rábi, sídlel zde jakýsi čaroděj z Němec, který se tam pokoušel o dělání zlata, i uvedl se panu Půtovi tvrzením, že postihl tajemství přírody a zná kámen, jímž nedokonalý prostý kov mění se v dokonalý, ve zlato. Po marných jeho pokusech dal jej Půta přivésti mocí na hrad i s jeho tajemnými čarami a zde jej zavřel do věže, aby hledal kouzelné magisterium. Čaroděj dlouho hledal, ale marně, až posléze, když pokoušel se o útěk, dal jej pan Půta uvrhnouti do vězení a konečně vyštvati z hradu.

(*Čechy.*)

Rudolfu IV., vévodovi Habsburskému, vychloubal se jistý kejklíř, že umí duchy vyvolávati a žádal, aby ho zkusil. Rudolf svolil a tu ho kejklíř uvedl do vídeňského lesa k prohlubni, kdež byl dříve starou babu se žhavým uhlím a měchem schoval a jak si počínati má, poučil. Zaklínač duchů udělal nyní kolo kolem Rudolfa a přikázal mu, aby nevystupoval z něho, ač chce-li zdráv a živ odejíti. Na to počalo čarování a otazování duchů, načež baba odpovídala a jiskry pouštěla. Rudolf poznav podvod, vyskočil z kruhu a chytil babu i s nástroji, dal oba spoutati a dle tehdejšího práva do pytle zašíti a utopiti.

(*Habsburg. I.*)

9. Víra v strašidla.

Jest pošetilá a podvodná.

Za mladého věku *Václava Matěje Krameriusa*, předního křísitele národa Českého († 1808), měl býti v Klatovech prodán dům v sousedství domu rodičů jeho ležící. Ohlásilo se již několik měšťanů tamních, kteří chtěli dům ten koupiti, avšak najednou roznesla se pověst po městě, že v domě tom straší, načež ihned ubylo kupců, čímž cena domu toho valně klesla a držitelům jeho bylo se obávati, že utrpí pa-

trné škody. Kramerius, který byl právě přišel z Prahy domů na prázdniny, vyrozuměv, že tu vězí nějaké šibalství, umínil sobě přijíti věci té na stopu. Ukryl se tedy v chodbě domu toho, v němž byl dobře znám a očekával odhodlaně té hodiny, kdež strašidlo obyčejně rejdy své provádělo. I čekal dlouho a chtěl již odejíti, když konečně přišlo strašidlo se silným rachotem a přiblížilo se k místu, kde Kramerius byl schován, jsouc v dlouhé roucho bílé zakukleno a majíc obličej dlouhými šedými vousy téměř zakrytý. I popadl odhodlaně zakuklence za prsa, mrštil jím o zemi, učinil pokřik a když se sousedé okolní sběhli a strašidlo v rukou Krameriových na zemi ležící odhalili, spatřili na místě domnělého ducha jednoho z tamních obyvatelů, kterýž skroušeně vyznal, že chtěl strašením jiné kupce odstrašiti a sám dům ten levněji koupiti. *(Ant. Rybička.)*

Za starších dob bylo viděti v noci v tak zvané „hluboké cestě“ na *Malé Straně* v Praze projíždějícího se v malém dětském kočárku, k němužto malinci koňové byli zapřaženi, bezhlavého mnicha bílého. Vyjíždíval vždy z téhož místa a vždy opět na jistém místě mizíval, ale nikdy nikomu neublížil.

(J. V. Houška. Čas. Mus. kr. Čes. 1856.)

Ve vsi N. panovala vůbec pověst, že u kříže a u rybníka straší, že se tam ukazuje bezhlavý muž, jenž okolo jdoucí škádlí, nejraději jim na záda skáče a od nich nositi se dává. Nejvíce se strašidla toho bál podruh *Ondřej*. Musel jednou v adventě do mlýna, veza pytel na trakaři touž cestou, kdež najednou tma ho přepadla. I pádil co nejčerstvěji a u kříže zamhouřil oči. V tom vrazil kolečkem do kamenu, na cestě ležícího, zaslechl podivný zvuk, jakoby zasmání a najednou ucítil náramnou tíži na trakaři. I myslil, že strašidlo mu sedlo na trakař, i tlačil a tlačil jej, až nemohl z místa. I opustil trakař a zavřenýma očima pádil do blízkého již mlýna a zde bez ducha teprve po dlouhé chvíli vyrazil ze sebe, že strašidlo ho honilo. I šli mleči, smějíce se mu, s ním nazpět a co uviděli? Na trakaři nesedělo nic, ale kolečko leželo u kříže, uraženo byvši nárazem do kamene, uprostřed cesty ležícího. Tu se teprv mleči notně Ondřeji vysmáli a brzy na to víra v černé strašidlo u kříže zmizela, a nikdo se nestrachoval okolo jíti.

(Čas. Zlaté Klasy. 1855.)

Po smrti císaře a krále Českého Rudolfa II. dne 20 ledna 1612 byl komorník jeho *Rucký* uvržen do vězení, aby byl vyšetřován, ale ze zoufalství se oběsil. Hned následujícího dne rozšířila se po Praze pověst, kteráž u tehdejšího lidu pověrčivého docházela úplné víry, že Rucký straší a že rejdy své provádí ve svém bývalém pokoji a jinde na zámku, jednak na ohnivém kozlu, maje okolo sebe divně laškující a křičící kočky, kozly a jiné obludy ohavné, jeda na rychlém mimochodníku. Proto bylo poručeno mistru popravnímu, když tělo jeho na kusy rozsekané a zakopané nemá v zemi pokoje, aby je vykopal, na prach upálil a ten uvrhl do řeky Vltavy. Stalo se tak a hned prý také přístrachy noční na hradě pražském docela přestaly.

(Čes. mor. Kron.)

Když císař *Rudolf* (1576—1612) do Plzně jel, zastavil se na hradě Točníku, aby zde přenocoval. Ale když císař vjel do zámku, nelíbilo se mu tam zůstati (dána mu zpráva prý, že na Točníku straší) a byl by hned poručil obrátiti a dolů do Žebráka jeti, ale nešlo to proto, že cesta, kterou se na zámek jen jedním vozem za druhým jeti mohlo, jinými vozy zatržena byla. Zůstal tedy tu, ale když se potom ku Praze vracel, zastaviti se na Točníku pominul.

(Aug. Sedláček. Hr. a zám.)

10. Znamení na nebi, věští prý i neštěstí,

viz: „Příroda 8!“

Povinnost,

viz i: „Úřad!“

1. Konej horlivě a svědomitě!

Jan Dubravius, čtyřicátý biskup Olomoucký (nar. v Plzni, zemřel r. 1553), ačkoliv světských věcí se účastnil, přece nezanedbával povinností biskupského svého úřadu. *(Kar. Ninger.)*

Michalu Feslovi, řediteli semináře v Litoměřicích (nar. 1788), všetranné vzdělávání a mravné zdokonalení alumnů bylo hlavní úlohou; v čemž jakož i v snaze vlastního uschopnění k tomuto úkolu takovou pilnost osvědčoval, že větší část nocí studiemi a poučováním probděl, velmi často 3—4 hodiny sedě a oblečen na křesle mezi 2 skříněmi prospav.

Ivan IV. Vasilijevič Hrozný, car Ruský (1534—1584), dopouštěl se na svých poddaných neslýchaných ukrutností a páchal hanebnosti a mrzkosti. Když pak dne 22. března 1568 s družinou svou do chrámu přišel na mši sv., patriarcha *Filip* byl již v chrámu, avšak caru, že byl oblečen v roucho cizinské ani když opětně byl požádán, požehnání nedal. I upozornil cara na ukrutnost jeho ku svým vlastním poddaným, jak právo v Rusku nohama se šlape, jak hůře car si počíná než Tataři. Ať pomní car na to, že z prolité krve účet bude klásti u Boha; kamení samo, že na cara žalovati bude. — A když napotom Filip před soudem byl, mluvil opět neohroženě, že ani smrti se nebojí a že jsa 79 roků stár povždy věrně povinnosti své plnil a proto i carovi pravdu říci musel. — Za ta slova byl Filip svržen z důstojnosti své a do vzdáleného kláštera odvezen.

(Arn. Herrmann. Dějiny říše Ruské.)

Antonín Hirnle, od roku 1815 děkan Staroboleslavský († 1824), spolu s kanovníkem Hynkem Schustrem v Terezově (Terezíně) v domě trestním zdarma skrze mnohá léta správu duchovní přijal a když r. 1806 nakažlivá nemoc mezi zločinci vypukla, zastával Hirnle povinnost svou tak pilně, že mezi 400 zemřelými toliko dva nezaopatřeni sv. svátostmi z tohoto světa sešli.

(Jos. Horčice. Čas. kat. duch 1841.)

Jan Hýbl, český spisovatel a korrektor († r. 1834), veškeré své práce a povinnosti konal se vzornou bedlivostí, neobyčejnou vytrvalostí a nevšední důkladností. *(Ant. Rybička.)*

Starý postilion *Keresztes* v Pešti byl podivín a častěji viděl císaře na honbě, avšak nedbaje naň, počal hlučně troubiti a bez ohledu v před jeti, tak že i sám císař s průvodem svým musel se mu vyhnouti. Když jednou císař pán, František Josef I, samoten koňmo potkal starého Koreszta, zastavil ho a ptal se ho, proč že i jemu, samému císaři, nechce se vyhnouti? „Že ani Vašemu Veličenstvu se nevyhnu,“ — odvětil postilion, — „činím, aby jen pošta v pravý čas přijeti mohla“ A hned, nečekaje nějaké odměny, práskl do koní a ujížděl dále. A císaři se tato svědomitost u vykonávání úředních povinností velice líbila. Vypravoval ji pak ve společnosti a dodal: „Ze starého vozky poštovního mohl by si mnohý úředník vzíti příklad.“ *(Věnec perlový.)*

Ondřej, od roku 1214 biskup Pražský, byl velice oddán povinnostem svým a pamětliv jsa naučení, jakého při svém posvěcení v Římě obdržel, mnoho měl co napravovati, čeho předchůdce jeho Daniel II. obmeškal. Přísně hleděl na kázeň kněžstva a zachování řádů všechněch dle novějších zákonů církevních, i také, jak se zdá, přísně to provedl, že již žádného ženatého kněze v Čechách nebylo. Rovněž tak horlivě chtěl napraviti křivdy, kteréž dle tehdejšího mínění církev trpěla na světských právích a statcích svých. *(Zap. Čes. mor. Kron.)*

Tomáš Pešina z Čechorodu, kanovník a pak i děkan kapitolní u sv. Víta v Praze († 1680) slavný spisovatel za císaře Ferdinanda III. a Leopolda I, ve všech postaveních až do konce života, jevil takovou píli a svědomitost ve službě církevní, že možná představiti si, s jakou horlivostí asi se jí oddal jako mladý kněz, plný jinošského zápalu a důkazem nepopí-

ratelným jest neobyčejné rychlé povýšení jeho. Již 26letý kaplan dosazen na děkanství v Kostelci a brzy na to na děkanství v Litomyšli, kdež se stal i vikářem, pak kanovníkem u sv. Víta a konečně i děkanem.

(*V. V. Zelený. Čas. Mus. kr. Čes 1884.*)

Antonín Petr, hrabě Přichovský z Přichovic, arcibiskup Pražský (1764—1793), byl v biskupských povinnostech svých nad míru horlivý a pilně konal visitace v diecési své.

(*Klem. Borový. Děj. arcid. Praž.*)

Jan Rajič, srbský spisovatel († 1856), byl daleko pro své přísné konání úředních povinností znám.

(*Augustin Sedláček.*)

Antonín M. Slomšek, biskup Labudský († 1862), procházeje širé biskupství své vždy pěšky, často si nohy velmi sedřel a zbolavěl, tak že tytýž za několik dní se na ně postaviti nemohl. Často bývalo mu spáti na holé slámě v bídné jízbičce, však doléhali-li na něj společníci, aby šetřil svého zdraví, odpovídal jim: „Abych byl živ, toho tak netřeba, ale abych plnil svoji povinnost, tohoť mi potřebí nade všecko.“

(*Ant. Mužík.*)

Matěj Josef Sychra, kněz katolický a spisovatel (nar. r 1776 v Ústí nad Orlicí), stav se administrátorem v Německé Bělé v Chrudimsku hleděl, třeba i byl těla slabého, všem nemálo obtížným povinnostem pastýřským s největší horlivostí zadost učiniti, nedada se žádnými překážkami a obtížemi u věci té odstrašiti. Ano horlivostí svou přitáhl si i hlavničku, navštěvováním nemocných, tak že lékařové o jeho pozdravení již pochybovali. Avšak vyležev čtvrt léta na lůžku nemocných, zotavil se k nemalé radosti svých osadníkův a vykonával jako před tím všeliké povinnosti úřadu svého co nejbedlivěji.

(*Ant. Rybička.*)

Sv. *Václav*, patron náš, dědic země české († 935), konal za dne bedlivě své knížecí povinnosti, v noci pak se modlíval a dobré skutky konal.

(*Život Svat.*)

Václav II, král Český (1283—1305), důležitostí a svatostí svého povolání tak hluboce a vroucně byl proniknut, jako málo který panovník v oněch starších časech. Často prý k svým důvěrníkům povídával, řka: „Kdybych věděl, že by někdo s ještě větší horlivostí a upřímností o dobro mých poddaných pečovati chtěl, milerád mu moci své postoupím a na Zbraslavi v klášterní tichosti živ budu.“

(*Děj. česk.*)

Sv. *Wolfgang*, patron český, biskup († 994), byl u vykonavání svých povinností neunavný; kázával téměř každodenně, napomínal a poučoval, jak a kdy toho potřeba kázala a projížděl často své biskupství, aby hned na místě mohl zaříditi, což by k prospěchu církve, k spasení bližního a oslavení jména Božího užitečno a prospěšno se ukázalo.

(*H. J. Karlík. Živ Svat.*)

2. Konej, by's musel i trpěti, ano smrt podstoupiti!

Dne 15. března 1417 byl suffragan a biskup Nikopolský *Herrmann* z Mindelheimu ve Švábsku, kněz řádu augustianského, od odpadlíka arcibiskupa Pražského Konráda z Vechty důstojnosti své zbaven, že nechtěl táboritům kněze světiti. Utekl s dvěma katolickými zámeckými kaplany do Říčan, kdež byl chycen a s oběma kaplany na rukou a nohou svázán a do blízkého potoka uvržen, v němž všickni tři mučenickou smrt vytrpěli.

(*Ant Honsátko Das Vaterland*)

Roku 1888 dne 11. března zemřel v Praze MUDr. *Karel Kolcher* v 26. r. nadějného života svého, zaopatřen sv. svátostmi umírajících. Zemřel jako oběť svého povolání na skvrnitý tyfus.

(*Čech.*)

Roku 1630 řádily ve Znojmě nakažlivé zimnice a tu skytala kollej jesuitská výpomoc v duchovní správě, při kteréž výpomoci sám rektor kolleje *Antonín Klesel* a jiný otec duchovní téže kolleje nemocí tou uchváceni byli. Podobně obětovali se v čas moru l. 1645 ve Znojmě službě nemocných tři otcové jesuitští a tři frateři a hle, tři z nich, mezi nimiž i rektor *Matěj Hartman* morem uchváceni zemřeli.

(*Mat. Procházka. Missie jesuit.*)

Tomáš Kren, od roku 1597 biskup v Lublani, horlivě rozšiřoval víru katolickou. Čím více statečný biskup sv. kat. víru oživiti a koukol nevěry vymýtiti se snažil, tím více zuřili ne-

přátelé proti neunavenému apoštolu. V Lublani chtěli bludaři Tomáše zajmouti, a oblehli jej ve vlastním paláci: avšak stateční rolníci z Dobrové a okolí přišli, bludaře rozprášili a svého pastýře ze spárů supů šťastně vysvobodili. Nicméně nevěrci neustávali příkoří mu činiti; Boží muž však nedal se ničím másti, ničím v předsevzetí svém zdržovati; naopak statně i útoky odrážeje, říkával: „Chci s pomocí Boží v tomto obtížném díle zůstati si důsledným, byť i moji protivníci řádili jak chtěli. Proste za mne Boha, aby mi udělil té milosti, bych jako až dosud i nadále nepřátele své statečně přemáhal.“ *(Škola Bož. Srd. P. 1875.)*

Roku 1421 táhli Pražané válečně až k *Mostu*. A tu padli dva synové purkrabího mostského do ruky Pražanům. Purkrabí věda o tom, kterak za nedobytný považovaný hrad bilinský jedním rázem do rukou Pražan upadl, ztrativ srdnatost vyšel k Pražanům vyjednávat o vzdání se. I spatřil tu oba syny své zajaté, kteří jej s pláčem prosili, aby se nad nimi slitoval a bez výminky hradu podstoupil; on však maje slze v očích pravil: „Nemohu tak učiniti, neboť jenom mně a nikomu jinému svěřen jest hrad tento, abych ho věrně hájil.“ Prosil Pražany, aby mu dopustili pod smlouvou hrad opustiti a jim ho postoupiti, i nemohl toho od nich do sáhnouti. I učiněn útok od jedné části vojska na hrad mostský, i zdá se, že skutečně vyplněna byla pohrůžka, že synové purkrabího v předním šiku k tarasu přivázáni budou, avšak beze škody i bez úrazu obou jich. Purkrabí mostský udatně se držel a Pražané byli od přišlého německého vojska poraženi.

(Zap. Česk. mor. Kron.)

Když r. 1680 zuřila v Praze morová rána a všickni kanovníci z Prahy utíkali, zůstal děkan kapitoly u sv. Víta *Tomáš Pešina z Čechorodu*, znamenitý spisovatel český. Učinil tak z neoblomné věrnosti k povinnostem svým kapitolním, zůstávaje věrným strážcem chrámu a také povinnost svou zaplatil smrtí dne 3. srpna 1680.

(V. Zelený. Čas. Mus. král. Čes.)

Leopold Radda, farář v Hulíně na Moravě, klesl roku 1836 v oběť neunavné své horlivosti v čas cholery, oplakáván co muž dle srdce Božího, plný nábožnosti a jadrné vzdělanosti, od svých farníků, spolubratrů, přátel a známých.

(Tom. Bečák. Čas. kat. duch. 1846.)

Když r 1682 vypukla vzpoura na ostrovech Marianských proti Španělům a spolu i proti missionářům, nalezal se mezi nimi P. *Augustin Strobach*, Moravan. Tohoto a druha jeho Karla Boranga prosili obyvatelé ostrova Roty, kdež právě povstání vypuklo, aby jich neopouštěl, slibujíce, že je chrániti chtějí do těch statků a hrdel. A jelikož své duchovní pastýře upřímně milovali, nebylo třeba o upřímnosti slibu jejich pochybovati. Měli se dostaviti do Agadny. Oba missionáři domluvili se, že duchovního stádce svého neopustí; i zůstali při svých novoobrácencích, kterouž věrnost zaplatil však Strobach mučenickou smrtí dne 27. července.

(Mat. Procházka. Missie jesuit.)

Léta 904. *Svatoboj*, král Moravský, na den sv. Petra a Pavla, apoštolův, umínil si s služebniky na lov jeti. A biskupu rozkázal, aby mše sv. nesloužil, až se zase z lovu navrátí. I očekával biskup jeho navrácení až do poledne, pak ale přistoupil k oltáři. A král velmi dlúho prodléval, tak až již biskup Těla Božího pozdvihoval. Tu král přijel a slyše, že biskup mši dokonává a jeho přikázání že nevyplnil a krále nečekal, hned na svém koni do kostela vskočil a v truby lovecké trubiti dal. A jiní za ním též do kostela na koních běžali. Tu byl hřmot a křik veliký trubení, psův štěkání v tom kostele. A král skočiv s koně vytrhl meč chtě biskupa tu u oltáře zavraždíti; služebníci aneb dvořané ale jej rychle chytili toho jemu nedadúce učiniti. Biskup pak Metudius šel z toho kostela a města a země pryč. *(Hájek. Kron. čes.)*

3. Nezanedbávej, dochází trestu.

Daniel, biskup Pražský, zemřel dne 9. srpna 1167 před Ankonou v Italii. Daniel spravoval biskupství Pražské 19 let a byl muž i slavný i vážený. Jezdil daleko, avšak co politický jednatel a prostředník mezi Českým krá-

lem Vladislavem a císařem, mezi císařem a papežem, mezi panovníky a národy a stal se až i knížetem sv. Římské říše. Avšak Daniel méně o své povinnosti biskupské pečoval a vynikal více ve věcech světských a politických.

(*Zap. Čes. mor. Kron.*)

Nejvěrnější dvořané *Ludvíka*, krále Českého i Uherského (1516—1526), s žalostí patřili na to, kterak mladý panovník, v okolnostech nanejvýše povážlivých a požadujících moudrost neobyčejnou i činnost a setrvalost železnou, vyhýbaje se péčem a pracím povolání svého, zůstavuje vše dobré vůli úředníkův; kratochvíle a milování zanášely mysl jeho v té míře, že mu zbývalo málo času a ještě méně chuti ku konání povinností královských

(*Fr. Palacký. Dej. nár. Česk.*)

Když r. 1771 v Čechách a na Moravě hlad vypukl, dováželo se na rozkaz císařův obilí na místa, kde byly úřady. I přivezly se též vozy s obilím do jednoho města, že ale soudce okresní měl právě hosty, nechal vozy státi, ač hladový lid již na obilí čekal. I hlásil se u soudce důstojník a žádal ho, aby obilí to přijal. „Potom vám nic není," rozdurdil se soudce. „Mně na tom záleží," odvětil důstojník rozhrnuv kabát a před ustrnulým soudcem stál císař *Josef II.* (1780—1790). Rozumí se samo sebou, že lehkomyslný úředník došel zaslouženého trestu. (*A. Link.*)

Povodeň,

viz: „Nehody živelní 13!"

Povolání,

viz i: „Stav!" „Rod!"

1. Jeví se už ve věku dětském.

Bohuslav Alois Balbin, jesuita, znamenitý historik český († 1688), jevil již v pacholetství lásku k historii české, tak že Hájkovu kroniku již byl přečetl, dříve nežli 7 let věku svého počítal. (*Čas. čes. Mus. 1833.*)

Jan Kopecký, znamenitý malíř český († 1740), vzal co učenník tkalcovský, do ruky uhel, jímž vykreslil na zdi několik ozdob, kterýmž se malíř Klaus jakož i jistý hrabě Cobora velmi zdivili. Naučil se tomu Kopecký sám A tu šlechetný hrabě, vida tolik schopností pacholíkových, smiloval se nad ním a dal ho k řečenému mistru do učení.

(*J. Müller. Čas. Mus. kr. Čes. 1855.*)

Eliška Pešková, čes. dram. umělkyně, člen král. zemsk. divadla v Praze (nar. 1833), záhy již chovala lásku v sobě k divadlu, které již v útlém věku náruživě navštěvovala. Rodiče její, pozorujíce tuto náklonnost, dali ji v 14. roce na dramatická studia.

(*Vinc. Vávra.*)

Ignác Raab, dobrý český malíř z řádu jesuitského († 1787 v klášteře velehradském na Moravě), již jsa chlapcem jevil neobyčejnou náklonnost k malířství, počmárav všecky stoly a stěny křídou a uhlím, pročež jej otec jeho dal na malířství; u jesuitů byl bratrem laikem. (*Boh. Plaček.*)

2. Poraď se s Bohem a cítě náklonnost vstup i vzdor překážkám!

Bl. *Edmund Kampian*, Angličan, jesuita, mučenník († 1581), který delší čas i v Praze blahodějně působil, ustanovil se, připutovav do Říma na tom pevně, že vstoupí do řádu tovaryšstva Ježíšova Avšak než úmysl svůj provedl, zkoušel se, modlil tím horlivěji k Bohu a Královně nebes, aby jej opatřili světlem s výšin nadhvězdných. Mimo to radíval se i s vůdcem duchovního života, jakož i s muži svou zbožností a učeností proslulými. I poznav v sobě povolání, vstoupil do řádu toho r. 1573.

(*Ant. Rejzek. Kamp. život.*)

Ctihodný *Eustachius*, arcibiskup Srbský († 1286), jakmile dosáhl let jinošských, tajně odešel z domu otcovského do dioklejského kláštera Svato-Michalského a stal se mnichem.
(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Roku 1601 ujel *Albrecht Chanovský* z Dlouhé Vsi u Sušice v noci z Krumlova na Moravu do Brna, kdež jesuité měli kollej. V Krumlově ostavil lístek, prose rodiče, aby v řádu tovaryšstva Ježíšova Bohu sloužiti směl. Otcův hněv a matčin pláč nedovedly hnouti jeho svatým úmyslem. Že jináče lze nebylo, svolili rodičové, načež se stal ihned nováčkem řádu (*Drahé kameny.*)

Sv. *Jan Kapistrán* (nar. roku 1385 v Neapolsku) byl nejprv sudím a vladařem. Od nepřátel královských byl však uvězněn a tu si umínil, že opustí svět a stane se františkánem. Když pak se ze žaláře vykoupil a ostatní statek svůj chudým rozdal, pospíchal vyplniti úmysl svůj. Avšak tu přijela k němu nevěsta jeho a srdečně a usedavě plačíc prosila ho, aby ji pojal za manželku. Kapistrán však od svého úmyslu neupustil, ba ani tehdáž, když představený kláštera dvakráte žádost jeho odmítl a i v noviciátě velmi pokořoval. Kapistrán zvolil si povolání, k němuž se cítil zrozen a stal se františkánem. (*Drahé kameny.*)

Sv. *Jan Nep.*, patron náš český († 1493), cítě v sobě povolání ku stavu kněžskému a pamětliv i slibu svých rodičův žádal o přijetí do řádu duchovního a brzo na to byl i vysvěcen
(*J. Bílý. Legenda.*)

Sv. *Josafat*, mučenník, apoštol Rusínů († 1623), byl synem obchodníka Gabriele Kunceviče ve Vladiměři. Od rodičů byl poslán do Vilna, aby v obchodu se vzdělal. A tu Josafat se rozhodl, že obchodu se zřekne a vstoupí do stavu duchovního. Svůj úmysl oznámil svému principálu, který nemaje dítek, chtěl jej učiniti dědicem svého jmění, pročež jeho záměr mu vymlouval. On však zůstal stálým a vstoupil do kláštera Boží Trojice, kdež obdržel jméno Josafat. (*Fr. Kryštůfek.*)

Stanislav Hieronym Konarski, nejmladší syn Jiřího, kastelána Zavichotského, jenž později se stal ozdobou řádu svého, cítiv v sobě povolání vstoupil do řádu piaristského († 1772).
(*Děj. polské.*)

Milič z Kroměříže, maje pěkné postavení jsa kanovník pražský a při císařském dvoře (Karla IV.) podkancléřem, konečně i pánem statku Tmaně, rozhodl se najednou roku 1363, že se všech svých důstojenství a příjmů církevních odřekne a jen Kristu a Jeho nauce v úplné chudobě sloužiti bude. Chtěl býti kazatelem a napomínatelem českého lidu a nikdo jej od tohoto předsevzetí odvrátiti nemohl. Arcibiskup Arnošt nerad muže tak zbožného a pobožného propustil. (*Děj. česk.*)

Andrea Schivanoe, naroz. ve městě Šibeníku v Dalmacii, znamenitý malíř († 1582), toulaje se v chlapectví v Benátkách po městě, pozoroval často, jak mnozí malíři ve svých dílnách a před nimi vykonávali své práce, i cítě v sobě nesmírnou náklonnost k onomu umění, rozbodl se též pro malířství.
(*J. B. Müller. Čas. Mus. kr. Čes. 1855.*)

3. Zastávej věrně, by's i život obětovati musel!

Apoštolská horlivost biskupa (od roku 1599) a kardinála Olomouckého *Františka knížete Dietrichšteina* byla skutečně obdivuhodná Nejen papež, ale i císařové Rudolf II., Matyáš a Ferdinand II. ukládali mu jakožto biskupu a kardinálovi, spolehajíce se na jeho výtečné ctnosti a zručnost věhlasnou, rozličné a velmi těžké úlohy církevní a také politické.
(*Mat. Procházka. Živ. bl. Jana Sark.*)

Maria Hofbauer, redemptorista († 1820), po všechen čas života svého neumdléval, kde mu kynula práce kde mu bylo lze přispěti něčím na oslavu jména Božího a ku prospěchu svých bratří. (*Blahověst 1858.*)

Albrecht Chanovský, jesuita a missionář při reformaci v Čechách za času císaře Ferdinanda II. (1620—1636), byl v missiích jako ve svém živlu. Po celých 20 let neunaveně apoštoloval v Prachaticích, v Blatné, v Horažďovicích, v Sušici, v Strakonicích, v Březnici, v Klatovech, v Nepomuku a v Plzni. Katolíky vyučoval a utvr-

zoval u víře, jinověrce do lůna katol. církve uváděl. Města i vesnice, zvláště Klatovy a Sušice učinil katolickými.
(*Balbin.*)

Josef Vlastimil Kamarýt, kněz a básník (nar. r. 1797 v městečku Velešíně), oddal se stavu svému duchovnímu celou duší a celým srdcem, nemaje ničeho tak velmi na mysli, jako aby mu dostál co nejsvědomitěji, tak že ze všeho, co napotom po celý čas svého života kněžského smýšlel, mluvil, káral a před se bral, vyrozuměti jest, jak dobře cítil a pochopil důležitost, podstatu a vznešenost svého stavu duchovního a povolání kněžského. (*Ant. Rybička.*)

Hypac Počej, arcibiskup a metropolita Kyjevský na bojišti srdnatě až do 73 let věku svého pracoval, kdežto jiní pastýřové hledají u vysokém věku odpočinutí. Byl-t pravým biskupem stádci svému a pravým otcem svých věřících, byl i právníkem, státníkem, řečníkem a spisovatelem. Zemřel r. 1614.
(*Ant. Rejzek. Sv. Josafat.*)

Dr. *Jan Nep. Stárek*, kněz, spisovatel, professor v semináři v Hradci Králové († 1883 v 89. r. věku svého), působil blahočinně; živ jsa jen Bohu, církvi a vlasti, byl činným ve svém povolání až do dní posledních a sestoupil v 58. roce svého učitelského úřadu tiše a do vůle Boží odevzdán se stolice učitelské do hrobu. (*Osvěta 1884.*)

Antonín Burger, děkan v Brandýse nad Labem († 1850), dobrovolně uděloval nemocným a umírajícím vojínům útěchy svatého náboženství skrze více než pět měsíců, ve mnohý den desíti i dvacíti mužům pojednou svátosti umírajících a pojednou klesnul v temné obydlí chladného hrobu co oběť duchovního povolání v 68. roce věku svého.
(*Fr. Doucha Čas. kat. duch. 1851.*)

Josef Vlastimil Kamarýt, kněz a básník (nar. r. 1797 v městečku Velešíně), byl v měsíci listopadu r. 1832 po tři velmi bouřlivé noci k nemocným volán, nastydnul a nachladil se velice, od kteréž chvíle chřadnul, až dne 19. března 1833 v 36. roce věku svého zemřel.
(*Ant. Rybička.*)

Matěj Josef Sychra, kněz katolický a spisovatel († 1830), zpovídal od rána až do poledne, při čemž tak se nastudil, že již druhého dne na to nemálo onemocněl a konečně dne 19. března 1830 v 54. roce věku svého zemřel.
(*Ant. Rybička.*)

Poznání sebe.

1. Jest potřebné, starej se o ně!

Císaři *Josefu II.* (1780—1790) co mladíku učitel jeho P. František, jesuita, přednášel vhodně i poznání sebe, o čemž Josef hluboce přemýšlel a prosil učitele, aby mu ještě jednou o poznání sebe přednášel. „Neboť," pravil, „poznání sebe a jiných jest mu co budoucímu panovníku velmi zapotřebí."
(*Weinachtsblättchen.*)

Matěj Hutský z Křivoklatu měl za heslo v XVI. století: „Znej sám sebe!"
(*Fr. Mikovec. Čas. Mus. kr. Čes. 1856.*)

Indže, jeden z náčelníkův Kudžalijů v XIX. věku, vpadnuv do vsi Urumu Jenikjoju v Bulharsku, plenil ji. V jednom domě stihl chlapce, pasáka prasat, s porouchanou starou puškou na rameně. I škádlil chlapce a žádal od něho pušku. Ten však s potupou odvětil: že svou pušku nedá nikomu. Indže jal se chlapce honiti, ale ten tak se po dvoře točil, že mu přišel do zadu. Padla rána. Indžu prorazila kule a projela mu od zadu skrz prsa ven. Sklesl s bělouše. Krdžaliji sběhli se a vrhli se na chlapce. Indže volal, ať ho chytí i přivedou, a když ho přivedli, řekl mu: „Já jsem mnohé matky rozplakal, a ty moji matku. Blaze tobě!" I dal mu 500 grošů a povelel družině, ať ho pustí. Tak skonal Indže.
(*Konst. Jireček. Děj. nár. Bulh.*)

Kosmas, VIII. biskup Pražský († 1098), mnoho času na to obětoval, aby sám sebe poznal a proto mnohými ctnostmi se stkvěl.
(*Kosmas. Kronika česka.*)

2. Prospívá, vede k polepšení.

Když l. 1239 *Jan Asěn II.*, car Bulharský (1218—1241), spojil se s Latiny a Kumany a společně oblehali řecké posádky v Thrakii a když tábořili před hradem Tzurullem, došla Asěna z nenadání zpráva, že v Trnově manželka a syn jeho i patriarcha Joakim zemřeli. Asěn viděl v tom trest Boží za zrušení smlouvy s Vatacem a za spolek s Latiny. I spálil oblehací stroje a táhl domů.

(Konst. Jireček. Děj. nár. Bulh.)

Jan Milič, jeden z nejslavnějších kazatelů, vytkl kdys veřejně jakýs poklések císaři a králi našemu *Karlu IV.* (1346 – 1378). A Karel? Když arcibiskup, jehož samého kazatel ostrostí svých slov nešetřil, chtěl smělého napomínatele potrestati, panovník sám mu odpustil, bije se v prsa: „Má vina, má největší vina!“

(V. Beneš. Třeb. Pravdou k životu.)

Jednou se zeptal *panovníka* mocného dvorský šašek: „Pověz mi, pane můj, kdo pak přece jsi?“ — Za těch časů směli na dvorech císařských a královských mluviti pravdu jen blázni, ti lidé, kteří byli k pouhým žertům šprýmům a kratochvíli. — Byli však vysoce ostrovtipni a řízným slovem přemnoho dobrého nejednou způsobili. „Sloužím ti už hezký čas a přec nevím, kdo jsi?“

Panovník se nad tou otázkou zarazil, ale hned odpověděl: „Jsem císař, kterýž má na své hlavě říšskou korunu, kterýž má na své hlavě korunu několika království, kterýž má klobouků vévodských, kolik dní do roka.“

„Co pak ještě jsi?“ malý mužík se jízlivě pousmál.

„Jsem pánem nad životem i smrtí mnohých milionů, jsem nejvyšším velitelem první armády v celém světě, jsem nejvyšším soudcem“

„Toto všecko, milý pane můj, v hrdlo lžeš. Jsi tyran, jsi násilník, jsi uchvatitel, jsi zpyšnělec nadutý. — Či nevpadl jsi beze vší příčiny do sousední země, nehubil jsi měst, vesnic a obyvatelstva bez počtu? Neukládáš-li poddaným svým břemen nesnesitelných? Nebičuješ-li jich biči uzlovatými? Neodehnal jsi onehdy otce starého, jenž tě prosil na kolenou, abys mu na vojnu nebral syna, jenž byl jedinou jeho podporou?“

Panovník již třímal v pravici důtky, jimiž hodlal svého šaška sešlohati, ale potom svěsil hlavu, rozmyslil si všecko dobře a řekl mu: „Slova, která jsi mi pověděl dnes ty, nesmí mi říci nikdo, ale tobě dovoluji, aby's mi je opakoval každý den dvakráte.“

A panovník ten v letopisech říše dotčené jest zaznamenán mezi nejšlechetnější. K rozdílu mezi životem dřívějším a příštím dala podnět nepatrná otázka: „ty kdo jsi?“

(Blahověst. 1883.)

Pracovitost,

viz i: „Pilnost!“

1. Každá práce šlechtí.

Vzpomeňme si na onu selskou *Boženu*, kteréž zlomyslná šlechtična Milada poručila křoví kopati, domnívajíc se, že se od ní kníže Český Oldřich (1012—1037) s opovržením odvrátí, když ji dopadne při tak sprosté práci. A hle, kníže vzal od Boženy motyku a sám za ni pracoval; šlechetnou, pokornou Boženu povýšil na kněžnu Českou, ale onu pyšnou šlechtičnu potupil.

(Anežka 1883.)

Godešalk, od r. 1148 opat Želivský († 1184), měl-li kdy, oddával se ruční práci a pomáhával bratrstvu o žních na poli.

(Drahé kameny.)

Petr Veliký, car Ruský (1689—1725), najal si v Holandsku u jakéhos tesaře byt, zaopatřil si oblek tovaryše a dal se v loděnicích na tesařství, prohlížeje zároveň všechny dílny, v kterých na lodích se pracovalo.

(J. L. Píč. Děj. nár. Rus.)

Svatý *Ondřej Svorad*, poustevník na Slovensku za panování Uherského krále

Štěpána (997—1038), mimo hodiny modlitbě věnované ustavičně pracoval sekyrou v lese.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Svatý *Vojtěch*, patron náš český a druhý biskup Pražský od roku 982 († 997), leckdy, zvláště v čas setí, neštítil se ruční práce na poli a jinde; vše to konal o lačném životě

(*Drahé kameny.*)

2. Konej práci s Bohem a pro Boha!

Blahoslavený *Ondřej Bobola*, mučeník, jesuita, Polák († 1657), stav se představeným kláštera v městě Bobrujsku, při nekonečných pracech svých měl ustavičně Boha na mysli modle se a rozjímaje o věcech svatých.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Beneš Kulda, kněz, spisovatel český, posledně kanovník na Vyšehradě (nar. 1820 v Ivančicích na Moravě), spravoval úřad svůj v ochranovně pro zanedbalou mládež v Brně s největší svědomitostí, spravedlností a dovedností. Ostatně konaje povinnosti své k církvi a národu, byl vždy pamětliv výroku Sušilova: „Musíme dobře činiti, namáhati se, ale nikdy odměny a uznání nesmíme očekávati na tomto světě!“

(*Jan Soukop. Obzor 1889.*)

Svatá *Petka*, Srbka, panna trnovská (žila v XIII. století), v Epibutách za ustavičné práce, modlitby a bolesti dočkala se blaženého odchodu k božskému chotí svému Kristu Ježíši.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Blahoslavený *Karel Spinola*, Pražan, jesuita mučeník († 1622), pro Boha a pro svého bližního rád a mnoho pracoval, trpěl a života se opovážil.

(*Drahé kameny.*)

Ctihodný *Martin Středa*, jesuita, Moravan († 1649), podřízených bratří napomínal, aby všelikou práci z pouhé lásky k Pánu Bohu a na Jeho oslavu podnikali a vykonávali, na sebe, na svůj vezdejší zisk zapomenouce.

(*Drahé kameny.*)

3. Nemírné se varuj!

František Linhart, professor církevní v Budějovicích († 1833), velmi byl horlivý a pracovitý. A práce s velkým namáháním spojená a nadobyčejná horlivost v přednášení ve škole přitáhly mu v brzce plicní neduh a souchotiny.

(*Max. Xav. Millauer Čas. kat. duch 1841.*)

Jan Macha, Dr. theologie a professor na vysokých školách olomouckých († 1845), namáhal se až přespříliš po dvacet roků na obtížném poli vědeckém, tak že ve věku 47 let klesl co oběť velikého namáhání svého.

(*Tom. Bečák. Čas. kat. duch. 1846.*)

Xaver Max. Millauer, člen řádu kláštera vyšebrodského, doktor bohosloví a professor pastorální theologie na universitě pražské († 1840), přednášel nejprv v klášteře a sice úřad svůj s takovou horlivostí zastával a s tak velikým namáháním, že jej horká zimnice na lůžko uvedla a po mnoho měsíců na ně poutala.

(*Čas. kat. duch. 1842.*)

Hrabě *František Stadion*, ministr vnitra v Rakousku, muž velmi nadaný, zemřel příliš záhy dne 17. května 1849 následkem přespřílišného namáhání v tvůrčích pracích, které vycházely nejvíce z jeho ducha.

(*W. Wl. Tomek. Nejn. děj. rak.*)

Jan Stoppani, doktor bohosloví, strahovák († 1836), byl muž neobyčejně nadaný a učený a při tom velmi pilný a pracovitý. Avšak pro velké namáhání podlehlo ústrojí jeho tomuto neustálému usilování, tak že upadl v nervní nemoc a předčasně zemřel.

(*Max. Millauer. Čas. kat. duch. 1841.*)

Antonín Tomsič, slovinský publicista († 1871), muž velice vzdělaný, podkopal si velkým namáháním zdraví, tak že v 30. roce věku svého zemřel.

Jan Wahlewicz, spisovatel slovanský, dle rodu Malorus († 1866), namáhal se tak velice, že vyčerpal tolik své síly, že urychlil konec lopotného záslužného života svého. (*J. Houra.*)

Stanislav Vydra, mathematik český, jesuita († 1804), pracoval a namáhal se přespříliš a proto neustálým čtením, psaním, počítáním, kreslením a namáháním oslepl nejprv na jedno a potom na obě oči. (*Ant. Rybička.*)

4. Prospívá časně.

Alexej Semenovič Gobkin, ruský boháč, pocházeje z obchodnické rodiny, v útlém již věku pilně dohlížel k ob-

chodu a později vlastní silou dobyl si velikého jmění, které se po smrti jeho páčilo na 15 a půl milionů rublů, ač již za života svého mnohé odkazy učinil. Zemřel roku 1884.

(*Světozor 1885.*)

Chodové jsou v hospodářství svém přičinliví a pracovití, proto též jsou zámožní. (*Fr. Wildmann. Vlast 1888.*)

Císař *Josef II.* (1780—1790) procházeje se uzřel jednou mladé děvče, ano ze studně vodu váží. I promluvil k ní: „Je ti, děvče, voda těžká?“ „I arci,“ odpovědělo děvče neznámému muži, „zvláště když člověk břemena nositi neuvykl.“ Dalším dotazováním vyrozuměl císař, že jest dcera po úředníku. Otec umřel a zanechal vdovu s pěti sirotky kteří při skrovné pensi dosti bídně se živili. Josef řekl: „Přijď zítra se svou matkou k císaři snad že vám udělí nějakou podporu.“ Druhého dne šla dcera s matkou do císařského hradu a užasla nemálo, když v císaři poznala včerejšího, neznámého pána. Matce povolil podporu a když odcházely, pravil k dceři: „Nepřestávej pilně pracovati. Ne práce, ale lenost a zahálka hanobí člověka. (*Podstr. výkl.*)

Jan Lexa, rytíř z Aehrenthalu, muž povahy šlechetné, koupil r. 1821 panství Hruboskalské. Cti i jmění dosáhnul muž ten prací neúmornou.

(*Vác. Durych. Z česk. ráje.*)

Maciejowsky, († 1793 v Kalvarii), dějepisec polský, jenž dvě veliká pokolení viděl zacházeti, v práci a ne v mučennictví nerozvážném spatřoval spásu národa svého jeho znovu vzkřišení, svým životem vytrvalým celým záře jakožto vzor a světlý příklad současníkům. (*Osvěta 1883.*)

Jiří Melantrich Rožďalovský z Aventina, jenž v XVI. století v Praze žil a ve své knihtiskárně mnoho knih vydal; jsa muž rozšafný, obezřelý, správný a bedlivý a maje požehnání Boží ve své živnosti, nabýval den ode dne obchodem svým vždy většího jmění.

(*Ant. Rybička. Čas. Musea král. Čes.*)

Petr Veliký, car Ruský († 1725), učil se v Holandsku stavěti lodi. Vrátiv se do své říše, pracoval pilně s ostatními tesaři v přístavišti den co den a dohlížel zároveň na stavbu lodí. Po čas stavby přijímal i on denně plat jako druzí tovaryši. Vraceje se jednou z práce hladov do paláce, koupil si cestou kousek chleba a sýra a pochutnávaje si na tom, vkročil do pokoje carevny, své manželky, hodil jí s veselou tváří stříbrný rubl, svou denní mzdu na stůl a řekl: „Vidíš Kateřinko, že bych tě mohl uživiti i tehdy, kdybych carem nebyl. (*Náš Domov, roč. II.*)

Antonín Pich, proslulý léčitel zlamanin na Hořičkách († 1865), vydobyl si svou prací veliké zámožnosti.

Jan Skála, zakladatel sirotčince v Turnově r. 1880 v ceně 100 000 zl., narodil se v Turnově r. 1816 z chudobných rodičův a odebral se do Vídně, kde začasto s bídou mu bylo bojovati. Avšak pilností, pracovitostí, vzdělal se tak velmi, že učinil Dunaj vylamováním skal pod městem Greinem v Hor. Rakousích splavným, čímž nabyl i jmění i vyznamenání. (*Jar. Svoboda. Jeho živ.*)

Jakub Veith (nar. r. 1758 ve Volarech v Prachensku), pocházel z chudé rodiny a vyučiv se tkalcovství odešel v 18. roce věku svého do Vídně a přičinlivostí v obchodu zbohatnul, tak že zemřev r. 1831 zanechal dětem svým mnoho panství.

Daniel Adam z Veleslavína, muž učený a o vlast naši velmi zasloužilý († 1599), stal se jím sám sebou, svým důmyslem, svým neunaveným přičiněním. Onť obdržel i uprázdněnou stolici dějepisu na universitě pražské a vyučoval takto sedm let. Zastával též v tomto čase některé jiné úřady a hodnosti akademické až do r. 1576, kdež se byl oženil a napotom knihtiskárnu vedl a mnoho českých vydal knih.

5. Ji milovali.

Jiří Černý Karadjordje, náčelník povstání Srbů proti Turkům (zavražděn r. 1813), i když moc jeho nejvyšší byla, zůstal pracovitým, kácel dříví, vzdělával zemi; jedenkráte pobíjeje sud obručemi, zamazal si stužku, kterou od Ruska na vyznamenání obdržel

(*Ranke*)

Vladyka Černohorský Nikolaj říkával o *Češích*: „Já mám Čechy rád, oni jsou ze všech Slovanů nejpřičinlivější.“

(*Vil. Dušan. Čas. česk. Mus. 1880.*)

Jiří Daničić, spisovatel srbský a pro-

fesor na liceu bělehradském († 1882), po celou dobu života svého osvědčoval se zápalem mladistvým energickou pracovitost a pilnost. *(Osvěta 1883.)*

Martin z Dunina, arcibiskup Hnězdenský a Poznaňský, muž neohrožený († 1842), byl stálý v práci čím dále, tím více. V poslední své nemoci bral ještě, pokud mohl, v ouřadování účastenství. *(Čas. kat. duch. 1845.)*

O *Elišce*, poslední Přemyslovně († 1330), se vypravuje, že v letech panenských, kdy důchody její bývaly velmi chatrné, připravila sobě nádherný šat, zlatem protkávaný, v němž při svatbě s Janem Lucemburským stkvěla se vedle tchyně své, královny Římské, až všickni vidoucí žasli a letopisec neviděl nikde v žádné zemi tak skvostného oděvu u žádné paní.

(Petr Zbraslavský.)

O královně *Jutě* († 1300), matce Elišky, poslední Přemyslovny, vypravuje souvěký letopisec, že nechtíc jídati chléb v zahálce, zaměstnávala se ženskými pracemi, aniž trpěla, aby její dvorské slečny zahálely; protož ukládala jim rozmanité práce a sama jako pilná učitelka učila onu tkáti, jinou přísti nebo šíti.

(Jos. Kalousek. Kal. ústř. Mat. šk. 1886.)

V *Hercegovině* na matce jest obstarávati veškeré domácí potřeby i práce, obsluhovati muže a celou rodinu. A přes toto všestranné zaměstnání vejděte do kuče hercegovské, kdykoliv vám libo, matka je vždy veselá doma.

(Ant. Třeštík. Vlast, r. VII.)

Jiří Poděbradský, král Český (1458—1471), vyřizuje vládní věci, jak se zdá do posledního dne, zemřel ve stolici sedě v noci po 22. dni měsíce března ve dvou hodinách roku 1471.

(W. Wl Tomek. Děj. m. Pr.)

Karel IV., otec vlasti naší české, císař a král (1346—1378), vždycky se něčím zaměstnával a tak k tomu přivykl, že i tehdy, když zemské úředníky, cizí posly, neb jiné osoby k vyslechnutí jejich záležitostí před sebe připouštěl něco při tom dělati musíval, řezaje totiž vrbové pruty neb jiné měkké dříví. Při tom těkaly oči jeho po přítomných osobách a na mluvícího se ani nedíval Při tom však mu ani slova toho neušlo, co se k němu mluvilo a uměl na to nemnohými avšak jasnými slovy bez dlouhého rozpakování a radění se odpovídati. Tomu všemu cizinci se velmi divívali, říkajíce, že císař Karel čtvero věcí najednou umí dělati: předně že na přítomné osoby pohlíží, aby z jejich očí smyšlení poznal; za druhé že pilně poslouchá, co se k němu mluví; za třetí si odpověď v duchu připravuje a konečně ještě rukama pracuje. *(Děj. čes.)*

Václav Matěj Kramerius, první z křísitelů českých († 1808), pracoval jest pro národ Český do poslední chvíle a můžeme říci, že umřel takřka s pérem v ruce. *(Jan Sojka. Naši mužové.)*

Karel Khun, kanovník senior a farář Vyšehradský († 1829), byl po celý život svůj, zemřel v 93. roce věku svého, velmi pilný a pracovitý. Stal se magistrem filosofie, bakalářem bohosloví, veřejným papežským notářem. Při tom se zabavoval spisováním knih, 62 let byl kazatelem Ve dne i v noci přemýšlel o tom, čím se zabavoval, maje křesadlo u lože svého, rozžal světlo nočního času, kdykoliv nějaká dobrá myšlénka mu připadla a hned ji poznamenal. Neustále doma trval, pakli ho povinnost křesťanská neb úřad nevolal.

(V. Ruffer. Hist. Vyš.)

Leopold Vilém, arcikníže rakouský, syn císaře Ferdinanda II, biskup Olomoucký a Vratislavský († 1662), byl muž neobyčejně činný; naučil se pracovitosti a střídmosti od otce svého.

(Bedř. Hrabal. Čas. kat. duch. 1840.)

Marie Terezie, císařovna a královna (1740—1780), ač sama dědila celou říši, zabývala se s dvorními dámami ručními pracemi, šijíc kostelní roucha a dávajíc je chudým kostelům.

Hrabě *Jaroslav z Martinic*, místodržitel pražský, byv r. 1618 od stavů odpořivých z okna svržen, utekl přestrojen do Mnichova, kamž i manželku a dítky své povolal. Zde nezmařil v daremné zahálce nikoliv, ale vždycky pokojně a pobožně se chovaje nějakou chvalitebnou prací se obíral.

(Čas. česk. Mus. 1850.)

Maximilian, císař a král Český (1564—1576), tak byl pracovitý, že začasto dlouho do noci psával anebo ve zbraní se cvičil. *(Cuspinianus.)*

Sv. Prokop, patron náš český a od roku 1039 první opat kláštera sázav-

ského († 1053), pro sebe z klášterského jmění nic nebral, dobývaje sobě potřebných věcí mozolem rukou svých; nad to ještě udílel rád nuzným z výdělku svého. (*Drahé kameny.*)

V letech před vyzdvižením kláštera velehradského r. 1784, bydlel tam pohostinně bratr exjesuita, známý malíř *Raab*. Byl muž velmi jarého a veselého ducha a práce hravě mu šla od ruky, tak že i při malování, dostal-li návštěvu, rád laškoval, se smál, ale štětec v ruce jeho jen jen se kmital. Čímž ovšem pochopiti lze velký počet obrazů, ježto až podnes u velikém počtu se naskytují. (*Sborník velehradský.*)

Petr Skarga, slavný kazatel polský (nar. r. 1536), neuměl nikdy hověti si. Stále byl zaměstnán a čeho mu v domácnosti třeba bylo, sám si robil. Nedlouho před svou smrtí poslal do Čenstochova (zdržoval se v Krakově) voskové svíce, jež sám byl zhotovil, aby tam před obrazem Panny Marie hořely. Umíraje psal o ctnostech křesťanských; smrt zastala ho při psacím stole a nevyrvala mu péro z ruky dříve, až kázaní o trpělivosti dopsal (*Blahověst 1885.*)

Jedna z předních ctností *Františka Josefa Slámy*, kněze církevního a spisovatele (nar. r. 1792 v Bojenicích), byla neunavitelná činnost a neustálá pracovitost, jižto na jevo dával téměř od dětinství a která v letech pozdějších dosáhla té míry, že ti, kdož jej znali a s ním důvěrněji obcovali, nemohli se tomu dosti nadiviti, kterak při tom skrovném způsobu těla svého takových prací duševních i tělesných mohl podnikati a k místu přiváděti. Neboť nebyl-li Sláma zaměstnán ve správě duchovní nebo ve škole, seděl zajisté doma u stolku a psával nebo čítal bez přestání a to hluboko do noci a záhy z rána již. (*Ant. Rybička.*)

Slovák rád a mnoho pracuje. Když v neúrodném kraji svém nemá co dělati, jde do krajů požehnaných na jih, kde najímá se do práce o žních a při vinobraní, aneb chodí světem s rozličným vyrobeným zbožím. (*Zlaté lístky, roč. XXV.*)

Vůbec bylo známo, že *František Sušil*, professor bohosloví v Brně (nar. r. 1804 v Rousinově na Moravě † 1868), z rána záhy vstává a obětovav Bohu prvotiny dne v modlitbách, hned ku práci duchovní zasedává a v ní až do večera s malou jen přestávkou pro snídaní a oběd vytrvává. (*Mat. Procházka.*)

Jan Adolf ze Švarcenberka, hrabě, od roku 1670 kníže, spojoval v sobě pilnost a pracovitost nevšední a svědomitost, jaká zřídka se nachází. (*Th. Wagner. Jol. ad I. Graf.*)

František Bohumil Tomsa, český spisovatel (nar. r. 1793 v Kadeřavci blíž Turnova, † 1857), patří mezi nejpilnější dělníky na poli ožilé literatury české, ježto výše 200 svazečků, práce jeho obsahujících, tiskem vyšlo. (*Ant. Rybička.*)

Alexandr Vítovd, velkokníže Litevský († r. 1430), byl muž velmi činný, a pracovitý. Začasto i při jídle odbýval vojenské porady anebo soudil. (*Aug. Schlözer. Děj. Litvy.*)

Pravda.

1. Nerada se slyší, ač konečně vítězí.

Jiří Carolides z Karlšperka, bakalář a básník v Praze (nar v Praze 1579), podraždil Němce do Čech přistěhovalé odou, kterouž jim vyčítal, že se v Čechách obohacují a za to zemi českou pomluvami stíhají. Poněvadž směle líčil vady tehdejších lidí zvláště pak Němců, uvalil na sebe nenávist těch, kterých se dotkl a proto mu kladli nepřátelé všude překážky, aby žádného úřadu nedosáhl. (*Kar. Ninger.*)

Petr Nutrizio-Grisogono, spisovatel, Dalmatin († 1823), káral ve spisech svých nemilosrdně zlořády republikánské vlády v Benátkách, pro něž nejednou ze země vypovězen a internován býval.

Ve válce Vratislavských proti Jiřímu, králi Českému (1458—1471), mnoho

utrpěli i Slezáci i Vratislavští a tu v jednom shromáždění ve Vratislavi vyzval se r. 1469 kněz doktor Tempelfeld, dříve úhlavní nepřítel husitův: „Ach Bože! kdo pak mohl naditi se tolikeré moci od nich!“ Jiní přítomní s litostí vzpomínali si na předešlého biskupa Vratislavského *Jošta z Rosenberka*, kterak hned od počátku moudře a věrně radil a varoval, aby to k žádnému prolévání krve nepřišlo, a kterak proto od Vratislavských mnoho příkoří musel snášeti; nyní blahoslavili jeho památku, pravíce, že byl muž ducha prorockého.

(*Fr. Palacký. Děj. národa Česk.*)

2. Pravdu

a) miluj a mluv!

V *Josefu Kohlrussovi*, zpovědníku u sv. Víta v Praze († 1893 v 78. r. věku svého), nebylo lsti, byl upřímný, rovný, vždy pravdu mluvil a třeba se nelíbila, jí nezatajil. Jistý vážený příznivec jeho v semináři pravil o něm: „Aj, právě israelský, v němžto není lsti!“ (*Vojtěch Hlinka. Vlast r. IX.*)

Jindřich pán na Košumberku († 1597). byl pán ctností plný, v jehož srdci lsti a klamu nebylo. protož si ho také pro takovou správnost a rozšafnost vůbec vážili. (*Paprocký.*)

Kosmas, náš kronikář český zemřel dne 21. října 1125 co osmdesátiletý stařec. Byl to muž na tehdejší věk neobyčejně vzdělaný, miloval vlast a národ svůj upřímně a citelným srdcem všímal si všeho dobrého a zlého, co po všecky časy, pokud jeho paměť zasahovala, vlast i národ potkalo. Pravdomluvnost nikdy mu nedovolovala, aby byl do své kroniky položil takové věci za zcela pravdivé, o kterých sám s jistotou ani z dobré paměti psáti nemohl, pročež nikde se nestavěl tak, jakoby více věděl, nežli skutečně věděl. Jeho kronika jest pravou perlou nejstarší literatury v Čechách a on jest vskutku důstojným náčelníkem a patriarchou všeho dějepisectví českého. Byl děkanem kapituly u sv. Víta v Praze.

(*Zap. Čes. morav. Kron.*)

Adam Kravarský, jesuita, proslulý missionář v Čechách za císaře Ferdinanda II († 1660), co měl v srdci, to i na jazyku a v obličeji; sebe menší neshodu srdce s jazykem byla by hned jeho tvář prozradila.

(*Jan Dlouhoveský.*)

Jan Nep. Nejedlý, právník a spisovatel český († 1834), byl, jakož všickni nestranní vrstevníci vysvědčují, muž pravdomluvný, přímý a spravedlivý, úhlavní nepřítel všelikých obojetností a licoměrností, miluje, jak říkáme, co na srdci to na jazyku. (*Ant. Rybička.*)

František Pelcl, český dějepisec a gramatik († 1801), byl pravdy ctitel a proto také značně se přičinil ke kritickému vzdělání historie české a k vytříbení jí od mnohých až dosaváde běžných omylů. (*Ant Rybička*)

Feodor Vasiljevič Rostopčin, hrabě, ruský general a státník († 1826), požíval pro svou přímost a pravdomluvnost plné důvěry u cara Pavla.

(*Děj. ruské*)

Václav Alois Svoboda, professor a spisovatel († r. 1849 v Praze), byl muž přísný, neznaje přetvářky a pokrytství, maje vždy co na srdci, to na jazyku a vůbec málo dbaje na malicherné formálnosti a vnější škrobené způsoby. (*Ant. Rybička.*)

Karel kníže ze Švarcenberka, cís. kr. polní maršál měl za heslo:

Buď vždycky pravdivým a zřejmým,
i jemným buď a pevným
a vlast svou zcela znej,
i vždy jen o ni dbej!

(*Ferd. Mikovec. Čas. Mus. kr. Čes. 1856.*)

Čechel Sendziwoj, šlechtic, také zván Sądek, kanovník katedrální v Hnězdně († ku konci XV. století), byl povahy přímé a otevřené; miluje pravdu, netajil se s ní, nýbrž řekl každému, co na něm shledal závadného, od nízkého sluhy až nahoru ke králi.

Z úst *Stanislava Vydry*, spisovatele a professora mathematiky, prvního křísitele národa Českého († 1804), nevyšlo slova obojetného, úskočného neb nepravdivého, byť to i pouze v žertu bývalo; aby tvrdil, schvaloval něco, aneb se k něčemu přimlouval, nebyv o podstatě a pravdě toho úplně přesvědčen, pokládal za věc muže počestného a rozšafného nehodnou a neslušnou.

(*Ant. Rybička.*)

Josef Liboslav Ziegler, kněz, professor a spisovatel († 1846), ve svém obcování s jinými byl přímý, nenucený, beze vší licoměrnosti a přetvářky, mívaje — jak se říká — co na srdci, to na jazyku. (*Ant. Rybička.*)

b) Haj i smrti.

Svatý *Emilian*, mučenník, Bulhar († 362), sloužil jsa otrokem u velmože pohana. A tu se rozhorlil tak na modloslužbu pohanskou, že za doby příhodné kladivem všecky modly v chrámu pohanském rozbil. Pohané nevědouce, kdo by to byl učinil, jali jistého rolníka, bili a k soudci vedli jej. Emilian, jakmile o tom zvěděl, pospíchal k soudci a pravil: „Já† jsem, který to učinil!“ I byl bičován a pak v ohnivé peci upálen. (*Ben Kulda. Církevní rok.*)

Nejeden z *františkánů* v Bosně a Hercegovině vstoupil směle, prve než Rakousko provincie ty okupovalo, přede tvář tureckého paše a s neohroženou srdnatostí vytýkal mu ukrutnosti na křesťanech spáchané. Jsa pak na popravu veden, chválil Boha a povzbuzoval svým hrdinstvím malé církevní stádce své k rekovné vytrvalosti, až sám v nevýslovných mukách vypustil bohatýrského ducha svého.

(*Čas. kat. duch. 1887.*)

Svatý *Virgilius*, biskup Salcburský, apoštol Slovinců († 794), učil tenkráte neslýchané pravdě, že naše země má podobu koule, že i dolejší polovice obydlena jest lidmi, protichůdci a že tudíž jest více dílů světa, nežli tehdy jich známo bylo. Svatý Bonifác, arcibiskup Mohučský, nutil jej co primas v celém Německu, aby nové toto učení odvolal; avšak svatý Virgil tak důkladně učení své odůvodnil a sebe ospravedlnil, že papež mu dal za pravdu a svatý Bonifác k jeho učeným náhledům přistoupil.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

c) Dané slovo drž!

Alexandr Vasiljevič Suvarov, generál ruský († 1800), byl vždy věrný danému slovu.

(*Anthing. Kriegsgesch. d. Gr. S.*)

Právo.

1. Rušili je.

Dne 16. února 1486 stalo se, že na říšském sněmu ve Frankfurtě kurfirstové zvolili Maximiliana, syna císaře Bedřicha III., za krále Německého a 9. dubna v Cachách korunovali, vše bez kurfirsta Českého Vladislava II. (1471—1516), mlčíce o něm, jako by ho ani nebylo. Císař *Bedřich III.* z úmyslu nestaral se o krále Vladislava o hlas pro svého syna.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

2. Haj ho i smrti!

Když r. 1448 legát papežský kardinál sv. Anděla z Prahy s nepořízenou se ubíral, stal se pokřik, že legát vzal s sebou kompaktata jemu odevzdaná. Tu *Čechové* mistr Příbram a mistr Jan Rokycana spěšně přišli ke konšelům, žalujíce na to a usilujíce o opatření. Konšelé ihned pospíšili za legátem s mnohým lidem jízdným pánů v Praze přítomných a dolehali naň, aby jim kompaktata vrátil; neučiní-li toho, že vzbouřená obec nedá mu odtud jíti. Legát přiznal, že má kompaktata na svém voze a prosil, aby toliko nyní nemusel věcmi svými hýbati; než v Benešově že je vrátí. Tedy posláni jsou za ním pan Petr Holický ze Šternberka a Přibík z Klenového s více než čtyřmi sty jezdci s rozkazem, nechtěl-li by po dobrém vrátiti, aby na něj a na Rosenberského, jenž legáta doprovázel, udeřili. V Benešově stalo se vydání kompaktat od legata beze všelikého odporu. (*W. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.*)

Roku 1510 přijal Vladislav II., král Český i Uherský, přísahu poddanství a věrnosti od slezských pánův ve Vratislavi křivopřísežně co král Uherský a nikoliv co král Český. Sotva že se toho *čeští pánové* v Čechách dověděli: došla

krále rázná protestace od pánův českých, v které mu jasně dokázali, že po chybných cestách kráčí, a že povinen jest dodržeti přísně přísah svých, kterými České koruny dosáhl a že nemá práva odcizovati země a krajiny od koruny České, které byly na věčné časy do ní vtěleny. Král uleknuv se opravdových slov těch, upustil konečně od požadavku, aby Slezáci jemu a jeho synovi tenkráte ten slib věrnosti složili.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Dne 27. května 1471 byl na sněmu v Kutné Hoře za krále Českého zvolen Vladislav, nejstarší syn Polského krále Kazimíra. Téhož dne však ohlasil ještě dopoledne legát Rovarella v Jihlavě potvrzení Matyášovo na království České jménem papeže Pavla II. A tu vyjednával Albrecht Saský, jenž sám chtěl se státi králem Českým na žádost správce království Českého Jindřicha s králem Matyášem. A tu Matyáš žádal, aby obojí volení, Matyášovo a Vladislavovo, podáno bylo k rozsudku na papeže a císaře a koho tito za pravého krále Českého uznají. aby přijat byl od strany obojí Uslyševše o tom *stavové Čeští* podobojí v Praze, bez rozmyslův dali Matyášovi rozhodnou odpověď, že království České neodvislé jest a že nepřísluší ani papeži, ani císaři, dávati mu krále.

(*Zap. Čes. morav. Kron.*)

Roku 886 odeslán po mnohých útrapách a žalářování do vyhnanství Moravan *Gorazd* spolu s mnohými Slovany moravskými a sice proto, že když návodem nesnášenlivého biskupa Nitranského Vichinga, zjevného to nepřítele Slovanův, vypuklo pronásledování kněží slovanských, tento šlechetný kněz, od sv. Methoděje za nástupce jeho ustanovený, neohroženě hájil práv své strany, pracoval pak neunavně mezi Bulhary až do své blažené smrti. Památka jeho připadá 17. července.

(*Ant. Višek. Kalend. pro kat. r. II.*)

Za povstání stavů Českých přibyl dne 6 září r. 1620 *Grünthal*. generální vojenský komisař kurfirsta Saského, do Budišína, aby vyjednával se stavy Hornolužickými. Avšak Grünthal byl v pokoji svém přepaden za zajatého prohlášen a odvlečen z Budišína do Prahy, kde byl uvězněn v Bílé věži. Porušením nedotknutelnosti vyslance byl kurfirst arci velmi podrážděn.

(*Ant. Gindely. Děj. čes. pov. l. 1618.*)

Když za povstání českého r. 1618 *Jakub*, král Anglický, od zimního krále Českého Bedřicha, zetě svého, požádán byl za podporu, pravil mezi jiným Jakub: „Také falckrabě je mužem bezbožným a uchvatitelem ode mne nemá se mu pomoci dostati. Mladý muž, jakým on jest, má se spravovati podle muže starého, jako jsem já a má učiniti, co je s právem, totiž vzdáti se Čech, ale ne mne zaplétati do špatné věci. Knížata Unie žádají mě totiž za pomoc, ale dávám vám slovo, že ode mne neobdrží ničeho.“

(*Ant. Gindely. Děj. česk. povst. l. 1618.*)

Jan z Jenštejna, od r. 1379 arcibiskup Pražský, s velkou žárlivostí nad církevními právy a jměním bděl a často v maličkostech tak neústupný býval, že světských lidí i krále Václava IV. vesměs proti sobě popuzoval.

(*Děj. české.*)

Po zahynutí krále Českého Ludvíka v bitvě proti Turkům u Mohače dne 29. srpna 1526 byl trůn český uprázdněn. Avšak arcikníže Rakouský Ferdinand udával sněmu českému, že choť jeho Anna, co sestra Ludvíkova, je království Českého dědičkou a že je podle smluv nejbližší jeho nápadnicí. A proto aby je stavové za pány přijali. Než *sněm český* hájil právo své ohledně volby nového krále a usnesl se dne 18. října 1526 takto: Poněvadž za krále Vladislava kněžna Anna, jeho dcera a Ferdinanda, arciknížete Rakouského, manželka, odbyta a vdána jest, ona tedy že žádného více nápadu k tomuto království nemá. Král pak Ludvík po smrti krále Vladislava za krále Českého přijatý, žádného ani mužského ani ženského dědice nepozůstaviv umřel; nápadové pak všechny před sebou jdou a ne zpátkem; protož neuznává se, aby království České komu napadalo, ale stavové mohou svobodně voliti krále dle svobod a výsad tohoto království.

(*Děj. česk.*)

Pan *Záviše z Falkenšteina* byl na rozkaz Václava II, krále Českého, roku 1288 na hradě pražském zatčen a do Bílé věže uvržen. Téměř dvouleté vězení hrdou mysl Závišovou v ničem

nesklonilo, i tvrdošíjně při tom zůstával, že mu hrady a statky po královně Kunhutě právem náležejí, ba ani roku 1290 před Hlubokou od práva svého neustoupil, ale raději stíti se dal. (*Děj. česk.*)

3. Písemné sestavili.

Dne 26. července 1494 umřel zemský hejtman markrabství Moravského na svém hradě Tovačově pan *Ctibor Tovačovský z Cimburka*; byltě zajisté nejvýtečnější a v politickém ohledu nejvzdělanější muž svého věku a národu, pozůstaviv svým krajanům nejkrásnější památku v tak zvané „Tovačovské knize“, ve spise totiž, v němž všecka práva a zřízení, jakož i řády zemské a soudní velmi pilně a důkladně snešeny a sepsány jsou a kterýž Moravanům až do nejdelších časův, pokud svoboda České koruny neporušena zůstávala, sloužil za knihu jejich práv a zákonův.

(*Fr. Palacký. Děj. národa Česk.*)

Pan mistr *Viktorin Kornelius ze Všehrd*, místopisař království Českého, počal roku 1495 za krále Českého Vladislava II. (1471—1516) psáti: „O právích a soudech i o deskách země české“, z čehož povstala kniha, kterou si o české právnictví nesmrtelných zásluh získal. (*Fr. Palacký. Děj. nár. Čes.*)

Praemonstráti,

viz: „Řehole I. 1!“

Processí,

viz i: „Maria 2 ch!“

1. Koná se

a) na oslavu Boží.

Léta Páně 922. Po vyzdvižení ze země a z hrobu neporušeného těla *sv. Lidmily* druhého dne ke cti toho sv. těla držána byla slavná processí, neb vyšel kníže sv. Václav s kněžími, též i s velikým zástupem lidu křesťanského a vzavše tělo svaté s velikým náboženstvím je nesli s pobožným a radostným prozpěvováním až do kostela sv. Jiří. (*J. Beckovský. Poselkyně.*)

Léta Páně 1253. Papež Innocenc IV. když blahoslavené panně Anežce, dceři Přemysla Otakara, sestře krále Václava, z Říma mnoho *ostatkův* byl poslal: Mikuláš, biskup Pražský, o tom pokladu zvěděv, vyšel jest naproti těm svátostem s processí i s jinými kněžími a s lidem a přijavše ty sv. ostatky, poctivě nesli jsou je zpívajíce do kláštera sv. Františka ve Větším Městě pražském a tu jsou ty dary na oltář, aby je lid spatřiti mohl, počestně položili.

(*Jan Beckovský.*)

Léta Páně 1365. Arcibiskup Pražský, maje o tom zprávu, kterak císař Karel IV. z města Agaunu tělo sv. *Sigmunda*, mučenníka Božího a krále Burgundského do Čech jest přivezl, s processí slavnou u přítomnosti celého duchovenstva i světských pánův, též velkého zástupu horlivých křesťanův, proti císaři a tomu svatému tělu až na Bílou Horu na den sv. Augustina vyšli, je vezmouce s největší počestností do kostela sv. Víta vnesli a do kaple po levé straně proti kapli sv. Václava položili.

(*Jan Beckovský.*)

Léta Páně 1039. Kníže Český Břetislav a biskup Pražský Severus navracujíce se z Polska a vezouce tělo sv. *Vojtěcha*, sv. Gaudence, jinak Radmila, vlastního bratra sv. Vojtěcha, jako i jiných pěti duchovních neb řeholních bratrův téhož sv. Vojtěcha; když již ta sv. těla až k potoku Rokytnice přivezena byla, hned na ráno o vigilii sv. Bartoloměje od duchovenstva pražského velmi počestně byla vzata a na hrad pražský s slavnou processí nešena.

(*Jan Beckovský.*)

Roku 1673 poskytl papež Klement X. všem, kdožby kterýkoliv den v roce

milostivé místo Panny Marii *Tuřanské* na Moravě v processí navštívili, a tam sv. svátosti přijali, plnomocných odpustkův. (*Kar. Eichler. Poutní místa.*)

b) Prosebné v čas moru, sucha, drahoty, války.

Z příčiny moru konalo se processí v Praze za času arcibiskupa *Arnošta* jmenovitě v letech 1359 a 1362; za Jana Očka roku 1369, za Jana z Jenštejna v letech 1380 a 1400.

(*W. Wl. Tomek. Děj. m. Prahy.*)

Léta Páně 1014. V české zemi suchota byla, neboť od slavnosti velikonoční až do 19. srpna žádný déšť nepršel, tráva uschla, dobytka mnoho padlo, potokové a studnice mnohé přeschly, v mnohých rybnících vody se zasmradily, ryby lekly a země na mnohých místech, též i lesy velikou horkostí se zapalovaly. Pražský biskup *Bohdal* svolal kněžstvo do kostela sv. Víta, kdež všickni ve dne i v noci Pána Boha ve processí za deštíček od 18. dne července až do 28. dne srpna vroucně žádali a jej také vyžádali; neboť Bůh následujícího dne seslal velmi hojný a užitečný deštíček na zem českou.

(*Jan Beckovský. Poselkyně, díl I.*)

Město *Brno* dávno před rokem 1645 vyprosilo si veřejným průvodem déšť, který po dvě léta nechal vyprahlou zemi na sebe čekati.

(*Kar. Eichler. Poutní místa.*)

Když v dubnu r. 1328 vznikl mor v Čechách, jak i v jiných zemích okolních, nařídila královna *Eliška*, manželka Jana Lucemburského, všemu duchovenstvu v Praze, konati slavnou processí k modlení se za odvrácení hněvu Božího; i pozorovalo se na to ulevení záhubné nemoci.

(*W. Wl. Tomek. Děj. m. Prahy.*)

V ponděli svatodušní dne 1. června 1637 z kostela Panny Marie před Tejnem, v kterém se z tří Měst pražských konšelové i lid obecný sešli, do kostela sv. Víta na hrad pražský hlavní processí šla, odkudž ona vedena byla (s kterou také šel císař *Ferdinand III.*, i také Leopold Vilém, bratr jeho), do kostela sv. Jiří, velebných panen řádu sv. Benedikta, odtud ona do kostela Všech Svatých doprovázena byla a z něho zase do kostela sv. Víta se navrátili, kdež kázání i mše sv. se konaly a všickni přítomní za déšť, neboť tehdáž veliké sucho bylo, Pána Boha prosili. (*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Po násilné smrti vévody Friedlandského Albrechta Valdšteina jmenován jest vůdcem vojska císařského Ferdinand III. K prosbám jeho naklonil se arcibiskup Pražský a kardinál *Arnošt hrabě Harrach* a pořádal tři slavné průvody na vyprošení vítězství zbraním císařským. Průvody ty zařídil, sám se jich súčastniv a to nejprve z kostela týnského ke hrobům sv. patronů českých; druhý z chrámu sv. Víta do chrámu na Strahov a třetí od P. Marie Vítězné do kostela břevnovského. Vroucí prosby ty byly vyslyšeny; neboť Ferdinand III. porazil na hlavu vojsko švédské v bitvě u Nördlink dne 4 září 1634.

(*Fr. Krásl. Arn. hr. Harrach.*)

Když rána morová kolem města *Chrudimě* všudy řádila a již již městu hrozila; vida to starostlivý pastýř, děkan Chrudimský, aby hněv Otce nebeského skrze prostředníka mezi Bohem a lidem skrotil, ustanovil jest hlučnou processí s svatým obrazem Jeho (P. Ježíše), kteráž se s tou nejmožnější pobožností dne 1. Septembris okolo půl města, osmého pak téhož měsíce okolo druhého půl města vykonávala a na ní půl druhého tisíce lidu se vynacházelo. Kterážto ten největší užitek přinesla; neboť Spasitel prosbu lidu svého vyslyšeti a všechny obyvatele města tohoto přepodivně od morového nakažení zachovati ráčil.

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Když roku 1341 Markéta, vdova po Jindřichovi Bavorském a dcera *Jana Lucemburského*, krále Českého, majíc s Kazimírem, králem Polským, v Praze býti již oddána, co nevěsta nebezpečně se roznemohla; vyžádal si král Jan na biskupu Janovi, že dal na její uzdravení ode všeho duchovenstva světského i řeholního v Praze slavné processí s korouhvemi a ostatky Svatých po celých čtrnácte dni držeti. Král sám i král Kazimír konali tyto processí spolu, oděni jsouce v roucha jednoduchá a tenkráte oba vroucně se modlili. Avšak Markéta dne 16. července tři dni před svatbou zemřela.

Léta Páně 1369. Od strany polední

neb od Rakous náhlý mor přišel do země české, kterýž trvaje dlouhý čas okolo Jindřichova Hradce posledně i do Prahy přišel a v 30ti dnech se rozmohl, že jsou u jednoho kostela pražského po osmi a někdy i desíti osobách každodenně pochovávali. *Jan*, arcibiskup Pražský, vida, že se ten mor od Boha pro lidské hříchy rozhněvaného, velice rozmáhá, ustanovil půst, modlení a processí, která když velmi horlivě od Pražanův vykonána byla a lidé, kořice se před Pánem Bohem, vysokými hlasy pobožně k Němu volalí, řkouce: „Smiluj se nad námi, Pane, smiluj se nad lidem Tvým a od náhlé smrti zachovej nás"; v osmi dnech mor přestal.

(*Jan Beckovský.*)

Dne 18. června roku 1757 vystoupil slavný průvod z *Kroměříže* s děkanem Jindřichem Krausem a 10 kněžími na posvátnou horu Hostýn, aby obětoval zvláštní dar za vyprošení vítězství nad Prušáky, kterého vskutku téhož dne bylo dobyto

(*Kar. Eichler. Poutní místa.*)

Za času válek švédských před rokem 1645 vyžádal si arcikníže a vrchní velitel *Leopold Vilém*, aby v Klatovech konal se prosební průvod s nejsvětější Svátostí oltářní, podobně jako o Božím Těle se konává. A stalo se tak. Veliké zástupy lidu přišly se svými kněžími, sám arcikníže a všickní obristové a důstojníci za velebnou Svátostí pobožně kráčeli. A Bůh požehnal vojsku císařskému, tak že roku 1645 a 1646 nepřítele z Čech a Bavor vytlačilo.

(*Jos. Svoboda. Vlast 1891.*)

Na den sv. Jana Evangelisty r. 1639 v Městech pražských konany byly processí. Na zámku šla processí z kostela sv. Víta do kostela sv. Jiří, k všem Svatým i k sv. Vojtěchu, při které také šel arcikníže rakouské *Leopold Vilém*; ona když se do kostela sv. Víta navrátila, byla v něm kázaní a po kázaní zpívaná mše svatá; v Menším Městě pražském z kostela sv. Václava šla processí k svatému Tomáši; v Starém Městě pražském z Tejna šla do kostela tovaryšstva Ježíšova; v Novém Městě pražském od sv. Jindřicha k Matce Boží Sněžné do kostela processí vedeno bylo, a sice na prosbu vítězství nad Švédy. (*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Když r. 1617 na sněmu českém měl býti přijat nástupce císaře a krále Českého *Matyáše* (1611—1619), konali katolíci po celý květen modlitby a processí veřejná, aby zvolen byl králem Ferdinand Štýrský, až se i stalo.

(*Čes. mor. Kr.*)

Roku 1733 na den sv. Floriana podniknut slavný průvod z farního chrámu *novojičínského* na Moravě, za vyprošení potřebného deště do španělské kaple; súčastnilo se ho téměř celé město.

(*Wilh. Jakel. Kurzg. Gesch. der span. Kap. zu Neutitschein.*)

Léta Páně 1831 navštívena byla *Opava* cholerou asijskou; když nechtěla ustáti, slíbili měšťané, že budou každoročně putovati k nejsv. Salvatorovi do Životic z obou farností — načež cholera zanikla. Opavské průvody těší se značné oblibě.

(*Kar. Eichler. Posv. místa.*)

V čas moru v *Praze* r. 1680 dne 15. března konáno po vyzvání arcibiskupovu k odvrácení moru veliké obecné processí z kostela sv. Ignáce na Novém Městě do chrámu Svatovítského, provázené zvoněním všech zvonů a uvítané u sv. Víta samým arcibiskupem

(*Kapitolní archiv.*)

Dne 28. července r. 1805 odbývalo se processí z kostela týnského v *Praze* do metropolitního kostela sv. Víta na Hradčanech. Panovalať toho roku strašná drahota a proto prosili Pražané, aby všemohoucí Bůh se smiloval, hlad odvrátil a hojnou žeň uděliti ráčil.

(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Není Pražana, který by známou národní slavnost ve Hvězdě u Břevnova nebyl aspoň jednou za životytí svého navštívil. Každoročně v neděli po sv. Markétě putují k ní tisícové Pražanů, oboru ve Hvězdě veselostí svou naplňujíce. O původu prastaré národní slavnosti této vypravuje pověst takto: Když Český král *Přemysl Otakar II.* zvítězil nad Uherským králem Bélou v bitvě u Kressenbrunnu v Rakousích, dobyli Čechové v táboře uherském veliké kořisti. V stanu králově nalezeno též mnoho svatých ostatků, které král Přemysl kostelům v Čechách daroval. Ruku sv. Markéty přivezl však do Prahy a ta byla jednou za velikého sucha ve slavném průvodu nešena, aby byl toužený déšť od Boha vyžádán. Processí

se nalezalo právě poblíž kláštera břevnovského, ana se tu náhle obloha zatáhla a vydatný déšť vypráhlou zemi svlažil. Na památku toho byla ruka sv. Markéty v klášteře břevnovském uložena a od té doby konáno o sv. Markétě z Prahy processí do Břevnova, po němž se lid v blízké oboře Hvězdě veselil. Když les později stranou od kláštera vymýtěn byl, vzdalovalo se místo staré národní slavnosti vždy více od Břevnova, až se v nynější ohražené oboře octnulo. Od jména obory přijala pak i národní slavnost jméno „Hvězda," jak posud sluje. Proto přezdívá vtip lidu pražského navštěvovatelům slavnosti té: „hvězdářů".

(*Jos. Svátek. Pražské pověsti.*)

Když roku 1492 sultán Bazajet s velkým vojskem do Uher vtrhl: utíkali se v Čechách jako jinde k modlení. V českých městech ukládán půst a konala se slavná processí s modlením, aby Bůh pomáhal *Vladislavovi II.*, králi Českému a Uherskému, v nebezpečenství velikém. (*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Roku 1778, dne 13. srpna bylo, co snad *Vyšehrad* stál, poprvé vedeno processí z Vyšehradu na hrad k sv. Vítu, aby Bůh dal zeměpánu vítězství. 2000 lidí, 3 vyšehradští vikáři, 2 duchovní z konviktu, 4 choralisté a školní mládež v tom zástupu byli. Processí toto se dálo nařízením arcibiskupovým.

(*V. Ruffer. Hist. Vyš.*)

c) Na poděkování Pánu Bohu.

Když roku 1741 a 1742 Bedřich Pruský vtrhl na Moravu a *Brno* od 9. února do 7. dubna 1742 obléhati dal: učinili Moravští stavové a městská rada slib, že každoročně v pondělí velikonoční z kostela sv. Jakuba uspořádají průvod do kaple P. Marie. Dne 15. dubna 1743 průvod ten ponejprv se konal. (*Kar. Eichler. Poutní místa.*)

Dne 28. září o sv. Václavu r. 1757 dostavilo se slavné processí z *Budovic* na sv. Hostýn. Poutníci ti zbožní přinesli drahocenný a ozdobný dar: na červeném hedbávi stříbrem vyšívaný nápis poděkovací za vítězství 18. června u Kouřimě v Čechách a 21. června u Prahy nad Prušáky dobyté. Dar ten byl pak zavěšen v kostele na sloupu presbytáře v pravo.

(*Kar. Eichler. Poutní místa.*)

Roku 1758 dne 2. května přišli Prušáci do okolí olomouckého a oblehali město *Olomouc* nepřetržitě. Do 2. července, na kterýž den s nepořízenou od města odtáhli a to na den Navštívení Panny Marie. A vděční Olomoučtí brzy u slavnostním průvodu, jakož i Hradečtí odebrali se na sv. Kopeček, aby se poděkovali za vyprošenou ochranu a pomoc Boží, a až podnes vydává se processí olomoucké v den vysvobození od nepřátelských vojů na sv. Kopeček, aby tam památku výroční s myslí vděčnou slavilo. (*Karel Eichler. Poutní místa.*)

Když roku 1648 uzavřen jest mír, jako vřelý projev díků za osvobození od nepřátel (Švédův), vedeno bylo dne 6. listopadu slavné processí v *Praze* z kostela sv. Jindřicha do chrámu týnského. Na processí podíl měli generálové vojska Goltz, Colloredo, Conti, Spork a oddíly vojenské, všickni kněží té doby v Praze meškající, studující omladina a nesčíslné množství měšťanův.

(*Fr. Krásl. Arn. hr. Harrach.*)

2. Beř na něm podílu!

Ferdinand II., císař a král Český (1620—1635), ke všem průvodům církevním se osobně dostavoval, ačkoliv jich v tehdejší době byl přehojný počet; tak na př. průvod o Božím Těle trval osm dní a pokaždé viděti jej bylo v průvodu tom s odkrytou hlavou a s pochodní v ruce. Při jubilejním processí nařízeném od papeže Urbana VIII. pršelo tak prudce, že dvořané císaře zapřísahali, aby ostal doma. On však se nedal zadržeti a zúčastnil se v průvodu za lijáku, tak že mu klobouk promočený vpadl do obličeje a voda mu tekla za krk. Ale toho všeho Ferdinand nedbal, nýbrž skrýval jen ruce své pod mokrým pláštěm.

(*Ant. Gindely. Děj. čes. pov. l. 1618.*)

Léta 1638. Dne 12. září měsíce obraz Panny Marie Staroboleslavské slavným způsobem z Prahy do Staré Boleslavě nesen jest byl. Napřed šli řádové, za nimi jiné duchovenstvo, farářové, kanovníci, kardinál z Harrachu a za ním

čtyři preláti hlavního kostela pražského, nesouce okrášlený trůn, na němž spočíval obraz. Za těmi čtyřmi preláty šel *Ferdinand III.* císař, král Český, maje při sobě z každé strany své hardcíře a drabanty a jeho následovali dvořeninové, urození páni a velký počet obecného lidu. Šli až ku kamennému mostu a odtud jel císař až do Staré Boleslavě, kdež obraz ten zase na své místo slavně uložen jest. (*J Beckovský. Poselk.*)

Léta Páně 1343. Král *Jan* a *Karel IV.*, syn jeho, přivezše ssebou od papeže římského Klimenta VI. z Říma pro biskupa Pražského Arnošta plášť arcibiskupský; tu neděli před adventem, když Arnošt v kostele sv. Víta do něho oblečen byl: vešli všickni přítomní jak duchovní tak světští páni s processí slavnou až na příkopy, aby v nich nového kostela gruntovní kámen založen býti mohl. I položen jest tu základ nového kostela s dvanácti kaplemi

(*Jan Beckovský.*)

Za času *Karla IV.*, otce vlasti české, viděla Praha nezřídka jedním dnem 100.000 nábožných poutníků, kteří ku rozličným nábožným místům putovali.

(*Balbin.*)

Jindřich Liebšteinský Kolovrat, pán na Žichovicích, na počátku XVII. století sám vodil několikráte do roka processí, napřed skoro soukromí se svou manželkou Alžbětou Lobkovicovnou a s některými známými šlechtici, potom s lidem, jehož množství stále vzrůstalo, a to na pouť ku Svaté Krvi, na hranicích bavorských.

(*Jos. Svoboda. Vlast 1891.*)

Když za krále Polského *Vladislava II.* (1386—1430), přišli papežští legáti do města Vilna, odbýval biskup slavné processí po městě, na němž i král sám bral podílu. (*Jak. Cárov. Gesch. Pol.*)

3. Rouhání dochází trestu,

viz: „Rouhání 7 e!“

Proklínání.

1. Jest hanebné, dopustili se ho.

Roku 1618 poslal císař a král Český Matyáš přímé psaní stavům Českým. V *Čechách* vzniklo z toho psaní, když se dostalo do veřejnosti, veliké pohoršení; i vzývalo se tisíceré proklínání původců jeho. Šelť o tom obecný hlas, že místodržící sami list tento sepsali a císaři k podpisu předložili.

(*Ant. Gindely.*)

Za času *Jiřího z Poděbrad*, krále Českého (1458—1471), panovalo v obyčejném životě hromování, lání, přísahání.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

A to kletí — naříká *Antonín Lukavský* ze Solnice v XVII. století — to hulákání mně sluch i srdce rozedírá.

(*Čas. čes. Mus. 1848.*)

Když četné poselství stavů Českých roku 1610 majestát od císaře Rudolfa potvrzený na Karlštein přivezli, častoval je Vilém Slavata co první purkrabí hradu Karlšteina v pátek i v sobotu rybami a postními krmětmi. Tím Slavata *pány nekatolické* velmi rozmrzel, takže dle svého způsobu nemálo naň hubovali a kleli. (*Čes. mor. Kron.*)

Aleš z Ryzemburka na počátku XVI. věku byv pro dvojženství pohnán k soudu, tu vysokými slovy klel, pravě, že jisté Ofce tak nesliboval.

(*Aug. Sedláček. Hr. a zám.*)

Na sněmu stavů Českých protestantských v Praze r. 1609 za císaře a krále Českého Rudolfa II byla chatrná žaloba Václava Vchynského proti Adamovi ze Šternberka zamítnuta. Proto chtěli Vchynští od stavů se odloučiti, což však sněm zavrhl. Zároveň ostře pokáráno pohoršlivé jednání *Vchynských*, kteří nadávkami a klením byli podporovali na radnici své požadavky.

(*Ant. Gindely.*)

Hrabě *Thurn* shledává za času povstání stavů Českých r. 1618, — pravil, — že jsou Slavata a Martinic, vyjmíně v tom nejvyššího purkrabí a křižovníka a „ten šelma sakramentská, Michna sekretář“ — kterému by dali na pamětnou, kdyby ho mohli dostati — takové poručení vymyslili, sepsali a

jménem císařským k němu na záhubu jeho odeslali. (*Ant Gindely.*)

Roku 1420 dolehali čeští páni zejména Aleš Holický ze Šternberka. Václav z Dubé a na Lešné a Mikuláš Divůček z Jemniště, nemohouce se bez veliké lítosti dívati na zkázu vlasti své, na krále Sigmunda, aby žádosti české vyslyšeti ráčil a s poddanými svými raději milostivě a mírně se hleděl umluviti, nežli je vyhubiti Avšak král *Sigmund* nedbaje na řeči jejich vždy s velikou zuřivostí se zaklínal, že české buřiče zkrotí a potrestá, byť i proto celou zemi zkaziti a plémě české vyhubiti měl. Avšak později rád s Čechy vyjednával. (*Zap. Čes. mor. Kr.*)

2. Trest.

a) Trestalo se.

Jíra, řeč. *Hromů*, jinak Kačerovský, šenkýř, člověk zlolejný, dán do vězení šatlavního a odtud do trlice před vysokým kostelem (na Hor. Kut.), pro jeho hanebné zlořečení, lání a hromování, od čehož tak vůbec Jíra Hromů nazván byl, r. 1591. (*Pam. Mik. Dač. z Hesl.*)

Roku 1607 dne 12. ledna odsouzen byl *Bartoloměj Mácha*, rychtář z Leděnic, aby stoje za hrdlo v kruhu před radnicí třeboňskou, tři lžice „kolomasti rozhřité a stemperované s máslem“ snědl. To se tak stalo, že nějaký Havel, tkadlec, byv u něho na rychtě když zvoněno k modlení, poklekna na hlas modlil se, řka: „Bože, buď milostiv mně hříšnému!“ a rychtář, protože nahlas modlil se, hromoval mu, řka: „Aby tě s tím modlením hrom zabil!“ Z té příčiny donesen byv před regenta panství, musil Mácha kolomazi okusiti.

(*Březan. Petr Vok.*)

L. 1556. Sněm držán byl v *Praze*, na kterémž berně svo ena a při tom nařízeno: Kdo by lál a hromoval, aby do trlic dáváni byli a kdo by o plnou připíjel, aby deset kop pokuty dal.

(*Pam. Mik. Dač. z Hesl.*)

Kdo na panství *Červené Řečice* zlořečil, složil 2 libry vosku a po 3 neděle v trdlici seděl; v touž pokutu upadla úřední osoba neb sousedé, kteří slyšíce zlořečení, nic neoznámili.

(*Aug. Sedláček. Hr. a zám. d. IV.*)

b) Dochází trestu.

Léta 1679. Měsíce října jeden zlolajícný muzikář když zlořečil, hned oněměl a náhle umřel blíž *Litoměřic*.

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Léta 1580. V sobotu před sv. Vítem u městečka *Paky* v kraji Boleslavském jeden zlolající pastucha pásl stádo na poli, kdež připadl na něho velký příval; on hněvaje se a zlořečiv, nadále od hromobití s dobytkem sám dvanáctý zabit byl. (*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

V neděli na den sv. apoštolů Petra a Pavla r. 1559 v městečku českém, Zásmuky řečeném, nějaký *Šťastný*, vyplativ boty od ševce Mikuláše Zoubka, šel od něho a zlořečil mu, řka: „Dal jsem od podšití těchto bot pět grošů bílých a mám ještě dáti jeden groš bílý, přál bych mu toho, aby ho hrom zabil i s těmi botami!“ V tom ukázalo se mračno, počalo i hřímati a blýskalo se. I šel ten Šťastný, aby zvonil proti tomu mračnu a tu hrom udeřil a ho zabil.

(*Jan Beckovský. Poselkyně, díl II.*)

L. 1571 nedaleko Litomyšle u *Tisové* vsi na Huraňovém poli v čas hřímání pacholek jeden velmi zlořečil a nežli se nadál, od hromobití byl zabit.

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

V klášteře královském v kapli sv. Barbory ve *Vídni*, kterýž klášter roku 1782 zrušen jest, visel kříž, kterýž při požáru jedině zachován jest. R. 1462 hráli dva protestanté s domácím pánem, jenž byl katolík, v karty. Oba hosté, sedíce pod křížem prohrávali a rozzlobivše se, proklínali a hrozili, že kříž shodí se stěny, budou-li prohrávati. Začali novou hru a hle, kříž spadl se stěny a zabil oba rouhače, domácího pak dosti značně poranil, tak že v brzku také zemřel. Kříž ten daroval domácí pán, umíraje, jménem Jan Kašpar Zwingl, klášteru.

(*Šmid. Repert.*)

3. Zamezuj!

V mandátu *Františky hraběnky Berkové* k poddaným panství Rychmburského vydaném okolo roku 1620—1626 mezi jiným nařizuje se: Lání, zlořečení, hromování i všelijaké hry, tance a noční povyky se zapovídají.

(*Čas. čes. Mus. 1843.*)

Pan *Florian Griespek z Griespachu* v řádu svém soudním z roku 1588 mezi jiným nařizuje: „Lání, všelijaká přísahání, hromování, nevážná mluvení, ta se všem přísně zapovídají a vám, rychtáři a konšelé, slyšíce to od kohokoliv, že by se toho kdo dopustil, přísně se poroučí, abyste takového z výstupku učiněného trestali.“

(*Čas. čes. Mus. 1835.*)

V instrukci města *Poličky* se poddaným z roku 1719 také nalezá, aby hromování, sakramentování, přísahání a čertování se varovali.

(*Čas. čes. Mus. 1846.*)

Přes tu chvíli musí hroziti *Pražané* v XV. a XVI. věku vesničanům svým Kovarským, Oujezdeckým a jiným, nebudou-li pobožní, budou-li láti a hromovati, což jest proti Pánu Bohu, že dostanou se do trlice nebo do šatlavy

(*Zik. Winter. Kult. obr. č. měst.*)

Prozřetelnost Boží.

1. Řídí osud náš, i pohanští Slované věřili.

Jan III. Sobieski, jenž dne 21. května 1674 byl zvolen za krále Polského a r. 1683 slavného vítězství nad Turky u města Vídně vydobyl, pevně přesvědčen byl o prozřetelnosti Boží, což i slovy o sněmě volebním ukázal, řka: „Domnívá-li se kdo, že osudy a činy lidské jen náhodou nebo slepým štěstím a nikoliv zázračnou opatrností Nejvyššího jsou spravovány a řízeny, nechť jen pohledna na mne přestane haněti nejmoudřejší pečlivost našeho Pána a Otce, Jejž právem nazýváme nejvyšším a nejlepším . . . Posvěcuji drahé vlasti své krev svou i tělo, žití své i jmění, posvěcuji a práhnu posvětivše ke cti Boží, k obraně všeho křesťanstva, ke službám této pravé záštity, té naší společné matky koruny Polské, již nám ještě zúplna nevyrvala nenasytná slávy chtivost porty Otomanské.“

(*Obzor 1883.*)

P. *Augustin Strobach* toužil potom, aby se stal missionářem, avšak byl vyloučen. Tu se stalo, že představený provincie, prohlížeje missijní kněze postřehl mezi nimi i jednoho, šedivého kněze a velezasloužilého missionáře, v jehož zbrázděném obličeji spatřiti bylo všecky svízele tvrdých přestálých missií. Proto ho představený nechal doma. A hle! řízením Božím padl los na Augustina Strobacha, kteryžto takovou radostí nad tímto nenadálým obratem plesal, že téměř nekonečné vzdával za to díky Bohu i představeným r. 1678. A co missionář podstoupil Strobach na ostrovech Marianských mučennickou smrt r. 1682.

(*Mat. Procházka. Missie jesuit.*)

Že bohové člověkem od narození vládnou, *Slované* věřili. Tomu nasvědčují české pověsti o sudičkách, slovoucích u Rusův rožanice, u Bulharův nerečnici, u Srbův i Chorvátův vodjenice neb sudjenice.

(*Konst. Jireček. Děj. nár. Bulh.*)

2. Podivuhodně působí.

a) Pomáhá v bídě.

Dne 12. října r. 1347 zemřel náhle císař Ludvík, úhlavní nepřítel císaře a krále našeho *Karla IV.* (1346—1378), nedaleko Mnichova na medvědím honu, byv mrtvicí raněn. Tuto událost považoval Karel IV. za řízení Boží a děkoval Bohu, že jej od tak mocného nepřítele osvobodil. (*Děj. česk.*)

Josef Vlastimil Kamarýt, kněz a básník († r. 1833 v 36. roce věku svého), důvěřoval pevně a nezvratně, že cokoliv se zde s člověkem děje, vše k jeho dobrému se stává a zachoval tudíž v sobě větších bouřích poklid duše a snášel mužně všeliké nehody a trpkosti, s kterýmiž již od dětinství bylo se mu často potkávati. (*Ant. Rybička.*)

Kazimír Spravedlivý, nejmladší syn Boleslava Křivoústého († 1194), byl pominut od otce, když umíral, jsa synem z druhého manželství v druhém roce věku svého, kdežto říše rozdělena mezi čtyři starší syny. Avšak jako

opuštěný sirotek nabýval tím více přízně národu a řízením Božím zvolen i za krále Polského. (*Děj. pols.*)

Když hrabě *Jaroslav z Martinic*, byv r. 1618 od stavů odporných co místodržitel z okna vyhozen, dal se v přestrojení na útěk, direktoři vyslali za ním rejthary. A hle, asi čtvrt míle od Plané dohonili tři rejthaři Martinice, však řízením Božím nic jsou protivného před sebe nevzali, buďto že jsou téhož hraběte z Martinic tak škaredí ošaceného s bradou oholenou a s tváří očerněnou nepoznali, anebo snad do půtky se neodvážili a tak hrabě šťastně do Tachova odjel. (*Čas. čes. Mus. 1850.*)

Léta 1021. Přihodilo se, že obyčej měl *Oldřich*, kníže Český, časem nočním vstana a osvětě světlo, žaltář čísti a Pánu Bohu se modliti. Toť někdo nenadále, přistaviv velikú ostřev k jeho oknu, jizlivu a s nálepem střelu, tím oknem naň vstřelil a mimo samu hlavu jeho, do jednoho sloupu vstřelil tak silně, až se tomu všickni divili. Kníže se nemálo ulekl a zhasiv světlo a Pánu Bohu poděkovav, zase se na svém loži položil. (*Hájek Kron. čes.*)

Obležení *Vídně* r. 1683 Turkem po 62 dni a její osvobození v témž roce 12. září jest i událostí světodějnou právě jako porážka Tatarův u Olomouce Jaroslavem Šternberským r. 1241. Na ní záviselo rozhodnutí otázky, má-li hrozné vlnobití fanatismu tureckého, jež od r. 1299 sultánem Osmanem I. začínajíc, národy křesťanské na jihu a východě pod surovou moc svou vítězně podbíjelo; má-li vlnobití to dále k západu země křesťanské zaplavovati a všechny pokroky křesťanské kultury, mravnosti a civilisace ničiti čili se mu zde u Vídně položiti hráze, závory a břehy s velením s hůry: „Až dotudto půjdeš a nepůjdeš dále a tuto rozrazí se dutí vlnobití tvého.“

Jestliže historie jest vůbec učitelkou života a nás tomu učí, že vyšší nadzemská moc rozhoduje osudy člověčenstva, tedy nám právě obležení a osvobození Vídně roku 1683 tuto nauku v bleskotu nejzřejmějších důkazů na oči staví. Na straně Turků vidíme mnoholeté tajné a velmi lstivé osnování války, ohromné hromadění zbraně a všelikého střeliva, pod zbraně svolávání divokých hord asiatských z Tatarska, Syrie, Assyrie, od Eufratu a Tigrisu, z Malé Asie a evropského Turecka a lestné, jen zdánlivé vyjednávání s císařem Leopoldem I o mír od něho navržený; na druhé — křesťanské — straně s úžasem pozorujeme hydru nesrovnalosti mezi křesťanskými knížaty, společnost na dva tábory proti sobě válčící rozpadlou, na tábor katolíkův a na tábor protestantův a co nejtěžším jest pro nás kamenem úrazu, spatřujeme, že „nejkřesťanštější král,“ král Francie Ludvík XIV. podnécuje sám Turka k válce překruté a všepustošivé proti občanské hlavě říše Římské, císaři Leopoldovi I., že jej ustavičně ohrožuje válkou, že podkupuje po mnohá léta velikými penězi kurfirsta Braniborského Bedřicha Viléma, aby mu proti Turkům napomáhal, že i ostatní kurfirsty od skytání takové pomoci ohrožuje, že podněcuje přečetné odbůjce protestantské v Uhrách a je i velikými obnosy peněžními podporuje. I sám král Polský Jan Sobieski jest sítí jeho zatrhnut; nebo že nikoli Karel, vévoda Lotrinský, nýbrž Sobieski od šlechty polské a rusínské volen za krále Polska, stalo se velikým podkupným nákladem krále Francouzského. Dne 1. května r. 1683 hne se velkovezír Kara Mustafa z Bělehradu k Vídni a čítá své vojsko: jestiť ho ohromný počet, vesměs 230.000 mužů. V týž den koná i císař Římský přehlídku svého vojska na rovině blíže Vídně a shledává, že jest ho ve všem všudy jen 33.000 mužů, čili že jeden křesťan má přebojovati sedm Turků. Nadlidská to zajisté úloha! A přece zbožný císař, jenž rychle vyhledává spojence mezi křesťanskými mocnostmi, doufá, že vroucná jeho v Boha důvěra zahanbena nebude. A hle, nebyla; nebo i tentokráte se na novo skvěle potvrdil tehdejší všeobecný názor, že nad nejvyšším císařským rodem naším a křesťanstvím zvláště bdí oko prozřetelnosti Boží a že všemocná ochranná ruka Její v nejhorších svízelích pomáhá i zázrakem.

(*Mat. Procházka. Čas. kat. duch 1883.*)

Jan Vladimír, král Dalmatský († 1015), uvázal se v mladém věku u vládu a byl spravedlivým, rozšafným a dával lidu svému příklad sv. života.

Samuel, car Bulharský (967—1015), vtrhl tu s velkým vojskem do země dalmatské. I odebral se Jan Vladimír, aby lid svůj krveprolití ušetřil, ku caru sám, ten pak poslal ho do sídla svého Prespy, kde kázal ho vsaditi do vězení. Ve vězení úpěv trval Vladimír dnem i nocí na modlitbách. I požádala jednoho dne Kosara, dcera Samuelova, aby směla navštíviti vězně. Otec svolil milerád a Kosara spatřivši ve vězení v okovech sličného, nábožného a ctnostného Vladimíra, politovala ho a když se dozvěděla, že pochází z rodu vznešeného, přistoupila k otci a prosila ho snažně, aby jí vězně toho dal za manžela. Car nemoha milované dceři ničeho odepříti, dal ihned Vladimíra vyvésti ze žaláře, poručil ho přiodíti rouchem královským, políbil ho a prohlásil jej před celým dvorem za manžela dcery své Kosary. Po slavnostech svatebních jmenoval car Vladimíra králem Dalmatským a přidal mu k území jeho ještě krajinu dračskou Tak dostal se Vladimír řízením Božím náhle z okovů žalářních na trůn královský.

(*Fr. Ekert. Církev vítěz*)

b) V nebezpečí zachraňuje na životě.

Dne 27. října 1888 jel car Ruský *Alexandr II.* po dráze mezi Taranovkou a Borky na místě kde vede se dráha dosti hlubokým úvalem. A tu se vlak vyšinul. Car právě zasedal s rodinou ke stolu. U nohou cara posadil se pes. Sluha přinesl kávu a na stůl kladl talířky a šálky, když v tom neštěstí se stalo. Tento sluha, caru kávu podávající, byl usmrcen; také pes u nohou císařových sedící byl zabit. Car zachráněn byl přímo zázrakem. Šestiletá velkokněžna Olga vyhozena byla až na pokraj příkopu, s něhož svalila se dolů avšak neublížila si; desítiletý velkokníže Michal byl několik minut zahrabán v troskách a rovněž neutrpěl žádného úrazu. Car sám chová také přesvědčení, že byl jen zázrakem zachráněn.

(*Čech*)

Dne 4. července 1892 byl důl cmeranský u *Biliny* postižen neštěstím. Sesulat se mohutná vrstva pískového nánosu a zahradila štolu v délce 150 metrů. Šest dělníků v dolu pracujících bylo úplně od ostatního světa odloučeno. Po usilovné práci, 36 hodin byli dva horníci ve stavu velmi zbědovaném zachráněni. V odstraňování písku a kamení bylo ovšem i dále úsilovně pracováno, ale nadarmo. Osmého dne prohlášeni ubozí čtyři horníci za ztracené. A hle, po sedmnácti dnech podařilo se všecky čtyři horníky nalézti ještě na živu. Byliť to horníci Jindřich Horák, Jakub Šatka, František Makulík a J. Masařík. První tři nalezeni skoro již bez vědomí, kdežto Mařík, jenž své soudruhy ve strašné situaci po celých sedmnácte dní opatřoval vodou, ze skulin skalních se deroucí a tak je při životu zachoval, byl poměrně nejčilejší. Na poděkování konaly se v Bilině slavné služby Boží za šťastné zachránění dotčených horníků. Všickni čtyři horníci úplně se zotavili a předešlého zdraví zase nabyli. (*Čech.*)

Dr. *Jan Ev. Bílý*, spisovatel a farář v klášteře Tišňově na Moravě, píše ve své autografii: Světlo tohoto světa spatřil jsem 6. prosince 1819 v Dolních Kounicích, kde stojí zříceniny kláštera „Rosa Coeli“ a hrad, kolébka Kouniců. Otec můj byl řeznický mistr. Kolébka moje stála v domě vedle řeky Jihlavky. Byla tehdáž v zimě veliká povodeň a Jihlavka prý brala s sebou do proudu polovici domu otcovského i s mojí kolébkou, — na štěstí však to ubohé nemluvně jako druhého Mojžíše litostní lidé z vody uchránili. (*Vlast 1888.*)

V Krajinské třídě, nejstarší a nejlidnatější ulici to v *Budějovicích*, stojí starobylý dům zvaný „u mrtvého pekaře“. Podivný název ten vysvětluje neobyčejná událost, která sběhla se před dávnými lety. Žil totiž v řečeném domě počestný mistr pekařský, jemuž zemřela v květu mládí jediná dcerka. Nářku nebylo konce a mladá nevěsta pochována s okázalostí, jaké vůbec byl schopen patricijský přepych starých zlatých časů. Skvosty, jež vloženy do rakve dívčiny, podráždily lakotu hrobníkovu tou měrou, že odhodlal se k oloupení mladistvé mrtvoly. Odhrnul tenkou vrstvu země, kterou nasypali smuteční hosté na zimné svatební lože dívčino a lakotně rval s mrtvého těla klenot za klenotem. Zbýval ještě prsten zásnubní,

který tkvěl však tak pevně na něžném prstíku, že nebylo možno odstraniti jej v divém spěchu. I odhodlal se lakotou zaslepený rouhač k násilnému zohavení mrtvoly a jal se řezati nepodajný prst. Sotva dotklo se však břitké ostří nože ruky mrtvoly, počala tato jeviti známky života. Dívka pootevřela víčko, pozdvihla se v rakvi a spěchala šíleným chvatem k otcovskému domu, jehož dvéře byly ještě otevřeny. Úžas — a napotomní radost rodičů lze si představiti. (*Čechy.*)

Za hrozného hladu a moru v *Čechách* roku 1281—1282 vypravovalo se o jakémsi lékaři, že držán za mrtvého vhozen byl do šachty, tam pak přišed trochu k sobě tři dni živil se hlodáním mrtvol lidských až polou živ zase jest vytažen. (*Děj. česk.*)

Ferdinand I., císař Rakouský a král Český V. (1836—1848), ušel r. 1832 šťastně úkladu setníka Františka Reindla, podniknutému bez politické příčiny pouze pro oslyšenou prosbu. (*Děj. čes.*)

Dne 16 května 1618 byl *Ferdinand II.* prohlášen na sněmě uherském za krále Uherského. Potom podle obyčeje odebrala se do obydlí Ferdinandova deputace sněmovní, aby mu gratulovala. I usadil se Ferdinand v síni rytířské před otevřeným oknem, kdež jej z náměstí před zámkem bylo lze viděti. Po boku jeho stál kardinál Khlesl. Lid provolával slávu a poslanci sněmovní líbali mu ruku. Za toho obřadu německé vojsko před zámkem vystřelilo z pušek na dané znamení; z nenadání proletěla koule mezi hlavou Khleslovou a Ferdinandovou a zaryla se do stropu (*A. Gindely.*)

Léta 1637. V úterý dne 26. máje měsíce císař *Ferdinand III.* Rakouský s arciknížetem bratrem Leopoldem Vilémem na hrad pražský šťastně sice přijel, však na cestě jeda on z Vídně, troje veliké neštěstí míti měl; neboť na té cestě kůň jeho pod ním postřelen byl, který také hned padl a zcepeněl; před tou střelbou, kteráž na téhož císaře byla směřována, Bůh jej chránil.

V městě Znojmu na noclehu jeho životní kuchař měl ho z ouplatku také otrávití, což on sám oustně témuž císaři v tajnosti vyjevil a ty bezbožníky vyzradil, kteří zjímáni i slušně trestáni byli.

Jeden Vlach v Čechách na Žlebích do kamen vlezl a dvě pistole, každou dvěmi kulkami, také prachem, který nebouchá, při sobě nabité maje, štiletem neb tulichem, jinak bodcem kamna vrtal, chtěje viděti, kde císař sedí a jeho zavražditi; ale popaden jsa, přísně byl potrestán.

To taky se tehdáž jistilo, že ve Vídni nejpřednější jeho služebník dal mu jednu velmi krásnou jedem nastrojenou trubičku, kterou velmi chválil, jak líbezně píská, když se na ni troubí. Císař zpytoval ji bedlivě a dal ji jinému, aby na ni pískal, do které jak on foukl, hned do něho jed vskočil, od něhož ten nešťastný pískač v malé chvíli umříti musel. (*Jan Beckovský Poselkyně.*)

Pavel, manžel sv *Háty Hildegardy*, hraběnky palatinky korutanské, uvěřiv křivé žalobě bratrově, že sv. Háta cizoložstvím poskvrnila jeho dům, ve vzteku vyhodil i chot i děvečku její oknem z hradu na příkré skále zbudovaného v záhubu jistou. Stálť hrad ten, Prosnica zvaný, nad řekou Dravou nedaleko kostela zasvěceného sv. Pavlu. A hle, nevinná sv. Háta Hildegarda i děvečka Dorotka bez úrazu zůstaly. (*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Roku 1609 usnesli se rozkolníci zabíti metropolitu Ruthenů v Polsku *Hipatia.* K této hanebnosti najali jakéhosi Jana Tupeku, který 11. července na nejživějším náměstí vilenském metropolitovi zákeřnicky hlavu stíti chtěl. Metropolita pozdvihl právě v tom okamžení pravé rámě a tak padla rána na pravou ruku, v kteréž hůl držel; meč zákeřníkův protal vrchní roucho, řetěz na krku, kolár a košili a utal mu dva prsty. Stařičký 70letý metropolita padl bez sebe k zemi. Brzy shromáždilo se tam duchovenstvo a veliké zástupy lidu a konaly se služby Boží na poděkování za zázračné zachování metropolity. (*Fr. Kryštůfek.*)

R. 1355 v noci z 20. na 21. května vypuklo vzbouření v Pise, kdež císař a král náš *Karel IV.* právě se s manželkou svou Annou Svídnickou nalezal. Vypukl oheň v radnici, kdež oba manželé bydleli, a tak prudce se zmáhal,

že císař s císařovnou a se služebnictvem s nebezpečenstvím života a polonahý do sousedního domů utéci se musel a ráno vzbouřenci se spikli křičíce: „Ať žije lid! smrt císaři!“ zatarasili ulice a obsadili všecky brány města. Češi zbrojní, jsouce na druhé straně protloukli se přes most kdež jich přes 150 padlo, napotom císaře mezi sebe vzali a hrozivě se postavili, načež Pisané obrátili a císař vinníky přísně potrestal.

(*Beneš z Weitmile.*)

Roku 1310 za krále Českého Jindřicha Korutanského obrátila se zlost Mišňáků a Korutanův na cisterciany zbraslavské. A tu byl jistý Korutan nastražen, aby po okolojdoucím opatovi *Konrádovi* šípem střelil, ale Bůh opata střehl. (*Děj. česk.*)

Adam Kravarský, proslulý jesuita († 1660), když v Olomúci studoval, tonul kdys v řece a byl by utonul, kdyby mu někdo, vyskytnuv se tam, nebyl tyčku podal a jej vytáhl.

(*Drahé kameny.*)

Adam Kravarský († 1660), jenž byl horlivým missionářem za času Ferdinanda II., císaře, v Čechách, podivuhodně byl v nebezpečí života chráněn. Když Švédové na statku jesuitském v Žampachu po chuti loupili, zamykal náhodou Kravarský nějaké dvéře. V tu chvíli střelil do něho nějaký voják z ručnice, avšak koule smekla se po růženci, který se Kravarský často modlil. Jednou po něm střelil loupežník a zase byl Kravarský zachráněn. Jednou padl pod kolo, které přes něho jelo a přece vyvázl životem. Vraceje se z Budyšína došel zálohy, ve které na něho čekali zlí lidé, když tu potkal posla, nesoucího císařský list k hejtmanu lužickému, s ním vrátil se do města a tak vyvázl z rukou jinověrců. (*Balbin.*)

Sv. *Ladislav*, král Uherský a Chorvatský, patron sedmihradský, rozen v Polsku († 1095), Šalomounovi, bratranci svému, vykázal důchody a příjmy, aby mohl stavu svému přiměřeně živ býti. Šalomoun však touto laskavostí bratrance a krále Ladislava neuspokojil se, nébrž hledal bezživotí jeho. K tomu cíli žádal, aby král Ladislav na určitém místě s ním se sešel a připovědenou smlouvu dokonale spořádal. Ladislav netušil nic zlého a slíbil, že ustanoveného dne přijde. Avšak řízením Božím v pravý čas dostal výstrahu zvláštním poslem, aby k bratranci svému nechodil, ježto život jeho jest v nebezpečenství. Ladislav dostavil se s mocnou stráží a Šalomouna, celé zemi nebezpečného, zajal a uvěznil.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

V bitvě u Lipska roku 1642 proti Švédům také *Leopold Vilém*, arcikníže Rakouský, byl by jistě byl tehdáž zastřelen, kdyby pistole, kterou jeden švédský rejthar k boku téhož arcikníže položil, byla vystřelila a nebyla (jak vůbec mluvíváme) selhala.

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Osvald z Lichtenšteinu, rytíř německého řádu, bránil roku 1643 Sovinec na Moravě proti Švédům. Zabloudiv kdys na honě v lese, nemohl z něho vybloudit; hladem a vysílením zmořen jsa už se viděl v hrdle smrti. Tu však našel uhlíře, kteří jej zachránili. Z vděčnosti vystavěl pak na místě tom na Hoře uhlířské u Bruntálů v rak. Slezsku kapli ku poctě Rodičky Boží.

(*Ant. Neumann.*)

Maximilian, Ferdinanda I., krále Českého, syn (1564—1576), který také po otci učiněn byl císařem toho jména druhým, jsa mládeneček v pobožnostech a v všelikých ctnostech dobře zvedený, přítomného 1548 roku do Španěl od svého otce poslán a ředitelem téhož království učiněn byl, jemuž k pomoci a k radě dáni byli vážní a rozumní páni. Dne jednoho dostana on zprávu, že okolo města, Granada řečeného, mnoho jelenů se nachází, vyjel s některými dvořeniny na to místo, aby si nějakou kratochvíli učinil. Sotva že honba začala, veliký jeden jelen Maximilianovi se ukázal kterého zhlédna, hned za ním na koni tak prudce i daleko se pustil, až své dvořany i toho jelena ztratil, z čehož velmi tesklivý býti počal, věda o tom velmi jistě, že v těch místech mnoho zbůjníkův se nachází. I poručiv se Pánu Bohu bloudil po lese, hledaje svých dvořenínův i na ně častěji volaje, až do večera žádného se dovolati nemohl. V tom nenadále spatřiv nějakou chatrnou pastýřskou chalupu, k ní pospíšil, pastýře šedivce, aby mu nocleh dal, prosil i také vyprosil; pročež ihned s koně stoupil, do

pastušky vešel a v ní pět osob mimo starce pastýře našel, neboť ten pastýř při sobě choval svého dvacetiletého syna s jeho manželkou, manželku také svou i dceru jednu dospělou a jednoho pacholka. Pastýř vida tak vzácného a dobře ošaceného hosta, snesl se s domácími, aby ho, když spáti bude, zavraždili. Manželka syna pastýřového nad tím tak krásným panáčkem srdečnou majíc lítost, všelijak se o to starala, aby ho z těch nešťastných osidel smrti vysvobodila, věrně mu všechno, co se s ním má díti, vyjevíc. Maximilian, lekna se toho, všelijak i dosti dlouho rozmýšlel, má li se jim vyjeviti že on jest vladař království Španělského, aneb, má-li se tajiti; konečně rozváživ sobě bedlivě, že u těch zbůjníkův jeho důstojnost nic platiti nebude, ustanovil u sebe, jim se mužně, když budou chtíti na jeho bezhrdlí jíti, srdnatě brániti. Když tehdy s pastýřem, který jemu kozlový hnát předložil, skrovně povečeřel a do jakési chatrné komůrky, kde byly dvéře velmi zetlelé, od pastýře byl doprovoděn, aby odpočinul, našel v té komůrce velkou, starou i dosti těžkou truhlu, ji jak mohl k dveřím přitáhl, je zastavil a ubezpečil, aby se na něho vrahové dobýti nemohli. O půl noci šedivec pastýř, domnívaje se, že již ten host po cestě unavený, usnul, k dveřím přistoupil a nemoha je otevříti volal na hosta, aby otevřel, že by sobě rád bílé šaty z truhly vzal. Maximilian, který neustále bděl a stráž pozornou držel maje při sobě kord, tulich i ručnici, pastýři odpověděl, že otevříti nemůže. Poznaje pastýř, že jeho úmysl zlý jest vyzrazený, počal ty dvéře mocně otvírati a velkým křikem okolní vrahy svolávati. I Maximilian znamenav, že se s ním bude zle díti, uchytil svou ručnici a skrze díru ve dveřích pacholka pastýřova zastřelil a vyskočiv z komůrky synu pastýřovu nenadále hlavu stal. Pastýř, pospíšiv sobě, do lesa hbitě vběhl a velkým křikem vrahy svolával; podobně Maximilian do téhož lesa zaběhna, v něm se jak nejlépe mohl, ukryl. Když se pak rozednívati počalo, žádné cesty nevěda, blouditi opět počal tak dlouho, až na něho pastýřové a sedláci přišli a jej chytili. I nevěda on sobě jináče pomoci, kdo by byl, jim se vyjevil a jich žádal, aby ho před rychtáře vedli a obžalovali. Oni slyšíce, kdo by byl, ulekli se a při živobytí ho zachovali, však nevěříce, aby on jich vladařem býti měl, ruce mu svázali a k rychtáři do nejbližšího místa (kde někteří dvořané jeho, hledajíce ho, byli) jako zločince svázaného vedli; ale dvořané hned ho z rukou selských vzali, jemu počestnost náležitou činili a z toho se radovali, že pána svého zdravého viděli, jimž on také ihned, kterak se s ním té noci dálo, oznamoval. Chycen byl neprodleně pastýř, jeho žena, i také žena zavražděného syna, která mu zlý svého tchána i manžela svého úmysl vyzradila. Na to stařec pastýř ukrutnou smrtí byl trestán, žena jeho upálena a jich nevěsta neb synova manželka k dvoru Maximilianovu vzata, počestně chována i od všech až do své smrti ctěna byla.

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Když Pražský biskup *Menhart*, přebývaje nějaký čas ve vsi Chuchli (asi 1132), která ves náležela k biskupství, jednoho večera léhal do postele a služebníci jeho ještě stáli tu, zdvihl se najednou jakýs hrozný rachot, který prý jako z nějaké jeskyně blížil se k domu. Služebníci všickni utekli, biskup pak ve zmatku vyskočil z postele a stanul u protější zdi vedle komína. V tom velký kámen, který se svalil s hory nad vesnicí, uhodil na dům, pobořil dvě zdi i postel biskupovu a zde zůstal leženi, tak že biskupovi, šťastně uskočivšímu, nic se nestalo.

(*Pokračovatel Kosmy.*)

Léta 1258. *Přemysl*, král Český, když po cestě se k městu pražskému přibližoval, nad míru strhlo se veliké povětří. A když vjížděl na hrad pražský, tu rytíře jednoho znamenitého, jenž slul Miloš z Hrádku, kterýž jel blízko před králem, vítr s koněm svrhl s mostu zdvihnutého do příkopa. Kůň se zabil, ale jemu nic neškodilo.

(*Hájek. Kron. Česk.*)

Vynálezce šroubové lodi *Josef Ressel*, jsa polesným v Horní Krajině, vyjel si jednou z večera do lesův a byl ode tří loupežníků přepaden a o peníze i hodinky oloupen. Když mu také koně chtěli odníti, Ressel varoval je: „Ne-

čiňte toho, kůň můj daleko jest v okolí znám, vedli byste ssebou svůj vlastní zatykač.“ Tímto jsouce zaraženi, lupiči ponechali mu koně. Za několik dní po té v noci bylo na obydlí jeho zaklepáno, přišli oni lupiči, oznamujíce, že byli se dověděli, že on jest tím u veškerém okolí milovaným lesníkem a že tedy přinášejí mu, oč byli jej oloupili. Sotva Ressel byl po této zprávě vyšel ze světnice, střítil se strop její, tak že byl by jej zasáhl a snad i zabil. Za to se odměnil Ressel lupičům tím, že poznav je — byliť to vojáci, tvářil se, jako by jich neznal. (*Slavín, II. odd.*)

Roku 1420 zanevřeli taborité na *Oldřicha z Rožmberka*, ačkoliv několikaměsíční příměří s hrdinným jich vůdcem uzavřel. Neměli táboři k němu důvěry více ani tehda, když Oldřich na potvrzení přátelských svých úmyslů zavedl poznovu přijímání pod obojí na svých statcích. I osnovány ze strany husitské potají různé úklady o bezživotí vladařovo a jen Prozřetelnost Boží zachránila Rožmberského pána od zahynutí jedem, který mu měl býti podán kuchařem Ditlem v rybě při tabuli. Doslechnuv Oldřich o nástrahách mu osnovaných, zanevřel na stranu táborskou nadobro. (*Čechy.*)

Léta Páně 1132 nalezal se *Soběslav*, kníže Český, s družinou v Bamberku u císaře Německého Lotara na sněmu A tu Soběslav seděl s císařem v letohrádku vedle paláce se nalézajícího. Než buď zpuchřelostí anebo přičiněním některého člověka zbortila se podlaha v paláci a všickni, kteří se tam nalezali, spadli dolů, a mnoho Němců těžce i lehce zraněno jest, ale Čechové všichni šťastně vyvázli.

(*Cosmae prag. contin.*)

Roku 1771 vloudili se spiklenci do města Varšavy a přepadli krále Polského *Stanislava Augusta*, když o desáté večer vracel se v povoze svém z návštěvy od Čartoryských. Komonstvo královo buď rozplašeno neb pobito, král sám vyvlečen z vozu, posazen na koně a odváděn z města směrem k Čestochové. Nedaleko za městem, když ubírali se lesem, spiklenci rozdělili se; tu padl pod králem kůň a zlomil nohu; když pak spiklenci s králem dále lesem se brali, uslyšeli hlomoz a myslíce, že to jsou Rusové, dali se na útěk mimo jediného Kosinského, kterého král přemluvil, aby ho propustil na svobodu. K ránu vrátil se král, arci velmi zbědovaný, do Varšavy.

(*J. L. Píč. Děj. nár. Rusk.*)

R. 1683 přišel Vídni ku pomoci proti Turkům i Jan Soběský, král Polský, jehož vojsko bylo nejen polské, nýbrž skoro většinou rusínské a v jeho družině i rusínsko-katolický biskup ze Lvova *Josef Sumlanský*, jenž při boji u Vídně dvěma tureckými koulemi poraněn byl, ačkoliv nikterak smrtelně. Obě koule byly pak stříbrem obloženy a spolu se stříbrným plátkem, do něhož popis této události vryt, zavěšeny na milostný obraz Matky Boží v rusínsko-katolickém chrámu ve Lvově, kde až podnes je viděti jest.

(Dr. *Pelesz Gesch. d. Union d. ruth. Kirche.*)

Dr. *Jindřich Vankl*, slavný archeolog moravský, byl nejednou zkoumaje jeskyně vysočiny drahanské v nebezpečenství smrti. Při výpravě do jeskyně Hugenovy u Jedovnic, kteráž ukázala se býti 66 sáhů hlubokou a do nížto před tím nikdy ještě nevkročila noha lidská, byl jen prozřetelností Božskou i s celou společností zachráněn od záhuby hrozné; neboť nevědomky jedné chvíle stál celý hlouček mužův obětavých, mezi nimiž i kníže Salm, na balváně příčním, který jen visel nade propastí bezednou a potom silou jediného ramene lidského shozen byl do hlubiny.

(*Koleda 1876.*)

Roku 1145 nastoupil *Jindřich Zdík*, biskup Olomoucký, cestu do Říma, a tu na cestě ve vsi Biskupicích od knížat Moravských Konrada, Vratislava a Děpolda byl přepaden, aby ho zavraždili. Prozřetelností Boží však hluk ten probudil biskupova kaplana Mukaře a ten ihned biskupa zbudil. A tu se vyskytl mladý rolník Bolebud, který šel voly své hledat a poznav biskupa byl od něho požádán, aby mu otec jeho Sobeň poslal koně anebo povoz. Bolebud hned domů běžel a otce s koněm přivedl; oděli biskupa v šaty selské, místo bot senem jemu nohy obalili a obvázali, na kůň jej posadili a tak postranními, avšak velmi špatnými a obtížnými cestami s ním rychle do Litomyšle spěchali. Tam biskup Zdík v těžkou nemoc upadl,

pak převežen jest do Prahy, kde ještě dlouho nemocen ležel, ale konečně se zcela uzdravil. (*Děj. česk.*)

c) Obracuje,

viz i „Milost Boží 2!“

K jistému *knězi* přišel jednoho dne slušně ošacený sluha s prosbou: „Důstojný pane! Milostivá paní uctivě žádá, abyste ji co nejdříve navštívil; jest těžce nemocná a přeje si přijmouti sv. svátosti.“ Po té tázal se kněz: „Kde bydlí?“ Sluha odpověděl: „V ulici N. č. 67, 2. poschodí, dvéře č. 3.“ Kněz slíbil, že přijde co nejdříve a sluha odešel. Asi za hodinu vstoupil kněz do bytu svrchu udaného a nalezl obstárlou, velmi slabou dámu, ana na svém lůžku spočívala. Na přívětivý pozdrav duchovního pastýře odvětila dáma velmi rozhorleně; „Pane, čeho zde žádáte? Jak se opovažujete klid můj rušiti? vždyť vidíte, že jsem churava, vaše návštěva mne rozčiluje a je to velmi neslušné, že se ke mně vtíráte.“ Kněz odvětil klidně: „Račtež odpustiti, milostivá paní, nepřicházím nepovolaně. Asi před hodinou byl u mne váš sluha a povolal mne do ulice N č. 61, posch. 2, dvéře č. 3, k nemocné paní, zkrátka vše úplně souhlasí.“ Dáma odpověděla rozhorleně: „To si tedy s vámi neb se mnou tropí někdo zlomyslné žerty.“ — „Takovou zlomyslnost odpouštím každému, neboť nemocný potřebuje posily. Že se vás, milostivá paní, má návštěva tak nemile dotkla, velice lituju. Já vás také hned opustím, jen mi dovolte, abych si trochu odpočinul, nebo jsem dnes již dlouho byl zaměstnán ve zpovědníci a cesta až sem jest daleka. Dovolte mi, abych se mohl jen několik okamžiků posaditi, snad vám budu moci dlouhou chvíli vašeho trápení zkrátiti.“ Nemocna překvapena i zahanbena nabídla knězi sedadlo. Rozpředl se mezi nimi hovor, jehož konec byl, že nemocná ještě téhož dne přijala sv. svátosti. V duchu děkuje radostně Bohu, že mu dal příležitost získati duši, která na Dárce všeho dobrého po mnohá léta zapomněla ubíral se domů. Když se navrátil horlivý kněz do svého příbytku, přiběhl sotva dech popadaje, týž sluha a pravil: „Důstojný pane, račtež, prosím, rychle přijíti k milostivé paní, která vás již toužebně očekává; k vám právě má důvěru, račtež prosím, rychle se odebrati.“ — „Vždyť, milý příteli,“ odvětil kněz, „přicházím právě od vaší vrchnosti.“ Sluha: „Račtež odpustiti, já odsud spěchal přímo domů a nevzdálil jsem se ani na krok z předpokoje a jiného vchodu k mé vrchnosti ani není.“ Kněz: „Pravím, že přicházím právě, jak jste udal, z ulice N č. 67, 2 posch., dvéře č. 3. od dámy těžce nemocné.“ Sluha: „Což, udal jsem č. 67?“ Kněz: „Ovšem že.“ Sluha: „Ach, pak odpusťte, to jsem se zmýlil; my bydlíme v domě č. 76, 2. posch., dvéře č. 3.“ Kněz: „To je ovšem jinak, než nemuťtež se nad tímto omylem, který Pán Bůh dopustil, aby zachoval také jinou duši. Jděte v pokoji, přijdu hned k vaší vrchnosti.“ Kněz odešel a navrátiv se, děkoval vroucně Bohu, že tohoto dne dvěma duším usnadnil cestu k věčnosti. Druhého dne časně z rána dvakráte po sobě zvonilo se umíráčkem — obě nemocné paní zesnuly jedna v č. 67 a druhá v č 76. — Vizte cesty Páně.

(*Blahověst 1880.*)

Sv. *Vintýř*, poustevník český († 1045), pocházel z rodu landkrabí Durynských. Při dvoře vychován hned z mládí chlípnému životu se odevzdal a na věčnost si ani nevzpomenul. I stalo se, že jednou přítel Vintýřův při hodech smrtelně probodl soka svého. I zachvěl se Vintýř a rozpomenuv se na svůj hříšný život a že spěchá do pekla, opustil svět a stal se nejprv mnichem benediktinským a konečně i poustevníkem ve vlasti naší české.

Svatý *Vít*, patron český, mučenník († 303), narodil se z pohanských rodičův. Přejasným okem běděla jest Boží prozřetelnost nad pacholátkem, aby v propasti bludův a neřestí pohanských neutonulo; neboť mu opatřila chůvu Krescencii, kteráž, jsouc křesťanka, spolu s manželem svým Modestem o jeho křesťanské vychování a pokřestění tajně sice však svědomitě pečovala. Rychle hloub a hloub pouštěla víra, naděje a láska v srdci Vítka kořání své, až ten ušlechtilý štípek pomocí Boží prudké vichřici a tuhé bouři odolal a obstál.

(*Drahé kameny.*)

Přátelství.

1. Požaduje stejného smýšlení a proto vol s rozmyslem!

Pan *Bohuslav z Lobkovic* a pan *Viktorin Kornelius ze Všehrd*, nejpřednější učenci a vzdělanci za krále Vladislava II. (1458—1516) mezi Čechy, byli mnoholetí přátelé Avšak r. 1493 napsal Viktorin list k Janovi z Domaslavě, úředníku při deskách zemských v Praze, v kterémž co odpověď na vzletnou báseň pana Bohuslava prosil Boha, aby to nové usilování některých spojiti Čechy s papežem, zmařil, poněvadž prý Řím ničím jiným není, leč studnice všech nepravostí. Slova ta urazila pana Bohuslava z Lobkovic smrtelně a přestal najednou si dopisovati s mnoholetým přítelem a jejich posavádní přátelství najednou přestalo a zahynulo navždy.

(*Fr. Palacký. Děj. nár Česk.*)

Břetislav, probošt Vyšehradský (1191—1196), ku všem byl přívětiv, ale známosti si tak snadno neučinil, leč s těmi, jež dobře znal.

(*V. Ruffer. Hist. Vyš.*)

František Josef Sláma, kněz církevní a spisovatel († r. 1844 v Lázních Mariánských), byl u volení přátel svých velmi obezřelý, že sotva bude někoho, který by byl opravdovému přátelství tak dobře vyrozumíval a na ně takové váhy kladl, jako náš Sláma.

(*Ant. Rybička.*)

2. Jest trvalé, vřelé.

Martin z Duninu, arcibiskup Hnězdenský a Poznaňský († 1842), muž neohrožený, vešel v přátelství se Stanislavem z Hatenic, potomním biskupem z Ermelandu, kteréž pevně spojené trvalo po celý život jejich.

(*Čas. kat. duch. 1845.*)

Jos. Jungmann, slovutný spisovatel náš († 1847), teprv u věku mužském nalezl mezi chovanci semináře litoměřického jinocha o 12 let mladšího Antonína Marka, v jehož jímavé mysli sotva vroucí lásky k národu a plodného nadšení nalezlo půdu nejúrodnější, jenž v mistru a učiteli svém spatřoval ideál, k němuž vší silou hleděl přiblížiti se, ježto Jungmann raduje se všelikému vlasteneckému úmyslu i skutku jeho oktíval mladickou ohnivostí jeho ducha, jejž neustále k nové činnosti povzbuzoval. Dějiny literatury naší, obzvláště pak životopis Josefa Jungmanna samého váží se ze vzájemného 40letého dopisování obou přátel velmi důležité, neocenitelné zprávy o době v našem rozvoji národním přepamátné od r. 1807 do 1847 Již v semináři získal si Marek přátelství Jungmannovo tou měrou, že ho Jungmann o prázdninách r. 1807 v Turnově navštívil a s ním u matky jeho několik dní příjemně trávil.

Josef Vlastimil Kamarýt, kněz a básník (nar. r. 1797 v městečku Velešíně), seznámil se již v I. třídě gymnasijní s Frant. Čelakovským († 1852), s nímž pak přebýval také společně v téže světnici a vešel s ním tudy v upřímné přátelství a důvěrné spojení, v němž oba až do posledních dnů života věrně setrvali. (*Ant. Rybička.*)

Václav Klicpera († 1859) a *Frant. Turinský* († 1852) byli nejmilejší, ba jediní soudruhové a přátelé *Jos. Chmelovi* († 1858), bylať je horlivost vlastenecká sblížila a poutala k sobě čím dále tím více, až konečně z nich učinila nerozlučnou téměř trojici přátelskou. Upřímnost a láska jevily se při nich ve všem jednání; i na prázdniny chodívali z Prahy pospolu doma se navštěvujíce. A přátelství to potrvalo až do smrti

(*Ant. Truhlář. Čas. Mus. kr. Čes. 1882.*)

Dr. *Fil. Stan. Kodym*, spisovatel český († 1881), seznámil se roku 1860 s Václavem Zeleným, taktéž spisovatelem a tu oba výborní tito mužové spojili se tichým, ale upřímným přátelstvím, jež teprve předčasná, bohužel, smrt Zeleného přetrhla.

(*Fr. Čenský. Osvěta 1884.*)

Dominik František Kynský, kněz, professor a spisovatel († dne 5. prosince 1848 v Brně), měl za přítele

Václava Žáka, jejž si velice vážil a ctil. Aby pak přátelská láska mezi nimi ujmy neutrpěla, zavázal sebe i Žáka slibem, že ve společnostech, při stole hostinském a t. p. příležitostech nikdy nebudou mluviti o gramatice — v čemž se rozcházeli — a slibu tomu i dostál. (*Ant. Rybička.*)

Když nejmladší dceři Františka Josefa I., od roku 1848 císaře a krále Českého, bylo oznámeno, že se musí rozloučiti se svou přítelkyní z mládí, princeznou Auerspergovou, aby nastoupila život svému stáří důstojný, těžce to nesla, neboť milovala *Marie Valerie* svou družku vřele; i přála si, aby byla s družkou svou na jednom obraze vypodobněna. Odpovědino jí, že se to nesluší, aby člen císařské rodiny, třeba s dítkem knížecím, na jednom obraze se nacházel. Avšak přátelství Marie Valerie bylo tak vřelé, že požádala o svolení matku, císařovnu Alžbětu a tato vyplnila přání svého šlechetného dítěte. A tak vypodobněna arcivévodkyně Marie Valerie se svou družkou, princeznou Auerspergovou, na zámku Gödölö. (*Věnec perlový.*)

Ondřej, poustevník, muž svatý, syn polského zemana v Opatovci, měl za soudruha a přítele skrovného, tichého a zbožného *Benedu* Stejní věkem i povahou, přilnuli k sobě brzy láskou nejvřelejší. A přátelství jejich bylo tak pevné a upřímné, že se od sebe, až do smrti neodloučili a společně totéž povolání si volili a všude Bohu sloužili. (*Škola Bož. hrd. Páně 1885.*)

František Poimon, kněz katolický a spisovatel (nar. 1817 v Polně v Čechách), seznámil se v druhém ročníku semináře v Brně s *Vincencem Furchem*, básníkem českým. A tento přátelský poměr trval mezi nimi v pozdějších letech až do smrti Furchovy (1864). (*Alf. Hornek. Vlast r. IX.*)

Svatý *Romedius*, věrověst tyrolský, poustevník († ku konci IV. století), uzavřel se sv. Vigiliem, biskupem Tridentským, přátelství, kteréž trvalo až do konce života. (*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

František Josef Sláma, kněz církevní a spisovatel (nar. r. 1792 v Bojenicích, † 1844), seznámiv se r. 1823 s Jos. Vl. Kamarýtem vešel s ním v nejdůvěrnější přátelství, jež trvalo bez přerušení až do smrti Kamarýtovy (1833). Oba tito přátelé dopisovali sobě napotom velmi zhusta. (*Ant. Rybička.*)

Františka Sušila, professora bohosloví v Brně a spisovatele (nar. r. 1804 v Rousinově na Moravě † 1868), spojovala s Tomášem Procházkou, posledně kaplanem v Ivančicích, po všecken život páska přátelské lásky, s ním radoval se a truchlil a pokropiv hrob jeho slzami roku 1859 věnoval mu ve svých „Smíšených básních“ jednu pod nápisem: „Hrob“. (*Mat. Procházka.*)

František Jar. Vacek Kamenický, děkan v Blovicích a básník († r. 1869), seznámil se s Fr. Ladislavem Čelakovským († 1852) v Praze, již ve studiích a od té doby trval mezi oběma přátelský poměr, který nikdy ničím nebyl porušen a po rozchodu dopisovali si truchlíce neb se radujíce nad událostmi právě sběhlými. (*Jos. Zd. Raušar.*)

3. Blaží, podporuje se, napomíná.

Balbin, učený jesuita náš (nar. 1621), pěstoval přátelství srdečné s *Tomášem Peřinou z Čechorodu* († 1683) a Balbin byl pyšným na toto přátelství. Peřina svěřil se se svými plány a pracemi úplně Balbinovi a byl od něho úplně radou i pomůckami podporován. Za nejdůvěrnějšího přítele ale měl Balbin jesuitu J. *Crugeria*, o němž praví, že „nade všecky učeným historikem své doby byl“ a bez počtukráte radil se o důležitých otázkách svého spisovatelství s Grugerem. (*Jos. Šimek. Čas. Mus kr. Čes. 1887.*)

Benedikt, probošt Litoměřický od r. 1199, býval dříve kaplanem krále Přemysla Otakara, ba konečně stal se i kancléřem i přítelem královým. Miloval ho Přemysl tak velmi, že v listu k papeži ho nazývá svou pravou rukou a že na prosbu jeho a přímluvu jistému Jiřímu z Maršovic vesnici Velbez daroval. (*Ant. Frind. Kircheng. Böhm.*)

Pan *Ctibor z Cimburka*, hejtman markrabství Moravského, muž výtečný († dne 26 června 1494), a pan *Vilém z Pernštejna*, šlechtic český, jenž v Čechách blahodárně působil, byli, ač ro-

dem, věkem i náboženstvím (tento katolík, onen horlivý kališník) různí, přece přátelé nejdůvěrnější, ježto bratrovali sobě a podporovali se navzájem v úmyslech a podniknutích svých k obecnému dobrému.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Roku 1291 strhly se velké půtky o Krakov a Sandoměř v Polsku. Hlásili se o ně Přemysl Velkopolský a Vladislav, příjmím Lokýtek, kníže Sieradský. Na hradě krakovském žila ještě vdova *Grifina* po Leškovi Černém, knížeti Krakovském. Tato Gryfina byla sestra nebožky královny České Kunhuty, manželky Přemysla Otakara II. a tudíž teta Českého krále Václava II, a vědouc o jeho právu nápadnictví po Jindřichu Vratislavském, hned po smrti téhož u německých měšťanův krakovských to vymohla, že všickni jejího sestřence Českého krále Václava II. vyhlásili za pravého krále země krakovské. Král Václav příležitosti té použil, a roku 1292 vskutku se i knížetem Krakovským a Sandoměřským stal.

(*Děj. česk.*)

Roku 1453 přijat Ladislav za krále Českého, anto v Čechách byl správcem země Jiří z Poděbrad První potkání dne 29. dubna *Jiřího z Poděbrad* s mladým králem *Ladislavem* bylo z počátku s obou stran velmi šetrné. Mladý král poznav Jiřího, přilnul k němu tak srdečně, že jej počal otcem nazývati a jako syn k němu se choval.

(*Děj. české.*)

Při sjezdu krále Českého *Jiřího z Poděbrad* a krále Polského *Kazimíra* v Hlohově od 14. do 16. května 1467 stali se oba králové přáteli dokonalými.

(*Děj. české.*)

Kněz *Matěj z Janova*, kanovník a zpovědník u sv. Víta na hradě pražském († 30. prosince 1394), přilnul ku svému spolukanovníkovi *Vojtěchovi Rankonisu* z Ericino takovou láskou přátelskou, že si s ním i společné obydlí vybral. (*Zap. Čes. m. Kr.*)

Alžběta, vdova po Vincenci Granovském, nepatrném šlechtici polském, žila v přátelství s *Alexandrou Mazovskou*, sestrou krále Polského Vladislava II. († 1162), když Vladislav ovdověl, postarala se Alexandra o přítelkyni svou, že se stala manželkou Vladislavovou a královnou Polskou.

(*Děj. polské.*)

Jan Nep. Nejedlý, právník a spisovatel český († 1834), býval s *Hněvkovským* a *Puchmayerem* jedna duše, s nimiž se scházíval každého roku o prázdninách na Velize, v Mirošově, v Radnici nebo Žebráce, stráviv tam vždy několik dní příjemných v rozmlouváních a jiných předsevzetích vlasteneckých. Kdokoliv pak z přátel těchto přišel do Prahy, musel u J. Nejedlého hospodou býti, kterýž i sice neváhal přátelům svým všeliké možné služby prokazovati a jim raden a pomocen býti. (*Ant. Rybička.*)

Tomáš Pešina z Čechorodu, napotomní děkan kapitolní u sv. Víta v Praze († 1680), slavný spisovatel za Ferdinanda III. (1637—1657), studoval v Praze theologii zároveň s třemi členy řádu sv. Pavla, poustevníka, z Uher pocházejícími, s nimiž vstoupil až v přátelství. Jeden z těchto přátel jeho, který pocházeje z bohaté rodiny míval s dostatek peněz, pomáhal jimi Pešinovi a jakmile jen uhodl nějaké jeho přání, nešetřil nákladu, aby chudší přítel opatřen byl vším, čeho potřeboval a zvláště knihami, kterých byl nesmírné chtiv.

(*V. V. Zelený. Čas. Mus. kr. Čes. 1884.*)

Josef Miloslav Rautenkranc, kněz a spisovatel vlastenecký (narozen 1776 v Hradci Králové), zvláště často navštěvoval bratry Nejedlé a Hněvkovského, s nimiž byl téměř jedna duše a zdržoval se u nich o každých prázdninách delší čas. (*Ant. Rybička.*)

Mezi nejstarší a nejdůvěrnější přátele *Josefa Vojtěcha Sedláčka*, kněze řeholníka a spisovatele (nar. r. 1785 v Čelakovicích), sluší pokládati *A. J. Puchmayera*, času toho faráře Radnického, o jichžto vzájemném přátelství svědčí pilné sobě dopisování radění a vzájemné všech příhod oznamování.

(*Ant. Rybička.*)

Josef Kajetán Tyl, spisovatel český a herec († 1856), bydlel v Králové Hradci co studující v domě Václava Klicpery, jehož na gymnasiu se stal miláčkem. Mezi Klicperou a Tylem rozvinul se krásný svazek přátelský: co Tyl za dne napsal, to večír čítal jemu,

co mistru svému, a mistr opět četl, jemu, co sám byl toho dne napsal.
(*Jan Sojka.*)

Karel Ungar, věhlasný historik literární, člen řádu praemonstrátského († 1807), tomu, kdo dovedl si přátelství jeho získati, v čas k pomoci přichvátal, třeba i ku své vlastní škodě; ten mohl na věrnosti jeho jako na skále budovati. Přítelem tím byl Ungarovi Jiljí Chládek, v literatuře české ne neznámý, Pražan.
(*Al. Mattuška. Květy 1884.*)

Jan Žižka a kníže *Sigmund Korybutovič*, nově přijatý král Český r. 1422, když se potom seznámili, takovou přízeň k sobě měli, že kníže říkal Žižkovi otče a Žižka knížeti pane synu.
(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

4. Neopouští se ani v bídě a neštěstí.

Boleslav Křivoústý, král Polský, byl přítelem knížeti Českému Bořivojovi II. (1100—1107). Avšak když Bořivoj od Vladislava I. z Čech vypuzen byl, utekl se do Polska a Boleslav Bořivoje v neštěstí jeho neopustil, ale r. 1110 i vojsko do Čech poslal, ač od Vladislava poražen jest.
(*Děj. česk.*)

Když r. 1593 upadl Jiří Popel Lobkovic u císaře Rudolfa II. v nemilost, stranili se ho všickni jeho bývalí přátele, každý se bál osudu podobného (byltě v brzku zatčen a konečně i po 12letém věznění odpraven); slavné výminky činí jedině pan Jiří *Bořita z Martinic* na Smečně, Adam *Havel* a Jan *Václav z Lobkovic*, kteří i v tuto dobu věrně k němu se hlásili.
(*Blahověst 1876.*)

Když František Lad. Čelakovský, náš básník († 1852), roku 1835 zbaven byl redaktorství a suplentství, upadl v hmotnou bídu. A tu věrný přítel jeho *Chmelenský*, panenský pěvec, učinil, sečkoliv byl, aby zmírnil trapný stav Čelakovského.
(*Jan Sojka.*)

Když mrtvola sv. Václava, knížete Českého a mučenníka, ve Staré Boleslavi ve vratech chrámových ležela r. 935 dne 28. září a všickni, bojíce se zuřivého Boleslava utekli, přišel přítel sv. Václava kněz *Chrastěj* a pokryl údy jeho prostěradlem, napotom tělo obmyl a oblečené položil v prostřed chrámu.
(*Drahé kameny.*)

Roku 1276 připravoval Německý císař hrabě Rudolf z Habsburku vojsko proti králi Českému Přemyslu Otakarovi II. Před válkou vyjednával pilně s jediným spojencem Přemyslovým *Jindřichem*, vojvodou Bavorským a všemi způsoby toho na něm dovedl, že ve chvíli, kde bylo nebezpečenství pro Přemysla největší, ten od něho se odvrátil. Tak se stal z domnělého Přemyslova přítele nebezpečný nepřítel, poddal se Rudolfovi, přijal od něho léno své, vojvodství Bavorské a ještě Rudolf svou dceru Kateřinu jeho synovi Otovi za manželku a celé Horní Rakousy, až budou dobyty, v zástavu za věno dáti přislíbil.
(*Zap. Č. m. Kr.*)

Chebskými smlouvami r 1459 proměnil *Jiří z Poděbrad*, král Český, sousedy někdy nebezpečné, jakým byl od nejdelšího času jmenovitě kurfirst *Bedřich Mírný*, v přátele věrné a stálé, kteří po letech, když mu nastali dnové zlí, kdežto celý svět zdál se spiklým býti k jeho záhubě, téměř samojediní, nezapřevše ho nikdy, až do smrti stálým přátelstvím se mu odměňovali.
(*Děj. česk.*)

Kazimír, král Polský, mimo dlouhé panování své nebyl znamenitý panovník, měltě více štěstí než rozumu; ale to mu slouží za velikou chválu, že v přátelství svém ku králi Českému Jiřímu (1458—1471), přes veškery klevety, lákadla a vnadné přípovědi přece věrně setrval.
(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Kazimír Přemek I., kníže Těšínský (1358—1407), když česká šlechta Václava IV. jala a jako vězně do Rakous zavezla, staral se o krále, svého přítele, aby brzy unikl nepřátelům svým, až hodina spásy Václavovi udeřila. Němečtí knížata chtěli krále Václava zbaviti hodnosti krále Německého a Přemek spěchal do Němec ku shromážděným knížatům ve Frankfurtě a mluvil ve prospěch Václavův; ovšem nadarmo.
(*Fr. Sláma. Děj. Těšínska.*)

Když dne 20. července r. 1618 Khlesl, pravá ruka císaře Matyáše a rádce, lstivým způsobem jménem domu Rakouského od Matyáše zajat a do vězení v zámku ambrasském u Inšpruku odvezen jest: ujímali se ho jeho věrní

přívrženci *Khuen* a *Trautmannsdorf*, nejvyšší hofmistr císařové, jakž jen mohli u císaře Matyáše i císařovny, avšak marně.

(Ant. Gindely. Děj. č. povst. l. 1618.)

R. 1833 zemřel našemu slovutnému spisovateli Jos. Jungmannovi († 1847), jediný jeho nadějný syn Josef. A tu těšil a ne nadarmo jej věrný jeho přítel *Antonín Marek*, jakž vidno z listu Jungmanna k Markovi: „Líbám Vás tisíckrát za přátelskou soustrast mého ukrutného neštěstí Jest to zajisté velké utěšení bolesti, když člověk vidí, ano jiné dobré duše jí sdělují a jako rozbírají, aby celou svou tíži na hrud jiného nepadala.“

(Vácsl. Zelený. Živ. Jos. Jungm.)

Když jesuité r. 1678 ubírali se na missie na ostrovy Marianské stala se missijní lodi nehoda, že narazila na úskalí. Proto museli loď velkou opustiti a rychle na lodičky čili čluny přesednouti. Tu žádali přijati býti i P. *Augustin Strobach*, Moravan a *J. Neumann*. Ale řiditel lodi chtěl přijmouti jen jednoho Byli pak oba sobě vespolně upřímnými bratřími, přáteli, byli jedno srdce a jedna duše; i nastal tu krutý boj vnitřní, který z nich má ustoupiti; oba chtěli jeden druhému ustoupiti, což když viděl kapitán lodi, smiloval se nad nimi a přijal je oba.

(Mat. Procházka. Missie jesuit.)

Léta 1057. Znamenav *Šalomun*, král Uherský, že jest nad míru zarmucen pro smrt své manželky Arabony, Vratislav kníže Český, těšil jej slovy milostivými a posadiv ho za stůl kázal nositi hojnost rozkošných krmí, často jemu podávaje píti vína dobrého, kteréž obveseluje lidská srdce. Měl jest on král Šalomun sestru, kteráž byla dcera někdy Ondřeje. krále Uherského, jíž jméno bylo Adletha a jíž dospěla a krásné tváře a měla mnoho snoubců, kterúž také i Vratislav zamiloval. A král dobrý na odpor tomu býti nechtěl a po některých dnech učiniv, jako bratr sestře na místě otce svého a jejího již mrtvého, slavné hodování, Vratislavovi dal ji za manželku, ačkoliv od Spitihněva, z údělu svého na Moravě byl vypuzen. *(Hajek. Kron. česk.)*

Konstantin Felician Szaniowski, erbu Junosza, biskup Krakovský († 1732), byl nerozlučným rádcem krále Polského Augusta II. v štěstí i neštěstí, jakož i společníkem. *(Děj. polské.)*

Bl. Edmund Kampian. Angličan, jesuita, mučenník († 1581), jenž ponejvíce v naší Praze blahodějně působil, seznámil se co professor oxfordský s biskupem Richardem Cheyneyem a známost ta svedla Kampiana, že se dal vysvětiti za anglikánského diakona. Sotva že o tom dozvěděl se jeden z nejdůvěrnějších jeho přátel, Dr. *Řehoř Martin*, napsal Kampianu dopis, v němž ho pro přátelství a pro Boha zapřísahal, aby povážil, co činí a se zpamatoval, seznav konečně, kam jej nešťastná ctižádost zavedla? A hle, list zvítězil. Kampian opustiv Londýn, odebral se do Oxfordu a konečně vstoupil do řádu jesuitského. *(Ant. Rejzek. Jeho životopis.)*

Představený.

1. Hodný

a) podřízeným a poddaným dobře činí a je miluje.

Ctihodný *Tobiáš Jan Bekr*, od r. 1702 biskup v Hradci Králové, dával na služebníky své pozor; nesměli od hostí přijímati žádných dárků a museli býti bohabojní. *(Ben. Kulda. Církevní rok.)*

Kryštof Betenglov z Neyenperka a na Borohrádku, od roku 1587 také majitel Rychnovska, byl poddaným svým pánem milostivým a dobrotivým, a i okolním městům sousedem laskavým.

(Aug. Sedláček. Hr. a zám.)

Jan Bezdružický z Kolovrat, pán v Týnci Hrochově († 1604), byl dobrý pán, jenž se poddaných svých ujímal.

(Aug. Sedláček. Hr. a zám.)

Blahoslavený *Ondřej Bobola*, mučenník, jesuita, Polák († 1657), stav se představeným kláštera ve městě Bobrojsku, ač velice ku ryzosti kázně

prohlédal, stávalo se to s tak otcovskou myslí, že podřízení jeho k němu útlou se odnášeli láskou a každý to za štěstí pokládal, kdo se pod jeho velení dostal. (*J. Bílý. Legenda.*)

Karel Eugen Černín, hrabě, velký milovník vlasti své české († 1868 a v Hradci Jindř. pohřben jest), pro vdovy a děti svých úředníků založil ústav zaopatřovací, jehož jmění se čítá na 200.000 zl. Podobný ústav založil i pro své dělníky. (*Fr. Vohnout.*)

Zuzana Černínová z Harasova, která v XVII. století v Čechách žila, byla hodnou paní poddaných svých, takže synu svému psáti mohla: „Pán Bůh ví, že se těm sedlákům chudinkám zdá, jakoby se na svět znovu zrodili, co je to za jejich radost z mého příjezdu domů, jaké vinšování mně všeho dobrého, plakali někteří radostí, až jim srdce usedalo. Nemohu ti ty radosti našich milých poddaných vypraviti, jak mne rádi vidí doma.“ (*Obrana víry 1886.*)

Servác Engl z Englsflussu, Pražan, koupil r. 1655 zboží Mnišecké avšak velmi zpustlé. Nový pán podporoval své poddané dobytkem, nářadím, obilím k setí i k melivu, dal jim potřebná stavení znovu vystavěti, platil za ně po 17 let daně a městečko Mníšek opatřil opět vodou. (*Aug. Sedláček. Hrady a zámky.*)

Eugen, princ Savojský a znamenitý vojevůdce rakouský († 1736), byl na vojáky své velmi laskav. (*Karel Ninger.*)

Jan Frik, děkan kapitoly starobolesl avské († 1755), byl k poddaným velmi náchylný a dobročinný a ještě v poslední vůli odporučil poddaným třetinu z peněz 4.513 zl. 54 kr. a proto dlouho žil v blahé památce ve Staré Boleslavi. (*Jos. Horčice.*)

Antonín Hirnle, od roku 1815 děkan Staroboleslavský († 1824), poddaným mnoho daroval, zvláště pak chudým a nemocným na statku staroboleslavském štědrou ruku svou otvíral. (*Jos. Horčice. Čas. kat. duch. 1841.*)

Klement Maria Hofbaur (Dvořák), redemptorista († 1820), co představený pro lékaře nezapomínal nikdy otce. Jednoho dne — vypravuje jeden z jeho žáků — dostalo se mi od něho domluvy, kteráž mé citlivosti poněkud ostrou se zdála. Odešel jsem od něho do svého pokojíku, ale za několik minut přišel ke mně ctihodný sluha Boží, ukázal mně lístek s jakousi písní a pravil: „Znáš tuto píseň? Pojď a zazpívej se mnou:

Marii, Panně úctu vzdejme,
u Její nohou v prach padejme.

Toto jednání, napodobujíc tichost Kristovu a příklad Svatých, hluboce mne zahanbilo. (*Mich. Haringer. Jeho životopis.*)

Adam Pavel z Hradce († 1657), potvrdil a rozmnožil r. 1653 Hradeckým výsady, pamětliv jsa svízelí, jichž zkusili ve válkách švédských, platíce výpalné, jímž zámek, město a všechno panství před ohněm a dokonalou záhubou zachovali. (*Aug. Sedláček. Hr. a Z. d. IV.*)

Roku 1383 propustil Litomyšlským biskup Litomyšlský *Jan* právo volného přijímání i propouštění sousedů; dovolil, aby všecky nápady ze statku odoumrtního padaly na nejbližšího přítele; štědrý biskup složil se sebe také všecky příjmy z pánevného v pivovaře i sladovní peníze i tržní důchod. Ba i cla jim zanechal, aby jim město spravovali. (*Jelínek. Litomyšl.*)

Jan ze Středy, biskup Litomyšlský a Olomoucký a kancléř císaře a krále našeho Karla IV. (1346—1378), poddané kostela svého hájil, aby nebyli potahováni k soudům cizím, zvláště ne za hranice země moravské. I jinak chránil poddané biskupství Olomouckého proti bezpráví některých pánů a rytířů moravských, hlavně v dobách rozbrojů. (*Ferd. Tadra. Čas. Mus. kr. Č. 1886.*)

Josef hrabě Jelačićz Bužíma, hrdinný ban chorvatský († 1859), byl lidumilný. Vlídnost a dobrotivost zdobila jej; ochoten byl zajisté vždy pomáhati a raditi. Tak jako jeho srdce, byly i jeho dvéře pro každého vždy otevřeny. (*Kar. Kořístka.*)

Jiří z Poděbrad, král Český (1458—1471), služebníky své vždy štědře obdarovával. (*Ctibor Tovač. z Cimburka.*)

Když *Zbyněk z Kamenice* asi r. 1389 zemřel, nezůstaviv po sobě ani manželky ani jakéhokoliv dědice, a když mrtvolu jeho do hrobky uložili a nad ní meč a pečet jeho zlámali, plakali Kameničtí, ztrativše rod pansky, jenž jim v po-

třebách jejich vždy věrně a bohatýrsky pomáhal. (*Aug. Sedláček. Hr. a Z. d. IV.*)

Dne 5. srpna 1887 přihodilo se v *Kinšperku* u Chebu politováníhodné neštěstí, jež málem bylo by si dva lidské životy vyžádalo za oběť. V tamní továrně přesunovali na železničních kolejích vozy s uhlím. Pojednou přišla jistá dívka mezi vozy, jež byly by ji jistě roztříštily, kdyby ředitel továrny s nasazením vlastního života nebyl dívku chopil a ji odtrhl. Při tom však sám při srážce vozů utrpěl povážlivé poranění na ruce a delší dobu trvalo, než ruka se zahojila. Kdyby k řediteli pak nebyl přiskočil jistý dělník a nebyl jej po srážce vozů odtáhl, snad by byl ředitel zaplatil šlechetný čin svůj životem. (*Čech.*)

Na počátku XVI. století vládl na Kopidlně *Zdeňko Kopidlanský III.*, muž čacké, šlechetné mysli, kterýž nehledal toliko svého pozemského blaha, alebrž i o dobro poddaných svých čestně se staral a i k zvelebení církve rád přispíval ze jmění svého. (*Frant. Wacek. Čas. česk. Mus. 1842.*)

Ferdinand hrabě z Khünburku, později arcibiskup Pražský (1713—1731), jsa biskupem v Lublani, vystavěl tam zvláštní dům pro kněze zasloužilé, kteříž pro stáří neb chorobu nemohou konati službu církevní. (*Kl. Borový. Děj. arcid. Praž.*)

Karel Ludvík, arcikníže rakouský († 1847 ve Vídni), třetí syn císaře Leopolda II., byl otcem a miláčkem vojáků a památka jeho nezahyne ve vojště rakouském. (*Děj. rak.*)

Sv. *Lidmila*, († 927), když se oběd dokonal, vší své kázala zavolati čeledi a každému jeho službu zaplatila a každého zvlášť objavší políbila a spolu se všemi se rozžehnavši, do svého odešla příbytku a Pánu Bohu se s velkým náboženstvím modlila. (*Hájek. Kr. česk.*)

Oldřich František Libšteinský z Kolovrat († 1650), byl pán dobrotivý, Bysterským hned r. 1643 obchod se solí vrátil, sbořené domy jejich nově stavěti dal i pole a krávy a polní nářadí jim koupil. (*Aug. Sedláček. Hrady a zámky.*)

Když po nešťastné bitvě u Prahy dne 6. května 1757 císařovna Rakouská *Marie Teresie* část Čech mezi Kladskem a Labem Pruskému králi Bedřichu II. odstoupiti chtěla, odpíral tomu Bartenstein, místokancléř království Českého a prosbami i císařovnu k tomu přiměl, že se vzmužila a bitvou u Kolína Čechy zachránila. Za to uznávala také císařovna zásluhy Bartensteinovy plnou měrou a vyslovila se, že jemu jedině děkuje zachování říše své. I o něm praví v listech svých: „Nezapomenu, pokud žíti budu, těmto mužům, jich dětem a vnukům, jaké služby mně a státu prokázali; též zavazuji své potomky, aby těchto zásluh oněch mužů pamětlivi byli jich potomkům, pokud tito stávati budou. (*Fr. Štěbl. Čech 1887.*)

Hrabě *Karel Clam Martinic*, pán na Smečně († 1840), byl oplakáván od poddaných, jimž byl laskavým pánem a dobrodincem. Ještě v poslední vůli na ně pamatoval, ustanoviv vydatné nadání těm, kteříž by na panstvích jeho ohněm neb krupobitím utrpěli (*Ferd. Mikovec.*)

Marie Maximilianka, rozená hraběnka ze Žďáru († 1690), s poddaným lidem vždycky milostivě zacházela a témuž před svým zesnutím dluhy odpustila. (*Drahé kameny.*)

Václav Vratislav z Mitrovic, od roku 1648 majitel Jinec v Hodovsku, byl ku svým poddaným velmi hodný. Poddaný ať co chtěl, hledal u vrchnosti, všeho se dopídil, žádný na cizí místa neucházel, kde se rodil, tu se hodil, kde byl křtěn, tu byl ctěn (*Jakub Hrkal.*)

Pan *Vilém z Pernšteina*, nejvyšší hofmistr a předseda soudu komorního v Praze za Českého krále Vladislava II. (1471—1516), postavil sobě památku nejchvalnější, v městě Pardubicích. Až do jeho času bylo městečko malé, nepatrné, poddané, někdy majetek pánův ze Staré a z Pardubic; on z něho utvořil město úpravné, úhledné, hradbami, branami, kostelem, školou špitálem a vší úpravou, výsadami a živnostmi dobře zaopatřené, tak že v XVI. století již veliké části královských měst nejen se rovnalo, ale je ve mnohém i převyšovalo, jakž podnes jeho výstavnost, jak zajímavá tak úpravná, někdejší blahodárné panování Viléma z Pernšteina připomíná. (*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Vilém z Pernšteina, přívrženec krále Matyáše oproti Vladislavovi II., králi

Českému (1471—1516), a důvěrník a milostník oplýval pro moudré hospodářství bohatstvím v Čechách bezpříkladným. Oné nebyl milovníkem bláhové nádhery jako uherští a polští velmoži, ale činil se velkolepým raději ve skupování statků, v opravování jich, a v dobročinění lidem, takže za šťastné se pokládali, kdožkoli se stali poddanými jeho. (*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Regonhard, od roku 1162 opat Sazavský, všemožně hleděl, aby podřízeným bratřím více láskou, než bázní a přísností panoval. (*Pokrač. Kosmy.*)

Pan *Vilém z Rožemberka* k poddaným svým choval se laskavě, měšťanům třeboňským roku 1565 jménem svým a bratra svého Voka listy všechny a výsady staré potvrdil.

(*Archiv městský v Třeboni.*)

Když se na zámku třeboňském, kdež *Petr Vok z Rožmberka* (naroz. 1539), v pokročilejším věku svém stále se zdržoval, k obědu jakož i k večeři zvonilo, lidé z města i z okolí valem do zámku šli, pána do okna pozdravovali, dobrého a dlouhého panování, zdraví a štěstí přáli, což pán s vděčností rád přijímal a jim děkoval. Tu jedenkaždý kus masa, neb kus ryby, chleba řízek a půl pinty piva dostal. (*Čes. mor. Kr.*)

Rudolf II., císař a král Český (1576—1611), k družině a služebnictvu svému vůbec choval se dosti laskavě a blahosklonně. (*Čes. mor. Kr.*)

Michal Špaňovsky z Lisova, majitel panství Vožického od roku 1579, byl k Vožickým i Pacovským pánem milostivým. Vožickým v letech 1581—1583 vystavěl nový kostel, udělil jim i výhodné výsady, staral se i o povznešení řemesel. (*Aug. Sedláček. Hr. a Z. d. IV.*)

Vedle Mikuláše *Špaňovského* byl Krištof Karel, nejznamenitější starých držitelův Šelmberku; pečoval věrně o blaho svých poddaných.

(*Aug. Sedláček Hr. a Z. díl IV.*)

Jak otcovsky *Alois Josef ze Šrenků*, arcibiskup Pražský († 1849), s domácími svými smýšlel, osvědčuje i poslední vůle jeho, dle které ty, jenž mu nejblíže stáli, štědrými odkazy obdařil, ostatním pak služebníkům dvouletou službu vyplatiti nařídil.

(*Čas. kat. duch. 1849.*)

Kardinál *Bedřich Schwarzenberg*, arcibiskup Pražský († 1885), rozstonal-li se mu některý ze služebníkův, dával mu na jevo starost v pravdě otcovskou. Když v březnu 1885 meškal kardinál ve Vídni, roznemohl se starší služebník v domě panujícího knížete. Ač zanešen byl kardinál poradami biskupskými a pracemi sněmovními, navštěvoval jej častěji, připravoval jej ku přijetí sv. svátostí a při posledním pomazání klečel při úmrtním lůžku jeho, drže rukou hořící svíci.

(*Rob. Nostic Rienek. Jeho životopis.*)

Po skončené válce francouzské r. 1815 přišli poddaní knížete *Schwarzenberga* na Vorlík, aby uvítali svého pána a prohledli sobě při tom dary a skvosty, jimiž mocnářové evropští tehdáž po celém světě oslaveného vojevůdce byli poctili a nadali. Když pak kníže mezi shromážděné zde rolníky vstoupil, pravil jeden z nich: „Ach, knížecí Milosti, jaká to sláva, jakých to zde spatřiti drahých klenotů!“ — „Ovšem jsou to drahé klenoty a od hlavních mocnářů,“ odpověděl kníže „avšak vy jste mně přec milejší, nežli všechny tyto skvostnosti.“

(*Ant. Rybička.*)

Hrabě Jan Adolf ze Švarcenberka, od roku 1670 kníže, byl ku svým poddaným a podřízeným velmi lidumilným a mnoho dobrodiní jim prokazoval.

(*Ant. Sedláček. Hr. a Z.*)

Matěj Tonner, člen řádu jesuitův († 1692), jako provinciál český byl jako představený spravedlivý ku všem a nehledě na osobu všecky k tomu přidržoval, aby zachovávali předpisy a rozkazy starších.

(*Ferd. Menčík. Čas. Mus. král. Česk. 1850.*)

Léta 1234. Král Český *Václav* jel k císaři Bedřichovi na svadbu v Vormaci. Když pak již byl tu při císaři čtyřicet a pět dní, žádal i prosil od císaře odpuštění. Císař jako muž dobrotivý a milostivý, přátelsky se s ním rozžehnal a při tom rozžehnání opět císař jemu se mnoho zakazoval a dal jemu ctí a darem tisíc hřiven stříbra. Král to od něho vděčně přijal a z toho daru poctivě poděkování učiniv, to všecko stříbro svým (tu hned) dvořanům rozdal. Jeho štědrosti a takové velikomyslnosti císař se všemi knížaty se velmi divil. (*Hájek. Kron. česk.*)

Jan Bedřich z Waldšteina, od roku

1675 arcibiskup Pražský, štědrý otec chudiny, panoval milostivě poddaným. Obec města svého Duchcova propustil roku 1680 z poddanství. Za drahoty nakoupil obilí draze a prodával poddaným lacině. (*Drahé kameny.*)

Antonín Veith, pán na Kolíně, na Libichově († 1853), byl velkým dobrodincem poddaných svých, jimž dopouštěl vykupovati se z roboty za mírnou cenu.

Roku 1169 sebrav císař Německý Bedřich I. něco lidu svého do arcibiskupství Salcburského vpád učinil a zemi tu pleniti začal. Ale arcibiskup *Vojtěch*, syn krále Českého Vladislava I. rozváživ škody a nesnáze, kteréž by Salcburští od císaře snášeti musili, kdyby se i pomocí svého otce císaři protiviti a ubrániti chtěl, odřekl se raději všech regalií, t. j. práv světského panství svého, odevzdav je císaři; důstojenství a moci duchovní se nechtěl vzdáti, nýbrž pro svou osobní bezpečnost a ochranu do Alp korutanských a štýrských, potom k otci svému do Čech ustoupil, kdež nějaký čas na svém proboštství na Mělnice přebýval. (*Děj. čes.*)

b) Proto jest také od podřízených milován.

Když za krále Českého Přemysla Otakara I. (1197—1230) roku 1198 vojsko české na pomoc králi Filipovi k městu Würzburku přišlo, vzbouřili se vojínové a na vůdce své se rozhněvavše a je opustivše téměř všickni domů se navrátili, ač pánové při knížeti věrně vytrvali: došel pan *Juřík z Milevska*, mocný a znamenitý pán český, velké slávy, jelikož jej ani jediný muž neopustil. Z věrné oddanosti a lásky panošů jeho lze souditi, jakou laskavostí se skvěl, když ani zřejmá vzpoura ve vojště lid jeho nenakazila. (*Ferd. Lehner. Method 1889.*)

Leopold Vilím, arcivévoda rakouský, syn císaře Ferdinanda II., biskup Olomoucký a Vratislavský († 1662), byl tak laskavý k podřízeným, že služebníci dvorští jej nazývali svým andělem. (*Bedř. Hrabal. Čas. kat. duch. 1840.*)

Josef hrabě Radecký, udatný a zasloužilý vojevůdce náš rakouský († 1858), byl vojínům svým pravým otcem a tudíž požíval plnou měrou jejich úcty a lásky. (*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Vilém Florian kníže Salm Salm, arcibiskup Pražský (1793—1810), zemřel v Hombachu v Horním Falcku dne 14. září. Když se mrtvé tělo jeho ku pohřbu do Prahy skrze Rožmitál na arcibiskupském panství vezlo a v tamním kostele přes noc se uložilo, sešlo se tam se všech stran mnoho poddaných, aby naposledy svému dobrotivému pánu úctu prokázali, při čemž náramně kvíleli a naříkali. I nechtěli druhého dne přivoliti, aby tělo v Praze pochováno bylo, nýbrž chtěli laskavého otce mezi sebou míti, tak že pro vojsko posláno býti muselo, aby mrtvolu vydali. (*Klem. Borový. Děj. arcid. Praž.*)

Roku 1576 dne 15. března zemřela v Hořovicích mydlářka Regina, kteráž panu urozenému *Václavovi z Říčan na Hořovicích* odporučila zlatý prsten nebo sekryt a kamínek jako by křišťál byl a čtyry zlaté uherské na zlatě. Urozené paní jeho Salomeně z Talmberka na Hořovicích tři zlaté uherské na zlatě. „Neb jsem," praví ve svém pořízení, „vždycky od jich Milosti lásku k sobě seznávala a mne jsou ochraňovati a opatrovati ráčili." Dceři Kateřině odkázala také dva zlaté uherské na zlatě. (*Pam. arch. XI.*)

c) Řídí více vlastním příkladem.

Bl. *Česlav*, dominikán a převor ve Vratislavi († 1242), byl podřízenému řeholnictvu zrcadlem všeliké ctnosti. (*Drahé kameny.*)

Marian Hermann od roku 1711 opat Strahovský, napomínával a otcovsky povzbuzoval bratří svých zvláštními pastýřskými listy, kteréž tím více účinkovati musily, čím více on sám byl navykl dobrým příkladem jich vždy podporovati. (*Erv. Ant. Weyrauch. Čas. česk. Mus. 1841.*)

Hroznata († 1242), stav se představeným od něho založeného kláštera v Teplé, byl bratřím netoliko příkladem nejvýbornějším poslušnosti, pokory, zbožnosti a lásky, nýbrž i vzorem bedlivosti a opatrnosti. (*Hugo Karlík.*)

Sv. *Kazimír*, kralevic polský († 1483), se služebníky svými vždy vlídně a přívětivě nakládal a mzdu slušnou v určitý čas jim uděloval. Ale také toho horliv byl, aby služebníci jeho Boha se báli,

a proto je svým příkladem k pobožnosti povzbuzoval. Dopustil-li se některý nějaké rozpustilosti, hned ho přísně pokáral pakli se polepšil, zvláštní laskavostí se k němu choval, zůstal-li však zarytý, bez odkladu jej ze služby propustil. (*Mac. výb.*)

Sv. *Josafat Kuncevič*, mučenník a apoštol Rusínův († 1623), byv r. 1614 ustanoven za archimandritu kláštera Boží Trojice ve Vilně, byl mnichům svým pravým otcem a vzorem řeholní dokonalosti. (*Fr. Kryštůfek.*)

Poddaní sv. *Josafata Kunceviče*, arcibiskupa Polockého († 1623), milovali jej jako otce a poslouchali na slovo i v nejmenším; a přívětivostí svou dosáhl na nich více, nežli jiné vrchnosti svou velikou přísností. Nač nejvíce dohlížel, bylo, aby všichni poddaní na jeho statcích se stali hodnými křesťany, kteří by povinnosti náboženské znali a je konali. (*Jakob Lisza.*)

Svatý *Norbert*, zakladatel řádu praemonstrátského, patron český († 1134), svítil všem domácím křesťanskou dokonalostí. Co do kázně, vzkládal on sám na sebe těžších břemen; tak na př. povoliv bratrstvu obuví, chodil sám bos dokud opatoval v Praemonstrátě. (*Drahé kameny.*)

Svatý *Prokop* († 1055), stav se asi r. 1032 představeným kláštera na Sázavě, setrval v úřadě tom po celá 23 léta až do r. 1055. A muž Boží při povýšení svém rozhojnil se v pokoře, ochotě a lásce. Srdce jeho oplývalo blahým poklidem, na jasné tváři obrážela se mu záře milosti posvěcující. Ve všelikém jednání jeho patrná byla přívětivost ku každému sebe nepatrnějšímu z bratří. Staral se i o to, aby nikdo z nich nezahynul, ale klášter aby se mu stal branou k nebesům. Učíval bratří zákonu a sám nejprve činíval. Sám všem ve všem předcházel. (*Blahověst. 1852.*)

Sv. *Sáva*, arcibiskup a patron srbský († 1237), jakožto představený kláštera žil prostě a přísně jako kterýkoliv mnich. Spával na holé zemi, bičoval se, požíval jen chudičkého bylinného pokrmu a byl pilen modlitby a rozjímání. (*Fr. Ekert. Církv. vítěz.*)

Blahoslavený *Šimon Lipnický*, minorita krakovský († 1482), zvolen byv za představeného bratří svých pokorný a laskavý rádce a vůdce více vlastním příkladem nežli slovy vzdělával podřízence své. (*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Svatý *Theodosius*, stav se opatem v Kyjevě († 1074), podřízených bratří svých nejoddanější služebník více příkladem nežli slovem vyučoval mnichy ctnostem: zdrželivosti, sjednocení s Bohem, pokoře, kázni klášterské a zvláště bratrské lásce.

(*Ben Kulda. Církevní rok.*)

2. Špatný podřízeným ubližuje.

Císařovna *Eliška* († 1393 v Hradci Králové) nebyla matkou Hradeckým, nýbrž pánovitou macechou, ukládající veliká a těžká břemena na ně. Vybírala od nich peří a ukládala jim daně a půjčky, že i od židů sobě peníze půjčovali. (*Aug. Sedláček. Hrady a zám.*)

Karel Říčanský, pán Pelhřimova, nebyl poddaným svým pánem laskavým. Pelhřimovským činil překážky ve vaření piva, odňal jim šenk vína, živnost starobylou a písaře jejich, který mimo poručení rady nic neučinil, do vězení těžkého bez hodné příčiny dal. Proto utekli se Pelhřimovští roku 1569 k císaři Maximilianovi. (*Archiv pelhř.*)

R. 1558 dal pan *Hynek Rychnovský* z Rychnova ubohému poddanému Petrovi ze vsi Bukoviny nohy přerážeti a jazyk týlem vytáhnouti.

Fridrich Chrástecký z Chrástu vězil poddané své tak, až jim nohy upadaly, tak že potom chodili jen po kolenou.

Pan *Vojtěch Pětipeský* roku 1589 nutil tesaře robotného v poutech pracovati do úpadu a nepustil ho, ani když mu žena umřela, aby ji poctivě pochoval.

(*Zikm. Winter. Kult. obr. čes. měst.*)

Přijímání.

1. Prospívá tělu i duši.

Jan z Jenštejna, od roku 1379 arcibiskup Pražský, sám zkusil, že by Velebná svátost byla i tělu lékařstvím; nebo několikráte rychle ozdravěl, jakmile Pána Ježíše v srdci svém pohostil. (*Drahé kameny.*)

Císař *Karel IV.*, otec vlasti naší české, zachránil se roku 1331 v Papii, městě italském, tím způsobem, že na hod Boží při veliké mši sv. šel k sv. přijímání. Neboť z úcty k nejsvětější Svátosti oltářní nechtěl před obědem ničeho požívati. Ale jeho komonstvo nezdrželo se jídla před obědem a sotva že byli něčeho pojedli, shledáno na nich, že byli otráveni; neboť jeden mladý Italián pustil tajně jed do jídel. A vskutku od toho jedu zemřelo několik pánů z průvodu Karlova i několik služebníků, ale Karel, jakož sám doslovně praví, obráněním milosti Boží byl před smrtí zachráněn.

(P. *Jan Křt. Votka. Císař Karel IV.*)

Ctihodný *Martin Středa*, jesuita, Moravan († 1649), přijímal často nejsv. Svátost oltářní. Chtěje Božím Tělem nasytiti lačnou duši svou, umínil sobě: Přijmu Velebnou Svátost, abych chlebem života dušičku svou obživil, mu své nevědomosti světlem přítomného slunce spravedlnosti rozptýlil, žár své žádostivosti uhasil, svou mdlobu v sílu obrátil, svou zatvrzelou zlost slitovnou dobrotou Paně obměkčil; týmž přijímáním Beránka Božího rád bych sobě a bližním zde putujícím odpuštění hříchů zjednal, věrným pak dušičkám v očistci do nebe pomohl k spatření tváře Boží. (*Drahé kameny.*)

Královna *Žofie*, manželka krále Českého Václava IV. (1378—1419), byla v manželství svém nešťastná a proto pro svou hořem sklíčenou duši hledala rady, útěchy a posily v častém přijímání svátosti pokání a Velebné Svátosti oltářní. (*Drahé kameny.*)

2. Připrav se svědomitě!

Maria Maximiliana Hohenzollerská, která před 200 lety žila, manželka Jachyma z Jindřichova Hradce, přijímala nejsv. Svátost oltářní o všech svátcích se zbožností, co možná nejvroucnější. K sv. přijímání se celý den před tím, ano i v noci dlouho připravovala tisícerými zbožnými vzdechy, modlitbami a sliby. A jaké bylo její díkůčinění po sv. přijímání! Aby svému Spasiteli za prokázanou milost vděčnou se stala, trvala vždy po sv. přijímání na kolenou přes poledne v chrámu Páně.

(*Balbín. Obrana víry. 1885.*)

Blahoslavený *Karel Spinola*, Pražan, jesuita, mučeník († 1622), již v jinošství kolikrátkoliv mu zpovědník povolil, tolikrát chodil Boží Tělo přijmout. Ani před zřízením na kněžství ani potom neopovážil se přikleknout k stolu Páně, dokavád mu svědomí nějaký všední hřích vyčítalo.

(*Drahé kameny.*)

Když bylo *Martinu Středovi*, jesuitu, Moravanu († 1649), sedm let, šel k sv. zpovědi a přijal Boží Tělo, uchystav se k tomu třídenním tuhým postem.

(*Drahé kameny.*)

3. Přijímej!

a) často.

R. 1433. Poslové čeští oznamovali na koncilium v Basileji a sice Rokycana dne 8. března velikou horlivost *lidu českého* v přijímání Svátosti večeře Páně a velikou uctivost k Tělu a Krvi Kristově; kterak v Praze každou neděli několik tisíc lidí přichází k sv. zpovědi a sv. přijímání, ovšem s velkou prací duchovních, kteří se ani nemohou najísti. (*W. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.*)

Anna Eleonora z Mantovy, manželka císaře a krále Ferdinanda II. (1620—1637), chodila za živobytí chotě svého každého týhodne jednou k sv. přijímání s velkou pobožností. Po smrti chotě chodila třikráte týhodně k stolu Páně. A ač žádnou ze společnic k tomu nenutila, následovaly všecky jejího příkladu. Jednou v roce ale musel každý z domácích k stolu Páně přistoupiti v čas velkonoční a kdo tak neučinil,

tomu zadržela plat. „Nikdo nemůže zazlíti," říkávala, „když všeobecný zákon žádné výminky nepřipouští.
(*Mehl. př.*)

Ferdinand II., císař a král Český (1620—1635), každý týden přijímal jednou nejsv. Svátost oltářní.
(*Ant. Gindely. Děj. č. povst. l. 1618.*)

Žáci jesuitův za krále Českého Ferdinanda I. (1526—1564), přistupovali každého sedmého dne k sv. přijímání, někteří z nich i dvakráte týdně
(*Poselkyně.*)

Svatý *Stanislav Kostka*, S. J., Polák († 1568), co studující již každou neděli a každý svátek přistupoval ke stolu Páně a na to vždy náležitě připravoval se rozjímáním a postem.
(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Arcivévodkyně *Marie Anna*, sestra císaře Františka I. (1792—1836), přebývala r. 1797 u sv. Markéty v Břevnově. A tu službám Božím velmi ráda dílem v kostele, dílem v oratoři obcovala a k stolu Páně dvakráte týdně s příkladnou pobožností a pokorou přistupovala.
(P. *Bon. Holub. Pam. farnosti u sv. Mar. v Břevnově.*)

Marie Anna († 4. května 1884), manželka císaře a krále Ferdinanda I. Dobrotivého, často přijímala sv. svátosti pokání a nejsv. Svátost oltářní.
(*Kal. Poutník. 1885.*)

Kněz *Matěj z Janova*, kanovník a zpovědník u sv. Víta na hradě pražském († 30. prosince 1394), zvláště mnoho přemýšlel o večeři Páně a za příkladem svého učitele Miliče z Kroměříže na tom se ustanovil, že laikům ovšem sluší přistupovati k stolu Páně jak nejčastěji. (*Zap. Č. m. Kr.*)

Panna *Maximilianka Zásmucká*, praemonstrátka v Doksanech († 1718), velmi často přijímala svátost pokání a nejsvětější Svátost oltářní, což se jistě nikdy bez řádné přípravy a bez díků činění nedělo. (*Drahé kameny.*)

Milič z Kroměříže, kanovník pražský a místokancléř císaře Karla IV., slavný kazatel († 1374), navodil křesťany ku přijímání častému. (*Vác. Tomek.*)

Sigmund Jan Myslík z Hyršova, generál znamenitý ve vojště císařském rakouském za války 30leté a miláček císaře Ferdinanda II. pro svou pevnou povahu, chodíval s manželkou svou Eliškou, roz. Černínovou, vždy bedlivě k sv. přijímání.
(*Vlast. Hálek. Čech. 1893.*)

Kateřina, hraběnka z Montfortu, manželka Adama z Jindřichova Hradce († 1631), přijímala nejsvětější svátost oltářní, o níž věděla, že jest nejsilnějším a nejprospěšnějším pokrmem duší našich, přijímala dvakráte, ano i vícekráte v témdni. (*Balbin. Bohemia pia.*)

Bl *Jan Sarkander* (nar. ve Slezsku r. 1576) studoval i v Praze filosofii. Zde pilně studoval a při tom pak stejně prospíval v nábožnosti a začasto ku sv. svátostem přistupoval.
(*Kl. Borový.*)

Františka hrab. Slavatová († 22. září 1676), manželka Joachima Slavaty, bažíc bez ustání po nejsvětějším, nejmilejším hosti, chystala v srdci svém Pánu Ježíši prostředkem svátosti pokání stánek důstojný a přijímala jej ve Velebné svátosti oltářní převroucně třikrát do téhodne. V každý den navštěvovala nejsvětější Svátost. (*Balbin.*)

Svatý *Vavřinec z Brindisi*, kapucín († 1619), když při poslední své nemoci již nemohl mši sv. sloužiti, přijímal denně nejsv. Tělo Páně; zdálo se, že přijav pokrm andělský stává se zcela jinou bytostí. (*J. Schindler.*)

Vladislav II., král Polský (1386—1434), pokud první manželka jeho Hedvika žila, přistupoval čtyřikráte do roka k stolu Páně. (*Jeho život.*)

b) Před důležitou věcí, v bídách těla i duše.

Boleslav III., Křivoústý, král Polský (1102—1139), než vytáhl proti vojsku českému za knížete Svatopluka, dal mše sv. od biskupů čísti a veškeré vojsko přistoupilo k stolu Páně.
(*Mart. Gallus. Děj. pol.*)

Před bitvou blíž Ústí nad Labem dne 16. června 1426 nechtěli *Čechové* proti Němcům v neděli bojovati, avšak vidouce, že boji se nevyhnou, pomodlili se a přijímali Tělo Páně a dosáhli slavného vítězství nad Němci.
(*Děj. české.*)

Když r. 1715 se světila socha nejsv. Trojice na náměstí *Malostranském*, kterouž občané malostranští r. 1713 za strašného moru přislíbili vystavěti, při-

stoupili při mši svaté všickni členové městské rady k stolu Páně.
(*Fr. Ekert. Posv. m. kr. hl. m. Pr.*)

Léta Páně 1550 dal si hrabě pan *Jeronym Šlik* nohu odejmouti, aby zdraví nabyl. Avšak nejprve učinil kšaft a rozkázání u přítomnosti manželky své a dvou hrabat mladých, synů svých a se všemi se smířiv a odprosiv, ač by komu ublížil, svátost Velebnou přijal.
(*Václav Březan. Život Vil. z Rosnb.*)

Jak nám *Karel Spinola*, Pražan, jesuita, mučenník († 1622), vypravuje, pokoušel rozpustilý mladík z pohanstva nedávno pokřtěnou k smilství; ona pak uhasila plamen jeho chtivosti touhle odpovědí: „Kterak bych směla poskvrniti těla svého, ježto jsem přijala Boží Tělo.“
(*Drahé kameny.*)

c) Uctivě a zbožně.

Ferdinand II., císař a král Český (1620—1635), v před večer sv. přijímání postil se vždy přísně, třebas toho církev nenařídila. A když Tělo Páně přijímal, byl proniknut takovou zbožností a vroucností, že se zdálo, jako by duše jeho jatá tělesnou schránku svou opustila a vstříc spěchala ku svému Spasiteli. (*Jos. Keller.*)

Sv. *Hedvika* († 1243), manželka Jindřicha I. od roku 1201 vojvody Vratislavského, velkou víru, naději, lásku a pokoru k tajemství Velebné Svátosti oltářní v srdci chovala. Když šla přijmout Boží Tělo, tolik se jí slz z očí hrnulo, tolik se naklekala a rozprostírala, že plamenem její pobožnosti také jiní tu přítomní chyceni byli
(*Drahé kameny.*)

Před některým časem umřel v jednom z přednějších měst rakouských stařičký *general*. Byl to muž výtečný, odvahou a bystrostí ducha na bojišti hrdina slavený hned od mladosti. Když se mu přibližovala smrt, poslal si řečený vévoda pro kněze, by ho zaopatřil. Kněz přišel a kmet vážný, šedovlasý vyzpovídal se mu před Bohem, jak sluší na katolíka. Nastala sv. chvíle přijímání. K tomu sešla rodina, celý dům, známí a ctitelé generála. Mezi tím modlil se kněz před nejsvětější Svátostí. A co učinil seslábly věkem a nemocí generál? On se vzchopil s lože, chtěje kleknouti. Sám duchovní, znaje jeho mdlobu, kynul, aby sedě Pána Boha přijal. A general? „K Bohu na kolenou!“ osvědčil pevným hlasem a již klečel skutečně s celou vroucností duše, naplněné věrou, toužil po Spasiteli. Jak krásná to příprava: „K Bohu na kolenou!“ (*Blahověst. 1855.*)

Svatý *Stanislav Kostka*, S. J., Polák († 1568), častěji přijímal Velebnou Svátost a při svatém přijímání padal u vytržení, a co potom mluvil, bylo jak nadšeno nebem. (*J. Bílý. Legenda.*)

d) Před smrtí,

viz i: „Pomazání!“ „Smrt!“

František kníže z Ditrichšteina, kardinál a biskup Olomúcký († 1636), cítě smrt se blížící dal se zaopatřiti a přijal svátosti velmi pobožně. Jakmile kněz do jeho pokoje s Pánem Bohem vstoupil, vzchopil se biskup vzpřímil statečnou vůlí polovičku schřadlého těla na ložci a roně slzy a vzlýkaje vítal Spasitele svého, slůvky láskou se chvějícími, že pohnutím srdečním všickni přítomní slzeli a vzdychali.
(*Drahé kameny.*)

Léta Páně 937. Svatý *Václav*, maje jisté předzvědění o své smrti, služebníka svého nejmilejšího Podivína pro kněze poslal a tu hned Pánu Bohu a tomu knězi z svých hříchův srdcem skroušeným se vyznával a tak od úřadu kněžského rozhřešení a Pánem Bohem smíření dostal. Na to žádostivě poklekl na holá kolena a kněz jemu podal těla Pána Ježíše Krista v svátosti Velebné na posilnění cesty života věčného.
(*Jan Beckovský. Poselkyně, díl I.*)

4. Po něm Pánu Bohu děkuj!

Marie, manželka císaře Německého Maximiliana II. (1564—1576), kolikrátkoli Velebnou Svátost oltářní přijala, vždy dvoudenní pobožnost na poděkování Pánu Ježíši konávala. Lásku a stálost k díkůčinění tomu nejjasněji ukázala, když její syn taktéž Maximilian, tajně ze Španěl domů přišel, kamž k hrobu sv. Jakuba, apoštola, putoval a matku překvapiti chtěl návštěvou,

ana pravila: „Zítra předpustím syna, dnes ještě Bohu v nejsv. Svátosti oltářní přítomnému, Kterého jsem včera přijala, povinné díky vzdávati musím a nesluší se, abych je pro syna opomenula.“ (*Macana výb.*)

Příklad.

1. Dobrý.

a) Působí mocně na jiné.

Roku 993 založil Boleslav II., kníže Český (967—999), první klášter řádu sv Benedikta v Čechách v Břevnově. Sv. Vojtěch měl v *benediktinech* zkušené spolupracovníky. Kníže Boleslav získal jimi výborné zemědělce, kteří ukazovali lidu, jak se mají mýtiti lesy, stavěti hospodářské budovy a zřizovati cesty a mosty.

(*Frant. Ekert. Církev vítěz.*)

L. 1018 přitáhl *Boleslav* (I. Chrabrý, král Polský) se Svatoplukem na Jaroslava do Kyjeva s Lechy. U Volyni stála po obé straně řeky Buhu vojska a žádné nechtělo přes řeku. Tu konečně Boleslav vsedl na koně a vbředl do řeky a za ním vojsko jeho. A tu Boleslav porazil Jaroslava a vtáhl do Kyjeva. (*Nestor. Letop. rus.*)

Šlechetný *Bořivoj*, první kníže křesťanský v Čechách (871—894), byv pokřtěn a v základech víry sv. křesťanské poučen, dobře znamenal, že tudy neocenitelného štěstí dosáhl. Příklad knížete a přednějších dvořanův jeho působil, že bývalá bázeň před křesťanstvím přestala a národ Český přijímal ochotně slovo věčného života.

(*V. Štulc. Živ. sv. P. a M.*)

Bl. *Edmund Kampian*, Angličan, jesuita, mučenník († 1581), skvěl se co veleučený professor v Praze jako hvězda mládeži akademické i z vyšších rodů, tak že si jinoši tito za nemalou pokládali čest, směli-li tak smýšleti, tak mluviti, tak se chovati, jako výtečný Kampian, ano i v oděvu a chůzi jako o závod jej napodobovali.

(*Ant. Rejzek. Kamp. život*)

Na ohnivou mysl Jana Josefa Radeckého z Radče, proslulého vojevůdce rakouského († 1858 v 92. roce věku svého), působily výkony slavného vojevůdce *Laudona* tou měrou, že se mu zdál tento vojevůdce býti nedostižitelným vzorem, jemuž se snažil přiblížiti.

(*Vác. Adamec. Pol. marš. hr. Rad.*)

Karel Spinola, rodem Pražan (nar. 1564), slyšel, jsa chlapcem řeč jesuity *Bartoloměje Ricci-ho* o hrdinském jednání kněze Rudolfa Akvavivy, missionáře v Japonsku. A příklad ten hnul tak velmi Spinolou, že jsa synem vojvody vzdal se světa a vstoupiv do řádu Tovaryšstva Ježíšova odplul do Indie a zvěstoval tam učení Kristovo pohanům, od nichž léta 1583 na ostrově salsetanském byl umučen. (*Drahé kameny.*)

Suvarov, slavný generál ruský, octl se v říjnu 1798 na nebetyčných alpských výšinách. Otužilí vojínové jeho počali náhle ochabovati. Nechtěli živou mocí ku předu a žádné prostředky již nepomáhaly. Tu rozkázal Suvarov svým granátníkům, aby uprostřed cesty vykopali hrob a když byl hotov, lehl si do něho a poručil, aby ho zasypali zemí, vrátili se domů a vypravovali, kde nechali svého generala. Nyní poklekli všickni kolem něho, prosíce jej, jak mohli, nejúpěnlivěji, aby zase vstal; ale on toho neučinil, dokud jej násilím z hrobu vykopaného nevynesli a od té chvíle šli za ním s nezlomnou věrností do nejmožnějšího nebezpečí.

(*Vác. Beneš Třeb. Pravdou k živ.*)

Když roku 1158 Čechové s králem *Vladislavem II.* Bedřichovi, císaři, Milána dobývati pomáhali, přitáhli až k řece Addě velmi prudké a nemohli dále, že mostu nebylo. I přešli přece dva smělí bojovníci čeští Bernard Soběslav a Odolen Střízovic. Uslyšev to Vladislav svolal vojsko své a pravil: „Jako ti dva, tak může tisíc jiných přepraviti se.“ A tu král sám první do řeky skočil a hned za ním všickni ostatní až do posledního, kteří tu v ležení při králi byli Arci že mnozí zahynuli, avšak Vladislav s jádrem svého

vojska šťastně přes prudkou řeku na druhý břeh se dostali a Milánské, kteří se na ně vrhli, přemohli.
(*Děj. české*)

b) Prospívá jiným. Povzbuzuje, obracuje.

Blahoslavený *Ondřej Bobola*, mučenník, jesuita, Polák († 1657), vstoupil roku 1611 do řádu jesuitského. Zde měl ve zkoušebně dvacet druhů, jež svou řečí a příkladem k svatému obcování rozněcoval. (*Drahé kameny.*)

Dobravka, dcera knížete Českého Boleslava I. (936—967), jenž činil pokání, provdaná za Polského knížete Mečislava, svým ctnostným a křesťanským životem obrátila i manžela i lid jeho na víru křesťanskou. (*Podstr. výkl.*)

Při povodni, kterouž řeka Dunaj v předměstích Vídně způsobila, hrozilo obyvatelům velké nebezpečí, ana led a dříví rozvodněná řeka ssebou brala. Z domu nešťastníci volali o pomoc. Tu náhle dostavil se císař *František I.* (1792—1835) Lotharinský a zpozorovav nebezpečí a malomyslnost přítomných, vskočil na lodičku a zvolal: „Doufám, že poddaní svého císaře následovati budou, vidouce, že i on nebezpečí se neštíti.“ Těmito slovy a příkladem povzbuzeni mnozí ho následovali a nešťastníci zachráněni jsou.
(*Haber.*)

Vida jeden rakouský arcivévoda o processí na Boží Tělo kněze *Alexandra Hellera* v průvodu byl jeho mravností a zbožností tak dojat, že ho k sobě povolal a kázal mu, aby před ním šel, aby od něho se naučil, jak za Nejsvětější kráčeti máme.
(*Wieser. Pred. Lex.*)

Svatý *Jan Nep.*, patron náš český († 1393), vyvolen jest od arcibiskupa Pražského Jana II. z Jenštejna za tajemníka. A není pochyby, že sv. Jan Nep. svým mírným jednáním, nelíčenou pokorou a vroucí nábožností svou si arcibiskupa velice naklonil tak že Jan z Jenštejna na radu svého tajemníka bedlivě dbal a jeho příkladem vždy více v ctnostném životě se utvrzoval.
(*Kl. Borový. Sv. Jan Nep.*)

Sv. *Ladislav*, král Uherský a Chorvatský, nar. v Polsku († 1095), poddané své k tomu měl, aby zachovávali a plnili přikázaní Boží a církevní. Avšak mnohem rázněji působil na lid živý příklad sv. krále, než moudré zákony. (*J. Bílý. Legenda.*)

Za císaře a krále Českého Rudolfa (1576—1612) přišla ze Španěl urozená panna *Monriquez de Lara* a vdala se za pána Vratislava z Pernštejna. Byla všecka horlivá o rozkvět náboženství katolického a za nedlouho jiné paní české roznítila. K ní se přidaly paní mnohé: z rodu Berků z Dubé paní Alžběta, Johanna, Helena a Markéta; Marie hraběnka Martinicová; Anna, paní Kolovratová; Isabella kněžna Fürstenberková; Maximiliana, hraběnka Šternberková a šest paní v slavném rodu Lobkoviců. — Tyto a mnohé jiné paní z nejpřednějších domů českých se teď slavně hlásily k své víře na službách Božích a při průvodech církevních bývaly napřed, staraly se o čistotu chrámů Páně a byly apoštolkami tam, kde žádný kněz přístupu neměl. Jich příkladu následovaly i manželky nejvyšších pánů, úředníkův.
(P. *Jos. Svoboda. Pastýř duch. 1884.*)

Sv. Vojtěch, druhý biskup Pražský od r. 982 († 997), strávil s knězem vychovatelem *Radlou* devět roků v saském městě Děvíně, aby se zde zdokonalil. A hle, spasitelné řeči a příklady pěstouna Radly, též arcibiskupa Děvínského Adalberta povznášely nevinného mládence co den k vyššímu stupni křesťanské dokonalosti. (*Drahé kameny.*)

Svatý *Sigmund*, spolupatron český, král Burgundský, mučeník († 524), veřejně se vzdal kacířství Arianského a vyznal víru katolickou. Snahou o rozmnožení cti a chvály Boží plápolaje, posloužil svaté církvi platně tím, že jeho příkladem a návodem Burgundský národ znenáhla střásl pouta kacířství Arianského a obejmul choť Kristovu. (*Drahé kameny.*)

Vladimír, velkokníže Ruský, dav se roku 988 s bojary pokřtíti, prohlásil v městě, aby všickni lidé ruští přistoupili ku přijímání sv. křtu: tu veškeren národ, svatě následuje příkladu knížete a bojar, valil se po zástupích i hromadách na břeh Dněpru a dal se pokřtíti. (*Karamzin. Děj. rus.*)

c) Dávej dobrý!

viz i: „Představený 1 c!“

Arcivévoda *Albrecht* Rakouský † 1895, zdržovav se v roce 1892 v lázeňském místě Arco, po tři měsíce působil mocně svým vznešeným zářícím příkladem. Každého dne obcoval arcivévoda mši sv. Častěji se stalo, že vznešený host potkal na veřejných místech duchovního se svátostmi umírajících. Arcivévoda obnažil vždy hlavu a poklekl na zemi, až duchovní přešel. Při svém odjezdu obdaroval vznešený host chudinu lázeňského místa, jíž stařičký vojevůdce jest tam zrovna otcem. (*Čech.*)

Blahoslavený *Isaiáš Boner*, Polák, ponstevník augustinian, zachovával předpisy řádu tuhého svědomitě tou měrou, že bratřím řeholníkům byl vzorem a zrcadlem; žilť v XIV. století.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Císař Rakouský a korunovaný král Český (1835—1848) *Ferdinand Dobrotivý*, jenž od roku 1848, kdež panování se vzdal, až do své smrti v Praze přebýval, dal dvorní kapli sv. Kříže na Hradčanech rozšířiti a skvostně obnoviti, císařovna Marie Terezie ji vysta věla. A zde v této svatyni trávil Ferdinand nejmilejší chvíle své, dávaje lidu pražskému skvělý příklad nábožnosti. Stařička ovdověla císařovna Marie Anna Pia vydržovala do své smrti (1883) služby Boží v kapli té, jak zde za času Ferdinanda Dobrotivého konány byly.

(*Fr. Ekert. Posv. m. kr. hl m. Prahy*)

Ferd. Hejrovský, purkmistr rokycanský, kterýž úřad 41 roků velmi svědomitě zastával, jsa v povinnostech prvním plnitelem, mohl i u jiných na zachování jich úplný důraz klásti.

(Dr. *Čejka. Čas. čes. Mus 1847.*)

Bl. *Jolenta*, manželka Polského krále Boleslava Pobožného († 1278), čemu se od sestry své zbožné Kunhuty naučila, co slyšela i viděla, když ještě jí po boku meškala, sdělovala pilně dcerkám svým, střežíc jich nad zřetelnici oka svého. (*Škola B. Srdce Páně 1875.*)

Při povstání stavů Českých proti císaři a králi Českému Matyáši r. 1618 vypravil se do pole *Albrecht Jan Smířický* z lásky k vlasti s 1100 pěchoty a 80 jezdci a sám snášel, ač bohatý byl velmi, všecky útrapy a svízele v poli, předcházeje všem dobrým příkladem v trpělivosti a udatnosti. (*Ant. Gindely.*)

Svatoslav, kníže Ruský (957—972), na výpravě vozů za sebou nevozil, ani kotlů, aniž maso vařil, ale po tenku rozřezav buď koninu anebo zvěřinu, na uhlí upekl a jídal; ani žádného stanu neměl, ale prostřel houni a sedlo pod hlavu; a takoví byli také všickni vojíni jeho. I dával vojsku povzbuzující příklad.

(*Nestor. Letop.*)

Korunní princezna *Štěpánka*, manželka † Rudolfa, korunního prince rakouského, vyjela si za krásného dne odpoledne z Laxenburgu do blízkého poutního místa, Maria Lausendorfu s dvorní dámou hrab. z Waldšteinů. Před městem na křižovatce opustily obě dámy kočár a šly pěšky do poutního kostela, kdež se po delší dobu modlily. Vyšedše pak z milostného chrámu, zastavily se u prodavačů věcí nábožných a tu nakoupila kněžna několik obrázků svatých. — Pouť touto Marii Panně děkujíc za šťastný porod, dala vznešená dědička královské a císařské koruny příklad všem matkám katolickým celé říše. (*Čech.*)

František Michal Šubíř, rytíř v Chobině, majitel Jaroměře na Moravě (žil na počátku XVIII. století) a manželka jeho Johana, oba nelíčenou zbožností, příkladným životem a nezištnou dobročinností získali si úctu všech, kdož je znali. (*Kar. Eichler. Poutní místa.*)

Léta 1250. Když král *Václav I.* pokojně a slavně v Čechách kraloval a lidi duchovní a domy Boží v veliké měl poctivosti: jiní jeho poddaní to vidouce, na veliké vydávali se náboženství. Neb toho času kdož nábožnějším byl, více se králi líbil, a Pán Bůh jim i české zemi velikú hojnost stříbra i zlata daval. Všickni v té zemi bohatí byli, domy Boží k poctivosti Pánu Bohu slavně a nákladně stavěli. Klášter svatého Klimenta toho času v Větším Městě pražském nákladným stavením až k nebi se vyzdvihoval. (*Hájek. Kron. čes.*)

Léta 1293 *Václav*, král Český, velmi snažně Pánu Bohu služiti počal a službu Boží v kostelích Pánu Bohu a Svatým Jeho k poctivosti vždycky den ode dne rozmnožoval. V kostele když byl a Pánu Bohu svému počal se modliti vedle svého

obyčeje, nikda nechtěl s žádným nic mluviti. Páni, rytířstvo tak i lid obecný jeho takové dobré a chvalitebné vidouce obyčeje při činění poctivosti Pánu Bohu, také se tak zachovávali.

(Hájek. Kron. česk.)

Jeho císařská Výsost arcivévoda *Vilém*, polní zbrojmistr a generální inšpektor dělostřelectva dal dne 30. dubna 1887 v Terezíně, kamž byl přijel na inšpekci, slouziti mši sv. za svého otce arcivévodu Karla. Mši sv. byl arcivévoda přítomen i se svým pobočníkem u vřelé modlitbě a po celou mši sv na kolenou klečel, dav všem krásný příklad, jak se křesťan katolík ve svém chrámě a před svým Bohem chovati má. *(Čech)*

Sv. *Vojtěch*, patron náš český, druhý biskup Pražský, mučenník († 997), vstoupil, opustiv Prahu, r 991 do řádu sv. Benedikta v Římě. A zde dával pokoru, poslušností a sebezapíravostí příklad všem ostatním mnichům.

Fr. Ekert. Církev vítězná.)

2. Zlý,

viz i: „Pohoršení!"

a) Zlý dávali.

Boleslav II. Smělý, král Polský, jenž r. 1079 sv. Stanislava, biskupa Krakovského zavraždil, hověl chlípnosti, dopouštěl se ukrutnosti a násilnictví a dával zhýralým životem svým lidu i šlechtě špatný příklad a pohoršení.

(Frant Ekert. Církv. vítěz.)

Za císaře *Bedřicha III.* mnoho mluveno o výpravě proti Turkům zvláště na sněmu novoměstském r. 1455, avšak bez výsledku Příkladem bylby Bedřich vždy více pořídil, nežli řečí kdyby jen sám byl schopen býval oběti a nadšení; aspoň byl by odňal knížatům příčinu, omlouvati svou nečinnost nečinností jeho.

(Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.)

Leopold Jakub Girard, pán na Hamru Ostrově, zapudiv r. 1677 manželku od sebe, dával poddaným svým nemravností svou špatný příklad a oddal se, tuším, opilství. *(Aug. Sedláček. Hrady a zám.)*

Po osudné bitvě na Bílé Hoře dne 8 listopadu 1620 vtrhl kníže Bavorský *Maximilian* s vojskem do Prahy. A tu vojsko vítězné ohlíželo se po kořisti. A v plenění zúčastnili se i vyšší důstojníci. Do rukou padlo jim na hradě pražském osm vozů královských, naplněných drahými věcmi. Z této první kořisti připadly knížeti Maximilianovi dvě bedny naplněné zlatým a stříbrným nádobím, jízdečtí koně Bedřichovi a jiné věci. Kdož by se tedy divil, že prostý voják také hleděl si zjednati nějaký lup, když věděl, jakým příkladem předešel je sám vrchní velitel Maximilian. Proto vojáci všude v Praze loupili, ba veřejně na ulici za dne bílého oběti své napadali. Zejména ženským na ulici trhány s těla klobouky a pláště.

(Ant Gindely.)

Když dne 21. května 1618 *stavové protestantští*, návodem hraběte Thurna vyhodili z oken místodržící Martinice a Slavatu a sekretáře Fabricia, sbíhal se, uslyšev o tom, sprostý lid na ulici a chtěl se vrhnouti na katolíky, vybíjeti domy a kláštery jejich. Že by ovšem i židé zle při tom pochodili, rozumí se skoro samo sebou. Thurn, obávaje se výstupův takového způsobu, konejšil lid, což se mu i podařilo.

(Ant. Gindely. Děj. čes. pov. l. 1618.)

b) Škodí, přivádí i jiné k následování.

Bona, královna Polská, Italianka, manželka Sigmunda I. Jagajlovce, od roku 1518 krále Polského, zkazila staré dobré mravy při královském dvoře polském, kdež zahnízdily se její působením italská rozmařilost a zvláště nepoctivé pletichářství. *(Děj. pol.)*

Roku 1438 za krále Českého Albrechta Rakouského, sám správce země *kníže Celský* vypravil se tajně s oděnci z Prahy maje v úmyslu, města Tábora zradou se zmocniti. Byl k tomu bezpochyby nějakým zrádcem naveden, který si chtěl něco vydělati, avšak nepodařilo se mu, lidé jeho nemoudře si počínali, i ač již žebříky ke zdím přistavené měli, musel kníže s hanbou odjeti. Když země správce sám takových výtržností se dopouštěl, jaký to byl příklad jiným?

(Zap. Čes. mor. Kron.)

Za času *Martina Medka*, arcibiskupa Pražského (ku konci XVI. století), působil příklad protestantských pastorův a mnohých kněží utrakvistických, kteří se ženili, záhubně i na duchovenstvo katolické. Dříve aspoň bratří čeští ná-

sledovali příkladu katolické církve, tak že duchovenstvo jejich zachovávalo bezženství; ale ku konci XVI věku i mezi bratry coelibát přestával, starší čili kněží jejich se ženili.

(Klem. Borový. Martin Medek.)

Prokop, markrabě Moravský, za krále Českého Václava IV. škodil jak jen mohl biskupovi Olomouckému a jeho kapitole. A hle, příkladu toho následovali i mnozí páni a rytíři na Moravě, a činili násilí duchovenstvu a dopouštěli se i svatokrádeže. *(Děj. české.)*

Léta 1221. Král *Přemysl* Český, nevím jakým ponuknutím, velikú úzkost a těžkost neobyčejnú činil mimo všecku spravedlnost lidem duchovním. To vi dúce páni čeští i vladykové, počali kostelův farních i klášterův míti v nenávisti a je lupiti a některé bořiti. Takové věci často byly na krále vznášeny, ale on činil z toho posměch. A tak jeho páni lehkomyslného býti poznavše a že se Pána Boha nebojí, mnoho klášterův i kostelův zbořili a kněží, služebníky Boží všemi obyčejí sužovali a trápili a nad to rozličnými a vymyšlenými berněmi je obtěžovali, tak že se jim již stejskalo živu býti. *(Hájek. Kron. česk.)*

Po smrti krále Českého Jiřího roku 1471 požíval *Samuel z Hrádku*, podkomoří královský, při mladém králi Vladislavovi velkou moc, avšak moci té zneužil Samuel ku svému zisku. Purkmistři a konšelé pražští, berouce si příklad z něho, nakládali libovolně s důchody obecními, obohacovali se z nich, nečinili žádných počtů z příjmů a vydání a dopouštěli se také nesprávností v řízení právních věcí, jakož při posledních vůlích a vykonávání jich.

(W. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.)

Při povstání *stavů Českých* proti císaři a králi Matyášovi r. 1618 rozmohlo se ve vojsku českém nemírné pití, které bojovnosti a kázni vojsku bylo na závadu. Vrchní velitel a vyšší důstojníci neřád tento do jisté míry trpěli, ano sami zlým příkladem podporovali.

(Ant. Gindely.)

Václav IV., král Český (1378—1419), jakož i dvůr jeho ničil vážnost kněžstva, nešetře ovšem ani arcibiskupa samého. Nešetřil ani soukromých ani stavovských práv duchovenstva. Příklad dvora nezůstal bez vlivu i na jiné panstvo.

(Čas. kat. duch. roč. XXXV.)

Příležitost zlá.

Škodí a proto se jí varuj!

Bl. *Edmund Kampian*, Angličan, jesuita mučenník († 1581), jenž po delší čas i v Praze působil blahodějně, co professor a doktor v Oxfortě, měl příležitost v domě hraběte z Leicestru scházeti se s biskupem anglikánským Richardem Cheyneyem roku 1567. Napohled byl biskup ten vzezření svatého, avšak víře katolické nevěren pletichář, který stavem duchovním kupčiti dovedl a o poklady a bohatství tohoto světa stál a královně odpadlici Alžbětě sloužil. Příležitost tata a rozmluvy zhoubně působily na Kampiana, že na krátký čas myslel, jakoby anglikánská církev od katolické se nelišila, a i za anglikánského diakona od biskupa vysvětiti se dal.

(Ant. Rejzek. Jeho životopis.)

Kunhuta, vdova po králi Českém Přemyslu Otakaru II. († 1278), dostala se roku 1279 lstí z Bezděze, kdež ji Ota Braniborský takořka věznil, do Prahy a na Moravu. Přičiněním pak pánův moravských obdržela zemi opavskou, aby zde jako na výměnku žila. I zařídila si tu dvůr četný a nádherný a shromáždila kolem sebe mnoho pánů jí se kořících, trávíc čas v radovánkách. A tu Záviše z Falkenšteina celou ji omámil a na sebe upoutal. Učinila ho hofmistrem svého domu a zamilovavši ho sobě náruživě v tajný sňatek s ním vstoupila a pocítila se i brzy matkou. I žehrali na ni mnozí, že učinila hanbu rodu svému a ostře ji odsuzovali. *(Děj. česk.)*

Mladého hraběte Viléma z Rosenberka, když l. P. 1551 s tovaryšstvem jel pro nevěstu arciknížeti Maximilia-

novi, napomínal pan *Joachim z Hradce*, švakr jeho, psaním i mezi jiným takto: „Vás, nejmilejší švakře můj, napomínám, i jakž nejvýše býti může, prosím, abyste Pána Boha všemohoucího před očima srdce svého měli a nedali se bídnému světu a tovaryšstvu na nic na to navésti, proč byste Pána Boha svého rozhněvati měli a duši uškoditi.“

(*Vác. Březan. Živ. Vil. z Rosnb.*)

Příroda.

1. Krvavý déšť, déšť dubového listí.

Léta Božího *1416* v sobotu před sv. Matějem spadl v *Čechách* na sníh déšť krvavý a na ten déšť připadl sníh v noci, že toho byla trojí barva, vespod bílá, uprostřed krvavá a svrchu bílá. (*Staří let. čeští.*)

Roku *1525* padal déšť červený, krvi podobný. (*Jan Beckovský. Poselk.*)

Též těch dnuov (*r. 1590*) krápěje červené pršely s oblakuov okolo Hor. Kut. a Dvora Králové (*Pam. Mik. Dač. z Hesl.*)

Červený déšť pršel v prosinci *1882* v Sedmihradské Bystřici a zavdal příčinu k mnohým pověrečným řečím o krvavém dešti. (*Čech.*)

Dne 18 dubna *1623* okolo hodiny čtyrmecítmé dubové listí po celé Praze pršelo. (*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

2. Duha neobyčejná.

Léta *1034*. Téhož léta při slavnosti sv. Petra a Pavla apoštolův, duha velmi veliká a jasná ukázala se nad Vyšehradem a trvala tři dni pořád bez proměny. To lidé vidúce, všickni se divili a modlili se Pánu Bohu, žádajíce, aby takový zázrak ráčil v dobré obrátiti. A hned okolo sv. Bartoloměje velicí dešťové pršali a z toho veliké rozhojnění vod trvalo až do svatého Václava. (*Hájek. Kron. česk.*)

Léta *1283*. Roku toho při konci den sv. Štěpána mučenníka: duha velmi veliká a jasná ukázala se a všecko město pražské obklíčila, ode zdí, které su na poledne, až k Letné se táhla. Taková věc že se času zimního ukázala, všickni se divili a z toho mnozí pravili, že bude pokoj v české zemi, neb jako duha bouře zastavuje, tak Pán Bůh všemohoucí svú milostí takové bouřky a těžkosti lidské že zastaviti a přetrhnutí ráčí. (*Hájek. Kron. česk.*)

Roku *1420*. Když Vyšehradští (císařští) s Pražskými o vzdání se vyjednávali, zjevila se nad Prahou duha neobyčejné krásy a velikosti, pozorována několika mistry a bakaláři svobodných nauk; jeden konec duhy té byl takořka zaražen v řece Vltavě; oblouk byl rozpiat nad městem, druhým pak koncem sahala na kostel sv. Pankrace. (*W. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.*)

Dne 6. února *1504* bylo nad Prahou viděti tři duhy, z nichž prostřední po obou stranách měla růžky. (*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Dne 21. června *1621* ranního času ukázala se v Praze velmi pěkná duha na obloze nebeské; i divili se tomu všickni, že obloha nebeská tehdáž oblakem potažena nebyla, také dva dni před ukázáním té duhy i dva dni potom žádný déšť nepřišel, protož času toho ranního nebeská obloha velmi jasná byla. (*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Dne 22. února *1623* troje slunce spatřino bylo nad Prahou a duha okrouhlá v polednách i hvězdy některé viděny byly. (*Jan Beckovský. Poselk.*)

3. Fata morgana.

Dne 1. máje *1625* ve dvě hodiny na noc nad domem Saiterovským v městě *Rakovníku* lev s medvědem v povětří se potýkal tak dlouho, dokad lev medvěda nepřemohl; po takovém potýkání při tom lvu ukázal se muž s malým pacholátkem. Na to divadlo všickni téměř obyvatelé rakovničtí s velikou hrůzou se dívali, jakž staré památky města Rakovníka vysvědčují. (*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Velkolepá Fata morgana objevila se

v Tunisu v oase Lanedo-Marbo r. *1884* Obyvatelé oasy a několik cestovatelů francouzských právě tam přítomných spatřili dne 24. srpna odpoledne asi 200 sáhů před sebou v pustině celé, dle všeho evropské město s mostem, po němž kráčelo vojsko. Všecko bylo prý tak zřetelno, že rozeznávali jednotlivé osoby po mostě kráčející a že mohli poznati, že vojáci jsou oblečeni v italskou uniformu. Celý čarokrásný zjev trval 10 minut, načež se zvolna rozptyloval ve vzduchu. *(Čech.)*

Z *Královce* ve východním Prusku se oznamuje: Fata morgana na pobřeží baltického moře jsou zajisté největší řídkostí. Dne 15. května 1886 dopoledne při zachmuřeném nebi a za nízké temperatury objevil se tento vzdušný přelud poblíže Niddenu a poděsil nemálo plavce a rybáře. Barka „Hansa“, kapitán Etössen, plula tu dobu od Němna (Memel) k Pillavě a dostala se poblíž Niddenu. Plula as dvě neb půltřetí míle od pobřeží. Moře bylo velice klidno. Pojednou přiběhl ku kajutě plavčík a pravil poděšen kapitánovi, aby vyšel na palubu, že loď octla se před velkým neznámým městem. Kapitán se domníval, že hoch ztratil rozumu, ale slyše na palubě zmatené hlasy, vyšel nahoru. Poznal ihned, jaké divadlo má před sebou, neboť byl na svých cestách v jižních mořích častěji vídal podobné vzdušné přeludy. Viděl velké, rozlehlé město s vysokými budovami, věžemi a zahradami, jež se od hladiny mořské odrážely tak zřetelně, že mužstvo jej prosilo, aby dal spustiti kotvy, by loď při rychlém veplutí do přístavu neutrpěla pohromy, kapitán kázal, aby se plulo zvolna, aby báječný ten obraz nezmizel tak rychle s očí. Na to vysvětlil svému mužstvu tento úkaz přírodní, vzal zápisník a nakreslil si náčrtek celého zjevu. Podle náčrtku, který ukazoval kapitán v hotelu v Pilavě jest zřejmo, že se za husté mlhy odrážela na moři velká část města Královce. Zámecká věž vystupovala zcela zřejmě ze zpousty domů a jednotlivé čtvrti města, ba i některé menší části jako u př botanickou zahradu bylo lze zcela zřejmě rozeznati. Odpoledne téhož dne mezi 4. a 5. hodinou zpozorována v téže končině mořské mocná vodní smrž, jež ale díky příznivému směru větru, hnala se dále do moře Možno, že tato smrž byla ve spojení s tímto vzdušním přeludem. *(Čech.)*

Dne 14. března 1893 po 8. hodině v sousedství u *Česk. Janovic* bařinatého místa byla část krajiny — jmenovitě alej stromův a příkop při vozové cestě, ano i právě tuto jedoucí vozy, koně i biče vozků — vše pokryto a jako obaleno jemným, rudým, fosforovitým světelkováním. Podivuhodným tímto zjevem, ohněm sv. Eliáše, jenž trval prý asi 10 minut, byli vozkové tudy jedoucí ovšem z míry poděšeni.

U týchž *Janovic* objevila se v únoru téhož roku velezajímavá Fata morgana (manevry vojenské). *(Čech.)*

4. Kometa.

Věští prý neštěstí.

Kometa někdy zvěstuje smrt knížat a pánů vzácných.

Tak se stalo l. 16., kdežto po kometě následovala smrt převelice dobrého císaře Augusta; a l. 58. následovala jest smrt Claudia císaře; a l. 79. smrt Vespasiana, l. 337. smrt císaře Konstantina Velkého; l. 814. smrt Karla Velkého.

A l. P. (ať jiní mnohé pominu) 1313. po kometě jest císař Jindřich Lucemburský jedem otráven.

Též l. 1618. po kometě následovala jest smrt tří největších světa knížat: Matyáše císaře, Pavla V., papeže a Filipa III., krále Španihelského. *(Jan Beckovský. Poselkyně.)*

Některé komety táhnou za sebou — vojnu.

Tak se stalo léta Páně 68 a 69, kdežto kometa na způsob ohnivého meče zkázu Jerusaléma předcházela.

L. P. 410 byla též jako meč vidína, po níž vlašská zem mečem zkažena, Řím od Alaríka krále Gotského dobyt a celá Europa, anobrž i větší díl Asie, též i Afrika velikou vojnou zbouřena byla.

L. P. 550 ukázala se kometa na způsob kopí, po nížto Řím od Totily a mnohé krajiny římské, obzvláště Thuringia a Franconia od Hunův zloupeny a opuštěny byly.

L. P. 905 po kometě Uhři německou zem zloupili. A l. P. 1211 po kometě vpadli do Polska a do Slezska Tataři, kdežto nesčíslný počet lidí pohubili, tak že sedm velkých pytlů samých uší polských nasbíráno bylo (jak píše Martin Cramerius, Polák)

Též léta 1240 kometa vidína, po níž zase na Poláky, Moravce a Uhry Tataři přitáhli, kdežto všechno ohněm a mečem pokaženo.

My též v Čechách pamětníky máme, kteří l. P. 1618 a 1619 tu velikou kometu, z Bílé Hory nad Prahou vycházející, jsou viděli, po nížto pak veliká vojna přes třicet let pořád byla a jak válečné zdvižení a potom skrze švédský a saský pád českou, moravskou, slezskou, uherskou zem a nemalý díl říše jest zhubilo, není žádný z starších lidí, který by na to s pláčem nepřipomínal.

Tureckou pak vojnu obyčejně jsou komety za sebou přitáhly, tak se o tom čte l. P. 633 a 1457; a zase 1491; 1527, kdežto taky Řím od Borbonia dobyt, římský papež od císařských vojákův zajat byl. Léta pak 1529 ukázaly se čtyry komety, po nichžto od Turkův skoro celá zem uherská zhubena a podmaněna byla.

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Po kometě následuje — hlad.

Tak se stalo léta Páně: 594; item 1033; item 1095. A léta 1477 následovalo jest po kometě tak horké léto, že netoliko všechno osení vypráhlo, ale také louky a lesy od slunce zapáleny hořely, k tomu i hluboké a široké řeky vyschly, což vše ten největší hlad následoval; tolikéž se stalo léta 1539.

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Léta Páně: 459; 729; 745; 1006; 1305; 1400; 1402; 1541 ukázaly se na nebi komety; po kterýchžto následoval veliký a neslýchaný mor. A léta Páně 1491 po kometě následoval mor na veliký dobytek.

A tak kometa někdy hrozí — morem.

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Roku *1066* viděla a spatřovala se na hod Boží velkonoční ponejprv kometa v Čechách která po 30 nocí na obloze zářila. Dle tehdejšího smýšlení připisovala se kometě velká na to následující úmrtnost lidí v Čechách.

(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Dne 16. února *1106* ukazovala se po 25 dní neobyčejná hvězda; byla sice jen malá, ale vydávala neobyčejnou, podivuhodnou zář.

(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Léta *1283.* Ukázalo se druhé znamení, pátý den měsíce dubna, to jest na noc po sv. Ambroži, hvězda velmi jasná, na jednom rohu měsíce stojící, velmi svítila. To viduce lidé mudřejší, příští Václava, syna Ottakarova, dědice českého, v brzkém času býti pravili a z toho se radovali, pravíce, již Pán náš Božsku pomoci z vězení a z rukú ukrutného markrabě Braniborského bude vysvobozen.

(*Hájek. Kron. česk.*)

Léta *1301.* Roku toho času podzimního hvězda vlasatá, kteráž kometa slove, na znamení štíra ukázala se, paprsky své jednak k vajchodu, jednak k poledni obracujíc, za jeden měsíc trvala. (*Hájek Kron. čes.*)

Léta *1316.* Kometa veliká, to jest hvězda ocasatá, od půlnoční strany vycházela. Mnozí tak soudili, že by v české zemi hlad býti vyznamenávala.

(*Hájek. Kron. česk.*)

Léta *1337.* Hvězda ocasatá, jenž kometa slove, vycházeti počala a ta se každé noci ukazovala, až za čtyry měsíce a než ta od svého vzcházení přestala, což druhá nastala, kteráž také trvala za dva měsíce. Potom byl veliký nedostatek obile a vína.

(*Hájek. Kronika česká.*)

Léta *1438.* Při konci toho roku ukazovala se rozličným způsobem hvězda vlasatá, po kteréž, co by znamenávala, byli rozličtí důmyslové.

Při slavnosti Ducha sv. léta 1439 ukázala se hvězda ocasatá, jíž hvězdáři říkají kometa.

A hned potom začal se mor veliký, v kterémžto zemřelo množství pánův, rytířův a vladyk obojího pohlaví, mladých i starých a tomu se všickni divili, že při tom času lidé povýšení tak zhusta mřeli. (*Hájek. Kron. čes.*)

Léta *1444.* Ve čtvrtek u vigilii Božího narození ukázala se kometa hvězda se třemi ocasy rovnými proti poledni a ta se rozličně ukazovala, někdy ve dne

a někdy v noci, ježto se tomu i lidé učení velmi divili. (*Hájek. Kron. čes.*)

Léta *1456*. Roku toho hned po slavnosti sv. Víta kometa aneb hvězda ocasatá při straně půlnoční ukázala se v způsobu prostředním, kteráž celu noc až do východu slunce vždy ukazovala se za dvacet a osm dní aneb nocí toliko vidína byla. (*Hájek. Kron. čes.*)

R. *1457* zjevily se na nebi najednou dvě komety, jedna větší, druhá menší, kteréžto spatřiv král Ladislav modlil se ku Pánu Bohu; neb ty hvězdy ocasaté neokazovaly prý nikdy k dobrému (*Fr. Palacký. Děj. národa Česk.*)

L. *1462* dne 7. ledna v neděli po třech králích spatřína veliká kometa, mající ocas přes jedno znamení nebeské, takže od znamení ryb přes kopce dosahoval až do znamení býka a stála více nežli na pět neděli, aneb, jakž jiní zapsali, za dva měsíce. Potom hned druhého roku byl veliký mor v Čechách a sucho náramné téměř za tři léta. (*Lupáč.*)

Léta *1473*. Hvězda ocasatá, jíž říkají hvězdáři kometa, ukazovala se, kteráž ocas svůj k východu slunce obrátila. Snad ty různice a války, kteréž na ten čas byly v Uhřích, v Čechách, v Polště, v Francích a v Burgundu znamenávala. (*Hájek. Kron. čes.*)

L. P. *1527*. Strašlivá kometa dlouhý čas v Čechách i téměř po celé Evropě ráno ve 4 hodiny se ukazovala, která na způsob ohnuté ruky, jako by nějaký meč z pošvy vytahovala, vidína byla, všeckna ohnivá a jako krvavá; na konci meče byly tři velké hvězdy, po stranách mnoho ohnivých a jako krvavých mečův i kopí mnoho, také ohnivá světlá záře a v ní mnoho fousatých hlav se spatřovalo. Ta mnohotvárná a divná kometa snad vyznamenávala mnohotvárné Luterovo bludné učení, které se tohoto roku po celé Evropě rozmáhati počalo.

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Léta *1532* kometa hvězda vycházela na východ slunce po hodině 16.

(*Pam. Mik. Dač. z Hesl.*)

L. *1538*. Kometa neb ocasatá hvězda ukazovala se na znamení býka dne 18. ledna a ocas svůj k východu slunce obracovala, téměř tři neděle trvajíc. Potom toho roku následovalo takové sucho, že i lesové místy horkem se zapalovali, studnice i dosti veliké řeky vyschly; neboť to sucho od března měsíce až do vánoc trvalo.

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

L. *1539* kometa hvězda ukazovala se na obloze nebeské, pouštějíc od sebe paprslek dlouhý ku poledni. — A toho také roku při pam. sv. Voldřicha při východu vidína jsú tři slunce pojednou vyšlá, čistá, jasná, z dálí jedno od druhého na hony zdýlí.

(*Pam. Mik. Dač. z Hesl.*)

L. *1577*. Při času pam. sv. Martina kometa, hvězda ocasatá, divná, vycházela a ukazovala se na obloze nebeské, pouštějíc od sebe paprslek dlouhý, velmi jasný a zřetelný k východu slunce.

(*Pam. Mik. Dač. z Hesl.*)

Dne 13. listopadu r. *1578* kometa neb ocasatá hvězda nejprv ukázala se.

(*V. Březan. Živ. P. Voka z Rosnb.*)

L. *1580*. V pondělí dne 11. října spatřena byla v Čechách i jinde kometa, hvězda ocasatá; ocas její táhl se na východ slunce, trvala až do svaté Lucie a svým hnutím zpátkem od východu na západ čtvero znamení nebeské, totiž: Ryby, Vodnaře, Kozorožce a Střelce přešla.

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

L. *1596* Kometa, hvězda ocasatá, vycházela na obloze nebeské, pouštějíc od sebe paprslek kolmo vzhůru.

(*Pam. Mik. Dač. z Hesl.*)

Léta *1607* v září ukazovala se kometa. (*Čes. mor. Kron.*)

Léta *1618*. In Novembri na úsvitě před vejchodem slunečným kometa, hvězda ocasatá, ukazovala se na obloze nebeské. Ipse vidi.

(*Pam. Mik. Dač. z Hesl.*)

Léta *1619*. Hvězda opět jakási podivná, jasná a se třpytící dnuov nočních vidína byla v obloze nebeské, jakoby dvojitá byla.

(*Pam. Mik. Dač. z Hesl.*)

Léta *1652*. Od dne 9. prosince až do třetího dne ledna měsíce roku následujícího na obloze nebeské velká ocasatá hvězda vidína byla.

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Léta *1680*. Dne 25. prosince ponejprv v Praze vidína jest kometa zajisté strašlivá; vystoupila na horu od západu přes Bílou Horu, s ocasem svým přes celá téměř města pražská a hrozně

roztaženým, tak že na oko třetí skoro částku našeho viditelného nebe přikrývati se zdála. Neboť ponejprv ocas svůj dál než na 80 stupňů dlouze a šíř než na 4 za sebou táhla, ačkoliv potom dlouhosti ubylo. Tohoto roku 1681 od 6. až do 10. ledna, kdež pro mračno viděti se mohla, toliko na 60 stupňů dlouhosti, in tropico cancri u samého raka se vytahovala, šířka téměř zůstala jedna. (*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

5. Meteor. Mlha. Vodní pavouci. Síra pršela.

Na den 4 února *1892* krátce před půlnocí pozorován byl na obloze jasný meteor, povstalý nad Petřínem u Prahy, z počátku barvy červené, změnil se pak v žlutou a konečně nabyv barvy zelené zmizel nad královským hradem. Zjev tento byl v ulicích pražských zástupy obecenstva pozorován. (*Čech.*)

Léta *1067*. Roku toho času jarního okolo svatého Řehoře, počaly v Čechách veliké mlhy každého dne bývati, tak že člověk člověka před sebu vzdáli za čtyry kroky neviděl a z toho jakýs neobyčejný a dosti nesnesitelný zápach, tak že su jej lidé čijíce těžce nesli a taková věc trvala až za 35 dní.

(*Hájek. Kron. čes.*)

Dne 13. března *1077* nastala mlha v Čechách a trvala 35 dní za sebou a byla tak hustá, že člověk člověka na kolik kroků neviděl. Následkem mlhy umírali pak i lidé i dobytek.

(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Roku *1617* jedné chvíle přiletělo na Novoměstskou radnici nesčíslné množství pavouků vodních a usadilo se na něm. (*Čes mor. Kron.*)

V Praze i v Žatci dne 31. měsíce máje r. *1559* pršely kusy síry, velké i malé, a byly téměř všechny čtverhranné; ty pak kusy lidé sbírali a místo jiné síry užívali; však ona když se zapálila, velmi zapáchala. Následující pak noci krev pršela. A na to v městech pražských morová rána rozmáhati se počala.

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Léta *1626* v Praze síra pršela.

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

6. Sněhu mnoho.

Dne 23. dubna roku *1334* napadlo strašné množství sněhu, který teprv za 5 dní roztál. Úroda i obilí i ovoce byla roku toho veliká.

(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Dne 11. května *1353* byla v celých Čechách velká zima a napotom napadlo na dva lokte sněhu, jenž trval 6 dní. Sníh však neuškodil, jak obáváno, nýbrž byla velká úroda.

(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Léta Božího *1433* v neděli a v pondělí před sv. Antonínem, spadl jest v Čechách sníh velmi veliký, že pro ten sníh lidé ze vsí nemohli do měst na trhy jeti ani jíti. A proto byl v Praze chléb velmi drah. (*Staří letop. čeští*)

Léta Božího *1448* ve středu před sv. Martinem, napadl byl tak veliký sníh, že se rozličné dříví a štěpové z kořen vyvraceli. (*Staří letop. čeští*)

Léta *1486* v pátek před sv. Jiřím velké množství sněhu v Kolíně napadlo a silní větrové mraziví jsou váli, že obyvatelé kolínští po tři dni na sněhu jezdili; však toho roku hojné žně byly.

(*Pam. kr. m. Kolína.*)

Léta Božího *1483* král J. M (Vladislav II.) položil hned u Hory sněm všeho království na den sv. Mikuláše. Ale že jest byl sníh převeliký, takže od 40 let nebylo většího tak že žatečtí páni a lounští a slanští, vyjevše na ten sněm, nemohli dále jeti, než na Knovíz, museli se zase domův navrátiti, než by měli v každém vozu 20 koní, nemohli by byli jeti ani s saněmi: i bylo málo na tom sněmu a tak musil král odložiti až do Hromnic.

(*Staří letop. čeští.*)

Dne 28. března *1787* napadlo v celých Čechách mnoho sněhu, který při stálé zimě vytrval až do 9. března.

(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Dne 14. května *1795* napadlo v Praze a na venkově tolik sněhu, že místem až na půl lokte ležel.

(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

7. Zatmění:

a) měsíce.

Dne 31. ledna *734* bylo v Čechách strašlivé zatmění měsíce. Měsíc byl po

celou hodinu červený jako krev a pak tmavý. (*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Dne 17. června r. *1156* v jednu hodinu v noci bylo zatmění měsíce, jemuž se suchý rok a i následující mor připisoval. (*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

R. *1348* za císaře Karla IV., otce vlasti naší české, za předvěští zlých příhod považovalo se zatmění měsíce dne 17. ledna, které trvalo od sedmnácté hodiny, t. j. od nynější páté hodiny popolední a sedmé minuty potom až do osmé hodiny a dvacáté osmé minuty večer, při kterém prý spatřovalo se nebezpečné spojení jistých zlých planet. A vskutku již za týden potom odpoledne o nešporách bylo třesení země nemalé a potom přišel i mor, jakého tehdáž nikdo nepamatoval, aniž se prý bylo dočísti v kronikách.

(*Wác. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.*)

Léta *1352*. Byla veliká proměna na měsíci a potom z toho veliká ujma na obilí, takže pro nedostatek chlebův lidé hladem mřeli a zvláště ve vsích a při horách. (*Hájek. Kron. čes.*)

Léta Božího *1519* bylo naplně zatmění všeho měsíce. (*Staří letop. čeští.*)

b) Slunce zatmění.

Léta *1093*. Téhož léta měsíce září dne dvacátého o vigilii sv. Matouše v pátek při poledni bylo se tak velmi slunce zatmělo a umrklo, že jsu se lidé noc býti domnívali. (*Hájek. Kr. čes.*)

Léta *1186*. Byla na slunci veliká zatměna, jíž Latiníci říkají exlipsis a potom při konci toho roku byla v české zemi veliká drahota.

(*Hájek. Kron. česká.*)

Léta *1241*. Měsíce října dne jednoho při poledni bylo zatmění slunce tak velmi, že se lidé soumrak býti domnívali. (*Hájek. Kron. čes.*)

Léta Božího *1415*. ten pátek po sv. Bonifacii ráno proměnilo se slunce a zatmělo. (*Staří letop. čeští.*)

Dne 17. června roku *1433* bylo na večer zatmění slunce a sice tak velké a viditelné, že i nerozumná zvířata bázní a úzkostí naplněna byla. Dobytek se třásl na celém těle, jako by měl zahynouti. (*Cromers.*)

Dne 25. února *1476* bylo ráno veliké zatmění slunce, kteréž prý bylo příčinou mnoha neštěstí.

(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Léta Božího *1485* ve středu po neděli Laetare, stalo se slunce zatmění téměř všeho s svrchní stránky; příčina toho měsíc, že jest menší než slunce a proto nemohl hořejší strany slunce zastíniti. (*Staří letop. čeští.*)

Léta Božího *1519* bylo zatmění slunce téměř přes polovici

(*Staří letop. čeští.*)

Léta *1540*. Strašlivé zatmění na slunci ráno při východu jeho zběhlo se dne 7. dubna, které také 2 hodiny na den trvalo. Po něm následovalo velké horko. (*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Léta *1630*. Veliké zatmění na slunci bylo dne 7. máje měsíce a po něm morová rána následovala, také drahota velká, že chudí lidé hladem velmi umírali. (*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

8. Znamení na nebi.

Věští prý i neštěstí.

Léta *908—11* zjevila se hvězda veliká na západě, na způsob kopí.

(*Nestorův Letopis ruský.*)

Léta Páně *958* ukázalo se na nebi znamení svatého kříže, oznamujíc, kdo se mu posmívali, smrt; kdož uctivě a nábožně jej pozorovali, blaho.

(*Kosmas. Kron.*)

Léta *1013*. V krajinách poledních divní a neobyčejní divové se ukazovali, na slunci a na měsíci, mimo jich běh přirozený a zemětřesení veliké bylo. Měsíc po několik nocí v krev se proměňoval. Času jednoho letního veliká jako svíce neb pochodně hořící světlost, jako by nějaká věže hořala ukazovala se a stála jako za třicet dní každé noci a potom hrozně dolů zasvítivši se upadla. A toho největší spatření bylo v vlaské zemi a okolo Římu a v Neapoli. V vajchodních pak krajinách také mnoho hroznych světel bylo vidíno, kteráž dolův na zemi padala. V Čechách a zemích půlnočních ovšem nebylo těch exaltací tak mnoho, však proto lidem v noci i ve dne rozličné se i strašlivé obludy ukazovaly.

(*Hájek. Kron. česká.*)

Léta *1065* bylo znamení na západě,

hvězda převeliká, paprsky majíc jako krvavé, vycházejíc s večera po západě slunečním a zůstala po sedm dní. Toto pak nezvěstovalo nic dobrého; neb potom nastalo mnoho domácích nepokojů, i pohané vpadli do země ruské.

Podobně i roku *1091* bylo znamení v slunci, jako by mělo zahynouti, a málo z něho zůstalo, byl jako měsíc, v druhou hodinu dne, měsíce 21 den.

I roku *1102* bylo znamení na nebi, měsíce ledna v 29 den, po tři dni: jako požárná záře od východu; i jihu, i západu, i severu, a bylo tak světlo celou noc jako kdyby plný měsíc byl. Téhož léta bylo znamení na měsíci, pátý den února měsíce. Téhož měsíce sedmý den bylo znamení na slunci: slunce bylo se třemi duhami ohradilo a byly jedny k druhým hřbety k sobě.

I léta *1104* bylo znamení: slunce stálo v kruhu a prostřed kruhu byl kříž, a prostřed kříže slunce a v ně kruhu po obé straně dvě slnnce a nad sluncem kromě kruhu duha, rohama na sever: a takové znamení spatřovalo se i na luně týmž způsobem

(*Nestor. Let. rus.*)

Dne 27. ledna *1074* ukázaly se v Čechách při východu slunce dva zlatožluté sloupy oslňujícího světla, což trvalo tak dlouho, až slunce několik linií nad horizont vystoupilo.

(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Léta *1123*. Téhož léta času postního divná (jednak po všem světě) ukazovala se znamení na nebi. Neb zdálo se někdy, že hvězdy jako déšť prší na zemi. Obile ozimí i jaří byla veliká hojnost, ale časem letním kroupy na mnohých místech uškodily. (*Hájek. Kron. čes.*)

L. P. *1130* dne 6. ledna dennice ráno vycházela divným obyčejem, tak jakoby tancovala jednak výš, jednak níž, čehož prvé v Čechách nikdá vídáno nebylo.

(*Dan. Adam z Velesl., hist. kat.*)

Léta Páně *1135* ukázalo se v březnu znamení na slunci; objevily se čtyři kruhy jistými spojeny látkami mezi sebou, jeden uprostřed, který byl nad ostatní mnohem větší, druhý k východu, třetí k západu, čtvrtý k půlnoci, mezi nimiž zářila mnohá znamení jako falešná slunce. A znamení to trvalo téměř tři hodiny. (*Pokrač. Kosmy.*)

Léta *1138*. V jeden den března měsíce přihodilo se po samém západu slunce, že se ukázalo znamení pod oblaky na východ slunce jako drak mající křídla, kterýž zdvihl se a letal jako přes všecku českou zemi od východu až k západu a to tak znenáhla, že su jej mnozí lidé vyběhše z měst a vesnic viděli a kudyž letal velmi veliké ohnivé jiskry z sebe trousil, z nichž některé až na zemi padaly.

Při času sv. Václava rozličná sě se znamení na obloze nebeské časy večerními ukazovala, tak že lidé vidajíce je, z toho nemálo strašliví byli.

(*Hájek. Kron. čes.*)

Léta *1141*. Času letního divná a rozličná znamení ukazovala se časy nočními v oblacích, takže se tomu lidé velmi divili a někteří z toho budoucí zlé soudili. (*Hájek. Kron. čes.*)

Léta Páně *1142* viděli v předměstí pražském znamení na nebi, jakoby had lítal. (*Pokrač. Kosmy.*)

Léta *1169*. Téhož léta pátý den měsíce září ukazovaly se tři slunce a všecky zdály se býti jednostejné jasnosti a stály tak málo více než za dvě hodině a potom v jedno se spojily a prostřední zůstalo a to jediné toliko zapadlo. Mnozí lidé, ten div viduce, Pána Boha, aby ráčil v dobré obrátiti, za to snažně prosili.

(*Hájek. Kron. česká.*)

L. *1416* v sobotu při pam. sv. Matěje ap. spadl na sníh déšť krvavý v noci a na ten déšť opět sníh, že bylo jako mazanec. Potomně ve čtvrtek a v pátek po pam. sv. Maurice vidín jest kříž červený na nebi. Nota. To oboje bez pochybnosti vyznamenávalo a presagium bylo těch následujících vojen krvavých. (*Pam. Mik. Dač. z Hesl.*)

Roku *1527* dne 24. října viděli lidé v rozličných místech a krajích po západu slunce znamení takové, jakoby z oblaků pochodně ohnivé létaly. Jiní sloupy ohnivé od oblaků až k zemi pozorovali. (*Zap. Čes. mor. Kron.*)

A před tím časem, v sobotu před Božím křtěním (2. ledna), když se již psalo léta Božího *1529*, stalo se mnohým lidem vidění v noci, jakoby se nebe otevřelo, a z toho velmi jasná záře a blesk se na malou chvíli ukázal. A v tom blesku někteří hodno-

věrní lidé, v rozdílných místech jsouce, to spatřili, jakoby nějací lidé zbrojní a ohniví se spolu v bitvě potýkali; a jiní jiné rozličné věci pravili že tehdáž viděli. (*Bartošova Kron. praž.*)

L. *1571* okolo třetí hodiny na noc 26. srpna předcházející nad Prahou spatřeny byly metly a přes ně oblouzené kopí na západ slunce tak světlé jako blesk měsíce, kteréžto vidění za půl hodiny zmizelo.

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Léta *1572*. V noci, která osmnáctý den ledna měsíce předcházela, na mnoha místech v Čechách od hodiny osmé až do hodiny desáté strašlivé vidění na obloze nebeské ukazovalo se; nebo mezi dlouhými, bílými čárami neb sloupy počernalý plamen ohnivý od východu slunce k straně půlnoční se vznášel, i také se ukázal velký oblak krvavý a mnoho jasně hořících sem tam se zmítajících plamenův, kteří tu noc velice osvěcovali a lid na to se dívající velmi děsili; opět ohnivé znamení dne 3. března v noci nad Prahou i jinde v Čechách se ukázaly a mnoho nepříjemných věcí budoucích předcházely i vyznamenávaly.

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Léta Páně *1582*. 6. Martii, jinak v úterý po Invocavit, po první hodině na noc nad městem Sedlčany velmi širocí oblakové ohniví neb krvaví na způsob sloupu vidíni, tak že lidé domnívali se, že hoří

31. Martii, v sobotu před nedělí Judica, na neděli okolo osmi hodin až do dne vidíni sloupové ohniví, potýkající se. (*Vác. Březan. Živ. Vil. z Rosnb.*)

Léta Páně *1591*. 1. Novembris nějaké obludy bílé na bílých koních jezdící ukazovaly se při městě Krumlově na Flecherce v noci.

(*Vác. Březan. Živ. Vil. z Rosnb.*)

L. *1593*. Při počátku roku tohoto zázrakové na obloze nebeské vidíni byli, o čemž vuobec tištěno bylo; totiž kříž a meč krvavý v jasných oblacích, při tom hřmot a křik v oblacích: Běda! běda! běda! To že viděl a slyšel jeden prostý člověk, Jarolím Mařík tak řeč. ve vsi Zlatníkách dvě míle od Prahy, od kteréhož to vidění že oslnul a na to, že pravda jest, svátost přijímal.

(*Pam. Mik. Dač. z Hesl.*)

Dne 17. listopadu r. *1605* ukázal se div veliký okolo druhé hodiny na noc na půl orloji. Nejprve se nebe od západu a východu zardělo a začervenalo, potom hrozní udělali se sloupové červení jako od jednoho centrum, kteréž nebylo nám právě nad hlavami na všecky strany se táhnoucí. To centrum od nás schylovalo se ku poledni.

(*Vác. Březan. Živ. P. Voka z Rosb.*)

Dne 27. listopadu *1607* v noci zdvihla se u Brna strašlivá mračna a z nich šlo hrozné hromobití, blýskání, hučení strašlivé i zemětřesení. Byla také v tu dobu tma převeliká. Tu se obloha otevřela, koule ohnivá sletěla z ní na zemi a tak jasně celé okolí na hodinu téměř osvítila, že bylo jasněji nežli ve dne a lidé za jiné neměli, než že v tom světle syn Boží k soudu poslednímu přijde. (*Čes. mor. Kron.*)

Dne 6 května *1609*, kdy drželi stavové Čeští na radnici Novoměstské v Praze schůzi proti zákazu císaře a krále Rudolfa II., tu v poslední době spatřino okolo slunce, jasně na obloze svítícího, pěkné, světlé, bílé kolo. To všickni stavové vykládali za zřetelné a platné znamení Boží přítomnosti a ochrany v nynějším předsevzetí.

(*Skála.*)

L. *1613* Dne 12 měsíce Octobris v sobotu na ned. Salus populi, divy hrozné byly na Hor. Kut. na obloze nebeské, oblakové krvaví v rozdílných místech ze všech stran. Ipse vidi.

(*Pam. Mik. Dač. z Hesl.*)

L. *1615*. Také toho roku tři slunce spolu zapadaly ohnivě.

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Dne 4. srpna *1616*, když slunce zapadalo, spatřín byl v Praze na západ oblak krvavý, jehož způsob byl k lvu podobný a při něm z každé strany byli dlouzí dva provázkové, kteří se k půlnoční straně táhli; ten pak oblak půl hodiny na obloze nebeské trval. Nedaleko toho oblaku ukázal se jiný oblak černý, k orlu podobný.

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Roku *1617* spatřovali lidé zhusta strašlivá vojska na nebi v oblacích společně se potýkající se zbraněmi krvavými, sloupy veliké, jež Řekové dokes jmenují a jacíž ukazovali se na nebi v dobu tu, když tam před mnoha sty léty onino Lakedemonští, byvše

přemoženi v moři, o celé panování a velkomocnost svou přišli. (*Č. m. Kr.*)

L. *1619*. V markrabství Moravském divy v oblacích nebeských byly, o čemž vuobec vytištěno a oznámeno bylo, totiž: kříže a kola krvavá, a střelba jako z děl že slyšena byla, prach ručniční že z oblakuov pršel a tři kusové horcí nějakého kovu k zvonovině podobného na zem upadli

(*Pam. Mik. Dač. z Hesl.*)

Roku *1619* v listopadu několikráte v kostele sv. Víta na hradě pražském vidino bylo tak jasné světlo, že jím se všecka kostelní okna, jakoby celý kostel vnitř hořel, osvěcovalo. Později bylo i zpěvy v témž kostele slyšeti. Ihned otevřen od kazatele zimního krále Českého Bedřicha od Abrahama Skulteta kostel, avšak nikdo v něm nalezen nebyl. I později zvláště před bitvou na Bílé Hoře se vše často opakovalo. (*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

R. *1619* dva sedláčkové z vesnice Vořech řečené a blíž Prahy ležící, s obilím v noci na trh do Prahy jeli a blížíce se ku Praze před svitáním viděli na Bílé Hoře mnoho světel se ukazovati a nejvíce na tom místě, na kterém následujícího roku Bedřichovo české vojsko poraženo bylo. Ta světla na té Bílé Hoře viděli také jiní sedláci, kteří té noci do Prahy z vesnice Stodůlky nazvané dříví na trh vezli. Skrze ta světla chtěl spravedlivý Bůh ukázati, že na tom místě vojsko Bedřichovo i kacířských stavův Českých v půl hodině od vojska Ferdinandova poraženo bude. (*J. Beckovský. Poselkyně.*)

Dne 12 září *1620* nové a divné vidění v kostele sv. Víta na hradě pražském opět vidáno bylo. Okolo hodiny deváté v noci, když obloha nebeská velmi jasně svými hvězdičkami lidskou mysl obveselovala, velké a jasné světlo na způsob jasného oblaku od západu slunce vyvstávalo, nad Bílou Horou blíž Prahy celou téměř hodinu stálo a jako na nějaké jasné hvězdičky se rozdělovalo a třpytilo; odtud se nenadále hnalo a k Praze se blížilo, krásné paprsky z sebe vydávajíc a když nad kostel sv. Víta přišlo, nad ním se jednou zatočilo a ihned se ztratilo, v tom ale okamžení nenadále velké světlo v zavřeném kostele sv. Víta vidino bylo a v něm celou hodinu trvalo. To oboje světlo nejenom v městech pražských na věžích ponocní a hlásní, ale také mnozí u brány Strahovské i na vrchu sv. Vavřince, jinak na Petříně strážní a vojenští úředníci očitě viděli.

(*Jan Beckovský Poselkyně.*)

L. *1623*. V pátek v noci na sobotu po neděli postní Reminiscere divové zázračni se v oblacích ukazovali a vidíni byli, kříž přes měsíc a při tom jiné podivné jasnosti. (*Pam. Mik. Dač. z Hesl.*)

L. *1625* Dne 1. máje měsíce ve čtvrtek po 20. hod. k východu slunce velká hvězda se ukazovala a ohniví drací v povětří lítali.

Mezi desátou a jedenáctou hodinou polovičného orloje před polednem dne 26. prosince v Čechách vidino bylo slunce v rozličné barvy se měnící z něhož vycházely koule a proti sobě se házely, jako by se potýkaly, z sebe třeskot vydávaly, v dým se proměňovaly a od nich dolů na zem jiskry jako od nějakých rachetlí padaly.

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Léta *1630* ledna měsíce v Čechách, v Moravě, v Slezsku, v Švábích, v Dolejších Sasích, Rakousích i jinde na obloze nebeské aneb v povětří rozličná vidění se ukazovala; neboť dvoje vojsko jízdného i pěšího lidu, do šiku vojenského postaveno, tak se spolu potýkalo, že lidé patrně viděli, kterak ta vojska na sebe doráželi, pikami dlouhými své povinnosti konali, meči obnaženými blýskali, praporci točili, kusy a jinou malou střelbu nabíjeli, ano také na sebe stříleli, kterážto střelba však jako z daleka také slyšána byla. Na to mnoho ptactva se sletělo, které když se na dva, na tři i někdy na čtyry houfy rozdělilo, tak se ono jedno s druhým potýkalo, že mnoho jich na zem až do krve, ano také mnoho až do scepení poštípaných padlo. — Na outerek v noci, jenž byl den 4. ledna měsíce, mezi 8. a 9. hodinou polovičního orloje v povětří nad Prahou vidino bylo veliké blýskání a fechrování, až z něho lidem hrůza šla. Dne 3. února od hodiny 17. až do hodiny 23 po třikráte na obloze po dvou duhách se ukázalo, mezi 21. hodinou strhl se veliký vítr a následovalo veliké povětří, které v Čechách veliké škody učinilo. Také v mnohých studni-

cích v Čechách voda v krev se obrátila a jiné mnohé věci divné na zemi se dály, z čehož veliké budoucí neštěstí, proměna a krve prolití v Čechách i jinde se poznávalo.

(Jan Beckovský. Poselkyně.)

Léta *1636*. Nad městem Litomyšlí dne 13. března čtyry slunce na obloze nebeské vidina byla.

(Jan Beckovský. Poselkyně.)

V markrabství Moravském dne 15. října měsíce roku *1643* o jedenácté hodině v noci na obloze nebeské divné světlo se ukázalo, které od sebe dlouhý ocas na způsob uherské šavle křivé a jako světlost měsíce jasné vydávalo, jehož konec k městu Brnu obrácen byl. V Slezsku nad městem Vratislaví, také nad okolními místy veliká ohnivá koule té noci v hodinu devátou se ukázala, jasně svítila, z povětří dolů padla a velké bouchnutí a třeskot ze sebe vydala. V Štutgartu krvavý déšť pršel i také na obloze nebeské dv oje vojsko se potkalo a potýkalo a na sebe také obě strany střílely, že to jich střílení nejen lidé slyšeli, ale také ohnivé kulky dolů z povětří padati viděli. V středu na den sv. Martina, biskupa, v městě Norimberce když slunce zapadalo a již také jedna polovic zapadla, druhá polovice všechna krvavá se ukázala a velmi dlouhý a tlustý paprslek, skrze který dva jiné malé procházeli, vycházel, tak že ten paprsek s dvoumi menšími k dvojatému kříži, jaký v svém štítu neb erbu království Uherské nese, podobný byl, na což se několik set lidí s velkou hrůzou dívali.

(Jan Beckovský. Poselkyně.)

Když r. *1683* Turci Vídeň oblehali, bylo dne 25. srpna asi o půlnoci na jasné obloze viděti černý trám (mrak) přes mléčnou dráhu a nad táborem tureckým rozložený, což si všelijak vykládáno.

Dne 7. září pozorováno nové znamení; bílá holubice vzlétla prý nad tureckým táborem a vznášela se pak nad městem. *(Huhn.)*

Přísaha.

1. Způsob.

U pohanských Bulharů, v Čechách u sv. ostatků; jak na Těšínsku se skládala.

U *Bulharův* pohanských při uzavírání smluv přísaha skládána na obnažený meč a při tom psy na poli rozsekáváni.

(Konst. Jireček. Děj. nár. Bulhar.)

Dne 4. června 1387 byla mladá královna Uherská, *Marie*, napotomní manželka císaře Sigmunda, z vězení z Nového Hradu od Chorvátův propuštěna, byvši v něm 10 měsícův a 10 dnů, musela však na sv. relikvie přísahati, že se mstíti nebude. *(J. Kořínek.)*

Léta Páně 1138 povolal *Soběslav*, kníže Český, vojsko do Sadské a dílem jim poručil, dílem je prosil, aby po jeho smrti poslouchali syna jeho. I přísahalo vojsko před svatými ostatky, že tak učiní. *(Pokrač. Kosmy.)*

Na *Těšínsku* přijímána v XIV. až XVI. století přísaha podle starodávného způsobu na mezich. Měšťan svědčil kleče s odkrytou hlavou s podnešenými prsty, bez zbraně všelijaké. Lidé selští svědčíce byli svlečeni až do košile a museli bosi kleknouti do hrobu, který k tomu konci byl vykopán, aby se tam přísahati mohlo. V hrobě klečíce přísahali svědci, nemajíce zbraně žádné ani nože. *(Fr. Sláma. Děj. Těšínska.)*

2. Konej s rozmyslem!

a) Nekonej lehkovážně, dochází trestu.

Za času *Jiřího z Poděbrad*, krále Českého (1458—1471), panovalo v obyčejném životě mnoho přísahání.

(Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.)

Ota Olomoucký, kterýž na Vyšehradě roku 1125 u lůžka umírajícího knížete Vladislava I. dlel, velkou přísahou se zavázal, že z Vyšehradu nepojede, leč prve knížecí stolice dosáhne, anebo tu

raději umře; vida, že Vladislav s bratrem Soběslavem se smířil a lid český za knížete ho i chce, poznal, že mu není bezpečno déle na Vyšehradě meškati; pročež truchliv jsa a hněviv, na svou přísahu zapomněl a z Vyšehradu ujev do Moravy se odebral.

(*Zap. Čes. mor. Kronika.*)

Na *sněmu českém* roku 1556 zapověděno jest lehkomyslně přísahati; kdo by se provinil v té věci, šatlavou buď trestán.

(*Klem. Borový. Děj. arcid. Praž.*)

b) Nevnucuj! Vynucená neplatí.

Když roku 1237 na říšském sněmu v Řezně císař Bedřich II. obeslav krále Českého *Václava I.* a milostníka králova Ojíře z Fridberku před sebe, oba chtěl dáti do vazby pro urážku opatu Fuldenskému učiněnou a řekl: „Již jsem dávno zle o tobě smýšlel, chtě tvou pýchu zkrotiti, však to nyní skutkem nad tebou dokáži," odpověděl král přistoupiv k samému císaři: „Ještě mne u vazbě nedržíš, aniž jsem zbaven síly údův svých" a vyňav dýku chopil se císaře za obojek, řka: „Aneb přísahati budeš, že odejdu odtud svobodně, aneb tě v tomto okamžení touto dýkou probodnu." A Ojíř tu při králi stál, drže meč dobytý v rukou svých. Tedy uleknuv se, císař přísahal a oba svobodně propustil. (*Zap Česk. mor Kr.*)

Vasilij Vasiljevič. velkokníže Moskevský, byl roku 1446 od knížat Šamjaky a Ivana Andrejoviče Mozajského, přepaden, oslepen a donucen ku přísaze že se vzdává stolce velkoknížecího Od této přísahy však sproštěn domohl se opět Moskvy. (*J. L. Pič. Děj. nár. Rusk.*)

3 Drž ji!

Dne 27. října roku 1450 vrátilo se české vojsko z výpravy proti Bedřichovi kurfirstovi Saskému do Prahy, vezouc s sebou a ženouc veliké kořisti z Míšně, zejmena mnoho dobytka a znamenitý počet zvonův, vezouc i znamenité věznĕ saské. Přední z nich *Jindřich hrabě z Gerova* byl od pana Jiřího na Poděbrady do vězení poslán, potom propuštěn byv na čest a víru, když starý kurfirst jej vyplatiti váhal, zas do vězení se vrátil, v němž také až do smrti byl dochován (*Děj. česk.*)

Dne 5. dubna 1355 byl císař a král náš *Karel IV.* v Římě na Římské císařství korunován. Avšak ještě téhož dne u večer kázal všemu vojsku s ním do Říma přišlému, aby z města vytáhlo a venku táborem se položilo. Sám pak, aby své přísaze i co do nejmenšího věren zůstal, ačkoliv papež Innocenc mu v tom dal plnou svobodu, také ani přes noc v Římě nezůstal, nýbrž za vojskem ven z města odešel a v kláštěře u sv. Vavřince přenocoval, v jehožto sousedství jeho vojska táborem ležela. (*Děj. česk.*)

Petr Kazimirski, udatný válečník polský, bráně zámku Izborga, padl v zajetí ruské, načež kníže Moskevský, přijav od něho přísahu na návrat, vypravil jej do Polska pro výměnu zajatých r. 1569, což Petr vyřídiv vrátil se do Moskvy a za to propuštěn ze zajetí.

(*Děj. polsk.*)

Léta 1323 Kníže *Jindřich Rakouský*, jenž byl ve vězení na Křivoklátě, postaviv králi Janu Českému rukojmě, některé pány české, odpuštěno jemu, aby dojel do Rakus k bratřím svým. I žádal jest jich, aby jej z toho vězení vypravili, ale oni více milujíce peníze než bratra, toho učiniti zanedbali. I navrátiv se Jindřich na den určitý do téhož se vězení postavil.

(*Hajek. Kron. česk.*)

U *haličských Rusínů* často se stává, že náruživý piják rok, dvě léta, anebo po celý život píti se zařekne a přísahy nezruší. (*Čas. česk. Mus. 1842.*)

Karel z Žerotína, slavný pán moravský, když roku 1618 stavové čeští proti Ferdinandovi II. se vzbouřili, zůstal věren přísaze králi Ferdinandovi učiněné a to přes veliké domlouvání a výhrůžky, přes veškeré nátisky a násilí proti němu užívané. (*Ant. Gindely.*)

4. Křivou

a) složili.

Roku 1505 odejmul *Alexandr II.*, velkokníže Litevský a král Polský, místodržiteli v Lidě Krištofu Hiniči místodržitelství a dal ho beze vší příčiny jinému. Tím porušil Alexandr pří-

sahu, kterouž byl učinil bojarům litvinským, že bez příčiny žádnému z nich místodržitelství neodejme bez jich vědomí.
(*Aug. Schlözer. Děj. Litvy.*)

Před bitvou u Kressenbrunu r. 1260 stála obě vojska české i uherské proti sobě, ana je řeka od sebe dělila, den proti sobě. Proto Přemysl Otakar II, král Český poslal ku králi Uherskému Belovi, žádaje, aby si zvolil buď vojsko své převésti přes řeku v pokoji od něho, buď aby jemu slíbil nepřekážeti vojsku českému v přechodu, tak aby potom v rovině bitvu mohli svésti poctivou a dle obyčeje rytířského. Král *Bela* vzkázal 11. července, že sám se svým vojskem přejde a aby mu v tom král Český nepřekážel, učinil s ním příměří na dva dni, na kteréž, že je držeti budou, oba králové i knížata při nich jsoucí přísahy složili. Avšak Uhrové zrádně již druhého dne vojsko české přepadli a strašnou porážku u Kressenbrunu utrpěli dne 12. července 1260.
(*Děj. česk.*)

Boleslav, král Polský, zavázal se na počátku XII. století bratru svému Zbihněvovi přísahou, že mu neublíží, aby jen k němu přišel v příměří. Zbihněv bratru uvěřil, a Boleslav ho dal třetího dne oslepiti. (*Děj. polsk.*)

Jeronym, mistr pražský, byl r. 1410 ve Vídni co kacíř jat od officiala biskupa Pasovského Ondřeje Grillemperka. A tu Jeronym přetvařoval prý se, že bludy své odvolá. Official obměkčen žádal od něho, aby mu přísahou stvrdil, že z Vídně se neodebéře, dokud pře jeho nebude ukončena. Jeronym sice přísahal, ale utekl podtají z Vídně a na Moravu se dostal.
(*Zap. Česk. mor. Kron.*)

Dne 7. května 1458 byl Jiří z Poděbrad na krále Českého korunován. *Jihlavští* na Moravě nechtěli však novému králi přísahu složiti. Proto přitáhl Jiří s vojskem k Jihlavě a tu měšťanům pojednou mysl klesla, vidoucím, jak velkou moc král s sebou vede, otevřeli mu brány, podvolili se a slíbili mu poslušenství. Však sotva s vojskem dále odtáhl, strhla luza bouři v městě, a obec nezdrževši svých přísah věrnosti opět proti králi se prohlásila. Avšak za to později Jihlava krutě byla od Jiřího potrestána. (*Zap. Česk. mor. Kr.*)

Mansfeld, známý generál z třicetileté války, vstoupil po roce 1609 do služeb arcikníže Leopolda a měl kommando 20 jízdných sobě svěřených. Ježto Leopold žold řádně nevyplácel, dopouštěl Mansfeld lidu svému šacovati střídavě krajiny jülišské, lucemburské nebo trevirské. Při takovém počínání dostal se však do zajetí hraběte z Solmsu, jenž držel město Düren z rozkazu kurfiřta Braniborského a falckrabí Neuburského, obou to pretendentův dědictví jülišského. Mansfeld očekával ovšem, že Leopold ho vykoupí; když však tento, nemaje nikdy dosti peněžitých prostředkův, pouhými sliby ho chlácholil, rozhodl se Mansfeld v nechuti své, sám sobě pomoci, což také vykonal, ovšem, jak se zdá, způsobem málo poctivým. Praví se totiž, že hraběti Solmsovi a pánům jeho zavázal se, zraditi za dobrou příležitostí arcikníže. Mansfeld byl totiž bez výkupného na svobodu puštěn, načež v opětné službě arcikníže zverboval 1000 pěších a 500 jízdných. Nemoha se dlouho toho doprositi, aby lid tento byl vymustrován, dostal konečně přece k tomu svolení, zároveň s částečnou výplatou dřívějšího dluhu svého a nových výloh. Sotva měl však peníze v kapse, přivedl lid svůj do takového postavení, že musil Unie se vzdáti. Mansfeld sám hleděl všeliké srážce se vyhnouti, ano vyzval lid svůj přímo, aby přešel do služeb Unie proti Leopoldovi, dávaje k tomu sám příklad. Značná část vojákův následovala vůdce svého, kterýž byl před několika nedělmi věrnost přisáhl arcikníženi Leopoldovi.
(*Ant. Gindely. Povst. l. 1618.*)

Přemysl Otakar II., král Český, aby si vojevůdcův svých ujistil, všecky je večír před osudnou bitvou na Moravském poli dne 26. srpna 1278 k sobě do svého stanu obeslal. Tu pak vstoupil mezi ně bez zbraně a v lohkém oděvu a pravil k nim, řka: „Došly mne výstrahy, že jsou také mezi vámi zrádcové! Nemohu tomu víru dáti; avšak, je-li tuto, kdo by o můj život ukládal, nuže vystup, i vykonej na mne skutek pomsty. Lépe jest, abych tuto na místě sám zemřel ještě dnes, nežli zjitra tisícové padlí obětí nějaké zrady!“ Všickni jsouce zaražení mlčeli, nebylo tu nikoho, kdo by měl té smělosti a špatnosti, a

chtěl ruky na svého krále vztáhnouti. Vzpamatovavše se, všickni přísahali, že chtějí pro svého krále statky a životy své položiti. Přísahal i křivě hanebný *Milota z Benešova a z Dědic*, jehož zradou druhého dne bitva ztracena a král Přemysl Otakar II. zahynul.

(*Děj. česk.*)

Roku 1033 vládli Jaromír a Břetislav společně v Čechách. *Oldřich* vězel až do velikonoci roku následujícího ve vězení v městě Řeznu na rozkaz císaře Kunrata II., kdežto na přímluvu císařovny teprv na svobodu propuštěn. Císař uložil mu za výminku, aby podělil se s bratrem Jaromírem o nejvyšší vládu a postoupil jemu polovici země české: on ale vrátiv se domů, hned zrušil přísahu bezděky složenou, a zmocniv se celé vlády opět, dal bratrovi oči vyloupiti, vypudil syna i z Moravy a postavil se v zjevný odboj proti císaři.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Andrej Ivanovič Stariskij, mladší syn Ivana (nar. 1490), ustrašen osudem staršího bratra svého Jiřího, kteréhož carice Helena dala utratiti, vytáhl s vojskem ze Starice, údělu svého, proti Novgorodu. Milostník Helenin Ovčina Telepněv-Obolenský ho s vojskem zaskočil a Andrej žádal vyjednávati. *Ovčina* mu přísahal, že ho car Jan Hrozný a vladařka Helena nebudou trestati, ale Helena ho dala uvězniti a po 6 měsících v Moskvě utratiti r. 1537.

(*Jos. Kolář.*)

Svatopluk, veliký kníže Ruský, (nastoupil vládu r. 1093), byl muž velmi nevěrný, nevděčný, podezřívavý a nadutý. Zvláště pak na něm tupiti se musí, že přísahu rušival a co slíbil, neplnival. (*Fil. Strahl. Děj. říše Ruské.*)

Roku 1270, byv v Korutanech na vojvodství Korutanské slavně nastolen, obrátil se zase nazpět do Rakous. Šla tehdáž ještě jenom jedna schůdná cesta ze Štýrska do Rakous, totiž přes horu Semerník čili Semering. Tu ukázal *Štěpán V.*, král Uherský, špatnost velikou. Sotva měsíc uplynul, co na smlouvu a přátelství s Českým králem se svými pány přísahal, a tu si usmyslil, že ho na té cestě přes Semerník zaskočí a zajme. Vyslal tě silné zástupy Uhrův do Rakous, aby se pod Semerníkem do zálohy položily a až král Přemysl se svými s hory dolů pojede, aby ho přepadly a zajaly. Avšak král Přemysl dostal ještě v čas výstrahu a proto jinou cestou šťastně do Rakous se dostal. Na to počala opět válka s Uhry.

(*Děj. čes.*)

Po vítězství Čechův u Tachova dne 4. srpna 1427, chováni jsou přednější pánové čeští a němečtí mezi zajatými pod závazkem cti a víry a přísahy na svobodě. Byltě mezi nimi též *Vilém Švihovský*, vězeň pana Jana Tovačovského z Cimburka, avšak pan Vilém zapomenuv se nad svou ctí a vírou, a 21 jiných podobných vězňův, uvidivše svou příležitost, v noci pryč ušli, z čehož pan Vilém napotom po celé vlasti veliké ostudy požil. (*Děj. česk.*)

Roku 1510 přijel *Vladislav II.*, král Český i Uherský, do Vratislavi i se synem svým Ludvíkem. A tu knížata a stavové Slezští, mající oběma králům, Vladislavovi a Ludvíkovi, slib poddanství a věrnosti učiniti, tázali se, mají-li jim přísahati co králům Českým anebo co králům Uherským. A tu nerozmýšlel se Vladislav říci, že přijme přísahu jejich co král Uherský! Neumělť Vladislav odolati nátlaku uherských pánův, jakkoliv věděl, že se křivopřísežníkem stane. (*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Vladislav II., král Český (1471—1516), přidal zápisem roku 1501 dne 8 prosince daným bratru svému nejmladšímu Sigmundovi také knížectví Opavské, jehož byl od Jana Korvína dosáhl. Toto zadání knížectví Opavského co části koruny České, učinil Vladislav bez svolení stavův Českých, jen co král Uherský, čímž zřejmě se prohřešil na koruně České.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Vladislav II., král Český (1471—1516), aby po smrti krále Matyáše r. 1490 Uherské koruny dosáhl, prohřešil se proti přísaze své zlehčením koruny České, ba snížením království Českého téměř na provincii, t. j. na zem od jiného státu takořka již odvislou. Jeden článek olomouckých smluv r. 1479 učiněných pravil výslovně, že jestliže král Uherský po Matyášovi byl by spolu králem Českým, že se Morava, Slezsko a obojí Lužice mají České koruně beze vší výplaty vrátiti.“ Král Vladislav ale bez rozpakův potom ještě jednou to

Uhrům potvrdil, že ty země Uherské koruně neodcizí. Zároveň vešed v závazek, že napotom dvorem svým stále jen v Uhřích bydleti bude, jakož napotom v Čechách jenom co velmi řídký host se ukázal, přímo království České snížil, které od té chvíle z počtu samostatných mocností v Evropě vymazáno a k budoucímu pouze provinciálnímu živobytí odsouzeno bylo.

(Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.)

b) Došli trestu za křivou.

Vedle silnice, vedoucí z Nových Benátek do Mladé Boleslavi, leží na východ (hned u Kbel) les tři čtvrti hodiny cesty od Nov. Benátek vzdálený a označující se jménem „*Soudní les*“. Jméno to prý dostal v těch dobách, když se oň soudil hrabě Benátecký (hrabě z Thurn Hohensteinův) s hrabětem Horeckým (Nosticem Rienekův). Lesa toho prý užíval hrabě Benátecký, ale i hrabě Horecký dělal si naň nároky. Ve knihách pozemkových však nebylo o tom lese ničeho zapsáno, komu by měl přislušeti Tak povstal z toho veliký soud, ale nechtělo to bráti konce. Konečně podle císařského rozhodnutí měl si každý z hrabat vyhledati starce pamětníka, kterýž by svému hraběti dosvědčil že sporný les jeho panství náležel. Tu si tedy každý z obou hrabat vynašel takového starce. Když sešel se ohledací sbor na určitém místě u značného lesa, předpovědělo kněžstvo, že ten starec, který bude křivě svědčiti, ve čtvrt hodině po přísaze zemře.

Vykopali tedy na sporném tom místě z obou stran silnice po jednom hrobu. Po té starci učinili svoje výpovědi a stvrdili je slavnou přísahou. Sotva že dořikali přísahu, tu tomu starci, jenž svědčil ve prospěch hraběte Horeckého, začaly modrati rty a nehty a on bral se k poslední hodince. Hned také, když dokonal, pochován byl ve hrobě na té straně, která čelila k Horkám. Les tedy přiřknut hraběti Benáteckému. Od té doby jmenuje a píše se les ten: „Soudný les.“ *(Jos. Smola. Světozor 1887.)*

V *Družci* ukazuje se v nemalém, hrubém, pískovém kamenu před kostelem stojícím zkamenělý křivopřísežník.

(Čas. kat. duch 1830.)

Lazar Kuračič, pravoslavný, žaloval u soudu v Mitrovci v Chorvatsku jistou starou ženu pro dluh 60 zlatých. Dne 4. prosince 1895 bylo soudní přelíčení, při němž stařena tvrdila, že není Kuračičovi ani haléře dlužna, kdežto on dokazoval, že je. Došlo na přísahu. Když rozžaty byly svíce a Kuračič přistoupil ku kříži, varovala a prosila ho stařena, aby křivě nepřísahal Kuračič zůstal tvrdošíjným — přísahal — a když položil ruku na kříž a řekl: „K tomu mi dopomáhej Bůh“ — tu v témž okamžiku se svalil bez sebe na zem. Když ho sluhové přinesli na chodbu, byl mrtev. Mimochodem řečeno, Kuračič byl zámožný člověk.

(Hrvatski Branik.)

Z ustanovení pana Oldřicha z Hradce a Pražanů mělo r. 1420 dne 10. prosince odpoledne v kolleji Karlově býti veřejné slyšení mistrů a kněží pražských i táborských. Pozván byl i *Mikuláš z Husi*, avšak odepřel přijíti, předstíraje, aby ho nezabili Ano ještě téhož dne uzavřel opustiti Prahu s úmysly ovšem nepřátelskými a přísahaje, že jak živ nemíní více město toto spatřiti. Když pak přijel ještě s jinými k můstku přes Botič, poplašil se kůň Mikulášův a smekl se do jámy vedle cesty, při čemž Mikuláš z Husi padl tak nešťastně, že si zlámal nohu ve půli a také na prsou poranil se. Proti zařeknutí svému musel býti donesen nazpět na Staré Město, kdež i dne 24. prosince na Štědrý den zemřel.

(W. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.)

Na křivou přísahu před soudem klade *právo Soběslavovo* (II 1173—1178) trest že měl takovému jazyk týlem vyvlečen býti.

(Wácsl. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.)

Léta 1067 počal válku Všeslav Polotský, syn Břetislavův, i dobyl Novohradu. Tři pak Jaroslavci: Izjaslav, Svatoslav a Vševlad, sebravše vojsko, táhli na Všeslava a přemohli ho. Všeslav pak utekl. A potom měsíce července v desátý den *Izjaslav, Svatoslav a Vševlad* políbivše svatý kříž (na místo přísahy Všeslavovi), pravili jemu: „Přijď k nám, neučiníme tobě nic zlého.“ A on spoléhaje na jich políbení kříže, přeplul v lodi přes Dněpr. A když Izjaslav šel napřed do stanu, jali tak

Všeslava na Rši u Smolenska, přestoupivše kříž (přísahu). Izjaslav pak přivedl Všeslava do Kyjeva i vsadil jej do vězení s dvěma jeho syny. Avšak trest Boží jich neminul. Již následujícího roku přitáhli cizozemci Plavci a porazili všecky tři na Altu úplně na hlavu, že se dali na útěk. Za to vyhnali Kyjevští Izjaslava a posadili na stolec uvězněného Všeslava. (*Nestor. Let. rus.*)

Roku 1153 žádal veliký kníže Ruský Izjaslav skrze vyslance Haličského knížete *Vladimírka*, s nímž byl dlouhý čas válku vedl, o pokoj. Když pak se vyslanec na přísahu Vladimírkovu odvolával a na Boží trest poukazoval, dělal si z toho Vladimírko posměch. Než najednou se Vladimírko nebezpečně roznemohl a za několik hodin, ani všickni okolo něho se zhrozili, zemřel.

(*Fil. Strahl. Děj. říše Rus.*)

Roku 1161 přepadl kníže Soběslav Soběslavic Olomouc nočním časem a opanoval, an se byl již jedenácte roků potloukal po Němcích. *Vladislav II.*, král Český, vyšel s vojskem proti Soběslavovi, ale nemohl města dobyti. Tu nabídl Soběslav Vladislavovi, aby mu dal kousíček země ve vlasti k výživě, an v cizině psotu snášeti musí. Vladislav mu to i přísahou přislíbil a stvrdil. Soběslav proto ihned králi hrad Olomouc odevzdal a s ním do Prahy jel. Zde pak Soběslav zrádně zajat a na hrad Přimdu do vězení odvezen, kdež se s ním ukrutně a nelidsky nakládalo. Za to Vladislava Pán Bůh potrestal, že syn jeho Bedřich, jemuž vládu odevzdal, ze země české vypuzen jest, a Vladislav sám s chotí do Durynku utéci musel, kdež i zemřel roku 1174. (*Děj. česk.*)

Vladislav II., král Český a Uherský (1471—1516), uzavřel smlouvu s Amuratem, císařem Tureckým a přísahou ji stvrdil. Ale Vladislav brzy proti smlouvě chopil se zbraně a bojoval šťastně. Tu vytáhl Amurat smlouvu a drže ji v ruce a divaje se k nebi pravil: „Zde jest, ó Kriste! smlouva, kterou mi křesťané přísahou stvrdili, nuže, potrestej, ó Bože, rušitele smlouvy a přísahy, jsi-li pravý Bůh!“ A vskutku, štěstí válečně se obrátilo, Uhrové na hlavu poraženi a vůdce Vladislavův zabit jest. (*Riladen.*)

5. Papež může od ní rozvázati.

Svidrygailo, velkokníže Litevský pro ukrutnosti a opilství i odboj proti králi Polskému velkoknížectví roku 1432 zbaven jest a na místě jeho ustanoven za velkoknížete Litevského Sigmund I., Kjeystutův syn a Vitovdův bratr. Při nastoupení pak Sigmundovu četl Olesnicki v kostele sv. Stanislava ve Vilně papežskou bullu, kterouž Sigmund a všickni Litvané před rokem složené přísahy Svidrygailovi dané sproštěni jsou. (*Aug. Schlözer. Děj. Litvy.*)

Václav I., král Český, musel r. 1249, byv od syna kralevice Přemysla Otakara I. v Žatci s vojskem sevřen, dne 26. března přísahou vládu v Čechách a na Moravě postoupiti a jen třemi hrady ku své výživě se spokojiti. Avšak papež Innocenc IV., dostav o tom zprávu, co se v Čechách přihodilo, dvěma bulami dne 22. a 24. dubna téhož roku v Lyoně danými, celou tu smlouvu za neplatnou vyhlásil a biskupu Míšenskému nařídil, aby nejen krále od dané přísahy rozvázal, ale i kralevice a pány odbojné aby Václavovi opět v poslušenství uvedl. (*Děj. česk.*)

Přízeň.

1. Prospívá, příliš po ní bažili.

Roku 1445 vzala ovdovělá císařovna po Sigmundovi Barbora *Jiřího Poděbradského* za svého obránce a správce, tak že poručila jemu vykonávání všelikých práv svých, čímž se Jiřímu dostalo důležitého rozmnožení moci a vážnosti jeho.

(*W. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.*)

Arcibiskupovi Pražskému *Albíkovi* (1411—1412) přízeň krále Václava IV. šla nade všecko. Byl sice muž mravů

bezúhonných, ale nehodil se k úřadu arcibiskupskému v těžké době oné. *(Klim. Borový. Děj. arcid. Praž.)*

2. Jest nestálá,

viz i: „Nevděk 1!“ „Sláva 2!“ „Štěstí 3!“

Bagration Petr Ivanovič († 1765) Rus, bojoval slavně v Italii r. 1799, tak že jej Suvorov svou pravicí nazýval. Avšak pozbyv zároveň se Suvorovým milosti cara Pavla I., vrátil se do Rus. *(Jos. Kolář.)*

Nikota Vasiljevič Beklemišev, důvěrník cara Ruského Jana III., stál u veliké milosti a vyřizoval důležitá rozličná poslání. Avšak r 1525 upadl v nemilost a pro urážku cara byl odsouzen a stat. *(Jos. Kolář.)*

Alekšéj Petrovič Bestuževi byl r. 1790 povolán carovnou Ruskou do Petrohradu za kabinetního ministra. Avšak upadl v nemilost a byv nejprv uvězněn ztratil úřad svůj. Však r. 1741 povolala ho carovna Alžběta Petrovna opět ke dvoru a obsypala ho milostmi ano i kancléřstvím a darovala mu město a zámek Verden a po 14 let řídil nejdůležitější záležitosti ruské, avšak za Petra III. opět byl svržen, vězněn a konečně na svůj statek Goretovo vyobcován. *(Jos. Kolář.)*

Léta Páně 1274 ztratil šlechtic *Borso* přízeň krále Českého Přemysla Otakara II. beze vší viny, ani ho závistníci u krále očernili. *(Pokrač. Kosmy.)*

Jan Věňavita Dlugosz, kanovník krakovský a nejznamenitější kronikář polský XV. století († 1480), byl u svého krále Kazimíra u veliké přízni a vážnosti. Pro volbu biskupa Krakovského upadl však u svého krále u velkou nemilost, tak že se musel po celý rok na zámku Melštýně ukrývati. *(Dějiny polské.)*

Starý již *Federov* stál ve velké přízni u cara Ivana IV. Ruského (1534—1584); 19 roků sloužil věrně caru co stolmistr a co strážce pokladu carova. Najednou byl od závistníkův u Ivana obžalován, že ho chce s trůnu svrhnouti a sám panovati. Beze všeho vyšetřování povolal Ivan Federova k sobě, kdež již celý dvůr shromážděn byl. Ivan oblekl sám Federova rouchem carovským, posadil ho na trůn, dal mu žezlo, smekl čepici před ním a pokloniv se hluboko pravil: „Zdráv buď! veliký care říše Ruské. Hle, důstojnost, po níž jsi bažil, máš ode mne. Avšak mám nejen moc tebe carem učiniti, nýbrž tebe i z carovství svrhnouti.“ Po těchto slovech vrazil Ivan sám nebohému a nevinnému Federovi nůž do srdce. *(Arn. Herrmann. Děj. říše Ruské.)*

Jan III., probošt Vyšehradský, přijmím Volko, bratr kralovny Elišky († 1352), upadl po smrti královny (1330) do nemilosti u krále Českého *Jana Lucemburského*, byl do vězení vsazen v domě křížovnickém, druhý den vyšel soukromí a ušel do Bavor. *(Čas kat. duch. 1837.)*

Pan *Jaroslav z Boskovic* sloužil Matyášovi, králi Uherskému a stál u něho ve veliké vážnosti a cti, tak že ho jmenoval r. 1479 svým českým kanclířem (ovšem jen titulárním) a dal se od něho v politických jednáních potřebovati, avšak r. 1485 upadl v nenávist královny Uherské Beatrix, a pan Štěpán Zápolský ze žárlivosti naň zase sočil u krále, tak že Jaroslav nespravedlivě, aniž by byl souzen, stat jest ve Vídni. *(Děj. česk.)*

Sv. *Jan Kapistrán* (nar. 1385 v Neapolsku † 1456), byl nejprv sudím a vladařem. I dopustil Pán Bůh, že byl od nepřátel králových zajat a uvězněn. Ubožák myslel, že král ihned mu zaopatří svobodu, ale král naň zapomenul, až se teprv sám vykoupil a pak stal se františkánem. *Drahé kameny.)*

Jiří z Lobkovic, pán na Libochovicích, pak i v Mladé Boleslavi a Kosmanosech, stal se i hofmistrem království Českého. Avšak již za 9 let roku 1594 upadl náhle v nemilost u císaře Rudolfa II., načež do vězení uvržen, v němžto až do smrti své dne 28. května 1606 držán jest. *(Ant. Vlasák.)*

Václav František Eusebius z Lobkovic, pán na Chlumci, Roudnici a vojvodství zahánském ve Slezsku († 1677), byl u císaře Leopolda I. zvláště u veliké milosti, jsa nejvyšším dvoru jeho hofmistrem, vojenské rady presidentem, polním maršálkem atd. Vedení nejdůležitějších záležitostí státních, zejména věcí zahraničních, leželo dráhný čas v jeho rukou. Roku 1674 upadl však

z příčin ne dosti objasněných v nemilost císařskou a musel dvoru prázden býti, načež se odebral do Roudnice, kdež i dne 24. dubna 1677 zemřel.

(*Ant. Vlasák.*)

Nicon, patriarcha Moskevský (1652—1667), narodil se z chudé selské rodiny ve Velemanově u Nižního Novgorodu. Po žádosti otcově oženil se a stal se světským knězem. Se svolením své manželky vstoupil do kláštera soloveckého, konečně se dostal do Moskvy, kde si jej car Aleksej Michajlovič tak zamiloval, že ho pohnul, aby v Moskvě zůstal a učinil jej archimandritou kláštera novospaského ležícího na řece Moskvě. Nikon stal se důvěrným přítelem a rádcem carovým, který všecky žádosti skrze Nikona podané vyplňoval, přenechávaje pravidelně jemu samému rozhodnutí a tak postupoval v přízni carově, až konečně r. 1652 povýšen na patriarchální stolec a později dostal i název „Veliký gosudar (pán) a patriarcha velikého i malého Ruska Avšak později upadl v nemilost carovu a konečně se své důstojnosti patriarchální sesazen a do osamělého kláštera vypovězen roku 1667.

(*Fr. Kryštůfek. Čas. kat. duch. 1888.*)

Rosswurm vyznamenal se za císaře a krále Českého Rudolfa II. (1574—1611) v boji proti Turkům v Uhřích a stál u císaře ve veliké přízni. Přišed okolo nového roku 1604 do Prahy k císařskému dvoru, podnikl zde mnohá milostná a rozpustilá dobrodružství, čehož nepřátelé jeho použili, tak že císař nedůvěřivý vedení vojska Rosswurmovi odejmul a když na jisté vraždě v Praze se zúčastnil, byl Rosswurm na dvoře Staroměstské rádnice r. 1605 stat.

(*Čes. mor. Kr.*)

V tajné radě Rudolfa II., císaře a krále Českého (1576—1611), nalezali se i *Rumpf* a *Trautson*. Tito pak návodem Matyáše, bratra císařova, vykládali králi, jak by sobě a zemím svým posloužil, kdyby si vzal již nyní pomocníka k panování. Z počátku Rudolf jen mlčel ke všemu přemlouvání, avšak ku konci měsíce září r. 1600 tak se rozlítil na své rádce, a oba dosud všemohoucí ministry vyhnal, tak že sláva jejich byla v koncích.

(*Ant. Gindely. Děj. čes. pov. l. 1618.*)

Roku 1471 dne 27. května zvolen jest za krále Českého Vladislav, nejstarší syn Kazimíra, krále Polského. A tu zle se vedlo *Řehoři z Heimburka*. Tento věrný někdy krále Jiřího pomocník a obhajce nepřál Polákům a měl to Čechům velmi za zlé, že Vladislava na trůn volají. Proto byl napřed z Prahy vypovězen, což starého Němce toho, jinak tak zasloužilého, bolestně se dotklo. Chtěl pak se aspoň na zámku chvatěrubském usaditi, jejž mu byl král Jiří i se statkem nelahozeveským daroval; avšak i to mu odepřeno bylo, ačkoliv co od krále Jiřího obdržel, nikdo mu bráti nechtěl Musel se nadobro vystěhovati; ve průvodu čtyř jezdců a čtyř pěšáků branných byl přes Litoměřice ze země vyvezen, osedl v Drážďanech, kdež se ho vojvoda Saský Albrecht ujal a tam brzo i umřel r. 1472.

(*Zap. Čes. m. Kr.*)

Jiří Ludvik z Linzendorfu stál u veliké přízni císaře a krále Českého Leopolda I. (1657—1705), avšak r. 1679 upadl v nemilost a zbaven byl úřadů svých. (*Mikovec Ferd. Lumír*)

Roku 1445 zjevil se v *Stadicích* nový král Český, udávaje, že ho za krále Bůh nad Čechy ustanovil. I hnuly se veliké davy lidstva do Stadic, přicházel i nejeden rytíř a panoše, aby se novému, Bohem poslanému králi k věrnosti a poddanosti přikázal. Když však zemští pánové s vojskem Stadice obsadili a krále poustevníka a jeho rady svázali a co zajeté na Roudnici odvezli: tu ti, již prvé nejhorlivěji jeho královské důstojnosti pomáhali, nyní jej zapřeli a každý byl rád, kdo mohl utéci. Když pak páni poznali, že král poustevník na mysli jest pomaten, opatřili ho v Praze, rady pak jeho pustili na svobodu. (*Zap. Čes. morav. Kron.*)

Alexandr Josef Sutkowski, erbu Sulima povznesl se za krále Polského Augusta III., stav se vrchním komořím, vrchním lovčím, generálem pěchoty a kabinetním ministrem, avšak r. 1738 upadl v nemilost, byl největší části svých hodností zbaven a ode dvora propuštěn. (*Děj. pols.*)

Alexandr Vasiljevič Suvarov, ruský generál (nar. v Moskvě, † 1800 v Petrohradě), upadl za cara Ruského Pavla I. do nemilosti a byl se své důstojnosti

ssazen r. 1798, tak že zármutkem až umřel. (*Děj. rus.*)

Antonin Tyzenhauz, podskarbí litevský v XVIII. století († 1788), byl u veliké přízni a vážnosti u krále Polského Poniatowského, avšak pomluvami nepřátel svých zbaven jest úřadu svého. (*Děj. polské.*)

Když v Španělsku Filip IV. vládu nastoupil r. 1621 nabyl na místě *Uzedy* Olivares úplné moci nad králem, tak že podléhal vlivu jeho skoro tak, jako otec jeho vlivu Lermy a Uzedy. Uzedovi byly odňaty úřady, které ještě zastával a konečně byl vypovězen ode dvora, což s otcem jeho již dříve se stalo. Úřad nejvyššího komoří propůjčen hraběti Olivaresovi.

(*A. Gindely. Děj. čes. povst. l. 1618.*)

Český král Václav II. (1283—1305), nabývaje s léty vždy lepšího rozumu, začínal vždy více poznávati, kterak nedůstojně ba nebezpečně postaven jest vedle tak mocného rádce svého pana *Záviše z Falkenšteina*, který jménem jeho neobmezeně v Čechách vládl; nachyloval proto znenáhla ucho k jiným rádcům, kteří nebyli přátely jeho otčima, jakkoliv Záviš pilně snažil se, aby jim nedopustil přístupu ku králi. I ubývalo Závišovi vždy víc a více moci, až konečně i uvržen do bílé věže roku 1288 a roku 1290 stat jest pod Hlubokou. (*Zap. Česk. mor. Kr.*)

Zbygněv Olešnicki, arcibiskup Hnězdenský a kardinál, jenž osudy Polska po mnohá léta za krále Vladislava III. řídil najednou upadl v nepřízeň šlechty a roku 1451 na sněmu říšském tak ponížen jest, že v mnohém ohledu podřízen jest biskupu Krakovskému. (*Dlugoš.*)

Půst,

viz i: „Mrtvení se!“ „Zapírání se!“

1. Vůbec.

a) Konali ho.

Svatý *Antonij*, zakladatel kyjevskopečerského kláštera († 1063), trval dnem i nocí na modlitbách a postech. Jednou za den požil kousek tvrdého chleba; začasté po celý týden zůstával o hladě. (*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Postních dnů v roce jest u *Bulharův* dobré dvě třetiny. Tak jest 48 dní velkého postu, 25 dní Petrových postů, 15 dní Marianských postů, 40 před koledou, k tomu středy a pátky v roce 104 dní, což sečteno dává 232 dny postů v roce, po kteroužto dobu netkne se Bulhar ani masitých pokrmů, ba ani vajec a másla, nepočítaje v to ještě dobrovolné a takřka národní posty, které si Bulhar sám ze zvyku ukládá, jako na př. to, že do sv. Jiří jehněte nezabije ani na maso neprodá. Po všechny ty dny žije Bulhar jako asketa a hlavní výživu poskytují mu zeleniny, které ke kusu chleba přikusuje. Proto Bulhar jsa přivyklý neustálému požívání zeleniny, může i delší dobu o hladu vydržeti v přírodě, aniž by nějakého pokrmu sebou nositi musel. (*Čech.*)

Půst u *Černohorců* velmi přísně se zachovává. (*Vil. Dušan. Čas. čes. Mus. 1850.*)

Svatý *Eustrát*, mnich kyjevský, mučenník († 1110), velmi veliké a tuhé posty konal, proto nazývali jej vůbec „Postitelem.“ (*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Sv. *Jan Kentský*, Polák, kněz, nar. v XV. století, za posledních třiceti pěti let svých načisto odřekl se masitých pokrmů. (*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Sv. *Ladislav*, král Uherský a Chorvatský, patron sedmihradský, narozen v Polsku († 1095), postíval se často a přísně. (*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Svatý *Ota*, biskup Bamberský, apoštol Pomořanův († 1139), vyznamenal se tuhými posty (*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Svatá *Petka*, Srbka, panna trnovská (žila v XIII. století), žijíc na poušti krotila panenské tělo své postem. (*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Rusové zachovávají posty neobyčejně přísně, nepožívajíce ani vajec, ani

másla a mléka. Postův do roka jest v Ruské církvi, tuším, okolo 200 dní, ne-li více.

(*Jos. Perwolf. Čas. Mus. kr. Čes. 1872.*)

Svatý *Ondřej Svorad* připutoval za panování krále Uherského svatého Štěpána (997—1038) z Polska na Slovensko a zde žil, stav se prve řeholníkem, žil v jeskyni co poustevník. A zde postil se tuze, že po tři dny ničeho nejídal a teprve dne čtvrtého chlebem a vodou poobčerstvil se a posilnil.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Svatý *Vojtěch* jsa biskup Pražský († 997), vyjímaje neděle a svátky postival se téměř den co den přes poledne, na obědě pak míval každého dne tři nebo čtyři chudáky za hosty, kterýmž i pokrmy a nápoj podával a při stole sloužil. (*V. Štulc.*)

Jan Žižka, slavný vojevůdce český († 1424), zachovával povždy posty.

(*Zap. Čes. mor. Kron.*)

b) Na prosbu a poděkování postili se.

Léta Božího 1520 uložen byl v *Praze* půst k sv. Šťastnému, a to z dvojí příčiny, jedno pamatujíce den srovnání a v jednotu uvedení obcí pražských; druhé pro mor, aby milý Bůh tu ránu ukrotiti ráčil, neb již šachty kopali, do nichž lidi kladli. (*Staří letop. čeští.*)

Léta Páně 1524 na sv. Jana Zlatoústého uložili v *Praze* půst, protože oblohy nebeské hrozily velkou povodeň. I uslyšel Pán Bůh modlitbu dobrých, že povodeň obrátil v větry silné.

(*Staří letop. čeští.*)

Po osvobození *Moskvy* od Poláků zahájen roku 1613 sněm třídenním postem a prohlášen tu jednomyslně za cařе Ruského sedmnáctiletý Michail Fedorovič Romanov.

(*J. L. Pič. Děj. nár. Rus.*)

2. Církevní.

a) Zachovávej svědomitě!

Anna Eleonora, manželka císaře a krále Ferdinanda II. (1620—1637), začasto se postila a církevní půst co nejsvědomitěji zachovávala.

Bojkové, lid ruskoslovanský v Haliči, kteří se k sjednocené církvi řecké přiznávají, jsou zvláště přísni v zachovávání postův a všelikých náboženských obřadův.

(*Dal. Wahilevič. Čas. čes. Mus. 1841.*)

Roku 1618 nařídili *direktoři* v Praze skrze konsistoř pod obojí, aby lid ve středu a v pátek se postil.

(*Ant. Gindely. Děj. č. povst. l. 1618.*)

V okolí *domažlickém* jest velmi slušný starý obyčej, který dosud se tam vesměs u venkovských žen a děvčat zachovává. V čase postním nevezmou na sebe za žádnou cenu jinou sukni, nežli tmavě modrou, kdežto sobě vůbec libují v látkách červených a velmi křiklavých barev. (*Čas. Ludmila 1884.*)

Ferdinand II., císař a král Český (1620—1637), přikázané posty církevní přísně a správně zachovával a sám z dobré vůle ještě více se postil, nežli církev předpisovala.

(*Ant. Gindely. Děj čes. povst. l. 1618.*)

Léta 1652 dne 4. ledna měsíce císař *Ferdinand III.* svým otevřeným listem, který i v chrámu vyvěšen byl, nařídil mezi jiným, aby každý v Čechách obyvatel o dnech od sv. církve kat. zapověděných od masitých pokrmů se zdržoval, leda že by od své duchovní vrchnosti dle důležitých potřeb a příčin takových masitých pokrmův požívati dovoleno měl. (*J. Beckovský. Poselkyně.*)

Gebhardus, VII. biskup Pražský († 1089) v čas postní přiodíval se rouchem drsným a v noci chodíval do chrámu Páně, kdež uvrhnuv se na zemi hořké slzy prolévaje dlouho trval na modlitbách. (*Kosmas. Kron. čes.*)

Katolíci v *Haliči* jsou velmi zbožní. Zde se lid i v obyčejné pátky a soboty zdržuje nejen masitých pokrmů, ale i všeho, co pochodí od mléka a vajec a to i v čas nejtěžší prací žňových. (*Čech. 1893.*)

Půst na Moravě zachovával se velmi přísně. Na *Hané* masa nebylo ani v neděli, jídla se mastila konopným olejem. V pátek se pučila pučalka z hráchu.

(*Obzor 1892.*)

Arnošt hrabě Harrach, kardinál a arcibiskup Pražský v XVII. století († 1667), posty církevní velmi svědomitě zachovával, postě se dvakráte v témdni v pátek a v sobotu, od kte-

rého zvyku nechtěl ani v těžké nemoci upustiti.

(*Fr. Krásl. Arn. hr. Harrach.*)

Sv. *Hedvika*, manželka Jindřicha I. od roku 1101 vojvody Vratislavského († 1243), nechtíc tomu, aby tělo zbujnělo a duši rozkazovalo, krotila je tvrdým postem a jinačí trýzní. Masa nechutnala skoro po čtyřicet let; v neděle a slavnější svátky jídala jednou za den; na suchém chlebě a vodě přestávala vždycky ve středu a v pátek, v svatvečery čili vigilie slavnějších svátků, po celý advent a postní čas před Božím hodem velkonočním. Půst schvalovala propovědí asi takovou: „Jest nám toho třeba, bychom tělo sužovali postem, jenž hříšných žádostí potlačuje, k nebeským věcem duše povznáší, k ctnosti napomáhá i k zasloužení věčné odplaty valně prospívá.“

(*Drahé kameny.*)

P. *Klement Maria Hofbauer*, redemptorista († 1820), pravil ve Vídni k jakémusi chlapci, jménem Karlovi, synovi dvorního rady, kterýž ho provázel: „Karle, přikázaní církve musíme přísně zachovávati, v pátek žádného masa jísti. Tuto malou oběť přinášíme našemu Pánu a Spasiteli Ježíši Kristu, Který v pátek za nás na kříži se obětoval“

Karel přišel domů a když zase v pátek maso bylo předkládáno, pravil zcela rozhodně: „Milý otče, dnes nebudu jísti žádného masa.“ — „Proč?“ tázal se otec. Karel odpověděl: „Poněvadž jest pátek a církev svatá toho dne, kde Spasitel náš na kříži umřel, zdržení masa předepsala.“ — „A kdo ti to řekl?“ ptal se otec pln nevrlosti. „P. Hofbauer“ odvětil chlapec. Otec poručil mu jísti. Ale chlapec snažně prosil, by mu dovolili, aby pro dnešek směl masa se zdržeti. Ale tato prosba rozhněvala otce a přísným hlasem odehnal chlapce od stolu: „Nyní mi jdi hned s očí a dnes nesmíš celý den ničeho jísti.“

Karel šel a vypravoval matce, co se stalo.

„Nuže, udělám ti tedy nějaké moučné jídlo,“ pravila matka, majíc s chlapcem útrpnost. Ale Karel zamítl i toto jídlo a pravil: „Nikoliv, maminko; neboť otec mi poručil: Dnes celý den nesmíš nic jísti, a musím tedy poslechnouti; neboť P. Hofbauer řekl: Děti, poslouchejte rodičů svých! Mohu to i bez jídla vydržeti.“

Plačíc běžela matka k svému manželovi a činila mu výčitky. „Co děláš? Chceš, aby Karel celý den hlad trpěl a se rozstonal? Masa nechce a moučného jídla také nechce, poněvadž jsi mu řekl, že nesmí celý den ničeho jísti.“

Takovéto smýšlení o poslušnosti otci tolik se líbilo, že Karla zavolal a řekl mu: „Budoucně v pátek masa více nedostaneš, ale nyní jen něco z mouky.“ Od té doby nepřišlo více maso v pátek na stůl, ba otec byl úctou k sluhovi Božímu tak naplněn, že sám synáčka svého do kostela Voršilek vodil, aby P. Hofbauerovi při mši sv. přisluhoval.

(*Mich. Haringer.*)

Sv. *Jacek* (Hyacint), nar. ve Slezsku v Kameni z rodu panského Odrovanžů, stal se r. 1222 převorem kláštera sv. Dominika v Krakově a tu mimo církevní a řeholní půst kormoutil žaludek tuze v každý pátek, v svatvečer slavností bl. Panny Marie a svatých apoštolů, na krajíčku chleba a číši vody přestávaje. (*Drahé kameny.*)

Sv. *Kazimír*, kralevic polský († 1483), posty církevní tak přísně zachovával, že ani, jsa churav, sproštění od nich (dispensí) nepřijal. „Nikdy jsem se nestal,“ řekl lékaři svému, „postem churavějším a nemají-li léky žádné moci k uzdravení, neprospěje ani dispense.“

(*Jan Bílý. Legenda.*)

Sv. *Josafat Kuncevič*, mučenník, apoštol Rusínů († 1623), nebyl jenom velmi střídmý v jídle, ale cvičil se v postech více, nežli křehkost lidská podstoupiti může. Kolikráte několik dní uplynulo, nežli si vzal něco na posilu těla svého a přinucen jsa pokrm vzíti, brával to nejhorší a oč nikdo by byl nestál. (*Jakob Suša.*)

Blahoslavená *Kunhuta*, manželka Polského krále Boleslava V. Stydlivého († 1292), postila se o chlebě a o vodě.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Po celý půst zpívají v *Lužicku* v neděli a ve svátek dívky srbské a pěvecká družstva na návsích nábožné písně, o velkonocích pak chodíce dům od domu zpívají a vybírají dárky.

(*Fr. Palacký.*)

Marie Maximilianka, rozená hraběnka ze Žďáru († 1690), co nejsvědomitěji, ba tuze ostříhala církevní půst. (*Drahé kameny.*)

Když hrabě *Jaroslav z Martinic*, byv roku 1618 od stavů odpořivých co místodržitel pražský z okna vyhozen, utekl přestrojen z Čech a tu jel až do města Schwarzenhoffu, kdežto hospodář v sobotní den chtěl jim maso k jídlu dávati, ale oni ho nechtěli, nýbrž za přistrojení ryb žádali, čehož jsou také užili. (*Čas. čes. Mus. 1850.*)

Přemysl Otakar I., král Český (1197—1230), čtyřicetidenní půst co nejpřísněji zachovával; začasto s jedním jen služebníkem v noci v kostele dlel, prolévaje slzy nad svými hříchy a hojné almužny udílel. (*Pokrač. Kosmy.*)

Za času *Petra Voka z Rožemberka* (nar. 1539) dávalo se na zámku třeboňském do kuchyně pro chudé lidi také 30 kaprů a drobu co potřeba pro pátek a sobotu. (*Čes. mor. Kron.*)

Kníže *Hugo Salm*, jenž dne 18. dubna 1888 ve Vídni zemřel tiše a bez bolestné nemoce, byl vzorný křesťan, což dosvědčuje, že ještě letos na zelený čtvrtek, velký pátek a bílou sobotu co nejpřísněji se postil skoro nic nejeda, ku poctě umučení Páně. (*Čech.*)

Sibyla, matka Tobáše Jana Bekra, od roku 1702 biskupa Královéhradeckého, jsouc horlivá katolička, nedopouštěla domácím zavazovat v postě o zákaz církve sv. (*Drahé kameny.*)

Dne 26. února 1610 za císaře a krále Českého Rudolfa II. odvezli stavové Čeští majestát od Rudolfa jim potvrzený, uložený v krabici stříbrné a porovnání mezi stranou pod jednou a pod obojí a amnestii krále Rudolfa na Karlštein. *Vilém Slavata*, kterýž byl prvním purkrabím hradu Karlštejna ze stavu panského, odjel napřed na hrad a tady jako hospodář četné poselství uvítal. Že však byl pátek a k tomu čas postní, nedal jim ani v pátek ani druhého dne žádného masa, nýbrž častoval je dobrými rybami a jinými postními krměmi. (*Čes. m. Kr.*)

Spytihněv II., kníže Český (1037—1055), obyčejně celý půst přebýval v domě kanovníků, anebo v klášteře mnichů břevnovských, uděluje almužny, trávě nejvíce času při službách Božích, ve bdění, postě a na modlitbách. (*W. Wl. Tomek. Děj. král. Česk.*)

Terezie Eleonora, manželka císaře a krále Leopolda I. (1657—1705), již v útlém věku postem a kajícími skutky tělo své mrtvila, což i co císařovna konala. V ustanovený církevní půst nejedla nejen maso, alebrž nepožila mnohdy ničeho, obyčejně něco málo (*Alverá Cassianea.*)

Vladislav II., král Polský (1386—1434), požíval v pátek jen chleba a vody i tehdáž když byl churav a u vysokém věku. (*Děj. polské.*)

Vladislav II., král Polský (1386—1434), čtyřicetidenní půst tak přísně zachovával, že ani ryb nepožíval, ale luštěninami se spokojoval, pakli žádných hostů neměl. (*Děj. polské.*)

Léta Božího 1486 sjeli se králové Čeští *Vladislav II.* a Uherský Matyáš ku sjednání v Jihlavě. A tu ve čtvrtek při narození Matky Boží postili se králové, a každý doma jedl; než ten den mnohé rady s sebou měli a jednali. (*Staří letop. čeští.*)

b) Spoj s almužnou, modlitbou, mrtvením!

Přemyslav, od roku 1247 kníže Velkopolský, nosíval v čas postní žíněné roucho na holém těle (*Baczko.*)

Svatý *Theodosius*, opat Kyjevský († 1074), posvátný čtyřicetidenní půst trávil v pečeře, v podzemní komůrce, přísným postem, modlitbou a mlčením; jenom maličko sedě spánku se oddával. (*Ben. Kulda Církevní rok.*)

Sv. *Václav I.*, kníže Český (928—935), zvláště v čas svatopostní měl sváteční pružnost a spanilost v pobožnosti; neboť tehdáž rozhojňovaly se jeho modlitby, posty a milosrdné skutky; modlitba byla téměř ustavičná, půst tužší, udělování almužen štědřejší; pakli mu pro věci zemské den za světla k tomu nepostačoval, tož noci nastavoval. Po vrších a dolích neschůdných v průvodu Podivena, po stezkách kamenitých bosýma nohama putuje, navštěvoval chrámy Páně. Z takové pouti leckdy chodidla jeho krvácela. (*Drahé kameny.*)

c) Jsa nemocen, vyžádej si dispens!

Jakub z Hagu, císařský purkrabí na hradě, žádá u arcibiskupa Martina Medka pro sebe a churavou manželku svou za dovolení, aby na cestách v postě 1582 směli požívati másla, vajec i masa.

(*Klem. Borový. Martin Medek.*)

Václav Hoberg z Kruhy, hejtman na Litomyšli, roku 1583 a opět 1584 sám vznesl žádost a též děkan Flaxius zaň u arcibiskupa Martina Medka se přimlouval, aby jemu bylo pro nedostatek zdraví dovoleno v pátek, ve čtyřicetidenní půst a o suchých dnech některé krmě od masa, od vajec a mléčného požívati; děkan dává jemu svědectví, že vždycky jako hodný křesťan se choval a duchovenstvo proti nátiskům chránil

(*Klem. Borový. Martin Medek.*)

Maria Leszyńská, Polačka, pobožná manželka Ludvíka XV, krále Francouzského v XVIII. století, byla v posledních letech tak slabá, že nemohla církevní přikázaní postu zachovávati, proto poslala k biskupovi, aby jí udělil církevní prominutí. (*Mehl. př.*)

Ladislav starší z Lobkovic na Chlumci, nejvyšší hofmistr království Českého (1583), jsa nemocí velmi zemdlen, žádal arcibiskupa Martina Medka o dovolení, aby mohl v postní dni od vajec a mléčného jísti, jelikož ryb pro chorobu požívati nesmí.

(*Klem. Borový. Martin Medek.*)

Léta Páně 1581. 17. Februarii pan vladař *Vilém z Rosenberka* z jisté rady lékařův dle zachování zdraví, aby od ryb se zdržoval, zjednal sobě od nuncíusa apoštolského Horatia indulgenci, aby v postě nastalém mohl maso jísti.

(*Vác. Břežan. Živ. Vil. z Rosnb.*)

R 1297 udělil papež Bonifác VIII. zvláštním listem králi Českému *Václavu II.*, že pro svou slabou tělesnost smí v postě masných pokrmů požívati.

(*Děj. české.*)

d) Rušení a rouhání dochází trestu.

V jednom městě v severních Čechách přišel jistý *člověk* do hospody a ač to v pátek bylo, žádal masa k obědu. Dalo se mu, však s tím připomenutím, že je dnes postní den. Host, jako by byl uražen, odpověděl ve své osvícené moudrosti: „No, no, snad se neudávim!?“ — Hned pak vstrčil sousto do úst — a hle! sotva že počínal polykati, vyskočil, běžel ven dech lapaje a než se kdo nadál, byl mrtev. Udávil se skutečně zapovězeným masem.

(*Čas. Václav 1884.*)

Roku 1624 rozkazem císaře *Ferdinanda I.* vydal místodržitel Karel z Lichtenšteina i toto nařízení: Kdo by masa jedení v pátek neb sobotu, také v postě, v suché dny a v kteroukoliv vigilii bez dovolení arcibiskupa se dopustil, pokutu 10 zl. aby složil.

(*Kl. Borový. Děj. arcid. Praž.*)

V *Klatovech* způsobila náhle smrt jednoho člověka nemalé pohnutí. Vešel totiž v sázku, že sní na velký pátek dvě libry uzeného masa. I snědl dvě libry masa, v noci pak zemřel.

(*Blahověst. 1871.*)

V *Krumlově* v Čechách zlobil se roku 1602 jeden bludař, že kazatel jesuita na květnou neděli v kázaní horlil proti jedení masa v den postní. I vyšel na práh domu svého a jal se láti a nadávati a pravil, že na velký pátek před kostelem katolíkům a jesuitům na vzdor bude jísti maso. Avšak v noci zachvátila ho a jeho dva syny morová rána, na niž všickni tři na bílou sobotu zemřeli.

(*Hist. S. J. prov. Boh.*)

Za biskupa Pavla ve Vilně rozšiřoval jistý *Viklef* víru luteránskou. A tu, aby i příkladem víru tu rozšiřoval, jedl jednoho pátku maso veřejně. Avšak zle pochodil. Rozkácený lid ho chtěl zavražditi a jen rychlým útěkem z města Vilna se spasil r. 1556.

(*Aug. Schlözer. Děj. Litvy.*)

Pýcha.

1. Nadýmá se, bývá směšná.

Roku 1328 sešel se Jan Lucemburský, král Český, s Bedřichem Rakouským, jenž se zval králem Římským, aby spolu o mír vyjednávali. A když tak oba králové k sobě přijeli, tu král Jan velmi zdvořile a rytířským způsobem krále Římského pozdravil, obnaživ hlavu svou, vojvoda *Bedřich* však velmi nadutým způsobem sotva svůj biret na hlavě trochu pozvedl. To když král Jan viděl, propukla v něm stará nechuť k Bedřichovi, i řekl: „Já jsem syn císaře a skutečný král, kdož medle by pochyboval, komu z nás přednost náleží?“ Řekl, obrátil koně a pryč odejel. A nyní se chystal král Jan k válce, ze které sešlo jen velkým namáháním vojvodů Rakouských, jemuž znamenité sumy peněz zaplatiti museli.

(*Děj. české.*)

Když za povstání českého na *sněmě českém* r. 1620 listina o spolku uherském měla se vložiti do desk zemských a páni a rytíři dle starobylého obyčeje některé osoby z prostředku svého k tomu ustanovili, požadovala města, aby také měla relatory ke deskám zemským. Ale požadavek tento byl zamítnut.

(*Ant Gindely. Děj. čes. pov. l. 1618.*)

Kateřina II., carovna Ruská († 1796), chtěla vypuditi Turky z Evropy a založiti nové císařství byzantinské. I dala opatřiti bránu moskevskou nápisem: „Cesta do Cařihradu,“ a jeden z vnuků Kateřininých obdržel jméno Konstantin.

(*Děj. ruské.*)

Pan *Karel z Lichtenšteina*, nejbohatší a nejmocnější pán na Moravě, byl nejvyšším hofmistrem císaře a krále Českého Rudolfa II (1576—1611) a tím také předsedou tajné rady, nejvyšší to hodnosti v Rakousku. Avšak v poradách v Praze byl velmi nedbalý. Když se mu konečně nedbalost ta vytýkala, odvětil prudce, že neví, co by tam dělal. Není prý peněz a vůbec žádných prostředků, aby se mohly sehnati. Uslyšev o tom císař, dal si ho k sobě povolati. Došlo k ostré hádce, jejíž následek byl, že Lichtenštein písemně se vzdal svých hodností a odešel na své statky do Moravy, aniž by se byl osobně rozloučil s císařem.

(*Čes. mor. Kron.*)

Lučané, kmen slovanský, v nejstarších již časech v Čechách vedle Čechů osedlý, byl rod velice pyšný, jakž i Kosmas na to žaluje, řka, že rodu tomu od zlého ducha podnes vštípeno jest se vypýchati.

(*Kosmas.*)

Roku 1347 dne 7. ledna poslal císař *Ludvík* zvolenému králi Německému našemu Karlovi IV. hanlivý list, plný hrubých nadávek, výhrůžek a pýchy Tak mezi jiným psal: „My císař Římský na trůnu věčné slávy sedíme, který jsme sloup celý vesmír nesoucí, kterým celý svět slouží a se kojí, před kterým se třesou národové barbarští — — my se diviti musíme a smáti tobě pidimužíkovi, který se proti nám velikánu staví, mravenci, který lva chce pohltiti. Setrváš-li ve svém šeredném bláznovství, zbudíme tě ze sna a rozdrtíme moc tvou vymyšlenou jako nádobu hrnčenou a v nivec ji obrátíme a rozptýlíme, jako prášek kmitající se na slunci ....“ — Karel mu na to odpověděl v Chebu káravě, z vysoka a spolu duchem náboženskо-biblickým.

(*Zap. Č. m. Kr.*)

Když r. 1469 král Jiří Český s králem Uherským *Matyášem* u Olomouce vyjednával, přijel král Jiří první na místo a po dlouhém čekání, když blížil se Matyáš konečně, vyšel mu vstříc ve průvodu obou knížat Slezských i předních pánův svých k uvítání jeho. Zdvořilost kázala, aby Matyáš, jakmile spatřil Jiřího, ssedna šel také proti němu: on ale popnuv koně a dělaje, jakoby zplašeného držeti nemohl, minul ho bez pozdravení a letěl přímo do stanu svého. Ostatně přirozený Matyášův pych a důraz bezohledný, nešetřivši ani stavu, ani věku a pohlaví, a rozpustilý humor, kterým i přední rady své, vážné starce a hrdiny, často chtěl míti za šašky, urážely a odvracovaly nejednu mysl od něho i činily ho tytýž nesnesitelným. (*Fr. Palacký. Děj. nár Čes.*)

Roku 1468 počal *Matyáš*, král Uherský, válku s králem Českým Jiřím. A tu král Matyáš sám, aby svým lidem dobré mysli dodával, říkával, že za 4 neb 6 neděl, Bůh dá, vztýčí své korouhve na hradě pražském. Avšak Prahy nedobyl nikdy.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Když r. 1479 dne 9. července Vladislav II, král Český, s Matyášem, králem Uherským, v poli se mezi Olomoucí a Uničovem sešli: tu král *Matyáš* s lidem svým z Olomouce k ležení krále Českého velmi slavně s odkrytou hlavou, maje ji dosti velkým věncem okrášlenou, proto aby před králem Českým při přátelském pozdravení nemusel ji odkrýti, přijížděl. Vladislav, král Český, z ležení svého proti němu také vyjel a vidouce Čechové, že král Matyáš hlavu odkrytou věncem okrášlenou má, dovtípili se, proč to učinil: protož také ihned radili králi svému, aby on na své hlavě šňůrou tak svůj klobouk zavázal, aby jej nikdo rozvázati nemohl, což on také spěšně učinil.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Když při povstání českém r. 1619 hrabě z Thurnu co vyslanec zimního krále Českého Bedřicha na uherském sněmu žádal stavy, aby za příčinou konfederace se zeměmi českými vyslovili své přání a aby k uzavření smlouvy prosby své s plnou mocí do Prahy vypravili: odpověděno mu na sněmě, že *stavové Uherští* nemohouce se s ním pustiti do vyjednávání, jelikož má jen plnomocenství od krále a ne od stavů Českých. Do Prahy však že poslů svých nepošlou, jelikož království Uherské vždycky má přednost před královstvím Českým a proto že se sluší, aby Čechové sami vypravili své důvěrníky do Prešpurku. (*Ant. Gindely.*)

Pavel Žídek, kněz a spisovatel (nar. v Praze r. 1413), přeceňoval sám sebe, latinskou učenost nade všecko vynášel a jazyk domácí za sprostý a surový pokládal a nechtěl dovoliti, aby kněží v kostelích zpívali česky, leč latinsky.

(*Ant. Rybička.*)

2. Škodí jinému, ba i vraždí.

Matyáš, král Uherský a roku 1469 dne 3. května od odbojné šlechty české v Olomouci za krále Českého zvolený, byl velmi pyšný a v jednání bezohledný proti vyšším, an neušetřil ani stavu, ani věku, ani pohlaví. (*Děj. česk.*)

Když nějaký Mikuláš, soused od Hlohové Koruny v Praze, z povinnosti úřadu svého *Jana Paška* z Vratu, kancléře staroměstského za krále Ludvíka (1516—1526), napomínal v domu jeho z dluhu obecního za cihly a za vápno, prose ho nízkými prosbami jako krále, aby ten dluh jemu ku počtu nastávajícímu zaplatil; on pak sám sebe neznaje v pýše dal mu v odpověď: „Hlohova koruno a ty mne bodeš? shledáš to, že mne víc bůsti nebudeš.“ Ale Mikuláš, jakž jest pro chudobu té služby potřeboval, v ní jsa osmnácte let pořád, padl na kolena před ním, aby mu toho nečinil a prosil pro Pána Boha, ale on jako přeukrutně rozpálená zvěř lítá nedal se obměkčiti, ale brzy potom zbavil ho služby té a nic mu nedal.

(*Bartošova Kronika pražská.*)

Když Matyáš, král Uherský, byl roku 1469 ku konci února od českého vojska pod králem Českým Jiřím obklíčen, žádal Matyáš o příměří a také ho obdržel Oba dva králové sešli se spolu ve vsi Úhelné Příbrami, kdež po smíření se odbývala hostina. Jiří tam přijel potom se svými syny a vstoupiv do večeřadla podával ruky své předním osobám okolo Matyáše shromážděným, i panu *Zdeňkovi ze Šternberka*. Ten však nepřijav ruky královské, vyhnul se a nahlas řekl, že nedá ruky své kacíři leda k jeho smrti. Uslyšev takovou surovou řeč král Matyáš hned v žert a smích ji obracel, král Jiří zas dělal se jí neslyšev. (*Děj. česk.*)

Bona, matka Sigmunda Augusta, krále Polského, velmi těžce toho nesla, že syn její jen šlechtičnu Barboru Radzivillovnu za choť pojal a proto národ Polský všeobecně královnu Bonu vinil, že najatým lékařem italským Barboře († 1551) jedu dala. (*Děj. pol.*)

Roku 1534 přitáhl *Ludvík Gritti*, vůdce Turkův se 7000 muži do Sedmihradska ku pomoci Janu Zápolskému a tu chování Grittovo bylo takové, jakoby se mínil sám uvázati v panství nad Sedmihradskem. Když se vojvoda Sedmihradský Emerich Cibak, biskup Varadinský, dosazený od Jana Zápol-

ského, nechtěl hned podrobiti pyšnému jeho rozkazování, dal jej úkladně zavražditi.

(*Wác. Wl. Tomek. Nejnovější děj. rak.*)

3. Dochází trestu.

R. 1291 měl král Český Václav II. schůzi se svakem svým Albrechtem Rakouským ve Znojmě. A tu *Albrecht* Václava velmi jízlivě urazil, jsa velmi pyšný. Avšak tato pýcha těžce se na Albrechtu pomstila, neboť když starý Rudolf brzy na to umřel, dovedl toho Václav, že nikoliv Albrecht, který císařství měl již jisté, nýbrž Rudolf Nasovský za Německého císaře zvolen jest.

(*Děj. české.*)

Alžběta, hrdá manželka zimního krále Českého Bedřicha Falckého, po osudné bitvě na Bílé Hoře dne 8. listopadu 1620 musela chtíc nechtíc uvěřiti zvěsti o porážce, kterou anglické její hrdosti zasazena rána veliká, neboť do duše se jí přičilo, že měla ve svém vlastním městě prchati před cizími žoldnéři. Než hrdost její nemohla více změniti porážky a tak ovšem chtíc nechtíc musela s manželem svým odjeti na Staré Město, kde podle výroků generálů českých kynula jí úplná bezpečnost.

(*Ant. Gindely.*)

Dne 11. července r. 1260 stála celý den proti sobě vojska Přemysla Otakara II., krále Českého, a *Bely*, krále Uherského, u Kressenbrunna a pozorovala vzájemné každé hnutí své; avšak žádné nechtělo přes řeku v očích druhého přejíti, obávajíc se nehody. Několikráte posílal král Přemysl posly ku králi Uherskému, aby s ním o pokoj a narovnání jednali, avšak s Belou nebylo žádného jednání; spolehaje se na sílu svou nechtěl o mírnosti v požadování svém ani slyšeti. A proto také pýcha Belova strašně potrestána jest krvavou bitvou u Kressenbrunnu.

(*Děj. české.*)

Jekaterina Daškova Romanovna, spisovatelka ruská, dcera generála (narozena 1743), byla za carovny Ruské Kateřiny II. pro nesmírnou hrdost roku 1770 vypovědena z Petrohradu, načež vydala se na cesty. (*Jos. Kolář.*)

Mikuláš Frankopan, šlechtic chorvatský († 1647 ve Vídni), stal se roku 1616 banem chorvatským a vydobyl si v bojích s Turky znamenitého jména Avšak urputností a nadutostí svou popudil chorvatské šlechtice tak proti sobě, že se musel roku 1622 chorvatského důstojenství vzdáti.

(*Vác. Křížek.*)

Michal Glinský, dvorský maršálek litevský († 1534), osvobodil vlast roku 1506 od Tatarů, kteréž úplně zničil; avšak ve své neskrocené hrdosti přední pány litevské urážel a ve sporu s nimi mnoho násilných skutků se dopouštěl. A proto král Sigmund, jsa proti němu poštván a nedůvěrou naplněn, nepřipouštěl ho k sobě do svých pokojův. Glinský se tím trápil.

(*Děj. polské.*)

Do jistého *hraběcího hradu* přicházel poustevník každý pátek pro almužnu a byl po každé bochníkem chleba obdarován. Příčina té almužny byla, že před léty děd paní hraběnky přispěním onoho poustevníka z rukou loupežnických osvobozen byl Poustevník dostávaje onen chléb místo hlubokých poklon, jichž se ctižádostivé hraběnce od druhých almužníků dostávalo, vždy jen toho promluvil: „Co činíš, činíš pro sebe," a odešel. Slova ta nemile nesla hrdá hraběnka a umínila sobě, poustevníka ze světa zprovoditi. Při druhém pečení chleba poručila hraběnka pekaři, by do jednoho bochníku bylo namíšeno jedu, ten pak měl darován býti nenáviděnému poustevníku. V pátek přišel opět poustevník pro chléb a zase odešel se slovy: „Co činíš, činíš pro sebe."

Druhý den na to byl hon nedaleko poustevny, v němž se i mladý hrabě súčastnil. Náhle onemocněv byl do blízké poustevny donešen. Poustevník znaje moc léčivých bylin, rychle učinil odvar a dal jej hraběti píti, kterýž brzy pokřál a uzdraven byl. I žádal, by mu poustevník něco k jídlu předložil. Načež odpověděl poustevník: „Mimo chléb, který od vaší milostivé matky dostávám, a čerstvou vodu nemám ničeho." I podal mu chléb ještě nenakrojený. Hrabě jedl s velkou chutí chléb vlastní matkou věnovaný. Po malé chvíli připadly strašné bolesti na hraběte; bylo na rychlo posláno pro lékaře a hraběnku, kteří se brzy dostavili. S hrů-

zou a zděšením patřila hraběnka na umírající milené dítě své, zoufale vlasy sobě s hlavy trhajíc; poznalať trestající ruku spravedlnosti Božské.

(*Jos. Pospíšil. Ludmila 1883.*)

R 1421 oblehali *husité* hrad mostský. Oblehaní podávali se prosebně ku smlouvě, konečně uvolovali se vzdáti hrad bez výminky, jen aby holým životem odtud odejíti mohli. Avšak zmařeno to skrze jistého kněze Jana, jenž chtěl je zcela zničiti Ale u Boha tenkráte jináče uloženo bylo; i zde pýcha předcházela pád a pokutu. Bedřich, bojovný markrabě Míšenský, spojiv se s pány českými strany královy, přitáhl dne 5. srpna k Mostu a obořil se na vojsko pražské s takovým důrazem, že po kruté seči, v níž s obou stran asi tisíc mužův zahynulo, Pražané konečně ponejprve v útěku divokém hledali spásy. Veliké skrze to nastalo v Praze kvílení a naříkání; plakaly vdovy a sirotci, ztrativše muže i otce, duchovní i světští všichni litovali neřádného bratří svých skutku

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Po dobytí Pannonie *chán Avarský* vzkázal vojvodovi čackých Slovanův Dobrętovi (ku konci VI věku) a stařešinám Slověnův, ať Avarům se podrobí a daň jim odvádějí. Ale Dobręta a stařešiny odvětili pánovitým cizojazyčníkům. Kdo z lidí, kteří paprsky slunečními jsou ohřívání, moc naši sobě podmaniti by mohl? Uvykliť jsme vládu nad jinými sobě zjednávati a ne jiným se poddávati; při tom i zůstaneme, pokud válek bude a mečův! Avarští poslové hněv svůj zkrotiti nemohouce, pýchu a nadutost svou na odiv stavěli, ač ve vzniklé z toho svádě počínání své zaplatili životem. A marně hleděli Avaři Slovanův si podmaniti.

(*Konst. Jireček. Děj. nár. Bulh.*)

Roku 1185 dobylo několik spojených knížat Ruských slavného vítězství u řeky Ugolu nad Plavci, ukořistili značné kořisti a zajali 7000 mužů. Ostatní knížata Ruská, kteří v této bitvě přítomni nebyli, umínili si, že Plavce přepadnou v jich vlastní zemi. Rozumní mužové tomu odporovali, ale kníže Novohradský *Igor*, pyšný vítězstvím, neuposlechl. Avšak vpád ten špatně dopadl. Porážka Rusův byla všeobecná, nikdo záhubě neušel. Igor sám byl zajat, ač s ním napotom chán Končak velkomyslně zacházel.

(*Fil. Strahl. Děj. říše Ruské.*)

Když r. 1458 Jiří z Poděbrad vládu v Čechách nastoupil, vzpírali se mu i *Jihlavští* a podavše se mu, opět odpadli. Proto poslal král proti nim opětně vojsko. A tu německá zuřivost Jihlavany tak zaslepila, že když jim prostředkováním samého císaře milost byla zjednána, jestliže se králi Jiřímu poddají, oni ji zamítli. Boj nad míru vzteklý a krvavý trval ustavičně až do polovice měsíce listopadu; již byla všecka předměstí vypálena, rybníky skopány, městské dvory a všeliký majetek v poli zničeny, takže i ten nejzarytější vztek octnul se v koncích; nezbývalo, nežli na úmluvu se poddati, jejížto výminky mnohého zuřivce krutě zasáhly. Stalo se to 15. listopadu; obec musela vystěhovalé spoluměšťany s jejich rodinami zase k sobě přijmouti; ti se vrátili, zprávy města opět sami se ujali a napotom králi Jiřímu věrnými zůstali (*Zap. Čes. mor. Kron.*)

Když r. 1040 *Jindřich III.*, císař Německý, proti Břetislavovi, knížeti Českému, do pole s velkým vojskem vytáhl a v Čechách záseky nalezl, tu se rozhněval a rozkřikl: „A kdyby nejen tyto záseky, ale i zdi okolo sebe udělali, vyšší nežli tyto lesy, a věže při nich do oblakův, nic to není proti nám jiného než jakoby postavili sítí před ptáky, kteří křídla mají Jistě nic není tak vysokého v Čechách, čehož by Němci dosáhnouti nemohli, aniž tak pevného, čehož by nedobyli. Byť pak až pod nebesa vlezli, nic bídným Čechům neprospěje.“ To když pověděl, počal bitvu, uhnuv se zásekám, řka: „Jděte, moji milí lvové, a chytejte lesní zvířata; běžte, moji milí vlci, a rozrážte stáda bázlivých ovcí; lečte, milí sokolové, a zlapejte plaché holubice; a žádný z vás ničeho nejez, až oškubete všecko peří jejich a rozdělíte loupež a kořisti, kteréž vám přinesli.“ Avšak hrdé této řeči dostalo se od Čechův slušné odpovědi bitvou u Domažlic, v níž Němci úplně na hlavu poraženi jsou, v níž císařská korouhev padla Čechům za kořisť a z níž císař sotva sám se zachránil. (*Kosmas.*)

Léta 1082 *Leopold III.* se tedy také k válce jak náleží připravil, a do pole velké vojsko postavil. Kníže Vratislav spojil své vojsko s vojsky knížat Moravských a s Bavory, které jemu Řezenský biskup poslal, a překročil hranice rakouské blíž Mailberka, nedaleko hranic moravských na velkých rovinách vojska svá rozložil. To vida markrabě Leopold hned vojska svá na spůsob klínu zřídil, a k svým Rakušanům, aby jich k boji rozpálil, takovou řeč prý učinil: „Rytíři moji milí! vaše udatnost kterou jste v mnohých bitvách na sobě ukázali, již mně dosti povědoma jest. I nestrachujte se těchto utíkajících stínův, a líto jest mi, že za sebou prostranné pole mají k utíkání pohodlné. Neboť já dobře vím, že se oni s vámi nebudou směti potkati v tomto boji, neb hned z daleka je znáti, že mají velký strach, neb již se stlačili v hromadu jako ovce, aniž se při nich ně jaká zbraň spatřuje. Nuže, lití a hltaví vlci, obořte se na ty plaché ovce, uhoďte na ně, ježto již strachem zbledli, a jak za to mám, prvé než se bitva počne, na zem padnou, a našim rarochům a jestřábům za pokrm budou. Ó peklo, jak my tobě dnes mnoho obětí dáme, nuže, otevři svůj nenasytný jícen, a požírej ty české duše. Znám to jistě, že Pána Boha a Jeho svaté těžce rozhněvali, a že ti ukrutní lidé proto do naší země tak valně vešli, aby nám naše životy, statky, manželky a dítky pobrali. To Pán Bůh rač od nás odvrátiti. Jestli že pak kdo z vás v tomto boji zahyne i věztež, že utěšená a slavná jest věc, za svou vlast umříti!“ Chtěl ještě více mluviti, ale tu již se české vojsko zdvihlo a k uderení na Rakušany se chystalo. Kníže Vratislav tot ž vida, že se vojsko Leopoldovo nehýbe, a bitvu přijmouti chce, poručil, aby se zástup Bavorův postavil po pravé straně a Moravané aby bojovali na levém křídle, sám pak stál s Čechy u prostřed. Bylo právě 12. května 1082, i strhla se tu jedna z nejurputnějších a nejkrvavějších bitev onoho věku. Vojska s obou stran proti sobě stojící troubením sobě znamení k útoku dala, a hned šípy z kuší na sebe házeti počali, pak se meči sekali. Vratislav svým jízdným s koní ssedati poručil, protože tu pro jízdu nepohodlné místo bylo, a oni rychle s koní ssedavše pěšky boj začali, a nejinak, než jako když oheň prudkým větrem na suché a husté strniště puštěn všecko před sebou požírá a kazí, tak se také Čechové a Moravané na nepřátely obořili, je pořád poráželi, a mečem tak potírali, že jich tu malý počet při životě zůstalo, kteří s Leopoldem utíkajícím utekli. A tak Vratislav úplného vítězství nad Rakušany dosáhl, a jeho vojsko dlouhým stíháním množství lidí jalo a množství kořistí nabralo. (*Kosmas.*)

Před bitvou u Ústí nad Labem dne 16. června 1426 psali Čechové listy k Němcům milostivé tak, že když by Pán Bůh vám pomohl, abyste nás jímali a jestliže nám Bůh pomůže, téhož se od nás zase nadějte. Ale *Němci* velikou svou pýchou a zpupností, úfajíce ve množství lidu svého, hrdě zase vzkázali, že oni kacířův (husitův) živiti nebudou; proto také Čechové všichni zavázali se sobě vespolek, že také nepřijmou nikoho na milost. Měli pak Němci vozův ke 3000, děl 180 a bojovníkův asi 70.000, Čechové pak počítali as 25.000 mužův, mezi nimiž i kněz Prokop Holý, co vrchní velitel. A hle Němci tu poražení úplně. Nastalo tu krveprolití tak náramné, že potok tudy tekoucí k Ústí toho dne celý prý byl krvavý. I zahynulo toho dne ku 15.000, mezi nimiž mnohé vzácné osoby, ježto nikdo nedostal milosti.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Roku 811 vtrhl *Nikefor*, císař Cařihradský, v čele veliké armády do Bulhar, po tři dni strašně loupil a plenil. Dvorec Krumův vypálil a nabídnutí míru sobě činěná hrdě odmítal. Leč domů se nevrátil. Daltě Krum, vládce Bulharský, průsmyky horské zásekami zaroubiti. Nikefor byl zaskočen a druhého dne na úsvitě začala seč dne 26. července 811. Celé vojsko zbito. Císař a množství vzácných Řekův padlo; zajatých nešetřeno.

(*Konst. Jireček. Děj. nár. Bulh.*)

Při obléhání města Plzně od stavů Českých roku 1618 bylo dne 22. září střílenо ohnivými kulemi na kostel sv. Bartoloměje k zastrašení obyvatelstva. Ale když kule nezapálily, rozradovali se *Plzeňští* tou měrou, že večer vy-

pouštěli prskavky, hostinu uspořádali a na počest císaře dali městem vytrubovati. Plzeňští, aby nepřítele pozlobili, zastavili v městě svém věžní hodiny a pobili všecky kohouty, tak že oblehatelé nevěděli, kolik je hodin. Mansfeldští tedy musili si vypomáhati tím, že měřili čas na doutnáky, takže stráž byla vystřídána, když doutnák dohořel. Avšak město od stavovských dobyto jest. (*Ant. Gindely. Děj. čes. povst. I 1618*)

Jiří Popel z Lobkovic nejvyšší hofmistr český za krále Rudolfa II., byl velmi pyšný. Nabyv velikého jmění a touže po místě nejvyššího purkrabího pražského, navedl sněm pražský k odporu proti králi. Proto byl také r. 1594 odsouzen cti, hrdla i statku a do vězení uvržen, kdež roku 1607 zemřel. A tu propukla proti němu dlouho tajená nenávist lidu. Vydávány byly zejména potupné spisy proti němu a přátelům jeho, v nich se dostatečně zrcadlí všeobecná nenávist proti tomuto hrdopýškovi. (*Čes. mor. Kron.*)

Před bitvou u Vyšehradu dne 1. listopadu 1420 radili mnozí pánové králi *Sigmundovi*, aby o Pražské se nepokoušel, jinak že vezme škodu na svém lidu. Ale král jim řekl: „Ját dnes musím s těmi sedláky bojovati.“ A p. Jindřich z Plumlova vece králi! „Vězte to jistě, že dnes škodu vezmete, a s hanbou utečete; ját se bojím selských cepů“ Jemuž král odvětil, „že ví, že Moravci jsou bázliví a jemu nevěrní.“ Moravané výčitku tu odmítli. Hned nastal boj a Moravané postaveni na místo nejnebezpečnější. A hle, porážka Sigmundova byla úplná i tím žalostnější, že ačkoli mu jen asi 500 osob na poli zahynulo, mezi nimi však nacházel se takořka květ šlechty české a moravské. V tom ohledu neznal celý tento věk boje ukrutnějšího nad bitvu vyšehradskou. (*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Roku 1645 dne 3. května počal švédský vůdce *Torstensohn* město Brno obléhati; vojsku svému sliboval, že je za tři dny uvede do města a za 8 dní na hrad Špilberk. Avšak po šesti nedělích musel Torstensohn s hanbou od města odtáhnouti, ztrativ mnoho vojska. (*Kar. Eichler. Poutní místa*)

Před osudnou bitvou u Mohače r. 1526, kdež i Ludvík, král Český a Uherský, zahynul, naduti byli *Uhři* přílišnou důvěrou v sebe. Ačkoli nacházeli se staří někteří, jenžto povážlivě patřili na válku nastávající (s Turky), většina však tak byla přesvědčena o své síle a nepřemožitelnosti, že slýchati bylo i veřejné chvasty, kterak prý sami tolikó prstenové od Uhrův nošení postačí k zaplašení veškeré moci turecké. Však pýcha ta byla strašnou porážkou u Mohače dne 29. srpna 1526 citelně potrestána. (*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

R. 1628 *Albrecht Waldštein*, kníže Saganský a Meklenburský, všech téměř míst v Hollsteinu a Meklenburku se zmocnil; však potom při dobývání Glikštatu také při Štralsundu, kterýchžto měst nikterak se zmocniti nemohl, velkou škodu na svém vojsku vzal ačkoliv je před obležením města Štralsundu prohlásil: „A by ono řetězy k nebi zavěšeno bylo, musím je dobýti“ (*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Vitovd, kníže Litevský, v pýše své chtěl se státi osvoboditelem Evropy od Tatarův a sám se zmocniti celého Ruska. V pýše své nedbal Hedviky, královny Polské, jenž upřímně ho varovala, aby s mocnými Tatary v boj se nepouštěl a porážku mu předpovídala. I shromáždil veliké vojsko Litvanů, Samogitův, Malorusův a Valachův, počal sám boj a utrpěl dne 12. srpna 1399 úplnou porážku. I padlo 74 knížat a mnoho tisíc vojska, zbytek pak hledal spásu v útěku. (*Fil. Strahl. Děj. říše Ruské.*)

Za času Neklana, knížete Českého, povstal *Vlastislav*, kníže Lucké, proti vlastnímu knížeti. A Vlastislav kázal k boji všecky psy přivésti a všecky ptáky, sokoly, krahulce a rarohy s sebou nésti, aby je lidským masem krmili, kdyžby všecky Pražany pobili. Neboť že takto se stane již napřed se chlubil, avšak chlouba předčasná bývá zle trestána. Kníže Neklan poslal proti Vlastislavu udatného Čestmíra, kterýž v bitvě Vlastislavu hlavu rozpoltil, že smrt jej zachvátila. I byli Lučané přemožení úplně, ač i rekovný Čestmír slavně padl. (*Zap. Čes. mor. Kron.*)

4. Varuj se jí!

viz i: „Pokora!“

Z rozkazu sv. *Prokopa*, patrona našeho českého († 1053) a od r. 1039 opata Sázavského, sloužíval a zpívával jeden bratr mši sv. jazykem staroslovanským. Nejmenovaný bratr, aby lidu se zalíbil, prozpěvoval sobě vysokým hlasem Hlas jeho pochválili lidé, řkouce, že zpíval jako anděl Opat zvěděv, že se ten bratr hlasem chlubil, sezval bratry v hromadu, aby soudil provinilce. I káral ho, vece: „Ó bratře milý! proč tak činiš, že svou duši velmi viníš? Žel mi toho, že nevíš, že pro vinu takovou potratíš věčnou odplatu. I poznej hned svou vinu a střez se potom toho činu.“ Domluviv, přičinil jemu trest, obyčejem řeholním vyměřený. (*Drahé kameny.*)

Jakub Sobieski, otec Jana III. Sobieského, krále Polského od roku 1674, nařizoval vychovali synů svých Orchovskému, aby syny jeho vším způsobem pýchy odvaroval, neb není před Bohem většího hříchu a u nás v Polsku stydíme se za takové lidi a místo ve vážnosti za posměch je máme. Proto jakkoliv jinak na to kladl důraz, aby synové jeho před méně urozenými si nezadávali, tož ve školách neznal přednosti podle urozenosti a titulu, nýbrž dle umění.

(*Jaroslav Klika. Jarý věk. 1883.*)

Vincenc Zahradník, kněz katolický a spisovatel († roku 1836 v 46. roce věku svého), byl při vší své genialnosti, důvtipnosti a laskavosti nad míru skromný i prázden všeliké pýchy a nadýmání se, říkávaje, „že velmi mnoho znali jiní mužové, s nimiž on nemůže se rovnati, že ví málo a že mu tedy nelze býti pyšným.“ (*Ant. Rybička.*)

Rada.

1. Dobrá.

a) Ji hledej!

Eugen, princ savojský, vojevůdce rakouský († 1736), povždy volným býval, radu od kohokoliv pocházející vyslechnouti a dle ní i jednati.

(*Zlaté Klasy 1855.*)

Bl *Česlav*, převor řádu dominikánského ve Vratislavi († 1242), oplývaje důvtipem, vědou a zkušeností, v nižádné důležité věci na svůj rozum nespolehal, nýbrž u moudrých mužů pokorně rady hledal (*Drahé kameny.*)

b) Na ni dbej!

Roku 1376 panovala v Polsku ve jménu nepřítomného syna Ludvíka stará lehkomyslná matka jeho královna *Alžběta*. Senát ji napomínal, aby chystala se k válce s Litvany, ale nedbala rady té, řkouc, že Litvané ji nechají na pokoji. Zatím vskutku Litvané vpadli do Polska a strašně zemi zpustošili a s ohromnou kořistí domů se navrátili, ana Alžběta v tom čase hodovala a se vyrážela. (*Aug. Schlözer. Děj. Litvy.*)

Léta 1275. Přemysl, král Český, obeslal k sobě všecky pány a rytířstvo do Prahy a tu se s nimi radil, Rudolfovi má-li činiti poddanost, čili jemu mocnú rukú odpěrati. I byl jest toho času v království Českém muž velmi znamenitý, kterýž múdrostí, radou i vierkem jiné převyšoval, jménem *Boreš*, syn Boršův z Oseka a ten vyzván radil králi, aby se s Rudolfem smluvil a s ním vešel v přátelství, neb poněvadž jest od kurfirstův a od říše pořádně za císaře vyzdvižen, ti ho i podporovati budou. Avšak král rady té neuposlechl a konečně i bídně v bitvě zabit jest. (*Hájek. Kron. česk.*)

Když roku 1090 kralevic Břetislav proti vlastnímu otci Vratislavovi II. povstal asi s 3 000 muži a k němu se i ostatní bratří připojili: tu vkročil mezi krále a kralevice kníže *Kunrat*, co věrný prostředník; opětovanými z města do ležení a nazpět jízdami usiloval smířiti je oba, i pohnouti Břetislava k tomu, aby zbraň odloživ, se pokořil, až konečně uposlechnul i hlasu přírody, i napomínání strýcova (*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Když za času Přemysla, prvního knížete Českého v VII století, ženy proti mužům povstaly, radil dobře *Přemysl*, kníže: „Radím vám, nechtějte jim věřiti, buďte jisti, že vás chtějí jen zhubiti.“ Ale neuposlechli mnozí mužové i jali se na dívčí hrad jíti a když do hradu vešli, tu děvky na ně vyšly a hned tu všecky pobily, ani jednoho neživily. (*Zap. Čes. mor. Kron.*)

Sigmund I. (1506—1548), král Polský, ničeho bez rady sněmu nepodnikl, ba mnohdy se mu proti vlastnímu přesvědčení podrobil. (*Cromerus.*)

Za povstání českého proti Ferdinandovi II, radil r. 1620 člen vojenské rady zimního krále Českého *Tschernembl* mezi jiným, by válka s císařem dobře dopadla, aby zrušilo se nevolnictví, čímž by lid selský mohl býti nadšen k velikým obětem. Avšak rady jeho se neuposlechlo.

(*Ant. Gindely. Děj. čes. povst. r. 1618*)

Před osudnou bitvou u Mohače dne 29. srpna 1526, kdež i Ludvík, král Český a Uherský zahynul, odbývána vojenská porada, v níž uvažováno, zdali by nebylo rádno čekati ještě na pomoc slíbenou a již se blížící z Charvat, ze Sedmihradska, z Čech a z Moravy, zvláště králův hofmistr, Polák *Ondřej Trepka* přimlouval se v tom smyslu Ale Uhři stavěli se zuřivě proti každému odkladu, hrozíce sami býti se s těmi, kdo by do bitvy jíti nechtěli.

(*Zap. Čes. mor. Kron.*)

Václav I., král Český, opanovav roku 1249 opět Prahu proti synovi, nařídil dne 16 srpna velkou slavnost v kostele sv. Františka při klášteře sestry své Anežky. Potom drženy jsou veřejné, veliké hody královské. A tu dobře smýšlející poradili králi, aby i Přemysla Otakara syna a jeho rady k těm hodům pozval a se s nimi smířil. Stalo se tak a Přemysl přišel k otci uraženému, a poddav se jemu bez výminky, prosil jen za milost pro ty, kteří dosud ho byli hájili, on sám že se spokojí se vším. Král Václav přijal tedy nejen syna, ale i přívržence jeho dokonale na milost a u všeobecném, slzavém pohnutí dával každému z nich políbení míru. (*Děj. česk.*)

Když královna Eliška v Komárně dne 22. února r. 1440 porodila syna Ladislava, napotomního i krále Českého: přišli poslové z Uher brzy před tím ku králi Polskému *Vladislavovi*, aby přijal korunu Uherskou. Avšak Vladislav, uslyšev o narození Ladislavově, zastavil všecko své s Uhry vyjednávání. Ale když poslové jen tím horlivěji nastupovali na účel vyslanství svého, svolil konečně přece až k slzám pohnut jsa, k žádostem jejich, aby totiž postavil se v čelo křesťanstva a hájil jeho proti Turkům spojenými silami národův Polabského i Uherského.

(*Fr. Palacký. Děj. národa Česk.*)

c) Dobrou dávej!

viz i: „Skutek milosrdný duchovní 3!“

Když v květnu r. 1609 stavové protestantští proti zákazu císaře a krále Českého Rudolfa II. v Praze schůzky odbývali a za svobodu náboženskou žádali, Rudolf pak povoliti nechtěl, tu radil tajemník císařův *Hannewaldt*, rozhodný přívrženec strany římsko-španělské, nepřítel všech práv a svobod stavovských a k tomu úskočný diplomat, upřímně i ve prospěch císaře i strany katolické, aby císař povolil a stavům vyhověl. A císař vskutku také povolil.

(*Čes. mor. Kr.*)

Když vypukl po sedmi úrodných letech za dob Josefa v Egyptě hlad a lid všeho k živobytí potřebného zbaven k Faraonovi přicházel žádaje potravy, tu Farao je propouštěl slovy: „Jděte k Josefovi a cokoli vám řekne učiňte!“ A když kněžstvo z celé diecése Pražské v rozličné tísni přicházelo do Prahy, tu arcibiskup a kardinál Bedřich ze Schwarzenbergů, úplně důvěřuje v svého generálního vikáře *Vojtěcha Hrona* († 1873), muže velmi zkušeného, odesílal prosebníky k němu říkaje: „Jděte k mému kancléři, jděte k Josefovi a co on vám řekne, učiňte!“ Onť byl přívětivý spolubratr, laskavý ochrance, šetrný lékař, upřímný rádce všech a každého kněze. (*Blahověst 1874.*)

Léta Páně 1618 přišel do Anglie vyslanec zimního krále Českého Bedřicha, kurfirsta Falckého, Krištof z Donína ku králi *Jakubovi* aby ho přemluvil pro Bedřicha. Vyslanec, vykládaje stav věcí v Čechách pronesl se, že pán jeho má naději, dostati se k trůnu Českému.

Jakub odpověděl k těmto narážkám, že by po smrti císařově (Matyáše) neprotivil se takovému povýšení zetě svého, ač bude-li volení jeho po právu t. j přísluší-li Čechům právo volby. Přes to všecko dal kurfirsta po poslu jeho varovati, aby se v té věci nepřekvapoval i oblíbil sobě tuto výstrahu přiodíti formou klassickou, totiž několika verši z Aeneidy.

(*Ant. Gindely. Děj. č. povst. l. 1618.*)

Jan Očko z Vlašimě, arcibiskup Pražský († 1380) byl upřímným rádcem mladého krále Českého Václava IV., tak že tento mnoho byl činným. Arcibiskup, již 86letý a vždy ještě čilého ducha, kmet, již za Karla IV., jehožto byl nejpřednějším důvěrníkem, účastnil se co nejvýše všeho, cokoli směřovalo k tomu cíli.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Když roku 1465 katolická šlechta vedením pana Zdeňka ze Šternberka na povel papeže Pavla II. zjevně proti králi Českému Jiřímu povstala: vystříhal *Jošt* z Rosenberka, biskup, i pana Zdeňka i jiné pány, aby náboženství do svých žalob nemíchali, neboť že jest se báti o to, aby jejich vlastní poddaní dílem jich neopustili a ku králi se nepřipojili, spíše aby své stížnosti zahalili vlasteneckou barvou, tím že spíše většinu národu a stavův na svou stranu dostanou. (*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Po osudné bitvě na Bílé Hoře dne 8 listopadu 1620 udělil kníže Bavorský *Maximilian*, obsadiv Prahu, císaři Ferdinandovi II. radu k odklízení t. j. k odpravení náčelníků, ke zrušení privilejí, jimiž prý povstání bylo způsobeno, čímž rozuměti dlužno nejen majestát a porovnání mezi stavy, nýbrž také důležitá práva ústavní; aby jen císař času a příležitosti užil a kul železo, dokud je žhavé.

(*Ant. Gindely. Děj. č povst. l. 1618.*)

Feodor Vasiljevič Roztopčin, hrabě, ruský generál a státník († 1826), požíval plné důvěry u cara Pavla a měl na něj blahodárný vliv, i odvrátil ho často od jednání přenáhleného.

(*Dějiny ruské.*)

Na sjezdu v Chebu roku 1289 císaře Rudolfa s Václavem II., králem Českým, po vyřízení záležitostí zemských, když se král Václav zase do svého království měl navrátiti, povolal jej co svého zetě a manželku jeho Gutu, svou dceru, císař *Rudolf* k sobě soukromí a dobrá naučení, jak by se chovati měl, mu dal, řka: „Mládenče a synu můj! Až do té doby byl jsi pod mocí jiných, kteříž tě zahubiti chtěli (míně Otu Braniborského poručníka a Záviše z Falkenšteina, nejvyššího hofmistra Václavova) a vyvázl jsi z rukou jejich, i milost Božská tě králem učinila. Drž se vždy přikázaní Božího a užiješ pokoje. Boj se Boha a miluj Ho srdečně. Cti Matku Boží a jiné Svaté a oni tobě pomocí svou přispějí. Zákona Božího pilně ostříhej, krom manželky své žádné jiné ženy nehledej. Krátké řeči a pravé užívej, žádných klamů do sebe nepřipouštěj; ano neb ne jenom říkej, čeho dáti neníníš, téhož nepřipovídej. Vystříhej se marnotratnosti, abys potom sám nuzen nebyl. Kněžstvo v uctivosti měj. Čiň dle rady moudrých, chceš-li panovati bezpečně. Prv než mluvíš, rozvažuj moc a způsob řeči své. Nemstí kvapně výstupkův svých poddaných. Zdržuj se od loupeží a soudy spravedlivé vynášej. S hostmi buď vesel, však jídlem a pitím se nepřebírej. Takové ti dávám naučení, v Krista Pána víru svou skládej a vrať se domů v pokoji.“ Tak císař mladého Václava v Chebu od sebe propustil.

(*Petr kronikář.*)

Sigmundovi radili někteří páni čeští, jako *Aleš Holický ze Šternberka*, *Václav z Dubé a z Leštna* i *Mikeš Divůček z Jemnišť*, ani v radě králově se nalezali před bitvou na Žižkově r. 1420, nemohouce bez lítosti dívati se na zkázu vlasti své, aby žádosti české slyšeti a s poddanými svými raději milostivě i mírně umluviti se nežli je vyhubiti hleděl.

(*Frant. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Po vyhození z oken místodržících Martinice a Slavaty do příkopu hradního (23. května 1618) podávali ostatní místodržící v Praze *Adam ze Šternberka*, *Adam z Waldšteina* a *Děpolt z Lobkovic* císaři a králi Matyášovi zprávy do Vídně takřka každý den, líčili věci věrně, dávali rady, jaké uznávali za nejlepší podle svědomí svého. Vypravujíce, kterak povstání roste jako zhoubná povodeň, radili k přátelskému vyrovnání a k tomu, aby císař do Čech se

navrátil a otázku o náboženství pod obojí a o statcích duchovních podle zákona uspořádal: Katoličtí místodržící se tedy přiznávali, že proti protestantům, jmenovitě proti poddaným na statcích duchovenských nejednalo se podle zákona, když se jim překáželo ve svobodném vyznávání víry a v stavění a užívání vlastních kostelů.

(*Ant. Gindely.*)

Adam ze Šternberka, nejvyšší purkrabí, pozoruje dne 23 května 1618, že stavové chtějí Martinice a Slavatu z okna smetati, slzavýma očima pány pod obojí napomínal a pro Boha prosil, aby se pamatovali a nic před sebe nebrali, z čeho by pojíti mohly zlé následky a čeho by mohli litovati. Prosil také přítomných přátel krevních, aby se místodržících ujali. Ale proseb těch nikdo více nedbal; Kolona z Felsu uchopil nejvyššího purkrabí za rameno a osopil se na něj, aby vyšel ven z kanceláře, nechce-li, aby ho potkal stejný osud. (*Ant. Gindely.*)

Za císaře a krále Českého Rudolfa (1576—1612) byl to sv. *Vavřinec z Brundisi*, kněz kapucínského kláštera na Hradčanech v Praze († 1619), který pánům katolickým pověděl a poradil, aby se proti protestantům taktéž spolčili a spolek taktéž s cizinou, pomoc u papeže a Španělského krále a jiných katolických knížat na obranu proti násilí protestantskému vyhledávali. Co zde poradil, stalo se a on sám prosadil.

(P. *Jos. Svoboda. Pastýř duch. 1884.*)

Když r. 1618 vyslanci stavův Moravských do Prahy se dostavili k stavům Českým, mluvil tu první *Karel z Žerotína* s pravým mistrovstvím a radil, lituje příhody, kteréž posud se byly staly, a prosil přítomné zástupce stavův, aby lid válečný rozpustili a před J. M. císařskou (Matyášem) se snížili a skrze svou pokoru zase J. M. císařskou v lásku sobě uvedli. Na to dovozoval Žerotín výmluvným způsobem svým smutné následky války sotva vypuklé, spustošení a ochuzení země, zastavení práva a spravedlnosti, protržení všech obchodův a živností atd. Vůči takovým a jiným bědám sluší prý pochybovati, jdou-li ty věci po Bohu a jsou-li s Bohem začaty, čili nic. (Ovšem stavové Čeští rady té neuposlechli a dožili se osudné bitvy na Bílé Hoře.)

(*Děj. čes. povst. l. 1618.*)

2. Zlá.

a) Ji dali.

Bedřich II., král Pruský, dal r. 1772 první tu radu a myšlénku ku kroku, kterým se veškeré mezinárodní právo šlapalo, aby se totiž nešťastné v sobě nesvorné Polsko rozdělilo. K návrhu tomu přistoupila nejprv carovna Ruská Kateřina II. a pak i císařovna Rakouská Marie Terezie. (*Fr. Kryštůfek.*)

Milostníci arciknížete *Matyáše* podněcovali jej proti císaři a králi Rudolfovi II. Rakouskému a jeho radám. Matyáš uposlechnuv rady jejich, vzbouřil se proti bratru svému a postoupeno mu bylo roku 1608 království Uherské, arciknížectví Rakouské i markrabství Moravské.

(*Wác. Wl. Tomek. Nejn. děj. rak.*)

Roku 1259 vypověděl *Přemysl Otakar II.*, král Český, válku vojvodám Bavorským, při tom málo si jich moci váživ, bez rady starších, nejvíce bujnými, nezkušenými mládenci se otočiv. A proto válka tato i nechvalně dopadla.

(*Děj. české.*)

b) Škodí jinému.

Léta 1004. Toho léta *Kochan* Vršovský poddal se v službu Boleslavovi, králi Polskému, (oproti vlasti své české) a jemu pilně radil, aby knížectví České sobě podmanil. Napotom v obydlí Boleslavově k Boleslavovi pravil: „Chceš-li pořádně zem českou míti, musíš najprvé Oldřicha, kníže České, syna Boleslavova a bratra Jaromírova, o jeho hlavu připraviti, neboť mnozí Čechové v Oldřichovi naději mají.“

Král tou radou jsa pohnut, shromáždiv mnoho zlata, císaři poslal velké dary. A císař porušen zlatem, kázal Oldřicha nevinného do věže jedné spustiti a králi Polskému to pověděti.

(*Hájek. Kron. česk.*)

Roku 1090 urazil Zderad milce a rádce Vratislava II., krále Českého, kralevice Břetislava, vytýkaje tomuto neopatrnost. I rozzuřil se Břetislav a

radil se se svými přátely a služebníky, kterak by nad Zderadem se pomstil. Žádal též od strýce svého *Konráda* Brněnského proti Zderadovi rady. A Konrád mu poradil, aby Zderada zničil. A Břetislav vskutku Zderada dal před Brnem zabíti. *(Děj. česk.)*

Svatopluk, kníže Moravský, jsa štván *rádci německými*, opovrhoval sv. Methodějem († 885) a utiskoval ho i s učenníky jeho. *(Kar. Eichler. Posv. místa.)*

Král Český Václav I. (1230—1253) byl velmi marnotratný a shánĕl se jen po rozkošech a vyražení a zaváděl i cizé rozličné způsoby u př. turnaje v Čechách. Ve všech těchto cizozemských věcech byl králi Václavovi předním rádcem *Ojíř ze Friedberka*, šlechtic německý, jeho miláček a důvěrník nejlepší. *(Děj. české.)*

Za Jiřího Poděbradského prospíval v Praze klášter sv. Kříže cyriakův, tak že vzbudil závist *Jana Rokycany*, kterýž prý dne 4. května 1470 poradil králi, aby cyriaky ze země vyhnal a domnělé veliké poklady jim pobral. Tu poslal prý král Jiří do kláštera své rady, žádaje půjčky 5000 dukátů a když řeholníci žádosti té vyhověli, přišli po třech dnech k návodu Rokycanovu jiní poslové královští žádajíce 10.000 zl. půjčky. Cyriakové vydali i tyto peníze, ač jim to již podezřelé bylo, prosili však, aby nadál ušetřeni byli, jelikož mají již jen 2000 dukátů, které nedávno do kláštera přinesl novic Štěpán, bratr biskupa Nitranského. Avšak král, byv naveden Rokycanou, žádal od nich znovu 100 000 dukátů. Tu odešli řeholníci ti jednou z jítra z Prahy, obávajíce se hněvu králova a odebrali se do Krakova.

(Hájek. Kron. česk.)

Po smrti své matky Heleny r. 1538 panoval v Rusku Ivan IV. Vasilijevič Hrozný a ihned, ačkoliv bojarové panovali, počal tento páchati ukrutnosti Tak úředníku dvornímu Baturlinu dal pro nezdvořilou řeč prý veřejně před lidem jazyk uříznouti. Ostatně panující *Šuiskové* utvrzovali mladého vládce v ukrutnosti, nechávajíce ho ve hrubých hrách cvičiti. A tak velkokníže s potěšením trápil divou i krotkou zvěř a bojarové se mu smáli a s ním souhlasili, když s mladíky hrubě nakládal a po ulicích rychle jezdil a starce a stařeny přejížděl a když hořekovali a plakali a kvíleli, se tomu těšil.

(Arn. Herrmann. Děj. říše Ruské.)

Když r. 1108 vyhnaný kníže Český Bořivoj II. s Poláky nad Čechy u Náchoda zvítězil nad Vackem a Mutinou, uvaloval vinu *Vacek* na Mutinu a Vršovce a poradil knížeti Českému Svatoplukovi, aby Mutinu a všecky Vršovce povraždíti dal. A Svatopluk ukrutné rady té uposlechl a bez vyšetřování slavný rod Vršovcův vyhladil.

(Děj. české.)

Boleslavovi III., příjmím Ryšavému, jenž roku 999 knížetem v Čechách se stal, špatně radili *Vršovci*, takže kníže oba bratry utratiti chtěl, proti biskupu Thiddagovi zuřil a krutěji než prvé vládnul. I hověli Vršovci jeho vášním, a o tom i pomýšleti počali, aby vládu samu na svůj rod převésti mohli.

(Děj. české.)

c) Neuposlechni ji!

Když roku 1091 velký kníže Ruský Vševlad zemřel, namlouvali Kyjevšti *Vladimírovi*, aby se ujal velkoknížecího stolce, avšak Vladimír odpověděl: „Stolec přináleží Svatoplukovi Izsaslavovičovi, knížeti z Trnova, jehož otec prve vládl v Kyjevě. A sednu-li na stolci otce svého, tehdy musím válku vésti se Svatoplukem. I odevzdám mu ho dobrovolně a zamezím domácí válku.“ I poslal pro Svatopluka do Trnova a sám šel do Černikova a Svatopluk přišel do Kyjeva a sedl na stolci otce svého i strýce.

(Nestorův Letop. ruský.)

Sv. *Wolfgangu*, biskupu v Řezně († 997), jemuž i Čechy patřily, radili rádcové jeho, jichž o radu se tázal, aby žádným způsobem nepřivolil, aby v Praze zřízeno bylo nové biskupství. Avšak sv. Volfgang, ačkoliv věděl, že časný zisk svolením utrpí, neposlechl špatné rady té, ale milerád svolil, aby biskupství v Praze založeno bylo, což se i stalo a napsal listinu, kterou samostatnost biskupství Pražského potvrdil. *(Škola Bož. Srd. P. 1875.)*

Rada evandělická,

viz: „Čistota 1 b!“ „Chudoba 3!“ „Poslušnost 2!“ „Řehole!“

Radost,

viz i: „Zábavy I!“

1. Ukazuje se i zevnitř, spojena bývá se žalostí.

Roku 1290 odebral se Václav II., král Český, k svému tchánovi císaři Rudolfovi do Erfurtu. Císař *Rudolf* velice se radoval, jsa již stařec letitý, z příjezdu zetě a dcery své, že hned hody strojiti, hudbu a veselé tance provozovati dal, ano i sám na svá stará kolena tancovati a sobě poskakovati ráčil *(Děj česk.)*

O svátcích roku 1838 dokončil *Josef Jungmann* († 1847) zhruba svůj „Slovník“. Nesnadno pomysliti jest, jakou rozkoší oplývala mysl neunavného dělníka, vidoucího po více nežli třicetileté klopotné práci dokonané rukou svoji dílo, které sílu jednoho člověka téměř přesahovalo. Ale této radosti nedopřáno mu užiti, neboť zemřelť mu roku toho, jediný syn Josef Josefovič. A když roku 1839 dílo své dovršené vydal, zemřela mu nejstarší zamilovaná dcera Johanna, když se mu dostalo i nejskvělejšího uznání, totiž udělení řádu Leopoldova. *(Zelený. Jungm. život.)*

2. Pravá vyplývá ze ctnosti, blaží.

Jan Hammerschmid, spisovatel český a posledně i farář Týnský († 1737), byl po celý čas života svého — dosáhl 85 roků — při velké přičinlivosti a pracovitosti veselý. *(Karel Ninger.)*

Již zevnějšek *Josefa Františka Hurdálka*, biskupa Litoměřického († 1833), vymáhal úctu a důvěru; jasná veselost rozpoložena byla na čele jeho, přívětivý úsměv pohrával rty jeho a laskavost zářila mu s očí.

Léta Božího 1458 zvolili sobě Čechové za krále Českého pana *Jiříka z Kunštatu* a z Poděbrad, správce českého. A z toho byla radost věrným Čechům; a mnozí jsou plakali pro radost, že milý Bůh vysvobodil je z toho, že jsou již vyšli z moci Německých králův, kteříž jsou myslili zle učiniti lidu českému. *(Staří letopisové čeští.)*

Tvář sv. *Josefa Kunceviče*, mučenníka, apoštola Rusínů, opata († 1623), zdobilo jakési andělské veselí. Když bratry své obsluhoval, tu nechodil, ale jako v letu se nosil. Při vší bázni Boží ovládala srdce jeho, bázně lidské prostého, pravá svoboda a spokojenost. *(Genad Chmelnicki.)*

Dr. *Jan Nep. Stárek*, kněz, professor v Hradci Králové († 1883 v 89. roce věku svého), zůstával vždy mysli veselé a přispíval svou bodrostí k rozveselení jiných, zpívaje rád národní písně, jichž znal množství veliké. Upřímnost a srdečnost zírala vždy z jeho tváře. *(Ferd. Český. Osvěta 1884.)*

Svatý *Theodosius*, opat Kyjevský († 1074) ztratil co čtrnáctiletý pacholík otce, vzal na sebe chatrné šaty, vyhýbal se radostem světským, opásal se řetězem železným a tuze žil, až mu to matka vytýkala. *(Ben. Kulda. Cirk. rok.)*

Roku 1284 na počátku měsíce června slavena jest svatba (veřejně) pana Záviše z Falkenšteina s Kunhutou, matkou královou, při dvoře českém s velkou nádherou; všickni byli celi okouzleni dvorností, spanilomyslností, hojností a skvostností královnina manžela a sám mladý král *Václav*, v dětinské mysli své těšil se ze štěstí své matky a svého otčima. *(Zap. Čes. mor. Kr.)*

3. Předčasná a náhlá škodí, přivádí smrt.

Při oblehání města Plzně od stavu Českých r. 1617, Mansfeld vrátiv se k Plzni, dal se s vojskem svým na po-

chod k Budějovicům, což když *Plzeňští* zpozorovali, radostí dali hráti píštcům svým na hradbách a vyrazivše z města na poslední houf lidu Mansfeldského se obořili a něco žoldnéřů mu pobili. Ale radost jejich netrvala dlouho. Sotva Mansfeld urazil několik mil cesty, došel ho nový rozkaz, aby se k Plzni vrátil a města vším úsilím dobýval, zároveň přišla nová hotovost zemská počtem 1600 mužů a Plzeň konečně i od Mansfelda dobyta jest. *(Ant. Gindely.)*

Alexandr Jagojlovec, král Polský, musel před smrtí s krymskými Tatary boj vésti a uslyšev zprávu o vítězství svého vůdce Michala Glinského, pozdvihl ruce k díkučinění a skonal r. 1560. *(Děj. polsk.)*

Sekretář vídeňské polytechniky, vládní rada Ant. Gapp ztratil v srpnu 1882 na cestě z polytechnického ústavu do bankovního závodu 21.500 zl. Značný to obnos, který záležel z polovice ze státních papírů, nalezal se ve veliké obálce s nápisem: „Administrace budov vysokých škol polytechnických ve Vídni." Gapp zpozoroval ztrátu teprve, když došel do banky; i pospíšil neprodleně nazpět, neboť neměl jistoty, zdali obálku z cenným obsahem skutečně ztratil nebo v kanceláři své zapomněl. Právě když vstupoval do průjezdu polytechniky, odevzdával jakýsi mladík portýrovi ztracenou obálku. Byl to K. Bauer, volontér ve strojírně společnosti státní dráhy, který našel obálku na ulici a bez prodlení nesl ji na místo na obálce naznačené. Sekretář potěšen, že ztracené peníze tak šťastně a rychle obdržel, vyplatil poctivému nálezci, který ani tušení neměl, co v obálce se nacházelo, zákonitou odměnu 2150 zl. *Bauera* zmocnilo se radostí nad obdrženou odměnou takové rozčilení, že raněn mrtvicí nervů, k zemi sklesl a ducha vypustil. *(Čech.)*

V jednom hlavním městě *předlitavském* zemřely r. 1873 náhle dvě osoby ve 24 hodinách — radostí v rozličných okolnostech. Jeden soused, jenž vyhrál 40.000 zl. umřel radostí nad touto výhrou. Vyplnilo se na něm přísloví: Peníze jsou smrt.

Umřela i jistá milosrdná sestra, která řeholní sliby, tak zvanou malou professí složila, radostí, že již svého cíle dosáhla. Po professí tiskla krucifix k srdci svému, řkouc: „Nyní, můj Spasiteli, jsi celý můj, ale od této chvíle chci i já celá Tobě sloužiti na věky!" Sotva to vyřkla, zdvihla se jí krev a vypustila duši. *(Škola B. Srdce Páně 1873.)*

4. Světská je hanebná, zaslepuje.

Bedřich Falcký, roku 1619 za krále Českého korunovaný, byl člověk mravů jemných a uhlazených, ale bez vynikajících schopností duchovních, zvyklý více rozkošem než řízení velikých věcí. *(Wácsl. Wl. Tomek. Nejn. děj. rak.)*

Kunhuta, vdova po † králi Českém Přemyslu Otakarovi II. († 1278), dostavši se lstí roku 1279 z Bezděze, kdež syna svého Václava opustila, do Moravy a dostavši přičiněním moravských pánů i zemi opavskou, aby zde jako na výměnku žila! zařídila si tam ihned četný a nádherný dvůr a trávila v radovánkách čas svůj ve společnosti pánův jí se kořících, a nezpomněla ani na syna svého, jemuž se v Braniborsku velmi zle vedlo. *(Děj. česk.)*

5. Světské a i dovolené se zříkej!

Sv. *Kazimír*, kralevic polský († 1483), na radovánkách tohoto světa od maličkosti podílu nebral, neposlouchaje svůdných slov dvořanův. *(Jan Bílý. Legenda.)*

Svatá *Paraskeva*, abatyše Polocká († 1239), byla dcera knížete Polockého a od let dítěcích ctnostmi prospívajíc nevšímala sobě radostí a zábav při dvoře knížecím, ale vstoupila do kláštera. *(Ben. Kulda. Církevní rok.)*

Jan z Jenštejna, arcibiskup Pražský (1380—1396), již co mládeneček na vyražení svých spolužáků podílu nebral, nemaje v nich zalíbení. Když v Paříži studoval, měl zajisté příležitosti hojnost, zábavám se poddati, avšak všech zábav si nevšímal. *(Hlídka literární 1891.)*

Sv. *Vojtěch*, druhý biskup Pražský (982—997), ačkoliv byl bohat a krásen, ačkoli velicí i malí, s kterýmiž obcoval, milovali jej a ctili, přece nebažil po lahodách a radostech pozemských. *(Ben. Kulda. Církevní rok.)*

Redemptoristé,

viz i: „Řehole I. 1!“

Rod,

viz i: „Povolání!“ „Stav!“

1. Ve vznešeném

a) slušně buď naň hrd!

Jindřich, král Český (1307—1310), chtěl roku 1310 švakrovou svou Alžbětu Přemyslovnu přinutiti k sňatku s mladým pánem z Bergova čili z Lobdeburka, jehož předkové nepříliš dávno z Němec do Čech přišli. Tu se postavila *Alžběta*, královská dcera, s velikou odhodlaností, pravíc k němu hlasem uražené důstojnosti: „Chceš-li mne, králi, slušně provdati, nechtěj rod můj zlehčovati, nýbrž po ženichu se ohlédni, který jest roveň rodu mému; nechceš-li tak učiniti dopusť, ať hned do kláštera vstoupím.“ Avšak Jindřich ještě v tomto roce z Čech zapuzen jest a Alžběta stala se manželkou nového krále Českého Jana Lucemburského.

(*Děj. české.*)

Roku 1319 chtěl Jan Lucemburský, král Český, Čechy s Porýnskou Falcí vyměniti. Dozvěděvši se o tom královna *Alžběta* Přemyslovna, vztýčila hlavu svou popuzena citem uražené cti rodu svého Přemyslovského a manželu svému tak domlouvala, že tento brzo všechny takové myšlénky z hlavy své musel vypuditi. (*Děj. česk.*)

Stanislav Jablonovski, vojvoda ruský a velký korunní hetman polský, postaven pod nejvyšší správu krále Jana Soběského nad vojskem polským pod Vídní r. 1683. Po tom slavném, jedině Poláky dobytém vítězství, poslal císař Leopold k němu s tím předložením, že ho chce učiniti knížetem Německé říše. Jablonovski dal císařskému poslovi tuto přepamátnou odpověď: „Řekni jeho císařské Milosti, ráčí-li mi z vděčnosti za mou službu darovati pár pistolí, že z té pocty mu velmi děkovati budu; ale kdybych knížecí titul měl od něho přijati, zdálo by se, že se nedostává něčeho k mému šlechtictví, jež já přece pokládám zároveň i titul i stavu knížecímu.“ (*Jarý věk. 1884.*)

b) Nepyšni se jim!

Matyáš, král Český, ucházel se o ruku Hedviky, dcery Polského krále Kazimíra IV., avšak *Alžběta*, matka Hedvičina, nesvolila, pravíc, že šlechtický rod krále Českého nevyrovná se jejímu. I pojal tu dne 5. února 1475 Matyáš za manželku Beatrici, přirozenou dceru Neapolitánského krále Ferdinanda I. a dostal s ní za věno 300.000 zl.

(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

R. 1469 dal Jiří, král Český (1458—1471), na sněmu pražském za svého nástupce zvoliti Vladislava, syna Kazimíra, krále Polského. Mezi podmínkami byla i žádost, aby Vladislav zasnoubil se s Ludmilou, nejmladší dcerou krále Jiřího, teprv jedenáctiletou. Ale *Alžběta Habsburská*, manželka krále Kazimíra, nechtěla k tomu svoliti, aby se Vladislav s Ludmilou Poděbradskou zasnoubil, protože byla kacířka.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Sigmund August, kralevic polský a vladař velkoknížectví Litevského, pojal po smrti první manželky své Alžběty Habsburské Barboru Radziwillovnu za manželku a sice roku 1547. Nejprv choval se svazek manželský v tajnosti, když však r. 1548 starý Sigmund zemřel, oznámil Sigmund manželství své s Barborou veřejně ve Vilně. Stará královna *Bona a pánové polští* byli tímto krokem na nejvýše uraženi a chtěli Sigmunda donutiti, aby se dal rozvésti a zrušil tak svazek nerovný. Avšak Sigmund tak neučinil a stavové složili r. 1550 jednosvorně královně Barboře při druhém sněmu hold svůj.

(*Světozor 1887.*)

Cola di Rienco, tribun římský, přišel

roku 1350 do Prahy ku císaři a králi našemu Karlovi IV., aby jej k tomu přiměl, by obnovil bývalou říši Římskou. A tu, byv od Karla v hradě roudnickém uvězněn, psal císaři, aby ho z vězení toho propustil, oznamuje mu, že jest potomek císaře Jindřicha VII z pobočného lože pošlý. Na to mu odpověděl Karel, že by byl potomkem jeho děda, císaře Jindřicha VII, to mu Karel připouštěl, avšak zas jej napomenul, aby si v takovém pochození, jestliže jest pravdivé, ničeho nezakládal, nýbrž, aby sobě připomínal, že všichni lidé od Adama pocházejí, a v prach a popel obráceni budou.

(*Zap. Čes. mor Kron.*)

Jan Karel Chodkiewicz, slavný vojevůdce polský, vojvoda vilenský († 1621), vynikal mnohými ctnostmi, jmenovitě udatností, nábožností, štědrostí k chudým, věrností ku králi, ale krásné vlastnosti ty zatemňovala nesmírná pýcha rodinná; nenáviděl Zamojského a Żołkiewského, protože neměli tolik předků jako on a považoval se za něco vyššího, než za šlechtice, říkaje obyčejně, že je šlechtic starožitný a patricius. (*Gołębowski.*)

Josef Jungmann, slavný spisovatel náš († 1847), byl jako jurista v poslední roce privátním učitelem logiky v domě barona E. Neměl tu v ničem nedostatku, ale v jednom jej panstvo rozeznávalo jako člověka nižší třídy. Všichni údové rodiny i hosté, byli-li jací, měli stříbrné lžíce, nože a vidličky, jemu však u téhož stolu sedícímu cínovou lžici a nože s koštěnými střenkami dáváno. To ho arci mrzelo a proto požádal o místo professorské v Litoměřicích, kteréž i obdržel.

(*Jungm. „Zápisky“.*)

Usnešením sněmovním z roku 1419 čl. 68 v *Polsku* stanoveno, že nedůstojno jest šlechtice i takového na záhoně, který mimo šlechtictví ničím nelišil se od sedláka, aby pil, hrál neb bavil se s kmety (sedláky) v hostincích, neb na též lavici s ním sedal; kdyby při takové příležitosti byl uražen neb raněn, nedostane se mu právního zadostučinění Tak rozevřela se i společenská propasť mezi sedlákem a šlechticem. (*J. L. Pič. Děj. nár. Rus.*)

Když na generálním sněmu v Praze dne 27. března 1620 za předsednictví zimního krále Českého Bedřicha nová smlouva s Uhrami měla se klásti do desk zemských, domáhala se toho města velmi úsilovně, aby zastoupena byla při tom také svými komisaři. Oba *vyšší stavové* však požadavek tento rozhodně zamítli a nejvyšší purkrabí rozkřikl se při tom na vyslance městské: „Jižť bychom takovým způsobem před vámi žádné přednosti neměli; a nevědělo by se, kdo jest vyšším a kdo nižším.“ Byla to nemístná vypínavost stavů vyšších, kdyby skutečně co nejvíce potřebovali vydatnou pomoc stavu městského k potírání tolikerých nepřátel! (*Ant. Gindely.*)

2. V nízkém.

a) Z něho se povznesli.

Anastasijevič Miša, milionář srbský († 1885), narodil se z chudých rodičův a záhy osiřel. Přičinlivostí v obchodu dodělal se ohromného jmění.

Roku 1186 pohnul *Asěn*, pastucha na Hému, se svým bratrem Petrem Bulhary, by svrhli jho Řeckého císaře Izáka Angela, začež ho Bulhaři vyvolili za svého cařе. (*Jan Vaclík.*)

Basilius Macedonský, od r. 867 císař Cařihradský, Slovan, měl za rodiče jen prosté lidi, otce Beklu či Veklu. Udatností a smělostí povznesl se až na císaře Cařihradského a panoval velmi moudře. (*Jan Vaclík.*)

Mezi nejvyššími hodnostáři katolické církve nalezá se veliký počet mužů (r. 1893), kteří za velmi nepříznivých poměrů studovali, stipendiemi neb vlastní pílí se živili. Tak kardinál arcibiskup nynější Kolínský *Kremenitz* jest synem řezníka z Koblenca. Arcibiskup *Dinder* v Poznani jest synem obuvníka, jeho bratr byl krejčím. Kardinál *Kopp* ve Vratislavi jest synem tkadlce. Arcibiskup *Kohn* jest synem domkáře. Biskup Brněnský *Bauer* jest synem mlynáře (*Náš Domov, roč. II. 1893.*)

František Doucha, kněz a plodný spisovatel český ve všech oborech písemnictví, zvláště pro mládež (narozen roku 1810 v Praze), pocházel z chudé obuvnické rodiny. (*Jak. Malý.*)

Jan Filipec, nar. 1431 v městě Prostějově na Hané, z rodičů nezámožných, získal si ušlechtilostí, pilností a spanilými mravy takové přízně a lásky Uherského krále Matyáše, že se stal roku 1476 až biskupem Velko-Váradským v Uhřích, arci jen světským, ale ne nehodným, od roku 1484 stal se také administrátorem biskupství Olomouckého. A nyní se rozmnožily důchody v takové míře, že skromný někdejší žáček prostějovské školy panskou nádherou knížete převyšoval a o jeho přátelství a přízeň netoliko všickni domácí velmožové, ale i králové a cizí knížata se ucházeli.

(*Fr. Palacký. Děj. národa Česk.*)

Roku 1368 stal se biskupem v Litomyšli *Petr Gelyto*. Pocházel z chudobných rodičův ze vsi Třesňovsi a prodělal studie s největším namahánim nejprv v Čechách, zápase začasto s bídou. Avšak pilností a mravností přivedl to až na biskupa.

(*Ant. Frind. Kircheng. Böhm.*)

Jakub Haško, probošt v Novém Městě nad Váhem a biskup Nitránský († 1695), pocházel ze slovenské krve a nízkého rodu, avšak pilností a přičinlivostí dosáhl tak velkých důstojností.

(*Mich. Chrástek.*)

Martin Helm z Vorlova narodil se okolo roku 1530 v městě Táboře z rodičů prostých a nevalně zámožných. Avšak vytrvalostí, mravností a šlechetností nabyl velkého jmění, stal se primasem města Tábora a obdařen od krále Ferdinanda I. erbem a titulem z Vorlova. (*Ant. Rybička.*)

Jan Hlavsa z Liboslavě, narodil se v druhé polovici XV. století ve Stříbře z nízkého rodu, avšak vzdělav se vstoupil do veřejné služby, nabyl pak s manželkou svou velikého jmění a stal se i primátorem v Praze. (*Ant. Rybička.*)

Otec *Josefa Františka Hurdálka*, biskupa Litoměřického († 1833), byl tkadlcem, obývajícím v Náchodu na Horském předměstí.

(*Vinc. Zahradník. Čas. kat. duch. 1834.*)

Albert nebo *Wojciech*, erby Jastrzebiec, arcibiskup Hnězdenský a království Polského primas, dosáhl mnoho důstojností a hodnosti a i přízně královské. Pocházelť z chudých rodičův a pilností a vytrvalostí povznesl se tak velmi.

Jan Kubíček, jenž roku 1889 šedesátileté jubileum kněžské slavil († 1892), pocházel z Postřekova z chudé rodiny, přece vlastní svou silou a pílí přivedl to až na infulovaného kapitolního děkana a probošta v Českých Budějovicích.

(*Čech.*)

Josef Ondřej Lindauer, třetí biskup Budějovický (1845—1850), narozen v Plzni, byl synem prostého posluhy v tamějším františkánském klášteře a z nízkého rodu svého pouze svými schopnostmi a vlastním přičiněním na hodnost tak vysokou se povznesl.

(*J. Hulakovský.*)

Alexandr Danilovič Menšikov († 1729), byl syn moskevského měšťana Danila Menšikova a prodával po ulicích pirohy. Byl čilý chlapec a zalíbil se admirálu Lefortovi, který si ho za služebníka vzal a potom Petru Velikému postoupil. A nyní časem povznesl se Menšikov až na ruského generála a státníka.

(*Jos. Kolář.*)

Roku 1652 zvolen za patriarchu církve *Nikon*, který pocházel z nízkého selského rodu (*J. L. Pič. Děj. nár. rusk.*

Petr Petrovič Njeguš II., vladyka Černohorský (1830—1851), dětství své prožil na hoře Lovčenu. Tu jako král David pásal stádo otce svého Puška byla mu prvou zábavou a gusle prvým učitelem. A ačkoliv pocházel z rodu nízkého, vyhlédnut jest od vladyky Petra I. za nástupce a dán na vychování na Cetyni, až se i vladykou stal.

(*Jan Hudec. Osvěta 1884.*)

Otec velikého našeho dějepisce Fr. *Palackého*. byl vesnickým učitelem a při tom krejčím, otec Hálkův byl hostinským, Čelakovského byl tesařem, podobně i Franty Šumavského; otec Komenského byl mlynářem, Polákův ševcem, Jungmannův rolníkem, Klicperův krejčím a kostelníkem. Otec Pešiny z Čechorodu byl řeznikem. Dra Pečírky zahradníkem, Hanky a Šolce rolníky, Krameriusa dozorcem silničním, Rautenkrance krupařem, J. F. Smetany zahradníkem a Dobrovského strážmistrem u dragounů. (*Studentské list. 1890.*)

Jan Pašek, napotom takořka neobmezený páu obce pražské († 1533), pocházel z rodičů jen nízkých a chudých a co studující v Praze i jinde po ško-

lách kromě Prahy žebrotou chodě, chléb svůj shánětí musil.
(*Wácsl. Wl. Tomek. Čas. česk. Mus. 1844.*)

Dětřich z Portic, probošt Vyšehradský a později arcibiskup Magdeburský, přední rádce císaře a krále Karla IV. († 1367), vlastním nadáním a neunavnou pílí ve službách císařových povznesl se z podřízeného postavení až k hodnosti metropoly a po celou řadu let byl jedním z předních rádců Karla IV Byl ť nízkého rodu, synem sukenkraječe ze Stendalu.
(*V. J. Nováček. Čas. Mus. král. Čes. 1890.*)

Dne 22. února 1471 zemřel v Praze *Jan Rokycana*, volený ale nepotvrzený arcibiskup Pražský, v 74. roce věku svého, a pochován byl ve chrámě Panny Marie před Týnem Na hrob mu dán kámen z červeného mramoru, na němžto vytesána byla jeho podoba v biskupském ornátě s berlou v ruce a vedle ní na památku, že byl syn chudého kováře z předměstí rokycanského, štítek s podkovou a hvězdou uprostřed. Okolo kamene čtly se verše latinské.
(*Zap. Čes. mor. Kron.*)

Josef Sosnowski, vojevoda smolenský, polní hetman litevský († 1783), pocházel z chudé rodiny šlechtické a dodělal se obratností a štěstím nejvyšších důstojností v Polsku. (*Děj. polsk.*)

Josef Škoda, doktor lékařství professor medicínské kliniky ve Vídni, (nar. r. 1806), pocházel s chudé rodiny. Otec jeho byl zámečníkem v Plzni. Pilnosti a vytrvalostí však dosáhl značného postavení a proslulého jména.
(*Ed. Albert*)

Viktor Šlosar, výtečný opat kláštera rajhradského na Moravě († 1854), narodil se r 1793 v Kločově na Moravě a pocházel z chudičkých rodičů stavu rolnického. Pilností pak a obezřelostí se povznesl až na vysokou důstojnost.
(*Ant Rybička*)

Jan Schösser z Emblemu, císařský notář a později primátor v Oustí nad Labem, básník, († 1618), pocházel z rodu velmi chudého a musel si v Praze, aby studovati mohl, chodě dům od domu zpíváním chleba vyžebrávati.
(*Ant. Rybička.*)

Antonín Stanislav Szczuka, podkancléř litevský († 1710), muž svého času na slovo vzatý, povznesl se z nepatrných počátků za panování krále Jana III., až to přivedl na podkancléře litevského.
(*Děj. polské.*)

b) Zaň se nestyď!

Leško II, kníže Polský (891—921), pocházel z nízkého rodu. Za rod svůj však se nestyděl, nýbrž podržel si plášť a střevíce, jimiž se dříve, než se knížetem stal, odíval.
(*Kadlubek. Kron. polská.*)

Jan Lohel, stav se r. 1612 arcibiskupem Pražským, na znamení nízkého rodu do příznaku svého zvolil sobě zdvihadlo (hever) s tím nápisem: „Suscitans de terra inopem et de stercore erigens pauperem“ t. j. Kterýž vyzdvihuje z prahu nuzného a z bláta povyšuje chudého (Ž. 112, 7.). Prostý rod, z něhož pocházel, nebyl překážkou v jeho budoucím a vznešeném povolání; na něm vyplnilo se, co pronesl Seneka: „že i z chatrče veliký muž vyjíti může.“
(*Gott. Holubář.*)

Přemysl, uslyšev poselství od Libuše v VII. století, že ho zvolila za manžela, pojedl s hosty na radlici, an právě oral, chleba s tvarohem, napil se vody ze džbánu, sedl na koně, kázal sobě podati střevíce lýčené, v kterýchž chodíval a kteréž sám ušil lýčím z kor lípových a ty za ňadra strčil. Na otázku, proč by to činil, odpověď dal: „Aby zachovány byly a budoucím se ukazovaly, by viděli, v čem jest první kníže země obyčej měl choditi.“ Vzal i mošnu a to proto, aby věděli náměstkové, že jsou z chudoby pošli a na knížecí stolici posazeni a tak aby nezpyšněli. Střevíce a mošna ta na Vyšehradě pilně chovány byly a ten den před korunováním krále Českého kanovníci v processí krále přijali, střevíce před ním nesli a mošnu na plece dali, aby měl paměť a se nepyšněl. Což až do časů Sigmundových v obyčeji bývalo. (*V. Ruffer. Hist. Vyšhr.*)

Roku 1270 byl *Přemysl Otakar II.*, král Český, v Korutanech podle staroslovanského způsobu na kamenném knížecím stolci opodál Celovce stojícím na vojvodství Korutanské slavně nastolen.
(*Zap. Čes. mor. Kron*)

Za krále Českého *Václava I.* (1230—1253) styděli se šlechticové čeští za

pojmenování své staré a v Čechách i na Moravě, pojmenovavše namnoze nově a staré hrady jmény německými, jakousi chloubu v tom vyhledávali, cizí jména těchto hradův k svým jménům přidávati a těchto jmen svým potomkům co rodinné dědictví k zachování odkázati. A tak zavržením jmen českých sebe i celý národ i království České pošetile, ba nešlechetně zlehčili. (*Zap. Čes. mor. Kron.*)

Václav I., král Český (1230—1253), styděl se prý jako král korunovaný za sedláky stadické, kteří se za jeho příbuzné považovali a kázal je ze vsi vyhnati a ves tu Němcům dáti. (*Zap Čes. mor. Kron.*)

Roku 1228 korunován jest *Václav*, syn Přemysla Otakara I, krále Českého, za krále Českého společně s manželkou Kunhutou v chrámu Páně sv. Víta na hradě pražském. Při této korunovaci ponejprv opomenut jest starodávný obyčej, posazení panovníka na kamennou stolici na hradě pražském a ukazování jemu střevíců a mošny Přemyslovy, věděl a cítil to lid, že se to stalo z hrdosti a z nešetření národního práva a obyčeje. (*Hájek. Kron. česká.*)

c) Jím nepohrdej!

Svobodný pán *Bek*, jenž jsa zrozen z rodičů prostých, vyšinul se až na stupeň hodnosti maršálské, odpověděl jednomu, jenž mu v hádce prostý jeho stav předhazoval, řka: „Nezapírám toho, že jsem byl poštovským, ale nacházím mezi námi ten rozdíl, že já jsem nyní maršálkem, kdežto byste vy, kdybyste na mém místě býval dosaváde poštovským zůstal.“ (*Jindy a nyní. 1830.*)

Roku 1551 dal se arcikníže Ferdinand, syn císaře a krále Českého *Ferdinanda I.* (1526—1564), s Filipinou Welserovnou, dcerou bohatého kupce augšpurkského, tajně oddati na zámku březnickém v Čechách, ovšem bez vědomí přísného otce svého, jenž by k sňatku tomu nikdy nebyl svolil. Dlouho sňatek ten byl zatajován a dlouho to trvalo, než otec Ferdinand I. se udobřil na syna pro ctnosti krásné Filipiny. (*Čes. mor. Kron.*)

Ferdinand II., císař a král Český (1620—1637), na rodu svém mnoho si nezakládal a s každým bez rozdílu důstojnosti rád obcoval Tak na př., když vjížděl do některého města a nad ním nesen byl baldachýn, rozmlouval vesele a dobrosrdečně s nosiči jeho a tak svou přívětivost bez obalu osvědčoval. (*Ant Gindely.*)

Janem Huniadem, když byl k *Huldriku*, rytíři z Cilicie, poslal, aby k němu do ležení přišel, pohrdal tento, řka: „Já rytíř a šlechtic, pocházející ze slavné rodiny, měl bych k tobě, muži ze prostého rodu přijíti?“ I odpověděl mu Jan: „Neporovnávám se s tvými předky, alebrž s tebou a myslím, že tě ve skutcích zastiňuji, anto ty v Cilicii bídně živoříš.“

Josef II., císař a král Český (1780—1790) vzal na Moravě sedláku rádlo z ruky a kus pole mu zoral, poctiv takto selský stav posud tak opovrhovaný; událost ta zvěčněna jest pomníkem na poli tom postaveným. (*Gr. Hofinger.*)

Oldřich, kníže Český (1012—1037), pojal Boženu, prostou divku, spatřiv ji práti, za manželku. A přece to mnohé pány mrzelo, že pojal dívku z rodu nízkého, zakládalit si na vzácnosti rodů svých. Když proto i knížeti domlouvali, měl kníže k nim takovou řeč: „Páni, chtějtež poslouchati: Z parobův zemané bývají a zemané zas paroby se stávají; stříbro a zboží šlechtu činí a chudoba ji v porobství mění; tak šlechta jest s porobstvím smíšena a hle, Božena tuto jest má žena!“ (*Kosmas.*)

3. Získej si šlechtictví ctností!

Blahoslavený *Ondřej Bobola*, mučeník, jesuita, Polák († 1657), pocházel ze vznešené rodiny polské. Byv výborně vychován obzvláště od matky obdařen výtečnými vlohami odeslán byl do škol v Sandomíře. Rozum a srdce rozvíjely se při Ondřeji co dvě kvítek spanilých a vědou i chováním od učitelů za vzor jiným byl představován. Tak ozdoben dvojí šlechtou rodu a ctnosti dorůstal, až se stal jesuitou. (*J. Bílý. Legenda.*)

Hlavním pravidlem svaté *Hedviky*, manželky Jindřicha I, od roku 1201

vojvody Polského i Slezského († 1253), bylo: „Čím vyšší rod, tím vyšší budiž ctnost, a čím vyšší stav, tím vznešenější budiž příklad.“

(*Jan Bílý. Legenda.*)

Jitka, manželka Českého knížete Břetislava (1037—1055), pocházela z vznešeného rodu, avšak rod ten ušlechtila i ctnostmi. (*Kosmas. Kron. čes.*)

Pan *Bohuslav Lobkovic z Hasišteina* († dne 11. listopadu 1510 za krále Vladislava II.) byl pravý šlechtic nejen rodem, než i srdcem a duchem.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Svatý *Romedius*, věrověst tyrolský, poustevník († ku konci IV. století), pocházel z hraběcího rodu Thaur Andek v Tyrolsku, avšak rod svůj vzácný od mladosti ctnostmi šlechtil.

(*Ben Kulda. Církevní rok.*)

Václav Švihovský z Riesenburka, jesuita († 1608), horlivý missionář v Plzensku a Prachensku, nikdy sám o svém rodu nemluvil, ani se jakýmkoli panským titulem nazývati dal; ztráviv 20 roků v řádě, kde býval znám pod jménem pater mitissimus.

(*Jos. Svoboda. Vlast.*)

Rodiče,

viz i: „Rodina 1, 2!“ „Výchova!“

I. Hodní.

1. Dětmi byli požehnáni, hodní mají dítky hodné; časem i špatné.

Martin z Duninu, arcibiskup Hnězdenský a Pozňanský († 1842), muž neohrožený, byl prvorozený z 23 vlastních bratří a sester.

(*Čas kat. duch. 1854.*)

Kateřina Frankopanová, dcera Fernanda Frankopana Ozaljského (narozen kolem roku 1525), vdala se r. 1544 za rekovného junáka Nikolu knížete Zrinského. Jakožto pečlivá matka třinácte dětí bedlivě je Kateřina vychovala a učila. (*Slovanský Sbor. 1884.*)

Albert Chanovský z Dlouhé Vsi, jesuita, výtečný missionář po bitvě na Bílé Hoře v Čechách († 1643), pocházel z četné rodiny. Urodilať matka Chanovského otci Janovi patnácte dětí, z nichž Albert narodil se r. 1581 ve Sviraticích u Horaždějovic.

(*Fr. Ekert. Církev vítěz.*)

Marie, manželka arciknížete Rakouského Karla, nejmladšího syna císaře Ferdinanda I., milována a vážena byla ode všech dětí svých, jichž porodila 15, z nichž tři záhy zemřely. A nemohlo také jináče býti, jelikož s obětovou oddaností pečovala o dobro a zdar dítek svých. Dopisování s nejstarším synem (napotomním císařem Ferdinandem II.) (1620—1635), pakli časem prodlívala mimo Hradec, podává o tom četných a čestných důkazů. Znovu a znovu poptávala se po studiích mladšího svého Maximiliana a sdělovala pokynutí pro něj a učitele jeho, k neúmorné činnosti je napomínajíc a rovněž tak starala se o své dcery a jejich pověst a byla proto neunavnou napominatelkou, aby čistoty a slušnosti neporušily

(*Ant. Gindely Děj. čes. povst. l. 1618.*)

Mikuláš z Prachňan († 1550), pán na Kbele a jiných statcích zemských, šlechtic a horník statečný, bohatý a vzdělaný, hospodář výborný, byl v manželství svém požehnaný, mělť šestnácte dítek.

(*Ferd Mikovec. Čas. česk. Mus. 1854.*)

Hedvika, manželka vojvody Jindřicha I. jenž od roku 1201 částkou země slezské a polské vládl († 1243), vychovávala dítky své zbožně. A dítky zdařily se po matce; syn Jindřich zasloužil sobě přijmení knížete „Pobožného“, dcera pak Kedruta obětovala život svůj službě Boží v klášteře třebenickém, kdež později obrána jest za abatyši. (*Drahé kameny.*)

František Rautenkranc, otec Josefa Miloslava Rautenkrance, kněze a spisovatele vlasteneckého (naroz. roku 1776 v Hradci Králové), byl muž řádný a děti své dobře vychoval. Z prvního manželství měl čtyři syny a dceru

Annu. Nejmladší ze synů těchto František, oddal se stavu vojenskému, všickni ostatní oblíbili sobě však stav duchovní, všickni pak vynikali zděděnou po otci dobrosrdečností. (*Ant. Rybička.*)

P. *Augustin Strobach*, jesuita a missionář, jenž zemřel dne 27. července 1682, měl rodiče, narodiv se v Jihlavě dne 12. března 1646, velmi zbožné, kteří tři syny své obětovali zaslouženému řádu Tovaryšstva Ježíšova.

(*Mat. Procházka. Missie jesuit.*)

Václav IV., král Český (1378—1419), byl marnotratnosti, opilství oddán kdežto otec jeho císař a král Karel IV. byl zbožný a střídmý.

(*Děj. česk.*)

2. Dítky své milují.

Sv. *Cyrill a Method*, vydávajíce se na missii mezi Slovany r. 863, rozloučiti se museli se svou matkou. A loučení to bylo bolestné a dojemné, ježto byla již vdovou. Žehnajíc jim jménem Božím, na srdce jim kladla, aby, jestliže vůlí Božskou některý z nich v cizině by zemřel, druhý pozůstalý na živě bratr, zemřelého tělo do vlasti převezl a na sv. hoře macedonské, zajisté hoře Athosu, čestně pochoval jej.

(*Meth. Halabala. Kal. Moravan 1885.*)

Ivan III., car Ruský, miloval něžně dceru svou Feodoru roku 1475 narozenou a nechtěl ji ani vně vdáti a proto provdal ji roku 1500 za bojara Vasila Cholmského

Král Německý *Jindřich*, dav v Lucemburku syna svého Jana roku 1310 oddati s Eliškou Českou, nepropustil hned novomanžele do Čech, ale podržel je u sebe ještě tři neděle. Království České — pravil — že mu již nikterak neujde, on ale že chce ještě potěšiti se v kruhu dítek jemu jako v nově zrozených, nežli vydá se na cestu do Říma.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Když roku 1304 vzpoura proti mladému králi Václavu povstala, tu otec jeho král Český *Václav II.* chtěje raději korunu své nežli jediného syna ztratiti, k rozhodnému činu se rychle odvážil a osobně s vojskem do Uher spěchal, syna vyprostil, vrhl se mu v náruč a políbiv ho pravil: „Synu můj, všecko, co mám, tvoje jest, ty's jediné potěšení mého života, dosti na tom mám, že jsem tě uhlídal, již se o nic nestarej, budu já tvým potěšením a ty mým.“ I nemohli se oba od pláče zdržeti a dlouho se v objetí drželi. Na to oba králové se z Budína s královskou korunou šťastně do Čech dostali.

(*Děj. české.*)

Roku 1515 oddán jest Ludvík, král Český, s arcikněžnou Rakouskou Marií a Anna, dcera Českého i Uherského krále Vladislava II., s Ferdinandem Rakouským. Po slavnostech těžké loučení měl král *Vladislav II.* s dcerou svou, která zůstala na dvoře rakouském, aby prý naučila se řeči německé. Jakož byl král měkkého srdce, rozplýval se v slzách a od milovaného dítěte téměř násilím rozloučen býti musil.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

3. Nad nimi bdí.

Otec *Arnošta Harracha*, kardinála a od roku 1623 arcibiskupa Pražského, péči maje o to, aby ušel milovaný prvorozenec nebezpečenstvím, která v hlavních městech ohrožují mravy mládeže a spolu vyplňuje přání syna svého vypravil chlapce nejprv do Krumlova a později do Jindřichova Hradce, aby v tamějších kollejích jesuitských náležitě vychován a vzdělán byl.

(*Fr. Krásl. Živ. Arn. z Har. 1886.*)

4. Vedou je k zbožnosti, ctnosti.

Císař *Karel IV.*, otec vlasti naší české (1346—1378), sám syna svého nejstaršího Václava IV. vyučoval v tom, aby se vládnouti naučil. Když k soudu zasedal, anebo v jiných důležitějších věcech vyjednával, míval mladistvého krále vedle sebe a jemu říkával: „Milý synu, pozoruj vše pilně, uč se ode mne moudrosti a vědomosti, aby's jednou tak jednati mohl, jako já nyní jednám.“ Říkával mu také: „Miluj své přátele, nebudiž milovníkem bohatství, neboť bohatství tě neučinilo nejvyšším králem celého křesťanství. Válku veď jen z potřeby. Cti vždycky nejen boháče, ale i chudého.“ — Ano ještě před smrtí svou opakoval králi Václavu IV. u přítomnosti arcibiskupa Pražského a ji-

ných pánův otcovská naučení, kteráž mu dříve již častokráte byl dával
(*Císař Karel IV. J. Kř. V.*)

Oba rodičové sv. *Josefa Kunceviče*, mučenníka a apoštola Rusínů († 1623), otec i matka Marina byli křesťané zbožní. Byliť oba spravedliví před Bohem, chodíce ve všech přikázaních a spravedlnostech Páně bez úhony
(*P. Genad Chmelnický.*)

Mělť zajisté jakousi předtuchu, že jejich milený syn, jemuž dali na křtu sv. jméno Jan bude též andělem Božím a poslem Páně, jako jím býval sv. Jan Křtitel. (*Ant. Rejzek. Sv. Josafat.*)

Jiří Popel z Lobkovic, byl pán naší vlasti české milovný a v našem sv. katolickém náboženství horlivý, péči věrnou vedl o blaho země české, opřel se křivdám, které se tropily, za to musel za císaře Rudolfa II. (1576—1642) do žaláře. Měl dceru Evu, hodné, nevinné děvče, které svého otce nevinného ne opustilo. Mohla jej snad vykoupiti za cenu své panenské čistoty, ale k tomu nesvolila o otec pochválil ji za to, řka: „Dcero moje, zachovej nevinnost! mne nechť odsoudí na smrt, ale ty buď nevinná a bude li vůle Páně, umři se mnou!“ (*Blahověst. 1876*)

Řehoř Tryzna, pán městečka Bytena na Litvě, a manželka jeho *Regina Sapieha* byli manželé zbožní a požehnání Boží zprovázelo je. Jejich obě dítky si Hospodin vyvolil ku svým službám; neboť jediný syn věnovav se stavu duchovnímu stal se napotom biskupem latinské církve ve Vilně veda život apoštolský a svatý, jediná dcera obětovala se potom Ježíši Kristu, Jeho sobě vyvolila za ženicha svého, slouživ mu v klášteře panenském, což se stalo na počátku XVII. století.
(*Ant. Rejzek Svatý Josafat.*)

Wittigo II., hrabě z Koldic, stal se r. 1312 biskupem Míšenským. Pocházelť z rodiny velmi nábožné a požíval vychování velmi pečlivého. Oba rodičové v pokročilém již věku vstoupili do kláštera (*Ant. Frind. Kircheng. Böhm*)

5. Dávají jim dobrý příklad.

Ku *Karlovi Jablonskému* vlastně Tupému, slavnému našemu básníku českému (nar. v Kardašově Řečici 1813), jakožto prvorozenému synu obrátila se největší pozornost a péče rodičů již v nejútlejším jeho mládí. Povahy rodičů silně působily na vychování Karlovo. Jisto jest, že vlastnosti jejich dědil a že rozdílné stránky povahy otcovy i matčiny v sobě spojoval. Otec vynikal přísností, opatrností a rozvahou, kdežto matka překypovala citem, dobrotou, láskou a něžností srdce mateřského. Tak železná a spolu měkká ruka vedla hocha na onu cestu střední, po níž potom on dospěl šťastně k cíli, kterým na věky zapsáno jméno jeho do srdce národa Českého.
(*Alois Mattuška. Vlast 1885.*)

Otec *Boženy Němcové*, spisovatelky naší prostonárodní († 1862), byl všem dítkám svým obrazem pravé pobožnosti křesťanské, on je i učil a povzbuzoval k dobrému. (*Jan Sojka.*)

Příklad bohabojných rodičův sv. *Prokopa*, opata Sázavského († 1053), jejich víra i láska, jejich počestnost a dobrota, jich přísnost na sebe a přívětivost k jiným, jich útrpnost a zbožnost, jich dobré skutky a ušlechtilé ctnosti podněcovaly útlého pacholíka k následování. (*Blahověst 1852.*)

6. Při své smrti je napomínají, jim žehnají; po smrti pamatují na ně mši sv.

Léta 999. Kníže Český *Boleslav I.* milostivý znamenav, že se přibližují dnové, v kterýchž měl časný za věčný život proměniti, poslal Boleslava, syna svého, při přítomnosti manželky své Hemmy, biskupa a svých vnukův Jaromíra a Oldřicha, lopotův, vladyk a starších země, ještě naposledy jemu napomínání dával a jemu požehnal.
(*Hájek. Kron. čes.*)

Císař *Karel IV.*, otec vlasti, ubíral se k smrti Kolem úmrtního lože jeho (r. 1378) stáli truchlící synové jeho a dvořané, ba veškerá Praha byla toho dne ve smutek pohřížena. Arcibiskup Pražský modlil se s ním a posloužil mu posledními svátostmi. Obličej císařův zářil již mírem nebeským, arcibiskup dokončil modlitbu a poodstoupil od lože, neboť se Karel k synům svým obrátil, aby se s nimi naposledy rozloučil. V tom

okamžení však zazněly jako způsobeny kouzelnou mocí tři rány zvonů se všech věží pražských, na věži Svatovítské pak zároveň umíráček. „Hle, dítky mé," zvolal císař, „již volá mne Pán! Bůh budiž s vámi na věky!"

(*Jos. Svátek. Pražské pověsti.*)

Václav II., král Český, cítiv r. 1305 již smrt na sobě, povolal syna svého nástupce a dal mu napomenutí a požehnání, řka: „Synu můj a dědici řádný, ty budeš seděti na stolici mé a kralovati po mně. Hospodin dejž tobě dar moudrosti, abys uměl spravovati národ; Boha se boj, ctnost miluj; spravedlivosti pilně hleď! Budeš li dbáti a ostříhati zákona Božího, jistě požehná tobě Hospodin, že průchod a zdar míti bude, což dobrého koliv podnikneš." Pak mu uložil, aby svědomitě vůli jeho poslední vyplnil. (*Blahověst 1872.*)

Vratislav, kníže Český (912—926), syn Bořivojův, křesťan velmi nábožný, byv na úmrtní posteli, svolal starší, vladyky a zemany a žádal je, jestli že by ho Pán Bůh z tohoto světa povolal k sobě, aby jeho syna Václava a Boleslava k dobrému vedli a je napomínali, aby se Pána Boha báli své poddané milovali, řádu křesťanského se přidrželi a jej rozmnožili, poněvadž jsou oba ve jménu sv. Trojice pokřtěni. Oni, uslyševše slova knížete svého tak učiniti slíbili. (*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

První manželka velikého knížete Ruského *Vševluda*, Jurjeviče, byla matkou osmi synů, z nichž však dva v mládí zemřeli. Ona byla matkou velmi pečlivou a tklivá byla poslední její slova, jimiž se s nimi loučila. Napomínala je, aby byli svorni, zbožni, bližního milovali a Boha se báli a stáří v uctivosti měli. (*Fil. Strahl. Děj. říše Ruské.*)

Heřman, pán z Hradce Jindřichova, († 1393), za spásu dcery své Kláry, jež byla do kláštera krumlovského vstoupila a tu zemřela, témuž klášteru roku 1389 dne 28. září daroval plat ve vsi Kanicích. (*Archiv bibl. praž.*)

7. Nad smrtí dítek příliš netruchlete!

Když sv. Václav, kníže Český a mučenník (928—935) zavražděn jest ve Staré Boleslavi ve vratech chrámových dne 28. září 935 a mrtvola jeho tam ležela: přiběhla matka *Drahomíra*, hledajíc tělo prvence svého a uzřevši, padla k srdci jeho. Sebravši pak s pláčem údy syna svého, vnesla je v jizbu kněžskou. Obmyté a oblečené tělo položeno jest v prostřed chrámu.

(*Drahé kameny.*)

Svatá *Hedvika*, vévodkyně Slezská († 1243), když její prvorozený syn Jindřich v bitvě s Tatary zahynul, jehož velmi milovala, přijala zprávu tu trpělivě, řkouc: „Jestiť to vůle Boží. Co Bůh chce a co se Mu líbí, s tím se spokojiti musíme, Bůh mi dal syna, Bůh si ho zase vzal: jméno Boží budiž zvelebeno." (*H. J. Karlík. Živ. Sv.*)

Hedvika, manželka krále Polského Vladislava II. (1384 - 1434), porodila r. 1399 manželi svému dceru, již dáno bylo na křtu sv. jméno Alžběta Bonifacia. Avšak miláček srdce královnina záhy zemřel, což si matka tak k srdci vzala, že sama za tři dni dne 17. července zemřela.

(*Jakub Caro. Gesch. Pol.*)

Hroznata, pán český, zakladatel klášterů teplského a chotěšovského († 1217), ztratil jedinkého syna svého. Ztrátu tu snášel odevzdaně do vůle Boží a konal skutky zbožné měrou tím větší.

(*Wácsl Wl. Tomek.*)

Roku 1351 strávil císař a král náš Český *Karel IV.* s rodinou svou na hradě Žebráce vánoce a tu kralevic ledva dvouletý zle onemocněl a přese všecky léky již 30. prosince k největší žalosti otcově zemřel. Karel kázal mrtvolu do Prahy vézti a v kostele sv. Víta pochovati. Žebrák vzbuzoval v něm upomínky tak smutné, že sem jen jednou přišel roku 1360.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Čtvrtého dne června měsíce - píše hraběnka *Františka Slavatova* († 1676), zvěstováno mi o přemilé nejstarší dceři, že na smrt stůně. Nad tím se moje od Pána Boha otužené srdce pranic nermoutilo; ba já Ho i poprosila, pakli by tím oslaven byl, aby Sobě dcerku, kterouž mně z pouhé milosti dal, o Božím Těle za andělíčka vzíti ráčil. S vůlí Jeho se dokona srovnávám; ať se mnou po libosti na oslavu Svou naloží.

(*Fr. Slavatová. Zápisky.*)

8. Otec.

a) O děti se stará, jim odpouští.

Jan z Lobkovic z Hasišteina na Kadani († 1715), vydal naučení synu svému, panu Jaroslavovi a zprávu o tom, co činiti a co nechati a kterak a pokud v čem zachovati se má a žádá ho snažně, aby často v spis ten nahlédal jako v zrcadlo a dle něho se zachovával. *(Ant. Vlasák.)*

Vladislav I., král Český (1140–1173), zřekl se roku 1173 panování svého ve prospěch syna svého Bedřicha, a bezprostředně jej na trůn Český posadil, o císařovo svolení ani se nestarav. Svolán jest k tomu veškerý národ Český a Moravský na hrad pražský a stavové pozdravující Bedřicha na trůnu sedícího za pána a krále svého poslušenství mu slibovali. *(Děj. česk.)*

Léta 1250 Král *Václav I.*, když jemu pověděli, kterak se jemu syn Přemysl, který protiviv se otci ve vězení držán byl, kolí a praví i slibuje, po může li mu Pán Bůh z toho vězení, že chce otci svému na věky poddanost zachovati, jako otec hnut jsa milosrdenstvím, kázal jej pustiti a do Prahy přivésti a před sebou postaviti A tu sám v jizbě vyšehradské s ním se zavřev, rokoval, tak že oba litujíce toho, co se mezi nimi zběhlo, žalostivě plakali a o všecko mezi sebú narovnali přátelsky a syn otci svou víru přísahu utvrdil a jemu poddanost jako otci zachovati slíbil. Otec přijav pokoru synovu dal jemu markrabství Moravské, přikázav, aby je dobře spravoval a bez vůle jeho nic nečinil. A potom byli jsu spolu otec a syn v dobré svornosti až do smrti. *(Hájek. Kr. česk.)*

b) Je vysvobozuje, ba i život za ně dává.

Hrabě *Viprecht Groyský*, který skrze čtyřicet let byl jeden z předních mužův země české, švakr Českých knížat, vůdce českého sboru při dobývání Říma r. 1083, zakusil mezi tím té největší vrtkavosti štěstí. Když mu císař Jindřich V. jeho syna Václava roku 1110 s knížetem Bořivojem Českým na hrad Hammerstein do vězení vsaditi dal, postoupil Viprecht císaři svá česká léna Nišansko a Budišinsko, aby tím syna svého z vězení vykoupil. *(Děj. čes.)*

V městečku Zlemu v Dolních Rakousích vypukl v červnu 1884 požár, který zachvátil čtyři statky se všemi obydelnými staveními. V jednom statku, který stál v plném ohni, zapomenuto na krásnou, čtrnáctiletou dcerušku hospodáře Františka *Hubra*. Otec vrhl se, chtěje ji zachrániti, do plamenů. Ale sotva že do hořící budovy vstoupil, střítil se krov a oba nešťastníci, otec i dcera, vytaženi ze spaleniště už jen jako zuhelnatělé mrtvoly. *(Čech.)*

Martin Kalinovský z Kalinova, Polák, vojevoda braclavský a polní hetman korunní, bojuje roku 1652 proti Kozákům a Tatarům, ztratil bitvu blíže Bachmatova a zachránil se s 500 mužů, uslyšev pak, že syn jeho Samuel byl zajat od Tatarů, vrátil se, aby jej osvobodil, při tom však sám zahynul. *(Děj. polské.)*

9 Matka.

a) Dítě Bohu obětuje při úvodu.

Matka blahoslaveného *Morice*, dominikána v Rábu († 1336), obětovala ho hned po porodu Bohu a Marii Panně. *(Ben. Kulda. Církevní rok.)*

Dne 14. října 1883 v neděli byla korunní princezna rakouská *Štěpánka* poprvé po porodu dítěte Alžběty zase přítomná službám Božím, jež konány v domácí kapli v modrém dvoře zámeckém. Dvorní farář Dr. Mayer vykonal tu za přítomnosti kralevice Rudolfa a nejvyšší dvorní družiny církevní obřad „úvodu“ princeznina. *(Čech.)*

b) O dítě se stará, je zbožně vychovává, hájí, děti míří i nezdárné miluje.

Paní *Zuzanna Černínová* z Harasova ztratila r. 1642 svého 45letého manžela Jana a nyní připadlo na ni, na slabou ženu vedení rozsáhlého majetku a vychování dítek. Zvláště jí na mysli leželo, aby byly zdrávy, a když jediná dcera již provdaná jí zemřela, tu veškerou lásku věnovala synům svým a mezi jinými jim píše: „Nemůže v světě

tak mnoho dobrého býti, co bych já vám nevinšovala a kdyby mi možná bylo, ten kus chleba, který sníti mám, s vámi rozděliti, pokaždé bych to sobě vinšovala. Bůh jest zpytatel srdce mého a zná je, jak s vámi míním. Což já se z vás hrubě raduji a věřím silně Pánu Bohu, že budete více vašeho rodu; po mně také bohdá budete míti památku, že nelituji žádného nákladu.“ Pro syny nebylo jí nic těžkého na světě. I starala se o ně tak, jak jedna v světě máti starati se může o své syny. A s pravdou, láska její mateřská jestiť ze všech nejkrásnější a nejvonnější květ, kterýž vplétáme mezi listí a kvítí, jimiž zdobíme věnec jména naší staré Češky. *(Fr. Dvorský. Obrana víry 1886.)*

Otmar *Konrád*, prelát Rajhradský na Moravě (1764—1812), nevšední ozdoba a zasloužilý otec svého řádu, dostal hlavní základ mravní zvedenosti ušlechtilou křesťanskou matkou Kateřinou. Tato věrná duše svíti a milému synu vlastní nábožnosti a vštípila do srdce sémě a zárodek těch ctností, kterýmiž později prosluł synáček její. Onať v letě každý den pod večer putovávala do kapličky Starohorské, as půl hodiny od města Ivančic vzdálené začež se jí dostalo od Pána Boha té odměny, že tři synové se stali kněžími a čtvrtý lékařem. Mimo to měla i čtyři dcery. Byla i velmi pracovitá a starostlivá U Matky Boží hledala té útěchy a radosti. Za to dochoval ji opat Otmar u sebe až k smrti *(Blahověst 1848.)*

Kristina, arcikněžna Rakouská, královna vladařka Španělská, jest vzor křesťanské matky. Když r. 1890 její jediný synáček, mladičký král Alfonso, těžce stonal a již zápasil se smrtí, probděla zbožná královna celé noce u lůžka nemocného svého dítěte na modlitbách, více spoléhajíc na pomoc Boží, nežli na všeliké umění lidské. A Bůh ji vyslyšel. *(Ad. Rodler.)*

Léta 844. Kníže *Křesomysl* maje hojnost stříbra i zlata, rozkázal hrad krásný svým synům postaviti a jemu dal jméno Radostín a poslal tam své dva syny Neklana staršího a Nebyhosta mladšího a poučil je i s tím hradem jednomu svému služebníku věrnému, Světlu. Ale kněžna Libuška velikými prosbami žádala Křesomysla, aby synové její při ní na Vyšehradě chování byli. Křesomysl toho neučinil.

Jednoho dne přistoupivši kněžna ku knížeti svému, řekla jemu: „Prosím tebe pro tvou důstojnou povýšenost, vezmi z hradu Radostína svú krev a mé syny, neb divná vidění těchto nocí předešlých jsem měla. Protož jistě to vím, budou-li tam až do druhého roku zanecháni, že tvůj kmen toho času hanebně musí zahynouti. Kterýž hnut jsa jejími prosbami, také i takovými pohrůžkami, kázal své oba syny přivezti na Vyšehrad, kteréž Libuška vděčně přijala. Neb toho času Neklan byl v patnáctém a Nebyhost v čtvrtém roce. *(Hájek. Kron. česká.)*

Kateřina, manželka *Jana Libštejnského* († r. 1616), pána na Rychnově, byla paní ducha vskutku milostného, pečlivá a starostlivá matka svých dětí, jiným na příklad. *(Aug. Sedláček. Hrady a zámky.)*

Marie Feodorovna, císařovna Ruská, zasnoubená r. 1776 s carem Pavlem, byla pečlivou matkou a působila nejvíce zvláště ve vychování císaře Alexandra I. *(Jos. Kolář.)*

Mladý *František Rákocy* přistoupil k spiknutí v Uhrách za císaře Leopolda I. (1657—1705), avšak spiknutí prozradil Petr Zrinský, ban chorvatský. Tu matka Rákocy-ho *Žofie*, požívající velké přízně u dvora, prosila za svého syna a dobromyslný Leopold dal se obměkčiti, že bez nejmenší pokuty mu odpustil roku 1668. *(Wácsl. Wl. Tomek. Nejn. děj. rak.)*

Roku 1233 bojoval mladší bratr Václava I., krále Českého, Přemysl, s Bedřichem Rakouským proti bratru Václavu, kdež Václav bez boje dobyl vítězství a Moravu strašně poplenil. Však v toto dílo neblahé vkročila *Konstancie*, matka královna a svými přímluvami to způsobila, že Přemysl skroušeně krále Václava za prominutí viny prosil a s ním se smířil.

Roku 1237 Přemysl, markrabě Moravský, podruhé proti bratru svému králi povstal, takže Václav na Moravu s vojskem přitáhl, aby přísně bratra potrestal. Přemysl utekl do Uher. A tu opět přičiněním Konstancie a krále Uherského Bely IV. Václav Přemyslovi odpustil, avšak již jen vládu

v Olomoucku a v starém Holasicku mu podstoupil . . . (*Děj. česk.*)

Svatava, matka Českého knížete Vladislava I. (1109—1117 a 1120—1125), přišla r. 1111 navštívit svého syna na Vyšebradě, aby jej s bratrem Soběslavem smířila. Jsouc od Vladislava milostivě přijata a velkou poctivostí ctěna, lahodila synu a jednou k němu pravila: „Synu můj milý, věz, že proto jsem k tobě přišla, že blízka jsem smrti. Dříve ještě než umru, chtěla jsem spatřiti tvář synů svých, abych manželi Vratislavu tam na věčnosti oznámiti mohla, že jsem vás, Vladislava a Soběslava, synů svých milých, zde na tomto světě v dobrém pokoji a bratrské svornosti zanechajíc odešla. Protož, milý synu, pro mateřskou lásku to učiň, rozpomena se na mne, že jsem tě pod svým srdcem nosila, odpusť vinu synu mému Soběslavu, prosím neoslyš mne, staré ženy, tvé matky!“ Vladislav pohleděv na matku svou, královnu Svatavu, řekl: „Matko milá, aniž by mně to slušné bylo učiniti, abych tě měl oslyšeti; proto začkoliv žádáš, chci to všecko, snad i ještě více učiniti.“ Ona to vděčně přijavši přistoupila a políbila syna svého, řkouc: „Pro tento dnešní účinek a tuto povolnost budu já tvou přímluvkyní před Pánem Bohem.“ I posláno jest hned do Polska pro Soběslava a slíbena mu bezpečnost od bratra a každého jiného. Soběslav přišel a tu Svatava oba dva bratry spolu smluvila a smířila.

(*Zap. Česk. mor. Kron.*)

Za času panování pana Viléma z Rosenberka byla v *Třeboni* jedna bohatá vdova, jejížto jediný syn nic dobrého nedělal; když pak tento panu Vilémovi zlaté rouno ukradl, byl usmrcen, ale matce, že předešle na zámku sloužila, jen řečeno, že syn její jest ve vězení. A tu matka po celý rok do šatlavy jídlo posílala, domnívajíc se, že jest živ. (*Kar. Müller. Čas. Mus. kr. Čes. 1858.*)

c) Dává za dítě i život svůj.

Alžběta, matka krále Českého Ladislava Pohrobka (1453—1457), neobyčejnou láskou plnula ku svému synu, kterýž se teprv čtvrtý měsíc po smrti manžela Albrechta narodil. Co ji to stálo namahání a starosti než konečně i v Uhrách za krále uznán jest a to tím více, ježto část šlechty maďarské zvolila si Vladislava III., krále Polského, i za krále Uherského. Co se nastarala, než se s Vladislavem vyrovnala. A proto není divu, že ubohá matka z lásky k synu, brzy po smíření zemřela, puklo jí srdce.

(*Děj. české.*)

Roku 1315 porodila *Alžběta*, manželka krále Lucemburského Jana, druhé dítě, opět dceru, jíž dáno jméno Guta, z čehož mezi lidem českým nespokojenost povstala, protože každý sobě přál dědice mužského. Královna se tím nemálo rmoutila, řkouc: „Není-li koho, kdo by to dítě rád viděl, budu je muset tím více milovati.“ (*Děj. česk.*)

V době, kdy Turci pod Mohamedem II. poprvé přišli do Hercegoviny a oblehali Blagaj, nalezal se tam i *Boško Někarič* z nedalekého Kruševce se ženou a maličkým synkem. Tu padl Boško a jeho žena v době největšího nebezpečenství, vloživši synka do dutiny obrovského dubu, spěla rozmnožit prořídlé řady obranců. I vytištěn jest hlouček obhajců z nádvoří a přeplavil na druhou stranu, kde Turci je nemohli pronásledovati. Ohlušena a vírem boje nesena matka nevzpomněla si v prvé chvíli na synka, až když spočinula na druhém břehu. Tu však nemeškala a vyprosivši si průvod dvou mužů ze příbuzenstva, za nastalého večerního šera přeplavila se přes proud a vplížila se s vytaseným handžarem do tábora Turků. Zabivši stráž v cestě jí zbraňující, prošla až k dubu, kde v dutině našla synáčka ještě spícího. V náruči dítě a v pravici břitkou zbraň třímajíc, dostala se šťastně opět ku svým.

(*Jan Třeštík. Vlast 1891.*)

V červenci 1884 srazily se nedaleko *Gravesendu* parníky „Dione“ a „Camden“, při čemž zahynulo 17 osob. Kapitán „Diony“ zpozoroval ihned, že není možno zachrániti loď vyčerpáním vody do ní se hrnoucí neb přistáním ku břehu a svolal všecko mužstvo na palubu. Loď však se překotila a kapitán dostal do čela ránu tak silnou, že byl omráčen dříve, než mohl dáti rozkazy k zachraňování cestujících. Cestující jeden pomohl své manželce a

tříměsíčnímu děcku do koše, když však matka viděla, že koš pro oba nestačí, nechala tam pouze děcko a potopila se. Děcko dostalo se u Gravesendu na břeh a bylo zachráněno. *(Čech.)*

Ve válce proti Jiřímu z Poděbrad, králi Českému (1458—1471), v jedné vsi okolo *Hořepníka* držela matka děťátko na rukou před chalupou. A jeden Němec chtěl jí to děťátko vydříti, aby je zabil; ale matka bránila svého dítěte jednou rukou; a Němec jí tu ruku utal. I hájila ho druhou, želejíc více svého dítěte nežli litujíc svého zdraví; ale ten nešlechetný Němec utal jí i druhou ruku. To vida jeden panoše, Čech, ač jest byl Konopištského, proto lítost maje svého přirozeného jazyku a vida takovou ukrutnost, i řekl Němci tomu: „Aha! tak-li chcete nám dělati?“ I obořiv se naň, dá mu kokvou, až Němec duši vypustí.

(Fr. Palacký Děj. nár. Česk.)

Alžběta, matka *Josefa Vlastimila Kamarýta*, kněze a básníka († roku 1833 v 36. r. věku svého), zemřela r. 1832 hořem nad ztrátou své nejstarší dcery Kateřiny v 56. roce věku svého.

(Ant. Rybička.)

II. Špatní.

1. S dětmi se mazlí, dávají jim špatný příklad.

Karel IV, král a císař Český (1346—1378), dal syna Václava co dítě již za krále Českého korunovati a to docela z ješitnosti, ježto Václava nemohla již nikterak minouti koruna v budoucnosti. r. 1363. A tím již napřed nemožným se stalo rozumné a blahodárné vychování královského dědice. Korunované dítě, ježto královské úcty a poklony přijímati, privilegie a milosti udíleti zvyklo, nedá se již nižádným nucením voditi a v srdci jeho sotva již lze vzbuditi hlubší cit svatých povinností panovnických. Nadarmo hleděl Karel nejlepších vychovatelů mu zjednati, bujného a svévolného chovance nemohl již nikdo podrobiti potřebné kázni dětské. A vskutku Václav stal se panovníkem špatným.

(Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.)

Po korunovaci Ludvíka za krále Českého přijímali později dne 10. prosince 1509 falckrabě Ludvík a vojvoda Jiří Saský svá léna v Praze od krále *Vladislava II.* Po odbytí obřadu pasoval král Vladislav některé mladé šlechtice na rytířstvo v přítomnosti svého syna Ludvíka, kterýž seděl s pravé strany na stolici na podušce zlatohlavové, maje pod nohama též takovou podušku jako otec, ačkoliv mu bylo teprv něco přes dvě léta. Královská dcera Anna pak seděla po levé straně otce svého, ač jí bylo teprv přes 6 roků. *(Děj. česk.)*

2. Dětem ubližují, ba je i vraždí.

Jakub I., král Anglický, měl za lubem sňatek syna svého s infantkou španělskou a upřímný spolek se Španělskem. A této myšlénce jako chladný diplomat, jako bezcitný politik obětoval lásku otcovskou, obětoval štěstí a blaho jediného svého dítěte. Jakub zapřel srdce své a nechal jednati chladný rozum. Nepodporoval totiž Bedřicha Falckého, jenž za manželku měl dceru jeho Elišku, když dne 24. srpna 1619 od stavů Českých za krále Českého zvolen byl, ale spojil se se Španělskem proti Bedřichovi.

(Ant. Gindely.)

Jakub, král Anglický, tchán zimního krále Českého Bedřicha, byl osobně tak bídným sobcem, že ani k vůli své rodině nechtěl býti sobeckým, poněvadž by byl musel s prostředky svými spořiti a k účelu tomu je obraceti a proto ani dceři vlastní nepřišel ku pomoci, když nepřátelé vtrhli do Falcka roku 1620.

(Ant. Gindely. Děj. čes. pov. l. 1618.)

Léta 1319. *Jan*, král Český, poručil, aby manželka jeho Alžběta pojavši své dítky jela až na Mělník z Lokte. Ale Václav, syn její prvorozený, tu na Lokti zůstati musil. Neb král, otec jeho v jednom sklepě, do kteréhož malé okénko jako by mohl prst prostrčiti toliko bylo, jej zavříti rozkázal a tu jeho pilně ostříhati. I byl jest v tom vězení za dva měsíce, potom byl puštěn, tak, že po všem zámku mohl volně a svobodně choditi. Avšak jsú jeho někteří králi věrní pilně ostříhali.

(Hájek Kron. čes.)

Roku 1337 vypověděl *Jan Lucemburský*, král Český, syna svého markraběte Karla z Čech do Tyrol a zapověděl, aby se čeho Karlu do Tyrol zasílalo. Učinil tak ze zášti, že manželka jeho Beatrix přízně lidu českého si nezískala, kdežto Blanči, choť Karlova, u lidu oblíbená byla. (*Děj. česk.*)

Kazimír, král Polský, tak se na Vladislava II. (1471—1516), syna svého, krále Českého, rozhněval, že království Uherského proti bratru svému Janu Albrechtovi se zmocnil r. 1490, že ho vydědil, jakžkoli prvorozený syn jeho byl. (*Cureus.*)

Ivan IV. Vasilijevič, car Ruský (1534—1584), byl muž a vladař ukrutného srdce a podezřivý Když mu ošemetní lidé namluvili, že syn jeho Ivan, jehož dal sám již korunovati, s trůnu svrhnouti ho zamýšlí, i pro jiné domácí sváry, rozzuřil se otec na syna, že carovice přepadl. Boris Godunov chtěl cara ukrotiti a zadržoval ho, ale Ivan nejprv Borise několika ranami poranil a pak syna železnou špicí své hole tak dlouho bodal, až bez sebe sklesl k zemi a za pět dní zemřel r. 1581. Ivan napotom chodil jako zmámen ve svých komnatách a ustavičně slyšel, an ho syn volá. I mnoho peněz dal klášterům, aby za syna mniši se modlili, ale ukrutník neobrátil se, nýbrž páchal až do své smrti ukrutnosti a hanebnosti. (*Arn. Herrmann. Děj. říše Ruské.*)

3. Matka špatná.

Některému nadržuje, o dítě se nestará, je opouští.

Když Vladislav II., král Český (1458—1516), r. 1490 i za krále Uherského zvolen jest, měla vlastní jeho matka stará, ale vždy pyšná *Alžběta Rakouská*, královna Polská, nejmladšího bratra Vladislavova Jana Albrechta k tomu, aby v Uhřích staršímu bratru Vladislavovi na trůn dosednouti nedal, ale sám se naň posadil. (*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Bogislav XII., kníže Slovanský v baltických krajinách (nar. 1454 v Sloupu), měl rodiče, kteří spolu svorně nežili. Matka s dětmi přebývala v Rugvaldě a tak málo svých dětí si všímala, že se jich ujal bohatý sedlák Lange, dal je šatit a učit. (*Jiljí Jahn.*)

Bona Sforza, manželka krále Polského Sigmunda I (1506—1548), chopila se sama vychování kralevice Sigmunda Augusta, nechala jej broditi se kratochvílemi a marnotratnictvím, při čemž jej sama velmi obratně od každé užitečné práce odvracovala. (*Josef Kořán.*)

Bona, Italianka, od roku 1518 manželka krále Polského Sigmunda I., Jagajlovce, ovdověvši, všecky klenoty své a peníze na 24 vozích do Italie, kamž se odstěhovala, poslala a s veselou myslí ani slzy neumořivši s třemi dcerami plačícími každé jen po prstýnku na památku darovavši, se rozloučila a bez meškání na cestu se vypravila. (*Děj. polské.*)

Roku 1251 postoupila ovdovělá vojvodkyně *Gertruda*, vdova po vojvodovi Rakouském Bedřichovi, kterýž měl i Štýrsko, nehledíc na prospěch malého syna svého, Belovi Uherskému všecko své domnělé právo k zemím svých předků v Babenberků. (*Zap. Čes. m. Kr.*)

Roku 1279 stal se poručníkem kralevice českého Václava Ota Braniborský. Avšak on nejprv se zmocnil měst pražských i královny vdovy *Kunhuty* a mladého Václava. A brzy na to v noci v mrazu a větru je na sprostém vozu dopraviti dal na královský hrad Bezděz a tam je jako ve vězení zamknouti. Avšak královně taková změna se nelíbila a proto lstí unikla z Bezděze do Prahy a odtud do Znojma, kdež Ota nad ní neměl moci. A Kunhuta, matka, zanechala tak synáčka svého na Bezdězu, odkudž odvezen jest do Braniborska, kdež syn nejbohatšího a nejvznešenějšího krále svého času žil jakožto dítě chuďasa a mnoho neřestí od Němců, Braniborů, zakusiti musel. (*Děj. české.*)

Rodina,

viz i: „Manželství!“ „Rodiče!“ „Výchova!“

1. Hodná žije zbožně a laskavě.

Rodina *Boleslava Pobožného*, krále Polského († 1278), a manželky jeho bl. Jolenty byla zajisté velmi zbožná. Pán obdařil knížecí manžele třemi dcerami; první obdržela jméno své babičky sv. Hedviky, druhá své tety sv. Alžběty, která již v roce 1228 papežem Řehořem IX. do počtu Svatých vřaděna byla, a třetí slula Anna. Dítky ty dostaly vychování velmi pečlivého a zbožného. A proto když děvy ty dospěly v kvetoucí panny, byly ozdobou netoliko knížecí rodiny, nýbrž i vzorem v krajích, kam se byly vyvdaly.

(Škola Bož. Srd. P. 1875.)

Rodiče *Josefa Kohlrussa*, zpovědníka u sv. Víta v Praze († 1893 v 78. r. věku svého), byli poctiví, rozšafná celá rodina vedla život bezúhonný a vše čistě, pořádně, staromodně bylo zařízeno. Ačkoliv měli hospodu v Malonicích, křesťanský mrav panoval v domě, a i cizí musili se křesťanskému mravu podrobiti. *(Vojt. Hlinka. Vlast. 1893.)*

Václav Matěj Kramerius, přední křísitel národa Českého († 1808), vedl ve své domácnosti život příkladný, jsa milované své choti laskavým manželem, dobrým rádcem a věrným pomocníkem ve všech potřebách domácích; dětem svým pečlivým otcem, příbuzným vždy ku pomoci ochotným přítelem a dobrodincem. *(Ant. Rybička.)*

Matka Jakuba Raf. Macana, děkana v Slabcích († 1849), jmenovala se Anna, roz. Kruhovská, z kteréhož rodu *Kruhovského* ve 34 letech čtyři synové k hodnosti duchovní povoláni byli.

(Čas. kat. duch. 1850.)

Jan Marcus Marci z Kronlandu, spisovatel český a člen z řádu Ježíšova († 1667), pocházel z Lanškrouna, kde otec jeho byl správcem statků. Rodina ta byla nábožná a zvláště otec s úctou pohlížel ke jménu Ježíšovu; proto dal sobě obraz Kristův na domě svém namalovati, což mu přineslo později tu výhodu, že uchráněn byl od vydírání vojska. Měli nábožné děti.

(Ferd. Menčik. Čas. Mus. kr. Čes. 1883.)

Josefu Mil. *Rautenkrancovi*, horlivému vlastenci a spisovateli (narozen 1776, † 1817), v domě otce jeho, v Hradci Králové, který jsa muž srdce dobrého a šlechetného a vůbec pravý Staročech, prohlížel k tomu, aby i děti jeho záhy vedeny byly k pravé nábožnosti a lásce k Bohu a bližnímu. Ze 4 synů oddal se nejmladší František stavu vojenskému, všickni ostatní oblíbili si však stav duchovní, z nichž nejstarší Josef byl sice nejmenší a nejslabší avšak nejbystřejší, všickni pak vynikali zděděnou po otci dobrosrdečností.

(Ant. Rybička. Čas. Mus. kr. Čes. 1867.)

Zbožná byla rodina *Slavníkova*, otec sv. Vojtěcha, biskupa a patrona našeho († 997). Otec byl spravedlivý, zákonů Božích a církevních pilný, k chudým štědrý, ke všem vlídný a proto ode všech ctěn a milován. I matka byla výborná, kteráž pohrdajíc vší zemskou slávou v modlitbách a postech Bohu sloužila a vůli Jeho věrně zachovávala. Lid nazýval ji matkou sirotků a opuštěných a sestrou vdov a cizinců. Zbožně vychovávali i dítky své.

(H. J. Karlík. Živ. Svat.)

Že *slovanská žena* v domě nebyla otrokyní, které muž všecky hrubé práce ukládal, jak to u sveřepých a divokých vůbec bývalo a bývá, toho důkazem jest právní postavení, jaké ženská v rodině své podle staročeského práva od nejstarších časův mívala. Dcery dědily po rodičích stejným dílem jako bratří, ano nejstarší dcera mohla býti, došedši let svých, také i poručnicí svých mladších sester a bratří.

(Zap. Česk. mor. Kr.)

Oldřich *Šindelář*, otec P. Arnolda Oldřicha Šindeláře, kapitulára řádu praemonstrátského v Teplé a professora v Plzni, muže znamenitého († 1859), hleděl k dobrému vychování domácímu, klada při tom váhu na náboženství. Svědomité plnění povinností křesťan-

ských bedlivé konání pobožnosti jak domácí tak obecné, toť bylo to, k čemu všecky dítky své zvlášť malého Oldřicha míval. Tenť s rodiči svými nejen v neděli a ve svátek na kázaní a velké služby Boží do farního chrámu Páně chodíval, nýbrž s nimi též zvláštní slavnosti v okolních místech navštěvoval, nikdy bez nábožných dojmů ducha se nevraceje. Tehdy již v útlé srdce své pojal útlou a vroucí úctu k P. Marii, kteráž jej po celý život provázela, udělujíc mu posily v nesnázích útěchy v trudných dobách. I ukázalo se v tomto útlém mládí Šindelářovi, že počátek moudrosti jest bázeň Boží a základem nábožného života jest dobré, křesťanské vychování domácí.

(*Jan Desolda.*)

Rodičové *Stanislava Vydry*, professora velmi učeného a vlastence našeho vřelého († 1804), byli vůbec lidé rozšafní, nábožní, rázní a počestní; i vedli děti své ke všemu dobrému a užitečnému, k nábožnosti, šlechetnosti a pracovitosti. Takovýmto vychováním položen jest i v Stanislavu základ k vzácným vlastnostem, — k šlechetnému smýšlení, rozšafnému jednání, neobyčejné dobročinnosti a k neličené nábožnosti, kteréž napotom v celém životě svém tak zřejmě na jevo dával a jimiž tak chvalitebného jména sobě zjednal.

(*Ant. Rybička. Musejník. 1870.*)

2. Špatná hříšně žije.

Barbora Celská, manželka krále Českého a císaře Sigmunda (1436 – 1437), matka Alžběty, vojvodkyně Rakouské, z celé duše nenáviděla zetě svého Albrechta, i umínila si, ho o panování v Čechách připraviti a chtěla synovce svého knížete Oldřicha Celského na trůn Český uvésti. Avšak prozradila se, a Sigmund dal ve Znojmě dne 21. listopadu 1437 manželku svou Barboru Celskou zatknouti.

(*Děj. česk.*)

3. Bratří.

a) Hodní se milují a podporují.

Bl. *Anežka Česká* († 1282), jsouc vždy straně papežově oddána, tak dlouho přemlouvala bratra svého krále Českého Václava I., až jí slíbil, že se s papežem proti císaři Bedřichovi II. spojí, což se i roku 1237 stalo.

(*Děj. české.*)

Tu r. 972 *Boleslav II*, kníže Český (967—999), dávno sestru svou Miladu neviděv, jak o jejím příchodu z Říma, kdež se stala klášternicí sv. Benedikta, uslyšel, velmi se zaradoval a proti ní vyšel. Velmi srdečně se uvítavše podali si ruce, a kníže Boleslav uvedl svou sestru do svého knížecího paláce, kdež dlouho vedle sebe sedíce, mezi sebou živě rozmlouvali.

(*Zap. Čes. morav. Kron.*)

Svatý *Boris*, kníže Rostovský, syn Vladimíra Svatoslaviče, knížete Kyjevského († 1015), měl se státi nástupcem otcovým v Kyjevě. Že však byl na výpravě proti Pečeněgům, dosedl na stolec v Kyjevě Svjatopolk. Když se navrátil, nabízelo mu vojsko dobýti Kyjeva a stolce knížecího; ale Boris je rozpustil, řka: „Nevolím bojovati s bratrem!“

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Bořivoj, bratr panujícího knížete Českého Vladislava I. (1109—1717, 1120–1125), bez příčiny z knížectví svého byl vyhnán a těžké vězení za šest let pokorně a trpělivě snášel. Na to Vladislav r. 1117 se rozpomenuv, povolal Bořivoje s manželkou a dětmi jeho do Prahy a dal mu převzácný důkaz své šlechetnosti a bratrské lásky; neboť zajisté pohleděv na Bořivoje a milosrdenstvím hnut jsa, sestoupil s trůnu svého knížecího a posadiv naň Bořivoje sám sebe jemu podřídil a se poddal, tak aby on Bořivoj II. (1117—1120), jenž všecky Přemyslovce věkem předčil, celým knížectvím dle práva vládl. Dobřičký Bořivoj octnuv se po dlouholeté bídě nenadále zase na vrchu moci a slávy snažil se o závod, jak by se bratru svému vděčným býti ukázal a v panování ničeho bez vědomí bratrova neučinil a radou jeho ve všem se řídil. A tak Čechové v Čechách dvě knížata měli, totiž Bořivoje a Vladislava, i divili se všichni té lásce a svornosti bratrské.

(*Kosmas.*)

Sv. *Cyrill a Method*, apoštolové slovanští, žijící v IX. století, milovali se vespolek po celý život svůj, byli právě jako jedna duše.

Paní *Zuzana Černínová* z Harasova,

která r. 1642 svého 45letého manžela záhy ztratila, starala se jsouc vdovou o zbožné vychování dítek svých a k lásce vespolné je vybízela. Takť píše v jednom listu: „Vám oběma (synům) Bůh své hojné požehnání duchovní i tělesné dáti ráčí, když vy spolu v lásce upřímné, bratrské zůstávati budete, což ze tří věcí, nad čímž duch Boží zalíbení má, jedna jest, když bratří v lásce a upřímnosti spolu jsou. Neopouštěj ho a nebuď mu za bratra než za otce, nebo je jistě také dobré dítě a upřímný, a by on viděl, že já ti poslední peníz posílám, on nic nejmenšího slova neřekne, všecko dobře, nic nezávidí. Pro milosrdenství Boží tě prosím, té mé starosti a péče, kterou o tebe mám, odměň zase svému bratru Heřmanovi, nebo jemu nebudu moci tak mnoho činiti, ještě mladému a čím dál, tím těžší časy."

(*Fr. Dvorský. Obrana víry. 1886.*)

Dimitr Miladinov ze Strugy v Bulharsku horlivým byl buditelem národa Bulharského. L. 1861 když Dimitr dlel v Struze v rodinném kruhu, byl návodem rozkáceného biskupa v Ochrydu Meletia zatčen a v okovech do Cařihradu odveden co buřič a velezrádce. Mladší bratr jeho Konstantin, dokončiv universitní studia svá v Moskvě, právě byl v Záhřebě. Chtěje bratra vysvoboditi, spěchal do Cařihradu. Tam, ačkoliv byl varován, šel do vězení bratra navštíviť, ale nevyšel více; oba byli otráveni.

(*Konst. Jireček. Děj. nár. Bulhar.*)

Uslyšev *Gleb* († 1015), že bratr jeho bohaprázdný Svatopluk bratra zbožného Borise zavraždil, aby i nad jeho podílem vládnul, počal slzeje velmi naříkati, oplakávaje otce a zvláště bratra svého, jehož velmi miloval.

(*Nestor. Let. rus.*)

Jan Gabriel Güntner, praemonstrát teplský, professor na universitě pražské (nar. roku 1804), zvláštní zásluhy si vydobyl o mladší své bratry, kteří jedině jím podporováni studovati a vyššího postavení dojíti mohli.

Pan *Bohuslav Hasišteinský z Lobkovic* nar. r. 1462 dokonav akademický běh v cizích universitách a dosáhnuv hodnosti doktorské v římském a církevním právu, vrátil r. 1485 na Hasištein, kde zvláště hospodářství si hleděl. Ostatně statky po otci zděděné se svými bratřími v nedílnosti držel.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Jaromír, kníže Český (1003—1004, 1012), uslyšev na Lysé, že bratr jeho Oldřich zemřel, ihned se do Prahy odebral a ačkoliv od Oldřicha mnoho nátisků trpěl, ba i trůnu zbaven jest, nad ním hořce plakal a jemu odpustil.

(*K. Vl. Zap. Kron. čes. mor.*)

Roku 1349 postaral se císař a král náš *Karel IV.* o bratra svého Jana Jindřicha a u papeže Klementa VI. dosáhl, že předešlé manželství jeho s Markétou Hubatou Tyrolskou zrušil. I oženil se Jan Jindřich podruhé pojav za manželku jinou Markétu, dceru Mikuláše mladšího knížete Opavského, z které potom tři syny a dvě dcery měl. Aby pak opatření měl, udělil mu Karel markrabství Moravské v léno dědičné. Markrabě Jan Jindřich vždy věrně a s bratrskou láskou ku Karlovi stál, a tato jejich obapolná láska nemálo přispívala k zvelebení moci domu Luxemburského. (*Děj. česk.*)

Kníže Alexandr dosáhnuv r. 1335 odpuštění chána Tatarského a dostav knížectví Tverské, odebral se do Tveru. Zde však panoval již deset let nejmladší Alexandrův bratr *Konstantin*. A hle, sotva že Alexandr do Tveru přibyl, odevzdal mu hodný bratr ihned vládu. (*Fil. Strahl. Děj. říše Ruské.*)

Marie Srbská, manželka Tureckého sultána Murata, byla paní neobyčejně sličná a i šlechetná. Avšak nepřátelé pracovali tak dlouho, až sultána navedli k tomu, že dva rodné bratry Mariiny, Řehoře a Štěpána, nejprv do vězení vsadil a později vydal rozkaz právě na velikonoční svátky l. P. 1441, aby jim žhavým železem oči byly vypáleny. Uslyševši Marie o hrozném rozkazu sultánově, hned se k němu odebrala a rázem toho dosáhla, že Murat bez meškání poslal za prvým druhého Tatara, aby Řehoř a Štěpán očí zbaveni nebyli; ale Tatar ten přišel pozdě s oznámením milosti. (*Ludmila 1886.*)

Jan Nep. Nejedlý, právník a spisovatel český († 1834), bratra svého staršího Vojtěcha ctil jako otce, bratru Josefovi pak, sousedu a řeznickému mistru žebráckému, šel ve všelikých případnostech i dobrou radou na ruku,

i zakládal ho nemalými sumami peněžitými, tak že obchod svůj znamenitě zvelebiti a své hospodářství ze 40 korců polnosti až na 400 korců rozhojniti a v nejlepším způsobu synu svému zůstaviti mohl. (*Ant. Rybička.*)

Léta 1174. Soběslav utíkav před Bedřichem dověděl se, že bratr jeho Oldřich včera na knížectví České potvrzen, a Bedřich že jest odsouzen proto, že otec jeho Vladislav jej bez vůle císařovy a bez vědomí pánův a vladyk českých po sobě spravcem učinil. Po některém pak dni Soběslav a Oldřich předstoupili jsou před císaře a *Oldřich* císaři oznámil, že Soběslavovi jakožto staršímu bratru knížectví a té správy země české postupuje, poněvadž jest mnohá léta byl v těžkém vězení držán a měl tam mnohá zarmucení. Císař to slyše byl toho vděčen a k tomu ke všemu dal své povolení.

(*Hájek. Kron. česká.*)

Adam Junoša z Roščišewa Roščišewski, spisovatel polský a zvláštní přítel národa Českého († 1841), byl k příbuzným svým nad míru spanilomyslný, neboť byv na nějaký čas ustanoven za poručníka mladších pokrevných, nejen že jim všecko jejich jmění jak náleží chránil, on jim i znamenité dědictví, kteréž v ten čas jemu samému připadlo, velkomyslně odstoupil.

(*Čas. čes. Mus. 1845.*)

Bratří Josef a Maximilian *Sequardtové* lnuli k sobě neobyčejnou láskou bratrskou. Josef, byv raněn mrtvicí, nebyl žádné práce schopen, podporoval jej tedy bratr Max, který byl vyšším lesním úředníkem v Uhrách, co nejlaskavěji. Když maďarští magnáti vypovídali veškeré Nemaďary ze svých služeb, byl Max Sequardt též propuštěn, vrátil se do Čech, koupil si u Sojovic kus lesa a pěstoval zde zvláštní druhy ptactva a králíků Když mu ale hospodářství toto málo vynášelo, přesídlil do Prahy a dostal zde zaměstnání u finančního řiditelství, bratra Josefa pak poslal do Sojovic, aby mu tam na hospodářství dohlížel. Žili pak po několik let v největší lásce. — Asi před dvěma měsíci (v červnu 1883) roznemohl se Josef a poněvadž nechtěl bratru Maxovi způsobiti bolest, psal mu, aby do Sojovic nejezdil, že odjede na nějaký čas k příbuzným do Hlinska a že by jej tedy v Sojovicích nenalezl, ale zatím dal se dopraviti do pražské všeobecné nemocnice. Když pak nemoc jeho se zhoršila a on cítil, že blíží se konec jeho života, dal požádati poslem bratra svého Maximiliana, který na Žižkově bydlil, aby jej navštívil, že by jej rád před smrtí objal a s ním se rozloučil. Posel však nemohl poselství své Maximilianu vyříditi, poněvadž tento nalezal se též v posledním tažení a z lásky k bratrovi zapověděl, aby Josefovi o tom se psalo. Nezvěděl tedy jeden o nemoci druhého ničeho a zemřeli oba dne 5. června v jednu hodinu odpoledne. Pochováni jsou na II. hřbitově olšanském, oba v jednom hrobě. (*Čech.*)

František Josef Sláma, kněz církevní a spisovatel († r 1844 v Lázních Marianských), velkou lásku a dobročinnost měl i upřímnou oddanost a neobyčejnou šetrnost k bratřím svým a přinášel k jich dobrému nemalých obětí peněžitých a poskytoval jim i sice pomoci hmotné, jakož se také staral dle své možnosti o vychování a vzdělání a opatření dětí jejich; ve všem co se mile neb nemile týkalo příbuzných jeho, míval živé účastenství; každá nehoda, nemoc anebo úmrtí, ježto se při nich udála dojímala ho — jakož z listů jeho vychází — co nejvíce a naplňovala citelné srdce jeho bolem hlubokým.

(*Ant. Rybička.*)

Vilém Slavata z Chlumu (nar. 1572), místodržitel pražský, jenž r. 1618 při povstání stavů protestantských v Čechách na hradě Pražském s okna byl svržen, něžnou lásku choval ku bratru staršímu Michalovi. Ten náležel po otci svém ještě stále k sektě bratrské a súčastnil se vzpoury r. 1620, začež zbaven byl všeho jmění. Na přímluvu bratra Viléma udělena mu milost, že jmění na čas života podržel. Potom pro náboženství své se vystěhoval r. 1628 z Čech, ale vrátil se pro bídu bez prodlení do Čech. A tu mu počal bratr jeho Vilém přimlouvati, aby přistoupil k víře katolické, což se i stalo.

(*Dějiny konf. I.*)

Tomáš Štítný ze Štítného, slovutný spisovatel náš český, nar. okolo roku 1325 za krále Jana Lucemburského

měl také dvě sestry své u sebe i když se oženil, Peltratu a Annu, s kterými svorně podle staročeského práva v dědictví svém v nedílnosti žil, dávaje jim ochotně do života roční úroky po otci.

(*Zap. Česk. mor. Kr.*)

Roku 1401 vysvobodil *Václav IV.*, král Český (1378—1419), bratra svého Sigmunda, krále Uherského, z vězení. A Václav měl s osvobození bratra svého nelíčenou radost, i psal mu list velmi upřímný, že se nemůže dočkati, aby ho obejmouti mohl i aby co nejrychleji k němu přijel. (*Děj. česk.*)

Vladislav zmocnil se po smrti knížete Českého a biskupa Pražského Jindřicha Břetislava r. 1197 vlády. Mezitím přišel i Přemysl Otakar z ciziny do Čech, k němuž se jeho přívrženci připojili. Avšak nepřišlo k boji, Vladislav, chtěje uvarovati se krveprolití, povolal v noci před bitvou podtají bratra Přemysla k soukromé rozmluvě, smířil se s ním bratrsky a odřekl se dobrovolně vrchní moci v Čechách; naproti tomu Otakar postoupil jemu celé Moravy pod titulem markrabství, jakožto léna koruny České a nikoliv říše Římské.

(*Continuatio Admuntensis ap. Pertz.*)

Vladislav II., král Polský (1386—1434), něžně miloval bratry své, tak že Poláci proti tomu začasto reptali, ježto k vůli nim podnikl i válku, která říši na prospěch nebyla.

(*Jak. Caro. Gesch. Pol.*)

Stanislav Vydra, spisovatel a professor, přední křisitel národa Českého (nar 1741, † 1804), byl se starším bratrem Janem, nejsa jeho o mnoho mladším, společně vychován a vzdělán a přilnul k němu s neobyčejnou láskou a oddaností, v níž setrval až do své smrti. (*Ant. Rybička.*)

V klášteře benediktinek u sv. Jiří na hradě pražském nalezala se mezi jeptiškami také prý vlastní teta Žižkova. Když pak se r. 1420 táboři se Žižkou i na ten klášter obořiti chtěli, tu prý teta svými slzami *Žižku* pohnula, že prý řekl: „Pro tebe, teto, odpouštím vám i klášteru vašemu," a vzav ten klášter ve svou ochranu, lid svůj odtud odvedl.

(*Zap. Čes. mor. Kron.*)

b) Špatní si ubližují, ba se i vraždí.

Boleslav Ryšavý, nastoupiv vládu v Čechách r. 999, ač Boleslav Polský, příjmím Chrabrý s vojskem svým do zemí českých vpadl, byl zaměstnán v Čechách samých péčemi a starostmi bližšími. Bažil po statku obou bratří svých, o nichž se obával, že by národ, jenž je miloval, mohl je někdy povolati na trůn na místo jeho, kteréhož nenáviděl. Protož dal jednoho z nich, Jaromíra, vyklestiti, druhého pak Oldřicha, kázal v lázni uškrtiti. Oba však utekli a s nimi také máti jejich Emma, do Bavor k vévodovi Jindřichovi, napotomnímu císaři. (*Thietmar Merseburg.*)

Boleslav III., Křivoústý, král Polský (1102—1139), a *Zbigněv*, synové Vladislava Hermana, rozhněvali se spolu dříve, nežli otec pohřben jest, nemohouce se dohodnouti při dělení říše. A nepřátelství trvalo tak dlouho, až konečně dal Boleslav nepokojného Zbigněva zavraždit.

(*Mart. Gallus. Děj. polsk.*)

Roku 1431 *Boleslav Svidrigailo*, velký kníže Litevský, počal se s německým řádem v Prusích a s Římským králem Sigmundem přízniti proti králi Polskému a bratru svému Vladislavu Jagailovci.

(*Děj. česk.*)

Hanebně si počínali bratří, synové krále Vratislava Českého (1061—1092), *Bořivoj II.* a *Vladislav I.*, válčili spolu o trůn Český, ponížili vlast českou a prolili mnoho nevinné krve. (*Děj. česk.*)

Roku 1579 poslal *Prokop Čabelický z Soutic* na Tejně nad Vltavou pro bratra svého Albrechta a vymluvil ho do domu svého na Novém Městě pražském. Když pak Albrecht k němu s dobrým úmyslem pokojně přišel, tu se Prokop horlivou řečí na něho utrhl, jej pěstí ve tvář bil a tloukl a potom kordu dobyv naň sekal.

(*Aug. Sedláček. Hr. a z. d. VII.*)

Tři synové Vratislavského knížete *Jindřicha V.*: Boleslav III. Lehnický a Březský, Jindřich VI. Vratislavský a Vladislav, živi byli v ustavičném rozbroji a záští. Zvláště Boleslav, nádhery milovný a marnotratný obtěžoval bratry své a dopouštěl se proti nejmladšímu Vladislavovi tolikerých násilí, že tento

v šílenost upadna často toulal se po zemi jako psanec a pobuda nějaký. Aby ušel podobnému osudu, Jindřich VI. utekl se roku 1327 pod ochranu krále Českého Jana.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Koloman, král Uherský a Chorvatský (1095—1114), boje se, aby bratr jeho Almoš po něm nepanoval, jej i syna jeho kázal vyklestiti a horkým železem oslepiti (*Kosmas.*)

Král *Matyáš* donutil r. 1611 bratra svého Rudolfa, císaře a krále Českého, aby mu království České přenechal a byl i za krále Českého korunován.

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Mečislav II., král Polský, (1025—1034), nastoupiv vládu po otci svém vyhnal staršího bratra svého Ottona či Bezprima z Polska. Tento utekl se do Uher k strýci svému králi Štěpánovi.

(*Rich. Roepell. Gesch. Pol.*)

O bílé sobotě roku 1012 zmocnil se *Oldřich* vrchní vlády nad národem Českým (1012—1037) a vypudil Jaromíra ze země. Jindřich II., císař Německý, k němuž se Jaromír utekl, poslal vyhnance nejprv do Utrechtu do vazby, ale potom r. 1013 bratrovi vydal, po čemž nešťastník na hradě Lysé žalářován byl, kdež mu obě oči vyloupány byly.

(*Thietmar. Annal. Quedlinburg.*)

Přemysl, markrabě Moravský, bratr mladší krále Českého Václava I., oženiv se roku 1233 s dcerou Oty Meranského a takto se stal svakem Bedřicha Rakouského. Od tohoto pak dal se přemluviti ke spolku proti vlastnímu bratru a bral podílu v ukrutném vpádu na Moravu na počátku měsíce července 1233.

(*Děj. česk.*)

Přemyslav, kníže Velkopolský, nejprvé na Hnězdně a Poznani (1247), potom (1249) na Kališi a Poznani, starší syn Vladislava Odoniče, žádostiv jsa i zemí bratra svého Boleslava, knížete Velkopolského na Hnězdně, uvrhl ho do vězení roku 1251, z něhož jej však k prosbám duchovních i světských pánův r. 1253 propustil, postoupiv mu Kališe a Hnězdna. (*Baczko.*)

Císař *Rudolf II.* (1576—1612), byl i na bratrovce Ferdinanda příliš zanevřel, nežli aby některému z obou přál obdržeti někdy po sobě samém království Českého. Umyslil si tedy dopomoci k němu arciknížeti Leopoldovi, an vládl biskupstvím Pasovským a Štrasburským. Tomu byl nejvíce láskou naplněn, poněvadž on samojediný nepodepsal rodinnou smlouvu vídeňskou, proti němu od Matyáše sosnovanou a uzavřenou. (*J. Desolda Blahověst 1867.*)

R. 1393 povstal proti Václavu IV., králi Českému, vlastní bratr *Sigmund*, přistoupiv k Jednotě panské a povždy nebratrsky k němu se choval.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Roku 1400 za dob nepokojných *Sigmund*, bratr krále Českého Václava IV. a Jošt nedbali leda o své osobní prospěchy. Nebezpečí ani potupa rodu jejich nebyly jim překážkou, aby neobořili se opět válkou proti Prokopovi.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Sigmund dal r. 1402 vlastního bratra Václava IV., krále Českého zatknouti ve Králově Dvoře u sv. Benedikta na Starém Městě pražském i vésti odtud na hrad pražský a tam ostříhati pilně a konečně pro větší jistotu do věže tamtéž vsaditi.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Roku 1177 svadili se z neznámých příčin bratří *Soběslav II.*, kníže Český (1173—1178), a Oldřich tak silně, že Soběslav Oldřicha jal a do těžkého vězení uvrhl, ačkoliv právě ten Oldřich byl toho před čtyřmi lety největší příčinou, že Soběslav z Přimdy na svobodu byl propuštěn. A Oldřich snad ve svém vězení zahynul, neboť dále nižádné zmínky o něm více se neděje.

(*Zap. Čes. mor. Kronika.*)

Když léta 1124 Volodar, kníže Haličský, zemřel, rozdělili se synové jeho *Vladimírsko* a *Rostislav* o zemi oteckou. Avšak již roku 1126 znepřátelili se a bojovali proti sobě, až je velký kníže Polský smířil. (*Karamsin. Děj. Ruské.*)

Vladislav II., král Český a Uherský, vytáhna po novém roce 1491 v nejkrutší zimě z Budína přes Jager ku Košicům, nabízel bitvu svému bratrovi Janu Albrechtovi, Polákovi, jenž vpadl s vojskem do Uher, aby sám se stal králem Uherským. Všaktě k ní nepřišlo, nýbrž k pokojnému smluvení v poli u Košic dne 20. února, načež se Jan

Albrecht vrátil do Polska. Avšak Vladislavův neupřímný bratr Jan Albrecht, dověděv se o nebezpečné nemoci svého bratra, hned v měsíci srpnu 1491 zas vojensky do Uher vpadl, aby po očekávané jeho smrti hned Uherského trůnu zmocniti se mohl. Teprv když v bitvě blíže Košic 1. ledna 1492 na hlavu poražen a zajat byl, vzdal se nárokův na trůn Uherský a propuštěn jest na svobodu do Polska.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

R 1475 vdávala se Hedvika, sestra *Vladislava II.*, krále Českého, za vojvodu Jiřího Bavorského seděním na Landshutě. I psal Vladislavovi otec jeho Kazimír, král Polský, aby na tu svatbu jel, že sám celý náklad na tu cestu jemu zaplatí; psal i císař Bedřich III., který sám také do Landshutu přijel, slibuje Vladislavovi, že mu tam podá žádané regalie království Českého; domlouvali mu všickni přátelé, aby neobmeškal oslaviti sestřin sňatek přítomností svou — a Vladislav nedbal a nikam nejel.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Roku 1433 byl velký kníže Litevský Svidrigailo od svého bratra krále Polského *Vladislava* z Litvy vyhnán.

(*Zap. Česk. mor. Kr.*)

Vratislav II., kníže Český (1061—1092), špatně se choval k bratřím Spytihněvovi a Jaromírovi. Vdovu onoho, Idu Witinskou, vyhnal ze země i s dětmi a zmocnil se statku jim od otce pozůstaveného; děti ony, v cizině vychovány byvše, potom od Čechův téměř zapomenuty jsou a byloť jim potřebí mocné přímluvy papeže Řehoře VII., aby jen jakous takous náhradu obdržely. Jaromíra pak nechtěl ustanoviti za biskupa Pražského, nýbrž dvorského kaplana Lanece.

(*Fr. Palacký. Děj nár. Česk.*)

Boleslav Ukrutný, jinoch pánovitý a smělý (936—967), měl poslušen býti staršího bratra sv. Václslava i knížete svého, avšak jakoby pánem byl a nikomu nepodlehlým, jal se všeliké žádavy a nátisky činiti lidu svému, až konečně dne 28. září 935 sám u chrámu ve Staré Boleslavi seknul Václslava do hlavy, aby ho zabil, načež ho služebníci jeho Česta, Týra i Hněvsa dobili.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

R. 1619 *Bedřich Ignác Častaldra*, pán na Vysoké, roku 1619 v Tochovicích svého vlastního bratra Viléma bodením v pravý bok zavraždil.

(*Aug. Sedláček. Hr. a zám.*)

Byli dva bratří: *Hlasivec* seděl na tvrzi nemojovské a bratr jeho na Božejově. Nemilovali se jako bratří, nýbrž potýkali se spolu jako ti nejhorší nepřátelé. Hlasivec na oko se smířil a na důkaz toho bratra k sobě pozval, aby prý nepřátelství dosavádní dokonce mezi nimi uklizeno, bylo a potom jen bratrská svornost panovala. Nežli však bratr přišel, dal nedaleko od tvrze vysokou hranici z ostrví, roští a souší naházeti a v ten čas, když vesele spolu kvasili, zapáliti. Když záře hořící hranice stěny ve světnici osvěcovala potrhl sebou Hlasivec na své stoličce a vykřikl. Tu slyše Božejovský a ulekán jsa najednou září, skočil k oknu, aby uzřel, co se děje. Ale na to jen Hlasivec čekal. Přiskočiv za bratrem k oknu spěšně jej uchopil a z okna do příkopu svrhl.

(*Aug. Sedláček. Hr. a zám. d. IV.*)

Jan Zahanský přepadl a zajal roku 1472 bratra svého Baltazara a u vězení jej umořil.

(*W. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.*)

Léta 977 táhl *Jaropluk* na Olega, bratra svého, na zemi dřevskou, i vytáhl Oleg proti němu, a zřídili pluky své; a když oboje pluky vedli spolu bitvu, porazil Jaropluk Olega a tu na útěku shodili také Olega s mostu do rokle, kdež zahynul. I všed Jaropluk do města Olegova, přejal vládu jeho. A podobně posadil Jaropluk v Novohradě, odkudž druhý bratr Vladimír z bázně utekl za moře, náměstky své a byl sám jediný v Rusi panovníkem.

(*Nestorův Letopis ruský.*)

Krakus, starý král Polský, měl dva syny. Mladší ze synův, tolikéž *Krakus* zvaný, zavraždiv staršího, zmocnil se panství, byl však vyhnanstvím trestán. Ke cti a památce starého Kraka založen Krakov. (*Kadlubek. Kron. pol.*)

Svatopluk sedl roku 1015 v Kyjevě po otci svém a pojal úmysl Kainův a dal bratra svého Borise, muže velmi zbožného, zavražditi. Podobně usmrtil i druhého bratra Gleba

(*Nestor. Letop. ruský.*)

4. Sestry.

a) Hodná bratra podporuje.

Dne 22. září r. 1253 zemřel král Český Václav I. Nejvíce smrti královy litovala a oplakávala sestra jeho bl. *Anežka*, abatyše klarisek u sv. Františka; jakkoliv i Václav svým nepořádným životem v posledních letech asi mnohý zármutek působil, nepřestávala k němu lnouti upřímnou láskou sesterskou. (*Děj. česk.*)

Albrecht Rakouský velmi urazil krále Českého Václava II. A tu roku 1293 žádali nespokojení Rakušané s Albrechtem, aby král Václav ve vládu Rakouska se uvázal. A tak by se asi bylo i stalo, kdyby *Guta* Habsburská, choť Václavova a sestra Albrechtova, bratrovi ku pomoci nepřišla. I prosila manžela a dopsala Albrechtovi, aby se Václavu pokořil a za odpuštění žádal. Albrecht se vskutku velmi před Václavem pokořil, kterýž ho s Rakušany smířil. (*Děj. česk.*)

b) Zlá ubližuje, vraždí.

Anna, manželka Jindřicha Korutanského, krále Českého (1307—1310), sama ze závisti a nenávisti tak daleko se zapomenula, že sestru před tím vroucně milovanou Elišku netoliko doma i vně nestoudně pomlouvati, ale také o život jí ukládati dovolila. Jednou Elišce podáno i jedu. Obávalať se Anna sestry Elišky, aby snad zasnoubena vládu v Čechách nenastoupila, což se i roku 1310 stalo, kdež manžel Eliščin Jan Lucemburský uveden na stolec Český.

(*Fr. Palacký. Děj. národa Česk.*)

Dne 18. listopadu 1618 za povstání stavů Českých zemřel *Albrecht Jan Smiřický* ve stavu mládeneckém, horlivý účastník odboje stavovského, jsa prý dle jistých zpráv otráven od své vlastní sestry Markéty, ježto byl pánem nesmírného jmění.

(*Ant. Gindely.*)

Rouhání.

1. Proti Pánu Bohu.

a) Jest hanebné.

Václav Hodovský, farář v Tachlovicích, přijel v květnu 1585 do vsi Zbuzan, aby si tam dal vozík okovati. U kováře *Jana Školy* sedl s koně a s ním o vozíku rozmlouval. Sotva že farář potom na kůň vsedl, ihned kovář v rozličné hanění proti Bohu, vrchnosti a právu se vydal, pozdvihnuv oči k nebi přísahou se zavazoval, „poněvadž praeláti kostela pražského (t. j. kapitola u sv. Vita) ne od císaře, papeže, biskupa, praelátův lidí smrtelných, ale od samého Boha poslaného muže sv., pravdu Boží vyznávajícího (t. j. kazatele protestantského), který na Krtni a Řeporyji posluhuje, za faráře do Vořechu přijíti nechtějí, že on kovář takový kostel na Vořechu, na kterýž ani císař, ani papež, biskup, praeláti, ti pivovarníci, nic nepřidali, sám svou mocí zbořiti dáti chce.“ Načež mu farář Hodovský odpověděl, „že kdo kostely bořiti a vrchnosti protiviti se chce, bývá proto ztrestán.“ Těmi slovy popuzený kovář kůň faráři zastupoval, hanlivě láti počal a pěstí pozadu faráře udeřil, načež i na náves vyběhl a pokřik činil, že se lidé sběhli, při tom farářovi šelem, zrádců, jednušek (že pod jednou způsobou přijímání podával) nadával. Když pak jej farář napomínal tu kovář, maje konev piva v ruku, jí farářovi mezi oči vlil, jej s koně strhnul, konvicí i pěstí bil, škrtil, kolena na prsa tlačil a těmito slovy, pokaždé faráře udeřiv, mluvil: „Tu máš, šelmo, zrádce, jednuško, moc císařskou, tu máš moc papežskou, moc biskupskou moc praelátskou.“ I ačkoliv jej farář pro Pána Boha a spravedlnost Boží prosil, aby nad ním moci neprovozoval, kovář, nepřestal jej bíti. Vidouc to Marta Ottová, paní zbuzanská, poslala služebníka svého, poroučejíc aby kovář od svého předsevzetí upustil. Ale on na to nic nedbal, až konečně ouředník paní

zbuzanské přišedší téhož Jana Školu od faráře odtrhl, farář pak své stlučení a okrvění paní Ottové ukázal a doma delší čas léčiti se musel, velikou bolest v hlavě a na prsou maje a od toho dne chřadnouti počal.

(Klem. Borový. Martin Medek.)

b) Trestalo se zákony světskými i smrtí.

Mezi články, které sněm český nově zvolenému králi Českému *Ferdinandovi I.* r. 1526 ku stvrzení předložil, byl i tento: „Žádné rouhání proti velebným svátostem, proti Matce Boží a proti Svatým, aby se od žádného netrpělo." *(Jan Beckovský. Poselkyně.)*

V měsíci červnu roku 1624 vydán jest za císaře Rakouského *Ferdinanda II.* i tento zákon:

„Kdoby pronesl rouhavá slova o Bohu, blahoslavené Panně Marii, o světicích Božích, obřadech církve katolické, o císaři a jeho rodině, ztratí statek ano i hrdlo."

(Jan Beckovský. Poselkyně, díl II.)

V instrukci panu *rychtáři kangkovskému* v XVIII století vydané nachází se také: Nejprve bude povinen všelikteraká přísahání, hromování, zlolání a proti Pánu Bohu všemohoucímu i Jeho hrozným zápověděm jména Božího nadarmo užívání, buďto v domích anebo v ně z domu přetrhovati a kteříž by v tom postiženi byli od něho, anebo od jiných žalováno bylo, ty skutečně bez rozdílu a osob přijímání, tak aby se jiní báli, trestati.

(Čas. česk. Musea. 1847.)

V městě Roudnici roku 1567 měšťan *Eliáš Lieb* dopustil se přečinu takového, že znamení sv. Kříže veřejně potupil. Arcibiskup Antonín Brus byv od císařských místodržících tázán, jaká pokuta by se pro ten přestupek uložiti měla, tuto odpověď dal: Aby týž Eliáš několik dní byl ve vazbě ponechán, pak aby koupil dva neb tři kusy sukna a to na ošacení lidí chudých; posléze, aby o čtveru suchých dnech v kostele klečeti a jistý počet žalmů se modliti byl povinen.

(Kl. Borový. Ant. Brus z Moheln.)

Když r. 1421 proti ohavnému řádění chátry lepší měšťané v Praze se stavěli, usnesli se konečně staroměstští konšelé, opříti se rázněji dalším výtržnostem. Když za tou příčinou osobně ku Kartouzům se ubírali, potkali se na mostě s jedním prostopášníkem, jakýmsi koželuhem *Maříkem* z Nového Města, kterýž přicházel odtamtud, oblečen jsa v mešní roucho, uloupené v klášteře, ve kterém na potupu některé kejkle provozoval Konšelé dali jej zatknouti a pro toto rouhání hned mečem stíti.

(Fr. Ekert. Posv. m. kr. hl. m. Pr. 1884.)

Kdoby Bohu se rouhal, měl mu dle práva *Soběslavova* (II. 1173—1178) jazyk býti uřezán.

(W. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.)

c) Dochází Božího trestu.

Ve vsi *Bystřici v Srbsku* řádilo v červenci r. 1891 velké krupobití, jež na polích a vinohradech velikých nadělalo škod. V téže době shromážděno bylo mnoho sedláků v obecní hospodě, rozmlouvajíce o tom neštěstí. Mnozí z nich klnuli svatým a čarodějnicím; svatým proto, že nechránili polností, čarodějnicím, že to zlé povětří způsobily. Nejvíce zuřil hospodský, klnul Bohu a zvolal: „Nyní budu střílet na Pána Boha pak bouře přestane." Na to vzal pušku a postavil se přede dvéře, aby do nebe střelil Přítomný zvědavý cikán následoval hospodského, zdali hrozbu skutečně splní. S hrozným zaklením nadzvihl hospodský pušku. V tom sjel blesk podél hlavně namířené pušky, hrozný rachot hromu zaduněl, omámiv všechny přítomné; hospodský a onen zvědavý cikán, který vedle něho stál, leželi mrtvi na zemi, z ostatních nebyl nikdo raněn. *(Hann. Cour.)*

Když roku 1883 z jara bylo velké sucho, pořídily některé nábožné matky v jedné *české obci* pěknou lucernu, daly ji upevniti na svatý kříž v obci se nalezající, rozsvěcovaly v ní každého večera lampičku a shromáždivše se každého večera u kříže, konaly vroucně svou pobožnost za udělení deště od Pána Boha. To nelíbilo se některým tamějším helvetům a proto se jak o lucerně, tak i o večerní modlitbě s pohrdáním vyjádřili. Jedné noci lucerna se ztratila, někdo ji s kříže odšrouboval a jeden helveta se na to jaksi se smíchem vy-

jádřil: „Vida ten Kristus má dvě ruce a přece si nechal lucernu tu ukrásti.“ — Na to ve žních nalezena jest lucerna ona rozšlapaná a pohozená ve pšenici. Když se na to mlátilo obilí strojem, přišla ruka onoho rouhače helvety do mlátícího stroje a byla mu utržena a on na to odvezen byl do blízkého města do nemocnice milosrdných sester, kterým dříve zdráv jsa nemohl ani na jméno přijíti Když se za nějaký čas vrátil z nemocnice, tázal se ho jeden tamější soused, před nímž ona rouhavá slova proti Kristu Pánu byl vyřknul: „Poslouchejte vy, vy jste měl také dvě ruce, jako ten náš Kristus Pán na kříži, proč pak jste si tu jednu nechal utrhnouti?“ Na to arcit rouhač onen zůstal odpověď dlužen. Bylo sice pátráno už dříve po zloději lucerny, ale nic se nemohlo jistého vypátrati; jenom z toho nápadného trestu se soudí všeobecně, že lucernu onu asi nikdo jiný nevzal, nežli onen tak nápadně potrestaný rouhač. (*Čech.*)

V městečku Kvasicích stojí velký cukrovar. Roku 1883 pracovalo tam třinácte dělnic zaměstnaných praním řepy. V noci před svátkem sv. panny Barbory zuřila velká vichřice. Dělnice byly netrpělivy, ano mnohé proklínaly i chudobu, že se kdy v ní narodily. *Barbora J.* z vesnice Karolinova dívka asi 21 let čítající zvolala: „Když ta práce má býti taková, to by mne mohl čert vzít.“ To bylo hrozné rouhání. A co se stalo? Než nastojte, brzy na to klesla dívka tato náhle pod okapem střechy na zem, raněna jsouc slabou jen mrtvicí. A tu bylo křiku, pláče, když se do vnitř továrny odnášela. Ležela tu na dlažbě ta, která před chvílí rouhavá slova jazykem svým pronesla; ten jazyk již jest zamknut pevně zdravými zuby. Toť bylo divadlo hrozné. I zavolán lékař, přítelkyně ji opatrovaly až do rána. Zatím se poslalo pro její rodiče, kteří přišedše strašně naříkali. Konečně nebohá otevřela oči a napotom odvezena jest domů, kdež zaopatřena jest na svátek patronky své sv. Barbory. A hle, Bůh sám to řídil; za několik dní přišla opět do práce, ale jiný převrat se s ní stal. První slovo její bylo, kteréž pronesla k přítelkyni: „Prosím vás, povězte mi, jak se mám zpovídati, půjdu brzo ku sv. zpovědi. Vskutku šla hned ráno a od té doby přistupuje často ku stolu Páně, chodí do práce a zdráva je, jako před tím; ale málo ji kdo vidí veselou, ona je vždy smutna.

(*Marie Skopalova. Anežka 1888.*)

V *D.* na Dunaji v Rakousích hráli mladíci v kuželky. Když velká bouřka přicházela, prosil je hostinský, aby ode hry ustáli, šli do světnice a se pomodlili. Než jeden z nich začal se rouhati, řka: „E, co; ti tam nahoře hrají také kuželky.“ Ale sotva že to pověděl, veliký blesk poděsil všecky a rouhač ležel na zemi, bleskem zabitý. Což se stalo na začátku měsíce června 1874.

(*Škola Bož. Srd. P.*)

Léta 1578. Za Jičínem blíž města Lomnice nad Novou Vsí v čas žně *Jan Horký* žal s jinými žito na poli a když chtěl snop s povřislem zavázati kleče na něm, tuze zahřmělo, i vzkřikl on: „Udeř, udeř a nechyb se!“ Sotva to dořekl, od hromu, na tom snopě kleče, zabit byl. (*J. Beckovský. Poselk.*)

V Tlamačově byl znám nádeníkem *Josef Hosaja* jako opilec. Dne 22. února 1876 pustil se v hospodě mezi sobě rovnými do rouhání se Bohu, chlubě se, že o Boha nestojí, že Ho nikdy potřebovati nebude Sotva čtvrt hodiny na to vyšel z hospody, šel po mostě dobře ohraděném a ne nebezpečném, když náhle jako nějakou mocí stržen padl do rozvodněné Moravy a ve vlnách utonul. Boha se zříkal, Bůh ho opustil. Celá ves viděla v tom náhlý soud Boží.

(*Škola Bož. Srd. P.*)

Léta 1194. *Kazimír*, kníže Polský, vedle starodávného obyčeje, na den sv. Floriana chudým lidem slavný učinil oběd. Nazejtří pak sezval mnohé pány polské a s nimi vesel jsa slavně hodoval. V tom přihodilo se, že jest on Kazimír, divné a posměšné i nekřesťanské pohádky biskupům o nesmrtelnosti duší lidských vydával, že by duše z těl lidských vyšlé živy býti měly, radovati se aneb pekelnou muku trpěti, z toho velký posměch činil. Při tom hodování první truňk přijav maličko se napil a hned se převrátil a umřel.

(*Hájek. Kron. česká.*)

Ve vsi *Krchlebích* blíž Jeseníka u jedné vdovy mlátili dva mlatci, a

když nejvíce hřmělo, jeden z nich hromoval a zlořečil, že se mu dlouho svačina nedává. Druhý mlatec trestal ho a napomínal, aby taková slova nemluvil, ale on tím více lál a řekl: „Přál bych si, aby mne hrom zabil, budu-li více dnes, nebo zítra mlátiti.“ Sotva to dořekl, když v tom hrom udeřil a dosti daleko ven ze stodoly ho vyhodil; stodola na to shořela a s ní tři dvory. Což se stalo roku 1570.

(*Jan Beckovský. Poselkyně, díl II.*)

Ve vesnici *R.* byl pohřeb. Doprovázeli k hrobu jedinké dítě jednoho statkáře. Ani rodiče naříkali a hořce plakali, pravil jeden otec šesti dítek: „Proč pak raději nám některé z dítek nezemřelo? Na někoho si Pán Bůh nevzpomene.“ Žena jeho ho za to kárala, poukazujíc, že mají statek, a že s pomocí Boží také všecky dítky zaopatří. Zatím po nějakém čase roznemohl se nejstarší syn onoho rouhače a zemřel a pak dcera, až mu všecky dítky zemřely a nezůstalo ani jedno. Tu poznal otec trestající ruku Páně a prosil Boha za odpuštění, že se Mu rouhal. Jak rád by byl nyní zemřelé dítky k životu vzbudil z hrobu, jak rád by byl pracoval a otcovsky o ně se staral! Ale bylo již pozdě. (*J. K. Hraše.*)

Mladý *sedlák z S . . .* na osadě S . . . byl pijan a při tom trochu nadutý a nafoukaný pro jakés takés jměníčko. Jednou popíjel statečně v hospodě. Jsa již hezky podnapilý prochází se po hospodě sem tam, mrská nohama ku předu a samolibě pohlíží na své zánovní boty, pěkně vyleštěné, a usmívaje se ironicky praví a chlubí se, řka: „Pán Ježiš chodil bos, a já — já mám boty jako kavalír.“ Hrdopýšek nenadál se, že bude brzo konec jeho kavalírství. Hodně napařen opustil hospodu a pozdě večer vracel se domů. Šťastně se dostal a dovrávoral až k svému statku ve vsi, zde však u samých vrat statku, jež nalezl dobře zavřené zůstal a ráno nalezli ho tam domácí co mrtvolu. Kavalírské boty ho donesly až k samým vratům, ale smrti ho neuchránily.

(*Obrana víry. 1885.*)

Jak daleko pýcha lidská za dnů našich dospěla, že by nejraději Pána Boha s trůnu shodila a sebe naň posadila, jak známo, avšak bývá i zahanbena.

Byl jeden *statkář*, hospodář. Týž pokračoval, jakž říkával se světem, dělal novověkého osvícence. Proto všímal si i nových vynálezů v hospodářství, jako strojů, hnojův a t. p. a rolníkům je při schůzích vykládal a proto od nich pokládán jest za osvíceného rolníka.

Stalo se, že jednou ve schůzi vykládal zase rozum svůj. A tu mluvilo se i o řepě. Ale bylo zle, nepršelo a řípa podesýchala, s pole se tratila a rolníci ne bez starosti pohlíželi do budoucnosti. Mnohý potichu vzdychal, aby Pán Bůh žádoucího deště udělil; ale nahlas toho neřekl, aby se mu osvícenec a jeho stoupenci nevysmáli co člověku zatemnělému.

Rolník pokrokář tu pravil: „Aj což, Pána Boha za dnů našich již nepotřebujeme; což nám Pán Bůh pomůže? rozum a příroda! To je všecko; nemáte vody v řece, struhách, náhonech, ve studních? nemáte strojův lehkých a přiměřených? toť třeba jen trochu práce, naplňte stříkačky vodou a stříkejte; toť můžete dělati denně; což budeme čekati a snad jako báby plakati a naříkati? což nezalíváte také zeleninu a jiné byliny a neroste-liž všecko?“

Takto mudřec osvícenec vykládal moc i moudrost svou; ale sedláci vrtěli nevěřivě hlavou a neměli jaksi důvěry k té jeho novověké, hospodářské praktice. Lišilať se velice od moudrosti a zkušenosti otcův. Věděliť, že deštíček, jejž Bůh sesílá, je nejlepší; Pán Bůh, že umí nejlépe zalévati a tudíž s náboženskými povzdechy hleděli k nebesům a mnohý z nich vroucněji než dříve, doma se modlil.

Ale náš osvícenec nečekal na Pána Boha, aby ukázal, že je ve všem napřed a ve všelikém pokroku prvním, vzal stroje, naplnil lejty vodou, zapřáhl a hajdy se stříkačkou na pole a kropil a kropil a zaléval dost a dost a Pánu Bohu a hloupým lidem se smál. Ale co se stalo? Horkem slunečním rozehřátá a nyní studenou vodou skrápěná řepa podpařila se a byla-li dříve špatná, tratila se ještě více, hynula, až téměř nic na poli nezbylo; kdežto rolníci, kteří deštíčku vyčkali, hojné a krásné

řepy měli. I vzpomněl mnohý z nich moudrosti a rady hospodáře osvícence; viděl, že ne všecko, co novověkou moudrostí se hlásá, dobré jest a ve víře otcův jen více se utvrdil. Onen pak neminul se se škodou a u mnohých s posměchem.

„Nechtějte se mýliti, Bůh nebývá posmíván.“ (Gal. 6. 7.)

(*Boh. Hakl. Blahověst. 1883.*)

V obci *Štichovicích* u Manětína byla pouť na den sv Petra a Pavla. K večeru se strhla hrozná bouře, blesky se křižovaly takřka neustále, tak že bylo hrozno, obzvláště letos (1885) z těch častých případů nebezpečných. V hostinci Š. hrála hudba a basista vyšel před dům právě v největší bouři a zároveň tam stálo několik občanů, jelikož odstrojovali koně od vozu. Tu počne zmíněný hudebník: „No, no, bratříčku, jen tak nerachoť, dnes nás nech na pokoji a jdi na horu do Němec, my chceme býti dnes veseli.“ Jeden z přítomných jej napomenul, aby nežertoval s Pánem Bohem, a on zas posměšně na to: „My jsme švagři a on mne poslechne a přestane bručet, já se nebojím“ atd, podobné řeči vedl, tak že všichni odešli a nechali jej o samotě. Ráno šel od muziky do svého domova do Tatína okr. Plzeňského. Večer spokojeně lehl do postele, kde spalo v prostřed děcko a na druhé straně manželka. V noci se strhla bouře, blesk uhodil do postele a zmíněný hudebník byl mrtev, děcko i manželka zůstaly na živu. Ti, kdo slyšeli rouhání toho nebožtíka, říkali, že Pán Bůh nebývá posmíván. (*Obrana víry 1885.*)

Mlynář *T.* z L. v Rakousích šel roku 1835 za dlouho trvajícího sucha v neděli dne 18. července místo do kostela do hospody a tu odvětil na otázku, jak se mu vede: „Špatně! nemohu mlýti, Pánu Bohu voda došla“ Asi za hodinu přitáhlo černé mračno a tu napadlo mlynáři, že musí domů, aby mlýn proti vodě opatřil. Na polovici cestě spustila se průtrž mračen a voda unášela jeho chlév, ano i jeho děcko v kolébce, kteréž bylo zachráněno. Šťastně se ještě zachytil mlynář haluze vrbové a teprv kdy vody opadlo, navrátil se domů. Koupelí bezděčnou přitáhl si nemoc těžkou a když se zase pozdravil, neopomenuli čtveráci se ho tázati: „Mlynáři! má Pán Bůh ještě dosti vody?“ (*Škola Bož. Srdce P.*)

V *Tyrolsku* pravil kdos k muži, jenž právě k jídlu zasedal, dle způsobu té země: „Požehnej ti Bůh!“ načež tento odvětil: „Není zapotřebí, aby mi ho žehnal, až budu míti hlad, uvařím si ho zase.“ Ale zatím se muž ten rouhavý rozstonal na žaludek a tu nemohl téměř ničeho požívati. Takto žil několik měsíců, až konečně celý vyschlý zemřel. (*Ze života.*)

Vilém Zajíc z Valdeka, mocný pán český, vjel r. 1308 do ohrady kláštera zbraslavského. Z vojska vida jistý důstojník klečeti u hrobu krále Václava II. lid v smutku a pláči, počal se mu nahlas rouhati: „Za živobytí tvého, králi, nesměli jsme loupežiti a křivditi; teď hle, v prachu spíš a hniješ, my pak dosavad žijeme a tropíme což nám libo!“ a zdvihnuv pravici udeřil kamenný obraz králův v tvář aniž přestal hanobiti panovníka, když mu byl ten políček vytal Toť náhle spravedlivá Boží pomsta rouhače ranila, že na obě oči oslepl a zůstal slepcem až do smrti (*Blahověst 1872.*)

Srbové, nechť cokoliv podnikají, vždy dodají: „Ako Bog dá!“ (Dá-li Pán Bůh!) Ptal se jednou jeden Turek svého kmotra Srba; půjde-li zítra na trh a Srb odpověděl jemu: „Půjdu, ak Bog dá!“ I dí na to Turek: „Hej, i já půjdu, ať si Bůh dá, nebo nedá.“ Ráno přijde Srb k Turkovi a volá na něj: „Nuže, kmotře, jděmež na trh!“ Ale Turek na to: „Věru, nemohu, v noci mi vlci sežrali koně.“

(*Kal. Moravan. 1864.*)

2. Proti Panně Marii.

a) Jest hanebné, trestalo se.

Při oblehání města Plzně od vojska stavovského r. 1618 nejvíce pozlobeno bylo vojsko stavovské, že Plzeňští ozbrojili nejen biřiče, nýbrž dokonce i kata a jeho holomky. *Mansfeldští* naproti tomu oblekli dřevěného hastroše a postavili jej na stráž a jindy zase odělí sochu P. Marie zástěrou a vystavili ji na terč A Plzeňští nežli pro

vzdálenost rozeznali, co by to bylo, i hastroše i sochu rozstříleli.

(Ant. Gindely.)

Manželka pána z *Reedernu* ve Friedlandu, roz. Schlicková, byla lutheránkou tak rouhavou, že brala voskové svíce od katolických poutníků na oltář Panny Marie obětované a svítila si jimi při svých večerních zábavách ku konci XVI. století.

(P. Josef Svoboda. S. J.)

Léta 1672. Byl v *Praze* židovský lékař velmi rozhlášený; ten o Panně Marii když rouhavě mluvil, do žaláře usazen, v něm půl druhého roku trval, potom za jazyk byl k pranýři přibit; na to dobře přes záda mrskán a na věčnost z dědičných zemí císařských vypověděn. *(Jan Beckovský. Poselkyně.)*

b) Dochází trestu.

Léta 1639. Dne 24. měsíce listopadu jistý voják náboženství luteránského, Sas rozený, když do kostela sv. Václava v *Staré Boleslavi* všel a obraz Marie Panny na oltáři státi viděl, hned svůj kord z pochvy vytáhl, hněvivě na oltář vyskočil a ten sv. obraz na kusy rozsekati mínil; ale dopuštěním Božím nenadále s oltáře spadl, oba hnáty zlámal a osmého dne nešťastně život dokonal.

(Jan Beckovský. Poselkyně.)

Ve vinárně města *H.* rozpředl se kdys mezi hostmi hovor o náboženství. „To jsou samé hlouposti!“ vykládá o Svatých a bohoslužbě katolické jistý na výslužbu daný důstojník. „To nejsou žádné hlouposti,“ opírá se tupiteli jeden z měšťěnínů, věrný katolík. A tak jde slovo za slovem, až podrážděný nevěrec se na souseda rozjítří a dí: „Když jste tak pobožný katolík, jděte k soše a půjčte tam Panence Marii kožich, aby nezmrzla; je teď zima.“ „Takový člověk neznabožský, který ničemu nevěří, jen se rouhá, jistě jednou vezme špatný konec,“ odpovídá s opovržením týž měšťan katolík a zdvihá se, by vyšel ze společnosti nevěrce. A bylo na čase. Rozpálený důstojník již chystal závaží od hodin, aby mrštil jím po odporujícím měšťěnínu. Jenom ruka sousedova zadržela mu ruku. — Uplynuly od té doby rychlým letem dva roky. Zas se zima vrátila a opět pod nohama chrupěl sníh. Tu z večera se před nedávnem vrací domů podnapilý důstojník. Zbloudí cestu, přijde k řece, vejde na led, proboří se, — ráno nalezli jej mezi ledem mrtvého. — Mlýny Boží melou zvolna, ale bezpečně

(K. Brodský. Blahověst 1876.)

Když Tobiáš Jan Bekr působil v Hostinném, odkudž se roku 1680 dostal za kanovníka na hrad pražský, tropil si *hostinský* jeden smích z uctivosti, kterouž katolíci k obrazu Panny Marie Sněžné chovali a objevovali Kdysi řekl úšklebně: „Zajdu do kostela, ať zvím, jestli obrázek zázračný!“ Šel hned a zevloval na posvátný obraz obyčejem nedověrných, zhýralých světáků. Ale Rodička Boží v obrazu zastřela sobě milostný obličej mrakem smutku a pustila hrůzu na rouhače. Ten se třese jako osyka; uhýbaje pomstě Boží jde zrovna k děkanu Bekrovi, zvěstuje mu divný úkaz a želí vin svých srdcem zkroušeným

(Drahé kameny.)

Léta Páně 1430 *husité* poplenivše Čechy, Moravu a Slezsko, přitrhli k Čenstochovu v Polsku, všechny ozdoby a vzácnosti chrámu a kláštera pobrali, několik mnichů bezbranných usmrtili a posvátný obraz Rodičky Boží spolu s listinou pověřující původ obrazu, odváželi. Leč daleko obraz odvésti nemohli; na místě asi čtvrt hodiny vzdáleném, kde nyní chrámek sv. Barbory postaven, tam nemohli žádnou mocí jeti v před; jeden z vojáků počal zlořečiti, svrhl sv. obraz na zemi, že se na tři části rozbil; to spatřiv jiný voják, přiskočil a počal do obrazu mečem svým sekati; po třetí vztáhl ruce, však upadl hned k zemi a zemřel; ten druhý oslepl a byl na další cestě k Slezsku taktéž smrtí stížen. Husité přestrašeni nechali obraz ležeti a jeli s ostatním plenem do otčiny své.

(Jar. Sedláček. Poutník. 1892.)

Léta Páně 1615 přišel jeden právník, úředník z Perna v Sasích obyčejně doktor *Martin* zvaný, hostem do teplických lázní. Jsa protestant, vyjel si v úterý svatodušní se svou paní a a dcerou do Marie Záře, aby se zbožným poutníkům a katolickým službám Božím posmíval; neboť pln byl před-

sudkův a nepravých ponětí a katolících. Pohoršení, jež v chrámu Páně činil, svědčilo o špatném jejich vzdělání; ale zároveň nejvýš ku hněvu podněcovalo zbožné poutníky. Když odcházeli, opovážila se lehkomyslná dceruška vzíti se stěny voskovou figurku, jež ze slibu některé nábožné duše tam pověšena byla a odnesla ji s sebou pryč, patrně pro pošklebek. Na zpáteční cestě všecko ovšem posuzováno a ač tomu nerozuměli, předmětem pošklebků učiněno jest. Nezvedená dceruška chtěla právě z voskové sošky, již byla ukradla, žerty sobě tropiti, když v okamžiku, co rouhavá slova proti Matce Boží byla pronesla, vůz se zvrátil, všickni tři se poranili, dceruška pak ruku, ve které sošku tu byla držela, a kterou ji byla ukradla, zlámala. Bědujíce vrátili se do Teplic I to vše v Marie Září vyobrazeno jest (*P. Ondřej Princ.*)

Zemřel vážený *měšťan* v jistém místě zanechav značné jmění pozůstávající v rozsáhlém hospodářství. Syn stal se pánem. Hospodařil a prohospodařil za málo let, a jmění přejaté po otci obrátilo se v žebráckou hůl. Syn sotva že odrostl metle, a proběhl několik škol stal se samostatným O Bohu málo co věděl a co věděl, tomu se jen posmíval: nevěřil v Boha, nevěřil v nic, co svatého jest. Jednou pravil ku známému v hostinci: „Držím vás za vzdělaného, ale vida vás onehdy z kostela jíti, užasl jsem, jak jste mohl před sochou P. Marie smekati, musel jsem se vám dáti v duchu do smíchu. — Co chcete od tohoto kusu kamene? Myslíte, že vám za ten kompliment na sype pytel dukátů? Já nevěřím, jako moji soudruhové na takové pletky. Mějte rozum a nedělejte se směšným.“ Ještě jinak žvastal tento neznaboh, až se onomu vlasy ježily a odpověděl mu: „Matka má učila mne znáti Krista a Jeho Božskou Matku. Dotrvám v zásadách svých a přál bych vám, byste vzýval Pannu Marii co naši ochranitelkyni a přidržel se vroucně víry katolické, neboť jste byl co křesťan pokřtěn.“

Avšak smích a rouhání zmocnilo se tohoto nešťastníka v nekonečné míře. Hospodařil, vyhledával světské kratochvíle a libůstky s druhým pohlavím byly na denním pořádku. Stal se chlípným otcem. Hospodářství klesalo hloub a hloub až tak konečně, že ani šindel z otcovského krovu jemu nepatřil. Musel vše prodati pak prodával kus nábytku za druhým, až konečně sloužila otep slámy jemu a rodině za lože. Zavrhnut byl i od svých přátel; v bídě a největší nuzotě hlady zemřel. Dítky chodí žebrotou.

Tak skončil tento mudrc a rouhač věší nadpozemské velebnosti.

(*Čech. 1884.*)

V Hr. Kr. žil před několika lety důstojník *R.* poručík, který Boha považoval za menšího pána než vojáka. Zač měl P. Marii, to nevím, ale jak ji měl v uctivosti, o tom svědčí jeho jednání. Bylo to času zimního as před 10 lety, když důstojník R. šel ještě s jinými procházkou kolem kapličky, v níž jest umístěna socha blahoslavené Rodičky Boží Marie Panny blíže vesnice T. Zastavil se u kapličky té a aby společníky své pobavil, otázal se jich: „Co soudíte, páni, nezmrzne zde Panenka Maria v těch letních šatech? Měla by si koupiti nějaký kožich“ Na to odešel jsem z Hr. Kr., a po několika letech navrátil jsem se tam opět. Jednou vzpomněl jsem si na onoho důstojníka, který se tak Panně Marii rouhal. Ptal jsem se, kde je, že není nikde k spatření a dostal jsem za odpověď, že se utopil. „A jak?“ táži se, „zoufal si?“ Ne, zněla další odpověď, ale šel večer z T. do Hr. Kr., a aby nemusel na most, namířil si přes řeku po ledě. Byly veliké mrazy toho roku, tak že mohl přejíti přes řeku, kdo chtěl. Bylať celá zmrzlá. Na neštěstí ale byl od rybářů ve dne vysekán na řece větší otvor, o němž důstojník nevěděl a když naň vstoupil, slabý led prasknul a on se dostal pod led. Pomáhal si ubožák, jak mohl, ale nebylo nic naplat. Utopil se a když ho vytáhli a na márách odnášeli, tak promrzl, že byl tuhý jako kost, ač měl pod vojenským pláštěm teplý kožíšek. Proč právě v zimě se utopil a proč v kožíšku tak ztuhnul?

(*Obrana víry. 1885.*)

Mossoczská obec oslavovala korunovační jubileum r. 1892 střelbou z hmoždířův, jež prachem plnil jakýsi vůbec bohopustý výrostek *Skala*. Při šestém

hmoždíři pravil, že zátka z tohoto zvláště „dobře“ nabitého hmoždíře jistě rovnou trefí — Pána Boha v nebi a srazí Jej dolů na zem. Sotva že tato slova výrostek dořekl, aniž doutnák na pánvičku přiložil, tu roztrhl se hmoždíř a výrostek místo Pána Boha — sám již leží na zemi těžce raněný. Výrostek totiž mluvě, z úst hořící doutník upustil na pánvičku „dobře“ nabitého hmoždíře, jehož trosky výrostka pak tak zranily, že za krátko zemřel.

(*Budap. Hirlap.*)

R. 1610 zaslíbil se jistý slepý muž z *Tachovic* obrazu Rodičky Boží v Marie Září. Dal se sem dovésti a když byl k Bolestné Matce Boží velmi vroucně se modlil, a za navrácení zraku byl prosil: stalo se, že prozřel tak, že cestu zpět bez vůdce již konati mohl. Když se byl domů navrátil, tázal se ho soused, protestant, zdali již vidí? Odpověděl: „Díky buďtež Bohu a Marii, Blahoslavené Panně, vidím docela dobře.“ — „To jsem rád,“ pravil rouhač protestant, „to tam povedu také svého slepého koně, aby prohlédl.“ A skutečně; vzal svého slepého koně, přišel s ním do Marie Záře a vodil jej, katolikům na velké pohoršení, kolem chrámu Páně. A hle, kůň prozřel, ale rouhač na místě oslepl a tak podán důkaz, že všemohoucí Syn Boží ze sebe a přesvaté Mateře své posměch si tropiti nedá. (*P. Ondřej Princ.*)

Když roku 1632 nepřátelé chrám v *Marie Září* drancovali: strhl jeden z nich soše Matky Boží hedvábný závoj s hlavy, rouhavá pronášeje slova a jako by byl, kdo ví, jaký hrdinský kus vyvedl, opásav se jím, kráčel k ležení zpět. Ale nedošel daleko; trestající ruka Boží brzy stihla jej; zešílel a tak zuřil, že okovy spoután býti musil. Ale ani to nepomohlo; a soudruhové jeho nemohli si jinak pomoci, než že jej nedaleko Teplic zastřelili.

(*P. Ondřej Princ.*)

3. Proti Svatým.

Dochází trestu.

Když roku 1741 za císařovny Marie Terezie vojsko ze Sas, Bavor a Francouzska vtrhlo do Čech a do Prahy, kdež Karel, vévoda Bavorský, dal se prohlásiti za krále Českého: ležela část vojska saského v Dlažkovicích u Litoměřic a s vojskem též polní kazatel lutheránský. Katolíci dlažkovičtí byli horliví ctitelé sv. *Jana Nep.*, každý večer u jeho sochy se scházeli, jemu ke cti lampy rozsvěcovali a zpěvem i hudbou sv. mučenníka oslavovali. Tomu se onen pastor čili kazatel protestantský posmíval, řka: „Vy papeženci jste přec blázni, klaníte se dřevu a kamenu; já jsem víc, než to, čemu se tady klaníte; to je kámen, já však jsem živý člověk; rozsvěťte mně také lampy.“ U večer téhož dne vyšel pastor na dvůr u onoho sedláka, kdež byl ubytován; hospodář mu chtěl posvíti, avšak pastor si svíti nedal. Uplynulo již skoro celé půl hodiny, pastor se nevrací; tu hospodář s jedním vojákem saským vzali světlo a vyšli na dvůr; volají, hledají, ničeho neslyšíce po celém dvoře patrají; a ejhle! co tu spatřili? Pastor ležel na hnojišti mrtvý; byl obličejem padl do hnojivky a se utopil. Katolíci považovali smrt jeho za spravedlivý trest, jejž naň seslal Bůh za to, že se rouhal svatým jeho mučenníkům.

(*Klem. Borový. Sv. Jan Nep.*)

Léta 1584. Pana Alše neb Alexia Chanovského ve vesnici Hradišti na den sv. *Martina*, v den zasvěcený, své postoly sedlák prtoval (boty neb škorně opravoval) a napomenut byv, aby to v svátek sv. Martina nedělal, odpověděl: „Svatý Martin jistě moje boty sám opravovati nebude.“ Sotva ta slova rouhavá vyřekl, hned nenadále oko jedno svým šídlem propíchl.

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

U vigilii před svátkem přenešení sv. *Václava* 3 března 1338 rozprávělo spolu několik mužů řemesla střeleckého i pravili. „Zítra budeme slaviti svátek sv. Václava, patrona našeho.“ Mezi nimi byl však jeden Němec kterýž hned rouhavě ozval se řka: „Toho selského svátku nebudu slaviti.“ Však hned, jak tato slova pronesl, oněměl jest a na všech smyslích oslábnul; z čehož všichni, kteří jej byli slyšeli, zděsili se. Druhého dne ve svátek přenešení sv. patrona, vzali tohoto němého soudruhové jeho, přivedli jej ke hrobu

sv. Václava v kostele pražském, položili jej na zem rozpjatého v podobě kříže a modlili se za něj o milost. Tu když konečně přinesena jest hlava sv. Václava a postavena jemu na hlavu, vzkřikl jest najednou velikým hlasem, jako by jej něco udeřilo a hned mluvil a zdráv byl jako před tím, vyznal svůj hřích a litoval jeho velice. Od té doby Němci pražští měli svatého dědice českého ve větší vážnosti než prvé, opovrhovavše jím, jakožto z druhého národu pošlým.

(*Beneš z Weitmile. Tomek děj. m. Pr.*)

Léta 1463 Zdeněk Kostka, kterýž byl mincmajstrem, svolav mincíře a přejiře na Vlaský dvůr na Horách Kutných na den sv. *Vavřince*, rozkázal jim hned peníze dělati. A oni pravili, že na ten den nebudú dělati, protože jest sv. Vavřinec veliký mučedlník Boží a že chtí jeho den ctíti a světiti. A on rozhněvav se, lál jim hanebně a při tom zlořečil Pánu Bohu a sv. Vavřincovi slovy hanebně důtklivými. V tom udeřil hrom a jej Zdeňka tu mezi všemi hrozně opálil, kterýž od toho úrazu a opálení šestý den umřel a v sedleckém kostele při zdi pochován.

(*Hájek. Kron. česk.*)

4. Proti víře.

Jest hanebné, dochází trestu.

Za času arcibiskupa Pražského Martina Medka (1581—1590) vešla protestantka paní z *Maštova* kdysi do katolického chrámu michelsdorfského, vzala na sebe rochetku a štolu, knihu obřadní pak do ruky pojavši postavila se před oltář a posměšně počala zpívati: „hé, hé, hé, hé;“ načež spolu s Evou, dcerou šlechtice Volfa Hazlauera, obešla oltář poskakujíc a tančíc, při čemž obě zpívaly: „čum, čum, čum, čum, prle čum.“ Spatřivši ciborium otázala se paní, co je to a když jí odpověděli, že se tam nalezá nejsv. Svátost zvolala: „Aj jak malomocného Boha mají ti papeženci, že se jim uzavírati nechá.“ Po té spatřivši na oltáři obraz sv. Jakuba, zvolala: „Aj, ty milý Jakube, jáť se domnívala, že jsi v nebi a ty zatím jsi tuto.“ Zlobila se, že jedna žena P. Marii, na malém oltáři závoj darovala. Kéž prý by raději závoj prodala, anebo nějaké žebračce jej darovala. (*Klem. Borový. Martin Medek.*)

O hrozném požáru cirkusu v *Berdyšově v Rusku*, v němž na sta lidí zahynulo, den před tím oznamovaly velké plakáty: „1. ledna 1883 bude se provozovati představení posledního soudu přísně podle Písma sv.“ To lákalo; cirkus byl nabitý. Představení počalo, ale obecenstvo neuspokojilo, očekávalo něco velkolepějšího. Viděti bylo slunce a některá nebeská tělesa. Pravě se mělo slunce zatmíti, a nastati soud. Ten vskutku nastal. Vyšlehl plamen a za čtvrt hodiny byl cirkus i se sty diváků dle Písma sv. „stráven ohněm“.

(*Čech.*)

Jednou kázal sv. Josafat Kuncevič, arcibiskup Polocký, mučenník, apoštol Rusínů († 1623), proti roztržce církevní jednoty a ráznými slovy a důkazy odsuzoval rozkol; začež jej jakýsi *Kosov* zastřeliti hleděl. Ale Hospodin jej ranil za to slepotou!

(*Ant. Rejzek. Sv. Josafat.*)

Jistá společnost mladých lidiček v *Rakousku* nevěděla z prostopášnosti nic lepšího dělati, než si žerty ze sv. náboženství tropiti. Konečně se usnesla příběh o Lazarovi divadelně provésti. Jeden ze společnosti lehl si do hrobu, druhý mu přivolával: „Lazare, vstaň!“ Ale nastojte, ten, který slova ta volal, okamžitě ohluchl a oněměl a ten, který v hrobě ležel, více již nevstal, byl mrtev. (*Škola Bož. Srd. P. 1872.*)

Léta 1247. *Vladislav*, syn krále Václava, již jsa Polským i Rakouským knížetem počal velmi pajchati, netoliko proti lidem, ale i proti Bohu, častokráte mluvě rouhavá slova. Jednoho dne sedě při svém obědě s svými dvořany, mluvil mnoho proti víře křesťanské, až jej někteří z přisedících starší trestali, ale on nad to ještě více mluvil. V tom přiletala nějaká moucha a když on ústa otevřel, do něho vletěla a ta skrze jeho všecka prošla střeva a po malé chvíli zase z něho zadkem vyletala. A hned po ní vyšla krev z něho zpodkem, kteréž jemu nemohl žádný lékař zastaviti. Po velikém pak trápení desátého dne umřel.

(*Hájek. Kron. česk.*)

Roku 1459 nalezal se sv. Jan Kapi-

strán, františkán, ve *Vratislavi* a tu husité, aby svatost a divotvornost Kapistránovu v podezření uvedli, nastrojili mládence Petra, aby se umrlcem tvářil a donesli ho v rakvi vůči lidu ke Kapistránovi, žebronice, aby nebožtíka vzkřísiti ráčil. Osvícen Duchem sv. odpověděl missionář: „Váš umrlec ať má svůj díl s mrtvými na věky!“ Když dořekl odcházel a husité se mu posmívali, že nemůže mrtvého vzkřísiti. Pak přistoupiv husita k rakvi pravil: „Petře, tobě pravím, vstaň!“ Petr ostal ležeti. Podvodník mumlal mu z ticha, aby vstal, teď že chvíle příhodná. Když sebou nehnul, zavrtěl a třásl jím, jakož i ostatní husité. Petr byl opravdu mrtev. Tu tovaryši jeho zmoudřeli a vyznali se Kapistránovi před lidem z rouhačné podvodnosti a navrátili se k církvi katolické. (*Drahé kameny.*)

5. Proti mši sv.

Trestalo se; dochází trestu.

L. 1548. *Danpardus* u pranéře Janovi, koželuhovi, kterýž měl příjmí Kněz, že na den pam. sv. Ducha Sesl. sloužil mši, kázaní činil a rozdával večeři Páně lidem v městečku Nasevrcích, nejsa pravým knězem. Měl hrdlo ztratiti, učiněna mu milost pro ženu a děti. (*Pam. Mik. Dač. z Hesl.*)

Když jistý pohanský pán v *Bezně* v Boleslavsku se svou paní Beznem na čtyřspřežném kočáře jel, bylo v kostele zvoněno k pozdvihování. Nábožný kočí zůstal státi, slezl a kleknuv bil se v prsa. Pán jeho pohan mu za to lál a všem křesťanům zlořečil; v tom se ale s kočárem propadl a na místě tom zůstala propast, jejížto dna se nikdy dosáhnouti nemůže.

(*Jos. Svátek. Pražské pověsti.*)

Kněžna *Drahomíra*, matka sv Václava, byla jakožto pohanka velikou záští proti křesťanství pojata a pronásledovala křesťany do krve. Ba ponoukala i mladšího syna svého Boleslava proti staršímu Václavu, který pak skutečně od bratra svého v Staré Boleslavi zavražděn byl. Ale zanedlouho počal i Boleslav křesťanům přáti, čehož Drahomíra déle snášeti nemohouc umínila si, že z Čech odjede a do pohanské své vlasti se vrátí. Když z hradu pražského jela, bylo slyšeti na Hradčanech před kostelíčkem sv. Matouše, že se v témže k pozdvihování zvoní. Vozka kněžnin, jsa potají křesťanem, skočil s vozu a u dveří chrámových na kolena padna vroucně se v prsa bil. Drohomíra to spatřic zlořečila jemu i všem křesťanům, ale v tom se země pod ní otevřela a pozřela ji s vozem i s koňmi.

Vozka vykonav svou pobožnost spatřil místo vozu ze země vycházející oheň, jenž vydával smrdutý dým. Divadlo toto po dlouhý čas trvalo, leč kdokoliv na to místo vstoupil, naštěstí toho dne neušel. Aby pak k němu přístupu nebylo, ohraženo jest dřevěným plotem a když plot shnil, byl na to místo postaven kamenný sloup, jenž tu až do minulého století stál. Na místě kostela sv. Matouše, v husitských válkách rozbořeného, postaven byl později dům u „zlaté koule“ zvaný, před nímž onen sloup stál; dům ten ale musel později paláci hrabat Černínů ustoupiti, načež později i kamenný sloup Drahomířin za své vzal.

(*Jos. Svátek. Pražské pověsti.*)

Na popeleční středu r. 186 . sedli si tři rolníci v *slezské vesnici* farní ráno do vozu, aby na potupu postu ten den se projížděli pro zábavu. Na večer přijeli s hlomozem domů a pili a řádili v hospodě. V divoké bujnosti učinil jeden návrh, aby sloužili mši sv. a přijímali a položil jaternici na talíř. I vykonali věc tu hanebnou, smějíce se. Než když strůjce rouhavého toho jednání domů přišel, ranila ho mrtvice, tak že jazyk ustavičně visel z úst. Byl živ ještě celý rok, maje dost času na to mysliti, že Pán Bůh rouhati se nenechá.

(*Schl. Krchbl.*)

6. Proti sv. svátostem.

a) Proti křtu sv., dochází trestu.

Za vlády knížete Bulharského *Borise* (882—888), jeden Řek nepop mnohé křtil, načež co podvodník od Bulharův krutě potrestán a vyhnán jest.

(*Konst. Jireček. Děj. nár. Bulh.*)

b) Proti nejsv. Svátosti oltářní. Jest hanebné, dochází trestu.

Krišlof Lasiger, pastor protestantský v Želině, přišel r. 1584 naschvál do Kadaně v den vigilie Božího Těla ve středu, když podle starobylého zvyku se v Kadani konalo první processí s nejsv. Svátostí. Pastor postavil se na rynku před domem, kudy průvod měl kráčeti. Dozorce městský napomínal jej, aby vzdal poctu Vel. Svátosti, ale praedikant zůstal seděti. Když pak se přiblížil farář, nesa Tělo Páně, tu nejen on farář, ale též primas a jeden radní pastora napomínali, aby se slušně choval, avšak Lasiger začal tupiti faráře, lidem Vel Svátost provázejícím nadávati a Tělu Páně bezbožně se rouhati, čímž neslýchané pohoršení v městě způsobil

(*Klem. Borový. Martin Medek.*)

Léta Páně 1619 luteráni v *Litomyšli* v kostele děkanském nejsvětější Svátost uloupili a jí potupu a nesčíslné znenucťování učinivše, konečně svými zlořečenými nohami po ní šlapali a ještě jiné hanebnosti páchali.

(*Alexandr a s. Bernardo.*)

Starý Douša, nevěrec a tupitel křesťanské víry, vyslovil se kdys jistému kaplanu, že ani na úmrtním lůžku těla Páně nepřijme. Když pak se později rozstonal a týž kaplan na zpěv nábožný dcerky Doušovy a domlouvání k tomu ho přiměl, že se skroušeně ze svých hříchů vyznal, žádal Douša o sv. přijímání. Kněz i co nejdříve přichvátal k umírajícímu s tělem Páně a chce mu ho i podati. Tento otvírá ústa, již již chce přijmouti tělo Páně, leč v tom zachraptí — hluboký vzdech — oko se zavírá, ústa se zamykají — dokonal. Dokonal neokusiv manny nebeské, již byl před rokem rouhavě pohrdl. Bůh nebývá posmíván.

(*Jan Ježek. Blahověst. 1877.*)

Za panování *Karla IV.* (1346—1378) stalo se, že jistý měšťan z farního okresu u sv. Ducha těžce se rozstonal a požádal zpovědníka u sv. Mikuláše, aby ho zaopatřil co katolíka. I šel k němu na hod Boží velkonoční r. 1389 a sice slavným způsobem se světlem a průvodem. Průvod se bral židovským městem. A tu chátra židovská knězi se posmívala, ba i kamením po duchovním házela. Kněz je nadarmo napomínal a pronásledován upustiv nejsv. Svátost na zem rychlým útěkem život svůj spasil. Tu lid křesťanský, uslyšev to vrhl se na rouhače a veden jsa velkým mužem, jménem Ježko, vraždil na potkání každého žida a zapálili konečně město židovské na mnoha místech a násilně židy křtili. Král Václav vrátiv se právě do Prahy, ostře pokáral představené obce židovské, dokládaje, že dobře trest zasloužený za spáchanou nepravost vzali. Pobitých židů čítalo se na tři tisíce.

(*Maxm. Krupský. Blahověst. 1871.*)

Matěj Metanaeus, farář Kasejovický, dopsal kollatorovi svému Adamovi z Trautendorfu za kardinála a arcibiskupa Pražského Arnošta hraběte Harracha v XVII. století, že jakýsi *Jan* přijmím *Klenika*, sklenář z dědiny Předmíře, přistoupiv spolu s jinými zbožnými a řádu církevního milovnými věřícími ke stolu Páně, podržel v ústech sv. hostii a při mši sv si ji uschoval. Odebral se sice domů, avšak byl jat a na pokutu zločinu svého vězněn na zámku lnářském. (*Arcib. Archiv.*)

V městě *P.* na *Moravě* žil r. 1869 jistý zámečník. Byl na nádraží asi dva měsíce a vyznamenal se nevěrou. Ba jednou v hospodě strašně se dal do rouhání Pánu Bohu, zvláště pak nejsv. Svátosti oltářní. Marně ho napomínal jeden z přítomných hostů důtklivě a poukazoval na trest Boží. Ale zámečník se mu vysmál. Než krátce onemocněl a bídně v zoufalství zemřel.

(*Škola Bož. Srdce P. 1870.*)

Roku 1421 konšelé Starého Města pražského povzbuzeni byvše deputací žen a panen, vystoupili skutkem proti novotám od táborů v samé Praze podněcovaným: kázali upáliti ševce, jenž upíral přítomnost Kristovu ve Svátosti oltářní. (*Fr. Palacký.*)

Na pilíři pod střechou bývalého kostela sv. Martina vedle Platejsu v *Praze* vyčnívá postava ležícího chlapce, která svým položením podnět k této pověsti zavdala.

Martinskou ulicí ubíral se kněz k umírajícímu s posledními svátostmi. V průvodu jeho kráčel kostelník, kterýž dle

obyčeje zvonkem znamení dával, že kněz Tělo Boží tudy nese, aby každý před Ním poklekl a v prsa se bil. Kolem jdoucí obnažovali hlav svých a poklekajíce v prsa se bili. Několik stařenek pak šlo za knězem, hlasitě se modlíce. Když se kněz uličkou kolem kostela sv. Martina bral, nahnul se s kostelní střechy pokrývačský učenník, aby seznal, co to zvonění znamená. Ač dobře spatřil kněze se Svátostí oltářní, přece před ním čepice s hlavy nesňal, ano i stařenám za knězem se posmíval. Pohoršení toto dotklo se jedné z nich tak velice, že zvolala nahoru: „Bodejž jsi tam zkamenělo, plemeno dračí!“ A kletba ta se na nezdárníkovi hned vyplnila; zkamenělť v nakloněné postavě své a také jej možno dosud tam spatřiti s osudnou čepicí na hlavě.

(*Jos. Svátek. Pražské pověsti.*)

Léta 1688. V *strakonickém* zámku vidouc paní pod způsobou chleba neb hostie svého Boha přítomného, hned k potupě jeho, jsouc kacířka, dala sobě z nejbělejší mouky upéci pantofle neb poloviční obuví, s nimiž ona do kostela přišedši, když rouhavě na to místo vstoupila a rouhavou poklonu učinila, hned před vším lidem zem ji pozřela. Nad tou jámou stojí sice oltář, na kterém všechny věci vlhnou od velké vlhkosti, která z té jámy pochází.

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

V březnu 1883 šel jistý selský *synek* k večeru ochmelený z jarmarku. Na cestě ve vsi potkal kněze, který šel k nemocnému „s Pánem Bohem“. Lidé klekali, toliko rozjařený mladík, nejen že nesmekl, ale zbožným ctitelům Páně se i posmíval, rouhal. K ránu byl nalezen na silnici zmrzlý. Bůh nebývá posmíván. (*Čech.*)

Děvče jakési z vesnice *Trojovic* potupilo zlomyslně nejsvětější Svátost oltářní za času kardinála a arcibiskupa Pražského Arnošta hraběte Harracha v XVII století. Děkan Chrudimský Řehoř František podal o tom zprávu kardinálovi, který uložil zpupné hříšnici toto pokání: Nechať se vyzná ze hříchu svého a k lítosti pohne. O dnech svátečních nechť propustí se z vězení a bosa stojí při kázaní v kostele a mši sv., držíc v rukou hořící svíci a prosíc vcházející i odcházející, aby žádali jí na Bohu prominutí tak hrozného zločinu.

(*Arcib. archiv.*)

Při velkonoční sv. zpovědi mužstva r. 1893 odvážil se jeden vojín v *Zadru* přistoupiti k stolu Páně bez sv. zpovědi a mimo to přijal Tělo Páně, vložil je svatokrádežně do peněžní tobolky. Když se vrátil domů, svedl ho ďábel, že vyňav při stolu sv. hostii, s úsměškem vece soudruhům: „Vy si jezte to a já sním toto“ Ale Bůh netrpěl posmívání; prst Boží strašně ztrestal zločince, jedva vyslovil ta slova, nenadálým bolem sklíčen jako hromem omráčen sklesl k zemi mrtev. Tento příběh hrozně otřásl všemi křesťanskými dušemi města Zadru.

(*Katolička Dalmacija.*)

c) Proti sv. zpovědi. Dochází trestu.

V *K.* na Moravě konaly se r. 1884 missie. Na mlatě jistého žida mlátili na ručním stroji mlatci helvetští a dva katoličtí, muž se ženou Dle pořádku od dpp. missionářů stanoveného, měly ženy ve čtvrtek a v pátek vykonati sv. zpověď a v sobotu zase přistoupiti společně k sv. přijímání; pro muže byla tato pobožnost v sobotu a v neděli. Na mlatě jmenovaném právě ve čtvrtek fukarovalo se obilí vymlácené; i prosili oni dva katoličtí manželé své helvetské soudruhy, aby v pátek a v sobotu se již nemlátilo, aby mohli vykonati s ostatními svou pobožnost. Ačkoliv prosba byla srdečně opětována, nechtěli helvetští mlatci nikterak svoliti, a obzvláště jeden z nich jistý Š. urputně tomu se opíral slovy: „Mašina nesmí státi. Nám je . . . po vaší pobožnosti; zjednejte si nádeníky za sebe, nechcete-li mlátit“ — a velmi nectně se ještě proti sv. zpovědi vyjádřil. Po tomto rozhodném odmítnutí slušné a snažné žádosti domlouvali se katoličtí manželé doma: „Nadřeli jsme se oba po celý čas dosti, dopřejme si toho odpočinku dvou dnů. Je milostivá doba, třeba se jí více nedočkáme. Zjednejme si tedy na ty 2 dni za sebe nádeníky, když mašina stát nemůže.“ Zatím tedy, co v pátek odpoledne se vyprázdňoval mlat, při čemž katolickou mlatečku zastupovala stará matka muže jejího,

spěchala ona do kostela. I podařilo se jí bez dlouhého čekání vykonati sv. zpověď. Vracejíc se domů a vidouc, že se ještě nemlátí, šla pak sama na mlat s úmyslem, že odpoledne v pátek ještě sama bude mlátiti, s nádenníkem že zastupovati se dá teprv v sobotu. Mělo se tudíž s mlácením opět počíti. Svrchu jmenovaný Š. vyleze na patro, aby shazoval snopy, stoupne na snop, noha mu sklouzne a již letí s patra a na mlatě mrtev zůstává; zlomiv si vaz. Dojem na přítomné byl úžasný. Význam pak smutné té události vhodně, tuším, naznačila mu katolická mlatečka, která ve svém úleku v prvním dojmu ruce sepnouc zvolala: „Jak mocný jsi, ó Bože, mašina prý nesmí státi a již stojí!“ *(Čech.)*

V *Steinbergu* v Tyrolsku přivedl jeden bohaprázdný mladík velkého psa k faráři, aby ho vyzpovídal. Bolestně a vážně pravil k němu kněz: „Nezapomínej, že Bůh má jemné uši a takové rouhání nepřeslechne. Možno, že by's jednou rád měl kněze, aby tě vyzpovídal, ale nedostane se ti ho.“ Slova ta se roku 1872 vyplnila. Dvě neděle po svatbě byl rouhač, káceje dříví nebezpečně poraněn a než kněz přišel, byl již mrtev. *(Scherer Exempl. Lex.)*

7. Proti sv. obřadům.

a) Jest hanebné, netrp ho!

Burjan Netonický když byl jednou v Táboře nezpůsobně v kostele se zachoval, žákům ve zpívání se porouhaje t. j. zpěv jich směšně nápodobuje asi roku 1553, začež od rady městské pokárán jest.

(Aug. Sedláček. Hr. a zám. díl IV.)

Viktorin Kornelius ze Všehrd, právník a humanista († 1521); přítel *Bohuslava z Lobkovic*, rozpadl se r. 1493 s tímto, vzdělav jakýsi urážlivý spis o papežích Římských a promluviv několikráte úštěpačně o obřadech římskokatolické církve. Tím se cítil pan Bohuslav v té míře dotčena a uražena, že se stal z nejlepšího přítele a velebitele Viktorinova jeho největším nepřítelem a tupitelem.

(Antonín Rybička.)

b) Proti slavnosti Božího Těla. Jest hanebné; dochází trestu.

Před bitvou bělohorskou (dne 8. listopadu 1620) působením měšťana Jana Kolba *Chomutané* na potupu slavnosti Božího Těla vystrojili „veřejný průvod“, kde pod nebesy z prostěradel udělanými nesen byl korbel piva.

(Hlídka liter. Konfiskace. Tom. Bílek.)

V severovýchodních Čechách v městě *J.* žil usedlý, zámožný muž, jemuž Bůh na statcích tohoto světa bohatě žehnal. Mimo dům a pekařský závod čítal i na blízku města rolnickou živnost a mlýn do svého majetku. — Stalo se, že o slavnosti Božího Těla ráno hojně pršelo a veřejný průvod se nemohl konati. Ale náš měšťan H., u jehož domu také jeden z oltářů stál, sotva že vyčkal ukončení pobožnosti v chrámu, chopí se sekery a ač dle starodávného obyčeje také v následující neděli průvod s Nejsv. Svátostí k oltářům se slavívá, nedbá ničeho a již bouří, tluče, oltář chvatem rozdělává, laje všemu slovy utrhačnými a rouhavými pravě: „Raději si z toho dříví udělám prasečí chlívek.“ Tak podrážděný bohatý pánovitě horlil, avšak uslyšíme, kolik mu na chlívek zbylo! Vyřkl a sám sebe odsoudil. Bůh slyšel onu rozdurděnou pýchu, ana si snad v tom zakládala, že vzdělán byl oltář u domu p. pekařského staršího a od té chvíle ztrácelo se očividně požehnání Boží ze statku pekařova. Aby mlýn udržel, musel prodati statek; mlýn vyhořel (a není více vystaven, rozpadávající zdi můžeš u Velké Jizery viděti podnes), dělaly se dluhy na dům a ten, který nechtěl rozuměti prstu navštěvujícího Boha, v omrzelosti mysli marnivé prodal všecek zbývající majetek a s několika tisíci zlatých odešel do Prahy, zařikaje se, že do rodiště svého nezavítá a kdyby dcery v Praze měly městi ulice. A v Praze započatý obchod nedopadal, zakoupený domek pro nemožnost dodržení dalších platebních lhůt propadl a prostořekému hrdopýškovi nezbylo ani na vlastní chlívek. — Nejednou maje oči uslzené ještě rád přišel mezi známé svého rodiště pro almužnu, a každý vida v něm zbědovaný, výstražný příklad, podal mu rád, mluvě jistě

v srdci svém: „Bože, chraň mne a mé podobného!“ — a upozornil na shovívajícího spravedlnost doloživ: „Bůh nebývá posmíván!“ *(Blahověst 1880.)*

Na Svatovítském chrámě trčí za pilířem u postranního vchodu pitvorná postava lidská ke předu nahnutá a v napřažené pravici kámen držící, jakoby jej dolů hoditi chtěla. O postavě té vypravuje se. Jednou o Božím Těle ubíral se průvod kolem chrámu sv. *Víta*, maje v čele kněze s nejsvětější Svátostí. Tehdáž se nesměli židé při podobných slavnostech ani na ulici ukázati. Jistý židák si ale umínil, že se přece na průvod podívá, aby zvěděl, co prý vlastně křesťané o Božím Těle dělají, neboť byl o té slavnosti mnohé báchorky slyšel. Ukryl se tedy na střeše chrámu Svatovítského za pilíř, kdež jej však přece někteří z průvodu spatřili a podle žlutého kolečka na prsou žida v něm poznali a hned povyk učinili. Vše křičelo, aby žid byl ukamenován, ale ten sám vytrhl kámen z pilíře a chtěl jím dolů hoditi. Kněz však chtěje neštěstí předejíti, pozdvihl monstranci prose Boha o zázrak, aby smrt překažena byla. V tom okamžení žid náhle zkameněl. Lid spatřil trestající ruku Boží, ve sv. úžasu se utišil. Žid pak na tom místě podnes hrozí kamenem okolojdoucím.

(Jos. Svátek. Pražské pověsti.)

c) Proti křížové cestě. Dochází trestu.

Je velký pátek. Na hoře „*Kalvarii*“ konají náboženští osadníci právě ve 3 hodiny pobožnost křížové cesty. Zpěv jejich náboženský rozléhá se po vůkolí, zaznívá až dolů do vsi, ležící u paty „Kalvarie“. Tam dole v hospodě, stojící hned těsně vedle silnice a nedaleko potoka popíjí starý kmotr bumbal a bratr z mokré čtvrti, jenž ani v tento památní den neumí se zapříti. Severní vítr zanáší náboženský zpěv až sem do hospody otevřeným oknem k uším pijana, který pitvořil se po svých náboženských bratřích a zpívá vlastně blaboní nesrozumitelné po nich písně postní. Najednou se však utišil a ukládá těžkou hlavu svou na stůl v šenkovně jakoby se chtěl prospati. Žádný si toho nevšímá, každý mysli, že vyspává opici. Spí dlouho a dlouho až jim to přece je nápadné. Domácí se k spícímu nahnou a ustrnuti pozorují, že dozpíval a dospal — na věky. Ranila ho mrtvice a jazyk rouhavý oněměl.

(Obrana víry. 1885.)

d) Proti missiím Dochází trestu.

V obci *M.* v Čechách konala se sv. missie. Jeden muž zpečoval se v čas missie jíti do kostela a ku správě Boží přistoupiti. Posmíval se otcům z řádu sv. Vykupitele, tupil půst, jakému se měli osadníci v jistou dobu podrobiti, sám přikázal manželce své v ty dny masité pokrmy jemu připraviti. — A hle, když v postní den ten pokrmů těch požíval, uvázla mu kůstka v hrdle. Muž ten, ač pomoc lékařská na blízku a po ruce byla, zemřel v hrozných bolestech a v týž den, kdy ostatní muži k stolu Páně přistupovali, měl on pohřeb. Událost tato nad míru zachvěla mysli všech přítomných. Každý viděl v této události zřejmý prst Boží.

(Čas. Čech. 1891.)

e) Proti popelci a svěcené vodě. Dochází trestu.

Bylo to roku 188 . když v úterý masopustní v obci *L.* v Čechách sešli se přátelé z mokré čtvrti v jednom hostinci, aby ještě masopustního veselí užili. Podnapivše se v bujnosti usnesli se na tom, že budou si dávat popelec. Učinili tak. Avšak nastojte, druhého dne na popeleční středu nalezen jest hostinský v posteli mrtev a druhý účastník živořil ještě několik roků, ale pak v mladém věku bídně zahynul.

(Jan Nep. Černohouz.)

V Teplicích r. 1873 byl živ apostata, Bohužel dříve kněz katolický *M.*, zřízenec u dráhy teplické. Na popeleční středu téhož roku přišed do hostince večer nabízel se hostem, též zřízencům od dráhy, že jim dá popelec. Vzal si košili, okolo krku zavěsil šál co štolu, svou čepici co kvadrát a s mísou, v níž byl popel, kráčel po světnici, se smíchem pomazav toho, onoho na čele, na ruce, na nose. Rozumí se, že i chechtot pekelný strhl se

u všech ostatních. Než vizme za rok, co se stalo. Okolo škaredé středy následujícího roku dostal apostata tyfus a někdo z vůkolí jeho šel sice pro katolického kněze, ač bylo pozdě; někdo běžel i pro pastora evang. augšburského vyznání. M skonal a byl pochován na evangelickém hřbitově teplickém. *(Čas. „Čech“.)*

f) Proti processí Jest hanebné, dochází trestu.

Roku 1587 konal v *Brandýse* nad Labem kněz Bartoloměj Brodský processí křížových dní a též na bílou sobotu průvod s nejsv. Svátostí. Když pak farář v křížové dni se žákovstvem a lidem pobožným šel přes rynk ku kostelu hřbitovnímu, jeden konšel vykoukaje z okna z domu šenkovního posmíval se průvodu a volal: „Pohleďte, kterak mnoho prasat jde se sviněmi.“ Brzy potom šla manželka téhož konšela po šesti nedělích k úvodu do chrámu Páně; když pak se domů navrátila, manžel její hněvivě volal, „aby ji i s farářem sto tisíc zlejch rozrazilo,“ že farář jest modlář a jiné řeči potupné. *(Kl. Borový. Mart. Medek.)*

A. 1612. V Rakousích v městě Vídni, vymrskán metlami a na káře vyvezen a vypovědín jest jeden měšťan, řečený *N. Lev.* že se processí katolickému posmíval; starý člověk *(Pam. Mik. Dač. z Hesl.)*

8. Proti náčiním a rouchu.

Jest hanebné, dochází trestu.

Dne 20. dubna r. 1521 byl v Praze v sudu Mikuláš *Hochta* upálen, protože v kostele sv. Havla na Starém Městě pražském monstranci vzal, na zem hodil a po ní šlapal. *(Ant. Honsátko. Das Vaterland.)*

R. 1419 při vzbouření v Praze po ztečení Kartous na *Smíchově* padouch jeden rouhaje se oblekl se v roucho posvátné a šel v něm do Prahy. *(Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.)*

Roku 1311 zpustošil *Viten*, velkokníže Litevský, země řádu německého, který mu často ubližoval a učinil i velikou kořist. Když pak se doma o kořist dělili, nalezli i stříbrnou monstranci. Viten hodil monstranci na zemi, plival na ni a šlapal po ní, řka přítomným křesťanům, co že to mají za Boha, Který je tak málo chrání. Tak učinil Viten na večer, ale již druhého dne ráno pomsta Boží ho zachvátila. Viten byl od křesťanského vojska obklíčen, ztratil vojsko i ležení a těžce poraněn na hlavě sotva záhubě sám ušel. *(Aug. Schlözer. Děj. Litvy.)*

9. Proti sv. ostatkům.

Dochází trestu.

Když kníže Radzivill r. 1588 v čele vyslanectva krále Polského do Prahy ku dvoru císaře Rudolfa II. přibyl: navštívil jistý dvořenín, jménem Krištof Sluska z průvodu jeho také hrob sv. *Jana Nep.* a uslyšev, že kdokoliv na ten kámen rouhavě šlápne, hanbě světské neujde, zasmál se tomu co pověře a šlápnul na hrob sv. mučenníka. Ale hned pocítil v hlavě jakousi mocnou závrať, i spěchal z kostela, aby se domů dostal; vstoupil na koně, ten však se z místa nechtěl hnouti; Sluska vstoupil do připraveného vozu, ale koně vozem ani nehnuli, i musel dvořenín za posměchu okolo stojícího množství pěšky cestu až do svého příbytku vykonati. *(Kl. Borový. Sv. Jan Nep.)*

Albert Chanovský z Tovaryšstva Ježíšova († 1645) co 14letý chlapec navštívil s otcem svým Prahu a hroby sv. patronů českých a přistoupili také k hrobu sv. *Jana Nep.* Mladistvý Albert šlápl proti výslovnému zákazu svého otce svévolně na hrob sv. Jana. Když pak se na Staré Město s otcem navraceli, spadl Albert na Malé Straně až po kolena do jámy, v kteréž v zimě nalezalo se mnoho sněhu s blátem smíšeného a hnedle by mu byl jeden střevíc v blátě uváznul; okolo stojící se jinochovi notně vysmáli. Když pak šli po mostě, tu sklouzl Albert nedaleko sv. Kříže a padl na zem, tak že celý plášť jeho byl blátem zamazaný a opět lidé se mu posmívali. *(Jan Tanner.)*

R. 1619 přišel i hofmistr pážat Bedřicha, nepořádného krále Českého, Angličan rozený a všech katolíkův nepřítel ouhlavní, s jedním svým tova-

ryšem Berbištorfem do kostela sv. Jana Nep. v Praze a k hrobu sv. *Jana Nep.* a tu nenadále tázal se tovaryše svého, kdo v tom hrobě leží? „Zde leží," odpověděl Berbištorf, „papeženec a toho kostela kanovník, kterého papeženci za muže svatého i také toto místo co posvátné držejí a vůbec to mluvějí, že kdokoliv opovážlivě na tento hrob . . . světské hanby toho ještě anebo jiného dne neujde." I uslyšeje to týž hofmistr, hned velmi hanlivě i hanebně proti sv. Janu Nep. mluviti počal a katolickému náboženství jako nějaké bludné pověře a babské básni co nejvíce s velkým chechtáním se vysmíval, dokládaje posledně tato slova: „I což pak ten papeženec tak nákladný hrob jako nějaké kníže míti musí? Divím se velmi tomu, že ti, kterým poručeno bylo to papeženské místo, tento kostel od modlosložebnictví očistiti, tak dlouho tento hrob zde ležícího papežence v celosti zanechali; co tedy oni učiniti zanedbali, já to sám vykonám." A stalo se; neboť byv on té chvíle, když následujícího dne do kostela opět vešel, více opilý než střízlivý, s Berbištorfem a s jinými upřímnějšími tovaryši svými i nádenníky k hrobu sv. Jana Nepomuckého, nic o tom nevěda, co se se Skultetovým švagrem (umřelť za trest) v tom kostele stalo, klopotně pospíchal a mříži u hrobu sv. Jana nohou kopna, k přístojícím hněvivě a rouhavě promluvil, řka: „Musíme tento plot rozházeti, chceme li zde tancovati." Mezi nádenníky, které sebou ten rouhač kalvínský k vykonání svého úmyslu zlého do toho kostela sv. Víta uvedl, byli dva zámečníci od něho, aby s kladivy přišli proti slušné záplatě zjednáni, však co v tom kostele dělati budou, nevěděli, kteří když do kostela vešli a kostelní dvéře po sobě zavřeli i zamkli, s podivením rozkaz téhož hofmistra poslouchali, když uslyšeli, aby vyšší železnou mříži od hrobu sv. Jana odtrhli a odhodili. Na to jeden z těch zámečníkův náboženství husitského směle tomu hofmistru odpověděl: „Pane, to já neučiním, neboť vím, že to místo předivné jest a raději k mé práci domů se navrátím, nežli bych pro takový oučinek měl od Boha trestán býti." To poděv, z kostela vyšel a domů pospíchal. Druhý pak zámečník, bludník luteranský, Sas rozený, k té mříži přistoupiv, ochotně se zatáčel a v malé chvíli, maje od jednoho nádenníka dobrou pomoc, který tu mříži pomáhal mu sochorem vyvracovati, jednu stranu od ní odtrhl. Hofmistr jsa již s tím jedním kusem mříže odhozeným dobře spokojen, nečekal, až by se také ostatní tři strany odhodily, ale překročiv druhou nižší mříži, která se také okolo toho hrobu stojící dosavad spatřuje, na hrob potupně vskočil, ale sotva na něj došlapil, ven z něho hned s takovým pohnutím vyhozen byl, jako by ho dva silní muži s největším násilím byli vyhodili; hubou do země on padna, na ní bez obrany jako polomrtvý ležeti zůstal a strašlivě křičel, neb raději jako hovado řval. Když se přistojící tázali, co by ho bolelo, nic jiného neodpovídal, toliko to: „Ach, moje nohy! ach, moje nohy!" — Po chvíli chtěje on s země povstati, hned zase bez obrany padl a strašlivěji vykřikl: „Již celý hořím, ach, již celý hořím!" — Ten pak zámečník, který jednu stranu odtrhl, také s tím hofmistrem na zem nenadále bez obrany padl, na ní leže, celým tělem se třásl a žádným oudem vládnouti nemohl. Ostatní přítomní od velkého strachu všickni zmámeni, nevědouce, co činiti, ven z kostela vyběhli, obávajíce se, aby podobnou pokutou trestáni nebyli. O těch strašlivých příhodách když obyvatelé pražští zvěděli, houfně na hrad pražský běželi, však do kostela sv. Víta vjíti žádný se neosmělil, až konečně vojáci Bedřicha Falckraběte smělejší do něho vešli a toho nešťastného hofmistra ven vynesli, který neustále řval a jak proti Bohu, tak také proti vyvoleným Jeho rouhavě křičel, někdy také že od pekelných oblud, které jej rozsápati usilují, obklíčen jest, strašlivě vykřikoval, posledně při západu slunce ústy stočenými i očima rozníceným nejináče, než jako by z nich oheň vycházel, svou duši nešťastně vypustil. Zámečník pak po malém čase k sobě zase přijda a svého skutku želeje i Boha na se rozhněvaného skroušeně odprošuje, předešlého zdraví nabyl. *(J. Beckovský. Poselkyně.)*

Roku 1124 dal se za knížete Vladi-

slava I. žid křtěný, jménem *Jakub*, jenž u dvora tak velký vliv měl, že provozoval po knížeti zrovna moc jako jeho náměstek, konečně zaslepiti mocí svou tak, že sám jsa křesťan, dal v synagoze židovské nočního času rozbořiti křesťanský oltář a sv. ostatky v něm položené, hodil do svého záchodu. Tím způsobil sobě zkázu. Byl z rozkazu knížete Vladislava zajat a uvržen do vězení; jmění jeho veliké vzato v plen, dostalo se komoře knížecí. Krom toho složili ostatní židé knížeti 3000 liber stříbra a 100 liber zlata, aby jej vyplatili od smrti.

(Wácsl. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.)

R. 1619 žena *Skultetova*, kazatele zimního krále Českého Bedřicha, zatvrzelá kalvínka, některé kusy pobožných obrazů i některé ostatky svatých kostí, které od roty kalvínské z kostela sv. Víta vyhozené a z rozkazu Abrahama Skulteta do svého obydlí na děkanství odnešeny byly, poručila své děvečce do kuchyně vnositi a z nich jednu polovici v dolejší, druhou pak v hořejší kuchyni na ohniště uvržené zapálila. Sotva ty kusy v dolejší kuchyni hořeti počaly, velký a právě strašlivý nenadále strhl se vichr, který komínem na ohniště té dolejší kuchyně tak prudce vál, až z něho oheň všechen na zem shodil a jej po celé té kuchyni rozházel. Služebník Skultetů byv tehdáž přítomen a obávaje se, aby od toho ohně prudce po kuchyni sem i tam se zmítajícího zastižen a opálen nebyl, na zem padl a ležeti zůstal; paní pak jeho, nevědouc pro velký strach a leknutí jinou sobě radu dáti, z té dolejší kuchyně vyběhla a po schodech nahoru do světnice běžeti chtěla, ale nenadále dveřmi domovními tehdáž otevřenými tak mocně na ni tento velký vítr vál, až také ji na zem povalil. Všecken pak dům neb děkanství od toho silného větru tak mocně byl pohybován, jako by zemětřesení bylo, což všechněm v něm tehdáž bydlícím veliký strach a hrůzu způsobilo. Do hořejší kuchyně když také ten vítr komínem prudce vál, v ní jako v kuchyni dolejší z ohniště všechen oheň vzal a jej do komína i ven z něho až přes celou střechu vynesl; jej, když ti, kteří v tom zámku na prostranství stojíce, nenadále spatřili, velkým křikem, že na děkanství hoří, lid svolávali, kterýmž křikem obyvatelé téhož hradu pražského přestrašeni byvše, ihned se sběhli a ten oheň uhasiti mínili; oheň však, když se lid s vodou i s jinými k ohni přináležejícími nástroji sběhl, čím déle, tím více sám umdléval tak bezškodně, že ani jednoho šindele na té střeše ani jinde neporušil, ani nejmenší škodu v tom děkanství neučinil. — Kteří ženu Skultetovu odnášeli, očitě viděli, že ona všeho rozumu pozbyla a více k mrtvému než živému člověku podobná byla, která také v osmi dnech svou duši s velikým a strašlivým křikem nešťastně vypustila.

(Jan Beckovský. Poselkyně.)

Když rota kalvínská roku 1619 dne 23. prosince zlost svou v kostele sv. Víta již třetího dne provozovala, vešli dva silní od *Skulleta*, kalvínského kazatele, najatí muži s Skultetovým švagrem do téhož kostela a přistoupivše k hrobu sv. Víta, od téhož vůdce a svůdce k práci napomínáni byli: „Ochotně k tomu místu se zatáčejte, a svou práci pilně konejte, neboť také tato hromada kamení (ukázal on na hrob sv. Víta) a papeženců modlářství ven z kostela musí.“ Sotva ta slova bezbožný rouhač dopověděl, na zem ihned bez obrany padl, zubama skřípěti a strašlivě řváti počal; těm pak dvěma k té práci najatým, kteří ten hrob rozkopávati počali, obě ruce také ihned zdřevěněly. To tak strašlivé řvaní jiní dva kalvíni uslyševše a co se dálo spatřivše, poslali k Abrahamovi Skultetovi Skultet ihned od stolu vstal, do kostela s hostmi svými pospíchal a přistoupiv k švagru svému, kterého na zemi ležícího, sem i tam se zmítajícího a strašlivě křičícího spatřil, velice se lekl; po chvíli, když ten nešťastný padouch ze země byl zdvižen, viděl i všickni přítomní že oba jeho hnátové pod koleny jsou zlámáni ano také že on všeho zraku jest zbaven. I poručil ho Skultet do nejbližšího domu odnésti, kde on také v malé chvíli svou duši nešťastně vypustil. Druzí pak dva nádenníci, jakožto v tom bezbožném skutku méně nežli tento Skulteta švagr vinní, po několika dnech předešlého zdraví, nepochybně skrze

přímluvu sv. Víta, dosáhli a to všecko, co se s nimi dálo, oznamovali i přísahou ztvrzovali.

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Léta 1444. Druhý pátek po slavnosti velikonoční Svátosti některé, pozůstalé při kostele Těla Božího v Novém Městě pražském, vedle pořádku starobylého ukazovány byly. Lidé ovšem někteří náboženější to viduce, byli toho vděčni. Ale *táboři*, kteří na ten čas v Praze při tom byli, tomu se posmívali a zjevně mluvili hanebná slova Pánu Bohu a těm Svátostem se rouhajíce. Tu hned, jakž kněží Svátosti schovali, strhlo se neobyčejné povětří, tak že i domy zvláště v Novém Městě pražském převracelo a lidí mnoho krovové padajíce zbili. Někteří pravili, že v samé Praze ten vítr za třicet tisíc škody učinil a mnozí domnívali se, že to Pán Bůh pro rouhání táborův dopustiti ráčil. (*Hájek. Kron. čes.*)

10. Proti obrazům.

a) Jest hanebné, trestalo se.

Manželka zimního krále Českého Bedřicha *Alžběta*, Angličanka a zatvrzelá kalvínka, tak dlouho na manžela svého nalehala, až ho pohnula, že on zapomenuv se na dobré rady svých moudrých rádcův, pánův českých, zvláště pak Viléma staršího z Lobkovic, nařídil, aby dne 21. měsíce prosince (1619) kazatel Abraham Skultet všechny oltáře v kostele sv. Víta rozbořiti, všechny také obrazy a jiné kostelní okrasy ven z kostela vyházeti, je spáliti a kostel tak vyčistiti (raději zohyzditi) dal. — Řádil pak Skultet ne jako křesťan, ale jako pohan. Nejprvnější zlost svou ti Skultetovi pomocníci, dokázali na obrazu Božího Umučení, který před velkým oltářem na trámu přes kostel položeném stál; shodili ho na zem. Na zemi pak když ležel, jeden z těch bezbožníkův nohama po něm šlapaje, rouhavými slovy dle nešlechetnosti židovské takto k němu mluvil: „Hle, zde nebožátko ležíš, pomoz sobě!“ — Podobně z toho trámu obraz P. Marie i obraz sv. Jana Evangelisty shodili a žalostně s nimi a jinými obrazy zacházeli. V krátkosti všecky obrazy potrhali, popálili, aneb jinak nešlechetně porušili, jak očitě každý v tom kostele dosavad může spatřiti na hrobech i po stěnách, kdež oni ani obrazu kamennému do zdi vsazenému neodpustili, ale svýma nešlechetnýma rukama hlavu Krista Pána urazili. Také koberce drahé z hrobův českých patronův odnesli, také stolice kanovnické s okrasami roztloukli, z kostela vynesli a spálili; roucha mešní zlatem stříbrem i perlami ozdobené ukradli. Tu bezbožnost provozovali i druhého dne, dva oltáře rozbořili, ostatky Svatých z nich na zem potupně házejíce, je nohama šlapali a konečně je dvě dcery Skultetovy do ohně vhodily a při tom potupně o sv. ostatcích mluvily.

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Léta 1677. Při konci dubna měsíce jednomu vojáku, že on v *Králové Hradci* na crucifix střelil, tylem jazyk vytažen a potom také on stat byl.

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

b) Dochází trestu.

Roku 1576 přišel velký počet poutníků na Vranov, do kostela Marianského. A tu kazatel luteránský, jménem *Absalon*, poutníky z kostela vyháněl a je bil a zázračný obraz Panny Marie na tajném místě ukryl, aby před ním pobožnost konati nemohli. Potom i tesaný kámen, v němž u dveří svěcená voda stála z kostela vyvalil a s hory shodil. Avšak trest Boží rouhače neminul. Třetího dne po rouhavém skutku na obě oči oslepl a slepým do smrti zůstal.

(*Frant. Talbert. Vranovium.*)

Na utěšeném návrší u jistého městyse v Čechách stojí úhledná kaple; okolo kaple vede silnice do přifařené vesnice Hronovek. Ve *Hronovku* žil před lety kořalce oddaný člověk. Byl sice dobře vychován, ale kořalka udělala z něho darebu. Čtyři, pět dní v témdni pracoval pilně, byl svého řemesla švec, ale jen proto, aby se domohl peněz, za něžto se kořalkou tak opil, že nebyl schopen práce. V neděli chodíval se sousedy do městyse, ale ne na služby Boží jako jiní, nýbrž do blízké kořalny. Měl tam již své známé

spolupijáky, s těmi se místo služeb Božích bavíval sprostým chvástáním nebo karťanem a tak celý sváteční čas promrhával. Na kostel ani nevzpomněl, neboť kořalka vypuzuje všecku zbožnost ze srdce a uvádí do něho neřest.

Za nějaký čas přidružil se k němu jiný piják z Hronovka. Spolu pak chodívali do městyse i domů. Jednou vraceli se také pozdě večer z městečka a sice právě na poslední den v roce; zima byla toho dne velmi krutá. Ti lidé tak se opili, že sotva cestu našli, zvláště švec tolik lihoviny požil, že se div nekácel a druh jeho měl co dělati, aby jej domů dostal. „Nu zde jsme u kapličky, to již budeme brzy doma," praví druh k obuvníkovi, znamená se křížem, smeká a uctivě se kloní. „Před kým smekáš a komu se klaníš?" — osopí se naň s úsměškem švec. „Což neviš, že jest v kapličce Kristus Pán?" — „A já ti pravím, že se dřevu klaníš, ty lebko ovčí. Počkej, ukáži ti, jak já se umím klaněti."

Sotva to pověděl, utrhl se od druhého a hnal se jako divé zvíře ku kapli. Hrázku před kapličkou rozlámal, popadl vyřezaný obraz Spasitele a jal se jím tlouci. — „Co činíš, zuřivče?" volal naň druh. „Zpamatuj se, kde jsi a co děláš, sice tě Bůh potrestá za tvou ohavnost." — Byť onen druhý člověk celkem hodnější nežli švec a počal litovati, že se chytil takového bezbožníka. — „Vidíš! Tak já se klaním," odpověděl mu švec a hrubě se zachechtal. Hned na to třískal opět posvátným obrazem, až mu ruce i nohy zurážel. Bál se zůstati na blízku jeho společník, který na dobro vystřízlivěl a utekl, aby snad zároveň s ním nebyl zachvácen trestající rukou Boží. Co mu nohy stačily pospíchal, tiše vklouzl pak do své komůrky a nábožně se modlil, aby mu Bůh odpustil, měl-li také nějakou vinu při neslýchaném tomto skutku. Rouhač zatím měl se k odchodu, avšak znamenal, že ztratil dýmku. Hledá ji, ale marně. — „Najdi mi mou dýmku," křičí ohava ku sv. obrazu a znovu do něho tluče. V tom troubí ponocný dvanáct. I lekne se švec. — „Hodina duchů a já tu samoten," mumlá k sobě. „Všecko je bez toho lež vymyšlená na postrach dětí. Babské povídačky."

I chtěl bez dýmky odejíti. Ale nastojte! Co to? Nemůže vstáti. Opírá se rukama o zemi, namahá se, natahuje nohy, ale nadarmo; po každé klesá bez obrany a utrží si notnou ránu do hlavy neb jinam do těla. Od severu duje mrazivý vítr a nutí opilce, aby pospíšil. Jemu navracují se zdraví smyslové; uvažuje, nevstane-li že zde musí zmrznouti. Strach o život pohání jej k pospěchu. Sbírá všecku sílu, chce udělati krok, avšak již leží opět na zádech, z týla pak řine se mu teplá krev. Opilec vidí, že je zle. Krev se mu valem žene do hlavy, zmocňuje se ho úzkost, dává se do volání: „Pomozte! Pomozte!" Avšak hlas jeho zaniká v širém poli. Konečně zoufale jme se po čtyřech lézti. Ale běda, ani s toho není, ruce jsou tuhé jako z kovu, nechtějí se pohybovati. Teď teprv vidí zpitý rouhač, že jest s ním nadobro konec. I obrátil. Toho, Jemuž ještě před chvílí se rouhal, Jehož obraz potupil a hovadsky třískal — Spasitele světa jme se prositi za smilování a za pomoc. „Odpusť mi, ukřižovaný Kriste, rouhání moje," volá s hořkým pláčem a nedej zahynouti v hříších. Vidím otvírati se bránu pekelnou, nedej mi zavrženu býti. Přijmi na milost kající duši moji, ať nepadne v moc ďábla šeredného — ach!" — V tom jej opustili smyslové, bez vědomí leží na zmrzlé zemi.

I druh jeho procitl záhy ze tvrdého snu, do něhož byl upadl. Zdálo se mu, že za hrozného lomozu otevřela se před kapličkou země, plameny že šlehaly z ní a zachvátily rouhavého ševce. On sám jen stěží jich unikl. Když se zpamatoval, děkoval Bohu, že jest živ a zdráv. Ale probudil se v něm hlas svědomí a ten vybízel jej, aby se šel na rouhače podívat. Jakkoliv se mu do mrazu nechtělo přece se ustrojil a pospíchal ku kapličce. Bylo ještě tma, když tam přišel. Nikoho nevidí, všude úplné ticho. I jde blíže ku kapličce až za ohradu; v tom klopýtá přes jakýsi předmět, v němž k ustrnutí svému poznal svého druha. Volá jej, otřásá jím, avšak nešťastník neslyší, jest tuhý. Uchopil jej a s velikým namahánim od-

nesl do jeho příbytku. Pak zbouřil sousedy. Prohlíželi zmrzlého a shledali, že jest v něm ještě život. Křísili jej tedy, až přišel k sobě; poslali pro lékaře, jenž činil, seč byl. Život byl mu sice zachován, ale pozbyl jedné nohy, kterou mu lékař musel odníti, a schromi na obě ruce.

„To mám pokutu za své rouhání“ říkával, když ho přišli navštívit. „Ale Bohu díky, že jsem nezmrzl na místě; že mohu činiti pokání“ A vskutku šel člověk ten do sebe a polepšil se. Kořalky odřekl se docela a živil se napotom jakkoliv namahavě, přece jak tak přištipkováním Druh jeho zůstal také věren slibu svému, jejž v osudné noci učinil, že zanechá kořalky.

(*Ad. Fréhlich. Václav 1886.*)

V *Chrudimi* opravoval jistý domácí pán svůj domek. Na síni jeho domku visel Kristus na kříži, pod nímž nájemníci rozsvěcovali lampičku. Síň se měla báliti a proto sundali též krucifix a domácí pán pravil: „Je celý zaprášený, více ho tam nedám, ale prodám jej!“ Nájemníci pro Boha jej žádali, aby toho nečinil, že se na kříž složí sami a koupí jej; než domácí pán nesvolil a krucifix prodal jiným za 60 krejcarů. To se stalo ráno. Odpoledne byl raněn mrtvicí, která ho celého zkřivila, ruce jsou bez vlády, tělo vysýchá a umříti nemůže, ač by si přál.

(*Čech. 1884.*)

Roku 1561 odpadl od víry katolické také farář Přibyslavický, jménem *Jiří* a zůstal nějaký čas v Přibyslavicích. A tento bohaprázdník dal mimo jiné nešlechetnosti i dva obrazy Panny Marie, které venku na zdi kostela stejně byly malovány zabíliti. Avšak obraz na straně epištolní k jihozápadu pronikl z pod vápna. Zpozdilý odpadlík opakoval své ničící úsilí, ale bez výsledku. A zuřivý odpadlík ten byl brzy z fary zahnán a umřel náhle, obraz pak zachován.

(*Krátké popsání pam. chr. P. v Přibysl.*)

Nikon, patriarcha Moskevský (1652—1667), navštěvuje kdys po svém způsobu zajaté, mezi nimiž byli též sjednocení Rusíni, přišel k jednomu zajatému, který ve svých modlitbách měl obraz sv. Josafata. Pohled na tento obraz dopálil tak Nikona, že jej zajatému z ruky vytrhl, na zemi hodil a s proklínáním nohama pošlapal. Ale hned klesl náhle na zemi bez sebe a když ve svém paláci k sobě přišel, poznal svůj hřích, dal si onen obraz sv. Josafata přinésti a uzdraviv se na jeho přímluvu nechoval se více nepřátelsky k církvi katolické.

(*Fr. Kryštůfek. Čas. kat. duch. 1888.*)

Léta 1713 Dne 3. října divný příběh se se stal s jistou ženou při processí rychumberském ve vsi *Ouřenic*. Drželi toho dne páni processí do Chrudimě k zázračnému obrazu, při též se také nadjmenovaná žena najíti dala, kterážto lehkovážným jazykem tato slova vykřiknouti směla: „Kde pak je Ten, jak z Něho krev teče?“ Na to smíchem do kostela vkročíc, nenadále lekne se, poněvadž pomstu Boží ihned zkusila, když tvář svou i šat pokrvavené shledala, tak že hanbou z kostela vyjíti musela a chybu svou veřejně vyznala, za ni pokání skrze častou zpověď a svaté přijímání činila a tento sv. obraz častěji s největší pobožností a vyznáním svého přečinění navštěvovala.

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

11. Proti sochám.

a) Jest hanebné, trestalo se.

V *Kadani* v r. 1584 vyndali protestanté z hory olivetské sochu Spasitelovu, mříže vylámavše, odnesli a při svatbách protestantských ji na posměch a potupu ukazovali, v noci pak před slavností Božího Těla touž sochu uprostřed náměstí v Kadani postavili.

(*Klem. Borový. Martin Medek.*)

Roku 1742 přišlo *pruské vojsko* i na Rajhrad na Moravě. A tu blahoslavené Panny socha, která od starodávna stála na hlavním oltáři, po vystavění nového kostela však prozatím na oratorium se nalezala, od kacířů těch potupně na zemi byla shozena a jak bl. Panně tak Ježíšku ruce uřízli.

(*Život nejbl. P. Marie. Pl. Mathon.*)

Roku 1696 šel po kamenném mostě v *Praze* jakýsi žid jenž se opovážil před křížem rouhavá a potupná slova mluviti, začež jej král a apelační soud odsoudil, aby dal kolem kříže zhotoviti kovový, silně pozlacený nápis v hebrej-

ském jazyku, jenž podnes se tu nalezá a zní: „Svatý, svatý, svatý Hospodin zástupů.“

(*Fr. Ekert. Posv. m. kr. hl. m. Prahy*)

Léta Božího 1504 na velkou noc u sv. Havla v Praze po obecním kázaní jeden krejčí řečený *Vodička* shodil obraz Božího umučení s oltáře, až mu ruku zlomil, a druhý kolář mrskal ho bičem, říkaje: do lesa Potom oba dva seděli tejden v šatlavě.

(*Staří letop. čeští.*)

b) Dochází trestu.

V chrámu v *Bohosudově* dal Krištof Popel z Lobkovic prapor zhotoviti a tam postaviti. Jistý voják se opovážil třepení z něho na jedné straně urvati a sobě jako chochol na klobouk přivázati Ale ještě téhož dne ležel jako mrtvola na louce pod kostelem, byv ve pranici zabit. To tam zobrazeno jest.

(*P. Ondřej Princ.*)

Ladislav Bánffy, odpadnuv od víry katolické, katoliky pronásledoval a mnohých dopustil se ohavností. Sochu Panny Marie, která nyní v Koryčanech na Moravě se nalezá, vyhodil z kaple beckovské. Však trest Boží toho rouhače neminul; zemřel po krátkém čase — bez syna — dědice

(*Kr. zpráva o zázracích a obrazu P. Marie v Kor.*)

Roku 1874 na podzim dala jistá zbožná žena z B. u *Brna* postaviti kříž v poli na místo sešlého. I byl slavně posvěcen. Za několik dní shledali lidé jednoho rána kříž z kamene vytržený, sochu Spasitele přeraženou a kusy sem tam pohozeny. I nástroj, jehož zlovolník při pekelné práci požíval, ležel na místě spousty. Veřejné mínění mělo blízkého příbuzného za pachatele. Ale žádný nedal věc tu vyšetřiti a ponechali rozsudek věčnému Soudci. A Ten ho též učinil; za několik dní po zločinu jel onen muž do Brna na trh úplně zdráv ale přijeda domů postižen byl hroznými bolestmi v životě, tak že kněz přivolaný s ním nic nepořídil a téhož dne za hrozného řvaní zemřel.

(*Škola Bož Srd Páně. 1875*)

V letech třicátých (1830—40) žil v jedné vesnici *D.* u Vídně sedlák. Byl to člověk, kterému nebylo nic svatým. Jednou dal střechu na domě spravovati, objednal dva tesaře, a aby nádeníka ušetřil, sám při tom pomáhal. Půda pod střechou byla starým harampádím všelikého druhu naplněna a musela z většího dílu býti vykliděna, aby měli pracovníci volné místo. „Vykliďte to a udělejte zde místo!“ křičel na lidi. Tu spatřil mezi jinými věcmi také veliký, dřevěný, docela sešlý obraz Kristův — kříž — jak se říká. Tento kříž zočiv, šel k němu, chopil se ho a vyhodil jej, řka: „Nepotřebné napřed!“ velkým oknem vykýřem na půdě dolů na dvůr. Za několik minut volal jeden tesař na střeše se nacházející oknem ve střeše do okna: „Dejte nám sem šindel!“ Rouhač vzal hned náruč šindele, vystoupil s ním na vikýř, aby jej podal; a hle, sklouzl a padl na obraz Ukřižovaného. O vstání nebylo už řeči, neboť si zlomil ruku a vrazil do vnitř prsní kost. (*Škola B. Srdce Páně 1876*)

Kříž na mostě pražském nalezá se na místě tom, kdež byla poprava odbývána a odsouzenec u kříže poslední svou modlitbu konal. Dvakráte chtěla ho zloba lidská uvrhnouti do Vltavy

Poprvé to bylo za zimního krále *Bedřicha Falckého*, jehož choť častokráte projevila svoji nemilost nad tím, že se nemůže z oken hradu královského dolů na město dívati, aby prý jí onen kříž na mostě nepřekážel. Jednou pak v zimě, když na saních po mostě jela, dokonce řekla, že „nahého bradýře“ na kříži tom ani viděti nemůže. Protož na manžela svého, slabého krále Bedřicha, tak dlouho naléhala, až kříž s mostu do Vltavy shoditi dal. Ale bohaprázdný tento čin měl brzo trest v zápětí, neboť za krátký čas na to v den ztracené bitvy bělohorské prchala královna přes týž most, aby sama nahý život zachránila.

Po bitvě oné byl kříž zase na své místo vztýčen a stál tu až do obležení Prahy od Švédů, kteří na mostě před Starým Městem v náběhu svém zadržeti musili a proto na Ukřižovaném hněv svůj chladili, poněvadž prý Pražanům při statečném jich hájení Starého Města pomáhal. Aspoň dí pověst, že se švédské vojsko při častých útocích svých na mostě nikdy dále nedostalo, než k onomu kříži. Proto ve zlosti své usi-

lovali jej z děl svých na břehu malostranském sestřeliti. Ale žádný Švéd jej zasáhnouti nedovedl, až jeden český vojín, jenž byl jakožto nekatolík ke Švédům přešel, dělo svoje tak zařídil, že se kříž hned po první ráně do vody skácel. Za tento čin byl za důstojníka povýšen, ale nedlouho se šťastnou ranou vychloubal; byl od jednoho ze statečných obhajců Starého Města ještě téhož dne zastřelen.

Na místě onoho kříže byl později nynější kovový postaven a starý, jejž z řeky vylovili, v kolleji sv. Klementa na památku uložen. Roku 1696 stalo se, že se žid Spasiteli na kříži tomto rouhal. Byl za to potrestán peněžitou pokutou, z které byl kříž pozlacen a zlatý nápis v řeči hebrejské nad hlavou Ukřižovaného zhotoven, jak to podnes spatřiti lze.

(*Jos. Svátek. Pražské pověsti.*)

V domě Lad. V. v Rakousích právě večeřel stavitelský mistr *J. N* Najednou povstala veliká bouře. Blesky se jen křižovaly a hrom burácel hrozně. Domácí hospodyně požehnala se sv. křížem pokaždé, jak se zablýsklo a to se J. N. nelíbilo; počal si dělati úsměšky z toho a pravil, že by rád zemřel od blesku. Sotva to dořekl, sjel blesk s hrozným třeskotem dolů, dům se zatřásl, světlo v pokoji shaslo, a domácí všickni k zemi poraženi Když přineseno světlo, ležel stavitelský mistr mrtev na zemi, hospodář byl omráčen, jiní bleskem poškození, jen hospodyni nábožné nic se nestalo. Není radno dělati si posměch z nábožných obyčejů.

(*Škola Bož. Srd. P. 1892.*)

Na pravém pobřeží Dunaje v Dolních Rakousích nedaleko *Petronelu* blíž uherských hranic jeli koňmo r. 1822 dva husaři veselí a rozpustilí. Bylo jim jeti okolo kamenného sloupu, na němž kamenná socha Panny Marie stála. Spatřiv ji jeden z těch husarů zvolal: „Ty už zde nahoře dlouho stojíš, nebude ti škoditi, když se jednou na trávník položíš!“ I vytáhl šavli a mlátil vší silou do sochy. Ta spadla a vyrazila mu pravé oko a poranila jej hodně ve tváři. Mimo to měl velkou mrzutost s vojenským úřadem a musel škodu zaplatiti.

(*Škola Bož. Srdce P. 1876.*)

Jistý kaplan u *Trutnova* navštívil nemocnici vojenskou a tu nalezl mezi poraněnými i Prušáka, jemuž obě paže byla ustřelena. Pohnut bídným stavem ubožáka těšil ho kaplan a povzbuzoval k trpělivosti a odevzdanosti do vůle Boží. Nemocný mu však řekl: „Velebný pane! na mně vidíte soud Boží spravedlivý za hrubý zločin. Usekalť jsem na pochodu krucifixu obě ruce, a toto hrozné zmrzačení své považuji za spravedlivý trest Boží a snáším trpělivě bolesti své co pokutu za svou nepravost.“ (*Salzb. Kirchenbl.*)

12. Proti chrámu.

Dopustili se, dochází trestu.

Hrabě Bernard Jiří Vratislav z Mitrovic dal na Hrádku blíž Litomyšle kapli sv. Jiří vystavěti a roku 1698 vysvětiti Když pak zpustla roku 1787 zavřena a zrušena jest. V dražbě r. 1787 odbývané byla i s příslušenstvím prodána občanům *litomyšlským* za 20 zl., kteří dříví z ní dali na stavbu školy. (*Pam. arch. XI.*)

Roku 1621 dne 22 července stekl *Jan Jiří* Braniborský s vojskem slezským tvrz Hradec u Opavy. Několik dní před dobytím té tvrze vnikla živötní setnina markraběte Braniborského Jana Jiřího do nedalekého hradu Raduně, vyloupila zámecký katolický kostel, otevřela rakve ve hrobce rodinné, mrtvoly zneuctila a vyházela na silnici a chrám učinila jevištěm žoldnéřských prostopášných hodů.

(Dr. *Beck. Gesch. von Neu-Titschein.*)

Bernard Hodějovský ml. po smrti otcově r. 1610 byl v držení Milevska. Onť byl horlivým stoupencem protestantismu v Čechách a proměnil prý kostel sv Jiljí v Milevsku od otce obnovený v ovčinec a hle, tu bleskem jedním rázem pět set ovcí mu zabito bylo. Jindy zase do ovčince se vedral vlk a všecky ovce zadávil až na jednoho beránka, kterýž na velký oltář vyskočil a tak se zachránil.

(*P. Ivan Wagner. Čech. 1883.*)

Roku 1631 vtrhli *Sasové* do Čech a navštívili mimo jiná místa i Starou Boleslav. Do tamějších kostelů vjeli

na koních. A odplata? Za rok byli Sasové z Čech pryč
(Vác. Beneš Třeb. Pravdou k živ.)

Vrchnost v Maštově, *Marie ze Schenku*, rozená Lobkovická, přišla roku 1585 do katolického kostela ve Veliké Vsi s veselým průvodem a oblekši se v komži a štolu šla k oltáři a tu z graduálu zpívala: „he, he, he.“ Po té dala se s dcerou protestanta maštovského Hazlauera kolem oltáře do tance, zpívajíc: „čum, čum, čumprle, čum.“ Před tabernakulum zvolala: „Hle, jak chatrného Boha mají papeženci, kterého možná zavříti!“ K obrazu sv. Jakuba mluvila: „Ty můj milý Jakube, já myslila, že jsi v nebi a ty tady! Staví chrámy ve jméno Svatých, ve jméno ubohého Krista nestaví nic!“ A tím způsobem vedla si také při jiných obrazech, zovouci je modlami.
(Borový. Martin Medek.)

Ku konci XVI. století na panství Planickém a Zelenohorském vykopány skrze *Ondřeje ze Šternberka* v několika kostelích sceny kazisvětského rouhání. Pán přijel do kostela v Ničově a poslal sluhy, kteří vytrhali či pobrali archy či oltáře nejen tu leč i ve třech jiných chrámech. Pobrané oltáře a sochy spálil pán v pivovaře na Planici Přijel i s dvěma valnými vozy žebřinovými před kostel v Nepomuce, když byla neděle Rychtáři městskému poručili přivésti dva tesaře; než přišli, dal se pán v kostele do práce sám, při čemž musili mu nápomocni býti sedláci, jichž byly vozy žebřinové. Vlastní rukou kácel Šternberk oltáře. Přiběhši konšelé obecní prosili, jsou-li pánovi oltáře nemilé, že je pěkně rozeberou a složí, ale fanatický člověk nedopustil. Sousedé bolestně naplnili chrám a ulevovaly si pouhými slovy
(Archiv zemský. Zikm. Winter.)

Prušáci, oblehajíce roku 1757 Prahu, vypustili pouze na kostel sv. Víta na hradě pražském 22.000 ohnivých koulí a kartáčů. Velká část střechy byla již zničena, překrásné ozdoby chrámové, jehlance, vížky, pavláčky neustálou střelbou rozdrcené dopadaly k zemi s ohlušujícím rachotem. — A hle, — deset dní na to strhla se hrozná bitva u Kolína, a pruské vojsko — dosud zdálo se nepřemožitelné — bylo poraženo na hlavu a král sám stěží unikl zajetí.
(Vác. Beneš Třeb. Pravdou k životu.)

13. Proti kněžím.

Dopustili se; dochází trestu.

Boleslav, kníže Lehnický ve Slezsku, přepadl r 1256 biskupa Buslavského, když v Gurkavě přenocoval, chtěje kostel vysvětiti, i probošta a jednoho kněze právě ani spali, posadil ho na polo přioděného na koně a uvrhl ve vězení, aby od něho peníze vynutil.
(Vinc. Roepell. Děj. pol.)

Jan Hylebrant, pán koldinský, spatře roku 1584 v Kostelci kněze Jana Častolovského, faráře v Boruhrádku, an cestou po potřebě své pokojně jede, vzal kyj, vyjel za město a dohoniv se Jana, jej týmž kyjem „jakožto člověka pocestného“ nenáležité zbil, stloukl, okrvácel a jemu hlavu zprorážel. Měl z toho ovšem soudy nemilé.
(Aug. Sedláček. Hr. a zám.)

V *Lukové* v krajině litomyšlské sedláci protestantští ze sousedních vesnic beze vší spravedlivé příčiny obořili se na katolického faráře Vavřince Ekarda, četnými ranami jej zkrvavěli, až i levou ruku v loktě zlomili a snad by jej na místě byli zabili, kdyby se ještě v čas útěkem byl nespasil (1588).
(Klem. Borový. Martin Medek.)

Jan Městecký z Opočna slezl r. 1415 na den Všech Svatých klášter opatovský a opata umučil do smrti, zároveň opanoval také hrad Hradiště, jejž bez vědomí pravého jeho pána prodal.
(Aug. Sedláček. Hr. a zám.)

R. 1606 utrhal na cti jeden šlechtic v *Rakousku* několika řeholníkům a ukazuje prstem na místo, kde klášter stál, pravil: „Brzo-li svrženi budou z místa toho tmaří!“ Ale za několik hodin, kráčeje sám oným místem spadl s něho do prohlubně a na polo mrtev domů donesen jest. Tu uznal chybu svou a prosil ty, jimž na cti utrhal, za odpuštění. *(Drexelius.)*

V městě Mostu tamější rychtář *Jan Weidlich*, maje sám o udržení pořádku a pokoje se dle povinnosti starati, roku 1589 nemalé vzbouření mezi lidem způsobil, an faráři katolickému

Martinu Václavovi, když o posledním soudu kázal, veřejně v kostele odmlouval; na hřbitově jistého krejčího katolíka do krve zranil a tím skutkem hřbitov poskvrnil; kaplanům mostským stateček jejich zabavil a je do vězení vsaditi zamýšlel, pravomocnost nad školou a učiteli sobě zcela bezprávně osoboval. (*Kl. Borový. Martin Medek.*)

V *B.* ve Vorarlberku žil hodinář, jenž nepřátelským smýšlením k církvi špatně se vyznamenával. Když vojsko piemontské Řím obsadilo, vyslovil v jednom dobrém domě svou radost nad tím, že sv. Otci špatně se vede, řka: „Už je konečně hotov!“ Za čtvrt roku potom byl on sám hotov, zahynul jako samovrah v jezeru.

(*Škola Bož. Srdce P. 1884.*)

V městě *Kladšté* ostával v Königshainské ulici pruský vojenský podkopník. Když mu manželka uvařenou telecí hlavičku na stůl položila, řekl uštěpačně: „Není to telecí hlavička; jest to kotrba popa (Ondřeje Faulhabra, jenž roku 1757 nevinně od Prušáků utracen jest, nechtě zpověď zběha prozraditi), jenž tamhle visí na šibenici!“ Rouhač hned oněměl, smyslem se pominul a po některé hodině umřel.

(*Drahé kameny.*)

Přihodilo se mi jednou, že přišel k nám jistý *muž*, který za svého mládí byl bohatý, avšak svým rozmařilým životem o vše přišel. Vyprávěl mému otci, jaké má zlé živobytí a tu začal nejprve na kněze Pravila jsem mu: „Pane, duchovní vám vzali vaše jmění? Vzpomeňte na poslední hodinu, kdo bude vaším nejlepším přítelem.“ Tu on začal: „Vy jste mladá, vy tomu nerozumíte, kněz mi nesmí nikdy na oči.“ Zachovala jsem sobě vše v paměti. Během 3 roků onemocněl a tu prosil, aby k němu povolán byl kněz. Spatřila jsem, jak služebník Páně kráčí, nesa Tělo Páně, a dověděla jsem se ke komu. I pravila jsem v srdci: „Odpusť mu, Pane!“ Avšak než duchovní přišel do jeho bytu, ztratil nemocný řeč. Sestry milé, poznávejme v onom příkladu prst Páně Neb Spasitel náš sám pravil: „Kdo vámi pohrdá, mnou pohrdá.“

(*Anežka. 1883.*)

Roku 1622 na mostě, kudy se sv. Josafat Kuncevič, arcibiskup Polocký, apoštol Rusínů, mučenník, se svou biskupskou stráží bral, vyšel proti němu se svými vojáky *Vasilevský*, náruživý rozkolník, velitel posádky vojenské. Zadrží si průvod a dá se do zlořečení arcibiskupovi; ano sápe se po něm, vyhrožuje shoditi jej do řeky. Na vítězství tomto si Vasilevský zakládal mnoho, ale Bůh brzo na to bídníka potrestal; skonalť ohyzdnou smrtí Herodesovou, že se za živa červy rozlezl.

(*Ant. Rejzek. Svatý Josafat.*)

Rozjímání,

viz: „Modlitba 1 b!“

Různice.

1. Příčina bývá nepatrná; chyba to Slovanů; jí vyhledávali a došli trestu.

Různice a nesvornost byly starodávné vady *národův Slovanských*. Nenávist, za příčinou nepamětných událostí mezi Bodrici a Lutici hluboce vkořeněná, pudívávala tyto větve obapolně ku krvavým půtkám Tentýž zlý duch různil Srby jak od Luticův tak i od Čechův; a pochybovati nelze, že nápodobně mezi těmito Slovany a sousedy jejich na východu, Polany č. Lechy a Chorvaty, mnohonásobné svády a půtky se vyskytovaly, ačkoliv v dějinách již dávno žádné o nich paměti nezbývá. (*Pav. Šafařík. Slov. Starož.*)

Viprecht Grojský, jenž dostal za manželku Jitku II., dceru krále Českého Vratislava a s ní Budyšínsko a Nišansko jakožto české manství r. 1086, byl nestálý a svárlivý a žil se sousedy svými v neustálých rozbrojích. (*Děj. čes.*)

Petr Smrčka radenínský roku 1572 v městě Táboře v domě Lichvicovském na Bohuchvala Dvořeckého z Olbramovic konvici vyhodil a jej v hlavu uhodil. V Táboře dopustil se též výtržnosti Oldřich mladší Smrčka a Adam, bratr jeho, ani v noci Václava Vrcha, souseda, v hlavu zbili a okrváceli. Když přijel týž Oldřich roku 1598 do Chýnova a spatřil Matěje Maška před domem, ihned k němu na koni se hnal, chtěje mu škoditi, avšak Mašek hledal spásy za dveřmi.

(*Aug. Sedláček. Hr. a zám. d. IV.*)

Bedřich, vojvoda Rakouský, ducha velmi nepokojného byl a i s Čechy začasto válčil i s králem Přemyslem Otakarem I. a Václavem I. Roku 1246 táhl zase proti Uherskému králi Belovi IV. Nedaleko Nového Města za Vídní strhla se bitva a tu chtěl Bedřich krále Uherského vlastní rukou zajíti anebo zabíti. Avšak Uhři krále svého velmi udatně bránili, a v tom Bedřich s koně na zem poražen a kopím proklán jest. A tak ten bojovný vojvoda, který se všemi svými sousedy ustavičné války vedl, svého nepokojného života dne 15. června 1246 konec vzal

(*Děj. české*)

Roku 1593 *Jan Dačický* z Heslova ve vsi Křeseticích u Kutné Hory u Karla Haška ve společnosti některých šlechticů v rozepři připraven jest o hrdlo. (*Čas čes. Mus. 1854*)

Když se roku 1643 na neděli svatodušní *Václav Dvořecký z Olbramovic*, majitel Šebířova, s Bohuslavem Řisnickým hádal, tento bambitku chytiv Václava do smrti postřelil, tak že v sídmý týden duši vypustil.

(*Vlasáka místopis.*)

2. Škodí:

a) celému národu a zemi.

R. 1185 za knížete *Bedřicha* přišlo k domácí válce nad míru krvavé a dne 10 prosince svedli Čechové a Moravané u Loděnic ve Znojemsku mezi sebou tu největší a nejkrutější bitvu. Bojováno z obou stran rovnou silou a stejnou rozhořčeností; rachot bitvy, zvuk rohův a hlahol bubnů promíchány křikem bojujících, dusot koňův a břinkání mečů bylo doslýchati až i v klášteře kúnickém, vzdáleném více než míli od bojiště. Vítězství konečně dostalo se Přemyslovci a Čechům, ale bylo tak krvavé a tak draze koupené, že pronásledování přemožených stalo se nemožným. Velký počet udatných mužův, až prý ke 4.000 padli tu v oběť politice cizí, potýkajíce se s vlastními krajany a rodáky svými. Při pohřbívání házeno do jedné jámy 10 až i 20.

(*Chron. Gerlaci.*)

Po smrti *Boleslava Chrabrého*, krále Polského († 1025) svémocného, přihodilo se nyní také Polákům, co Čechům před šestmecitma lety: nesvorností a ničemností synův zmrháno krásné otcovo dědictví, zničena moc a zrušen blahobyt říše.

(*Fr. Palacký. Děj. národa Česk.*)

Roku 1463 padla *Bosna* bez hrdinného boje; padla zradou Turci, když se zjevili, nalezli spojence v zemi; náboženské hádky v takové zvrhly se vášně, že u Paterenův udusily všecku lásku k vlasti. I poroba lidu přispěla k vítězství Turkův.

(*Konst. Jireček. Děj. nár. Bulh.*)

Řada událostí v *Čechách* od r. 1173 vede k neutěšené době dějin, když desaterým změněním panovníka za čtyrmecitma let a vkládáním se cizincův do vnitřních záležitostí českých, trháním starých ouvazkův právních, sobectvím, lstí a zradou na vše strany, konečně odbojem, válkami a bezvládím vlast naše octla se ve propasti bídy bezedné a sníženo na takový stupeň politické nevážnosti, že stála ještě hůře než pod Boleslava II. syny neblahé paměti.

(*Frant. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Roku 1279—1280 po osudné bitvě na moravském poli, v níž i král Český sám Přemysl Otakar zahynul, nastalo poručnictví Oty Braniborského. A tu strhlo se hrozné vzbouření v celé *zemi české*, jakého před tím nikdy nebývalo a více než rok s neslýchanými záhubami trvalo. Byli ještě pánové mnozí, kteří s Braniboráky drželi, tak jako Němci ve městech, i tak začali jedni druhé pronásledovati, nastala válka Němců proti Čechům, šlechty proti městům, světských proti duchov-

ním, slovem všech proti všem. A bída z toho vzešla v Čechách ohromná.

(*Zap. Čes. m. Kr.*)

Chorvaté posávští a dalmatští rozdvojili se, tak že Berna, kníže dalmatských Chorvatů, s Franky proti posávským se spojil a roku 919 na posávské Chorváty se obořil a jim až do své smrti (821) škodil

(*Pav. Šafařík. Slov. Starožit.*)

Za času knížete Českého *Jindřicha Břetislava* (1193—1197) a ten čas před ním tak daleko to přišlo v Čechách dlouhým nešetřením základního práva státního a nedostatkem věrného vlastenectví u Čechův, že země jejich nebyvši ani přemožena, ani dobyta, stala se provincií říše cizí (Německé), její pak knížata počítali se mezi služebníky onoho pána (císaře), kteréhož až dosud považovali za svého nejnebezpečnějšího nepřítele. Již pán onen (císař) jal se byl usazovati a ssazovati knížata dle své libosti, na vůli národa Českého ani se neptaje; tento pak neměl ani toho srdce, aby protestoval ostřím meče proti tak hanebnému s sebou nakládání, proti zpupnému převracování starosvatého práva.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Po smrti *Kazimíra II.* Spravedlivého, krále Polského r. 1194, zanikl vnitřní pokoj v zemi na více než sto roků. Knížata Polská hádala se mezi sebou o staršenství a jednotlivé části země, ani zatím sužovali vpády zemi Prusové, Litvané a Rusové, tak že Polská říše strašně byla oslabena.

(*Rich. Roepell. Gesch. Pol.*)

Jan Kazimír, král Polský (1648 - 1668), vida, že nelze dále stranami rozvaděnými vládnouti, složil na sněmu varšavském dne 16. září 1666 s hlavy své korunu královskou, odřekl se žezla vladařského, vrátil stavům Polským smlouvu a hlasem věšteckým a v očích se slzami zvolal, že pro nesvornost přijdou na zemi polskou časy, kdy sousedé jako draví ptáci přiletí a nešťastné království drápy svými rozederou. Ku konci dojemné a tklivé řeči své pravil: „Ó kéž bych nebyl dobrým prorokem pro lid té milé země, toho milého království, ale žel Bohu, že se nepoznává!“ A polská šlechta poslouchá mlčky, sklání hlavy své, starým mužům plní se oči slzami a král — král odchází do ciziny, aby nemusel viděti zkázu vlastní země své. A rozdělení Polska, které se událo o sto let později, jest jedním z nejsmutnějších listů, kterýchž jméno jest: navštívení národů.

(*Vác. Beneš Třeb. Pravdou k životu.*)

Bitva u *Lipan* dne 30. května 1434 vedena mezi Čechy, Pražany a Tábory se Sirotky byla strašná; přes celý den a noc až do rána dne následujícího bylo prý více zabíjení než bojování. Zahynula v bitvě té hlavní síla táborův a sirotkův navždy, padli přední jejich vůdcové Prokopové oba, mimo jiné hejtmany a kněze mnohé, i až ke 13 tisícův oněch bojovníkův, kteří od několika let stali se byli hrůzou Evropy; neb ačkoli mnozí dávali se na milost, však vítězové nepřijímali jich, ale vraždili napořád, tak že jen asi 700 branných octlo se v zajetí. Čapek pak vůdce, jenž s lidmi svými utekl na Kolín viněn jest od mnohých ze zrady, tak že potom dobří lidé neradi s ním kvasili.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Památná byla v dějinách ruských bitva *lipecká* r. 1216, v níž bojovali blízcí příbuzní proti sobě, bratr proti bratru, zeť proti tchánu, Novohradští proti Novohradským, Rusové proti Rusům. (*Fil. Strahl. Děj. říše Ruské.*)

R. 1209 válčili *polští knížata* mezi sebou o jednotlivé země a řevnivostí a spory těmi a válkami takořka zpustošeno jest celé Polsko.

(*Rich. Roepell. Gesch. Pol.*)

Dne 9. března 1422 stal se převrat v *Praze* v panování, při němž kněz Jan Želivský, jenž dosud nejvyšší moc v Praze provozoval, s mnohými jinými měšťany stat jest. A nyní nastalo strašné vraždění a pronásledování měšťanův mezi sebou, tak že, jakž napsal jeden starý kronikář, ten den stala se v Praze větší škoda, než když jest král Sigmund ležel okolo Prahy, maje lidu více než sto tisíc.

(*Zap. Česk. mor. Kr.*)

Když r. 1191 kníže Český Kunrad Ota u Neapole zahynul, povýšila většina národu Václava II., nejmladšího někdy syna Soběslavova a nejstaršího Přemyslovce, na stolec knížecí. Ale v Přemyslu Otakarovi, synu Vladisla-

vovu, nastal mu soupeř velmi nebezpečný, pro něhož se i biskup Jindřich Břetislav prohlásil. Tu Čechové utekli se do ciziny k císaři Jindřichu r. 1192 do Řezna a biskup koupil panování pro *Přemysla* za 6000 hřiven stříbra. Císař propůjčil za tu cenu korouhev Českou Přemyslovi Otakarovi. Moravskou pak jeho bratrovi Vladislavu Jindřichovi. (*Gerlacus.*)

Po smrti Svatopluka, knížete Moravského, roku 894 nastoupili vládu v rozděleném panství dva lehkomyslní a svárliví synové jeho *Mojmír* a *Svatopluk*. Nesvorní bratří válčivše mezi sebou byli od Maďarův konečně léta 907 u Prešpurku poraženi, tak že samostatná slovanská Morava zmizela z pole dějin a na zemi potem a krví Slovanů vzdělané, duchem sv. Konstantina a Methoda osvícené, zarazila uralská surovost mocný svůj trůn. Z rozlitin veliké Moravy kořisťovali mimo Maďary i Němci, Čechové a Poláci.

(*Pav. Šafařík. Slov. Starož.*)

Po smrti knížete Českého *Svatopluka* r. 1109 nastaly smutné hádky a války mezi Přemyslovci o trůn Český a sice mezi Bořivojem, Otou a Vladislavem, kterýž konečně i zvítězil. Co potom na polích mezi městy pražskými a Vyšehradem se dálo, bylo až příliš šeredné: otcové cedili krev dětí a děti otcův svých, bratří a strýcové vraždili se vespolek, ohavnosti páchány nad ohavnosti. Když slunce někdy nad hody Thyestovými se zahnulo, jak že mohlo svítiti ještě déle nad Čechami? — Bohužel že Přemyslovci opojili vlast svou krví domácí; pak ku pokutě a hanbě jejich přišel mocnář cizí, rozhodnout otázku, kdo napotom pánem v Čechách býti měl! (*Kosmas.*)

Po smrti caře Srbského *Štěpána Dušana* r. 1355 nastoupil mladý syn jeho 19letý Uroš. Ctižádostivá carice matka Helena chtěla za nezletilosti syna svého panovati. I bratr Dušanův Symeon horlivě dychtil po vládě. A boljaři srbští i ve vlastním Srbsku i v krajinách bulharských a albanských jednak jednotlivé nápadníky trůnu podporovali, jednak pro sebe brannou rukou kořistili. Prostřed občanských válek kleslo Srbsko a nezmohlo se více. Nastalo mnoho panství a není nesnadno dolíčiti, že toto množství nesvorných a neodvislých panství bylo příčinou rychlého pádu Jihoslovanstva.

(*Konst. Jireček. Děj. nár. Bulh.*)

Po skonání *Štěpána II.*, krále Chorvatského l. 1090, nastoupila v Chorvatech dokonalá bezvláda Pánové a velmožové dobývajíce se jeden po druhém v divokých bojích na stolici královskou, přivedli květoucí to království ku konečné záhubě a zkáze. V tomto všeobecném změtení povolal jeden ze županův Chorvatských mohutného a ctnostného krále Uherského Ladislava na trůn Chorvatský, který přijav to povolání l. 1091 s vojskem do okolí modrušského přitáhl a ujav zemi, za krále jí ustanovil synovce svého Almu.

(*Pav. Šafařík. Slov. Starož.*)

Roku 1425 splynuli bratří orebští s *táborý* a sirotky a počali s nimi dobývati sídel a měst strany šlechtické ku Pražanům odpadlé. Hlavní boj se vedl v kraji Hradeckém a mnoho krve tu prolito mezi Čechy od Čechův.

(*Děj. české.*)

Jak vysoce povzbuzeny byly po smrti krále Českého *Vladislava II.* r. 1516 v Čechách proti sobě vášnivě a jak prudké brojení jedněch proti druhým mezi stavy, toho zjevným důkazem jest, že sněm o sv. Martině roku 1516, ačkoliv uložen byl se souhlasem císaře i krále Polského za nezletilosti krále Ludvíka, nedošel přece k místu. Někteří páni popírali králi až i právo k ukládání sněmův, jiní nechtěli sněmovati v Praze, a mnozí rádi byli, když jen nedosaženo evidence o dluzích královských, aby jich tím déle pokoutně požívati mohli. Nejvyšší úředníci zemští a strana páně Lvova rozpisovali sněm do Roudnice a nikoli do Prahy, čímž nemalý zmatek vzešel mezi stavy. I stalo se, když stavové, kteří se byli sešli v Praze, chtěli na hrad jeti k sněmování, že nejsou tam puštěni od hejtmana páně Lvova, nýbrž odkazováni do Roudnice.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Dne 12. února 1475 usnesli se obě strany v Čechách na sněmu v Praze na tom, aby *Vladislav*, král Český, držel celé Čechy s obojí Lužicí a dvěma knížectvími ve Slezsku Svidnickým a

Javorským, Matyáš pak Uherský aby držel celou Moravu s ostatkem Slezska.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Za *Vladislava II.*, krále Českého (1471—1516), panovaly strašné rozepře v Čechách mezi šlechtou a městy, což velmi škodilo celé zemi, tak že nebe zpečí majetku i života a násilí strašně vzrostly. (*Děj. česk.*)

Roku 1423 strhl se boj u nějakého Strachova dvoru nedaleko Hradce mezi *Žižkou* a pánem Divišem Bořkem z Miletínka, spojencem Pražanův. Žalostný to byl boj, že šla archa proti arše, čili že již pod obojí sami mezi sebou vraždíti se počali, majíce obyčej, že do bitvy vždy archa s večeří Páně před vojskem byla nešena. Žižka tu opět Pražany a pány strašně pobil; kromě dráhně lidu padlého do dvou set nepřátel zajal a kněze pražského, kterýž v čele vojska archu nesl, vlastním palcátem zabil. Konečně strana pražská a šlechtická s Žižkou v Čáslavi se smluvila a příměří s ním uzavřela.

(*Zap. Čes. morav. Kron.*)

Roku 1424 bojoval *Žižka* proti Pražanům v první polovici roku toho. Tu u Malešova množství velké měšťan z Prahy a drahně lidu rytířského zbito. Toto hrozné vítězství Žižkovo bylo spolu i nejžalostnější porážkou Čechů, neboť čímž může takový bratrovražedný boj jiného býti, nežli hlubokou ranou vlasti zadanou? Padlo v něm zajisté 1400 lidu rytířského a obecného. Žižka hned pospíchal, aby užil svého vítězství; obořil se totiž na Kutnou Horu, kteráž dosud stála v poslušenství Pražanův a opanoval ji bez veliké nesnáze, aby odňal Pražanům hlavní pramen jejich důchodův. Při tom lehla popelem i ta částka města, která dosavad byla se nejlépe zachovala, mnozí pak z obyvatelův, kteří se byli zamkli v jednom kostele zadusili se ohněm.

(*Zap. Česk. mor. Kron.*)

b) Vede k vraždě,

viz i: „Násilí!“

Dne 3. října 1506 stalo se v čas jarmarku Svatovácslavského na Starém Městě pražském, že se strhla půtka mezi mladým 24letým rytířem *Janem Kopidlanským* a rytířem *Janem Cukrem* z Tannfeldu, v níž první druhého ostrou zbraní zabil. (*Fr. Palacký. Děj. nár. Čes.*)

Roku 1623 dne 29. června ráno stalo se, že *Malovec Lapáček z Rzavého* před Markvarcem, příbytkem Oldřicha z Hodějova, Sigmunda Mikuláše, syna Jáchyma, nejstaršího Špaňovského z Lisova, pobíd ke svádě, kordem nad srdcem probodl, tak že z toho patnáctý den zemřel.

(*Aug. Sedláček. Hrady a zam. d. IV.*)

Léta Božího 1489 v pondělí před sv. Maří Magdalenou sladovníci a nožíři v *Praze* svadili se i zabili jednoho sladovníka nožíři; i nemohli jináč páni skrotiti sladovníkův, až sťat jest Kokaysl nožíř. (*Staří letop. čeští.*)

Léta Božího 1513 v první středu v postě, den sv. Juliany, vyvedli v *Praze* jednoho žida z jich města na břeh a tam jemu kat jazyk uřezal a oči vyloupil, protože jiného žida nožem ubodl v svádě, a on od toho umřel.

(*Staří letopis. čeští.*)

Léta Božího 1523 zabil jeden žák v *Praze* pacholka ve škole u sv. Martina, dal mu kamenem, až tu zůstal a tak tu škodu ovraždil, a on jim lál a vytrhl naň tesák, ježto láli, když je trestal, že svině sousedův zajímali do školy a je poráželi a zabili.

(*Staří letopisové čeští.*)

Roku 1600 seděla v pražské hospodě u Sedlčanského v *Praze* veselá společnost. I stala se později mezi společností svára, při níž Zachariáš Třebenický raněn byl málo, bratr jeho pak kantor školy Matky Boží před Týnem Jan Florian smrtelně, takže zemřel.

(*Zikm. Winter. Český lid, r. I.*)

Valaši v Halicku po každém jarmarku u Duleščův musí někoho oloupiti aneb zabíti, tak i o nynějším jarmarku zabili dva kupce.

(*Čas. čes. Mus. 1841.*)

3. Zamezuj ji!

Dne 16. srpna 1249 učinil král Václav I. svým věrným velikou slavnost. Oděn v roucho královské, odebral se

ve slavném průvodu do kostela sv. Františka v Praze, vedle něhož přebýval a dav sobě postaviti korunu na hlavu od biskupů Pražského a Olomouckého, též odíti se pláštěm královským, v ruce pak drže jablko a žezlo, slyšel velikou mši sv., kterou zpíval biskup Olomoucký. Potom slaveny v klášteře velké hody, při nichž byli biskupové a jiní praeláti; pánové pak čeští každý dle úřadu svého posluhovali králi dle obyčeje. Mezi hostinou vstoupil do kláštera odbojný syn Přemysl Otakar a padl otci k nohám, prose za odpuštění a milost. Král slíbil jemu i jeho přívržencům odpuštění a na důkaz dal všem políbení, což pohnulo všecky až k slzám. Není pochybnosti, že vlastní osnovatelkou byla bl. *Anežka.*

(*Fr. Ekert. Posv. m. kr. hl. m. Pr. 1884.*)

R. 1237 povstal Přemysl, markrabě Moravský, podruhé proti králi a bratru svému Václavu I., králi Českému. Václav přitáhl s velikým vojskem do Moravy, chtěje důkladně potrestati zpoury bratrovy. Avšak Přemysl utekl před tím do Uher. Tu se vložil král *Bela IV.* Uherský za prostředek a smířil bratry opět. K jeho přímluvě obdržel Přemysl opět Olomucko i Opavsko k výživě své, čímž pak se napotom spokojil, až do své smrti (r. 1239).

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Sv. *Beno*, biskup Míšenky, chován u dvora krále Vratislava I. (1061—1092), tak mocně dorážel jak na krále tak na bratra jeho biskupa Pražského Jaromíra, že srdce těchto dvou bratří dlouho sobě odporná šťastně spojil.

(*Čas. kat. duch. 1831.*)

Daniel I., biskup Pražský (1197—1211) od r. 1148, statečný rádce krále Vladislava, odstranil velemoudře všecky různice mezi králem a knížaty českými, jakož i císařem Bedřichem, že napotom ve svornosti žili.

(*Ant. Frind. Kircheng. Böhm.*)

Dimitr Ivanovič a *Dimitr Konstantinovič*, kníže Suzdalský, přeli se o velké knížectví Kyjevské; spor pak mezi oběma nápadníky rozřešen tím konečně, že Dimitr Ivanovič pojal za manželku dceru soka svého knížete Suzdálského, Eudokii roku 1365.

(*J. L. Píč. Děj. nár. Rus.*)

Ignác, biskup Rostovský († 1288), smířil r. 1277 knížata rostovské bratry Konstantina a Dimitrije Borisoviče.

(*Dějiny ruské.*)

Sv. *Jan Nep.*, patron náš český († 1383), všemožně se přičiňoval, aby různice a rozepře jak u dvora, tak i v městech pražských odstranil. Mnohé žaloby ukonejšil, mnohé soudy zamezil. Až posud stává důkazů, jak ostrovtipně, moudře a poctivě při rozsuzování si počínal.

(*Richter.*)

Jan III. z Kotlic stal se r. 1394 biskupem Míšenským. Oné miloval velmi svatý pokoj a odstranil rozličné veřejné různice mezi opatem v Dobriluku a vévodou Saským a Limburským a i mezi hrabětem z Leisnigu a Bedřichem ze Schönburgu.

(*Ant. Frind. Die Kircheng. Böhm.*)

Sv *Sáva*, patron země srbské, syn velikého župana veškerých zemí srbských, krále Štěpána Nemanjy, vstoupil do kláštera. Svornost bratří jeho Štěpána a Vukana po smrti otcově ihned zmizela, tak že až krvavá válka mezi bratrskými národy vypuknouti hrozila. Nejmladší bratr Sáva přerušil tu řeholní tichost a domlouval ve jménu Páně oběma bratřím, a Bůh požehnal slovům jeho v takové míře, že bratří se smířili roku 1203 a nikdy více pokoje nezrušili.

(*Škola Bož. Srdce Pané. 1877.*)

V rozbroji Ludvíka, krále Českého (1516—1522), se stavy Českými snažil se *Sigmund*, král Polský a strýc Ludvíkův, obě strany přivésti ke smíření a svornosti; proto poslal oběma stranám listy a spolu sekretáře svého Procka Malého z Cetné, jehož působením se i smíření stalo r. 1323.

(*Dij. české.*)

Léta 671 Dva bratří z rodu Čechova *Supan* a *Tutesk*, pojavše ženy své a jinu čeleď i dobytky, dům dřevěný sobě a ohradu velmi širokou svým dobytkům učinili a od Turska, bratra mladšího Tursko nazvali. Toho roku stala se svada mezi čeledí bratrův předřečených o pastvy, tak že su jedni druhé kamením a kyji velmi zbili. Supan jako starší bratr nestyděl se mladšímu toho dvora postupiti a obrátiv se k straně východní blízko vody dvůr krásný sobě dal postaviti a pro tu mi-

lost, kterouž měl k Chajnovi, synu svému, dal tomu dvoru jméno Chajnov.
(*Hájek. Kron. česk.*)

Václav Švihovský z Riesenburka, jesuita († 1608), když oba bratří jeho, náramně se hněvali na pohoršení celému okolí a na velkou bolest nemocného Václava, ač nemocen zajel k bratřím svým do Bernardic a smířil je oba docela, ano bratru Děpoltovi, husitu, tak domlouval, že tento vida bratra a v takových bolestech a v takové lásce, se podrobil a katolíkem stal.
(*Jos. Svoboda. Vlast.*)

Václav IV., král Český a císař Německý, v prvních letech panování svého 1379 dokazoval skutkem největší horlivost pro uklízení rozkolu (v Církvi), jakož i pro obnovení v Němcích pokoje všeobecného
(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

František Josef Sláma, kněz církevní a spisovatel († r. 1844 v lázních Mariánských), jsa muž rozšafný a praktický, vyrozumíval také, jak vysoce jest nám především zapotřebí svornosti a proto povzbuzoval při každé příležitosti našince co nejdůtklivěji k tomu, aby byli svorni a vzájemně sobě radni a pomocni. (*Ant. Rybička.*)

Růženec,

viz i: „Maria 2 f!“

1. Prospívá tělu i duši i dušičkám v očistci.

Byv v městečku *B.* kaplanem, nabyl jsem vlastní zkušeností úplného přesvědčení, jak prospěšnou modlitbou sv. růženec pro každého — zvláště pak pro kněze. — Bl. Hofbauer, jehož životopis jsem milerád čítal, byl mi pohnutkou, že zvláště na cestě k nemocným aspoň některý desátek rád se modlívám. I stalo se mi, že jsem byl odpoledne volán k nemocnému do blízké vesnice H — Přijeda tam a vstoupiv do malé světnice, spatřím ubohého nemocného, muže to v plné síle, který nešťastným pádem s patra ve stodole tak nebezpečně se poranil, že ku smrti pracoval.

Vykonal jsem přípravní modlitby a přistupuji k nemocnému, bych jej k sv. zpovědi připravil a sv. pokání mu udělil. Než jaké jest mé udivení; týž se odvrací ke zdi — a ke všem mým domluvám a otázkám nedává odpovědi. Zavolám jeho manželku, aby mi řekla, neztratil-li řeč aneb aby sama se ho zeptala, proč mi nechce odpovídati k otázkám mým. A divná věc — s manželkou mluví, — ale ke mně nikoliv.

Ta ho prosí a zapřísahá, aby se jen nebál a se vyzpovídal, — ale on ke každé mé otázce němým. Přijdou i příbuzní, kteří zatím venku stál, do světnice a tito všickni mu přimlouvají — ano žena s pláčem ho obměkčiti hledí — věčnost mu připomíná, — ale on nechce.

Ó jak mi v této chvíli úzko bylo, nemohu ani vypovědíti, — než tu kmitne mi hlavou myšlénka: „Pomodli se sv. růženec!“ A již klekám před nejsv. Svátostí, — ostatní přítomní se mnou — a modlíme se růženec, — a to s takovou vroucností, jakou jen úzkost a strach o spásu duše vynutiti může, — a hle! — modlíme se třetí desátek, — tu zvolá nemocný prosebně: „Velebný pane, již se budu zpovídati!“ — Ó jaká to radost — a blažená chvíle pro mne! Toho nezapomenu nikdy.

A v pravdě nemocný vyzpovídal se nejen zkroušeně a úplně — ale přijal s velikou vroucností ostatní sv. svátosti — a skonal nedlouho na to šťastně v Pánu.

Nuže co může vroucná modlitba sv. růžence. Ó nezoufejž tedy nikdo — pokud se jen můžeš sv. růženec modliti — můžeš i spasen býti!
(*J. Hejtmánek. Květy Marianské. 1884.*)

Růženec za minulých století u křesťanů vůbec a jmenovitě v národě našem *Československém* býval pobožností nejoblíbenější, ale také modlitbou přeužitečnou. Pokud náboženští otcové naši zhusta rozjímali o nejsvětějších pravdách a tajemstvích náboženských mo-

dlitbou růžencovou: potud byli horlivými vyznavači víry Kristovy; potud byli spravedlivými a ctnostnými lidmi; potud také požehnání Boží hojnou mírou splývalo na ně; a doposud lidé nejhodnější a nejmoudřejší i ve městech i v dědinách našich váží sobě svatého růžence.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Léta 1648. *Ferdinand III.*, císař, jedno psaní po druhém z Prahy do Vídně dostávaje, kterak Švédové mocně Prahy dobývají, a k hlavnímu šturmu silně se hotovují, řekl k manželce své: „Máme zlé noviny! Švédové nepřestávají našeho města pražského mocně dobývati a dnes hlavní šturm chtějí na město učiniti, obávám se, abychom co nejspěšnější psaní nedostali, že Nové i Staré Město pražské do rukou nepřátelských se dostalo.“

I odpověděla císařovna: „Nebojme se toho, ale s důvěrností k P. Marii Staroboleslavské pospěšme a před Ní se jeden růženec pomodleme; onať jistě obojí to město před nepřátely opatrovati bude a nám je zachová.“

I přinesl posel nenadále noviny, že sice Švédové hlavní útok na Nové Město pražské učinili, však ztrativše mnoho lidu s velkou ztrátou i hanbou od zdí městských odstoupiti museli; neboť Pražané chtějí raději všickni umříti, nežli ta dvě města, Nové a Staré, nepříteli hanebně vzdáti; kteréžto noviny císaře i císařovnu i celý dvůr velmi potěšily.

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Josef Haydn, proslulý skladatel hudební († 1809), veřejně vyznal, že v umdlení sv. růženec se pomodlí a rychle nabývá útěchy a spokojenosti.

(*Fr. Taufer.*)

Albrecht Chanovský z Dlouhé Vsi, znamenitý jesuita v Čechách na počátku XVII. století († 1645), uzřel kdysi pod širým nebem klatovských řemeslníků, chvátajících na trh do Plzně. Tož vzkřikl na ně: „Pomodleteť se růženec se mnou, budete míti dobrý trh!“ Jedni nedbajíce šli po svých; druzí posečkavše modlili se s Chanovským růženec. Tito vrátili se z trhu s hojným výdělkem, onino prodělali.

(*Drahé kameny.*)

Jan Lucemburský, král Český (1310—1346), ujišťoval o sv. růženci, že na tuto pobožnost naději svého spasení věčného skládá A Jan byl král slavný, bez bázně, který z boje neutíkal.

(*Blahověst 1885.*)

Adam Kravarský, horlivý rozšiřovatel víry katol. za Ferdinanda II. (1620—1635) v Čechách, modlil se vždy růženec. Tu kdys zamířil naň v lese loupežník ručnicí, což vida Kravarský postavil se, vytáhl z kapsy růženec a hle, kulka před ním fičela, na kterou by byl jistě naběhl, kdyby nebyl růženec vytahoval Loupežník pak zašel do křoví

(*Blahověst 1874.*)

Velký růženec na němž se *Adam Markovský*, šlechtic polský jehož obyvatelé husitští města Kladska až k smrti utrýznili, před milostnou soškou Rodičky Boží v osadním kostele kladském modlil, ostal po něm jesuitům kolleje kladské, kteří jej co vzácný klenot chovali a nemocným lidem, zvlášť psotníkem a padoucnicí mořeným podávali; z těch byli jsou — dle zápisků týchž jesuitů — mnozí od Pána Boha uzdraveni, což zásluhám a přímluvě domněním svatého Adama Markovského přičítáno.

(*Drahé kameny.*)

Bl. *Petr Kanýzius* (nar. v Belgii 1521), jesuita, jenž i v Praze blahodějně působil, modlil se na každý den růženec za dušičky v očistci.

(*Drahé kameny.*)

2. Měj ho v uctivosti, vstup v bratrstvo!

Sv. Klára, zakladatelka řádu klarisek, jakýž klášter i bl. *Anežka Česká* († 1282) v Praze u sv. Anny založila, milovala Anežku velmi a nazývala ji všech plesajících prostřednicí, andělů potěchou a sestrám svým vzorem. A na důkaz své lásky poslala sv. Klára bl. Anežce: růženec, závoj a svůj kotlík i misku, kteréž věci byly v klášteře pražském u veliké úctě chovány.

(*Fr. Ekert. Posv. m. kr. hl. m. Pr. 1884.*)

Za krále Českého *Jana* (1310—1346) bylo málo kde viděti laika, aby neměl za pasem ozdobného růženečku.

(*W. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.*)

Václav Petreus, doktor práv, rada vévodův a vychovatel mladších knížat bavorských, byl r. 1582 v Praze, kdež

v knihovně arcibiskupské některá studia konal; arcibiskup Martin Medek dal mu na památku růženec. Tentýž Petreus zaslal roku 1584 arcibiskupovi z Mnichova list do Prahy a růženec, jejž Minutius de Minutiis, vyslanec kurfirsta arcibiskupa Kolínského Arnošta na dvoře španělském, ze zvláštní osobní úcty arcibiskupovi Pražskému darem věnoval. (*Kl. Borový. Mart. Medek.*)

Když za císaře Ferdinanda II. *dominikáni* obdrželi chrám sv. Jiljí s osadou a vším příslušenstvím, založili již třetí rok 1628 bratrstvo sv. růžence, které v krátkém čase veliké množství údů mělo Bratrstvo to za císaře Josefa II. zrušeno a teprv zase r. 1879 znovu zařízeno jest.

(*Fr. Ekert. Posv. m. kr. hl. m. Pr.*)

3. Modli se ho!

a) v životě.

Před bitvou na *Bílé Hoře* dne 8. listopadu 1620, zpovídali se vojínové císařského vojska od rána; kdo se pak nemohl dotlačiti ke knězi, chopil se růžence a modlil se jej hlasitě s jinými soudruhy.

(*Ant. Gindely. Děj. čes. pov. l. 1618.*)

Eugen, princ savojský a vojevůdce rakouský († 1736), vedle meče povždy nosíval růženec, aby ihned se ho mohl modliti. (*Šmíd. Repert.*)

Václav Hais († r. 1888 v lednu), otec biskupa v Králové Hradci Josefa Jana Haise, třikráte modlil se ve stáří každodenně růženec, první za svou nebožku manželku a zesnulé přátely, druhý za nejdůstojnější episkopat český a třetí za všecky kněze, které znal a kteří znali jeho a za všecky, s kterými se sešel na cestě života, za nemocné a umírající K tomu přidal každého dne litanii loretánskou za své děti, vnuky a pravnuky a v postě křížovou cestu. (*Čech.*)

Arnošt hrabě Harrach, kardinál a arcibiskup Pražský v XVII. století († 1667), nejen že každodenně oddával se domácí pobožnosti, pilně se modle církevní hodinky, navštěvoval zhusta kostely pražské, buď denně sloužil mši sv., anebo nemohl-li ji sloužiti, byl jí přítomen, modlil se růženec, putoval k Rodičce Boží do Lorety hájecké ale i jiné naváděl k pobožnosti

(*Pešina Phosphorus.*)

Klement Marie *Hofbauer* (napotom hlavní šiřitel řádu redemptoristů † 1820) modlil se rád a horlivě. Růženec, který mu později tak milým byl a jímž jsa mužem tolikerých vítězství svých měl dobýti; nebyl také v dětských rukou jeho pouhou hračkou — on modlíval se ho s vroucností a láskou. Rád jmenoval jej svou knihovnou, poněvadž při něm život a utrpení Páně a Matky Boží mohl rozjímati a lásku z něho pro svá kázaní čerpati. Skoro vždy na cestách i ve zpovědnici míval v rukou malý růženeček, jejž od papeže Pia VII. darem obdržel. (*Mich. Haringer.*)

Roku 1605 na Žichovice první missionář P. *Jiří Kaminský* přišel. A tu zavedli missionáři slavné modlení růžence t. j. tajemství růžencová zpívali. Lid rád přicházel, i bludaři prý potěšením plakávali, vyznávajíce že katolická církev má překrásné služby Boží.

(*Jos Svoboda. Vlast. 1891.*)

Roku 1729 zemřel v Berouně *Jan Kaufmon*, výběrčí, hospodář od černého vola, dobrý a nábožný; doma sedě na cle, obíral se s růžencem.

(*Jos. Vávra. Čas. Mus. kr. Čes. 1890.*)

Kazimír II., král Polský († 1194), žádal generála řádu dominikánského v Římě, aby mu vhodné kazatele pro pobožnost růžencovou zaslal.

(*Scherer. Káz. bibl.*)

Maria Anna, manželka císaře Ferdinanda III., byvši těžkým životem potěšena, s velikou horlivostí před obrazem Rodičky Boží Staroboleslavské, když ve Vídni se nalezal, za šťastný porod žádala i také vyžádala, když r. 1640 dne 9. měsíce června v čtvrtou hodinu ráno synáčka šťastně porodila, který na jméno Leopold pokřtěn jest, jemuž Ferdinand velmi se radoval. Maria pak císařovna, aby za tu a za jiné milosti Panně Marii a Synáčku Jejímu vděčnou se ukázala, velmi bohatě drahými perlami ten sv. obraz okrášlila, jemu všecku tu okrasu darovala a před ním s svým komonstvem v šest hodin s poledne každodenně růženec vroucně se modlívala. Byla ona císaře Ferdinanda III. manželka první,

krále Španělského Filipa III. a Markéty Rakouské dceruška II., nar. r. 1606. (*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Maria Maximilianka, roz. hraběnka ze Žďáru († 1690), modlíc se sama růženec i poutníkům růženec rozdávala. (*Drahé kameny.*)

Roku 1716 odkázala Anna Terezie *Mayernová* 2000 zl., aby špitálníci ve špitále biah. Anežky denně růženec se modlili. (*Fr. Ekert. Posv. m. kr. hl. m. Pr. 1884.*)

Na *Moravě* za soumraku před večeří, dříve než se rozžalo, modlili se všickni domácí s hospodářem růženec po němž zapěli: „Poděkujmež Pánu Bohu!“ (*Obzor. 1892.*)

V instrukci města *Poličky* k poddaným z roku 1719 nalezá se také: Ve dny nedělní a sváteční, když služby Boží v chrámu Páně jejich se nevykonavají, mají doma také růženec říkati. (*Čas. čes. Mus. 1846.*)

Josef Radecký, znamenitý vojevůdce náš rakouský († 1858), rád se modlíval růženec a za modlitbu tu se nestyděl. (*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Jan Rektorys, dovedný akad. malíř a měšťan v Rožďalovicích († 1890), osvědčoval se vždy velikým ctitelem Rodičky Boží, ku které se ve všech svých důležitostech utíkal nejraději modlitbou sv. růžence, říkávaje u všelikých starostech a mnohých protivenstvích: „S pomocí doktorky a pomocnice nebeské všecko šťastně vyřídím, všecko s utěšenou myslí vytrpím a všecko protivenství přečkám. (*Čech.*)

Hynek Václav Richter, jesuita, missionář mezi Indiany, kdež i l. P. 1696 zavražděn jest, již co studující v Olomúci na každý den modlíval se růženec (*Drahé kameny.*)

V prvních letech po zřízení cechu *sklářství českého* modlili se zřízenci zpravidla každodenně před večeří růženec Na počátku našeho století teprv uvykli si růženec jen v adventě a v postě společně se modliti. (*Jos. Schindler. Čas. kat. duch. 1883.*)

Františka hraběnka Slavatová, choť Joachima Slavaty († 22. září 1676), pozdravivši ráno Velebnou Svátost klečmo, modlila se s komornou růženec. I podvečer o šesté hodině odbývala s komornou růženec. (*Drahé kameny.*)

Na *Slovensku* konají v neděli odpolední pobožnost a besedy. Ku pobožnosti odpolední patří též ještě, kde není kostela, kromě růženec říkání hodinek a všeobecné zpívání nábožných písní. Když pak se růžence začne, poklekají si všickni kolem kříže a modlí se. (*Fr. Horenský.*)

b) I v smrti.

Josef Balar, děkan v Javornici, velmi dobrý správce duchovní († 1891), skonal raněn byv mrtvicí, právě když se modlil růženec. Nedokončil modlitbu svou. Kazatel na slovo vzatý jej dokončil. (*Čech. 1891.*)

Dne 14. května 1889 pohřben jest v Prádle u Nepomuku slavně obecně oblíbený učitel na odpočinku *František Pohr.* Zesnulý, 82letý dědeček působil jako učitel 54 léta a na odpočinku byl 15 let. Zemřel klidně, sedě na pohovce, modle se růženec. (*Čech.*)

P. *Martin Stredonius*, slavný jesuita, Moravan, hotoviv se k smrti která dne 25. srpna 1649 nastala, vzal do jedné ruky voskovici a do druhé růženec a prosil bratří, aby se zaň modlili. (*Ferd. Menčík. Vlast. 1889.*)

Řeč.

I. Vůbec.

1. Užívej jí dobře, mluv pravdu, výmluvností prosluli,

viz i: „Kazatel!“

Arnošt z Pardubic, první arcibiskup Pražský († 1364), byl obezřetný v mlčení a užitečný v mluvení. Říkávalť, že nezřízená rozprávka v blud uvodí, ale mlčelivost nevčasná v bludu ponechává ty, kdož poučení potřebují Z úst jeho nezaslechli ani ti, kdož ustavičně při něm byli, nekalého anebo lstivého slova, kterýmž by jiným mohlo ublíženo býti. *(Jos. Fabian.)*

Josef Miloslav Rautenkranc, kněz, spisovatel vlastenecký († 1817), ve společnostech moudrými rozprávkami a zdravými úsudky vzdělával a poučoval i kratochvilnými řečmi a trefnými vtipy příjemně vyrážel. *(Ant. Rybička.)*

Roku 1454 bylo slavnější zasedání sněmu českého na staroměstské radnici; král Ladislav seděl na trůnu, jemu po boku pan Jiří z Poděbrad. A tu ujal se slova *Beneš Mokrovouský* z Hustiřan a na Malešově a žádal slovy ohnivými, aby i věci náboženské v zemi se upravily. *(Děj. česk.)*

Bohuslav ze Švamberka, pán na Zelené Hoře atd., věrný katolík († 1490 na Boru), co mluvíval, byla pouhá pravda. *(Fr. Doucha.)*

Lemonosov, geniální básník ruský († 1765), byl velmi nadaný a výmluvný řečník Akademické jeho řeči platí posud v Rusku za vzor klassického, řečnického slohu.

(J. B. Kořínek. Čas. česk. Mus. 1853.)

Jindřich Lichtenšteinský, svobodný pán z Kolovrat, jenž v XVII. století žil, nadán byl tou měrou okouzlující výmluvností, že si i v pochybných pádech všech přítomných srdce získal.

(J. Dundr. Čas. česk. Mus. 1838.)

Sixt z Ottersdorfu, nejprv městský písař a pak správce důchodův obecních v Praze (nar. na počátku XVI. století, † 1583), vyznamenal se nevšední výmluvností a tato, jakož i známost práv a zákonův klestily mu rychle drahu k úřadům vyšším, tak že býval v přemnohých záležitostech zástupcem obce a stavu městského nejen na sněmích ale i před králem.

Jos. Riss. Čas. Mus. kr. Česk. 1861.)

2. Varuj se nevčasné, nerozvážné, pyšné! dochází trestu

Roku 1420 přijel do Vratislavi za svými záležitostmi Čech *Jan Krása od Věnečkův*, znamenitý měšťan a kupec Nového Města pražského; kterýž v husitské horlivosti své jednání sboru kostnického veřejně pohaněl, odsouzení Jana Husi a Jeronyma pražského za nespravedlivé vyhlásil a přijímání pod obojí zastával. Byl jat a před soud kněžský postaven a že odvolati nechtěl, byl za kacíře vyhlášen a dne 15. března 1420 k rozkazu krále Sigmunda koňmi po ulicích vláčen a konečně na hranici upálen. *(Děj. česk.)*

Když papež Pius II. dne 31. března 1462 kompaktata od sboru basilejského Čechům propůjčená zrušil, vyřizoval *Fantin*, legát nyní papežský, dříve však legát krále Českého Jiřího z Poděbrad, a tu pravil ku králi: „Chcete-li tedy se protiviti rozkazům apoštolským? Pamatujte se, co činíte, odboj to jest, ne poslušenství, nenechá toho papež bez trestu, daleko sahá jeho moc. Hleďte, aby vám tu nešlo o korunu. Kde jest studnice všech důstojenství na zemi? odkud berou králové své koruny, praeláti moc a ozdobu, vysoké školy výsady své? Však kdo je propůjčiti, tentýž i odejmouti mocen jest!“ To dopověděv opustil Fantin palác královský.

Děj. česk.)

Roku 1419 přijel rychle posel z Prahy na Nový Hrad u Kunratic ku králi *Václavu IV.*, aby mu oznámil, kterak novoměstští konšelé v Praze z oken radnice vyhozeni byli. Král podle své povahy zuřil a pomstou strašnou hrozil. A tu jeden dvořenín neopatrně prohodil slovo, že prý to předvídal. A tu hned král, vzav ho v podezření, že jest

spoluvinníkem, obořil se naň, na zemi jej povalil a již ho dýkou prokláti chtěl, kdyby druzí dvořané nebyli hned přiskočili a napřaženou ruku jeho zadrželi. Však v tom okamžení sklesl král sám k zemi, raněn jsa lehkou mrtvicí v levý bok těla. (*Děj. česk.*)

Léta 1639 vytáhli Švédové s králem *Gustavem Adolfem* s 5000 jízdného a s 8000 pěšího vojska do Prus proti Polákům, protož Poláci o pomoc k císaři se utekli. I byl jim poslán nejvyšší Arnim s 5000 pěchoty, a s 2000 jízdných, kteří se s polským vojskem spojili. Král Švédský, když o té Polákův síle mu povědíno bylo, zasmál se a žertovně řekl: „Jestli našich nepřátel tak mnoho jest, tím více jich porazíme a tím méně se jich chybíme.“ Brzo na to svedena byla bitva s vojskem polským, v které Švédové poraženi byli a jich král dvakráte od Polákův zajat byl, však nebyv od nich poznán, zas jim z rukou vyšel a bez klobouku do města Marienburku ouotočiště vzal a s Poláky příměří na šest roků učinil.

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

3. Nestydatá.

Jest hanebná, neslyš ji!

Za času *Jiřího z Poděbrad*, krále Českého (1458—1471), byla nemravnost řeči v obecném životě větší, nežli nemravnost skutkův: oplzlé mluvení platilo více za osobní ráznost, ač to bývalo vždy známkou nevzdělanosti a surovosti. (*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

A jaký je oděv, takový je mrav, naříká Antonín *Lukavský* ze Solnice v XVII. století. Tu slyšeti tlachavých řečí, necudných šprýmů a nestoudných písniček, že člověka mráz obchází a uši zaléhají. A to mluvějí mládenci a panny je bez zardění, chlipně se smějíce, poslouchají. Bůh pomoz!

(*Čas. česk. Musea 1848.*)

Císař a král náš *Karel IV.* (1346—1378) nemohl a nechtěl ani slyšeti o špatnostech, jež páchali lidé.

(*Jan I. Očko z Vlašimě.*)

Žádné nepravé, čistotu urážející slovo nesmělo sv. *Kazimíru*, kralevici polskému († 1483). na blízku promluveno býti. Když při hostině, při níž on co kralevic přítomen býti musel, dostalo se mu k uším slovo urážlivé, necudné: padl do mdlob. (*J. Bílý. Legenda.*)

Josef Velamin Rutski, metropolita Rusínův (1617—1637), již jsa študujícím ve Vilně, bezúhonností svou nabyl u všech spolužáků tolik vážnosti, že se v brzce před ním neodvážili cosi neslušného pronésti. Jakmile jej shlédli, vidouce že se blíží k nim, říkali: „Pozor, Rutski jde,“ a začali ihned jinak mluviti. (*Ant. Rejzek. Sv. Josafat.*)

Nečistá myšlénka nevzešla nikdy v mysli *Stanislava Vydry*, professora a vlastence našeho († 1804), také neměla žádná nezřízená žádost a podlá náruživost místa v jeho srdci. Také nevyšlo žádné nemravné, oplzlé, aniž jenom obojetné slovo z úst jeho, anobrž rozhorlil se vysoce nad tím, jestli někdo řečí podobných u jeho přítomnosti pronésti nebo něčím takovým pochlubati se směl.

(*Ant. Rybička. Čas. Mus. král. česk. 1870.*

II. Řeč mateřská.

1. Byla pronásledována česká i bulharská.

Od počátku dějin našich až na naše časy povždy musela bojovati národnost česká proti cizincům a odrodilcům.

Již za dob pohanských naříká se v Královédvorském rukopisu:

Pride cuzí úsilno v dědinu,
A cuzými slovy zapovieda.

V tu dobu vidíme *Čechy* podrobené národu cizímu, jenž jim i zvyky a obyčeje své vnucoval. Ale Čechové nepřítele ze země vyhnali.

Po uvedení křesťanství do Čech, i němčina do Čech se hrnula. Václav I., kníže, pokřiv se králi Německému Jindřichu I, německému vlivu do Čech bránu otevřel. Po Boleslavu I. němčinu si oblíbili vyšší stavové a do Němec syny své posílali na učení. Tak sv. Vojtěch vzdělán byl v Magdeburce. Úřední řeči v Čechách byla latina a národní jazyk se zanedbával. Za Oldřicha usazovali se Němci v Čechách tím více, čemuž se udatný Břetislav opřel. Za Soběslava I. Němci v Praze výsadam

nadáni jsou, tak že roku 1135 sněm na tom se ustanovil, aby žádný cizozemec úřadu nezastával pod uřezáním nosu.

Za prvních králů Českých byla němčina při dvoře i mezi vyššími stavy vůbec oblíbena. Václav I. sám německé verše skládal, a za Přemysla Otakara II. němčina v městech brzy češtinu převyšovala. Při korunovaci krále Jana r. 1311 větší počet lidu byl, který německy zpíval než česky, z něho němčina v Praze se rozmnožila. I za Karla IV. a dlouho po něm latina majetkem učenců byla a český jazyk nazván sprostým Tím ona řeč se pokazila. Až do krále Václava IV. řada měst pražských na větším díle z Němců pozůstávala. Za něho a válek husitských dobyla národnost česká úplného vítězství. Jazyk český stal se místo latinského panujícím ve spisování. Tak psal na př. Viktorin Kornel ze Všehrd, Tomáš ze Štítného a jiní. Arci i tu měl jazyk český mnoho nenávistníků. — Zavedením luteranství v Čechách rozmnožovala se i germanisace a kam přišel pan cizinec luterán, tam i obyvatelstvo poněmčeno jest — V samém pak jazyku zlatého věku němčina nesčíslných stop svého působení zanechala v germanismech jak ve slovích tak frásích. Po bitvě osudné na Bílé Hoře jazyk český až na naše časy mnoho snášeti musel Již roku 1627 do úřadu vedle českého uveden i jazyk německý. Císař Josef II. zavedl němčinu i do škol a bez němčiny nikdo úřadu dosáhnouti nemohl, což Bohu žel, trvá téměř až na naše časy. Již zvonili řeči naší české umíráčkem ku konci minulého století, avšak milostí Boží, zvláště přičiněním katolického duchovenstva vzkříšena opět naše mluva česká a vzmáhala se víc a více, až dostala se i do veřejnosti, ač o rovnoprávnost až dosud bojovati musíme.

(Dle Jak. Malého. Čas. česk. Mus. 1846.)

Až do r. 1785 bylo aspoň dovoleno, aby nastávajícím správcům duchovním se přednášelo pastýřské bohosloví jazykem českým, v němžto lidu kázati měli; avšak v roce 1785 za císaře *Josefa II.* i tato česká stolice na universitě pražské byla zrušena.

(Kl. Borový. Děj. arcid. Praž.)

Biskupové řečtí v Bulharsku ničili bulharské knihy a dávali za ně řecké. Tak l. 1823 sofijský metropolita *Joakim* přišed do vsi Cerověne u Berkovice, vzkázal sedlákům, ať knihy bulharské vyvezou za ves a tam ať je spálí a zakopají. A sedláci tak učinili. Za náhradu daroval jim knihy řecké — Ve vsi Tiči v letech čtyřicátých dal vladyka semenský, světiv nový kostel, rukopisy bulharské spáliti a zakopati. — Nejznamenitější fanariotské „auto dafé" je pověstné spálení patriarší biblioteky a archivu v Trnově. Metropolita *Ilarion* naleznul okolo 1825 v kostele pokojík, zcela naplněný knihami — starobulharskou to knihovnu I kázal všecky mimo řecké spáliti.

(Konst. Jireček. Děj. nár. Bulh.)

2. Řeč svou mateřskou:

a) miluj!

Josef Černý, kněz katolický, administrátor u Karmelitánek v Praze († 1834), s obzvláštní a téměř podivení hodnou milostí k české literatuře se nesl a milováním vlasti a nápadně i milováním českého jazyka duše jeho všecka byla jako opojena Vše, co se tklo české vlasti, české řeči, české literatury, na vysost mu bylo draho a důležito a nade všecko jímalo srdce jeho. Tou příčinou byl i výborným znatelem češtiny, staré knihy bedlivě pročítával a proto i výbornou češtinou psal.

(Vinc. Zahradník. Čas. kat. duch 1835.)

Josef Dobrovský, slovutný učenec český, kněz († 1829), měl před císařem Leopoldem II po jeho korunování r. 1791 řeč o příchylnosti a oddanosti slovanských národů k arcidomu rakouskému, v níž ku konci vyjevil prosbu jménem stotisíců, aby Jeho královská Milost chrániti ráčila proti násilí národ Český při mateřském jeho jazyce, drahocenném to dědictví po praotcích

(Jarý věk. 1884.)

Martin z Duninu, arcibiskup Gnězenský a Pozňanský († 1842), miloval svůj národ a svou řeč se zvláštní příchylností. *(Čas. kat. duch. 1845.)*

Osvald Gutsman, člen tovaryšstva Ježíšova († 1790) byl rozeným Slovincem a vyznamenával se tím, že zachoval lásku k mateřskému jazyku a co

katecheta a kazatel v Celovci pracoval ku prospěchu a rozvoji slovinštiny.
(*Fr. Štingl. Vlast ročn. VII.*)

Antonín Hanikýř, kněz katolický a zakladatel dědictví Svatojanského (nar. v Praze r. 1753), horlivý byl vlastenec. A bývalo to podívání nevšední, zírati věhlasného kmeta výmluvností horoucí důstojně zastávati národnost i jazyk mateřský a v mladících neodrodilých rozněcovati oheň a lásku k vlasti posvátné
(*Vácsl. Pohan. Čas. kat. duch. 1839*)

Coelestin Josef Hostlovský, farář u sv Jana pod Skalou (1775—1812), miloval vroucně mateřskou řeč svou a vzdělával se v ní, ač za mladého věku jeho jedině řeč německá panovala, tou měrou neunavně, že i knihu latinskou P. Františka Amata Pougeta kněze montepessulanského, Oratorii Gallicani etc. do českého přeložil ku poučení krajanů svých.
(*Ant. Podlaha. Čas. Mus. kr. Česk. 1892.*)

Josef František Hurdálek, biskup Litoměřický († 1833), češtinu si velmi zamiloval a vážil si mateřské řeči, ačkoliv se nikdy českou literaturou neobíral.
(*Vinc. Zahradník. Čas. kat. duch. 1834.*)

Jan Hýbl, spisovatel český († 1834), upřímnou lásku k jazyku českému choval. Jmenovitě pak i v hostinci při pivě povzbuzoval společníky své i každého příchozího k odebírání českých knih a k vlastenectví.
(*Fr. Černý. Obrázk. z dob naš. prob.*)

Urban Jarník, kněz katolický († 1844), měl o probuzení slovinských svých rodáků takové zásluhy jako Vodník o Slovince vůbec. (*Fr. Štingl. Vlast r. VII.*)

Za času *Jiřího z Poděbrad*, krále Českého (1458—1471), byl veškerý veřejný život naskrze český; sloh jednací v záležitostech zemských a obecných byl již dostatečně vytřelý, jasný a zvláště jadrnější, nežli v pozdějších stoletích; skvělý toho důkaz dávají české veřejné státní listiny a v hojnosti zachovaná psaní znamenitých a předních osob národa Českého, které ještě podnes sloužiti mohou za vzor mužné výmluvnosti a nelíčené lepoty.
(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Císař a král náš *Karel IV.* (1346—1378), byl po dlouhém čase první panovník Český, který Český národ a jeho jazyk upřímně miloval, o jeho prospěch se staral a křivdy, které jemu uvedením cizího národa do země po celých sto let byly činěny, moudrými zákony hleděl staviti. (*Děj. česk.*)

V třicátém a posledním článku zlaté buly císaře a krále našeho *Karla IV.*, r. 1356 na říšském sněmu v Metách nařídil Karel, že se synové a nástupcové světských kurfirstův, u nichž se známost německého jazyka předpokládá, od svého sedmého až do čtrnáctého roku učiti mají jazyku latinskému, italskému a slovanskému, aby kurfirstové budoucně jakožto sloupové a podpory říše, se všemi národy, na které se moc a vrchnictví svaté Římské říše vztahuje, se smluviti, je vyslyšeti a poznávati mohli.
(*Děj. česk.*)

Stanislav Pavlovský z Pavlovic, biskup Olomoucký za císaře a krále Českého Rudolfa II. († dne 2 ledna 1598), byl jeden z nejvýtečnějších biskupův Olomouckých a zároveň poslední z nich, jenž znal a miloval jazyk své diécese, a přihlížel k tomu, aby obročí duchovní svěřována byla jen zasloužilým a jazyka národního znalým duchovním.
(*Česk. mor. Kr.*)

František Faustin Procházka, český historik literární, kněz řádu paulánského († 1809), byl především vlastenec, řeči a národnosti české tak upřímně a účinlivě milovný, že máme jen málo mužův u věci té rovných. Byl on, co se týče vzkříšení národnosti, obnovení a vzdělání jazyka i literatury domácí času svého opravdivým hlasem volajícího na poušti. (*Ant. Rybička.*)

Josef Procházka, svobodný pán krajský hejtman Kouřimský (nar. 1770), byl pravý Staročech a věrný národovec, který s vlasteneckým smýšlením svým před nikým se netajil.

Lucie Otilie Slavatová, manželka známého Viléma Slavaty z Chlumce, místodržitele českého, v Praze z okna svrženého r 1618, byla dobrá Češka.
(*Aug. Sedláček. Hr. a zám. d. IV.*)

Vilém Slavata z Chlumu, místodržitel český z okna svržený r. 1618, byl jedním z nejupřímnějších Čechův a milovníkem jazyka svého př rozeného. Bez přičinění Slavatova byl by se byl Jindřichův Hradec poněmčil.
(*Aug. Sedláček. Hr. a z. d. IV.*)

Jan Teichel, professor na theologickém ústavě v Hradci Králové, kanovník z Jeníkova († 1830), byl muž vzdělaný a osvícený a upřímný přítel národnosti české a důkladný znatel jazyka českého. Trvalou památku pozůstavil po sobě tím, že v kšaftu svém učinil nadání 3200 zl. ve stř. obnášející k tomu konci aby vycházející z něho úroky dávány byly každého roku professorovi, který by na theologickém ústavu královéhradeckém přednášel jazyk a literaturu českou. (*Ant. Rybička.*)

Jan Ctibor Kotva z Treyfeldu, probošt Staroboleslavský (1626—1630), muž velmi slovutný, miloval řeč českou a první ukázal, jak řeč česká skládáním rozličných slov zbohatnouti může. (*Jos. Horčice. Čas. kat. duch. 1838.*)

Maximilian Verhovec z Rakitovec, biskup Záhřebský († 1828), byl milovník národu i jazyka jak chorvatského tak slovenského a literaturu mateřskou pečlivě opatroval (*Pav. J. Šafařík. Čas. Mus. kr. Č. 1833.*)

b) Jí podporuj a zvelebuj!

Řehoř Hrubý z Jelení († 1514), zastávav úřady při dvoře krále Vladislava II., vytknul sobě za účel, by do mácí jazyk český dle vzorů jazyků klassických vzdělal, rozhojnil a ušlechtil. Proto všechen prázdný čas svůj na to obětoval, aby krajanům svým výborné spisy latinské v dobrých a srozumitelných výkladech českých do rukou podal. (*Ant. Rybička.*)

Tomáš Cherven, čestný opat a kanovník v Báňské Bystřici (nar. r. 1793), byl jeden z nejpřednějších a nejzaslouživějších novějších národovcův slovenských. Veliké zásluhy měl vůbec o budění a rozšiřování literatury a národnosti slovenské, zvláště v biskupství Báňsko-bystřickém. Učinil pro vlast a řeč mateřskou i mnoho obětí. (*Mich. Chrástek.*)

Jiljí Chládek, professor theologie a spisovatel v Praze († 1806), byl muž vysoce učený, rozšafný a osvícený a národa a jazyka českého velmi milovný a znalý, o jehož zvelebení a vyzdvižení s přáteli svými Procházkou, Dobrovským, Pelclem a jinými tehdejšími vlastenci upřímně a platně se přičiňoval. (*Ant. Rybička.*)

Hrabě *František Josef Kinský*, polní zbrojmistr († 1805 ve Vídni), dobyl si o vlast svou českou velikých zásluh tím, že byl mezi prvními, kteří se ku konci minulého století zanedbaného mateřského svého jazyka ujali a o jeho zachování a takřka znovu vzkříšení zasadili. (*L. Svoboda.*)

Karel Ignác Tham, český linguista a lexikograf, narozen v Přelouči roku 1763, obětovně miloval vlast a jazyk mateřský a horlivě a platně po celý čas života svého se zasazoval a přičiňoval o vyzdvižení, vzdělání a zvelebení národnosti naší. (*Ant. Rybička.*)

František Alois Vacek, vikář v Kopidlně († 1854), působil co nejhorlivěji k probuzení citu národního a pěstování literatury domácí nejen u svých duchovních spolubratří, u svých osadníků a učitelstva tamního, anobrž i ve vyšších kruzích (*Ant. Rybička.*)

Josef Wagenknecht, kaplan u sv. Jindřicha v Praze († 1838), již v semináři působil velmi platně mezi svými spoluposluchači k oživení citu národního a lásky k češtině a založil tam také knihovnu českou, k níž učinil základ svými vlastními knihami a rozmnožil ji jinými od rozličných vlastenců k tomu účelu darovanými. (*Ant. Rybička.*)

Paní Magdalena *Zilvarova z Waldšteina*, dcera pana Jiřího a Kateřiny z Chlumu v posledním pořízení svém ustanovuje: „A kdež jsem slovutnému a vysoce učenému muži panu mistru Danielu z Veleslavína půjčila bez ouroků 500 kop m, těch aby za ním ještě bez ouroku zanecháno bylo; a to proto činím, aby tím volnější dobré a užitečné knihy vlasti a národu našemu Českému, jakož posavade činíval, vydávati a tisknouti mokl“ Kšaft ten pochází z roku 1593, 15 května v deskách zemských. (*Fr. Dvorský. Čas. Mus. kr. Česk. 1885.*)

c) Ji haj!

Titus Brozovačky ze Záhřeba, kněz řádu sv. Pavla poustevníka († 1805), byl horlivý a smělý hajitel národnosti; byl i spisovatelem. (*Pav. Šafařík. Čas. česk. Mus. 1833.*)

Když roku 1648 některé osoby z Německého národa v Mladé Boleslavi děkana *Pavla Mincera* nutkaly, aby jim

německého kněze zjednal, ostře odpověděl, že on nemá a nemůže nic německého kněze zjednati a že sobě protestiruje že nechce se naschvál německy pro dva aneb některý Němce učiti, ani jim německým jazykem, jak při křtu, tak při oddavkách sloužiti, nežli chtějí-li se česky učiti Poněvadž chléb český jedí, že jest to jejich povinnosti.

(*Archiv bolesl.*)

Myslík Sigmund Jan z Horšova, znamenitý generál ve vojště císařském za 30leté války († 1666), podstoupil s tupitelem české národnosti Bassampierem, když meškal v táboře arcikníže Viléma Leopolda v Sasku, souboj. V souboji tomto svého protivníka zabil.

(*Vlast. Hálek Čech 1893*)

František Palacký, slavný historik náš (nar 1792), počal kdysi ve schůzi hovořiti po česku. Pánům ministrům, z nichž ani jeden nebyl Čech, nelíbilo se to. I osopil se jeden na Palackého: „Pane, já mluvím česky jen s nádeníkem!“ — „Já pak německy jen se svým pinčlíkem,“ dal větu za větou rozhořlený Palacký. (*Koleda. 1878*)

František Josef Sláma, kněz církevní a zpisovatel († r. 1844 v Lázních Mariánských), byv zřízen ve správě duchovní hleděl jazyku českému vždy a všude ve škole i chrámu zjednati náležitý průchod a jmenovitě nedopouštěl, aby tu nebo tam byl vytištěn a vyvržen; stalo-li se to však před tím z nedbanlivosti a netečnosti jeho předchůdcův, nebo zlomyslností jiných, usiloval o to napotom co nejdůtklivěji, aby věc ta v náležitý způsob byla přivedena, a jazyku našemu dostalo se práva jemu náležitému. (*Ant. Rybička*)

Tomáš Štítný ze Štítného, narozen okolo r. 1325 za krále Jana Lucemburského, psal knihy ponejvíce bohoslovecké v řeči české a když mu to mnozí vytýkali, že nepsal latinsky, odpověděl jim: „Tak vzácný jest Bohu Čech, jako Latiník. — Svatý Pavel, komuž jest epištoly psal, psal jest jich jazykem, Židům židovský, Řekům řecky, — proč by pak Pán Bůh i Čechům své vůle nepsal a nenapomínal jich písmem užitečným? — A: „Hyzdí knihy české ač i dobré, snad chtíce, aby jen sami byli moudří viděni.“ (*Tomáš ze Štítného.*)

Tobiáš, biskup Pražský (1278—1296), byl jazyku českému, kterýž za vlády cizozemců odevšad vytištěn byl a takřka cizím jazykem se stal, ve chrámech i v úřadech opět k úplnému právu dopomohl; i řkou kronikáři o biskupu tom, že ode mnohých nazván byl osvoboditelem a mstitelem vlasti.

(*Kl. Borový. Děj. arcid. Praž.*)

d) Za ni se nestyď, za ni i trp!

Jindřich Liebšteinský z Kolovrat, pán na Žichovicích od roku 1602 byl rozhodným Čechem, rád se s jinochy šechtickými bavíval a k tomu jich vodil, aby se nesponštěli předkův svých, nezaváděli žádných cizinských způsobů, nestyděli se za svou řeč mateřskou, žádné jiné řeči přednost nedávali, neb, dokládal, „kde se za svou řeč stydí, tam i vlast hyne.“ (*Jos. Svoboda. Vlast.*)

Andrej Einšpieler, buditel slovinských Korutanců, kněz katolický († 1888), byl hvězdou nejsvětlejší svého národa, která půl století svítila Slovincům. Skoro půl století Einšpieler spící budil, probuzené zdvihal, vstalé vodil, vlažné ohříval a ohřáté nadšením plnil. Musil i mnoho trpěti. Hrozili mu, ale nedal se zastrašiti; strachu a bázně neznal.

(*Fr. Štingl. Vlast r. VII.*)

Matija Majar, kněz katolický, Slovinec, žijící nyní (1891) v Praze, již hned z mládí choval nesmírnou lásku ku slovinskému jazyku. Roku 1848 byl Majar mezi prvními buditeli a také brzy mezi prvými mučeníky pro své Slovenstvo, tak že pro stále opakující se přesazování mohl psáti: „přesazují mne tak náhle, že se mi skoro dechu a peněz nedostává“; byl od Němců strašně pronásledován. Vše obětoval své vlasti a proto trpěl v posledních letech mnoho nedostatku v každé příčině, neměl ani šatu ani pokrmu, ani posluhy.

(*Fr. Štingl. Vlast r. VII.*)

Řehole,

viz i: „Klášter!“

I. Kdy zavedeny v Čechách řády.

1. Kdy uvedeny v Čechách řády mužské: augustiniáni, augustiniáni bosáci, barnabité, benediktini emausáci, benediktini milánští, celestini, cyriáci, cisterciáci, dominikáni, františkáni, hibernáci, jesuité, johanité, kapucíni, karmelitáni, karmelitáni obutí, kartusiáni, křižovníci, milosrdní bratří, minorité, řád německých rytířů, pavláni, piaristé, praemonstráti, redemptoristé, servité, theatini, trinitáři.

Řád *poustevníků sv. Augustina* či obutých augustiniánů v Čechách uvedl ku kostelu sv. Tomáše a kaple sv. Doroty král Václav II. roku 1285 se svolením biskupa Pražského Tobiáše i opata Břevnovského Křišťana (řehole ta povstala vůbec r. 1256 v Římě za papeže Alexandra IV.).

Z řádu sv. Augustina přednášeli lektorové i na novém učení vysokém, od Karla IV. zřízeném, zejména Mikuláš z Loun.

Za našich časův tvoří řád poustevníkův sv. Augustina v Čechách o sobě provincii a má tyto konventy:

1. Pražský u sv. Tomáše, kde jest spolu sídlo provinciála.

2. U sv. Dobrotivé (konvent založen r. 1262 od Oldřicha staršího z Waldeka).

3 Residence na Stránce od r. 1756.

4. V Domažlicích (konvent založen r. 1287 od krále Václava II. a manželky jeho Judity).

5. V Ročově (založen roku 1373 od Vojtěcha staršího z Kolovrat).

6. V Bělé pod Bezdězem (konvent založil roku 1340 pan Hynek Berka, znova jej založil roku 1633 vévoda Albrecht Waldštýn, nejnověji r. 1720 František Josef z Waldšteina).

7. Ve Vrchlabí (založil roku 1627 hrabě Maximilian Morzín).

8. V České Lípě (založil roku 1627 vévoda Albrecht Waldštein). Zde jest vyšší gymnasium. S konventem spojena jest kromě toho i fara s hlavním kostelem.

Roku 1623 přišli do Prahy z Vlach dva řeholníci *bosáci augustiniáni.* Císař Ferdinand II. daroval jim opuštěný kostel sv. Václava na Zderaze, aby si tu zřídili klášter Poznenáhla nalezli dobrodinců. Obdrželi i špitál někdy zderazský; klášter dokončili šťastně r. 1646. obnoviv še i chrámy. Dr. Jan Arnošt Platýs z Plattenšteinu, kanovník Svato-Vítský († 1637), odkázal bosákům všecko své zboží, zvláště pak podnes zvaný dům Platejzem v Praze. Klášter čítal r. 1785 29 členů a byl téhož roku od císaře Josefa II. zrušen, trvav po 162 let

Ze všech klášterů augustiniánů bosáků v Čechách zachoval se do dneška jediný v Lnářích v diecési Budějovické.

(*Fr. Ekert. Posv. m. kr. hl. m. Pr. 1884.*)

Za panování krále Jana Lucemburského založeno bylo od některého purkrabí pražského, nepochybně Hynka Berky z Dubé městečko Hradčany a zároveň také asi farní kostel sv. Benedikta, o němž zmínka se činí r. 1363. Roku 1627 daroval císař Ferdinand II. kostel, hřbitov i farní dům u sv. Benedikta řeholníkům sv. Pavla či *barnabitům* (řád tento povstal v Miláně při chrámu sv. Barnabáše působením tří šlechticů r. 1530 a papež Klement VII. jej potvrdil), kdež si upravili nový klášter. Klášter ten zrušen dne 9. května 1786. Nyní mají barnabité v Rakousku 9 klášterů, z nichž jeden ve Vídni se nalezá.

(*Fr. Ekert. Posv. m. kr. hl. m. Pr.*)

Benediktiny přivedl do Čech sv. Vojtěch, patron náš a druhý biskup Pražský, jimž kníže Český Boleslav II.

(967—999) založil klášter sv. Markéty v Břevnově blíž Prahy a nadal jej hojně statky a příjmy, aby tu přebývali dle ustanovení řádu svého r. 993. Nyní mají kláštery v Břevnově a Broumově, náleží jim i mnoho far.

(*W. Wl. Tomek. Děj. kr. Česk.*)

Císař a král náš Karel IV. založil v *Emauzích* klášter pro mnichy řádu sv. *Benedikta*, kteří slovanského jazyka v obřadech užívali, za sjednocení Slovanů ve víře se modlili r. 1347 a sice při starodávném farním kostele sv. Kosmy a Damiana. Mniši první počtem prý 80 byli z Chorvat, Bosny, Srbska a Dalmacie. I Rusové, Bulhaři, Chorváti a Srbové byli mezi nimi. Později vystavěli si nynější kostel na počest Marie Panny, sv Jeronyma, sv. Cyrilla a Methoděje, sv. Vojtěcha a sv. Prokopa. Známo jest „sázavsko-emauzské Evangelium“, kteréž nyní nalézá se ve francouzském městě Remeši. Podobný klášter založil roku 1390 král Polský Vladislav Jagello nedaleko Krakova v Klepařích, do něhož povoláni mniši z kláštera na Slovanech v Praze, aby tam služby Boží jazykem staroslovanským konali. Za bouří husitských slovanské obřadnictví v klášteře tomto zaniklo, ba počátkem roku 1446 vzalo zde počátek řeholnictví kališnické. Od roku 1635 osazovali klášter ten benediktini z Břevnova. R. 1651 za císaře Ferdinanda III. odstěhovali se do Emaus benediktini z Montserratu ze Španělska, avšak mnichové nekonali již bohoslužbu jazykem staroslovanským, jehož neznali. Od roku 1782 svěřena správa klášterních statků opatu Broumovskému. Poslední opat Částka vzdal se hodnosti té, byl 15tým v řadě opatů z kongregace benediktinů montserratských. A když klášter ten stařobou a vysílením měl skonati, odevzdán za jistých podmínek roku 1880 kongregaci benediktinů beuronských ze Švab, zakladatelem nejnovější větve řehole sv. Benedikta jest opat Emauzský Dr. Maurus Wolter. Přišlo jich do Čech počtem devět.

(*Fr. Ekert. Posv. m. kr. hl. m. Pr. 1884.*)

Císař Karel IV. byv v Miláně železnou korunou na království Lombardské korunován, na památku toho povolal panovník ten do Prahy *benediktiny vlašské*, aby dle obřadu sv. *Ambrože* bohoslužbu zde konali a dal jim chrám a klášter sv. Ambrože na Novém Městě pražském na místě, kde nyní stojí celnice. Roku 1415 vypudili je husité z kláštera, do něhož se více nevrátili.

Papež Celestin V. záhy si zamiloval život poustevnický, a zřídil co kněz před tím klášter na základě přísné řehole sv. Benedikta, kterýž řád *celestinský* záhy rychle se rozšiřoval. Karel IV. poznav celestiny v Avignoně přivedl je i do Prahy a to ku kapli sv. Michala. Celestini žili u sv. Michala pouze 33 let. Klášter jejich byl r. 1420 od táborů zničen a nezbylo po něm a kapli sv. Michala ani památky.

Kromě velkých rytířských řádů utvořilo se v dobách válek se Saraceny v Evropě množství náboženských bratrstev za účelem ošetřování nemocných i hostění poutníků. Tak povstali i *cyriakové*, jakožto řád špitálský r. 1172 v Římě. Roku 1204 poslal je papež Innocenc II. do Livonska a odtud Přemysl Otakar II. přivedl jich několik do Prahy, kde jim r. 1256 vystavěl chrám a kostel sv. Kříže Většího na břehu řeky Vltavy. Časem utvrdili se v Čechách tak, že tu měli i jiná převorství mimo Prahu. V husitských válkách utekli cyriakové z Prahy do Polska. Po bitvě bělohorské navrátili se opět do Čech. Poslední probošt byl Vít Wolfberg, za něhož r. 1786 řád ten v celých Čechách zrušen jest.

Cisterciáci založeni ve Francouzsku okolo roku 1098 od benediktinského opata Roberta. Do Čech přišli za Karla IV. a bylo jich později v Čechách celkem 10. V Praze měli kollej sv. Bernarda. I na Moravě měli kláštery. Nyní jsou již jen v Oseku a ve Vyšším Brodě.

Řád *dominikánův*, jejž sv. Dominik v Římě založil, zaveden jest do Čech již v 6 roce po smrti zakladatele svatého († 1221) roku 1226. Zřídili si u kostelíka sv. Klimenta na Poříčí skromný klášter. Za 6 let však přestěhovali se r. 1232 k mostu na Starém Městě, kde již od XI. století stál kostel sv. Klimenta. Dominikáni od starých Čechův kazatelové či predikatoři nazváni jsou a došli u lidu velké

obliby a podpory. V klášteře tom konaly se sněmy i jiné slavnosti. R. 1311 měl v klášteře sídlo své až do r. 1342 inkvisiční soud. Jako všude jinde pěstovali dominikáni i v klášteře u sv. Klimenta studie. Měli tu dávno před založením university slavnou školu bohosloví a svobodných umění, na níž přednášeli professoři theologie a lektorové. R. 1420 dne 8 srpna klášter sv. Klimenta od husitův zničen a řeholníci, kteří se opozdili, ukrutně povražděni. Také ostatní kláštery řádu dominikánů v Čechách, někdy tak četné a kvetoucí, zahynuly ve válkách husitských. Teprve r. 1496 povolal král Vladislav II. ku prosbě katolických měšťanů v Praze několik dominikánů z Polska do Prahy a ti obnovili část bývalého kláštera i kostel sv. Klimenta. R. 1556 přistěhovali se do kláštera sv. Klimenta, kde tehdáž pouze dva dominikáni bídně živořili, jesuité a dominikáni se přestěhovali do kláštera na Františku, někdy od bl. Anežky založeného.

Dne 7. května 1625 daroval císař Ferdinand II dominikánům chrám sv. Jiljí s osadou a vším příslušenstvím, kamž se od sv. Františka přistěhovali a klášter si vystavěli a spolu i školy filosofické Bratří žilo v klášteře r. 1710 již 46 Císař Josef II. zmenšil počet bratří v klášteře a nařídil, aby nejlepší díl knihovny řeholní odnešen byl do bibliotéky universitní.

Z řádu dominikánského byli českými spisovateli: Aleš Pařízek, Stanislav Voborník

Až do r. 1856 tvořily dominikánské kláštery v Čechách, na Moravě a ve Slezsku jednu provincii. Roku 1856 spojil však generál řádu všecky kláštery v zemích rakouských, v Čechách, na Moravě a v Uhrách v provincii císařskou, od které doby provinciál ve Vídni sídlí. R. 1881 bylo všech konventů v Rakousku 14; v Čechách 4 v Praze, Litoměřicích, v Chebu a v Ústí nad Labem.

Františkáni, obdrželi od císaře Rudolfa II. spustlý a opuštěný klášter karmelitánů a zřícený chrám Matky Boží Sněžné r. 1603. A tu se jim na počátku vedlo v rozbouřených časech zle. Protestantská luza přepadla r. 1611 klášter ten, a jako by byli františkáni s Pasovskými spojeni, zavraždila 14 řeholníků, mučila je tyransky, klášter vyloupila, oltáře v kostele zničila a vše zpustošila. Ještě téhož roku však uvedeno opět 5 františkánů do Prahy. R. 1627 přijali františkáni přísná pravidla a nazvali se: „Menší reformovaní bratří sv. Otce Františka.“

Nyní sdruženi jsou františkáni v Čechách a na Moravě v provincii řeholní, jejímž patronem jest sv. Václav. Klášterů v Čechách a na Moravě jest 19.

Za panování zuřivé protestantské litice Alžběty, královny Anglické, bylo katolíkům snášeti mnoho protivenství. Přemnozí katolíci se vystěhovali z Anglie do jiných zemí. R. 1599 vypuzeni i františkáni observanti. I založili si vyhnanci někteří u města Lovaně v Nizozemí klášter ke vychování missionářů. Císař Ferdinand II. daroval jim r 1629 pozemky kláštera sv. Ambrože v Praze. Od lidu nazýváni byli *hybernové* dle vlasti své. Byvše Sasky vypuzeni navrátili se opět do Čech a vystavěli si chrám Neposkvrněného Početí bl. Panny Marie roku 1637 za císaře Ferdinanda III. Rozkazem císaře Josefa II. byl r. 1786 klášter hybernů zrušen.

Jesuité přišli do Čech roku 1555 na žádost kapitoly Svato-Vítské za císaře Ferdinanda I. a sice přišel do Prahy bl. Petr Canisius, aby zde místo pro kollej Tovaryšstva Ježíšova vyhledal a upravil. Arcibiskup Brus z Mohelnice přijal Canisia jako velmistr křižovnický pohostinnu. Canisius vyžádal si klášter sv. Klimenta u mostu, kde tehdáž pouze dva dominikáni pod převorem nuzně žili, odkudž se odstěhovali do kláštera na Františku Do kláštera sv. Klimenta stěhoval se potom dne 21. dubna 1556 Canisius s 11. jesuity do Prahy a hned začali zde vyučovati. Otevřeli nižší gymnasium a ihned potom vyšší školy filosofické a bohoslovecké. R. 1556 daroval jim Ferdinand pozemky pustého kláštera celestínů v Ojvíně u Žitavy a jiné příjmy. Jesuité kollej brzy rozšířili, nový kostel vystavěli a seminář pro chudé studenty otevřeli, nynější kollej klimentinskou.

Strana nekatolická povstala proti nim a je týrali rozličným způsobem, tak že císař Ferdinand sám jim radil,

aby bez důležité příčiny z domu nevycházeli. Jesuité snášeli vše trpělivě.

Za povstání českého byli od direktorů z Čech vypovězeni

Hned po bělohorské bitvě vrátili se opět do kolleje; když však roku 1631 Sasové do Prahy vtrhli, vyvedeni jsou zase na den sv. Štěpána z města.

Po vyhnání Sasíků z Prahy měli jesuité u sv. Klimentu nadál pokoj, jelikož Švédové r. 1648 Starého Města nedobyli.

Jesuité klementinští vydobyli sobě velkých zásluh v obraně Prahy proti nepřátelům ve válce třicetileté. V morové ráně r. 1680 jesuité opět se vyznamenali. Oni se vyznamenali mnohonásobnou činností na školách a ústavech vychovacích, jako kazatelé, zpovědníci missionáři i čeští spisovatelé. Za císaře Ferdinanda III. měli jesuité fakultu bohosloveckou a filosofickou ve své kolleji klementinské, kdežto na fakultách právnické a lékařské v kolleji Karlově přednášeli professoři světští. V matematice a fysice vynikli čeští jesuité Jiří Böhm, Valentin Stansel, Jakub Kresa, Karel Slavíček, Jan Klein, Ignác Franz, Jan Tesánek a Stanislav Vydra. R. 1728 bylo na školách klementinských, totiž na gymnasium a fakultách bohoslovecké i filosofické 2148 žáků, z nichž 354 bohosloví poslouchali. Jesuité byli i výbornými pěstouny, měli pro chudé studenty seminář sv. Václava, v němž bývalo 150 až 160 chovanců. I divadelní hry provozovali. Taktéž v kazatelství prospěli; docházeli i na missie do krajů. Měli i v Čechách velmi mnoho ústavů; všude stavěli znamenité chrámy a kolleje. Z nich bylo i mnoho českých spisovatelů; nejslavnější byl slovutný Bohuslav Balbin.

Breve papežské papeže Klimenta XIV. ode dne 21. července 1773 zrušilo řád Tovaryšstva Ježíšova; breve to předčítáno v Praze dne 5. října a tím slavná kollej u sv. Klimenta měla konec. Jesuité rozešli se, odložili řeholní oděv a žili nadál jako světští kněží dílem v úřadě učitelském, dílem v duchovní správě. Císař Josef II. zřídil v Klimentině r. 1783 generální seminář k vychování duchovenstva pro celé Čechy, který se ale již roku 1790 zrušil.

Roku 1866 na podzim usadilo se několik kněží jesuitů opět v Praze při chrámu sv. Ignáce, kde zřídili si v Ječné ulici v zakoupených a později přestavených dvou domech residenci.

Začali v chrámu po česku i po německu kázati a svatyně ta, dlouho téměř opuštěná, plnila se znenáhla, každou neděli a každý svátek množstvím nábožných posluchačů slova Božího. Nyní jsou i na Velehradě na Moravě.

(*Fr. Ekert. Posv. m. kr. hl. m. Pr.*)

Alois Josef II., svobodný pán ze Schrenků, arcibiskup Pražský (1838—1849), pobožnůstkářství nemiloval a poněvadž se obával, že by v tom ohledu zvláště proti jesuitům snadno stižnosti povstati mohly, nedovolil, aby do Prahy byli uvedeni, ačkoliv už vlastní dům zde zakoupený měli.

(*Kl. Borový. Děj. arcid. Praž.*)

Řád *johannitů* (maltézů). (Řád ten povstal okolo roku 1048 u hrobu Spasitele v Jerusalémě od několik vlašských kupců z Amalfi s kostelem Panny Marie a špitálem pro poutníky a jiným pro ženské. Již druhý představený nazýval se mistrem a přijal ještě třetí účel, bojovati proti nevěřícím. Řád brzy vzrostl a dělil se na rytíře, kněze a bratry laiky a představený jmenoval se již velkým mistrem. R 1310 přeložili johannité sídlo své na ostrov Rodus a r. 1530 na ostrov Maltu, odkudž až posud maltézskými rytíři slují. Maltu dobyli si Angličané roku 1800) V Čechách založil první kommendu johannitů r. 1159 král Vladislav u kostela Panny Marie konec mostu či pod řetězem. V XIII. století nazýváni též: „křižovníci špitálu Panny Marie v Praze konec mostu“. Po zrušených templářích r. 1312 dostali johannité v Praze dvůr a kostel sv. Vavřince na Starém Městě. R. 1420 dali hejtmané pražští zničiti ohněm kostel i konvent a bratří odstěhovali se do Strakonic. Teprv r. 1726 konvent v Praze opět zřízen a velkopřevor odstěhoval se ze Strakonic zase do Prahy. Nejvyšším představeným řádu jest i nyní velký mistr sídlem v Římě. Řád obsahuje svými kněžími fary v Praze u Panny Marie Vítězné a v Pičíně u Příbrami; děkanství v Horaždějovicích, v Strakonicích a v Radomyšli i fary v Radobicích a v Pod-

srpu; — fary v Horní Libchavě, v Skalici, v Sonnenbergu a ve Volfarticích.

(*Fr. Ekert. Posv. mís. kr. hl. m Prahy.*)

Řád *kapucínů*. (Původcem byl mnich Matouš de Bossi v klášteře Menších bratří ve Falconi; počal nositi plný vous a velkou končitou kápi (kapucu), chodil bos a žil velmi střídmě r. 1528, u prostřed XVIII. století měli v celé církvi 50 provincií s 1600 kláštery, v nichž 26.000 řeholníků žilo.) V Praze na žádost císaře Rudolfa II. založen na Hradčanech Vavřincem z Brindisi roku 1599. Vlastní podnět k tomu vyšel od arcibiskupa Zbyňka Berky z Dubé. Roku 1710 bylo v něm 50 řeholníků; od r. 1664—1784 bylo v klášterním kostele množství osob z české šlechty pohřbeno. Dekretem dvorním 1784 byl počet řeholníků v tomto klášteře obmezen. Kapucínské kláštery v Českém Brodě, v Budějovicích, v Mnichově Hradišti (též u sv. Josefa v Praze na čas) v Čechách a v Jihlavě, Kyjově, Náměstí, Prostějově i ve Vyškově na Moravě byly zrušeny.

Nynější doby všecky kapucínské kláštery v Čechách a na Moravě spojeny v jednu „českomoravskou provincií řeholní“. V Čechách jsou kapucínské kláštery: V Praze na Hradčanech a u sv. Josefa; ve Falknově; Chrudimi; v Kolíně Novém; v Maria Sorgu u Jáchymova; v Mělníku; v Mostě; v Litoměřicích; v Opočně; v Sušici; v Týně Horšově; v Roudnici; v Rumburku; v Zákupech; v Žatci. Na Moravě: v Brně; ve Fulneku; v Olomouci; v Třebíči; v Znojmě. Všech domů jest tedy 21.

Řád bosých *karmelitánů*. V bitvě bělohorské rozhodl vítězství císařských karmelitán P. Dominik a Jesu Maria, rozplamenivvojsko bavorské. Z vděčnosti slíbil císař Ferdinand II. dva kláštery ve Vídni a v Praze řádu tomu zříditi. V Praze obdrželi lutheránský kostel Nejsv. Trojice na Malé Straně, avšak zasvěcen jest ke cti Panny Marie Vítězné a sv. Antonína Paduanského, při němž klášter si karmelitáni vystavěli. Dne 7. září 1624 odevzdán kostel karmelitánům. Koncem října přišlo několik karmelitánů z Vídně do Prahy. (Původce řádu toho byl sv. Jan od Kříže, jenž k žádosti sv. Terezie přísnou kázeň v řeholi zavedl. Masa vůbec nejedí, od nešpor až do hodinek druhého dne nemluví a prací se živí a z almužen jen žijou) V Praze ctila se u nich zvláště soška Jezulátka. R. 1710 bylo v něm 40 bratrů V Čechách měli ještě klášter v Pacově. Zrušen byl řád ten dne 3. července 1784. Z kláštera učiněno gymnasium.

Dle příkladu poustevníkův založil ctihodný stařec Berthold z Kalabrie na Karmelu řád „bratří Matky Boží z Karmelu“, žili v úplné chudobě, nepožívajíce masitých pokrmů a zachovávajíce přísné posty, pracovali, šetřili přísné mlčelivosti. Z Karmelu odebrali se roku 1229 do Evropy a přijati byli roku 1245 mezi žebravé řády a stavěli si kláštery, nemohouce v Evropě co poustevníci žíti.

Do Prahy uvedl *karmelitány* Karel IV., položiv roku 1347 hned druhého dne 3. září před bránou sv. Havelskou základ k novému klášteru. I kostel Matky Boží Sněžné vystavěn. Karmelitáni čeští patřili k rozsáhlé provincii hornoněmecké a byli rodem Sasové. Kostela u Marie Sněžné zmocnil se r. 1419 Jan Želivský, vůdce výstředních husitů. Karmelitáni z Prahy utekli. Když války husitské se vybouřily, vrátilo se několik karmelitánů do Prahy ku svému zpustlému klášteru a kostelu u Matky Boží Sněžné. Za Jiřího Poděbradského se poněkud zase zmohli. Po bouři chátry r. 1483 utekli opět karmelitané z Prahy a odtud zůstaly chrám i klášter Matky Boží Sněžné po 13 let pustými. R. 1496 se navrátili karmelitané zase do svého kláštera, avšak r. 1521 odešel odsud poslední převor a Svatyně docela zanikla.

Po bělohorské bitvě zval císař Ferdinand II. z nedostatku českých duchovních katolických kněze a bohoslovce z Horního Slezska i z Polska do Prahy a země české a arcibiskup Lohel i Harrach udělovali jim zde duchovní správu, ježto lid český s nimi smluviti se mohl. Roku 1624 přišel do Prahy, ubíraje se do Říma, Polák Sigmund Kdovský, obutý karmelitán, i zůstal v Praze a konal správu duchovní až do r. 1627, kdež císař mu daroval kostel sv. Havla a osadu i vesnici

Dolní Krč se vším příslušenstvím tak, aby u kostela sv. Havla *karmelitáni obutí* klášter zříditi si mohli A tak na den Zvěstování Panny Marie uvedeno sem pět obutých karmelitánů. R 1671 začali si nový klášter stavěti, klášter jmenoval se klášterem sv. Leopolda. Opravili si a přestavěli i kostel. Nuceni byli i žebrati. První karmelitáni byli většinou Poláci. V Čechách měli ještě klášter v Chýši; v klášteře pražském bývala pro spojení jeho s cizími kláštery zvláště v Bavorsku aspoň v XVIII. století převaha německých řeholníků. Roku 1786 žilo v klášteře v únoru 19 kněží, 3 klerikové a 5 bratří laiků. Dne 2. května téhož roku byl klášter ten zrušen.

Ze starého řádu sv. Benedikta vyvinul se i přísný řád mnišský *kartusiánský*, jehož zakladatelem byl Bruno z Kolína nad Rýnem. Do Prahy uvedl je z Francie po smrti milované dcery své Markéty král Jan Lucemburský, aby zaň se modlili Vykázal jim místo na levém břehu Vltavy mezi Újezdem a Smichovem. Vystavěl jim i nádherný chrám Panny Marie. Avšak kartusiáni žili v tomto domě pouze 77 let, neboť hned r. 1419 zničila klášter zuřivá luza husitská

Blah. Přemyslovna Anežka založila v Praze u sv. Františka špitál pro chudé a nemocné, jejž matka její královna Konstancie i hojně nadala. Špitál ten odevzdala Anežka bratrstvu s mistrem v čele, vedoucímu život klášterní; kteří bratří dle pověsti až ze sv. země do Čech přišli, kde v Betlémě jako strážcové rodiště Kristova působili. Od německého řádu byli prý v Hloupětíně pohostinnu přijati a převzali pak řízení špitálu od Anežky založeného.

Jisto jest, že bratrstvo sv. Františka stalo se zárodkem českého řádu *křižovníků* s červenou hvězdou. Již před r. 1237 uložil papež Řehoř IX. bratrstvu tomu zachovávání řeholního pravidla sv. Augustina a sice jakožto řád kanovnický, z něhož nebylo možno vystoupiti.

Novému řádu byl špitál sv. Františka v majetek od blah. Anežky odevzdán. Řád měl ale i o duchovní blaho svých svěřenců pečovati a proto skládal se nejen z laiků (jako prvotní bratrstvo), nýbrž i z kněží, kteří brzo dosáhli přednosti ve správě. Již r. 1244 měl řád jakési znamení, dle podání červený kříž, roku pak 1252 ustanoveno od papeže na žádost biskupa Pražského Mikuláše za znamení červenou hvězdu s křížem na pláštíků a na kápi. Až dotud plných 17 let měl řád sídlo své u kostela sv. Petra na Poříčí. Dne 26. května 1252 byl položen základ k stavbě nového špitálu vedle mostu pražského s kostelem sv. Ducha. Na věčnou památku původu svého zachoval i tento nový ústav název špitálu sv. Františka a odtud nazývá se nová řehole „řádem křižovníků s červenou hvězdou vedle mostu v Praze.“

V té době byli křižovníci již značně v Čechách, na Moravě i v Polsku a zvláště v Slezsku rozšířeni; řád měl v těchto zemích značné statky; dostával i mnoho příspěvků na penězích. Představený kláštera u sv. Františka nazýval se nejvyšším mistrem. Považováni za řád rytířský, že jim od r. 1292 bylo dovoleno nositi zbraň. Původně měl řád i odvětví ženské. Roku 1381 požíval řád takové vážnosti, že nejvyšší mistr zaujímal prý čtvrté místo po králi.

Krásný nový řeholní dům zničili husité r. 1420.

Nejznamenitější velmistrové z řádu toho byli: Antonín Brus z Mohelnice, od r. 1558 biskup ve Vídni a 1561 arcibiskup Pražský; po něm následoval Martin Medek z Mohelnice opět arcibiskup Pražský, jakož i Zbyněk Berka z Dubé; Lamberk; Jan Lohelius; Arnošt hrabě z Harrachu; Jan Kolovrat Libšteinských; Jan Bedřich hrabě z Waldšteina. A tak od roku 1561 až do roku 1694 po celých 133 let byl velmistr křižovnický zároveň arcibiskupem Pražským.

Mezi znamenité křižovníky náleží Jan Beckovský, proslulý spisovatel, zvláště pak Poselkyně starých příběhů českých. Jiní spisovatelé byli: Pospíchal, Jan Khop, Jos. Zueber, Jan Zimmermann, Fr. Havránek.

Řád obsazuje v Čechách: 23 a na Moravě 3 fary.

Zakladatelem řádu *milosrdných bratří* byl sv. Jan z Boha, rodem Portugalec,

r 1540. Řád ten papež Pius V. schválil. Údové řádu skládají kromě tří obyčejných klášterních slibů ještě slib; že budou ošetřovati nemocných a řídí se řeholí sv. Augustina.

Po bitvě na Bílé Hoře r. 1620 odevzdal císař Ferdinand II. kostel sv. Šimona a Judy se vším příslušenstvím v Praze k založení konventu i špitálů. Milosrdní bratří zřídili tu hned špitál a pomocí císaře a jiných dobrodinců mohli v něm hned na počátku 22 nemocných ošetřovati. Kostel upravili a dali jej dne 24. září 1632 od světícího biskupa Šimona Brosia z Hornšteina posvětiti. Roku 1751 byl konvent rozšířen. Koncem minulého století bylo ve špitále 108 postelí, z nichž 95 bylo nadáno; r. 1849 byl konvent o jedno křídlo rozšířen. Konvent pražský náleží k řeholní provincii milosrdných bratří rakouskočeské, jejíž patronem jest svatý Michal, archanděl, a která roku 1882 čítala 15 konventů. Všickni bratří bez rozdílu cvičí se v noviciátě v ošetřování nemocných a v ranhojičství. Bratr kněz dává nemocným útěchu sv. náboženství.

Menší bratří či *minorité* od sv. Františka z Assisi založeni, měli společné jmění, stavěli okázalejší chrámy, pěstovali vědy a žili v konventech. Do Prahy přišli r. 1232, v krátké době povstaly v Praze dva mužské kláštery této řehole u sv. Jakuba i u sv. Františka a jeden panenský klášter, avšak u sv. Františka byli přísnější observanti. Minorité vyznamenali se kazatelstvím, duchovní správou, školním vyučováním, zvlášť pěstováním studií. V krátké době zkvetl klášter u sv. Jakuba tak, že kromě bratří laiků a kleriků tu bývalo až 126 kněží. Minorité došli u lidí velké obliby. R. 1316 lehl klášter sv. Jakuba popelem, avšak obnoven štědrostí královny Elišky. Kostel dostaven za Karla IV. Za času husitských budovy klášterní i kostelní byly znesvěceny a mniši bezpochyby uprchli z Prahy. Roku 1437 posvětil mimo jiné i chrám sv. Jakuba biskup Filibert u přítomnosti císaře Sigmunda. Klášter velmi schudl, později dovoleno jim almužny sbírati. Roku 1596 uhodil blesk do kostela a zapálil jej; kostel opět obnoven. Císař Ferdinand II. založil v klášteře tom pro studující kleriky generální studium bohoslovecké jménem kolleje sv. Bonaventury R 1689 utrpěl opět mnoho klášter ohněm, jakož i kostel. Mnozí minorité byli i českými spisovateli. Císařem Josefem II. ponechány v celých Čechách jen 3 kláštery, které jsou až dosud a to v Praze u sv. Jakuba, v Mostě a v Krumlově.

Řád *německých rytířů* založen r. 1128 v Jerusalémě od německých poutníků a spolu špitál. Z bratrstva toho vyvinul se řád rytířů, poskytovali přístřeší, výživu a ochranu poutníkům chudým i nemocným a bojovali proti Saracenům. Po ztrátě města Akkonu přeloženo hlavní sídlo do Benátek. R. 1226 povolal je Polský kníže Konrád Mazovský do Pruska, aby kmeny litevské pomáhali obraceti. Ale pod pláštěm křesťanství brali hanebníci polabským Slovanům i samostatnost i národnost, poněmčujíce je, založili si samostatný stát až konečně nehodný velmistr jejich Albrecht Braniborský roku 1525 zradiv církev katolickou i řeholi svou, odpadl ku protestantství, oženil se a území řádu prohlásil za světské dědičné knížectví

Z Pruska dostal se řád ten záhy i do Čech a rozmohl se, tak že již r. 1233 povstala zvláštní česká řeholní provincie s mnohými kommendami po celých Čechách V Praze měli kostel sv. Petra na Poříčí Lid nazýval je pražskými křižovníky. Avšak již král Václav IV. dotkl se statků německého řádu v Čechách jenž tím ochuzen byl velice Ve válkách husitských utrpěli převelice a r 1420 vystěhovali se někteří rytíři do sousedních zemí. R. 1546 zanikla poslední komenda v Plzni a tím celý řád v Čechách. V Rakousku vůbec jsou nyní dva konventy ještě a sice v Opavě a v Laně v Tyrolech.

Původcem řehole *paulánů* byl sv. František Paulánský, naroz. roku 1416 v Paule ve Vlaších, jenž od 15 roků bydlel na poušti a družinu poustevníků ustavil. Řád svůj nazval „Bratří nejmenší“ Zvláště pokoru měli bratří pěstovati a proto představený kláštera slul „korrektor“ t. j napravovatel. Mimo tři sliby mnišské skládali ještě čtvrtý slib, že budou po celý život dle ustanovení řádu přísný půst zachová-

vati. Již za života zakladatelova se řád ten úžasně rozšířil.

První klášter paulánů v Čechách povstal na pozemku pánů Petra a Oldřicha z Rožmberka u Krumlova r. 1495 a druhý nedaleko Nové Bystřice u Nejsv. Trojice r. 1501. Do Prahy se dostali roku 1624 za císaře Ferdinanda II Zde obdrželi nejprv kostel sv. Štěpána ve zdi a později kostel sv. Salvatora Kromě krásného kostela a kláštera v Praze měli pauláni řeholní domy ještě v klášteře u Nové Bystřice, v Tachově; v Nové Pace a na Moravě v Brtnici a ve Vranově.

Co spisovatelé a učenci vyznamenali se Faustin Procházka z Nové Paky a Fortunat Durych z Turnova, kteří žili ku konci minulého století. Císařem Josefem II. zrušeny paulánské kláštery vesměs. Kostel sv. Salvatora v Praze upraven pro lutheránskou bohoslužbu r. 1865.

Zakladatel řádu *piaristů* jest sv. Josef Kalasanský (nar. 1556 na hradě Kalazance v Aragonii ve Španělích † 1648). Nejprv v Římě v kostele i na ulicích lid i mládež náboženství vyučoval a tak seznav důležitost vyučování a vychování náboženského založil nejprv družstvo, roku 1617 kongregaci a konečně potvrzením papeže Řehoře XV. r. 1621 řád. Kromě obyčejných 3 slibů, skládali ještě čtvrtý, že budou chudou mládež bezplatně náboženosti, dobrým mravům a potřebným vědomostem vyučovati

Ještě za živobytí sv. Josefa Kal. povstaly na Moravě domy či kolleje piaristů v Mikulově (1631), ve Strážnici (1633) v Lipníku (1634), v Krumlově (1644), a v Čechách v Litomyšli (1640).

Řád tento šířil se velmi rychle po celém světě katolickém. V zemích našich kromě jmenovaných tyto kolleje a a domy piaristů v Ostrově (1666), v Kroměříži (1687), v Kosmanosích (1688, však r. 1786 přeložena kollej do Mladé Boleslavě), v Staré Vodě na Moravě (1690). v Příboře (1694), v Benešově (1704), v Rychnově (1714), v Bílé Vodě ve Slezsku (1727) a v Bruntálu ve Slezsku (1731). Do Prahy přišli piaristé roku 1752. Dále povstaly kolleje v Hustopeči (1757), v Brandýse nad Labem (1759), v Kyjově (1789). v Českých Budějovicích (1762), v Hajdě (1763), v Moravské Třebové (1765), v Mostu (1768), v Berouně (1773), v Doupově (1775) a posléze v Nepomuku (1867).

Slavného jména dobyli si piaristé Gelasius Dobner, otec nové české vědy dějepisné († 1790), Jaroslav Schaller, Jan Nep Ehrlich, professor na universitě v Praze, Prokop Dvorský a jiní.

Řád ten za našich dnů klesá víc a více hlavně pro nové školní zákony, tak že řád jedné školy po druhé se vzdával, ano jednotlivé domy již zcela zanikly. V ostatních kollejích žije jen málo řeholníků a tudíž vymrou ty domy znenáhla, jelikož řád ten žádných noviců více nepřijímá.

Roku 1880 čítala česko moravsko-slezská provincie piaristů již jen 122 členů.

Klášter *praemonstrátův* na Strahově založili r. 1140 kníže a potomní král Vladislav II a manželka jeho Gertruda za biskupa Zdika (Řád ten založil sv. Norbert v Praemontré (nar. 1082) a posléze odpočinul na Strahově a do počtu sv. patronů českých přijat jest. Řád ten rozkvetl v krátké době a nabyl největšího lesku v XIII. století, kdy r. 1209 měl v Evropě 1000 opatství a 700 proboštství; též ženské odvětví řehole té čítalo 500 klášterů.) Prvním opatem byl Gezo I. (1143—1149). Neznamenitější z opatů byl: Jan X. Lohél (1586—1612), znamenitý obhajce církve katolické a nový zakladatel kanonie sionské. Roku 1602 stal se suffraganem Pražským a konečně r. 1612 arcibiskupem Pražským. Mezi slavné muže řádu toho sluší jmenovati české spisovatele: Milona Hubacia; Bohumíra Dlabače; Jiljího Chládka; Prokopa Kučeru; Godharda Holubáře; Jeronyma Zeidlera; Ervina Weyraucha; Egona Tupého (Boleslava Jablonského); Michala Martinovského; Dominika Čermáka.

Znamenitá jest zvláště strahovská knihovna. V Čechách jsou tři opatství řádu toho a to na Strahově v Teplé a v Želivě.

Opat dosazuje kněze strahovské do duchovní správy na 22 místa.

Řád *redemptoristův*. Štědrostí císa-

řovny Marie Anny zakoupen za 60.000 zl. bývalý klášter theatinů v Ostruhové ulici pod zámeckými schody a odevzdán kongregaci Nejsvětějšího Vykupitele či redemptoristům a spolu i kostel Panny Marie pod ochranou Božské Prozřetelnosti r. 1869. Prvé již byla jim r. 1856 svěřena nejprve duchovní správa na Karlově a v zemské trestnici, potom r. 1861 i na sv. Hoře u Příbramě. (Řád ten založil Alfons Maria de Liguori r. 1732, hlavně aby na missiích účinkovali.)

Řád *servitův* povstal v Italii Za účel měli sloužit Panně Marii a úctu tu v lidu rozšiřovati r. 1234. Do Čech přišli za císaře Karla IV. r. 1360 a usadili se při kostele Zvěstování Panny Marie na Trávníčku ve Slupech. Náležíť mezi řády žebravé. Řeholníci ti působili v Praze, klidně jen 60 let. Uškodili jim velmi táboři a Pražané. Teprv roku 1626 dal jim císař Ferdinand II. pustý klášter na Botiči a r. 1837 kostel sv. Michaela na Starém Městě. Po 115 letech kostel na Trávníčku opět zřízen R. 1783 klášter ten byl zrušen. Klášter králický, jenž jako i v Nových Hradech obstál, odevzdán r. 1883 redemptoristům, tak že nyní jen jedinký klášter v Nových Hradech v diecési Budějovické se nalézá.

Řád *theatinů* či *kajetánů* (jejž sv. Kajetán v Římě roku 1524 založil, zvláště aby hlásali slovo Boží na missiích a ustavičně proti nevěře bojovali) uveden do Prahy r. 1665 nejvyšší purkrabí zbožný Bernard Ignác Martinic, syn někdy pana Jaroslava Bořity, od protestantův r. 1618 z okna královského hradu vyhozeného a sice dána jim kaple, kterouž Martinic upravil. Panny Marie Elinské za Strahovskou branou, avšak r. 1672 odstěhovali se do nového sídla v Praze na schodech zámeckých a počali roku 1691 stavěti kostel Panny Marie pod ochranou Božské Prozřetelnosti, kterýž r. 1717 posvěcen byl.

Spisovateli českými byli z nich: Maximilian Vratislav; Karel Račin; Václav Vratislav; Fr. Kajetán Netvorský. Roku 1710 bylo v něm 20 řeholníků a to většinou synů domácí šlechty.

Klášter ten zrušen jest r. 1783 dne 29. února. Klášterní budova byla později prodána; v kostele pak byl administrátor světský kněz, až konečně odevzdán kongregaci redemptoristův.

Trinitáři. Dva světcové Jan z Mathy a Felix z Valois založili r. 1198 řád trinitárů či řád nejsv. Trojice na vykoupení zajatců z rukou Turkův.

Řád ten rozšířil se po všech zemích křesťanských. Mělit trinitáři přes 300 klášterů v Evropě a vykoupili až do r. 1635 během 437 let, celkem 30.720 křesťanů z otroctví.

V Praze uvedeni byli trinitáři do nového kláštera svého dne 24. srpna 1705 u kostela či kaple: Bolestné Panny Marie v Slupích za arcibiskupa Pražského hraběte Jana Josefa Breunera hlavně původem spisovatele českého křižovníka Beckovského. Za tři léta odstěhovali se však z těsného kláštera do nového v Spálené ulici, kdež jim svobodný pán Ignác Puta z Adlersthurmu, pán na Mimoni a manželka jeho Terezie vystavěli r. 1712 a 1713 nynější kostel nejsv. Trojice. R. 1783 byl klášter trinitářů zrušen Posléze měl 15 členů. Celkem byli trinitáři v Praze 78 let.

(Fr. Ekert. Posv. m. kr. hl. m. Pr.)

2 Kdy uvedeny v Čechách ženské řády: alžbětinky; anglické panny; benediktinky; celestinky; dcery Božské lásky; karmelitánky; klarisky; milosrdné sestry Boromejské; šedé sestry; školské sestry; Novoměstský ústav šlechtičen u sv. Andělů; uršulinky; tereziánky; nejsv. Srdce Ježíšova, sestry křesťanské lásky; kongregace Navštívení bl. Panny Marie čili salesiánky.

Zakladatelkou řehole *alžbětinek* byla sv. Alžběta, dcera Uherského krále Ondřeje II. († 1231), a ježto o nemocné se stará, rozšiřoval se rychle řád ten. Roku 1719 přišly dvě sestry z Vídně do Prahy, jimž hraběnka Karolina Schönkirchova štědrou podporu nabídla. Prozatím bydlely v domech šlechtických, až konečně zřízen klášter

ve Slupech a r. 1722 posvěcen; roku pak 1725 posvěcen i nový kostel. Z kláštera pražského založen byl roku 1732 řeholní dům s nemocnicí v Celovci a r. 1746 v Mnichově. (*Fr. Ekert. Posv. m. kr. hl. m. Pr. 1884.*)

Roku 1782 dne 29. ledna zrušen jest klášter barnabitek u sv. Josefa na Malé Straně od císaře Josefa II. Opuštěný klášter daroval císař *anglickým pannám*. (Zakladatelkou této kongregace byla anglická šlechtična Marie Wardová. Hlavním účelem tohoto družstva bylo vychování ženské mládeže.) Do Prahy přišly již r. 1746 v ulici Karmelitánské z kláštera sv. Hypolitského a novou kapli Panny Marie Bolestné v nádvoří vystavěly. Nyní požívá v klášteře tom mnoho dívek zaopatření. Sestry řeholnice skládají prosté sliby, z nichž mohou z důležitých příčin rozvázány býti.

Asi r. 1346 odkázal Mikuláš Rokycanský poslední vůlí svou své vsi Libodržice a Řisuty i velikou sumu peněz, aby na Starém Městě, ve farnosti sv. Kříže většího založen byl klášter panen řehole sv. *Benedikta*. I vykonávatel poslední vůle biskup Olomoucký Jan daroval novému nadání svůj dům a vystavěl klášter a kostel sv. Ducha. Kostel posvěcen r. 1378 První jeptišky přišly do nového kláštera ze starobylého kláštera sv. Jiří na Hradčanech. U sv. Ducha měly v klášteře převahu jeptišky stavu měšťanského, zvlášť Pražanky. Avšak klášter ten měl krátký život jen 74 léta. Již r. 1419 vypudili husité jeptišky z kláštera na čas a r 1420 musely se navždy přestěhovati k sv. Anně a kostel dán jest pražským Němcům. Nyní jest u sv. Ducha fara. V posledním čase zavedeny opět benediktinky na Smichově u sv. Gabriele

Roku 1736 založil hrabě František Ant. Špork darováním domu jeptišky *celestinky* řádu sv. Augustina. R. 1743 vystavěly si klášter s kaplí Zvěstování Panny Marie. Avšak již roku 1782 byl klášter ten zrušen od císaře Josefa II.

R 1869 založena ve Vídni družina „*dcer Božské lásky*“, které ujímají se služebných děveček, aby dívky ty ušly nebezpečí a dostalo se jim služby. Později začaly sestry ujímati se i sirotků a dívek, jimž vychování poskytují. Zakladatelka jest nynější vrchní představená její Františka Leschnerova, ve Vídni kdež jest i noviciát. Do Prahy přišly řeholnice ty r. 1881 a nalézají se v Ječné ulici, kdež mají i kapli sv. Kříže.

Bosé karmelitánky uvedeny jsou od císaře Ferdinanda II z vděčnosti, že zbaven jest byl tísně od Švédů, r. 1656 na Malé Straně při kostele sv. Josefa. Přišlo sem pět karmelitánek z Vídně. (Řád ten založila sv. Terezie r. 1562 v Avile a to v 16 ženských a 15 mužských klášteřích přísného řádu, a řehole ta roku 1579 stvrzena.) Klášter v Praze zrušen dne 20. ledna 1782 a jeptišky odebraly se do Pohledu, až jim r. 1792 císař Leopold II. daroval zrušený klášter barnabitů a kostel sv. Benedikta na Hradčanech, kamž se téhož roku přestěhovaly a dovolil, aby opět novicky přijímaly, což se stalo dne 4 června r. 1792. Postavily v něm hlavní oltář sv. Terezie, dle kterého nyní i kostelem sv. Terezie sluje. Lid pražský mylně je nazývá barnabitkami.

Řád *klarisek* založila sv. Klára dle příkladu sv. Františka Seraf. pro ženské roku 1224 Bl. Anežka Česká založivši prve v Praze špitál roku 1233, založila působením bratra krále Václava I dva kláštery pro mužské minority u sv. Jakuba roku 1232 a pro ženské klarisky u sv Anny r. 1234. První abatyší stala se Anežka sama. Roku 1321 založil Plichta I. ze Žerotína na svém statku Týnci klášter klarisek a uvedl do něho jeptišky z kláštera pražského. R. 1420 utekly sestry z kláštera u sv. Anny v Praze do Týnce. Pražský klášter obdržely klarisky nazpět r. 1570 od císaře Maximiliana II, avšak teprv roku 1624 do Prahy se navrátily a opět musely utéci a zase nazpět přišly roku 1638. Císař Josef II., nemaje zřetele na jich starobylost a důstojnost zrušil oba kláštery dne 26. června 1782

Řád *milosrdných sester* sv. Karla Boromejského čili *Boromejek* (původce sv. Karel Boromejský, arcibiskup Milánský a kardinál zvláště za moru v Miláně r. 1569—1570; zakladatel

Emanuel Chauvenela, advokát v Nancy r. 1652) uveden do Prahy skrze šlechetného lidumila, professora Aloise Klára roku 1837 a působily nejprv v ústavu slepců v Brusce počtem čtyři. Velkou nemocnici vystavěly si jeptišky r. 1851 a r. 1855 kostel sv. Karla Boromejského.

Z kongregace v Praze rozšířily se z mateřského domu pod Petřínem po Čechách, Moravě, obojích Rakousích i Prusku. Nyní v zemích těchto v 54 domech (mimo Prusko, odkudž vypuzeny) v nemocnicích, školách, opatrovnách, sirotčincích, chudobincích a trestnicích neunavně pracují. V mateřském domě v Praze má sídlo generální představená česko-moravské kongregace.

Novoměstskému ústavu šlechtičen u sv. Andělů učinila základ hraběnka Zuzanna, ovdovělá Beadridesova, roz. hr. Golcová. Koupila na nynějším Karlově náměstí několik měšťanských domů a vystavěla na místě nynější všeobecné nemocnice rozsáhlou budovu pro nový ústav, v němž chudé šlechtičny společně žíti měly. Císař Leopold I. dal k tomuto založení dne 1. září 170 svolení a jesuité kolleje u sv. Ignáce sestavili pro ústav ten stanovy úplně dle vzoru řehole své. Účel ústavu nazvali jesuité „andělským založením“. V ústavu byla kaple sv. Andělů. Císař Josef II. spojil tento ústav roku 1787 s teresiánským ústavem šlechtičen na Hradčanech a určil budovu jeho pro všeobecnou nemocnici. Slečny musily se odstěhovati na Hradčany. Ku své prosbě obdržely však od císaře Leopolda II. brzo budovu a zahradu bývalé praemonstrátské kolleje sv. Norberta na Starém Městě v třídě Eliščině, zrušenou od císaře Josefa II. r. 1785 i své jmění a byvše od ústavu tereziánského opět odloučeny, přestěhovaly se dne 12 srpna 1793 do nového domu svého. Na památku prvotního založení svého na Novém Městě nazvaly i tento ústav svůj „Novoměstským štiftem šlechtičen u sv. Andělů“, ač dům ten na Starém Městě se nalezá. V ústavu bylo roku 1881 17 šlechtičen, které posud původní znamení založení svého na černé stužce nosili a náleží jim velkostatek Chřičský v kraji Plzeňském.

V *Novoměstském ústavu šlechtičen u sv. Andělů*, založeném r. 1701 nastala po smrti vrchní Pflugové nekázeň. Čtyři slečny v hodnostech postavené vyloučily z ústavu jesuitu spirituala a odevzdaly správu jmění místodržiteli, samy vedouce život světský. Strojily v ústavů šlechticům hostiny, chodily do tanečních zábav, ba jednou tančily v Praze v jednom domě, zatím co slečna jedna v ústavu umírala. Stížnosti proti nim byly marné, stanovy jim změněny a slečny oblíbily si již titul chanoissky (kapitulárky), abatyše nazvaná okněžněnou a ústav jejich pozbyl původního klášterního rázu svého nadobro.

Šedé sestry. Po neblahé době josefinské povstalo v Praze nové řeholní družstvo panen, které vedle vlastního posvěcování se obraly si úkolem hlavně sloužiti nemocným po domech. R. 1856 smluvily se tři zbožné panny, rodné sestry Marie Xaverie i Anna Plaňanská a Johanna Františka Grossmannová, všecky jsouce členy třetího řádu sv. Františka, že budou společně bydleti a nemocným po domech z lásky křesťanské sloužiti. Prozatím najaly si byt v domě vedle Lužického semináře na Malé Straně. R. 1857 dostaly dovolení, nositi roucho řeholní, šat černý s pláštěm šedivým, z čehož obecně šedými sestrami nazývány byly. Později se jich ujala štědrá dobrodějka baronka Gabriela Thysebeartová, představená Savojského ústavu šlechtičen ve Vídni a vykázala jim obydlí jí náležející v části bývalé budovy konviktu sv. Bartoloměje. I kostel byl upraven a r. 1854 církevně vyžehnán. V konviktě byly sestry až do roku 1863, kdež si zřídily v koupeném domě vedle kostela přívětivý klášter.

Z malého hloučku tří prvních šedých sester vyvinula se v Praze kvetoucí kongregace, která nyní má svůj kostel a rozsáhlý dům se zahradou.

Sestry, jsouce členy třetího řádu sv. Františka, skládají doživotné, prosté či jednoduché sliby řeholní, z nichž každá může z důležité příčiny rozvázána býti, načež jí volno jest, do světa se vrátiti. Hlavním zaměstnáním sester jest obsluha nemocných po domech bez rozdílu pohlaví a vyznání náboženského a bez ohledu na nemoc i sebe nakažlivější. Málo která řehole požívá v oby-

vatelstvu pražském takové úcty a obliby, jako kongregace šedých sester a kterýmžto jménem Pražané řeholnice ty nazývají, ačkoliv sestry již i pláště černé nosí.

V nejnovější době převzaly šedé sestry správu nové nemocnice v Kraslicích.

(*Fr. Ekert. Posv. m. kr. hl m. Prahy.*)

Školské sestry. Jak jméno již praví, zanášejí se vyučováním mládeže. Znamenité družiny té zakladatelem byl prostý venkovský kněz Gabriel Schneider (* r. 1812 v Křemži), kaplan v Hiršově na Domažlicku. Dvě sestry v Hiršové Anna a Terezie Schmiedpetrové zdědivše po otci, obchodníku peřím, značné jmění, věnovaly je na radu kněze Schneidra ku zřízení ústavu pro vyučování dítek. Učitelky vybral si kněz ten ze spolku panen hiršovských a r. 1816 poslal dvě z nich do Štýrského Hradce, aby tam u školských sester třetího řádu sv. Františka vzdělaly se v potřebných vědomostech i v pravidlech života řeholního, avšak r. 1848 pro bouři vrátily se dívky nazpět, nejsouce ještě řeholnice, r. 1849 poslal je opět do Bavor, avšak opět je odvolal a zřídil v Čechách zvláštní mateřinec s noviciátem pro školské sestry a r. 1853 založil Jan Jirsik, biskup Budějovický, zvláštní českou kongregaci školských sester a sice r. 1854 v Horažďovicích mateřinec založen v bývalém klášteře minoritů Záhy rozšířila se společnost ta a nyní (1883) čítá 200 sester, které v 28 městech a obcích blahodárně jakožto pěstounky i učitelky v jeslích, opatrovnách, mateřských školkách, obecných i měšťanských a průmyslových školách a rozličných ústavech vychovávacích požehnaně působí. V Ječné ulici měly ústav pro vzdělání učitelek od r. 1866, kteréhož ústavu roku 1870 se vzdaly, avšak opět jej otevřely r. 1877 u svaté Anny tamtéž v Praze.

Uršulinky. Zakladatelka uršulinek jest sv. Angela (nar. r. 1470 v Benátsku). Stkvělat se i krásou těla i ctnostmi a milostmi a již v útlém věku obětovala se Pánu Ježíši R. 1535 spojila se v Brescii se 12 jinými pannami v náboženské družstvo. Jsouc velikou ctitelkou sv. Uršuly, nazvala toto družstvo „společností sv. Uršuly.“ R. 1536 žily již společně pod stanovami, a Angela zvolena r. 1536 za první představenou. Papež Pavel III. potvrdil uršulinky jakožto církevní řád.

V mocnářství Rakouském povstal první klášter uršulinek v Praze. Dne 9. listopadu 1655 přivedla sem hraběnka Sibylla z Lamboy roz. baronka Pamelbergova z Lutychu Belgického 7 řeholnic těchto a věnovala jim na stavbu kláštera 5000 zlatých. Ihned jaly se dívčí mládež vyučovati. R. 1675 byly zavedeny uršulinky i do Vídně.

Nejprv bydlely uršulinky na Újezdě, až roku 1672 si vystavěly na Novém Městě nynější klášter, do kteréhož se r. 1676 přestěhovaly. Téhož roku usadily se i na Malé Straně a odtud na Hradčanech, kdež povstal krásný klášter s chrámem sv. Jana Nep. Z kláštera Novoměstského osazen roku 1697 v Olomouci a r. 1712 v Kutné Hoře. Základ ku kostelu na Novém Městě položen r. 1702 a kostel 1704 posvěcen.

Roku 1784 zrušen jest klášter na Hradčanech. Nyní mají uršulinky v Rakousku 14 domů

(*Fr. Eckert. Posv. místa král. hl. m. Prahy díl III. 1884.*)

Roku 1753 založila zbožná císařovna *Marie Terezie* na Hradčanech ústav ku výživě 30 chudých šlechtičen a dala mu zřízení poloklášterní, ustanovivši, aby dámy v kůru denně se modlily a dvě mše sv. slyšely, o nedělích i o svátcích kázání přítomny byly, v jisté dny sv. svátosti přijímaly, v adventě i v postě čtrnáctidenní duchovní cvičení konaly a v černém oděvu chodily. Mají skvostnou budovu. Po zrušení kláštera u sv. Jiří uděleno bylo právo korunovati Českou královnu představeným či abatyším ústavu šlechtičen

(*Fr. Eckert. Posv. m. kr. hl. m. Prahy.*)

V posledních letech zavedena na Smíchově kongregace *nejsv. Srdce Ježíšova*, mají vyšší školu pro dívky.

Dále v Nelahozevsi a Veltrusích zavedeny *sestry křesťanské lásky* s pensionátem pro dívky.

V Chotěšově nalezají se *sestry Navštívení blah. Panny Marie*, čili kongregace sv. Františka Salesského s pensionátem a školou pro dívky.

II. Řeholníci a řeholnice.

1. K odkazu jsou neschopni, jen papež může dovoliti; jen dispensí lze z řehole vystoupiti, řehole podporovali,

viz i: „Klášter!“

Krištof Šimon z Thunu vstoupil r. 1619 do řádu maltánského převorství českého a bojoval statně proti Turkům a ve třicetileté válce ve vojsku císařském proti protestantům, při čemž dosáhl nejvyšších důstojností a úřadů a i velkého jmění, tak že skoupil panství a statky Choltice, Svojšice, Svinčany, Děčín, Egerburk, Felixburg, Letovice, Pětipsy, Benešov, Šumburk a Klášterec. I vymohl si roku 1624 na papeži Urbanovi VIII. povolení volného, načež statky ty odkázal bratřím svým.

(*Emler.*)

Dorota z Doupova byla roku 1540—1553 převoryší kláštera světeckého a zderazského a obdržela povolení od krále Ferdinanda I., aby mohla 1000 kop grošů odkázati, komu by se jí zdálo.

(*Ant. Rybička.*)

Kazimír, král Polský, léta 1039 v klášteře klunyacenském učiněn jest mnichem. Poláci vypravili se tam a opata žádali prosbami ustavičnými plačtivě, aby z kláštera šel a svůj slib zrušil, nežli by lid ten polský zahynul; neboť Rusové hubili polskú zemi. Opat poslal do Říma rychle k Benediktovi, najvyššímu biskupu, od něho rady žádaje Papež považiv slov napsaných, dal k tomu své povolení, aby Kazimír byl propuštěn a do svého království aby se navrátil. A tak se i stalo.

(*Hájek. Kron. česká.*)

Jiří Julius Klovio, výtečný chorvatský malíř miniatur († 1578 v Římě), žil pod ochranou kardinála Grimaniho, který se nacházel jakožto papežský vyslanec v Perugii. Důstojný praelát povolal hned svého miláčka k svému dvoru, dal jej nemocného zúplna vyléčiti a vyprosil mu u papeže povolení, aby mohl řeholnický svůj oděv svléci a opět do světa se navrátiti, byť řeholníkem

(*J. Kukuljevič. Čas. Mus. kr Čes. 1855.*)

Kunhuta, spanilomyslná dcera krále Českého Přemysla Otakara II., vstoupila roku 1277 do panenského řádu klarisek. Když však bratr její Václav II. o to se snažil, aby moc svou v Polsku rozšířil, byl slib klášterní mocí papežskou rozvázán a Kunhuta roku 1290 provdána za vojvodu Mazovského.

(*Děj. česk.*)

Václav II., král Český (1283—1305), byl veliký přítel i duchovenstva i klášterníkův. Největšího přátelství a nejštědřejší ruky krále Václava užívali z kněží mnichové z řádu cisterciánského; o nich prý říkával: „To jsou moji mniši,“ a vida některého zdaleka ukazoval naň okolo stojícím: „Vizte, tam jde mnich naší řehole!“

(*Děj. české.*)

2. Maje povolání, vstup!

Anna Dorota ab Austria, markraběnka rakouská († 1624), vstoupila v Praze do řádu sv. Kláry pod jménem Alžběty Konstancie.

(*Bedř. Hrabal. Čas. kat. duch. 1840.*)

Anna Kateřina, dcera Ferdinanda, arcivévody rakouského, hraběte tyrolského († 1659), vzpouzela se býti manželkou Filipa III. krále Španělského, a vstoupila do kláštera od matky své v Inšpurku roku 1614 založeného, třetího řádu Servorum B. M. V. a zemřela jako servitka.

(*Bedř. Hrabal. Čas. kat. duch. 1840.*)

Boleslav II., král Polský († 1081), stal se klášterníkem.

(*Cromerus.*)

Magdalena, arcivévodkyně rakouská, dcera císaře Ferdinanda I. (zemřela 1590), šla r. 1562 s dvěma svobodnými sestrami a šesti šlechtickými pannami do kláštera od otce v Hallu v údolí lúnském založeného a postaveného a byla zde představenou.

(*Bedř. Hrabal. Čas. kat. duch. 1840.*)

Markéta, arcivévodkyně rakouská, sestra císaře Maximiliana II., odmrštila návrhy k sňatku od krále Filipa II. v roce 1580. V roce 1584 vstoupila do řádu bosých klarisek v Madridě a zemřela r. 1633 v pověsti svatosti

(*Bedř. Hrabal. Čas. kat. duch. 1840.*)

Jiří Vratislav z Mitrovic, rada J. M. C. soudu dvorského a komorního,

vstoupil roku 1656 do řádu kapucínského, v němž měl jméno „Frater Seraphinus“. (*L. Svoboda.*)

Krištof Vratislav z Mitrovic, Čech, vstoupil v 18. roce svém v Římě do Tovaryšstva Ježíšova, vynikl co kazatel a professor bohosloví a † v Nise r. 1664 maje věku svého 36 let (*L. Svoboda.*)

Adam z Račína, syn Kryštofa Františka z Račína, pána v Hluboši u Příbramě († 1678), vstoupil do řádu Tovaryšstva Ježíšova.

(*Aug. Sedláček. Hr. a zám.*)

Rudolf z Račína, syn Kryštofa Františka z Račína, pana v Hluboši u Příbramě († 1673), vstoupil asi r. 1677 do řádu theatinského a proslul potom v duchovním řečnictví.

(*Jirečkova Rukověť II.*)

Hynek Václav Richter, jesuita, misionář mezi Indiany, od nichž i r. 1696 zavražděn jest, byl, když mu šlo asi na dvanáctý rok, žertem od rodičů otázán: „Čím asi budeš, až vyrosteš?“ — „Budu řeholníkem“ — řekl synáček — „byloť mně praveno, že řeholníci jen o to dbají, aby se Pánu Bohu líbili a Jemu samému sloužili!“ Rodičové, chtějíce synkovi řeholní stav znechutiti, strašili ho řkouce: „Kartouz samotář nosí ve dne v noci žíněnou košili; františkán chodí bos a má tuhý půst; jesuité pak jsou podivínové, nikdež stání nemajíce, toulají se po všem světě, aniž vezmou koho mezi sebe, leč se na vždy rozloučí s milými rodiči a přátely, též s hojným dědictvím, v kteréž se oni sami uvážou; za to za všecko dají mu takovou oplátku, že bude dlouho ve školách prachu polykati a pořád jako mol v knihách vrtati; musí totiž k nim dvanáct let do škol choditi. Oni také světských mládenečků do svých škol pouštějí a zdarma vyučují.“ — Právě touhle zmínkou potěšen, začal synáček prositi, aby směl u jesuitů studovati. I studoval vskutku u nich v Olomúci a konečně i do řádu toho vstoupil a co missionář krev za víru Kristovu vycedil. (*Drahé kamény.*)

Sv. *Sába*, napotom opat, umínil si, že vstoupí do kláštera. Rodiče všemožně ho nutili, aby u nich zůstal a do vojska vstoupil. Avšak Sába se nedal přemluviti a zůstal pevným v úmyslu svém. (*H. J. Karlík. Živ. Svat.*)

Václav Švihovský z Riesenburka († 1608), vstoupil do řádu Tovaryšstva Ježíšova a zastával napotom úřad missionáře v Horažďovicích.

(*Jos. Svoboda. Vlast.*)

Václav Vádas z Karlova, syn primasa v Hradci Králové a poslední rodu svého († 1718), vstoupil do řádu Tovaryšstva Ježíšova, byl mistrem sv. umění a vyučoval mládež na rozličných místech, konečně pak v Hradci Králové.

(*Ant Rybička.*)

Velich, jejž sv. Vojtěch, druhý biskup Pražský († 997 , za probošta kanovníků u sv. Víta na hradě pražském ustanovil, muže učeného a zbožného, vstoupil později do kláštera benediktinského na Montekasině

(*Frant. Ekert. Církev vítězná.*)

P. *Josef a S. Maria Votava*, kněz řádu bosáků eremitů sv. Augustina, kláštera ve Lnářích († 1892 v 75. roce věku svého), co kaplan v Dobrši, chtěje vésti život přísný a Bohu milý vstoupil r. 1857 do kláštera lnářského a stal se professorem. (*Fr. Wildmann.*)

Krescentia z Žerotína, dcera Plichty z Žerotína, pána v Žatecku a Litoměřicku († 1258), vstoupila do panenského kláštera v Praze u sv. Anny.

(*Ant. Rybička.*)

3 Hodný:

věrně plní pravidla řehole své; děla řádu čest.

Sv. *Agapet*, mnich kyjevský († 1095), vstoupil do společnosti bratří mnichů v klášteře a vynikal plněním řehole tou měrou, že mu Bůh propůjčil dar, uzdravování nemocných.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Blahoslavená *Anežka Česká*, Přemyslovna, abatyše Pražská († 1282), co abatyše kláštera toho stále na zachování chudoby náležitě pokračovala. Nedovolilať žádné ze svých řeholních sester, aby měla nějaký statek pozemský, poněvadž v chudobě slíbené všechny mají nejvyšší poklad svůj.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Bonaventura Josef Piter, Čech, historik a opat v Rajhradě na Moravě († 1764 v 56. roce věku svého), udržoval pořádek a kázeň mezi spolurehol-

níky svými, přísně káraje všelikou u věci té zpozorovanou váhavost a nešetrnost, jakož i naopak pochvaluje a vyznačuje pravé zásluhy a na jevo danou horlivost (*Ant. Rybička*)

Učený piarista *Gelasius Dobner* (narozen 1719, † 1790), byl patriarchou oněch vlastenců historiků, vycházejících tehdy hlavně z řad řeholníků českých, kteříž množství pramenů ve knihovnách klášterních po ruce majíce, největší měli příležitost historická bádání konati. Adam Voigt, přední vrstevník Dobnerův, Frant. Pubička, historiograf království Českého, Ignác Cornova, professor českého dějepisu na universitě pražské, František Pelcel, první kritický dějepisec český, byli vesměs členy řádu jesuitského; Bohumír Dlabač, literární historik český, byl členem řádu prae monstrátského, Dominik Mader, zakladatel dějin práva českého, byl piarista, Karel Ungar, věhlasný historik literární, byl členem řádu praemonstrátského a j. v.

(*Al. Mattuška. Květy 1884.*)

Ctihodný *Eustachius*, arcibiskup Srbský († 1286), vstoupil jsa jinochem do kláštera; životu mnišskému oddal se tu tak horlivě, že bratří klášterní podivili se jemu. Byl stkvělým vzorem modlitby, opovrhování věcmi světskými, ustavičné pracovitosti a nejdokonalejší poslušnosti).

(*Ben Kulda. Církevní rok.*)

P. *Jakub Firmus*, jesuita († 1758), byl muž rázný, statný, v úřadech svých horlivý. Ten když od biskupa Královéhradeckého byl tázán, zdaliby oděv řádu svého změnil s tiarou biskupskou odpověděl, že raději chce býti v chudém rouše řádu svého opovrženým, nežli na stolci biskupském stkvělým!

(*Fr. Zdráhal. Sborn. hist. kroužku 1893.*)

Když r. 1782 nejstarší *klášter* v Čechách, benediktinek u sv. Jiří od císaře Josefa II. byl zrušen byly sestry sekularizovány zdrahajíce se přestoupiti do řádu uršulinek a alžbětinek a rozešly se, žijíce z výslužného 200 zl. ročně. Kněžna abatyše, jež obdržela 1000 zl výslužného, odebrala se do semináře novoměstského, kdež s několika svými jeptiškami zbožně žila až do smrti své.

(*P. B. Holub. Odkryté poklady.*)

Roku 1648 při vpádu Švédů do Prahy i *klášterníci* vystoupili z pokojných svých příbytků a na dvě stě mnichů a řeholníků bylo setknuto pod správou dvou proboštů, Rudolfa Rohdera a Floria Kremona.

(*Vinc. Zahradník. Čas. česk. Mus. 1833.*)

Svatý *Konstantin Cyrill*, apoštol náš slovanský, vida mravní zpoustu v Cařihradě, šel na Olymp do kláštera. I byl poslouchaje všech s pokorou a ponížeností, v bdění i v modlitbě, v tuhé službě, v znamenitém postění, v střízlivosti vždycky, v očištění duchovním, poučuje se v žalmech i zpěvech i písních duchovních, snaže se dostihnouti živobytí svatých otcův. Jedny předčil mírností a mlčením; jiné postem, bděním a modlitbou i ponížeností výtečně, a tak slovutným se stal mezi všemi otcí, podoben velkým otcům řeholním Arseniovi i Antoniovi i Savovi, všech živobytí na sobě vykonávaje

(*Kliment Sborník Svatometh. 1885.*)

Kunhuta a blah. *Jolenta* († 1298), vkročivše po smrti manželův, králův Polských, fortnou do tmavých zdí klášterních, políbily práh domu a odevzdaly se v neobmezené poslušenství vrchní představené. Ty nejnižší práce volily sobě aneb za ně prosily. V mrtvení těla byly tak přísny, že zpovědník O. Boguslav mírně je kárati přinucen byl. — Od prvního vstoupení do kláštera byly obě sestry vzorem ctností a nejedna šlechtična nadšena vznešeným jich příkladem, sňala s hlavy lepý diadem, vábného útulku hledajíc v středu zbožných sester klarisek. Brzy rozmnožila jich počet i třetí knížecí sestra Konstancie, vdova po Lvu, knížeti Ruském. Všecky tři žily pospolu, společně velebily Pána, společně nesly sladké jho svého Vykupitele.

(*Škola B. Srdce Páně 1875.*)

Ve strašném moru roku 1680 zemřelo v Praze osm kněží *paulánů*, kteří sloužíce nemocným se nakazili

(*Fr. Ekert. Posv. m. kr. hl. m. Pr. 1884.*)

Sv. *Simeon* (Štěpán Nemanja), král Srbský, složiv roku 1195 korunu, stal se mnichem. A tu tak pokorně a horlivě konal povinnosti mnišské, že se mu bratří mniši obdivovali.

(*Ben Kulda. Církevní rok.*)

Jan Karel Jáchym Slavata, karmelitán († 1712), byv r. 1691 po odumření všech ostatních Slavatův vyzýván, aby

z řádu karmelitského vystoupil, panství převzal a ve stav manželský vstoupil, aby rod Slavatův nevyhynul, odpověděl prý: „Když i rod Slavatův vymře, proto svět přece nezahyne

(*Aug. Sedláček. Hr. a zám. d. IV.*)

Matouš Ferdinand Sobek, napotom arcibiskup Pražský (1669 - 1675), vstoupil roku 1638 do řádu sv. Benedikta v klášteře broumovském a v brzku učeností a ctnostmi tak se vyznamenal, že se stal opatem dvou klášterů: u sv. Jana pod Skalou jinak u sv. Ivana a u sv. Mikuláše na Starém Městě pražském roku 1649. (*Kl. Borový. Děj. arcid. Pr.*)

František de Paula Švenda, český historik a jesuita († 1822) nemalou na to váhu kladl, že byl údem Tovaryšstva Ježíšova, k němuž také až do poslední chvíle vroucí lásku jevil a pravidla a způsoby jeho po celý čas bedlivě zachovával. (*Ant. Rybička.*)

Ku konci XIII století žil v Oseku opat kláštera cisterciáckého *Theodor II.* O klášteru tom dává král Otakar co nejkrásnější svědectví. Řeholní bratří — praví — žijí v duchu pravé pokory a odevzdanosti do vůle Boží a zachovávají co nejsvědomitěji pravidla řádu svého. Proto také chránil král všemožně klášter ten proti přechmatům královských úředníkův a šlechty zemské

(*Ant. Frind. Kircheng. Böhm.*)

Svatý *Theodosius*, opat Kyjevský († 1074), přijat byl roku 1051 do kláštera v Kyjevě. Ctihodný Nikon opatřil ho tonsurou (korunkou na hlavě vystříženou). Theodosius mladistvý zastkvíval se takovými ctnostmi, že se mu i jeho učitel, blahoslavený Antonij, podivil

(*Ben. Kulda Církevní rok.*)

Pavel Ferdinand Václavík, theolog, opat kláštera praemonstrátského v Hradišti na Moravě († 1784), usiloval o vzdělání svých spolurehoľníků ve všelikých vědomostech a to v té míře, že za jeho opatství téměř veškeří mladší řeholníci tamtéž byli mistři svob. umění a doktory Písem svatých.

(*Ant. Rybička.*)

R. 1611 vstoupil v Praze ke kapucínům a složil slavné sliby výtečný P. *Valerian*, hrabě de Magni, pohrdnuv vší světskou vznešeností. Jsouce přesvědčeni o jeho vynikajících vlohách, snažili se němečtí mocnářové, aby P. Valeriana při svém dvoře měli, i papež Urban VIII. psal mu ve zvláštním breve (1629), aby vystoupil pro své vlohy z kláštera k osvěcování národův a králův. Král Polský Ladislav navrhoval ho pro hodnost kardinálskou a papež byl také ochoten přání královu vyhověti, neboť to bylo i jeho přáním; avšak P. Valerian naučil se ve škole P Vavřince z Brindisi netoužiti po jiných odměnách než po nebeských, které, jak dokládal, více platí, než vyznamenání světská, která při smrti opět se opustiti musí.

(*Jos. Schindler. Čas. kat. duch. 1882.*)

Valentín Vodník, básník a dějepisec slovinský, františkán († 1819), vedl jako kněz život příkladný, vykonávaje co nejbedlivěji povinnosti svého úřadu kazatelského a pastýřského.

(*Ant. Rybička.*)

Stanislav Vydra, spisovatel a profesor matematiky, přední křísitel národa Českého († 1804), jakož často říkával, zůstal jesuitou i po zrušení řádu svého, třeba nesměl více nositi roucha řeholního, ano pokládal to za velikou čest a blaženost, že byl někdy jesuitou a hlásil se k tomu zřejmě při každé příležitosti, nehledě k tomu, že nejedenkráte mu to způsobilo nevšedních nesnází anobrž úředního stíhání.

(*Ant. Rybička.*)

4. Špatný:

a) nedrží kázeň.

Počátkem XV. století sklesla řeholní kázeň v klášteřích *cyriaků* velice. Řeholníci zanedbávali služeb Božích, oddávali se světskému životu a chodili žebrotou. Proto nařídil papež Jan XXIII. r. 1415 bullou, aby kláštery a sídla cyriaků v hlavě i údech napraveny a obnoveny byly v těch věcech, které nápravy a obnovy potřebují.

(*Fr. Ekert. Posv. m. kr. hl. m. Pr. 1884.*)

R. 1561 sklesla kázeň v skrovném počtu bratří u sv. *Jakuba* tak, že představení jejich prosili císaře, aby rozpustili bratří potrestáni byli. Nechtěli nositi roucha řeholního. Jako v jiných českých klášteřích té doby cizí, zvlášť vlastí mniši, život nepořádný vedli, tak bylo i u sv. Jakuba. Cizinci ti nezna-

jíce jazyka lidu, nejen že tu nic neprospívali a pohoršlivě žili, nýbrž utiskovali i mnichy domácí, kteří veškerou duchovní správu v kostele vedli.

(*Fr. Ekert. Posv. m. kr. hl. m. Prahy.*)

Za arcibiskupa Pražského Antonína Brusa z Mohelnice (1561—1580) nalezal se *světecký klášter* panen řádu strážkyň Hrobu Spasitele v Jerusalémě v rozkladu. Tak převorka Anna ze Schönberku rozličné nenáležité věci podnikala; zejména chtěla změniti oděv řeholní, což jí ale arcibiskup přísně zakázal.

(*Kl. Borový. Ant. Brus z Mohel.*)

b) Tropí různice.

V klášteře v *Cili* v Míšensku nalezali se ponejvíce řeholníci šlechtici, avšak konečně mezi nimi takové různice povstaly, že i svého probošta vzbouřivše se, mečem zavraždili Biskup Witigo za to řeholníkům krásný klášter odňal a jej Německým rytířům daroval.

(*Ant. Frind. Kircheng. Böhm.*)

V klášteře slovanském v *Sázavě* za opata Božetěcha panovaly různice mezi bratřími, které vedly k žalobám, ba konečně Břetislav II, kníže Český r. 1097 neustálým tím škorpením rozmrzen mnichy slovanské ze Sázavy vypudil a latinským mnichům břevnovským odevzdal. (*Děj. česk.*)

c) Prohřešuje se proti čistotě.

Dne 17. května 1609 za císaře a krále Českého Rudolfa II. přihlásil se před sněmem stavů Českých k české konfesí děkan Chrudimský ještě s jinými kněžmi, mezi nimiž byl také *Kaspar Felix Moravec*, mnich řádu sv. Františka. Někteří praví, že Moravec byl kvardianem kláštera u Marie Sněžné a že se hned s jednou dívkou oženil.

(*Česk. mor. Kr.*)

d) Prohřešuje se proti chudobě.

Za času arcibiskupa Pražského *Arnošta hraběte Harracha* (1623—1667), museli kněží přispívati i na seminář. Avšak řeholníci, kteří drželi veliký počet klášterův a s nimi spojených far, jako na př. rytíři maltézští a praemonstraté tepelští zdráhali se velmi, jen aby nemusili ničeho platiti na vzdělání arcibiskupských alumnův.

(*Fr. Krásl. Arnošt hr. Harrach.*)

Probošt augustiánů v městě kladském *Krištof Kirmeser*, za arcibiskupa Martina Medka z počátku velmi chvalitebně úřad svůj zastával, později však proti vůli arcibiskupově zbožím klášterním libovolně vládnouti se jal, tak že Medek s velikou přísností proti němu vystoupiti donucen byl r. 1589

(*Kl. Borový. Martin Medek.*)

e) Hřeší proti poslušnosti a pokoře.

L. P. 1331 musel Jan IV. biskup Pražský, dva kněze řádu *minoritův* pro neposlušnost a vzpouru vsaditi do vězení.

(*Ant. Frind. Kircheng. Böhm.*)

f) Odpadává od víry.

Převor ctih. OO. dominikánů v *Jablonném* stal se r. 1594 zrádcem a odpadl od víry. (*P. Jos. Svoboda.*)

Z pivoňského kláštera augustiánův ušel kněz *Jan* r. 1584, jsa od převora na budoucí zimu šatstvem dobře opatřen; použil příhodné chvíle, když převor byl při čeládce klášterské, která na lukách otavy sklízela a z kláštera uprchnuv, odebral se k p. Burianu Jeníškovi z Oujezda a stal se ve Svrčevsi nedaleko města Klatov protestantským farářem. (*Kl. Borový. Mart. Medek.*)

Martin Murzinski, kněz a dějepisec polský, který žil v XVI. století, vstoupil do kláštera sv. Mikuláše v Toruni, avšak napotom odhodil oblek řeholní i s vírou katolickou a přiznal se k učení Luterovu (*Děj. polsk.*)

g) Dochází trestu.

L. P. 1251 upadli opat, prior a subprior v *Nelahozevsi* v klatbu, protože jistého kněze nespravedlivým způsobem jali a věznili. (*Cont. Cosmae.*)

V městě *Tachově* zdržoval se r. 1586 jistý Oldřich, kterýž z některého kláštera františkánského v Čechách byl uprchnul; k žádosti nejvyššího komisaře toho řádu, Bonaventury de Aquilla, nařídil arcibiskup Martin Pražský purk-

mistrovi a radě města tachovského, aby menovaného vyběhlého mnicha do vězení vsadili a plnomocníkům od komisaře Bonaventury vyslaným jej vydali aby zase k vyplnění povinností, jež složením slibů řeholních dobrovolně převzal, přidržán býti mohl.

(*Kl. Borový. Mart. Medek.*)

Řezbářství,

viz: „Zábavy 14!“

Samota.

1. Ji co užitečnou milovali a na čas úplně se jí odevzdali.

Svatá *Angela Česká*, panna, karmelitánka, sestra Českého krále Vladislava II. († 1220), navrátivší se do Prahy sloužila jako samotářka v komůrce tiché tuze a zbožně až do blažené smrti. (*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Arnošt z Pardubic, první arcibiskup Pražský († 1364), byl muž výtečný a mnohá důstojenství se mu nabízela, která však nepřijal. Ba on chtěl všech důstojenství se vzdáti a v klášteře kladrubském tiše v samotě život svůj dokončiti. Avšak ani císař a král náš Karel IV., ani papež k tomu nesvolili. Arnošt však touhu po odstranění se z veřejného života tím na jevo dával, že na oknech a na jiných obrazích malovati se dával, kterak před Bohem neb Rodičkou Boží na kolenou leží, maje všecka znamení arcibiskupské důstojnosti své před sebou na zemi ležeti.

(*Zap. Čes. mor. Kron.*)

Svatý *Bohumil* (Theofil), arcibiskup Hnězdenský v Polsku († 1182), zastával vznešený úřad svůj ne celých pět roků, roztoužil se po samotě a tudíž léta Páně 1172 vzdal se důstojnosti arcibiskupské a přijal řeholi kamaldulenskou. (*Ben. Kulda Církevní rok.*)

Hilarion, Rus, kněz, který žil nedaleko Kyjeva někdy za doby Vladimíra Sjatoslavoviče (908—1015), jehož byl rádcem a přítelem, známý svou láskou k modlitbě, ke knihám a Bohu, aby nebyl rušen, hledal rád samotu. Chodíval v tu stranu Dněpru, kde dnes nalezají se pověstné a slavné jeskyně kyjevské a tu zamiloval si koutek ležící hned nad řekou. Tam vykopal si jeskyni a trávil v ní mnoho času v tichosti a samotě. Později učinil jej kníže metropolitou, čímž ovšem jeho peščera osiřela.

(*Frant. Žák. Vlast, roč. XII.*)

Jan II. z Jenštejna, arcibiskup Pražský († 1400), začasto trávil čas o samotě v modlitbě a náboženském rozjímání. Na hradech svých v Roudnici, na Helfenburce i v Praze ve věži dvoru arcibiskupského dal si zříditi úzké komůrky na způsob těžkých žalářův a tam pilně konával skutky kající.

(*Kl. Borový. Sv. Jan Nep.*)

Sv. *Josafat Kuncevič*, mučenník, apoštol Rusínův († 1623), od maličkosti již měl neobyčejnou náchylnost k modlitbě a samotě. Jako malý chlapeček již miloval osamělost, v leckterém koutku doma se modlíval a ještě lépe tomu rozuměl ve chrámu Páně. A byv určen za biskupa a pomocníka arcibiskupa Polockého prve než se uvázal ve svůj předúležitý úřad, chtěl se odebrati do samoty a síliti se modlitbou. Na 15 dní se uzavřel v jizbičce klášterní, aby mluvil s Hospodinem Bohem svým sám a sám a dal si od Něho do srdce mluviti, okoušev tu posledníkráte radosti, jakéž míval v klidnou chvíli svého života a v rozjímáních svých.

(*Ant. Rejzek. Sv. Josafat.*)

Císař *Karel IV.*, otec vlasti naší české (1346—1378), jezdíval častěji na Karlštein a času postního před Velkonocemi ztrávil tam obyčejně několik dní a nocí na modlitbách a rozjímání umučení Páně. Po celou tu dobu žil Karel odloučen od světa v nádherné kapli sv. Kateřiny. Komonstvo jeho nesmělo mu pak žádných zpráv o věcech

státních podávati, vyjmouc případy, které okamžité pomoci císařovy se domáhaly. Pokrm a nápoj podávali císaři z venku z kostela Panny Marie malým otvorem při zemi; která tam až dosud jest. Lampu se světlem všoupli mu do kaple sv. Kateřiny z téhož kostela malými dvířkami a zámkem opatřeným otvorem pod klenbou. Za několik dní teprv navrátil se Karel zase ku pracím svým panovnickým.

(*J. Křt. Votka. Cis. Karel. IV.*)

Jan Kochanowski, slavný básník polský († 1584), požíval veliké přízně a lásky krále Polského Sigmunda. Leč nelíbil se Kochanowskému lesk dvorský, toužil po zátiší venkovském a ani štědré dary královy, ani udělená mu proboštství, ač knězem nebyl, neudržely ho při dvoře; opustil jej a odebral se do otcovské dědiny. (*J. Przyborowski.*)

V Rusku i největší státní hodnostáři a generálové a dámy z největší aristokracie pociťují občas potřebu duševní, zavříti se na čas do cele klášterní v městě *Kyjevě* a oddati se zbožnému rozjímání a nejpřísnějšímu postu.

(*Čech. 1888.*)

Matěj z Janova, český theolog, magister parisiensis zvaný, kanovník u sv. Víta a zpovědník arcibiskupův († 1394), měl zalíbení v životě tichém a proto obrátil se k spisování.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Josef Pařízek, spisovatel český († 1864), když mu manželka a sestra zemřely, žil téměř co poustevník a podivín v soukromém svém bytu jenž se podobal přeplněnému skladišti nejrůznějších věcí. (*Ign. Hanuš.*)

Jan Karel Joachim hrabě Slavata, byv roku 1662 z nebezpečí života zachráněn, vstoupil dle slibu do kláštera bosých karmelitanů v Kaprarole ve Vlašich. Na kněze posvěcen zbudoval sobě poustevnu při vrchu Virginii, leckdy tam v samotě Pánu Bohu sloužil.

(*Balbin.*)

Antonín M. Slomšek, slavný biskup Slovinský († 1862), již co student nejraději býval sám, knihy byly jeho nejlepšími přátely. Často nalezli jej spolužáci, an kleče v kostele v koutku někde s rukama zbožně sepjatýma vroucně se modlil. I o prázdninách byla mu samota nejlepší zábavou. (*Ant. Mužik.*)

Jan Norbert ze Šternberka, pán na Bechyni († 1678), rozkázal, stav se samostatným pánem panství, za potokem Smutným u Bechyně ve veselém a rozkošném háječku postaviti ozdobnou pouštku s kaplí sv. Jana Křt., kdežto své duchovní potěšení a zalíbení mívával, neb jest místo od hluku světského vzdálené k rozjímání pobožných věcí velmi příhodné a k bydlení každému, který by se chtěl zcela Bohu odevzdati, pohodlné. (*Labe. Děj. Bech.*)

Tomáš Štítný ze Štítného, slovutný spisovatel náš bohomluvecký, nar. okolo r. 1325 za panování Jana Lucemburského ztrávil mládí útlé své v Praze na universitě. Také jako Milič žádného učeného stupně na universitě, ani bakalářství ani mistrovství nenabyl, nýbrž po skončených studiích z Prahy na svou dědičnou tvrz Štítné se odebral, kde vzdálen od hluku velikého města tichou samotu svou věnoval učeným prácem svým a své rodině.

(*Zap. Čes. mor. Kron.*)

Theodosij, napotom opat Kyjevský († 1074), dosáhnuv 14 roků, jal se hned potom žíti způsobem poustevníkův, vyhýbal se všem zábavám a radostem světským, trávil nejraději v samotě na modlitbách, postil se přísně, opásal se řetězem a nosil chatrný oděv.

(*Fr. Ekert. Církev vítěz.*)

Stanislav Trembecki, básník polský († 1812), dosáhnuv 50 roků stáří svého, začal se straniti hlučných společností vyhledávaje samotu.

(*Děj. polské.*)

Jan Bedřich z Waldšteina, od r. 1675 arcibiskup Pražský, k vůli bohomyslnosti miloval samotu. (*Drahé kameny.*)

2. Poustevnickému životu se oddali.

Svatý *Antonij*, zakladatel kyjevskopečerského kláštera († 1063), přijav roucho mnišské, za příkladem patrona svého Antonína žil v samotě. Po nějaký čas žil společně s mnichy, pak ale ustanovil Barlaama opatem, sám pak zbytek životní ztrávil v jeskyni berestrovské. (*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Svatý *Benedikt*, poustevník na Slovensku na počátku XI. století, byl

ačenník svatého Ondřeje Svorecda, taktéž poustevníka. Po blažené smrti mistra svého umínil si Benedikt, že v jeskyni svého mistra týmž způsobem bude Bohu sloužiti a o spásu svou pečovati. Tři léta poustevničil svatý Benedikt a tu od lotrů, kteří domnívali se, že v jeskyni své má peníze, byl zavražděn. (*Ben Kulda. Církevní rok.*)

Léta Páně 1561. Při času velikonočním jeden poustevník z *Heralfe*, jménem bratr Václav, s jistým dovolením pana vladaře (Viléma z Rosenberka) byt sobě byl oblíbil na panství třeboňském, na poušti u sv. Maří Magdaleny, a tu na samotnosti zůstával (*Vác. Březan.*)

Bl. *Ivan*, patron náš český († 993), byl kníže Chorvatský, vše opustil a odebral se do samoty v Čechách, kdež co poustevník pro Boha žil 42 roků, aniž by ho kdo viděl, až naň kníže Český Bořivoj přišel, načež brzy zemřel. (*Drahé kameny.*)

Ivanité nazývalo se bratrstvo ku poctě sv. Ivana pod Skalou. Vzalo počátek svůj roku 1725 s povolením papeže Klimenta XII, císaře Karla VI. a arcibiskupa Pražského Ferdinanda hraběte Khuenburka. Shromáždili se totiž počestní a nábožní mužové, kteří po bedlivém uvážení a zkoušení povolání svého uzavřeli vésti život rozjímavý dle zařízení od Benedikta XIII. a takový řád uvésti do Čech. V čele spolku stál Dominik Antonín Stey, druhdy měšťan a školní učitel v Jablonném. Členové měli zvláštní roucho a museli bydleti každý ve zvláštní poustevně.

Svatý *Jakob*, biskup Rostovský v Rusku († 1392), byv příčiněním nepřátel svých oslepen, usadil se u jezera Nera, aby tam pečoval výhradně o čest Boží a spásu svou a ačkoliv nepřátelé pykali zločinu svého, a snažně prosili, aby svatý biskup navrátil se na prestol svůj, nedal se stařičký Jakob uprositi, ale zůstal na poušti s mnichy svými až do smrti. (*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Prepodobnyj *Jan*, Rus, byl v pravdě svatý, do vůle Boží odevzdaný, pevný v přikázaních, čistý od tělesné poskvrny, žil uzavřen v peščeře. Třicet let žil ve veliké zdrželivosti, podmaňuje tělo a nose na něm železné pruty; z počátku zůstával po tři léta vždy dva nebo tři dni bez pokrmu, někdy celý týden; těžká železa hlad a žízeň jeho jen ještě zvyšovala. Třicet let žil v jeskyni za živa pohřben, beze světla, v mlčelivosti, v postech, pod zemí. Žil v XI. století. (*Frant. Žák. Vlast, roč. XII.*)

Jan Rylský, Bulhar, rodem jsa ze vsi Skrvna z krajiny srédecké, z počátku žil co chudý pastýř Po smrti rodičů vstoupil do kláštera, leč brzy odešel do pustin Ryl-planiny. Tam zprvu dvanáct let bydlel v temné jeskyni, pak v dutině starého dubu a konečně sedm let na nepřístupné skále, pod níž stojí nyní velkolepý klášter rylský. Sám car Bulharský Petr, přišed do Srédce poustevníka navštívil. Jan zemřel 946, stár jsa téměř 70 let. Současně tři jiní eremité v severní Makedonii rovněž prosluli: Prochor na řece Pšině ve parchii skopské, Gavril na lesnovské hoře u Kratova, Joakim v horách osogovských na místě zvaném Sarandapor řecky: 40 průchodův. (*Konst. Jireček. Děj. nár. Bulhar.*)

Sv. *Jitka*, ovdověvši, přišla r. 1260 do lesnaté krajiny biskupství Chelmžského a tam usadila se v poustevně u velikého jezera mezi Toruní městem a Chelmžou, slouže Pánu Bohu a žijíc svatě až do roku 1264. (*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Jurík, poustevník, zdržoval se na Moravě, kdež mu markrabí Moravský Vladislav krajinu roku 1201 odňal a praemonstrátům daroval. I odstěhoval se Jurík do Čech a usadil se na poušti poličské, kdež si co poustevník příbytek vystavěl a lesy porážel, až r. 1209 zemřel. (*Jer. Růžička. Čas. kat. duch. 1846.*)

Ondřej, poustevník, syn zámožného Poláka Marka Zuraveka v Opatovci, vzdal se dobrovolně všeho i manželky, které mu rodiče dáti chtěli a odebral se s přítelem Benedou do hornatého okolí Čehova. V skalní jeskyni zřídili si lože z mechu a vystlali je suchým listím. Kořínky a plané ovoce bylo jich pokrmem, pramenitá voda nápojem občerstvujícím; písněmi a modlitbami chválili Boha ve dne i v noci a prací

namahavou drželi na uzdě žádosti těla svého. *(Škola Bož. Srd. Páně. 1875.)*

Svatá *Petka* Srbka, panna trnovská (žila v XIII. století), odebrala se na poušť ve vlasti své v Thracii a tam jako anděl sloužila Pánu Bohu.
(Ben. Kulda Církevní rok.)

Sv. *Prokop*, patron náš český a opat Sázavský († 25. března 1053), opustil svět, kdež mu chválu vzdávali, a odebral se do pusté krajiny blíže Sázavy, kdež mnohá léta o samotě ztrávil, aniž by jej tu někdo z lidí viděl, jenom Bůh sám *(Drahé kameny.)*

Pod kostelem sv. *Prokopa*, jenž patří ku faře v Jinonicích u Prahy, nalezá se jeskyně. Podle pověsti žil prý v té jeskyni sv. Prokop. Jisté však jest, že zde od starých časů až do císaře Josefa II, jenž poustevny zrušil, poustevníci skutečně přebývali
(P. B. Holub. Odkryté poklady.)

Svatý *Romedius*, věrověst tyrolský, poustevník († ku konci IV. století), ač pocházel z vážného hraběcího rodu, všeho se vzdal a žil v skalní jeskyni.
(Ben. Kulda. Církevní rok.)

Svatý *Simeon*, prve král Srbský jménem Štěpán Nemanja, stav se r. 1195 mnichem byl dle řehole své poustevníkem U Studenice jest doposud posvátná jeskyně Isponica, v nížto světec modlíval a postíval se tuze.
(Ben. Kulda. Církevní rok.)

Bl. *Vintýř* odešel r. 1008 na poušť a zde o samotě žil 37 roků.
(Drahé kameny.)

Sebevražda.

1. Dopustili se jí z marné pýchy, z nespokojenosti, ze zoufalství a těžkomyslnosti,

viz i: „Zoufalství 2!“

Roku 1624 přitáhl k městu Hranicím na Moravě generál Mansfeld, jehož obyvatelé ochotně přijali a jemu i podporu 1000 tolarů sehnali a poskytli, načež Mansfeld odtáhl k Lipníku. Když pak přitáhlo vojsko španělské katolické, uzavřeli obyvatelé město a hájili je. V čele odbojných měšťanů stál dědičný rychtář z Bělotína, *Malík*, bývalý rytmistr v císařském vojsku a odrážel dlouho udatně útoky na město činěné Lid svůj již nespokojený chlácholil nadějí na brzkou pomoc od Mansfelda; ale když i on ztratil důvěru v pomoc, vrhl se se zámecké věže do příkopu a tak svému životu učinil konec.
(Libor Scholz. Pam. m. Hranic.)

Dne 20. dubna 1745 oběsil se v *Albertánu* okresu Jáchimovského v Čechách 80letý provazník Krištof Burket. Ač byl potravou a oděvem dostatečně zaopatřen, přece nebyl spokojen a z pouhé zlomyslnosti se ve své komoře oběsil. Když případ ten byl od obce i úřadu farního řádně vyšetřen a důvody pro i proti uváženy, byla zjištěna zlovůle zemřelého. Následkem toho vydal soud v Jáchymově mrtvolu starého sebevraha katovi, který ji na káře do města odvezl a do jámy na popraviště zakopal *(Farní kniha města Albertánu.)*

Godunov, car Ruský, vida, že vítězství jeho pod Novgorodem roku 1605 mnoho mu neprospělo proti Lži Dimitriji, samozvanci, sám se otrávil.
(Děj. ruské.)

Adam Wolf Pachelbl z Gehagu, od roku 1621—1629 purkmistr v Chebu, musel se co protestant i s manželkou odstěhovati do Vunsidlu, kdež se ze zoufalství sám v lese zavraždil.
(Ant. Rybička.)

Timon Zaborowski, polský básník, r. 1828 v návalu melancholie v Dněstru se utopil.

2. Zamezuj ji!

Na *Černé Hoře* sebevražda jest největší zbabělostí, jaké se muž jen dopustiti může. Od nepaměti také žádný Černohorec neučinil životu svému sám konec, tak že sebevražda byla na Černé Hoře čímsi neznámým. R. 1892 jakýsi Ljenar, jenž pro dluhy si nevěděl rady a pomoci, pokusil se o sebe-

vraždu. Ljenar se však jen postřelil a dopraven do nemocnice, kdež kule mu byla vytažena. Po celé Černé Hoře způsobil čin ten sensaci velkou. Kníže Nikola osobně odebral se do nemocnice a vytýkal sebevrahovi, že se dopustil zbabělého činu. Ljenar prosil knížete, aby mu odpustil a přísahal, že jest si vědom podlého skutku, ale útrapy od věřitelů mu způsobené připravily jej skorem o rozum, že ve chvíli nepříčetnosti chopil se revolveru. Kníže byl vypravováním nešťastníka tak dojat, že nařídil, aby věřitelé Ljenarovi byli zaplaceni z knížecí pokladny, zároveň však nařídil Ljenarovi, aby, až se uzdraví, opustil Černou Horu a v cizině pykal za své provinění. Několik dní potom vydal kníže úkaz, v němž nařizuje: „Všickni, kdo vlastní rukou učiní životu svému konec, aneb jen se o to pokusí, buďtež prohlášeny za bezectné a mrtvoly jejich po 24 hodin pověšeny na šibenici. Neboť jest nedůstojno Černohorce, zbaviti se samovolně života, nad nímž rozhoduje toliko Bůh a jenž má býti obětován pouze na bojišti na obranu vlasti“ (*Cetyňské Nov.*)

Sen.

1. Přichází také od Boha.

Svatý *Aleksej*, metropolita Kyjevský († 1378), co dvanáctiletý chlapec bavíval se čížbou či lapáním ptáků. Po takové zábavě jedné noci ve snách slyšel hlas: „Aleksi, proč marně pracuješ? Ajhle, budeš lidi lapati!“ Eleuther, tak se vlastně jmenoval, žasnul, že jej hlas nazývá Aleksiem. I dostoupiv svého osmnáctého roku odebral se do kláštera „Zjevení Páně“ v Moskvě a s rouchem řeholním přijal jméno Alexius.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Svatá *Bohumila*, panna a mučennice valašská († 1060), nemohla svoliti v sňatek, jaký jí lakomý otec se špatným člověkem připravoval. Proto odešla tajně z domu s vědomím matky s jedinkou věrnou služebnicí. A tu na cestě čtvrté noci spatřila služebná ve snu, spící pod širým nebem, anděla s věncem z květin a s korunou zlatou. Vidění to opakovalo se i za noci páté. A sen ten vyplnil se, neboť Bohumila byla pro lásku k chudým od vlastního otce sekyrou zabita.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Gejza, kníže Uherský, otec sv. Štěpána, spolupatrona českého († 1038), byv přičiněním manželky své Sarolty na víru křesťanskou obrácen a pokřtěn, chtěl i divoký a spurný národ svůj pokřestiti a tu měl sen: Uzřel ve snách velmi sličného jinocha a slyšel jeho zvěstování: „Narodí se tobě syn a ten z Božího uložení vykoná, co ty obmýšliš; on bude králem však takovým, jenž i věčnou korunu od Boha vezme. Blahovésta, který tebe navštíví, vzácně přivítej, dobře chovej a rád poslouchej!“ Podobný sen měla i manželka jeho Sarolta. I narodil se jim synáček Štěpán a roku 984 navštívil Uhersko, Slovensko sv. Vojtěch, biskup Pražský.

(*Drahé kameny.*)

Léta Páně 1567 podivný a téměř zázračný sen *husitského* kazatele vypravují toho roku letopisové. Leželť nemocný v posteli; v tom ve snu vidí k sobě přicházeti jistého otce našeho (jesuitu), kterýž jej napomínal, aby za ním šel, chce li zdraví svého zase nabýti, kteréhožto když v brzce nabyl, přišel do kolleje a téhož otce, jehož ve snách viděl, potkav, zjevil jemu, proč přichází, přijal spasitelná napomenutí a slíbil, že to při něm marné a zbytečné nebude, co slyšel.

(*Čas. česk. Mus. 1844.*)

Léta 1305 měl Vyšehradský probošt *Jan*, nedávno dvorní kaplan Václava II., krále Českého (1282—1305), jenž se potom stal biskupem Briksinenským sen. Zdálo se mu, že oplakává téhož krále v ložnici, v kteréž byl on ducha vypustil. Tuť se mu zjevil Václav II. jasné tváře v rouchu velestkvoucím sedě na ložci a ptaje se ho: „Jene, proč pláčeš?“ — Jan: „Hoře a pláč mi pro tebe, pane a králi můj, i nad truchlým národem, že nám tebe smrt uchvátila!“

Dí mu král: „Ubožáku, což jsi v Písmě často nečetl ta slova: Když se domnívati budeš, že by's zahynul, vzejdeš jako dennice a míti budeš doufání, předlože sobě naději, a zakopán jsa, bezpečně spáti budeš. Odpočívati budeš a nebude, kdo by tebe předěsil a prositi budou tváři tvé mnozí“ (Job 11, 17—19.). Kněz Jan kladl svrchu oznámený sen za jisté znamení, že duše Václava II. již s Kristem Pánem v nebi kralovala; protož pospíšil na Zbraslav do kláštera s blahým návěštím.

(*Drahé kameny.*)

Jan Kapistrán (nar. r. 1385 v Neapolsku † 1456) byl nejprv sudím a vladařem a tu od nepřátel královýchzajat a uvězněn byl od krále opuštěn. A tu v žaláři rozjímal život, až milost Boží divným zjevením mu ku pomoci přispěla. Viděl: ve snu nebeským leskem ozářeného františkána, jenž důtklivou řečí vězně do řádu svého pobízel, byl: bez mýlky sv. František Serafinský téhož řádu otec a původ. Kapistrán, vykoupiv se z vězení, stal se vskutku slavným františkánem.

(*Drahé kameny.*)

Adam Kravarský, jesuita, proslulý Slezan († 1660), narodil se v Bavorově z chudého, však nábožného manželstva. Tam v Bavorově bydlel ctnostmi proslulý kněz a ten měl před hodem Božím vánočním l. P. 1585, když se Kravarský narodil, divný sen; uzřel: Adámka Kravarského, an mu o mši svaté u oltáře sloužil pod korunkou, kteráž se třpytila nebeským drahým kamením. Sen vykládal kněz na znamení Adámkovy budoucí svatosti, proto domlouval rodičům, aby ho zavezli do Olomouce na studie. (*Drahé kameny.*)

Matka sv. *Norberta*, zakladatele řádu praemonstrátského, patrona českého († 1134), měla ještě dříve, než sv. Norbert se narodil sen, v němž poznala budoucí povolání syna svého.

(*Drahé kameny.*)

L. P. 1417. Pan *Oldřich z Rožmberka*, byv ještě mlád, byl namluven, aby učení Husova se přidržel. I viděl jedné noci ve snu Kristus Pán všecken zmrskaný an káral ho. Viděl i sv. Václava, jenž pravil, že Bůh zemi českou pro učení Husovo trestati bude a aby se nezpouštěl sv. přijímání pod jednou. Probudiv se pan Oldřich, ihned jel k legátu papežskému na hrad Žebrák, a odřeknul se bludu Husova a přidržel se víry katolické, v niž i zemřel

(*Jan Beckovský.*)

Matka sv. *Petra*, metropolity Kyjevského († dne 21. prosince 1326), nosíc jej pod srdcem tušila svatost jeho z vidění, jímž dáno jí zírati beránka bílého, jemuž z hlavy vyrostl strom překrásný, ovocem obsypaný; na větvích stromu toho zaskvívaly se svítilny rozžehnuté.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Sv *Václav I*, kníže Český (928—935), vynikal neobyčejnou zbožností a nevinností, odchován byv zbožnou bábou sv. Ludmilou. A tu co pacholík měl hrůzný sen. Dům vychovatele jeho kněze Pavla na Vyšehradě pobořen, svatyně po vší zemi zloupené, kněžstvo na útěku, houf ozbrojených za nimi v patách, na konec otevřená rakev — v rakvi — sv. Ludmila. A sen ten se i vyplnil. Zardousena jest sv. Ludmila od Drahomíry a vše ostatní následovalo. (*Jos. Ehrenberger.*)

Léta Páně 1240 za Václava I. Přemyslovce, krále Českého a markraběte Moravského, byl šlechtic jakýsi *Vilém*, krajinský prý maršálek na Moravě, slepý. Léky lidské nespomohly, i hledal pomoci u Boha. Jednou ve snách zjevila se mu Panna Maria a otázala se ho: „Chceš uzdraven býti?“ Udiven řekl: „Kdož jsi, jež se mnou mluvíš?“ Ona pak odpověděla, že jest Matka Boží a když ji za přímluvu vzýval, poručila mu, aby vystavěl ke cti Syna Božího kostel na hoře Vranově. A když Vilém kostel ten dřevěný vystavěl, a v kostele sochu Panny Marie umístil, nabyl šťastně zase zraku svého.

(*Ant. Weinlich. Mar. pout. m. Vranov.*)

O založení kláštera břevnovského sv. *Vojtěchem* a Boleslavem II. (posvěceném dne 15. ledna 993) vypravuje se tato nábožná pověst. Oba nábožní mužové, chtíce náboženství křesťanské v okolí pražském upevniti a krajinu orbou vzdělati, usnesli se na tom, klášter benediktinský založiti, ale stran místa, kde by státi měl, se rozmýšleli. Jedné noci měli oba stejný sen; zdálo se jim, že v krajině blíže Prahy vidí jelena z čisté studánky pijícího a že u této

studánky klášter založiti mají. Ráno, aniž by se byli umluvili, za Prahu vyšedše všecko tak nalezli, jak ve snách byli viděli. Právě u studánky se setkavše podivný svůj sen si vypravovali. Vidouce v tom prst Boží umínili si blíže této studánky obmýšlený klášter založiti. A poněvadž v studánce jakési břevno leželo, nazvali nový klášter: „Břevnov“.

(*P. B. Holub. Odkryté poklady*.)

Dokud matka sv. *Wolfganga*, spolupatrona českého (naroz. 930, † 994), v životě nosila, zdálo se jí ve snách, by měla pod srdcem stkvoucí hvězdu. To se rodičům znamením dobrým býti vidělo, že jejich plod učeností a svatým životem zářiti bude: „Kteří učeni budou, stkvíti se budou jako blesk oblohy; a kteříž spravedlnosti vyučují mnohé, jako hvězdy na věčné věky.“ (Dan. 13, 3.) (*Drahé kameny.*)

2. Oznamuje budoucí věci.

V domě Albrechta Chanovského z Dlouhé Vsi u města Sušice, sloužila za chůvu *Markéta ze Sviratic* na počátku XVII. století. Mezi jedenácti nebo dvanácti dítkami jejich chovala též Albrechtka, znamenitého napotom jesuitu. Jedné noci zdálo se jí, že chovajíc ho vstoupila do kostelíka sv. Michala u Držic; v němž pacholátko z jejího náručí vytržené k oblakům vzletělo. Sen vykládali Chanovští za dobré znamení, což se i vyplnilo.

(*Drahé kameny.*)

3. Prospívá, vede k polepšení.

Gezo, od roku 1143 první opat Strahovský, byl dříve kanovníkem v Kolíně nad Rýnem, byl bohatým a vedl živobytí lahodné, avšak strašlivým snem jakýmsi a částečným jeho vyplněním pohnut, složil své důstojenství a vstoupil ve Heinfeldu do nového řádu praemonstrátského, odkudž zvolen za opata na Strahově, kdež zvláště o kázeň řeholníků pečoval. (*Ant. Vlasák.*)

Spytihněv, kníže Český, když dosti rozpustilý a nepříkladný život vedl i nechvalitebně knížectví České říditi počal, měl roku 1057 jedné noci sen velmi divný a strašlivý. Viděl sv. Víta, krásného mládence, před sebou státi, který ho příkře i milostivě napomínal, aby té zuřivosti proti svým bratrům a svým poddaným zanechal a vezma na sebe život bohomyslný spravedlnost a milosrdenství aby svým poddaným ukazoval, což jestli učiní, že on sv. Vít a Krista Ježíše mučenník chce býti obzvláštním zaň před Bohem orodovníkem. Spytihněv, oznámiv sen ten biskupu Severovi, života svého polepšil.

(*Jan Beckovský Poselkyně.*)

Servité,

viz: „Řehole I. 1!“

Sestra,

viz: „Rodina 4!“

Síla.

Zvláštní od Boha obdařeni byli.

Roku 1887 přišel *Alexandr III.*, car Ruský, se svou manželkou do jistého železářského obchodu nedaleko Petěrhofu a s velikou pozorností sledoval, doprovázen jsa inženýrem, všeliké stroje. Vyšedše stanuli u dvou železných balvanů, které měly býti kamsi dopraveny. Car s carovnou se jim podivovali chvíli, když tu car najednou řekl, obrátiv se k inženýrovi: „Prosím vás, nadzdvihněte jeden kus, aby se mohla choť má naň lépe podívati.“ Usmívaje se odpověděl inženýr: „Veličenstvo, tento kus váží tři centy, dám přinést páku.“ — „Není třeba,“ odvětil car, chopil se kusu železa a hravě ho pozdvihl na nemalý úžas těch, kdož jej pozorovali.

(*Prakt. učitel národní. 1888.*)

Císařovna *Alžběta* před manželem svým (Karlem IV.) v Praze, aby svou sílu jemu k potěšení zjevila, kázala

přinésti velikú a tlustú novu podkovu, roztáhla ji a zlámala tak jakoby z dřeva byla. Dvořané a rytíři císařovi to vidúce, ti jenž byli najsilnější, tolikéž chtěli učiniti, ale žádný neměl té a takové síly. Při tom tesáky kuchařské i jiné dosti tlusté toliko vezmuci v ruce, svinula jako řípu, aneb přelomila. Potom častokráte přede všemi dvořany, vezmucí pancíř roztrhla jej od vrchu až dolův tak snadně jako platennú košili. Tomu se všickni divili pravíce: „Jistě od času Libuše nebyla v této zemi silnější žena. Ale však toho nikda nečinila, než na ten čas, když tu přítomen byl císař a jí to učiniti rozkázal. Ona zajisté nic se v tom nechlubila, ale to všecko Pánu Bohu k poctivosti připisovala.

(*Hájek. Kron. česká.*)

Když r. 1636 šlechetný opat Bavorovský v klášteře benediktinů u sv. Mikuláše na Starém Městě pražském, kdež nyní ruské služby Boží se odbývají, zemřel, jmenován za nástupce jeho visitátorem řádu, opatem Broumovským, řeholník břevnovský *Benedikt Berounský* (1636—1647). Byl pak opat ten neobyčejný silák, an podkovy jako střepiny lámal.

(*Fr. Ekert. Posv. m. kr. hl. m. Pr. 1884.*)

Léta 1636. *Jiří Bílek*, usedlý kolář v Lednici, šest mil od Brna města vzdálené, založil se s jedním svým dobrým přítelem o 12 říšských tolarův, že vozní kolo za jeden den udělá a je také ještě toho dne svýma rukama sám do města Brna přikoloutá. Na to on dne 14. máje měsíce 1636 roku při východu slunce to kolo začal dělati, je dodělal i také toho ještě dne rukama svýma sám je do Brna, přímo do radního domu po šesté hodině v jednu čtvrt nad sedmou před večerem přikoloutal, je v tom domě radním za purkmistra Gabriele Šráma z Deblínu pro památku zanechal.

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Léta 716. Jeden velmi silný z rodu Strošova jménem *Bivoj*, syn Sudivojův, aby sobě kratochvíl učinil, na Kašii horu šel a tu svini divokou utkav za uši ji lapil a vzav ji na se, na Libin hrad ji přinesl. To Libuše vidoucí se všemi jinými velmi se divila. A vzavši zlatou přípasku jemu jako hrdinu a rytíři darem dala a sestra její Kaša, která toho času z Kašína na Libin přijela, téhož Bivoje pro jeho mužství za manžela pojala.

(*Hájek. Kronika česká.*)

Boleslav III. Křivoustý, král Polský (1102—1139), již v mladém věku byl neobyčejně silný. Sámť jednou divokého kance a jindy medvěda napadl a zabil.

(*Mart. Gallus. Děj. pol.*)

Břetislav, kníže Český (1037—1055), měl takovou sílu, že předčil Samsona.

(*Kosmas. Kron. česká.*)

Léta 1026. *Břetislav*, vybrav třicet mužův statečnějších, obrátil se k Bavorům a tu v Řezně tajně vejda do kláštera, pannu (Jitku) polapil v kostele a vsed na svůj kůň pannu za sebu posadil a když povstal hluk, holomci řetěz velmi tlustý přes vrata přeložili a zamkli. Kníže jiné rady neznaje vytrhl svůj meč a jím ten řetěz přetlustý jako třísku přeťal a rychle utíkaje na běh se s pannou oddal a třetího pak dne na české meze přejel a z toho i s pannou velmi byl radosten. — Holomci pak vzavše článek přeťatého řetězu jej sú všem lidem ukazovali a divnú sílu takového rytíře (kdež jest koli) vypravovali. Ten článek potom v témž klášteře za mnohá léta chován byl a ukazován, tak že i potomní lidé takovému skutku velmi se divili.

(*Hájek. Kron. česk.*)

Vilém Rakouský měl za manželku Polku *Cimburku*, dceru Zemovita, knížete Mazovského, na počátku XV. století. Cimburka byla manželkou velmi laskavou a ctnostnou a stala se i pro svou tělesnou sílu pověstnou.

(*Sommersberg. Script rer. Silesiacarum.*)

Léta 803. Roku toho také Pabiň ponuknutím otce svého pojal sobě ženu jménem *Domku*, dceru Mstirodovu ze vsi Hůrek, kteráž takovou sílu měla, že vezmuci krávu živu nesla ji tak daleko, jakoby mohl z lučiště dostřeliti.

(*Hájek. Kron. čes.*)

L 1586. Zemřel v Polště jest Stefanus Batori, král Polský, kterýž dal stíti *Ivana* řeč. Podkova, hejtmana kozákuov, muže síly veliké; nebo podkovu koňskou, železnou, holýma rukama přelamoval.

(*Pam. Mik. Dač. z Hesl.*)

Když leželi Čechové před Milánem za dob krále Českého Vladislava I. vlezlo prý několik odvážlivých do města a tam sebravše mnoho kořisti na koních, které v konírnách městských vzali, z města pospíchali, aby je Milánští právě se sbírající a počtem silnější zastati v boji nemohli. Když pak otevřenou branou ven pospíchali, křikli Milánští na pověžného, aby provaz přetal, na němž visela mříže neb hřeben železem okovaný. Což když on učinil, padla mříže na koně, s nímž se jeden bojovník jménem *Ješek* opozdil a jej v půli přetala. Odvážlivý Ješek prý vzav s téhož koně svou kořist, na hřbet svůj ji vložil a za jinými do ležení pospíchal. Někteří k tomu dodávají, že si polovici koně i se sedlem a kořistí sebranou na záda naložil a takto se panovníku svému ukázav, povolení obdržel, aby polovici koně na štítě svém nositi mohl.

(*Aug. Sedláček. Hrady a zámky.*)

Sigmund II., král Polský a velkokníže Litevský, zemřel r. 1543. Král ten měl neobyčejnou sílu, takže v mládí svém lehce každou koňskou podkovu přelomil. (*Aug. Schlözer. Děj. Litvy.*)

Marcel Sobieski, Polák, vojvoda lublelský a korouhevník korunní, byl mysli statečné a neobyčejné síly tělesné a vyznamenal se ve všech bitvách. Jsa na lově s králem Štěpánem na Litvě jediným tnutím šávle ohromného medvěda zabil. Pod Tčevem v Prusku, žena se za nepřítelem, s urvaným břehem spadl do Visly a ač raněn byl a těžkou zbrojí stižen, přece na koni na druhý břeh přeplavil. Žil za králů Polských Štěpána a Sigmunda III. (1587—1632). (*Děj pols.*

Roku 1309 přitáhli Mišňáci Jindřichovi, králi Českému (1307—1310), ku pomoci až ku Praze. A tu přišel pan Vítek z Landšteina, kterýž hrad pražský v panské moci držel, měšťanům na pomoc, kteří Mišňáky do Prahy nechtěli vpustiti. Nicméně povedlo se straně protivné Mišňákům jednu bránu otevříti, kteří tudíž do města vtrhli a v něm převahu dostali. A tu Vítek pustiv se s lidem svým příliš hluboko do Starého Města, byl na Novém tržišti u sv Havla od strany Velflovicův obstoupen a ti hned všechny východy okolních ulic řetězy přepjali a s ním krvavý boj svedli. Mnoho koní bylo pod jezdci od měšťanův, kteří pěšky bojovali, pobito i pod Vítkovým koněm již střeva se vlekla; zdálo se, že pan Vítek i se svými tuto zahyne. V tom jakýsi *Sudek*, silné prý dítě, jednou rukou přetal řetěz a otevřel tudy cestu k útěku. Pan Vítek se svými zachránil se a rychle zas na hradě pražském se zamknul. (*Dalemil. Kron.*)

Byl jest muž jeden jménem *Věňava*, ten měl bydlení v Moravě mezi velikými horami, dobývaje sobě živnost pálením uhlí, maje chaloupku svou na vysoké hoře, v kteréž chléb i jiné potřeby sobě choval. Když pro živnost nečasto doma býval, naučil se do té chaloupky zubr a chléb a cožkoliv jiného v ní dostal, to všecko sžíral. Dověděv se o škůdci svém Věňava, myslil na to, jak by mohl toho zubra zabíti; až jednoho času, když sobě před chaloupkou něco opravoval, zubr po zadu tam vešel. Když o něm Věňava zvěděl, poznenáhlu na něj se přiloudil, jehož zubr ucítiv, chtěl z boudy vyskočiti; ale on doskočiv k němu, za rohy jej uchytil a proutek skrze chřípě jeho prostrčiv, v houžev upletl a podle sebe vedl až do toho místa, kde na ten čas byl král s dvorem svým. Král vida v muži tom takovou sílu za ten dar, který mu přivedl, zeptal se, čeho by žádal. Odpověděl, aby toliko svobodu míti mohl a na těch horách bez překážky uhlí páliti. Znaje král v něm větší zasloužení, tou krajinou mezi horami na věčnost jej obdaroval, což on s vděčností přijav, mužnost svou prokázal, levou rukou drže zubra za houžev, pravou tesáku, který při sobě nosil, dobyv, jednou ranou mu hlavu stal. Načež král patře a jeho síle se diva, na věčné časy jemu i potomkům jeho hlavu zubří černou na zlatém poli a v chřípích jeho houžev za erb daroval a nositi přikázal. Ten Věňava potom na tom místě, kde prve měl svou chaloupku, dvůr dřevěný postaviv, jej nazval Peršťánem jakož i okršek mnohými vesnicemi a městečky osadil.

(*Aug. Sedláček Hrady a zámky.*)

R. 1626 pohřben jest křižovník N. N. *Vitášek* v kostele bílinském co ro-

dák tamější a někdejší probošt na Peltnbergu blíž Znojma, řádu bojovnického křižovník s červenou hvězdou, posledně farář v Unhošti a v Kladně. Byl pak postavy ne veliké, muž silný, který místo obyčejné dřevěné hole užívával (neb nosíval a s ní chodíval) železné hole velmi těžké, která dosavád v proboštství křižovníkův s červenou hvezdou na vrchu sv. Hippolita v markrabství Moravském blíž města Znojma v své celosti se nachází.

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Martin Zborovský, vojvoda kališký, starosta odolanský, jenž v XVI. století žil, byl muž udatný ve válkách a v boji a v čas pokoje vyznamenal se obratností a neohrožeností na honbách, zabíjeje sám jeden kance, medvědy a zubry. (*Kar. Zap. Čas. česk. Mus. 1852.*)

Skutek milosrdný tělesný.

I. Vůbec.

Konali.

Alagovič Alexandr, biskup Záhřebský († 1837), věnovav se povolání kněžskému, zakládal sirotčí ústavy, školy, kostely a opravoval farní budovy dílem z biskupského, dílem ze svého jmění

(*Ant. Haškovec.*)

Arnošt z Pardubic, od roku 1344 první arcibiskup Pražský, byl velice milosrdný a štědrý k chudým. Vydržoval na své útraty mnoho chudých studujících kleriků českých v Bononii, v Padue a na jiných školách meškajících a nejen knihy a šaty a ostatní výlohy jim poskytoval, ale i o to se staral, aby po skončených studiích příslušným zaměstnáním byli opatřeni. Kdykoliv na cestách ubíral se skrze některé město anebo vesnici, uděloval všem chudým, jež potkal neb viděl almužnu skrze almužníka. Každého dne častoval ve svém domě 12 chudých a každému z nich mimo to dva denáry uděloval. Každého roku také pláště na velký pátek uděloval. Chudým dívkám skrze dva kněze dle příkladu sv. Mikuláše věno uděloval. Podporoval jmenovitě almužnami slušnými bývalé zámožné, ale schudlé lidi, kteří žebrotou choditi se ostýchali. Za času hladu rozdával v městech a vesnicích chléb a obilí a když už více neměl, dal rybníky vyloviti a ryby lidem rozdati, čímž mnoho lidí od smrti hladu zachoval. Nadal i tři velké špitály v Českém Brodě, v Příbrami a Libáni. Mimo to vyzdvihl a nadal za svého živobytí čtyři kláštery pro řeholní kanovníky sv. Augustina v Kladsku, v Jaroměři, v Sadské a Rokycanech. Hlavnímu chrámu sv Víta na hradě pražském zanechav tisíc hřiven stříbra a 200 hřiven stříbra odkázal oltářníkům téhož kostela. (*Beneš z Veitmile.*)

Dobeš z Bechyně a Kamenice a syn jeho založili roku 1359 špitál neb dům chudých v Kamenici a bohatě jej nadali.

(*Aug. Sedláček Hr. a zám. díl IV.*)

Za Feodora I. Ivanoviče povstal roku 1591 strašný požár v Moskvě, takže celé ulice vyhořely a mnoho lidí zahynulo ohněm. Lid jsa bez přístřeší houfně spěchal k paláci carovu. Avšak *Boris*, rádce a vlastně panovník nepustil lid ani k carovi. Sám chtěl se co dobrodinec lidu prokázati. A proto vystavěl celé ulice, rozdal peníze a osvobodil od daně pohořelé a vůbec byl velmi dobročinný, aby ho Moskvané pro dobrodiní chválili. Činil Boris vše proto, aby si pro budoucnost vládu zabezpečil.

(*Arn. Herrmann. Děj. říše Ruské.*)

Jan hrabě z Bukva, pán na Nových Hradech († 1803), nakládal značné sumy na zaopatřování chudých, za kterýmž účelem zřídil roku 1779 ústav pro chudé na celém panství.

(*Aug. Sedláček. Hrady a zám.*)

Jos. Em. Canal Malabaila, hrabě (nar. 1745), vystoupil jako podplukovník z vojska a usadil se v Praze trvale, koupiv si statky v Čechách, aby se zcela oddati mohl podporování všeho, co slouží k všeobecnému prospěchu a účastnil se v Praze všech podniků, majících za účel veřejné blaho.

(*Jak. Malý.*)

Dagmar čili Markéta (nar. asi 1186), dcera zavržené manželky krále Českého Přemysla Otakara Adléty stala se královnou Dánskou byla útočištěm a útěchou všech pronásledovaných. Na úmrtním loži prosila ještě krále, aby milosrdenství prokázal neštastným a opuštěným. *(Děj. česk.)*

Anatol hrabě Demidov (nar. r. 1812), člen ruského vyslanectva ve Vídni, byl velmi štědrý v podporování účelů vědeckých a lidumilných, jakož jmenovitě daroval 800 000 rublů k založení v Petrohradě zaopatřovacího ústavu pro dělníky, kteryžto ústav otevřen r 1833. *(Jak Malý.)*

Eliška, královna naše za ustavičného těkání manžela krále Jana (1310—1346) od něho zanedbávaná ve velké samotě brzy v Praze, brzy na Vyšehradě, brzy na Mělnice zaneprázdněna byla nejvíce skutky pobožnými a dobročinnými, jakkoliv prostředky její byly velmi skrovné; neb veliká část statků a důchodů její zůstávala ji vždy odcizena R. 1327 začala Eliška stavěti špitál chudých před městem Mělníkem, svým tehdejším bydlem. *(W. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.)*

Frant. Xav. Habel, vyvolený biskup Dulmenský, opat, kanovník nitranský († 1845), byl muž velmi dobročinný. *(Mich. Chrástek.)*

Tomáš Cherven, čestný opat a kanovník báňsko-bystřický, národovec slovacký (nar. 1793), byl muž nejen veleučený, ale i dobročinný, podporovatel věd a umění, zvláště literatury slovenské. Kromě 1000 zl., jež na obnovení stolního chrámu báňsko-bystřického a druhých 1000 zl., jež na vybudování nového oltáře v témž chrámu obětoval, věnoval i mnoho na založení dívčího katolického ústavu v B. Bystřici; učinil i dvoje nadání pro chudé studující a podporoval vše dobré. *(Mich. Chrástek.)*

Irena Feodorovna, manželka Ruského cara Feodora Ivanoviče († 1603), byla paní velmi dobročinná a od národu velmi milovaná. *(Děj. rus.)*

Sv. *Jacek* (Hyacint), naroz. r. 1185 ve Slezsku v Kemeni z panského rodu Odrovonžů († 1257), stav se knězem rozdal všecky své důchody mezi chudé, obsluhoval nemocné ve špitále a nejpřísnější pokání činil v neustálém modlení a postění. *(J. Bílý. Legenda.)*

Jan z Jenštejna, od r. 1379 arcibiskup Pražský († 1400), vykonal skutek vší chvály hodný ku prospěchu poddaného lidu na arcibiskupství Bylť se začal před jeho časy zvyk proti starému právu čelící, že po sedlácích, neměli-li dětí, nedopouštělo se dědění příbuzným jejich, nýbrž pozůstalost pokládala se za od úmrť spadlou na arcibiskupa co pána statku. Arcibiskup Jan po některém čase správy své zvyklost tuto zrušil a předešlou svobodu sedlákům poplatným navrátil. *(Wác. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.)*

Blahoslavená *Jolenta*, manželka Polského krále Boleslava Pobožného († 1298), hned v prvních dnech co královna pilně s chotěm svým objížděla města i dědiny, navštěvovala chrámy, kláštery i nemocnice, vyptávala se na stav svých poddaných, na choré, mrzáky a opuštěné, na sirotky a vdovy a všem vydatnou pomocí přispěla. *(J. Ježek.)*

Jošt z Rosenberka, biskup Vratislavský († 1467), založil ve Vratislavi r 1462 špitál pro dvanáct chudých pod správcem špitálníkem *(Fr. Hamršmíd. Jošt z Rosnb.)*

Jos. Kluch, biskup Nitranský († 1826), vynikal zvláště dobročinností a učinil bojná nadání k blahodatným účelům.

Josef Mirovit Král, spisovatel český (nar. r. 1789 na Opočně v Hradecku), farář v Branné, byl všeobecně ctěn a vážen pro svou horlivost, anobrž také pro své milosrdné skutky, po čas r. 1836 v okolí jeho zuřící cholery konané. *(Ant Rybička.)*

Marie Terezie, vévodkyně Savojská, rozená Lichtenšteinová již manžel r. 1729 zemřel, učinila mnoho dobrého. Založila tak zvanou savojskou akademii a ústav pro šlechtické panny ve Vídni; na vykoupení zajatých křesťanův obětovala trinitarům 5000 zl., v Černém Kostelci pak založila chudobinec pro 12 mužů a 12 žen a spolu ustanovila jim duchovního z řádu theatinů, aby o spásu jich pečoval; vymohla toho, že v Černém Kostelci se stala fara; zvelebila a okrášlila tamější kostel a zavedla tam i bratrstvo sv. Bar-

bory. Zemřela tato štědrá paní ve Vídni roku 1772.

(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Dne 15. ledna 1762 vydala císařovna *Marie Terezie* dekret, jímž založena jest v Praze porodnice, kamž by se padlé ženské utéci mohly. Ústavu tomu vykázala na hotovosti z představení divadelních a plesů 3000 zl.

(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Martin Medek, arcibiskup Pražský, založil v rodném městě svém v Mohelnici na Moravě roku 1589 špitál pro schudlé měšťany, kterýž trvá až podnes (1877) hlásaje ještě po uplynutí téměř tří století tamnějšímu obyvatelstvu blahou památku štědrého velepastýře, jenž tak výmluvným činem lásku a vděčnost k rodnému městu svému osvědčil.

(*Klem. Borový. Martin Medek.*)

Jakub Menšík z Menšteina, posléze purkrabí hradu pražského († 1631), byl dobrodincem kostelů, škol a ústavů milosrdných, zřídiv jmenovitě r 1626 také fundaci ku prospěchu chudých studujících při jesuitské kolleji krumlovské.

(*Ant. Rybička.*)

Od starodávna stavěny v *městech českých* zbožnými odkazy chudým starým lidem špitály čili chudobince. Dlouho měli kněží špitály v rukou a zřízení jich potvrzovali arcibiskupové Městské špitály zřizovány z odkazů bohatých měšťanů, nebo nadala chudým špitál vrchnost. Odkazy ty se zvětšovaly. Už v XIV. věku jsou dosti hojné zprávy o městských špitálech. Na př. špitál v Hoře roku 1324, špitál v Litomyšli stál již r. 1347. V Hradci Jindřichově založili páni Heřman a Jan roku 1399 špitál nový; r. 1564 založil Joachim z Hradce nový ústav pro 40 chudých. V Písku založen skrovný špitál před r. 1405; v Hostinném založil panoš Leva z Cerekvice roku 1458 špitál; v Plzni r. 1432 Jan Chudoba daroval špitálu louku.

K starým špitálům městským přibývaly nové ještě za celé XVI. století. V Mladé Boleslavi na příklad r. 1560. I v malém městě Světlé nad Sázavou zakládá Burian Trčka r. 1578 špitál.

Také v Praze k špitálům kněžským a městským v XV. a XVI. věku soukromými dobrodinci nové ústavy přibývaly. (*Zik. Winter. Kult. obr. č. měst.*)

Petr Michalovski, polský učenec a umělec ze znamenitého rodu Jasieńczyků, přednosta správní rady vel. knížectví Krakovského († 1855), získal si veliké zásluhy o chudé a opuštěné a vzdělání obecného lidu.

Róża Parczewska, polská malířka († 1852), zasvětila život svůj výhradně rodině a skutkům dobročinným.

(*Jan Müller.*)

Marie Riegrová, roz. Palacká manželka Františka Riegra († 29 března 1891), byla pravou milosrdnou sestrou ve světském oděvu, byla v Praze matkou chudých. Onať navštěvovala nemocné a těšila a chudým dodávala nejen chleba vezdejšího, alebrž i duševního, útěchy a potřeby.

R. 1884 zemřela na Sychrově u Turnova kněžna *Adelaida z Rohanů*, roz. princezna z Löwenstein-Wertheim-Rosenberg; usnula v Pánu posilněna sv. svátostmi dne 16. listopadu v 78. roce svého dobročinného svatého života. Vznešená kněžna žila jen pro chudé, bídné a opuštěné Pánu Bohu samému jest jen známo, jak mnoho dobrodiní konala. Není divu, že při jejím úmrtí nastal pláč a nářek (*Čech.*)

Dne 15. října r. 1598 umřel ráno *Tobiáš Šingenšpihler*, jinak Goldšaider; byl člověk možný a rád zakládal ty, již se živiti chtěli; na tisíce dobytka mezi lidem jměv, když sám jediný pozůstal, registra spálil proto, aby žádný chudiny selské z něho neupomínal.

(*V Březan Živ P. Voka z Rosnb.*)

Bedřich hrabě Skarbek, polský šlechtic a spisovatel (nar. 1792), přičinil se jsa státním úředníkem k založení dvou dobročinných ústavův pro žebráky a zanedbané děti.

Františka Slavatová, roz. hraběnka z Meggau, vdova po † Joachimu Slavatovi, pánu na Telči na Moravě († 1676), zachovala si památku co paní nábožná a dobročinná rozličnými nadáními k účelům církevním a milosrdným. (*L. Svoboda.*)

Vladyka *Slavník*, otec sv. Vojtěcha († 997), oplýval mnohými poklady zlata i stříbra. Avšak co ho činilo nad jiné vznešenějším, byly moudrost a rozšafnost a láska, jevící se ve skutcích jeho. Byl upřímným přítelem a štědrým pomocníkem lidu. Na libickém

hradě nacházel zajisté sirotek, vdova i příchozí bezpečného přístřeší; paní rozlehlých statků, Střezislava bývala sirotkovi matkou, k příchozímu a k vdově měla se jako sestra k sestře.

(V. Štulc.)

Bohumil Bartoloměj *Stehlík* z Čenkova a Freustädtu († 1734), děkan v Rožmitále, učinil mnoho pobožných nadací, jako pro pražský metropolitní chrám, pro arciděkanský kostel plzeňský, pro vybavení chudých nevěst atd.

(Děj. m Plzně.)

Viktor Šlosar, opat kláštera rajhradského na Moravě († 1854), byl štědrý účastník všelikých milosrdných a vzdělávacích spolků domácích.

(Ant. Rybička.)

Když roku 1559 po velikém ohni v Táboře posílali okolní šlechtici dary pohořelým, poslal také *Michal Špaňovský* 10 000 kusů šindele.

(Kn. stará v Táboře.)

Martin Szyszkowski, biskup Krakovský († 1630), zjednal si dobrou paměť zakládáním špitálů, podporováním chudiny, stavěním kostelů.

Václav II., král Český (1282—1305), v postě i jindy činil blaze Kristu Pánu v údech Jeho, nakrmoval i napájel lačných a žíznivých, odíval polonahých, nuzným peněz dával a nohy umýval. *(Blahověst 1872.)*

Josef Vallis, hrabě, co nejvyšší purkrabí království Českého od r. 1808, měl péči zvláště o chudinství, jmenovitě o zřízení ústavu pro slepce.

Dne 24. srpna 1281 umřela v Miláně v Italii *Vilemína*, dcera Českého krále Přemysla Otakara I. a Konstancie Uherské, majíc prý svého věku asi 60 let. Okolo 1270 objevila se v Miláně, neukazovala ani bohatství ani nádhery, avšak byla štědrá, chudým a nuzným almužny dávala, nemocné navštěvovala, zarmoucené těšila a to vše s takovou laskavostí a dobrotou, že prostý lid velice si ji zalíbil a měl ji u veliké uctivosti a vážnosti.

(Děj. české.)

Sv. *Vojtěch*, druhý biskup Pražský († 997), byl k chudým nad míru štědrým, rád navštěvoval chudé a nemocné, těšival jich, posluhoval jim a rád, když třeba, pomáhal a vůbec milosrdné skutky všecky konal.

(H. J. Karlík. Živ. Sv.)

Volf z Vřesovic, pán na Doubravské Hoře, hejtman hradu pražského, podkomoří měst království Českého a rada J. M. C., muž velmi bohatý, nejvzácnější osoba šlechtická v Čechách († 1569), vystavěl a obnovil rozličné chrámy, nadal špitály a vzdělal jiné ústavy milosrdné a nábožné.

(Ant. Rybička.)

Zdislava, paní česká (nar. okolo r. 1200), žebráků sázela často za svůj stůl a sloužila jim; příchozím umývala nohy a hostila je; na chudé otrhance pilně předla, tkala a šila oděvů; nemocným a mrzákům převazovala a čistila sebe hnusnější vředy a rány. Na chrám sv. Vavřince pamatovala drahými rouchy, jež vlastní rukou vyšívala. *(Drahé kameny.)*

II. Zvláště.

1. Lačné krmiti,

viz i: „Almužna!“

Alexius, probošt Doxanský († 1368), za trudných let 1359, 1360 a 1361, kdy po Čechách černá smrt zuřila s děsnými průvodci hladem, neúrodou a drahotou, byl otcem lidu v okolí Doxan, byl druhým Josefem egyptským pro severní Čechy. *(Čermák. Praemon.)*

Anna manželka císaře a krále Českého Matyáše († 1618), vždy jednou v témdni dávala strojiti oběd pro 12 chudých, bývali to jednou starci po druhé stařeny, jindy chudí studenti Těm hostům císařovna sama pokrmy přinášela a nasycení odcházeli s výslužkou a hojnou almužnou

(Jos. Vávra. Sbor. hist. krouž. seš. 4.)

Arnošt z Pardubic, první arcibiskup Pražský († 30. června 1364), byl muž velmi dobročinný Dobročinnost jeho prokázala se zvláště velikými almužnami, konanými po celé zemi české za velikého hladu roku 1362 *(Děj. česk.)*

Beneši Methodu Kuldovi, velezaslou žilému sídelnímu kanovníku na Vyšehradě a slovutnému spisovateli (naroz. r. 1820 v Ivančicích na Moravě), dostalo se velmi zbožného vychování. Otec Benešův, kožešnický mistr, sna-

živě se přičiňoval, aby výchova dítek byla přísně katolická. Za svátků vodil sám děti do kostela, v kostele bez ustání pozoroval, jak se chovají, doma dotazoval se, co sobě z kázaní pamatovaly. Setkal-li se otec Kuldův s učiteli, přeptával se, jak děti ve škole prospívají. Děti přidržovány ku práci domácí a všecky denní modlitby vykonávaly společně a hlasitě a povždy musely býti mravnými a zbožnými.

(*Jan Halouzka. Vlast, r. XI.*)

Když roku 1747 mezi poddanými broumovskými nesmírný hlad vypukl, tu opat kláštera broumovského *Benno II.* za vypůjčené peníze obilí nakoupil, chléb mezi poddané rozdával a výdělku jim dopřáti chtěje, zahradu klášterní vzdělávati dal.

(*P. Jer. Růžička. Čas. kat. duch. 1847.*)

Když r. 1805 a 1806 v Čechách neúrodou drahota nastala, okázal se hned *Leopold hrabě Berchtold* (naroz. r. 1759 ve Stráži v Budějovicku), pán v Buchlovicích a Zděravicích na Moravě, v Krkonošských horách, kde nouze a bída lidi v nejvyšším stupni trápila, maje s sebou mnoho vozův naložených potravou z jeho panství; mimo toho znamenitou sumu peněz ze své pokladny ku podpoře těchto nebohých obětoval.

(*Jos. Rank.*)

Za velké drahoty v Rusku od r. 1601 až 1604 otevřel tehdejší car Ruský *Boris Feodorovič* (1598—1605) ve všech městech říše Ruské špejchary a denně prodával obilí za poloviční cenu. Zcela chudé, zvláště vdovy a sirotky, obdarovával denně moukou, aby hlady nezemřeli. I šlechtě poručil, aby příkladu jeho následovala.

(*Arn. Herrmann. Děj. říše Ruské.*)

Jednoho času dávného nepršelo ve vlasti naší české dlouho, a nastala neúroda, sucho a hlad po celé zemi. Nebylo obilí, chleba; lidé jedli kořínky a trávy i veliký hmyz. Povstaly i nemoci, a lidé náhle umírali jako mouchy a snad všickni v Čechách by byli zemřeli, kdyby z Polska a Uher obilí do Čech se nevozilo, kteréž arci bylo velmi drahé. Tu jeden lech bohatý statkář ve východních krajinách českých, *Daroslav* jménem, rozdával nejprv své obilí mezi lid, a když sýpka byla prázdná, udělával peněz, a když ani těch nebylo, vyměnil poklady od svých předků zděděné za obilí, jímžto chudé podělával; konečně prodal i statek svůj a bydlel v bídné chatrči, kde se svou rodinou skrovně, ale v spokojenosti živ byl.

(*Podstránského výklad katech.*)

Ctihodný *Eustachius*, arcibiskup Srbský († 1286), již co mnich pokrm svůj dával chudým, sám pak trpěl hlad.

(*Ben. Kulda Církevní rok.*)

Jan Bedřich z Friedenberka, primátor pražský od roku 1757—1783, v čas hladu, přílišnými dešti r. 1769—71 povstalého, přičinil se všemožně, by ulehčil strašné bídě chudiny, z celé země do Prahy se přihrnuvší.

(*K. Erben.*)

Karel Egon z Fürstenberka († 1786), nejvyšší purkrabí v Čechách od r. 1771—1782, získal si o Čechy velké zásluhy za hladu a draboty 1772 a 1777 - 79.

(*Ant. Vlasák.*)

Jan Hanikýř, od roku 1803 farář Malšický v letech drahých penězi a obilím rád podporoval svých věrných osadníků, tak že zřídka rodina nalezena, jíž by štědrá ruka jeho nepotěšila.

(*Čas. kat. duch. 1839.*)

Sv. *Hedvika*, manželka vojvody Jindřicha I., jenž od roku 1201 částkou země slezské a polské ve Vratislavi vládl († 1243), měla nuzné a chudé lidi u sebe ráda. Dřív než sama k jídlu zasedla, sloužila chuďasům, podávajíc jim pokrmů klečmo. Vyčastované chudiny trnože líbala, ctíc nejmilejší přátele chudého Ježíše. Těch chudých, jichž sama co den při stole obsluhovala, bylo třináct neduživcův na památku Pána Ježíše a dvanácte jeho apoštolův. Nejlepší pak a nejchutnější mastná a jinačí jídla poslala se stolu svého chudým pánům svým. Jiných chudých zástup bral oběd a večeři ze své zvláštní kuchyně v paláci knížecím.

(*Drahé kameny.*)

Klement Marie Hofbauer (Dvořák) († 1820), napotomní hlavní šiřitel řádu redemptoristův, již jsa chlapcem rozdával pokrmy, kterých si svými posty ušetřil, mezi chudé děti a jásal v srdci svém, mohl li tím jiným malou radost způsobiti. Někdy dala mu matka také několik krejcarů; také ty přišly brzy do rukou chudých, anebo si je ukládal a dal pak za ně sloužiti mši sv.

(*Mich. Haringer. Jeho životopis.*)

František Antonín hrabě z Thunu a Hohensteinu, pán na Děčíně (nar. 1786), v čas drahoty nebo stávky obchodní neb živnostní opatřoval zaměstnání lidem bez práce jsoucím často s velikými obětmi peněžitými. (*Emler.*)

Izzo, biskup Pražský (1023—1030), každého dne krmil 40 chudých, jimž jídla i nápoje žehnal a v hojnosti ochotně rozdával.

(*Kl. Borový. Děj. arcid. Praž.*)

Léta 1365 *Jan z Jenštejna*, biskup Olomucký, zvolen za arcibiskupa Pražského. On důstojnost tu jen na prosby císařské přijal, kterýž, ač k tomu důstojenství přišel, nikterakž své tichosti a dobrotivosti neproměnil Ale na památku svého úřadu rozkázal postaviti špitál chudým mužům a ženám, těm, kteříž su prvé měli zboží a z dopuštění Božího ochudli, aby nebyli v potupě, rozkázav je tu poctivú živností opatřiti, velikými platy nadal A ten kostel neb špitál kázal byl pod branú Jerusalémskú pod Vyšehradem nad potokem Botičským postaviti ke cti a chvále Pánu Bohu a ve jméno pokory Panny Marie (*Hájek. Kron. čes.*)

Jan II., arcibiskup Pražský (1379—1396), když dlel roku 1390 v Římě za příčinou jubilea, bylo lze hospodu jeho poznati po valném davu nuzných lidí, kteří po celý čas ji oblehali; když mu penize docházely, žebral sám na žebráky

(*Klem. Borový Děj. arcid. Praž.*)

Až do roku 1784 strojena v *Janovičkách* od vrchnosti hostina chudým každoročně na svátek Zvěstování Panny Marie. (*Aug. Sedláček. Hr. a zám.*)

Léta 1195. Skrze suchotu přišla drahota i hlad a mnoho chudých lidí zvláště ve vsech i při horách zemřelo. To když bylo povědíno biskupovi a i knížeti Českému *Jindřichovi*, poslal po krajích české země a do vsí, aby hledáno bylo, mají-li kde sedláci zatvrdilí obilé v stodolách aneb na podlahách A kdežkoli bylo nalezeno, kázal bezděčně mlátiti a obilé, což bylo přes potřebu toho hospodáře rozkázal pobrati a dobře zaplatiti a nahromáždiv tak obilé ze vší české země, i rozkázal mléti a chléb péci a lidem chudým a nemocným i dětem pro jméno Boží jej rozdávati a tak mnoho chudých lidí zachoval, že sú hladem nezemřeli.

(*Hájek. Kron. česk.*)

Když roku 1770 v Čechách a na Moravě panoval hlad, jenž lichvářským zvýšením cen obilních ještě byl zvýšen, dal *Josef II.*, císař a král Český (1780—1790), otevříti veškeré válečné sklady obilní, obilí z Uher do Čech dovážel a bohaté statkáře přinutil, že musili za určitou cenu obilí přenechati k podělování mezi chudý lid. (*Payanel.*)

R. 1847 byla hrozná drahota; mnoho studentů, které rodičové i v dobrých letech skrovně podporovati mohli, zůstávalo téměř bez podpory a trpělo bídu a nouzi Professor *Kalivoda* ustrnuv se nad tímto nedostatkem studentů umínil si na své chudobné studenty jíti žebrat. Nedávno ujav se syna chudobné vdovy z Rajhradiček dal jej v Brně u minoritů učiti knihařem. Jak se setmělo, vydal se na cestu, poručenec jeho s ním, maje koš a škatuli v rukou a tak chodili po všech pekařích prosit chleba a po všech mydlářích prosit svíček; almužny takto sebrané uschovával poručenec Kalivodův a kdo z chudých studentův potřeboval chleba nebo svíčky, jen si zašel k almosenierovi Kalivodovu a obdržel, čeho potřeboval; zásoba byla nevyčerpatelna, neboť pekaři a mydláři dověděvše se, pro koho professor prosí, rádi dávali a dávali plnýma rukama.

(*Vinc Brandl. Čas. Obzor. 1882.*)

Léta 1360 Počala býti v Čechách veliká drahota a lid obecný jednak neměl kde kúpiti obilé ani jiných živností. Někteří pak chudí lidé jsúce hladem přinuceni kradli a skrze to byli jímáni a dáváni do vězení. Taková věc když přišla před císaře *Karla*, těžce to u sebe rozvažuje, na radách svých učinil otázku a řka: „Jestli smrti hoden člověk ten, kterýž by kradl z nouze a potřeby?“ Páni poradivše se vespolek, odpověděli: „Císaři pane náš, všeliký, kdož krade, zlodějstvím vinen jest, ale však nám se vidí, že jest lépe ukrásti než umříti.“

V tom času dne jednoho shromáždilo se chudých lidí okolo půl druhého tisíce a ti, když král šel z kostela, předeň předstúpivše, s pláčem prosili, aby je opatřil živností, že chtí rádi dě-

lati a maličko jísti, toliko aby hladem nezemřeli. Císař vyslyšav, rozkázal, aby zítra v túž hodinu a na témž místě tu před ním se postavili. A oni slíbili, rádi to učiniti. Na zejtří rozkázal je všecky pojíti a vésti na horu, kteráž slove Petřín a sám tak hned jel za nimi. A tu rozkázal jim, aby lámali kamení a někteří z nich aby grunty kopali. I kázal zeď z toho kamení dělati, počav od řeky přes horu Petřínskou až k strahovskému klášteru a odtud až okolo Hradčan a kázal jim dáti chlebův a jiných pokrmův jim náležitých do sytosti. To uslyšavše mnozí jiní, na to dílo běžali, aby nemřeli hladem, raději aby tu dělajíce syti byli. Při tom díle ač se penězi neplatilo, však proto císař dobrotivý rozkázal ty dělníky vedle náležitosti oděvem i obuví opatřovati. (*Hájek. Kron. čes.*)

Svatý *Jan Kentský*, Polák, kněz (nar. v XV. století), hladovým dával ze svých pokrmů.

(*Ben. Kulda Církevní rok.*)

Ferdinand hrabě z Khünburku, arcibiskup Pražský (1713—1731), meškaje právě v Portugalsku a dověděv se, že velká nouze v Čechách panuje, ihned rozkázal, aby mnoho set korcův obilí na jeho útraty bylo zakoupeno a mezi chudinu v Čechách rozdáno.

(*Kl. Borový. Děj. arcid. Praž.*)

Kosciuzsko, nešťastný vůdce Polákův, ztrativ roku 1794 bitvu maciejovskou, žil napotom, obdržev od cara Ruského Pavla svobodu, ve Švýcarsku na zámku Berville u věrného přítele Zeltnera, kdež konal skutky milosrdenství. Když pak r. 1816 a 1817 panoval ve Švýcarsku veliký hlad a drahota vzmohla se velmi: rozvíjel Kosciuszko neobyčejnou působnost dobročinnou. Se zdvojenou horlivostí odbýval své vycházky, podaroval každodenně do 50 chudých peněžitými dárky, přispíval ku sbírkám ku zřízení obecné kuchyně pro chudé a byl všude činným. (*Waligorski*)

Jindřich Lósy, výtečný arcibiskup Ostřihomský († 1642), když r. 1639 v Uhrách panoval velký hlad, rozdal veliké množství obilí mezi chudinu.

(*Mich. Chrástek.*)

Když r. 1587 na Moravě byla neúroda, rozkázal *Martin Medek*, arcibiskup Pražský proboštu Peltenberskému, aby chudé lidi obilím zakládal, by na příští rok zasíti mohli.

(*Klem. Borový. Martin Medek.*)

Roku 1571 povstala velká drahota a hlad. A tu císař a král Český *Maximilian*, vida, an lid obecný hladem mře, jak mohl, napomáhal. Na ten také úmysl po celém království pivo vařiti zapověděl, aby alespoň z toho obilí chléb pro obecný lid se pekl.

(*Poselkyně.*)

Marie Maximilianka, roz. hraběnka ze Žďáru († 1690), byla matka chudých, jež navštěvovala a pokrmem obdarovávala. (*Drahé kameny.*)

Kateřina, hraběnka z Montfortu, manželka Adama z Jindřichova Hradce († 1631), měla velkou útrpnost k chudým. Stávalo se někdy, že když Kateřina obědvala neb večeřela, chudí pod okny zpívali a o almužnu prosili: ihned vyskočila hraběnka z Montfortu a cokoliv jí do rukou přišlo, kapouny, drůbež a ostatní druhy masa oknem dolů házela. Ano stalo se, jak o ní vypravovali, že ve velkém spěchu misy vyhodila. (*Balbin. Bohemia pia.*)

Daniel Negoš Petrovič, kníže Černohorský (nar. roku 1828), koupil v neúrodném roce r. 1859 za své peníze obilí a dal je prodávati chudině lacněji, jakož vůbec hleděl rozmnožiti blahobyt národa. (*Jos. Kolář.*)

Svatý *Ota*, biskup Bamberský, apoštol Pomořanův († 1139), za nastalého hladu živil tisíce nuzných a navštěvoval osobně chudé. Když pak Bůh zase propůjčil hojnou úrodu, rozdělil mezi chudé, jež byl před hladem smrti zachránil, mnoho tisíc srpů, dal každému peníz a propustil je šťastné, že se mohli opět živiti.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Jiří Ignác Pospíchal, od roku 1661 administrátor a pak i velmistr řádu křižovnického v Praze, byl dobrodincem chudých. Dával každodenně v klášteře chudým studentům na vysokém učení oběd, tak že nejprv bývalo jich u křižovníků živeno 20, později až 30.

(*Fr. Ekert. Posv. m. kr. hl. m. Pr.*)

Když v Kyjevě nastal hlad, mnich svatý *Prochor* († 1103) modlil se k Bohu za lid; i úrodilo se na poli množství lebedy, z níž to dal strojiti

pro chudinu jakýsi druh chleba, jenž obdarovaným sladce chutnal.
(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Přemysl Otakar I., král Český (1197—1230), zvláště v čase svatopostním velkou starost měl o chudé a hned ráno ptával se almužníka svého, zdaž pro chudé vše má připraveno A po celý čas svatopostní krmíval pět set žebráků. (*Pokrač. Kosmy.*)

Vilém z Rožmberka, jenž v XVI. století žil, uvažuje, kterak v městech a městečkách poddaní jeho velmi pracně a úsilně se živí a rád chtěje jim pomoci, nařídil, aby z vesnic všelikými živnými věcmi fedrováni byli, protož k jednomu každému městu jisté vsi obrátil, aby tam na trhy v jisté dni chodívali, dále pak várky jim popustil a konečně zapověděl cizincům zamlouvati a překupovati obilí po vsech a obzvláště do Němec. (*Vác. Břežan.*)

František Sláma, náš vlastenec a spisovatel (nar. v Bojenicích † 1844), ujímal se opravdově nuzných, opuštěných vdov a sirotků a zvláště chudých studujících co nejhorlivěji; pomáhal jim penězi i naturaliemi a nemohl-li jim sám poskytnouti dostatečné pomoci, přimlouval se za ně ústně i písemně u svých přátel a jiných zámožnějších.
(*Ant. Rybička.*)

Dne 9. března 1662 narodil se proslulý hrabě František Antonín *Špork*. Byl velmi dobročinný. Tak na př. roku 1695, když panovala v Čechách velká drahota, rozdal mezi hladové 900 korců obilí a na jediné cestě do Karlovar 3000 zlatých
(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Roku 1891 vypukl v Rusku strašný hlad. A hle, tu ruský románopisec hrabě *Lev Tolstoj* stal se ubohému lidu milosrdným samaritánem. Chodil z místa na místo těšil ubohé, pomoc přislíbil a také splnil. Pro hladové zařídil jídelny obyčejně uprostřed osady, kamž v určitou dobu chudina spěchá k obědu a k večeři. V měsíci prosinci čítalo se v 15 vesnicích 22 jídelny pro 1000 osob, o které až do budoucích žní postaráno jest. I jiné povzbuzuje šlechetný Tolstoj, aby lačné krmili. (*Čas. Čech.*)

Anna Urbanová, vdova po † Prokopu Urbanovi, známém vlastenci a velkostatkáři († 1892 v 80. roce věku svého) od Boha jí svěřený statek k úlevě bídy svých bližních a ke cti a slávě Boží užívala, netoužíc při tom po slávě světské. Tak když převzala velký mlýn v Zámosti na Jizeře, vypukl následkem velké neúrody v oné horské krajině hlad krutý, a tu stal se mlýn paní Urbanové v pravdě útulkem a druhým domovem bídou tak těžce pronásledovaného lidu. Zde pečen chléb, vařeny pokrmy a rozdávána mouka a to vše zdarma za pouhé: „Zaplať Bůh!“ A i jako majitelka velkostatku Barchova osvědčila nemenší péči o chudinu (*Čech.*)

František Jaroslav Vacek Kamenický, děkan v Blovicích a básník (narozen roku 1806), rozdával chudším dítkám ve škole papír, tužky; času jarního a letního dával pro ně, aby nemohly se na nedostatek pokrmu mezipoledního vymlouvati, napéci chléb, pro nějž si dítky před polednem do fary chodily.
(*Jos. Zd. Raušar.*)

František Jaroslav Vacek, znamenitý básník a vlastenec český, posledně děkan v Blovicích, kdež dne 23. března 1869 zemřel, byl i šlechetný lidumil a podporovatel chudiny. Když roku 1866 velká bída a drahota povstala, dal tento šlechetný lidumil, maje uspořeno 600 zl, kolkolem děkanské zahrady stavěti zeď a na polích a lukách opravy konal, aby chudině zaopatřil práci a výživu. A proto i děkanství blovické honositi se může hladovou zdí.
(*Al. Dostál. Obrana víry. 1886.*)

V klášteře *velehradském* praemonstátův, jenž byl roku 1782 vyzdvižen, pekával se každého pátku chléb a rozdáván chudým po bochýnku.
(*Sborník velehradský. 1881.*)

Velflovic Fridl Janův odkázal r. 1357 na každý rok půl třetí kopy k rozdělení mezi chudé na svůj den výroční.
(*W. Wl. Tomek. Děj m. Pr.*)

Svatý *Wolfgang*, biskup, spolupatron český († 994), říkával o žebrácích, že jsou mu páni a bratří; těm dával prostříti ve svém večeřadle a přihlížel s vyššího sedadla, také-li je domácí dobře častují a obsluhují. Na rozkaz jeho přinášeno vždy do večeřadla tolik pokrmů, žeť se z hojnosti jeho nejen

na jiné venku očekávající chudáky, ale i na nuzné rodiny v okolí paláce dostávalo. *(Drahé kameny.)*

2. Žíznivé napájeti.

Na výpravě spojených vojsk proti Napoleonovi I. r. 1814 věnoval *Alexandr I*, car Ruský, Janu Josefu Radeckému z Radče, proslulému vojevůdci rakouskému († 1858), zvláštní pozornost. V průvodu carově vynikal zvláště veliký kozák, který sedě na malém koni, stále nosil na krku stříbrnou láhev Alexandra. Jezdec tento vyhledal vždy Radeckého, ať ve válečné vřavě, ať na pochodu a pozdraviv, sňal s krku stříbrnou láhev a podal jí Radeckému, řka: „Dobrý car Alexandr posílá Vaší Excellenci doušek!“ Radecký přijav s úsměvem láhev, občerstvil se, načež kozák opět rychle zmizel.

(Vác. Adamec. Poln. marš. hr. Rad.)

Roku 1620 v únoru dostavila se královská komisse z Prahy do Jičína, aby donutila Alžbětu Smiřickou, provdanou za pána z Vartenberku, aby město Jičín odevzdala mladší sestře Markétě, provdané za Slavatu, co poručnici nad blbým bratrem Jindřichem Jiřím. A tu při odevzdávání bránila se Alžběta a neopatrností asi zapálen prach, tak že celé jedno křídlo hradu se vším všudy vyletělo do povětří, při čemž ihned 41 osob zahynulo. Paní *Alžběta z Vartenberka*, jsouc již v stavu požehnaném, nalezena byla u okna polo zasypána, na rukou a na nohou popálena. Prosila, aby jí dali píti, ale dostalo se jí od pana Bukovského, vrchního správce všech panství smiřických, jenž se z města na hrad dostavil, jen potupy. *(Ant. Gindely.)*

Bl *Jan Sarkander*, farář v Holešovicích, byl r. 1620 v Brně od stavů protestantských strašně mučen, aby vyzradil zpověď pána z Lobkovic, což arci neučinil. Na polo mrtev byl pak vhozen do vězení. Asi za dvě hodiny přišel zase k sobě a ptal se hlasem slabounkým: „Máte co k pití?“ Však ani to občerstvení nepřáli mu katané. Opuštěn od lidí obrátil se mučenník Boží ve vroucí modlitbě k Bohu, žádaje posily a úlevy.

(Jan Bílý. Legenda.)

Císař a král náš *Karel IV.* (1346—1478) chudé napájel. Slyšel jsem od mnohých pánů, kteří posud žijí, že jednou v zahradě večeřel a náhodou ke stolu přišli nedužívci, jež posaditi dal u jiného stolu blízko sebe; dal jim jísti a z číše své, z níž sám pil, dával jim píti a co po nich zbylo, vypil, ačkoliv mu v tom bráněno; na Evangelium se odvolával (Mar. 9, 40.): „Kdožbykoli dal jednomu z bratří mých nejmenších píti číši vody ve jménu mém, hoden jest království nebeského.“

(Jan I. Očko z Vlašimi.)

Sv. *Lidvina* dala jedné ženě, která padoucí nemocí přepadena, na zemi jako mrtvá ležela, když k sobě přišla, vody píti a ježto tato žízeň uhasiti nemohla, dala jí i své víno. Ale zatím sama onemocněla a když otce o víno žádala, podal jí tento prázdnou nádobu, kterouž ona k ústům dala a hle, nádoba vínem zvláštním naplněna byla, tak že se jím sv. Lidvina velmi občerstvila. *(Surius.)*

Oldřich, kníže Český, zabloudil na honbě až do samoty blíže Sázavy, kdež sv. *Prokop*, patron náš český a později opat Sázavský († 25. března 1053), se zdržoval. A tu sv. Prokop, když s Oldřichem se sešel, vodu v číši své přinesl, ji požehnal a knížeti žíznícímu podal, chutnala mu nad nejlahodnější víno. *(Drahé kameny.)*

Eduard Raczyński (nar. v Poznani † 1845), užíval znamenitých svých důchodů k dobru obecnému. V městě Poznani dal zříditi vodovod, kterého dříve tam nebylo a zásobil je tak dobrou, zdravou vodou.

Veledůstojný kanovník olomoucké kapitoly baron *Schneeburg*, jenž vyznamenal se i jinými četnými dobrými skutky vzácné ceny, postavil v r. 1878 vlastním nákladem 3000 zlatých v Olomouci vodovod. *(Hlas.)*

Vladimír Monomach, velkokníže Kyjevský (1113—1125), vládce mnohými ctnostmi proslulý, napomínal synů svých: „Kudy půjdete, i kde stanete, napojte, nasyťte prosícího!“

(J. L. Píč. Děj. nár. Rus.)

Sv. *Vojtěch*, patron náš český a od r. 982 druhý biskup Pražský († 997), v poledne krmil a napájel u stolu svého

v čest sv. apoštolů dvanácte chudých; v neděli a ve svátek častoval takových hostů množství. (*Drahé kameny.*)

3. Pocestné přijímati,

viz i: „Hostinnost!“

Bratr *Albert* a jeho bratří terciáři sv. Františka, veliký muž, rodem hrabě, daroval všechen svůj hojný majetek chudým, oblekl na sebe s dovolením řádu františkánského hrubý hábit a zařídil útulek pro vagabundy a podobnou třídu. Jest to (r. 1892) několik domků u Krakova, kde najdou noclehu všickni, kdo buď práce nemají, anebo z bídy nemají bytu. Průměrně přechovává se v zimě tím způsobem 250 mužů, kteří dostanou stravu zadarmo. Znají-li a najdou-li práce, pletou košíky a dostávají za ně plat. Tak mohou tam býti tři měsíce. Bratr Albert má k pomoci asi 10 bratří, kteří se tomu povolání všickni obětovali. Bratří žijí s vagabundy a chuďasy jako praví jejich bratří, jedí s nimi totéž co oni, modlí se s nimi, učí je katechismu, baví se s nimi a posléze stráví s nimi i noc ve společné spárně. Totéž, co bratří, činí i sestry se 250 ženskými. Oddělení mužské a ženské, jakož i bratří a sestry, jsou zcela odděleni, jediný bratr Albert nad nimi dohlédá. A odkud berou se peníze k tomu? Ve dni dva bratří jezdí s vozíkem po Krakově a sbírají potraviny; sestry chodí po domech a žebrají o peníze. Nyní se vážně pomýšlí i na to, aby se i věznice městská odevzdala bratru Albertovi.

(*Vlast, roč. VIII.*)

Bruno, biskup Olomoucký v druhé polovici XIII. století, míval ve zvyku, že příchozí s největší radostí do domu svého přijímal a hojně vyčastoval.

(*Pokrač. Kosmy.*)

Roku 1368 byla Alžběta, manželka císaře a krále našeho Karla IV., císařskou korunou korunována. A tu císař *Karel IV.* koupil v Římě dům na blízku prostranství, kterému se Campo di Fiore říká. Z toho domu pak učinil špitál pro Čechy do Říma putující, aby v něm hospodu a opatření měli.

(*Děj. česk.*)

Sv. *Ludmila*, patronka naše († 927), vyznamenávala se neobyčejnou hostinností. Hrad Tetín, kdež přebývala, byl vždycky a každé chvíle otevřen každému. Staroslovanské pohostinství jevívalo se tu světlem nejkrásnějším.

(*Blahověst 1882.*)

Přemysl (Otakar), král Český (1253—1278), Hostimil nazván, protože k jednomu každému hostu přívětivost své mysli ukazoval.

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Tobiáš (z Bechyně), biskup Pražský (1278—1296), nejen pražské duchovenstvo, ale ze všech končin do Prahy přišlé velmi laskavě a štědře pro Krista přijímal a s největší ochotou pohostinsky častoval.

(*Pokrač. Kosmy.*)

Vladimír Monomach, velkokníže Kyjevský, mnohými ctnostmi proslulý (1113—1125), napomínal synů svých, řka: „Zvláště pak uctěte hosta, odkudžkoli přijde k vám, buď prostý neb urozený, aneb posel; a nemůžete-li darem, tehdy aspoň jídlem a pitím.“

(*J. L. Pič. Děj. nár. Rusk.*)

4. Nahé odívati.

Anežka kramářka pražská, r. 1448 odkazuje všecky krámné věci, dokudž peněz z nich stávati bude, na 2 postavy sukna chudým a každý měsíc dvanácte těch chudých aby nakrmeno bylo.

(*Seydl. Kron. rukop. mus. Zikm. Winter.*)

Arnošt z Pardubic, první arcibiskup Pražský († 1364), o velký pátek kázal 70 aneb více kusů sukna zdělati na pláště, sukně a kápi a podělovati jimi žebráky.

(*Jos. Fabian.*)

Bl. *Anežka Česká* († 1282) vlastnoručně hotovila doma oděv pro chudé, který jim pak pod svým šedým pláštěm tajně donášela. Tak byla Anežka v jedné osobě sestrou, matkou a takřka strážným andělem chudobných a nešťastných.

(*Blahověst 1867.*)

Jan Benetka, osobní děkan v Zvikově († 1844), každého roku mnoho loket plátna mezi chudé rozdával.

(*Čas. kat. duch. 1844.*)

V klášteře Panny Marie u dominikánův v Plzni založila r. 1667 *Barbora Eckersdorfová* fundaci 2000 zl., aby z důchodu dostávali šat dva chlapci a varhaník.

(*A. Pretius.*)

Petr Gamrat, biskup Krakovský, arcibiskup primas Hnězdenský od roku 1538—1545, kdykoliv někam jel, míval s sebou plné vozy s oděvem a kožichy a odíval každého chudáka a otrhance, kterého potkal. (*Děj. pol.*)

Svatý *Jan Nepomucký*, patron náš český, odíval chudé.

(*Jan Bílý. Legenda.*)

Jan z Jenštejna, od roku 1379 arcibiskup Pražský († 1400), k Božím hodům, zejména k hodu Vzkříšení Páně, odíval nuzáky z dvacíti postavů sukna; též o Velikonoci vydával do šedesáti kop grošů, aby v Praze každý chudák alespoň po groši vzal.

(*Drahé kameny.*)

Jaromír, biskup Pražský († 1089), ustanovil ve své poslední vůli, aby i po jeho smrti každodenně 40 chudých potravu dostávali a dvakráte v roce i oděvem obdařeni byli.

(*Ant. Frind Kircheng. Böhm.*)

Svatý *Jan Kentský*, Polák, kněz, nar. v XV. století nahé odíval netoliko koupeným šatstvem, ale začasté i vlastním rouchem a vlastní obuví a nezřídka spouštíval plášť svůj až k zemi, aby lidé neviděli, že se domů vrací bos.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Vojtěch Juhn, probošt Jindřichohradecký († 1844), chudé školní mládeži napomáhal oděvem, obuví, knihami papírem a jiným náčiním k pořádnému školnímu vzdělání.

(*Vác. Pohan. Čas kat. duch. 1844.*)

Jan Klenovský, Paleček vůbec zván a milován od krále Českého Jiřího z Poděbrad (1458—1471), potřeboval do roka mnoho kabátů; neboť kdykoliv chudého člověka bez kabátu potkal, svlékl vlastní kabát a daroval mu ho. Pak šel ku králi řka: „Bratře králi, dej mi nový kabát! Neboť svůj starý daroval jsem Pánu Bohu!“ A když král se otázal: „Kde pak jsi nalezl Pána Boha, že jsi mu mohl kabát darovati?“ odpověděl: „Neznáš Písmo sv., jež praví: Cožkoliv jste učinili jednomu z nejmenších, mně jste učinili?“

(*Sixtus Palma.*)

Ondřej Kletzel z Litku, správce u hraběte Viléma Slavaty, uložil na počátku XVII. století 1400 zl. rýn., aby 4 jinoši chudí stejné postavy v semináři jesuitské v Hradci Jindřichově neb v městě šaceni byli.

(*Al. Mottuška. Vlast. 1887.*)

Jan Kolovrat Krakovský, pán na Újezdě, vlastenec ušlechtilý (narozen roku 1794), neunavně chudé dítky peněžitými dárky a šatstvem podporoval.

Václav Kučera z Trkova držel Trkov a Zahrádku, kterou daroval 1530 městu Táboru na ten úmysl, aby důchody z ní obracely se na milosrdné skutky a chudým lidem sukna i jiné potřeby se kupovaly. (*Ant. Vlasák.*)

Jiří Lounský, měšťan malostranský, odkázal r 1407 značnou sumu pěti kop platu věčného, za kterou se mělo každoročně nakupovati sukna a poděliti jím chudé a potřebné.

(*W. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.*)

Marie Anna († 4. května 1884 na hradě pražském), manželka císaře a krále našeho Ferdinanda I. Dobrotivého, po celé dni pracovala neustále a nepřetržitě, ale nikoliv pro sebe, nýbrž pro chudé a jmenovitě pro chudé dítky, opatřujíc je oblekem a potřebnou stravou.

(*Kal. Poutník. 1885.*)

Na svátek *Bernarda Ignáce, hraběte z Martinic*, nejvyššího purkrabího pražského († 1685), těšívali se tuze polonazí a chatrně oblečení; on jich ve výroční den svého narození tolik šatil, kolikátý rok věku jemu ten svátek právě zvěstoval; když tedy začal sedmdesátý rok svého věku, dostalo sedmdesáte chudých po novém obleku z rukou jeho. — Stalo se několikrát, že hrabě Bernard, potkav na ulici chudáka bez čepice, svůj klobouk mu na hlavu vstavil, sám pak holohlav odtud postupoval. Jindy svlékl s prstu svého prsten a daroval jej žebráčkovi; jednou daroval nuzákovi svůj vlastní šat, čemu se lidé souvěcí nejvíce divili

(*Drahé kameny.*)

Marie Maximilianka, rozená hraběnka ze Žďáru († 1690), nahým oděvu poskytovala; chudým dítkám knížky a šaty, poutníkům svaté obrázky rozdávala. (*Drahé kameny.*)

Milič, slavný kazatel náš český v XIV. století († 1374), rozdarovával všecko šatstvo své chudým, sám pak za tuhé zimy pro nedostatek teplého oděvu chřadl.

(*Aug. Sedláček. Hrady a zámky.*)

Po celých Čechách i po Moravě známá *Anna Náprstková*, když ještě žila, dávala-li šatstvo, nikdy nedávala nejhorší neb roztrhané, naopak raději dávala pro sebe spravovati. Ráda šatila dítky. (*Anděl strážný. 1885.*)

Vojtěch Nejedlý, kněz a básník (nar. r. 1772 v Žebráce, kdež se i děkanem stal), dával chudým žákům a žákyním každého roku šatstvo. (*Ant. Rybička.*)

Roku 1885 zemřela v Č. Skalici po 65letém strastném žití *Kar. Novotná*. Bydlela v Skalici po 55 let, z nichž 40 ztrávila v továrně, kdež vydělala často jen 20 kr. denně. Vzdor tomu všemu uspořila však tolik, že po její smrti zůstala slušná část — 1000 zl. V závěti své odporučila celou část tuto chudému lidu, ze kterého sama byla zrozena a to tak, aby chudá školní mládež každoročně o štědrém večeru podělena byla oděvem.

(*Prakt. učit. nár. 1889.*)

Přemysl Otakar I., král Český (1197—1230), po každé o hodu Božím velkonočním obdarovával 500 žebráků oděvem. (*Pokrač. Kosmy.*)

Týž dával dvakráte v roce dvořanínům oděv. I kněze ročně jednou odíval. (*Dubravius.*)

Josef Miloslav Rautenkranc, kněz a spisovatel vlastenecký († 1817), ředitel školy novodvorecké, zavedl ten způsob, že se každou středu před učením zpívala zvláštní píseň, načež zámožnější žáci házeli dárky peněžité do pokladnice, za něž ku konci roku koupily se šaty choděcí a jiné potřeby, jimiž pilní a chudobní žáci bývali podělováni. (*Ant. Rybička.*)

My kněz Mikuláš Božím způsobem opat (Strahovský) atd. i všecken konvent vyznáváme, že jsú *Václav Rus* a paní *Margaretha*, již vdova z Střešovic, ukázali nám za sebe i za svých předších duše dvě kopě platu věčného na tom dvoru v Střešovicích, abychom v našem klášteře věčně každé léto přes pást tré chudých chovali a každému z nich u veliký čtvrtek po šeré sukni dali.

(*Zápis kláštera strahovského č. 992 r. 1413.*)

Františka hraběnka Slavatová, manželka Joachima Slavaty († 22. září 1676), šila na chudinu. Leckdy svlékla se sebe kabátek (živůtek) a přioděla jím žebračku zimou křehnoucí.

(*Drahé kameny.*)

Roku 1135 učinil *Soběslav I.*, kníže Český, nadání k špitálu Panny Marie před Týnem, aby krom přechovávání cizích hostů v tom špitále také 12 domácích chudých každodenně potravou opatřováno bylo. Také šatstvo se zde z knížecího nadání rozdávalo a tu musel hospodář knížecích statkův z každého župního hradu v Čechách ročně 12 párů ženských sukní, 12 párů kožichů, tolikéž sukniček mužských, nohavic, škorní a rukavic, též 12 pasů s noži v pošvičkách a s mošnami k tomu špitálu dodávati; každá hradská bába pak, kteráž mívala pod svou správou zásoby rozličného prádla, odváděla sem ročně 12 párů košil, nohaviček a punčoch.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Spytihněv II., kníže Český (1055—1061), po celý čas postní každodenně ráno v kostele s mnichy se modlíval. A když bylo u veliký čtvrtek, a již se vykonávala památka večeře Páně, tu ten oděv, co na sobě měl, všecken se sebe svlékl a svému kaplanu jej dal.

(*Zap. Čes. mor. Kron.*)

Mikuláš Tomek, probošt u sv. Víta v Praze (nar. r. 1791 v Nekoři), postaral se, aby dítky v jeho rodišti každoročně oděvem poděleny byly. Dále věnoval na opatření šatů pro chudé dítky, aby školu v zimě navštěvovati mohly, 15. školám statků kapitolních a proboštských každé po 1000 zl.

(*Jak. Malý.*)

Roku 1640 dostalo se semináři jesuitskému v Hradci Jindřichově nového daru 1000 kop grošů od paní *Trautmüllerové* na oděv chudým studentům.

(*Al. Mattuška. Vlast. 1887.*)

Václav Vratislav z Mitrovic byl ve poselství Bedřicha z Krokvic do Cařihradu vyslaném roku 1591. A tu poslové v Cařihradě dáni do vězení. A když pak více než rok ve věži seděli, nemajíce než po jedné košili a houni a trápeni jsouce zimou, způsobil jim hejtman *Turek* každému kabát ze sukna. (*Aug. Sedláček. Hr. a sám.*)

Frant. Jar. Vacek Kamenický, kněz a básník († r. 1869 v Blovicích), opa-

třoval chudým dítkám oděv, aby mohly školu navštěvovati. *(Jos. Zd. Raušar.)*

Svatý *Václav*, vojvoda země české (928—938), šel jednou večer v zimě pražskými ulicemi zahalen pláštěm, aby nebyl poznán, s jediným sluhou, an tu v jedné uličce nedaleko něho na ledě slabý stařec upadl. I pomáhal Václav starci a když viděl, že stařec bídně a chatrně přioděn jest, dal mu skvostný plášť svůj a vzdálil se.

(Leopold Chimani.)

Stalo se jednou před půlnocí, že sv *Vojtěch*, patron náš český a od r. 982 druhý biskup Pražský († 997), z pobožného rozjímání vytržen byl kvílením člověka před domem stojícího: lotr jakýsi ho svlékl do naha. Milosrdný velekněz byl za dne všecko rozdal; pochytiv tedy podlavničku, vysypal z ní prach, svinul hedvábný povlak a dal jej ubohému místo almužny.

(Drahé kameny.)

Zdislava (nar. okolo 1200), provdaná za českého pána Havla, syna pana Markvarta, purkrabí Děčínského, na chudinské otrhance pilně předla, tkala a šila oděvů. *(Drahé kameny.)*

5. Nemocné navštěvovati!

a) Navštěvuj!

Car *Alexandr III.* a manželka jeho navštívili roku 1892 cholerový špitál v Petrohradě. Carevna při té příležitosti objala jednu milosrdnou sestru, která se bolestí svíjela, a dodávala jí laskavými slovy odvahy. Dozvěděv se o této události hrdinské carevny papež Lev XIII., udělil jí sv. požehnání a poslal jí blahopřání pravě, že se bude zvláště za carevnu modliti, protože jest jedním z nejmilejších dítek, byť i nepatřila k jeho církvi. Car za tento důkaz něžnosti a otcovské pozornosti vřele papeži poděkoval. *(Čech.)*

Když roku 1394 byl v Anglii mor, šlechetná královna *Anna Česká*, dcera císaře a krále našeho Karla IV., se objevovala mezi nemocnými jako posel z blažených krajů nadzemských. Nemocné těšila a povzbuzovala, pozůstalým v bídě a nouzi polevovala. A proto umírající toužebně očekávali královnu, aby je potěšila než zemrou. A mladá královna stala se obětí své veliké obětovnosti a zachvácena hrozným morem zemřela dne 7. června 1394.

(Ludmila. 1890.)

Tobiáš Jan Bekr, od r. 1702 biskup Královéhradecký, jsa ještě kapitolním děkanem na Hradčanech navštěvoval po Praze nemocných a nabízel jim takové pomoci, jakéž právě potřebovali.

(Drahé kameny.)

František kníže Dietrichštein, kardinál a biskup Olomúcký († 1636), navštěvoval ve špitálích chudé a nemocné, potěšoval jich řečí spasitelnou, dával jim peníze, zjednával záživných krmiček, ba i se stolu svého jídla jim donášeti poroučel. *(Drahé kameny.)*

Matka císaře a krále Českého *Ferdinanda II* (1620—1635) navštěvovala často nemocnice, aby nemocné potěšila. Když pak se jí to zrazovalo, že prý v nemocnicích panuje smrdutý zápach, odpověděla: „Já pak jsem té víry, že naše a mé hříchy protivněji u Boha zapáchají, než všecky rány nemocných, kterých sami nezavinili.“

(Correspondenz-Blatt. 1887.)

Císař a král Český od roku 1848 *František Josef I.*, nastoupiv vládu, navštěvoval nemocné v nemocnicích a obdarovával je. Z vděčnosti, že syn Rudolf se mu narodil, vystavěl ve Vídni novou nemocnici. *(Šmída Repert.)*

Onemocněl-li kdo, jsa chud a opuštěn, buď ve Vratislavi buď jinde, kdež právě kněžna sv. *Hedvika*, choť Jindřicha I., vojvody Vratislavského od roku 1201 († 1243), meškala, brzo uzřel u svého lůžka svou vznešenou matku, kteráž mu i útěchy duchovní i hojné almužny poskytla. Této milosti zakoušely také šestinedělky.

(Drahé kameny.)

Tomáš Hromada, čestný kanovník v Báňské Bystřici, Slovák (narozen roku 1793), když roku 1831 v Dolní Mičíně cholera strašně řádila, ukázal se tu co pravý pastýř a netoliko co duchovní než i co tělesný lékař a to nejen svého katolického, ale i okolního ubídněného a na ten čas právě vší lékařské pomoci zbaveného lidu, evangelického. Procházel po 6 týdnů denně Horní a Dolní Mičinu, Lukavici, Bečov,

Čačin, Čereňany, Dubravici, Hutu, Polníky, Molču a jiné okolní vesnice, obstarával při tom službami Božími dvě rozsáhlé farnosti každou neděli a svátek. (*Mich. Chrástek.*)

Václav Leopold Chlumčanský, arcibiskup Pražský († 1830), osudného roku 1813 biskup Litoměřický velkými vlasteneckými obětmi ku podporování spojeného vůkol Litoměřic rozpoloženého vojska se vyznamenal, zvláště pak laskavou péčí o zaopatření nebohých raněných bojovníků. (*Čas. kat. duch. 1831.*)

Izzo, biskup Pražský (1023—1030), horlivý byl navštěvovatel vězňů a nemocných; žádnému nebyl tak dobře znám vlastní dům, jako biskupovi příbytky nemocných; věděl o každém zemřelém i uzdraveném. (*Kl. Borový. Děj. arcid. Praž.*)

Jan z Jenšteina, od r. 1379 arcibiskup Pražský († 1400), chodíval do špitálu pod pražským mostem; těšil tam nemocné slovem Božím a dával jim po groši (v našich penězích asi po dvacetníku V svatvečer slavnosti dvěma vředovitým a svrabovitým otrhancům, vyčistiv a zulíbav rány jejich, sloužil u stolu, krmil a napájel je do syta. (*Drahé kameny.*)

Bl. *Jolentu*, dceru Uherského krále Bely IV. († 1298), když sestře Kunhutě, královně Polské, dána na vychování, znal každý chorý v Krakově, neboť je často navštěvovala, těšila, ošetřovala, zastupujíc sestru konáním skutků milosrdenství, takže široko daleko i mimo Polska známa byla. (*Škola Bož. Srdce Páně. 1875.*)

Karel Ambrož, arcikníže Rakousky-Este, arcibiskup Ostřihomský († 1809), navštěvoval v srpnu roku tohoto nemocné v ložnicích. nakazil se však horkou nemocí a po krátké nemoci zemřel ode všech oplakáván dne 2. září. (*Bedř. Hrabal. Čas. kat. duch. 1840.*)

Kosmas, VIII. biskup Pražský († 1098), co nejpilněji nemocné navštěvoval a je otcovský těšil. (*Kosmas. Kr. česk.*)

Jaroslav Josef Kalina, český spisovatel, zemřel roku 1847 v pražské všeobecné nemocnici, kdež mu před smrtí šlechetná paní *Eleonora* hraběnka z Kounic a *Antonie* hraběnka z Daunu, obě z rodu hrabat Voračických z Paběnic, činnou účastnost a úlevu prokazovaly. (*Fr. Doucha.*)

Bl. *Josafat Kuncevič*, arcibiskup a mučenník, navštěvoval rád nemocných, zvláště opuštěných, on jim stlal, léku, pokrmu a nápoje podával, ctě v nich Spasitele, líbával jim nohy, i hnusné, bolavé; těšil je, vzbuzoval k trpělivosti a odevzdanosti ve vůli Boží, rozněcoval k přijímání sv svátostí. Jednou vstoupil do bídné chatrče, aby vředy osypaného lazara s Pánem Bohem smířil. Průvodce pro puch utekl, ale Josafat přivedl ho nazpět, řka: „Za trochu puchu, rychle minoucího, můžeš sproštěn býti smradu věčného v pekelném žaláři“ (*Blahověst 1865.*)

Šlechetná císařovna a královna Česká *Marie Terezie* (1740—1780) umývala každoročně na zelený čtvrtek 12 starcům a stařenám nohy Jistá více jak 100letá žena, byvši k té slavnosti pozvána, těžce se roznemohla; proto vzkázala, že nemůže přijíti; hořem že hyne, že nelze jí více na tvář velitelky popatřiti. Vznešená paní vydala se ihned do příbytku nemocné stařeny, ježto ležela celá skroucená na sprostičkém loži. „Milá matko,“ pravila císařovna, „ježto nemůžete vy přijíti ke mně, přicházím já k vám.“ Pak nemocné stařeně útěchy a hojné pomoci poskytla. (*Podstr. výkl.*)

Marie Maximilianka, rozená hraběnka ze Žďáru († 1690), navštěvovala a potěšovala nemocné, nohy jim umývala, léků, pokrmů a oděvu poskytovala. (*Drahé kameny.*)

Když se roku 1134 Menhart, biskup Pražský, smrtelně roznemohl, navštívil ho *Soběslav*, kníže Český a potěšil. (*Pokrač. Kosmy.*)

František Jar. Vacek Kamenický, kněz a básník († r. 1869 v Blovicích), nemocné vyhledával a navštěvoval i v nuzných chatrčích, aby zde slovem i dárkem úlevy zjednal. (*Jos. Zd. Raušar.*)

Sv. Václav, kníže Český (928—935), poskytoval rád útěchy a pomoci mrzákům a nemocným lidem. (*Drahé kameny.*)

Sv. Vojtěch, druhý biskup Pražský († 997), věda o každém v městě, kdokoli těžce nemocen byl, nosíval jemu sám i útěchu i pomoc. (*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Vladimír Monomach, velkokníže Kyjevský (1113—1125), muž ctnostmi proslulý, vybízel syny své, řka: „Nemocného pilně navštěvujte!“

(*J. L. Píč. Děj. nár. Rusk.*)

b) Ošetřuj!

Sv. *Agapet*, mnich kyjevský († 1095), hojil a léčil nemocné bylinami, jimiž se živil a jež modlitbou činil za pomoci Boží léčivými.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Bl. *Anežka Česká* († 1282), nemocným posílala neb i sama donášela pokrmy, navštěvovala je v příbytcích je jich, sama jim posluhovala a je těšila, kdekoli opuštěnost a sklíčenost mysli shledala. (*Blahověst 1867.*)

Arnošt z Pardubic, první arcibiskup Pražský († 1364), dával častěji nemocnice prohlédati, aby nedůstatkům, jež by nemocní měli, bez průtahu řádně odpomohl. (*Jos. Fabian.*)

Leopold hrabě Berchtold (nar. r. 1759 ve Stráži v Budějovicku), ve Smyrně a Aleppě, kde mor nejkrutší zuřil, vstupoval do morových nemocnic a stal se posluhovačem nemocných. Svůj pěkný a prostranný zámek v Buchlovicích na Moravě ustanovil za všeobecnou nemocnici, do níž každý laskavě a zdarma přijat byl, kdo lékařské pomoci potřeboval. Platil lékařům a obsluhovačům nemocných, obstarával léky a co nejvíce péčoval o obsluhu nemocných. Bojovníkům raněným v bitvě u Asprů 21. máje 1809 obětoval za času přiměří všecky hodiny ve dne v noci, neodcházeje od nemocných, až jej lazaretní zimnice zachvátivší usmrtila dne 26. července 1809. (*Jos. Rank.*)

Blahoslavený *Ondřej Bobola*, mučeník, jesuita, Polák († 1657), když byl představeným kláštera v městě Bobrujsku a roku 1628, 1630 a 1633 morová rána byla, která Evropu pustošila, pokaždé beze strachu se svými bratřími klášterníky vyhledával lidi morem postižené, jichžto se i domácí i příbuzní štítili a poskytoval jim pomoc i tělesnou i duchovní, staraje se o jich těla smrtelná i o duše nesmrtelné.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Na ostrovech sandvičských nebo havaiských až dosud panuje malomocenství; malomocenstvím stižení bydlí odloučeně od zdravých na ostrově Molokai. Toto místo jest jedno z nejhroznějších na světě. Jest to sídlo odporné a smrtelné nemoci, proti které není léku, jest to obydlí lidí ze společnosti lidské vyvržených, pro svět mrtvých. Žádný lékař neobětoval života svého, aby s těmito k smrti odsouzenými bydlel a jim pomáhal, jedině Církev kat. poslala lékaře duchovního. P. *Damien*, kněz belgický a missionář zvolil si toto místo nemocných a umírajících, aby vykonával zde dílo lásky a byl pastýřem bytostí, které ani lidem nejsou podobny. Mladý, velmi vzdělaný tento kněz stal se dobrovolně z lásky ku Kristu Pánu vypovězencem. Žádný ohled světský ho sem nevedl a proto i protestanté s obdivem patří na tohoto bojovníka Kristova, který život svůj dává za bratry své. Žije již mnoho let mezi vypovězenci Molokaiskými, zasvětil se jich službě, aby nešťastníky budil k naději a chránil před zoufalstvím.

(*Čas. Václav 1884.*)

Tomáš Draský, lokalista v Hluboši u Příbramě († r. 1843), byl-li k nemocnému povolán, uzřev bídu, hned zanechal peněžitou podporu na přilepšení; nebylo-li možná, aby nemocný doma pokrm si uvařil, požádal Draský u učitelů, aby se to a ono té rodině dodalo, i poskytoval na posilnění zdarma víno, v zimě při soumraku vzal pod kabát rozštípané dříví, donesl nemocnému, zatopil potěšil a zmizel

(*Al. Kulhánek. Blahověst 1872.*)

Jos. Galaš, jeden z prvních křísitelů národních na Moravě a spisovatel († 1840), pečoval, lékařem jsa, velmi o churavé. Pohnulť manželku svou, aby zatím jedno oddělení svého domu přepustili k obsluhování chuďasův a bídných, opuštěných žebráků. Galaš sám obstarával chudým těm lékařskou pomoc; stravu a jiné potřeby musel na větším díle pro ně vyžebrati. Když pak šlechetná choť jeho r. 1836 zemřela, Galaš oplakávaje ji, na památku její odevzdal celé své poboční stavení dobročinnému účelu, přijímaje nemocné, léče je sám a sám, léky jim kupuje a svým sluhou je opatrovati dávaje

(*Světozor 1885.*)

Jakub Hejniš (nar. na Moravě r. 1718),

jesuita, žil poslední čas v Olomouci, kde zvláště pro neohroženost a velikou obětavost v čas moru, všeobecné si získal úcty a kdež i r. 1752 zemřel.

(*Jos. Smolík.*)

V labsko-vltavské deltě žil před lety hospodář na skrovném statečku i churavěl následkem namáhavé práce a snad ještě spíše z nedostatečné výživy. Ubohá žena obrátila se ve své opuštěnosti k občanu, jenž v sousední obci žil o radu, co si má s churavým mužem počíti, doufajíc, že jí nejlépe poradí. Občan jí poradil, že se musí pro Dra. *Josefa Hamerníka* (osvědčeného lékaře a vlastence českého, zemřel 22. května 1887 v Praze) poslati. A když žena naříkala, že takového muže do své chaloupky nedostane, odvětil občan, že panu doktoru sám dopíše. A na psaní to skutečně druhého dne dr. Hamerník přijel. Psaní bylo arci tak sestaveno, jakoby se jednalo o návštěvu u bohatého rolníka a nemálo se tudíž Hamerník podivil, když fiakrista, jenž ho vezl před skrovnou chaloupku s malým nádvořím se zastavil. Dr. Hamerník vstoupiv do světnice, spatřil obraz svrchované bídy, jizbičku chudičkou, avšak čistou a na skrovňounkém loži muže v středních letech velmi sesláblého. Po důkladném ohledání nemocného, vrtě neustále svou hlavou, sedl uspokojeně ke stolu a vyplnil tam dva kuverty. „Zde máte recept", pravil k ženě, „až odjedu, jděte si pro medicinu. Ten druhý list pak hned doneste onomu občanu, jenž mi psal." — A jaký lék obsahoval recept? Padesátizlatovou bankovku s přísným nařízením neodkladného zakoupení potravin a mělnického vína. Druhým listem onoho občana vyplísnil. Na večer se octl Hamerník v měšťanské besedě v neobyčejně dobrém humoru. Teprv po několika letech jsem se náhodou z nejhodnověrnějších úst o tom dověděl.

(*Dr. Jan Krejčí. Hlas Národa.*)

Svatý *Jacek* (Hyacint), dominikán, Polák († 1257), obsluhoval nemocné ve špitálech. (*J. Bílý. Legenda.*)

K císaři *Josefu II.* (1780—1790), jenž v plášť zahalen se procházel, přistoupil plačící pacholík a prosil snažně o zlatku. Pán pohleděl na chlapce a spatřiv v jeho obličeji nevinnost, pravil: „Proč pak chceš, pacholíku, tak mnoho?" „Ach," odvětil pacholík, „matka má jest nemocna, já pak jsem byl už u dvou lékařů, avšak každý chce dříve zlatku. Má ubohá, dobrá matka musí zemříti, nezaopatřím li zlatku." Když jest tomu tak, tu máš zlatku a běž pro lékaře. Kde pak bydlíte?" I dozvěděv se obydlí, navštívil pán nemocnou matku. Tato myslíc, že to jest lékař, vypisovala mu do podrobna nemoc svou. Císař napsal něco na papírek a řekl ženě, aby si pro lék poslala a odešel, přeje jí, aby se brzy uzdravila. Brzy dostavil se i lékař, žena pak pravila že tu byl již jeden a že jí i předepsal. Lékař vzal lístek do ruky a zvolal překvapen: „Inu arci, tento umí lepší recepty předepisovati; 50 dukátů vám tímto císař vykázal, které si máte u jeho kasíra vyzdvihnouti." Radost naplnila nemocnou ženu a brzy se i zcela uzdravila.

(*Mehler. Příkl.*)

Klementina, manželka Karla Alex. Hoffmanna, polského spisovatele (nar. 1798 v Mazovsku), ošetřovala r. 1831 raněné v nemocnicích ve Varšavě.

Kašpar Zdeněk hrabě Kaplíř, obranec Vídně proti Turkům r. 1683, stkvěl se i za čas obléhání zvláštní péčí o raněné a nemocné (*Jan Boh. Miltner.*)

Svatí *Kosmas a Damian*, spolupatronové čeští, mučennici (1303), oddali se lékařství, a sloužili nemocným zdarma. Byl-li nemocný člověk zároveň nuzným, obdarovali ho také almužnou.

(*Drahé kameny.*)

Kosciuszko, upadnuv po nešťastné bitvě maciejovické r. 1794 do ruského zajetí a obdržev od cara Pavla svobodu, žil poslední dní života svého v Švýcarsku na zámku Berville. A tu konal vycházky koňmo do roztroušených chat vesniček. Našed rodinu nešťastnou s nedostatkem bojující anebo chorého na loži smrtelném, sedl s koně, uvázal ho ke stromu a vešed pod ubohou střechu přinesl jak anděl strážný potěchu a spasitelnou pomoc. K tomu účeli vozil ssebou vždy několik láhví starého vína, které dával chorým ku posilnění. (*Waligorski.*)

Josef Mirovit Král, farář v Branné († 1871), v čas zhoubné rány — cholery — příčinou byl, že jeho prostřed-

kováním tak nazvaná „rumfordská polivka“ mezi nejchudší horaly byla rozdávána a tak mnohý ubožák od smrti ochráněn.

(*Fr. Petera. Čas. kat. duch. 1841.*)

Vincenc Julius Krombholz, slavný lékař, naroz. v Polici v Litoměřicku († 1843), založil nadaci pro nemocné studující, kteří zcela zdarma dostávají buď v nemocnici úplné zaopatření anebo doma pomoc lékařskou i léky.

Blahosl. *Kunhuta*, královna Polská, panna († 1292), jako matka sloužila nemocným; do nemocnic posílala své pokrmy se stolu knížecího.

(*Ben Kulda. Církevní rok.*)

Za války rakousko-pruské roku 1866 vozili raněné od Olomouce k Uherskému Hradišti, našince i Prušáky. Mezi našinci byl sem dopraven i Jan, převozník pisťanský, Slovák. Ruku měl nebožák pod ramenem roztříštěnou. Kouli lékaři marně hledali. Do ošetřování převzala ho v nemocnici šlechetná manželka professora *L.*, který s ní i se synkem svým do nemocnice se odstěhoval, by skutky milosrdenství osvědčoval nemocným. Manželka professorova ošetřovala zvláště něžně převozníka pisťanského Jana. A sotva že byl rov Janův obeschl, chystáno již i paní L. nedaleko něho lože na hřbitově; její zdraví namáhavým ošetřováním ochablé, zachvátila cholera. (*Fr. Stránecká. Květy 1883.*)

Když r 1552 císařské voje od Turkův poraženy vrátily se do Vídně, přinesly do města i morovou nákazu. *Lanoy*, rektor kolleje jesuitské a jeho bratří řeholní obětovali se zde, jako všady jinde, obtížnému ošetřování nemocných s láskou, kteráž žádných obětí, žádného nebezpečí se neleká a jich nepobíhá. I vyhledávali pro nemocné přístřeší, oděv a léky; a se snahou, spasiti jejich duše, spojovali i neohroženou pečlivost, s kterouž se neštítili, i tělu jejich nejnižší služby prokazovati.

(*Mat. Procházka. Missie jesuit.*)

Jan Malibický, český jesuita (nar. r. 1620 v Lounech), když velký mor v Praze povstal, posluhoval s velikým sebezapíráním osobám nemocným a jmenovitě vyhledával vždy takové, které byly ode všech opuštěny a zavrženy a hleděl je těšiti a jim pomoci.

(*Ant. Rybička.*)

Jan Marcus Marci z Kronlandu, spisovatel ze řádu Ježíšova († 1667), měl doma svou lékárnu, již později teprv prodal se škodou a z mnohých stran dostával platy a peníze, jež mnohdy vynakládal na chudé rodiny, kterým léky i nádoby zdarma poskytoval, tak dobročinným byl, že chudému někdy dal peníze, aby sobě předepsaný lék jinde koupiti mohl. Sám v sobě několik chudých studentů až do ukončení jich studií vydržoval.

(*Ferd. Menčík. Čas. Mus. kr. Česk. 1883.*)

Panna *Maximilianka Zásmucká* († 1718), dlic v Praze u přítelkyně Lobkoviců, obsluhovala příbuznou paní, dnou sklíčenou, vyrážela a těšila všemožně, ba sloužila jí jako ta nejsprostší děvečka. (*Drahé kameny.*)

Strašně řádila v městě Baku cholera r. 1892. Když nejvíce zuřila, báli se lékaři vstoupiti do nemocnice. Za to neohroženě konala skutky milosrdenství šlechetná, odvážná milosrdná sestra *Naděžda Vasiljevna Novojtnikova*, která před roky do michajlovské nemocnice na chirurgické oddělení v Baku přišla a tam všeobecnou lásku si získala. Sama nabídla služby své ubohým cholerou zachváceným, ale odmítnuta byla od správy nemocnice. Opětovala své prosby i byla připuštěna. S nahýma rukama přenášela nemocné, krmila a třela je, úsměvem lásky je těšila a umírajícím oči zatlačila a klečíc za nebožtíky se modlila. Nadlidské namáhání zlomilo její síly; k tomu se nakazila a uprostřed nemocných duši svou Pánu Bohu odevzdala. (*Čech.*)

Svatý *Ota*, biskup Bamberský, apoštol Pomořanův († 1139), měl dokonalý soupis všech nemocných v městě Bamberku, aby všechněm pomáhal způsobem přiměřeným.

(*Ben Kulda. Církevní rok.*)

Františka hraběnka Slavatová († 1676), manželka Joachima Slavaty, sloužívala ve Vídni s dcerkami svými malomocným a nezhojitelným. V Hradci Jindřichově čistila sama hnisovatými vředy osypaného sirotka. (*Balbín.*)

Michael Sommer, dominikán v Plzni a rodák plzenský, byl velmi horlivý kněz, který v čas moru r. 1647 1648 neohroženě nemocným služby své prokazoval. (*Ant. Ryba.*)

Ctihodný *Martin Středa*, jesuita, Moravan († 1649), když se rozmohl mor v Glnicích, a lidé, zvlášť nuzní, na ulici umírali, měl od matky bráněno z domu vycházeti; on pak milosrdností hnut, tajně ucházeje, donášel morovou ranou shroceným chuďasům čerstvé vody a krajíčky chleba, jež byl k vůli nim sobě od úst utrhnul. (*Drahé kameny.*)

Alois Josef II., *svobodný pán ze Schrenku*, arcibiskup Pražský (1838—1849), jsa kanovníkem v Olomouci, arcibiskupa Olomouckého Chotka, když na lůžko úmrtní byl uvržen, s věrnou oddaností poslední laskavé služby vele pastýři svému prokázal.

(*Kl. Borový. Děj. arcid. Pražské.*)

Ferdinand Vilém Eusebius kníže ze Švarcenberka († 1703), byv v státní službě dvorské, zjednal si zvláštního jména a zásluhy, když r. 1679 a 1680 ve Vídni mor s neslýchanou zuřivostí zuřil. Když celý dvůr a všickni státní úřadové a kdo jen mohl, utekli, zůstal on v městě a uchopiv se sám řízení zdravotních záležitostí, snažil se nákazu umenšiti, chrániti bezbranné nemocné před zloději a loupežníky. Proto se mu dostalo i přijmí „král moru.“

(*Jos. Emler.*)

Bedřich Sylva Tarouca, hrabě, kanovník v Brně (r 1846 na kněžství vysvěcen), hlásil se r. 1859 při vypuknutí války italské co kaplan ku polní nemocnici, v kterémžto obtížném povolání dlel po tři léta.

Václav Vilém Václavíček, probošt kapitoly u sv. Víta na hradě pražském, český theol. spisovatel († 1862), v letech válečných 1813—1814 získal sobě nemalé zásluhy bedlivým a neohroženým posluhováním raněným vojínům co děkan v Načeradci v zřízené tam tehdáž nemocnici. (*Ant. Rybička.*)

Zdislava (nar. okolo leta 1200), provdaná za českého pána Havla, syna pana Markvarta, purkrabího děčínského, nemocným a mrzákům převazovala sebe hnusnější vředy a rány.

(*Drahé kameny.*)

c) Prospívat.

Zvláštním a nad míru výnosným pramenem příjmů pro klášter *klarisek* u sv. Anny v Praze bylo asi od r. 1730 zhotovování druhdy oblíbeného léku t. zv. vody vlašťovčí či kapek svaté Anežky. Jakási cizí pocestná dáma, kterou velké neštěstí stihlo, usadila se mezi chudinu na Františku a byla by tu v nemoci a bídě zahynula, kdyby se jí byly klarisky neujaly, kteréž ji přijaly do kláštera kde ji daly léčiti, až se pozdravila. Zůstala i potom v klášteře, aniž známo jest, odkud byla a kterak sluje. Z vděčnosti svěřila před odchodem svým klariskám tajemství, kterak onen lék se připravuje a tím prokázala klášteru veliké dobrodiní.

(*Fr. Ekert. Posv. m. kr. hl. m. Pr. 1884.*)

Josef Kajetán Tyl, spisovatel český a herec († 1856), přistoupiv r. 1829 k cestující divadelní společnosti hraběte Lamusa, roznemohl se v Plzni mezi cizími; i ujala se ho spoludružka jeho panna Forchheimova a ošetřovala ho. Za tuto laskavou pečlivost zůstal jí jemnocitný Tyl z vděčnosti nakloněn, až pak ji konečně pojal za manželku.

(*Jan Sojka.*)

d) Nemocnice stav a podporuj!

Blah. Přemyslovna *Anežka* († 1282) chtěla i jako řeholnice zůstati štědrou pomocnicí a laskavou matkou ubohým a proto založila v Praze špitál pro chudé a nemocné. V tom podporovala ji královská matka její Konstancie a darovala špitálu sv. Františka mnohé statky. Chování chudých a nemocných ve špitále poručila bl Anežka bratrstvu s mistrem v čele, vedoucím život klášterský, kteříž bratří dle pověsti přišli do Čech ze sv. země a bratrstvo to stalo se zárodkem českého řádu křižovníkův s červenou hvězdou.

(*Fr. Ekert. Posv. m. kr. hl. m. Pr.*)

František z Astfeldu a Vydří, radní soudu zemského v Praze († 1832), odkázal statek svůj Troji k doživotnému užívání manželce své, po jejíž smrti připadnul r. 1841 statek ten nemocnicím milosrdných bratří a alžbětinek v Praze.

(*Rank.*)

Asi roku 1711 založen jest klášter milosrdných bratří v Těšíně. *Adam Bosek*, svobodný pán z Rostropic odkázal z lásky k svým poddaným vondrýnským své statky r. 1694 milosrdným bratřím, aby nemocné obsluhovali.

(*Fr. Sláma. Děj. Těšínska.*)

Když po bitvě bělohorské r. 1620 výtečný řád milosrdných bratří v Praze uveden jest dostalo se mu mnoho do brodincův. Hrabě *Humprecht Černín z Chuděnic* položil svým nákladem r. 1687 základ k novému většímu špitálu. Arcibiskup Příchovský učinil v špitále nadání na 5 postelí (1769); probošt sv. Vitský Strahovský (1783) na jednu hrabě Jan Vratislav (1658) na 2, kanovník Mořic Martini (1731) na 3, biskup Gabriel hrabě Erödy (1743) na jednu, Kateřina hraběnka Sweertsová (1744) na 15; též jiní dobrodincové ze stavu duchovenského a měšťanského podporovali špitál, tak že milosrdní bratří v něm mohli čím dále tím více nemocných ošetřovati.

(*Fr. Ekert. Posv. mis. kr. hl. m Prahy.*)

Eliška, manželka krále Jana Lucemburského, založila r. 1328 chudobinec před bránou v Mělníku, kdež začasto se zdržovala a královsky ho také nadala.

(*Ant. Frind. Kircheng. Böhm.*)

Ferdinand II, císař a král Český (1620–1637), zakládal nemocnice a jiné dobročinné ústavy. (*Ant. Gindely*)

Josef Galaš, vlastenecký spisovatel moravský († 1840), odkázal závětí své jmění obci hranické, aby se z něho zřídila nemocnice. (*Ant. Rybička.*)

Petr Glavar, kněz, Krajinec († 1784), zanechal jmění své nemocnici v rodišti svém Komendě od něho založené.

Nový špitál městský sv. Bartoloměje v Podskalí založili a r. 1505 dokončili mnozí dobročinní měšťané novoměstští, mezi nimiž nejvíce vynikal Štěpán *Hancleder*. Rozkazem císaře Josefa II. byl kostel r. 1784 zavřen a špitál zrušen, až konečně roku 1807 zřízen tu městský chudobinec pro sestárlé, ku práci neschopné a chudé měšťany a měšťanky pražské.

(*Fr. Ekert. Posv. m kr. hl. m. Pr. 1884.*)

Augustin Bartoloměj Hille, biskup Litoměřický († 1865) založil r. 1845 v Litoměřicích nemocnici, kterou milosrdným sestrám odevzdal a na budoucí časy pojistil.

Roku 1500 za krále Vladislava II. objevila se v Praze a v Čechách tak zvaná francouzská nemoc a tu vyskytlo se v Praze mnoho soukromých dobrodincův, kteří těch nešťastných lidí se ujímajíce, znamenité příspěvky skládali, aby v Praze řádný špitál pro ně byl založen a vystavěn. Nějaký kněz *Matěj Hlavně* z Kouřimě se té stavby nejvíce ujímal a velikou část nákladu a vlastní práce na ni vedl. Tak povstal špitál a kostel u sv. Havla na Špitálsku a r. 1504 byl již tak dalece postaven, že biskup Filip de Nova Villa kostel v úterý po Nanebevzetí Matky Boží 20 srpna, posvětiti mohl.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Anna Hradecká, rozená kněžna z Minstrberka, čtvrtá manželka Adama z Hradce, založila s dcerou svou Annou Rožemberskou z Hradce roku 1534 1. září na Novém Městě v Hradci špitál pro 10 chorobných a 5 starých žen a nadala je dostatečnými platy.

(*Heber's Burgen.*)

Jan V., biskup Olomucký (1302—1311), založil roku 1313 špitál ve Žďáře.

(*Vinc Brandl. Sborník Svatometh. 1885.*)

Slavný arcibiskup *Jan Očko* z Vlašimě, důstojný nástupce a následovník velikého Arnošta z Pardubic, vedle jiných ctností vynikal zvláštní dobročinností. Již před rokem 1364 založil jakožto biskup Olomoucký u potoka Botiče na Vyšehradě špitál pro chudé obojího pohlaví roku 1370 pak začal stavěti špitál sv. Antonína a sv. Alžběty na Hradčanech pro osoby duchovní nemocné.

(*Fr. Ekert. Posv. m. kr. hl. m. Pr. 1884.*)

Slavný opat Strahovský *Kašpar z Kvestenberku* vystavěl nad klášterem r. 1622 špitál s kaplí sv. Alžběty pro výživu 12 starců a 4 stařen chudých. Stavba ústavu toho stála 16 101 zl., kromě toho podařilo se však dobročinnému opatovi tomu opatřiti špitálu nadání 28 000 zl., k němuž on sám jménem kláštera přispěl 1000 zl., arcibiskup Lohel též 1000 zl. a jiní věnovali 26.000 zl. Když pak roku 1664 chudobinec ten zbořen byl, vystavěl opat Vincenc Frank r. 1668 pod klášterem nový chudobinec a zřídil v něm opět kapli ke cti sv. Alžběty. Císař Josef r. 1787 špitál ten zrušil, ale r. 1808 opět klášteru navrácen jest, v němž podnes 1883 22 chudých se nalézá.

(*Fr. Ekert. Posv. m. kr. hl. m. Pr.*)

Roku 1692 založil *Jakub*, říšský

hrabě z *Leslie*, v Novém Městě na Hradecku krásný klášter milosrdných bratří, který až po naše dni v tamní krajině blahodárně prospívá.
(*Aug. Sedláček. Hr. a zám.*)

V letech 1851—1854 vystavěly milosrdné sestry novou velkou nemocnici do čtyř úhlů pod Petřínem v Praze, k čemuž četní lidumilové přispívali, mezi nimiž vynikal zvlášť nábožný kníže *František Jiří z Lobkovic*. Velmož ten r. 1854 první základ položil sám k budově a neostýchal se po čas stavby přestrojen za nádenníka denně asi 3 hodiny tu pracovati. Tato nemocnice stala se filiálkou veliké všeobecné zemské nemocnice na Novém Městě a nyní (r. 1883) bývá v ní 220 nemocných mužů i žen bez rozdílu náboženství
(*Fr. Ekert. Posv. m. kr. hl. m. Prahy.*)

Nynější znamenitá nemocnice pro dítky v Praze jest pomníkem šlechetné lidumilnosti ministerního rady svob. pána Dra. *Löschnera*, jenž roku 1854 tuto budovu koupil a upravil a doposud přes 70.000 zl. k rozkvětu tohoto ústavu daroval. I domácí kaple se zde nalezá.
(*Fr. Ekert. Posv. m. kr. hl. m. Pr. 1884.*)

Roku 1540 nadal *Jan z Pernšteina* špitál v předměstí v Novém Městě ležící 5 kopami ročního platu.
(*Aug. Sedláček. Hr. a zám.*)

Michal Jiří Poniatowski, biskup Plocký († 1794), pečoval o zlepšení špitálů a zakládal nové na vlastní útraty. (*Děj. pols.*)

Výtečný převor a potomní velmistr křižovníků s červenou hvězdou Jiří Ignác *Pospíchal*, maje upřímnou snahu, aby opatření chudých vedle pravidel řeholních prospívalo, koupil dne 6. července 1689 od Novoměstské obce starou a tehdáž zašlou písanou lázeň a jal se ještě téhož roku stavěti novou budovu špitální, kteráž i s kaplí na jméno bl. Anežky dne 6. března 1693 církevně vyžehnána byla. Špitál ten, v němž obzvláště chudé ženy výživu měly, vydržován byl řádem křižovníků.
(*Fr. Ekert. Posv. m. kr. hl. m. Pr. 1884.*)

Albert Radziwill, kníže na Klecku († 1593), založil v Klecku špitál a hojně jej nadal. (*Jos. Kořán.*)

Bratří *Petr*, *Jodok*, *Oldřich a Jan z Rožemberka* založili roku 1384 dne 28. září špitál blíže města Třeboně, aby tudíž 17 chudých, chorých osob a 1 neb 2 děvečky k jejich obsluze chovány byly; k vydržování téhož špitálu ukázali platy na Neplachově, Svinech, Tropničce, Stojčině, jež se správci čili prokuratoru špitálu odváděti měly.
(*Archiv obecní v Třeboni.*)

Petr, pán na Krumlově († 1347), spolu s manželkou svou založil v Krumlově na konci mostu špitál ke cti sv. Jodoka, jejž roku 1347 štědře obdařili, davše mu dvůr jeden Zahrádku, cla některá, platy a ves Jamný, aby tudíž čtyři lidé chorobní chováni byli.
(*Archiv f. d. Gesch.*)

František Alois Skuherský († 1864) byl doktor lékařství a ranhojičství. Zamilovanou myšlénkou jeho bylo založení zvláštní nemocnice v rodném městě Opočně, kterémuž podniknutí věnoval po celý čas svého živobytí všecky síly své, ba obětoval skorem celé své jmění, kteráž nemocnice dostavěna teprv roku 1864 stala se ozdobou městečka Opočna.

Smil z Rychemburka přál lidem chudým a chorobným; ve Skutči trvá po něm památka v kostele špitálském, jejž roku 1387 dal od stavitele Peška Loutky vystaviti.
(*Aug. Sedláček. Hrady a zámky.*)

Jan Adam Svoboda, farář v Zlonicích († 1761), zřídil v Kostelci blíže svého rodiště Vorlíku špitál, fundoval při něm lokalistu, pět špitálníků a učitele který měl vyučovati dítky z té vesnice. (*Lib. mem. Zlon.*)

Hrabě *František Antonín Spork*, pán na Heřmanově Městci († 1738), chudým a nemocným poddaným vystavěl a nadal špitály v Konojedech na 45 chudých s 2 duchovními, lékárníkem a správcem špitálským a v Kukuse. Tento kukusský špitál odevzdal milosrdným bratřím, jimž tam klášter s nádherným kostelem vystavěl. Roku 1711 věnoval témuž špitálu veškery příjmy panství Hradištského, přiloživ k tomu ještě hotových 100.000 zlatých, aby v tom špitále a klášteře po věčné časy 100 chudých chováno býti mohlo. (*L. Svoboda.*)

Eva Johanna ze Šternberka, provdaná

Trautmansdorfova, paní statku Protivína, poslední vůlí roku 1661 založila špitál protivínský.
(*Aug. Sedláček. Hr a zám. d. VII.*)

Petr Tomicki, biskup Krakovský, jeden z nejznamenitějších státníků a diplomatů polských († 1535), zakládal všude, kde působil, špitály. (*Děj. pols.*)

V XIV. století založili dle poslední vůle matky své Anežky ze Slivna bratří *Markvard a Petr z Wartenberka na Kosti*, oba vysocí úředníci na dvoře císaře a krále Karla IV., chudobinec ve vsi Žehuby ke cti Nanebevzetí P. Marie a nadali ho vesnicí Žehuby a dvěma dvory v Trubsku.
(*Ant. Frind. Die Kircheng. Böhm.*)

Eliška z Waldšteina založila r. 1580 nemocnici v Lomnici.
(*Vác. Durych. Z česk. ráje.*)

Maximilian Verhovec z Rakitovce, biskup Záhřebský († 1827), uvedl roku 1804 do Záhřeba řád milosrdných bratří, jichž nemocnici daroval 10 000 zl.

První hospital na Moravě zřízen v Olomouci, kde už r. 1055, tedy osm let před založením biskupství (1063), šest starců práce neschopných svého zaopatření došlo. Zakladatelem ústavu toho byl kníže *Vratislav*, jenž správu hospitalu toho odevzdal děkanovi u chrámu sv. Petra a Pavla, jenž roku 1063 povýšen na chrám biskupský. Kníže daroval dobročinnému ústavu tomu statky Hoděšice a Zálesy v Chrudímsku
(Dr. *B. Durdík. Mährens allg. Gesch.*)

6. Vězně vysvobozovati.

a) Navštěvuj; s nimi dobře nakládej!

Arnošt II., hrabě z Harrachů arcibiskup Pražský (1623—1667), i do žalářů almužnu posílal.
(*Klem. Borový. Děj. arcid. Praž.*)

Kosara, dcera cara Bulharského Samuela (967—1015), požádala otce svého, aby směla navštíviti vězně a umýti jim nohy. Otec svolil milerád.
(*Frant. Ekert. Církv. vítěz.*)

Nikon, patriarcha Moskevský (1652—1667), navštěvoval zajaté, kteréž i osvobozoval, byv u veliké milosti u cara Alekseje Michaloviče.
(*Fr. Kryštůfek. Čas. kat. duch. 1888.*)

Svatý *Vojtěch*, co biskup Pražský († 997), chodíval velmi bedlivě po žalářích a tu těšil, poučoval, k poznání nepravosti a tudíž i k pokání přivodil a kde bylo lze, vězně i vysvobozoval.
(*V. Štulc.*)

Roku 1805 byli v *Brně* přechovávání zajatí Rusové A budiž sděleno ku cti brněnských občanů, že z domu šlechtických, občanských, ba i židovských přinášeny Rusům vařené pokrmy, ale kdo nasytí deset až dvanácte tisíc lidí! Občané jednali šlechetně.
(*Čas. Vlast, r. VIII.*)

Matyáš Hunyad, mladík osmnáctiletý, uvězněn byl roku 1457 v Praze na rozkaz krále Ladislava. Pan *Jiří z Poděbrad* přijal jej k sobě ne co vězně, ale co přítele a hosta vítaného a choval ho tak čestně, že počali jej brzy považovati za otce rodiny, ba stalo se i jeho zasnoubení s dcerou páně Jiříkovou Kateřinou, příjmím Kunhutou, tehdáž teprv devítiletou. Matyáš stal se pak králem Uherským.
(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Zajatých a vězňův nedrží *Slované* u věčné porobě, jako jiní národové, nýbrž jen do vyměřeného času, zůstavujíce jim potom na vůli, aby chtějí-li buď vyplatili sebe ke svým se navrátili, buď zůstali u nich jako svobodní a přátelé. (*Císař Mauricius.*)

b) Vysvobozuj je!

Dne 29. června r. 1428 byl *Albrecht* Rakouský v Praze na krále Českého korunován Po korunování a po obědě na hradě pražském jel král opět do Starého Města. U staroměstské radnice čekali na krále konšelé, i odevzdali několik svých vězňův v jeho moc, jež on na místě na svobodu propustil.
(*Dj. české.*)

Alexandr II., od r. 1855 car Ruský, prohlásil roku 1856 úplnou amnestii a navrácení skonfiskovaných statků Polákům, kteří se roku 1830 a 31 proti otci jeho Mikuláši zbouřili a do ciziny vystěhovali Dal též asi 1000 rozkolníků z ruských žalářů na svobodu propustiti. (*Děj. rus.*)

Anna, královna Česká, manželka Ferdinanda I. († dne 27 ledna 1547), pracujíc již k smrti, žádala královského manžela s pláčem, aby Jana Opitu a jiné osoby, kteřížto pro odpor svůj při minulé výpravě do vězení dáni a k smrti již odsouzeni byli, na svobodu propustil a jim vinu všecku prominul. (*Kron. česká.*)

Anna Česká, sestra krále Václava IV., stavši se chotí Richarda II., krále Anglického, dojela r 1381 Londýna. Její příchod tam oznámil se hned milostmi, kterých domohla se na manželu svém pro některé vězně politické, což se i později opakovalo.
(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Vlastenecký spisovatel křižovník *Jan Beckovský* nastoupil r. 1700 cestu do Uher. V Budíně seznámil se s trinitarem Josefem, jenž s několika křesťany, z tureckého zajetí vykoupenými, k Vídni se ubíral. To způsobilo, že Beckovský počal osudy zajatých křesťanů pilně se obírati a zvlášť k tomu pracovati, aby Čechové z otroctví vykupováni byli.
(*Ant. Rezek. Životop. Bec. Poselk. d. III.*)

Leopold hrabě Berchtold, pán v Buchlovicích na Moravě (nar. roku 1759 ve Stráži v Budějovicku), navrátil se z daleké cesty do Moravy. V tu dobu zachoval život 60 otcům, kteří z vojenských řad propuštěni a peněz zbaveni jsouce, rozličných výtržností se byli dopustili a za to vojenským soudem k smrti odsouzeni jsou. Berchtold u samého císaře milost pro ně vyprosil a rychle spěchal, by v pravý čas popravu zastavil. (*Jos. Rank.*)

Roku 1560 jesuita *Blyssenius*, kterýž v Praze se zdržoval u arciknížete Ferdinanda, napotomního krále Českého, u něhož v milosti byl, lásku tu k vyžádání vězňům milosti obracel. Dvěma vyprosil život, sedm propuštěno z vězení; takž vdovy, chudí, vězňové a což se bídnými lidmi nazývá, všickni obraceli se ku kolleji jako k nějakému útočišti A hle Blyssenius i jinému člověku pomohl z vězení, jehož bohatý pán pro dluh do vězení uvrhnouti dal.
(*Čas. čes. Mus. 1844.*)

Roku 1428 přijel Boleslav čili *Bolek*, kníže Opolský, sám osobně k vojskům českým, zapsal se také, že s nimi věrně bude a vyvadil hotovými penězi lidi své od Čechův zajaté.
(*Zap. Čes. mor. Kron.*)

V osudné bitvě na moravském poli, kdež král Český Přemysl Otakar II. zahynul dne 26. srpna 1278, upadl i Mikuláš, syn Přemyslův z levého boku, do zajetí uherského. I vyplatil ho roku 1280 *Bruno*, biskup Olomoucký, neboť byl ustanoven od nebožtíka krále poručníkem syna jeho Mikuláše a branou mocí uvedl ho v jeho knížectví Opavské. (*Děj. česk.*)

Antonín Brus z Mohelnice, arcibiskup Pražský (1561 1580), žádal arcivévodu Ferdinanda, aby dva poddané chebského špitálu z vězení propustil; také pan Lytvína z Lobkovic za propuštění některých vězňů žádal, připomínaje, jaký jest hřích nátisk takových prostých lidí, sirotkův a jiných opuštěných
(*Klem. Borový. Antonín Brus z Moheln.*)

Vévoda Chazarský podával sv. *Cyrillovi* († 868) mnohé vzácné a drahé dary, když bratří od něho se ubírali. Než sv. Cyrill slušně se mu poděkovav, nepřijal jich, ale něco jiného dražšího sobě vyžádal. Bylitě totiž u Kozarů někteří Řekové držáni v zajetí. Věda to sv. Cyrill, pravil: „Chceš-li mi již něco k libosti učiniti, dej mi toliko všecky zajaté Řeky, co jich zde jest a toť jest mně milejší nade všecky dary.“ I stalo se, oč žádal. Řekové na svobodu propuštění ubírali se radostně zároveň se svým osvoboditelem do milé vlasti své.
(*Vác. Štulc. Život sv. Cyr. a Meth.*)

R. 1548 uvržen jest Jan Augusta, biskup českých bratří v Čechách do vězení na Křivoklát od krále Českého Ferdinanda I., v němž a částečně i v Praze dlel 16 roků. Avšak již roku 1552 učinil na všeobecném sněmu biskup Olomoucký *Jan Dubravius*, slavný dějepisec český, své politování nad uvězněnými bratřími a prohlásil, že by propuštění jejich na svobodu bylo skutkem křesťanské lásky a spravedlnosti. Když pak zvláštní poselství přednášelo králi Ferdinandovi usnesení sněmovní, přimluvil se biskup Dubravius i u krále samého za uvězněné, aby byli na svobodu propuštěni Druhý krok

stal se i u arciknížete Maximiliana r. 1555. (*Čes. mor. Kr.*)

Feodor I. Ivanovič nastoupiv r. 1548 vládu v Rusku hleděl vznešené i nízké si získati milostmi. Uvězněné a zajaté propustil na svobodu a snížil daně.

(*Arn. Herrmann. Děj. říše Ruské.*)

Císař a král Český *Ferdinand I* (1835—1848) již třetího dne svého panování vyhlásil amnestii mnohým politickým vězňům, zvláště vlašským.

(*Wác. Wl. Tomek Nejn. děj. rak.*)

Císař *Ferdinand Dobrotivý* byl r. 1837 v Miláně železnou korunou lombardskou korunován a zde podal důkaz svého přelaskavého a utrpného srdce. Dlouho uvěznění karbonáři dostali rozsáhlou amnestii. Podobně odpustil i haličským velezrádcům.

(*Fr. Kryštůfek. Čas. kat. duch. 1877.*)

Jan Filipec, biskup Velkovaradinský, důvěrník a miláček krále Uherského Matyáše (nar. v Prostějově na Moravě roku 1451), přimlouval se roku 1480 u krále Českého Vladislava, za uvězněné kališníky. Král Vladislav přijal jeho přímluvu a přivolil, aby všickni z vězení křivoklátských a pražských propuštěni byli na svobodu

(*Ant. Rybička.*)

Alžběta Gralowská, manželka ministra a místodržitele polského Valentina Sobolovského, užívala přízně, kterou car Alexandr ji obdařil, ku prospěchu svých krajanů politicky provinilých

Arnošt hrabě Harrach, kardinál a arcibiskup Pražský za císařů Ferdinanda II., III a Leopolda I. (1624—1667), nezapomínal při všech svých svízelech zajatců ubohých mezi Turky a učinil pro ně mezi svým chudým kněžstvem opětované sbírky, které mnohdy až 500 zl. rýn. dosáhly.

(*Arcib. archiv.*)

Sv. *Hedvika*, manželka Jindřicha I., vojvody Vratislavského, od roku 1201 († 1243) nemohouc k lidem v žalářích zavřeným posílala jim krmí, šatstva, košil a svíček, aby sobě tuze nezastekli. Svou přímluvou dobyla mnohých ze žalářů; též mnohým k smrti odsouzeným vyprosila život.

(*Drahé kameny*)

Jan Hvězda, řečený Bzdinka, byl r. 1425 před Mladou Vožicí smrtelně poraněn a tu přišli poslové z Prahy od Pražan a od knížete Sigmunda Korybutoviče do jeho ležení, aby také s ním o pokoj vyjednávali. A tu i Materna, obhájce Mladé Vožice, sám se vzdal i s hradem svým, načež umírající vůdce obměkčen velkomyslně téměř všecky zajaté na svobodu propustil.

(*Zap. Čes. mor. Kron.*)

Josef August Hinski († 1844) byl po rozdělení Polsky krátce gubernským maršálkem volyňským pak povolán jest do Petrohradu za komorníka. Zde získal si lásky zvláště cesareviče Pavla. Přízně té použil pro nastoupení Pavla na trůn, aby vymohl svobody Polákům v bitvě u Maciejovic (1794) zajatým a dílem v Petrohradě dílem v Sibiři ve vazbě meškajícím. Car dojat jest velmi touto nezištností a vyznamenal ho velmi.

R. 1580 přišla do pražské šatlavy *Isabella*, královna Francouzská, tušíme, že dcera Maximiliana II. A její návštěvu líčí očitý svědek. Její Milost královna Francká dolů s hradu přijela a nahoru mezi nás do vězení přišla, vyptávajíc se, kdo by proč seděl až na Lidmilu Jílkovou, chudou ženu, přišla. Prosila Její Milosti, aby ráčila jí pomoc z dluhu učiniti, že pro 30 kop sedí. Poručila Její Milost, aby bylo pro věřitelkyni Káču hned posláno a když přišla tu jsme se k ní přimlouvali, aby vzala od ní 8 kop, tu že sobě nic nevysedí, že ji spíše vši sní. I proti tomu řekla Káča, má li je hned, ať mi je dá. Také jí královna Francká dala na pomoc 4 kopy a ostatek kde jest zjednala, to já nevím.

(*Gindely. Rudolf u. seine Zeit.*)

Roku 1553 pravila Regina, hospodyně Staroměstského rathouzu, která vězně zavírala: „Potkám v rathouze u veliké mříže Kateřinu, kterouž žid pro dluh dal vězniti, ana nahoru šla a plakala pláčem znamenitým, až jí srdce usedalo a já dím: Milá Kateřina, kamž tě díti mám, aby ty s těmi dítkami tam býti mohla a s tím dítětem v kolíbce, však mám vo tři stoly vězňů plničko. A tehdáž znamenité mrazy byly. I přitrefí se k tomu pan *Jan*, krejčí, a vida to malé dítě v kolíbce a jiných okolo patero, litostí jsa hnut, dí jí: Tak na, tu máš sedm denárů,

jdi k panu purkmistrovi a obešli toho žida, já sám tu věc purkmistru oznámím.“ (*Zik. Winter. Kult. obr. č. měst.*)

Jan Asěn II., car Bulharský (1218—1241), zvítězil roku 1230 nad Theodorem, císařem Epirským, úplně. Asěn, podrživ si vzácnější vězně, sprosté vojíny hned po bitvě ze zajetí propustil domů. (*Konst. Jireček. Děj. nár. Bulh.*)

Roku 1453 přepadli páni moravští Jaroslav z Lomnice a Bernard z Cimburku u Milotic posly „ještěrčího spolku“, kteří cestovali do Vídně a dílem je pobili, jiné zranili a jiné ještě do vězení odvlékli. O propuštění uvězněných postaral se později pan *Jiří z Poděbrad*, správce země české. (*Zap. Čes. mor. Kronika.*)

Jiří z Poděbrad, král Český, byv za rozsudího mezi císařem Bedřichem III. a králem Uherským Matyášem požádán, vydal dne 12. srpna 1459 první svůj výnos prostředkující a uložil oběma prodloužení příměří a aby mezi tím zajatí propuštěni byli. (*Děj. česk.*)

Kazimír I., král Polský (1040—1058), pojal za manželku Marii Dobrohněvu, dceru Jaroslava Kyjevského. Při oddavkách propustil 800 kyjevských mužů na svobodu (*Děj. pols.*)

Když vládkyně Helena roku 1534 k vykoupení zajatých Rusův duchovenstva a klášterů o pomoc žádala, poslal jí *Makar*, arcibiskup Novgorodský sedm set rublů, doloživ tato věčně památná slova: „Jednoho člověka duše dražší jest, nežli všecko zlato.“ Nebylatě to malá suma, neboť tehdáž činilo pět rublů jednu libru stříbra. (*Čas. kat. duch. 1830.*)

Po bitvě u Schönberka nedaleko Řezna dne 12. září 1504, kdež Čechové pomáhajíce falckraběti Falckému proti Bavorům, byvše od svých vlastních německých hejtmanů zrazeni, ač podlehli, neohrožené a statečně bojovali, že jich 1600 leželo na bojišti mrtvých, a do 700 bylo zajatých: císař *Maxmilian*, uznávaje nahlas jich udatnost, jakožto muž ducha rytířského všecky zajaté propustil, zavázav je ctí a věrou, že se postaví v den jim určený. (*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Martin Medek, arcibiskup Pražský (1581—1590), přimlouval se roku 1582 u purkrabího karlštejnského za jistého Martina Vovčáka z Dobřichovic, jenž byl na Karlštejně v těžkém vězení držán za příčinou nějakého lotra, jehož v Lipanech oběsili a kterýž na trápení (tortuře) vyznal, že prý od někoho slyšel, kterak prý Martin Vovčák ovce kradené pana purkrabí přechovává, což se však s pravdou nesrovnávalo.

Ve vězení Starého Města pražského sedělo r. 1583 šest kupců z Německa pro dluhy, jichž zapraviti s to nebyli. I prosili arcibiskupa, aby na ně sbírku učinil, aby dluhy ty zaplaceny byly, což se i stalo.

Podobně někteří sousedé z Tábora po ročním vězení na přímluvu arcibiskupovu vysvobozeni jsou. (*Klim. Borový. Mart. Medek.*)

Když roku 1437 *Mattík z Tálova*, milostník králův, za Sigmundem do Prahy přijel, císař se svým dvorem naproti mu vyjel, do města jej uvedl a k jeho žádosti dva vězně, Absolona a Mandu, pražské měšťany, z vězení na svobodu propustiti kázal. (*Děj. česk.*)

Svatý *Ota*, biskup Bamberský, apoštol Pomořanův († 1139), kupoval v Pomořanech za vlastní peníze zajatce, dal jim oděv, nasytil je a propustil na svobodu. (*Vita s. Ottonis.*)

Po nešťastné bitvě maciejovické, svedené dne 10 října r. 1794, dostal se vůdce povstání polského Kosciuszko těžce raněn do zajetí ruského a měl dle rozkazu rozhořčené carevny Kateřiny do smrti uvězněn býti. Ale nástupce Kateřiny, car *Pavel*, jenž neobyčejnou šlechetností a jemností mravův se vyznamenal, nejen že navrátil Kosciuszkovi svobodu, ale daroval mu i zemský statek, žádaje si toliko slibu, že nebude nikdy více válčiti proti Moskvě: daru toho ale Kosciuszko nepřijal a odebral se do Švýcarska, kdež i zemřel. (*Waligorski.*)

Když roku 1433 poslové sboru církevního basilejského podruhé do *Prahy* přijeli, dne 22. října, přijati jsou od Staroměstských velmi slavně; všickni pak vězňové ke cti jejich propuštěni jsou a u večer téhož dne připravena jest jim skvostná hostina, ve kteréž se přední osoby města účastnily. (*Děj. české.*)

Když roku 1427 dne 6. září strana Korybutovičova do Prahy vpadla, nastalo v Praze strašné vraždění a tu mistr *Jan Rokycana*, chtěje v největším rozjitření boje krveprolití stavovati, oblekl se v habit svůj kněžský, aby ho znali, neboť stáli Pražané s kordy na rynku dvěma řadama, čekajíce, koho by tudy vedli, aby zabili. Avšak Rokycana svým hábitem jatým hlavy přikrýval a tak je do šatlavy vedl, aby jich nezbili; tím způsobem nejednoho nešťastníka uchránil, který již již se měl státi obětí rozjitřené luzy. Hábit jeho byl celý pokrvácený. (*Děj. česk.*)

Dimitr Sanguško, ze znamenitého litevského rodu pošlý a rytíř udatný († 1554), proslul zvláštní udatností Tak za městem Čerkasy Tatařina Bulkalaja vlastní rukou zajal a v dalekých stepích dvacet šlechticův s ženami a dětmi osvobodil, jež Tataři do zajetí a do otroctví vedli.

(*Kar. Zap. Čas. česk. Mus. 1852.*)

Hrabě František *Antonín Špork* daroval trinitářům uvedeným v Čechách r. 1705, 100.000 zl., aby z úroků této jistiny dvě třetiny na vykupování křesťanů z otroctví tureckého a jedna třetina na vykupování dlužníků, pro nezaviněné dluhy do žaláře daných, plynuly. Tato nadace zachovala se částečně podnes a úroků z ní užívá se nyní na zapravování dluhů nejpotřebnějším dlužníkům, kteří bez viny do dluhů upadli.

(*Fr. Eckert. Posv. místa král. hl. m. Prahy díl II. 1884.*)

Theofil, arcibiskup Novgorodský a Pskovský od r. 1471 od cara Ruského Ivana III., zvítězivšího, vyprošoval často odpuštění pokořeným se občanům.

(*Jos. Kolář.*)

Roku 1472 měl pan *Vilém z Pernštejna* a na Meziříčí staršího bratra svého Sigmunda již na druhý rok v zajetí v moci pana Zdeňka ze Šternberka a žádným způsobem nemohl ho vysvoboditi. Aby ho vysvobodil, vešel téhož roku ve smlouvu s králem Uherským Matyášem a za vybavení bratra zavázal se k jeho straně přestoupiti a jemu i s řečeným bratrem sloužiti.

(*Zap. Čes. m. Kr.*)

Léta Božího 1480 (za krále Vladislava II.), při času sv. Kateřiny puštění jsou vězňové, kteříž seděli v Starém Městě a vypovědění jsou od města; též i ti, kteří jsou na Křivoklátě neb na Hrádku uvěznění byli, ti také aby prázdni byli, leč by jim král odpustil. A ta milost stala se jim, že jsou puštěni skrze biskupa *Varadinského* přímluvu; neb tehdy byl přijel k králi do Prahy. (*Staří letop. čeští.*)

Svatý *Virgilius*, biskup Salcburský, apoštol Slovinců († 794), když v Bavorsku se zdržoval, kdež toho času vězněn u dvora franckého Bavorský vévoda Odilo byl, vyprosil mu u Pipina, aby se lépe s ním nakládalo a později dokonce k jeho přímluvě byl Odilo na svobodu propuštěn a ve své vévodství uveden. (*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Vladislav I., kníže Český (1109—1117 a 1120–1125) odsoudil r. 1124 v Praze žijícího žida Jakuba, jenž přijav prve víru křesťanskou a opět odpadnuv, sv. ostatky vhodil do záchodu, k smrti. Avšak prosbami židův pohnut, ani knížeti 3000 liber stříbra a 100 liber zlata dali, židovi Jakubovi jen jeho velké jmění pobral a Jakuba stíti nedal. Kníže Vladislav obrátil tyto peníze k vykoupení všechněch křesťanských porobův ze služby židův a rozkázal napotom navždy, aby žádný křesťan židům neslouží. (*Kosmas.*)

Vladislav II., král Český (1471–1516), mezi jinými milostmi, při korunování v kostele sv. Víta na hradě pražském r. 1471, kterýmiž propůjčil se národu, také tou se osvědčil, že kázal propustiti z žalářův všecky vězně královské v Čechách. (*Dlugoš.*)

Dne 18. května 1509 rozsoudil *Vladislav II.*, král Český (1471—1516) při mezi Starým a Novým Městem pražským. Král sám z ruky své městskou pečeť i na Novém Městě Štěpánovi Hunclederovi odevzdal, kterýž tudíž dle pořádku první stal se purkmistrem (na Novém Městě). Pan kancléř Kolovrat jménem krále ještě k obci promluvil a král na památku toho dne všecky vězně propustiti ráčil. (*Zap. Česk. mor. Kr.*)

Sv. *Vojtěch* († 997), nejvíce horlil proti prodávání židům do poroby lidí ve válkách zajatých, kterýchžto všech na svobodu zase vykoupiti jmění jeho nepostačilo.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Jistý vojín utekl r. 1738 od svého pluku k Turkům, později však chycen jest a odsouzen k šibenici Missionář *Všude*, jesuita, za něho prosil u velitele legie v Hrozinkovicích, kterýž vyhověl jeho prosbě a uprchlíka sprostil ohavné smrti. (*Fr. Zdráhal. Sborn. hist. krouž.*)

Roku 1409, dne 25. září, odsoudil Václav IV., v Budišíně purkmistra a dvanácte konšelův a dvě stě ostatních buřičův k smrti. Prvním třinácti byly na náměstí hlavy sraženy, ostatním ku prosbám královny *Žofie* život jest darován, museli však mnozí z města do vyhnanství jíti. (*Děj. česk.*)

7. Mrtvé pochovávati.

Boleslav Chrabrý Polský, uslyšev od Radima i Benedikta, co sv. Vojtěchovi se přihodilo, nemeškal vykoupiti od pohanů tělo mrtvé co vzácný poklad za cenu vysokou a pohřbil je s velkou ctí ve Hnězdně, hlavním sídle svém r. 997. (*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Když od roku 1601 až do roku 1604 v říši Ruské veliký hlad následkem drahoty panoval a mnoho lidí hladem zemřelo: dal tehdejší car *Boris* Feodorovič (1598—1605) podle ruského obyčeje mrtvoly červenými punčochami a bílým plátnem přioditi a pohřbiti. Jen v Moskvě zemřelo tehdáž 500 000 lidí, kolik asi v celé říši? (*Arn. Herrmann. Děj. říše Ruské.*)

Karel Ignác Thám, jeden z prvních křisitelů národa našeho Českého zemřel roku 1816 prsním neduhem ve svrchované bídě v pražské nemocnici a ježto po něm nic nezůstalo, mělo býti tělo jeho v pytli vyveženo. Ale *Dobrovský*, slavný spisovatel náš, který kdysi na Thána z literárních příčin nevražil, a na některá díla jeho ostrými kritikami dotíral, dověděv se o tom, postaral se o skromný, ale slušný pohřeb. (*Fr. Vykoukal. Světozor 1886.*)

Roku 1627 zemřel v Brně provincial řádu jesuitského P. Řehoř Rumer. Byl to pohřeb slavný, neboť byl tehdy přítomen sám císař *Ferdinand II.*, s císařovnou a králem Uherským *Ferdinandem III.*, jakož i kardinál Ditrichstein. (*Ferd. Menčík. Vlast 1889.*)

František I., císař Rakouský a král Český (1792—1835), užívaje jednou v městě Badnu za Vídní lázně, prochází se samoten, toliko jednoho sloužícího u sebe maje, — a tuť právě nesl se zemřelý chudáček k hrobu. Mimo duchovního a nosiče, nikdo ho z lásky křesťanské na hřbitov nedoprovázel. Vida to laskavý císař František, hned s odkrytou hlavou k márám pílí a za mrtvým jde tělem. Spatřivše to obyvatelé badeňští, na rychlo zástup jich k márám se hrne, a co prve z vlastního vnuknutí neučinili, nyní krásným příkladem císařovým puzeni jsouce, to činí. (*Fr. Vacek. Čas. kat. duch. 1835.*)

Císař a král Český *Josef II.*, (1780—1790) zvláštním patentem nařídil r. 1784, aby zemřelí nebyli pochovávani v rakvích, nýbrž aby jen do pytle neb plátna byli zašiti a tak do hrobu vhozeni. Ale tento rozkaz vzbudil všudy takový odpor a nevoli, že nezřídka celé setniny, ano i celé pluky vojska ku pohřbům bráti se musely, z čehož několikráte nemalé krveprolití pošlo. Následkem odporu tento patent už následujícího roku 1785 musel zrušen býti, načež mrtvá těla zase po křesťanském způsobu se pochovávala. (*Kl. Borový. Děj. arcid. praž.*)

Karel *Charnel*, bibliotekář pražské knihovny universitní, zemřel roku 1779 sotva 37 let stár v takové chudobě, že po něm pranic nezbylo. I složili se přátelé jeho a zapravili útraty pohřbu. (*Ant. Rybička.*)

Kurpski Ondřej, ruský kněz, nemoha už tyranství cara Ruského Ivana snésti, utekl r. 1566 z Ruska a odebral se do Polska. Dověděv se o tom Ivan, zuřil a dal nevinného sluhu *Kurpského* beze vší příčiny usmrtiti a urozeného pána, jenž mrtvolu tohoto sluhy dal pohřbiti, mučil tak dlouho, až ubohý v rukou mučitelův vypustil ducha. (*Aug. Schlözer. Děj. Litvy.*)

Císař a král náš *Karel IV.* (1346—1378) mrtvé pochovával, nenechávaje jich nepohřbených, kdekoli o nich věděl, se starým Tobiášem říkaje: „Neodvracej tváři své od chudého, neboť tak se stane, že ani od tebe nebude odvrácena tvář Boží. (Tob. 4.) (*Jan I. Očko z Vlašimě.*)

Karel IV., císař a král náš, uslyšev roku 1349 v Mohuči o smrti svého sou-

peře Guntýře ze Schwarzburka, odebral se hned do Frankfurtu s četným dvorem svým a kázal svému bývalému nepříteli, proti němuž citu pomsty v srdci svém nikdy nechoval, slavný pohřeb vystrojiti. Dvacet říšských hrabat neslo tělo jeho do tamějšího hlavního chrámu a císař sám za rakví kráčel.

(Zap. Česk. mor. Kr.)

Stařičký farář a kanovník *Kobylinský* v Pozňansku několik dní obsluhoval na choleru onemocnělého. Když tento zemřel a nikdo ho na hřbitov donésti nechtěl, vzal si Kobylinský trakař a sám mrtvolu vezl. I zastyděli se mnozí, již to viděli a slzíce dopravili mrtvolu ke hrobu. *(Hungari.)*

Jednou v mém rodišti — praví *Václav Kosmák* — umřel starý cizí žebrák. Obec mu dala rakev a dp farář slíbil slušný pohřeb. Chtěli jej však položiti v jeho hadrech do rakve. Matka má, chudá kostelnice, uslyševši to, přebírala se v skrovné své zásobě prádla, vybrala ji, zašila ji a zanesla mrtvému žebráku. — „Ale, maminko, proč mu nedají bohatší, my máme sami málo košil!“ — „Inu dítě, bohatí dávají bohatým, — chudým musíme dávati my chudí. *(Kukátko. V. Kosmák. 1876.)*

Tuňa a Gomoň, zardousivše sv. *Ludmilu*, matku národa Českého († 927), a pobravše vzácných věcí odešli z Tetína. Duchovenstvo a služebnictvo svaté Ludmily, jež bylo strachem smrti prchlo, přiběhši teď k bezduchému tělu své kněžny s pláčem velikým pohřbilo je posvátným obřadem na Tetíně.

(Drahé kameny.)

Roku 1639 byli asi dvě hodiny od Kutné Hory od jednoho myslivce a ozbrojených sedláků zastřeleni jesuita kněz Jan Meagh a dva bratří laikové. Mrtvoly ty byly s velikou poctivostí od pana z *Malšvic* pochovány. *(Balbin.)*

Marie Maximilianka, rozená hraběnka ze Žďáru († 1690), umrlým slušného církevního pochování ustrojovala

(Drahé kameny.)

Mikuláš I., car Ruský, jel v červenci r. 1853 po anglickém nábřeží a potkal cestou pohřební vůz s rakví, za níž mimo sluhu z nemocnice nekráčel nikdo. Car dal zastaviti a tázal se sluhy z nemocnice, koho to jedou pochovat? Sluha odvětil: „Je to chudý úředník, jenž zemřel v nemocnici.“ To uslyšev, vystoupil car z vozu, poznamenal se svatým křížem, sňal přilbu s hlavy a kráčel vážně za rakví. Netrvalo dlouho a se všech stran hrnulo se zvědavé obecenstvo, podívat se na neobyčejný pohřební průvod. Všeckno se přidávalo k němu a provázelo rakev. Vida tak velké množství lidu za sebou, poznamenal se car sv. křížem znovu, dal si přilbu zase na hlavu, obrátil se k davu a řekl: „Prosím vás, drazí pánové a dámy, vykonejte křesťanský skutek a doprovoďte mrtvého ke hrobu!“ To pověděv sedl do kočáru a jel dále.

(Náš Domov roč. V.)

Když A J. Puchmajer na podzim r. 1820 zůstával v pražské všeobecné nemocnici na léčení, *Jan Nep. Nejedlý*, právník a spisovatel český († 1834), navštěvoval jej každého dne, a míval i srdečné účastenství v jeho trapném položení. Když pak Puchmajer zemřel, Nejedlý obstaral mu slušný pohřeb, oznámil smrt jeho novinami i zvláštními lístky českými všem vlastencům v Praze a na venku poslanými, byl bedlivým vykonavatelem jeho posledního pořízení, zasazoval se o vydání jeho básní.

(Ant. Rybička.)

Svatý *Ota* biskup Bamberský, apoštol Pomořanův († 1139), dával zemřelé na své útraty pochovávati.

(Ben. Kulda. Církevní rok.)

Dne 7. září r 1619 byli jesuité Melichar Grodecký, Štěpán Ponkrac a kanovník ostřihomský Marek z Křiževce v uherském městě Košici ukrutně zmučeni a mrtvoly do stoky vhozeny. Po třech měsících dovolil kníže Betlen hraběnce *Kateřině Palfy*, vzíti těla umučených kněží. Těla ze stoky zdvížená, umytá dala zbožná paní v hedvábných rouchách na šestispřežném voze do farnosti šebešské zavezli a v kostele blah. Panny Marie slavně pochovati. Ztad přenešena jsou těla po patnácti letech do města Trnavy a schována v kostele při panenském klášteře.

(Drahé kameny.)

Když r. 1620 císařští pod Bukvojem města Prachatic dobyli, všecky obyvatele mimo deset nemilosrdně zamordovali, ležela mrtvá těla po ulicích a domech po několik dnův, až dvě pobožné matrony Kristina a Benigna, sestry vlastní

Alexandra *Rumpála*, radního pražského měšťana, své ruce přiložily a své muže i Maximiliana Rumpála, bratra svého, taktéž radního v Prachaticích, do hrobu vlastníma rukama vykopaného vložily a pohřbily a tím příkladem a slovy také jiné k tomu milosrdnému skutku pohnuly. (*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Z rozkazu císaře *Rudolfa II.*, krále Českého, pochováno jest tělo Adama Menkovského, šlechtice polského jehož husitští obyvatelé města Kladska leta Páně 1604 až k smrti utrýznili, v městě Kladském na hradském vrchu v jesuitském chrámě Zvěstování Marie Panny. (*Drahé kameny.*)

Král *Sigmund* po bitvě u Vyšehradu dne 1. listopadu 1420 s pláčem s celým průvodem svým do Českého Brodu pospíchal. A tam jednoho uherského pána, sobě nad jiné milého a od ran na cestě zemřelého, s pláčem pochoval a celek hořem sklíčen na Kutnou Horu se vrátil (*Vavřinec z Březové.*)

Když v pátek dne 11. července 1856 Josef Kajetán Tyl zemřel, opatřili náklad pohřbu professor *Smetana* a *Karlík* a někteří občané plzeňští. (*J. Žeranovský. Čech. 1892.*)

Boleslav II., Smělý, král Polský od roku 1058, zavraždil vlastní rukou *sv. Stanislava*, biskupa Krakovského, že ho káral z cizoložstva a z církve vyobcoval. Vojáci pak rozsekali mrtvolu na kusy, sem tam po poli je rozházivše, aby jich dravá zvěř a ptáci ztrávili. A tu nikdo z lidu si netroufal ostatky sv. zdvihnouti, poněvadž to ukrutný král zapověděl. Avšak kanovníci sídelního chrámu Páně města Krakova nedali se proto zdržeti, sebravše údy sv. biskupa svého pochovali je s uctivostí přede dveřmi kaple sv. Michaela. (*J. Bílý. Legenda.*)

Když roku 1103 sv. Prochor, mnich kyjevský, zemřel: kníže *Svatopluk Michael Izjaslavic* bolestně ho želel a s velmoži na vlastním rameně nesl tělo jeho do krypty svatého Antonije. (*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Roku 1611 zavraždili zuřiví buřičové v Praze 14 františkánů u P. Marie Sněžné. Ležely zmrzačené mrtvoly, jak je byli vrahové z kláštera vyvlékli, pod širým nebem svlečené a to po tři dni. Střežiliť je katané jejich, by je milosrdný některý Tobiáš nočního času nepohřbil. Nepřišel Tobiáš; nižádný muž netroufal sobě lásku křesťanskou pochováním mrtvých osvědčiti. Ale našly se dvě neohrožené paní které vzdor hrozbám a zbraním mrtvoly pochovaly — dvě spanilomyslné šlechtičny: paní baronka ze *Šternberku* a manželka místokancléře království Českého Jindřicha z *Pisnic* Proti ženám bezbranným neopovážili se surovci vystoupiti. Zastyděli se. Zavražděným vystrojen jednoduchý pohřeb a pohřbeni jsou v kapli sv. Michaela archanděla (tehdáž P. Marie Spomocnice nazývané) podél levého boku chrámu se rozprostírající. (*Blahověst 1868.*)

Sv. *Václav*, kníže Český (928—935), umřel-li kdo, zvlášť cizinec v knížectví a domácí se k poctivému pohřbení těla neměli, pečoval sám o slušný pohřeb. (*Drahé kameny.*)

R 1694 dne 21. února byl v Praze židovský pacholík Šimonek Abelesův, protože se chtěl dáti pokřtíti, od žida Kurtzhaira zavražděn, při čemž mu vlastní otec Lazar pomáhal. Když vražda se prozradila, nařídil arcibiskup Pražský Jan Bedřich z Waldšteina, aby Šimonek křtem vlastní krve omilostněný slavně byl po katolicku pochován. Spodní a svrchní roucho, jedno bílé druhé červené, obojí zlatem a stříbrem protkané, jakož i punčochy a střevíce darovala paní hraběnka *Šliková* z rodu hrabat Kinských. Ona sama oblékla Šimonkovo tělo a vstavila mu na hlavu skvostný věnec. Mrtvola pak byla od děkana kapitolního na Hradčanech Václava Bílka z Bilenberka za velikého účastenství Pražanů velmi slavně pohřbena. (*Drahé kameny.*)

Když r. 1620 v únoru bezpochyby neopatrností vojínů na hradě jičínském prach zapálen jest, tak že celé křídlo jedno hradu se vším všudy vyletělo do povětří, při čemž zahynulo 41 osob okamžitě anebo za několik hodin, 14 osob bylo těžce poraněno a jen 10 osob lehce: poraněna jest i nebezpečně paní *Alžběta z Wartenberka*, kteráž kladla odpor komissi královské, aby odevzdala Jičín sestře své Markétě Slavatové, která si nespravedlivě vydobyla poručnictví nad blbým bratrem. Praví se,

že skonala za nejhorších muk a že jí byly ještě za živa urvány náušnice a prsteny z prstů. Mrtvola neštastné odnešena skoro nahá k jakémusi měšťanu, který dal z útrpnosti zhotoviti pro ni rubáš a jednoduchou rakev a pochovati ji v kostele předměstském.

(*Ant. Gindely.*)

Dne 21. března roku 1650 skonal v Kadani v Žatecku křesťanský pacholíček, nevinný *Matějíček*, byv dne 11. března od žida Noe na prsou probodán, začež Noe potrestán byl. Tělo pak umučeného Matějíčka balsámem od dvou ranhojičů napuštěno na útratu hraběnky *Sabiny Verdugové*, slušně přioděn a ve chrámu děkanském Povýšení sv. Kříže slavně pohřbeno jest.

(*Drahé kameny.*)

Mrtvola Českého krále Přemysla Otakara II., sedmnácti ranami v bitvě osudné na moravském poli dne 26. srpna 1278 ubitého, přes Marchek do Vídně převezena jest. *Vídeňáci* přijali mrtvé tělo svého bývalého dobrodince s upřímným smutkem, balsamovali a složili je napřed v kostele skotských benediktinův, potom v kostele minoritů od Přemysla založeném. Manželka císařova Anna darovala purpurové roucho, kterým bylo tělo oděno. A tak po třicet neděl tuto na márách leželo.

(*Děj. české.*)

Vladimír Monomach, velkokníže Kyjevský (1113—1125), vládce mnohými ctnostmi proslulý, napomínal synů svých, řka: „Mrtvého doprovoďte k hrobu, protože všickni jsme smrtelni.“

(*J. L. Pič. Děj. nár. Rusk.*)

Po bitvě u *Vyšehradu* léta Božího 1420 mnozí (padlí) po vinicích a po poli, z rozkazu kněžského, leželi nepochováni, a vidoucím k strachu; kteréžto však věrní a milostiví někteří nočním časem pochovával jsou v příkopích.

(*Staří letop. čeští.*)

Skutek milosrdný duševní.

Konej jej!

Boleslav II., kníže Český (967—999), byl otcem sirotkův, obhajce vdov, zarmoucených těšitel, kněží a cizinců hostitel.

(*Kosmas. Kron.*)

Blahoslavený *Isaiáš Boner*, Polák, poustevník augustinian v XIV století, horlivě navštěvoval, poučoval a těšil chudé, nemocné a zarmoucené v domech soukromých, a nepříznivcům a nepřátelům svým prokazoval lásku podivuhodnou.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Jan III., přijmením Volko, přes 30 let na Vyšehradě proboštoval ku prospěchu církve i království vůbec. On byl zástupce potlačených, potěšení zarmoucených, ochrana chudých, v nehodách trpělivý, v štěstí mírný.

(*V. Ruffer. Hist. Vyš.*)

Jitka, manželka Českého krále Václava II. (1282—1305), vždy ráda chudině pomáhala, zarmoucených těšila, tak Čechům jako Němcům laskavost prokazovala; po službách Božích s pannami dvoru svého k práci zasedala a neumělých přísti, šíti a tkáti učila. Znamenavši po korunovaci smrt, dala sobě posloužiti svátostmi a odkázavši nuzákům, zvlášť chudým vdovám a sirotkům štědrou almužnu, zesnula v Pánu roku 1297.

(*Blahověst. 1872.*)

Sv. *Ludmila*, mučennice a matka národa Českého († 927), prokazovala z lásky k svému Spasiteli milosrdné skutky všem chudým, nemocným, pronásledovaným a jinak sklíčeným lidem.

(*Drahé kameny.*)

Bernard Minetti, člen Tovaryšstva Ježíšova, kněz (nar. v Praze r. 1692, † v Olomouci 1742), muž velmi učený, professor po dlouhá léta v Praze, velice rád potěšoval zarmoucené a uvězněné a též velmi rád vyučoval mládež.

(*J. V. Šimák. Čas. Mus. kr. Čes. 1895.*)

František Josef Sláma, kněz církevní a spisovatel (nar. v Bojenicích zemřel roku 1844), ujímal se osob opravdově nuzných, opuštěných vdov a sirotkův a především chudých studujících co nejhorlivěji.

(*Ant. Rybička.*)

Stanislav Vydra, náš professor a vla-

stenec výborný († 1804), pomáhal, seč síly a prostředky jeho stačily, nejen svým příbuzným a přátelům i svým chudým posluchačům, anobrž neodepřel pomoci své žádnému, kdo se k němu utekl; žádný žebrák a nuzný neodešel ode dveří jeho, aby jej byl dárkem nějakým na penězích, jídle, šatstvu nebo jiných věcech neobmyslil. Žádný zarmoucený a sklíčený neopustil obydlí jeho, aby jej byl svými srdečnými slovy nepotěšil, jemu síly, důvěry a potěchy nedodal; opuštěné pak vdovy a sirotci utíkali se k němu jako k otci svému a nalezli v něm vždy platného těšitele a upřímného rádce. Neměl-li pak sám prostředků, hledal pomoci u přátel a známých pro ně. A přece obnášel příjem jeho jen 600 zl. a později 700 zl.

(*Ant. Rybička. Čas. Mus. kr. Čes. 1870.*)

1. Hřešíci trestej; byť's i škody utrpěl,

viz i: „Kárání!" „Bázeň vůbec 3!"

Císař Rakouský Josef II. (1780—1790) velmi zasloužilého o říši hraběte *Bathyaniho* měl za vychovatele. Bathyani zpozoroval brzy, kterak Josef, kdykoliv do pokoje vstoupil, klobouk na zemi hodil aby ho páže neb komorník zdvihl. I napomínal Bathyani Josefa, ukazoval na důstojnost budoucího povolání jeho. Princ studem se zapálil, neříkal ničeho, ale při nejbližší příležitosti hodil klobouk zase na zemi. Komorník chtěl ho ihned zdvihnouti; ale Bathyani mu poručil, aby ihned odešel. Na to vytáhl hodinky a pravil k překvapenému Josefu: „Patnácte minut máte, milý princi, času, abyste klobouk zvedl." Na to četl zcela lhostejně nevšímaje si Josefa. Když čas uplynul a Josef klobouk nezdvihl, chtěl Bathyani zazvoniti. Ale v tom zdvihl Josef klobouk. Načež Bathyani pravil: „Tak daleko to tedy mělo přijíti? Právě jsem chtěl veškeré služebnictvo svolati, abyste před ním klobouk zdvihl. Těší mne, že toho více činiti nemusím!" A nyní mu hodný vychovatel vysvětlil ohavnost pýchy, a že on budoucí vládce má býti mírný, tichý a služebovolný. Josef až lítostí slzel a změnil se zcela. Zatím uplynulo mnoho let; Josef byl vládcem a Bathyani jeho ministrem a upřímným a důvěrným přítelem. Tu jednou, ana byla státní porada, přinesl Josef onen klobouk a přede všemi vypravoval onu událost s kloboukem a vroucně bývalému vychovateli se poděkoval. (*Dolz.*)

Gleissberg, vůdce vojska císaře Rudolfa II., vtrhl r. 1607 s vojskem císařským do Opavy, kteráž se po 43denním obléhání vzdala a po dlouhém a strašném vyšetřování krutě od boje svého pykati musela. A tu dal, aby kázeň v pluku svém zachoval na př. popraviti žoldnéře, který po chlebě šlapal nohama a do koryta jej hodil. Taktéž dal jiné dva vojíny odpraviti pro hanebné smilné jednání.

(*Čes. mor. Kron.*)

Král *Jan Český* r. 1312 k trvalému pořádku a pokoje a ku potrestání své volných rušitelův míru vytáhl s branou mocí do Moravy. Páchalit zde mnozí páni s hradův loupežnictví a veliké pychy. Hrad Ungersberk nedaleko kláštera Třebíče, náleževí p. Jimramovi z Boskovic, stal se byl pravým hnízdem loupežnickým; král tedy především jeho dobyv útokem, dal popraviti všech 18 na něm postižených loupežníkův. Zmocnil se také Boskovic, rodinného jejich hradu.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Roku 1457 vytáhl *Jiří z Poděbrad*, správce země české za krále Ladislava, proti Janu mladšímu Koldovi ze Žampachu, dobyl tří jeho hradů a zbořil je. Kolda pak byl od soudu zemského co rušitel veřejného pokoje, co násilník a loupežník z království Českého vypovězen, a utekl se do Polska, a nikdo ho více v Čechách nespatřil.

(*Děj. české.*)

Bl. *Edmund Kampian*, Angličan, jesuita, mučenník († 1581), uniknuv z Anglie do Belgicka, poslal odtud list Richardovi Cheyneyovi, biskupu anglikánskému, jenž Kampana svedl, že se dal za diakona anglikánského vysvětiti, — avšak Kampian blud svůj brzy poznal a polepšil se — a v tomto listu napomínal vřele Cheyneya, aby se polepšil a do lůna církve pravé navrátil.

(*Ant. Rejzek. Kamp. život.*)

Za nepřítomnosti císaře a krále Če-

ského *Karla IV.* (1346—1378) v Italii shlukly se na několika místech, zvláště v Litoměřicku a Hradecku ozbrojené roty loupežnické. Zejména se hradu Žampachu rytíř Jan ze Smojna veliké působil lidu pokojnému zádavy, netoliko kupecká zboží, ale i lidi jímaje a výkupné na nich vydíraje. Byv stále obrněný nazýván jest „Pancéř"; pro udatnost neobyčejnou byl dříve od Karla na rytířství pasován a poctěn zlatým řetězem. Nyní, když sám císař proti němu táhl do pole, byl s rotou přemožen a sám chycen a uvězněn. Když ho před Karla přivedli, hodil mu tento provaz, jímž oběšen býti měl, okolo krku, pravě, že nemívá vždy zla tých řetízkův na rozdávání. A s podobným důrazem zachoval se i k jiným toho druhu zločincům, až do konečného jejich vyhlazení.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Karel IV., císař a král náš Český otec vlasti (1346—1378), často v Praze v mimořádný čas ve veliké bráně hradu pražského k veřejnému soudu zasedával a tu hlavně chudým sluchu svého zapůjčoval a křivdy od mocných a bohatých jim činěné přísně soudíval.

(*Beneš z Weitmile.*)

Roku 1339 vytáhl markrabě *Karel*, syn Českého krále Jana, před Potštein proti Mikuláši z Potštejna, jenž vzdor tomu, že lonského roku polepšení přislíbil, provozoval své loupeže zase s nestydatostí velikou. Po devítinedělním oblehání dobyt jest hrad až na hlavní věž, z které se pan Mikuláš ještě zoufale bránil. Tu musel Karel dáti věž podkopati, tak že ohromné její zdi se probořily a divokého odbojníka zabily a pochovaly. (*Děj. česk.*)

Kazimír III. Velký, král Polský († 1492), zjednav pokoj s cizími, obrátil se na vyplenění vnitřních bezpraví, loupežností a rozbrojů. Přísně i káral a ze země vypovídal šlechtice, tyrany poddaných, kterýmž povolil opouštěti statky nelidských pánů. (*Děj. pols.*)

Jiří Popel Lobkovic, statečný horlivý katolík, ačkoliv mu nebylo ani 40 roků, povýšen na důstojnost hofmistra království Českého viděl, jaké nepořádky ve vlasti milé zavládají a vida se svými přátely, že někteří komorníci, zvláště pak kouzelník John Dee vší nespravedlnosti vinni jsou: udal vše císaři Rudolfu II. (1576—1612) a dodal, že Dee i té cti a životu císařově ouklady strojí, ačkoliv věděl, že tento jest miláčkem u císaře. Hrozná tato slova omráčila císaře a brzy vydal rozkaz, aby řečený kouzelník Prahy a celé české země prázden byl.

(*Blahověst. 1876.*)

Roku 1619 za povstání stavů Českých vyplenil lid hraběte z Mansfeldu, vůdce stavovského, který poměrně nejlépe kázeň zachovával, dočista tři vesnice okolo Tábora, při čemž s osadníky velmi krutě naloženo. *Mansfeld*, aby takové řádění zamezil, dal některé přední původce těchto loupeží pověsiti, a 18. září byli v městech pražských též někteří podobní škůdcové stejným trestem pokutováni. (*Čes. mor. Kr.*)

Sv. *Methoděj*, apoštol náš slovanský, († 885), nehleděl lhostejně na rozpásané poměry Moravského krále Svatopluka, nýbrž do duše hřímal králi prorocká slova: „Není tobě dovoleno!"

(*Fr. Sasinek. Sbor. Velehradský. 1883.*)

Přemysl Otakar II., král Český (1253—1278), šlechtu i lid zemí svých, ježto před tím zvykli byli provádětí loupeže a násilí, skrotil byl krutostí velikou, a na osoby ohledu nebera ve přísné spravedlnosti pronášel soud nad velkými nejinak než nad malými.

(*Eberhard.*)

Za času Vladislava II., krále Českého (1471—1516), měl *Sigmund Jagajlovic*, nejmladší králův bratr, v koruně České knížectví Opavské a Hlohovské; roku 1502 jmenoval ho král náměstkem slezským a královským hejtmanem v knížectvích Svídnickém a Javornickém. A co takový hlavně na to péči měl, aby skrotil a potlačil ozbrojené jízdecké tlupy, které nyní již od drahně let tvořily mezi sebou jakýsi řád a způsob vojenský a kdekoliv nějaké kořisti nadíti se bylo, tu se shlukly a řemeslo své nekalé loupežné provozovaly.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Roku 1611 za císaře a krále Českého Rudolfa II. *stavové čeští* při právě Staroměstském ztrestali na hrdle čtrnácte osob z lidu obecného, kteří byli vůdci a hlavními původci vzbou-

ření a vraždění mnichů na Karlově a u františkánů po vpádu Pasovských.
(Čes. mor. Kron.)

Spytihněv II., od roku 1055 kníže Český, dopustil se na počátku vlády své mnohých bezpráví, ba i ukrutnosti. Pro takové bezpráví biskup *Šebíř* přísnou domluvu učinil knížeti; i bylo moudré zakročení biskupovo vskutku tak účinlivé, že Spytihněv napotom ji nak sobě usmysliv chválu dobrého a zbožného vladaře zasloužil.
(Klim. Borový. Děj. arcid. Praž.)

Mezi kořistnými zemany, jižto nadužívajíce zemského bezvládí nabíhali se zhoubnými houfy na sousedy a na kupce po silnicích, byl rytíř Mikeš Zúl z Ostředka ten nejmocnější a nejstrašnější, an zmocniv se několika pevných zámků nad Sázavou, mnohé z nich zádavy činil po krajích. Král *Václav IV.* (1378 - 1419) vypravil proti němu celé vojsko pod arcibiskupem Pražským Zbyňkem Zajícem z Hasenburka, jenž co vůdce polní věc svou tak dobře zřídil, že nejen zdobíval všecky zámky Zúlovy, ale i jeho samého s padesáti druhy jav do Prahy přivedl. Nejvyšší zemský soud odsoudil loupežného rytíře k smrti loupežnické; i oběšen jest na pražském popravišti s tovaryši svými, nepožívaje jiné přednosti, leda že šibenice jeho byla všech jiných vyšší r. 1404.
(Fr. Palacký. Děj. nár. Českého.)

Jan Bedřich hrabě Waldštein od roku 1675 arcibiskup Pražský, tuze na to dbal, aby se Pánu Bohu všude, zvlášť v jeho domech, náležitá poctivost od lidu dála, zastihnul-li kohokoliv, jenž se v kostele, na ulici, na náměstí ku přítomné Velebné Svátosti uctivě nechoval, tehdy se do něho pustil a hrubě ho za to mnohým domlouváním a napomínáním pokáral. *(Drahé kameny.)*

Vladislav II., král Český (1471—1516), hned na počátku panování svého r. 1471 dal schytati a pověsiti množství loupežníků po Čechách celých; přední mezi nimi, pro důkladnější výstrahu viseli dlouhý čas na dnešním Žižkově.
(Fr. Palacký. Děj. nár. Českého.)

Na klášteře rajhradském osadivši se tlupa zběhův a loupežníkův asi 400—500, činila odtud veliké škody v zemi moravské; přes zoufalý její odpor dobyl *Záviše* r. 1286 kláštera nočním outokem a schytal za rána i ty, kteří outěkem zachovati se byli chtěli; ti pak všickni, počtem až ke 400, odsouzeni byvše k smrti, k odstrašení jiných, buďto zvěšeni nebo postínáni jsou.
(Kronika Zbraslavská.)

Bohdal, biskup Pražský († 1017), předhazoval vévodovi Českému Boleslavu III., Ukrutnému, přísně spáchané ohavnosti a proto několikráte musel do Bavor prchnouti. *(Klem. Borový.)*

Za času sv. *Cyrilla a Methoděje* († 868; † 885), apoštolů našich slovanských, když v Cařihradě po obrácení Chazarů se dostavili, tropil si Bendas, strýc a spolu kancléř říšský císaře Michala, úsměšky ze svatých věcí, ba opovážil se zákonitou a ctnostnou manželku svou nejen zapuditi, nýbrž se svou snachou i krevní smilství páchati. Sv. patriarcha Cařihradský, Ignacius, jsa útlého svědomí a maje na zřeteli přísné účty u Boha, odvážil se vysoce postavenému hříšníkovi do svědomí mluviti a jej k nápravě života a odklizení velikého pohoršení, jež dával přemrzkým obcováním, důtklivě napomínati. Když pak napomenutí bylo marné, zakázal Bendasovi přistoupiti ku stolu Páně. A následek toho byl, že sv. Ignátius vypuzen jest ze stolice patriarchy Cařihradského r. 857
(Dr. Mat. Procházka. Sbor. Sv.-Meth. 1885.)

2. Neumělé učiti.

a) Neumělé uč!

Jan Arnold jubilovaný kněz, posledně farář v Miletíně (nar 1785 v Hradišti † 1872), všude zvláštní píli věnoval prospěchu mládeže jejímu vychování a o zlepšení školství se zasazoval. Jsa na odpočinku v Praze, stal se pečlivým a laskavým rádcem mládeži po vyšším vzdělání toužící, hmotnými nedostatky skličené, ano největším dobrodincem. A zaopatřovával nadace, chodil v Praze od domu k domu, aby u příznivců svých vyprosil obědy, šatstvo i peněžité příspěvky pro svěřence své. I dosáhl oddanosti a vděčnosti českého studentstva, jež s chloubou ho nazývalo svým otcem.

Tobiáš Jan Bekr. od r 1702 biskup Královéhradecký, pod záminkou, že se projde, slézal na cestách s vozu, dával se s tím, koho potkal, do řeči o svatém náboženství, poučoval neumělého, utvrzoval vrtkavého, obdaroval nuzného. (*Drahé kameny.*)

Jan Albert z Boy (nar. r. 1646), Dr. bohosloví a kanovník v Olomouci, vzdal se místa toho a vstoupil do řádu jesuitů, stal se později missionářem v Rusku. Po noviciátě ukončeném v Brně počal s vyučováním maličkých a oddal se mu s celou horlivostí; ale vedle toho vycházíval do okolí brněnského a sebrav na vesnicích mládež, vodil ji s sebou do kostelů, kde ji počátkům katechismu učil. (*Fr. Menčík. Čas. kat. duch. 1883.*)

Sv. Cyrill a Method, slovanští apoštolé v IX. století, učili národ Slovanský víře Kristově i do Čech skrze ně za knížete Bořivoje křesťanství přišlo. Oba opustili i skvělé místo, jež zaujímali, drahé rodiče, milou vlast a přišli mezi daleké Slovany, aby slovanskou mládež vyučovali od abecedy. Oni odchovali národu i učitele ducha církevního, aby dle toho ducha účinkovali ve školách. Taktéž zakládali školy pro mládež. (*Sasínek. Vychovatel 1885.*)

Jiří Constantius, jesuita Čech (nar. v Řepíně 1607) učitel a praefekt spiritual v Praze, maje pokdy, chodíval přede město, učil lid a hlavně mládež na cestách nebo poli v učení křesťanském. (*Karel Ninger.*)

František kníže Ditrichštein, kardinal a biskup Olomúcký († 1636), s mládeží odbýval cvičení křesťanské a hodných pacholat i děvčat obdarovával štědře (*Drahé kameny.*)

Blahoslavený *Domician*, kníže, náčelník Korutanský v XI. století, pečoval o vyučení lidu svého slovanského ve víře křesťanské a vystavěl kostel ke cti Vykupitele a všem svatým. (*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Blahoslavený *Ladislav Dzielnovský*, minorita varšavský († 1505). vyučoval neumělé a mládež i na polích i v odlehlých dědinách. (*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Gotšalk, kníže Bodrců († 1066), křesťanství v knížectví svém rozšiřoval a sám často v kostelích lidu řečnil, vykládaje slovansky obřady latinské. (*J. Pervolf.*)

Baltazar Hostounský, jesuita (nar. v Horšově Týně r. 1534), přišel roku 1571 do Prahy, stal se představeným konviktu a veřejně učil katechismu tak chvalně, že sami nekatoličtí professoři z Karolina přicházeli poslouchat. (*Karel Ninger.*)

Jan August Hylzen, Polák, vojvoda minský († 1767), velice se staral o povznešení a osvícení lidu na svých panstvích v hrubé surovosti živšího, dada jej vyučovati ve sv. náboženství stavěje školy a nemocnice, při čemž mu horlivě pomáhal jeho bratr Jiří Mikoláš, biskup Smolenský.

Albrecht Chanovský, kněz jesuita, pracovav r. 1620 v Praze na faře u sv. Mikuláše v Menším Městě pražském, cvičil mládež, po ulicích zvoncem svolávanou, v náboženství katolickém jazykem českým. (*Drahé kameny.*)

Albrecht Chanovský, jesuita a horlivý missionář při protireformaci za času císaře Ferdinanda II. (r. 1620—1635), přišel-li poprvé do osamotnělé vesnice, tu na návsi počal nejdříve zpívati starou českou píseň: „Má duše, nespouštěj se nikdy Boha svého.“ Brzy dostavili se hoši i děvčátka aby zvědavost svou pohledem na missionáře ukojili. P. Chanovský obdaroval je obrázky, pak je učil zpívati onu píseň a po té je vedl v průvodu do kostela nebo i pod nebem počal potom vyučovati sv. náboženství. (*Balbín.*)

Izzo, pátý biskup Pražský, jenž roku 1030 zemřel, velmi horlivě vyučoval lid ve víře. (*Kosmas. Kron. česk.*)

Jitka, první manželka krále Českého Václava II. (1282—1305), po službách Božích s pannami dvoru svého k práci zasedala a neumělých přísti, šiti a tkáti učila. (*Drahé kameny.*)

Bl. *Petr Kanýzius*, jenž za císaře a krále Českého Ferdinanda II. (1620—1637) roku 1622 byl v Čechách, kdež universita odevzdána jest jesuitům, vykonával horlivě kazatelský úřad. Kromě toho učil i dítky i dospělé zvlášť v náboženství; vydal i katechismus. (*Drahé kameny.*)

Bl. *Petr Kanýzius* (nar. v Belgii roku 1521), jesuita, jenž v Praze blahodějně působil, posloužil r. 1554 platně církvi veškeré, sepsav knihu katolického náboženství, jinak katechismus. Kniha ta

byla a bude tvrdou hrází proti návalu všelikých bludů, zvlášť protestantských. *(Drahé kameny.)*

Sv. *Josafat Kuncevič*, arcibiskup Polocký, mučenník, apoštol Rusínů († 1623) rád se brával sám poučovati nejmenších a nejchudších ve sv. náboženství. *(Ant. Rejzek. Sv. Josafat.)*

Josef Vlastimil Kamarýt, kněz a básník († 1833 v 36. roce věku svého), pokládal vzdělání mládeže za jednu z nejdůležitějších svých povinností pastýřských. Protož navštěvoval co nejpilněji školu a cvičil dítky nejen v náboženství, alebrž i v jiných užitečných vědomostech. Doléhal i na to, aby rodiče dítky do školy posílali. *(Ant. Rybička.)*

Jan Kolovrat Krakovský, pán na Újezdě atd. (nar. r. 1794) vlastenec šlechetný, přihlížel k zvelebení školství na svých panstvích, často osobně k návštěvě školy pobádaje.

Z rodu Wanův, starých to Slovanů, byl i *Kvasir*, vznešený mudřec, schodivší zemi za příčinou vyučování lidí, umějící na všecky otázky bez rozdílu a zmatku odpovídati. *(Pav. Šafařík. Slovan. Starož.)*

Sv *Ludmila*, mučennice a matka Českého národa († 927) poučovala neumělých ve víře křesťanské; zbuzovala přívětivě pohanů, ještě dosti četných, k zamilování pravdy a bázně Boží; utvrzovala a napomínala křesťanů, pokud se viklali ve svatém náboženství nebo vázli upravovati život svůj zákonem Kristovým. *(Drahé kameny.)*

Sv. *Prokop*, patron náš český († 1208), hned jinochem proslulý ctností a bohabojností, stav se knězem řehole sv. Benedikta, slovo Boží horlivě hlásal, zvláště pak jsa opatem kláštera sázavského svým krajanům cestu k spasení ukazoval. *(Karlík. Život Svatých.)*

Přemysl Otakar I., král Český (1192—1230), dal v Zbraslavi, uvázav se v okolí to, stavěti potřebná hospodářská stavení, opraviti role, louky a pastvy a na pahorcích zakládal vinice. I průmysl povznášel. *(Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.)*

Josef Miloslave Rautenkranc, kněz, spisovatel vlastenecký (nar. 1776 v Hradci Králové), cítil v sobě již takořka od dětinstva zvláštní povolání k učitelství a zanášel se již jakožto studující v otčině své a potom i v Praze vyučováním dítek a žáků mladších. Po skončených studiích filosofických odhodlal se k stavu duchovnímu a to zvláště z té příčiny, že měl za to, kterak jako duchovní nejspíše a nejplatněji bude moci působiti na poli domácího vychovatelství a národního vzdělání. *(Ant. Rybička.)*

František Josef Sláma, kněz církevní a spisovatel, († r. 1844 v Lázních Mariánských), pokládal vedle hlásání slova Božího a přisluhování svátostmi vyučování mládeže ve sv. náboženství a jiných věcech užitečných a praktických za jednu z nejvážnějších povinností každého správce duchovního, a proto tutéž péči a bedlivost, s kterouž plníval jiné své povinnosti pastýřské, věnoval i škole a navštěvoval ji s touže horlivostí, s kterou konal služby Boží a jiné obřady církevní. *(Ant. Rybička.)*

Blahoslavený *Karel Spinola*, Pražan, jesuita, mučenník († 1422), ledva školní prázdniny nastaly, spěchal s povolením starostovým do vesnice učit pacholat i dospělého lidu svaté víře a ctnosti. A té práce sobě vážil. *(Drahé kameny.)*

Dr. *Jan Nep. Stárek* († 1383 v 89 roce věku svého) professor v Hradci Králové, kněz, velmi rád učil. Užívaje prázdnin ve svém rodišti, ani tu nezahálel, ale shromažďoval kolem sebe školní mládež a poučoval ji laskavě. *(Ferd. Čenský. Osvěta 1884.)*

Matěj Josef Sychra, kněz katolický a spisovatel († 1830), kdekoli pracoval na vinici Páně, obracel pozornost svou ke škole a k dobrému vychovávání mládeže, maje je za základ všelikého zdaru a prospívání v dobrém jedné každé osady. I navštěvoval školy místní i filialní několikráte v témdni a vyučoval tam mládež v náboženství a jiných vědomostech tak pochopitelně a prostomile, že se i tu stal miláčkem maličkých, kteří se vždy na jeho příchod těšili Podobně sobě Sychra všímal s touže horlivostí a vytrvalostí dospělejší mládeže, jižto každou neděli a každý svátek před odpoledními službami Božími shromažďoval do kostela, kde s ní opakoval naučení i pravdy náboženské *(Ant. Rybička.)*

Svatý *Štěpán*, král Uherský a spolupatron český († 1038), aby národ svůj na víru křesťanskou obrátil, pozval z blízkých a dalekých zemí řeholního a světského duchovenstva, by v pohanském národě Uherském slovo Kristovo hlásalo. Často sám s posvěcenými Božími služebníky o křesťanském náboženství před svým dvorstvem a před svou družinou vojanskou rozprávěl; i dal mu Pán Bůh, že tato družina v Krista Pána uvěřivši, ráda křest svatý přijala. (*Drahé kameny.*)

Jan Tonner, jesuita a spisovatel, narozen v Plzni († 1694), u vyšším stáří vyučoval děti, čeládku a jiné sprosté osoby, tu kde se s nimi sešel, ve svatém náboženství a vedl je k mravopočestnosti. (*Ant. Rybička.*)

Sv. *Václav*, kníže Český (928—935), poznal-li kterých pohanů mírné povahy, těch laskavě poučoval o zpozdilosti a bludnosti toho člověka jenž se ďáblům a jejich porušitelným obrazům klaní; pak rozněcoval je k poznání a zamilování živého Boha, bytosti svrchované a věčné, vypravuje jim o nesmírně velikém pokladu, jejžby zavrhnouce modlářství a obejmouce křesťanství, v nebi získali. (*Drahé kameny.*)

Jiří Vavrouš (narozen na začátku XVI. století v Hradci Králové) vychovatel u vyšších rodin šlechtických, erbu s titulem z Limuz, odkázal v rodišti svém Hradci Králové čtyři louky své ke škole, tak aby plat z nich vycházející byl správci školy vydáván, a za to aby asi dvakráte za týden předčítal mládeži školní katechismus nebo jinou knížku nábožnou (*Ant. Rybička.*)

Vincenc Zahradník, kněz katolický a spisovatel (narozen r. 1790 v městě Mladé Boleslavi), obracel zvláštní péči a bedlivost k mravnému vychovávání a praktickému vzdělání mládeže naší, přihlížeje vždy a všude k tomu, aby mládež neučila se pouze pro školu a zkoušku, anobrž, aby se cvičila, vzdělávala v tom, čeho jí v životě praktickém bude potřebí. (*Ant. Rybička.*)

b) Podporuj studující,

Jiří Bílek z Bilenberka konečně arcijáhen v Českém Krumlově († 1656) zřídil kšaftem svým mimo jiná nadání milosrdná také dvě fundace pro chudé studující. (*Ant. Rybička.*)

Jiří Daničic, spisovatel srbský a professor na lyceu bělehradském († 1882), byl velikým přítelem studující mládeže; povzbuzoval a pobádal, kde koho mohl. (*Osvěta 1883.*)

Ferdinand, arcikníže rakouský, jenž se svou spanilou manželkou Filipinou Velserovnou na Křivoklátě se zdržoval, všimnul si vloh mladého Matěje Hutského, slavného malíře českého († v letech od 1596—1600), a dal ho, jakž umělec sám dosvědčuje, r 1563 v umění malířském vycvičiti. (*Ferd. Mikovec. Čas. česk. Mus. 1853.*)

Petr Fuchs z Vramholen, pán na Sovince a rada nad apelacemi, těžkou nemocí byv navštíven, odkázal za času arciskupa Harracha, movité zboží své manželce zboží však své nemovité městys Sovinku, městečko Kováň, dědiny Spinaly a Krásnou se vším příslušenstvím v ceně 25.000 zl., jakož i statek v hrabství Kladském v ceně 15.000 kop míšenských a dům Fuchsovských na náměstí Staroměstském poručil do ochrany rady Starého Města pražského, aby z úroku zboží toho živeno a odíváno bylo v domě Fuchsovském 12 chudých a schopných jinochů z poctivého rodu, jestliže chtěli by se věnovati u jesuitů vyšším studiím. (*Fr. Krásl. Arn hr. Harrach.*)

Tomáš Gajdek, vzorný kněz kanovník jeden z prvních buditelů Illyrův, jenž r. 1884 77letý zemřel, vydržoval školu ze svých prostředků, sám žákům requisity školní, ba i knihy kupoval, sám byl v ní učitelem. Tak činil jsa kaplanem v Selích a farářem ve Velké Erpenyi. Že všecko to sám zastati mohl, toho ovšem příčinou byla zase jenom veliká láska jeho k lidu. I knihy velmi rozšiřoval a r. 1882 dne 5. září u příležitosti svého padesátiletého kněžství věnoval družstvu pro vydávání knih pro lid 400 zl., jakožto jistinu základní ku odměně spisovatelů, kteří pro lid píší. (*Jindřich Mutor. Vychovatel 1886.*)

Daniel Hájek, děkan v Litomyšli, vykázal r. 1628 2000 kop míšenských jesuitům pro olomúckou kollej, aby z úroků v semináři svém pěti nebo šesti studentům chudým z jeho přátelstva a pakli by takových nebylo, jiným chu-

dobným studentům z města a panství Litomyšlského vychování poskytovali (*Drahé kameny.*)

Hedvika, Polská královna, dala roku 1397 v Staré Praze dům nebo kollej vystavěti pro 12 studentů Litevského národu, v nově Pánu Kristu obrácených i také pro své Poláky a pro jednoho magistra. (*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

U sv. *Jindřicha* v Praze vznikl všeobecný potom (po roce 1562) obyčej, že faráři živili u svých stolů učitele. (*Klem. Borový. Martin Medek.*)

Když Josef Liboslav Ziegler, kněz, professor a spisovatel (nar. 1782), dvanáctý rok věku svého překročil a ze školy chrudimské vystoupil, utekla se matka jeho v ouzkosti, chtíc syna dáti na studie, avšak pro chudobu nemohouc, k P. *Donulovi Korovi*, exkapucínovi, který toho času katechetou v Chrudimi byl a poděkovavši mu, prosila ho, co by se synem svým začíti měla. Ctihodný kněz, znaje výborné schopnosti chlapcovy, nechal si Josefa u sebe k poslouchání. A když u něho privátně první dvě třídy gramatikální odbyl, odporučil ho dobrému příteli svému, P. Donulu, praefektu gymnasia králové-hradeckého, který Zieglerovi vyhledal několik dobrodinců, kteří mu jednak stravu dávali, jednak příležitosti zjednali, aby vyučováním mladších žáků a posluhováním v biskupském alumnatě toho čeho potřeboval, sobě mohl vydělati (*Ant. Rybička.*)

Z části pozůstalosti arcibiskupa Pražského *Dan. Josefa Mayra* (1731—1733) zřízeny jsou dle jeho přání fundace pro chudé studující. (*Kl. Borový. Děj. arcid. Praž.*)

Paní Kateřina z Montfortu postarala se roku 1604 dobře o chudé studenty na gymnasium v Jindřichově Hradci. Svým poddaným na vesnicích poručila, aby každoročně stotřicet sáhů dříví k palivu odvezli do semináře nasekajíce je v lesích panských. Mimo to darovala chudým žákům z pivovaru svého hradeckého ročně šedesát sudů piva a pak každý týden malý soudek dobrého bílého piva a dva džbery mláta. V čase postním bylo vždy pro ně dodáno tři kopy dobrých kaprů, nalovených z rybníků panství Hradeckého. (*Al. Mattuška. Vlast. 1887.*)

Roku 1579 za krále Českého Ferdinanda I. daroval *Jan starší z Lobkovic* k ubytování chudých studujících rozsáhlý dům v Praze v ulici Platnéřské, mimo Ostrov stojící. K témuž cíli přikoupil týž Lobkovic r. 1587 ještě prostranný dům. V těchto domech ubytováni byli chudí studující z rozličných měst venkovských. Do roku 1583 vzrostl počet jejich asi 60. (*Českm. Kron.*)

Pan *Vratislav z Pernšteina*, majitel panství Litomyšlského, choval až do smrti své († 1583) na svůj groš čtvero chudých mládenečků z Litomyšlského panství v jesuitském semináři v městě Olomúci (*Drahé kameny.*)

David Pilchowski, Dr. theologie a spisovatel polský († 1803 ve Vilně), odkázal celý svůj majetek na vydržování 12 chudých mladíků, aby mohli studovati.

Paní *Kateřina Písecká z Kranichsfeldu* věnovala r. 1887 na zřízení nadace, která se bude po její zemřelém manželi, Václavu Píseckém, z Kranichsfeldu jmenovati, 1000 zl., z nichž se budou úroky těm, kteří na českých ústavech s prospěchem studují, udělovati. (*Čech.*)

Ambrosy Podobědov (nar. r. 1772), od roku 1799 arcibiskup Petrohradský, vystavěl při metropolitském domě učeliště, v němž 30 žáků vlastním nákladem choval. (*Jos. Kolář.*)

Petr Poznańczyk z Poznaně, Dr. filosofie a mediciny, professor na akademii krakovské, kněz a kanovník († 1579), podporoval ustavičně chudé mladíky, vědám se oddavší, určil 38 900 zl. pol. na budouci stálou podporu chudých žáků, kteří by akademii krakovskou podporovati chtěli. (*Děj. pol.*)

Jan Jindřich Prokš, přísežný lékař království Českého († 1690), svým nákladem choval a živil několik chudobných studentů; z nedostatku peněz před skonáním života vezdejšího sňal s hrdla svého zlatý řetěz, prodal jej a strženými penězi pomohl těm nuzným žáčkům. (*Drahé kameny.*)

Eduard Albert, znamenitý lékař ve Vídni, odebral se r. 1861 do Vídně a dal se tam zapsati na fakultu lékařskou. — Někteří Čechové ve Vídni meškající jako Dr. Bednář, prof. Šembera a Petr

Bílka ujali se mladíka a odporučili ho slavnému lékaři *Rokytanskému*, jenž mu byl po celou dobu jeho studií a později vřelým příznivcem.

Jeronym Rozraževski, hrabě polský, biskup Kujavský († 1600), podporoval na své útraty v studiích chudé mladíky, které pak, aby se ve vědách zdokonalili, i na cizí university posílal. (*Děj. pol.*)

Vavřinec Surowiecki, úředník polský v ministerstvu osvěty († 1827 ve Varšavě), upsal šetrností nastřádané jmění 36.000 zl. polských na stipendia pro chudé mladíky na universitě varšavské se vzdělávající. (*J. K. Turnovský.*)

Joachim ze Šternberka, pán na Radnici († 1808), věnoval 10.000 zlatých na fundaci k podporování nadaných mladíků studujících. (*L. Svoboda.*)

Jakub Támiš, farář Novoštiftský, učinil na počátku XVII. století nadání, uloživ 12.000 rýnských, aby z úroků jich dva horliví mladíci v semináři jesuitském v Hradci Jindřichově živeni byli. Nadanci zavázáni jsou každou sobotu v kapli před obrazem P. Marie se modliti. (*Al. Mattuška. Vlast 1887.*)

Joachym z Techenic, nejučenější a nejdůkladnější právník český († 1617), byl i nevšední příznivec mládeže studující, již co nejštědřeji podporoval a fedroval. (*Ant. Rybička.*)

Mikuláš Tomek, probošt u sv. Víta v Praze (nar. r. 1791 v Nekoři), obdařil rodiště své 17.000 zl. a dvou celých losů z r 1860, aby z úroků toho kapitálu učitel, podučitel a učitelka ručních prací vydržováni byli. (*Jak. Malý.*)

Petr Tomicki, biskup Krakovský, jeden z nejznamenitějších státníků a diplomatů polských († 1535), podporoval chudé nadané mladíky v studiích a zakládal školy. (*Děj. pol.*)

František Jan Vacek Kamenický, děkan v Blovicích a básník († r. 1869), podporoval hojně studující, tak zejména Fr. Velhartického, doktora bohosloví na vysokých školách pražských († 1872), nešťastným osudem stíhaného doktora Fr. Novotného, docenta na lékařské fakultě v Praze a zesnulého prof doktora Šohaje. (*Jos. Zd Raušar.*

Albrecht z Waldšteina, slavný vojevůdce český († 1634), podporoval dva syny Zlivského Jana a Jiřího v Jičíně v jejich studiích. (*Frant. Wacek. Čas. česk. Musea 1840.*)

Mikuláš Valter z Valtersperku, majitel Lochovic a Libomyšle († 1578), zvláště přál učení pražskému kolleje Karlovy a mládeži na ní studující, na jejíž vychovávání a vzdělávání ze živnosti své nemalé sumy obracel a posléze v kšaftu svém ku podobnému účelu 1000 kop míš. odkázal, z kteréžto sumy pod jménem beneficium Cualterianum zřízena jest fundace v té míře, že každého roku několik chudých studentů v kolleji Karlově zůstávalo a tam celé vychování a opatření mělo. (*Miltner.*)

Maximilian Verhovec z Rakitovce, biskup Záhřebský († 1827), daroval ústavu chudých studujících 54.522 zl.

Vít, děkan kapitoly pražské na Hradčanech († r. 1271), nejen podporoval studující kostela pražského, ale pomáhal i studujícím, kteří na jiné fakultě se připravovali, dle možnosti své co nejvíce. (*Pokrač. Kosmy.*)

Svatý *Wolfgang*, biskup, spolupatron český († 994), když učil světských mládenců svobodným uměním v Treviře, pomáhal chudobným studentům všemožně aby se pro nouzi škol strhnouti nemuseli. (*Drahé kameny.*)

Stanislav Vydra, spisovatel a professor mathematiky, přední křisitel národa Českého († 1804), brával každého roku jednoho neb dva chudé studující k sobě k své obsluze a opatřiv jich takto obydlím a stravou, zjednával jim také prostředků k dalším a vyšším studiím; jiným žákům pomáhal peněžitými příspěvky, aneb když sám neměl peněz hotových, hleděl jim takových zjednati pomocí svých známých, přátel a vyšších příznivců. Zvláště horlivě zasazoval se o to, aby chudým avšak pilným a mravným žákům vyhledal místa vychovatelská v domech šlechtických neb městských, čímž zjednal nejednomu chudobnému avšak nadanému jinochu příležitosti k dobrému zaopatření, tak že mnohý napotomní vyšší postavení své jemu co děkovati měl. (*Ant. Rybička.*)

Pavel Žipanský z Dražice, konšel staroměstský v XVI. století, byl muž

rozšafný, vzdělaný, výmluvný a zámožný a veliký přítel mládeže studující, již značně podporoval. (*Ant. Rybička.*)

c) Stav a podporuj školy!

Akimov Ivan Akimovič, ruský malíř († 1814 v Petrohradě), odkázal akademii mimo jiné 15 000 rublů, z jichž úroků se udržují dva žákové akademie. (*Děj. ruské.*)

Andělina, dcera Černohorského knížete Ivana Crnojeviče, provdaná za Srbského vladaře Štěpána Brankovice, založila v XV. století v Srěmu klášter pro dívky a zachovala si u národu Srbského svatou pověst. (*Jan Vaclík.*)

Iv. Ch. Angelov, usedlý v Bukarešti, Bulhar, založil r. 1836 závětí novou čistě bulharskou školu ve Svištově. (*Konst. Jireček. Děj. nár. Bulh.*)

Arnošt I. z Pardubic, od roku 1344 první arcibiskup Pražský, byl spoluzakladatel vysokých škol pražských, nebo svědomitý velekněz s přivolením svých rodných bratrů Bohuše a Smila obrátil jejich a své zboží nedílně ve Hřminině a Važicích ve prospěch vysokého učení. (*Fr. Krásl. Arn. hr. Harrach.*)

Karel Brzostovski, šlechtic polský na Litvě († 1854), vzdělal lid na panství svém Sztabině při stoku Bebři a Netty školami a naučením ho všelikému průmyslu, zvláště tkaní sukna.

Leopold hrabě Berchtold (narozen roku 1759 ve Stráži v Budějovicku), založil roku 1801 v městečku Buchlovicích na Moravě svým nákladem školu, staraje se pilně o to, aby z dítek jeho poddaných hodní lidé se stali. (*Jos. Rank.*)

Tadeáš Czacki, starosta novogrodský, dějepisec (nar. 1765), vlastní obětovností, prosbami a sbírkami mezi národovci nashromáždil 4 miliony polských zlatých, jimiž zřídil pak 85 škol v polské Ukrajině. (*G. Schmaus.*)

Michael Fesl ředitel semináře v Litoměřicích, žil později ve Vídni v pensi a když roku 1861 sekundici slavil, zasvětil šlechetný stařeček skvělým skutkem den ten, ustanoviv 300 zl., peníz mnoholetým šetřením nastřádaný co první základ ke zřízení při reálce ve Vysokém Mýtě buď hospodářské neb řemeslnické školy.

Antonín Hirnle, od roku 1815 děkan Staroboleslavský († 1824), školu ve Dřísech vlastním nákladem 4000 zl. postavil a k vystavění školy hlavnokostelní co spoluvrchnost přispěl. (*Jos. Hořčice Čas. kat. duch. 1841.*)

Václav Leopold Chlumčanský, arcibiskup Pražský (1815—1830), opatřoval v pražském semináři 100 chudých studujících stravou a 25 studujících tam obdrželi byt a potřebný oděv. A odkázal i 10.000 zl. stř. semináři s tím závazkem aby z úroků oněm chudým žákům bylo přilepšeno. — On se stal i zakladatelem dvou realních škol a to v Rakovníce a v Liberci; mimo to vystavěl 9 nových škol na panstvích arcibiskupských. (*Klem. Borový. Děj. arcid. Praž.*)

Dne 16. února 1509 zemřel v Praze bakalář *Jan z Opočna*; byl farářem u sv Petra na Poříčí, 40 roků knězem a vystavěl u sv. Petra školu na svůj vlastní náklad. (*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Jílek František, farář v Slavkově u Brna na Moravě (1821—1858), všemožně šetřil na sobě a z uspořeného tak jmění a z vlastního dědictví po rodičích — byl† Hanák z Drysic — zanechal závětí polnosti čtyř školám přifařeným na přilepšenou za deset tisíc zl. I ve Slavkově založil čtvrté místo učitelské v polnostech taktéž za deset tisíc zl. Mimo to zřídil i nadace při svých školách pro chudé žáky na zaplacení školného a nadaci na odměny při zkouškách. (*Petr Kosík.*)

Léta 1086 založila *Janka*, dcera Vševlada, velkoknížete Ruského, v Kyjevě klášter, do něhož i sama vstoupila, a školu pro dívky vyšších stavův a sama vyučovala a zbožným příkladem všem prospívala. (*Fil. Strahl. Děj. říše Rus.*)

Jan Valerian Jirsík, biskup Budějovický († 1883), vystavěl v Budějovicích celé gymnasium arci české, též i chrám Páně na počest sv. Václava. Jeho přičiněním zřízeny v Budějovicích i české školy pro chlapce i pro dívky. Povolal i do Budějovic kongregaci školských sester a ta vystavěvši sobě

vlastní budovu, otevřela školu dívenkám českým.

(*Jos. Procházka. Osvěta. 1883.*)

Marie Maximiliana Hohenzollerská, manželka Jachima z Jindřichova Hradce, která před 200 léty žila, založila a velmi štědře nadala v Jindřichově Hradci dům pro chudé mladíky, aby studovali a spolu v chrámu Páně při službách Božích zpívali l. P. 1608. Rovněž založila sama kollej na Novém Městě v Praze a z věna svého seminář pro zbožné mladíky. (*Balbin.*)

Aug. Zach. Kleczar, arciděkan Kutnohorský, rozmnožil nadání semináře jesuitského v Hradci Jindřichově na počátku XVII. století, založiv nadaci pro 1 chovance a praesentační právo svěřil děkanovi Počáteckému

(*Al. Mattuška. Vlast 1887.*)

Universitu zvanou Jagellonskou v Krakově založil podle vzoru Karla IV *Kazimír Veliký* roku 1364, aby byla perlou přemožných nauk, aby vydávala muže zralostí rady vynikající, ozdobou ctnosti zářící a v rozličných vědomostech zběhlé. (*Grabovský.*)

Roku 1580 koupil pan *Jan Kryštof z Lobkovic* v Praze za 3000 zl. dům, který mezoval s kollejí sv. Klementa a určil jej pod ochranou sv. knížete a dědice země České pro vychovávání a vyučování mládeže, odevzdav jej zdarma otcům jesuitům k semináři svatého Václava.

(*Fr. Ekert. Posv. mís. kr. hl. m. Pr.*)

Marie Terezie, císařovna Rakouská (1740—1780), zjednala si hlavní zásluhu a opravu národního školství. Roku 1774 zaveden nový školský řád a již následujícího roku zřízeny v Praze a v Brně vzorné hlavní školy, na nichž s novou methodou vyučovací měli se obeznámiti poznenáhla všichni národní učitelé. K vydržování těchto škol založila císařovna normální školský fond, jejím přičiněním zřízeno rychle po sobě v Čechách a na Moravě množství hlavních škol, jakož i škol dívčích a industriálních. Národní školy se množily. (*Čech 1888.*)

Paní *Marie Maxmiliana*, manželka nebožtíka Jáchyma z Hradce, nadala r. 1606 pro seminář jesuitský v Jindřichově Hradci ze svého vlastního jmění 10.000 kop míš. s tím ustanovením, aby mendici (chudí studenti) při sedmi mších sv. v kostele u sv. Jakuba zpívali a to v den sv. Kříže, sv. Trojice, sv. Ducha, P. Marie, sv. Jakuba, na Všechny Svaté, a pak při jedné mši, která se čte za zemřelé z rodu pánů z Hradce.

(*Al. Mattuška. Vlast. 1887.*)

Miša Anastasijevič, bohatý kupec v Bělehradě, vystavěl si tam palác, který tvoří nejkrásnější budovu v městě tom. Když vláda srbská roku 1863 školy vysoké chtěla rozšířiti, a stavbu tu by déle prováděti musila, nedala Miši láska k národu déle váhati, a aby otevření školy o několik roků se neopozdilo, svůj palác velkomyslně pro ni daroval. (*Slovanský Sborník.*)

Paní *Kateřina z Montfortu* dala roku 1615 v Hradci Jindřichově vyhořelou kollej jesuitskou poznovu zbudovati a podobně seminář, který dala ve větších rozměrech zbudovati nežli před tím byl. Zakoupila totiž od obce sousední spáleniště děkanství a mimo to nárožní dům měšťana Kryštofa Casolara, rozeného Vlacha a kameníka, za 300 tolarů a na tomto prostorném místě vystavěn byl seminář, který ve své původní podobě až do dnešního dne stojí (*Al. Mattuška. Vlast. 1887.*)

Kněžna *Montlearová*, příbuzná našeho panujícího Rakouského a Italského rodu, zemřela r. 1885 bydlivši blíž Krakova na panství, odkázala ve své poslední vůli 100.000 zlatých na zřízení škol vesnických. (*Čech.*)

Vysoce důstojný praelát hrabě *Pötting-Persing*, kanovník olomoucký, věnoval r. 1895 na vyšší vzdělání dívek moravských na pokračovací školu v Olomouci 60.000 zl. Škola ta byla ku radosti moravských vlastenců vystavěna a na podzim r. 1895 i otevřena

Lev Sapieha, šlechtic polský, vojevoda vilenský († 1633), ku vzdělání poddaných svých zakládal školy a staral se, aby i po celém velkoknížectví byly zřizovány. (*Jos. Kořán.*)

Josef Jiří Strossmayer (narozen roku 1815), biskup Djakovský, jenž roku 1888 slavil své kněžské druhotiny, zřídil praeparandu pro Chorvaty, zbudoval zvláštní stavení, daroval po-

zemek pro zahradu a 11.000 zl. na vydržování učitele a katechety. Pomocí jeho zřízena též hlavní škola v Djakově, i ústav pro dívky, jemuž opět daroval 40 000 zl, staral se i o zřizování obecných škol. Taktéž nestává ani jediné školy střední v Chorvatsku, Slavonii a Dalmacii, jíž by byl Strossmayer bohatě neobdaroval. Tak dal gymnasiím varaždínskému, vinkovskému a síňskému po 1000 zl., osjeckému 6000 zl, rejeckému 5000 zl, nepočítaje v to různá a četná stipendia, jichž v hojnosti udílel chudým nadaným žákům. Podobně postaral se o vzdělání bohoslovců. *(Čech.)*

Václav II., král Český (1283—1305), zamýšlel, posavadní učení při kostele pražském proměniti a povýšiti na školy vysoké, aby Čechové, chtíce vyššího vzdělání v naukách nabýti, nemuseli daleko do vlašských a francouzských zemí putovati a tam s mnohými útratami čas na učení tráviti. *(Děj. české.)*

František Zippe, professor, jenž velkých zásluh si získal o české Museum († 1863), v posledních letech svých věnoval své úspory značnou sumu, škole svého milého rodiště

3. Pochybujícím dobře raď!

viz i: „Dobrá rada 1. c!"

Blahoslavená *Anežka Česká*, Přemyslovna, abatyše Pražská († 1282), svému bratru králi Václavu I. byla moudrou raditelkou a prostřednicí ve věcech týkajících se české země. *(Ben. Kulda. Církevní rok.)*

Jakub Banisio, Dalmatin, kanovník, sekretář císaře Maximiliana I. (naroz. roku 1466), byl muž pro své ctnosti a svou učenost od papežů i panovníků evropských ctěn a velice vážen. Svou radou mnoho prospěl i papeži Juliu II i císaři Maximilianovi I. *(Jan Vaclík.)*

Antonín Brus, arcibiskup Pražský (1561—1580), v důležitých věcech císaři a králi Českému Ferdinandu III. radu dával. *(Klem. Borový. Děj. arcid Praž.)*

Eugen, princ savojský († 1736), vstoupiv do vojska rakouského věren zůstal domu Rakouskému a jeho panovníkům a rada, kterou jim udílel směřovala vždy ve prospěch jejich. *(Karel Ninger.)*

Jan Gabriel, professor náboženství gymnasia v Jindřichově Hradci († 1890 v 60. roce věku svého), byl od studentstva velmi milován, bez jeho rady nevolil nikdo ze studentstva své budoucí povolání a neodebral se na vysoké školy bez napomenutí a odporučení jeho. *(Čech.)*

Jan Horák (Horatius) z Milešovky († 1551), koadjutor biskupa Olomúckého, byl u veliké vážnosti u dvora a král Český Ferdinand a bratr jeho císař Karel V. potřebovali jeho rady a vědomostí v tehdejší době bouřlivé u věcech náboženských i církevních *(Ant. Rybička.)*

Stanislav Hosius, kardinál, biskup Varminský († 1579), velikých zásluh si získal o víru katolickou. Vlasti své a rodu Jagajlovského byl velice milovný a Sigmund August a jeho sestry považovali Hosia za svého otce a nejlepšího přítele a rádce. *(Eichhorn.)*

František Hraše, děkan v Pacově († 1889 v 59. roce věku svého), byl kněz velmi horlivý. O radu utíkalo se k němu mnoho osadníků, neb byl dobrým rádcem a znalcem srdcí lidských a poměrů lidu venkovského, jsa mužem z lidu. *(Fr. Wildmann.)*

Jan Gustav hrabě z Manderscheid-Blankenheimu, arcibiskup Pražský (1734—1763), volen býval od císaře a krále Českého Karla VI. a i některých kurfirstů německých za rádce a on i úkoly nesnadné dobře vykonal. *(Kl. Borový. Děj. arcid. Praž.)*

Jan Milič z Kroměříže, Moravan, věhlasný kazatel v Praze za císaře Karla IV († 1384), líbezně se choval ku každému, kdo od něho žádal rady nebo pomoci. I když nejvíce byl umdlen od ustavičného kázaní, přijal u sebe každého, kdo k němu přišel z takové příčiny; ochotně ho vyslechl a dal mu naučení, jak nejlépe mohl. *(Wácsl. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.)*

Benedikt Pfeiffer, opat praemonstrátův na Strahově († 1841 v 51. roce věku svého), byl upřímný rádce svědomí nábožně smýšlejícím duším. *(Čas. kat. duch. 1841.)*

Jan Popelka, děkan v Kamenici nad nad Lípou a učitel budínský, působíce na srdce Frant. Jar. Vacka Kamenického, českého básníka (nar. r. 1806), poznali vlohy hochovy a radili otci, aby Františka dali na studie, načež ho otec poslal na gymnasium do Jindřichova Hradce. (*Jos. Zd. Raušar.*)

Dr. *Jan Nep Rais*, generální vikář kapitoly královéhradecké († 1883), byl vzorný kněz, dobrodinec chudých a laskavý rádce kněžstva diecésálního. (*Ferd. Český Osvěta 1884.*)

Císař Lothar a Bela II, král Uherský, bez rady a pomoci knížete Čes kého *Soběslava I* (1125—1140) ničeho nepočínali. (*Děj. česk.*)

Petr Tomicki, biskup Krakovský, jeden z nejznamenitějších státníků a diplomatů polských († 1535) stal se tak váženým, že král bez rady jeho ničeho nepodnikal a sněm nahlas jeho velmi mnoho dbal. (*Děj. pols.*)

Když r. 1618 na sněmu brněnském jednáno za bouře protestantův, aby rychle se přistoupilo k odbojným Čechům: setrval *Karel z Žerotína* neústupně při dosavádním mínění svém a vynaložil všecku svou výmluvnost, aby překazil spojení se s Čechy. A poznovu rozhodlo slovo jeho, neboť protestanti dali se důvody jeho aspoň potud ukonejšiti, že ujavše se opět společných porad s katolickými stavy, spokojili se i s tím, aby císaři důrazně raděno bylo ke konečnému porovnání s Čechy. Tak skončila se vzdor přítomnosti Thurnově, kterýž ostatně jen krátkou dobu v Brně se zdržel, věc Čechův posléze jen s rozhodnou porážkou. (*Děj. povst. čes. l. 1618*)

Po smrti biskupa Pražského Kosmy počal kníže Břetislav II. rozvažovati, koho by nejhodnějšího kněze na biskupskou stolici povýšiti měl. A proto prosil svaka svého *Vyprechta*, hraběte Grojského, o radu. I poradil mu tento muže ctnostného, volného a ne hněvivého, dobrotivého, milosrdného, štědrého a snášenlivého a výborně učeného a tím že jest Heřman, bývalý služebník otce Břetislavova. Tu hned kníže povolav sněm pánův zemských a kněží do Staré Boleslavě, kdež řečený Heřman byl proboštem, tohoto Heřmana národu Českému za biskupa představil. A tak Heřman, Němec z Porýnska, na biskupa Pražského vyvolen jest dne 28. února 1099. (*Děj. česk.*)

4. Zarmoucené těš!

Když se *Alžběta*, císařovna Rakouská, manželka císaře Františka Josefa I. od r. 1848 v červenci r. 1887 procházela úplně samotna po břehu v lázních v Kromeru v Anglicku, spatřila pojednou na jedno místo spěchati množství lidí. I přiblížila se a zvěděla, že jistý železniční posluha, jménem Valter Moules, byl při koupání křečemi postížen a utonul. Vznešená paní vyptala se na byt nešťastníkův a okamžitě se do něho odebrala. Zde zastihla manželku utonulého, ničehož ještě netušící, jak svým dítkám oběd rozdílí, i přistoupila k ní a pravila: „Má drahá, postihlo vás neštěstí, které snad raději z úst Rakouské císařovny zvíte, než od svých sousedův. Váš nebohý muž se utopil, modlete se za jeho duši a bděte nad svými dítkami“ Po těchto slovech se císařovna rychle vzdálila, blížilť se průvod s mrtvolou muže. Večer téhož dne přinesl dvorní sluha od Jejího Vel. císařovny vdově tobolku se 4000 zl. co dar.

Anna, dcera našeho otce vlasti české Karla IV. (1346 – 1378), za Anglického krále Richarda provdaná, po hroznem vzbouření lidu anglického, jehož vůdcem byl pověstný Val. Tyrel, srdce manžela svého jinak přísného, tak obměkčila, že tento všem buřičům těžké provinění odpustil a proto ji lid anglický nazýval královnou dobrou. (*Blahověst 1852.*)

Anna, královna Česká, manželka Ferdinanda I. († dne 27. ledna 1547), ty, jimž o statky i o hrdla mnohdykráte leželo, milostivou přímluvou při králi ochránila. (*Jos. Kořán. Čes. mor. Kron.*)

Vasilej Borisovič Bažanov, arcikněz ruský († 1873), během mnohých let byl stálým prostředníkem u cara Alexandra II. Tisíce žádostí z různých míst říše předkládal k trůnu, přimlouvaje se za ně. (*Děj. rus.*)

Svatá *Bohumila*, panna a mučennice

valašská († 1060), naklonila sobě ctnostmi každého. Staří i mladí nazývali ji těšitelkou svou.
(Ben. Kulda. Církevní rok.)

Břetislav jinak Jindřich, probošt Vyšehradský (1191—1196), se chudých tak srdečně ujímal a je zastával, že si z toho nic nedělal být i pány a vladyky země urazil, mocí duchovní, kletbou i brannou rukou hrozil všem, jíž by se opovážili, chudé utiskovati.
(V. Ruffer. Hist. Vyš.)

Když Nikolaj Nikolajevič Novosilcov, ruský státník, v Londýně v dobrovolném vyhnanství se zdržoval, vynaložil *Czartoricki*, který se hned po nastoupení cara Alexandra I. r. 1801 na trůn ministrem zahraničních záležitostí stal, vliv a přímluvu svou u císaře k tomu, aby Novosilcov, jejž za dnů neštěstí jeho i peněžitě podporoval, vrátiti se směl. Tak stalo se již roku toho a Novosilcov opět u dvora přijat jest a stal se komořím. *(Děj. rus.)*

Ferd. Hejrovský, velezasloužilý purkmistr rokycanský kterýž úřad svědomitě 41 roků zastával († 1839), získal městskému špitálu 90 korců polí a luk, o které se zatím někdo jiný staral a pro fundaci na chudé po Dorotě Ambrožové opět 28 rakouských měřic polí.
(Dr. Čejka. Čas. čes. Musea 1847.)

Jáchym z Hradce, († 1565) zvláště chudým nerad ubližoval a jich se zastával. *(Rull.)*

Pokud *Jiří z Poděbrad.* král Český (1458—1471) panoval, ačkoliv nastalé zlé odvrátiti nemohl, přece úplné poroby poddaného lidu nedopustil.
(Frt. Palacký. Děj. nár. Česk.)

Bl. *Edmund Kampian*, Angličan, jesuita, mučenník (1581), jenž i v Praze čas delší blahodějně působil, zaceloval jazykem svým rány jiných olejem a balsámem dobrého slova pronešeného ve svůj čas. *(Ant. Rejzek. Kamp. život.)*

Dokud v Polsku žil král *Kazimír* († 1370), nedopuštěno, aby šlechtici zneužívali postavení svého proti sedlákům začež arci Kazimír posměšně nazýván chlopským králem.
(J. L. Pič. Děj. nár. Rus.)

Kazimír III., Veliký, král Polský († 1492), ujímal se utlačovaných sedláků. Zmahalo se pak rolnictvo pod ochranou krále, jejž šlechta posměšně nazvala králem selským, ale Kazimír přijal to jméno za název čestný.
(Děj. polské.)

Když v XVII století mnozí vystěhovalci — zejmena ženské — byli falešnými proroky z české země vyváběni do ciziny a tam všecko jmění své byli vydali, a pak do vlasti se v nevýslovné bídě vrátili a leckdes po ulicích leželi: tu byli *kněží katoličtí*, pánové, studující jinochové, katolické měšťanky, kteří se jich ujímali a tak spolu s opatřením tělesným opatřili nesmrtelnou duši.
(P. Jos. Svoboda. Sborn. hist. krouž. 1893.)

Kosciuszko, nešťastný vůdce Polákův, obdržev po bitvě maciejovské r. 1794 od cara Pavla Ruského svobodu, žil napotom ve Švýcarsku na zámku Berville u věrného přítele Zeltnera, kdež konal skutky milosrdenství. Tak dověděv se jednou pozdě večer, že dvě zachovalé rodiny v městě měly býti pro značný dluh zbaveny veškerého majetku, doručil okamžitě pí. Zeltnerové potřebnou částku peněz. aby ji hned odevzdala ztrápeným. „A pospěš, paní," dodal, „aby's ještě dnes doručila peníze těm poctivým lidem, neslušíť se ani chvíli déle zůstaviti je v soužení. Jestli že by spali, kaž jich, paní, vzbuditi; bude to radostné probuzení, po kterém tím spokojněji usnou, u vědomí, že nouze nevisí nad jejich hlavami.
(Waligorski.)

Svatý *Ladislav*, král Uherský, patron sedmihradský, narozen v Polsku († 1095), nuzným, vdovám a sirotkům byl laskavým těšitelem a štědrým pomocníkem. *(Ben. Kulda. Církevní rok.)*

Dvéře sv. *Ludmily*, patronky naší české († 927), byly každému otevřeny a kdož pomoci, rady neb útěchy potřeboval, nabýval všeho, v nejhojnější míře u matky země české sv. Ludmily.
(H. J. Karlík. Život svat.)

Kateřina z Montfortu, manželka hraběte Adama Slavaty z Hradce († 1631 v 76. roce věku svého), zarmoucené znala výborně těšiti a proto nikdo od ní neodcházel smuten.
(Jos. Vávra. Sbor. hist krouž. seš. 4.)

Paleček, dle pověsti dvorský šašek krále Jiřího Poděbradského (1458—1471), člověk stavu rytířského, často vhodným nápadem způsobil napravení

křivdy, odměny ctnosti a zasloužený trest nešlechetníků. (*Fr. Rubeš.*)

R. 1276 třikráte navštívil záhubný oheň město Vídeň; větší díl domů měšťanských popelem lehl a jmenovitě chrám sv. Štěpána, který byl tehdáž ještě jen farním kostelem, velikou škodu utrpěl. A tu král *Přemysl* odpustil městu všechny platy do komory královské na pět let, též osvobodil je ode všeho placení cla, zrušil všechno obmezování všech živností, daroval měšťanům veliký les, aby si z něho dříví brali ku stavbě svých příbytkův, a jal se vlastním nákladem mnoho domů stavěti, jmenovitě pak i chrám sv. Štěpána nejen opravovati, ale i rozšiřovati a dvěma osmihrannými věžema na průčelní straně ozdobovati. A tyto dvě věže při něm posud stojí na upamatování mnohých oněch dobrodiní, jichž Vídeň od Českého Přemysla užila.

(*Zap. Čes. mor. Kron.*)

K sv. *Sávovi*, arcibiskupovi Srbskému, býval každému a povždy volný přístup; každý s potěchou a blahostným rozníceném opouštěl bránu domu jeho.

(*K. Šmídek. Čas kat. duch. 1877.*)

Petr Skarga, polský jesuita a slavný kazatel († 1612), mocně se zastával nižších tříd, lidu selského, proti pánům a šlechtě. (*Maur. Dzieduszycki.*)

Když r. 1832 lehlo město Prachatice u veliké části popelem, poslal ihned *František Josef Sláma*, kněz církevní a spisovatel (nar. r. 1792 v Bojenicích), jak jej o tom zpráva došla, celou svou mohovitost peněžitou Prachatičanům a učinil i na Vorlíku a tamním okolí sbírku a vydal i spisek v českém a německém jazyku na útěchu a čistý výtěžek daroval pohořelým.

(*Ant. Rybička.*)

Roku 1291 dne 4. dubna v noci veliké neštěstí potkalo Prahu, celé totiž Větší Město vyhořelo; král však *Václav II* udělil měšťanům k úlevě svobodu od daní na více let a způsobil, že město brzy zase celé bylo obnoveno a měšťanům se zase velmi brzo dobře vedlo.

(*Děj. české*)

Žádný zarmoucený a sklíčený neopustil obydlí *Stanislava Vydry*, spisovatele a professora mathematiky, předního křísitele národa Českého († 1804), aby jej byl svými srdečnými slovy nepotěšil, jemu síly, důvěry a potěchy nedodal.

(*Ant. Rybička.*)

Blah. *Zdislava*, z rodu Hronovicův, manželka Markvartice, pana Havla z Lemberka, zakladatelka hradu Lemberka, umřela roku 1252 na hradě Lemberce. Bylať žena života svatého, kteráž všem bídným a nešťastným byla utěšitelkou a dobroditelkyní velikou.

(*Dalemil. Kron.*)

a) Ujmej se vdov a sirotkův!

Ctihodný *Tobiáš Jan Bekr*, od r. 1702 biskup v Hradci Králové, více než na příbuzné pamětliv byl na chudé vdovy a sirotky. (*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Ondřej Caban, spisovatel slovenský, farář katolický v Kamjatnicích († 1860), spravoval později nemocnici co duchovní raněných a nemocných ve Vídni. Odměnu, která se mu za to podávala, věnoval vdovám padlých vojínů.

(*Mich. Chrástek.*)

Zuzana Černínová z Harasu, která v XVII. století v Čechách žila, žádala syna svého o dvě osoby píšíc mu: „Není-li ti to obtížné, můžeš-li mi na knížeti z Lobkovic vyjednati tu bláznivou Aničku, jak je ve vsi se svou matkou, takto na světě nic není, ani se sama připraviti, ani pak kus chleba sobě dáti neumí, abych já ji nešatila pro chudobu matky své, musela by jako chodec choditi, k tomu, to víš, mé dítě, že neumí mluviti, já jsem na ni tak převelice laskavá; ba kdyby i matku taky mohl vyjednati, nic Pán Bůh ví, na ní nezáleží, chudá, potřebná žena, jen co ji tak z hůry taky živím, říkají jí Dorota, nějakého rektora manželka, a té bláznivé dceři říkají Anna. Bože, dejž tomu knížeti úmysl, aby mi je chtěl propustiti, však jsme mu čistých lidí moc propustili kolikráte, kdyby, co by záleželo na nich, Bůh ví, bych nechtěla o ně říci, umra máti, ta Anička by místo psa byla, kdyby má byla, dala bych ji očistiti čistě!“

(*Obrana víry. 1886.*)

Sv. *Hedvika*, manželka vojvody Jindřicha I., jenž od roku 1201 částkou země slezské a polské vládl († 1243), chovala v knížecím paláci ve Vratislavi několik vdov, sloužících Bohu po-

stem a modlitbou bez ustání — Zde odchovávala také kněžna svatá osiřelých děvčat, urozených i sprostých, bděla nad jejich nevinností a dávala dospělým slušnou výpravu, či věno aby buď do kláštera anebo za muže jíti mohly. (*Drahé kameny.*)

Tomáš Červen, čestný opat a kanovník báňsko-bystřický, národovec slovenský (naroz. roku 1793), prokazoval mnoho dobrodiní chudobným vdovám a sirotkům. (*Mich. Chrástek.*)

Ondřej Jurjevič, veliký kníže Ruský (1169—1174), měl velmi útrpné srdce; zvláště pak se ujímal vdov a sirotků, jimž povždy byl pevnou záštitou. (*Fil. Strahl. Děj. říše Ruské.*)

Kosmas, VIII. biskup Pražský († 1098), vdovy rád vyslýchal a sirotky podporoval. (*Kosmas. Kron. česká.*)

Jan, pán na Košumberku († 1495), ujímal se horlivě a platně vdov a sirotkův. A vedlo se mu dobře, tak že jmění své značně rozmnožil. (*Aug. Sedláček. Hrady a zámky.*)

K sv. *Josafatu Kunceviči*, mučenníku, apoštolu Rusínův († 1623), když dlel co představený v klášteře v Bytoni, ubohá vdova, celá uplakaná, stěžujíc si, že ji chce ukrutný pan domácí na ulici vyhoditi, nezaplatí-li mu nájmu hned. Než čím pomoci, když sám ničeho neměl? Těšil ji zatím a prosil, aby jen poshověla a za chvíli přišla. I jde do chrámu, tam padne na kolena svá a modlí se k Otci chudých vdov a sirotků, aby ubohé vdově nějak pomohl. Po dosti dlouhé modlitbě vrací se domů pln jsa důvěry a potěšen, že se něco stane. A vskutku, když přichází domů, zvoní někdo u brány; hezký jinoch vstoupí, ptá se po panu opatovi a přijda k němu odevzdává zaobalených 50 zlatníkův, řka: „Mám rozkaz toto vám odevzdati.“ Josafat s největší radostí dal všecky peníze, které obdržel, vdově (*Stan. Kosiński.*)

Ladislav, král Český, maje před sebou smrt, povolal dne 23. listopadu 1457 k sobě Jiřího Poděbradského a poděkovav mu za jeho služby, poroučel jemu po své smrti země a poddané své, zvláště vdovy a sirotky, aby je chránil i aby ničeho nezanechával na jeho svědomí. (*W. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.*)

Vdova po Romanu, knížeti Haličském, byvši s dvěma syny Danielem a Vasilkem z Haliče vypuzena, usadila se ve městě Vladiměři ve Volyňsku. Avšak ani zde nebyla jista a proto utekla se k *Leškovi* Bílému do Krakova roku 1206, který ji i se syny laskavě přijal a se jí ujímal. (*Karamsin.*)

Arcikněžna *Marie Valerie*, nejmladší dcera císaře Rakouského Františka Josefa I. od roku 1848, procházejíc se jednou s dvorní dámou, spatřila chudou plačící ženu s třemi chudě oděnými dětmi. Arcikněžna tázala se jí, proč pláče? — „Jak nemám plakati?“ řekla žena, „když mně muž zemřel a sama jsem tak chorobná, že nemohu si ničeho vydělati! Nezbývá mi, nepomůže-li Bůh, než zemříti i s dětmi svými.“ — Arcikněžna ustrnula a řekla ženě: „Přijďte, milá ženo, zítra do císařského zámku — přičiním se, aby vám bylo pomožino.“ — A dostála slovu; neboť od té doby dostává žena ta podpory 500 zlatých ročně. (*Anděl Strážný. 1886.*)

Dne 6. dubna 1440 přišli do Komárna čeští vyslanci ku královně Alžbětě, vdově po králi Českém Albrechtovi. A tu královna vdova ukazovala jim syna svého v kolébce, prosíc, aby Čechové sirotka jejího se ujali, nedopouštějíce, aby on svého dědictví zbaven byl. A tu *Prokop z Rabšteina* byl živě dojat sirobou ušlechtilé paní i slíbil, že se cele chce obětovati službě její a jejího syna a slibu tomu i dostál. (*Zap. Čes. mor. Kron.*)

Přemysl Otakar I., král Český (1197—1230), milerád nakloňoval ucha svého vdovám a sirotky ochotně podporoval. (*Pokrač. Kosmy.*)

Po zahynutí krále Českého Ludvíka v bitvě u Moháče proti Turkům dne 29 srpna 1526, svolil obecný sněm český v Praze k tomu, aby ovdovělá královna *Marie* věna svého v Čechách užívati směla. (*Děj. česk.*)

Spytihněv II., kníže Český (1055—1061), táhl jednou do pole, pokořit odbojného pána českého. Tu jej zastavila jistá vdova, prosíc o pomoc a ochranu proti násilí mocného protivníka. I odložil kníže boj na jiný čas a zasedl k soudu, jímž vdově úplné právo zjednáno. (*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Svatý *Stanislav*, biskup Krakovský, mučenník († 1079), ujímal se všemožně chudých, vdov a sirotkův a vůbec lidí pomoci potřebných. Dobrotivý biskup míval seznam všech vdov, sirotkův a chudých lidí z Krakova i z celé diecése svojí a pomáhal jim vydatně. (*Fr. Ekert. Církev vítěz.*)

Jan Bedřich hrabě Waldštein, arcibiskup Pražský od r. 1675, byl štědrý almužník vdov, sirotků a jakýchkoli nuzáků. (*Drahé kameny.*)

Josef Čeněk z Wartenberka, děkan kapitoly v Solnohradě působiv před tím přes 40 roků v diecési Královéhradecké († 1843), v městě Králové Hradci ústav k zaopatřování vdov a sirotkův učitelských, první toho způsobu v Čechách zarazil. (*Čas. kat. duch. 1843.*)

Vladimír Monomach, velkokníže Kyjevský (1113—1125), vynikal mnohými ctnostmi a synů svých napomínal, řka „Přidávejte sirotkovi a vdově dopomozte práva sami!“ (*J. L. Pič. Děj. nár. Rusk.*)

Roku 1164 dovolávala se vdova po Gejzovi II, králi Uherském, a poručnice syna svého Štěpána III pomoci od krále Českého *Vladislava I* proti Štěpánu IV., jejž císař Řecký podporoval. Král pomoci té neodepřel a s vojskem českým do Uher vtrhnul. Řecké vojsko vypudil a Štěpána III. na trůnu utvrdil. (*Vincenc Kronikář.*)

Stanislav Vydra, spisovatel a professor mathematiky, přední křisitel národa Českého († 1804), byl zastance opuštěných vdov a sirotků; utíkalit se k němu jako k otci svému a nalezali v něm vždy platného těšitele a upřímného rádce. (*Ant. Rybička.*)

b) Ujímej se sirotkův i slepcův!

Alexandr Alagovič, biskup Záhřebský († 1137), koupil za velkou sumu po vyhnání jesuitů z Požegy jejich tamnější klášter nebo kollej a obrátil jej v sirotčinec, učiniv nadaci, aby se v něm vychovávalo 20 hochův a 6 dívek, k jichž vydržování daroval 60.000 zl. vražených peněz. (*Fr. Sasinek.*)

Bernard Bogedain, suffragan Vratislavský, biskup Hebrunský od r. 1857, velmi horlivě pečoval, aby v polských kostelích v Pozňansku přírozenou řečí polskou služby Boží se konaly a vymohl u krále založení sirotčince pro dvanáct chlapců polského rodu a náboženství katolického.

Jos. Em. Canal Malabaila, hrabě (nar. 1745), žil v Praze a byl jedním ze zakladatelů sirotčince pražského, jakož i ústavu pro chudé a dobrodincem a štědrým podporovatelem chudých studentů. (*Jak. Malý.*)

Tadeáš Czacki starosta novogrodský, dějepisec (nar. 1765), již v mládí svém přihlížel ke školství, sám tehdáž zřídil v rodišti svém školu pro sirotky a všecky peníze, které mu rodičové jeho na vyražení dávali, rozděloval mezi učitele školy té. (*G. Schmaus.*)

Matěje Josefa Sychry, kněze katolického a spisovatele (naroz. roku 1776 v Ústí nad Orlicí), jakož i bratří jeho ujal se po smrti otcově *V. Faltis*, ředitel kůru u sv Trojice v Praze, a staral se o ně, ačkoliv sám mnoho nazbyt neměl, jako otec opravdový, anobrž jsa bezdětek a bez bližších přátel krevních, jmenoval je později i dědici svými. (*Ant. Rybička.*)

Kateřina, carovna Ruská († 1727), rozená Švédka, ztratila záhy otce a potom v Livonii i matku, načež sirotka tříletého ujal se jistý kostelník. Od toho přijal sobě Martu, jakž původně se jmenovala probošt *Glück* v Malborku, který ji vychoval. Upadši pak později v zajetí ruské a tu konečně stala se roku 1712 manželkou cara Petra Velkého, po smrti Petrově stala se konečně i carovnou Ruskou. (*Dějiny ruské.*)

Krvavé války v Polsku oloupily mnoho dětí o jich otce a zvláště po sboření Pragy Suvarovem (roku 1794), při čemž 20.000 lidí o život přišlo, celé zástupy sirotků vztahovaly rukou svých po pomoci. Při pomyšlení, co bude z těchto dětí? krvácelo srdce sluhovi Božímu *Klementu Marii Hofbaurovi* (Dvořákovi), redemptoristovi († 1820). Brzy byl odhodlán pomáhati, seč byl, a založil sirotčinec u sv. Bennona ve Varšavě, jehož obstarávání on a přátelé jeho na se vzali a v němž v nejkrásnějším světle zářila láska

jeho Když ubozí hoši špinaví rozedraní a plni hmyzu do ústavu přicházeli, ctihodný sluha Páně sám je myl, od hmyzu čistil a nově šatil. S péčí právě mateřskou ujímal se ve všem těchto ubohých chlapců. Pro ně sbíral sám i almužnu. Péče o duše sirotkův zaujímala především jeho srdce. Učil je Boha znáti a milovati a snažil se, co dříve zanedbáno, všemožně napraviti. Rád vodíval sám ubohé děti do kostela k oltáři Matky Boží a dával jim tu opakovati modlitbu: „Matko má, Matko má, budeš-li Ty za mne orodovati, jistě spasen budu.“ Odrostlejším zaopatřil hodné mistry, aby se nějakému řemeslu vyučili; schopnější však přijímal též mezi své studující. I o dívky se postaral, zřídiv jakousi kongregaci panen a školu pro osiřelé dívky.

(*Mich. Haringer. Jeho životopis.*)

Stanislav Jachowicz, spisovatel polský († 1857), za vyprošených 80 000 polských zlatých vystavěl ve Varšavě sirotčinec.

Štěpán Moyses narodil se na Slovensku r. 1793 ve Veselé. Otec Štěpánovi zemřel sotva bylo mu několik měsíců, a po šestém roce zemřela mu i matka. Proto sirotu si vzal jeho příbuzný *Ondřej Jelenčik* úředník, jenž nemaje dítek i matku Moysesovu již byl vychoval. (*Tomáš Šmýd.*)

Soused novoměstský *Jiřík*, flašnéř, ustanovil v XV. století pět kop ročního platu, aby se z něho dávala pomoc chudým pannám, jmenovitě sirotkům, ke vstoupení ve stav manželský.

(*W. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.*)

Císaři Rakouskému *Josefu II.* (1780—1790) padla ve Lvově polská šlechtična k nohám, stěžujíc si s pláčem, že nepokoji v Polsku o všecko své jmění přišla a že nemá, z čeho by dala děti své vychovati. I dal si děti předvésti a tázal se pak matky, zdali by mu chtěla děti své darovati. Matka přisvědčila a císař je zaopatřil.

(*A. Hellmuth. Jeho živ.*)

Císař *Karel IV.*, otec vlasti české (1346—1378), měl také na srdci, aby jmenovitě chudí a nuzní lidé, utištěné vdovy a sirotci snadno najíti mohli práva svého a spravedlnosti. Nabyv o tom vědomosti, že soudcové podřízení leckdys z lásky neb ze záští a někdy také z pouhého strachu před mocnými pány pře a žaloby chudých, vdov a sirotků a vůbec poddaných lidí buď nesprávně rozsuzují anebo alespoň s pronešením úsudku otálejí, učinil Karel nešváře té přítrž zařízením zvláštního soudu pro chudé. (*Herm. Jireček.*)

Kolonič, biskup Vídeňský, zúčastnil se i osvobození Vídně od Turkův roku 1683, zůstav co věrný pastýř u stáda svého. Jestiť z oněch znamenitých mužův, jejichž pokora si úcty všech vydobyla On nežádal ničeho, on rozdal všecko. Nezřídka míval k obědu jen jediné vejce. Byl často též, jsa již biskupem, v obnošeném a spravovaném šatu vídán. Ale čím méně pro sebe žádal neb potřeboval, tím více činil pro jiné. Mnohdy stál u kostelních dveří a vybíral dary pro chudé zvláště pro sirotky. On si vyprosil a jmenován jest od císaře vrchním poručníkem sirotků a vůbec opuštěných dítek.

(*Baringer.*)

Alžběta, Přemyslovna, sestra posledního krále Českého z rodu Přemyslovcův Václava III., musela mnoho snášeti od svaka svého krále Českého Jindřicha a vlastní sestry, manželky jeho. I postěžovala si roku 1309 Konrádu, opatu Zbraslavskému. A *Konrád*, opat, ujal se siroty, i vešel v radu s Jindřichem, opatem Sedleckým. Oba přiměli na sněmu pány české k tomu, že žádali císaře Německého Jindřicha VII., aby jim dal za krále syna svého Jana Lucemburského a tento aby za manželku pojal Elišku Přemyslovnu, což se i vskutku stalo roku 1310. (*Děj. česk.*)

O hrozném požáru divadla okružního ve Vídni přišlo mnoho set lidí o život. Téhož roku před štědrým dnem, jako každoročně, tázáno Její Výsosti, arcivévodkyně *Marie Valerie*, dcery císaře a krále Českého od roku 1848 Františka Josefa I., čeho by sobě zvláště za dar vánoční přála; i vyprosila sobě dárkem vánočním, aby mohla dáti vychovati některé dítko, osiřelé následkem požáru okružního divadla.

(*Věnec perlový.*)

Mikoláše Mikše otec když zemřel zůstaviv vdovu s pěti dítkami, ujal se chudé rodiny a zejména malého Miko-

láše *Václav Pešina*, té doby kaplan v Polné a Mikoláše po dvě léta soukromě vyučoval a pak ve studiích podporoval. Mikše stal se lékařem vyhlášeným. (*Fr. Doucha.*)

Adam Rostkowski, polský šlechtic a probošt v Plocku († 1738), zůstavil ve Varšavě po sobě pěknou pamět založením špitálu pro sirotky, s kterým spojil dům k polepšování osob dorostlých obojího pohlaví.

Roku 1880 založil *Jan Skála*, rodák turnovský, v Turnově sirotčinec, jehož stavba vyžadovala nákladu asi 60.600 zl. Mimo to dal ještě státní úpis znějící na 51.000 zl. k rozmnožení fondu sirotčince. (*Jar. Svoboda. Jeho životop.*)

Střezislava, manželka vojvody mocného a statky pozemskými požehnaného Slávníka a matka druhého biskupa Pražského od r. 982, sv Vojtěcha, byla od ubohých sirotkův matkou a od opuštěných vdov sestrou nazývána. (*Drahé kameny.*)

Kněžna *Eleonora ze Švarcenberka*, manželka Adama Františka knížete ze Švarcenberka († 1732), ujala se v Krumlově jednoho chudého chlapečka, jemuž otec i matka zemřeli a na své útraty dala jej vychovati. Když pak později svou závěť skládala, nezapomněla i na tohoto sirotka a odkázala mu ještě několik set zlatých (*Jan Votka.*)

Léta 926. Kníže sv. *Václav* kázal dům jeden veliký u Šárecké brány postaviti a při něm kostel ve jméno sv. Antonína. A do toho domu všecky sirotky chudé kázal uvésti a z knížecí kuchyně jim pokrm dávati. Neb jest Václav ženy neměl, i měl jest ty sirotky za syny a dcery. A od chudých pohanův kázal děti kupovati, dal je křtíti a tak víru křesťanskou snažně rozmnožoval. (*Hájek. Kron. česk.*)

Po smrti *Václava III.*, krále Českého r. 1306, prosily jeho dvě sestry mladší Alžběta čili Eliška a Markéta, uvedeny jsouce do shromáždění sněmovního, na kolenou pánů, aby jich jakožto sirotků, nevyháněli z otcovského dědictví. Nic však neprospělo, nežli že sněm konečně odložen jest. (*Wác. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.*)

Václav, kníže Těšínský (1545—1579), dbal hlavně toho, aby sirotci na svých statcích škody nebrali. (*Fr. Sláma. Děj. Těšínska.*)

Již od dávna usazovali se v městech pražských *Vlachové*, zvlášť za panování Ferdinanda I. a Rudolfa II. Bydleli ponejvíce na Malé Straně, kde po nich nynější Malostranské náměstí Vlašským slulo. R. 1573 utvořili zvláštní kongregaci či „Tovaryšstvo pod ochranou Marie Panny“ Sídlo kongregace vlašské bylo při kolleji Tovaryšstva Ježíšova na Starém Městě kde povstala zvláštní Vlašská kaple. I koupili starší Tovaryšstva vlašského dům na Malé Straně r. 1602 pro lidi chudé, nemocné a bez přístřeší, jelikož se nikdo takových nebožáků neujímal, a oni v nouzi a bídě po ulicích semotam i v hnojích a na smetištích umírali. Z domu toho učinili Vlachové špitál; pak vystavěli si větší nový s pěknou kaplí Panny Marie a sv. Karla Boromejského r. 1617. Královna Anna, choť Matyáše, odkázala r. 1618 špitálu ročních 500 zl. a jiní dobrodincové velké odkazy špitálu učinili; ba i císař Josef činnost jejich pochválil

Během času stal se špitál ten chudobincem a sirotčincem. Bývalo v něm na 50 chudých a 150 dítek obého pohlaví, ba později až 800 sirotků, 100 starců a 70 vdov. Bohužel i blahodárný ústav ten roku 1789 zrušen jest. —

Avšak již r. 1804 založili pražští Vlachové nový sirotčinec pro chlapce a koupili roku 1830 původní špitální stavení, do něhož se sirotčinec přestěhoval a trvá až dosud. V sirotčinci bývá dle hmotných poměrů kongregace 27—34 hochů vychováváno. Hochy odrostlé dává kongregace na rozličná řemesla a schopnější i na studie. Od doby trvání ústavu bylo zde až do r. 1880 celkem 309 sirotků přijato a vychováno. (*Fr. Ekert. Posv. m. kr. hl. m. Pr.*)

Mezi nejpřednější lidumily našeho věku v Praze náležel professor *Alois Klar* († 1833). Vida opuštěnost a bídu nešťastných slepců, ujal se jich a založil roku 1832 ústav, v němž by nebožáci ti výživu, náboženskou útěchu a přiměřené zaměstnání měli. Císař František I. daroval tomuto ústavu pustý

pozemek mezi Daliborkou a starými zámeckými schody a tak zvaný domek dřevařských písařů pod Bruskou. Nejprv najal professor Klar domek na ostrově Kampě a přijal do něho pět slepců, zemřel však záhy. Dílo jeho dokonali choť a syn jeho, šlechetný Pavel Alois Klar. Proměnili pusté lado u Daliborky v pěkný sad a pomocí dobrodinců počali r 1836 stavěti nový pěkný dům slepců, jejž r. 1844 dokončili. V ústavu tom zřízena krásná kaple, k níž 18. září 1836 arcikníže František Karel základní kámen položil a která roku 1844 u přítomnosti arciknížat Štěpána a Karla Ferdinanda požehnána byla. Správa ústavu toho svěřena byla r. 1857 milosrdným sestrám, které zde působily nějaký čas. Duchovní správu konali zde probošt Vyšehradský Václav Štulc, pak spisovatel Vojtěch Hlínka (Fr. Pravda) a také Fr. Řezáč, později farář v Litni, všickni tři slavní spisovatelé čeští. Nyní (1883) nalézá se v ústavu tom 58 slepců, počet jejich má však rozmnožen býti.

(Fr. Ekert. Posv. m. kr. hl m. Pr.)

5. Křivdy trpělivě snášej!

viz i: „Trpělivost!“

Když *Arnoštovi z Pardubic*, od r 1344 prvnímu arcibiskupovi Pražskému, někdo buď hrubou buď křivdivou řečí bolest stropil, kladl on prst na své rty a vzpomínaje modlitby Žalmistovy: „Polož, Hospodine, stráž ústům mým a dvéře vůkol rtům mým“ (140, 3.), krotil hnutí hněvu, aby náhlý jazyk mstivé důtky nevymrštil.

(Drahé kameny.)

Blahoslavený *Ondřej Bobola*, mučeník, Polák († 1657), pocházel ze vzácné rodiny a vstoupil roku 1611 do řádu jesuitského. Zde, dbaje o získání pokory svaté, zvykal rád haně a potupě na oslavu Boží. A proto není divu, že později, když zarytí rozkolníci na potkání mu spílali, on trpělivě a tiše vše snášel. *(Drahé kameny.)*

Sv. *Hedvika*, manželka Jindřicha I od roku 1201 vojvody Vratislavského († 1243), zlosti nedopouštěla uchvacovat srdce; tomu, jenž něco proti její mysli učinil, neb ji zlehčil, domluvila tiše a vlídně: „Proč jste to dělal? Odpusť vám Pán Bůh.“ *(Drahé kameny.)*

Bl. *Edmund Kampian*, Angličan, jesuita, mučeník († 1581), jenž i v Praze delší čas blahodějně účinkoval, stalo li se kdys co nemilého, bral, ač nevinen, rád na sebe vinu s povinností, že učiní zadost, aby usmíření obdržel.

(Ant. Rejzek. Kamp. život.)

Kosmas, VIII. biskup Pražský († 1098), všecky mu učiněné křivdy trpělivě snášel.

(Kosmas. Kron. čes.)

Svatý *Stanislav Kostka*, Polák ze starožitné rodiny († 1568), musel jsa studujícím mnoho trpěti od svého bratra Pavla, ba i od samého vychovatele Biliňského pro svou ctnost a zbožnost. Avšak vše snášel Stanislav rád pro Boha, říkaje: „Jsem k vznešeným věcem zrozen, Bůh si mne stvořil jedině pro sebe.“ *(J. Bílý. Legenda.)*

Jan Pravoslav Koubek, básník náš český a professor na universitě v Praze († 1854), také všelikých útržků prost nebyl. Avšak v tomto choulostivém punktu jevila se taktika veškeré povahy jeho, nemstil se ni slovem ni činem a tak zachoval sobě všude přátelství. *(Jan Sojka.)*

Vymstíti se za utrpené bezpráví a spláceti zlé zlým, bylo *Václavu Matěji Krameriusovi*, přednímu křísiteli národa Českého († 1808), mrzkostí, jíž nenáviděl z hlubokosti srdce svého.

(Ant. Rybička.)

Adam Kravarský, jesuita, jenž za času císaře Ferdinanda II. (1620—1635) v Praze žil a velmi horlivý missionář při protireformaci v Čechách byl, šel, když Sasíci byli v Praze po mostě a potkav tlupu saských jezdců, uhnul se jí k zábradlí. Vůdce jezdců, evangelický šlechtic, počal jesuitu proklínati a bičiskem do něho práti. Kravarský opřev porouchanou hlavu o kámen, probral se za nějaký čas z mrákot a pravil k rouhači, ukazuje na kříž: „Dobrého svědka máme.“ I zeman měl od šlehání obličej krví zalitý. V kolleji Klementské vyzvídali bratří na porouchaném Kravarském, jak přišel k té nehodě? Odpověděl: „na mostě zaneprázdňoval mne jakýsi jezdec, musím za něho zítra mši sv. obětovati.“

(Balbin.)

Sv. *Josef Kuncevič*, mučenník, apoštol Rusínů († 1624), byl, jsa v klášteře od opata přemlouván, aby spojení s Římem se odřekl a rozkolníkem se stal. A když Josafat přece neustoupil, opat se rozhorlil a vyťal mu ve zlosti strašný políček. Josafat jej přijal, nikomu se ani nezmíniv, až teprv po 3 letech se jím svěřil svému spolubojovníku Rutskému.

(*Ant. Rejzek. Svatý Josafat.*)

Svatý *Norbert*, zakladatel řádu praemonstrátského, patron český († 1134), byv v 32. roce na kněze posvěcen, nabádal bratří svých na cestu spasení, což začasto opakoval. Řeč a horlivost Norbertova nelíbila se mladším soudruhům, a tudíž bylo mu snášeti všelikých potup a odporů Norbert trpělivý tím vroucněji trval na modlitbách, v rozjímáních a postech, nalezaje největší náhrady a útěchy v nejdražší oběti mše svaté.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Přemysl Otakar II., král Český, musev smlouvy v roce 1276 a 1277 podepsati císaři Německému hraběti Rudolfu z Habsburku, musel od nepřátel mnoho snášeti, což on i trpělivě nesl. Neboť hany a pomluvy se všech stran na krále Českého a na Čechy jen se sypaly a sprosté nadávky, kterých se jim tehdáž od zarytých vrahův všeho pokolení slovanského dostalo, byly na denním pořádku. (*Děj. česk.*)

Josef Miloslav Rautenkranc, kněz a spisovatel vlastenecký († 1817), mírně a trpělivě snášel mnohá rozhořčení a protivení od svých spoludělníků, učitelů, co ředitel na škole novodvorské. Nikdy nedal se v takových případech svésti nevčasnou rozhorleností nebo škodolibou malomyslností; on se nikdy nezlobil, nikdy nebyl lstivým, nýbrž hleděl vždy mírností a dobrotou svornost, sboru učitelskému na nejvýše potřebnou, obnoviti. (*Ant. Rybička.*)

P. *Augustin Strobach*, narozen v Jihlavě, jesuita a missionář, jenž r. 1682 na ostrovech Marianských podstoupil smrt mučenickou, byl-li uražen, snášel to nejen s trpělivostí, nýbrž i s veselím. Služby poněkud snižující, žádán li od jiných za ně, ochotně místo nich vykonával.

(*Mat. Procházka. Missie jesuit.*)

František Sušil, professor bohosloví v Brně, spisovatel († 1868), byl jsa kaplanem v Olbramovicích náramně uražen od vysoko postavené osoby, která se v prchlivosti na nejvýš surovým donem políčkem — jeho tvář byla dotknuta. A přece Sušil nikdy napotom nikomu se o tomto surovém činu nezmínil. (*Mat. Procházka.*)

Kopitar chtěl na svou stranu dostati našeho slavného zpytalele starožitností slovanských *Pavla Josefa Šafaříka* (nar. r. 1795); když však se mu to nepodařilo, tu přízeň Kopitarova zvrátila se v šerednou nenávist, kteráž Šafaříka špinila. Ale Šafařík neodvětil nikdy ani slova. (*Ant. Rybička.*)

Jan Bedřich z Waldšteina, od r. 1675 arcibiskup Pražský, mnohá protivenství trpěl pro spravedlnost; však nižádné příkoří neuhasilo v jeho srdci lásku k Pánu Bohu a k bližnímu. Výňatek z jeho listu, 17. května 1684 napsaného, zní takto: „Spravedlivému Pánu Bohu všelikou při svou poroučím. Pro Jeho čest a chválu nebudu se bohdá jaktěživ ani lopotné práce, ani nátisků od kohokoliv štítiti. Pane Bože, zde pal a sekej, tam mne ušetři! Nic mne neodloučí od lásky Kristovy!“

(*Drahé kameny.*)

Roku 1145 chtěli knížata Moravská Konrád, Vratislav a Děpolt *Jindřicha Zdika*, biskupa Olomouckého, když do Říma se ubíral v Biskupici zavražditi. Ale Zdik prozřetelností Boží šťastně útěkem se spasil, avšak to těžce odstonal. A tu když kníže Český Vladislav II. pych ten chtěl zbrojnou mocí potrestati, nepřivolil k tomu Zdik, řka: „Ó můj kníže a pane, tebe za to prosím, nech té pomsty a ponech ji Pánu Bohu, aby i nevinní obyvatelé neutrpěli.“

(*Děj. české.*)

6. Ubližujícím milerád odpouštěj!

viz i: „Smířlivost!“ „Nepřítel 4 a!“

Bl. *Edmund Kampian*, Angličan, jesuita, mučenník († 1581), jenž i v Praze blahodějně působil, jsa mučen strašně před smrtí modlil se za královnu Anglickou Alžbětu, kteráž ho co missionáře o život připravila.

(*Ant. Rejzek. Kamp. živ.*)

Léta Páně 1591. Toho času nějaký Sigmund Petšacher na Štainpachu, vymluviv na pánu *Vilému z Rosenberka* do 3000 kop míš na skoupení v Rakousích i jinde pšenic na pivovary novohradské, když ty peníze utratil a pšenice ani jednoho strychu nekoupil, a za drahný čas se o něm nevědělo, potom však se k panu vladařovi dostavil a na neštěstí naříkal a za odpuštění žádal, jinak že sobě smrt učiní A pan vladař dobrotivý sumu tu mu šenkoval. (*V. Březan. Živ. Vil. z Rosnb.*)

Jan Bedřich z Waldšteina, od r. 1675 arcibiskup Pražský, svým křivdičům rád shovíval a z toho srdce pro Bůh odpouštěl. (*Drahé kameny.*)

7. Za živé i mrtvé k Bohu se modli!

viz: „Modlitba za jiné!“ „Zemřelí!“ „Očistec 2!“

Sláva,

viz i: „Vládychtivost!“

1. Škodí:

a) sobě, zaslepuje.

Barbora, manželka císaře a krále Sigmunda (1436 1437), nelaskava byvši na zetě svého Albrechta, okusila slastí vladařských a spřiznila se s několika předními šlechtici českými a umluvila se s nimi o jiný způsob vladařství. Císař poznav takové pletichy, nedal to na sobě znáti, avšak dal v Znojmě dne 21. listopadu manželku Barboru zatknouti a pod stráží držeti

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Jan Lucemburský, král Český (1310 – 1346), po smrti otcově neměv nic tak na mysli, než kudy by v důstojenství císařském po svém otci následovati mohl a nestarav se leda o způsoby a cesty k tomu vedoucí, zdržoval se za hranicemi svého království ponejvíce, zanedbávaje Čechy.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Bl. *Edm. Kampiana*. Angličana, jesuitu, mučenníka († 1581), jenž i v Praze delší čas blahodějně působil, chtěla královna Alžběta, odpadlice, na svou stranu přitáhnouti, a proto sama jej poslouchala jednou a i její milcové přislibovali Kampianovi skvělou budoucnost. A tato slova na skvělou budoucnost jej podněcovala; duch jeho se zatemnil, tak že téměř nevěděl, co se s ním děje, ba ani vstavu nebyl, posouditi nástrah jemu činěných.

(*Jan Stoy. Annales.*)

Že *Přemysl Otakar I.* proti císaři Jindřichu r. 1193 dal se do tajného vyjednávání s Jindřichem Lvem, nepřítelem císařovým; propůjčil se císař knížecími korouhvemi českými samému biskupu Jindřichovi Břetislavovi a vypravil jej co nového vévodu se slavným komonstvem do Čech. Jindřich Břetislav, když Přemysl Otakar od svých opuštěn se vzdálil, panoval až do r. 1197, kdež v Chebu zemřel.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Po smrti krále Uherského Matyáše dne 6 dubna 1490 usnesli se uherští pánové Vladislava II., krále Českého, i za krále si zvoliti. A *Vladislav II*, pln žádosti, státi se králem Uherským, beze všeho rozmyslu ke všemu přistoupiti sliboval, co pánové uherští žádali, jen to odmítaje, že by ovdovělou královnu Beatrici za manželku měl pojmouti. Král Vladislav ani nečekal, až na sněmu uherském slavně co král Uherský ohlášen bude, nýbrž hned na cestu se připraviv s celým dvorem svým výjezd svůj ustanovil a vesele opustil Prahu a království České.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

b) Škodí jinému, i vraždí.

R. 1757 vrhlo se poražené vojsko císařské pod Karlem Lotrinským do Prahy. *Bedřich II.*, král Pruský, filosofický nevěrec, chtěje je odsud vypuditi, oblehl město a střílel na ně. Avšak při tom zvolil si beze vší vojenské příčiny, z pouhé ďábelské zlomyslnosti a surovosti, za terč chrám sv. Víta na

hradě pražském, nemaje jiného úmyslu, než nejdražší stavitelskou památku tuto naši v hromadu rumu proměniti. Srdce chvěje se v nás bolestí nad touto hanebností, která zůstane věčnou skvrnou hrabivých Prušákův i krále jejich Bedřicha, jemuž otrokářští dějepiscové němečtí dali jméno: „Veliký“!

V noci ze dne 29. na 30 května o půl 12. hodině počalo za velikého lijáku 5 dělovišť pruských za Strahovskou branou svou pekelnou práci a první rána z t zv. ořechové střílny zasáhla již chrám sv. Vítský a rozdrtila velké okno nad kazatelnou. Nazítří byly služby Boží přeloženy do kostela Všech Svatých a v dómu sloužily se odtud mše sv. jen v kaplích sv. Václavské a Martinické. Dne 31 května vzňal se chrám od kulí několikráte, hlavně ale byl 1. června terčem žhavých koulí a jen s nebezpečenstvím života dařilo se hašení ohně, neboť Prušáci střílely tím zuřivěji na místa, kde oheň se ukazoval. Sprostý vojín Jan Hauer hasil požár, nasadiv život. Všecky skvosty odneseny jsou ze sv. svatyně.

Dne 2. června padla puma na blízko sv. Janského hrobu a skočila ku kapli Šternberské, kde praskla a veliké škody nadělala. Jiné kule prorývaly hřbitov před kostelem a vyhazovaly rakve i mrtvoly do výšky; 3. června vzňalo se děkanství a střecha chrámu a v 9. hodin zničila žhavá koule nákladné, někdy králem Ferdinandem I. zřízené varhany. Dne 5 června vysláno na chrám 1543 ran. Dne 8. června počala střecha třicetkráte hořeti, anaž na 215 místech kulemi proražena byla. Vnější kamenické ozdoby opadávaly, věžní hodiny jsou zničeny a velký Šohorův obraz na průčelí byl více než 100 kulemi zasáhnut. Kanovníci sv. Vítští Jan Kaiser z Kaisern, potomní Královéhradecký biskup, získal si největší zásluhu, že oheň na kostele vždy ještě v čas uhašen byl. Dne 10. června byla císařským vojskem nejhroznější baterie pruská zničena a již 15. června, v den sv. Víta, konány v chrámu opět slavné služby Boží. Prušáci došli dne 18. června 1757 zasloužené porážky u Kolína.

Celkem vystřelili vzteklí nepřátelé ti na velechrám 22.000 pum, ohnivých kulí a kartáčů a bylo v něm 770 kulí nalezeno. Hrob sv. Jana neutrpěl žádné škody, což bylo s podivením, jelikož přímo u něho velká jedna puma praskla.

Ani oheň roku 1541 neublížil stavbě kostela tak, jako zuřiví Prušáci r. 1757. Jen Bůh na přímluvu sv. patronů zachránil svatyni tu úplné zkázy.

(*Fr. Ekert. Posv. m. kr. hl. m. Pr.*)

Za povstání českého držel se Homonna císaře Ferdinanda II. (1620—1635) a verboval v Polsku pro císaře vojsko a vpadl s Kozáky do Uher. Avšak byv poražen, opět chtěl nové vojsko naverbovati, avšak v červenci r. 1620 Homonna náhle zemřel. *Bethlen* byl všeobecně obviňován, že se ho zbavil otrávením.

(*Ant. Gindely. Děj. č. povst. l. 1618.*)

Král jich (Polákův) *Boleslav* nepořádně a nešlechetně, povolav k sobě za příměřím děda mého (Břetislava) Boleslava, na žádost Vršovských kázal jej oslepiti. Potom císaře stříbrem porušiv, dožádal se toho, aby otec můj byl ve věži hladem umořen, nad to pohubil veliký díl české země a města Prahy se zmocnil roku 1003. Nepřátely všeho rodu mého (českého) u sebe fedroval.

(*Hájek. Kron. česká.*)

Svatopluk, zaslepen slávou, zajal strýce svého Rostislava, jenž mocnou říši Moravskou založiti usiloval. I tak dalece se zapomenul Svatopluk sám nad sebou, že strýce a pána svého hanebně zrazeného, že hrdinu národu svého zbraně zbaviv do okovů vrhl a nejlítějšímu nepříteli jeho Karlmannovi vydal r. 870. Za to však již roku následujícího Svatopluk sám, když ku Karlmannovi se dostavil, uvržen jest jako strýc před tím do žaláře.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Jakmile *Vasilij IV. Ivanovic* r. 1505 na Ruský trůn dosedl, dal svého nevlastního bratra velkoknížete Dimitrijiho, kterého byl otec sám Ivan III. již r. 1498 na velikého knížete korunoval, do vězení uvrhnouti, v němž i tento bídně zahynul.

(*Arn. Herrmann. Děj. říše Ruské.*)

2. Jest nestálá,

viz i: „Přízeň 2!“ „Štěstí 3!“

Avaři, u Slovanův Obři, národ kočovný, usadil se v rovinách pannonských, aby odtud loupežné jízdy na vše strany podnikal. V polovici V věku Avaři bojovali ještě mezi mořem chvalinským a azovským. Sto let potom válčili se sourodými kmeny v stepách jihoruských, načež porazili Anty, pokořili Duljeby, kmen ruský a všeliké jim činili násilí. Odtud 568 do nižin potisských a podunajských v dnešních Uhrách se vystěhovali. Potom zmizeli beze stopy, což u Slovanův vešlo v přísloví. Říkánoť na Rusi ještě v XI století: „pogyboša aky Obce.“

(*Konst. Jireček. Děj. nár. Bulh.*)

Při osudné bitvě na Bílé Hoře dne 8. listopadu 1620 hodoval ničemný zimní král *Bedřich Falcký* místo aby šel k vojsku teprv když mu oznámeno, že vojsko české poraženo jest a ustupuje, povstav od hostiny a všednuv na kůň cválal v průvodu 500 vybrané jízdy na Bílou Horu, aby boj obnovil. Avšak král vystoupiv na hradby spatřil smutné divadlo na utíkající vojsko. I otevřena brána, aby prchající mohli se zachrániti. Král pak se svými vůdci vracel se do hradu, smuten a na duchu sklíčen touž cestou, kterou byl před rokem za největšího jásotu vjel do Prahy a do hradu. Před rokem provázely jej na hrad největší nádhera a naděje celého národa, nyní se za ním valilo poražené a zoufalé vojsko české. Zdaliž pomyslil král „Zimní“, že tato cesta je poslední jeho návštěvou hradu pražského? (*Ant. Gindely*)

Kníže *Cilský*, správce domu ve Vídni u krále Ladislava, byl dne 28 září 1453, nedávno ještě všemohoucí, vyhnán potupně a s nebezpečí života z Vídně i z Rakous.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Kněz praemonstrát *Jan Želivský* panoval za časů husitských po nějaký čas v Praze a tím samým nejvyšší moc v české zemi provozoval, pokud totiž při Praze byl vrch moci v celé zemi. Avšak dne 9 března 1422 náhlým převratem byl týž Jan na staroměstské radnici stat. (*Děj. česk.*)

Jeronym Makovský z Makova, tělesný služebník a vrchní komorník císaře Rudolfa II, získal si takové důvěry u císaře, že každý, kdo u císaře něčeho dosáhnouti chtěl, o jeho přízeň se ucházeti musel. Proto také nabyl Makovský v krátkém čase velkého bohatství a i jiných milostí a vyznamenání. Avšak právě když byl Makovský na vrcholku moci a slávy své, svržen jest působením pověstného Filipa Langa, odsouzen cti, statku a svobody své a uvržen do vězení na Křivoklát, kdež seděl až do roku 1615. (*Ant. Rybička.*)

Přemysl Otakar II., král Český (1253—1278), zářil mezi mocnáři co slunce mezi hvězdami. Úpravou a sílou vojska svého vítězného slul králem železným; bohatstvím, nádherou a štědrostí svou králem zlatým. Podle Čech s Moravou kořily se mu Chebsko, Lužice, Rakousy, Štýrsko, Korutany a Krajina. Volenci říšští podávali mu dvakráte císařskou korunu. Avšak když léta 1273 habsburský hrabě Rudolf na císařství zvolen jest, počalo slunce moci a slávy Přemyslovy zacházeti. Ve válce s týmž císařem opustili Českého krále knížata prvé s ním spolčená; někteří páni čeští se ho zrádně strhli; i potratil roku 1277 najednou dotčených zemí, tak že mu jenom nynější Čechy s Moravou zbyly a ostaly. Dne 26. srpna 1278 v Rakousích u Dvinkruta nad řekou Moravou podstoupiv boj s císařem Rudolfem, zrazen jest v touž chvíli, když mu naděje slavného vítězství kynula, od mstivého pána Miloty z Dědic, nejvyššího komorníka země moravské, jenž s vojskem mu poručeným z bitvy utekl. Tehdy skrovné vojsko věrných Čechů a Moravanův ač přeudatně zahubeno, hrdina král raněn jsa jat a ze msty od několika protivníků zabit.

(*Drahé kameny.*)

R. 870 stál *Rostislav*, slavný kníže Moravský, na vrchu své moci a slávy. Avšak synovec Svatopluk, vládobažný, vydal Rostislava úhlavnímu jeho nepříteli Karlmannovi, kterýž nešťastného starce řetězy stíženého do Řezna odeslal. Král Ludvík, podav jej k soudu z Frankův, Bavorův a některých mani sebraných Slovanův složenému, místo vyřčeného naň trestu smrti obě oči mu vyloupiti a pak jej do nějakého němé-

ckého kláštera zavříti dal, kdež, nevědomo kdy a jak, zahynul.
(*Pav. Šafařík. Slovan. Starož.*)

3. Povrhuj ji!

Blahoslavená *Anežka* Česká, Přemyslovna, abatyše Pražská († 1282), ačkoliv měla se vdáti za císaře Bedřicha II., odřekla se trůnu a vkročila rozhodně na dráhu svrchované dokonalosti a dne 25. března roku 1235 vyměnila nádheru paláce královského za chudobnou celu klášterní stavše se jeptiškou klariskou. (*Ben. Kulda Církevní rok.*)

Ferdinand II., císař a král Český (1620—1635), slávy nemiloval. Tak ujišťoval svého zpovědníka, že při slavnostním udělování lén, nebo při jiných příležitostech, kdy lid s podivením pohlíží na své veličenstvo vždycky mluvívá: „Pane, srdce mé se nevyvýšilo, jsem červ a ne člověk, vyvrhel lidstva a vyvrhel chátry.“
(*Ant. Gindely. Děj. č. povst. l. 1618.*)

Sv *Kazimír*, kralevic polský († 1483), žil při dvoře otce svého, kde panoval lesk a přepych královský. Avšak již co pacholík v tom lesku a té slávě nenalezal mnoho radosti a zalíbení
(*Jan Bílý. Legenda.*)

Sv. *Prokop*, patron náš český a od roku 1039 opat kláštera sázavského († 1039), stal se nejprv kazatelem v chrámě sv. Klimenta na Vyšehradě, kamž mladistvý tehdáž panující kníže Oldřich se svým dvorem ke slovu Božímu přicházel. V brzku se stal i zpovědníkem a miláčkem celého dvora a mluvilo se mnoho o tom, k jakým hodnostem co nevidět povýšen bude. Ale Prokop boje se slávy a vyvýšenosti světské, vzdal se kazatelství a co sprostý mnich do kláštera břevnovského řehole sv. Benedikta přistoupil. Když pak i zde v klášteře za ním chvála a obdiv světa se tlačily: tu sv. Prokop najednou zmizel a na poušť blíže Sázavy se odebral, kdež v úplné samotě patnáct roků strávil, až ho zde na honě kníže Oldřich našel a mu klášter sázavský vystavěl.
(*Jan Bílý. Legenda.*)

Jan Rektorys, velmi dovedný akad. malíř a měšťan v Rožďalovicích († 1890), o chválu světa nestál a jí pohrdal, obávaje se, by tím jeho zásluha u Boha neutrpěla (*Čech.*)

Svatý *Stanislav*, biskup Krakovský, mučenník († 1079), narozen byl z jedné nejvzácnějších rodin šlechty polské, avšak jako sv. Aloisius odřekl se všech důstojností a statků tohoto světa a stal se knězem. (*J. Bílý. Legenda.*)

Slepci,

viz: „Láska k bližnímu 3 e!“

Slib.

I. Bohu učiněný.

1. Papež ho může změniti, anebo i zcela zrušiti.

Pan *Hroznata*, syn Sezimy, jsa s knížetem Českým Konrádem Otou v Italii roku 1190, učinil slib, že se do Palestiny přeplaví a ku křižáckému vojsku císaře Bedřicha Rudovousa přidruží; však smrtí císařovou a nešťastným koncem celé té výpravy odstrašen v Italii zůstal a v Římě od papeže Celestina III. za změnu svého slibu prosil, začež mu papež uložil, aby až do své vlasti se navrátí, klášter tam založil Toto předsevzetí pak roku 1193 ve skutek uváděti začal r 1193 a vystavěl klášter v Teplé. Do kláštera pak uvedl řeholní kanovníky praemonstrátské ze Strahova, jichžto první opat Jan se nazýval. (*Hájek. Kron. čes.*)

Jan, král Český (1316—1346), učinil slib, že podnikne výpravu do Palestiny proti Turkům a proto směl k tomu účelu po tři leta vybírati pro sebe desátek ze všech důchodů duchovenstva

světského a řeholního v celých Čechách, na Moravě a v hrabství Lucemburském. Má se za to, že Jan s povolením papeže slib svůj prvotní změnil a že místo jedné výpravy křižácké do Palestiny, napotom troji křižáckou výpravu proti pohanským Prusům a Litvanům podniknul. Ponejprv vypravil se roku 1328.

(Živ. cís. Karla IV. J. Votka.)

Pan Záviš z Falkenšteina vzdav se roku 1287 zemského úřadu nejvyššího hofmistrovství, zajel sobě do Uher ku králi Ladislavu IV., hledaje u něho podpory a přízně proti nepřátelům svým. Na Uherském královském dvoře dobře se mu dařilo, ucházel se o ruku nejmladší královy sestry *Jitky*, která žila v klášteře, a Uherský král svolil k tomu sňatku. I papež Jitčin klášterní slib rozvázal. *(Zap. Čes. mor. Kr.)*

Svatá *Orosie*, vlastně Eurosie, dcera knížete Českého Bořivoje a sv. Ludmily (nar. r. 855), zasvětila panenství své Pánu Bohu. Avšak král Aragonský vyžádal si Orosii u papeže za manželku pro vnuka svého Don Fortuniona Gaszčesa I rozvázal jí papež ze slibu toho. Avšak přece Orosie nevinnost svou zachovala, podstoupivši před sňatkem smrt mučenn ckou. *(Čech.)*

Král *Přemysl Otakar II.* Český dal prvorozenou dceru svou Kunhutu, 14letou, do kláštera klarisek sv. Františka v Praze. Dne 8 září 1277 byly jí v kostele přistřiženy úplety vlasů a oblečena jest v roucho sv. Klary. Dvanácte jiných panen, nejspíše družek její při dvoře, vstoupilo zároveň s ní do téhož kláštera: Roku 1290 rozvázal však sv. Otec ku prosbě krále Václava II. řeholní sliby její a dovolil, aby se provdala za Mazovského knížete; ale po brzké smrti jeho vrátila se Kunhuta do Prahy, vstoupila do kláštera sv. Jiří a byla tam abatyší.

(Fr. Ekert. Posv. m. kr. hl. m. Pr. 1884.)

Ferdinand, arcikníže Rakouský (narozen 1829), zasnoubil se roku 1557 potají s krásnou Filipinou Welserovou, dcerou augšburského peněžníka. Roku 1876 vymohl Ferdinand na papeži *Řehoři XIII.*, že slib o tajení sňatku otci Ferdinandu I. učiněný rozvázal, načež Ferdinand Filipinu veřejně za svou řádnou manželku prohlásil.

(Wácsl. Wl. Tomek.)

2. Učiněný splň!

Boleslav I., kníže Český (936—967), když byl syn jeho Strachkvas v jinocha dospěl, pamětliv slibu, jejž Bohu byl učinil, nyní toho syna do Řezna vypravil, kdež byl klášter bratří sv. Benedikta při kostele sv. Jimrama čili Emmerana. Těmto syna svého poručil, aby jej k duchovnímu stavu vychovali a oni s velikou radostí českého kněžice mezi sebe přijavše, mnichem ho učinili; ale jak to Němci již v obyčeji měli, neztrpěvše jména jeho slovanského Kristianem (Christanus) ho přezvali.

(Zap. Čes. mor. Kron.)

Léta 898. Měsíce března Čechové opět sejeli na dvůr vyšehradský a tu z jednostajné vůle poslali su pro kníže svého *Bořivoje* (kterýž byl dříve ze země vyhnán), do Velehradu. A on kníže toho dne, dřív než poslové na Velehrad přijeli, byl učinil slib Pánu Bohu před králem a biskupem, pomůže li jemu Pán Bůh zase na knížectví České dosednouti že chce dobrý křesťan býti a bl. Panně Marii k poctivosti kostel postaviti. I žádal, když poslové z Čech přijeli, krále Svatopluka, aby jemu půjčil svého biskupa aby jeho ženu Lidmilu sv. víře křesťanské vyučil. Hned pak po svém příchodu do Čech, třetího dne položil základ ku kostelu Nanebevzetí Panny Marie položiti v Praze na dvoře u velikých vrat, kterémuž někteří veselý dvůr a jiní tajněný dvůr, protože byl vysokým tajněným plotem ohražený, říkali *(Hájek. Kron. česká.)*

Antonín Brus z Mohelnice, arcibiskup Pražský, zavázal se r. 1569 slibem, že popřeje-li mu Bůh povstání z choroby, pouť do Kadaně ku čtrnácti Pomocníkům vykoná. A vskutku dne 22. října do města přijel, objednav pro sebe v tamějším klášteře hospodu, a slib svůj s příkladnou nábožností vyplnil.

(Kl. Borový. Ant. Brus z M.)

Heřman hrabě Černín z Chudenic, utíkaje roku 1618 na koni z Čech do Saska a jeda okolo hradu Petršpurka, učinil slib, jestliže nepřátelům svým unikne, že na pěkné skále u Petršpurku, kde někdy starý hrad stával, vystaví kostel a na úpatí té malebné hory vystaví špitál pro chudé a nemocné, kte-

rýž dosud stojí A byv šťastně zachráněn, splnil slib svůj. (*Fr. Wildmann.*)

Sochu Panny Marie Karlovské v Ječné ulici v Praze, jak vůbec za to se mělo, dal postaviti tehdejší místodržitel hrabě *Černín*, ze slibu, jejž v nemoci byl učinil. (*Kar Navrátil Paměti Karlova.*)

Když r. 1680 v Radnici strašný mor z Prahy přinešen vypukl, darovali měšťan Radnický Václav *Duchovský* s manželkou Barborou kus pole na hřbitov záduši a slíbili, že tam i kapli založí a vystaví vlastním nákladem z toho úmyslu, aby na orodování svatých: Rosalie, Rocha a Šebestiana od smrti ranou morovou byli ochráněni. A hle, milosrdný Pán zástupů vzhlédl lítostivě na bohabojné sliby, tak že hned ode dne učiněného slibu jizlivé šípy rány morové se od celého města odvrátily. Oni pak zbožní manželé kapli tu také vystavěli.

(*Pamětní kniha v Roudnici. Fr. Patera*)

Když roku 1179 Soběslav II., kníže Český, stíhal voje Bedřichovy, svého odpůrce, strhla se bitva rozhodná na polích mezi Vyšehradem a Prahou. Nastal boj dlouhý, zoufalý a nad míru krvavý; kněžna *Eliška*, dívavši se naň z hradu, zavázala se slibem nábožným, dostane-li se vítězství manželu jejímu I dostalo se mu. Soběslav přemožen musel utíkati. Eliška potom na témž místě, ježto dlouhý čas u lidu jen „na bojišti“ slulo, postavila chrám ke cti sv. Jana, jehož postoupila křižovníkům řádu maltezského.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Císař *Ferdinand II* (1620—1635), učinil slib, že, zvítězí li nad Švédským králem, vystaví ve Vídni Matce Boží Montserratské kapli s klášterem benediktinů přísné řehole španělské. Když pak Švédský král Gustav Adolf v bitvě Lützenské (1632) zabit byl, dostál císař slibu svému a vystavěl klášter a kapli za Skotskou branou (za nynějším votivním chrámem).

(*Fr. Eckert. Posv. m. kr. hl. m. Prahy.*)

Císař *Ferdinand III* (1637 - 1657), učinil Bohu slib, že bude li zbaven tísně od Švédů, kteří válkou mu hrozili, založí v Praze bosým karmelitkám kostel a klášter sv. Josefa. Chtěje splniti slib svůj, koupil r. 1655 na Malé Straně za 20 000 zl. od hraběte Valdšteina dům a velkou zahradu a dal jej upraviti v prozatimní klášter pro karmelitky, které i r 1656 do Prahy a sice 5 přišly. Že klášter ten však byl nedostatečný, rozkázal stavěti budovu novou, kterou však teprv syn jeho dokonal.

(*Fr. Ekert. Posv. m. kr. hl. m. Prahy.*)

R. 1643 Leopold I., arciknže a pak císař Rakouský, takový nedostatek zdraví na dásních, které patrně hníti počaly, trpěl, že se o jeho zdraví velmi pochybovalo. *Ferdinand III.* (1637—1657) pak s manželkou Marií, rodičové jeho, slibem se zavázali, že v kostele augustianů bosáků před svým císařským obydlím oltář k větší cti a chvále sv. mučenice Apoleny postaviti chtějí. A od té chvíle Leopold lepšího zdraví nabýval a v krátkém čase uzdraven jest. Rodičové jeho, aby slibu zadosti učinili, oltář, který 3000 zl. rýnských stál, v tom kostele postaviti dali. Císařovna pak Maria Anna stříbrnou rytinu, sv. pannu Apolenu vypodobňující, zhotoviti dala a na ten oltář postavila, po jejížto smrti manžel její, císař, tomu oltáři obětoval zub té sv. p. Apoleny, který císařovna v malé zlaté schránce na svém hrdle až do smrti nosila; zub ten dává se na den sv. p. Apoleny při tom oltáři líbati.

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Dne 5. srpna 1634 nalezala se paní hraběnka *Hyppolita de la Sage Paradis*, manželka hraběte Jindřicha, pána v Kamenici nad Lužnou, s jistou dívkou pod Brádlem v kapličce Rodičky Boží na modlitbách. I strhla se průtrž mračen a voda dostala se i do kapličky, ano stoupala vždy výš a výše, až obě na oltář vystoupiti musely a držely se sochy P. Marie neboť voda dosahovala jim málem až po krk. Volání bylo marné a už i síly je opouštěly. Úpěnlivě prosily obě Rodičku Boží o pomoc a paní hraběnka učinila slib, že vystaví Rodičce Boží Staro-Etinské nový prostranný kostel někde na blízku, bude-li zachráněna. A vskutku připlavili na pramici dva odvážní mužové a zachránili na pomoc Rodičky Boží obě v nebezpečí vězící. A paní hraběnka dostála slibu svému a roku 1662 byl kostel dle vzoru kostela Staro-Etinského dostaven a nazván Nový Etink.

(*Fr. Wildmann. Vel. Mar. kal. 1889.*)

Když car Ruský *Ivan IV*, válku proti Tatarům kazánským vedl, učinil slib, že vystaví kostel v Moskvě, zvítězí li. I zvítězil a dal r. 1555 skvostný chrám z kamene vystavěti v Moskvě.

(*Arn. Herrmann. Děj. říše Ruské.*)

Když roku 1355 císař a král náš *Karel IV.* při vzbouření v Pise v nebezpečenství života se nalezal, že jej zrádci obklíčí a zabijí, tu si předsevzal, jestli že odtud šťastně vyvázne, vystavěti panenský klášter ke cti sv. Kateřiny. I založil kostel a klášter ten na bojišti v Praze, do kterého po roce uvedl panny řehole poustevnické sv. Augustina.

(*Děj. české*)

Když císař a král náš *Karel IV.* (1346—1378), roku 1371 těžce se roznemohl, tak že lékařové o jeho uzdravení pochybovali, obrátila se císařovna zarmoucená důvěrně k sv. patronu Sigismundovi a učinila slib že bude putovati pěšky z Karlštejna do Prahy k jeho hrobu v kostele sv. Víta a obětovati za zdraví manžela svého osm mísek z ryzého zlata, které vážily 11 liber a 21 lotů v ceně 1650 zlatých k okrášlení hlavy sv. Sigismunda. Jak medle císařovna slib ten splnila, uzdravil se císař v krátké době.

(*Beneš z Weitmile.*)

Jiří Julius Klovio, výtečný chorvatský malíř miniatur († 1578), byl roku 1526 od vojska německého, španělského a vlašského v Římě uvězněn. A tu v tomto vězení a v této sklíčenosti zaslíbil se Bohu, jestli ho z tohoto neštěstí vysvobodí, že se chce vzdáti světa a odebrati do nějakého tichého kláštera a státi se řeholníkem. Po několika měsících vyvázl šťastně z vězení. I splnil hned svůj slib a vstoupil v Mantově do kláštera sv Rufina.

(*J. Kukuljevič. Čas. Mus. kr. Čes. 1855.*)

Tomáš Kren, Slovinec (naroz. 1560 v Lublani), biskup v Lublani od r. 1597, vystudovav ve Vídni, chtěl se odebrati na studia právnická do Italie, když se náhle velmi nebezpečně rozstonal I učinil slib, pozdraví-li se, že se stane duchovním, a r. 1588 vysvěcen vskutku v Lublani na kněžství.

(*Škola B. Srdce Páně 1875.*)

Alois Lichtenštein, vladař slavného rodu, onemocněv r. 1853 těžce, učinil slib, že, pozdraví-li ho Pán Bůh, v Braclavě vystaví kapli, aby lid při železnici, nemoha času svátečního do vzdáleného chrámu Páně farního přijíti, nebýval bez služeb Božích. Bůh vyslyšel touhy zbožného knížete a dle slibu povstala krásná kaple, která roku 1856 jménem sv. Cyrilla a Methoděje posvěcena jest.

(*Blahověst 1856.*)

Roku 1680 kdy zuřila v Čechách rána morová, rozstonal se při zaopatřování též *Lorenc*, farář v Přelouči, že jemu na rukou puchýře naběhly a prsty hned černaly. V této úzkosti klekl si před svůj zamilovaný obraz Panny Marie a slíbil, že bude-li uzdraven, dá ke cti bl P. Marie vystavěti kapličku a zmíněný obraz do ní umistí. A hle, byl při životě zachráněn a co slíbil i splnil Obdržev od města Přelouče pole, zvané „u Studánky“ zbudoval na něm dřevěnou kapličku a do ní daroval svůj starobylý obraz a často v ní konal služby Boží.

(*Fr. Rosůlek. Pověsti z Pardubicka.*)

Léta 1656. V Novém Městě pražském velký oheň vyšel a velký díl toho města v zříceniny proměnil. Dům Jana Antonína hraběte *Ložího* v prostřed toho ohně stojící, ačkoliv všemožně hájen byl, však obhájen býti nemohl, aby v některém místě od toho ohně nějaké škody nevzal. I vida hrabě, že lidské vynasnažení tomuto neštěstí déle odolati nemůže k podobizně zázračného obrazu Panny Marie Staro-Boleslavské, kterou on tehdáž v svém domě vypodobněnou měl, útočiště vzal, před Ní v tom svém domě na kolena padl a slib učinil, žádaje, aby Rodička Boží dům jeho před tím ohněm hájila; až vyžaduje, po tři soboty on do Staré Boleslavě putoval, pokaždé 6 sv. mší, při nichž on také pokaždé stále trval, tam v kostele Panny Marie sloužiti dal a mnohé dary tomu i druhému sv. Václava kostelu uděloval.

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Když r. 1713 strašný mor v Praze zuřil tak že pouze dne 28. září zemřelo lidí 285: shromáždovali se Malostranští ku konání služeb Božích na náměstí před kostelem sv. Mikuláše, kdež uprostřed stál oltář. Tu na den sv. Václava složil první syndík obce *Malostranské* hlasitě slavný slib, jímž rada a veškerá obec tohoto města se

zavazovala, že k ukojení spravedlnosti Boží a k odvrácení moru postaví na tomto místě sochu nejsv. Trojice. A slavnému slibu tomu obec dostála; r. 1715 byla socha ta na den nejsvět. Trojice slavně posvěcena a spolu zalčžena fundace, aby v svatvečery nejsv Trojice, P. Marie bez poskvrny počaté, sv. Vojtěcha, sv. Jana Nep., sv. Prokopa, sv. Ludmily a sv. Václslava, jichž sochy u sloupu stojí, konal se z farního kostela sv. Václslava průvod k sousoší a zde pobožnost s litanií a zpěvem se konala. Později pobožnost ta přeložena do kostela.

(*Fr. Ekert. Posv. m. kr. hl m. Prahy.*)

Po šťastném obhájení Prahy proti Švédům učinil r. 1648 *Novoměstský magistrát v Praze* slavný slib, že bude každoročně se všemi úředníky a staršími řemeslnických pořádků konati ve svátek všech Svatých památku hrdinských těch bojů a to společným přijímáním nejsv. Svátosti oltářní v chrámu sv. Jindřicha. Dálo se to skutečně více než po sto let.

(*Fr. Ekert. Posv. m. kr. hl. m. Pr. d. II.*)

Hypolita Paradisová, rozená z Lodronu, paní na Kamenici, když jednou co vdova podle rybníka Kalicha jeti měla, strhla se mračna a vody v rybníce tak vystoupily, že ledva živobytí své uchránila. V největším nebezpečenství jsouc, učinila slib, že postaví kapli ke cti Panny Marie. A když šťastně vyvázla, vypravila se na pouť do Otynk v Bavořích a navrátivši se domů, kázala zhotoviti sochu, která se soše Panny Marie v Otynkách podobá a založila r. 1662 blíže Včelnice kapli, kdež dotčenou sochu postavila. I usadili se zde lidi a osadě této se říkalo: Nové Otynky.

(*Trajer.*)

Tomáš Pešina z Čechorodu, děkan kapitoly u sv. Víta na Hradčanech († 3. srpna 1680), učinil Pánu Bohu slib, že založí klášter pavlánský v Čechách, narodí-li se císaři Leopoldovi syn. Přání jeho splnilo se roku 1678 dne 26. července, kdy císařovna Eleonora porodila syna, potomního císaře Josefa. A Pešina slibu svému dostál; odkázalť pavlánům Obořiště, ceně statek nyní na 20.000 zl. a krom toho 10.000 zl. uložených u hraběte Jáchyma Slavaty, i knihovnu svou a s ní všecky rukopisy, mimo to pak nábytek a ozdoby svého domu. Klášter pavlanů dostavěn jest pak v Obořišti r. 1688.

(*V. Zelený. Čas. Mus. kr. Česk. 1886.*)

V Poštovské ulici v Starém Městě pražském stojí kulatá kaple sv. Kříže, která k nejstarším stavbám v Praze náleží. O původu jejím vypravuje se tato pověst. Za křižáckých válek žil v *Praze* bohatý kupec, který bezdětek jsa, putoval s křižáky do svaté země. Ale tam byl s průvodčími svými od Turků přepaden, kteří mnohé z křesťanů pobili a ostatní do otroctví odvlekli. V nedalekém městě byli uzavřeni do bývalé křesťanské kaple, v niž dlouho o hladu a žízni tráviti museli. Kupec prosil Boha za vysvobození z trápení tohoto a zaslíbil se, že po šťastném návratu do vlasti vystaví k poctě svatého Kříže kapli téhož způsobu jako ta, v níž ve vazbě drženi byli. Bůh prosby jeho vyslyšel; neboť když kupec následujícího dne usnul, zdálo se mu, že se dvéře vězení jeho náhle otevřely a bílá jakási postava že mu kývá, aby na svobodu vyšel. Za ní kráčeje, octnul se pojednou před městem, na jehož věžích viděl kříže a nikoliv půlměsíce turecké. I viděl z toho, že se nalezá mezi křesťany. Neznámý průvodčí mu tu zmizel s očí a kupec v témže okamžiku procitnul. Zmámeně hleděl kolem sebe a spatřil se skutečně v zemi křesťanské před městem, jak je byl ve snu viděl. Odtud pak se dostal šťastně do Prahy, kdež dal dle slibu svého v Poštovské ulici proti domu svému postaviti kapli ke cti sv. Kříže, zcela dle vzoru oné, v níž byl ve svaté zemi od Turků uvězněn. A tu podnes stojí v té způsobě, jak byla vystavěna.

(*Jos. Svátek. Pražské pověsti.*)

Přemysl Otakar II., král Český, maje r. 1260 v boj proti Uhrům vytáhnouti, zavázal se slavným slibem, že postaví nový klášter, zvítězí li. I zvítězil slavně a klášter ten cisterciaků v Čechách, vůbec Zlatou Korunou zvaný, že kus trnové koruny Kristovy sem daroval.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Léta 1139. Soběslav, kníže Český do srbské krajiny odejel. Na té pak cestě když se kníže do Čech navracoval a již do české země přes hory vjížděl a byl jako půl lesu, přišel tak náhlý vítr, že

se tu musil kníže i s svými se všemi zastaviti a nevědúce se kde skrýti, všickni s koní ssedali a klekše Pánu Bohu se modlili Vítr ten víc a více se rozmahal, a tu mnoho dříví velmi velikého z kořen vyvracel. Hrůzu přílišnu tu všickni poraženi byli, domnívajíce se tu vzíti skončení, silně volali k Pánu Bohu. Mezi nimi jeden byl nejznamenitější a hajtman nad jinými jménem *Přimislav*. Ten přistúpiv k knížeti řekl: „Ó kníže, pane můj, pohleď, jaká jest moc Pána Boha našeho Teď na tomto místě Pánu Bohu všemohoucímu slibuji, jestliže mi Pán Bůh z této těžkosti a z tohoto nebezpečenství ráčí pomoci a mne vysvoboditi, hned všecky věci, kteréžkoli mám na světě, že rozprodám a ty peníze rozdám chudým lidem pro jméno Pána Boha mého a sám půjdu do kláštera a oděv i všechen řád mnichovský na se vezmu a Pánu Bohu mému nábožně slúžiti budu a v tom do skončení života mého Jeho svatú pomocí zůstanu.“ V tom hned se to povětří poukrotilo, kteréž trvalo více než tři hodiny. Však proto, jakžkoli veliké povětří bylo a dříví se lámalo veliké a na ně padalo a některé se z kořen vyvracelo a lidi i koně poráželo, sedm toliko mužův tu na místě zůstalo, jiní, ač úrazy měli, však se zhojili. Koní dvamecítma na tom místě zůstalo. Přimislav, jakž do Prahy přijel, od Soběslava vzav odpuštění, to což slíbil, vykonal a odřezav se světa, řeholu a řád sv. Benedikta na se přijal.

(*Hájek. Kron. česk.*)

Císař *Rudolf II.* ctil sv. Rocha a učinil r. 1599 v době moru slib, že ku cti a slávě jeho vystaví v Praze kostel. Slibu tomu dostál r. 1603, an na pozemku kláštera strahovského dal nákladem svým založiti kostel sv. Rocha a kolem něho zříditi hřbitov.

(*Fr. Ekert. Posv. m. kr. hl. m. Prahy.*)

Na počátku XVIII. století zavázal se *Jan Sigmund z Rottálu* slibem, že na Hostýně nový chrám vystaví; dříve však než mohl slib splniti, zemřel. Před smrtí svou uložil synu a nástupci svému Františku Antonínovi, aby hned po nastoupení panství slib ten svědomitě vyplnil. Hrabě František Antonín hned po smrti otce svého († 1717) dal všecko přichystati, tak že r. 1721 základní kámen od hradištského opata Bernharda Vanka položen byl a po 27 letech zdobil temeno hory krásný a velebný chrám, jakých málo na Moravě.

(*Václav 1888.*)

Jan Karel Joachim hrabě Slavata lovil r. 1662 zvěř blízko u Telče s družstvem. Osamotněv zabloudil ve hvozdě. Blouditího překvapila noc; jezdec spadl s koněm do hluboké vlčí jámy. Tam učinil Pánu Bohu slib, že, bude-li zachráněn, život svůj jeho službě zasvětí mezi řeholníky. K ránu slyšeno jeho volání, lidé ze vsi Vonrova vytáhli ho i koně bez úrazu. Hrabě Karel dal se pak do kláštera bosých karmelitánů v Kaprarole ve Vlašich.

(*Balbín.*)

Rodičové sv. *Stanislava*, biskupa Krakovského a mučenníka († 1079), byvše dlouhý čas bezdětní, přislíbili Pánu Bohu, že, dostanou-li synáčka, obětovati ho budou Jemu. I dostali synáčka a určili ho stavu kněžskému.

(*Sv. Stanislav. Život.*)

Když r. 1680 mor v Praze neustával, učinil *Staroměstský magistrát*, dne 16. srpna 1680 veřejně slavný slib, že vystaví na volšanském hřbitově kapličku ku poctě svatých patronů proti moru, sv. Rocha, sv. Šebastiana a sv. Rosalie a když došlo svolení, položen ihned základ k této svatyni, kteráž dne 27. července 1682 dokončena jest.

(*Fr. Ekert. Posv. m. kr. hl. m. Pr.*)

Svatý *Štěpán*, král Uherský a spolupatron český († 1038), zvítězil nad nepřítelem u Vesprymu a zvítěziv, splnil svůj před bitvou Pánu Bohu ke cti sv. Martina učiněný slib. Dostavěl totiž arciklášter benediktinský na Hoře sv. Martina a nadal jej hojně

(*Drahé kameny.*)

Rytíř *Bartoloměj z Tannazoll-Zilla*, vojenský vůdce za císaře Ferdinanda II. (1620—1636), zůstal jednou ležeti na bojišti, čtrnácti ranami posetý. Ve smrtelné úzkosti, kdy na pomoc lidskou téměř nebylo možno spoléhati se, zaslíbil se těžko raněný vojín, že podnikne pouť do Monseratu ve Španělích, uzdraví-li se. Zdraví vskutku nabyv a opustiv stav vojenský, vydal se na dlouhou cestu, aby dostál slibu danému.

(*Jos. Springer.*)

Václav II., král Český (1282—1305), uvěřil, že Záviše z Falkenšteina

úklady strojí proti životu královu. V tesknosti, protože posavád mnoho přívrženců Závišových zůstávalo ve službách dvorských, učinil roku 1288 slib k Matce Boží o založení kláštera ke cti Její, kdyžby z nebezpečenství šťastně byl vyveden. Záviše byl také vskutku lstně chycen a uvězněn a konečně roku 1290 před Hlubokou stat. I vystavěl vskutku Václav na Zbraslavi klášter a věnoval ho roku 1292 řádu cisterciánskému.

(W. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.)

Léta Páně 1680 vypukl po celých Čechách zuřivý mor a též v osadě bernartické dosavádní hřbitov nevystačoval a nový na místě jistém ke cti svaté panny Rosalie posvěcen byl. V čas moru učinil v Bernarticích dp. P. *Jan Wald*, rektor kolleje jesuitův u sv. Klimenta v Praze, slib, že vystaví kapli ke cti svaté Rosalie, kteráž i roku 1681 vystavena byla, kamž se i průvody vedly.

(Jos. Hejna. Čas. Ludmila. 1883.)

Klokočka jest líbezné, lesnatými pahorky obklopené, malými potůčky na mnoha místech protékané, úhlednou kapličkou ozdobené, lučnaté údolí Pod kapličkou prýští se bohatý, čistý a studený pramen, z něhož příchozím hostům lázně kdysi se připravovaly. Místo nalézá se u Mladé Boleslavě a jistý stařec vypravoval o něm toto: Hrabě *Štafin Waldštein*, jenž veškeren život svůj trávil ve Francii, byl trápen pakostnicí, od které mu veškerá věda lékařská nebyla s to odpomoci Naposled mu bylo raděno, aby odebral se do některých lázní v Čechách. Uposlechl rady té a uchýlil se sem pod Klokoč, proto tak zvaný, že se pramen pod klokočovým keřem nacházel. Voda ta tak dobře účinkovala, že za krátký čas cítil se býti úplně zdráv a své choroby sproštěn. Již dříve si umínil, že vystaví kapli, uzdraví-li se. Jsa svému slibu věren, dal postaviti léta P. 1726 kapli nad pramenem a hlavně návodem zbožné Markéty, hraběnky z Waldšteina, zasvětil ji ku poctě sv. Prokopu a sv. Štafinu, biskupu a patronu francouzskému; obrazy těchto světců jsou i na oltáři. Každého pak roku na den sv. Prokopa konala se pouť a bylo od mnohých lidí místo to navštěvováno. Lidé vodu z léčivého pramene zde nabírali, pili, jí si obmývali ruce, nohy, obličej a v nádobkách domů odnášeli.

(Čech. 1883.)

V Štěpánově, městečku polském, žili urození, bohatí a velmi nábožní manželé *Velislav a Bogna*, již nemajíce žádných dítek, po dlouhý čas Boha o syna prosili a slíbili, že dostanou-li ho, Jemu ho obětovati budou. I vyslyšel Bůh prosbu jejich a dal jim v 30. roce manželství syna Stanislava, jejž zbožně vychovali a službě Boží obětovali, tak že se stal později i biskupem v Krakově

(H. J. Karlík. Život Svatých.)

Vladimír, kníže Ruský, vytáhl s malou družinou proti Pečencům a když se srazili, nemoha jim odolati, dal se na útěk a stanul pod mostem, sotva že se ukryl před nepřátely. A tehdáž přislíbil Vladimír, že ve Vasilevě postaví chrám sv. Proměnění, nebo bylo v ten den Proměnění Páně, kdež se bitva stala. Vyváznuv pak Vladimír z toho nebezpečenství r. 996, postavil chrám i učinil svátek veliký.

(Nestorův Letop. ruský.)

Rodičové sv. *Vojtěcha* († 997), když se byl v mládí nebezpečně roznemohl, slíbili Bohu, že zachová-li jim ho na životě, Jemu ho zcela věnují. I uzdraven jest pacholíček, a rodiče z vděčnosti obětovali ho službě Boží. Sv. Vojtěch stal se knězem a konečně druhým biskupem v Praze. *(V. Štulc.)*

V roce 1259 vyjel si pan *Vok z Rosenberka* z hradu svého Rosenberka na koni do hor a chtěl po známém brodu řeku Vltavu přebřísti a tu z nenadání stal se veliký příval vody, tak že pan Vok jsa u prostřed rozbouřené řeky v nebezpečenství života se octnul. V té nouzi pak učinil slib, klášter na tom místě, kde z toho nebezpečí šťastně vyváznе, vystavěti. Klášter ten také vystavěl a mnichům cisterciakům odevzdal a sice Vyšší Brod. *(Děj. česk.)*

Pan *Oldřich Zajíc z Waldeka* učinil roku 1260 slib, jestli ho Pán Bůh v bitvě u Kressenbrunnu dne 12. července, v které se také nalezal, při zdraví zachovati ráčí, klášter nový na svých rodných statcích že postaví. A že ho Pán Bůh zachoval, vystavěl klášter bratří poustevníkův řehole sv. Augu-

stina v sousedství starodávné vsi Kváně, nazvaný „na Ostrově“ později u svaté „Dobrotivé“.

(*Zap. Čes. mor. Kron.*)

R. 1622 p. hrabě *Florian Theodor Žďárský ze Žďáru* s manželkou svou, aby vyplnili, co Pánu Bohu a Marii Panně slíbili, na cestu do Vlach se hotovili a také šťastně do Vlach přijeli a v Loretě svou pobožnost vykonali, díky za nového dědice a synáčka činili, dary obětovali, míru domečku lauretánského dokonalou vzali; všechno, cokoliv potřebného bylo, spatřili a do Čech odjeli. Navrátivše se šťastně do Čech, na své panství hned následujícího r. 1623 dne 12. června měsíce kámen gruntovní pro vystavení té lauretánské kapličky uprostřed svého háje neb hájka blíž svého panství Červeno oujezdského on pan hrabě položil a ta kaple neb podobizna kapličky neb domečku Panny Marie Lauretánské byla jest v Čechách, v Moravě, v Slezsku, v Rakousích, ano také (jak jeden kronikář píše) v Německé zemi nejprvnější.

(*Jan Beckovský Poselkyně.*)

II. Lidem učiněný.

1. Smrt od něho osvobozuje.

L 1652 pan z *Lämmelsdorfu* Solnickým připověděl, že grunty zastavené jim navrátí, všech přítomných za svědky slibu svého vyzývaje. Než slovu danému Jindřich Kraft z Lämmelsdorfu dostáti nemohl, nebo druhý den k večírku, sklesnuv bez obrany se sedátka ve své komnatě na podlahu, náhle ducha vypustil.

(*Jos. Ehrenberger. Čas. čes. Mus. 1849.*)

2. Splň ho!

Dne 25 července 1430 stalo se příměří mezi Čechy a Němci takové: Čechové mají se pokojně do své vlasti vrátiti, začež knížata a města německá jim vyplatí sumy v zlatých rýnských jak následuje: Bamberští a Forchheimští složí 12.000 zl, Norimberští také 12.000 zl., kurfirst Bedřich Braniborský jakožto purkrabí normberský 9.000 zl., vojvoda Jan Bavorský 8.000 zl.. začež husité jeho země se ani nedotkli a ještě jiní drobnější sumy. A kurfirst *Bedřich Braniborský* také potom velmi čestně slovu svému dostál a výkupní sumy, o které se Čechové smluvili v Domažlicích do haléře jim vyplatiti dal.

(*Děj. česk.*)

František Lotarinský brzy, když roku 1738 s Marií Terezií se dal oddati upadl ve válce s Turky, vzdáliv se daleko od svého vojska, s bratrem Karlem v ruce valašských lupičů. Lupiči, spatřivši rakouskou uniformu, zaradovali se velmi ze vzácné kořisti. Vůdce Petr Lagryn ptal se jich, kdo jsou František mu pravdu oznámil, aby ho propustil a do ležení dovedl, že hojné odměny se mu dostane. Lagryn svolil, jen žádal, aby on a soudruzi jeho obdrželi milost. V tom přišla manželka vůdcova, žena ukrutná, a žádala, aby František s bratrem vydán byl Turkům, a že větší odměny se jim dostane. Ale tomu Lagryn nepřivolil a sám Františka s bratrem rozličnými oklikami, aby v ruce Turků neupadli, po třech dnech šťastně do rakouského ležení přivedl, kdež se mu a společníkům hojné odměny a milosti dostalo. Ano Marie Terezie na památku zachránění svého manžela vsadila mramorový kámen s nápisem příslušným.

(*Dolz.*)

Karel IV., císař a král Český, všude šetřival práv od kohokoli nabytých, jakož i všech smluv právně uzavřených; za věku toho kde knížata z většího dílu jen potud stávali ke slovu svému, pokud toho žádal vlastní jejich prospěch, on vyznamenával se stálostí a správností ve slibech svých.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Českého.*)

Kosciuszko, byv v nešťastné válce maciejovské r. 1794 přemožen upadl v zajetí ruské. Pavel, car, nástupce carovny Kateřiny, daroval Kosciuszkovi svobodu, žádaje toliko slibu, že nebude nikdy více válčiti proti Moskvě. Kosciuszko dal žádané slovo a dodržel ho s věrností v pravdě rytířskou až do hrobu.

(*Waligorski.*)

Císař a král Český *Sigmund* (1436—1437) pravil k jednomu starému vo-

jinu, jenž ho žádal, aby učinil, co slíbil: „Tehdáž jsi přehnaně žádal.“ I odvětil mu vojín: „Tehdáž jsi mi měl prosbu mou odepříti, ale nyní se cti ve věrnosti státi máš.“ Načež císař: „Maje si voliti, musím v slovu svém státi, bych věrnost neporušil a čest svou nepokálel.“ *(Aeneas Silvius.)*

Bohuslav ze Švamberka, pán na Zelené Hoře atd., věrný katolík († 1490 na Boru), co pravý rytíř nikdy své slovo nezrušil. *(Fr. Doucha.)*

Aby *Viktorin*, syn krále Českého Jiřího (1458—1471), z uherského zajetí vysvobozen byl, zaručili se Matyášovi, králi Uherskému, za složení 100 000 dukátův a potom 30.000 zlatých, jež král Český Vladislav slíbil složiti synům krále Jiřího, Viktorinovi bratří, 23 předních českých a moravských pánův a 10 vladyk. Král Vladislav spolehal se na svého otce, krále Polského; ten zase na císaře Bedřicha a žádný neplatil. Dne 11. prosince 1472 měly býti peníze složeny, král Matyáš nepokojně upomínal a v Čechách počaly se mysli již silně kvasiti; neboť mnozí páni, již se byli o tom zaručili, chtějíce slovu svému dostáti, již své statky rozprodávati, přinuceni byli.
(Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.)

Stanislavu Vydrovi, učiteli našemu a vlastenci výbornému († 1814), slovo někomu dané bylo tak pevné a svaté, že ho nikdy nezrušil, třeba mu z toho vzešly sebe větší škody a nepříjemnosti; taktéž nevyšlo z úst jeho slovo obojetné, úskočné, nebo nepravdivé, byť to i pouze v žertu bývalo.
(Ant. Rybička. Čas. Mus. kr. Čes 1870.)

Po bitvě u *Vyšehradu* roku 1420, v níž Sigmund, král, úplně na hlavu poražen jest, zachovala se v poledne 1. listopadu posádka královská na Vyšehradě dle smlouvy své a postoupila hradu Pražanům. Vítězi učinili jim díky za věrné zdržení slova jímž oni počestnost staročeskou osvědčili v okolnostech ku zlomení víry tak velice lákajících. Půjčeny jim vozy k odvezení věcí svých a dán ochotně průvod jedněm na Novýhrad, druhým až do Kouřimě, kamž se odebrali za vojskem královým (Sigmundovým).
(Wác. Wl. Tomek. Děj. m. Prahy.)

3. Zrušili ho hanebně.

R. 1607 za císaře a krále Českého Rudolfa II. vzdalo se město Opava císařskému vojsku, když jim byl vůdce *Gleissberg* přislíbil, že se jim v ničem neublíží. Avšak když bylo město zbrojným lidem císařským obsazeno a když nikdo nesměl na odpor ani pomysliti, ukázaly se posavadní sliby o milosti a odpuštění v pravé své podobě. Opavští krutě pykati museli odporu a odboje svého. *(Čes. mor. Kron.)*

Roku 1421 přišel do Prahy Jan Sádlo z Kostelce, odpůrce *Jana Želivského*, aby se tu ospravedlnil z nařknutí ze zrady. Dalit mu konšelé, přívrženci Jana Želivského, ujištění, že v Praze bezpečen bude, avšak sotva mezi ně vkročil, zajali ho zrádně a dali ho mečem odpraviti. Nedovolili mu ani, aby před smrtí svatými svátostmi zaopatřiti se dal.
(W. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.)

Roku 1189, když kníže Český Bedřich zemřel, postoupila Alžběta, vdova Bedřichova, knížeti *Konrádu Ottovi* Moravskému hradu pražského a tudíž knížecího stolce, jejž měla v moci své za přípověď, že jí dá Olomoucko. Konrád však této přípovědi nezdržel.
(Wácsl. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.)

Ačkoliv kníže Bavorský *Maximilian*, když po bitvě na Bílé Hoře 1620 v Praze se ubytoval, slíbil deputaci šlechty české, že se u císaře Ferdinanda II. za Čechy přimluví, ale slibu toho kníže nedodržel a za stavy se nepřimluvil, ba ještě císaři radil ku strašnému potrestání.
(Ant. Gindely. Děj. čes. povst. l. 1618.)

Když za povstání českého proti císaři Ferdinandovi II. král Bavorský *Maximilian* s vojskem ligistickým do Horních Rakous roku 1620 vtrhnul a stavové Rakouští s ním vyjednávali, slíbil jim král, že budou-li Ferdinandovi II. opětně holdovati, nebude právům jejich nijakž na ujmu, což však nemyslel Maximilian opravdově, ježto věděl, že císař požaduje bezvýminečné holdování.
(Ant. Gindely. Děj. č. povst. l. 1618.)

Maximilian, král Bavorský a vůdce vojska ligistického, překročil r. 1620

hranice české Prachatice dobyty útokem, posádka a část měšťanstva porubána a město vypleněno. Vodňany vzdaly se po krátké obraně na slib, že posádka, skládající se jen z hotovosti zemské, tedy ze sedláků, bude moci svobodně odtáhnouti. Slib ten však nebyl dodržen, nýbrž sedláci, když z města vytáhli, byli od ligistů napadeni a z větší části porubáni. I nejčelnější osoby z měšťanstva dal Maximilian zatknouti a Buquoyovi k potrestání odevzdati.

(*A. Gindely Děj. čes. povst. l. 1618.*)

Rudolf Rakouský, aby po smrti krále Českého r. 1306 stal se králem Českým, slíbil Jindřichu z Rosenberka, nejmocnějšímu pánu v poledních Čechách, hrabství Retecké v Rakousích. Avšak stav se králem Českým ničeho Jindřichovi nedal. A tak i mnohý jiný slib Rudolfův svého vyplnění nedošel.

(*Děj. české.*)

Tataři, kteří roku 1241 do Moravy vpadli, nemajíce cti ni víry, lichotili těm, které zahubiti chtěli a nejpěknějšími sliby je ukájeli a potom celé zástupy ozbrojených nelítostně a s posměchem zabíjeli.

(*Zap. Čes morav. Kron.*)

Vladislav I, kníže Český, byv v rozbroji s Otou Moravským, smířil se s ním dne 1. května 1110 a přátelství si slíbili. Zatím ale dne 13. června již Vladislav slib svůj zrušil. Povolav Otu na valný sněm do Sadské, kamž se tento, netuše ničeho zlého, dostavil, uvěznil ho na Vyšehradě a pak na hradě Křivoklátu čili Hrádku, kdež tři léta ve vězení setrval.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Českého.*)

Když roku 996 *Vršovci* hrad libický oblehali a ho i dobyli: utekli se Slavníkovci všickni muži, ženy a děti dle rady přítomného tam opata Břevnovského Anastasia do kostela k oltáři. Než vzteklí nepřátelé vyloudivše je z kostela slibnými řečmi, potom povraždili všecky zrádně i ukrutně.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Slovo Boží,

viz i: „Kázaní.“

1. Jest mocné; u zatvrzelce nepůsobí; ďábel nepřítel.

Roku 1454 kázal ve Vratislavi arcimissionář *Jan Kapistrán*. A tu na jeho kázaní celé město dalo se na pokání na jeho pokynutí snesly se všecky karty, vrchcaby a kostky na náměstí a spálili je; založen také nový kostel, klášter a špitál ke cti sv. Bernardina, ač bylo již dost podobných ústavů v městě.

(*Eneáš Silvius.*)

Ostatně slavný kazatel ten ohnivou výmluvností a mocným dojmem ctihodné své postavy 16.000 husitův na víru katolickou obrátil.

(*Čechy, díl II.*)

Adam Kravarský, Slezan, proslulý jesuita († 1660), hlásal roku 1619 slovo Boží Slovákům v městě Trnavě; a ti hrnuli se na jeho kázaní, že jim kostel nestačil.

(*Drahé kameny.*)

Tomáš Kren, Slovinec, od roku 1597 biskup v Lublani, v krátké době získal církvi více než 41.000 duší a jakou to zbraní? Modlitbou a slovem Božím: modlitba srdce ledové rozhřeje a zkypří, aby slovo Boží spíše se ujalo, čisté učení se zaseje a milost Boží dá vzrůst.

(*Škola Bož. Srdce Páně 1875.*)

Mikuláš Leczycki, asketický spisovatel polský (nar. v Litvě 1574), vychován byl v kalvinismu. Bývaje v mládí přítomen disputacím jesuitů s různověrci, porovnával zásady kalvinismu a katolicismu pilně, stal se katolikem, ano i roku 1591 jesuitou.

(*Děj. polské.*)

Jan Lohel, arcibiskup Pražský (1612—1622), co arcibiskup neustál hlásati slovo Boží věřícím a mnohé zbloudilé pohnul k návratu do ovčince Kristova.

(*Kl. Borový. Děj. arcid. Praž.*)

Účinek kázaní *Miliče z Kroměříže* za císaře Karla IV. (1346—1378) v Praze byl takový, že příbytkové smilstva, staropověstné tak řečené Benátky (Venetiae) čili řada domů pro

veřejné nevěstky v Praze, zpustly docela. Když toto sídlo neplechy uprázdněno r. 1372, daroval je císař Karel IV. Miličovi; tento pak dal je obořiti a přikoupiv k němu některá blízká městiště, vystavěl tam s pomocí pobožných měšťanů pražských dům veliký pro své kající ženy a pro kněžstvo spolu s kaplou sv. Marie Magdaleny, i nazval nový tento příbytek: „Jerusalémem“.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Když r. 1032 kníže Český Oldřich se sv. *Prokopem*, patronem naším českým, v pustině blíže Sázavy, kdež světec co poustevník mnohá léta strávil, se sešel, letěla novina o svatém poustevníku po vlasti české. Se všech stran chvátali pobožní lidé na poušť sázavskou. Někteří sv. Prokopu i darů přinášeli, jež on zase mezi chudé rozdával. Vypráhlá srdce poutníků svlažoval svatý poustevník rosou slova Božího i obracel je jako by rádlem ku poznání a milování Boha.

(*Drahé kameny.*)

K prosbám pana Vratislava z Pernštejna počali kněží z *Tovaryšstva Ježíšova* zejména Václav Šturm a Baltazar Hostounský v Litomyšli a po panství ku konci XVI. století bludníkům svaté náboženství vykládati; tož připojeno jest roku 1582 pět tisíc duší ku katolické církvi. (*Drahé kameny.*)

Když pevné město Třeboň císařskému vojsku se bylo podrobilo, učiněn tu byl Zdeněk hr. Kolovrat velitelem posádky. Na velký pátek 1623 byli hrabě s hraběnkou roz. *Kateřinou z Vrtby*, lutheránkou, na službách Božích v katolickém kostele. Kázaní o Umučení Páně, ač nebylo polemické, tolik dojalo hraběnku, že ihned manželu svému připověděla, že bude katoličkou. I učinila tak a hned spolu přivedla 30 jiných ženských, jak z čeledi tak z cizích.

(*Schmiedel.*)

Sv. *Josafat Kuncevič*, arcibiskup Polocký, apoštol Rusínů, krátce před svým umučením Ve Vitebsku r 1623 nebál se do poslední chvíle vykonávati povinnosti biskupské. Kázalť, zpovídal, sloužil mši sv. S kazatelny hlásal rozkolníkům slovo Boží, že by skály byly splakaly a se rozpukaly; než jich srdce byla tvrdší kamene.

(*Ant. Rejzek. Sv. Josafat.*)

Když sv apoštolové slovanští *Cyrill a Method* († 868; † 885) símě spásy Kristovy na Moravě byli rozseli a na missionářskou cestu do sesterských Čech se chystali, tu ďábel chtěje věrověstům našim zameziti cestu blahodárnou, snášeti se jal skaliska do bohuňovského průsmyku hodlaje jej zamknouti, aby sv apoštolé tudy do Čech dostati se nemohli. Dílo se mu dařilo. Již celé údolí na příč zataraseno bylo balvány, jen uprostřed zbýval ještě úzký průchod. Právě ďábel nad zdarem díla svého pokřikuje radostí nesl veliké skalisko, jímž by též průchod onen zbylý ucpal, když tu na místě zjevila se matka Boží se tváří hrozivou a vedle Ní kohout zakokrhal. Ďábel tímto zjevem byv omráčen upustil skálu a ta padla oběma konci svými na vrcholy pobočních stěn skalních, tak že pak tvořila klenbu brány ohromné, jíž noha apoštolů našich prošla bez překážky. Brána řečená dlouho se zachovala; teprv před osmdesáti léty oblouk se sřítil, na tři kusy rozbil, které dosud ve průsmyku leží povaleny.

(*M. Trapp. Archaeolog. pam. 1855.*)

Jan Benetka, osobní děkan v Zvikově († 1844), neunavný byl hlasatel slova Božího. Každou neděli, každý svátek nepřetržitě símě Boží rozsíval; bylo-li v týdnu více svátků zasvěcených, na každý kázal, takže nejednou tři i čtyřikráte, ano jednoho času dokonce pětkráte v týdnu jako kazatel vystoupil. Teprv čtyři neděle před smrtí umlkl Benetka, když 43 let bez ustání kázal. (*Čas. kat. duch. 1844.*)

2. Hlásej horlivě, v řeči srozumitelné!

viz i: „Kazatel!“

Rozsévajíce símě Kristovo brali se jednou sv. apoštolé *Cyrill a Methoděj* († 868; † 885) podél řeky Hané směrem ku Dědičům. Když byli došli až v tato místa, zastavil kroky jejich veliký zástup lidí, přichvátavších tam, by z úst Soluňanů hlásati uslyšeli slovo Boží. Ačkoliv sv. apoštolé pouti předalekou a velikým parnem byli vysíleni, ochotně sv. Methoděj nedbaje umdlenosti vystoupil na výstupek skalní a

hlasem vroucím a nadšeným lidu zbožnému jal se kázati. Mocně proud výmluvnosti řinul se z úst jeho a lid v nitru svém všecek dojat a unesen srdce a duši otevíral božskému Spasiteli. Než tu Methoděje přehorlivého obešly mrákoty a těžkou mdlobou sklíčen bez sebe klesal do náručí bratrova. Lid s úctou tlačil se k věrověstům svatým a postrašen mdlobou Methodovou úzkostlivě svolával pomoc; než právě vody potřebné nebylo daleko široko žádné. Aj, tu Hospodin s pomocí přispěl sám; vesele bublaje pramen čerstvý a stříbropěnný vyprýštil ze skalky, na niž Soluňané stanuli a vodou chladnou sv. Cyrill bratra milovaného ihned vzkřísil k novému životu a k nové činnosti. A od té doby ze skuliny skalní proudí se posvátná „Methodka", již lid má v úctě veliké.

(*Týdl Moravan.*)

Bl. *Petr Kanýzius* (naroz. v Belgii roku 1521), jesuita, činil roku 1552 ve Vídni lidu kázaní na každý den a svolával mládež na křesťanské cvičení. Od císaře Ferdinanda I. ustanoven jest dvorním kazatelem, mimo to kázal i v biskupském chrámu sv. Štěpána S kazatelny tepal hříchy stavu sprostého i vzácného, mrskal nevěru a rouhačnost mudrlantů. Meškaje pak v Praze, lámal Kanýzius chléb slova Božího zástupům lačným. Hned r. 1555 činil kázaní v chrámu sv. Víta; potom r. 1556 v postě kázal několikráte do těhodne; shon lidu byl veliký. (*Drahé kameny.*)

Kašpar z Questenberku, opat Strahovský od roku 1622, byl výborný řečník a co takový již v r. 1604—5—6 v Jihlavě a v Praze vynikal.

(*Erv. Ant. Weyrauch. Čas. čes. Mus. 1841.*)

Svatý *Methoděj*, apoštol Slovanů († 885), navštíviv Cařihrad, vyžádal si na císařovně, aby Slovanům v Cařihradě žijícím hlásalo se slovo Boží v jejich mateřském jazyku a jim též ostatní bohoslužby v jazyku slovanském podle vzoru svého prvoučitele vykonávali.

(Dr. *Mat. Procházka Sbor. Sv Meth. 1885.*)

Martin Strakonický, farář ku konci XVI. století, kamžkoliv přišel, tam slovem Božím potvrzoval katolíky ve víře a zval kacířů do církve svaté.

(*Drahé kameny.*)

3. Poslouchej rád a pilně!

Sv. *Ludmila*, mučennice a matka národa Českého († 927). poslouchala dychtivě a ukládala v srdci dobrém slovo Boží. (*Drahé kameny.*)

Maria Anna († 4. května 1884), zbožná a dobročinná manželka císaře Rakouského Ferdinanda I. Dobrotivého, která na hradě pražském bydlela až do smrti, ráda a zbožně poslouchala slovo Boží; jakkoli vysoce vzdělaná, věděla dobře, že člověk potřebuje i povzbuzení zevnějšího, aby na cestě přikázaní Božích se udržel a neochaboval.

(*Kal Poutník. 1885.*)

Služby Boží,

viz i: „Mše sv.!" „Neděle!"

1. Jimi se začínal sněm, proč ne konají se v řeči mateřské.

Než *sněm kališníkův* roku 1478 dne 11. srpna sněmovati počal, byly napřed služby Boží.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Při povstání *stavů Českých* odbýval dne 8 července 1619 generální sněm, v němž vyjednati se měla konfederace zemí koruny České. Prve ale než se sněmovalo, odbývaly se služby Boží ve 8 hodin v kostele sv. Trojice na Újezdě, na které se dostavili čeští direktoři a všecky deputace se slavným komonstvem. (*Ant. Gindely.*)

Když *Vratislav II.*, kníže Český, r. 1080 na papeži Řehoři VII žádal slovanských služeb Božích, dostal od papeže za odpověď: „Mezi jinými věcmi tvá vznešenost v psaní svém žádá, aby vedle obyčeje u vás služba Boží slovanským jazykem se konala a k tomu abychom své povolení dali. I vězíž, synu

milý že my nikterakž na žádost tvou to dovoliti nemůžeme. Neb častokráte rozvažujíce Písmo sv., nalezáme, že se všemohoucímu Bohu líbilo, aby bylo tajno a ne ode všech přetřásáno. Nebo jestliže by tak obecně a zřetelně ode všech zpíváno a slyšáno bylo, snad by tudy ve zlehčení a v ošklivost vejíti mohlo. Anebo jestliže by od některých prostředních lidí nemohlo vyrozumíno býti, skrze to časté slyšení, rozjímání a nedorozumění mohly by nějaké bludy mezi lidi přijíti, ježto by potom z jejich srdcí těžce mohly se vykořeniti. To zajisté za výmluvu nebuď, že někdy někteří duchovní sprostému lidu za to žádajícímu v tom po vůli činili. Tak jest ovšem, že se na počátku Církve sv. mnohé věci na žádost upřímného a prostého lidu povolovaly, potom když se řád křesťanský zmohl a Církev se upevnila, s velikou pak těžkostí a prací se napravovaly a přetrhly. Protož ať toho není, což se žádá od lidu vašeho nerozumně, neboť to mocí Boží a stolice sv. Petra zapovídáme a tebe pro čest a chválu Pána Boha všemohoucího napomínáme a tobě přikazujeme, abys takové marné všetečnosti všemi obyčeji byl ná odpor.

(*Frant. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

2. Služby Boží

a) navštěvuj pilně a zbožně!

V mandatu *Františky hraběnky Berkové* k poddaným panství Richmburského vydaném okolo roku 1620—1626, mezi jiným nařizuje se: Poddaní moji s manželkami, dítkami a čeládkou svou každé dni sváteční, jak v neděli tak v zasvěcené církevní svátky ať na kázání slova Božího a k službám Božím chodí.

(*Čas. česk. Mus. 1842.*)

Roku 1436 stalo se, že když v den všech Svatých v kostele svatého *Havla*, podávána byla svatá Svátost, při čemž dle obyčeje všechen lid pobožně klečel, ale několik Němců a jeden zeman uherský, nepochybně ode dvora zůstali státi: kněz Martin napomínal je, proč prý stojí jako sloupové; zdali je kněží jejich tak tomu učili?

(*Wácsl. Wl. Tomek. Děj. m. Prahy.*)

Ferd. Hejrovský, po 41 roků velehorlivý a zasloužilý purkmistr rokycanský († 1839), chrám Páně pilně navštěvoval a tam nábožným příkladem jiné k zbožnosti povzbuzoval.

(*Dr. Čejka. Čas. čes. Musea 1847.*)

Maria Maximiliana Hohenzollernská, která před 200 lety žila, pilně navštěvovala služby Boží; bylať choti Jachyma z Jindřichova Hradce. Z chrámu Páně vracela se vždy teprv po ukončení všech služeb Božích. Kdožkoliv vůz její na zpáteční cestě viděli, s jistotou věděli, že již všecky služby Boží ukončeny jsou.

(*Balbín.*)

Chodové na chrám Páně sobě drží, ano i churavci jdou za největší zimy a nejhoršího počasí do kostela

(*Fr. Wildmann. Vlast 1888.*)

Sv. *Ladislav*, král Uherský, patron sedmihradský, narozen v Polsku († 1095), rád chodíval na služby Boží trávil několik hodin denně na modlitbách.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Marie Maximilianka, rozená hraběnka ze Žďáru († 1690), putovávala do vůkolních kostelů, ba až do chrudimského chrámu sv. Salvatora pěšky

(*Drahé kameny.*)

Svatá *Petka*, Srbka, panna trnovská (žila v XIII. století), pilně obcházela v Cařihradě všecky kostely, zvláště chrám Sofijský a chrám blahoslavené Marie Panny, horlivě konajíc pobožnost svou.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Přemyslav, od r. 1247 kníže Velkopolský, nikdy služeb Božích nezameškal a velkou zálibu měl ve zpěvech duchovních.

(*Baczko.*)

Sv. *Štěpán I.*, král Uherský, spolupatron český († 1038), velmi horlivě navštěvoval služby Boží, kdež vroucně k Pánu Bohu se modlil.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Svatý *Theodosius* opat Kyjevský († 1074), od let chlapeckých denně chodil do kostela, naslouchaje bedlivě zpěvům a čtení svatému

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Zdislava (nar. okolo leta 1200), provdaná za českého pána Havla, syna Markvarta purkrabího děčínského, obývajíc na hradě Lemberce, putovala v zimě v letě do Jablonného na služby Boží.

(*Drahé kameny.*)

b) Neslušně se nechovej!

Jan Lucemburský, král Český, zapudiv od sebe roku 1319 manželku svou Alžbětu Přemyslovnu na Mělník, upadl ve špatnou společnost a tu již do kostela nechodil pro pobožnost, nýbrž z obyčeje a že se před lidmi ostýchal; však se i v kostele neslušně choval, dávaje pohoršení smíchy a rozprávkami. (*Kron. zbrasl.*)

Ó ten mladý lid — naříká *Antonín Lukavský* ze Solnice v XVII. století, — do kostela vejdouce, tu se nic Pánu Bohu nekoří, ani křížem nežehnají, ani modliteb s sebou nemají, ale po ženských se bedlivě ohlížejí a jim se poroučejíce na ně se usmívají. Bůh pomoz! A ty ženské, ty jen na podívanou do kostela přicházejí, aby co která na sobě má, viděli! (*Čas. česk. Mus. 1848.*)

c) Nezanedbej, zanedbaní dochází trestu!

Kdo u *Bojkův*, lidu ruskoslovanského v Haliči, který se k sjednocené víře řecké přiznává, do kostela nechodí, tím pohrdají a štítí se ho všickni farní osadníci, takového nikdo nedrží za člověka.

(*Dal. Wahilewič. Čas. česk. Musea 1841.*)

Léta 1638. V neděli provodní dne 11. dubna měsíce, klatovský obyvatel přijmím *Antlický* jda do kostela, chtěje sv zpověď, přijímání velebné Svátosti oltářní a ostatní pobožnost vykonati, potkal nezdárného tovaryše, notného močhubu Václava Kolesa, mlynáře, jenž se ho tázal: „Kam pospícháš, bratře?“ — „Do kostela k službám Božím“ — „I nech takové služby kněžím a jiným zahálečům a pojď raději se mnou k našemu sousedu do předměstí špitálského.“ — Do domu vejdouce, poručil mlynář Kolesa přinésti vína i pálenku, pijíce oba pilně a když lidé z kostela se již rozcházeli, oběd ti dva dali sobě přinésti, při němž nešťastný Antlický, když první kousek masa hovězího do úst dal a požíti chtěl, na zemi ihned padl a umřel tím kouskem masa zadušený a udávený. Také mlynář, toho Antlického svodník a vrah, zasloužilého trestání neušel.

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

d) Zvelebuj je!

Svatý *Alekšej*, metropolita Kyjevský († 1375), službám Božím zjednal bývalou slávu (*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Sv. *Benno* (Zbyněk), biskup Míšenský, apoštol Srbův lužických († 1106), zvelebil velmi služby Boží zvláště pak kostelní zpěv. (*Ben Kulda. Církevní rok.*)

Antonín Burger, děkan v Brandýse nad Labem († 1851), byl horlivý velmi kazatel a všemožně se přičiňoval ku pravému zvelebování služeb Božích a k slušnému ozdobení chrámu.

(*Fr. Doucha. Čas. kat. duch. 1851.*)

Jan Aleš Čapek, probošt Staroboleslavský († 1695), o zvelebení chrámů a služeb Božích byl velmi pečlivý a umění milovný. (*Jos. Horčice.*)

Bedřich, lantkrabí z Fürstenbergu, kardinál a arcibiskup Olomoucký od r. 1853 († 1892), snažil se povýšiti služby Boží okrášlením chrámův, o čemž svědčí i skvostný mramorový oltář v chrámě velehradském, jeho nákladem v Římě zhotovený, svědčí mnoho staveb kostelních na četných patronátech arciskupských zbudovaných; zvláště pak velikou sumu peněz vykázal na opravu metropolitního chrámu Svato-Václavského v Olomouci.

(*Vinc. Brandl. Sborn. Sv.-Meth. 1885.*)

Fr. Gregor, farář v Nebovidech (nar. r. 1698), spisovatel český, byl milovníkem okázalých slavností církevních, jejichž příběh vždy se zvláštní zálibou zaznamenával, těše se upřímně z návalu lidu, který se k nim dostavil z vesnic přifařených i z farních osad cizích.

(*V. J. Nováček. Čas. Mus. král. Česk.*)

Antonín Hirnle, od roku 1815 děkan Staroboleslavský († 1824), o zvelebení služeb Božích pečoval.

(*Jos. Horčice. Čas. kat. duch. 1841.*)

Jan IX., biskup Olomoucký (1364—1380), horlivě pečoval o zvelebení bohoslužby důstojným nářadím a úctu velikou svatých, pro kterézto relikvie r. 1372 kostel olomoucký nové veliké monstrance zjednal, z nichž jedna z krystalu zhotovená a neobyčejné velikosti, pro uměleckou práci velmi se chválila.

(*Vinc. Brandl Sborník Sv.-Meth.*)

Vojtěch Juhn, probošt Jindřichohra-

decký († 1844), co nejdůrazněji na to naléhal, aby služby Boží, zvláště pak nejsvětější oběť mše svaté důstojně se konaly.

(*Václav Pohan. Čas. kat. duch. 1844.*)

Josef Vlastimil Kamaryt, kněz a básník (nar r. 1797 v městečku Velešíně), pečoval horlivě i o to, aby se služby Boží konaly s příslušnou důstojností a slavností i v pravém duchu církevním a křesťanském. (*Ant. Rybička.*)

Roku 1549 daroval král Ferdinand I. kostel sv. Petra a Pavla v Rybářích v Praze, nyní rozbořený již, panu *Janu Kolskému* z Kolovsi. Kolovský vymohl kostelu tomu někdy mu patřící vsi Mokropsy a Svémyslice. Potom dal spustlý kostel opraviti a novým krovem přikryti, vystavěl u hřbitovní zdi přes uličku farní dům, aby z něho plat se bral na chování kněze a zjednal i faráře, že se tu sloužívalo aspoň vždy ve třech nedělích Kostel ten za císaře Josefa II. zrušen a později i zbořen jest.

(*Fr. Eckert. Posv. m. kr. hl. m. Pr. 1884.*)

Marie, manželka arciknížete Rakouského Karla, nejmladšího syna Ferdinanda I., byla nezměrně oddána víře katolické a radovala se, že veřejně ji může osvědčovati. Jak horovala pro katolické bohoslužby a jejich lesk, jak často vyžádala si od svého otce nebo bratra díla umělecká, kterých potřebovala k ozdobení své kaple nebo k okrášlení oltářů. Vyhovění těmto přáním naplňovalo ji mnohem větší blažeností, nežli příchod drahocenných látek oděvních a jiných předmětů, které si často objednávala z Mnichova.

(*Ant. Gindely Děj. česk. povst. l. 1618.*)

Marie Maximilianka, roz. hraběnka ze Žďáru († 1690), učinila při klášteříku na Chlumku nadací 1000 zlatých pro učitele a 5000 pro žáky, kteříž by se i školním věcem i zpěvu a hudbě učili a v chlumeckém kostelíku knězi u oltáře posluhovali, na kruchtě však zpívali a hráli. (*Drahé kameny.*)

Tomáš Pešina z Čechorodu, děkan kapitolní u sv Víta na hradě pražském († 1680) a slavný náš spisovatel, za císaře Ferdinanda III a Leopolda I., zveleboval již co děkan v Litomyšli služby Boží rozmanitými skutky náboženskými. R. 1660 obnoviti a malbami okrášliti dal kapli sv. Markéty, spojenou s děkanským domem v Litomyšli, roku následujícího dal na oblouku u stropu kostela děkanského tři sochy postaviti. R. 1665 daroval „kantorům“ 60 zlatých, které měl pojištěny, aby se vybírali ročně po čtyřech kopách a za to každého pátku při ranní mši v děkanském chrámu zpívali píseň: „Otce věčného moudrost“. A tak podporoval kostelní zpěv.

(*V. V. Zelený. Čas. Musea kr. Česk. 1884.*)

Sv *Sigmund*, spolupatron český, král Burgundský, mučeník († 1524), zvelebil v klášteře agaunském službu Boží, zjednav to, aby domácí zákonní bratrstvo na vše budoucí časy po třídách za dne i za noci v chrámovém kůru bez přetrže hodiny pělo. K vůli tomu rozmnožil nadání téhož kláštera dědinami a svršky hojně. (*Drahé kameny.*)

Františka hrab. Slavatová († 1676), manželka Joachima Slavaty, zasílala na zvelebení služby Boží hojné dary do poutních chrámů v Čechách, v Moravě a v Bavorsku. (*Balbín.*)

Frant. Jar. Vacek-Kamenický, kněz a básník (nar. r. 1806), držel na pořádek při službách Božích. V chrámě i při veřejných průvodech oddělil věřící dle pohlaví, což dosud nahodile se dělo.

(*Jos. Zd. Raušar.*)

Zbožný král Český *Václav II.* (1282—1305) aby služby Boží v kapli Všech Svatých na Hradčanech s větší slávou konány býti mohly: připojil k ní r. 1295 proboštství a kollegiatní kapitolu kostela mělnického se všemi statky a vším příslušenstvím.

(*Fr. Ekert. Posv. m. kr hl. m. Prahy.*)

Jindřich II. řeč. *Zdik* (1128—1150), biskup Olomoucký, dbal také o zvelebení bohoslužby opatřiv kostelu sídelnímu drahocenná roucha mešní, zlatý racional a darovav jemu kus sv. kříže, jež z první pouti jerusalemské přinesl.

(*Vinc. Brandl. Sborn. Sv.-Meth. 1885.*)

Josef Miloslav Ziegler, kněz, profesor a spisovatel († 1846), přihlížel zvláště k tomu, aby v chrámu Páně správě jeho svěřeném, panovaly čistota a náležitá úprava, a aby se služby Boží konaly vždy s náležitou slávou, slušností a okázalostí. (*Ant. Rybička.*)

Smilstvo.

1. Byli mu oddáni.

Alžběta čili *Jelizaveta Petrorna*, dcera Petra Velkého, carevna Ruská (1741—1761), byla rozkoší milovná.

(*Jos. Kolář.*)

Huculové na pohoří karpatském a sice ženštiny jsou vtíravé záletnice.

(*Jan Wahilewič. Čas. česk. Mus. 1838.*)

Ivan IV. Vasiljevič, Hrozný, car Ruský (1534—1584), byl mimo ukrutnosti oddán i smilstvu. Se ženami později nakládal jako se zbožím. Sedmkráte se ženil, avšak po páté již ani nestál o biskupské požehnání a žil s ní jakož i se 6. a 7. co konkubinou.

(*Arn. Herrmann. Děj. říše Ruské.*)

Jan Lucemburský, král Český (1310—1346), oddával se místo práce požívání pusté rozkoše a utlačoval stavů koruně nejoddanějších, totiž měšťanstva a duchovenstva, aby sobě nejkratším způsobem zjednal prostředky ke svým zvětšeným útratám.

(*W. Wl. Tomek. Děj. m. Prahy.*)

Kateřina II., carevna Ruská († 1796), davši manžela svého Petra II ve vězení zardousiti roku 1762, oddala se nyní rozkošim veselého dvorského života.

(*Děj. ruské.*)

Dne 31. května roku 1469, složili Vratislavští přísahu v Olomouci od jednotníkův šlechty české zvolenému *Matyáši Uherskému* za krále Českého oproti Jiřímu, kamž se dostavili i Svidničtí a jiní. Po všecky ty dni panovala veselost ve Vratislavi, tance, kolby a jiné hry rytířské stíhaly se; Matyáš pak oddával se také dle zvyklosti své rozkoši s milenkami všelijakými.

(*W. Wl. Tomek. Děj. m. Prahy.*)

Jan Šembera z Bozkovic († 1597) v rozkošich světských nad míru se kochal a v nich toliko žíti si liboval.

(*Čas. česk. Mus. 1835.*)

Václav I., král Český (1230—1253) počal již asi od roku 1245 oddávati se životu méně pořádnému. Byv již od počátku milovníkem rozkoší oddával se nyní žádostem těla svého, začal milovati život samotný a přebýval proto větším dílem jen s malým komonstvem v hlubokých lesích na lovčích hradech, na Křivoklátě, Týřově, Angerbachu a na Zvikově. Tam měl král své milovnice.

(*Dalemil. Kron.*)

2. Trestalo se i smrtí.

A. 1594. Pan Adam Slavata na Češtině kostele dal stíti *Jana Brodského*, služebníka svého, pro zlhání jedné děvečky z fraucimoru jeho.

(*Pam. Mik. Dač. z Hesl.*)

Šlechtična jedna z rodu pánův *Berkův z Dubé* dána byla od přísného otce svého, ana si chudého zemana byla oblíbila do kláštera a proto že se tudíž nad svou panenskou ctí zapomněla, potrestána jest od otce svého nelidsky. Dal ji za živa zazdíti blíže kostela v Janovičkách (*Aug. Sedláček. Hr. a zám.*)

L. P. 1603 před svátky Velkonočními v Praze vzata a zmučena jest při právě Staroměstském jedna žena, jménem *Břízská*, jsouc obviněna pro páchání svodnov, smilstva a cizoložství, což se v městech pražských rozmohlo a druhá s ní, její v tom tovaryška; a vyznavše své nešlechetnosti a jsouce ortelovány, vyvedeny jsou k popravě za město a jsou zatraceny. (*Mik. Dačický. Paměti.*)

Na obyčejné smilstvo, jehož dopustili se lidi sobě svobodní, od starodávna v *Čechách* bývalo mrskání pokutou. K bití přidávali rozhněvaní konšelé někdy též vyhnanství.

Tak Turnovští r. 1544 odsoudili měšťanku *Šorhauku* a její sestřenku k právu útrpnému pro skutek smilný a jen na mnohé žádosti a přímluvy jsou z města vyhnány.

Rovně tak čteme o mlynářské dceře *Dorotě Vejkrové* v Táboře roku 1595. Dostala se pro svůj smilný skutek do vězení a měla ku příkladu jiným skutečně potrestána býti, však na plačtivou žádost mateře její páni se naklonili láskou a vypověděli ji ze všech gruntů městských.

Pardubičtí odsoudili r. 1590 *Mikuláše Hrubého* a strýnu jeho, kteří tvrdili, že o svém příbuzenstvu nic nevěděli,

k vymrskání s přiložením cejchu na tělo. Mrskáním měli vyvedeni býti z města každý jinou branou.

(*Zikm. Winter. Kult. obr. česk. měst.*)

Ti, kdož se hanebnými hříchy chlípnosti provinili, byli z nařízení císaře a krále *Ferdinanda I.* roku 1551 trestáni tím způsobem, že na rynku Staroměstském v Praze do železné klece zavřeni a lidu na odiv, polo obnaženi jsouce, vystaveni byli.

(*Kl. Borový. Děj. arcid. Praž.*)

V *Hercegovině* řídká jest láska na plano, nebo pro chvilkovou rozkoš. Také kruté tresty, jaké stíhají dívku, jež zapomenula povinností svých panenských, jsou hroznou výstrahou všem ostatním. V jižní Hercegovině trestána bývá podobná hříšnice ztrátou ucha, které otec neb bratr bez milosti utne a vyhnána pak jsouc z domu otcovského, bloudí po kraji jako vyvrhel. V *Albanii* dokonce vyvedou ji ženy a dívky za ves, kde provedou na ní ukrutný soud lidu, totiž zahrabou nešťastnici po pás do země a pak ukamenují.

(*Ant. Třeštík. Vlast roč. VII.*)

V řádu politickém města *Chrudimi* od r. 1570, mezi jiným stojí: Kdoby běhlé kurvy přechovával, jim folk a svobodu v domě svém dávaje, ten má trestaniem znamenitým pokutován býti a pakli by děvka u kterého súseda něčeho se neslušného dopustila s vědomím hospodářovým ten hospodář i s tú děvku trestán ať jest podle starodávné pokuty.

(*Čas. česk. Mus. 1848*).

L. 1551 klec železná z rozkazu královského udělána a postavena jest v rynku velkém Starého Města pražsk., do níž dáni a v ní seděti museli dva zemané, *N. Kuneš* a *N. Troskovec*, jsouce medem nazí pomazáni, aby je mouchy štípaly, v té kleci několik dní zůstávajíce, protože hanebné a sodomské věci s ženami merhyněmi provozovali; potom z země vypovězeni jsou.

(*Pam. Mik. Dač z Hesl.*)

Vdově *Markétě*, dceři řezníka Radocha na Starém Městě pražském, postížené ve skutku smilném, byl vzat dům její a dostal se od krále Jiřího rychtáři tehdejšímu Maršovi z Průhonic r. 1468.

(*Knih. starom. W. Wl. Tomek Děj m. Pr.*)

R. 1593 vymyslilo si právo lounské na *Martina z Kamenice*, jenž v chalupě kdes dítěti šestnáctinedělnímu pokusil se učiniti násilí, pokutu děsnou: Na rynku ruka pravá mu ufata, na místě popravním hnáty zlamány, hlava sťata, na dlouhý žerd vystrčena a tělo spáleno.

(*Zikm. Winter. Kult. obr. česk. měst.*)

L. 1622. N. don *Martinus*, jeden z oficírův vojenských J. M. Císařské, rozený Hispanus, dal v městě Kouřimi stíti dvěma svým vojákům, Francouzům, hlavy, za příčinou, že v Křižanově jedné dívčičce násilí učinili a ji umrtvili, jenž byla toliko sedmiletá. Hlavy těch nešlechetníkův jsou tam do Křižanova, jiným k vejstraze poslány.

(*Pam. Mik. Dač. z Hesl.*)

Léta Božího 1506 v pátek po sv. Řehoři klestili v *Praze* kati dva mladé pacholky za branou Horskou u Božích muk, protože babě staré u Podušku na konském trhu násilí udělali.

(*Staří letop. čeští.*)

Léta Božího 1513 v pátek o sv. Ondřeji vyvedli v *Praze* jednoho z Nového Města za bránu a tam sťat, že učinil násilí malé děvečce; dosti činiti, by živa ostala.

(*Staří letop. čeští.*)

R. 1516 ztratili hrdlo mečem čtyři řemeslníci v *Praze*, protože u kolleje Karlovy nočně přepadli služku a otočivše jí sukní hlavu, učinili jí násilí.

(*Zikm. Winter. Kult. obr. česk. měst.*)

L. 1625. Mense Augusti, srpna v *Praze* tři soldáti vojenští utraceni jsou a do kol dáni, protože jedné pečlivé sousedě, manželce jednoho pražského měšťénína, když z vinice šla, nešlechetné násilí mocně provedli a spáchali.

(*Pam. Mik. Dač. z Hesl.*)

Jeden ze služebníkův Kunrata, biskupa Vratislavského, *Sigmund z Richnova*, unesl byl jednu ze dcer po p. Půtovi z Častolovic na Kladště pozůstalých a učinil jí násilí. Pan Krušina, kterýž nedávno před tím pojal byl vdovu Půtovu, paní Annu z Koldic, k manželství, zdvihl se proto ku pomstě proti Slezákům vůbec, až konečně pomocí biskupa samého dostihl vinníka trest ukrutný r. 1441.

(*Fr. Palacký. Děj. nár Česk.*)

Vdova *Kateřina Steflová* a její dcera Dorota z Kojetic byly před rokem 1666 obě pro smilné skutky v Praze arrestovány, ale pak na slavnou přípověď, že se polepší, propuštěny.

(*Vác. Honejsek. Z děj. nepatrné česk. vesn.*)

3. Škodí:

a) zdraví, postavení.

Václav II., král Český, skonal r 1305 ve stáří teprv 34 let a přece mnozí považovali ho za starce. A skutečně nepožívaje od přírody dosti silného zdraví, počal byl příliš záhy bujně žíti a plýtvati tělesnou silou, dříve nežli byla dozrála Sotva 25 let stár jsa, počítal již 9 manželských a nad to i několik nemanželských dítek. Proto také po celý čas byl tak nervosním a bojácným, že n. př. schovával se do skříní reliquiemi vyložených kdykoliv blížilo se hromobití, i omdléval tytýž při spatření kočky.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Mečislav II., král Polský (1025—1034), hověl velmi tělesným rozkošem a tím na duchu tak poklesl, že říši Polskou, kterouž otec jeho, Boleslav Chrabrý tak velmi byl povznesl, téměř do úplného úpadku přivedl.

(*Rich. Roepell. Gesch. Pol.*)

Vladimír, od roku 1187 kníže Haličský, rozdráždil hanebnými prostopášnostmi šlechtu i lid proti sobě. Sotva minul rok, strhla se bouře, kterou vyhnán jest ze země a Roman, kníže Vladimírský povolán ku panství r. 1188.

(*Děj. Haliče.*)

Vladislav Lokietka, kníže Krakovský 1289, byl rozkoši a smilstvu oddán a tudíž nechal šlechtu vládnouti a ztratil již r. 1291 knížectví Krakovské, kteréž se dostalo Václavovi II., králi Českému.

(*Rich. Roepell. Gesch. Pol.*)

b) Vede k vraždě.

V letech 1506—1514 připomínají se tři případy v *Praze*, kdež zahrabáni za živa byly za trest na zabití dítěte. Ponejprv jedna mladá osoba ženská zahrabána byla za Vyšehradem, protože porodivši dítě, do vody je uvrhla; — podruhé týmž způsobem ze Starého města odpravena žena kovářka, která ve vdovství dvě děti zabila a v krátce potom téhož roku za Horskou branou zahrabána kuchařka někdy Vilémkova z Troskovic, kteráž rovněž porodivši dítě je zabila. (*Staří letop. č.*)

Děvčata a ženy, plod svůj utrativše, bývaly i s mrtvolou dětinskou za živa v *Čechách* zahrabány. Ale před svým odpravením dostávaly se k právu ou trpnému.

V *Solnici* r. 1569 zahrabali a kolem probili nejen vrahyni Zuzku, než i přítelkyni její, Anku Hudcovou, která jí radila, „čila-liby kdy co do sebe, aby se napila ze tří žlabů té vody, že ze sebe všecko vyžene.“

V *Nymburce* r. 1586 vyznává jedna: Když jsem to děťátko měla, naklekla jsem mu na krček, navedl mne na to čert.

Mariana *Křížkova* r. 1589 v Praze, duší svou pečetila, že děcko její, pod krovy nalezené, nikdy nežilo, nicméně dána k právu outrpnému a na konec sťata

(*Zikm. Winter. Kult. obr. česk. měst.*)

Dne 5. července 1674 osoba ženská v *Praze*, mužské šaty oblekši, vydávala se za tovaryše krejčovského, tak dlouho při tom řemesle s jinými mužskými pracovala v Praze a živa byvši s jedním svým kalánem, spolutovaryšem krejčovským, tři leta u jednoho mistra tři děti porodila, také je zabila. Té domnělé osobě mužské, jež byla ženská, kat kůl špičatý skrze srdce prohnal a ten kalán její, co s ní zhřešiv, Boha hněval, byl sťat a do kola vpleten.

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Dne 13. dubna 1748 pobodal v kostele sv. Jiří vlašský štukator *Spineti* nebezpečně dceru Marianu zámeckého zahradníka Zienera, jakožto bývalou svou milou. Kostel byl pak od světícího biskupa Mayera znovu vysvěcen.

(*Fr. Ekert. Posv. m. kr. hl. m. Pr.*)

L. 1609. Ve středu po pam. sv. Lukáše Ev. při právě na H. K. utracena, sťata a zahrabána jest Anna děvečka, dcera nebožt. *Jana Špetlova*, myslivce, protože zmrhavše se a děťátko porodivše a chtějíc to zatajiti, je zahrabala.

(*Pam. Mik. Dač. z Hesl.*)

Eduard Talbot, alchymista císaře a krále Česk. Rudolfa II (1576—1611), stál u veliké přízni u císaře, avšak štěstím tím se popnul a jsa smilství a opilství oddán, zavraždil jakéhosi Jiřího Hunklera, který taktéž sloužil Rudolfovi. Za to byl uvězněn a chtě utéci, spadnul a poraniv se, brzy zemřel.

(*Ant. Gindely.*)

c) Přivádí o život.

L. 1588. V Praze Pan *Jaroslav* mladší *Smiřický*, krásný mládenec, zahynul podivně a mistrně v Menším Městě pražském, což se stalo pro frej; nebo nalezen jest na ulici, maje hnáty spřerážené, od čehož kolikýsi den umřel. (*Pam. Mik. Dač. z Hesl.*)

L. 1605 V sobotu den začetí léta nového Václav, příjmím řeč. *Soused*, tovaryš řemesla ševcovského, dostav se do domu mistra Johanesa Benicia (na H. K.), písaře radního, jenž sluje u Staňkův a jmaje srozumění v freji s Annou, děvečkou služebnou v témž domě, skryl se na noc nahoře na půdě, na touž děvečku očekávaje; ale jest tam po dusání ucejtěn od jiných, jenž na horu šli, aby zvěděli, co by se to dálo On pak, chtěje odtud jinou stranou vylézti upadl dolů na dvorec a tím pádem se zabil, a tak se pro frej o hrdlo nebohý připravil. (*Pam. Mik. Dač. z Hesl.*)

L. 1604. V Praze p. *Hannibal z Šen berku*, pán přespolní zabit jest — nepovědomo vuobec proč a jak a od koho — v domě p. Adama Galle z Lobkovu. Praveno, že by se za příčinou freje opovážlivě do téhož domu dostal a tak o hrdlo své přišel. Tožiť ten frej! (*Pam Mik. Dač. z Hesl.*)

4. Zamezuj ho!

V mandatu *Františky hraběnky Berkové* k poddaným panství Richmburského, vydaným okolo roku 1620—1626, mezi jiným nařizuje se. Smilstvo a cizoložstvo i jiné nečistoty Božskými i světskými pravy tuze se a pod ztracením duše i těla zapovídají. (*Čas. čes. Musea 1843.*)

Břetislav I., kníže Český (1037 1055), vydal také zákon, aby všeliká chlipnost pohoršitelná trestána byla vyhnanstvím do Uher. (*Děj. česk.*)

Velikým pronásledovatelem veřejné prostituce byl císař a král Český *Ferdinand I.* (1526—1564). (*Zikm. Winter. Kult. obr. čes. měst díl II.*)

Když šlo panně *Maxmiliance Zásmucké* († 1718) na sedmnáctý rok, seděl v některý den ženilek, jehož jí poručník její družboval, co host u jejího poručníka za stolem. Z nenadání chopiv panenku za hlavu, počal jí hubičkovati; ona si šátečkem líce zastírala; pak vymknuvši se, vyťala mu za takovou smělost hodný políček a utekla od stolu. (*Drahé kameny.*)

Působením slavného kazatele Českého v Praze *Miliče z Kroměříže* († 1374), v kázaních a i napomínáním soukromým zpustly v Praze tak řečené „Benátky", veliké hnízdo smilstva, zcela. Byly to špatné domky, plné veřejných nevěstek, mezi nynějšími ulicemi Bartolomějskou a Konviktskou na Starém Městě pražském. Císař a král náš Karel IV., skoupil r. 1372 všecky ty domky a rozbořil a daroval místo to pak Miličovi. Milič pak vystavěl zde dům veliký pro ženy kající a pro mladé kněze s pomocí pobožných měšťanův pražských. (*Děj. česk.*)

Šimon Lomnický z Budče (narozen r. 1552), vydal roku 1580 v Praze tiskem: „Písně nové na evangelia sv. nedělní přes celý rok." Účelem spisu tohoto bylo, aby se poněkud přítrž učinila oné mravní spustlosti, jež tehdy zvláště nižšími třídami lidu zavládalo, a aby se, jak spisovatel sám praví v předmluvě, zamezilo onomu množství hanebných oplzlých a nestydatých písní, jakéž po domech a po ulicích mezi obecným lidem se zpívaly. (*Jos. Riss. Čas. Mus. král. Česk. 1863.*)

V zákonníku knížete Těšínského *Václava* (1545—1579), nařízeno bylo mezi jiným: lidé šerední, oplzlosti a zbytečné podezřelé schůzky byly zakázané a každý pán mohl uložiti na poddané své proto pokutu, jakž uznal. (*Fr. Sláma. Děj. Těšínska.*)

Vladimír Monomach, velkokníže Kyjevský (1113 - 1125), vládce hodný, varoval i synů svých, řka: „Vystříhejte se opilstva i smilstva, neb tím byne duše i tělo."

(*J. L. Píč. Děj. národa Rusk.*)

Smířlivost,

viz i: „Nepřítel 4!“ „Velkomyslnost!“

Měj ji!

Bořivoj II., kníže Český, nastoupiv roku 1101 vládu v Čechách, přijmul vyhnané Vršovce Božeje a Mutinu na milost a svěřil jim zase dávné jejich úřady v Žatecku a Litoměřicku, ale oni dokázali se býti vděčnými, slouživše mu potom věrnou oddaností

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Břetislav II., kníže Český (1092—1100), veda r. 1095 válku v Polsku, dozvěděl se, že páni z rodu Vršovcův proti němu pikle strojí. I povolal k sobě Vršovce Mutinu a soukromí mu vytýkal nevěrnost a řekl: „Mutino, věz, kdybych Pána Boha se nebál, tak jak by's zasloužil, kázal bych tě oslepiti Ale toho nechci učiniti nebo znám, že velký hřích jest to, co Bůh při člověku učinil, zkaziti.“ Na to Mutinu propustil a jen statkův jeho jej zbavil.“

(*Zap. Čes. m. Kr.*)

Léta 1017. *Deodatus* jinak Bohdal, třetí biskup Pražský, byl muž velikého náboženství. Času jednoho byli se proti němu někteří zlí spuntovali, aby jej zabili. Taková věc když byla zvěděna, Oldřich kníže chtěl je dáti jako úkladníky na hrdlech jich trestati, ale biskup jako muž milostivý nedopustil. Avšak nepolepšili se a znovu chtěli úmysl banebný vykonati. Kníže zvěděv, kázal je zjímati a do temného žaláře zavříti a než biskup, že su zjímáni zvěděl, až su oni tam hladem umořeni. Biskup o tom uslyšav toho želel a plačtivé pokání činil. (*Hájek. Kron. čes.*)

Jiří Černý Karadjordje, náčelník povstání srbského proti Turkům (zavražděn roku 1813) uměl odpouštěti a na utrpené bezpráví zapomínal.

(*Ranke.*)

Klement Maria Hofbauer (Dvořák), redemptorista († 1820), k svým nepřátelům osvědčoval hrdinnou lásku. Když u př jednou z rána rozpustilý mladík před domem sluhy Božího hrozný povyk tropil a okna vytloukal, přiběhli sousedé a chtěli ho potrestati. Ale P. Klement pravil: „Neubližujte mu, já půjdu nyní do kostela a budu za něho sloužiti mši svatou.“

(*Mich. Haringer. Jeho životop.*)

Léta 885. Mstiboj, kníže Kouřimský, na radu zemanův svých počal krajinu pražskú hubiti, vsi, kteréž jeho nebyly, hory i doly sobě osoboval. *Hostivit*, kníže Vyšehradský, slyše o tom, poslal k němu posly, jeho žádaje, aby toho nečinil a na svém dosti měl knížectví. Že však Mstiboj od toho nepřestal, Hostivit sebrav mnoho lidu poslal je na bratra, aby ho z knížectví vyhnali. Kteříž hejtmani Škramník a Škvor město Kouřim oblehli. Mstiboj znamenav, že se neobrání takovému množství lidu bojovného, rychle vsedl na svůj kůň, sám jediný přijel až na Vyšehrad a tu padl před bratrem svým Hostivitem na zemi, žádaje milosti a odpuštění. Tu Hostivit jako pán milostivý a dobrotivý kníže, vida bratra zaplakal a jemu to všecko odpustil, tak však, aby toho více nečinil a na tom, což má, přestal. A poslal rychle k Škramníkovi a Škvorovi, aby té krajiny více nehubili a lid rozpustili.

(*Hajek. Kron. čes.*)

Jan Chlebowicz, erbu Leliva, vojvoda Trocký († 1591), varoval Poláky před nebezpečím, jež jim hrozí výpravou Rusů do Polska, upadnuv roku 1563 v ruské zajetí. List se dostal do rukou cara a Chlebowicz vzat ve vyšetřování a tu se přiznal k činu. ale smělým a šlechetným ospravedlněním svého jednání tak cara Ruského pro sebe zaujal, že mu tento všecko odpustil a brzo výměnou i svobody dosáhl.

(*Ed. Novotný.*)

Ačkoliv Menhart z Hradce v zajetí svém na Poděbradech chován byl se vší šetrností, nicméně jsa již muž dosti vysokého věku, považlivě se roznemohl. *Jiří Poděbradský* nechtěje stížiti stav jeho více než bylo potřeba a chtěje ukázati i na dále smýšlení své smířlivé, propustil Menharta roku 1449 za žádost Zbyňka Zajíce a Jana Smiři

ckého co prostředníkův na ten způsob, že musil slíbiti stavěti se k roku, když by byl k tomu vyzván. Ale Menhart na té cestě zemřel.

(*Wác. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.*)

Když Vratislavští nižádným způsobem *Jiřího Poděbradského* za Českého krále uznati nechtěli: pokročilo r. 1459 české vojsko do Slezska a počalo škoditi Vratislavským I opovědných listů proti Vratislavským přibývalo, tak že napočítáno jich konečně na tisíc. A přece král na přímluvu papežského legáta svolil k odkladu přísahy na tři léta, ku kterým ze svého vlastního vnuknutí přidal ještě jeden měsíc.

(*Wác Wl. Tomek. Děj. m. Pr.*)

Císař *Karel IV.*, když Günther, vzdorocísař, r. 1349 zemřel, s nímž se konečně i vyrovnal, poctil pohřeb jeho sám svou přítomností.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Císař a král Český *Karel IV.* (1346 - 1378) choval se ku svým nepřátelům a zejména k zeti svému knížeti Rudolfovi Rakouskému s laskavostí a shovívavostí která ještě převyšovala jeho všeliké pretense, nevěrnost a nevděčnost. Propůjčil mu císař roku 1360 a bratřím jeho nezletilým Fridrichovi, Albrechtovi a Leopoldovi země jejich v léno. I v následujícím roce tomuto nevděčníku, když se opět proti němu zdvihl a on ho přemohl, odpustil zase.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Leopold I., císař a král Český (1657—1705), odpustil roku 1668 spiklencům v Uhřích: Františku Rákoczymu, Petru Zrinskému, bánu chorvatskému bez nejmenší pokuty a i Františka Nádaždě zůstavil při úřadě jeho, byl‘ nejvyšším sudím. Ba Rákoczymu prominul Leopold i když po druhé se spiknul proti němu.

(*Wácsl. Wl. Tomek. Nejn. děj. rak.*)

R 1618 odstranili arcikníže Maximilian a král Ferdinand Khlesla rádce císaře *Matyáše*, a uvěznili ho v zámku ambrasském v Inšpruku. Matyáš se velmi z počátku na to horšil, ale poznenáhla naklonil se k smíření s arciknížaty, pakli ho řádně odprosí. I navrhli formuli odprošení a dle ní dostavili se dne 29. července Ferdinand i Maximilian k císaři. Ferdinand dotvrzoval, že oba i on i strýc Maximilian vyhledávali prospěch císaře a odprosili oba císaře klečíce Matyáš ale zabránil jim v tom a objav jednoho i druhého, prohlásil se býti zcela spokojena, načež nařídil, aby formule odprošovací byla spálena I císařovna spokojila se s tím.

(*Ant. Gindely. Děj. čes. pov. l. 1618.*)

Biskup Pražský *Menhart* křivě byl obžalován, jako by byl se spiknul proti Soběslavovi I. (1125—1140), ač sám byl v Jerusalémě na pouti. Když pak se nevina biskupova jasně ukázala smířil se Menhart se žalobníky a odpustil jim tak velkou mu učiněnou křivdu.

(*Ant. Frind. Kircheng. Böhm.*)

Roku 1440 zavraždili Poláci Sigmunda, velkoknížete Litevského. A syn Sigmundův *Michael* žádal od krále Polského Vladislava, aby mu dáno bylo jeho otcovské dědictví jen a vrahové otcovi, aby byli jen potrestáni, ačkoliv vítězně si proti Polákům počínal.

(*Kronika Bychovca.*)

Když *Pražané* roku 1421 k Hoře Kutné se blížili, vypravili Horníci dne 24 dubna některé z přednějších z měšťan poselstvím k Pražanům s prosbou, aby ušetřili Kutné Hory a s obyvateli milostivě nakládali. A hle, Pražané nezapřeli své slovanské povahy a svolili k prosbám Horníků a učinili s nimi smlouvu, ač Horníci nesčíslných ukrutností se dopustili. (*Děj. česk.*)

Někteří z těch pánů českých, kteří proti králi *Přemyslu Otakaru II.* (1253—1278) se pozdvihli, později věrnými službami domohli se úplné královy milosti, že Oldřich z Lichtenšteina stal se i vrchním velitelem v Korutanech a Milota z Dědic i nejvyšším hejtmanem královským ve Štýrsku. Tak pěkně uměl král šlechetný — zapomínati.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Rudolf, císař a král Český (1576—1612), byl od jistého nezkušeného střelce šípem poranén, začež ležeti musel. A když mu kdosi radil, aby onomu vojínu dal ruku utnouti, pravil: „Co by mi to prospělo?“ A střelci odpustil.

(*Poggius.*)

Roman, kníže Ruský, vzplanul hněvem, že kníže *Rurik* mu pět měst odejmul, kteráž mu byl dříve dal. I zapudil od sebe manželku dceru Rurikovu a vpadl s polským a svým vojskem do

země Rurikovy, avšak byl na hlavu poražen. A Rurik velkomyslně mu odpustil.
(Fil. Strahl. Děj. říše Ruské.)

Léta 1139. Toho roku táhl *Soběslav*, kníže Český, císaři Konrádovi na pomoc do saské země. V tom přitáhl císař, maje dvě vojska lidu německého a se tří stran počali velmi zemi saskou plundrovati a hubiti Sasové takové moci nemohouce odepříti, k zámkům pevnějším utíkali a odtud Konrádovi i Soběslavovi častá činili psaní, žádajíce milost. Ale Konrád nikoli jich (maje nad nimi moc) na milost přijíti nechtěl, ale Soběslav to na něm obdržal, že jest je přijal k milosti.
(Hájek. Kronika česká.)

Léta 1057. Kníže *Spytihněv*, měv divné a hrozné vidění, hned potom rozeslal posly své po zámcích, na kterýchž su páni moravští jeho rozkázáním u vězení, aby byli hned bez odtahův puštěni a před něho přivedeni. Kteříž když su před ním stáli, obávajíce se jeho předešlé prchlivosti domnívali se, že ten den konec bráti budú svých životů. A on pohledav na ně řekl: „Moji věrní, milí Moravané, žádám vás a prosím, což jsem koli proti vám bez vašeho provinění z mé pajchy a prchlivosti učinil, že mi to odpustíte.“ A když odpustili, on řekl: „Jděte v pokoji!“ *(Hájek. Kron. čes.)*

Stanislava Augusta, posledního krále Polského († 1798), přepadl zástup spiklenců na ulici varšavské a zatkl. Zákeřníci vytáhli ho za vlasy z kočáru a násilně v týl udeřili. Potom jej donutili na kůň vsednouti a uháněti s ním přes příkop. Tu si kůň zlomil nohu a král s tíží z bahna byl vytažen a opět na jiného koně posazen musel přes hory a doly jeti. Ale napotom se činu svého ulekli a uprchli až na jednoho, jemuž král zločin prominouti slíbil. Zatím vůdce gardy královské, dozvěděv se, co se stalo, krále nazpět do Varšavy přivezl, kdež ho lid s jásotem přivítal. Lékařové ohledali jeho rány a shledali, že mu krev zhoustla a obvazky mu mnoho bolesti působily. Král vše trpělivě snášel a 5 ledna 1772 opět veřejně se ukázal. Po roce byl veřejný soud držán nad zákeřníky. V tom okamžení, když nad nimi měl býti ortel vynešen, vstoupil král sám do soudní síně a klasickou výmluvností řečnil k soudcům na obranu svých protivníkův a pronásledovníkův, jižto tak nemilosrdně s ním nakládali. Žádost králova nemohla sice splněna býti, neboť jen Kosinski jenž krále byl do mlýna zavedl, na svobodu se dostal a ostatní usouzenému trestu se musili podvoliti; nic však méně řeč králova dosvědčuje, jak smířlivé a šlechetné mysle byl.
(Rothberger. Přikl.)

Proti svatému *Štěpánu*, králi Uherskému a spolupatronu českému († 1038), spiklo se na konci jeho života, když ležel nemocen, čtvero nejvzácnějších uherských županů. Na večer, dřív nežli v paláci královském služebnictvo bylo rozsvítilo, vplížil se jeden z vrahů těch do pokoje králova, nesa pod pláštěm schovaný obnažený meč. Však řízením Božím smekl se meč, an vcházel, na podlahu a zařinčel. Králi otázavšímu se ho, nač by přicházel, sklesl úkladník k nohoum, vyznal všechno a žebronil za smilování a prominutí. Král odpustiv mu, dal ostatní spiklence souditi; a ti po zákoně byli utraceni.
(Drahé kameny.)

Přemysl, syn krále Českého Otakara I. († 1239), obdržel od otce svého markrabství Moravské. I spojil se nejprv s vévodou Rakouským Fridrichem Bojovným proti vlastnímu bratru králi Václavu I.; po porážce Rakušanů však se pokořil jemu a jest přijat na milost i v držení Moravy ponechán. Avšak r. 1237 podruhé vzbouřil se Přemysl proti Václavovi a musel býti znova pokořen. A král *Václav I.* (1230—1253) i tenkráte odpustil nepokojnému bratru svému, i ponechal mu knížectví Olomoucké a Opavské. *(Děj. česk.)*

Vít, děkan kapitoly pražské († 1271), pokut, které lidé poddaní v příčině rozmanitých zločinův platiti měli, nikdy se nedomáhal aniž jich vybíral. Dle laskavosti srdce svého právě otcovského z většího dílu toliko důtklivým slovem a kde třeba bylo, ovšem i ostrou řečí napomenuv provinilce, aby se polepšili, pokutu chudákům milerád odpouštěl *(Blahověst 1861.)*

Vladislav I., kníže Český, rozpomenuv se v prosinci roku 1113 nad Otou Olomouckým, strýcem svým, který již tři léta na Křivokláté u vězení seděl,

rozkázal ho z něho vypustiti A smířiv se s ním, navrátil mu všecky krajiny, kteréž před tím a po smrti bratra svého Svatopluka na Moravě držel. *(Kosmas.)*

Roku 1197 uslyšev kníže Přemysl, že mladší bratr jeho *Vladislav* na trůn Český dosedl, nikterak nechtěl se odříci svého bližšího práva ke trůnu, uslyšev, že císař Jindřich VI. zemřel, sebral vojsko a proti bratru svému Vladislavovi se vypravil ku Praze. Vytáhl Vladislav osobně proti tomuto vojsku s vojskem ještě silnějším, veda s sebou biskupa Daniele, několik opatův a své přední rádce. Jsa muž mysli velmi ušlechtilé nechtěl prolévati krve bratrské a když se již obě vojska potkati měla, v noci přede dnem, kde se měla bitva svésti a osud vlasti rozhodnouti, s radami svými v poťaz vešel a na radu jich k Přemyslovi poslal, aby se s bratrem k soukromné rozmluvě sešel. I tu se oba bratří smířili a smluvili bratrsky: Vladislav dobrovolně sřekl se vrchní vlády knížecí a postoupil trůnu bratru svému Přemyslovi, obdržev za takovou povolnost panství nad celou Moravou pod titulem markrabství co léno koruny České. Smlouva ta stala se dne 6. prosince 1197. *(Děj. česk.)*

Vratislav II., král Český (1061—1092), hněval se na Konráda, bratra svého a knížete svého a na syna svého Břetislava, že mu zabil milce Zdirada. Tu vyšla z Brna kněžna Vilburka, manželka Konrádova, a prosila o milost muži svému tak snažně a s tolikými slzami, až obměkčila srdce královo jak na bratra, tak i na syna, že oběma odpustil a smířil se s nimi.

(W. Wl. Tomek. Děj. česk.)

Manželka jednoho Vršovce v cizoložství postižená měla dle staročeského řádu potupu smrti utrpěti rukou uraženého manžela. I utekla se k svatému *Vojtěchovi* († 997), jenž, když mu pokání činiti slibovala, život její zachovati chtěje u jeptišek svatojirských tajné útočiště jí povolil.

(Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.)

Jakýs chuděra vlez svatému *Wolfgangu*, biskupu, spolupatronu českému († 994), do pokoje, uzřel tam koltru obestírající jeho lůžko; neodolav čertu pokušiteli, ustřihl sobě kus a kradl se ven z paláce. Někdo z čeledi domácí, pustiv se za podezřelcem, obrátil ho a představil na soud před biskupa. Levnější posuzovači řekli, že by za to aspoň notný výprask zasluhoval. Hospodář Wolfgang pokárav služebníků z nedbalého hlídání, zeptal se provinilce, proč ten kousek spáchal? — Ten, třesa se, vykoktal ze sebe: „Z nouze, nemaje roucha!“ — Mluvil pravdu, jsa polonah. Velekněz, milosrdenstvím hnut, kázal darovati jemu nový oděv; však pohrozil mu, pakli, maje již roucho, cos takového zkusí, tedy že zví, zač toho loket. *(Drahé kameny.)*

Roku 1422 psal kníže Sigmund Korybutovič, nový král Český, Janu Žižkovi způsobem urážlivým, tak že se *Žižka* cítil velmi uražena a příkrými slovy Korybutovičovi odpověděl. Když však Sigmund přenáhlení své uznal, tu Žižka, maje blaho vlasti české na mysli, se smířil a psal Pražanům, že se opět s Korybutovičem smířil, což vyvolalo velikou radost

(Dějiny české.)

Smrt.

1. Ona vše vyrovná.

Jošt, markrabě Moravský, zemřel dne 17. ledna 1411 na svém hradě brněnském Špilberce. Tělo jeho pochováno bylo v Brně v kostele augustiánském u sv. Tomáše vedle těla bratra jeho Prokopa a tak srovnal se s ním teprv po smrti, nemoha se za života jeho s ním srovnati.

(Zap. Čes. mor. Kronika.)

2 Její strašnost.

a) Pro zlého jest strašná.

Ivan IV. Hrozný, car Ruský (1534—1584), proslul ukrutností ku svým poddaným neslýchanou; dopouštěl se i cizoložstva a smilstva jako zvíře, tak že život jehož řetěz jest nepravostí za nepravostmi rozličnými. A hanebník ten, jenž tolik krve, tolik obětí ba

i vlastního syna měl na svědomí, když nebezpečně se roznemohl, ještě sváděl vlastní příbuzné, že od něho musely utíkati. A před samou již smrtí hrál sedě na posteli a najednou zamhouřiv oči bídně zahynul, nikým oplakáván a ode všech proklínán.

(Arn. Herrmann. Děj. říše Ruské.)

b) Pro spravedlivého jest radostná, tichá.

Roku 1330 zemřela v 39. roce věku svého *Alžběta*, manželka krále Českého Jana Lucemburského, tiše, zbožně a odevzdaně do vůle Boží. Smrt její naplnila veškerou vlast českou hořem a smutkem. *(Děj. česk.)*

Svatý *Arsenij I.*, arcibiskup Srbský († 1251), po veliké a mnoholeté práci rozstonal se tak těžce, že po tři roky nemohl ani mši sv. sloužiti a do chrámu Božího museli jej donášeti. Už dříve byl dozrál Arsenij pro království nebeské. Konečně pak ještě jednou svátostmi posilniv se blaženě zesnul v Pánu dne 28. října 1251.

(Ben. Kulda. Církevní rok.)

Když se poslední hodinka *Matouše Ferdinanda z Bilenbergu*, arcibiskupa Pražského, z světa vykročení přibližovala, nic více on na své mysli neměl, jako nejsv. jméno Ježíš, které velmi často s velkou pobožností opakoval a jsa již všemi svátostmi na cestu věčnosti zaopatřen, přistojící otec duchovní do uší mu, když ho již smyslové opouštěti počali, hlasitě mluvil, řka: „Ať má Ježíše v srdci!“ Jemuž on zřetelně a potěšitelně odpověděl: „Mám svého Ježíše jak v srdci, tak v ústech.“ Na to dne 29. měsíce dubna léta 1675 času nočního duši vypustil a ji Stvořiteli svému odevzdal, který šest let bez šesti dnův arcibiskupství Pražské pečlivě řídil.

(Jan Beckovský. Poselkyně.)

Svatý *Cyrill-Konstantin*, apoštol náš slovanský († 868), cítě v Římě, že konec života jeho se blíží, modlil se nejprv za říši Slovanskou, aby ji Hospodin v křesťanství zachoval a bludů chránil. Pak přijav sv. svátosti umírajících co nejzbožněji, rozloučil se nejprv s bratrem Methodem pocelovav ho, a prosil ho, aby Moravanův neopouštěl pro lásku k domovu, nýbrž aby v díle započatém setrval a je na víru Kristovu obracel. A pak tiše vypustil anděl ského ducha svého.

(Dr. Mat. Procházka. Sv.-Meth. sbor. 1885.)

Václav Leopold Chlumčanský, arcibiskup Pražský (1815—1830), u přítomnosti kapitoly sv. Vítské byv zaopatřen se srdečným poděkováním a otcovským žehnáním loučil se s duchovenstvem a věřícím lidem své diecése. Velmi pokojně a nábožně po blahočinném životě zemřel v Pánu dne 14. června 1830 v 81. roce věku svého.

(Kl. Borový. Děj. arcid. Praž.)

Svatý *Jan Kentský*, Polák, kněz, nar. v XV. století, tuše blízkou smrt svou, na kterou se dlouho a bedlivě připravoval, všechno, co měl, rozdal chudým, aby se ničím více nepoutal k životu vezdejšímu. Přijav sv. svátosti, jako svatý apoštol Pavel, „žádal rozdělen býti a býti s Kristem.“

(Ben. Kulda. Církevní rok.)

Když sv. *Josafat Kuncevič*, arcibiskup Polocký, mučeník, apoštol Rusínů († 1623), varován byl od svých přátel, aby do Vitebska, kdež vskutku umučen byl, nechodil, odpověděl: „Netřeba mi ani přátel ani stráže. Moje družina domácí mi posluží. A probůh, jakému tak hrozivému neštěstí máme uniknouti? Smrti snad? Což nedal jsem již rozkaz, by mi připravili hrob? Ó, bych byl hoden, Pane, proliti svou krev za sv jednotu církve a poslušnost k apoštolské stolici!“ — A prve než odjel, prohlédl si svůj započatý hrob, jejž si dal ve zdi chrámové na pravé straně hlavního oltáře zbudovati. „Až budete hotovi,“ doložil, na rozloučenou, „oznamte mi; učiníte mi tím nemalou radost.“

(Ant. Rejzek. Svatý Josafat.)

Když duše neduživá v nemocném těle déle trvati nemohla, požádav král *Ladislav* († 1457) svaté svíce a patře na obraz ukřižovaného Spasitele, počal říkati modlitbu Páně a dopověděv poslední slovo, „ale zbav nás zlého“, nemluvil více, ale jakoby pokojně usnul, z tohoto světa se odebral dne 23. listopadu 1457.

(Fr. Palacký. Děj. národa Česk.)

P. *Lejny*, jesuita, kterýž za času císaře Ferdinanda II. (1620—1635) přišel až do Vídně, mnoho prospěl kato-

líkům v boji proti protestantům a proto byl protestantům nad jiné nepohodlný až i stáli o bezživotí jeho, chtíce jej utopiti. Lejny to vyslechl chladně a odpověděl: „Nu, konečně to bude jedno, ať po vodě, ať po suché zemi, jen když do nebe!“ (*P. Jos. Svoboda. Pastýř. 1884.*)

Sv. *Ludmila*, mučennice a matka národa Českého, byvši rukou Tuňi a Gomoně bezbožně z lože stržena na podlahu, dí jim: „Poshovějte maličko, až se pomodlím“ I modlila se, majíc ramena křížem roztažena. Po modlitbě zardousili bezbožníci provazem světici dne 15 září 927. (*Drahé kameny.*)

Petr Málek, kaplan v Miletíně († 1890), půl hodiny před smrtí žádal, aby se modlitby umírajících modlily Potom vyjasnila se tvář jeho a slovy: „Ó Ježíši, přijmi mne na milost, věrně jsem Ti sloužil a rozpomeň se na svého Tě milujícího sluhu, — ó Maria, Matko má nejmilejší, Ty mne voláš, již jdu, — ó to nebe jest krásné — ó jak jasně svítí mi světlo věčné. — Ó Ježíši, Tvůj jsem v životě i smrti!“ a políbiv křížek vypustil duši svou, oči maje obrácené na obraz nejsvětější Rodičky. Jeho patron kníže Alexandr ze Schoenburku vyslovil se o něm v listu: „V nebi bude o jednoho anděla více.“ (*Vlast. 1890.*)

Vedle obyčeje, který vezdy v církvi zachováván, trvalo duchovenstvo i lid, když sv. *Methoděj*, apoštol Slovanů, na smrtelné posteli ležel, po poslední dni na vroucích modlitbách dle přání milovaného apoštola svého, kterýž posilněn rosou milosti nebeské ve svátostech přijatou, když svítal třetí den zvolal: „V ruce Tvé, Pane, poroučím ducha svého!“ a na rukou kněží přistojících usnul v Pánu právě v den, jejž byl sám předpověděl, totiž 6 dubna 885. (Dr. *Mat. Procházka. Sbor. Sv.-Meth. 1885.*)

Pozoruje *Rudolf II.*, císař a král Český (1576 - 1612), svou smrt a byv od svých rádců otázán, jestli po smrti touží, pravil: „Znám lepší život. Když jsem, pánové, ve svém mládí ve Španělích byl a můj otec pro mne posla vyslal, abych do své pozemské vlasti se navrátil, nemohl jsem radostí celou noc spáti. Jak více musím se tedy nyní radovati, že se mám odebrati k Otci do nebeské vlasti, které mi sám Syn Boží krví svou vykoupil!“ (*Mehl. př.*)

Bl. *Jan Sarkander*, farář v Holešově na Moravě, byl r 1620 od protestantů strašně mučen, že nechtěl vyzraditi zpověď knížete Lobkovice. Když pak následkem mučení dne 17. března cítil smrt dal se zaopatřiti svátostmi a odevzdal uprostřed vroucí modlitby téhož ještě dne duši svou Hospodinu (*Jak Procházka. Sbor. Sv.-Meth. 1885.*)

Hrabě Ervin August *Schoenborn*, jenž v květnu 1882 zemřel, narodil se 3. srpna 1862 a byl prvorozeným synem hrab. Karla Schoenborna a † Johanny. Starostliví rodiče dbali toho, aby Ervin co nejlépe byl vychován. Záhy se ukázalo, že synáček z té duše k Bohu lne a že prospívá stářím i moudrostí nejen před světem, ale také před všemohoucím Pánem tohoto světa. Zvláštní oblibou bylo mladého hraběte poslouchati o Pánu Bohu, ministrovati svému vychovateli při oltáři a čísti vzdělavatelné knihy V 10. roce ztratil matku. Toto neštěstí tak dotklo se srdce jeho, že vždy plakával, kdykoliv někdo jen jméno matčino podotkl. Vychování vnuka ujala se nyní babička hrab. Schoenbornová. Gymnasia odbyl mladý hrabě v Plzni, kde se vyznamenával nad jiné nejen pilností, ale co hlavní jest, též zbožností, tak že profesoři chtějíce jiné žáky ku pilnosti a zbožnosti vzbuditi na něho se odvolávali. Odbyv maturitní zkoušku se znamenitým prospěchem oddal se studium práv na universitě strassburské. Letos (1882) o velkonoci přibyl na prázdniny do Prahy a než se zpět vrátil, navštívil bývalého vychovatele v Sutomi a pomodlil se u hrobu své drahé máteře. Vyžádal si, aby i jako právník svému vychovateli, faráři, směl při mši sv. poslouhovati, čímž tamějšímu lidu ku velmi dobrému příkladu byl. Sotva že přibyl do Štrassburku, počala se jeviti zkázonosná nemoc, která měla učiniti mladistvému životu jeho konec. První žádost jeho byla, aby byl zaopatřen. Nemoc jeho byla ustavičnou modlitbou naplněna, rád podával život svůj Bohu, vyznával víru svou a oddanost se slovy: „Pane, ne má, ale Tvá vůle se staň!“ Loučil se se vznešenými rodiči, vzkázal pozdravení všem příbuzným,

objednal si zádušné mše sv. a vel. kněz, který v nemoci oň se staral, daroval na památku prsten. Louče se se svými spoluposluchači, jichž 10 stále při něm bylo a se modlilo, prosil je, by se chránili nemravných divadel. Ve smrtelném zápasu prosil se slzami, aby duchovní mu udělil generální absoluci a modlil se hlasitě modlitby umírajících. Často opakoval: „Ó Bože! smiluj se nade mnou.“ Vypustil ducha v ruce Pána svého tiše a klidně. Jeho věrní spolužáci modlili se u jeho lůžka po smrti jeho klečíce celý růženec.

(*Blahověst. 1882.*)

Když sv. *Václav*, kníže Český (928—935), od lidí knížete Boleslava Ukrutného ve Staré Boleslavi v kostelních dveřích ubit a proboden byl, zvolal naposledy: „V ruce Tvé, Hospodine, poroučím ducha svého!“ a vypustil duši dne 28. září 935. (*Drahé kameny.*)

Svatý *Vladimír*, kníže Dalmatsko Chorvatský, vylákán jest zrádně k caru Bulharskému Janu Vladislavovi A tu dal ukrutník rozkaz, aby sv. Vladimír za doby polední byl usmrcen. Vladimír uslyšev o tom, odešel do kostela, pomodlil se, po zpovědi přijal Tělo Páně, rozloučil se s biskupy plačícími a vycházeje z kostele stat byl dne 22. května roku 1015. (*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Svatý *Wolfgang*, biskup, spolupatron český († 994), onemocněv na cestě, dal se do tamější kaple sv. Otmara donésti a před jeho oltářem složiti. Přijav tamo svátost pokání, učinil řeč k svým průvodcům i přibylým vesničanům, napomenuv je k setrvání v katolické víře, naději a lásce a přijav pak Tělo Páně dal se položiti na holou zemi. Když pak komorníci a kostelník chtěli lid z kaple vykliditi, zabránil toho biskup, řka: „Otevřetež kapli dokořán; nechť vejde, kdo chce; jsa smrtelný, nač bych se štítil diváků, svědků smrti mé?“ A hned zavřev oči, jako by dříměti počal, usnul v Pánu dne 31. října 994. (*Drahé kameny.*)

Zdislava († 1. ledna 1252) stojíc na prahu domova věčného, dala smutnému choti slovíčko útěchy a rady spasitelné na rozžehnanou; poručila hotový hrob svůj v jablonském chrámu sv. Vavřince odklopiti; přijala vroucně svátosti a čekala dychtivě, až by jí Bůh pokynul.

(*Drahé kameny.*)

3. Čas.

a) I mladý jest jí podroben.

Dne 19. prosince 1442 umřela náhle v Kábu královna *Alžběta*, vdova po králi Českém a Uherském Albrechtovi a matka napotomního krále Ladislava, majíc teprv 33 léta věku svého.

(*Děj. české.*)

Roku 1464 ku konci ledna zemřela v Budíně krásná manželka Matyáše, krále Uherského, dcera krále Českého *Kateřina* po nešťastném porodu v 17 r. věku svého.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Ladislav, král Český a Uherský (1453—1457), nejspanilejší toho času mládenec, v 17 letech, prve než vyslanci jeho navrátili se s nevěstou, dcerou krále Francouzského, byvše z Prahy pro ni posláni, náhle zemřel, 36 hodin jenom jsa nemocen.

(*Frencla Postilla.*)

Vladislav, druhý syn krále Václava I., kníže Rakouské a potom i Polské, umřel od mouchy zadáven měsíce ledna léta 1247.

(*D. Ad. z Veleslavína. Historie.*)

b) Přicházívá náhle.

Kníže *Bartoloměj*, pospíchaje r. 1515 od císaře Maximiliana ku králům Vladislavu II. Českému a Sigmundovi Polskému v poselství, dal se vézti po Dunaji v noci a když ve tmách loď se roztříštila o skálu nedaleko Haimburka, utonul sám pátý, aniž mrtvola jeho nalezena býti mohla Uslyšev to král Vladislav, rozplakal se žalostí i všickni ostatní páni byli to zprávou hluboce dojati, obzvláštní pak naříkání z toho bylo v Praze, kdež zvonili všemi zvony a smuteční služby konaly se v kostelích Utrpěl jistě veškerý národ Český předčasnou smrtí muže tohoto, oprávňujícího k velikým nadějím.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Basilius Macedonský, Slovan, jenž se z nízkého rodu až na trůn Carohradský povznesl (867—886), byl na lovu od

neobyčejně velikého jelena parohem protkán a usmrcen. *(Jan Vaclík.)*

Radslav Berkovec ze Šebířova, úředník znamenitý a muž statečný, zemřel dne 13. listopadu 1537 ve Vídni byv mrtvicí raněn, právě když s jinými úředníky stál před králem Ferdinandem I. *(Ant. Rybička.)*

Léta Páně 1571 zachvátila smrt náhle *Jana Blahoslava*, staršího bratří českých, v 49. roce věku jeho v Moravském Krumlově. *(Ant. Gindely.)*

Roku 1348 dne 1. srpna v Praze *Blanče* čili Markéta z Valois, manželka císaře a krále našeho v Praze, po náhlé nemoci zemřela. *(Děj. česk.)*

Dne 23. června 1884 sklesl náhle na kazatelně v Horažďovicích, drže poutní kázaní, na počátku druhého dílu o půl 11 hod. dp. *Jan Brejcha*, farář Stříbrohorský a nebyv více k vědomí přiveden krátce na to skonal v 36. roce věku svého. *(Čech.)*

Josef Dalbert (nar. 1683 ve Výškově na Moravě), jesuita, zemřel r. 1740 ve Vratislavi na náměstí raněn mrtvicí, právě když od nemocného domů pospíchal. *(Karel Ninger.)*

Roku 1765 slavila Marie Terezie, císařovna a královna Česká, zasnoubení syna svého Leopolda s Marií Ludvíkou španělskou v Innomostí, an uprostřed radovánek nejednou zemřel její choť císař *František I.* *(Herbsta přikl.)*

Dne 26. března 1161 umřel náhle *Gejza II.*, král Uherský. *(Děj. česk.)*

B. Golebiowski, polský malíř, nar. v Krakově, maluje fresky v kapli katedrály sandomířské, spadl s lešení a zabil se okolo roku 1763.

Jan Gruszczyński, erb. Poraj, arcibiskup Hnězdenský, zemřel náhle v Krakově mrtvicí raněn v říjnu 1473. *(Děj. polské.)*

Jeronym Hirnheim, doktor theologie, vikář řádu praemonstrátského v Čechách, na Moravě, v Slezsku a Rakousích, zemřel náhlou smrtí roku 1679. *(Jos. Kolář.)*

Jan Hozlauer, držitel jedné polovice hradu Dobronice u Bechyně, když roku 1586 dne 1. února přes nový most u Dobronic se ubíral, dřevo veliké, podval, naň upadlo, od kteréhož úrazu umřel v 6 hodin na noc. *(Vil. Březan.)*

Když roku 1565 dne 12. pros. mezi sedmou a osmou hodinou ranní *Jáchym z Hradce* z císařského paláce ve Vídni domů jel, sbořil se pod ním most řečený Vlk a on utonul v Dunaji. *(Rull.)*

Roku 1396 přišla do Prahy o knížeti *Janovi Zhořelickém* smutná zpráva (byl† bratr krále Českého Václava IV.), nebo byl dne 1. března náhle zemřel ve městě svém Neuzelli. Večer byl zdráv ulehl a ráno nalezen byl mrtev na svém loži Bylo mu teprv 25 let a zůstavil jedinou dcerušku jménem Alžbětu. *(W. Wl. Tomek. Děj. m. Prahy.)*

Tu noc před novým rokem dne 31. pros. 1386, bez pochyby na Karlštejně anebo na Křivoklátě královna *Johanna Bavorská*, náhodou z lůžka vstala, probudivši psa velikého loveckého, který tuto spal u nohou manžela, krále Českého Václava IV. I vyskočil pes a nepoznaje paní své na ni se vrhl, za krk ji chopil a než pomoc přišla ji zardousil. Mrtvola byla 11. ledna 1387 v klášteře zbraslavském pochována. *(Děj. česk.)*

Kazimír II. Spravedlivý, velkokníže Polský (1177 1194), zemřel náhle při hostině, která se obyčejně na den sv. Floriana po velkých službách Božích dávala. Právě když s biskupem o vysvobození dušiček z očistce rozmlouval, sklesl najednou mrtev k zemi. *(Kadlubek. Děj. pol.)*

Kazimír, kníže, pán na Těšínsku a Opolsku ve Slezsku, zemřel náhle dne 13. prosince 1528. *(Fr. Sláma. Děj. Těšínska.)*

Jan Kochanowski, slavný polský básník, jenž i u krále Polského Sigmunda u veliké přízni a lásce byl, umřel náhle raněn mrtvicí 2 srpna roku 1584. *(J. Przyborowski.)*

Hendrich Kraft z Lamerstorfu od roku 1636 svobodný pán na Černikovicích, JMC. (Ferdinanda II.) nejvyšší nad plukem kyrysníkův, roku 1656 sklesl bez obrany se židle na podlahu a náhle ducha vypustil. *(Jos. Ehrenberger. Čas. čes. Mus. 1848.)*

Vojtěch Kratochvíle, velezasloužilý farář v Drahno-Újezdě na Zbirovsku a tajemník kn. arcib. vikar. Hořovického, zemřel dne 25 ledna 1885 na neděli III. po Zjevení Páně o ranních službách

Božích mezi mší sv Po dojemné řeči, v níž povzbuzoval milé osadníky k pouti na posvátný Velehrad ku hrobu sv. Methoda a k pevnému setrvání v té víře, kterou svatí apoštolé slovanští Cyrill a Method štěpovali do srdcí zbožných našich předků, dospěl v oběti nejsvětější až k pozdvihování. Pozdvihl nejsv. Tělo a Krev Páně. V té pak posvátné chvíli, když chtěl sám pokleknouti, aby nejhlubší úctu vzdal Spasiteli v nejsv. Svátosti přítomnému sklonil se na stupně oltáře a — Pán přijal duši jeho do svatého království. (*Čech.*)

Dominik František Kynský, kněz, professor a spisovatel (nar. roku 1777 v Slaném), nalezen jest dne 5 prosince roku 1848 z rána mrtev ve sklepě obydlí svého v Brně, kam byl den před tím u večer před osmou hodinou šel dle obyčeje svého pro víno, spadl nešťastně a raněn byl při tom mrtvicí (*Ant. Rybička*)

Po smrti kardinála a arcibiskupa Pražského Arnošta hraběte Harracha roku 1667 označen jest za nástupce jeho již v měsíci listopadu 1667 *Jan Vilém Libšteinský z Kolovrat*, kanovník scholastik kapitoly olomoucké. Avšak prve než posvěcen byl na biskupa, zemřel, byv raněn mrtvicí, dne 31 května roku 1668.

(*Fr. Krásl. Arnošt hr. Harrach.*)

Dne 11. listopadu 1510 za krále Českého Vladislava II. umřel náhlou smrtí na hradě Hasištejně tehdejšího věku nejznamenitější vzdělanec národa Českého, učený pan *Bohuslav Lobkovic z Hasišteina.*

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

R. 1347 dne 12. října zemřel císař *Ludvík*, úhlavní nepřítel císaře a krále našeho Karla IV., když nedaleko Mnichova v medvědím lovu byl, byv mrtvicí raněn mrtev s koně spadl.

(*Dj. české.*)

Petr Malec z Pacova, jeden z nejznamenitějších mužů rodu svého, jenž v bitvě u Lipan hrdinně si počínal r. 1434, an první se vetřel do otevřených vozův husitských a králi Českému Jiřímu z Poděbrad hojných služeb prokázal, zemřel smrtí náhlou dne 14. ledna 1488. (*Ant. Vlasák.*)

Jan Adam Vratislav hrabě z Mitrovic, arcibiskup Pražský (1733) byl dne 2. června 1733 raněn mrtvicí, která starci 60letému kořen života podťala.

(*Kl. Borový. Děj. arcid. Pražské.*)

Jan Václav Oprštorf, pán na Častolovicích, zemřel náhle roku 1676, pořízení o statku svém neučiniv.

(*Aug. Sedláček. Hr. a zám.*)

Petr II, mladý car Ruský, zemřel náhle v den k sňatku ustanovený dne 19. ledna 1730. (*Děj. rus.*)

Léta 1252. Sedmnáctý den měsíce prosince jeden z rytířstva velmi znamenitý a milostník krále Václava (I) jménem *Pertolt z Pertoltic*, kterémuž někteří říkali Šrank pro jeho štít, ten jeda přes most pražský, přijel k věži, kteráž byla nad mostem blíž města menšího: tu dva krkavci spolu bojujíce svalili kámen veliký, kterýž upadl jemu na hlavu a on spadl s koně a tu hned umřel, jehož jsu mnozí dobří lidé velmi (té příhodě se divíce) litovali). Král Václav také pro tu jeho neobyčejnou smrt žalostiv byl.

(*Hájek Kron. česká.*)

Dne 27. srpna 1444 náhle umřel, jsa v květu věku svého pan *Ptáček z Pirkšteina*, jenž stál toho času v čele národa Českého. (*Děj. česk.*)

Jan z Rožemberka zemřel r. 1488, 10. ledna smrtí náhlou, zůstaviv po sobě několik synů, kteří se o zboží otcovské Pacov, Borotín a jiné statky podělili.

(*Aug. Sedláček. Hr. a zám. díl IV.*)

Roku 1290 přijel do Prahy *Rudolf* mladší, svak krále Václava II, a roznemohl se uprostřed radovánek ve dvoře královském k úctě jeho konaných. Zemřel 10. května r. t. a byl s velikým zármutkem v kostele sv. Víta pohřben.

(*Fr. Ekert. Posv. mís. kr. hl. m. Pr.*)

Rudolf I., král Český (1306—1307), dobyv několika tvrzí, oblehal Horaždovice, město pana Bavora ze Strakonic. Zde však přebývaje v poli podstanem nenadále na úplavici onemocněl a v krátce i dne 4 července 1307, právě před zamýšlenou korunovací svou, maje teprv 26 let věku svého a panovav v Čechách ne splna 9 měsíců, zemřel.

(*Zap. Čes. mor. Kron.*)

Michal Florian Rzewuski, Polák, plukovník královský, muž udatností proslulý, zemřel náhle při obležení Ka-

mence Podolského, byv mrtvicí raněn roku 1687. (*J. Houra.*)

Kateřina Skuhrovská ze Skuhrova, vdova po † Oldřichu Skuherským, jedouc o velkém pátku dne 14. dubna 1656 z Kutné Hory na svůj statek Úmonín utopila se v rozvodněném potoku. (*Ant. Vlasák.*)

Spytihněv II., kníže Český, zemřel náhle dne 28. ledna 1061. (*Al. Hlavinka. Obzor. 1889.*)

Otík Stoš z Kounic, pán v Deštné, Hlavnici a Mladoticích na Moravě, jeda 1573 ve čtvrtek po velké noci z polské Ostravy utopil se v řece Ostravě v kteréž kůň s ním upadl, zanechav bezdětnou vdovu z Drahotuš. (*L. Svoboda.*)

Když se svatý Vojtěch biskupství Pražského úplně vzdal, byl za biskupa zvolen 60letý mnich u sv. Emerama v Řezně, bratr knížete Českého Boleslava, *Strachkvas*, ač se tomu nyní, jako již dříve protivoval. Svoliv byl od císaře investován, avšak maje v Mohuči býti na biskupa posvěcen, náhle mrtvicí raněn zemřel r. 998. (*Ant. Frind Kircheng. Böhm.*)

Kašpar Šlik, kancléř ve službě Bedřicha III. zemřel náhle ve Vídni dne 4 července 1449. (*L. Svoboda.*)

Roku 1610 dne 24. dubna zemřel náhle osvoboditel vlasti své Ruska od Polákův mladý kníže *Skopin Šujský*. (*J. L. Píč. Děj. nár. Rusk.*)

Šupljikac de Vites Štěpán, poslední vojvoda Srbův uherských, náhle zemřel, raněn byv mrtvicí dne 15. prosince roku 1848.

Jan Slavomír Tomíček, zasloužilý spisovatel český, zemřel náhlou smrtí v Praze dne 28. dubna 1866. (*Jak. Malý.*)

Dne 21. června 1779 náhlou smrtí zemřel ndp. biskup Hipponský. Pražský sufragan a arcijáhen, děkan Staroboleslavský *Fr. X. Tvrdý*, v kostele minoritském u sv. Jakuba, právě když křtil židovku. Bylo mu 63 let. (*Pam. kn. starobol.*)

Josef Čeněk z Wartenberka, děkan kapitoly v Solnohradě, působiv před tím 40 roků v diecési Královradecké († 1843), v den Nanebevstoupení Páně do kostela na nešpory kráčel a tu klesl a do svého příbytku donesen býti musel, v němž po nedlouhé chvíli nejvýš blahočinný běh života svého dokonal. (*Čas. kat. duch. 1843.*)

Valentin Vodník, básník a dějepisec slovinský, františkán († 1819), zemřel náhle, byv v obydlí svém v Lublaně v noci 8. ledna 1819 mrtvicí raněn. (*Ant. Rybička.*)

Roku 1564 dne 12. ledna byl *Valentin Voit*, představený nad konviktem v Praze, do komory dvoru královského přišel a ku pobídnutí uprostřed urozených sednul; v tom náhle jako bleskem poražen ve velkém množství panstva a šlechty na zem upadnul; ranila ho mrtvice. (*Čas. čes. Mus. 1844.*)

Vratislav II., kníže a král Český, vyjev sobě na lov se služebníky svými dne 14. ledna 1092 tak nešťastně s koně spadl že hned na místě mrtev zůstal. I byl veliký pláč všeho lidu, když tělo jeho do Prahy přivezli. (*Děj. české.*)

V sobotu dne 9. měsíce prosince 1634 nejvyšší lovec *Wolf Vřesovec*, jeda za Holešovice blíž Prahy na voze, když z něho na zajíce štváti počal, náhle umřel. (*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

c) Přichází násilím, vraždou,

viz i: „Vražda!“

Albrecht I., císař Německý, který roku 1307 a 1308 proti Čechům válčil a ve své pýše české plémě v zemi české vyhubiti chtěl: byl dne 1. května 1308 od svého vlastního synovce Jana Švábského nedaleko rodního svého hradu Habsburku zavražděn ku štěstí národa Českého. (*Děj. česk.*)

Roku 1457 zemřel ve Vídni Olomoucký biskup *Bohuslav ze Zvole*, byv prý od husitův otráven. (*Zap. Česk. mor. Kr.*)

Dne 8. listopadu 1456 vjel Ladislav, král Český a Uherský, do Bělehradu. Tam však již nazejtří dne 9. listopadu první průvodčí jeho hrabě *Oldřich Celský* jest úkladně zavražděn od Ladislava Hunyadova a přátel jeho. (*W. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.*)

Jošt, markrabě Moravský, byl zvolen za Římského krále, avšak netěšil se dlouho důstojnosti té; nebyltě ještě ani

korunován a umřel již v půl čtvrta měsíce po svém vyvolení na brněnském hradě Špilberce dne 17. ledna 1411. Pravilo se, že mu bylo v kaši z jablek jedu dáno; i byl jeden nešťastník z toho zločinu viněn a v Českém Brodě souzen. Vyznal se z činu toho a byl napotom čtvrtcen jest. (*Děj. česk.*)

Dne 10. června 1868 jest kníže Srbský *Michal* v Topčideru zákeřnicky a surově zavražděn najatými vrahy. (*Fr. Palacký.*)

Pavel Petrovič, car Ruský (1796—1801), uškrcen jest dne 23. března roku 1801. (*Děj. rus.*)

Michal Jiří Poniatowski, biskup Plocký, zemřel dne 12. srpna 1789, jak se praví od krále Polského otráven (*Děj. pols.*)

Přemyslav byl roku 1295 za krále Velkopolska a Pomoří v městě Hnězdně korunován. Avšak již roku 1296 byl v městě Rogosně násilně zavražděn. (*Dlugoš. Děj. pol.*)

Jan Václav Přepický z Richenburka žil 30 roků o samotě v zámku svém evanovském. A tu dne 12 října 1765 přepaden jest od roty loupežnické a o život připraven. Jím vyhynul rod jeho po meči. (*L. Svoboda.*)

Mikuláš Puchník jednohlasně za nástupce Wolbramova v Praze zvolen a od papeže stvrzen, avšak než byl posvěcen (konsekrován), umřel jedem otráven roku 1402. (*Čas. kat. duch. 1836.*)

Pan *Jindřich z Rosenberka*, královský hejtman slezský, odejel od krále Českého a Uherského Ladislava z Budína vraceje se do Čech. Vracel se však nemocen neb mu něco ve víně vypít dali a na té cestě ve Vídni dne 25. ledna 1457 umřel. (*Zap. Čes. mor. Kron.*)

Dne 21. září 1109 byl kníže Český *Svatopluk* u Hlohova ve Slezsku, pomáhaje císaři Jindřichu V. proti Polanům, když se ze stanu císařského ku svému vojsku v soumraku vracel, oštěpem zavražděn, tak že ihned duši vypustil, nejspíše od Jana Vršovce, syna Česty. (*Děj. česk.*)

Dne 17. listopadu 1618 srotili se evandělíci v Oustí nad Labem proti primátorovi *Janu Schösserovi z Emblemu* a vytáhli proti němu, tak že musel utéci a skrýti se v domě svém, avšak dne 20. listopadu byl tu nalezen, se střechy domu svržen a do smrti utlučen a dům jeho pak ztečen a vyloupen. (*Ant. Rybička.*)

Václav III., král Český (1305—1306), jeda do Polska, byl v Olomouci od Konráda z Botenšteina, Durynka jménem zákeřnicky zavražděn, zákeřník vytáhl dýku z pochvy tři rány jemu zasadil, tak že hned tu mrtev padl a duši vypustil. (*Děj. česk.*)

Martin z Vlkové byl v XVI. století úkladně zavražděn a druhdy ještě na začátku XVII století bylo viděti v chrámu Páně svatého Víta na hradě pražském náhrobek jeho. (*Ant. Rybička.*)

4. Proto na ni

a) pamatuj!

Dne 18. srpna 1419 vešla luza pražská zničivši prvé krásné a nákladné stavby kartusiánského kláštera, také do farního kostela Panny Marie na Louži (na nynějším Marianském plácku) a tam v kapli skvostný gotický náhrobek roztloukla, jejž si tam bývalý arcibiskup Pražský, jenž se byl z důstojnosti té poděkoval, mistr *Albík z Uničova*, za živa již postaviti dal, jsa té doby ještě Vyšehradským proboštem (*Děj. česk.*)

Svatý *Alekšej*, metropolita Kyjevský od roku 1354, zbudoval v Moskvě z tesaných kamenů chrám ke cti svatému Michaelu, archanjelu, a vlastníma rukama uchystal sobě v něm hrob. (*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Jáchym z Hradce († 1565) myslíval na věci poslední a soud po smrti. Proto také přísloví měl: „Ku konci prohlížej!“ (*Rull.*)

Na desce nad hrobem kněze *Jana Michala Hubra* v Pottenšteinu do kostelní stěny vezděné stojí předepsáno: „Zde odpočívá nejdůstojnější pan Jan Martin Huber, jenž 31 roků farářem, 17 roků děkanem (vikářem) jsa dne 21. března 1784 v 60. roce stáří zemřel a v předvečer své smrti si tento náhrobní nápis složil:

Psal jsem mnoho veršů tu na hrobech:
nuže, básníci též o mně pějte —
pozor ale dejte, lépe to napravte!
nade mne: zde máte za to své peníze!
Básník.

Žádný peněz ach za tisíc
nezazpívá krásněji víc,
než Tvé stádo věrně pěje:
pějeť Tobě dík s nebe,
za tvůj příklad, lásku, péči,
jež za hrobem slávou zvučí."

(*Vlast. Hálek. Ned. příl. Čecha. 1890.*)

Hurdálek, biskup Litoměřický († 1833), aby pamatoval na smrt, sám si nápis ustanovil, který na hrobním kamenu vepsán byti měl.

(*Časop. katol. duchov. 1843.*)

Kosmas, VIII. biskup Pražský († 1098), častěji na smrt pamatoval a vše na pohřeb napřed již si zařídil.

(*Kosmas. Kron. česká.*)

Na cínové desce v Kameně okresu Táborského v kapli Panny Marie sedmibolestné, na rakvi rytíře *Jaaa Krištofa Malovce z Malovic*, jenž tuto kapli roku 1671 vystavěl, jest nápis. Tam zřídil si Malovec kryptu pro sebe a své potomstvo, do níž po smrti roku 1677 slavně byl pochován, složiv si sám pamětihodný náhrobný nápis tento:

„Ó čtenáři, co jsem já? Prach a popel! Co jsem byl? Urozený a statečný rytíř Jan Krištof Malovec z Malovic, dědičný pán na Kameně, Zvěstově a Libouni; a hle! nyní dědictví mé jsou červi! Byl jsem J. M. císařská rada, než proti smrti jsem radu nenašel. Byl jsem soudce zemský: sám pak soudu Božího jsem neušel Byl jsem malostranský hejtman; ó, jak malou stránku jsem sobě získal! Byl jsem nejvyšší zeměberník; nyní v berní smrti se nalezám. Co mně dnes zejtra Tobě. Vzdechni aspoň a řekni: Odpočinutí věčné dej mu Pane! Léta Páně 1677 dne 20ho měsíce července

(*Vlast. Hálek. Ned. příl. Čecha.*)

Šlechetná císařovna a královna *Marie Terezie* (1746 – 1780) sestupovala každý rok v ono tichovážné místo, kdež údové císařské rodiny svůj společný a poslední mají odpočinek a rozvažovala tam svou smrtelnost. Ukazujíc jednou dětem svým hrobku svou, učinila k nim pokaždé otázku: „Můžeme-liž pak býti pyšni, hle, to po několika letech přibytek císařův." (*Její životopis.*)

Ctihodný *Mstislav*, velký kníže Kyjevský, předvídaje smrt svou, dal si v kostele sv. Theodora upraviti hrob, do něhož jej s velikou úctou pochoval jeho syn a veškera rada městská. Zemřelť klidně v Pánu roku 1132.

(*Ben. Kulda Církevní rok.*)

Hněvá li se k smrti pracující *Rusín* se sousedem, posílá pro něj a ten když přijde, ptá se, „co vy robíte?" „Budu umírati," odpovídá tázaný, „odpusťte mi, že jsme se hněvali, odpusťte mně hříchy." Oslovený na to odpovídá: „nech Bůh odpustí, i já vám odpouštím." a potřese mu rukou při čemž proslovení toto ještě dvakráte opakuje

(*Fr. Řehoř. Světozor. 1887.*)

Sigmund, císař a král Český, dal sobě ve Velkém Varadíně sám hrobku připraviti.

(*Frant. Palacký. Děj. národa Česk.*)

Vladislav II., král Polský (1386—1434), zemřel dne 31. května 1434 v 86. roce věku svého a byl pohřben v mramorové hrobce, kterou si již za živa dal vystavěti

(*Jakub Caro. Gesch. Pol.*)

Svatý *Vojtěch*, patron náš český († 997), ustavičnou památku smrti uznal býti velmi spasitelnou, proto císaři Ottonovi, když v květu mladosti byl a nejspanilejší princ věku toho sloul, říkával: „Pamatuj, ne že jsi císař ale člověk smrtelný" A aby ho proti marnostem světským ohradil, napomínal ho: „Nezapomínej, ó císaři, že toto krásné tělo tvé někdy se obrátí v prach." (*Macana výb.*)

I to sluší věděti, že pan *Petr Vok z Rosenberka* proto, aby moudře, opatrně a křesťansky živ byl a na smrt ustavičně pamatoval, hlavu umrlčí vždy na prkýnku obzvláštním vyvýšeném nad svým stolečkem v pokoji jmíval a tovaryšství s hlavičkou umrlčí zlatou z osmi dukátů nařídil, kteréž na hrdle svém nosil s nápisem na jedné straně: „Momento mori", a druhé: „Cogita aeternitatem!" A to rozdával dobrým svým pánům přátelům, panim a pánám, dav na to zvláštní rejstřík k zapisování týchž osob udělati.

(*V. Březan. Živ. P. Voka z Rosnb.*)

b) Připravuj se na ni v životě!

Anna, manželka velkého knížete Ruského Jaroslava I. († 1051), vstoupila před smrtí do kláštera, kdež klidně skonala. *(Jos. Kolář.)*

Svatý Vojtěch byl přítomen smrti prvního biskupa Českého *Dětmara* dne 2. ledna roku 982 a tu slyšel poslední hořekování toho biskupa, že se mu nebylo ještě podařilo odvrátiti Čechy ode všech pohanských pověr a nezpůsobův a navésti je k způsobu čistě křesťanskému. Lítost a hoře umírajícího biskupa pronikly hluboce jemnou duši Vojtěchovu, i zůstala mu zpomínka tato až do konce života, anať jej všude provázela a vedla při všech předsevzetích a skutcích jeho.

(Zap. Čes. mor. Kron.)

Václav Leopold Chlumčanský arcibiskup Pražský († 1830), poslední rok života svého očividně slábnul a stonal a po ten celý čas připravoval se k blízké smrti se vší opravdovostí a s nábožně křesťanským odevzdáním se do vůle Boží. *(Čas. kat. duch. 1831.)*

Chvejla, Srb, jenž ve východní Makedonii panoval, sídlem v Struneci, vystavěl v klášteře rylském na půdě bulharské kamennou věž. Zemřel l. 1343, dav se před smrtí postřihnouti za mnicha a přijav klášterní jméno Chariton. *(Konst. Jireček. Děj. nár. Bulh.)*

Petr, pán na Krumlově, chtě ze sebe statků složiti, pořízení učinil a ustanovil vladařkou manželku svou, přidav jí k radě Pertolta a Čeňka, pány z Lipého, sám pak se do kláštera odebral a tu nábožně setrvav roku 1347 dne 13. října zemřel. *(Světecký. Paměti.)*

Ctihodný *Martin Středa*, jesuita, Moravan († 1619), za posledních pěti let věku svého s nejbedlivější ostražitostí smrt očekával. Tehdáž bez mála každé noci vstával a před soškou Boží Rodičky kleče, na dvéře milosrdenství Božího natlonkal: „Králi můj a Bože můj, vyslyš prosbu lkajícího: Daruj mně duši mou, dejž mi blaženě vykročiti z vezdejšího života.

(Drahé kameny.)

Svatopluk, kníže Moravský, panovav 24 roků slavně, vzdal se vlády, šel tajně na poušť mezi mnichy na horu Sobor, kdež na smrt se připravoval a tam i zemřel. *(Kosmas.)*

c) Vstup do bratrstva za šťastnou hodinku!

Farář Svatojindřišský v Praze *Ondřej Vojt. Košina* (1707—1719) založil při kapli sv. Barbory bratrstvo této světice za šťastnou hodinku smrti, jemuž dostalo se hojných odpustků. Členové bratrstva měli tu zvláštní sklípek, konali zde časté a slavné pobožnosti, nosili o pohřbech spolubratrům zvláštní oděv a vládli spolkovým jměním.

(Fr. Ekert. Posv. m. kr. hl. m. Pr. d. II.)

Mezi rokem 1732—1740 založil horlivý opat řeholních kanovníků sv. Augustina v Třeboni *Vojtěch Prechtl* při kostele sv. Jiljí s povolením papežským „Bratrstvo umírajícího Pána Ježíše“ jehož účelem bylo modliti se vespolek za šťastnou hodinku smrti.

(Jan Votka.)

d) Před ní přijmi sv. svátosti umírajícich!

viz i: „Pomazání I!“

Pan *Adam z Hradce*, trápen byv od pěti let bolestnou dnou, a poznav nebezpečí, hned se dal zaopatřiti a potom dne 24. listopadu 1596, zůstaviv pověst muže vzácné ctnosti a moudrosti, umřel. *(Jos. Vávra. Sbor. hist. kr. seš. 4.)*

Albrecht arcivévoda Rakouský, polní maršálek, muž udatný, nábožný a dobročinný (nar. r. 1817, † 1895), cítě, že smrt přichází, dal se zaopatřiti v kruhu svých miláčků a napotom klidně zesnul v Pánu.

Léta Páně 1281 Blahoslavená panna *Anežka*, Přemysla, krále Českého, úkladně zavražděného teta, když od lékařův svůj vezdejší život sobě vypověděný jest měla, poslala sobě pro svého zpovědníka, z svých hříchův s největší horlivostí se vyznala a posledně nejsvětější Svátost oltářní jakožto potřebný na dalekou k věčnosti vedoucí cestu pokrm, s největší pokorou, doufáním a poníženosti, jest přijala jsouc té naděje, že tím andělským chlebem nasycená lačněti nebude na věky.

(Jan Beckovský.)

Baron *Bauer*, říšský ministr války, polní zbrojmistr, jenž dne 22. července 1893 ve Vídni zemřel, dal se před svou smrtí zaopatřiti sv. svátostmi umírajících (*Čech.*)

Břetislav II., kníže Český, požíval velké lásky u národu svého. Nazejtří ještě živ jsa, s biskupem Heřmanem v modlitbách a napomínáních skroušeně a kajicně připravoval se k smrti. Daň polskou, která mu o několik dní dříve přinešena byla, rozdělil celou mezi všecky české kláštery, sám založiv z nich jeden v Litomyšli. Zesnul u večer dne 22. prosince 1100 když večer před tím jistý Lorek mu silnou ranou oštíp do břicha vrazil a ho naskrze probodl. (*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Jiří Dančic, spisovatel srbský a professor na liceu bělehradském († 1882), dozvěděv se v Záhřebě od lékařův, že o něm pochybují, jal se chladnokrevně připravovati k smrti, jako na nějakou cestu, urovnal všecky své věci a sepsal podrobnou závěť. Brzy na to také zemřel, nedovršiv 58 rok věku svého. (*Osvěta. 1882.*)

Ferdinand I., král Český (1526 - 1564), přesvědčen jsa, že brzy umře, jenom na to pomýšlel, jak by se důstojně k smrti připravil. (*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Karel Havlíček Borovský, první žurnalista český († 1855), cítiv, že smrt se mu blíží, přijal sv. svátosti umírajících od Františka Řezáče dva dni před svou smrtí a dokonal běh života svého v 34. roce. (*Fr. Řezáč.*)

Maria Maximiliana Hohenzollerská, manželka Jachyma z Jindřichova Hradce, žijící na počátku XVII. století, žena velmi zbožná a dobročinná, záhy, dokud ještě při úplném vědomí byla, dala si zavolati kněze církve sv. S největší skroušeností se ze svých hříchův vyzpovídala, přijala s nejvroucnější zbožností nejsv. Svátost oltářní a potom i svátost posledního pomazání. Když pak se všemi, jmenovitě se svými milými a drahými se rozloučila, nechtěla více o ničem slyšeti leč o věcech Božských a nebeských. Byla všecka klidná a oplývajíc rozkoší duševní, objímala sv. kříž, nástroj našeho spasení, a tak šťastně a blaženě zesnula v Pánu v 69. roce věku svého. (*Balbín.*)

Jelito Petr, biskup Litomyšlský a Olomúcký, biskup pobožný, cítě, že konec živobytí jeho se blíží, odebral se do Lanškrouna do kláštera, kterýž byl štědře založil a tam dne 13. února roku 1387 zemřel. (*Josef Rank.*)

Josef Jungmann, slovutný spisovatel náš, cítě r. 1847, že smrt jest nedaleká, žádal si, aby byl zaopatřen svátostmi umírajících. Řekl dle svědectví dcery jeho paní Petrovičovy: „Jsem to povinen učiniti co katolík a ouředník.“ (*Vác. Zelený. Živ. Jos. Jungmanna.*)

Když 76letý hrdina *Karel*, arcivévoda Rakouský, r. 1847 nebezpečně se roznemohl, bylo mu hlavní věcí, aby se sv. svátostmi umírajících s Pánem Bohem spojil a co vítěz tolika bitev i v posledním zápasu zvítězil. I povzbudil zpovědníka, aby ho na cestu poslední připravil a poslední hodinku mu netajil. Spojiv se pak svátostmi umírajících s Bohem, požehnal ještě svým dítkám i arcivévodovi Ferdinandovi a brzy klidně zemřel. (*Kath Blat. aus Tyrol. 1847.*)

Sv. *Kazimír*, kralevic polský, předvídaje smrt svou, připravoval se na ni přijmutím sv. svátostí, modlitbou neustálou k sv. milé Matce Panně Marii se vší horlivostí, až dne 4 března roku 1483 v Pánu zesnul. (*J. Bílý Legenda.*)

Jindřich Lefler z Lažan, pán na Bechyni, bojoval také roku 1420 dne 1. listopadu u Vyšehradu. Zde pak byv raněn přinešen jest do stanu a tu přijav svátost oltářní skonal. (*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Sv. *Ludmila*, matka národa Českého a mučenice († 927), tuše blízkou hodinu smrti své poslala pro kněze Pavla, by přední nejsv. oběť slaviti a jí samé sv. svátostmi posloužil. (*Drahé kameny.*)

Maria Anna, manželka císaře a krále našeho Ferdinanda I. Dobrotivého, cítíc, že blíží se konec života jejího, záhy učinila pořízení o věcech svých časných a stávajíc se čím dále zbožnější, záhy pamatovala na smrt a k ní se chystala. Proto s příkladnou vroucností přijala sv. svátosti umírajících, dříve nežli dne 4 května 1884 šlechetná duše její s tělem se rozloučila. (*Kal. Poutník. 1885.*)

Jiří Melantrich Rožďalovský z Aventina, znamenitý náš český knihtiskař, pořídiv o statku svém zemřel, oddán do vůle Boží nábožně a příkladně dne 19. listopadu 1580.

(Ant. Rybička. Čas. čes. Mus. 1865.)

Michael, kníže Tverský v Rusku, jenž byl velmi spravedlivý a o poddané upřímně se staral, když r. 1390 konec života svého cítil, odebral se, ač byl již velmi sláb a nemocen, do kostela, modlil se na hrobech svých předků, líbal uctivě sv. ostatky, rozloučil se se svým lidem, šel pak do kláštera a zde za 7 dní zemřel.

(Fil. Strahl. Děj. říše Ruské.)

Antonín Řehák, vicerektor semináře v Litoměřicích a spisovatel patristické Encyklopédie († v 42. roce věku svého 1851), v posledních měsících svého života hledal blíže seznámiti se a spřáteliti se smrtí, ku které již prvé každého dne se připravoval a uděloval poslední vůli.

(Jan Drbohlav. Čas. kat. duch. 1851.)

Svatý *Sáva I.* arcibiskup, patron srbský, tuše po horlivém konání úřadu svého, že chladný hrob se mu blíží, svolal sněm duchovní, vykázal Arsenia, horlivého biskupa, za nástupce svého, složil korunu a berlu arcibiskupskou a spěchal do milého kláštera na hoře Athos, kdež na cestě v městě bulharském Trnovu zemřel léta Páně 1237.

(Ben. Kulda. Církevní rok.)

Sigmund, císař a král Český, když ucítil blízký konec života svého dal se obléci v roucho císařské a pod korunou slyšel mši sv., chtěje prý umříti co císař: ale když to déle trvalo, kázal aby jej hned přioděli v roucho umrlčí, v němž pochován býti měl. To když se stalo podle jeho vůle, na trůnu sedě usnul na věky v pondělí dne 9. prosince u večer r. 1437.

(Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.)

Antonín M. Slomšek, biskup Labudský († 1862), cítě smrt se blížiti dal sobě zavolati svého zpovědníka a řekl mu: „Zpovídati se chci, abychom vy i já mohli býti bez starosti.“ Po zpovědi modlil se sám. Když pak přinesli nejsv. svátost oltářní, oblekl se do talára, poklekl na zemi a nábožně přijal pokrm andělský. Potom uložil se do postele, modlil se hlasitě všecky modlitby před sv. pomazáním, odpovídal sám a vyžádal si také benedictionem apostolicam. Odpoledne přibývalo bolesti. Ve 3 hodiny prosil zpovědníka, aby se zaň modlili. Pak ponechal u sebe jen zpovědníka a zrak svůj upjatý měl na obraze Rodičky Boží. V 8 hodin usmál se ještě na kněze mu milé, kteří ho ještě přišli navštívit a po půl deváté, žádav několikráte, aby se zaň modlili, zemřel v Pánu. *(Ant. Mužík.)*

Soběslav I., kníže Český, postižen jsa r. 1139 nemocí smrtelnou, připravoval se na nově vystaveném hradě Hostíně s pobožnou důvěrou a oddaností křesťanskou na smrt, až dne 14. února 1140 v náručí milované manželky své Adléty zemřel.

(Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.)

Hraběnka *Gabriela Sveerts-Sporková* († v únoru 1884), jak příkladně žila, tak svatě, opravdově křesťanský i umírala. Když v lednu do Nelahozevsi k sestrám „křesťanské lásky“ byla dovezena, kojila se ona i sestry nadějí, že povstane brzy z nemoci své. Ale jinak usoudil Bůh. Čtrnácte dní před smrtí uznáno od lékařů že nezůstane na živu an plic kvapně ubývá a síla tělesná mizí. Duch její ale až do poslední chvíle byl silný. Cítíc slabost v těle, počala se připravovat na smrt: modlitbou, přijímáním Těla Páně každého dne, obnovením slibu (bylať svobodná) dobrovolné chudoby, čistoty a poslušenství, kterýž co laička již dříve v životě svém byla složila a vyjádřila co poslední vůli, že chce, aby na hřbitově nelahozeveském byla pohřbena a nikoliv v rodinné hrobce ve Falknově, aby modlitbou na ni pamatováno bylo. Pak zavolala k sobě sestru vlastní, hr. Chotkovou, aby se s ní rozloučila. Když poslední noc sestry u lůžka jejího se modlily, poslala je spáti, řkouc, že ještě neumře. Druhého dne napsala ještě na lístek rozloučení se svými příbuznými a odpoledne klidně a odevzdaně do vůle Boží zemřela v Pánu. *(Čech.)*

Dne 27. máje 1621 byl v Insbruku *Bedřich z Tifenbachu* na náměstí pro odbojnictví stat. Že pak mistr popravní spíše meč svůj vytáhl, nežli potřeba byla a Tifenbach domnívaje se, že by jej mistr ihned stíti chtěl, sedě v sesli hluboce se snížil, hned na nohy mužně

se postavil, šaty s sebe svlékl, klekl, modlil se a v tom modlení stát byl.
(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Jan Tzerklaes Tillý, udatný vůdce císařský a rakouský († 1632), byv v bitvě u Ingolstadtu poraněn poručil, aby byl na cestu poslední svátostmi umírajících zaopatřen.
(*Vác. Kozmanius Čáslavský.*)

Václav II., král Český, cítiv smrt se blížiti, dal si z pokory skoro hlavu oholiti; skvostnou úpravu z pokoje odstranil a nuzným daroval. K loži svému zval duchovní, jichž napomenutí a těšení dychtivě poslouchal V ložnici dal si mše sv. čísti; pořáde měl u sebe zpovědníka; spáchané hříchy upřímně litoval; žádal, aby ho v mužské kápi pohřbili a napomenuv syna svého a učiniv hojné odkazy dobročinné a posílněn svátostmi umírajících usnul v Pánu s tváří jasnou a s očima sklopenýma dne 21. června roku 1305.
(*Blahověst 1872.*)

Dne 16. srpna 1419 zemřel Český král *Václav IV.* Před smrtí zpovídal se, však pro ustavičné dávení svátosti oltářní přijmouti nemohl. (*Děj. česk.*)

Sv. *Vicelin*, věrověst Bodrcův, biskup Stargardský, tuše blízkou smrt svou dal se do kostela přenésti a tam v Pánu zesnul dne 12. prosince 1154.
(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Alexandr Vitovd, velkokníže Litvinský, cítě roku 1430, že smrt se mu blíží, připravoval se na ni jako hodný křesťan Nejprv prosil strýce svého Vladislava Jagello, krále Polského, aby mu odpustil, čím se proti němu provinil zvláště ponoukáním jiných. Napotom se skroušeně vyzpovídal a přijal Tělo Páně a zemřel odevzdaně do vůle Boží dne 17. října v Troki.
(*Aug. Schlözer Děj. Litvy.*)

Vladimír II. Monomach, velký kníže Ruský, zemřel roku 1129. Před smrtí svou dal se donésti do kostela v Alitě, kde kníže Boris zavražděn byl a zde, ani se kněží zaň modlili, i zemřel.
(*Fil. Strahl. Děj. říše Ruské.*)

Vladislav, král I. Český uchýlil se r. 1173 do kláštera strahovského, kdež sobě sám byl byt připravil, aby tam ztrávil v pokoji ostatek života svého, odevzdav vládu synu Bedřichovi Napotom na statku manželky své v Durynsku, na Meraně živ byl ještě čtyry měsíce v tiché samotnosti, nemaje při sobě nežli manželku svou Jitku a nevěstu Elišku, zemřel dne 18. ledna 1174.
(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Vladislav II., král Český a Uherský, připravoval se k smrti myslí klidnou a statečnou co křesťan. Spořádav věci své na zemi, skonal na modlitbách dne 13. března 1516
(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Vladislav Jagiello, král Polský, cítě roku 1434, že smrt se blíží, povolal k sobě nejprv polské magnaty a žádal je, aby syna jeho za krále si zvolili; pak prosil Olesnického, s nímž začasto v politice v nepřátelství žil, aby mu odpustil před cestou poslední a napotom učinil poslední vůli. Od té doby pak přijav sv. svátosti, o věci pozemské se nestaral a jen na spasení duše své a nebe myslel. (*Aug. Schlözer. Děj. Litvy.*)

Pan *Záviše z Falkenšteina* prve než na rozkaz krále Václava II. před hradem Hlubokou dne 24. srpna r. 1290 před tváří bratří odpraven byl, připravil se k smrti přijav nejsv. svátost oltářní, když se byl vyzpovídal.
(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

e) Čiň i tu dobře!

viz i: „Vůle poslední!“

Když tělo *Matouše Ferdinanda z Bilenbergu*, arcibiskupa Pražského († 1675), se z Prahy do Broumova vezlo, vyprovázelo je šest set žebráků skrze města pražská, tak jak za svého živobytí žádal; každý pak ten žebrák nesl tehdáž v jedné ruce rozsvícenou svíci a v druhé ruce nesl růženec Panny Marie, který se všickni po cestě modlili: potom pak každý žebrák dle kšaftu devět krejcarův almužny dostal.
(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

S panem *Melicharem z Breitenbachu*, císařským radou a nejvyšším kuchmistrem císaře Rudolfa II., byl arcibiskup Pražský Martin Medek velmi spřátelen; týž pán z Breitenbachu odkázal r 1586 několik statků na zřízení a vydržování semináře kněžského, a ustanovil arcibiskupa Pražského vrchním exekutorem čili vykonavatelem své poslední vůle.
(*Kl. Borový. Mart. Medek.*)

Majitelka domu v Praze paní *Marie Grünnerová*, roz. Purmannova, vdova po dru lékařství, která dne 12. května 1883 zemřela, učinila značné odkazy k účeli dobročinnému. Ústavu Klarovu slepců, odkázala ve fundaci 5000 zl., ústavu slepců na Hradčanech též 5000 zl., šedivým sestrám 4000 zl., chudým ve farním okresu u sv. Jindřicha, chudým v okresu u sv. Mikuláše, alžbětinkám, německému trojníkovému spolku školnímu, spolku pro blaho služebných, ženskému spolku pro idioty, dětské nemocnici, na stavbu chrámu Sv.-Vítského, spolku Arimatejskému po 500 zl., na nadaci pro chudé mediky k dosažení hodnosti doktorské 3000 zl. (*Čech.*)

Roku 1297 dne 2. června odbýval král Český Václav II. s choti svou Gutou Habsburskou velmi slavnou korunovaci. *Guta* 21. května před korunováním porodila dítě a bezpochyby sem tam jezdíc, sobě ublížila a 17 dní po korunování dne 18. června umřela. Poznávajíc, že jí život uchází, poslala pro Konráda opata a odevzdavši mu svých klenotův a zboží jemu poručila, aby to vše po její smrti mezi vdovy, sirotky a chudé lidi rozdal.

(*Děj. české.*)

Jeden z nejbohatších měšťanů v Praze za svého času byl *Konrád z Litoměřic*, přísežný staroměstský v letech 1312—1331, majetný v Praze i v rodišti svém v Litoměřicích. Ve kšaftu jeho, sepsaném r. 1335 ustanovil ze svého velkého jmění, jehož hlavními dědici byli synové jeho, odkazy ku kostelům sv. Jakuba a všech Svatých v Litoměřicích, ke špitálu tamže, k špitálu křižovnickému v Praze a ke kostelům neb klášterům pražským sv. Michala, sv. Anny, Panny Marie před Týnem, sv. Tomáše, sv Klimenta, sv. Kříže, sv. Františka, sv. Jakuba a sv. Maří Magdaleny. (*W. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.*)

Kosciuszko, nešťastný polský general, ztrativ bitvu maciejovskou roku 1794 žil posledních dni života svého ve Švýcarsku, kdež i r. 1817 zemřel. Cítiv tu smrt svou, nezalekl se jí, ale s klidnosti uspořádal svoji poslední vůli. A tu i chudí, dále sirotčinec a rozmanité jiné dobročinné ústavy obdrželi hojné odkazy; mimo to doručil příteli svému Amietovi značnou sumu peněz v hotovosti k rozdání mezi ty, kteří za žebrotu se stydí. (*Waligorski.*)

Dne 9. března 1802 zemřela v Praze vysokorodá paní *Antonie Ledebour*, rozená hraběnka Salmova, která celé své jmění na 100 000 zlatých odkázala chudým měšťanům, služebnictvu a aby se založila nemocnice.

(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Tomáš Pešina z Čechorodu, děkan kapitoly u sv. Víta na Hradčanech a slavný český spisovatel, zemřel dne 3. srpna 1680 na morovou ránu. V poslední vůli jmenoval chrám sv. Víta dědicem, několik tisíc odporučil na mešní roucha, založil roční důchod 240 zl. dvěma altaristům, pavlánům odporučil Obořiště, ceně statek nyní na 20 000 zl. a krom toho deset tisíc zlatých i knihovnu svou a nábytek a ozdoby svého domu.

(*V. Zelený. Čas. Mus. král. Čes. 1886.*)

Dne 12. listopadu 1475 umřela na Mělnice královna *Johanna z Rožmitála*, vdova po Jiřím, králi Českém. Kostelu proboštskému, nyní děkanskému ss. ap. Petra a Pavla odkázala 1000 kop grošů českých.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Mistr Vojtěch, professor učení pařížského a scholastik kostela pražského, muž století XIV. v Čechách učeností proslulý, dosáhnuv vysokého stáří, odkázal veškeré značné a vzácné knihy své klášteru břevnovskému, všecky pak ho tové peníze a ostatní majetek určil k nadání, jehož by se dostati mělo žákům, kteří buď v Paříži neb Oxfordě v theologii neb v svobodných uměních se vzdělati chtěli. Studující měli býti z národa Českého a sice z otce i matky. Právo k udělování tohoto nadání měl scholastik pražský, když byl z národa Českého, jinak děkan, však s radou tří starších kanovníků Čechův.

(*Pešina, Phosph.*)

Sníh, Snoubenci,

viz: „Nehody živelní 14!“ „Příroda 6!“ viz; „Manželství 2, 3!“

Sobectví.

1. Vládne na světě, jest hanebné.

Za povstání stavů Českých r. 1618 proti Ferdinandovi II. a za války třicetileté uvítal *Maximilian* Bavorský boj jakožto nejvýhodnější příležitost, aby rodu svému získal Saské kurfirství a protivil se všelikému i od císaře kýženému vyrovnání, kterým by byl falckrabě mohl zase nabýti zemí svých.

Podobně si počínali i protestanté. Tak *Gustav Adolf*, král Švédský. Kdo by se nepamatoval, kterak se snažil pořádek a bázeň Boží mezi spustlými žoldnéři udržeti; komu pak není známo, jak vroucně lnul k víře Lutherově; kterak ji po svých vítězstvích usiloval v Dolní Falci rozšířiti a proto zavdal podnět k tuhému sporu s falckrabětem, jelikož ten chtěl kalvinismu neobmezené panství pojistiti. Víra zajisté velice mu ležela na srdci a byl zajisté ochoten k obhájení její v největší nebezpečenství se vrhnouti, ale přece neustále pamatoval na založení panství svého, které by se stahovalo na země po obou březích moře Baltického. Proto chtěl se dopustiti loupeže na souvěrci a švakru svém, kurfirstovi Braniborském, chtěl jej z Pomoří zapuditi a pro sebe jej získati. Gustav Adolf vědomě užil rozhořčení, jaké se v Němcích ujalo proti vojsku císařskému, aby na ssutinách císařské moci založil vlastní svoje panství.

Totéž platí o *Kristianovi z Halberstadtu*, markraběti Badenském, Mansfeldovi a protichůdci jeho Albrechtovi z Waldšteina. Taktéž není třeba rozbírati důvody, jakými stavové Uherští a knížata Sedmihradští Bethlen a Rákoczy v boji svém proti Habsburkům se spravovali.

Války počínají z tisícerých příčin, ale jakmile počaly, příčiny tyto ustupují do pozadí a na jich místo nastupuje otázka o ukojení ctižádosti a ziskuchtivosti a válce čas vyměřuje.

(*Ant. Gindely. Děj. č. povst. l. 1618*)

Bedřich I., císař Německý, byl muž velmi sobecký, který od tolika let všecky Vladislavovy (I. krále Českého 1140 1173) nespokojené strýce u sebe ochotně choval, jimi ho strašil a zajisté rád by každé příležitosti použil, jak by se do českých záležitostí mocně vkládati a moc svou v zemi české provozovati mohl. (*Děj. česk.*)

Roku 1620 kdy se jednalo o půjčku na potřeby válečné za zimního krále Českého *Bedřicha Falckého* jen katolíci bez odporu poskytnuli, co mohli; protestanti nechtěli ani slyšeti o dalších obětech a prohlašovali sliby, že jim půjčka bude brzy splácena za pouhý klam a přece sami odboj vyvolali.

(*Ant. Gindely.*)

Benátčané do konce XVI. století následkem bídácké, kramářské politiky své nejednou tajně i zjevně nadržovali Turkům, škodíce chrabrým Uskokům (Chorvatům) mnohdy více nežli barbarští Turci. (*J. Kořínek. Děj. chor.*)

Ivan IV. Vasiljevič přijmím Hrozný (1533—1584) viděl v mládí svém, kterak bojaři o vládu se sváří a pro osobní zisk ničí a ubíjejí druh druha, kterak násilím udržují se ve vládě a proto pojal nechuť k vládychtivým a ziskuchtivým bojarům těm.

(*J. L. Píč. Děj. nár. Rusk.*)

Dne 6 dubna 1490 umřel ve Vídni *Matyáš*, král Uherský, úhlavní nepřítel země české. K učeným a zvláště k umělcům ukazoval se štědrým, aby si získal slávu u souvěkých i u potomstva; jeho sobectví bylo surové a neukrotitelné, zapříti sebe sama, býti spravedlivým k nepřátelům, vděčným k dobrodincům svým, to byly ctnosti jemu docela neznámé.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Cesk.*)

Pan *Oldřich z Rosenberka* jednal roku 1452 proti Jiřímu z Poděbrad, aby za správce země uznán nebyl a staral se o osvobození mladého krále Ladislava, činil tak ze sobectví, avšak nedosáhl ničeho (*Děj. česk.*)

Rytíři německého řádu všemožně se varovali v XIII. století Polanům proti nepřátelům zvláště Mongolům pomáhati aby později o vydobyté země v Prusku a Litvě děliti se nemuseli.

(*Voigt. Gesch. Preuss.*)

2. Zrazuje i vlast svou.

Když r. 1828 táhla armáda ruská na Balkán, chtěli Srbové příznivého toho času použíti a od Turků zcela se osvoboditi. Avšak car Mikuláš Srbům toho zapověděl a vládci Srbskému *Milošovi* slíbil, že za odměnu nečinnosti jeho uznán bude za kníže dědičné a důstojnost byla Milošovi nade všecko a legitimní takto kníže obětoval konečně osvobození vlasti své. On zahnal srbské povstalce z Peruce a Hercegoviny, již pomocí svou mu chtěli přispěti; on vše zamezil a zkazil, co pro svobodu bylo nadšeno, neboť daleká byla povaha jeho, státi se ve vlasti srbské druhým Washingtonem. (*Jan Sojka.*)

Na začátku ledna 1279 zmocnil se Ota Braniborský co poručník města pražského a v něm královny Kunhuty a mladého Václava, syna krále Českého Přemysla Otakara II. Stalo se to zradou zištných *měšťanů pražských*, kteříž přece královskou rodinu chrániti měli, avšak od Oty rozdělením některých vsí královských mezi ně k stálému držení k této zradě získati se dali (*Děj. české.*)

Jindřich Roubík z Hlavatec zůstával věren králi Českému Jiřímu (1458—1471) v posledních pohnutých letech panování jeho, protože si z toho lepšího zisku sliboval. I vyplnilo se, čeho si přál: dobyl na p. Janovi z Rosenberka r. 1469 města Netolic a král Jiří mu toho města dopřál Odtud pak škodil pánům strany Matyášovy, co jen mohl. Když král Jiří umřel, zmocnil se hradu Hluboké u Budějovic, tak že si ho musela potom královna Johanna od Roubíka vyplatiti. Roku 1475 počal činiti své loupežné vpády do Rakous a tu přešel v službu Matyáše, krále Uherského, který doufal skrze něho v Čechách velikých prospěchův nabýti a svou milostí jej dařil.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Roku 1469 žádali dva páni čeští *Zdeňka Šternberského*, aby se smířil s králem Jiřím. Připomínali mu, kterak jindy se snažil o svornost a o dobré koruny České, i přimlouvali mu, aby též zase činil. Ale u Zdeňka ze Šternberka neshledali ani jiskřičky lásky k vlasti, leč jen zatvrzelé záští proti králi Jiřímu a holou zištnost a hrdost.

(*Wác. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.*)

Když r. 1471 Vladislav II. za krále Českého v Praze korunován byl, poslal král Uherský do Čech jednoho biskupa Uherského, aby Čechy pohnul, by jeho za krále Českého přijali slibuje i hroze, avšak dostal od Čechův ráznou odpověď Napotom dne 1. února 1472 zjevil se z nenadání v Praze *Viktorin*, syn bývalého krále Českého Jiřího, aby vymáhal 100.000 dukátův na své vykoupení z uherského zajetí Byltě s Matyášem učinil tajnou smlouvu, kterouž se mu zavázal, nebude-li tou sumou vykoupen, dopomáhati Matyášovi k volnému přístupu do Čech. K pravdě se podobá, že Viktorin Vladislavovi Polskému Českého království nepřál, když již sám byl pozbyl naděje na trůn.

(*Zap. Čes. mor. Kr.*)

3. Vyhledává jen vlastní zisk.

Roku 1251 vyvolen jest Přemysl Otakar, kralevic, syn krále Českého Václava I., za vojvodu Rakouského. S vojvodstvím Rakouským bylo již odedávna spojeno i také vojvodství Štýrské; avšak pánové štýrští mínili sobě nyní zvoliti vojvodu pro sebe a obrátili zřetel k Jindřichu, synu Oty, vojvody Bavorskému. Ten nemoha se spolehnouti na svou vlastní moc, aby se v Štýrsku udržel hledal pomoci u *Bely IV.*, krále Uherského, jehož dceru měl za manželku. Avšak Bela počal raději sám vyhledávati způsobu, jak by se Štýrska ano i Rakous zmocnil pro sebe.

(*Děj. české.*)

Vladislav II., král Český (1471—1516), co slaboch mnoho z manského

svazku propouštěl a leníci sami zamlčovali svůj lenní svazek naproti Českým králům. Proto *čeští pánové* byli velmi pilni u vyhledávání těch len a o obnovení vrchní moci krále Českého, činíce sobě naději, že by za dobré příležitosti od krále sami těmi lény obdařeni býti mohli.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Roch Vladislav Gurovski, polský diplomat († roku 1790), kamkoliv poslán byl, aby ve jménu a pro blaho vlády a vlasti své jednal, všude vyznamenal se bezohlednou ziskuchtivostí, sobeckostí a potřebným k tomu pochlebenstvím. (*Děj. pols.*)

P. Valerian de Magni, kapucín na Hradčanech, vůbec velkým mnichem zván odebral se roku 1626 s kardinálem a arcibiskupem Pražským Arnoštem hrabětem Harrachem do Vídně, kde při poradách o reformaci a o zřízení biskupství (v Litoměřicích a Králové Hradci) hlavní takořka slovo vedl. Zejména však byl v odporu s *jesuity*, kteří chtěli v každém kraji českém zříditi za peníze k reformaci svolené své kolleje a semináře, místo aby se zřizovala biskupství

(*Fr. Krásl. Arn. hr. Harrach.*)

Arcikníže Rakouský a biskup Pasovský *Leopold* jevil nadšenost a příchylnost k strýci svému císaři a králi Českému Rudolfovi II. (1576—1611) a jeho záměrům (aby totiž Rudolf dosáhl opět panství nad zeměmi, kterých bratru svému Matyášovi odstoupil), ale podnikavost jeho nevyplývala nijakž z čisté lásky a obětavosti k Rudolfovi, nýbrž zakládala se na pohnutkách sobeckých; Leopold totiž zamýšlel moc královu a císařovu utvrditi a rozmnožiti, nové země panství jeho podrobiti tím způsobem, aby pak se stal dědicem moci královské i císařské, aby pak byl po Rudolfovi pánem říše rozsáhlé

(*Ant. Gindely.*)

Matyáš dobyv vítězství nad bratrem svým císařem a králem Českým Rudolfem II. r. 1608 byl k Uhrům velmi povolným a všecky požadavky jejich jim potvrdil a tím vládu a moc v zemi vydal úplně do rukou stavovských na Moravany a Rakušany, spojence své, páni *Maďaři* zapomněli.

(*Čes. mor. Kron.*)

Matyáš, bratr císaře a krále Českého Rudolfa II., nalehal na bratra, aby ho výpomocným vládcem učinil. Avšak vše to podnikal z panovačnosti a ctižádosti, co vydával za pohnutku šlechetnější. Prospěchem panujícího rodu a blahem říše zakrýval sobecké plány své. (*Ant. Gindely. Děj. č povst. l. 1618.*)

Maximilian, kníže Bavorský, zmocniv se po bitvě na Bílé Hoře dne 8. listopadu 1620 Prahy bez odporu a ustanoviv knížete Karla z Lichtenšteina za správce země české, dal konati pilné přípravy k odjezdu a nakládati všelikou vzácnou a vítanou kořist. I diviti se musel svět té svaté horlivosti nezištného obránce víry katolické, jenž dne 17. listopadu na 1500 nákladních vozech odvážel lup svůj veda s sebou 1200 jezdců a 2000 mušketýrů, aby se bezpečně mohl dostati do Mnichova. Bohatá kořist Maximilianova páčena již tehdáž na 600,000 zl Maximilian vybral si i z uměleckých sbírek Rudolfových mnohé vzácné věci, jmenovitě obrazů, které od té doby tvoří nejlepší část uměleckých sbírek mnichovských.

(*Ant. Gindely.*)

Jan Městecký byl pán povahy ošemetné a vrtkavé, slouže tomu právě, kdo měl větší a jistější moc. Byv horlivým přívržencem krále Sigmunda hned od roku 1419, přidal se na stranu husitskou 1421, když mu hrozila; brzo však stranu tu opustiv zase ke straně katolické přistoupil.

(*Aug. Sedláček. Hrady a zám.*)

Po smrti Václava III., krále Českého (1306), ucházel se o trůn Český i Rudolf Rakouský. A tu se dal i pan *Jindřich z Rosenberka*, nejmocnější pán v poledních Čechách, Rudolfovi tím získati, že mu Rudolf hrabství Retecké v Rakousích dáti slíbil, kteryžto dar také sám císař potvrdil a za něj ručil, ačkoliv potom pan Jindřich ničeho nedostal. A tak i jiní ziskuchtiví voličové rozvažovali, že by jim Rudolf Rakouský, jakožto pán Rakous a Štýrska hojněji, nežli Jindřich Korutanský mohl se odměniti a proto ho i volili.

(*Zap. Čes. mor. Kr.*)

Rudolf hrabě Habsburský, jenž se roku 1273 Německým císařem stal a Českého krále Přemysla Otakara II. k osudné bitvě na Moravském poli dne

26. srpna 1278 dohnal, kdež i Přemysl zahynul, byl muž velmi sobecký a jen o to se staral, aby dětí svých zaopatřil co nejlépe. Spolčiv se roku 1276 s Uhry proti králi Českému Ondřeje, kralevice mladšího s jednou ze svých dcer zaslíbil. V smlouvě po první válce s Přemyslem Otakarem II. r. 1276 za podmínku si dal, aby dvě jeho děti s dvěma dětmi Přemyslovými za sebe se vzaly, by České království rodu svému zajistil. A vskutku po smrti Přemyslově, ač tělo jeho ještě ani pohřbeno nebylo, provedl roku 1278, že v Jihlavě oddáni byli kralevic Český Václav s jeho dcerou Gutou, kterým oboum bylo teprv 7 roků a syn jeho Rudolf s Anežkou Českou, kterýmž bylo teprv 9 roků. Rakousko, Štýrsko, Korutany a Krajinu uchvátil Přemyslovi pro říši prý Německou, ale zatím je udělil slavným odevzdáním korouhví Albrechtovi a Rudolfovi, synům svým společně, kteřížto toliko korouhev Korutanskou odevzdali otci k odměnění Menharta, hraběte Tyrolského. (*Děj. česk.*)

Po smrti krále Českého Jiřího r. 1471 požíval *Samuel z Hrádku*, podkomoří královský, veliké moci při mladém králi Vladislavovi, tak že v jeho jméně vládl netoliko stavem městským dle vlastní vůle své, nýbrž měl i ve věcech celé země se dotýkajících slovo veliké. Byl to však dle svědectví souvěkých člověk zisku svého hledící, pod jehož vládou, když nebylo nad ním dohledu krále mohutného, počal se řád dotud panující rozpouštěti

(*Wác. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.*).

Emerich Tökölý spojil se roku 1680 s odbojníky a spiklenci v Uhřích. Ale Tökölymu nejednalo se o svobody zemské, nýbrž o panství, jehož mínil sobě dobýti odbojem svým. K tomu se mu právě tu chvíli otvírala nová naděje na cizí pomoc totiž od Turků Roku pak 1683 dal se zřejmě na sjezdu v Košicích provolati za kníže a přijal od šlechty přísahu poslušnosti.

(*Wácsl. Wl. Tomek. Nejn. děj. rak.*)

Pan *Záviše z Falkenšteina* dosáhl roku 1284 největší moci u krále Českého mladého Václava. Vládlť Záviše v dorozumění s Kunhutou, matkou Václavovou a manželkou svou, docela neobmezeně ve jménu mladého Václava a užíval postavení toho jednak k obohacení sebe a přátel svých jednak ku pronásledování protivníkův svých.

(*Zap. Čes. mor. Kron.*)

Sočení,

viz i: „Pomluva!“

1. Jest hanebné, škodí jinému.

Roku 898 povstaly nepokoje v samém národě Moravském. Synové Svatoplukovi bohužel napomenutí otce svého nedlouho v paměti podrželi; mladý Svatopluk získal sobě nemalou stranu v zemi, takže se se zbraní proti svému staršímu bratru Mojmírovi postavil. Popuzovatelem, původcem a podpůrcem toho rozbroje byl německý markrabě *Aribo* v Rakousích. (*Děj. česk.*)

Vuk Brankovič, zrádný vůdce srbský, v bitvě na Kosovém poli dne 15. června na den sv. Víta r. 1389. v níž kníže Srbský Lazar udatně padl a od Turkův konec panství srbského učiněn jest, očernil u chána zetě Miloše Kobilice ze srozumění s Turky. Lazar při hostině před bitvou vstal a připil Miloši zdravicí: „Zdráv buď, synu můj Miloši, dnes věrný a zítra nevěrný!“ Překvapaný Miloš dokazoval úsilovně svou nevinnost a chtěje věrnost nejlépe ukázati usmyslil si vůdce tureckého Murata zabíti v samém táboře nepřátelském, což i učinil, byv sám zavražděn.

(*J. Perwolf.*)

Roku 1097 smířili se knížata Ruská v Lubeči. Sotva však knížata opustili Lubeč, začaly domácí války znovu, neboť kníže *David* namluvil Velikému knížeti, že smělý Vasilko chce je připraviti o panství, i přiměl jej k tomu, že Vasilko ještě na zpáteční cestě úkladně v Kyjevě zajat, oslepen a odvezen do Vladimíře.

(*J. L. Pič. Děj. nár. Rusk.*)

Léta 1634 dne 26. února bídně zahynul ve Ilbě neb Chebu Albrecht z Waldšteina, byv na rozkaz císaře *Ferdinanda II.* zavražděn a sice osočováním spíše nežli obranu svou vydati mohl (*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Snahy královny Elišky, manželky krále Českého *Jana Lucemburského*, podporoval nevlastní její bratr Jan, probošt Vyšehradský a kancléř královský. Nenávistníci královny osočili jej u krále ze zrady. A hle od lehkověrného krále byl roku 1322 nenadále v Praze zajat, prohlášen za zbavena všech důstojností a předveden před krále a uvržen do žaláře.

(*W. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.*)

Karel kralevic, byv roku 1333 od svého otce krále Českého *Jana Lucemburského* markrabím Moravským učiněn, spravoval země velmi dobře a mnoho korunních statků království Českému vyplatil. To bylo některým pánům českým proti mysli, obávajice se, že i oni budou muset nejeden statek vydati, jejž posud od koruny drží. A tak jako někdy Karlovu matku u krále Jana osočili, tak nešlechetně se též zachovali proti Karlovi. I předstoupivše tito nešlechetníci před krále, pravili: „Milostivý králi! račiž pamatovati na sebe, neboť syn tvůj Karel má v království mnoho hradův a veliké množství služebníkův, a bude-li to déle trvati, tak se zmůže, že tebe vyžene, kdykoliv bude chtíti, neb i on jest dědič království, jest z rodův králův Českých a velmi jej milují Čechové a ty's král přišlý a cizozemec" A tak mluvili pro zisk svůj. Král Jan uposlechl tuto nešlechetnou radu a ku konci roku 1335 synu svému odjal všechnu moc a všechny hrady, kteréž již ve své moci držel a na Křivoklát jej vypověděl a tak jej od sebe odstrčil (*Děj. česk.*)

Roku 1318 hleděli pánové čeští protivného sobě vplyvu královny Elišky zbaviti, krále Jana Lucemburského pak lepším hověním jeho libostem než prvé k sobě nakloniti; i aby úmyslu toho dosáhli, rozdmychovali lstným způsobem nenávist mezi královskými manžely. Pan *Jindřich z Lipé* byl hlava tohoto předsevzetí, aby se i zalíbil své milence, královně (vdově) Alžbětě Hradecké I povstala konečně i válka mezi manžely (*W. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.*)

Feodor Vasiljevič Rostopčin, ruský generál, státník, hrabě († 1826), byl vzdor šlechetným snahám svým stále osočován, až roku 1814 guvernerství v Moskvě mu bylo odňato.

(*Dějiny ruské.*)

Léta 1116. Roku toho sešli se král Uherský Štěpán a kníže Český Vladislav. Byl jest pak mezi Čechy nešlechetník jeden jménem *Šok*, kterýž někdy pro svú lživú nešlechetnost z Uher byl vyhnán a dávný čas lísal se k knížeti Českému. Ten namluvil i králi i knížeti, jako by jeden druhého chtěl zrádně zajmouti, tak že oba vojska svá rozestavili a sami v stanu v malém počtu vyjednávali o pokoj asi půl hodiny. Zatím ale vojska na se udeřila a Uhři poraženi jsou.

(*Hájek. Kronika česk.*)

Jan ze Středy, kancléř císaře a krále našeho Karla IV., biskup Litomyšlský a Olomoucký, odstraněn jest roku 1372 z úřadu kancléřského. Příčinou toho bylo dílem stáří a časté churavění biskupovo, avšak více i osočování osobních nepřátel kancléřových.

(*Ferd Tadra. Čas. Mus. kr. Čes. 1886.*)

Boleslav II., kníže Český (967—999), uvěřil lstivým osočovatelům *Vršovcům* oproti Slavníkovcům a pustil jim zvůli, zmocniti se statků Libických, zrušiv příměří. I zavraždili hanební Vršovci čtvero bratří sv. Vojtěcha a rodiny jejich roku 996.

(*Děj. české.*)

Ve vojně Řekův a Bulharův r. 917 jest Petr Gojnikovič, kníže Srbský, od mocného *Michala Záchlumského* u cara Bulharského Simeona osočen, jat a ve vězení umořen. (*Fr. Palacký.*)

2. Dochází trestu.

Václav Vchynský ze Vchynic a Tetova štval za času císaře a krále Českého Rudolfa II. katoliky proti protestantům a protestanty proti katolíkům. Za to utržil si roku 1609 na sněmu velikou ostudu. A dostalo se mu výsměchu a opovržení. (*Čes. mor. Kron.*)

Za krále Českého Jiřího přebýval v Kladsku schudlý pán český *Jan*

z *Vismburka*, který dojížděje často do Vratislavě přinášel odtamtud noviny králi, ale rovněž tak dával Vratislavským návěští o věcech, které se dály u krále. Věc ta se však konečně prozradila a proto král Jiří kázal nad ním vykonati trest smrti stětím a čtvrcením dne 2. března 1464.

(*W. Wl Tomek. Děj. m. Pr.*)

Kdo pak to byl, jenž rozdvojil prvního našeho krále Českého Vratislava II. (1061—1092) se synem jeho Břetislavem, tak že syn sebral velké vojsko a táhl proti otci vlastnímu? Byl to poštěvač *Zdirad*, jehož však zastihl trest spravedlivý, byl od Břetislava úkladně zavražděn.

(*Vác. Beneš Třeb. Pravdou k životu.*)

3. Nedbej na ně!

Když nepřátelé *Klementa Marie Hofbauera*, redemptoristy († 1820), u císaře Františka I. očerňovali a jej ze země rakouské vypověděti hleděli: zmařila spravedlivá mysl císaře tyto nepřátelské záměry. Když mu totiž navrhovali, aby sluha Boží, jenž prý vládě jeho mnoho nesnází způsobuje, ze země byl vypovězen, odvětil zcela krátce: „To nejde, nemohu ho vypověděti, — ont jest synem domácím.“

(*Mich. Haringer.*)

Hlavní chyba u *Vladislava II.*, krále Českého (1471—1516), byla, že neuměl odolati řečem lichým a dotíravým a že tajné denunciace mívaly vždy veliké u něho působení. (*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Souboj.

1. Ve válce se ho užívalo.

Roku 1244 vyzval *Bedřich*, vojvoda Rakouský, krále Českého *Václava I.* na souboj na hranicích Moravy a Rakouska, aby rozhodnut byl jejich spor. Král Václav ihned svolil a čekal na určitém místě. Avšak Bedřich dostav strach s vojskem svým s hanbou odtáhl.

(*Děj. české.*)

Bela I., syn Ludvíka Holého, král Uherský (1061—1063), před smrtí Štěpána I. utekl se svými bratry ku králi Polskému Mečislavu, kterýž s Pomořany právě byl vojnu začal. Jakožto velitel vojska polského nejenom zvítězil nad Pomořany, ale zabil i v souboji jich vůdce obrovského, načež mu Mečislav svou dceru Richesu zasnoubil.

(*Ans. Riedl.*)

Roku 1470 vzkázal *Jiří*, král Český (1458—1471), *Matyášovi*, králi Uherskému: „Poněvadž té zlé vůle přestati nechcete, ale proti osobě a životu krále pána našeho svévolnou myslí pozdvihl jste se, on chtěje zastaviti prolévání tolik nevinné krve křesťanské, hotov jest nasaditi a vážiti života svého proti životu vašemu a zve vás k souboji v podobném místě mezi vojsky a rovnou zbraní a v rovném odění.“ Matyáš souboje nepřijal.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Když Hunni podruhé vtrhli do Uher, tu se dal svatý *Ladislav*, král Uherský, patron sedmihradský († 1095), aby se ušetřilo krve lidské, do souboje s králem jejich, skolil ho a Hunnové hned utekli. (*J. Bílý. Legenda.*)

Leško II., kníže Polský, v souboji začasto zvítězil nad nepřátely svými.

(*Kadlubek. Kron. pol.*)

Když se proti *Václavu I.*, svatému knížeti Českému (928 936), Radslav, lech kouřimský, pozdvihl, vytáhl proti němu sv. Václav s vojskem a k tomu jej přiměl, aby soubojem boj rozhodli. Že pak Radslav viděl nad sv. Václavem vznášeti se anděle, skočiv s koně prosil knížete, aby mu odpustil vinu.

(*Drahé kameny.*)

2. Trestá se

August Wilkoński, slavný polský humorista († 1852), byl roku 1828 na universitě ve Vratislavi pro souboj s pruským důstojníkem, jejž těžce poranil, odsouzen na 12 roků na pevnost.

3. Příčina uražená pýcha.

Vuk Brankovič a *Miloš Kobilič*, zetové knížete Srbského Lazara (jenž roku 1389 dne 13. června na den sv. Víta v bitvě na Kosovém poli hrdinně padl), znepřátelili se za příčinou svých žen Mary a Vukosavy, načež v souboji Vuk přemožen. (*J. Perwolf.*)

Léta 1647 když Švédové Chebu dobývali, general *Golč* a general *Popenhaim* u vrchního vojenského kommendanta, u hraběte Kolloredy nejenom velmi důtklivými slovy se pohodli, ale také na pistole se pobídli a vyzvali. A tu při souboji general Popenhaim dav se do utíkání sotva sto krokův ujel, s koně, byv smrtelně raněn, spadl a umřel. (*J. Beckovský. Poselk.*)

Sezema z Dobrušky, od roku 1361 samostatný pán po smrti otcově, byl jako většinou hradečtí Drslavci, muž povahy násilnické, milovník svárův a bojův. Se svým strýcem a sousedem Janem z Potštejna nemohl se dobře shodnouti, vině jej z několika zločinův, až přišlo k tomu, že jej Sezema k souboji vyzval. V tom souboji však podlehl a měl ještě dosti hanby u svých soused dův a přátel.

(*Aug. Sedláček. Hrady a zámky.*)

Léta Božího 1514 při sněmu v Praze ve středu svatého Štěpána bili se *Jakoubek Vřesovec*, na Valči a *Sigmund Bareš* z Kamenice; ale Jakoubek přemohl Barše, i koně pod ním zabil, a Barše ranil, a on se mu dal, ale proto se zhojil a nic mu neuškodilo.

(*Staří letopis. čeští.*)

4. Škodí. Přivádí o život.

Lermontov, jeden z předních básníků ruských (nar. 1814), měl na počátku r. 1840 souboj s mladým Barantem synem spisovatele barona Baranta, který se skončil tím, že mladý Barant musel ujeti z Rus a Lamentov lehce raněn vypovězen byl na Kavkaz, avšak zde umřel v souboji dne 15. července roku 1841. (*Mat. Kovář.*)

Aeneáš Piccolomini, pán v Náchodě, padl v souboji roku 1673.

Sigmund Prakšický ze Zástřizel, pán hradu Buchlova na Moravě, padl r. 1581 v souboji s Janem Šemberou z Boskovic. (*Ant. Rybička.*)

Dne 12. ledna roku 1426 stal se za času sněmování v Praze souboj. Rytíř *Prokop Trčka* z Kralovic, kterémuž Pražané nedávno tvrz Květnici blíž Úval zkazili, pohádav se s rytířem *Janem Ohništkem* ze Smidar, meč proti němu vytasil, avšak v souboji tom život ztratil. Za to byl rytíř Ohništko nálezem sněmovním k smrti odsouzen, že zrušil mír sněmovní užíváním zbraně a dne 21. ledna stat. (*Děj. česk.*)

Vilém z Waldšteina, syn Hanibala z Waldšteina, pána českého († 1622 v Hradci Králové), který bojoval ve válce švédské, v Táboře, jak se zdá, v souboji zahynul. (*Jos. Emler.*)

5. Zamezuj!

Josef II., císař Německý a nekorunovaný král Český (1780—1790), psal o souboji tento list: Pane generále! Hraběte K. a setníka W. pošlete okamžitě do vězení. Hrabě jest popudlivý, mladý a zaujat nepravými pojmy o cti. Hejtman W. jest starý pacholek jenž chce všecko spravovati pistolemi a šavlí. Nechci a netrpím souboje ve svém vojsku, opovrhuji zásadami těch, kteří ho hájí a s chladnou krví se vzájemně probodávají. Mám li důstojníky, kteří se hrdinsky postaví proti každému nebezpečí, vážím si jich; lhostejnost proti smrti v takovém případu slouží vlasti i cti. Kdyby však mezi nimi byli lidé, kteří by všecko chtěli obětovati zášti proti nepříteli, opovrhuji jimi. Takový člověk není lepší, než římský gladiator. Uspořádejte vojenský soud v té záležitosti; skoumejte příčiny souboje s tou nestranností, kterou žádám od každého soudce a kdo má nejvíce viny, ať se stane obětí svého osudu a zákona. Takový barbarský zvyk, jenž se hodí do století Tamerlana a Bajazeta a jenž měl už tak často smutný vliv na osudy celých rodin, chci míti potlačený a potrestaný a kdyby mne to stálo polovici důstojníků.

(*Čech.*)

Soud co úřad,

viz i: „Úřad!“

Buď spravedlivý; užívalo se při něm pověry, mučidel; mučidla zrušena.

Již roku 1765 vydala císařovna Rakouská *Marie Terezie* nařízení, kterým právo souzení ve věcech hrdelných čili zločinů odňato jest všem soudům městským i všem vrchnostem a zřízeny jsou k vykonávání jeho zvláštní soudy hrdelní čili kriminalní co úřady zeměpanské, osazené zkoušenými právníky. Bylo toho zapotřebí k obmezení libovůle.

(Wácsl. Wl. Tomek. Nejn. děj. rak.)

V *Jihlavě* kladl domnělý vrah ještě roku 1609 svou ruku mrtvole na čelo, potom na ústa a naposledy na prsy a po každém dotknutí obcházel mrtvého na márách před rathouzem do kola. Mrtvola volala se tak k svědectví

(D' Elvert. Iglau.)

Roku 1591 zabili v *Praze* v hospodě někteří sladovničtí Matěje Sedláka. Z několika obžalovaných nebylo lze nikoho světle usvědčiti z vraždy. Vyžádali si tedy příbuzní zavražděného nebožce, aby obžalovaní předvedeni byli k márám a tu aby podle obyčeje se osvědčovali. Rychtář pražský Linhart Voves o tom vypravuje: „V pondělí po neděli Oculi páni ráčili poru čiti k žádosti přátel Matěje Sedláka zamordovaného, abych s Šebestianem, Vítem a Blažejem k tomu tělu mrtvému k márám šel, a oni, jakož obyčej, na tu ránu aby prsty kladli Tu jest se při dvou nic neukázalo, až když Blažej prsty své vložil a „co za obyčej.“ nad tou ranou říkal; tu jsem spatřil jako maličký granátek, že se jest zableskl z té rány.“ Tím skonala se scéna při mrtvole, bez snadu příšerná; nevinná krev nebožcova ukázala vraha.

(Z. Winter. Český lid, roč. 1.)

Roku 1600 byl v *Praze* v hospodě u Sedlčanského v povstalé rozepři shromážděné společnosti zavražděn kantor školy Matky Boží Jan Florian Třebenický. Podezření padlo na Kryštofa Bognara. Bognar odvolával se na výrok smrtelně raněného kantora, avšak tento už nepřišel k sobě. Tu byl Bognar uvězněn a že jiných důkazů nebylo předveden „dle obyčeje“ k mrtvole, kdež rychtář promluvil: „Nu ty, Kryštofe, poněvadž tento mord nad tímto člověkem vykonán jest a nemůž se věděti dokonce kdo by tím vinen byl, protož budeš povinen od pravé ruky prst svůj malej na ránu jeho položiti. Tu jestliže jsi mordem vinen, krev se na tebe ukáže, pakli nejsi vinen, taky se neukáže “ Položil tedy Bognar malík do bodené rány, která černala se v boku nebožtíkově a jal se říkati po rychtáři: „Nu, milej pane Jene, pokud jsi živ byl, dvakrát pro Pána Boha jsem prosil, aby mi, co jsem proti tobě provinil, to odpustil, abyste mi vyznámili, já-li jsem vám to udělal, čili někdo jiný; ale nic jsi mi neodpověděl, jsem-li tebou vinen, aby se nevinná krev nyní vylila!“ A jak prst z rány zdvihl čili „vodoundal“, hned se ukázala krev. Přítomní zvolali: „Dosti jest! Krev se ukázala na něho.

(Z Winter. Český lid, roč I.)

R. 1594 poručil na Moravě hejtman *Fridrich starší ze Žerotína*, aby třináctí mužům, kteří utekli z vojny, los metali, který by z nich třetí měl oběšen býti.

R 1627 dvěma loupežníkům, oběma vinným stejně, uloženo z appelací na hradě pražském, aby o svůj život hráli v kostky; který prohrá, aby hrdlo ztratil, druhý aby propuštěn byl na svobodu.

(Zik. Winter. Kult. obr. čes. měst.)

Při zkoumání viny v *Čechách* do smrti krále Českého Ludvíka 1526 velkou úlohu zhusta měla mučírna, ve které trápením rozličným donucovali se obvinění ku přiznání se a k povědění na jiné co spoluvinné. Užívalo se k tomu tažení na skřipci, pálení do boků a jiných způsobů, někdy až příliš krutě a po více hodin. Připomíná se roku 1498 o jednom sousedu znamenitém novo-

městském Janovi, kamenníkovi, kterak mu tažením na skřipci zlámali ruku, tak že zůstal navždy chromý.

(*Wác. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.*)

Při soudech v XV. a XVI. věku užívalo se při soudech, aby vinníci trápením se přiznali — i *mučidel*. — Na zdech mučírny přihotoveny byly všude přípravy a nástroje; uprostřed sice nahotové býval s provazem a kladkou v stropě visutou žebřík, s něhož mučenníka dolů strhovali, nechávajíce ho viseti za ruce na zad svázané, jež se mu stržením vyvrátily z kloubů. V hrdelním zřízení z r. 1460 čte se, že se má podezřelý člověk na skřipci první den na třikrát zvržen býti tak aby jemu ruce z kloubů vyštípily a to slove štosování, a ihned na skřipci má tázán býti. Jestli se nesezná, tehdy má pálen býti v jeden bok, tak aby znamenitý pryskýř měl a potom opět má tázán býti. Jestliže se nesezná, tehdy má v druhý bok pálen býti a jestli se nesezná, tehdy má dolův se skřipce sňat býti. Nazejtří tím vším obyčejem má tázán, zmítán i pálen býti a jestliže se nepozná, tehdy třetí den též rovně má zmítán a pálen býti. Svrchu řečené štosování slulo obyčejněji „tažením za sucha“ a obojí způsob „tažení“ i „pálení“ býval oblíben za všecken čas od nejstarší doby. V pamětech městských skoro vždy stejně čísti lze, že k mukám placeno za provaz a svíčky. Dle žalostného naříkání mlynářky Doroty, z krádeže podezřelé a v Praze r. 1580 trápené, bylo „z sucha tažení“ horší nežli pálení. Dorota v šatlavě mákala sobě šátky u víně v hrníčku a obvázala sobě ruce a řekla: Jest mi to tažení na větší těžkost nežli pálení, nebo nejsem spálena než jako český groš. Pražský nezvedený synek měšťanský, Ludera, ukazoval r. 1590 lehkou myslí po ulicích svoje boky, na mukách připálené, tvrdě, že pro svou suchost hořel jako louč, ale o osudném tažení svém vypravoval, že ho „vytáhli co kunu k trhu,“ to prý bolelo.

Jiného způsobu skřipec byl ten, jemuž kati říkali „tovaryšské máry“. Byl to široký sloup mající dole silný hřeb na zdržení nohou a na hoře kolo a po straně též kolo s klikou, rumpálem a provazem: nohy mučeného svázali u kotníků, strčili mezi ně dotčený hřeb, přehodili provaz, jímž ruce svázali, přes hořejší kolo a svedše provaz na kolo dolejší, točili klikou a tak člověka natahovali, až klouby praskaly — Jiný nástroj byly „palečnice“. Některé byly s klíčky a šrouby, jimiž utahovaly se klíště železné, tisknoucí palce u rukou i nohou, jiné palečnice byl nástroj, jenž celého člověka potiskal ke zdi nebo k prknu. Zvláštní druh palečnic a tisknoucích nástrojů byly „španělské boty“ jež od XVII věku zhusta posluhovaly. Nechtěli li konšelé, aby mučenník křičel, kázali mu železnou hrušku, nebo jiný stroj do úst vložiti. V mučírně také ležel na zemi dubový přístroj, do kterého vsazen byl člověk, jejž hodlali trápiti, nahý a kati dřeli ho po hřbetě „hřebelcem“ čili „špikovaným zajícem“. Stříbrští r. 1535 koupili si „hřibel“ k trápení Holinského nový za 25 grošů Tyto nástroje středověkého mučení lze spatřiti na starožitných obrazech umučení Páně svíce hřebelce, skřípce, palečnice, uhlí, stříkačky. I obrazy nástrojů těch byly zhotovovány.

Mimo svrchu psané, obyčejné nástroje, vymyšleny jsou obzvláště na hradech a zámcích leckdy nástroje a muka nová na větší oučinek. Na př. r. 1480 farář Michal Sv.-jilský byl na Karlštejně mučen tím neobyčejným způsobem, že mu hrušky rozpálené kladli pod paži a železný plech rozžhavený dávali pod nohy. — Václav Pětipeský po nezdařené bouři r. 1547 uveden byl do hlubokého sklepu, kdež se vína královská chovala a tu skrz nástroj nějakých pressův a strun tažen, jimž latinici fidiculae říkají. Mnohým vězňům tehdáž v „jakés kleště“ kati dávali choulostivé části těla a potom pálili životy jejich, jak mohli, nejohavněji; jeden z nešťastných Václav Srna „mučen“ „rozličně“; až oslepl a brzy na to umřel. Také oblíbili sobě na hradě pražském vězně zavírati do smrdutých sklípků, kde záchod oustil, čímž ti ubozí nesnesitelně byli mučeni. R. 1533 Jan Radímský na Neustupově Vítka, měšťana z Votic, člověka nevinného, „nejprv skrze kata čtyřikráte stáhl a pálil.“ — Jan Tluksa z Vrabí r. 1539 mučil zedníka Hanzla z Brandejsa

takto: dal ho do nízkého sklepa, obtočil ho řetězem, ten řetěz podtáhl pod ponta, stáhl mu hlavu mezi kolena a založil řetěz okolo hrdla, tak že se chudině zedníkovi všecka tvář nadýmala. Tak ho zanechal od neděle do čtvrtka. Stal se z něho po tom trápení mrzák. — R. 1562 dal Jindřich Vančura z Řehnic kosteleckého souseda Rzouna ukovati k sloupu, ale tak, že měl ruku nahoře připjatou. A tak volí nebo nevolí musel státi půl druhého dne. Jinde zase svazovali lidi do kozelce a nechávali za kolik hodin leženi a rány zalívali octem. Také stěžována muka tím, že soudcové dávali slané maso jísti ztrápeným vězňům a k tomu nic nepodali piti

(*Zikm. Winter. Kult obr. čes. měst.*)

Císařovna a královna *Marie Terezie* zrušila r. 1776 mučidla při soudech

(*Klem. Borový. Děj. arcid. Praž.*)

Soud co lidský úsudek.

Bývá klamný.

Gideon Arnošt Laudon, znamenitý vojevůdce rakouský zvláště v sedmileté válce (1756—1763) († 1790), vyhledával nejprv vojenskou službu u krále Pruského Bedřicha I. Tento jej však co muže prý nepatrného odmrštil a že se mu jeho tvář nelíbila. I odebral se Laudon do Vídně, načež ho Marie Terezie, císařovna přijala a Laudon napotom mnoho porážek Prušákům způsobil.

V bitvě u Kolína r. 1757 žádal velitel pluku plukovník hrabě Thiennes, aby se svým mužstvem, pozůstávajícím z nováčků bezvousých, směl nepřítele přepadnouti? Vůdce *Daun* nechtěl přivoliti, řka: „S tímto bezvousým mužstvem málo byste pořídil!“ Na snažné prosby Thiennesovy Daun konečně svolil a hle, dragouni rakouští se vyznamenali. Od toho času nenosí dragounové toho pluku žádné vousy, což i císař František I. poručil.

(*Šmíd Repert.*)

Když za císaře a krále Českého *Leopolda I* (1657—1705) Turek, ukrutný nepřítel křesťanů, proti domu rakouskému se vší hrůzou a ukrutností neslýchanou válku zdvihl, nabízel se ve Vídni za polního vůdce Eugen, princ savojský, jehož službu před tím Ludvík, král Francouzský, pro neúhlednost jeho těla zavrhl. Leopold přece ho přijal a když vojsku za vůdce ho představil, tu vojínové soudíce dle zevnějšku, posměch si z něho tropili, řkouce: „Ten mužíček málo Turkům brady rozčechrá!“ A hle, jak se zmýlili; neboť právě tento neúhledný a co do osoby nepatrný muž zlomil sílu mohamedánů zlostným bojem vítězným, tak že na zahubení křesťanstva nemohli nikdy již více ve způsobu předešlém povstati.

(*Jos. Ehrenberger.*)

Soud soukromý.

1. I spravedlivý se ho bojí.

Dětmar, první biskup Pražský od roku 973, muž učený a zbožný, úřadoval svědomitě; jím vyučeno a pokřtěno jest mnoho duší z ostatků pohanstva, též posvěceno dvacet kostelů, jež byl nábožný kníže Boleslav II vystavěl. Přece pak zdálo se na úmrtním loži pokornému pastýři, že by stáda Božího byl zanedbával. Protož z bázně soudu Božího dal se biskup Dětmar obyčejem svatých lidí v hořekování: „Běda mně, byltě jsem docela jiným, než jakým bych teď býti měl. Ó mne nešťastného! pokání nemohu činiti, bude hned po mně. Snadněji bych sice doufal před milostivým Hospodinem svým vlastním vinám odpuštění a míru jejich dovršují nepravosti svěřeného mně lidu,

který své bujné chtíče a rozkoše za právo měl: Nezastavil jsem toho litého plemene, svévolně v zahynutí kvapícího, jenž podnes nic činiti neumí, leč co mu satanáš v srdce zaznamenal. Běda mně, že jsem k tomu mlčel; toť jest, čehož želím a na věky želeti budu!“ — Hodný pastýř zesnul v Pánu dne 2. ledna 982. *(Drahé kameny.)*

Heřman, biskup Pražský, skonal dne 17. září 1121; před smrtí prý bolestně hořekoval a sebe obviňoval, že byl nehodným bojovníkem Kristovým. *(Klem. Borový. Děj. arcid. Praž.)*

2. Myšlénka naň prospívá, obracuje.

Kněz *Jan Hoffmann*, vikarista při chrámu sv. Víta v Praze († 1678), nepomýšlel na polepšení živnosti své ani na zdůstojnění; byltě pokorný, s málem spokojený a úzkostlivý, prohlížeje k přísnému účtování před soudnou stolicí Boží z každého přídavku k hřivně svěřené. *(Jan Dlouhoveský.)*

Adam Kravarský, proslulý jesuita a missionář v Čechách († 1660), vystoupiv na kazatelnu, kleknul a ohlašoval, že jim bude mluviti, co k spasení jich prospívá; „na mne přijdiž před soudnou stolicí Boží vašich duší krev i všechna muka pekelná, kdybych vás příčinou náboženství oklamal!“ *(Drahé kameny.)*

Jan Bedřich z Waldšteina, od r. 1675 arcibiskup Pražský, jakmile úřad svůj pastýřský nastoupil, rozjímal, jak by jednati měl, by na soudu Božím z vladařství svého počet vydati mohl *(Drahé kameny.)*

Jan z Jenšteina, od roku 1379 arcibiskup Pražský, nakažen byl r. 1380 morovou ránou a ucítiv umrlčiny a soudu Božího, želí vin zpáchaných, slibuje nápravu, vzývá Útočiště hříšníků. I uzdravil se a žil napotom kajícně. *(Drahé kameny.)*

Svatý *Norbert*, zakladatel řádu praemonstrátského, patron český († 1134), stav se v 32. roce knězem, chtěje bratry z nebezpečného spánku bezpečnosti ohledem spasení vyburcovati, stavěl jim co kazatel před oči příkrý soud a věčnou pokutu svrchované spravedlivého Boha, kteréž jenom upřímným pokáním lze ujíti. I získal mnohé z bratrů Bohu. *(Drahé kameny.)*

Soud veřejný.

Mysli naň, obracujeť.

Kateřina z Montfortu, manželka hraběte pana Adama z Hradce († 1631), měla u lože na stěně obraz sv. Jeronyma a často v ústech svých mívala učení tohoto Světce: „Ať jim, ať piji, ať cokoliv činím, vždy v sluchu se mně ozývá hlas: „Vstaňte, vy mrtví, jděte k soudu.“ *(Schmidl.)*

Svatý *Method*, apoštol slovanský († 885), hlásal nejprv slovo Boží národům Slovanským a vůkol černého moře přebývajícím. Tu přišel až do Bulhar ku králi Borisovi. Tento hrdý pohan nechtěl si všímati slova Božího; všecko namahání sv. apoštola i starostlivé sestry královy zůstalo marné. Vypravujeť se, že král ten jen ve věcech hrůzu jevících a představujících zalíbení míval. Proto sv. Method nemoha láskou obměkčiti srdce tvrdého krále, zapotřebí toho uznal, zkusiti to strachem a bázní. Jsa výtečným malířem, vymaloval obraz posledního soudu vyobraziv velebný příchod Soudce spravedlivého se zástupy andělů, věčnou slavu spravedlivých do nebe se ubírajících — a věčné muky zatracenců v do pekla odsouzených. Spatřiv král obraz ten a uslyšev výklad jeho z úst sv. Methoda, kterýž, co barvou nestačil, doplnil živým slovem, zcela se poděsil a nechtě věčně dlíti tam, kde bude věčný pláč a skřípění zubů, prosil Methodia, aby ho vyučil a pokřtil, což se i stalo léta Páně 861. *(Mich. Vokáč.)*

Léta Páně 986 ukázal mudřec řecký křesťanský, vysvětliv *Vladimírovi*, knížeti Ruskému, krátce víru křesťanskou, oponu, na které byl vymalován soud poslední Hospodinův; i ukázal jemu po

pravici spravedlivé, ani v radosti vcházejí do ráje a po levici hříšníky, ani jdou v muku. A Vladimír, pohan, vzdechnuv, řekl: „Blaze těm po pravici, ale hoře těm po levici.“ A on řekl: „Chceš-li po pravici se spravedlivými státi, tehdy dej se pokřtíti.“ A Vladimír, rozváživ vše, dal se vskutku roku 988 pokřtíti, pojav za manželku Annu, sestru císařů Cařihradských Basileje a Konstantina.

(*Nestor. Let. rus.*)

Soudce,

viz i: „Úřad!“

1. U Slovanů byl původně vládce sám.

U *Slovanův* a i *Rusův* byl kníže jediným soudcem, neb nikdo nesměl veřejně souditi leč kníže sám, neb ten, koho kníže k tomu ustanovil. Měl pak kníže nejen právo, ale i povinnost souditi: kdo přijde na dvůr knížecí, tomu ať se stane po právu praví zákonník cara Dušana v duchu čistě slovanském, neboť u všech Slovanův bylo obyčejem i zvykem, že každý, i ten poslední, měl právo přijíti před knížete a žádati, aby kníže zjednal mu spravedlnosti, a všickni slovanští dějepisci chválí knížata spravedlivá a haní nespravedlivé.

(*L. J. Pič. Děj. nar. Rusk.*)

Libušin zajisté otec *Krok* v VII. století proto moci velké dosáhl, že byl nejmoudřejší a všem spravedlivý soudce.

(*Kosmas.*)

Libuše, nejmladší dcera Krokova, v VII. století vynikala nad obě starší sestry Kašu a Tetu i velkostí ducha, i spanilostí srdce, ji co dědičku všech předností a ctností otcovských, národ povolal k nejvyšší vládě a správě zemské. Bystrým a znalým okem prohlédajíc k věcem přítomným i budoucím, řídila rozumně veřejné záležitosti národa Českého a vynášela soudy moudré a spravedlivé.

(*Kosmas.*)

2. Hodný jest spravedlivý,

viz i: „Úřad 2 b!“

Sv. *Jan Kapistrán* (nar 1385 v Neapolsku) než se stal františkánem ustanoven byl za nejvyššího dvorského soudího a vladaře. Kapistrán zastával úřad svůj opatrně, pilně a svědomitě, čině spravedlnost tak bídákovi jako boháči.

(*Drahé kameny.*)

Za arcibiskupa Pražského a kardinála *Arnošta hraběte Harracha* (1623—1667) obvinili Nymburští děkana svého, avšak arcibiskupský official chtěl tomu, aby slyšán byl i obžalovaný, prve nežli by se pronesl rozsudek.

(*Fr. Krásl. Arnošt hr. Harrach.*)

Jiří z Poděbrad, král Český (1458—1471), vyzoce přesahal moudrostí a spravedlností, tak že opatrnosti jeho lidský rozum stihnouti nemohl a ve příchy, kteréž před něj přicházely, nalezal se u něho dostatek soudu hojnější, nežli u kohokoliv jiného.

(*Ctibor Tovačovský z Cimburka.*)

Císař a král náš *Karel IV.*, stav se roku 1333 markrabím Moravským od otce Jana Lucemburského, obnovil v královských hradech, kteréž vykoupil, krajské soudy a dal jim prostředky, aby spravedlnost samostatně vykonávati mohly. Při tom jezdil Karel pilně po městech v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, dohlížel všude sám, jak se co vynachází, zasedával k soudům; každého, kdo se k němu obrátil, přívětivě vyslýchal a napravoval, kdež toho bylo zapotřebí. A lidé utiskovaní byli mu za to vděčni.

(*Zap. Č. m. Kr.*)

Václav IV., král Český (1387—1419), jestliže který úředník neb sluha zemský neb městský své moci špatně užíval, hned je přísně káral.

(*Děj. česk.*)

3. Špatný dopouští se ukrutnosti a nespravedlnosti.

V XII. století v Čechách za domácích nepokojů a válek úředníci župní soudní moc vykonávali ne ve prospěch

poddaných, ale ku svému vlastnímu. Z toho všeho vzešly mnohonásobné útisky obecného lidu a spravedlnost vytrácela se ze soudův zemských a župních. *(Zap. Čes. mor. Kr.)*

Za knížete Ruského *Igora*, jenž roku 1146 vládu nastoupil, počínali si úředníci, zvláště pak soudcové velmi nespravedlivě. Kyjevští obyvatelé zvláště pocítili jich nespravedlnost a odechli si teprv, když Oleg zemřel.

(Fil. Strahl. Děj. říše Ruské.)

Za cara Ruského *Ivana IV.* (1534—1584) panovala u soudu strašná nespravedlnost. Zvláště družina carova dostávala vždy za právo a na ní nikdo práva a spravedlnosti se nedovolal. Stávalo se začasto, že hanebníci vysílali své sluhy s věcmi pánovými do domu kupců anebo šlechticů a napotom je s dráby hledali a u nich i nalezli a nebohé kupce a šlechtice žalovali, že přechovávají zloděje, začež mnoho peněz co pokutu platiti museli.

(Arn. Herrmann. Děj. říše Ruské.)

Roku 1535 vyznali nějací židé na *Křivoklátě* o šidbě s mincí, měli tedy propadnouti hrdlo, ale král poručil, aby nebyli zmořeni ve vězení pro zimu a tvrdost, ale aby se vykoupili.

Vojtěch, hokynář v kterémsi městečku r. 1533, vypravuje o svých konšelích: Byl jsem obžalován pro jednu ženskou osobu i šacovali mne, abych 50 kop míš. dal, anebo pardus měl u pranýře. I řekl jsem, nemám tak mnoho, padesáte kop! A oni mi řekli, přines, co máš, a já jsem přinesl, co jsem měl s pytlíkem, okolo desíti kop.

(Zikm. Winter. Kult. obr. česk. měst.)

Boris Feodorovič, car Ruský (1598—1605), prokázal svému nezámožnému tchánu a příbuzným ženiným mnoho dobrodiní a obohacoval je. Vzdor tomu byli tito nenasytni zvláště pak soudce jistý *Leontius*. Použil všeho umění a vší hanebnosti, jen aby měl nějaký zisk. V darech byl nenasytný. Kdo něco měl, toho dal skrze náhončí své křivě obžalovati ano i na nejsprostším muži vydřel poslední. Soudil li dvě strany, ožebračil obě. I jiní příbuzní úředníci velkých nespravedlností se dopouštěli.

(Arn. Herrmann. Děj. říše Ruské.)

Jan Sádlo ze Smilkova na Kostelci upadl u *Pražanův* v podezření nevěrnosti, ač vždy byl horlivým husitou. Uslyšev o svém obvinění, chtěl se před Pražany očistiti, žádaje konšely pražské, aby mu dali bezpečnost. Konšelé mu psali, že může bezpečně přijíti. Přijel tedy dne 20 října a ještě téhož dne na Staroměstskou radnici pospíchal. Tu však byli úhlavní jeho nepřátelé a ti v neblahém vření stranické vášni své dopustili se velmi nešlechetného skutku, davše pana Jana Sádlo ze Smilkova v radnici beze všeho vyšetřování a soudu dvě hodiny po slunce západu stíti. *(Zap. Čes. mor. Kron.)*

Roku 1618 zemřel Albrecht Jan Smiřický, ohromný boháč, ve stavu mládeneckém. A tu zbýval jen blbý bratr Jindřich Jiří a kromě Markéty, provdané za Jindřicha Slavatu, její sestra Alžběta, která byla uvězněna pro nedovolenou a ponižující lásku s jakýmsi kovářem. Poručnictví nad blbým mladíkem příslušelo dceři starší Alžbětě a obě sestry měly se o příjmy ze statků rovným dílem děliti. Ale Markéta vymohla si skrze svého manžela u pana *Vácslava Viléma z Roupova*, že soud zemský v Praze přiřkl poručnictví, jakož i správu statků sestře Markétě. Za to vyplatila Markéta panu Vácslavu Vilémovi z Roupova 50 000 tolarů, že dopomohl manželům Slavatovým k poručnictví a k užívání příjmů.

(Ant. Gindely.)

Za vlády Velikého Ruského knížete *Vševlady* († 1091) byli soudcové v Rusku nespravedlivi a dávali se podplatiti a tomu přiřkli právo, kdo jim nejvíce darů dal.

(Fil. Strahl. Děj. říše Ruské.)

Roku 1310 ustanovil Jindřich Korutanský, král Český, Mikuláše Vacingera za nového rychtáře v Praze. A ten *Vacinger* užíval prý úřadu svého tak zle, že se i v loupežích Mišňákův účastnil beze slitování nad vdovami, sirotky a chudými. *(Zap. Čes. mor. Kron.)*

Spasení.

1. Své,

viz i: Bdělost 2!“ „Duše 2!“

a) Pečuj o ně vzdáním se světa.

Adalbert († 1200), třetí syn Vladislava I., krále Českého, vyznamenávaje se nelíčenou zbožností a pokorou přijal na Strahově bílé roucho řádu sv Norberta, stal se pak proboštem Mělnickým a konečně arcibiskupem Salcburským.

(*Ant. Žák. Ottův slovník naučný.*)

Ctihodný *Alexandr Nevský*, Velký kníže Ruský († 1263), muž udatný velmi, rozstonav se v Gorodoku přijal roucho mnišské a jméno Alexij a zemřel v klášteře tom dne 14. listopadu.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Blahosl. *Alžběta*, dcera Ondřeje III., krále Uherského, jímž roku 1301 mužské potomstvo Arpádovo vymřelo, byla zasnoubena rakouskému princi Jindřichovi. Alžběta však když dospěla, vzdala se sňatku a vstoupila do řádu sv. Dominika, kdežto se proslavila svatým obcováním, zbožností, ctnostmi a mnohými zázraky.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Svatý *Arsenij I.*, arcibiskup Srbský († 1251), odvrátiv se co jinoch od světa a jeho radostí vstoupil do kláštera, kdež i po rozličných tuhých zkouškách přijat jest.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Jiří Brankovič, despota Srbský, postoupiv vládu bratru svému šel do kláštera pod jménem Maksim a vystavěl roku 1590 klášter krušečolský

(*Jan Vaclík.*)

Sv. *Bronislava*, narozena roku 1202 z rodu bohatého z panstva Odrovonžů ve Slezsku, odvrátila co panna tvář svou od rozkošného a blyskavého živobytí, kteréž se na ni z nádherných domů panských vábivě usmívalo a vstoupila na Zvěřinci při Krakově do kláštera řádu praemonstrátského.

(*Drahé kameny.*)

Stefan Damalewicz, historik polský za času krále Jana Kazimíra odřekl se dobrovolně výnosných prebend, které mu metropolita hnězdenský Lubieński podával a vstoupil do řádu lateránských augustianův v Kališi. (*Děj. pol.*)

Svatý *David Petr*, kníže Muronský, dlouho chvalitebně spravoval knížectví své, dosáhl věku velikého, přijal pak roucho řeholné a jméno David. Zemřel roku 1228. (*Ben. Kulda Církevní rok.*)

Oldřich z Drochův, pán omleničký u Komařic, daroval 1390 se svolením manželky své Jarky půl lánu v Suchdole klášteru vyšebrodskému aby mniši naň a na jeho předky při službách Božích vzpomínali.

(*Aug. Sedláček. Hrady a zámky.*)

Svatá *Eufrosina* (Předislava), abatyše Polocká († 1173), byla dcera slavného Všeslava, knížete Polockého a Kyjevského, dvanáctiletá odešla do kláštera v rodném městě, aby Choti nebeskému zavázala se ustavičným panenstvím (*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Svatý *Eustrát*, mnich kyjevský, mučenník († 1110), začasto rozmlouval s mnichy a zahořel tou měrou pro řád jejich, že všecky statky své chudým rozdal a mnichem se stal.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Jan Filipec, od r. 1476 biskup arcijen světský Velkovaradský a od r. 1484 administrátor biskupství Olomouckého, požíval velkého jmění a stál u veliké vážnosti i knížat i králů. A tento tak vážený muž, vzdal se všeho a vstoupil dne 10. června 1492 do kláštera bosých františkanův čili bernardinův co prostý mnich ve Vratislavi.

(*Dějiny české.*)

Bartoloměj, syn Jana Frankopana, šlechtice chorvatského († 1513), stal se františkánem a učeností a pobožností znamenitého jména si vydobyl.

(*Vác. Křížek.*)

Michal Gedrus, kníže Litevský, byl mrzák a velmi pobožný, založil v Bystřici na Litvě klášter řádu sv. Augustina beatorum martyrum de poenitentia, sám pak co konrš téhož řádu vstoupil do kláštera u sv. Marka v Krakově, kde r. 1485, jsa co svatý ctěn, zemřel.

(*Děj. litev.*)

Helena, arcivévodkyně Rakouská, dcera císaře Ferdinanda I. († 1574), zemřela co klášterní panna v Hallu. (*Čas. kat. duch. 1840.*)

Roku 1197 vydal se na křižácké tažení i zakladatel kláštera tepelského *Hroznata*, syn Sezimův, do Italie, odkudž chtěli do Palestiny po moři s císařem Jindřichem VI. Avšak císař pro nepokoje ve svém království Anulském od křižácké výpravy upustil. Vrátil se tedy pan Hroznata z Anulie do Říma a tu z rukou papežových přijal řeholní bílý oděv praemonstrátský, ustanoviv se na tom, odříci se života světského a žil v klášteře tepelském. (*Hájek. Kron. čes.*)

Jiří Chmelnický, ataman kozácký, opustiv vše, vstoupil roku 1659 do kláštera. (*L. J. Pič. Děj. nár. Rusk.*)

Irena Feodorovna, manželka Ruského cara Feodora Ivanoviče, vládla po smrti manžela svého 6. ledna 1598, ale již 15. ledna vlády se zřekla a dne 16. ledna vstoupila do kláštera novoděvičího pod jménem Alexandry k velikému žalu národa. (*Děj. rus.*)

Janka či Anna, velkokněžna, dcera velkého knížete Vsevolda I. Jaroslaviče, vstoupila do kláštera, jejž byl její otec vystavěl při kostele sv. Ondřeje v Kyjevě, kdež i roku 1113 zemřela. (*Jos. Kolář.*)

Svatý *Stanislav Kostka*, S. J., Polák († 1568), pocházel ze staré šlechty, avšak zhrdnuv zajisté vším, co svět mu byl ke kolébce za věno přinesl, odevzdal se zcela a výhradně službě Boží, horlivou kajicností vynikaje. (*Jan Bílý. Legenda.*)

Panna *Maxmilianka Zásmucká* († 1718) opustila vše, co měla a vstoupila do panenského kláštera praemonstratského v Doksanech léta Páně 1673.

Svatý *Method* († 885) zabýval se věcmi světskými a na slovo jsa vzat v celé krajině solunské, od císaře cařihradského jmenován byl vládcem knížectví slovanského. Po některých letech opustil stav tento i stal se mnichem na Olympu. (*Konst. Jireček. Děj. nár. Bulh.*)

Sv. *Paraskeva*, Rogvoloda, vojevody Polockého dcera, v útlém již věku zbožnému životu se oddala. Jakmile zaslechla hlasu volajícího ku křesťanské dokonalosti, neotálela alebrž opustila dvůr otecký, zřekla se všeho dědictví ve prospěch bratra svého a vstoupila do řádu panenského s řeholí sv. Basileje a obřady řecko-slovanskými, do kláštera Proměnění Páně na blízku města Polocka († 1239). (*P. Martinov.*)

V XIV. století *Petr z Rožmberka* již v letech jinošských vstoupil do kláštera vyšebrodského. Později odloživ roucho mnišské stal se vladařem rodu Rožmberského a šťastným manželem mladistvé, spanilé Violy Těšínské, vdovy po králi Václavu III., posledním Přemyslovci, jež však ne celý rok po svatbě r. 1317 bezdětna zemřela. Na stará léta Petr opět do kláštera se utulil. (*Čechy díl II*)

Jan ze Stobnice, professor akademie krakovské, rodem z města Stobnice, vzdav se konečně všeho života veřejného, vstoupil do kláštera bernardinského v Krakově, kdež roku 1530 zemřel.

Symeon, car Bulharský od roku 892, vladař velmi znamenitý a učený, odevzdav panování staršímu synu svému Vladimírovi, sám od hluku světa se odloučil a do kláštera zabral. (*Pav. Šafařík. Slovan. Starož.*)

Petr Schmillauer ze Smilova, fysik v Jihlavě, muž velmi učený († 1637), vstoupil ku konci života svého do kolleje jesuitské v Jihlavi, aby tu Pánu Bohu dosloužil. (*Ant. Rybička.*)

Štěpán, kralevic chorvatský, vstoupil roku 1075 do kláštera sv. Štěpána, odloživ mimo to i název kralevice. (*J. Kořínek.*)

Václav z Waldšteina, dvořan krále Českého Ladislava, jenž v kolbách a turnajích svou srdnatost, sílu a cvik v umění rytířském slavně prokázal, vstoupil po kázaní sv. Jana Kapistrána do řádu františkánského. (*Drahé kameny.*)

Viprecht Grojský, kterýž čtyřicet rokův byl jeden z předních mužů České říše, švagr Českých knížat, vůdce českého sboru při dobývání Říma roku 1083 a man český v župě Mišenské a Budišínské, odevzdal r. 1124 správu zemí svých synu svému Jindřichu, odřekl se světa a odebral se

do kláštera benediktinského v Pegově, od něho r 1089 založeného, kdež při jav na sebe oděv řeholní v málo ne dělích potom tam umřel 22. května roku 1124. (*Kosmas*)

Vladislav I., král Český (1140—1173), osadiv syna svého na hradě pražském, umínil si ostatek života svého v tichosti ztráviti a zvláštní dům v klášteře strahovském sobě vystavěti dav, do něho se přestěhoval a jen důchody a požitky ze statku Budyně sobě do života vymínil, avšak již roku budoucího dne 18. ledna 1174 zemřel. (*Zap. Čes. mor. Kron.*)

b) Pečuj modlitbou, mší sv. a dobrými skutky,

viz i: „Mše sv. 3 c!"

Při kapli Pomocné Panny Marie na hradbách u brány v Brusce, kteréž kaple již nyní více není, odkázala roku 1762 vdova Františka Rosalie *Becková*, roz Federová svůj podíl na panství Hostinném, totiž 6000 zl s výminkou, aby 3000 zl. bylo z toho vyňato pro kostel nejsv. Trojice v Podskalí a ze zbývajících 3000 zl. aby založeny byly mše sv. i jiné pobožnosti v kapli oné. (*Fr. Eckert. Posv. m. kr. hl. m. Pr. 1884.*)

Antonín Jan kníže *Cetvertinskij*, poslední kastelán braclavský (nar. 1744), žil po rozdělení Polsky pořád až do smrti 1830 ve Varšavě, oddav se pobožnosti a dobročinnosti. (*Děj. pol*)

Tomáš hrabě *Černín*, za něhož přišli augustiani do Lnář a jenž r. 1700 zemřel, byl muž velmi zbožný a takovou péči měl o vlastní spásu, že v závěti své ustanovil, aby konvent lnářský rozmnožen byl o dva členy nové, kteří by každodenně zaň nejsv. oběť přinášeli. (*Čech. 1884.*)

Ferdinand hrabě *Hroznata* z Kokořova odkázal r 1700 na stavbu kostela Panny Marie pod ochranou Božské Prozřetelnosti s klášterem theatinů 2000 zl., na mše sv. 1000 tolarů a almužny 1000 tolarů. Rytíř Germán *Bersuder* dal roku 1709 na mše svaté 900 zl.; vdova Marie Vogtová a hrabě František Gallas založili menší nadání; děkan Hořovický František Vrba založil za duši svou r. 1713 mši sv. nadáním 1000 zl., Alžběta Vobitecká, roz. Vratislavová, učinila nadání 700 zl.; Václav Norbert hrabě Kinský složil r. 1716 na mše sv. 2000 zl.; Anna Marie, velkovévodkyně Toskánská, dala r. 1726 na mešní nadání 5000 zl. (*Fr. Ekert. Posv. m. kr. hl. m. Prahy.*)

Bosým karmelitánům v Praze daroval *Don Martin de Huerta*, Španěl a generál ve vojště císařském r. 1623, dům, jejž zakoupil za 9000 zl., začež karmelitané měli za duši jeho ročně 100 mší sv. obětovati. (*Fr. Ekert. Posv. mís. kr. hl. m Prahy.*)

Léta 1144. Kněžna *Kedruta*, manželka Vladislavova, viduci, jaké veliké náklady na klášter strahovský činí, ptala se u přítomnosti biskupa Jindřicha Vladislava, proč že tak mnoho na klášter nakládá. A on odpověděl: „Manželko milá, pro nic jiného, než aby mi Pán Bůh mé odpustil hříchy a mú duši přijal do onoho věčného příbytku." A ona slyšic to, odpověděla, že i ona se starati bude o duši svou a založiti dala klášter panen zákona praemonstrátského v Doksanech. Kedruta kněžna častokrát tam mezi ně přijiždějíc, spolu s nimi Pánu Bohu sloužila. (*Hájek. Kron. čes.*)

Albert z Kestřan daroval roku 1315 klášteru píseckému louku Okopanici, aby v kostele klášterním zřízen byl oltář a tu mše sv. za rod jeho obětovány byly. (*Arch. bibl. praž.*)

Bohatý měšťan pražský *Konrád z Litoměřic*, jehož syn Mikuláš byl r. 1359—1365 kvardiánem sv. Jakuba, vystavěl v kostele kapličku a nadal v ní kněze ku sloužení mše sv. za sebe a přátele své a v poslední vůli učinil kostelu i jiný odkaz. (*Fr. Ekert. Posv. m. kr. hl. m. Prahy.*)

Kunhuta, královna Polská, manželka Boleslavova v XIII. století, celý život Pánu zasvětila, rozjímáním, posty, modlitbami, almužnou a jinými dobrými skutky svému Spasiteli zalíbiti se snažila (*Škola Bož. Srd. P. 1875.*)

Myslík Sigmund Jan z Horšova, znamenitý generál ve vojště císařském za 30leté války a horlivý katolík († 1666), pamatoval v poslední vůli i na spásu

svou a kázal za svou duši čísti veliký počet mší svatých.

(Vlast. Hálek Čech 1893.)

Milič z Kroměříže pocházel ze šlechtického rodu moravského, byl majetníkem panství Tmáně, stal se kanovníkem u sv. Víta a konečně i podkancléřem našeho císaře a krále Karla IV. Najednou však r. 1363 opustil své vysoké postavení a odebral se do Týna Horšova za kaplana a cvičil se v kázaní, až pak se stal slavným kazatelem v Praze.

(Ant. Frind. Die Kircheng. Böhm.)

Jodok z Rožmberka, pán Příběnice umíraje byl klášteru krumlovskému na výroční mše zádušní 5 kop platův ročních daroval, tudíž bratří Petr a Jan se svolením Oldřichovým takový plat ukázali r. 1383 na vsi Třebelicích.

(Archiv zámku Krumlova.)

Ke kostelu sv. Michaela v Praze odkázala roku 1449 *Markéta*, vdova po Václavovi *Štrábochovi*, sto kop grošů, za které prodala dům svůj „u srpů“, aby z nich zjednán byl plat na zřízení kaplanovi, nepraví se k jakému oltáři, než toliko aby kaplan mše sloužil a jinak modlitbou pamatoval na odkazatelku a na její předky. Bylo to však nepochybně míněno k oltáři Dušiček.

(Wác. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.)

2. Jiného.

Pečuj o ně!

viz i: „Horlivost 2!“

Blahoslavený *Ladislav Dielnovský*, minorita varšavský († 1505), jevil horlivou činnost a podivuhodnou pro spásu bližních. *(Ben Kulda. Církevní rok.)*

Euthymius, biskup Bulharský, po zničení říše Bulharské r. 1393 musel se odebrati do Makedonie do vyhnanství. Od toho dne putoval biskup do své smrti po městech a dědinách makedonských, kázal svým krajanům pokání a varoval je před islamem.

(Max. Weinberger. Obrazy z kat. mis.)

Ondřej, poustevník, syn zámožného Poláka, opustiv vše, sloužil Bohu nejprv v jeskyni a pak v klášteře. O spásu bližního příliš pečlivý, vyhledával jejich skrýše a snažil se pohnouti jich srdcem.

(Škola B. Srdce Páně 1875.)

Hypac Počej, metropolita unitský ve Vilně (nar. roku 1541), byl nejprv zasnouben s kněžnou Annou Ostrozéckou, která mu však brzy zemřela. Po její smrti opustil svět a vstoupil do řádu basilianského, až roku 1591 stal se biskupem Vladimírským. Obětoval sebe a vše svoje za sv. mír a za spásu nesmrtelných duší. *(A. Rejzek. Sv. Josafat.)*

Spravedlnost.

1. Jest potřebná; první zákonník slovanský.

Za vlády krále Českého *Jana Lucemburského* (1310—1346) pro špatné soudy slabí byli hubeni od mocných, země plna soukromých válek, výbojů, loupeží, vykonávaných od lotrů s přehlížením od popravců; celé vsi zpustly zaplašením obyvatelů neb vypálením příbytků a zhubením polí Jediný soud zemský nestačil k zapravení neb zamezení všelikého bezpráví.

(W. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.)

Za *Jaroslava*, knížete Kyjevského (1019—1054), obdržela společnost ruská řád psaný, první to zákonník slovanský, známý jménem: „Pravda ruská“, jenž vydán byl městu Novgorodu.

(L. J. Píč. Dějiny národa Ruského.)

2. Ji konali,

viz i: „Vládce II. 7!“ „Soudce 2!“ „Úřad 2 b!“

Arnošt z Pardubic, od roku 1344 první arcibiskup Pražský, nedopustil své spravedlnosti ani bázni hrozivého panstva podvrátiti, ani vnadnými dary narušiti, ani láskou k přátelství zaslepiti. Chtěl raději o dobrém svědomí zlých jazyků reptání a přetřásání tiše snášeti nežli nespravedlností Pána Boha rozhněvati. *(Drahé kameny.)*

Boleslav II., kníže Český (967—999), byl ku všem spravedlivý, an nikomu podplatiti se nedav, s každým dle zásluhy jeho nakládal a železo nad zlato sobě vážil, tak že nazván jest růží z trní vykvetlou, beránek z vlčího lůna zrozený, z tyrana pošlý lidumil. (*Kosmas.*)

Boleslav Chrabrý Polský dal se roku 1025 korunovati za krále Polského. Byl pak nejen výbojcem a ochrancem vlasti, nýbrž i dobrým hospodářem. Nedovolil nikdy slabších a chudších utiskovati, a nedbalé pány a úředníky přísně kárával. (*Anděl Strážný. 1884.*)

Mikuláš z Borotína, podkomoří, roku 1380 maršálek a roku 1382 hofmistr arcibiskupský, pro zkušenost a spravedlivou mysl svou volen býval za mocného oprávce k rozsouzení při (*Aug. Sedláček. Hr. a z. d. VII.*)

Antonín Brus, arcibiskup Pražský (1561—1580), nestrannou spravedlností svou u dobrých lidí důvěru, u zlých spasitelnou bázeň vzbuzoval Svědomitě pečoval při každé příležitosti o to, aby jak české tak i německé národnosti stejného práva se dostalo. (*Kl. Borový. Děj. arcid. Praž.*)

Kryštof Betenglov z Neyenperka a na Borohrádku, od roku 1587 také majitel panství Rychnovského, byl muž velmi spravedlivý. Solničtí zvláště rádi o něm vypravovali, jak spravedlivým byl v rozsuzování stížností a rádi mu za to k službám povolni byli (*Aug. Sedláček. Hrady a zámky.*)

Pan *Ctibor Tovačovský z Cimburka* hejtman markrabství Moravského († dne 26. července 1494), byl muž jako velikého rozumu, tak i srdce ušlechtilého, činnosti nadobyčejné, rázný a spravedlivý spolu a na poddané své laskavý. (*Fr. Palacký Děj. nár. Česk.*)

Jiří Černý Karadjordje, náčelník povstání srbského proti Turkům (zavražděn zrádně roku 1813), byl muž velmi spravedlivý. Jediný jeho bratr, spoléhaje se na všemocnost jeho a doufaje, že trestán nebude, dovolil si násilí učiniti jakési dívce; Jiří dal ho oběsiti a matce zapověděl proň plakati. (*Ranke.*)

Krvavému napadání slabších od silnějších čili právu pěstnímu učinil *Ferdinand I.* (1524—1564) císař a král Český, konec. Došlo k tomu hlavně řádnější správou v zemi a jmenovitě řádným konáním spravedlnosti, o což král pečoval se zvláštní horlivostí. Král staral se velmi pilně o to, aby soudcové spravedlivě soudili na osoby nehledíce a pak aby nálezy soudní vykonávány byly stejně rychle a bezohledně, ať se kohokoli týkaly. (*Zap. Čes. mor. Kronika.*)

Ferdinand III., císař a král Český (1637—1665), byl panovník ku každému spravedlivý. (*Wác. Wl. Tomek.*)

František I, císař a král Český (1792—1835), měl za heslo: „Justitia regnorum fundamentum“ a vskutku chválí se na něm zvláště spravedlnost a vlídnost, které mu všeobecnou vážnost a náklonnost zjednaly. (*Emler.*)

Doktor *Lambert Hessler*, jenž dne 12. května roku 1886 v Písku zemřel v 51. roce věku svého, býval právním přítelem vzácným. Věci nepravé, lichvářské i když po zákonu kynulo jí vítězství před soudem, nikdy nepropůjčil se advokátem; ano nezřídka vydřiducha ze dveří vystrčil. (*Čech.*)

Roku 1356 Jindřich z Hradce proti zemskému řádu se prohřešil, ujímaje se manů svých pro vraždu stíhaných proti nejvyššímu soudu zemskému. Císař a král náš *Karel IV.* musel sám osobně v srpnu proti němu do pole vytáhnouti a když jej přinutil, že se mu 19 srpna vzdal a rukojmě za sebe postavil, tu jej císař z České říše na dvě léta vypověděl. Tak uměl Karel hájiti vážnost k zemským úřadům, i ani nejmocnější pánové nesměli bez trestu proti nim jednati. (*Děj. česk.*)

Izjaslav Jaroslavič, veliký kníže Kyjevský (1054—1078), byl velebné postavy a spravedlivý. (*Nestorův Letop. ruský.*)

Léta 1311. *Jan Lucemburský*, stav se králem Českým, táhl roku toho s velikým vojskem z Prahy, aby navštívil Moravu. A tu v Brně také mnohá narovnání učinil a tak mnoho měst a městeček i hradův zjezdil a všudy působil pokoj, vdovám a sirotkům velmi byl nápomocen a činil jim za spravedlivé bez odtahův a oni zaň vysokými hlasy Pána Boha (aby jemu dlúhé zdraví dáti

ráčil) prosili. A on šťastně a ve zdraví téhož léta se do Prahy navrátil.
(*Hájek. Kronika česká.*)

Jan III., biskup Pražský (1258—1278), všeobecně ctěn a vážen byl pro svou nestrannou spravedlnost.
(*Pokrač. Kosmy.*)

Dne 22. března roku 1471 zemřel král Český *Jiří*. Novina o jeho skonání způsobila veliký zármutek v Praze a všude v zemi jak mezi přijímajícími pod obojí, kteří v něm ztratili mocného ochrance víry své, tak mezi věrnými strany pod jednou, kteří oceňovali zásluhy jeho pro vlast i spravedlnost jeho stejnou k oběma stranám náboženským. (*Wác. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.*)

Karel IV., císař a král Český (1346—1378), přicházeje do rozličných měst, dával rozhlašovati veřejně, aby každý, kdo měl jaké stížnosti, představil se jemu v určitou hodinu na určitém místě bezprostředně; tu pak zasednuv jako k soudu trestal bez ohledu na osoby každé nadužívání moci. Také na hradě pražském odbýval mimořádné takové soudy veřejně, v nichžto i nejchudšímu člověku přístup k němu byl svobodný.
(*Beneš z Weitmile.*)

V polovici XIV. století za prvních let panování císaře a krále Českého Karla IV. (1346—1378) provozoval rytíř Jan, řečený Pancíř, seděním na Žampachu, násilnictví. I přitáhl *Karel IV.* ku hradu, dobyl ho a rytíře loupežného dostal do svých rukou. Před lety obdaroval jej za skutky hrdinské zlatým řetězem. A co mu řekl nyní? „Nemám vždy pro tebe zlatých řetězů!“ A při tom hodil provaz na hrdlo jeho, kterýmž potom násilník na šibenici byl oběšen.
(*Vác. Beneš Třeb. Pravdou k životu.*)

Císař a král náš *Karel IV.* (1346—1378), otec vlasti české, konal spravedlnost co nejsvědomitěji. Tak dal jistému vladyku Záhorovi, jenž na svém statku jednomu faráři oči vypíchal, totéž učiniti, ač mnozí se zaň přimlouvali a všemožnou náhradu faráři dáti chtěli. Podobně dal i dva měšťany v Jaroměři odpraviti, že zabili úkladně faráře, jenž je žaloval, že si osobovali jmění kostelní. Téhož roku 1366 dal ještě asi deset lotrů odpraviti, poněvadž nočním časem do cisterciackého kláštera v Skalici u Kouřimi vtrhli, tamního opata zabili a kostelní klenoty pobrali. (*J. K. V. Císař Karel IV.*)

Kazimír II. Spravedlivý, velkokníže Polský (1177—1194), všemožně o to pečoval, aby spravedlnost se konala v říši jeho a nedal nuzákům a chuďasům ubližovati. Proto také i lid ho nazýval spravedlivým.
(*Dlugoš. Děj. polské.*)

Kazimír Přemek I., kníže Těšínský (1358—1407), pro moudrost a spravedlnost svou zvolen byl od jiných knížat ve sporech jejich za smírčího soudce.
(*Fr. Sláma. Děj. Těšínska.*)

Kazimír III. Veliký, král Polský († 1492), aby utvrdil spravedlnost, vydal na sjezdu ve Wislici „statut praw“

Václav Matěj Kramerius, přední křísitel národa Českého († 1808), byl, jsa knihtlačitel a knihvydavatel, muž velmi spravedlivý; nezačal ničehož ve svém obchodu, aniž se pouštěl do nějakého jednání, které by dobré svědomí a dobrému jménu jeho bylo mohlo býti na ujmu. Kráčeti křivými cestami k cíli vyměřenému chtíti úskoky, osočováním a jiným licoměrným způsobem zvítěziti nad sokem svým, bylo mu mrzkostí, jíž nenáviděl z hlubokosti srdce svého.
(*Ant. Rybička. Před. křís. nár. Česk.*)

Léta 836. *Křesomysl*, kníže Vyšehradský, maje v paměti otcovská napomenutí i přikázaní, aby lidí ctnostných se přidržal, spravedlnost aby činil a jiným činiti rozkazoval, dne jednoho přišel do větší strany města pražského a tu povolav starších obyvatelův, ustanovil z nich čtyři soudce a jim přikázal, aby spravedlnost každému činili. Druhého dne povolav všech obyvatelův též jim všem přikázal, aby k soudcům od něho ustanoveným poctivost a poddanost zachovali.
(*Hájek. Kron. čes.*)

Svatý *Ladislav*, král Uherský, patron sedmihradský, narozen v Polsku († 1095), rozepře svých poddaných urovnával více jako otec, než jako soudce, neučiniv nikomu křivdy.
(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Roku 1399 zemřel *Michael*, kníže Tverský, věrný přítel Litevského knížete Vitovda. Byl pak kníže velmi

spravedlivý. Báliť se ho lupiči, zloději a nespravedliví soudcové; neboť přísně i hrdlem je trestal.

(*Fil. Strahl. Děj. říše Ruské.*)

Štěpán Moyses, napotom biskup Bystřický (nar. r. 1797), stal se r. 1837 tiskovým censorem. Že pak spravedlivě si počínal nejen k Maďarům, ale i k Chorvátům, sesazen jest s úřadu censorského a spolu neobdržel kanovnictví začesanské

(*T. Šmýd. Vlast 1890.*)

Ondřej I., velký kníže Ruský (1169—1174), staral se sice o vítězství, avšak zapomenul, že blahobyt národa pozůstává vlastně v tom, aby mír, spravedlnost panovaly, zákony se plnily, jednotlivec občanské svobody požíval a nespravedlnost se trestala. Odevzdal řízení říše podplatným soudcům a lakotným úředníkům Tito pak utiskovali nebohý lid strašnými daněmi, libovolně, nespravedlivě soudili a tak poddané nešťastnými činili.

(*Fil. Strahl. Děj. říše Ruské.*)

Vojtěch z Pernšteina žil na počátku XVI. století a byl mysle ušlechtilé a nezištné. Úředníku svému na Potštejně nařizoval, aby pilně k lidem dohlížel, jak při živnostech sedí a jak se jim vede, jestli že by který v spravedlnosti své potřeboval proti komužkoli opatření, aby mu k právu pomohl beze dlouhých průtahův a bez toho člověka mnohých prací.

(*Aug. Sedláček. Hr. a zám.*)

Přemysl Otakar II., král Český (1253 1278), byl pilný v konání spravedlnosti a jako pravý rytíř všude se slabých proti mocným zastával

(*Děj. české.*)

Léta 1265 Moravané rozkázáním královým vydali ze sebe tři tisíce lidí k bránění českých mezí a Čechové, majíce o tom zpravu navracujíce se mnohem větší učinili škodu po vsech než prve, když proti Bavorům táhli. Takové lidské těžkosti když skrze mnohé žaloby před krále byly předloženy, kázal před sebe král *Přemysl* povolati Jiříka Vlasáka ze Smolnice, jenž byl najvyšší hajtman toho lidu českého a ptal se, proč dopustil svým drábům, lidem chudým a Čechům takovou činiti škodu. A on odpověděl, že jest toho nikterakž nemohl odvrátiti. I řekl král: „Pročež jsi hned mně toho neoznámil, já bych loupežníky zkrotil.“ I kázal jej hned do tvrdého vězení vsaditi a nazajtří kázal jemu hlavu stíti a statek jeho kázal prodati a zpeněžiti a tím škody učiněné platiti. I divili se tu všickni a spravedlnost královsku chválili.

(*Hájek. Kronika česká.*)

Pan *Oldřich z Rožemberka*, pán na Novém Hradě († 1390), nařídil v posledním pořízení svém synu svému Jindřichovi mezi jiným: „Jestliže jsme s někým jiným méně spravedlivě zacházeli anebo někomu něco za sebou zanechali a dlužni zůstali, o čemž ze zapomenutí a pod těží bolestí tělesných nic neřídíme, tedy tě úsilovně a upřímně žádáme, aby's pro Boha těm a takovým dobře učinil.“

(*Archiv třeboňský.*)

Slavník, syn Radslavův a otec sv. Vojtěcha († 997), byl muž nad míru spravedlivý. Při jeho dvoře v Libici odbývaly se soudy pořádkem spravedlivým. (*Kosmas.*)

Co nejhlavnější ctnost při *Soběslavu II.*, knížeti, jenž r. 1173 vládu v Čechách nastoupil, chválí se neobyčejná a přísná spravedlnost, nedavši se oblomiti nižádnými ohledy, ba pokládavši sobě za zvláštní úlohu, hájiti chudého a ubohého před bohatcem a násilníkem. Proto také spíláno mu často „kníže selský“ jako ku potupě.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Spytihněv, kníže České (1055—1061), povolal k sobě všech soudcův od najvyššího až do najnižšího, jim pod svou milostí, pod najvyššími pokutami i pod ztracením hrdla přikázal, aby spravedlivě soudili a křivdy žádné nečinili, sirotkům a vdovám, aby jich soudův neodtahovali, ale hned ve třech dnech, aby jednomu každému z nich učinili tak, jakž náleží. Protož pro taková milosrdenství, kteréž činil Spytihněv, dobře toho zasloužil, že jest byl od lidí jmenován otec kněžský, obrance vdov a sirotkův. (*Hájek. Kron. česk.*)

K *Spytihněvu II.*, knížeti Českému (1055—1061), když jednoho času s lidem válečným do boje táhl, a již korouhve vlály a znamení k pochodu dáno bylo, prodrala se k němu nějaká chudá

vdova, kteráž plačíc a bědujíc, nohy jeho ve střemenu objala a líbala a pak za ním běžíc volala: „Pane můj, smiluj se nade mnou chudou ženou a vdovou, učiň spravedlnost a zastaň se mne u protivníkův mých!“ A on řekl: „Učiním rád, až se z boje vrátím, neb mi není slušno lidu toho opustiti.“ A ona řekla: „Ale, kdybys se nevrátil, komu mne poručíš, aby mne ochránil? Lid tento bojovný tebe dnes nepotřebuje, ale já smutná žena potřebuji od tebe spravedlnosti; to jestliže učiníš, před Pánem Bohem milost obdržíš a nad to také hojnou odplatu dá.“ I řekl kníže: „Milá ženo, byť pak já tobě neučinil za spravedlivé, dřív než bych se navrátil, moji úředníci by toho učinili.“ A ona pokloniviši se řekla: „Milostivý pane, proč na jiné ukazuješ a proč svou odplatu, kterouž od Boha za každý dobrý skutek žádáš mařiti chceš a jinému ji dáti?“ Kníže Spytihněv ssedl tedy s koně a povolav soudcův i toho, na kterého vdova žalovala, tu se k soudu posadil a tu při slyšel. A seznav spravedlnost žaloby, toho, jenž vdovu ze statku obloupil, kázal potrestati a jí, což jí náleželo, navrátiti. (*Kosmas.*)

Musí se uznati, že *Svatopluk*, kníže Moravský, konáním přísné spravedlnosti uměl získati a pojistiti sobě lásku národu svého, takže se až dosud v některých moravských krajinách udržel obyčej: „Svatopluka hledati.“ (*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Svatý *Štěpán*, král Uherský a spolupatron český († 1038), za noci mnohou hodinu na modlitbách trval, prose Boha, aby mu udělil rozumu a vůle, by vždy co vládce a soudce spravedlnost konal. (*Drahé kameny.*)

Jan Adolf ze Švarcenberka, hrabě, od roku 1670 kníže, napomínal důtklivě úředníky své ku spravedlnosti. (*Aug. Sedláček. Hrady a zámky.*)

Vilém z Újezda pán v Poděhusích ku konci XIV. století, byl muž správný a v okolí svém pro spravedlnost vážený; tak na př. když v r. 1388 patronové kostela křečovického o podání nového kněze tamže shodnouti nemohli, zvolen jest od nich Vilém za vrchního oprávce, aby mezi nimi mocně vypověděl. (*Lib. erect. XII.*)

Sv. *Václav*, kníže Český (928 – 935), byl od celého národa Českého milován pro svou dobrotivost a spravedlnost. (*Frant. Palacký. Děj. nár. Česk.*

Léta 1250. Král *Václav* (I.) kázal proti kapli Panny Marie na Lůži dům veliký a nákladný postaviti. A tu všecky knihy zemské, jinak desky zápisné, soudné i památné položiti. Rozkázav, aby soudcové zemští a vrchní tu držáni byli. A každý jak chudý tak bohatý aby své spravedlivosti tu ve třech měsících mohl dosáhnouti. A soudí zemský pod ztracením hlavy aby toho neobmeškal. Sám král osobně častokráte tu přicházeje, na soudě sedával a svému komorníku mnohokráte přikazoval, aby žádnému člověku i nejchudšímu před jeho osobu přístup bráněn nebyl a říkával často přede všemi soudci: „Poněvadž já toho žádám na Pánu Bohu, aby mne spravedlivě a milostivě suditi ráčil: tak i já mám spravedlivě a milostivě suditi každého člověka. Též i vy čiňte, ač chcete-li se pomsty Boží i mé uvarovati.“ A tak za toho krále veliká spravedlnost byla a náboženství. (*Hájek. Kron. česká.*)

Václav II., král Český (1283—1305), staral se o řádné vykonávání spravedlnosti a zachování zákonův; ruka spravedlnosti byla mocná k zamezování i k potrestání zločincův, jakož i k hubení loupežnických rot. Pod ochranou přísné spravedlnosti rolník zas pokojně role své vzdělával, obchod kvetl tak jako všecky živnosti a řemesla (*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Král Český *Václav IV.* (1378—1419) v mládí často přestrojený a nepoznaný konal osobně úřad policejní, káraje u pražských prodavačův hned na místě všeliké klamy, co do míry a váhy, ujímaje se chudiny proti bohačům, i židův proti křesťanům; přísně trestal každé nadužití nižší moci úřední a i skandály v domácnostech s přísností stavoval. (*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Daniel z Veleslavína, kterýž r. 1589 společně s manželkou svou Annou ujal knihtiskárnu Melantrichovou v Praze a napotom velmi mnoho dobrých knih českých vydal, byl muž velmi spravedlivý a proto požíval všeobecné důvěry a vážnosti. (*Ant. Rybička.*)

Vladimír Monomach, velkokníže Kyjevský (1113—1125), skvěl se vzácnými ctnostmi a synů svých napomínal: „Nedopouštějte mocným, aby zahubili člověka!“

(*J. L. Píč. Děj. národa Rusk.*)

Za času královny Polské Hedviky a manžela jejího *Vladislava II. Jagiella* (1386—1434) panovala v Polské říši velká spravedlnost, jakéž pořídku v dějinách polských nalezáme.

(*Jak. Caro. Děj. polské.*)

Jan z Vlksic, purkrabí Rožmberský, rozkázal jednou volati po městě, aby vína a piva spravedlivou míru dávali. Všickni měšťané se v tom vedle spravedlnosti měli, než jedna žena, cihlářka, toho zachovávati nechtěla a dávala menší míru obyčejně o žejdlík. A proto byla žena ta vzata v kázeň a potrestána.

(*Aug. Sedláček. Hrady a zámky.*)

Předchůdcové sv. *Wolfganga*, patrona českého († 994) a biskupa v Řezně, drželi i opatství sv. Emerana a požívali jeho výnosu Když se sv. Wolfgang stal biskupem, ihned se vzdal tohoto opatství a když mu to někteří předhazovali, pravil: „Nestydím se za to, že mne mají za pošetilce, jen když z toho čest Boží vyplyne; avšak věziž každý, že Wolfgang nechce na sobě nésti nesnesitelné břímě, jakéž jest opatství spojené s biskupstvím.“

Tentýž s radostí a dobrovolně svolil, aby v Praze biskupství roku 973 zřízeno bylo, ač takto znamenitých pozbyl důchodův. (*Herbsta příkl.*)

Stálost ve víře,

viz: „Víra 3 c!“

Stáří.

1. Jest již slabé.

Boleslav II., kníže Český (967—999) podlehal ve stáří již slabostem a nemohl snahy biskupa sv. Vojtěcha podporovati, tak že Vršovci až i rod Slavníkův na hradě Libici ukrutně povraždili. (*Děj. česk.*)

Ačkoliv *Menhart z Hradce* v zajetí svém na Poděbradech chován byl se vší šetrností, nicméně jsa již muž dosti vysokého věku, považlivě se roznemohl. A když pod jistými výminkami ze zajetí od Jiřího Poděbradského propuštěn a provázen od Arnošta Leskovce a Jana z Hrádku dal se vézti na Karlštein: na této cestě přemožen nemocí svou zemřel dne 3 února 1449.

(*W. Wl. Tomek. Děj. m. Prahy.*)

2. Dosáhneš ho střídmostí, pracovitostí, zbožností.

Bernard Bolzano, kněz a učitel náboženství na universitě pražské († 1848), dosáhl, ač byl slabého a vetchého těla, značného věku 67 roků, což ovšem přičísti dlužno jeho příkladné střídmosti

(*Vác. Kratochvíl.*)

Dne 23. března r. 1605 zemřel *Jindřich Votín Bratský* z Labouně, rodu starobylého a na Čížkrajcích, služebník P. Voka z Rosenberka a po neděli květné v Svinech Trhových v kostele, kdež sobě místo přichystal a epitaphium na kameně vytesané do zdi postaviti dal, pochován v věku svém v letech 85. Nikda se neženil, člověk ctný, veselý a upřímný. Přípovídka jeho byla: zbožným býti, neškodí.“

(*V. Březan Živ. P. Voka z Rosenberka.*)

Jan Hammerschmid, český spisovatel a posledně i farář Týnský († 1737), byl střídmý a velmi pracovitý a bujaré síly, a mladistvého ducha podržel při tom i ve vysokém stáří (živ byl 85 r.)

(*Karel Ninger.*)

Antonín Hošek, farář, byl živ 125 roků a povždy byl tak čilý, že až do posledního okamžení života svého povinnosti své mohl zastávati. Když se ho arcibiskup otázal, jakým způsobem si tak čilé stáří zaopatřil, odpověděl: „Před

trojí věcí jsem se zvláště chránil, před ženskými, opilstvím a hněvem.“

(Herbsta příkl.)

Januš I. Starší, kníže Mazovský, zemřel roku 1429 co stoletý stařec.

(Děj. polské.)

Jos. Jungmann, slovutný náš skladatel slovníka, († 1847) téměř bez přestání pracoval a dosáhl přece vysokého věku 74 roků, což i střídmosti jeho pořádnému živobytí připsati sluší.

(Vcsl. Zelený. Živ. Jos. Jungm.)

Dominik Kinský, pianista, muž velmi učený a horlivý národovec český zemřel v Brně dne 15. prosince 1848 v 72. roce věku svého. Byl z pravidla muž jemných, něžných mravů, skromnosti spanilé. Dobrota mu zářila z tváří. Vidím ještě — píše V. Brandl — pořád roztomilého starce před sebou, jeho dobrotou se lesknoucí oči a růžové tváře, jež mu jakýsi ráz mladosti dávaly, ač na hlavě mu již hrobové kvítí prokvétalo. Po celý život svůj s mládeží obcoval a ji poučoval.

(V. Brandl. Obzor.)

Karel Khun, kanovník senior a farář Vyšehradský, zemřel r. 1829 v 93. roce věku svého. 62 roků byl kazatelem. V 90. roce věku svého pravil, že na sobě poznává slabost. Tu ještě všickni jeho smyslové bystři byli; v 70. roce ještě mu zub narostl, jenž se mu vydrolil. Věku tak vzácného při ustavičném zdraví dosáhl neobyčejnou pilností a pracovitostí, střídmostí v požívání pokrmů a nápoje, trpělivostí a nábožností.

(V. Ruffer. Hist. Vyš.)

V lednu 1888 zemřel v Brumově u Boskovic na Moravě chalupník *Josef Molír*, u vysokém věku 127 let, raněn byv mrtvicí. Zesnulý byl do poslední doby tělesně úplně statečný, navštěvoval kostel a teprv před 5 lety potřeboval. brejle. *(Čech)*

Slovutný ruský lékař *Pirogov* odporoučel na smrtelné posteli k velkému překvapení přítomných lékařův následující nejlepší léky: první je voda, druhý pohybování těla, třetí střídmost.

(Čech 1882.)

Pan Vilém z Pernšteina při časté churavosti došel přece střídmostí vysokého věku a stáří, umřel r. 1521.

(Aug. Sedláček Hr. a zám.)

Jan Rektorys, akad. malíř a měšťan v Rožďalovicích († v lednu 1890), byl těla velmi slabého a zdraví nestálého a přece dosáhl střídmostí a sebezapíráním dosti vysokého věku 73 let.

(Čech.)

Dr. *Jan Nep. Stárek*, kněz, professor v Hradci Králové, zemřel tamtéž dne 11. listopadu roku 1883 v 89. roce věku svého, aniž by býval kdy nemocen. Vysokého věku toho dosáhl střídmostí a pracovitostí.

(Osvěta 1884.)

Jan Nep. Štěpánek, dramatický spisovatel český († 1844), při své střídmosti a vůbec spořádaném způsobu života, byl i u vyšším stáří ducha čilého a požíval zdraví dobrého přes všeliké své práce a nemalá namáhání. *(Ant. Rybička.)*

Tomáš ze Štítného (nar. r. 1325 na tvrzi Štítném v kraji Táborském) byl muž velmi zbožný (psalť i náboženské knihy), pracovitý, pilný a studovaný a Pán Bůh popřál mu vysokého věku. Zemřel jako stařeček 81letý. Žil za panování tří králů: Jana Lucemburského. Karla IV., otce vlasti a jeho syna Václava IV.

(Fr. Libor. Raj. Zahr. roč. I. 1892.)

3. V něm služ Bohu!

Kníže Maximilian Lichtenštein a manželka jeho *Kateřina* vystavěli na Vranově na Moravě místo dřevěného kostela nový kostel důkladný roku 1622—1624 a podle chrámu klášter paulanský, kterýž roku 1633 dokončili. Zbožní zakladatelé kláštera Vranov si zamilovali, že vedle kláštera knížecí dům pro sebe vystavěli, aby v něm poslední dny života svého jako údové třetího řádu sv. Františka z Pauly v tichosti, rozjímání a na modlitbách na blízku zázračné Panny Marie jediné Bohu sloužili.

(Frant. Talbert. Vranovium.)

Štěpán Nemanja (narozen r. 1114 v Rybnici na Zetě), car Srbský panoval šestatřicet let a stal se potom mnichem pod jménem Simeona ve Studenici a v Bostopedě na hoře Athosu, kdež i roku 1200 zemřel.

(Pavel Šafařík, Slov. Starož.)

Svatá *Olga*, první kněžna Ruská křesťanka († 969), ovdověvší, dala se po-

křtiti a zvláště ve stáří věrně a zbožně sloužila Bohu a umřela, majíc devadesát let věku svého.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Pan *Oldřich z Rosenberka* uslyšev r. 1452. mnicha Kapistrana, když tento na několik neděl do Krumlova přijel, mluviti o marnosti všech věcí tohoto světa, umínil si odříci se konečně náčelnictví, netoliko v jednotě katolické, ale i ve vlastním domě svém. Protož u přítomnosti téhož arcimissionáře svěřil vladařství domu Rosenberského nejstaršímu synovi Jindřichovi a podržev sobě jen jedno panství k výživě, odevzdal ostatní všecka synům svým, aby mohl napotom v pokoji Bohu sloužiti a pečovati o spasení duše své až dne 28. dubna 1462 v tichosti zemřel.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Vít, děkan kapitoly pražské na Hradčanech († r. 1271), byl i ve stáří velmi zbožný, mnoho v chrámu Páně se zdržoval, obětuje chvále Boží i času i věku, podobaje se proroku Samuelovi.

(*Pokrač. Kosmy*)

4. Starci:

a) neubližuj!

Matyáš, král Uherský a dne 3. května 1469 od odbojné šlechty české proti pravému králi Jiřímu za krále Českého v Olomouci zvolený, činíval si urážlivé a hrubé žerty z vážných a zasloužilých starcův.

(*Děj. česk.*)

b) Cti a važ si ho!

František Josef I., od roku 1848 císař Rakouský, ctil a vážil si velmi stařičkého vůdce Radeckého.

(*Krönes. Real. Lex.*)

Když císařovna a královna Česká *Marie Terezie* (1740—1780) s manželem svým Františkem I, vévodou z Lotarinků ve Frankobrodu korunována býti měla, žila ještě její 70letá babička Kristina Aloisia, vévodkyně z Brunšvicka — Wolfenbütteln, kteráž si umínila, radostí velikou naplněna nad svou vnučkou, že při korunovaci bude bráti podílu a proto se odebrala do Frankobrodu. Tu ji císařovna sama navštívila a ana ještě spala, čekala půl hodiny ve vedlejší komnatě; kdy pak babička na komornou zazvonila, překvapila ji Marie Terezie, která odstraniviši komornou, místo ní sama babičce posluhovala.

(*Leop. Chimani.*)

Korunní princ *Rudolf* zavítal r. 1871, když cestoval po Čechách, i do Děčína nad Labem, kdež se uhostil v krásném a nádherném zámku hrabat Thunův. Stařičký p. hrabě František Thun, jenž jest 86 let stár, již tehdáž churavěl; nemohl tudíž vznešenému hostu učiniti svou poklonu „Kde jest Váš p. otec?“ tázal se korunní princ hraběte Lva Thuna. — „On stůně, Vaše Císařská Milosti.“ „Jest zde v zámku?“ — „Ano.“ — „Já ho musím navštíviti,“ dí korunní princ Rudolf „Otce mého“ odpověděl hrabě Lev Thun, „by ta návštěva vznešená ovšem velmi potěšila, než neračiž sobě Vaše C. V. činiti žádných obtíží.“ — „I nikoliv,“ odpověděl korunní princ, „já musím starého pana hraběte navštíviti, papa mi to poručil.“ Nemocnému hraběti byl ihned úmysl princův oznámen. — Doprovázen členy hraběcí rodiny, vstoupil korunní princ do komnaty, kde stařičký hrabě na lůžku ležel a podávaje mu ruku pravil přívětivým dětinným hlasem: „Pane hrabě, můj papa Vás srdečně pozdravuje.“ „Děkuji, V. C. V. za pozdravení, jež mi co andílek od Vašeho císařského p. otce, mého pána přinášíte. Tento důkaz císařské milosti velikou jest mi útěchou v mé nemoci.“ — V další pak rozmluvě těšil princ nemocného hraběte, že se brzy vystůně „Vaše C. V.,“ vece nemocný, „já jsem starý muž a dnové mého pozemského žití jsou sečteni, mně již žádná na tomto světě budoucnost nekvete; ale Vy C. V. jste mládeneček plné naděje, ve Vás naše vlast česká a národové Rakouska skládají své tužby a svá přání; přijměteż tudíž ode mne, starého muže, jenž již nad hrobem stojí, požehnání, aby Bůh Vaší C. Vysosti uskutečnil, co by vlasti sloužilo ku blahu a spáse.“ — Korunní princ slovy starce dojat si kleknul, — žehnající stařec zarosenýma okem k nebi hledě, udělal mu na čele kříž — a všem klečícím svědkům toho výjevu kanuly slzy s očí.

(*Blahověst 1872.*)

Starci byli u národa *Ruského* ve velké cti a vážnosti a kníže sám za-

často zkušených starcův se dotazoval o radu. (*Fil. Strahl. Děj. říše Ruské.*)

Opatrování starcův bylo u *Slovanův* povinností a obecní ctností.

(*Pav. Šafařík. Slov. Starož.*)

Srbové nynější rádi naslouchají zpěvu v hostincích. Posluchačstvo při takových příležitostech nejvíce se skládá z mužů starých, kdežto mládež bezvousá drží se v pozadí úctyplném. Mladíci do ničeho se nemíchají, jsouce toliko diváky.

(*J. B. Lambl. Čas. Mus. král. Česk. 1868.*)

Sv. *Václav I.*, vévoda a patron náš český (928—935), zvláště se laskavě choval k starým žebrákům a je i ctil a podporoval.

Václav, od roku 1292 král Polský, kráčel jednou úzkou ulicí sídelního města; bylo to v zimě a okluzko. Nedaleko krále padl, sklouznuv, lehce a chudě přioděný kmet. Václav sám nejprv starci přispěl a pozdvihnuv ho, vlídně se tázal, zdali si neublížil. To spatřiv jeden vzácný dvořenín, přiskočil, aby králi plášť zvedl, jenž z něho spadl. Hluboce se pokloniv vyslovil: „Vaše milosti, králi!“ z čehož stařeček vyrozuměl, že sám král ku pomoci mu přispěl. Až k pláči pohnut, chtěl se králi k nohoum vrhnouti; tento však zaobaliv zimou se třesoucího kmeta ve svůj plášť, zmizel postranní uličkou dříve, než mu stařeček mohl vyjeviti díky. (*Podstr. výkl.*)

Vladimír Monomach, velkokníže Kyjevský (1113 - 1125), byl vladařem hodným a synů svých napomínal, řka: „Staré cti jako otce a mladé miluj jako bratry!“ (*J. L. Pič. Děj. nár. Rusk.*)

Statek nespravedlivý.

1. Přivlastnili si ho.

Hned po zvolení krále *Jiřího* na Český trůn r. 1458 žádali stavové pod jednou, aby král jich při jich právích a svobodách zachoval, to však aby bylo bez újmy zápisů na statcích duchovenstva, kterých páni pod jednou měli víc než páni strany druhé a nechtěli se jich nikterak odříci.

(*W. Wl. Tomek. Děj. m. Prahy.*)

Zdeněk z Lobkovic, nejvyšší kancléř císaře a krále Českého Rudolfa II. (1576—1611), všelikými způsoby bránil a překážel svým věřitelům, aby se práva proti němu nemohli domoci a tak je donutil, aby musili učiniti kroky jim nepříznivé a škodné. Také daně povinné neplatil a byl jich dlužen 50.000 kop grošů. To vše stavové protestantští na sněmu v Praze Lobkovicovi předhazovali. (*Čes. mor. Kron.*)

Don Baltazar de Maradas vedl si při obracení na víru katol. v Čechách za císaře Ferdinanda II. surově a ukrutně. Po vypuknutí povstání českého roku 1618 najal na svou pěst pluk jízdný, s kterým mnohých měst ve východních i jižních Čechách dobyl. Při reformaci vedl si nelidsky a obohatil se nepravým způsobem.

(*Fr. Krásl. Arn. hr. Harrach.*)

Dne 8. května 1453 držán jest sněm v Praze za správce Jiřího Poděbradského. Mimo jiné jednalo se na sněmě cosi v příčině navrácení statků duchovenstva. Proti navrácení statků duchovenstva nikdo prý se nevzpíral více jak pán z *Rosenberka*, kterýž se stavěl přece za první podporu církve katolické v Čechách.

(*Wácsl. Wl. Tomek. Děj. m. Prahy.*)

Pan *Zdeněk ze Šternberka*, úhlavní nepřítel krále Českého Jiřího z Poděbrad (1458—1471) a hlava odbojné katolické šlechty, nebyl muž tak chvalný, pravilo se zejména, že stav se poručníkem mladých pánův Holických ze Šternberka, vnukův někdy pana Alše, jeho bývalého poručníka, pak panicův Hradeckých a Smiřických, obohatil se dědictvím jejich neslušně.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

2. Nedědí.

Za císaře Rakouského *Františka I.* (1792 - 1835) chtělo si Rakousko ponechati 3 legace papežské: Ferraru, Bolognu a Ravenu se svolením papeže Pia VII. Avšak tento odporoval a když Rakousko legace ty vskutku si ponechalo, pravil Pius ku Ghislieri-mu, ra-

kouskému vyjednavateli: „Ježto císař nechce k tomu přivoliti, aby mi navrátil provincie jak toho náboženství a spravedlnost vyžaduje, nechť dá Jeho Veličenstvo pozor, aby do své almary nepověsil šatů, které nenáleží jemu, nýbrž církvi; neboť netoliko nebude moci těchto upotřebiti, nýbrž moli z nich přejdou i do jeho vlastních šatů.“ — Předpověď papežova se brzo vyplnila. Sotva uplynuly dva měsíce, ztratilo Rakousko bitvou u Marengo netoliko 3 legace, nýbrž i celé Lombardsko; později i Benátky a nepřítel vedral se i do hlavního města říše.

(Fr. Kryštůfek. Čas. kat. duch. 1875.)

Marie Anna, dcera pověstného Don Martina Hoeffa de Huerta, provdaná nejprv za Donina a pak svobodného pána z Farmsbachu, zdědila po nevlastním otci Neustupov, avšak zadlužila všecky statky své tak, že roku 1652 přišly do jiných rukou, tak že i zde se ukázalo staročeské přísloví, že dědic statku nespravedlivého nezdědí.

(Aug. Sedláček. Hrady a zám. d. VII.)

Levobočkovi *Matyášovi Janu Korvínovi* náleželo v Slezsku několik knížectví, ale všechno panství a bohatství jeho v Slezsku rozplynulo se po smrti otcově (1490) jako bublina. Co Matyáš chytrostí, lstí a násilím po mnohá léta pro syna byl vyzískal, pozvolnu rozebrali si zase dřívější vlastníci. Všickni, jimž odňaty byly bezprávně statky, ihned po smrti Matyášově o ně se hlásili a si je i vzali.

(Fr. Sláma. Děj. Těšínska.)

Adam Poninski, podpokladník korunní a starosta babimstský, Polák († 1798), nahromadil si nespravedlnosti ohromného jmění. Avšak o všecko své jmění i čest přišel, tak že žil jen od štědrosti sestry své. Umřel v domě bývalého sluhy svého na předměstí varšavském, kdež se skrýval před věřiteli.

(Děj. polské.)

Jiří Popel z Lobkovic, nejvyšší hofmistr český za císaře a krále Českého Rudolfa II., uměl vysokého postavení svého při dvoře užiti k znamenitému rozmnožení statků svých. Již dříve pak stal se v držení Boleslavě způsobem nepoctivým. Byl konečně držitelem panství Mělnického, Chomutova, Lidkova a tak znamenitě a spěšně zbohatnul. Avšak roku 1594 pro protikrálovské agitace na sněmu českém byl zbaven úřadu hofmistrovství, všecky statky a práva jeho spadly na korunu královskou, on pak sám uvržen do vězení, v němž i r. 1607 zemřel.

(Václav Březan.)

Ovdovělá paní *Slavatová*, kteráž lakomstvím a necitelností dobnala sestru svou paní z Wartmberka k zoufalému činu, že r. 1619 hrad jičínský prachem vyhodila do povětří, při čemž i sama i švakr Slavata zahynuli, došla později krutého osudu. Po přemožení povstalců českých rozsáhlé její statky vzbuzovaly mnohou závist. Vojtěch z Waldšteina, jehož matka pocházela z rodu Smiřických, dovedl si vymoci u Ferdinanda, že byl nejdříve jmenován poručníkem blbého Smiřického a pak jeho dědicem. A tak Markéta přišla zrovna tak hanebným způsobem o své právo, jak byla o ně připravila sestru Elišku a musela třicet let ztráviti v cizině za trpkého strádání.

(A. Gindely. Děj. čes. povst. l. 1618.)

Za povstání stavů Českých proti Ferdinandovi II., byla roku 1620 v Čechách mince zhoršena na zkracování lidu, ježto se v tom hotový obchod vedl. A tu *Jan Šust-r*, zlatotepec v Praze, zemský průbíř mince, skupoval věci zlaté a stříbrné, za které si mince v Hoře Kutné vyměňoval s dobrým výdělkem. V měsíci září vracel se z Hory s 1000 kop grošů českých; na cestě však upadl mezi loupežníky, kterým se sice udatně bránil a jednoho z nich zastřelil, ale konečně podlehl přesile a obchod svůj zaplatil životem. Na něm potvrdilo se přísloví, že kdo s čím zachází, tím také schází. Mamona připravila jej o život.

(Čes. mor. Kron.)

Severin Táhlo z Hornšteinu a Ronšperka, sekretář při komoře české († 1648), nahromadil si arci způsobem nespravedlivým mnoho statků v Čechách po bitvě bělohorské. Avšak v prodlení málo let na to jdoucích mělo i u něho průchodu staré přísloví, že statek nespravedlivý nedědí a neprospívá držiteli jeho, neboť tehdejšími běhy válečnými a jinými případnostmi upadl ve dluhy velké a přišel na mi-

zinu tak že jedině panství Ronšperk zůstavil své dceři Kateřině při své smrti.
(*Ant. Rybička.*)

Po osudné bitvě na Bílé Hoře bylo nejvíce statků konfiskovaných prodáno *Albrechtovi z Waldšteina* arci za cenu velmi nízkou a ještě darováno mu ze sumy trhové 400 000 zl. I při druhé konfiskaci emigrantů českých r 1632 nabyl Albrecht zase velmi mnoho jmění. Avšak jmění nespravedlivě nabyté mu nedědilo Neboť byl i sám zavražděn v Chebu na rozkaz císařův a veškeré jeho jmění zase od císaře konfiskováno jest.
(*Ant. Gindely. Děj. č. povst. l. 1618.*)

3. Navrať ho!

viz i: „Dosti učinění 2 d, bb!“ „Poctivost 2 d!“

Ve Vídni zemřel hrabě *Hartig*, bývalý státní a konferenční ministr. V poslední vůli své odkázal státní pokladně 1000 zl., protože vcházeje z cizozemska do Rakouska, obmeškával za některé maličkosti zaplatiti na hranicích clo, aby se rychleji dále dostal. Nechtěje ukrátiti státních příjmů, dal zmíněnou dostatečnou náhradu.
(*Blahověst 1877.*)

Martin Huerta, naroz. v II polovici XVI. století v Nizozemsku, vynikal zmužilostí a odvážlivostí a bojoval co podplukovník 1000 jezdců proti stavovskému vojsku v Čechách. R. 1619 stal se v Písku velitelem, i vedl sobě tak nelidsky, že veškeré obyvatelstvo proti sobě popudil Slouživ císaři Ferdinandovi II obohatil se skonfiskovanými statky udělav komoře císařské nesmírný účet za náklady válečné na svůj pluk. Vojenský dobrodruh ten byl posílán s vojáky svými tam, kde reformační komisaři nemohli ničeho vyříditi. Užíval prostředků přísných, surových a nedovolených, tak že lidé alespoň na oko se obrátili. Ku konci života svého činil však Huerta skutky milosrdné.
(*Fr. Krásl. Arnošt hr. Harrach.*)

Vladislav II, král Český i Uherský († dne 13. března 1516), nalezaje se na smrtelné posteli oznámil mezi jiným v poslední vůli. Poněvadž král k žádosti lidské na statcích duchovních v Čechách i v Moravě veliké sumy připisoval i dědičně dával, toho činiti neměv, i nechtěje toho na duši své nechati, žádal snažně, aby ty věci na slušné míře postaveny byly a neobtěžovaly svědomí jeho.
(*Zap. Čes. morav. Kron.*)

Vladislav II. Jagiello, král Polský (1386—1434), zmocnil se několika cizích statkův Bohabojná královna Jadviga, dozvěděvši se o tom, nedala choti pokoje, až jej přiměla navrátiti odcizené zboží. Král vyplniv přání šlechetně manželky své vece k ní: „A teď snad jsi spokojena?“ „Ovšem,“ odvětila Jadviga, „my navrátili nespravedlivé zboží, ale kde jest náhrada za prolité slze?“
(*Blahověst. 1877.*)

Stav,

viz i: „Povolání!“ „Rod!“

1. Poradiv se s Bohem vstup, byť jsi měl i překážky!

Svatá *Angela Česká*, panna, karmelitánka, sestra Českého krále Vladislava II. († 1220), povrhla stavem manželským a putujíc do svaté země, přijala v Jerusalémě svěcený závoj řádu karmelitánského. Pokorou postem, modlitbou a štědrotou k chudým převyšovala všecky řeholnice.
(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Svatý *Benno* (Zbyněk), biskup Míšenský, apoštol Srbův lužických († 1106), když dospěl, měl se dle vůle otcovy zasnoubiti s jistou bohatou pannou. Benno prosil, aby ho otec nenutil, že ještě příliš mlád jest Zatím umřel otec a Benno s povolením zbožné matky své stal se benediktinem.
(*Jan Bílý. Legenda.*)

Blahoslavený *Ondřej Bobola*, mučeník († 1651), pocházel ze vznešené a bohaté rodiny polské a záhy již pro-

spíval i šlechtou rodu i ctností až dorostl do věku, kde musel zvoliti stav. I uzavřel, cele se obětovati Bohu. Ač rodičům loučení bylo těžké, přec mu nepřekáželi a tak se octnul co devatenáctiletý jinoch jako nováček u jesuitů ve Vilně (*J. Bílý. Legenda.*)

Ctihodný *Ondřej Faulhaber*, kněz v Kladsku, jenž roku 1757 od Prušáků nevinně byl odpraven, za příkladem Augustina bratra toužil po stavu kněžském, ač mu otec vykládával o nebezpečnosti stavu toho a posvěcen byl v Praze roku 1750 na kněze. (*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Jiří Julius Klovio, chorvatský výtečný malíř miniatur († r 1578 v Římě), žil v některém klášteře co pacholík, kdež si oblíbil malířství, obzvláště miniaturní (*J. Kukuljevič Čas. Mus. král. Čes. 1855.*)

Sv. *Stanislav Kostka*, Polák († 1568), pocházel ze staré šlechty a umínil si, že vstoupí do řádu jesuitského, avšak otec nechtěl o tom ani slyšeti, ač i papežský vyslanec ve Vídni Stanislavovi pomáhal. I odcestoval mladík do země bavorské k provinciálovi Petrovi Kanisiovi a odtud do Říma k generálovi Františku Borgiášovi, aby ho do řádu přijal, což svatý velice rád učinil. Sem došlo ho trpké psaní od otce. Avšak Stanislav nedal se v úmyslu svém nikterak zviklati a psal rodičům pokorně a uctivě, aby ho už nemýtili v jeho předsevzetí. (*J. Bílý. Legenda.*)

Svatý *Mojžíš*, komorník knížete Bulharského Borisa († 1064), upadl nejprv v zajetí polské, později pak prodán za otroka jisté vznešené paní. Ta chtěla ho k hříchu svésti a konečně nabízela jemu i manželství. Avšak Mojžíš hažil jen po životě mnišském a když konečně po smrti paní nabyl od dědicův svobody, vstoupil roku 1054 do kláštera kyjevského. (*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Ctihodný *Martin Středa*, jesuita, Moravan († 1649), když studoval v Praze, prohlédaje k zvláštnímu úkolu života svého, v kterém by se dodělal Božího zalíbení a spasení, prosil snažně Ducha sv. za osvícení, až i srdcem uslyšel pozvání k duchovnímu stavu a stal se jesuitou. (*Drahé kameny.*)

Svatý *Theodosius* napotomní opat Kyjevský († 1074), velmi toužil po tom, aby se stal řeholníkem. Když pak matka mu to nechtěla dovoliti, dvakráte utekl z domova a přijat byl tu do kláštera, kdež se skvěl ctnostmi. Po čtyrech letech nalezla ho matka, kterouž pohnul k tomu aby sama také vstoupila do ženského kláštera v Kyjevě. (*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Svatý *Wolfgang*, biskup, spolupatron český († 997), spěchal, prve než se chtěl státi mnichem, do vlasti své, rozloučit se s pokrevenstvem. Rodičové po mnoha letech s ním se shledavše, měli radost velikou a prosili ho tuze, ba s pláčem, aby od nich neodcházel, že mu větší díl jmění svého postoupiti chtějí. Leč moudrý syn jsa pamětliv řeči Páně: „Kdo miluje otce neb matku více nežli mne, není mne hoden“ (Mat. 10, 37) odpověděl jim: „O ten lepší díl svého majetku, jejž mně chcete dáti rozdělte se sami. Znám přemocného a bohatého pána, jenž mne, budu li mu věrně sloužiti, dědicem hojných statkův ustanoví, tak že se z nich i na vás něco dostane, nač tedy jest ten pláč a nářek váš, leda na závadu štěstí mému.“ — Vyjasnila se tvář rodičům i zeptali se Wolfganga, kdo že jest a kde ostává ten velemocný a bohatý pán, u něhož chce sloužiti?“ — Dí jim syn: „Ne hned, ale potom zvíte!“ — I vzav od rodičů požehnání a rozloučiv se s přátelstvem, putoval do Švýcar a vstoupil do kláštera. (*Drahé kameny.*)

2. Každý jest ctihodný.

Alexandr, car Ruský, když pohostinsku dlel na zámku Josefa Jana, knížete ze Švarcenberka r. 1815, vida sedláka z Hosína orajícího, jeho pluh do ruky vzal a s ním jednu celou brázdu zoral. (*Aug. Sedláček. Hr. a zám., díl VII.*)

Jan Kiliński, polský patriota († 1817 ve Varšavě), byl švec a co člen městské rady požíval velké důvěry ve Varšavě u měšťanů. (*Frt. Dzialinski.*)

3. Proto se svým buď spokojen, žádným nepohrdej!

Jeden sluha u císaře a krále Českého *Sigmunda* (1436—1437), byl se svým stavem nespokojen a často reptal, říka:

Tak se vede starým, věrným sluhům, sotva že maličkostí na ně se pamatuje, kdežto ti, již mnoho mají, ještě více dostávají.“ Uslyšev řeč tu císař, dal zhotoviti dvě skřínky téže velikosti a naplnil jednu olovem a druhou zlatem a zavolav si sluhu, pravil k němu: „Abys se přesvědčil, že dobře ti činiti chci, máš se nyní vlastní volbou přesvědčiti. Zde viz dvě skříně, jedna naplněna jest zlatem, druhá olovem; proskoumej si je a jednu si vyber, kterou si vybereš, patří tobě.“ Radostí a úzkostí zároveň naplněn byl nespokojenec, brzy bledl, brzy se červenal a po dlouhém volení řekl k císaři: „Tuto si volím!“ a když skříň otevřel, nalezl v ní — olovo. Načež císař: „Nyní poznáváš, že já chudoby tvé příčinou nejsem Božské prozřetelnosti musíš vše připsati, kteráž zajisté nejlépe ví, proč ti statků vezdejších odpírá, byly by snad tvou zá hubou; proto nikdy více nereptej.“

(*Mehl. Kat. Handb.*)

V druhý den po Velikonoci koná se třetí jarní slavnost pražská, tak zvaná Fidlovačka, při níž chasa řemesla obuvnického z Prahy do Nuslí vychází, nesouc s sebou stromek, na jehož větvích náčiní obuvnické, nejvýše pak ozdobená fidlovačka. O původu slavnosti té vypravuje pověst následovně:

Když byl jednou císař *Josef II.* (1780—1790) jako mládeneček v Praze slavnosti Božího Těla přítomen, zalíbil se mu mezi všemi cechy nejvíce pořádek obuvnický s praporem svým. Maje sobě dle starobylého zvyku v císařské rodině nějaké řemeslo zvoliti a v něm se vyučiti, vyvolil sobě tedy řemeslo obuvnické. Tím se cítili obuvníci pražští velice potěšeni a proto věnovali mu jednou, když jako císař do Prahy přišel, boty tak znamenité práce, že císař prý ještě nikdy podobných nebyl nosil. Proto jim daroval stříbrný stromek, na jehož ratolestech viselo obuvnické náčiní taktéž ze stříbra, jejž obuvníci ve veliké úctě měli. Ale když jednou mistři modrý pondělek zrušiti chtěli, spikli se tovaryši a učenníci a vytáhli ve středu po Velikonoci z Prahy do Nuslí, vzavše s sebou onen stříbrný stromek, z něhož pak kus po kusu prodávali až v Nuslích vše propili. Když zase vystřízlivěli, smířili se s mistry, ale stříbrný stromek byl už prodán židům a takž chodí teď obuvníci pražští na fidlovačku s obyčejným stromkem a od té doby se slavnost tato v Nuslích každé středy po Velikonoci za hojného účastenství Pražanů koná.

(*Jos. Svátek. Pražské pověsti.*)

Císař *Josef II.* (1780—1790) všech stavů si vážil a úctu svou k stavu rolnickému zvláště tím dal na jevo, že mu v robotě mnoho usnadnil a i sám u Slavkova na Moravě oral pluhem.

Jiří Dörfling, svobodný pán, polní maršálek kurfiřta Braniborského, nar. r 1606 v Čechách ze selské rodiny, učiv se krejčovství, opustil po bitvě bělohorské vlast svou a pilností a svědomitostí se tak vysoko povznesl. Když mu jednou vévoda Holštýnsko-bekský původ jeho vyčtl odpověděl: „Pravda, že mne rodiče učili k loktu, prozřetelnost Boží však k meči a tím dovedu přeměřiti každého, kdo by mne urazil.

(*Lad. Rieger.*)

Oldřich, kníže Český (1012—1037), navracuje se jednoho času z honby, spatřil Boženu, dceru Křesiny, vladyky skrovného rodu, ana pere blíže vsi u studánky; i poněvadž byla panna nad míru krásná a povahy ušlechtilé, kázal ji na svůj hrad přivésti a pojal ji za manželku a tak byla tato ze stavu nízkého povýšena na důstojenství knížecí.

(*W. Wl. Tomek. Děj. král. Česk.*)

Strašidlo,

viz: „Pověra 9!“

Střídmost.

1. Prospívá, prodlužuje život.

Josef František Hurdálek, biskup Litoměřický (1815—1823), byl těla útlého a i slabého a nicméně krom mírné bolesti nohou, kteráž ho čím déle tím více opouštěla, nikdy téměř nestonal a dočkal se vysokého věku 87 roků, neboť zachovával největší možné čistoty těla a v požívání těla i pití nikdy nevykročil z mezí střídmosti.
(Vinc. Zahradník. Čas. kat. duch. 1834.)

Kateřina z Montfortu, manželka hraběte Adama Slavaty z Hradce († 1631), již za živobytí svého pána jídala za den toliko jednou, masa požívala v témdni třikráte, v adventě a postě velkém nejedla než kaši olejem maštěnou Šat její byl prostý a na holém životě nosila žíněný pás hrubě stažený. A bylo prý ovšem ku podivu, že při tomto osuhlém životě hraběnka zůstávala pletí svěží a bez vrásku a že mladistvou sličnost podržela i ve vysokém stáří dosáhnuvši věku 76 let.
(Schmiedl.)

Jos. Pařízek, spisovatel český († 1864), žil skrovně až k nevíře a přece pobyl zdráv až na poslední týden žití svého, umřev v 92. roce věku svého.
(Ign. Hanuš.)

Jan Skála, rodák turnovský, jenž roku 1880 v Turnově sirotčinec založil, na nějž dal i s fondem náklad přes 100.000 zl., pocházel z chudých rodičův a jen přičinlivostí a poctivostí takového jmění si vydobyl Vedl sobě pak povždy v životě velmi střídmě a žádných společností nevyhledával. A jest, ač již 70. rok přestoupil, velmi čilý.
(Jar. Svoboda. Jeho životop.)

Stanislav, zbožný král Polský, ještě vína nepil, když dosedl na trůn. I později pívával jen vodu, a nikdy od stolu nešel, aby neměl ještě chuti k jídlu a při tom dosáhl 82 roků.
(Herbst. Výb. př.)

Dr. *Jan Nep. Stárek*, kněz, profesor v Hradci Králové (zemřel 1883 v 89. roce věku svého), nosíval po každé stejný oblek. I byt jeho byl prostý a chudičký. Bydlel po padesát dvě léta v jednom a témž domě. Liboval sobě vůbec v prostotě života a žil chudě, aby jen mohl podporovati, co dobrého a šlechetného
(Ferd. Čenský. Osvěta. 1884.)

2. Proto ji miluj a měj!

Alžběta Polská, druhá manželka Václava II., krále Českého (1282—1305), žila prostě a mívala jen asi 11 služebných (čtyři ženské, sedm mužských).
(Aug. Sedláček. Hrady a zám.)

Bulharů způsob života je velice střídmý. Hlavní jeho potravou je kyselé mléko (kyška), chléb, tlačený ovčí sýr, mastika a rakije (kořalky); pouze o velikých svátcích dopřává si pokrmů masitých, jmenovitě upeče si jehně nebo podsvinče s rýží a paprikou Oblíbeným svátečným pokrmem jest též ovčí maso s fazolí a cibulí.
(Maxmilian Weinberger.)

František kníže *Ditrichštein*, kardinál a arcibiskup Olomucký († 1636), v pití byl tak střídmý, že mimo mši svatou vína neliznul. *(Blahověst 1875.)*

František Doucha kněz a plodný spisovatel (naroz. 1810 v Praze), od roku 1848 bydlel co deficient v minoritském klášteře v Praze. Za obydlí měl tu po drahná léta těsnou světničku s chudičkým nábytkem a prostou všelikého lepšího pohodlí
(Jak. Malý. Osvěta. 1885.)

Godešalk, stav se roku 1149 opatem v Želivě, nevyhýbal se nikdy ruční práci, skrocuje tudy tělo své Nikdy si nepopřál odpočinku, když seslábnul, ani občerstvení, když žíznil, leda na obědě a při večeři; a i tehdy byl střídmost sama. *(Jer. Solař.)*

Jagiello, král Polský († r 1434), byl muž velmi střídmý; požíval jen jednoduchých pokrmů a sice v míře skrovné, vína pak neokusil nikdy a i velmi jednoduše se odíval.
(*Aug. Schlözer. Děj. Litvy.*)

Císař a král náš Český *Karel IV.* (1346 1378) v oděvu zajisté a v slavnostech, v pokrmu i nápoji vždy způsob chudých, pokud směl, jevíval.
(*Jan I. Očko z Vlašimi.*)

Bl. *Jan Kapistrán* († 1456) vyznamenal se neobyčejnou střídmostí, takže od samých postů byl kost a kůže. Nikdy nejedl masa, aniž vína pil, ku spaní pak se nepoložil, pokud ho největší zemdlenost k tomu nenutila. Ale v těle tom chatrném bydlel duch jarý a ohnivý, který s sebou vše uchvacoval. Povzbuzoval zvláště k válkám proti Turkům. (*Kl. Borový.*)

Karel Khun, kanovník vyšehradský, senior a farář († 1829), byl střídmý v požívání pokrmu a nápoje, velmi pořádný a jakkoliv znamenité jmění měl, ani v nábytku ani v čeledi, aniž jaké pýchy v jeho řeči a jednání.
(*V. Ruffer. Hist. Vyš.*)

Václav Matěj Kramerius přední křisitel národa Českého († 1808), byl muž nad míru střídmý. (*Ant. Rybička.*)

Střídmost sv. *Josafata Kunceviče* arcibiskupa Polockého. mučenníka, apoštola Rusínů († 1623), v jídle a pití obdivoval každý. Stalo se mi často — dosvědčuje P. Kosiński, — že jsem se služebníkem Páně byl pozván k hostině. A tu nikomu z hostí neušlo, ani mně, s jakou skromností a sebezapíráním si Josafat počínal. Dopřával sobě jedině tolik, co by za nevyhnutelno měl. (*P. Kosiński.*)

Sv. *Ladislav*, král Uherský a Chorvatský, patron sedmihradský, narozen v Polsku († 1095), v jídle byl střídmý velice; vína odřekl se navždy, aby se zachoval podle moudré rady Starého Zákona: „Nedávej králům vína, nebo žádné tajnosti není, kde kraluje opilství, aby snad pijíce nezapomněli a nezměnili rozepři lidí chudých.“ Přísloví 31, 4—5.
(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Leško II., kníže Polský (1194 - 1227), byl nejen udatný, ale i velmi střídmý, požívaje při hostinách jen málo pokrmů.
(*Kadlubek. Kronika polská.*)

Marko Marulič, nejstarší dosud básník chorvatský († 1524 ve Splitě), nikdy nepožil masa. (*Kukuljevič.*)

Mikuláše I., cara Ruského (1825 — 1855), střídmost byla podivu hodná.
(*Jak. Malý.*)

Milič z Kroměříže, Moravan a slavný kazatel za císaře a krále našeho Karla IV. v Praze († 1374), živ byl nad míru střídmě a co ušetřil, rozdal chudým, sám je vyhledávaje.
(*Děj české.*)

Kněžna *Montleanova*, prateta nynějšího krále Italského Humberta a Rakouských arcivévodů Leopolda a Rainera, žila blíž Krakova († 1885), ačkoliv vládla jměním několika milionů, odívala se zcela prostě, na svém statku žila jako nejsprostší selka; rovněž i její domácnost nejevila ni nejmenší známky nějakého přepychu. I její pokrmy byly zcela nejobyčejnější, jak jen si lze mysliti. Při tom však byla chudině pravou matkou. (*Čech.*)

Sv. *Norbert*, zakladatel řádu praemonstrátského, patron český († 1134), za celý rok — leč v neděli — masa nepojídaje, požíval postních krmí den jak den teprv večer, zřídka kdy ryb připouštěje; obyčejným nápojem jeho byla voda. (*Drahé kameny.*)

Svatá *Petka*, Srbka, panna trnovská (žila v XIII století), žijíc ve vlasti své na poušti jen málo pokrmu bylin a málo nápoje vody užívala.
(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Svatý *Prochor*, mnich kyjevský († 1103), byl velmi střídmý. Pokrmem byl mu chléb a troška vody; někdy k tomu požil lebedy, odkud mu dáno jméno „Lebedeo“.
(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Jan Radecký, slavný vojevůdce rakouský, zvláště v Italii (nar. r. 1766 na zámku třebenickém † 1858), žil velmi střídmě, jednoduše a pravidelně.
(*Jos. Kořán.*)

Josef Miloslav Rautenkranc, kněz, spisovatel vlastenecký († 1817), žil velmi skrovně a v pozdějších letech nad míru střídmě, tak že nepožíval ani kávy ani jakých nápojů lihových,

anobrž pival toliko vodu, k snídaní pak polévku nějakou nebo odvar balšánový se sucharem. (*Ant. Rybička.*)

Josef Ressel, proslulý vynálezce šroubu loďového, Čech (naroz. 1793), neznal žádných potřeb a pro malichernosti obecného života neměl smyslu. Říkával: „Má-li člověk v čem choditi, na čem spáti, o čem pracovati a čeho se najísti, může býti spokojen.“ (*Obzor. 1893.*)

Silvestr, opat kláštera sázavského († 1161), byl velmi střídmý. Pojídal jenom jednoduchý pokrm a za nápoj mu sloužila čistá voda. *Pokrač. Kosmy.*)

František Josef Sláma, kněz církevní a spisovatel (nar. r. 1792 v Bojenicích, † 1844), byl velmi střídmý a mírný v užívání jiných věcí hmotných (*Ant. Rybička.*)

Soběslav I., kníže Český (1125—1140), vedl život velmi počestný a šetřil míry také v lahodách tělesných, neboť nikdy medu nepil a vzdálen byl vší nestřídmosti v jídle a pití. (*Kosmas.*)

Blahoslavený *Karel Spinola*, Pražan, jesuita, mučenník († 1622), tak skrovňounce a pod měrou jedl a pil, že jeho život prodloužilému postu se podobal. (*Drahé kameny.*)

František Sušil, professor bohosloví v Brně, spisovatel († r. 1868), jídával toliko dvakráte za den, totiž ráno a v poledne, na večer zdržoval se ode všeho jídla a pití. (*Mat. Procházka*)

Josef Škoda, doktor lékařství, professor medicínské kliniky ve Vídni (nar. roku 1806), žil v domácnosti, ač vládl velkým jměním, velmi střídmě. (*Ed. Albert.*)

Hrabě *Tilly*, jenž r. 1632 v městě Ingolstatu byv v pravou nohu z kusu raněn, po několika dnech od té rány v velkých bolestech umřel, od vína i od ženského pohlaví po všechen čas živobytí svého se zdržoval. Byl tehdejších časův velmi slavný voják a přes třináct let šťastně proti králi Švédskému bojoval, až ho posledně po zkáze města Magdeburku štěstí opustilo. (*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Václav II., král Český (1282—1305), již mládeneček jsa jevil velikou střídmost v jídle a pití. (*Drahé kameny.*)

Jan Bedřich z Valdštejna, od r 1675 arcibiskup Pražský, měl doma málo nářadí, mimo dům málo sluhů, nechtěje rozkošnému pohodlí navyknouti. Sedě za stolem říkával: „Což by se chudáci za tyto pokrmy Pánu Bohu nadělkovali! Pane Bože, ton-li stravou Tebe hněvám, kéž se mi znechutí!“ Několik let při jídle vína neokusil. (*Drahé kameny.*)

Vasilij, veliký kníže Ruský (1425—1462), žil velmi střídmě. Nikdy se nepřejedl ani nepřepil. Hostiny užíval velmi mírně, ba nepil ani národního medu, byl-li velmi silný. (*Fil. Strahl. Děj. říše Ruské.*)

V XVI. století paní hradu na *Wildšteině*, stojíc u obyčejného krbu čili ohniště chystá skrovný oběd — kousek masa s kyselou omáčkou okořeněnou pořádně, nějakou jíchu a národní jídlo kaši; děvečka zatím u svícnu sedíc škube vrány, které se uvaří, až maso trochu zamře (*Aug. Sedláček. Hrady a zámky.*)

Karel Vinařický, velezasloužilý spisovatel český a buditel ducha národního, kanovník na Vyšehradě († 1869), žil sám velmi skrovně. (*Ivan Staněk.*)

Alexandr Vitovd, velkokníže Litevský († r. 1430), byl u největší míře střídmý. Pokrmu požíval málo a za svého celého života vína, medu a piva ani neokusil (*Aug. Schlözer. Dějiny Litvy.*)

Svatý *Wolfgang*, biskup, spolupatron český († 994), byl nejprv po studiích svých professorem v Treviře. A tehdáž šatil se lacině, stravoval střídmě, masa nejídal, pobožnosti hověl, ba i částku noci na modlitbách trval. (*Drahé kameny.*)

Stanislav Vydra, spisovatel a professor mathematiky, přední křísitel národa Českého († 1804), odíval se velmi jednoduše, obydlí své měl co nejprostěji, ano téměř nuzně zařízené, stravy požíval z obyčejné hospody brané a k posloužení svému míval toliko jednoho nebo dvou studujících chudých, jimž za to dával stravu a byt u sebe. (*Ant. Rybička.*)

Zdislava (nar. okolo léta 1200), provdaná za českého pána Havla, syna Markvarta, purkrabího děčínského, místo lahůdek stolu panského brala vděk prostičkou stravou z kláštera jablonského (*Drahé kameny.*)

Stud.

1. Jest potřebný, proto ho chraň!

Léta Páně 1619 mučili luteráni v *Litomyšli* děkana Daniele Hájka, aby víru svou zapřel a sice po celých 9 hodin, vlekouce ho za město. A tu když ho městem vlekli, jakási žena bludařka kalich v děkanství ukradený ne vodou ani vínem ani octem, nýbrž svým kalem a nečistotou naplnila, před ústy mými držela, mnohým bitím mne přinutiti se snažila, bych nad nečistotou touto slova konsekrační pronesl, to co však s pomocí Boží nikdy ode mne se nestalo. (*Alexandr a s Bernardo*)

Cizí anglická dámská družina královny *Elišky*, manželka zimního krále Českého Bedřicha Falckého (1619–1620), oddávala se tak bujné veselosti, ano i mnohým výstřednostem, že celá Praha brala z toho pohoršení. Jmenovitě pak uráželo stud cudných a pocti vých žen českých, že královna a ženská její družina, objevovaly se u veřejnosti s prsy hluboko obnaženými.

(*Ant. Gindely*)

Na českém sněmu v *Praze* r. 1615 usnesli se páni stavové, — že při koupání mezi fraucimer někteří mužští přebíhají, všetečně a nestoudně sobě počínajíce — že kdožby takových nerozvážných skutkův se dopouštěli a byvše k slušnosti napomenuti neposlechli, mají na Bílé věži na Hradčanech neb jinde za trest uvězněni býti anebo na některou pevnost do království Uherského na svůj náklad jeti a tam za rok, za dvě neb tři léta pořád sběhlé sloužiti (proti Turkům) a pod poslušenstvím nejvyššího té pevnosti zůstávati. (*Fr. Štábl. Čech. 1888.*)

Koupele byly v Čechách počítány záhy k hlavním vyražením obecného života. Jmenovitě o svatbách brali s sebou ženich a nevěsta svatební hosty do veřejných lázní, aby se tam občerstvili a takto svatebního hodu co nejvíce užili. Avšak při těchto společných lázních musily se díti veliké neplechy, neboť císař *Rudolf II.* (1556—1612) konečně docela společné koupání mužů a žen jakožto pohoršující a nemravné zakázal. (*Fr. Štábl. Čech. 1888.*)

2. Všemožně zachovej!

Příkladnou jest cudnost *hercegovské dívky*, chová se k cizinci s úslužností velice zdrženlivou; jest si vědoma své povinnosti vůči hostu.

(*Jan Třeštík. Vlast, roč. VII.*)

Klement Marie Hofbauer (Dvořák), redemptorista († 1820), obyčejně, — a zvláště měl-li jíti mezi lidi, míval oči sklopené a skoro zavřené, tak že o něm říci se mohlo, že ani jeho nejlepší přátelé nebyli by mohli udati, jaké barvy oko jeho jest. Tak cudně tedy kráčel, aby jen drahocenný poklad, jejž v křehkých nádobách nosíme, neporušený si zachoval.

(*Mich. Haringer. Jeho životopis.*)

Rodiče sv. *Jiřího*, patrona českého, narozeného v Malé Asii r. 283, mučenníka, vzbuzovali a kojili již záhy v srdci jeho stydlivost. (*Drahé kameny.*)

Svatý *Stanislav Kostka* († 1568), Polák, pocházel ze staré šlechty, již pacholíček jsa byl stydlivý.

(*J. Bílý. Legenda*)

Maximilian I., císař Rakouský, byl tak stydlivý, že ani jediný ze služebníků nemohl zpozorovati, kdy svou potřebu konal. Když tušil, že se blíží poslední hodinka jeho, kázal, by mu za živa oblekli spodnice, aby po smrti nikdo nespatřil nahé tělo jeho.

(*Herbst. Výb. př.*)

Svatý *Ota*, biskup Bamberský, apoštol Pomořanův († 1139), když Pomořany křtil, měl na zřeteli i stydlivost. Dal velké vany křestní zakopati do země, že jen málo vyčnívaly a obehnal je prostěradly, aby křtěnec od nikoho vidín nebyl. I křtící kněz zdržoval se uvnitř tak dlouho za prostěradlem, dokud křtěnec do vany nevstoupil a pak teprv ho křtil. Muži, ženy a pacholíci byli křtěni pro sebe na zvláštních místech. (*Vita s. Ottonis.*)

Paní na hradech v *Pardubicku* v XV. a XVI. století sama si vychovávala dítky své; děvčatům vštěpovala něžný cit a stud, kterým se vyznamenávaly dívky 14—16 věku, chlapce vedla ke ctnému a bohabojnému životní a když byli odrostli, přišli k nějakému pánu za pacholata, aby se naučili způsobům rytířským.

(*Aug. Sedláček. Hr. a zám. d. I*)

Rozličnì kmenové *Polanův* starých (pohanských) mají stydlivost k snachám svým i k sestrám i k matkám i k rodičům svým a snachy ke svekrám svým i k deverám velikou měly stydlivost. (*Nestor. Let. rus.*)

P. *Augustin Strobach*, naroz. v Jihlavě, jesuita a missionář, jenž r. 1682 smrt mučennickou na ostrovech Marianských podstoupil, již od své maličkosti stud zachoval, zvláště pak byl stydlivého zraku.

(*Mat. Procházka. Missie jesuit.*)

3. Falešný škodí.

Palatin Polan dal se za krále Polského (1102—1139) *Boleslava III.* v bitvě na útěk. Za to mu poslal král, když se domů navrátil, zaječí kůži, což si tento tak k srdci vzal a za to hanbil, že se usmrtil. (*Cromerus.*)

Suffragáni Pražští,

viz: „Čechy I. 1!“

Sucho.

viz: „Nehody živelní 15!“

Svatí.

1. Za živa již činili zázraky i po smrti je Bůh zázraky oslavil.

Svatý *Alekšéj*, metropolita Kyjevský († 1378), navrátil manželce Tatarského chána Tšanibega tři leta slepé zrak.

(*Ben. Kulda Církevní rok.*)

Svatý *Jan Kapistrán*, františkán (nar. r. 1385 v Neapolsku, † 1456), pravdivost řečí svých stvrzoval za pomoci Boží mnohými zázraky. Jest povědomo, že v Brně 34, v Olumúci 94 nemocní a mrzáci vyspělého zdraví sluhou Božím nabyli. (*Drahé kameny.*)

Když sv. *Norbert*, zakladatel řádu praemonstrát, patron český († 1134), 11. dubna 1126 ve Vircburku v biskupském chrámu po kázaní nejsvětější oběť mešní slavně konal, poprosila ho důvěrně slepá žena za přímluvu u Pána Boha, by zraku nabyla. Po svatém přijímání obrátil se Norbert k prosebnici a vdechl jí oči; hned prohlédla žena i viděla dobře.

(*Drahé kameny.*)

Sv. *Prokop*, patron náš český a opat kláštera sázavského († 25. března 1053), choval před svou smrtí u sebe malomocného žebráka, jenž chtěl od něho pryč odejíti. Opat, nalezaje se právě na smrtelné posteli, neměl, co by mu dal, poněvadž znaje den svého skonání, vše co měl, již prvé byl chudým rozdal. Řekl tedy ubožákovi: „Milý synu, do třetího dne zde pobuď; až mé tělo pochovají; kutnici mou tobě dají!“ Vzav potom slíbené roucho, oblékl je malomocný muž; a hned uzřel své tělo čisté a všechno zdravé.

(*Drahé kameny.*)

Sv. *Vojtěch*, patron náš český, druhý biskup Pražský, mučenník († 997), opustiv Prahu, vstoupil r. 991 v Římě do řádu sv Benedikta. A tu došed pravého blaha, byl spokojen, že o samotě může nerušeně dle přání zbožného srdce svého sloužiti Bohu a pracovati o svém spasení. Svatost jeho rozhlásila se po celém Římě, když modlitbou a vzkládáním rukou zbavil dceru po-

tomního prefekta římského Jana Glosa od bolestné zimnice.

(*Fr. Ekert. Církev vítěz.*)

Roku 1257 bydlela v městečku Srnikách bohabojná vdova, urozená paní Přibyslava s jedinkym synem Vyslavem. Toho poslala v důležité potřebě do Krakova k převorovi řádu sv. Dominika sv. *Jackovi* (Hyacintu), vzkazujíc, aby svou návštěvou její dům poctíti ráčil. Vyslav jel s panošem do Krakova. Vyřídiv poselství, vracel se domů Na cestě bylo mu přebřísti řeku Rabu za noci valně rozvodnilou. Vyslav utonul; panoš přinesl smutnou zprávu do Srnik. Přiběhnuvši k řece se sousedstvem Přibyslava, plačíc a kvílíc synáčka svého hledala. Kněz sv. Jacek, jda s řeholníkem Klimentem do Srnik, převezl se na člunečku. Přibyslava, objímajíc nohy jeho, bědovala: „Kdež se poděju, já sirá vdovice? Veta po mém jedi náčkovi; zmizela poslední hvězdička mé staroby! Zpomoz, muži Boží“ Polily slze sv. Jacka; poodešed stranou klekl a prosil Hospodina za ubohou matku. A když vstal připlulo mrtvé tělo proti proudu ke břehu, jež hned vytáhše. před matkou prostřeli. Kteráž sv. Jackovi k nohoum padši, žebronila: „Muži svatý! vrátil's mně mrtvého, vrať i živého!“ Milosrdný kněz přistoupiv k umrlci, řekl: „Vyslave! Pán náš Ježíš Kristus rač tě vzkřísiti! Hned obživnul a vstal ten mládenec.

(*Drahé kameny.*)

Arcibiskup ve Veroně v Italii Vincenc Merippi z Appolmis oznámil dne 5. října 1736 arcibiskupu Pražskému Janu Gustavu, hraběti z Manderscheidu, že u sochy sv. *Jana Nep.* na mostě ve Veroně všemohoucí Bůh četnými zázraky potvrditi ráčil svatost věrného sluhy svého, slepí, hluší a jinými chorobami stížení na přímluvu sv. Jana Nep. nabyli opět předešlého zdraví Proto žádal arcibiskupa Pražského, aby aspoň malou částku sv. Jana Nep. farnímu chrámu P. Marie daroval.

(*Kl. Borový. Sv. Jan Nep.*)

Při prvním vyšetřování ostatek těla sv. *Jana Nep.* roku 1719 dne 15. dubna pro zpovědní mlčelivost od Boha zvlášť jest oslaven. Našlíť s náramným úžasem červený, čerstvý, neporušený jazyk, tu 326 let v hrobě ležel, ačkoliv právě jazyk přirozeným věcí během nejrychleji hnije. Lékařové, chtíce se o tom zevrub přesvědčiti, nařízli konec téhož jazyka; i objeveny jsou žilky a nervy. Potom zavřen jest jazyk do zvláštní skřínky. Schránku s jazykem vložili s kostmi mučenníkovými do rakve cínové a pak jest rakev s tělem do hrobu spuštěna a vše úředně stvrzeno. Na to prohlásil papež Innocenc XIII. dne 21. května 1731 sv. Jana Nep. za blahoslaveného.

Před prohlášením bl. Jana Nep. za svatého vyšetřováno jest tělo od komise papežské Dne 27. ledna 1725 jest jazyk prohlédnut a za pravý uznán. A když mezi vyslýcháním svědků probošt vždy věrné kapitoly pražské Daniel Majer, světící biskup, jazyk svatý políbením uctil, počal týž jazyk nabíhati, nářez roku 1719 učiněný mocně roztahoval se, tmavočervená barva téhož jazyka proměňovala se znenáhla v krvavou červenost, což dvě hodiny trvalo. Přítomni všickni, též Stolice apoštolská uznali to za veliký zázrak. Po vyšetření všeho uloženy jsou tělo a jazyk na dřívější místa. Od roku 1736 odpočívá sv. tělo v stříbrném hrobě.

(*Drahé kameny.*)

2. Patronové jednotlivých fakult.

Roku 1654 vyvolily sobě jednotlivé *fakulty university* pražské za patrony světce Boží, totiž fakulta theologická sv. Jana Evangelistu, filosofická sv. Kateřinu, pannu a mučennici, právnická sv. Ivona, zastance chudých a lékařská sv. Kosmu a Damiána

(*Fr. Krásl. Arnošt hr. Harrach.*)

3. Přímluva v rozličných nemocech, nehodách, nebezpečí života jest mocná,

viz i: „Ostatky 2!“

a) Blah. Anežky České.

Karel IV., císař a otec vlasti naší české, roznemohl se r. 1319 u vězení svém na hradě Lokti. Matka jeho, královna *Eliška* byla právě ještě v Praze, nevědouc o nemoci synově. Avšak jedné

noci svíraly neustále veliká úzkost a veliký strach srdce její tou měrou, že ani usnouti nemohla. A tu slyšela najednou jakýsi hlas: „Proč pak se neutíkáš ku své příbuzné bl *Anežce*, aby ti z tvého nebezpečí pomohla?“ Královna Eliška odebrala se hned v noci do panenského kláštera na Františku, kde bl. Anežka pohřbena byla a tam se tak dlouho modlila, až konečně žádoucího pokoje a důvěry nabyla, že prosba její na přímluvu blah. Anežky byla vyslyšena. Nedlouho na to přibyl zvláštní posel z Lokte královně, který ji po staročesku pozdravil: „Královno! dej mi koláč,“ dávaje tím na srozuměnou, že jí dobrou zprávu z Lokte přináší. A pak jal se vypravovati královně, kterak té a té noci kralevic Václav již umíral a kterak nemoc jeho najednou se zvrhla a on opět nyní úplně zdráv jest. A z celého vypravování poslova přišlo také na jevo, že neočekávaný obrat v nemoci kralevicově stal se právě v tu dobu, když královna Eliška se modlila u bl. Anežky.

(*Život. bl. Anežky*.)

Eliška, manželka krále Českého Jana z Lucemburku († 1330), v těžké nemoci své, když lékařové žádné naděje více neposkytovali, na přímluvu blah. *Anežky České* ozdravěla.

(*Kl. Borový. Čas. kat. duch. 1876.*)

Blahoslavená *Anežka Česká*, majíc věku svého 76 let dne 6. měsíce března léta 1281 zemřela a tu tělo její veřejně vystaveno jest, ku kterémuž ze všech stran lidé se hrnuli. Přišla sem také paní Scholastika Habartová z Žerotína, která dávný čas oteklinu a vřed podle boku s velikou bolestí snášela a ode vší pomoci lidské opuštěna byla. I protlačila se až k mrtvole bl. Anežky a na její přímluvu od neduhu svého úplně uzdravena jest.

(*Jan Beckovský Poselkyně.*)

O *Juditě*, manželce krále Václava II. Českého (1282—1305) vypravuje se, že když dceruška její jižjiž umírala, ona útočiště vzavši ku blahoslavené *Anežce České* († 1282), nemocné dítko položila na hrob její a že dítko potom uzdravělo.

(*Fr. Ekert. Posv. m. kr. hl. m. Pr. 1884.*)

Císař a král náš *Karel IV.* sám dvakráte přímluvou blahoslavené *Anežky České* před smrtí zachráněn byl a tudíž na smrtelné posteli zavázal syna a nástupce svého krále Václava IV. (1378—1419), aby o její vyhlášení za svatou v Římě pečoval

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Markéta, krále Českého Václava II. z Kunhuty, hraběnky Habsburské a královny České, dceruška, jsouc již Boleslavovi, Vratislavskému a Lehnickému knížeti, zasnoubena, do nebezpečné nemoci padla tak těžce, že ode všech lékařův i vší pomoci světské opuštěna byla. Královna Kunhuta nad svou nemocnou dcerou zarmoucena, své slzavé oči k nebi pozdvihla a k blahoslavené *Anežce České* se utekla a ji za pomoc, aby dceruška její skrz orodování té svaté panny před šípem smrti ochráněna byla, snažně žádala. I dala dcerušku nemocnou ku hrobu bl. Anežky donésti a zde vroucně blah Anežku o přímluvu žádala. Ani ještě Kunhuta prosby své nedokonala, a již dceruška s sebou hýbati a patrně z nemoce povstávati počala a v brzku úplně ozdravěla. A proto, když o tom uzdravení slyšeli, také ihned k ní ve svých potřebách důvěrně se utíkali a od ní jakožto od milé vlastenky všeliké milosti dosáhli. (*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

b) Sv. Apolináře.

R. 1117 dal kníže Český Bořivoj II., jenž předešlého roku dobrovolným ustoupením bratra Vladislava I. opět Českým knížetem se stal, byv ze 6letého věznění v Hammersteině za Rýnem šťastně vysvobozen v Sadské kostel sv. *Apolináře* vystavěti a při něm proboštství s kapitolou založil, neboť prý to nejvíce přímluvě sv. Apolináře připisoval, že se z toho vězení na Hammeršteině dostal. (*Kosmas.*)

c) Sv. Barbory, bl. Boboly.

O vánocích r 1712 přišel *Václav Bušek*, jirchářský tovaryš, do Prahy hledaje na Starém Městě herberk, hospodu svého řemesla. Zabloudil však a ve tmě spadl do studně, vodou na plněné ve hloubce 8 loket. V pádu tom zvolal: „Ježíš, Maria, Josef! Svatý Jene Nep., sv. Barboro, pomozte mi!“

I spadl lehce dolů, aniž by sobě ublížil. Nalezl dole okov a vstoupil do něho, načež byl od lidí ze studně vytažen. Na poděkování Pánu Bohu vykonal druhého dne sv. zpověď a přijal Tělo Páně, načež navštívil hrob bl. Jana Nep. a děkoval s vroucím srdcem za ochranu tak zázračně poskytnutou. A od té doby pak každodenně modlíval se jeden Otčenáš a Zdrávas ke cti bl. Jana Nep. a druhý ke cti sv. Barbory.

(*Klem. Borový. Sv. Jan Nep.*)

Na přímluvu blahoslaveného *Ondřeje Boboly*, mučenníka, jesuity, Poláka († 1657), uzdravena jest *Marie Florkovská*, sotva dvouletá dceruška na Litvě, ana smrti již byla blízka.

(*Drahé kameny.*)

d) Sv. 40 mučenníkův; sv. Dimitria, sv. Egida, sv. Františka Xav., sv. Ivana.

Jan Asěn II., car Bulharský (1218—1241), jakž v listině od roku 1230 sám se vyslovuje, připisoval vítězství své nad Romanií, zemí řeckou, arbanaskou i srbskou přímluvě sv. *40 mučenníkův*, jimž ke cti z vděčnosti vystavěl v Trnově nádherný chrám.

(*Konst. Jireček. Děj. nár. Bulh.*)

Judita, dcera Českého krále Vratislava a manželka Vladislava Hermana, knížete Polského (1088—1102), byla po dlouhý čas neplodnou a marné byly žádosti a modlitby knížecích manželů. I poradil zarmouceným knížecím manželům biskup Lambert, aby se utekli ku sv. *Egidu* v Masilii. Tu vypravili posly s hojnými dary do Masilie a dostali radostnou zvěst, že Bůh prosbu jejich vyslyší. A vskutku počala a porodila kněžna Judita syna Boleslava Křivoústého, ač sama to zaplatila smrtí.

(*Kadlubek. Děj. polské.*)

V *Jičíně* koná se každoročně v den sv. *Františka Xavera* slavnost církevní „morová“ zvaná a sice praví se, že přímluvou tohoto svatého mor v Jičíně roku 1680 po dni 3. prosince, který jest sv. Františku Xav. zasvěcen, ihned přestal. Proto učinilo město slib, že bude v týž den každoročně „morovou slavnost“ konati, což se do dnes zachovává. (*Jos. Svátek. Pražské pověsti.*)

Kdosi, jenž měl po 4 léta píchání na prsou, o sobě vypravuje, že prose sv. *Xaveria* a sice v den jeho svátku roku 1737, kdy rozdávány byly v kostele v Uherském Hradišti obrázky umírajícího svatého Xaveria, úplně se uzdravil

(*Fr. Zdráhal. Sbor. hist. krouž. 1893.*)

Když bl. *Ivan* umřel († 993) a lid o něm zvěděl žeť on mocný před Bohem řečník a ochrance, mnozí k hrobu jeho putovali a tam uzdravení docházeli; chromci, slepci, ďábelníci, ba i mrtev přinešený pacholíček obživnul.

(*Drahé kameny.*)

e) Sv. Jana Evandělisty, sv. Jana Křt., bl. Jana Sarkandra, sv. Josefa.

Na přímluvu sv. *Jana*, Evandělisty Páně, a sv. Gotharda byla léta 1137 jistá žena v jedné vsi *Beckvina* řečené, z těžké nemoce úplně uzdravena.

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Oldřich, kníže Český (1012—1037), bratr Jaromírův od Boleslava, krále Polského, nevinně jsa při císaři obžalován, dán byl z poručení císařského do vězení; ve kterém vězení když sobě považoval, že žádná lidská ruka z něho mu pomoci nemůže, velmi pilně počal se Pánu Bohu modliti a sv. *Jana Křtitele* za přímluvu žádati r. 1004. Když tehdy jedné chvíle modlitby své vroucně konal, vidělo se mu jako by usnul, z kteréhožto snu probudiv se, viděl patrně, že stojí na jedné rovině jsa mocí Božskou vyveden ze žaláře. A uhlídav jednoho oráče přistoupil k němu a tázal se ho, jaká by to byla krajina a kdo by z pánů vyšších nejblíže bydlel. Oráč oznámil mu, že jest to krajina česká a ukázal mu na hrad, v němž bydlel pan Berkovec. I šel Oldřich na hrad ten Dřevič a pánu téhož hradu oznámil, kdo jest, a jak na přímluvu sv. Jana Křt. z vězení vysvobozen jest. Berkovec knížete vděčně přijav, čest mu jakožto knížeti Českému činil

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Na přímluvu blah. *Jana Sarkandra*, jenž pro pečeť zpovědní r. 1620 mučen byl a následkem trýznění i 17. března zemřel, staly se tyto zázraky:

Roku 1720 náhle a dokonale uzdraven jest v mešní kapli Sarkandrovské

poutník *Josef Vinkler*, ranhojič z Prostějova Byl žloutenicí tak seslábl a zšereděl, že o výdělek přicházel.

Roku 1736 v červnu měsíci náhle a dokonale uzdraven jest v též kapli *Jan Jiří Kiml* ze Slezska. Po dvě léta byla jej mořila zděděná dna či pakostnice.

Léta 1747 náhle a dokonale uzdraven jest *Filip Kunert* z Vistonic u Olomouce. Měl pravou chřipi vycpanou polypem neb houbou. (*Drahé kameny.*)

P. *Matěj Kukula*, duchovní otec z Tovaryšstva Ježíšova, missionář na ostrovech Marianských z provincie České, Čech, jest onen věhlasný a rekovný kněz, který tvrz na ostrově Sajpaně spolu s Kvirigou, podplukovníkem a velitelem tvrze té, s malým hloučkem mužstva proti ohromné přesile odbůjcův zachránil. V tvrzi té bylo sotva 20 mužů k boji schopných, nepřátel však na tvrz útočících bylo na 400. Dne 16. srpna 1684 první od nich útok na tvrz učiněn a po šest hodin bylo se obleženým proti přesile brániti a přece útok ten šťastně odražen jest. Ještě dvakráte odbůjci útok ten obnovili, ale tolikéž bez úspěchu. P. Matěj Kukula dodával živým slovem svým vojínům hrdinských zápalův a napominal je, aby důvěrně vzývali přímluvu sv. *Josefa*, pěstouna Páně, kteráž se vždy mocnou býti osvědčila, což se i tentokráte splnilo. (*Mat. Procházka. Misie jesuit.*)

f) Sv. Jana Nep.

Kardinál Bedřich hrabě *Althan* uchvácen jest r. 1728 pakostnicí, tak že rukama nikterak pohybovati nemohl a léčení lékařů bylo marné. Tu důvěrně a pokorně utekl se kardinál k sv. *Janu Nep.* a učinil slib, že navštíví hrob jeho. Hnedle potom nabyl předešlého zdraví. I přišel r. 1729 ku slavnosti téhož světce do Prahy a zde po celý oktáv každodenně sloužil u jeho hrobu mši sv. k nemalému vzdělání nábožného lidu, u velkém počtu zde shromážděného. I svědčil, že jen přímluvám sv. Jana Nep. má co děkovati za své uzdravení.

(*Kl. Borový. Sv. Jan Nep.*)

Roku 1721 dála se v Římě zvláštní slavnost. I stal se tu nějaký hřmot a vyšlo více hostí na kamennou pavlač v 2 poschodí, aby se dolů podívali. A tu se pavlač prolomila, načež 8 osob s výšky 20 loket dolů se střítilo. Jeden hrabě i se sluhou svým na místě zůstali mrtví; dva markyzové ruce i nohy sobě zlomili a tři jiní taktéž smrtelně byli zraněni. Jedině *Michal hrabě Althan* zůstal při pádu neporušený, což on přímluvám bl. *Jana Nep.* připisoval, kteréhož s pavlače dolů padaje o pomoc vzýval. Na poděkování Bohu za tu milou ochranu dal kardinál Althan, bratrovec jeho, na jednom mostě v Římě sochu bl. Jana Nep. postaviti.

Maria Alžběta Beinsteinova v městě Chebu byla raněna mrtvicí i ochromla na nohy i ruce a po jeden rok bídně se vlekla tímto životem. I dali ji do špitalu vlašského na Malé straně, kdež se lékaři jejího uzdravení vzdali. Tu se utekla k sv. *Janu Nep.* a dovlekla se bídně k jeho hrobu, vykonala sv. zpověď přijala Tělo Páně a nabyla opět vlády v rukou i nohou a úplně uzdravena navrátila se opět z Prahy do Chebu, což se stalo r. 1722.

Roku 1725 byla mrtvicí raněna, netoliko na levou ruku i nohu ochromla, ale ztratila i řeč Anna Siglova z Petersburka v Čechách I utekla se k sv. *Janu Nep.* a položila jazyk z kovu zhotovený a na ostatcích blah. Jana Nep. dotýkaný třikráte na vlastní svůj jazyk, aby ji Bůh na přímluvu blah. Jana Nep. a pro jeho neporušený jazyk řeč navrátil. A skutečně byla prosba její vyslyšena; když se po třetí jazyka dotkla, začala opět mluviti. Napotom vykonala u hrobu sv. mučenníka Páně v Praze pobožnost svoji.

V Bílsku u Vodňan vytahovali dne 21. dubna 1696 nový zvon, blah. *Janu Nep.* zasvěcený, na věž pomocí tří provazů. Zvon byl již skoro k samému oknu vytažen, když se přetrhly dva provazy a zvon visel, 8 centnýřů těžký, déle než hodinu na jediném jen slabém lánu. Tu rozkázal farář Bílský, Jos. Beneš Skrenář, aby malé dítky se s ním společně do chrámu odebraly, zde pak před oltářem bl. Jana Nep. se nábožně modlily a hle, za krátkou dobu obdržel farář radostnou zprávu, že zvon byl šťastně do věže dopraven a tam zavěšen. Celá osada to přímluvám bl. Jana

Nep. připisovala, že se věc tak dobře skončila.

Jan Dietrle, posel komory české, vyslán byl do Plzenska. U Hrádku blíž Plzně vypadlo z vozu jeho kopí a zabodlo se mezi prvními koly, že špička kopí vjela Dietrlovi mezi žebra až blízko k srdci, načež se zlomilo. Dietrle volal důvěrně o pomoc k sv. *Janu Nep.*, aby zachován byl na životě. Vytáhl špičku kopí z těla, při čemž mu mnoho krve vyteklo. To stalo se dne 21. května r. 1732. V Plzni si dal ihned ránu od lékaře obvázati, avšak oznámil mu lékař, že musí zemříti. Než Dietrle nepozbyl naděje, utekl se k Bohu a sv. Janu Nep. a za čtyry neděle mimo nadání se vyhojil úplně.

Jistý *důstojník* jel r. 1694 po jednom mostě v zemi uherské; kůň klopýtnul padl k zemi a strhl sebou i jezdce tak sice, že se oba po mostě kutáleli, brzy byl jezdec na vrchu a kůň pod ním, brzy opět byl jezdec pod koněm. Když pak se dostali na samý pokraj mostu a důstojník patrně poznal nebezpečí, v jakém se nachází i s koněm do řeky spadnouti, tu v největší úzkosti své vzýval o pomoc bl. *Pannu Marii* a blah. mučenníka *Jana Nep.* Sotva to byl učinil, podařilo se mu ze země povstati a ze všelikého nebezpečí šťastně vyváznouti.

Na přímluvu sv. *Jana Nep.* byli od vředu, jejž lékaři vyhojiti nemohli, zázračně uzdraveny:

Marie Kateřina *Göbelsova* ve Vídni a sice od vředu v životě, což i lékař Antonín Loik dosvědčil r. 1721.

Alžběta Wohnová, taktéž ve Vídni r. 1733, jíž narostl na tváři malý vřed, z něhož se za nedlouho píštěl (Fistel) utvořil, kterýž den ode dne více vzrůstal, tento jí po vzývání světce za několik dní zmizel, že byla opět úplně zdráva

V městě Šoproni (Oedenburg) v Uhrách dcera vozky Michala Geringra vyhojena od nebezpečného vředu na hlavě. To se stalo r. 1738.

Jan *Gottlieb*, hospodářský správce Josef Dere, kuchlmistr a Fr. Mamany, Moravané jeli co ctitelové sv. *Jana Nep.* do Prahy k jeho hrobu. Dne 10. června roku 1740 nalezali se u Plaňan v nebezpečenství života. Neboť když jeli po silnici přes vysoký vrch, náhle se vůz svezl na levou stranu, kdež byla hluboká propast. Všickni ti, kdož ve voze seděli, byli tak polekáni, že se neodvážili z vozu vyskočiti, ale odevzdali se zcela ochraně Boží a přímluvě sv. Jana Nep., nebo kdyby Bůh sám je nebyl chránil, byli by se s výšky střitili mezi skály a kamení a byli by smrti aneb zmrzačení neušli. Jeden sluha na štěstí povoz dříve byl předešel a zpozorovav nebezpečí, uchytil se celou tíží svého těla pravého kola zadního, a tak vůz od propasti poněkud vzdálil, načež pomocí ostatních vůz zase do pravých kolejí se uvedl.

(*Kl. Borový. Sv. Jan Nep.*)

Roku 1718 dne 22 února spadla *Rosalie Hodánková*, dcera správce strakonického, $6^1/_2$ roků stará, jdouc s rodičemi do mlýnské strouhy a zanešena jest proudem pod jdoucí kolo. Matka probudivši se ze mdlob, jala se ihned vzývati bl. *Jana Nep.* Kolem, kteréž zůstalo státi hnul stárek a zočiv zástěru Rozálčinu skočil do vody a vytáhl děvče z vody přes dva lokte hluboké. Rosalie vězevši celou hodinu pod vodou a pod kolem zůstala živa a zdráva. Ve mlýně procitla Rosálka ze mdlob a vypravovala jak ji sv. Jan těšil. — Totéž vypravovala Rosalie úřednímu vyšetřovateli téhož divu r. 1724.

(*Drahé kameny.*)

Pavel Chotenský z Neveklova sloužil jsa 14tiletý jinoch hraběti Čabelickému, kterýž jej poslal do Prahy učit se troubiti na myslivecký roh. Tu se učiteli hudby ztratilo velmi stkvostné pouzdro na hudební nástroje, učitel se domníval, že Pavel pouzdro to ukradl a vyhrožoval mu, že naň bude u hraběte žalovati. V úzkosti obrátil se Pavel k blah. *Janu Nep.* a vzýval jej na mostě za ochranu a pomoc, aby sám byl od hanby světské a trestu nezaslouženého vysvobozen, a také aby rodiče jeho neměli příčiny k zármutku. A skutečně již po několika dnech byl zloděj pouzdra vypátrán; byl to člověk, na něhož by učitel nikdy byl neuvrhl žádného podezření. Nevinnost Pavlova byla jasně dokázána.

(*Kl. Borový. Sv. Jan Nep.*)

Na přímluvu sv. *Jana Nep.* byli po vzývání, ana veškerá pomoc lékařská

se ukázala marnou, od neduhu žaludečního udraveni:

Beatrix Chvojková, měšťka Starého Města pražského po 11tiletém utrpení po pobožnosti a postu k cti sv. Jana r. 1724.

Marie Filipina Josefa hraběnka z Berlepšů, jeptiška řádu Klarisek v Mohuči, trpěvši velmi na neduh tento 2 léta, r. 1732.

Kněz Antonín Egger, farář ve Schnaabsogu v Bavorsku, jenž několik roků na neduh ten trpěl r. 1736 a na jeho radu i dcera jednoho jeho osadníka.

R. 1729 ztratily se choti svob. p. *Imbsena*, tajného rady a komorního císaře Karla VI. a horlivého ctitele téhož světce, veškeré její stkvosty v ceně přes 20.000 zl. Manžel jí těšil a povzbuzoval k vzývání sv. *Jana Nep.* A hle, téhož dne ještě přišel jistý zlatník a tázal se, zdali neztratila třesavou jehlici, vzácnými drahokamy ozdobenou, kterouž byl častěji zlatník na ní viděl, že prý mu ji kdosi prodává. Tu hned oba manželé velebili tak rychlou pomoc sv. Jana Nep. Při vyšetřování pak se ukázalo, že bývalá komorná stkvosty barončiny ukradla, otevřevši si paklíčem stoleček. Veškery stkvosty se u zlodějky nalezly a byly majitelce navráceny.

V městě *Ingolstadtu* v Bavořích pracovala manželka jistého Wilemlocha těžce ku porodu, davši se zaopatřiti sv. svátostmi a očekávajic již smrt. Na radu jiných utekla se k přímluvám sv. *Jana Nep* a slibila, že mu dá, bude-li synáček, jméno Jan, konečně dne 16. dubna 1730 porodila šťastně chlapečka. Že pak dítko bylo velmi slabé, opět důvěrně modlila se k sv. Janu Nep. a hle, dítko sesílilo, zůstalo zdrávo a obdrželo na křtu sv. jméno dle svého ochránce

Na přímluvu sv *Jana Nep.*, když všeliká pomoc lékařská byla marná byli zázračně od bolestné nemoci kamene sproštěni:

Dne 23. října 1692 Ignác *Jádrný*, převor kláštera kartusianského v Mauerbachu blíže Vídně, dvorní kaplan cí sařský;

dne 3. července 1721 Jan Ferdinand *Křepický* z Modlitkovic, přísedící berního soudu a rada komory české;

dne 15. ledna 1736, abatyše kláštera v Himmelspforten, Rosina Winterschová. (*Kl. Borový. Sv. Jan Nep.*)

Terezie Krebsova, šlechtična z Mejnova, v Mostě narozená, vymknula si dne 28. května 1701 palec u levice. Z chybného léčení nemohl jí žádný lékař více pomoci. Majíc rameno zapálené a oteklé ubytovala se v Praze v uršulinském klášteře na Hradčanech, v němž byla její sestra řeholnící ale bylo jí zde hůř a hůře, až rameno schromlo, uschlo a zmrtvělo. Lékař jí radil, aby si dala rameno uříznouti, chce-li býti živa. Krebsova hledala tu pomoc u Boha a prosila sv *Jana Nepomuckého* za přímluvu. I učinila si zvláštní pobožnost ke cti sv. Jana Nep. a šla konečně dne 21. listopadu k sv. zpovědi a sv. přijímání za velkých bolesti do kostela Loretanského na Hradčanech, aby pobožnost a slib svůj doplnila. Jakmile přijala Pána Boha v nejsv. Svátosti oltářní, projela celým ramenem hnivá palčivost, obvazek odpadl, chromé a scvrklé prsty narovnaly se, mžikem učiněny jsou ruka i rameno ohebné, šťavnaté, masité. Jeptišky uzřevše zázrak ten, chválily Boha. Div ten stvrdil přísahou zkušený lékař Bohumír Schafhürt. (*Drahé kameny.*)

Dítko jednoho *havíře kutnohorského* teprve 20 týdnů staré, spolklo špičatou kost, kteráž mu v krku vězeti zůstala, tak že celý obličej do černa naběhl. Soused s havířem jali se vzývati o pomoc sv. *Jana Nep* a hle, dítě najednou zakašlalo a kost z úst ven vyvrhlo, což se stalo dne 7. září 1726.

R. 1696 spolkl *Josef Samek*, konšel města Pelhřimova, chtěje hosty baviti, náhle připravený halíř (jako pozdější desitikrejcar stříbrný), jejž vzal do úst. Peníz zůstal vězeti v trubici a nižádným způsobem nedal se odstraniti, působil konšelovi veliké bolesti. I obrátil se konšel v úzkosti k přímluvám bl. *Janu Nep.* a učinil slib, že se každodenně bude modliti po celý čas života svého k sv. Janu. Sotva že slib ten učinil, pocítil hnedle peníz na jazyku a ven jej vyndal, načež byl zase úplně zdráv.

Podobně i v Indii jistá žena na přímluvu téhož světce šťastně dostala kost z hrdla, která jí tam vězeti zůstala.

Karel Václav Lysander, měšťan v Kolíně nad Labem nalezal se r. 1699 ve velkém nebezpezpečí. V nesnázi své utekl se k bl. *Janu Nep.* a s vroucí pobožností se ku světci modlil. Brzy na to s Boží pomocí šťastně vyvázl ze všelikého nebezpečenství.

Roku 1722 byla na přímluvu sv. *Jana Nep.* z nebezpečenství smrti vysvobozena, byvši neopatrností postřelena dcera *Mahočeka z Tišňova Josefina.*

Podobně byl i dne 28. 1723 v městě Unhošti syn tamějšího purkmistra *Mich. Pleinera*, kterýž byl od vlastního bratra nebezpečně postřelen, na přímluvu téhož světce zázračně vyhojen.

Podobně byl i ochranou téhož světce r. 1716 *Ferdinand Gollerpek*, hofmistr ovdovělé kněžny Vilemíny z Lobkovice, při oslavování vítězství prince Eugena savojského nad Turky v Praze od zastřelení uchráněn, an výstřel do okna vletěl, u něhož hofmistr stál.

Dítko *Františka Majera*, důchodního v Chocenicích, Jan roznemohlo se těžce neštovicemi, takže lékaři brzkou smrt jeho předpovídali. V té úzkosti vzal sobě důchodní s chotí svou útočiště k bl. *Janu Nep.*, jejž vroucně o pomoc vzývali. A hle dne 17. května 1719 najednou stav dítěte se zlepšil a za krátký čas úplně se pozdravilo.

Václav Ignác hrabě *Vratislav z Mitrovic* dal v městečku svém Poříčí r. 1713 postaviti sochu sv *Jana Nep.* na poděkování Bohu všemohoucímu za to dobrodiní, že když téhož roku v jiných krajinách země české zuřila morová rána a také v Poříčí jeviti se začínala, obyvatelé tamější utekli se k ochraně a přímluvě bl. Jana Nep a byli od rány morové osvobozeni.

(*Kl. Borový. Sv. Jan Nep.*)

Jistý *šlechtický mladík* ze vznešené rodiny vydal se r. 1698 s pěstounem svým na cesty do Italie. V jednom městě italském meškal u bohatého kupce, an mu náhle pěstoun zemřel. Ihned přistoupilo k němu několik mladíků, vydávajíce se za šlechtice a získali si jeho přátelství. Bylit to spustlí lupiči kteří si zjednali takto povědomost kupeckého domu a krámu; i vloupili se tam jedné noci, ukradli velikou sumu peněz a utekli. Rozhněvaný kupec udal mladistvého šlechtice u soudu, domnívaje, že byl s lupiči srozuměn. A soudové, ač mladík odvolával se na Boha co svědka jeho neviny, odsoudili ho k smrti provazem. Tu mladík ode všech opuštěn utekl se k blahosl. *Janu Nep.* co obhájci cti a dobrého jména a slíbil P. Bohu, že bude-li vysvobozen, vstoupí do řádu některého. V noci na to zjevil se mu sv. Jan Nep. a těšil ho. Avšak brzy veden jest na popravu a již stál na potupném žebříku. Tu řízením Božím ubíral se touž cestou jistý mladý kníže z německé říše Uslyšev, co se děje, podíval se na mladíka a tu ho poznal co syna vznešené rodiny z Čech. I oznámil to ihned soudcům a dosvědčoval jim výmluvně, že mladík ten zločinu toho dopustiti se nemohl a spolu svou ctí se zaručil, že kupci se stane náhrada I podařilo se popravu na nějaký čas odložiti. Tu brzy byli praví lupiči při jiné krádeži chyceni a přiznali se i z krádeže u kupce. Vysvobozený jinoch dostál slibu svému a vstoupil do přísné řehole a oznámil vše světicímu biskupovi Dlouhoveskému, kterýž jej na kněžství posvětil.

(*Jan Ignác Dlouhoveský.*)

V *Mnichově* v Bavorsku měli jistí rodiče dceru, kteréž se udělala na jednom rameni otevřená rána, ustavičně prýštící, již ranhojiči po tříletém namáhání vyhojiti nedovedli. R. 1746 ucítil otec dítka jakousi špičatou kost v ráně. I pomlčel o tom, aby snad ranhojiči nechtěli ruku řezati a utekl se k sv. *Janu Nep.*, vykonal pobožnost a vyzpovídav se přijal Tělo Páně a byl přítomen mši svaté. Téhož dne ještě vyšla kost z rány, zdělí dvou palců a rána za tři dni sama se zahojila, což prohlásil zavolaný ranlékař za nadpřirozenou pomoc Boží.

Moric Adolf, vévoda saský, biskup Litoměřický, šel na začátku roku 1731 z Drážďan do Prahy. Když pak v průvodu dvou šlechticů svého komonstva jel na voze šestispřežném přes most nedaleko Libochovic, splašili se přední koně, tak že vůz se úplně převrátil a pak i se šesti koňmi se skácel do řeky. Všecky tabule skleněných oken ve voze byly roztříštěny; ale vévoda biskup, kterýž v pádu s mostu byl vroucně ku sv. *Janu Nep.* o pomoc volal, netoliko

zůstal na živu, ačkoli padl hlavou dolů na spodní sedadlo vozu, ale neutrpěl jiného poranění, jedině že na obličeji něco málo byl rozedřen, kterážto rána brzy se zahojila.

Roku 1733 byla choť *Kašpara Oberšteinera*, správce hospodářského v Komörlu nemocna zánětem krku, jejž lékař za nebezpečný záškrt prohlásil, žádné naděje života více nedávaje. Správce měl maličko hlíny z hrobu sv. *Jana Nep.*, kterouž mu byl farář u sv. Vita daroval. S důvěrou v pomoc Boží, a v orodování tohoto sv. mučenníka dal manželce požíti částku z té hlíny, načež ona z nenadání se uzdravila a více chorobou hrdla netrpěla.

Týmž způsobem uzdraven jest i na přímluvu téhož světce 6tiletý syn téhož správce byv zachvácen silným psotníkem r. 1734.

V klášteře Klosterneuburku v Rakousích byla r. 1722 spáchána značná krádež. Podezření uvaleno na domácího sluhu Jana *Ottlmayera*, tak že měl soudu světskému k vyšetřování odevzdán býti. V nejvyšší úzkosti vzal útočiště své k blah. *Janu Nep.* a vysílal vřelé modlitby k nebesům, aby na přímluvu toho sv. mučenníka všemohoucí Bůh nevinnost jeho na světlo vynésti ráčil. Na ten úmysl dal také několik sv. mší sloužiti. Když pak již soudu měl býti odevzdán, přišli dva mladíci, kteří sami u soudu vyznali, že krádeže v klášteře se dopustili; zamýšleli prý jinam utéci ale svědomí nedalo jim pokoje, až se navrátili a nevinnost Ottlmayerovu dokázali.

Josefu *Petržilkovi*, měšťanu v Chrudimi spadlo nepozorností služky 1 rok staré děvčátko se stolu; služka popadši ho za nohu, úplně ji vymknula, ano i děvčátko na zádech porouchala, ale nikomu nic neřekla, až se ukázalo, že děvčátko nemůže ani státi ani se vzpřímiti. Zavolaný lékař nemohl již zastaralému neduhu pomoci. Tu manželka Petržilkova obětovala u oltáře děvčátko sv. *Janu Nep.* a hle, děvčátko zázračně bylo úplně vyhojeno. Záda i noha nabyly pravidelné rovnosti a necítilo žádných bolestí více. To se stalo roku 1730.

Řeholníci trinitářští na *Novém Městě pražském*, oslavovali každoročně den 15. května, jakožto v předvečer slavnosti sv. *Jana Nep.*, hudbou. Roku 1721 postavili blíže sochy sv. Jana Nep. lešení 10 loket zvýšl pro hudebníky. Sotva však, že hudebníci, jichž bylo 40, na lešení vstoupili, sbořilo se celé lešení, hudebníci spadli, a někteří z nich octnuli se pod troskami klád a prken; avšak ku podivu, ani jeden z nich neutrpěl těžkého poranění, což oni vděčně připisovali přímluvám sv. Jana Nep. a dali zhotoviti obraz o této události, kterýž blízko hrobu sv. Jana na Hradčanech zavěsili.

Kanovník v Řezně v Bavorsku *Jiří Reithmann* vydal dne 5. dubna r. 1732 svědectví, že jistá jeho zbožná osadnice města Řezna měla dítko dvě neděle staré, kteréž se roznemohlo zápálením mozku. Všeliké lékařské prostředky byly marny. Proto se uchýlila matka důvěrně v modlitbě k sv. *Janu Nep.* a dala částečku hlíny z hrobu sv. Jana Nep s vodou vypíti dítěti a asi za hodinu bylo dítě úplně uzdraveno.

Marie Anna Rillova z Deckendorfu v Bavorsku, vdaná, 26tiletá trpěla po dvě léta na raka v obličeji, radila se s lékaři a užívala rozličných prostředků, ale nadarmo, ani řezání, ani pálení nic neprospívalo. Konečně vzala útočiště své k sv. *Janu Nep.*, učinivši slib, že pěšky bude putovati ku hrobu jeho do Prahy. Brzy potom vřed její zcela oschnul, a ona úplně sproštěna byla svého neduhu. Pouť vykonala, nechavši v Praze u hrobu sv Jana sloužiti 3 mše sv. na poděkování Bohu a věnovala dar ze stříbra na ozdobení hrobu; stalo se r 1740.

Na přímluvu sv. *Jana Nep.* byli od zimnice náhle vyhojeni:

Marie, dcera Sibyly Zdeňky *Robové*, roz. Widerspergové, rytířky z Widersperku, bytem v Rokycanech r. 1721, kteráž ji přes dva týdny sužovala;

dne 5. října 1737 Josef Augustinovič, horlivý ctitel sv. Jana Nep. z Polska, po dlouhé zimnici, ačkoliv lékaři vší naděje na uzdravení se vzdali.

U *Rychnova* v Čechách měli jistí rodičové malého synáčka, jehož vychovávali v nábožnosti a úctě ku sv. *Janu Nep* Roku 1731 byl chlapec ten pokousán na lýtku od vzteklého psa a sice bylo mu několik těžkých ran způsobeno. Rodiče spolu s dítkem v úzkosti

své volali důvěrně o pomoc ku sv. Janu Nep. a nebyli sklamáni ve své důvěře, neboť za několik dní byl chlapec úplně vyhojen a zůstal zdráv. Matka na poděkování vykonala téhož roku pouť ku hrobu sv. Jana do Prahy.

Městečko *Řehlovice* (Tschochau) r. 1719 polekáno nemálo ohněm. Pivovar, chlévy a ovčín úplně shořely. Pro silný vítr hrozilo nebezpečí chrámu fare a celému městečku. V té úzkosti vybídl farář Berghauer osadníky, aby se utekli ku přímluvám sv. *Jana Nep.* Před jeho oltářem ve farním kostele konal farář s lidem modlitby, aby Bůh na orodování sv. Jana Nep. chrám s městečkem od ohně ušetřil. A hle, vítr se brzy utišil tak, že ani slaměné střechy domkářův od panských chlévů jen na několik loket vzdálených ohněm zachváceny nebyly. Podivuhodnou událost tu, dotvrdili dva svědkové duchovního stavu, kteříž to vše na vlastní viděli a biskup Litoměřický Daniel Mayer také do Říma o tom zprávu napsal.

Kněz *Bohumír Schaffner*, kartusian v Pruelu, byl zvláštní ctitel sv *Jana Nep.* Roku 1720 jel na koni přes můstek nad říčkou Taberou, v těch místech 12 stop hlubokou. Most byl prohnilý a tu byl řeholník v nebezpečí života. Kůň zapadnuv jednou nohou do otvoru na mostě, upadl a kdyby o něco málo stranou se byl naklonil, byl by jezdce shodil a jen by smrti utopením byl neušel. V úzkosti utekl se k přímluvám sv. Jana Nep. a hle, kůň nohu z otvoru vytáhnuv povstal a šťastně ku břehu dorazil. I roku 1730 byl tentýž kněz v nebezpečí utonutí na přímluvu téhož světce vysvobozen.

Michal Schlik byl v Nosbachu v Bavorsku celním úředníkem ve službě kurfiřta Bavorského a vstoupil konečně do výslužby. Avšak tu obžaloval ho bývalý jeho písař u kurfiřta, že Schlik zůstal do státní pokladny dlužen 1000 zlatých. I upadl Schlik v nemilost vladaře, ano odňato mu i výslužné, k nemalé jeho bídě a hanbě. V nesnázi té utekl syn jeho František Schlik k sv. *Janu Nep.* a prosil, aby nevinnost otcova přišla na jevo, spolu učinil slib, že bude z Mnichova putovati do Prahy k hrobu sv. Jana Nep. Brzy skrze dobrého přítele vyskytl se pravý vinník, jenž oněch 1000 zl. odcizil Kurfiřt přesvědčil o nevině Schlikově a nejen výslužné mu opět vykázal, nýbrž celé rodině jeho zvláštní milostí se naklonil. Syn František vykonal v srpnu 1737 pouť svou do Prahy.

Dorota Šolcová, rodem z Nového Města nad Metují, měla po 15 roků od silného otoku a růže celou tvář zohavenou, tak že i manžel její od ní se odvrátil. I modlila se roku 1706 v předvečer slavnosti blah. *Jana Nep.*, aby jí Bůh z tohoto světa povolal. I vykonala druhého dne po nočním zjevení sv. zpověď, přijala Tělo Páně a uzdravena navrátila se domů.

(*Kl. Borový. Sv. Jan Nep.*)

Jedna ze sedmi sester *Hugona Damiana ze Schoenbornů*, kardinála a biskupa Špýrského, provdána byla v Čechách za hraběte z Nosticů, majitele svěřenských statků; manželství toto zůstalo dlouhou řadu let bezdětné; avšak posléze na přímluvu sv. *Jana Nep.*, jehož oba manželé vroucně ctili, Bůh dítkem je obdařil.

(*Blahověst. 1885*)

Od těžké nemoci náhle uzdraveni jsou na přímluvu sv. *Jana Nep.*:

Kurfirst a arcibiskup Mohučský *Lothar František ze Schönbornu*, vřelý ctitel téhož Světce r. 1700, když měl ve Frankfurté nad Mohanem císaře Karla VI. korunovati a v noci před korunovací náhle se roznemohl.

R. 1726 Františka, dcera Adama rytíře Bogalo v Chebu po 11týdenní nemoci.

Roku 1732 kněz Bernardin řádu kapucínského ve Vlašských Benátkách po 20leté bolestné nemoci na celém těle.

Dne 16. května 1733 Marie Walburga Keberová dělnice v městě Řezně v Bavořích, 18 roků stará.

Roku 1739 jistý žid, jménem Jakub Löwy. 40letý, na radu křesťanův vzav útočiště k sv. Janu Nep. a vypiv vodu, v níž bylo něco hlíny z hrobu sv. Jana rozmočeno.

Roku 1743 dítko Jana Rudolfa z Windischu na Aschenfeldu ve Walburku v Bavořích, ježto mu všecky dítky umíraly, zachráněn na přímluvu téhož Světce synáček Jan.

(*Kl. Borový. Sv. Jan Nep.*)

Adam František, kníže ze Schwarzenberku (nar. r. 1680) stal se r. 1703

vladařem knížecí rodiny, jsa jediný mužský rodu tohoto Měl jmění a bohatství, stál u veliké přízni u dvora císařského, ale mimo dceru Marii Annu, neměl po dvacítiletém manželství žádného syna. Tu učinili oba manželé společně slib, že sv. *Janu Nep.* nějaký dar budou obětovati, když jim u Boha mužského potomka vyprosí. A hle, vzývání jejich nebylo marné, Bůh vyplnil vroucí žádost jejich a kněžna Eleonora dostala syna dne 15. prosince 1722, jemuž na křtu sv. udělena jména Josef Adam Jan Nep.

(*Jan Votka. Sv. Jan Nep. a kníž. rod Schwarzenbergský.*)

Kněžna *Anna Eleonora Amalie ze Schwarzenbergu* velice byla zkormoucena nemocí mladšího syna svého Josefa Jana Nep., kterýž byl stižen r. 1729 neštovicemi tak, že pomoc lékařská ukázala se marnou. Tu se kněžna spolu s manželem svým uchýlila ku sv. *Janu Nep*, aby dítko přímluvou svou u Boha na životě zachránil. Ježto však syn počal již umírati, přimísila země z hrobu sv. Jana do léku, podala synáčkovi svému a hle dítko v brzku nabylo úplného zdraví.

Na statcích knížete ze *Schwarzenberga* v Touženíně přetrhl si jistý syn rolníka upadnuv život tak sice, že až střeva z části ven se vysmekla. Zavolaní ranhojiči prohlásili, že syn musí zemříti. V té úzkosti volal otec chlapcův o pomoc k sv. *Janu Nep.* Chlapec za nějakou chvíli usnul, když pak po několika hodinách opět se probudil, shledali rodiče k nemalé radosti své, že dítko jejich má život zahojený a že jest úplně zdrávo. Událost tu dosvědčil kněz Maurus Ulrich z řehole františkánské dne 18. dubna 1736.

Arnošt hrabě z Waldšteina, pán na Mnichovu Hradišti, nalezal se dne 16. května 1728 na kůru v kapli bl *Jana Nep.* na Waldšteině blíž města Turnova při službách Božích. Tu z nenadání sesul se zděný kůr, některé osoby byly kamením zle pohmožděny, jedna nešťastným pádem nohu zlomila; hrabě Arnošt však v tom okamžení největšího nebezpečí vzýval blah. Jana Nep. za pomoc a ochranu i zůstal šťastnou náhodou s pěti jinými osobami státi na silném trámu, takže sobě pranic neublížil.

Při velké povodni ve *Vídni* dne 5. června 1741 drala se též voda do kláštera alžbětinek. Dvě jeptišky byly právě v přízemí zaměstnány; pozorujíce nebezpečí chtěly vyjíti nahoru po schodech; aby pak vodě přístup zabránily, zavřely a závorou zandaly dvéře. Ale tím jen stav svůj zhoršily; neboť voda nemohouc dveřmi odtékati v okamžení tak vysoko vystoupila, že obě řeholnice již již před sebou jistou smrt spatřovaly. V úzkosti své pozdvihly rukou k nebesům a volaly vroucně o pomoc k sv. Janu Nep., pro tajemství zpovědní utopenému, aby je od smrti ve vlnách zachránil. Tuť hle! tytéž jedním rázem se otevřely, voda odtékala a ustrašené panny děkovaly Pánu Bohu za ochranu svého života a svatému Janu Nep. za mocnou jeho přímluvu.

Roku 1735 řeholní sestra v klášteře řehole dominikánské ve *Windhaagu* v Rakousích, Šebestiana, upadla a při tom si hlavní žílu na levé noze přetrhla. Krev se vyřinula a nebylo ji lze zastaviti. Tu vzývala sestra důvěrně sv. *Jana Nep.* a krev přestala téci a noha se v brzku zahojila. Tatéž sestra na přímluvu téhož světce vyhojena jest na ruce, kteráž jí počala schnouti.

(*Klem. Borový. Svatý Jan Nepom.*)

Bohaté rodině pánů z *Vunšviců* patříval před časy velký dům na koňském trhu, kdež dosud u „Vunšviců“ sluje. Jednomu pánu z rodu toho ztratil se jediný synáček, aniž po něm stopy bylo. I vzýval sv. *Jana Nep.* o přímluvu jeho u Boha, aby zase dítě své nalézti mohl. Po roce se hoch zase tak náhle objevil, jako byl zmizel. Byla jej ukradla cikánka, která jej v Turecku za otroka prodala. Tam musil těžké práce konati a muka snášeti, ale vždy se modlil k sv. Janu Nep., jenž se mu jedné noci ve spaní zjevil a z komůrky jeho jej za město vyvedl. Když hoch ze spaní procitl, spatřil se v Praze před rodným domem Otec jeho spatřoval v tom zázrak Boží a protož spěchal ke hrobu sv. Jana na Hradčanech, aby tam se synáčkem svým modlitbou děkovali za

téhož zachránění. Když přišli k soše sv. Jana Nep. na kamenném mostě, zvolal hošík radostným hlasem, to že jest onen kněz, který ho ze zajetí tureckého vyvedl. Otec tu také hned slib učinil, že na místě sochy dřevěné dá na mostě postaviti sochu kovovou, což také učinil. Dřevěnou sochu sv. Jana dal pak s mostu do svého domu přenésti a tam ve zvláštní kapli postaviti. Když pak rod Vunšviců vymřel, byla tato socha dle přání posledního potomka přenesena na oltář sv. Jana Nep. na Skalce, kdež ji dosud spatřujeme. Jest zcela podobná kovové soše sv. Jana na mostě, neboť byla tatáž dle ní z kovu ulita.

(*Jos. Svátek. Pražské pověsti.*)

Ve vesnici Chocomyšli nalezá se kamenná socha sv. *Jana Nep.*, vystavěna od svobodných pánů *Wunšviců* v r. 1658—1693, kteří na Chocomyšli vládli. Pověst vypravuje tuto událost. Touha vzdělati se a seznati cizí země přiměla jednoho mladého pána z Wunšviců, že se odebral na cesty do západní Evropy. Když se jednoho dne pozdě v noci přes most řeky Seiny do svého bytu vracel, nalezl na mostě zavražděného člověka, který, právě když se k němu přiblížil, v bolestech velikých duši vypustil. Noční hlídky právě v tom okamžení sem přišlé spatřivše zavražděného, domnívali se nejináče, nežli že cizinec ten onu vraždu sám spáchal a proto nevinného pána z Wunšviců zatkly a do vězení uvrhly. Ubohý pán mladý z Wunšviců byl vyslýchán a tvrdě nevinu svoji, že toho člověka nezabil, byl za to, že se přiznati nechtěl, mučen, až konečně v bolestech nevýslovných aby jim ušel, přiznal se že vraždu tu spáchal. Ubohý nevinný pán z Wunšviců odsouzen k šibenici. — Večer před popravou poklekl ve svém vězení a prosil Boha za ochranu, vzpomenuv na své rodiště a svou vlast českou, zvláště na velikého patrona českého sv. Jana Nep., prosil jej za ochranu a přímluvu u Boha, možno-li, aby byl od nastávající ohavné smrti zachráněn — V tom upadl ubohý mládenec ten ve tvrdý, klidný spánek — a když se probudil — kdo popíše jeho překvapení — arci ruce a nohy jeho byly posud spoutány těžkými železy, ale on nenalezal se již ve svém pařížském vězení, nýbrž na pastvišti blíže svého rodného zámku Ronova (Ronšperku). Sám ani nevěří zraku svému, až konečně k němu přihání stádo ovec panský ovčák, pohlíží na něho a volá: „Všemohoucí Bože! toť náš mladý pán.“ Běží kvapem do zámku, oznamuje to své vrchnosti, ta s celou rodinou a se všemi známými přichází, odepínajíc pouta synovi a plni udivení nasloucbají podivné události o velikém zázraku, který sv. Jan Nep. s mladým pánem Wunšvicem učinil. Sv. Jan Nep. přišed prý k němu pravil: „Mládenče, neboj se! Všemohouci zná nevinu tvou, budeš zachráněn!“

Vděčný otec dal pak postaviti na pražském kamenném mostě a ve svém domě v Praze a v Ronově bronzové sochy, v Chocomyšli pak kamennou sochu sv. Jana Nep. na věčnou památku, že přispěním Světce toho zachráněn byl nevinný mladý pán z Wunšviců. (*Fr. Wildmann. Method. 1886.*)

Hraběnka *Žofie Zvardová* byla sama nemocna a i dcera její byla nebezpečně neštovicemi postižena, takže lékařové brzkou její smrt předvídali. V úzkosti z lásky útlé k dcerušce, nedbajíc choroby své dojela dne 16. května 1731 do kostela, kdež vykonala sv. zpověď a přijala Tělo Páně na ten úmysl, aby všemohoucí Bůh na přímluvu sv. *Jana Nep.* udělil jejímu dítku zdraví. Hraběnka navrátivši se domů, nalezla dceru úplně uzdravenou a sama nabyla v brzku zdraví.

(*Klem. Borový. Sv. Jan Nep.*)

g) Sv. Jiljí; sv. Jiří; sv. Martina; sv. Josefa Kunceviče

Léta 1092. *Jitka*, manželka Vladislava, knížete Polského, byla dcera Vratislava, krále Českého, tomu i s manželem svým se nemohla nadiviti, že jí Pán Bůh neráčí žádného syna ani dcery dáti, aby mohla živú oběť z sebe Pánu Bohu obětovati. I poradil jí Lampert, biskup Krakovský, aby dala udělati jeden obraz z holého zlata k podobenství a velikosti, jako by se mělo dítě naroditi a při tom i jiné dary i drahá roucha kostelní a to aby do kláštera Pessolanus, kde leží tělo sv. *Jiljí*, da-

rovala opatovi a bratřím těm, řádu sv. Benedikta, aby aspoň pro zasloužení sv. Jiljí Pán Bůh ráčil život její otevříti, tak aby mohla po sobě dědice zůstaviti. To když se stalo, počavši brzy kněžna porodila, po porodu umřela, syna, kterého po sobě zůstavila, dáno jemu jméno Boleslav, potom říkali Křivoústý Boleslav. (*Hájek. Kron. čes.*)

Pod ochranou svatého *Jiří*, spolupatrona českého, mučenníka († 303), zvítězili *křižáci* nad Turky a dobyli Božího hrobu v Jerusalémě v XI století. Richard I., příjmím „Lví Srdce", král Anglický, od r. 1189 do r. 1199, na přímluvu svatého Jiří také přemohl Saraceny pod Saladinem.

(*Ben Kulda. Církevní rok.*)

Proti svatému *Štěpánu*, králi Uherskému a spolupatronu českému († 1038), povstalo odbojné pohanstvo. Silné vojsko povstalců drancovalo, plenilo, požehalo venkovských knížecích statků a měst. Za hrozného nebezpečí objevil kníže Štěpán srdečnou důvěru v Pána Ježiše. Vojiny statečné sv. *Jiří* a sv *Martina* za přímluvu u Boha vzývaje, udeřil malým vojskem křesťanským na buřiče pohany, kteří právě sklíčili a oblehali Vesprym, město mu přemilé. Zvítězil tu nad nepřítelem

(*Drahé kameny.*)

Na hrobě sv. *Josefa Kunceviče*, mučenníka a apoštola Rusínů († 1623), děly se četné zázraky, jmenovitě ve válkách kozáckých, v kterýž čas arcibiskup Kolenda sv. ostatky s sebou nosil, aby do rukou nepřátelských nepadly, až opět v Polocku svůj odpočinek nalezly až do roku 1705.

(*Fr. Kryštůfek.*)

h) Sv. Kateřiny; sv. Kazimíra; sv. Kunhuty.

Jistý mladík z *Chotějovic* u Hostinného vyučil se ve Vlaších řezbářství a když se co dokonalý umělec do vlasti navrátiti chtěl, byl od lupičů přepaden a do otroctví tureckého prodán. Tam trávil dlouho v krutých mukách, vždy Boha a zvláště sv. *Kateřinu* o vysvobození žádaje. Prosba jeho byla vyslyšána, neboť jednou se probudiv spatřil se v rodné krajině své v Čechách, právě na vrchu, jenž se nad Chotějovicemi vypíná. I děkoval Bohu za toto zázračné vysvobození a umínil si, že na tomto místě kostelík ke cti sv. Kateřiny vystaví. Krajané jej ve zbožném tomto úmyslu podporovali a brzo stál kostelík na vrchu, kdež se posud nalezá (*Jos. Svátek. Pražské pověsti.*)

Na den sv. *Kateřiny* t. j. 25. listopadu 1332 svedena byla v Italii krvavá bitva mezi kralevicem *Karlem*, otcem vlasti naší české, a jeho nepřátely u hradu San Felice zvaného. Boj počal v poledne, trval až do západu slunce a skončil vítězstvím Karlovým. Osm set nepřátelských jezdců bylo zajato, pět tisíc pěších bylo pohubeno. Karel nepřestal v nejtužším boji bojovati i když kůň byl pod ním padl a mu rána do ramena byla zasazena. Po tomto slavném vítězství, kteréž Karel po celý svůj život přímluvě sv. Kateřiny připisoval, udělena byla jemu samému a 200 jiným bojovníkům, hned na bojišti čest rytířská čili důstojenství rytířské.

(*Jan Votka. Císař Karel IV.*)

Když císař a král Český *Karel IV*, po svém v Římě korunování na císařství z Říma zase vyjel a do města Pízy léta 1355 se obrátil: chtěli ho zde mnozí nešlechetníci ze světa zprovoditi. Že pak ale při živobytí zachován a z rukou nepřátel vysvobozen byl, sám Karel IV. připisoval mocné ochraně sv. panny *Kateřiny*, jíž ke cti z vděčnosti ještě téhož roku kostel a klášter v Praze na „Bojišti" vystavěl.

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Řehoř Tryzna byl pánem městečka Bytena v Litevsku. I stalo se, že jemu zasnoubená Regina Sapieha, sestra místokancléře litevského, upadla do těžké nemoci. Již již umírala. Zasnoubenec její Řehoř Tryzna a družina domácí shromáždili se kolem lůžka umírající, aby volali o zázračnou pomoc ku sv. *Kazimíru*, patronu a dědici polskému. Sama pak se zaslíbila putovati ke hrobu proslaveného v Polsce divotvorce vilenského; aj hle, v několika okamžicích vstala a byla úplně zdráva, což se stalo na počátku XVI století.

(*Ant. Rejzek. Sv. Josafat.*)

Blahoslavená *Kunhuta*, manželka Polského krále Boleslava V. Stydlivého († 1292), oslavena jest od Boha mnohými zázraky. Více než sto nemocných

nabylo způsobem zázračným svého zdraví na přímluvu blahoslavené Kunhuty. (*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

ch) Sv. Ludmily; sv. Prokopa; sv. Radima; sv. Romedia.

Slepec jeden, dotknuv se hrobu sv. *Ludmily*, matky národa Českého († 927), prozřel a viděl dobře. (*Drahé kameny.*)

V první výroční den přenešení těla sv. *Ludmily* r. 930 prosil dnou zlámaný a tuze shrbilý pacholík u dveří kostela Svatojirského Pána Boha pro zásluhy sv. Ludmily za zdraví; načež hned zpřímen a dokonale uzdraven jest. (*Drahé kameny.*)

Znamenav *Přemysl* jak mnozí a velcí divové se dějí při hrobě a těle svatého *Prokopa* v klášteře sázavském a kterak mnoho nemocných skrz jeho před Pánem Bohem zasloužení a orodování jest uzdraveno, vyslal roku 1205 své listy a posly do Říma k papeži Innocenciu III. žádaje ho, aby Prokop, kláštera sázavského někdejší opat, v počet sv. vyznavačův zapsán byl. Papež ne chtěje jeho snažnou žádost oslyšeti, poslal do Čech jednoho ze svých kardinálův, aby od lidí, víry hodných přijma svědectví o skutcích a svatosti téhož opata jej za svatého dle obyčeje církevního vyzdvihl. (*J. Beckovský. Poselkyně.*)

Na přímluvu sv. *Radima*, mučenníka, bratra sv. Vojtěcha († 997), jistý muž, který v městě Krakově v těžkém podzemním žaláři tři léta seděl, z něho šťastně vysvobozen jest. (*Kosmas.*)

U hrobu svatého *Romedia*, věrověsta tyrolského, poustevníka († ku konci IV. století), udávávalo se mnoho zázraků. Tak u př měl tesař opraviti střechu na kostelíčku svatého Romedia. Učiniv chybný krok svalil se do propasti strašné. Diváci hlasitě vzývali sv. Romedia, a hle, tesař zůstal bez úrazu ku podivu lidu, kterýž hlasitě velebil Boha. (*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

i) Sv. Sigmunda, sv. Štěpána.

Když se císař a král náš Český *Karel IV.* léta 1371 května měsíce na Karlštejně tak hrubě rozstonal, že lékaři pomoci nemohouce naději o něm pustili, vzývala císařovna Alžběta důvěrně sv. *Sigmunda* za přímluvu před Pánem Bohem, přičiňujíc slib ten, že za zdraví svého choté z Karlšteina do Prahy k hrobu téhož mučenníka pěšky putovati a tam osm mísek z ryzého zlata k okrášlení jeho hlavy obětovati bude. I naplnila svědomitě slib svůj, po čemž brzy její choť k zdraví navrácen byl. (*Drahé kameny.*)

Sedmiletého již od narození ochrnulého pacholíka leda čtvermo lezoucího donesli ubozí rodičové k hrobu sv. *Štěpána*, krále Uherského a spolupatrona českého († 1038), vzývajíce ho za přímluvu před Pánem Bohem. Pojednou vstává hošík zdráv a chodí zpříma. Svědek činu toho, sv. Ladislav, Uherský král, dal se radostí do pláče a vzav osmiletého hocha do náručí, nesl jej k oltáři a velebil s přítomným množstvím lidu a duchovenstva Toho, Jenž mocen jest v Svatých svých. (*Drahé kameny.*)

j) Sv. Václava.

Boleslav I., kníže Český (936—967), a manželka jeho Běna na přímluvu sv. *Václava* vyvázli z přetěžké nemoce. Dalť se Boleslav potají odnésti ke hrobu bratra svého. (*Vác. Beneš Třeb. Pravdou k životu.*)

Když po zavraždění sv. *Václavá* († 935) tělo jeho ze *Staré Boleslavě* na hrad pražský převáželi, museli se žoldnéři vévody Boleslava potají na cestu dáti; neboť lid křesťanský by nebyl dopustil, aby se svaté tělo v moc bratrobojce Boleslava dostalo. Jelo se tedy v noci z Boleslavě do Prahy, aby průvod ještě před svítáním na Hradčany dorazil. Ale když žoldnéři v Starém Městě pražském k Vltavě přijeli, spatřili, že rozvodněná voda té noci most strhla. Poněvadž se již rozednívalo, byli ve strachu před křesťany, nedojedou-li za šera na hrad pražský. A tu se někteří z nich, již byli tajní křesťané obrátili s prosbou k sv. Václavu, aby je na druhou stranu řeky přeplavil. Pomoci této se také domohli, neboť se náhle všecken průvod na druhém břehu Vltavy octnul a odtud se dále do hradu ubíral Na památku zázračného přenesení tohoto postavili

zbožní křesťané u mostu na tom místě, kde byli žoldnéři se sv. tělem stáli, dřevěný sloup s obrazem sv. Václava Když pak nynější kamenný most vystavěn byl, postavili na tom místě kamenný sloup se sochou patrona českého, kdež do nedávna stál. Nyní přistaven jest ke průčelí chrámu křižovnického, kdež dosud onen zázrak připomíná

(Jos. Svátek. Pražské pověsti.)

Jan Ignác Dlouhoveský z Dlouhé Vsi, světící biskup v Praze († 1701), od několik let měl soužení s levou nohou a přece ji zanedbával, až když jsa novotný kněz toutéž vládnouti nemohl. Lékařové, u nichž teď teprv rady hledal, odpověděli mu, řkouce: „Neduh jest zastaralý, tuk v kosti vyschl, noha svadla, není pomoci!“ Vida sebe od mdlých člověků opuštěna, počal kněz mocně doufati v Pána Boha. Tehdy připověděl a slíbil putovati do Staré Boleslavi k sv. Dědici *Václavu*, tam sloužiti mši sv. a jinačí Bohu milé skutky vykonati. Hnedličko ucítil nohu jako omladlou; splniv slib zkusil touž levou nohu k dokonalému zdraví vyspělou a navrácenou. Z vděčnosti zavěsil v Boleslavě v chrámě sv. dědice památní desku léta 1662.

(Drahé kameny.)

Roku 1322 právě na den sv. *Václava* dne 28 září podnikl *Jan Lucemburský*, král Český, s císařem Ludvíkem bitvu proti Bedřichu Rakouskému a dobyl skvělého vítězství. Bedřich Rakouský a jeho bratr vojvoda Jindřich s 1400 šlechtici a rytíři dostali se do zajetí a byli před císaře Ludvíka vedeni. Císařovo vítězství bylo úplné. Čechové, kteřížto nejvíce k němu přispěli, věřili, že jim sv. Václav toho dne sám nepřítele poraziti pomáhal. Proto také po čase na tom bojišti u Mühldorfa v Bavořích od nich kaple sv. Václavu ke cti vystavěna byla.

(Děj. české.)

Před bitvou u Kressenbrunu dne 12. července 1260 důvěřovali Čechové pod králem *Přemyslem Otakarem II.* v pomoc sv. *Václava*, pod jehož korouhví se nalézali, počali vysokými hlasy zpívati: „Hospodine pomiluj ny“ a zmužile útok nepřátel, Uhrů pod králem Belou, očekávali, a šťastně velkého vítězství nad Uhry dobyli; takže 18.000 nepřátel na bojišti samém padlo a 14 000 se jich v řece Moravě utopilo.

(Děj. české.)

Léta Páně 1318 vtrhli nenadále Mišňáci do kraje Žateckého a v něm velikou škodu činiti počali. I vytáhl proti nim v nepřítomnosti krále Jana *Vilém Zajíc z Waldeka* s houfem Čechů a dohoniv je seznal, že jest jich deset na jednoho Čecha. I poručil vojsku, aby pokleknouce prosili Boha o pomoc a za vítězství a sv. *Václava* za přímluvu. Po vykonání těch modliteb vsedli opět na koně a zazpívavše píseň sv. Vojtěcha: „Hospodine, pomiluj ny!“ pustili se na nepřítele a všecky je pobili; Čechům toliko dvanáct zahynulo: kterážto bitva od hodiny třetí po východu slunce až do hodiny nešporní trvala.

(J. Beckovský. Poselkyně.)

Jakousi pannu ze *Žitavy*, která již od více let následkem silného bolení očí úplně slepá byla, přivedli r. 1351 do Prahy ku hrobu sv. *Václava*. Panna ta jsouc již v Praze, ale ještě v hostinském příbytku s družkami svými, počala najednou modliti se zbožně, řkouc: „Ó blahoslavený sv. Václave, slavný patrone náš, jenž jsi chudým pomocníkem a nešťastným těšitelem, pomoz mi nyní, bych sama bez vůdce k Tvému hrobu dojíti mohla.“ — Na tu modlitbu otevřely se oči její i šla pak hned se svými družkami ku hrobu, kdež Pánu Bohu a sv. Václavu za tak velkou milost díky společně vzdávaly.

Téhož roku doveden byl jakýsi muž na rukou a na nohou schvácený ku hrobu sv. Václava a po dlouhé modlitbě a četném lkání nabyl tam najednou žádoucího uzdravení; začež Pánu Bohu a sv. Václavu díky vzdával.

(Beneš z Weitmile.)

k) Sv. Vavřince z Brindisi; sv. Vintýře; sv. Víta.

Neapolitánce Eugenii z Abruzza protal lékař při pouštění krve tepnu, tak že marně pak hleděl jí krev zastaviti. Již považoval její smrt za jistou. Tu Eugenie utekla se k sv. *Vavřinci z Brindisi* († 1619), kapucínu, utírala si šátkem, kterým světec ten se utíral, tepny a hned přestala krev téci a

Eugenie zachráněna jest na životě. — Podobně i jeho přímluvou uzdravena jest v Miláně Cursaga od prsní rakoviny; dále v Římě pětiletý hošík od vředu, zánětu a hnisu v koleně; konečně v Katalonii jistá Angella Trullova od rozmíšení krve. (*J. Schindler.*)

Na přímluvu bl. *Vintýře* nabyl zraku Marek Hustečův ze vsi Vran. Podobně i dcera ženy jménem Beatrice ze vsi Hostěhorni nabyla, ač od maličkosti byla slepá v břevnovském klášteře zraku. — Pražský měšťan Putina vezl do Břevnova svou na smrt nemocnou dcerušku; ta pak cestou duši vypustila. Když pak ji otec sklíčený přece k hrobu bl. Vintýře přinesl, vzkřísil ji tu Pán Bůh. I z Bavor, Durynk a z Uher do Břevnova mrzáků přiváženo a uzdraveno. (*Drahé kameny.*)

L. P. 1369 zdržel se císař Karel IV., otec vlasti naší, delší čas s vojskem v Italii, aby pořádek zde zavedl. A tu vojsko císařské přepadlo loupežnické houfy žoldnéřů vládě papežské a obyvatelstvu velmi nebezpečné na den sv. *Víta*, mučenníka a patrona českého. Boj byl krvavý, ale vojsko Karlovo zvítězilo a sice tak slavně, že loupežnické bandy úplně potřelo. Chrabří vojínové čeští přičítali slavné vítězství své mocné přímluvě sv. Vita.
(*Císař Karel IV. Jan Kŕt. Votka.*)

1) Sv. Vojtěcha; sv. Wolfganga; sv. Zdislavy.

Soběslav I., kníže Český (1125—1140), muž slavný a hrdinný, zvolen za knížete Českého. Proti jeho zvolení namítal císař Německý Lothar, že jemu jedinému přísluší v Čechách rozepisovati volbu, říditi a potvrditi ji. A co odpověděl Soběslav, jsa pohnán k soudu, aby se zodpovídal? Mezi jiným toto: „Než bychom svolili k takové novotě, všickni zahyneme v boji spravedlivém; nepřestaneš-li pane, z vůle té, ať soudí mezi námi a tebou Bůh!“ A Bůh soudil a zbraně Soběslavových vojsk soudy Boží konaly. S praporem sv. *Vojtěcha* a kopím, jímž sv. *Václav* bojoval nad hlavami, dobyli Čechové vítězství, jakémuž málo jen rovných v dějinách světových — u Chlumce r. 1126.
(*Kosmas. Kron. čes.*)

Slepec, na hrobě svatého *Wolfganga*, biskupa, spolupatrona českého († 994), na modlitbách mnoho trvaje, pojednou prohlédl a dobře viděl. Na témž hrobě žena nějaká dnou sklíčená, vzývajíc svatého Wolfganga za přímluvu u Boha, hned uzdravena jest. (*Drahé kameny.*)

Heinkel, správce panství, to na r. 1631 v řece Jizeře, vzýval *Zdislavu* blah. a slíbil postaviti jí na hrob pěkný pomníček, jestliže by jejím u Boha řečnictvím zachráněn byl. Z hrdla smrti vychvácený muž vzdělal nad hrobem paní Zdislavy v městě Jablonném pomník a ozdobil jej soškou její, též soškami sv. Vavřince, sv. Václava a bl. Česlava. Mimo to dal v klášteře jablonském na křížové chodbě staré velmi zašlé malované obrazy novými nahraditi, chtěje budoucím dochovati památku života paní Zdislavy, jakož i divů za jejího živobytí a po její smrti k vůli ní, prostřednici zběhlých, což všecko na starých po stěnách visících obrazích vylíčeno bylo. (*Blahověst. 1876.*)

4. Cti je:

a) pobožnosti.

Witigo II., hrabě z Koldic, biskup Mišenský (od roku 1312), pocházeje z velmi zbožné rodiny, byl zvláštní ctitel sv. *Anny* a úctu její v severním Německu rozšiřoval. Ustanovil i odpustky 40 dnů pro ty, kdož by zbožně jí ke cti zřízený oltář navštívili.
(*Ant. Frind. Kircheng. Böhm.*)

Zdislav ze Šternberka, jenž za císaře Ferdinanda II. (1620—1635) žil, byl veliký ctitel sv. *Františka Serafinského* a proto také veliký milovník jeho duchovních synů františkánů, který jim při mši sv. pobožně, ano i také při stole poníženě sloužil a je zastával a podporoval. (*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Léta 1675 *Matyáš*, císař a král s císařovnou manželkou svou po korunování navracujíce se z města Řezna, nejen kostel sv. Jana Křtitele, jinak v Skále neb v jeskyni sv. Ivana pobožně uctil, ale také obdaroval, když rameno sv. *Ivana* do nejčistšího stříbra dal vsaditi a okrášliti, které se pobožným poutníkům k uctění začasté vy-

stavuje, ukazuje a k políbení dává. Manželka pak jeho Anna, císařovna, k hrobu tam v kostele sv. Ivana v skále alabastrový oltář postaviti dala. Arcikníže Rakouský Leopold, císaře Ferdinanda III. bratr a císaře Leopolda I. strýc, hrob sv. Ivana červeným aksamítovým kobercem okrášlil.

(Jan Beckovský. Poselkyně.)

Joachim Barande, slavný badatel českého siluru (1832—33), v oktáv sv. *Jana Nep.* dával rozsvěcovati denně lampičky před soškou světce tohoto.

(Vesmír 1885.)

Věrnými ctiteli sv. *Jana Nep.* byli: Přemnozí věrní *Čechové*, kteří každoročně u hrobu světce se shromažďovali a shromažďují v Praze. Úctou tou se i vyznamenali: Zbožný císař Ferdinand III. společně s arcibiskupem Pražským Arnoštem hrabětem z Harrachu, kteří se o to zasazovali, aby úcta sv. Jana v Římě byla schválena, jakož i císař Leopold I. s arcibiskupem Matoušem Sobekem, až konečně vyhlášen r. 1721 Jan Nep. za blahoslaveného, což se v Praze slavně oslavovalo. Konečně prohlásil ho Benedikt XIII. r. 1729 za svatého Věrným ctitelem jeho byl i císař a král Ferdinand I. Dobrotivý, který, bydle v Praze, každodenně v den sv. Jana Nep. klečíval v oratorium ve chrámu sv. Víta při službách Božích. K též slavnosti přijížděl po mnohá léta jasný bratr stařičkého panovníka, vévoda František Karel u Prahy, aby taktéž prokázal slušnou poctu sv. patronu země české.

Rudolf II., císař a král český (1576—1611) kdykoliv byl v chrámě Svatovítském přítomen službám Božím pokaždé dal u hrobu sv. *Jana Nep.* rozsvítiti 6 svící voskových, a klečel ve svém císařském oratorium obličej k témuž hrobu obrácený maje.

Matouš Ferdinand Sobek, arcibiskup Pražský (1669—1675), byl vroucím ctitelem sv. *Jana Nepomuckého.*

(Kl. Borový. Dějiny arcid. Praž.)

Na sněmu zemském v Praze za císaře *Ferdinanda III.* roku 1654 přijali stavové čeští na žádost J. M. císařské sv. *Josefa*, Krista Pána pěstouna, za patrona království a za ochránce pokoje v české zemi jednosvorně a následujícího roku den výroční jeho památky světiti počali.

(J. Beckovský. Poselkyně.)

Slované vzdávali vždycky velkou úctu ku sv. *Ludmile* († 927), matce národa Českého a dosud vzdávají co krajance své, tak že i světničku na Mělníce v níž se sv. Ludmila modlívala, na kapli k její cti provedli.

(Hyn. Krch. Sborník Velehradský 1883.)

Úcta sv. *Máří Majdaleny* byla v Čechách rozšířena hlavně slovutným kazatelem pražským *Janem Miličem* († 1374) z Kroměříže, jehož výklady do dneška se zachovaly, jsouce psány vysoce ozdobným písmem na pergameně a pocházející z dědictví slavných Rožemberků, a jenž založil z dárků dobrovolných klášter veliký a prostranný pro kající osoby pohlaví druhého, na zvaný Jerusalém.

(Vác. Beneš Třeb. Pravdou k životu.)

Sv. *Vojtěch*, druhý biskup pražský († 997) napomínal knížete Českého Boleslava II. Pobožného, aby sv. *Matěje* apoštola Páně ctil, předpovídaje jemu, že on před Pánem Bohem jeho přímluvám a orodovníkem bude.

(Jan Beckovský.)

Nemanja, kníže Srbský, měl povždy za patrona sv. archanděla *Michaele;* obraz jeho stkvěl se na praporech vojínův srbských; památku jeho oslavoval výročně všemožnou okázalostí.

(K. Šmidek. Čas. Duch. 1877.)

Léta 1629 sv *Norbert* za patrona království Českého přijat a vyhlášen byl, kteréhožto času slavná processí, při které v přítomnosti císaře *Ferdinanda II.* tělo téhož svatého neseno bylo, v Praze se konala.

(Jan Beckovský. Poselkyně.)

Císař *Karel IV.*, otec vlasti naší, (1346—1378) byl vroucím ctitelem sv. *Prokopa*, opata Sázavského.

(Blahověst 1852.)

Roku 1253 byl v Římě od papeže Innocence IV. *Stanislav*, někdy biskup Krakovský, od Polského krále Boleslava Smělého roku 1079 před oltářem zabitý, za svatého vyhlášen.

Nestor, známý dějepisec ruský a slovanský vůbec († okolo 1140), byl horlivým ctitelem sv. *Theodosije*, opata Kyjevského († 1074), jehož Velikým nazývá a neopomenul zázraků zazna-

menatí, ježto se dály na hrobce světce toho.

Čechové sami ctili památku sv. *Václava* co nejsvětější, ano úcty k němu v jejich vlasti po celá století vždy přibývalo, národ vzýval ho jakožto „dědice země České“, jakožto předního přimluvce a orodovníka u Boha za všecky věrné Čechy; knížata i panovníci kladli obraz jeho na peníze, pečeti a korouhve své; množství chrámů i oltářů postaveno v čest jeho jména po všech krajích; ano konečně vše, co národ náš jako své vlastní ve cti míti chtěl, to až podnes „Svatováclavským“ nazývati obvykl. Jakož samo jméno výtečného pavovníka tohoto jako před stoletími ještě i nyní v milionech srdcí českých a oumysly nábožné budití nepřestává. (*Fr. Palacký. Děj. nár. Čes.*)

Ferdinand III. císař a král Český (1637—1657), byl velký ctitel sv. *Václava*, dědice a patrona českého; nebo kdykoliv píseň: Svatý Václave vojvodo české země atd. v kostele sv. Víta na hradě pražském i také jinde zpívati slyšel, nadobyčejnou veselost na sobě znáti dával, z okna své císařské modlitebnice hlavu, aby ho lid viděti mohl, vyložil, tu píseň zpívati pomáhal, za českou řeč nikdy se nestyděl, nýbrž kdykoliv se příležitost dala, rád česky mluvil. Nachází se v Staré Boleslavi obraz sv. Václava, který pro svou pobožnost Ferdinand III. při sobě míval a pod ním vlastní rukou tato slova v české řeči napsal: „Svatý Václave, králi Český, pros za mne!“

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Jan z Jenštejna, od r. 1397 arcibiskup Pražský, pečoval též o rozmnožení pocty sv. dědice *Václava*. V Mišni, v biskupském chrámu, vyzdvihl a nadal oltář ke cti sv. Václava. R. 1381 poručil biskupským osadám míšenské, řezenské a bamberské slaviti svátek sv. Václava s oktávem.

(*Drahé kameny.*)

Zvláštní ctitel sv. *Václava* skvěl se Litomyšlský (později Olomúcký) biskup *Jan ze Všerub*. Podobně ctil tohoto světce i otec vlasti, král a císař Karel IV. (1346—1378). Oba vypsali život a umučení svatého dědice.

(*Drahé kameny.*)

Když roku 1458 dne 2 března *Jiří Poděbradský* za krále Českého zvolen jest, uveden do kostela týnského, kdež odbývána pobožnost. Nebylo pak při tom píšťců ani trubačů, ani jiné hudby, ale hlasitě ode všeho lidu zpíváno: „*Svatý Václave!*“

(*W. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.*)

Bl. Edmund Kampian, Angličan, jesuita, mučenník († 1581), jenž i v Praze delší dobu blahodějně účinkoval, míval neobyčejnou úctu k hlavnímu patronu země české sv. *Václavu* a proto radostí mu bylo, že směl roku 1576 počátkem školního roku v Praze na oslavu jeho k studující mládeži, jakož i před četně shromážděným obecenstvem i z urozených stavů mluviti. — Zároveň složil umučení sv. Václava v drama, kteréž studující svatoklimentští nejednou ku potěše hojně shromážděných ctitelů jeho a na zvelebu víry Svatováclavské odehrávali.

(*Ant. Rejzek. Kamp. život.*)

Václav IV., král Český (1378—1419), často se na počátku panování svého na hradě Karlštejně zdržoval a bavíval. S ním bezpochyby přebývala zde i manželka jeho Johanka, která mezi svatými zvláště sv. *Václavu* se kořila a sv. Palmoci.

(*Aug. Sedláček. Hrady a zámky.*)

Jan z Vlašimi, od roku 1364 arcibiskup Pražský, zjednal, aby svátek sv. *Václava* ve Vratislavi slezské tak jak v Praze slaven byl.

(*Drahé kameny.*)

Ferdinand II., císař a král Český (1620—1627), věnoval denně část svého času ctění svatých. Denně modlíval se litanie ke *všem svatým*, poroučel se jich ochraně. (*Ant. Gindely.*)

Josef Formánek, arcikněz vikář a farář v Týnci († 1892 v 79. roce věku svého), byl největším ctitelem sv. *českých patronů*, jichž sochy všech postavil ve svém farním chrámu Páně a k nimž pobožnosti velmi rád konal.

(*Fr. Wildmann.*)

Albrecht Chanovský z Dlouhé Vsi a Sušice, znamenitý jesuita na počátku XVII. století, povyrostlý vypraven jest s bratrem Bohuslavem do královské Prahy a odevzdán jesuitům na učení latinské. Po některém roce jejich študií přijel otec jejich Jan do Prahy. Tam

putoval s Albrechtem asi čtrnáctiletým na hrad do hlavního chrámu sv Víta, uctil svatých dědiců a ochranců zemských. (*Drahé kameny.*)

Bl. *Petr Kanisius* a bl. *Edmund Kampanus*, jesuité, kteří po delší čas i v Praze účinkovali, zvláštní úctu chovali k sv. *patronům země české*
(*Ant. Rejzek. Kamp. živ.*)

Jan Krištof Kosoř Malovec z Malovic, majitel Tučap a Katova († 1754), byl velkým ctitelem sv. *patronů českých* Proto dal postaviti u svého zámku pěknou sochu svého patrona sv. Jana Nep.; nade dvorem tučapským zřídil kapličku sv. Václava a v kostele nový oltář sv. Prokopa a založil při něm r 1737 bratrstvo sv. Prokopa.
(*Fr. Hůlek. Method. 1890.*)

Fr. Jar. Vacek Kamenický, kněz, slavný básník náš (nar. r 1806), rád kázaním oslavoval svátky *patronů českých*; připadl li svátek na den všední, vyzval lid po mši sv., aby přistoupil blíže k oltáři, podotkna že ti, kteří mají doma snad nutnou práci, mohou v pokoji odejíti a krátce vyložil život dotyčného Světce.
(*Josef Zd. Raušar.*)

b) Mši sv., odpustky, řádem.

Již r. 1686 byly v chrámě sv. Víta na hradě pražském ke cti svatého *Jana Nep.* slouženy mše sv. v počtu 460. Později pak každým rokem počet úžasněji se vzmáhal. Tak za tři léta 1716—18 = 21.146 mší sv. ke cti sv. Jana (*Kl. Borový. Sv. Jan Nep.*)

Alžběta, manželka císaře a krále našeho Karla IV., nadala roku 1378 k oltáři sv. *Václava* nad jeho kapli v kostele pražském zvláštního kněze k povinnosti sloužení tří mší sv. za týden, jemuž vymohla právo k nošení mitry a místo v lavicích v kůru vedle kanovníků mezi tak zvanými installaty.
(*W. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.*)

Jan Očko, arcibiskup Pražský (1364—1378) byl zvláštní ctitel sv. *Václava* a úctu jeho rozšiřoval tím, že pro jisté doby uděloval odpustky 40 dnův, kdož sv. patronu ke cti jisté modlitby se modlili anebo jisté písně zpívali.
(*Ant. Frind. Die Kircheng. Böhm.*)

Sv *Jiří*, spolupatron český, mučeník († 303), v Církvi východní od prvopočátku v největší uctivosti byl. Z církve východní přenešeno bylo brzy ctění a vzývání do církve západní. V Anglii prohlášen sv. Jiří roku 1222 za patrona vojínů a roku 1330 vyvolil Anglický král Eduard III. sv. Jiří za ochrance řádu podvazkového, jejž byl založil. — V Rusku ctí se sv. Jiří jako patron říše a obraz jeho stkví se v středním štítu znaku císařského — Jménem sv Jiří založeny řády: ruský řád r 1769 od císařovny Kateřiny II, bavorský řád sv. Jiří roku 1729 od knížete Karla Alberta, napotomního císaře Karla VII. a hanoverský řád sv. Jiří r 1839 králem Arnoštem Augustem. — Vratislav I, kníže Český, založil kollegiátní chrám ke cti svatého Jiří na Hradčanech, při němž kníže Boleslav II. zařídil klášter panenský, jehož představenou byla sestra jeho Milada.
(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

c) Obrazem a sochou.

Roku 1552 dal císař Ferdinand I. v hlavním chrámu sv. Víta nad vchodem blíž kaple sv. Sigmunda zhotoviti obraz sv. *Jana Nep.*
(*Kl. Borový. Sv. Jan Nep.*)

Mikuláš Königsmann, šlechtic a doktor práv, majitel vinice u Břevnova, pořídil r. 1741 sochu sv. *Janu Nep.*, kteráž až dosud tam (1890) stojí.
(*P. Bon. Holub. Paměti farn. sv. Markéty v Břevnově.*)

Každý *srbský rolník* zakládá si neobyčejně na tom, aby nescházel v jeho domácnosti obraz rodinného světce. Rodinný svatý jest od pradávna ochrancem a patronem celé zádrugy. Jeho svátek světí se s velkou slávou v celé rodině. K němu modlí se členové zádrugy, jeho vzývají o požehnání i v domácnosti i na poli. Po Bohu jest on pramenem všeho štěstí domácího. Ve všech důležitých událostech života, v nadějích, v radosti i žalosti prosí každý z rodiny o jeho milost a přímluvu pro svoji domácnost. Před obraz tohoto svatého pověšuje Srb cínovou lampičku a kdyby sebe chudším byl,

neopomene nikdy v neděli a ve svátek ji rozžíti.

(*Hanuš Klíma. Jarý věk. 1883.*)

Sochu sv. *Jana Nep.* dal zhotoviti arcivévoda Rakouský Leopold Vilém, bratr císaře Ferdinanda III. ve chrámě sv. Víta v Praze.

Svob. pán Matěj z Wunšviců, pán na Ronšperce a Bezvěrině, dal r. 1683 uliti bronzovou sochu sv Jana Nep. a postaviti na kamenném mostě pražském, kdež podnes stojí.

(*Kl. Borový. Sv. Jan Nep.*)

Probošt kláštera cyriaků u sv. Kříže Většího, Jan Mändl ze Steinfelsu (1717—1730), postavil ku poctě sv. *Jana Nep.*, jehož horlivým ctitelem byl, na náměstí před kostelem sv. ap. Šimona a Judy v Praze sochu, dle níž toto prostranství podnes sv. Janským sluje.

(*Fr. Ekert. Posv. m. kr. hl. m. Pr.*)

Roku 1373 kázal císař a král náš Karel IV. ode dvou bratří, Martina a Jiřího z Klussenberku uliti kovovou sochu sv. *Jiří* na koni, kteráž na kašnu ve dvoře pražského hradu naproti hlavnímu chrámu postavena byla. Tato mistrovská litina stojí nyní na jiném místě téhož dvora a náleží k nejznamenitějším starým litinám toho způsobu v celé Evropě. (*Děj. česk.*)

d) Oltářem a ozdobou.

Ke cti sv. *Jana Nep* zasvětil arcibiskup Pražský Jan Lohelius v kapli Navštívení Panny Marie naproti hrobu tohoto mučenníka v chrámu sv. Víta dne 16. července 1621 oltář.

V Litoměřicích dal biskup Jaroslav hrabě ze Šternberka v stoličném chrámě sv. Štěpána prvomučenníka roku 1693 postaviti oltář ke cti sv. Jana a sám jej posvětil.

Mimo to již na začátku XVIII století zřizovaly se nejen v Čechách, ale také v Německu, Španělsku, Portugalsku, Italii, Rakousku Uhrách, Polsku, ano i ve vzdálené Americe oltáře ke cti sv. Jana Nep. v přečetných chrámech. (*Kl. Borový. Sv. Jan Nep.*)

Mareš ze Šelmberka založil r. 1375 20. června při kostele načeradském oltář svatých *Václava a Vojtěcha* a nadal jej platy svými ve vsi Bělči.

(*Lib. erect. 1.*)

Zbožní křesťané ctili památku sv. *Jana Nep.*, patrona našeho českého, mnohými a rozličnými dary.

Darovány byly hrobu sv. Jana Nep. v Praze:

1. *Lampy* u př. nejstarší r. 1641 od arcivévody Rakouského Leopolda Viléma, podobně i od jiných osob u př 1692, 1695, 1701, 1720.

2. *Na věčné světlo* u hrobu darovala hraběnka Věznikova, roz Švihovská roku 1724 500 zl. a Jan Josef, hrabě z Waldšteina téhož roku také 500 zl. a jistý šlechtic z Moravy 600 zl. atd.

3. *Mešní roucha* darována ke cti téhož světce; darovaly na př. císařovna a královna Česká Alžběta r. 1724, Isabela, hraběnka z Černínů téhož roku, hrabě Kolloredo a mnozí jiní.

4. *Kalichy skvostné* darovaly na př. roku 1697 František Antonín Lamers z Lipsprindu, roku 1706 Kateřina hraběnka z Waldšteina; téhož roku arcibiskup Pražský Jan Josef Breuner a přemnozí jiní

5. *Drahokamy a jiné skvosty* u př. obětovali: roku 1722 daroval šlechtic Vančina stříbrnou sošku téhož světce; téhož roku darovala nejmenovaná dárkyně přeskvostný náramek s 61 diamanty; František Adam kníže ze Schwarzenbergu, vévoda krumlovský, daroval velmi skvostné antipendium atd.

(*Kl. Borový. Sv. Jan Nep.*)

Roku 1367 dne 14. února porodila Alžběta, manželka císaře a krále našeho *Karla IV.*, syna, jemuž dáno jméno Sigmund. Když císař, jenž právě byl v Němcích, do Prahy přijel, tu dal rakev, v které ostatky sv *Sigmunda* ležely, zlatem, stříbrem a drahými kameny jak nejskvostněji ozdobiti, ježto přímluvě sv. Sigmunda syna toho připisoval. (*Zap. Čes. mor. Kron.*)

Arcibiskup Pražský Matěj Ferdinand Bílek z Bílenberka († dne 29. dubna 1657) byl zvláštní ctitel sv. *Václava*, jehož hrob znamenitě okrášlil a jehož slavnost slavně světiti poručil.

(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Císař Karel IV., otec vlasti naší české (1346—1378), neobyčejnou úctu a důvěru měl k sv. *Václavu* Již co markrabí ozdobil hrob sv. Václava 12. sochami sv. apoštolů z ryzího stříbra, zvýší mužské postavy a prací

umělou zhotovených I v novém chrámu Svatovítském kapli sv. Václava co nejskvostněji ozdobil. Také v Staré Boleslavi založil bohatou fundaci, aby na bývalém hrobě sv. Václava každodenně velká zpívaná mše sv. byla sloužena Roku 1354 založil v Dolním Ingelheimu na Rýně nový kostel a klášter na počest sv Václava a sv. Karla Velikého. — I hrad od něho na Hradčanech vystavěný nazýval se hradem Svatovácslavským. — Dal i hlavu toho světce ryzím zlatem obložiti a náhrobek mu z ryzého zlata postaviti. Jemu ke cti vzdělal i oltář v novém kostele Svatovítském. Ba i životopis toho světce sám sepsal.

(*Císař Karel IV. J. Kř. V.*)

e) Kapli.

Ve farním kostele sv. Vavřince v Nebovidech pod Petřínem, kterýž kostel až posud odsvěcen stojí, založena roku 1399 kaple sv. *Doroty* z odkazu Petra, lékárníka.

(*Fr. Ekert. Posv. m. kr. hl. m. Pr.*)

Jaroslav Bořita, hrabě z Martinic († 1649), dal ve svém domě (nyní Weitenweberském) na Hradčanech v Praze zříditi kapli ke cti sv. *Jana Nep.*

(*Kl Borový. Sv. Jan Nep.*)

Roku 1691 založil Křišťan Höger, cís. kr. vrchní berní, na své viničce na Skalce s přivolením arcibiskupa pěknou kapli sv. *Jana Nep.* Služby Boží uvolili se v ní konati servité kláštera slupského. Roku 1730 položen základní kámen k nynějšímu kostelu.

(*Fr. Ekert. Posv. m. kr. hl. m. Pr. 1884.*)

Na vinici Kneislovce v zahradě u Břevnova stojí pěkná kaple sv. *Jana Nep.* Kapli tuto dal si postaviti r. 1724 tehdejší majitel vinice pan *Zdenko Chřepický* z Modliškovic, kanovník u sv. Víta v Praze, později probošt a od r. 1743 světící biskup.

(P. *Bon. Holub. Paměti farn. u sv. Mark. v Břevnově.*)

Když roku 1680 zuřil v Praze a po celých Čechách mor: postavena hlavně přičiněním hospodářského ředitele strahovského *Františka Leinhausa* a otevřena kaplička sv. Jana Nep. a sice na skále čedičové vedle cesty, vedoucí přes „Červenou horu“ ze Šárky ku Praze, kdež v „trničkách“ se říkalo a dosud říká.

(P. *B. Holub. Odkryté poklady.*)

Na Krumlově dal přistaviti kapli sv. *Jana Nep.* roku 1724—1727 kníže *František ze Schwarzenberga* společně s chotí svou Eleonorou Analií.

(*Čechy, díl II.*)

Matyáš Bohumil Vunšvic z Vunšvic, rada a hejtman kraje Plzeňského († 1695), vystavěl dům vunšvický na konském trhu na Novém Městě pražském a vzdělal v něm kapli ke cti sv. *Jana Nep.*

(*Ant. Rybička.*)

L 1513. Sousedé měchovští u Kolína z horlivosti k Pánu Bohu nákladem svým vystavěti dali kapli ke cti a chvále sv. *Víta*, mučeníka Páně, a důchody jsou ji nadali, grunty orními a lukami, aby z nich ročně k témuž placeno bylo.

(*Paměti král. města Kolína.*)

f) Chrámem.

V městě Nepomuku na místě, kde sv. *Jan Nep.* se narodil, zřízena nejprv kaple, místo níž r. 1643 vystavěl hrabě František Šternberk kostel ke cti sv. Jana Nep.

Tobiáš Jan Beker položil roku 1708 základ ku chrámu v Králové Hradci ke cti sv. Jana Nep., kterýž 1714 byl vysvěcen; jest to kostel při biskupském semináři tamějším až posud se nalezající.

(*Kl Borový. Sv. Jan Nep.*)

Naši vděční skrze sv. apoštoly Cyrilla a Methoděje pokřesťanštění předkové založili a vzdělali svatému *Klimentu*, spolupatronu českému, papeži, mučenníku († 101), k poctivosti chrámy.

(*Drahé kameny.*)

Roku 995 sv *Vojtěch*, biskup Pražský, v Krakově jazykem českým Polanům dobře srozumitelným evangelium Kristovo hlásal; po jeho pak mučennické smrti lid na tomto místě vystavěl kostelík a svému apoštolu posvětil

(*Dlugosz.*)

Již roku 1000 založil císař Ota III. v čest sv. *Vojtěcha*, patrona našeho a druhého biskupa Pražského, umučeného v Prusku dne 23. dubna 997, dva chrámy, v Cáchách a v Římě.

Též sv. Štěpán, první král Uherský, založil v Ostřihomě arcibiskupský chrám ku poctivosti sv. Vojtěcha, biskupa a mučenníka. (*Drahé kameny.*)

5. Vzývej je!

Matka P. Augustina Strobacha, jesuity, jenž r. 1682 mučennickou korunou co missionář na ostrovech Marianských ověnčen byl, dala synu svému, když se roku 1646 v Jihlavě narodil mimo jméno Augustin i jméno *Ignác*, zakladatele řádu Tovaryšstva Ježíšova, poněvadž vzýváním tohoto světce Božího, jak pevně věřila, synáčka svého určeného ku spáse pohanův bez značnějších bolestí byla porodila.

(*Mat. Procházka. Missie jesuit.*)

Za času sv. apoštolů slovanských Cyrilla a Methoděje na jich pobídku počalo Slovanstvo srdečně a horlivě vzývati sv. *Klimenta*, spolupatrona českého, papeže a mučenníka († 101): on pak byl mu řečníkem mocným u Pána Boha, Jenž pro miláčka svého apoštolskému dílu našich svatých blahověstů žehnati ráčil. (*Drahé kameny.*)

Přemysl Otakar II., král Český (1253—1278), před odchodem svým u hrobu sv. *Vácslava*, svého předka, se modlíval.

(*Fr. Palacký. Děj. národa Česk.*)

Když kníže Český Břetislav r. 1039 ostatky sv. *Vojtěcha* ze Hnězdna do Prahy přenesl, tu on, když sv. ostatky pod oltářem se nalezly, zaplakav radostí takto se modlil: „Ó Kristův mučenníku, blahoslavený Vojtěše, kterýž až do této chvíle nás svou milostí jsi spravoval, ještě touž milostí na nás vzhlédni a nám [illegible] milostiv buď a na svou stol[illegible] biskupskou kostela pražského nám ovšem hříšným sebe milostivě donésti dopustiž!“ (*Kosmas.*)

Léta 981. Sv. *Vojtěch*, navracuje se z rozkázání papeže Římského do Čech z Říma, měl spolu při sobě osm mužův velmi nábožných. A ti na té cestě jdouce, kterýkoliv kostel uzřeli, žádného neopomenuli, při každém zastavíce se na svá kolena klekli, Pánu Bohu své duše obětujíce za odpuštění svých hříchův prosili a toho svatého, v jehožto jménu ten dům Boží byl založen, v tom žádajíce za přímluvu.

(*Jan Beckovský.*)

6. Následuj je!

P. *Augustin Strobach*, narozen v Jihlavě roku 1646, jesuita a missionář, jenž roku 1682 na ostrovech Marianských mučennickou smrt podstoupil, obdržel na křtu sv. jména Augustin Ignác a při biřmování Alois. I snažil se po veškeren život vzoru těchto světců Božích co nejvěrněji následovati. Co do sv. Augustina projevil svou k němu úctu, zvláště když na missijní cestě přibyl do Milána, kde sv. Augustin, jsa ještě pohanem, kázaním sv. Ambrože obrácen jest na křesťanství. — Co pak do sv. Ignáce, zakladatele Tovaryšstva Ježíšova, ctil a miloval jej tak vroucně, že kdožkoliv ve jménu tohoto světce jemu nějakou prosbu pronesl, jí odepříti čili odmítnouti nemohl. — Co pak se týče sv. Aloisia, jehož jméno od sv. biřmování nesl, ctil jej netoliko vzýváním, nýbrž i všemožným následováním v pobožnosti, v přísné kázni, cudnosti a stydlivosti. Proto nejen rád při oltáři přisluhoval a dlouhé modlitby konal, ale se i mrtvil.

(*Mat. Procházka. Missie jesuit.*)

Blah. Anežka Česká († 1282) měla neustále před očima příklad sv. *Vácslava*, dědice země české, a jej v lásce a úctě k nejsv. Svátosti oltářní, k Matičce Boží a v úctě sv. pozůstatků horlivě následovala. Za času nočního před úsvitem navštěvovala blah. Anežka za příkladem sv. Vácslava bosýma nohama v chatrném a chudém oděvu chrámy Páně, aby mším sv. obcovati mohla. Zimního času navracovala se s nohama krvácejícíma na úsvitě do komnat královských.

(*Škola B. Srdce Páně 1876.*)

Svátky,

viz i: „Neděle“, „Mše sv.“, „Služby Boží!“

1. Vůbec.

a) Kdy zavedeny v Čechách svátky: Andělů Strážných; sv. Josefa; Navštívení Panny Marie; den ostatků; na Moravě sv. Cyrilla a Methoděje. Kdy v Čechách svátky zasvěcené zmenšeny.

Roku 1667 zvolen byl papežem Klementem IX., který dovolil k prosbám císaře Leopolda I., aby svátek *Andělů Strážných*, jakož již za předchůdce jeho papeže Urbana VIII. zaveden byl v arcidiecési Pražské, oslavován byl ve všech diecésích císařství Římského V Hradci Králové světil se svátek ten slavným způsobem v první neděli měsíce září roku 1667.

(*Fr. Krásl. Arnošt hr. Harrach.*)

Ve čtvrtek dne 19 března 1643 svátek sv. *Josefa* ponejprv v Čechách svěcen byl; ráno toho dne byla processí od sv Tomáše v Menším Městě pražském do kostela karmelitanův bosákův v témž městě a tam se služby Boží slavně konaly.

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Jan z Jenštejna, od roku 1379 arcibiskup Pražský, vyhlásil den Navštívení Panny Marie za svátek arcibiskupství Pražského a svátek ten od papeže Urbana VI a napotom Bonifacia X. roku 1389 potvrzen byl.

(*Děj. české.*)

Roku 1350 vymohl si císař a král *Karel IV.* od apoštolské Stolice aby pro uctění svatých ostatků, kteréž byl Karel shromáždil, a posvátných památek zvláštní den byl zasvěcen, v který by se všemu lidu ukazovaly s jistými slavnými obřady, jež sám císař ve srozumění s bohoslovci vymyslil a nařídil. A byl to potom den slavný od církve zasvěcený, pátek totiž po neděli Quasimodo, to jest provodní, den svátosti zvaný, na kterýž brzo stotisíce lidí nejen z Čech a Moravy, avšak z celé říše Německé a ze všech stran světa do Prahy putovali, aby účastni byli hojných odpustků, jež papež každému k sv. ostatkům putujícímu udělil.

(*Děj. české.*)

Jan ze Středy, biskup Olomoucký († roku 1380 dne 22. května), držel v roce 1380 synodu kněžstva dioecése Olomoucké v Kroměříži, při kteréž mimo jiné vydáno nařízení strany slavení svátku sv. apoštolů slovanských Cyrilla a Methoděje, jichž zvláštním ctitelem biskup Jan již dříve býti se osvědčil.

(*Ferd. Tadra. Čas. Mus. kr. Čes. 1886.*)

Marie Terezie, císařovna a královna Česká od roku 1740, ač byla paní zbožná a náboženství katolickému věrně oddaná nicméně i v církevních věcech domáhala se některých změn v posavádních obyčejích, které se nesrovnávaly s potřebami času. Vymohla jmenovitě od papeže zrušení některých zasvěcených svátků (1753), kterých počet byl časem příliš vzrostl, takže to bylo na škodu potřeb hospodářských.

(*Wác Wl. Tomek. Nejnov. děj. rak.*)

b) Nesvěcení a rouhání. Trest světský; dochází trestu.

Léta Božího 1515 pro svátek Matky Boží postní vsadili v *Praze* jednoho souseda do šatlavy se dvěma koňmi, že ten den vozil a oral, jménem Havla, z fary Matky Boží na Louži.

(*Staří letop. čeští.*)

V městečku Verneřicích v Litoměřicku dlouhý čas obyvatelé tamější zdráhali se prokazovati sv *Janu Nep.* onu úctu, jakáž mu náleží. Ač farář je napomínal, aby o slavnosti sv. Jana Nep. těžkých prací zanechali a Boha chválili službami Božími, jak to všecky osady vůkolní činily, Verneřičtí přece jako všedního dne doma i na polích pracovali. Když pak jim to okolní vesničané vytýkali, odpovídali: „Co nám potom?“ I vypukl v tom městečku dne 19. května 1743 požár, kterýž tak

zhoubně řádil, že celé městečko v ssutiny jest obráceno, že vody k hašení nebylo. Při tom shořel též farní chrám, zvony na věži se rozlily, taktéž fara. Z celého městečka nezbylo nic více, než socha sv. Jana Nep., kteráž stála před domem jednoho měšťana. Nejen obyvatelstvo vůkolní, ale i moudřejší občané verneřičtí považovali tento požár za pokutu od Boha seslanou za to, že řečené městečko nectilo sv. mučeníka zpovědního tajemství.

(Kl. Borový. Sv. Jan Nep.)

Mlynář *Radota* byl nejbohatší v celém okolí, mlýn jeho byl na řece Lužnici a byl i největší. Mletí měl vždy hojnost. Ale Radota byl lakotný a nesvětil svátků a neděle, aniž chase dovolil na mši sv. jíti. Když ho sousedé napomínali, vysmál se jim, zhrdnuv bohatstvím. Byl svátek sv. ap. Petra a Pavla a nikde se nepracovalo, jen ve mlýně. Se zalibením dívá se Radota na chasu křesající a posmíval se těm, kteří svátek dnešní světí. Sám pak šel přece do kostela, kdež mu sousedé zase domlouvali, že dnes pracuje. Načež Radota se smíchem dí: „I jděte mi k šípku, právě dnes mohu mlíti, neboť mne zastává Petr a Pavel, Petr zasýpá a Pavel vynáší.“ Všickni se nad rouhavými těmi slovy horšili, jen Radota se smál. Zatím na to vypukl strašný požár v Radotově mlýně a učinil z boháče žebráka. Ale Radota se obrátil a koupiv si domek, žil nábožně a i z mála, co ještě měl, uděloval almužny.

(Jan K. Hráše.)

U města Berouna v hořejším předměstí nějaká *Anna Tabulková* dvůr měla (roku 1566) a na den rozeslání svatých apoštolů rouhavě mluvila, řkouc: „Jestli Pán Ježiš poslal své apoštoly po světě, i proč bych já také dnes neposlala na mé pole žence?“ Na ty její žence, když na poli počali žíti, spadl nejprve velký příval a žence od díla z pole zahnal, potom udeřil hrom na tu ženu i na její dvůr, ji zabil a dvůr její na třech místech zapálil, shořelo všecko i stodoly a špejchary se vším obilím nachovaným.

(Jan Beckovský. Poselkyně, díl II.)

2. Zvláštní svátky.

a) Boží Tělo.

aa) Kdy v Čechách zavedeno; jest slavnost dojemná.

Počátkem XV. století byly oltáře Božího Těla v *Praze* ve farních chrámech před Týnem, u sv. Havla (od roku 1386), u sv. Michala na Starém Městě, u sv. Štěpána ve zdi, u sv. Linharta (1407), u sv. Haštala (1401), u sv. Michala v Opatovicích (1387), u sv. Petra a Pavla na Zderaze (1415), u sv. Štěpána na Rybníčku, u sv. Jiljí, kde stál oltář Božího Těla od r. 1389 a kde kromě něho ještě byla od r. 1410 zvláštní kaple Božího Těla.

(Fr. Ekert. Čas. kat. duch 1887.)

Roku 1559 zařízen poprvé na den Božího Těla slavný průvod od *jesuitů* na prostoře v domě kolleje, kde postaven byl oltář, jaksi oživený mládenečky studujícími, kteří za anděle převlečení a věnci okrášlení na oltáři samém nad stánkem (tabernaculum) zde onde jako sochy stáli a když tam velebná svátost postavena byla, všickni se skloní, vše zpěvy umělými Boha ve svátosti skrytého vzývali. Tato slavnost pak konána každého roku.

(J. Beckovský. Poselkyně.)

František kníže Ditrichštein, kardinál a biskup Olomoucký († 1636), konal v městě Olomouci roku 1606 Božítělní průvod, jda bos, nad čímž leckterý úžasný protestant hlavu kroutil.

(Drahé kameny.)

Roku 1883, když byl u nás průvod s nejsv. Svátostí, dívala se též na blízku jedna *židovská paní*. Byla mi známá; jda mimo ni pozdravil jsem ji a viděl jsem, že pláče. Bezpochyby zpozorovala, že jsem si jí více povšimnul; přistoupila ke mně a pravila: „Ach Bože, vy máte krásnou tu vaši víru. Já jsem vždycky velmi dojata o takových slavnostech, ach, toho my u nás nemáme.“ Já jsem jí přisvědčil; nemoha s ní déle mluviti, dal jsem jí pouze na jevo že by bylo neslušno v tomto průvodu mluviti. Když mne minula pomyslil jsem si: A což kdyby byla tak šťastná, uznati vnitřní cenu naší víry, tu přítomnost P. Ježíše co živého Boha mezi

námi, ty dojemné vznešené slavnosti celoroční, jak by teprve byla dojata. (*Čas Ludmila 1884.*)

bb) Ber na průvodu podílu!

František I., císař Rakouský a král Český (1792—1835) když roku 1813 v krajském městě Jičíně slavnosti Božího Těla přítomen byl, církevní procesí ssebou vykonával: až k slzám pohnuti byli ti, jenž to viděli očima svýma, kterak mocnář ten svou pobožnost koná. (*Fr. Vacek. Čas. kat. duch. 1835.*)

Maria *Maximiliana Hohenzollerská*, která před 200 lety žila, choť Jachyma z Jindřichova Hradce, těšívala se zvláště na slavnost Božího Těla, kterouž koná Církev sv. ve svých svatyních po 8 dní. Po celých 8 dní rozjímala o nesmírné lásce Pána Ježíše, rozplývající se v slzách bolesti a lásky. Aby Synu Božímu náležité oslavy v památný ten den se dostalo, poskytovala s největší ochotou k ozdobení oltářů vše, co měla v domě svém ze zlata, stříbra, všecky drahokamy, vše co mělo cenu, vše co bylo vkusné a umělé. (*Balbín.*)

Kališníci osvědčovali víru v Eucharistii a úctu k ní po způsobu katolickém obzvláštně slavnými průvody ve svátek Božího Těla. V Praze býval svátek tento po válkách husitských po všecky časy budoucí slaven po katolicku na hradě, kdežto od kališníků byl svěcen zvlášť slavně v Týně, kterýžto chrám od dob Jiřího Poděbradského a Jana Rokycany byl hlavním kostelem strany utrakvistické v Praze i v Čechách vůbec. Král Jiří súčastňoval se jakožto kališník theoforického průvodu v Týně; vímeť, že to učinil r. 1461 a 1462 s manželkou svou Johannou. Když katolící nelibě to nesli, šel král následujícího roku o Božím Těle na hrad.

(*W. Wl. Tomek Děj. m. Pr.*)

Roku 1464 přišla do Prahy Saská vévodkyně *Markéta* a ze zdvořilosti k ní byla královna Johanna, choť krále Českého Jiřího o Božím Těle společně s ní u sv. Víta na kázaní biskupa Vratislavského Jošta z Rožmberka a potom na procesí.

(*W. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.*)

Ve svátek Božího Těla slaven býval za časů utrakvistických v Čechách katolický průvod theoforický na hradě a *panovníci čeští*, pokud právě v ten den meškali v Praze, účastnili se ho osobně. Císař *Maximilian II.* nejsa r. 1575 v Praze, dal se při průvodu Božího Těla zastupovati ode dvou synů svých Rudolfa a Arnošta. A tak se průvodu povždy súčastnil, pokud zdráv byl, císař *Rudolf II.*

Adam Kravarský, jesuita, proslulý missionář v Čechách za císaře Ferdinanda II. († 1660), po celý oktáv Božího Těla skoro nevycházel z kostela; tam i noci trávil, nahlas modle se k Velebné Svátosti, jakoby měl u krále králů slyšení (*Drahé kameny.*)

V *Praze* býval svátek Božího Těla ve XIV. věku konán s převelikou nádherou a slávou, za hojného účastenství věřícího lidu, jenž při tom nadšeně dával průchod náboženskému přesvědčení svému.

(*Fr. Ekert. Čas. kat. duch. 1887.*)

V *Horním Rakousku* leží jisté městečko na samém břehu jezera a tu když přišel svátek Božího Těla držívali slavné procesí, nikoliv na zemi, ale na vodě. V čele průvodu jela loď s křížem a korouhvemi, za ní dvě lodě s dítkami; pak následovala jedna s družičkami bíle oděnými, za těmi loď zpěváků a hudebníků a pak loď okrášlená věnci a koberci, na kteréž kněz stoje pod nebesy nesl Nejsvětější; a za ním teprv jeli na lodích zástupové zbožného lidu. I přicházelo také z daleka diváků mnoho na tento den a jedenkráte vyjádřil se jeden z nich, že jest takové procesí na vodě přece jen nebezpečné, zvláště pro děti, a že snadno by se mohlo přihoditi velké neštěstí. Však jeden tamější občan mu odpověděl: „Ještě nikdy se nám žádné neštěstí nestalo, protože pevně věříme, že máme uprostřed sebe Toho, Jenž dovede utišiti moře i vlny a tudy i nás ochránit. (*Škola b. Srdce Páně 1876.*)

Za času arcibiskupa Pražského Martina Medka, konala se výroční slavnost Božího Těla od katolíkův s velkou okázalostí; císař *Rudolf II.* (1576—1612) sám v slavném průvodu míval obyčej se súčastniti. Na mnohých místech bylo zvykloství, že nejen v den Božího Těla, nýbrž také v následující neděli a v oktáv

Božího Těla první průvod s velebnou Svátostí držán býval.

(Klem. Borový. Ant. Medek.)

Vilém Slavata z Chlumu (narozen r. 1572), jenž co místodržitel pražský r. 1618 při povstání stavu protestantských v Čechách na hradě pražském z okna byl svržen, nedbal nebezpečných cest, nepříznivého počasí, aby mohl se jen súčastniti v některé osadě slavnosti Božího Těla.

(Fr. Slavata J. Hr. Čern. arch.)

Ctihodný *Martin Středa*, jesuita, Moravan († 1649), v Praze pečoval tuze o to, aby hod Božího Těla švédskému protestantskému vojsku na odiv a podiv ve Svatoklimentské kolleji obzvláštní krásou a slávou od jesuitů zveleben byl. *(Drahé kameny.)*

cc) Cti bratrstvem; vystavěním kaple!

Ctih. *Tobiáš Jan Bekr*, od r. 1702 biskup v Hradci Králové, zavedl jako biskup při velechrámu svém bratrstvo Božího Těla.

(Ben. Kulda Církevní rok.)

R. 1493 udělil papež Alexandr VI. odpustky *pro kapli sv. Kříže v Broumově* u hořejší brány.

(P. Jos. Růžička. Čas. kat. duch. 1847.)

Markéta z Bavorova († 1357) byla založila a vystavěla při klášteře písecké kapli Těla Božího, aby se dvě mše sv. v ní týdně sloužily.

(Archiv. bibl. praž.)

Vilém z Landšteina, probošt Vyšehradský od roku 1353, krátce před smrtí svou zřídil novou kapli ke cti Božího Těla a sv. Petra a Pavla na hradě lomnickém.

(Borový. Liber erect. I. pag. 5.)

Na *Vyšehradě* kterýž se honosil velikým počtem svatyní, vystavěl ještě r. 1328 kanovník Ekrik zvláštní kapli ku poctivosti Božího Těla a nadal ji velmi štědře. Správce kaple míval sa krista a služby Boží konali v ní kapitolní kněží chorální tím řádem, že po všecky dny celého roku bývala tu jedna mše sv., jednou v měsíci však mše sv. zpívaná a kromě ní ještě 16 mší sv.

(Fr. Ekert. Čas. kat. duch. 1887.)

dd) Rouhání dochází trestu.

viz: „Rouhání 7 b!“

b) Svatý týden

Oslavuj ho!

Krakované staří ve velikém pašijovém témdni upravdňovali se, jakož i Poláci všickni prací světských a oddávali se pobožnostem a přípravě k sv. zpovědi velkonoční. Bohoslužby neobmeškali žádné. Ano tak velikou a vroucí zbožnost jevívali mnozí v tomto přepamátném čase, že ku př. královna Konstance Rakouská, žena krále Sigmunda III., netoliko celý tento týden navštěvovala chudé a choré a na veliký pátek Boží hroby, ale tu noc na sobotu celou strávila v kostele až do alleluja na bílou sobotu.

(Golebiowski. Vlast 1886.)

Dne 1. dubna roku 1355 ve středu před velikonocí císař a král náš *Karel IV.* se svým průvodem před Římem vzal na sebe roucho poutnické a s českými pány, kteří tu s ním byli a také za poutníky se přestrojili, nepoznán na zelený čtvrtek do města vešel a tu bez překážky po tři dni všechna svatá místa a starožitné památky navštěvoval a pobožnost vykonával. Na bílou sobotu večer vešel do papežského paláce, kde kardinálové shromážděni byli a dav se jim poznati oznámil, že druhého dne se svým průvodem do Říma vejde, sby se tu korunovati dal.

(Zap Česk.-mor. Kr.)

Vladislav II., král Polský (1386—1434), zdržoval se od středy ve sv. týdnu obcování s chotí, ba sni s ní nemluvil. *(Děj. polské.)*

c) Zelený čtvrtek.

aa) Oslavuj umýváním nohou.

L. 1528 král *Ferdinand I.* na zelený čtvrtek na hradě pražském v své královské kapli třinácti chudým mužům v přítomnosti Bernarda, Tridentského biskupa, pravou nohou na zem poklekna nohy myl, každou bílým ručníkem utřel, políbil, jim po umytí nohou v zeleném pokoji téhož hradu pražského k stolu sloužil, krmě podával i nápoj nalíval a posledně kaž-

dému jeden zlatý rýnský v červeném pytlíčku koženém na hrdlo zavěsil, také díl dobrého sukna na sukni neb na dlouhý kabát a díl kmentu neb tenkého plátna na košili každému daroval. Žádný pamětník tehdáž v Praze se nenacházel, který by svědčiti mohl, že pobožnost podobná od některého krále Českého se dála a protož to umývání noh věc Čechům divná a neslýchaná byla (*J. Beckovský. Poselkyně.*)

František Josef I., od roku 1848 císař a král Český, vykonává každého roku ve hradě vídeňském umývání nohou chudým starcům a podobně i císařovna Alžběta chudým stařenám. Na dvorských kočárech svážejí se starcové i stařeny, kteříž k tomu účelu byli vyhlídnuti, ku dvoru do slavnostní síně, kdež obřad má býti vykonán za přítomnosti nejpřednějších hodnostářův. Císař pán starcům a císařovna poklek nouce stařenám nohu pravou, na niž vysoký hodnostář nalil vody, utírá a políbí. Po té přednášejí se slavnostní jídla pro starce a stařeny uchystaná. Jakmile byla jídla přednešena, zavěšuje císař pán každému starci míšek se 30 stříbrnými a císařovna tolikéž stařenám. Jídla si berou sebou domů a odvážejí se zase ve dvorských kočárech se do jejich příbytků. Ostatně obřad ten vykonal již král Ferdinand I. r. 1528 na Hradě pražském.

(*Věnec perlový*)

Sv. Hedvika, manželka vojvody Jindřicha I., jenž od roku 1201 části země slezské a polské vládl († 1243), myla na zelený čtvrtek malomocným nohy a šatila je. (*Drahé kameny.*)

Na zelený čtvrtek, jejž *Poláci* i „wielki“ zovou, umývali kdysi také králové Polští dvanácti starcům nohy, jako biskupové dvanácti klerikům, jež pak bohatě obohatili rouchy, stříbrným úborem jídelním a penězi. První tak učinil král Sigmund III. Zvali je také k stolu a sami s velmoži jim posluhovali. Pak konala se večeře panská, k níž král sezval všecky čelnější osoby stoličného města. Po ní naplnil se zámek i mnohými jinými osobami, by poslechly nějaké oratorium anebo nábožné drama, při němž hrávali nejlepší mistrové. Celá tato slavnost končívala se sbírkou, jež 3—5000 dukatů vynesla, a mezi špitály varšavské se rozdala.

(*Golebiowski.*)

Přemysl Otakar I, král Český (1197—1230), mýval na zelený čtvrtek dle počtu dvanácti apoštolů chudým nohy uděliv napotom každému po penízi.

(*Pokrač. Kosmy.*)

Vladislav II., král Polský (1386—1434), vlastníma rukama myl dvanácti chudým nohy. (*Jeho živ.*)

bb) Uctivej almužnou.

Pan Adam z Hradce († 1531) nařídil krmení chudých na zámku v Hradci v zelený čtvrtek každého roku podle starodávného obyčeje. Hlavní části hodů pro chudé bývala i dobrá kaše z krupice pšeničné, medem oslazena (druhdy bývala kaše z hráchu) a dobrý žitný chléb, k němuž se ještě dárek na penězích přidal. Naše paměti v rozdávání jdou až k roku 1551, tu se sešlo ve čtvrtek veliký, 5024 osob, z nichž dostal každý $^1/_2$ denáru, tak že se téměř 6 kop neb asi tolikéž dukátů vydalo; medu vypotřebována na ně celá tůna. Stálo krmení chudých 13 kop hotových peněz a co se jim jídel z panského dalo, ani se v to nepočítá. — Později dávala se i maštěná polévka, dvojí jídlo z ryb a sladká kaše z krupice pšeničné s teplým pivem a medem zavařená a makovým olejem omaštěná, pecník chleba a džbánek piva — Roku 1694 dostavil se ke krmení lidí neobyčejně veliký počet 9204. — Císař Josef II zrušiv podobná podělování v Hor. Rakousích, dovolil r. 1782 aby zřízena byla fundace pro chudé na Černínských panstvích.

(*Aug. Sedláček. Hr. a zám., díl IV).*

Frant. Jar. Vacek-Kamenický, kněz a básník († r. 1869 v Blovicích), o zeleném čtvrtku ustrojil oběd pro dvanáct chudých, jež i penězi obdařil.

(*Jos. Zd. Raušar.*)

d) Velký pátek.

Pokoř se!

Vladislav II., král Polský (1386 - 1434), putovával na velký pátek bos a se zahalenou hlavou z kostela do kostela, dával sám chudým almužnu,

a klekával vroucně se modle a slzy prolévaje před křížem. (*Jeho život.*)

e) Vánoce.

Kdy půlnoční zakázána a opět zavedena.

Roku 1826 byla snahou *Václava Leopolda Chlumčanského*, arcibiskupa Pražského († 1830), slavnost vánočního jitřní, kteráž r. 1806 pro některé nepořádky ve všech Českých diecésích na ranní hodiny odložena byla, po dvaciti letech k nemalé radosti a ku vzdělání všechněch katolíků opět o půlnoci slavena. (*Čas. kat. duch. 1851.*)

aa) Oslavuj zbožností.

Blahé paměti král náš *Karel IV.*, (1346—1378) otec vlasti, vroucně oslavoval hod Boží vánoční, jak v drahé matce Praze tak i za hranicemi. Tak v Metách, ve Francii r. 1355, když papežský nuncius sloužil jitřní zpívanou mši sv., které obcovali všickni přítomní knížata, arcibiskupové, velmoži a sám císař Karel, tu tento v plném lesku císařském, s korunou na hlavě při službách Božích veřejně od oltáře svaté Evangelium co císař, jako skutečný jahen zpíval, což všecky přítomné mocně dojalo. A to činíval Karel každoročně ve velechrámě Svatovítském v Praze.

(*Čas. Václav 1883.*)

bb) Oslavuj jesleml.

Roku 1562 postavili *jesuité* poprvé v Praze v chrámě sv. Klimenta jesle o vánocích. (*J. Beckovský. Poselkyně.*)

Otec *Josefa Kajetana Tyla* († 1856) spisovatele českého a herce, zabýval se dlouhá léta sestavováním pohyblivých jesliček a později také na odiv je vystavoval. (*Jan Sojka.*)

cc) Oslavuj almužnou!

Léta Páné 1657 ušila *Františka Slavatová* devět košilek a oděla jimi devět chudých dětí; pozvala si v týdnu před svátky vánočními devět žebráků k jídlu a sama jim sloužila; po devět dní před hodem Božím vánočním navštěvovala každodenně desetkráte Pána Ježíše v nejsvětější Svátosti oltářní. K uctění Pána Ježíše, Který z lásky k nám tělo lidské na se vzíti ráčil, nejedla po devět dní před narozením Páně žádného masa.

(*Fr. Čechová. Ludmila 1885.*)

Františka Slavatová, která v XVII. století žila, pozvala si na štědrý večer chudého muže s dítětem a častovala je a sama jim pokrmy nosila, kterýž obyčej každoročně zachovávala. Almužny hojné o vánocích dávala chudým.

Frant. Jar. Vacek-Kamenický, kněz a básník († r. 1869 v Blovicích) o štědrém dnu i dříví mimo jiné dary skýtal nuzným. (*Jos. Zd. Raušar.*)

Svatokrádež.

1. Jest hanebná; dopustili se jí.

Roku 1620 přibyl Bedřich Falcký, zimní král Český, i do Olomouce dne 15. února. A tu *direktoři* vypověděli z města všecky mnichy pod tou záminkou, že proti králi Bedřichovi mluvili a za něj v kostelích svých modlitby nekonali. Kromě toho byli kanovníci oloupeni o svůj majetek a katolíci všelikým způsobem tísněni a zastrašováni.

(*Ant. Gindely.*)

Při povstání stavů Českých proti císaři a králi Ferdinandovi II. l. 1618 chopili se *direktoři* zabavování duchovních pozemků Církve katolické. Dalit prohlásiti veřejnými patenty, že každý, kdož by chtěl poskytnouti penize na potřeby zemské, bude si moci vzíti podle výše své půjčky v zástavu a v užívání kterékoliv duchovní panství, ves nebo nějaký pozemek podle své libosti jak by se mu líbilo a hodilo. Zároveň vyzváni všichni katoličtí prebendantia všecky kláštery, aby předložili seznam svých příjmů, svých pozemků, kapitálů, desátků a úroků, patrně k tomu účelu, aby direktoři mohli si vybrati, k čemu by měli dříve sáhnouti. Mniši klášterů, na jejichž statky nalezli se rychle od-

běratelé, octli se náhle v největší tísni. Z budovy arcibiskupské prodán všecken nábytek a věci cenné a pak budova sama dána na buben. A nedá se upříti, že nový stát protestantský v Čechách katolíky práv zbavoval.

(*Ant. Gindely. Děj. č. povst. l. 1618.*)

Roku 1782 přijel hned 20. března s 3 pomocníky do panenského kláštera praemonstrátek v Doksanech a tam svolav do sálu všecky mužské toho kláštera, posadil klobouk na hlavu a pak četl dekret zrušovací. Odebral ctihodnému proboštovi Vinkelburkovi skvostný praelátský kříž náprsní, neomaleně se choval ku klášterním paním a v kostele zvláště společník jeho baron *Eben* vandalsky trhal okrasy a šperky posvátné; mnohé drahocenné věci zlaté a stříbrné polámali, pokroutili a do kufru zapečetivše pobrané skvosty do Prahy odvezli.

(*Zap. Památky archeol. sv. V.*)

Léta 1510. Februarii, *Pavel Fron* z Perlína, vylámal kostel ve vsi řečené Česnek a vzav svátost z monstranci, prodal židnom Hrozný nešlechetník!

(*Pam. Mik Dač. z Hesl.*)

Vilém Fürstenberk, velmistr německého řádu v Liflandu, odpadl r. 1556 téměř s celým řádem od papeže k Lutherovi a svatokrádežně zmocnil se jmění církevního, olupoval kostely a kláštery (*Aug. Schlözer. Děj. Litvy.*)

Za času poručnictví Oty Braniborského v Čechách (1278—1283) dobyl pan *Gerhart z Obřan* kláštera rajhradského a zapudiv odtud mnichy benediktiny vložil do něho posádku a držel ho v moci své. (*Děj. česk.*)

Roku 1576 navštíviv *Ivan IV.* Vasilijevič Hrozný, car Ruský (1534—1584), dal v gorodištské krajině všecky mnichy, zbiv je, odpraviti. U arcbiskupa Novgorodského jedl a po hostině dal arcibiskupa, jeho úředníky a sluhy svázati a paláce vydrancovati. Vydrancoval i kostel sv. Žofie a pak i v jiných klášteřích a kostelech zmocnil se kostelního jmění A vůbec i v Novgorodě a celém okolí povraždil ukrutník veliké množství lidí.

(*Arn. Herrmann. Děj. říše Ruské.*)

Jan Lucemburský, král Český, odvážil se r. 1332 kromě vybírání napřed, pode jménem půjčky, komorních onorokův městských na několik let a jiných podobných prostředkův, již až k nejhoršímu, k rozzastavování statkův klášterských, s nimiž libovolně nakládati počal jako s vlastní komornou svou. (*Chron. Aulae reg.*)

Jaropolk, kníže Ruský, Rostislavovič, dopustil se roku 1174 i svatokrádeže Skvostné a drahocenné nádoby k službám Božím určené vzal si a zpeněžil pro sebe, kteréž Ondřej Jurjevič kostelům byl daroval Ba i paladium suzdálské krajiny, ve Vladimíři znamenitý divotvorný obraz Rodičky Boží daroval Glijebovi.

(*Fil. Strahl. Děj. říše Ruské.*)

Za carovny Ruské *Kateřiny II* (1762—1796) pobral stát r 1763 církevní statky, přikázav je a sedláky na nich usedlé v správu tak zvanému kollegiu ekonomie a vykázav duchovním a klášterům platy. (*Děj. rus.*)

Za třicetileté války, kteráž povstáním stavův v Čechách povstala a odtud do Německa se rozšířila, přepadl *Kristian Halberstadtský* r. 1621 území paderbornské a dobyl i města Paderbornu. Zde uložil vysokou kontribuci biskupskému kancléři, kolleji jesuitské a jednotlivým kostelům Všechny poklady a drahocenná roucha kostelní zabaveny a zpeněženy, tak na př. stříbrná skříň, v níž bylo chováno tělo sv. Liboria; palác biskupský byl vypleněn a jiné nádobí stolní pobráno; neušetřeno ani hrobu dřívějšího biskupa Dětřicha z Fürstenberka, nýbrž otevřen a vzaty z něho prsten a berla biskupská.

(*A. Gindely. Děj. čes. povst. l. 1618.*)

Dne 1. listopadu 1415 zlezli dva katoličtí páni *Jan Městecký z Opočna a Ota z Bergova* opatovický klášter, chtíce se jeho velikých klášterních pokladů zmocniti Protož činili násilí mnichům a chtíce od opata Laeury o pokladech zvěděti, tak ho utrýznili, že následkem toho v krátkém čase zemřel. Nenalezše pokladu, jehož žádostivi byli, vybrali klášter i chrám a s velkou loupeží odtud odešli.

(*Dějiny české.*)

R 1279 žádal *Oto*, markrabí Brandenburský, některé listiny z archivu

u sv Víta Tu ale nařídil podtají, aby šli za nimi jeho rytíři a služebníci němečtí, k vypátrání, kde v kostele byl uschován poklad někdy krále Otakara, kamž i jiní lidé dali uschovati klenotův svých. Němci vedravše se do kostela prohledávali vše, aniž by ušetřili věcí posvátných. Kanovníci na kolenou prosili, ale utržili jen urážky slovy i skutky, konečně Němci vynutivše klíče, kostel zavřeli Nazejtří pak vrátivše se, vypáčili všecky dvéře do kostela, sebrali tam nesčíslné množství peněz a odevzdali pánu svému Nestyděli se za takový účinek, an již byl vešel v obyčej při hojném počtu také jiných klášterův a kostelův.

(*Cont. Cosmae.*)

Petr III., car Ruský (1762), popudil proti sobě kněžstvo, jemuž církevní statky po velikou část odňav pouze přiměřený plat vykázal. (*Děj. rus.*)

Jako *Prokop*, markrabě Moravský, za krále Václava IV. biskupovi Olomouckému a jeho kapitole, jak jen mohl, škodil: tak roku 1387 počali pánové a rytíři i v Čechách i na Moravě velmi krutě k duchovenstvu se chovati, vysílajíce loupežníky na ně, kteří jim dvory vytloukali, jímajíce je, vězeními je mučíce ano i kostelních pokladův násilně jim berouce. (*Děj. česk.*)

Rudolf Rakouský, bratr krále Českého Albrechta (1447—1439), byl v nevoli s biskupem Pražským Janem IV. z Dražic, jemuž král učinil rozličná příkoří, ano odcizil i některé klenoty kostela pražského.

(*W. Wl. Tomek. Děj. m. Prahy.*)

Proti katolické církvi v Polsku vydala *ruská vláda* v listopadu 1865 cis. úkaz, jímž sekularisovala veškerý její majetek a vykázala katolickému duchovenstvu stálý plat z pokladnice státní.

(*Děj. polské.*)

Za císaře Napoleona I. povstali i Řekové proti Turkům. A tu nastalo kruté pronásledování křesťanův v říši Turecké a i v Bulharsku, takže křesťané prožili tam věru mučennické dny. Kostelní poklady skrývány a někdy k ochraně svěřovány *Řeckým biskupům*, z jejichž rukou prý nejednou zmizely na věky.

(*Konst. Jireček. Děj. nár. Bulh.*)

Roku 1631 vpadli *Sasové* do Čech a zmocnili se Prahy. Dne 24. února 1632 vyjeli si dva sasští rytmistři, jakýsi Hrbovatý Říčan a Jan Tonner se svými jezdci do Staré Boleslavě. Tam nejen všechny domy vydrancovali, ale i s koňmi do obou kostelů tamních vjeli Kdekoli v kostelích těch nějaký kus zlata, stříbra, cínu nebo mosazu spatřili, všecko napořád brali. Kalichy, ciboria, monstrance, svícny, lampy a mešní roucha, z kterých si velký posměch tropili, také odnesli. S kořistí svou odnesli i milostivý obraz Matičky Boží do Prahy.

(*Jan Votka. Posv. Cyr.-Meth. Pam. Mar.*)

Sv. ostatky a jiné drahocenné věci byly r. 1470 z Karlštejna do kostela vyšehradského darem přenešeny. Všecko to vzal *Sigmund*, král. Zlato a stříbro si nechal, perle pak a drahé kameny i ostatky Svatých zpátky do Karlštejna poslal a později ve Vratislavi za 4000 zl. zastavil Statky kapitolní pak Sigmund jako své vlastní zastavoval a je zadlužoval s tou výminkou, aby ty vesnice kanovníkům se vrátili, když by jim peníze vyplatili.

(*V. Ruffer. Hist. Vyš.*)

Císař *Sigmund* uložil ve válkách husitských kromě desátku z duchovních statkův nemalou daň na všecky kostely, kláštery a královská města v Čechách Po bitvě na Žižkově počal loupati oltáře a obrazy, zvláště v kostele sv. Víta na hradě pražském a kázal stlouci také všecko zlato a stříbro, kterým reliquie svatých ozdobeny byly. Čechové litovali v tom nejvíce truhlice z ryzého zlata, ve které chovány byly kosti sv. Václava. Napotom také nejprv zastavil statky všecky, města, městečka i vsi s příslušenstvím kláštera nepomuckého v 5200 kopách groších Ale od toho času množili se zápisové obsahu podobného čím dále tím více tak že za několik let téměř všecka zboží celého stavu duchovního v Čechách nacházela se nejen skutkem, ale i právním zápisem v rukou světských.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Roku 1722 vloupili se jednou v noci zloději oknem do sakristie kostela hrabinského v rakouském *Slezsku*, rozbili skříň, v níž byly všecky cennější předměty bohoslužebné (také kalich s patenou) uschovány a svázavše je do

uzle, otevřely se ze vnitřku dokořán dvéře hlavní i u sakristie Musil však přijíti na ně strach, neboť nechavše uzel se všemi věcmi ležeti právě na stupni oltáře P. Marie prchli

(*Kar. Eichler. Pouní místa*)

R 1177 vydal papež Alexandr III. klatbu na *Soběslava II.*, knížete Českého, za příčinou zločinův páchaných od vojska jeho v kostelích rakouských.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Při povstání *stavů Českých* zabaveny jsou na Moravě r. 1619 všecky statky biskupa Olomouckého, kapitoly olomúcké a brněnské a statky všech praelátů, vůbec statky všeho duchovenstva světského i řádového. (*A. Gindely.*)

Direktoři *stavů Českých*, jakmile se dozvěděli, že Bedřich Falcký korunu Českou přijal, nařídili dne 17. října 1619 kanovníkům, aby klíče od kostela sv. Víta na Hradčanech vydali a aby se z obydlí svých na Hradčanech přestěhovali do kláštera emauzského. Statky kanovníků byly ovšem zabaveny a tak nabídnuto každému na živobytí osm tolarů téhodne. Když namítali, že je to málo, odbyti byli uštěpačnou poznámkou, že si mohou přivydělati týdně tolar, budou-li hradby městské opravovati. K odbývání bohoslužby vykázán kanovníkům vypuzeným malý kostelík na Hradčanech nad úvozem.

(*Ant. Gindely.*)

Při povstání *stavů Českých protestantských* r. 1618 zabavovali direktoři v Praze roku 1619 duchovní pozemky církve katolické. Veřejným patentem vyzváni kapitalisté, aby poskytli půjčky a za to že si budou moci vziti podle výše půjčky v zástavu nebo k užívání duchovní panství, ves nebo jen pozemek, jak by se jim to hodilo a líbilo. Proto mniši klášterů nalezali se v největší tísni Z budovy arcibiskupské prodán všecken nábytek a věci cenné, pak budova sama dána na buben. Na toto vyzvání přihlásilo se hojně lidí, aby si tímto způsobem lacino pomohli k statkům. Mansfeldovi vykázali k užívání celé opatství chotěšovské.

(*Ant. Gindely.*)

Roku 1619 drželi *stavové Moravští* sněm v Holomouci a na něm se o to usnesli, aby všechny duchovní statky a jich užitky k zaplacení vojska vynaloženy byly, ty pak statky přes osm milionův na zlatě vynášely; také ti stavové tehdáž ze všech katolických kostelův stříbrné i zlaté klenoty vzali, je rozpustili, peníze bili a jimi vojáky platili. (*J. Beckovský. Poselk.*)

Léta 1107. *Svatopluk Moravský* přijel do Prahy moci císařskú a Bořivoj spatřiv, co se děje, pojav své služebníky toliko poodstoupil. Svatopluk pak všeho ve třech dnech se zmocniv, hned loupil oltáře kázal bráti kalichy. Co kde bylo zlata nebo stříbro všecko oholil, kostel netoliko pražský, ale i jiné, netoliko v městě pražském, ale i v jiných městech a městečkách a ve vsech rozkázal pobrati. Pět drahých palií kostela pražského, s oltářův sv. Víta a Václava v Řezně židům v pěti stech hřivnách stříbra zastaveno. Vrah Vršovcův i sám zavražděn r. 1109.

(*Hájek. Kronika česká.*)

R. 1618 *Tampír*, vůdce vojska císaře Ferdinanda II., předměstí Jindřichova Hradce zcela spálil a zničil, ale také z kostela sv. milého Václava, dědice a patrona českého, mešní roucha, kalichy, nadání, vejsady a jiné posvátné věci svatokrádežně vzal, oltáře porušil, obrazy Svatých rozsekal a potrhal a lidi vraždil.

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Za povstání českého r. 1618 zachoval se i r. 1620 *sněm uherský*, jenž Ferdinanda II. sesadil a Bethlena ze Sedmihradska za nového krále zvolil, nespravedlivě ku katolíkům. Katolíkům se povolovali jen tři biskupové a každému z nich poukazovalo se služné 2000 zl.; statky a příjmy všech biskupův, některých klášterů, proboštství a kapitol byly nyní, jako se to bylo většinou stalo, také právně zabaveny a tak značná část osob posud skvěle postavených ožebračena. Spolu vypověděl sněm i jesuity na věčné časy ze všech zemí uherských.

(*Ant. Gindely. Děj. čes. povst. l. 1618.*)

Když r. 1388 král *Václav* a oba markrabí Jodok a Prokop opět se přičiňovali, aby kníže Jan Soběslav, tehdáž biskup Litomyšelský, biskupem Olomuckým se stal, avšak kapitola se zdráhala jej voliti: poslal král Václav nejvyššího maršálka království Českého Jindřicha z Lipé na Moravu,

aby jménem krále Českého jako vrchního pána manství biskupství Olomuckého co do jmění světského spravoval. Za té zprávy nashromážděno veliké množství dluhů, an biskupem se stal Mikuláš z Riesenburgu (1388—1397). *(Vinc. Brandl. Sbor. Sv.-Method. 1885.)*

Za *Václava IV.* (nastoupil r. 1378, † 1419), biskupa Litomyšlského, strašili v městě Litomyšli i po celém biskupství zlosynové, trapiči duchovenstva i svatokrádci. Z kostelů a klášterů kradli kalichy, kříže, schrány ostatkův svatých a jiné skvostné věci bohoslužební; loupili také statků kostelních a špitálských; všechny pak loupeže zaváželi do měst hrazených a na hrady svých mocných tovaryšů; mimo to duchovních osob jímali, ranami a vězením mořili, jich obydlí a kostely ohněm kazili za panování krále Václava IV. *(Blahověst 1865.)*

Vladimír, syn Jaroslava Osmomyslného, od roku 1187 kníže Haličský, hanebností se dopouštěl všelikých. Čině vpády do Polska, ničil a okrádal chrámy a kněze vraždil při oltářích. *(Kadlubek. Děj. pol.)*

Za P Martina Jeckela, faráře Žarošického na Moravě, usadil se u poutního kostelíčku na Silničné *Jiří Volek*, ze Zámoštu v Polsku, který v poustevnickém oděvu od lidí almužny na mše sv. lákal, ale vlastně pro svůj vlastní měšec je sbíral. Roušku pokryteckou strhl podvodníku farář P. Jeckel, kterého tento zabil a proto roku 1752 mečem sťat jest. *(Kar. Eichler. Poutní místa.)*

2. Trest.

a) Trestala se.

Léta 1539. V městě *Jablonci* jeden svatokrádežník, že kostel farní okradl, dostal svou mzdu, když na hranici byl upálen. *(J. Beckovský. Poselkyně.)*

Léta 1582. V *Jabloni* dne sobotního po Vánocích tři svatokrádežníci oběšeni byli a tři na kola dáni a do něho vpleteni byli, kteří jedenácte kostelův vyloupali. *(J. Beckovský. Poselkyně.)*

Anno 1535. Oběsili *Jana z Brna*; ukradl kápi v kostele Vysokém. *(Pam. Mik. Dač. z Hesl.)*

L. 1599. V advent při právě H. K. vyvedeni jsou z vězení k místu popravnímu a čtvrceni dva Němci, *Mertl* a *Linhart*, že kradli co kde mohli, krámy a kostely loupali a klenoty kostelní posvátní, spouštějíce to, prodávali, čímž se prozradili, a zjímáni jsouce, ku právu outrpnému dáni a ortelováni jsouce, takový konec vzali *(Pam. Mik. Dač. z Hesl.)*

Léta Božího 1518 vyvedli dva z *Starého Města pražského* zloděje, ježto vzali monstrancí a několik kalichů v Stráži, i upálili oba dva. *(Staří letop. čeští.)*

Dne 6. listopadu r. 1722 vloudil se jistý student, synek to prý litomyšlský, jménem *Matěj Procházka* do chrámu děkanského v Chrudimi a oloupil obraz Salvatorský o všechny na něm se nacházející skvosty. Byl však vypátrán, usvědčen a hledíc k velikosti zločinu vynesen nad ním ortel smrti upálením na hranici, kterýž rozsudek vykonán dne 6. února 1723 v Chrudimi za městem. *(Ant. Rybička.)*

Léta 1300. Advokáti města Broumova *Lev* a *Tiezko* a dva svobodníci *Martinkovický* a *Božanovský*, za příčinou odcizené peněžité schránky klášterní z kostela polického, Janem Notarem dostiženi, Heimmannovi z Dubé k uvěznění na hradě Jestřebí odevzdáni byli. *(P. Jer. Růžička. Čas. kat. duch. 1846.)*

b) Dochází trestu.

R. 1619 za povstání stavů Českých dal na Moravě v Brně *Hartman Buchheim* i biskupský chrám sv Václava vyloupati, načež jeho paní manželka jídala z místiček svěcených na nichž o mši sv. Boží Tělo spočívá. Ta potom zaběhši do lesů, zhynula hlady. *(Drahé kameny.)*

Kníže Český *Bedřich* r 1187 Habrovcovi, milostníku svému, za věrnou službu ves jménem Svrčovice ve 300 hřivnách peněz obecně berních zastavil, kterážto ves kostelu vyšehradskému patřila. Jedné noci ukázal se knížeti sv. Petr ve spaní, vytýkaje mu, proč tu ves kostelu odňal. Kníže ve dne při obědě vidění své kratochvílně vypravoval. Kryštof, kaplan, po obědě sou-

kromí knížeti představoval, aby toho vidění v smích neobracel, ale ves tu kostelu navrátil. „Ty zajisté chceš býti kanovníkem vyšehradským, Krištofe," pravil kníže, „až ty ale budeš děkanem, vrátím tu ves kostelu." Když druhé noci kníže usnul, sv. Petr opět se ukázal, bičem jej v záda mrskal a ve Bedřichovi předsevzetí vzbudil a utvrdil, že ves kostelu vskutku navrátil.

(*Hájek.*)

V kostele sv. *Jakuba* v Praze visí na pravo od hlavních dveří na řetízku zčernalá ruka lidská, kteráž obecně „rukou zlodějskou" sluje a o níž se tato pověst vypravuje: Jednou dal se zloděj zavříti přes noc v kostele, aby oloupil zázračnou sochu Panny Marie bolestné, která na oltáři u pilíře v hlavní lodi stála a vzácnými šperky ozdobena byla. Když ale po perlách na krku Bohorodičce sahal, vztáhla pojednou Panna Maria ruku a chopila ji zloděje za pravici tak pevně, že ji více vymknouti nemohl a do rána na oltáři vyčkati musil. Když řeholníci ráno do kostela vešli, spatřili zloděje na oltáři a domyslili se hned, jakým zázrakem zločin jeho překažen jest. Snažili se jej od sochy odtrhnouti, aby jej soudu odevzdali, ale žádná síla lidská toho nedovedla. I pravil nejstarší z řeholníků, že musí kat ruku zlodějovu useknouti, což se také hned stalo. Utatá pravice pak na to sama z ruky Panny Marie vypadla a pověšena jest k výstraze na zeď chrámovou, kdež ji podnes viděti lze.

(*Jos. Svátek. Pražské pověsti.*)

Jan Lucemburský, král Český (1310—1346), vzal na radu Jindřicha z Altorfů dvanácte stříbrných soch sv. apoštolů od hrobu sv. Václava na hradě pražském svatokrádežně k účelům vojenským. Avšak pomsta Boží následovala v patách. Jindřich, hlavní rádce královský, bil sluhu, jenž mu znesvěcení hrobu sv. Václava předhazoval, načež sluha v rozčilenosti dýku popadl, pána svého probodl a hned na útěk se dal. Zeman Jindřich zemřel ještě téhož dne následkem probodnutí. Ale i samého krále stihlo od této doby zvláštní neštěstí, že v brzku na obě oči oslepl.

(*Pešina. Phosphorus septicornis.*)

R. 1336 bylo na rozkaz krále Českého *Jana Lucemburského* také v kostele sv. Víta na hradě pražském hledáno, kopáním u hrobu sv. Vojtěcha, ale nenalezeno žádných pokladův; poněvadž pak zeman lucemburský, jenž byl řídil kopání takové, ještě téhož dne přišel o život nemohl lid obecný nespatřiti v tom trestu Božího za pych takový.

(*Fr. Palacký. Děj. národa Českého.*)

Jindřich Korutanský, stav se králem Českým, svatokrádežně si přivlastňoval r. 1308 jmění kostelův a duchovních, což ho však připravilo o korunu Českou.

(*Ant. Frind. Kircheng. Böhm.*)

Před několika léty ukradl *lupič* z jednoho chrámu kalich, v němž skryty jsou sv. hostie. Krádež zůstala neprozrazena. Podezření měli na jistého člověka, ale dokázati nemohlo se mu ničeho. Všecky okolnosti svědčily, že to nemohl nikdo jiný býti než on, ale uměl se vytočiti ze všeho obratně! Uplynul nějaký čas a stavení, v kterémž bydlel, stráveno ohněm a v ohni uhořel i on. A když pak jej hledali, celé tělo bylo shořelé, jedině pravá ruka zůstala bez pohromy.

(*V. Beneš Třeb. Pravdou k životu.*)

Pomořané, když byli ještě pohané, válčili mnoho a často s Polany. Tu přitáhli jednou do Hnězdna všecko pustošice a pálíce. Z hrobek vytáhli lebky králů a vévodů Polských a zuby a rozházeli je po polích. Zvláště pak kostely znevcťívali a kradli kalichy, pateny a jiné skvosty a náčiní kostelní. Když pak hodujíce z kalichů kostelních pili a z paten jedli, upadli všickni, již jedli a pili, za trest v šílenství.

(*Hungari.*)

Léta 1453. *Jan Smiřický*, jenž byl muž velmi znamenitý a krásné výmluvnosti, pro zradu či pomluvu na rozkaz gubernatora Jiřího, když ve shromáždění usvědčen jest, hned tu jest jat a do vězení veden. Dvě hodiny aby živ byl páni jemu usoudili, v jedné, aby duši svou opatřil a v druhé statek svůj aby zřídil. Po vykonání pak dvu hodin vyveden na rynk Starého Města pražského a tu stat. Mnozí pak tu pravili: „Ač byl dobrý, spravedlivý i milosrdný, ale zboží ta oplakána a arcibiskupům nadaná, od Kunrada, posledního odpadlého arcibiskupa Pražského, v svu moc že jest přijal."

(*Hájek. Kron. česká.*)

Léta 1658 Tři *svatokrádežníci*, kteří na panství nejvyššího pana purkrabího pražského Bernarda Ignáce hraběte z Martinic několik kostelův obloupili, byli v Praze usmrceni.

(Jan Beckovský. Poselkyně.)

Za válek švédských zapálili *Švédové* a vydrancovali kostel na sv. Kopečku u Olomouce; obraz milostivý při tom zmizel. Ruka Boží brzy vůdce svatokrádežné hordy švédské potrestala; sotva se navrátil do Olomouce, zachvátily ho bolesti v životě a za nedlouho skonal. *(Mons praemonstratus.)*

Léta 1642. Jeden *švédský úředník* vojanský, zatvrzelý kalvín, vezma dvě škadrony dragounův, přímo jel na sv. Kopeček a na něm kostel P. Marie spálil, vynésti dav z něho spíšeji všechny věci, které chtěl míti a je sobě osobil. Hned po tom zlým oučinku on sám, podobně manželka jeho i děti v městě Holomouci od zlého ducha všichni jedné chvíle byli posedli. On, snášeje velké trápení, umínil sobě, nejenom nový kostel vystavěti, ale také víru katolickou přijmouti; však co z něho vynésti dal a pobral to navrátiti nemínil, protož Bůh ho nevyslyšel, nýbrž on s manželkou i s dítkami po krátkém čase umřel a to všickni na hřbitově při kostele sv. Petra v Holomouci byli pohřbeni.

(Jan Beckovský. Poselkyně.)

R. 1782 dostavil se do kláštera na *Velehradě* krajský komissař Stürzenhofer z Hradiště oznámiv, že klášter jest zrušen. Pak nastalo bohopusté svatokrádežné drancování, až vlasy na hlavě vstávaly. Přineseny bedny a truhly, do nichžto vše, což jakou cenu mělo, beze všeho ladu a skladu naprosto metáno. Tu do jedné bedny vházeno mnoho kalichů, monstrancí, relikvářův atd. a když to vše jaksi neladně na vrchovato vypadalo, tu jeden holomek nohama to urovnávati a šlapati se jal, čímž mnohé umělecké dílo polámáno a zničeno bylo. I votivní dary, pověšené na obraze P. Marie zvláště perly skonfiskovány. Tyto perly skvěly prý se později při bále v Uherském Hradišti na hrdle paní komissarové Stürzenhoferové. Stihl rodinu tu zasloužený trest Boží. Pan Stürzenhofer měl jediného syna, z něhož stal se úplný tulák a pobuda, a paní Stürzenhoferová jako žebračka kdesi za plotem bídně život svůj skončila. *(Sborník Velehradský. 1881.)*

3. Proto se jí

a) varuj a ji zamezuj!

Izjaslava, velikého knížete Ruského (1146 - 1154), naváděl Řecký císař Manuel I. Kommenus, aby se zmocnil klášterního jmění v Rusku Avšak Izjaslav rady té neuposlechl, alebrž kláštery i obdaroval.

(Fil. Strahl. Děj. říše Ruské.)

Dva měšťané v *Jaroměři*, majíce jmění kostelní pod správou svou, osobovali sobě některé peníze tamnímu kostelu náležité. Farář napomenul je, aby kostelní peníze navrátili; když však toho učiniti nechtěli, prožaloval je u soudu arcibiskupského v Praze. Soudce arcibiskupský obeslal napotom oba měšťany a také faráře, aby v určitý den před soudem stáli. Oba tito měšťané dali se pak dříve na cestu z Jaroměře do Prahy, než jejich farář; ale v jednom lese počíhali si na faráře, úkladně jej zavraždili a mrtvolu jeho kdesi u skály zakopali. Za nedlouho nalezl jistý pasák mrtvolu tuto a poněvadž všecken oděv na sobě měla i peníze všecky, kteréž farář na útratu s sebou vzal, bylo patrné, že od loupežníků nebyl zavražděn. Podezření padlo ihned na ony dva měšťany, že faráře svého zavraždili. Císař Karel byv o tom zpraven, dal je hned do Prahy přivésti a když před soudem k zločinu tomu se přiznali, kázal jim hlavy stínati. Před smrtí svou nabízeli se oba složiti velkou sumu peněz za pokutu, aby jen o život nepřišli, ale Karel IV. zamítl opět toto nabídnutí a všeliké prosby jejich, aby spravedlnosti zadost bylo učiněno.

Mimo to dal císař Karel téhož roku ještě asi deset lotrů za tou příčinou oběsiti, poněvadž nočním časem do cisterciáckého kláštera v Skalici u Kouřimě násilně vtrhli, tamního opata, muže to dobrého a zbožného, zabili a kostelní klenoty pobrali.

(Beneš z Weitmile.)

b) Učiněnou nahradí!

Břetislav I., kníže Český (1037—1055), byl pro oloupení kostelů v Polsku žalován u papeže Římského jako ze svatokrádeže. I uložil mu papež, aby za odpuštění toho skutku založil nový kostel a při něm kanovníky. Tu vystavěl kollegiátní kostel v Staré Boleslavi r. 1046.

(*W. Wl. Tomek. Děj. král. Česk.*)

Aby kapitola na Vyšehradě se ujistila zbožím v Zahrádce, žádala papeže Innocence o potvrzení, což také r. 1246 učinil těmito slovy: Oznámili jste nám, že slavné paměti *Otakar*, král Český, jakousi okrasu zlatou a stříbrnou, perlami a drahými kameny vykládanou tomu kostelu o své ujmě vzal. Král pak pán nábožně se rozpomenuv, že hřích není odpuštěn, jestliže se odcizená věc nenahradí, dal nám s vaším srozuměním za náhradu ves Zahrádku s příslušenstvím na všecky časy. Nakloněni k žádosti vaší, to, čeho jste od téhož krále nábožně a opatrně dosáhli, z naší strany mocí apoštolskou potvrzujeme a ochranou přítomného listu upevňujeme.

(*V. Ruffer. Hist. Vyš.*)

Svatokupectví.

1. Jest hanebné; dopustili se ho.

S kláštery v *Bulharsku* nakládáno od biskupův Řeckých strašně. V Makedonii jednotliví podnikaví duchovní, Řekové, Cincaři neb Arbanasi, klášter celý od metropolity vzali v nájem. Ta kovému pachtýři zcela bylo volno, mnichy trpěti nebo bez nich býti. Léta 1845 Grigorovič v klášteře sv. Nauma na jezeře ochridském nalezl igumena samotného bez mnichův. Byl to pánovitý Řek, jenž s 30 čeledíny v klášteře hospodařil jako samovládce, metropolitovi odváděje roční poplatek 15.000 grošův.

(*Konst. Jireček. Děj. nár. Bulh.*)

Po smrti vikáře kladského Wolfa roku 1749 ustanovil komandant *Fouqué* proti vůli konsistoře za nástupce Leopolda Astra a sice že co zrádce vnitřní i zevnitřní i nejtajnější záležitosti kollegia jesuitského mu prozrazoval.

(*Čas. kat. duch. 1846.*)

Hedvika, královna Polská, manželka krále Vladislava II. (1386—1434), dala biskupství Krakovské milému svému bývalému řišskému kancléři Petru Višovi oproti samé kapitole.

(*Jak. Caro. Gesch. Pol.*)

Když 1168 po smrti biskupa Pražského Daniela v měsíci únoru na sněmě nový biskup volen býti měl, tu královna *Judita* uměla to nastrojiti, že více z vůle její nežli z vůle církve zvolen byl příbuzný její Němec, opat kláštera cisterciackého v Sedlci, jménem Gotpold, kterýž však za měsíc, nebyv ani vysvěcen, zemřel. I stala se ještě téhož roku volba druhá biskupa a tu královna Judita zase vůli svou provedla, že jiný příbuzný její, Bedřich čili Fridrich, syn jistého falckrabí, rodilý Sas a člověk velmi zámožný, který však slovanského jazyka docela nic neuměl, na stolici biskupství Pražského dosedl. Čechové proti tomu silně reptali, že již nevědomo kolikátý Němec českou církev spravovati má, avšak na přímluvu krále Vladislava k té volbě svolili.

(*Hájek. Kron. čes.*)

Duchovní hodnosti v *Polsku*, jež od začátku XVI. století zastávali též nešlechetníci i cizinci, staly se odtud skoro výhradním vlastnictvím polské šlechty.

(*J. Perwolf. Děj. pol.*)

Za krále *Václava IV.* (1378—1419) a již za Karla IV. panovalo v Čechách svatokupectví duchovních a zvláště mnichův žebravých. Proto kázal proti němu za Karla v Praze proslulý kazatel Kunrat Waldhauser.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Vladislav, král Český (1140—1173), přijímaje Němce na biskupskou stolici pražskou, s druhé strany toho dovedl, že jeho vlastní syn z první manželky, Gertrudy Rakouské, Vojtěch, na arcibiskupství Salcburské zvolen byl.

(*Zap. Čes. mor. Kr.*)

Po smrti knížete Českého a biskupa Jindřicha Bedřicha roku 1197 svolal nový kníže *Vladislav III.* všecky opaty, kanovníky a jiné kněžstvo do Prahy jako na sněm k volení biskupa A když se v určitý čas všickni sešli, Vladislav jim biskupa voliti nedal, nýbrž jim pouze toho muže ohlásil, kterého si oblíbil a dle rady svých dvořanův za biskupa vyvolil. Byl to jeden z kaplanův knížecích, jménem Milík, který co biskup přijal jméno Daniel II. Kníže Vladislav potvrdil ho sám.

(*Zap. Čes. mor. Kr.*)

2. Varuj se ho; zamezuj ho!

Léta 1134 Když biskup Mainrad v Praze zemřel, mnozí duchovní a světští, někteří tajně a jiní skrz veliké dary to u *Soběslava*, knížete Českého, i skrze Lotaria, císaře, jednali, aby toho ouřadu biskupského mohli dojíti a tu svatú a svatého Vojtěcha, biskupa a mučenníka, stolici skrze dary chtíce sobě osobiti. Ale Soběslav jako muž opatrný po žádných nechtěl se uchýliti dařích, ale raději rozkázal a s tím posly své po vší české zemi rozeslal, aby všickni duchovní i světští a zvláště povajšení na hradě pražském na den památky umučení sv. Václava v kostele sv. Víta k volení biskupa nalézti se dali. I zvolen jest za biskupa Českého a správce duší Jan, probošt kostela vyšehradského.

(*Hájek. Kron. česká.*)

Sv. *Josafat Kuncevič*, arcibiskup Polocký, mučenník, apoštol Rusínů († 1623), bez ustrnutí pronásledoval simonii či svatokupectví, pravou hlízu na církvi východní. Správce duchovní, předepsal Josafat, se uspokojí tím, nač právo má a co mu kdo dobrovolně poskytne; ostatně za udílení sv. svátostí nesmí ani toho nejmenšího žádati.

(*Ant. Rejzek. Svatý Josafat.*)

Stanislav Pavlovský z Pavlovic, biskup Olomoucký za císaře a krále Českého Rudolfa II. († dne 2. ledna 1598), byl r. 1580 vyzván jménem Rudolfa II., aby jakémusi dvorskému zpěvákovi, Nizozemčanu, propůjčil kanovnictví. Stanislav odepřel toho a odpověděl, že kanovnictví nejsou tučnými úřady pro cizozemce, nýbrž, že jsou pro zasloužilé kněze domácí, jazyka českého znalé a ke kazatelství způsobilé.

(*Ant. Gindely. Děj. č. povst. l. 1618.*)

Konrád Waldhauser, mnich augustinianský a kazatel pověstný u sv. Havla za času císaře a krále Karla IV. († 1369), dorážel v kázaních na duchovní a jmenovitě na mnichy, vytýkaje jim nepořádný život jejich a především ohavné svatokupectví.

(*Děj. české.*)

Svatý týden,

viz: „Svátky 2 b!“

Svědectví.

Křivé trestalo se smrtí.

L. 1549 v outerej po pam. sv. Matěje ap. pan *Burian Medek z Valdeka* odsouzen cti, statku i hrdla, protože dal dvoje svědomí křivé, jedno proti druhému; padl před králem, prose za milost; nic neobdržel, a hned ten tejden zmučen a potom na Hradčany vyveden a stat jest.

(*Pam. Mik. Dač. z Hesl.*)

L. 1504 v pátek po pam. Zvěst. Mar. *Václav Prudký* upálen jest u Hory Kutny pro faleš. (*Pam. M. Dač. z Hes.*)

Svědomí.

1. Dobré blaží i v utrpení, jest útlé.

Když sv. *Cyrill*, apoštol náš slovanský († 868), z Kozarska se navracel do Chersonu a oddychuje si konal svou modlitbu, přepadli ho tamo kočující, surový Maďaři a chtěli ho zabíti. On neulekl se jich, nýbrž pokračoval v modlitbě a oni uzřevše jeho velebnou tvář, zkrotli, poklonili se před ním a vyslyševše poučná slova z úst jeho, bez úrazu propustili ho se všeckou družinou jeho.

(*Sasinek. Sborník Velehradský. 1883.*)

Kdykoliv *Arnoštu z Pardubic*, od r. 1344 prvnímu arcibiskupovi Pražskému, vyčítalo přeútlé svědomí kterési slovíčko nelaskavé: tož pospíšil pokorný sluha Páně odprosit toho, komu byl po svém zdání ublížil

(*Drahé kameny.*)

2. Zlé:

a) trýzní.

R. 1218 zavraždili knížata Ruská *Glijeb* a bratr jeho *Konstantin* Vladimírovičí šest jiných menších knížat, ba i vlastního bratra Izjaslava, aby se zemí jejich zmocnili. Avšak vrahové trýzněni a hryženi svědomím, ani neokusili ovoce hnusného činu svého; uteklit z Ruska k Plavcům a mezi barbary v stepích hledali ztracený pokoj, ale asi sotva nalezli.

(*Fil. Strahl. Děj. říše Ruské.*)

Roku 1194 kníže Český biskup *Jindřich Břetislav* na rozkaz císaře Německého strašně řádil v zemi míšenské Když pak domů se vrátil z Míšně, velmi teskliv byl za duše lidí v té válce pobitých, velké služby Boží a oběti v Praze konati dal a sám svýma rukama almužny rozdával. (*Děj. česk.*)

Roku 1691 počala nešťastná rozepře mezi Chody a vrchností, pánem z Lamingenu. Avšak Chodové při prohráli a Kozina-Sladký utracen jest. *Lamingen* sice při s Chody vyhrál, nepokojní Chodové byli skroceni, ale Lamingen, ač panství své a statky rozmnožil, přece šťasten nebyl. Klid duševní se z mysli jeho vytratil, spánek mílel oči jeho, neměl nikde pokoje.

(*Fr. Wildmann. Vlast. 1888.*)

Když r. 1617 arcikníže Maximilian o to se zasazoval, aby za nástupce císaře a krále Matyáše v Čechách byl ustanoven Ferdinand Štýrský, opíral se tomu z počátku *Matyáš* sám, aby nepozbyl vlivu a moci a za druhé ozývalo se v něm zlé svědomí, aby se mu nestalo tak, jako on byl učinil bratru císaři Rudolfovi II. (*Ant. Gindely.*)

Přemysl Otakar II., král Český (1253—1278), vzbouřil se roku 1248 proti vlastnímu otci Václavu I., králi, spojiv se s nespokojenými pány. Vzpoura ta tak zarmoutila matku Přemyslovu Kunhutu, že hořem až zemřela. A skutek ten později připravil Přemyslovi mnoho bolesti a zármutku. Svědomí po celý život mu činilo předhůzky a proto při vší slávě své a bohatství a radovánkách nebylo mu volno okolo srdce, jako příšera pronásledovalo ho vědomí, že vzpourou přivedl matku svou do hrobu.

Rudolf II., císař a král Český (1576—1611), později zanedbával povinnosti své panovnické. A tu připadl na myšlénku, že nekoná, což na krále náleží a z té se zrodila jiná myšlénka, že by za takových okolností mohlo někoho napadnouti, aby byl kralování zbaven. I počal se případu takového obávati, až jej strach tak opanoval, že se pak skutečně obával, aby ho s trůnu nesvrhli. (*Čes. mor. Kron.*)

Nádeník *Leopold Schleider* v Brně na Cejlu v č. 5 bydlící udal na sebe (r. 1884), že před třemi roky na podzim nalezl na Cejlu peněženku s několika dukáty, jedním stříbrným penízem a banknotkami, peníze ty ženě své dal a ta že je utratila. Doznal, že ho k udání tomu donutily výčitky svědomí, že pro ustavičný strach, ve kterém vězel, často i choromyslný byl. Manželka Schleiderova, potvrdila pravdu mužo-

vých slov a pravila, že peněz těch použila k ulevení bídy. (*Čech.*)

Dne 30. března 1884 přišel na pol. ředitelství v Praze tulák *Josef Šubrt* a vyznal se, že spáchal v Hlubočepích krádež skvostů, pro kterou byla pak jakási Terezie Stumpová na 10 měsíců do žaláře odsouzena. Svědomí prý mu nedalo pokoje (*Čech.*)

O králi Českém *Václavovi I.* (1230—1253) vypravuje se ta zvláštnost, že nemohl vystáti zvonění, protož i v každém městě, kamkoli přišel, hned ovšem zvoniti se zapovídalo.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Roku 1290 dne 24. srpna dal král Český *Václav II* pana Záviše z Falkenšteina, vězniv ho téměř dvě leta na bílé věži, před Hlubokou stíti, ponejvíce i proto, jako by Záviše krále o život chtěl připraviti. Avšak Závišova vina nebyla přece jen dokázána a již jeho stálost, jakou ve vězení a potom až do svého posledního okamžiku ukazoval, svědčila by spíše o tom, že byl nevinen. Přenáhlení, kterého se král Václav proti Závišovi dopustil, zůstavilo ostrý osten v jeho svědomí, které mu štěstí naň se nyní usmívající kalilo. Proto aby slib svůj Matce Boží učiněný splnil, založil klášter zbraslavský roku 1292—1293. (*Děj. česk.*)

Vasilij, veliký kníže Ruský (1425—1462), pokořil za svého panování své nepřátele, rozšířil hranice říše své, všickni ruští knížata uznávali jeho vládu a kořili se mu; ve svém synu mohl Vasilij již napřed spatřiti vládce velmi znamenitého. A hle, přece při těch všech šťastných okolnostech nebyl šťastným. Neboť znepokojovalo a trýznilo ho jeho svědomí, že tak mnohých ukrutností se dopustil.

(*Fil. Strahl. Děj. říše Ruské.*)

Nejmocnější z neodvislých pašův Ali Arbanas z kmene Toskův, potomek byl staré rodiny, která vládla městem Tepolení. Otec jeho *Vely-bey*, ode dvou bratří svých byv vypuzen, brzy je v Tepelenech náhle přepadl a oba ve vlastním paláci za živa upálil; zemřel však za nedlouho buď jedem buď od zlého svědomí.

(*Konst. Jireček. Děj. nár. Bulh.*)

Pan *Vilém*, vnuk pana Sezimy a předků pánů z Kounic, byl za panování Českého knížete Sobělava II. r. 1176 v průvodu knížete Konráda Oty ve válce v Rakousích. Svědomí pak činilo mu výčitky, že při plenění Rakous pomáhal sám kostely páliti a že se jiných nezbedností dopouštěl. I putoval proto do Říma, tajemství svého srdce papeži svěřil a od něho odpuštění hříchův a napomenutí obdržel, aby ve své vlasti klášter vystavěl.

(*Hájek. Kron. česká.*)

b) Prozrazuje se.

Ke konci XVIII. století umínil si Melek paša vidimský, ze žárlivosti, že hrdého Bosňáka *Osmana*, Pasvanoghova syna, jenž dvě vsi u Vidina měl, odstraní. Ale najatého vraha v rozhodném okamžiku takový schvátil strach, že rozkaz Melekův prozradil Osmanovi.

(*Konst. Jireček. Děj. nár. Bulh.*)

Před osudnou bitvou na Moravě dne 26. srpna 1278 zpamatovav se sám Vítkovcův starosta, *Záviše z Rosenberka*, dal se pozdě na pokání a skrze posla jal se prositi o milost i odpuštění u krále Přemysla Otakara II. a že za to platně mu druhého dne poslouží. Ale Otakar, osudem svým již uchvácený, zamítnul nabídnutí to.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

c) Jest široké.

Sigmund, císař a král Český (1436—1437), oloupil svatokrádežně i kostel sv. Víta na hradě pražském o všecky ozdoby a relikvie ze zlata a stříbra. Aby svědomí své upokojil, pravil, že prý, až Bůh popřeje štěstí, všecko zase mnohem skvostněji nahradí.

(*Kl. Borový. Děj. arcid. Praž.*)

Hrabě z *Thurnu*, první původce povstání stavů Českých proti Ferdinandovi II., odebral se r. 1622 do Cařihradu, aby jej ku spolku proti císaři svedl. Thurn dobře cítil, jaké nebezpečenství hrozilo křesťanům ze spolku s Tureckem, ale uspokojil svědomí své poznámkou, že nikdo není povinen milovati bližního svého více nežli sebe samého a že ten jedná nesmyslně, kdo sám zahyne, aby jiných ušetřil.

(*Ant. Gindely. Děj. čes. pov. l. 1618.*)

Svědomí zpytování.

Konej i denně!

Arnošt z Pardubic, první arcibiskup Pražský († 1364), hned od nastoupení biskupské správy nosil při sobě knížečku, do které své duchovní vady a nedostatky zapisoval, dílem by je vždy na očích podržel, dílem by jim usilovně vzdoroval a z nich se polepšil.
(*Jos. Fabian.*)

Ferdinand II., císař a král Český (1620—1635), povždy během dne věnoval půl hodiny zpytování svědomí.
(*Ant. Gindely. Děj. česk. povst. l. 1618.*)

Kněz *Jan Hoffmann*, vikarista při chrámu sv. Víta v Praze († 1678), pod večer zpytoval svědomí a zapisoval své myšlénky, řeči, skutky, poklésky a opuštění dobrého, aby nazejtří, což bylo zlého, napravil a co bylo dobrého zdokonalil (*Jan Dlouhoveský.*)

Bernhard Ignác hrabě z Martinic, nejvyšší purkrabí pražský († 1685), strávil roku 1681 v bohosudovickém klášteříku Boží Hod, pondělek a úterek svatodušní zpytováním svého svědomí, pobožným rozjímáním a jinačím duchovním cvičením. (*Drahé kameny.*)

Františka hraběnka Slavatová, choť Joachima Slavaty († 22. září 1676), zpytovala každodenně před spaním svědomí. (*Drahé kameny.*)

Ctihodný *Martin Středa*, jesuita, Moravan († 1649), na noc před spaním každodenně zpytoval zevrub svědomí.
(*Drahé kameny.*)

Jan Bedřich z Waldšteina, od r. 1675 arcibiskup Pražský, než si šel lehnout, zpytoval svědomí a určoval sobě trest za úchylky od zákona Božího.
(*Drahé kameny.*)

Světlo věčné,

viz: „Obřady 2 d!“ Maria 3 a!“ „Oltářní Svátost 3 e!“

Svornost.

1. Jest potřebná.

Po smrti Ludvíka Pobožného nesvorní synové rozdělili mezi sebou ve smlouvě verdunské l. 843 otcovskou říši, tak že králi Ludvíkovi Německo s právem na *polabské Slovanstvo* připadlo. Tito však, nedbajíce toho pořízení pokračovali ve svém boji o neodvislost a samostatnost, ačkoliv vždy zastaralým zlým nezpůsobem bez jednoty mezi sebou a bez stálých politických svazků s jinými nepřátely říše Dány i Švédy. Udatní Bodrici však i všickni ostatní vůdcové polabských Slovanů od Němců pokořeni jsou.
(*Pav. Šafařík. Slov. Starož.*)

Svatopluk, kníže Moravský († 894), na smrtelném lůžku povolav syny před sebe, svazek tří prutů jednomu po druhém předložil a zlámati kázal; čehož když dovésti nemohli, rozvázav pruty každému jeden z nich podal, jejž bez nesnáze zlámali. Užiltě prý tohoto příkladu starého, ale významného vždy, aby bratřím potřebu svornosti vůbec, mladším pak i zvláště poslušnosti naproti staršímu živě před oči předestřel.
(*Frant. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

2 Prospívá a proto každému jest milá.

Leško III., kníže Polský, měl dvacet synů, jimž za úděl částky země dal. Nástupcem Leška stal se Pompilius. Bratří svorně živi byli mezi sebou, a když Pompilius zemřel, uznali jeho malého synka taktéž Pompilia bez vší závisti za krále.
(*Kadlubek. Kronika polská.*)

Synové *Vlastimíra*, knížete Srbského († 843), Muntimír, Strojimír a Gojník, nastoupivše společně panování, bojovali statečně s Borisem Bulharským (843—860) a javše syna jeho Vladimíra donutili jej k míru; avšak potom povadivše se mezi sebou o jedinovládu, uvrhli vlast svou do dlouho trvanlivých rozmíšek, kteréž opanováním Srbska od Bulhar se skončily.

(*Pavel Šafařík, Slov Starož.*)

Roku 1409 přihlásili se arcibiskup *Zbyněk* a Olomoucký biskup *Konrád z Vechty* s celým duchovenstvem svým k papeži Alexandrovi V. Kterak všemu obyvatelstvu na tom záleželo a jak veliká váha byla na ten skutek kladena, že se světská moc s církevní mocí spojila a smířila, to bylo pozorovati z ne obyčejných radovánek, z této příčiny v Praze slavených. Hned téhož dne ve všech kostelích „Te Deum laudamus“ zpíváno, druhého dne pak zvonilo se třikráte velkým zvonem na radnici Starého Města pražského a po posledním zvonění u večer zapáleno jest do šesti set radostných ohňů před domy na ulicích a na náměstích; purkmistr Petr Habart od Bílého Lva s mnohými koňšely na kůň sedl a ve slavném průvodu s trubači v čele projížděl ulice až do desáté hodiny v noci. Všickni si přáli štěstí k domuělému obnovení jednoty k církvi a k volbě papeže Alexandra V.

(*Děj. česk.*)

Václav Alois Svoboda, professor a spisovatel (nar. r. 1791 v Navarově v Boleslavsku), hleděl se spoluprofessory žíti po všechen čas v kolegiální svornosti, chovaje se k nim, třeba že snad byl důvtipnějším a nejčilejším mezi nimi, veskrz velmi šetrně, propůjčuje se jim velmi ochotně při každé příležitosti ke službám všelikým, jakož i naopak milerád užívaje jich pokynutí paedagogických, pokládaje je za muže u věci té zkušenější. (*Ant. Rybička.*)

3. Všemožně zachovej, zjednávej, k ní povzbuzuj!

Boleslav Válečný, Piastovec, kníže Svidnický, syn Boleslava Lysého († 1295), staral se všemožně, aby udržel svornost mezi Piastovci slezskými.

(*Děj. polské.*)

Boguchval, biskup Poznaňský a kronikář polský († 1252), pro svou ctnost a věhlasnost požíval u knížat polských a slezských velké vážnosti, často jejich rozepře dobrým způsobem urovnávaje.

(*Děj. polské.*)

Daniel Srbský arcibiskup a dějepisec ku konci XIII. a na počátku XIV. století, měl o smíření krále Milutina s oslepeným synem Štěpánem, později Děčanským nazvaným, největší zásluhu, tím získal si přízeň posledního, který nastoupiv okolo roku 1321 panování velikými jej zahrnul milostmi.

(*Fr. Palacký.*)

Děthard, byv roku 1097 od knížete Českého Břetislava II. za opata v klášteře sázavském ustanoven, po celý život o to pečoval, aby svornost a láska mezi bratřími panovaly.

(*Kosmas. Kron. česká.*)

Řehoř Hrubý z Jelení, muž velmi učený, zastával za krále Vladislava II. služby a úřady veřejné († 1514). Oné radíval k srovnání strany římské s Pražany a stranou pod obojí.

(*Ant. Rybička.*)

Jan Kořínek český dějepisec, jesuita († 1681), žil delší čas v kolleji kutnohorské, na to byl rektorem kolleje v Litoměřicích, kdež požíval lásky a důvěry jak duchovenstva tak i obecenstva tamního, kteréž jej vůbec andělem míru a pokoje nazývalo, poněvadž kdykoliv tam vzniklo nějaké nedorozumění a nevole, Kořínek hleděl vše spokojiti a srovnati a míru udržeti.

(*Jeho životop.*)

Vojtěch Nejedlý, kněz a básník († r. 1844 v Žebráce, rodném městě co děkan), jsa mužem praktickým a a zkušeným a tudíž dobře vyrozumívaje, že svorností malé věci rostou, nesvorností pak veliké zanikají, nepřestal toho žádati, aby svornost zase vrátila se do českého tábora vlasteneckého.

(*Ant. Rybička.*)

Svatý *Norbert*, zakladatel řádu praemonstrátského, patron český († 1134), jevil obzvláště dar Boží smiřováním sporných stran a nepřátel, zuřivě brojících proti sobě.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Smlouvou Svatovácslavskou r. 1517 za nezletilého krále Českého Ludvíka, došla dlouholetá rozepře mezi vyššími

stavy a městy, pro kterou země česká tak dlouho neměla přijíti k upokojení, ku svému rozřešení. A zásluha největší o smír přičítá se jednomyslně ušlechtilým snahám starce, ode dávna jak rozumem, jměním, autoritou, tak i pravým vlastenectvím nad jiné Čechy vynikajícímu, panu *Vilému Pernšteinskému*, jenž na sněmu vlasteneckou řečí Čechy k svornosti a smíření se přiměl.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Pan *Vilém z Rosenberka*, vladař domu Rosenberského († 1592), při politických věcech ničehož více nevyhledával nežli obecního dobrého, i co se obzvláštních osob nesnází dotýkalo, ty jako pokoje žádostivý pán před osobu svú sročoval a smlouval, nelituje v tom práce ani nákladu.

(*Vác. Břežan. Živ. Vil. z Rosnb.*)

Václav II, král Český (1282—1305), jsa spravedlivý, moudrý a nábožný, zjednal svornost mezi bujnými pány českými. (*Drahé kameny.*)

Šach,

viz: „Zábavy II. 15!“

Šedé sestry,

viz: „Řehole I. 2!“

Šetrnost.

1. Jest potřebná.

Nešetrnost a nehospodárnost *Ludvíka*, krále Českého a Uherského (1516—1526), osudná to chyba, zděděná tuším po otci Vladislavovi II., mstila se na něm v té míře, že když poddaní jeho pýchali a hýřili o závod, on všecko rozdav, často nemíval nejen co jísti a píti, ale ani prý kloudné obuvi.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Vladislav II., král Český i Uherský (1471—1516), neuměje ani počítati ani hospodařiti mařil lehkomyslně královské své důchody a ociťoval se vždy v peněžitých nesnázích bez konce; ano často míval dvůr královský i nedostatek denních potřeb, tak že někdy ani nebývalo kuchyňských zásob na tabuli královskou a Vladislav chtěl-li se napíti vína, po lahvích musil si ho vyprošovati od některého magnáta.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

2. Prospívá jmění.

Petr Beran koupil roku 1511 tvrz Tučapy se dvorem a vsí. Petr nebyl krve urozené, nýbrž měštěnín a svobodník šetrný, který si z peněz zahospodařených koupil nejen Tučapy, nýbrž i některé menší statky.

(*Aug. Sedláček. Hr. a z. d. IV.*)

Jiří Bělský z Karyšova († 1730) byl s manželkou svou velmi šetrný a proto i značně rozmnožil jmění své.

Ladislav z Boskovic, pán na Moravské Třebové v XVI. století, byl opatrným hospodářem a tím značně rozmnožil statky své.

(*Aug. Sedláček. Hr. a zám.*)

Bedřich Furtát z Letek žil v druhé polovici XVI. století a byl velmi přičinlivý a šetrný jako otec jeho Jan a staral se o rozšiřování majetku svého, kupuje stále vše, cokoliv se ke koupi nahodilo. (*Hráše.*)

Jan Nep. Fr. Hoffmann, opat Žolkiewský († 1835), moudrou šetrností a skromností shromáždil jmění, které pak účelům šlechetným věnoval. Tak u př. odkázal 80.000 zl. ústavu chudých ve Lvově a 7.000 zl., aby z úroků se pomahalo propuštěným kárancům k provozování řemesla.

Adam Hrzán na Lanškrouně byl jeden z nejbohatších šlechticův ku konci XVI století v Čechách a bohatství dosáhl neobyčejnou šetrností.

(*Aug. Sedláček. Hrady a zámky.*)

Sigmund z Chvališovic byl pán šetrný, jenž si ze skrovného svého statku tolik zahospodařil, že si mohl koupiti r. 1556 statek Březi Hrádek.

(*Aug. Sedláček. Hrady a zám. d. VII.*)

Václav Matěj Kramerius, přední kří-

sitel národa Českého (nar. roku 1759), byl muž velmi šetrný a maje požehnání Boží jako vydavatel knih a knihtlačitel při všelikých svých předsevzetích, stal se mužem zámožným a majitelem domu pražského. (*Ant. Rybička.*)

Jakub Menšík z Menšteina, J. M. C. rada a prokurátor v království Českém, muž znamenitý a vážený, rytíř, koupil roku 1601 Osov v Lochovsku a šetrností drahně jmění nabyl.

(*Aug. Sedláček. Hrady a zámky.*)

Adam z Nadějkova, rada nejvyššího purkrabství v Praze († 1665), byl pán šetrný a proto statky přikupoval, zejména koupil celou Růženou.

(*Aug. Sedláček. Hr. a zám. d. VII.*)

Jan Nep. Nejedlý, právník a spisovatel český († 1834), byl ve svém soukromém životě skrovný, střídmý a šetrný, proto i značné jmění zanechal.

(*Ant Rybička.*)

Přemysl Otakar II., král Český (1253—1278), uměl šetřiti každé naskytující se doby k nabytí jak jmění, tak i moci a všímal si i malocenných věcí a nepohrdal ani sebe nepatrnějším pramenem výtěžku. Byl nad obyčej svého věku průmyslným, hospodárným, a schránlivým, tak že náramné jeho bohatství vešlo časem až ve přísloví.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Václav z Rovného († 1531) byl pán velmi šetrný a proto mohl kupovati kolik zboží pozemských v okolí.

(*Aug. Sedláček. Hrady a zám.*)

Stanislav Staszič, státník a spisovatel polský († 1825), byl tak šetrný že mu odpůrcové lakomost vyčítali, ač jím nebyl; nahromadil skutečně ohromné jmění 6 milionů polských, ale jedině s tím záměrem, aby tím prospěl krajanům nejvíce trpícím, aby totiž vykoupil poddané a učinil svobodnými.

(*J. Houra.*)

Sigmund z Šelmberka, od roku 1559 majitel Chocně, byl pán velmi šetrný a proto přikupoval domy a grunty v městečku. (*Aug. Sedláček. Hr. a zám.*)

Adam ze Šternberka, pán na Sedlci a Bechyni († 1623), byl pán velice šetrný a hospodářství znalý a proto jmění své značně rozmnožil.

(*Aug. Sedláček. Hrady a zámky.*)

Otrad z Vitanovic, jsa šetrným groš ku groši, kopu ke kopě ukládal a z uspořených peněz zase vsi a dědiny kupoval; vešel v držení zboží vrcholtovského, na němž roku 1403—1419 pánem byl.

(*Aug. Sedláček. Hr. a zám. díl IV.*)

3. Ji měli.

Anna, manželka Českého krále Vladislava II. (1471—1516), byla prý velmi tlustá ale jinak rozumná a moudrým hospodařením hleděla důchody královské do lepšího hospodářství uvésti.

(*Fr. Palacký. Děj. národa Českého.*)

Anna, manželka císaře a krále Českého Matyáše (1611—1619), střádala co nejvíce pro případ brzkého snad vdovství vydatnou úsporu.

(*Ant. Gindely.*)

Bulhar vystříhá se v živobytí svém všech zbytečných útrat a žije velmi skromně. Tak v Sofii mnozí úředníci si za málo let uspořili peníze k zakoupení nebo vystavění skromného vlastního domku. (*Konst. Jireček.*)

Matka paní *Zuzany Černinové* z Harosova (naroz. r. 1600), ana bydlela v Praze, neopomíjela, poněvadž mladé paní Černinové mateřského naučení bylo zapotřebí, kdykoliv mohla připomenouti, jak si má svého pěkného důchodku hleděti, aby si z něho něco zachovala. A paní dcera vedle mateřského napomenutí skutečně se zachovala a bedlivě hospodářství si opatrovala, aby jí z něho něco přibylo, šetřila na všem i tom nejmenším, bylo jí chudině líto, když jí slepička umřela a když ti vojáci často na Homutových (otcovských) gruntech leželi a mnoho jim pobrali.

(*Fr. Dvorský. Obrana víry. 1886.*)

Chodové jsou v domácnosti skromní, spoří, spokojí se i chudší potravou.

(*Fr. Wildmann. Vlast. 1888.*)

Rudolf I., král Český (1306—1307), k zaplacení korunních dluhů, které vzrostly nejspíš válečnými potřebami za posledních let Václava II. a špatným hospodářstvím Václava III., nařídil s velkým zapřením sebe, 1000 hřiven stříbra každý týden vydávati věřitelům na srážku z důchodů urbory kutnohorské. Poněvadž tím ztenčen byl

jeden z nejdůležitějších jeho stálých příjmů, uskrovňoval jak nejvíce možná potřeby svého dvoru a snažil se krýti je nejlacinějším způsobem, takže u př víno, obilí, olej dával sobě přivážeti z Rakous, kdež zakupováním bezprostředním dosahoval cen levnějších.

(*Wác. Wl. Tomek. Děj. m. Ir.*)

Silvestr, opat Sázavský († 1161), byl zvláštní přítel šetrnosti, který všech zbytečných vydejů se varoval a v pokrmu i nápoji střídmý byl.

(*Pokrač. Kosmy.*)

František Josef Sláma, kněz církevní a spisovatel (naroz. r. 1792 v Bojenicích), varoval se, pokud možná, všech výloh, kteréž se nevztahovaly k nějaké potřebě skutečné nebo k účelu užitečnému, říkávaje, že drahé se kupuje, čeho se nepotřebuje, třeba to bylo za sumu sebe menší, a vybízel taktéž každého jiného a jmenovitě své osadníky k podobné spořivosti a vystříhání se výloh nepotřebných. (*Ant. Rybička.*)

Václav IV., král Český (1378—1419), nezdědil po otci nežli jedinou dobrou vlastnost, pořádnost ve svých financích. Byv dobrým hospodářem, nebyl proto nikdy lakomcem; i nebaživ po veliké cti a slávě, která by jej byla vedla k velikým podnikům a outratám, nemíval také příčiny obtěžovati národy daněmi mimořádnými, ana komora jeho v dobrém obyčejně nacházela se stavu

(*Fr. Palacký. Děj nár. Česk.*)

Neobyčejnou šetrností vyznamenal se Pražský arcibiskup *Volfrám ze Škvorce*, jenž r. 1402 zemřel.

(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

4. Ušetřené používej k dobrému.

Kněz *Jan Hoffmann*, vikarista v chrámu u sv Víta v Praze († 1678) šetřil a o to, co na sobě ušetřil, dělil se s chudáky (*Drahé kameny.*)

Vzácnou přičinlivostí a šetrností dodělali se rodiče *Josefa Jungmanna* († 1847) jakési zámožnosti Svědčí o tom nepopíratelně ten skutek, že nákladem svým založili v Hudlicích na návsi nad kostelem dosti úhlednou kapličku sv. Jana Nepomuckého, kteráž aby se chovala v dobrém způsobu, věnovali padesát zlatých.

(*Vác. Zelený. Živ. Jos. Jungmanna.*)

Spořádanosti císaře a krále Českého *Karla IV.* (1346—1378) souviselo také bedlivé hospodaření jak při vládě tak i v domácnosti jeho, ježto sám řídíval; nerad vydával peníze, avšak kde se jednalo o dosažení věcí velikých, o kupování zemí a panství, o zakládání nových ústavův, o podporu děl uměleckých, tam neskrbliv uměl se chovati velkomyslně i nádherně a štědře pospolu (*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Svatý *Ota*, biskup Bamberský, apoštol Pomořanův († 1139), byl velmi šetrný a čeho svou šetrností a darováním knížat a velmožů uhospodařil, tím podporoval vědy a umění, stavěl nemocnice a kostely a založil i nadal mnoho klášterů.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Tomáš Pešina z Čechorodu, děkan kapitoly sv. Víta na hradě pražském, jenž v XVII. století žil († 1680), byl hospodařící velmi šetrně příjmy svými, avšak zároveň i velmi obětovný. Vykonalť celou řadu skutků vlasteneckých, humanních a dobročinných i nábožných. Byltě zásady, že důchodů kněžských užívati sluší pouze k účelům zvláště šlechetným.

(*V. Zelený. Čas. Mus. kr. Čes. 1886.*)

Františka Slavatová, vdova po zemřelém Joachimu Slavatovi († 1654), byla šetrna ve stravě, v oděvu i nábytku, ale štědra ke cti Boží a k chudobným (*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Škapulíř,

viz: „Maria 3 c!“

Školní sestry,

viz: „Řehole I. 2!“

Štědrost.

Štědři byli,

viz i: „Almužna 3 b!“

Boleslav I., Chrabrý, král Polsky (992 – 1025), znám byl nejen pro svou udatnost, alebrž i pro svou zvláštní štědrost. (*Gallus. Děj. polské.*)

Boleslav Stydlivý, kníže Krakovský († 1279), byl tak velmi rojenské šlechtě štědrým, že jemu samému skoro pranic nezbylo. (*Annales Cracov.*)

Pan *Ladislav z Boskovic* a spolu pán na Svojanově v Čechách v XVI. století, byl pánem na Moravské Třebové a veleben byl od vrstevníků pro svou neobyčejnou učenost a štědrost. (*Aug. Sedláček. Hrady a zámky.*)

Božetěch, poslední slovanský opat Svatoprokopského kláštera v Sázavě (vypuzen roku 1096), vyznamenal se zvláštní štědrostí. (*Fr. Palacký.*)

Břetislav, kníže Český (1037—1055), byl velmi štědrý, aniž by mu to škodilo; podobalť se vodě, jížto v řece nikdy neubývá. (*Kosmas. Kron. čes.*)

Jan, opat Zbraslavský († 1502), byl tak štědrý, že by takového opata mezi sty nenašel. (*Staří letop. čeští.*)

Jan Karel Chodkiewicz, slavný vojevůdce polský, vojvoda vilenský († 1621), byl k chudým štědrý. (*Naruszewicz.*)

Jan Jiskra z Brandýsa, udatný vůdce a věrný zastance a hajitel práv krále dítěte Ladislava (1453 - 1457), byl velmi štědrý až do marnotratnosti zvláště pak k vojákům. (*Děj. česk.*)

Sv. *Josafata Kunceviče*, mučenníka, apoštola Rusínů († 1623), prosila jednou jistá vdova, by jí z nouze pomohl. Nemaje peněz dal jí svůj biskupský plášť s rozkazem, by jej dala do zástavy a vzala naň, co jí potřebí. (*Ant. Rejzek. Svatý Josafat.*)

Císař a král náš *Karel IV.* (1346—1378) tak byl štědrý, že začasto sám ty, co za hodné uznával, napomínal aby dary od něho přijímali. (*Dubravius.*)

Karel Ambrož, arcikníže Rakouský, arcibiskup Ostřihomský († 1800), vyznamenával se zvláště štědrou dobročinností. (*Děj. rak.*)

Ignác Krasicki, znamenitý básník polský († 1801), byl srdce velmi ušlechtilého a i velmi štědrý (*Fr. Dmochovski.*)

Štědrost opata Strahovského *Josefa Gustava Kolenatého* († 1887) k chudým byla veliká a sám odpoledne nechtěl věděti již, co dobrého dopoledne byl učinil a jediným jeho přáním bylo, aby každému potřebnému vydatně pomoci mohl. (*Čech.*)

Jan František Löw z Erlsfeldu, nejprve životní lékař císaře Karla VI., pak praktický lékař a professor na universitě pražské († 1725), byl muž velmi učený a při tom k chudým velmi štědrý.

Roku 1479 dne 9. července sešli se u Olomouce Vladislav II, král Český, a Matyáš, král Uherský, a úplně se smířili. Král Vladislav zdržel se u krále Matyáše v Olomouci až do 30. července. Když se od *Matyáše* loučil, prosil ho tento, aby všechen skvostný nábytek do jeho bytu postavený (který mnoho tisíc stál) za svůj vlastní považoval a přijal. Také přední radové krále Vladislava dostali od Matyáše mnohé nádherné a drahocenné dary. (*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Pavel z Milčin také z Talmberka († 1450), probošt Vyšehradský, byl velmi nábožný a dobrotivý, kam se hnul, všudy chudými obklopen býval. (*Čas. kat. duch. 1837.*)

O králi *Otakarovi II.* Českém (1253—1278) nenachází souvěký letopisec dosti slov, aby vypsal štědrost jeho v darování cizích knížat a pánů jej

navštěvujících, zlatem, stříbrem, oři, prsteny, rouchy skvostnými; četnou čeleď panskou a rytířskou i nižší, která jej každodenně provázela, a nádheru v oděvích jejich zlatem se třpytících, kterými ji král poděloval dvakrát za rok. (*W. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.*)

Teodor Potocki, arcibiskup Hnězdenský, primas korunní († 1738), měl ve likou štědrost k chudým a sirotkům a podporoval chudé žáky. (*Jos. Kořán.*)

Nad hraběnku *Františku Slavatovou* († 1676), manželku Joachima Slavaty, nebylo tehdáž v domácí české šlechtě paní k chudým štědřejší a k jejich obsluze ochotnější. V Telči donášela skrytě chudým a nemocným lidem peněz, oděvů a léků, jež ve svém domě sama strojila. Někdy navštívivši chudinu ve špitále, pomodlila se s ní růženec a obdarovala ji. (*Balbín.*)

Antonín Slomšek, biskup slovinský († 1862), takové byl štědrosti, že často vydal všecko až do posledního haléře. (*Čas. kat. duch. 1872.*)

Kardinál a arcibiskup Pražský *Bedřich Schwarzenberg* († r. 1885) již jsa bohoslovec znám byl přemnohým chuďasům; za arcibiskupa byv povýšen, jal se hned ku štědrosti užívati soukromného jmění svého, kdykoliv běželo o službu lásky povznešení umění křesťanského; dobročinná ruka jeho rozdávala, abychom tak řekli, bez konce. (*Rob. Nostic Rienek. Kard. Schwarz.*)

Petr Tomicki, biskup Krakovský, jeden z nejznamenitějších státníků a diplomatů polských († 1535), vyznamenal se neobyčejnou štědrostí k chudým. (*Děj. polské.*)

Antonín Tyszkiewicz, biskup Žmuďský († 1762), byl muž velmi nábožný a dobročinný. (*Děj. pols.*)

Pan *Vilém z Pernštejna*, výtečný šlechtic český za krále Českého Vladislava II (1471—1516), hájiv důrazně práva svá, neublížil přece nikomu a býval raději velkomyslně štědrým nežli lakomým. (*Fr. Palacký. Děj. národa Českého.*)

Vitovd. velkokníže Litevský za Vladislava II., krále Polského (1386—1434), byl nad míru štědrý ku každému. (*Jak. Caro Gesch. Pol.*)

Vladislav II. Jagiello, král Polský (1386—1434), byl nad míru štědrý, tak že přemnozí, kteří jemu s oddaností sloužili, se obohatili a výnosné úřady v zemi obdrželi. (*Jak. Caro. Gesch. Pol.*)

Štěstí.

1. Přichází od Pána Boha; měli ho.

Belvic z Nortvic měl za heslo léta Páně 1629:

Po Bohu a poctivosti
rozmnožuje se mé štěstí,
ač mé štěstí znenáhla kráčí,
však přijde, když Pán Bůh ráčí.

(*Ferd. Mikovec. Čas. Mus. kr. Čes. 1856.*)

Martin z Duninu, arcibiskup Hnězdenský a Poznaňský, muž neohrožený († 1842), záhy na vyšší dráhu života uveden jsa vyznal se sám, že hodnosti hledaly jeho a ne on jich. (*Čas. kat. duch. 1845.*)

Jan Filipec, biskup Velkovaradinský, důvěrník a miláček krále Uherského Matyáše (nar. v Prostějově na Moravě roku 1431), stav se i administrátorem biskupství Olomouckého nabyl velkých příjmů a jeho vážnost byla toliká, že o jeho přízeň ucházeli se nejen páni domácí, ale i panovníci a knížata zahraniční. (*Ant. Rybička.*)

Jeronym Makovský z Makova, později tělesný služebník a vrchní komorník císaře Rudolfa II. (zemřel po roce 1615), získal si důvěru císařovu tou měrou, že každý, kdo u císaře něco dosáhnouti chtěl o jeho přízeň se ucházeti musel, čímž se mu dostalo přemnoho darů a tak v krátkém čase nemalého jmění získal, že si koupil několik statků i domů a gruntů šosovních, jakož i dosáhl jiných milostí a vyznamenání. (*Ant. Rybička.*)

Jaroslav Bořita z Martinic na Smečně a Okoři (nar. r. 1582) prozrazoval již záhy velké vlohy, které

i pilně vzdělával a které ho vedly k nejvyšším hodnostem a důstojenstvím v zemi. Císař Rudolf zamilovav si nadaného mladíka prohlásil jej již v 14. r. věku jeho za plnoletého a již r. 1603 jmenoval jej císařskou radou, ač mu bylo teprv 21 let. Od roku 1609—1618 byl maršálkem dvoru, od r. 1616—1618 purkrabím karlštejnským stavu panského a konečně místodržícím královským. (*Ant. Gindely.*)

Matouš, ovčák v Gemerské stolici, nalezl v horní jeskyni poklad a vystavěl si sedm hradův a mezi nimi i Muráň a Plešivec a stal se praotcem zemanského rodu na Slovensku Bebeků. (*Samko Chalúpka.*)

Koncem XVI. století největší vliv měli na sultána tři vezírové slovanští, mezi nimi Bulhar *Mehomed*, jenž prostého jsa rodu, kdes mezi Sofií a Kosovým polem narozen byl, do Cařihradu co otrok přišel a stav se holičem sultánovým, až na vezírství povýšen jest. (*Konst. Jireček. Děj. nár. Bulh.*)

U dvora Boleslava III, krále Polského (1102–1139), stál u veliké přízni *Petr Vlast*, Skrzin neb Xias zvaný. Co mládenec přijel z Dánska do Polska a brzy si pro své vlohy lásky královy vydobyl. Později pojal za manželku dceru Ruského knížete Marii, s níž za věno mnoho pokladů obdržel. Výtečností ducha svého povznesl se konečně až na palatina čili vojvodu. (*Rich. Roepell. Gesch. Pol.*)

Roku 1669 prohlásila v Polsku drobná šlechta za krále *Michala Korybuta Wišniowieckého* a vysoká šlechta musela k této volbě připustiti Nový král byl synem polního hejtmana téhož jména a nedostal od svého otce mimo pečlivé vychování ničeho Nějaký čas zdržoval se při vídeňském dvoře, kde si ho pro chudobu jeho málo všímali. (*Fr. Kryštůfek.*)

2 Škodivá.

Léta Božího 1499 Pán Bůh dal hojnost obilí, ovoce i vína, že ledva pamatují lidé staří takovou hojnost vína, tak že ho neměli več líti, netoliko v *Čechách*, ale i v jiných okolních zemích. Ale z té takové hojnosti darův Božích nemnoho co dobrého mezi lidmi vzešlo, jen pýcha, ožralství a opilství, různice i vraždy; řídcí se našli, kteří z toho Pánu Bohu děkovali. (*Staří letop. čeští.*)

S mocí *Mikuláše I.*, cara Ruského (1825—1855), rostla i jeho pýcha a časem blouznival v plném slova smyslu o moci jakési nadlidské. (*Jak. Malý.*)

Josef Mysliveček, slovutný skladatel hudební (naroz. r. 1737 v Praze), dosáhl uměním svým veliké slávy a velikého štěstí, tak že v štěstí jen tonul. Bohužel že toto štěstí a tato neobyčejná sláva v celé Evropě byly příčinou pozdější zkázy jeho. Žilť v Římě v rozkoši a nádheře a tímto hýřením zbavil se i jmění i sil tělesných, i duševních, takže na trošku slámy dokonal roku 1761 v 44. roce věku svého bídně mladistvý život svůj. (*Josef Zvonař.*)

Miloje Petrovič, s příjmím Trnavec, udatný bojovník v povstání srbském, nabyl po dobytí Bělehradu roku 1806 ohromného bohatství, z počátku byl dobrým bojovníkem, později pak štěstím velmi zpyšněl a hleděl postavení svého vždy ku svému prospěchu vykořistiti. (*Jan Sněžný.*)

K císaři a králi Českému *Rudolfovi II.* (1576—1611) veleslavnými vítězstvími a triumfy nad Turky přicházeli dalecí panovníci; totiž Moskvané, Tataři i Prušané ke dvoru jeho v Praze skrze posly své a prokazovali mu náležitou šetrnost a poklonu dosti sníženou jakožto vítězi a panovníku nepřemoženému. Zatím Rudolf pozdvihnuv se tím štěstím na mysli své, oblíbil sobě život příliš bezpečný a pokojný. (*Ant. Gindely.*)

Eduard Talbot, rodem Angličan, když musel z Anglie pro podvod odejíti, dostal se konečně až ke dvoru císaře a krále Českého Rudolfa II. (1576 1611). Před Rudolfem udělal Talbot kus zlata tak obratně a jistě, že tím nabyl u císaře úplné důvěry, načež jej přízeň Rudolfova zasypávala všelikými hodnostmi a hojnými penězi. Již r. 1589 nabyl zejména také inkolátu v království Českém. Štěstím tímto tak se popnul, že nedržel na uzdě přirozené své vášně, jmenovitě chlípnictví a opilství, až konečně zavraždil jakéhosi Jiřího,

Hunklera, který taktéž sloužil Rudolfovi. I jest na útěku zatčen a dán do vězení na Křivoklátě, kde jej vsadili do vězení tak těsného, že prý měl jen tolik vzduchu, co by mohl dýchati a co by se mu potrava mohla kus za kusem podávati. Když pak chtěl z vězení toho utéci, spadnuv zlámal si nohu a ubliživ si nejspiše také uvnitř, za několik dní zemřel. (*Ant. Gindely.*)

3. Bývá nestálé,

viz i: „Nevděk 1!“ „Přízeň 2!“ „Sláva 2!“

Alžběta, vdova po Vincenci Granovském, nepatrném šlechtici, stala se roku 1417 manželkou Vladislava II., krále Polského. Avšak netěšila se dlouho neobyčejnému štěstí svému, neboť již po dvou letech 1417 zemřela (*Děj. polské.*)

Arakčejev Alekšej Andrejevič, hrabě ruský státník, generál dělostřelectva († 1834), pocházel z rodu nepatrného, avšak pilností a vytrvalostí rychle vystupoval v důstojnostech, poctěn jsa řády, obdarován statky a povýšen na barona a později za hraběte, jsa miláčkem cara Pavla. Za panování cara Alexandra byl Arakčejev skutečným vládcem, avšak car Mikuláš ze služby ho propustil, načež on v soukromí život svůj dokonal. (*Jos. Kolář.*)

Boleslav III. Křivoústý, král Polský (1102—1139), byl na počátku panování svého v podnicích válečných velmi šťastným a značně rozšířil říši Polskou. Avšak ke konci života svého přesvědčil se, jak vrtkavé a nestálé štěstí jest. Neboť tu válečné výpravy se mu již nedařily. Nešťastně válčil roku 1121 s Rusy, nešťastně roku 1152 s Uhry, podobně i r. 1133 a 1134 i s Čechy špatně se mu vedlo, takže roku 1135 musel Pomořansko a ostrov Rujanu od císaře Německého Jindřicha V. v léno vziti. (*Děj. pols.*)

Ján Arnošt Biron povznesl se za carovny Anny Joanovny r. 1730 za komořího a nabyl mnoho důstojností a vládl jménem carovny sám. Avšak štěstí jeho netrvalo dlouho, po smrti carovny uvězněn jest Biron i s rodinou svou a odsouzen k smrti a jen z milosti vypovězen na vždy do Sibiře. (*J. Kolář.*)

Hans Karel Diebič, generál ruský († 1831), bojoval udatně u Slavkova, u Jílova a Friedlandu; napotom proslavil se dobytím Varny a překročením Balkánu v turecké válce, začež obdržel od cara Mikuláše čestné příjmí „Zabalkanský“. Již dříve byl příčinou, že Napoleon I. úplně poražen byl. I dostalo se mu množství vyznamenání. Po vypuknutí revoluce polské, byv v čele vojska, bojoval nešťastně, jmenovitě u Grochova, u Vavru a u Pragy. I měl býti již od vojska odvolán, ana smrt si ho povolala. (*Jak. Malý.*)

Petr II., car Ruský, jat krásou a půvabností Kateřiny Alexejovny kněžny *Dolgorugovny*, dal se s ní roku 1729 v Moskvě zasnoubiti. I záviděli přemnozí jejímu štěstí avšak mladý car náhle zemřel v den k sňatku ustanovený 19. ledna 1730. Carovna Anna dala Kateřinu odvést do kláštera, kdež 10 let strávila. (*Děj. rus.*)

Roku 1627 stala se dcera knížete *Vladimíra Dolgorukova Obolenského* Marie manželkou cara Ruského Michala Fedoroviče, leč druhého dne po svatbě se roznemohla a po pěti měsících zemřela (*Děj. rus.*)

Eudoxia Feodorovna, první manželka cařе Ruského Petra I., byla ze sto nejsličnějších šlechtičen shromážděných v Moskvě za manželku od Petra vyvolena. Leč radosti její neměly dlouhého trvání, neboť již roku 1696, šest let po porození prince Alexeje Petroviče na podezřívání Le Fortovo cařem, jejž výčitky, pro nevěrnost jeho mu činěné, byly omrzely, zapuzena a vstoupila do kláštera. (*Děj. rus.*)

V polovici XVI století vysoko vynikl v Mesambrii i v Anchialu v Bulharsku *Michail Kantakuzenos* od Turků nazvaný Sejtanoglu (ďáblův syn), přítel velikého vezíra Mehmeda Sokoloviče. Jakožto nájemce soliváren v Anchialu a solných vod ve Valachii, podnikatel při stavbě válečných lodí a dodavatel ruských kožichův pro dvůr sultánský vládl velikými prostředky a měl znamenitý vliv u Porty. Sesazoval i dosazoval patriarchy a biskupy i pletl se také do věcí valašských a multanských. Vedle svého paláce v Cařihradě měl nádherný saraj v Anchialu, velikou

budovu ohraženou vysokou zdí. Pletky v knížectvích rumunských připravily mu pád, že na rozkaz samého sultána dne 3. března 1578 zatčen v paláci svém v Anchialu a ihned oběšen na dveřích své komnaty.

(*Konst. Jireček. Cesty po Bulh.*)

Biskup a kardinál *Khlesl*, první rádce ba v mnohém ohledu sám vládce císaře a krále Českého Matyáše (1611—1619), vyšinul se na místo tak důležité a rozhodoval ve věcech veřejných takořka sám, stal se i kardinálem a měl ohromné příjmy a tím i jmění. Avšak roku 1618 byl nejvíce nátlakem krále Ferdinanda s postavení svého svržen a i uvězněn, z něhož teprv roku 1622 vysvobozen byl.

(*Dějiny české.*)

Alexandr Danilovič Menšikov, generál ruský a státník († 1729), povznesl se z chudého rodu vysoko, stál, když car Petr II. r. 1727 nastoupil, na vrcholu moci a slávy. Měl ohromné bohatství, stal se admirálem a generalisimem, podle ustanovení Kateřiny zasnoubil 12letého cara se 16letou dcerou svou Marií a syna svého s velkokněžnou Natalií, vzdálil z Ruska vévodu Holštýnského i choť jeho, dal cařici Evdokii Feodorovnu se stráží do Moskvy vyvésti atd. Tím pobouřil se sám car mladý Pavel, tak že ho zbavil všech důstojností a odsoudil do vyhnanství do Sibiře, kdež brzy zemřel.

(*Jos. Kolář.*)

Andrej Ivanovič Ostermann, státník ruský, byl za carovny Anny Ivanovny (1730—1740) u velikém štěstí. Nabyl rozsáhlých statkův, vedl správu zevnějších záležitostí a důvěrným byl rádcem carovny. Avšak náhlou revolucí r. 1740 nastoupila na trůn ruský Alžběta Petrovna. A tu Ostermann na rozkaz cařice jest zatčen, vyšetřován a k smrti odsouzen, ale roku 1742 milost mu udělena a trest smrti proměněn v doživotné vyhnanství na Sibiř, kdež i zemřel.

(*Děj. rus.*)

Roku 1530 upadl *Pašek*, jenž až dosud takořka neobmezeně v Praze vládl, u krále Ferdinanda I. v nemilost a musel z Prahy se odstěhovati.

(*Děj. české.*)

Přemysl Otakar I. stal se roku 1192 knížetem v Čechách přislíbiv císaři Jindřichovi za to 6000 hřiven stříbra. Že pak je brzy nemohl složiti, byl vyhnán a na místě něho nastoupil vládu v Čechách biskup Pražský Jindřich Břetislav. Přemysl utekl do města Řezna, kde nouzí donucen rukama, těžkou prací chleba si dobývati musel. Zvláště prý, když se tam kostel stavěl, přivážel neznán kamení na káře s jedním sluhou, jenž mu věrným zůstal i v chudobě.

(*Ant. Frind. Kircheng. Böhm.*)

Málo jest příkladův v dějinách světa, že by smrt jediného muže byla měla tak truchlivé následky pro celou zemi, jako krále *Přemysla Otakara II.* tragický konec. Národ Český, přemožen byv od nepřátel v bitvě vražedné a z nenadání postrádaje mocných oněch rukou, které od 25 let s nemenším důrazem nežli věhlasem držely byly na uzdě veškery různé živly ve státě, nemohl uchrániti se, aby nestal se kořistí jak nepřátel zevnitř, tak i žalostné anarchie uvnitř. K neřestem a ohavnostem, sprovázejícím vždy a všude vítězného v zemi nepřítele, připojily se tenkráte i lakota ošemetných přátel, rozbroje a zášti domácí a k dovršení hrůzy ještě i mimořádné zjevy ve přírodě, všeobecný hlad a mor neslýchaný. Dědic trůnu a jediný již na živě jsoucí Přemyslovec Václav, syn Otakarův, byl dítě teprv sedmileté, sám ještě ochrany a péče pro sebe požadující; a o vedení poručnictví nad ním i nad jeho říší strhly se brzy půtky neblahé. Takž Čechové, dostoupivše ještě nedávno tak znamenitého stupně blahobytu, že budili závist okolních sousedův, po pádu Otakarově klesli rychle do propasti bídy tak děsné, že stali se i samým nepřátelům předmětem politování.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Na sněmu kutnohorském roku 1510 byl za předsednictví krále Vladislava II. *Albrecht Rendl*, který byv na úřad nejvyššího písaře království Českého povýšen, cizími úklady ne bez posměchu a ponížení zase ssazen.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Pro jednu píseň na příchod Fridricha, zimního krále Českého, upadl *Šimon Lomnický* z Budče, poeta český, ve velkou nemilost J. M. císaře Ferdinanda II., statky mu odňaty a on na hrad pražský vezen. Když se ho císař

ptal, proč jest byl rebellantem, poněvadž veliké milosti a obdarování od jeho předkův, králův Českých, jmenovitě od Rudolfa II. jest dosáhl, odpověděl: „Milostivý králi a pane můj! já, chtěl-li jsem s vlky bejti, musel jsem s nima vejti.“ Na tu odpověď dostal 100 ran, tak že ho z paláce na nosidlech snésti museli a on napotom ubohý po Praze a nejvíce na mostě pražském žebrati musel, mluvě k mimojdoucím tato slova: „Dejte almužnu Šimonovi Lomnickému.“ A tak byvše prvé možný a bohatý svůj život u veliké chudobě bídně dokonal.

(*Čas. Mus. král. Česk. 1864.*)

Ivan Feodorovič Telepněv, kníže bojarin a vojevoda, byl u veliké moci u carovny Heleny Gliňské co vladařky. Když pak Helena r. 1538 náhle zemřela, prohlásil se kníže Vasilij Vasiljevič Šujský za hlavu státní rady a dal Telepněva do vězení uvrhnouti, kde tento hladem jest umořen.

(*Děj. ruské.*)

Petr Andrejovič Tolstoj, senator ruský, jmenován jest r. 1723 hrabětem a u carovny Kateřiny I. byl u veliké přízni, od níž bráván k nejtajnějším poradám, avšak Petr II. hned při vstoupení na trůn vypověděl Tolstoje do soloveckého kláštera, kdež r. 1729 zemřel. (*Děj. rus.*)

Roku 1299 odvezl Ota Braniborský, poručník kralevice *Václava* Českého z Bezděze do Braniborska. A zde Václav, jehož otec Přemysl Otakar II. byl nejmocnějším, nejbohatším a nejvznešenějším králem svého času a vedl dvůr velmi nádherný, ani do sytosti se nenajedl a začasto trpěl hlad. I oděv nosil špatný a chodil v roztrhaných střevících. (*Děj. česk.*)

Václav Vchynský z Vchynic za císaře a krále Českého neobyčejně zbohatnul. Avšak roku 1615 od stavů Českých panství od Matyáše darovaného zbaven jest a do vězení na Kladsku uvržen, odkudž do Krakova utéci se mu podařilo. (*A. Gindely.*)

Jan Weichard, hrabě z Auerspergu (nar. 1615), první vojvoda münsterberský a frankenšteinský, rytíř zlatého rouna, cís. tajný rada, byl od císaře Ferdinanda III hrabstvím Velským obdařen a v stav knížecí povýšen, aby vždy prvorozený syn důstojnost i jméno knížecí vedl. Co miláček císaře Ferdinanda III a vychovatel Ferdinanda IV. měl velký vliv, avšak po nastoupení vlády Leopoldem I. upadl v úplnou nemilost. (*Děj. rak.*)

Tanec,

viz: „Zábavy II. 16!“

Terezianky,

viz: „Řehole I. 2!“

Theatini,

viz: „Řehole I. 1!“

Tichost,

viz i: „Mírnost!“

Zvláštní se vyznamenali.

Blahoslavený *Ondřej Bobola*, mučen čenník, jesuita, Polák († 1657), byl muž velmi tichý, v obcování s lidmi vanul mu ze srdce mír a pokoj Ducha svatého. (*Drahé kameny.*)

Děthard, ustanoven od knížete Českého Břetislava II. za opata v klášteře sázavském roku 1097, byl muž velmi tichý, tak že ani v radosti ani v žalosti v obličeji se nezměnil.

(*Kosmas. Kron. čes.*)

Život skromného *Františka Douchy*, kněze a českého spisovatele († 1884), není řadou pestře se střídajících proměn s jednotlivými skvělými záblesky; on spíše podobá se tichému potůčku,

jehož klidný proud, nikdy bujně z břehů svých nevystupující, plodným zavlažováním zúrodňuje nivy a pole, jimiž se ubírá, bez hluku a šumu.
(*Jak. Malý. Osvěta. 1885.*)

Léta Božího 1464 mistr *Václav z Drachova* umřel jest na den Božího vstoupení. Ten mistr byl jest tak tichý a pokorný a trpělivý, že ne brzo kdo jeho mohl shlédati k hněvu popuzeného.
(*Staří letopisové čeští.*)

Tichost a smířlivost ve *Václavu Hankovi*, spisovateli českém († 1861), byla největší, snad až přílišná, tak že nepřátelé jeho mohli proti němu zdvihat halapartny s drzostí, jíž ovšem mírnost jeho nebyla s to, rozraziti čelo. Hanka ve své mírnosti, ve svém klidu byl obrazem Českého, ztýraného národa.
(*Jan Sojka. Naši mužové.*)

Josef František Hurdálek, biskup Litoměřický († 1833), co do povahy byl mírný.

Jan, opat Zbraslavský († r. 1502), se všemi se srovnal a pro každého, zač žádán byl, ochotně splnil a učinil.
(*Staří letop. čeští.*)

Jáchym z Hradce († 1565) byl pán povahy mírné. (*Rull.*)

Sigmund Hrubý z Jelení, muž velice učený a vážený († 1554), byl povahy skromné a tak mírné, že nikdy se nerozzlobil. (*Ant. Rybička.*)

Císař *Josef II* (1780—1790), pravý lidumil, dovolil, aby v zahradách, které jen jemu náležely, i všickni občané se procházeti směli. Tu zpozoroval, že jedna drzá paní velkou kytku z květin si uvila. Josef nerozzlobil se, ale poslal jí po sloužícím zlatku a dal jí vzkázati, aby si někde jinde květiny koupila a zahradu aby nechala na pokoji. (*Vogel.*)

Císař a král náš Český *Karel IV.* (1346—1378) byl tichý, nebo křivdy a ztráty tiše snášel a tudíž zajisté zemi vládne. (*Jan I. Očko z Vlašimi.*)

Kosmas, VIII. biskup Praž. († 1098), byl muž velmi tichý a pokorný, pro kterouž tichost všeobecně byl milován.
(*Kosmas. Kron. čes.*)

Adam Kravarský obracoval na víru katolickou za císaře Ferdinanda II. (1620—1635) v Čechách kázaním horlivým a tichostí. I stalo se, že na Tetíně, když jednou katechismus vyučoval, vedrali se do kostela dva bludaři se sekerami a obořili se naň, řkouce: „Nač jsi k nám přišel, jaké novotě učíš?“ Lidé zmizeli z kostela, ale osamotnělý kněz vlídnou řečí zuřivce udobřil Ovocem apoštolské práce několika měsíců byl zisk pěti set duší na katolickou víru obrácených.
(*Balbin. Boh. Saneta.*)

Jedna paní vilenská, náležejíc k vybrané třídě celého města, byla dosud uchvácena rozkolem. Sv. *Josafat Kuncevič*, mučenník, apoštol Rusínů († 1623), ji navštívil a neobával se přijíti v nevhod, počne-li ji šetrně povzbuzovati, by se dala na unii. Ale oheň byl v té chvíli na střeše, ano zapomenouc se, jako bez smyslů zbavená, začne až Josafata biti. On však usmívaje se pro tak nedostatečnou zbraň vstane, poroučí se jí u vší vlídnosti, řka: „Zlatá paní, kdybych byl věděl, že vám dám příležitost ku hněvu a urážce Pána Boha, věru, nebyl bych přišel k vám.“ Načež odešel. Než brzy působila milost Boží v srdci jejím. Celá rozlítostněná nad sebou přiběhla ke klášteru, vrhla se k nohám Josafatovým, oči majíc slzami zalité žádala ponížene za odpuštění. Obrátila se na katolickou víru a stala se horlivou velmi.
(*Ant. Rejzek. Sv. Josafat.*)

Hrabě *M.*, jeden z nejudatnějších vojínů, proslulý v bojích s Tatary a Rusy jakož i nakvašeností, příčinou to mnohých soubojů, zabil v hněvu jednoho ze svých poddaných. Lítostí proniknut, rozdav jmění k rozličným náboženským účelům a dobročinným ústavům, vstoupil do řádu milosrdných bratří. Co řeholník vykonával ochotně sebe tužší povinnosti. Mimo jiné sbíral horlivě pro nemocnici po městech a vesnicích. V městě Kyjevě prosil o almužnu u hraběte P., vášnivého milovníka hry. Hrabě jsa zabrán do hry, nedbal na prosbu milosrdného bratra a byv poznovu žádán, vyťal mu notný políček. Byla tam právě společnost vznešených pánů a paní. I bleskla se v očích bratra jiskra zlosti a urozené hrdosti, než vzpamatovav se, pokorně vece: „Pane hrabě, to bylo pro mne, ale nyní něco pro mé ubohé nemocné!“ Hluboce dojat a zahanben odprošuje

hrabě a dává mu deset tisíc dukátů na nemocnici (*Kníže Bedř Schwarzenberg.*)

Dobrota srdce *Maximiliana II.*, císaře a krále Českého (1564—1577), byla tak veliká, že jednání jeho směřovalo vždycky k usmíření stran, aby jenom nemusel tu neb tam přísně zakročiti a trestati. (*Čes. mor. Kron.*)

Sigmund II. August, poslední Jagajlovec, král Polský (1548—1572), měl šlechetný charakter otce a vyznamenal se mírností, laskavostí, lidskostí a opatrností. (*Jos. Kořán.*)

Kdys přišlo několik rolníků prosit *Antonína M. Slomšeka*, biskupa Labudského († 1862), aby filialka jejich byla povýšena na faru, což ale nijak se státi nemohlo. Když všecky důvody a prosby nepomohly, rozlítil se jeden rolník a řekl: „To nejste hoden, býti biskupem.“ Všickni se zarazili, ale Slomšek vzal do ruky zlatý biskupský kříž, jejž měl na prsou a dlouho na něj patřil, za chvíli pak řekl sám zcela mírně a laskavě, že všecko nic nespomůže. „Začjste žádali, nemohu vám učiniti. Aspoň vám nahradím útraty vaše. Tu máte!“ A těmi slovy vtiskl onomu nakvašenci do ruky 10 zl. bankovku. (*Ant. Mužík.*)

Pavel Josef Šafařík, slavný spisovatel náš († 1861), byl velmi mírný a tichý, což bylo viděti již v jeho obličeji. (*Jan Sojka. Naši mužové.*)

Karel Štorch, nejprv úředník státní a pak novinář a spisovatel český († 1868), byl povahy klidné, mírné, ale proto neméně ryzé; působení jeho bylo tiché sice, ale vydatné jak v literatuře, tak i v životě praktickém a vším právem zasloužil si jména čestného křísitelův národa Českého.

Josef Tandler, spisovatel český a úředník v Praze († 1826), byl muž skromný a tichý. (*Ant. Rybička.*)

Sv. *Václav I.*, vojvoda náš Český (928—935), uslyšev, že dva padouši od matky jeho Drahomíry najatí bábu jeho sv. Ludmilu noční dobou ukrutně zardousili, zděsil se sice zprávy té, ale nedal se nikterak k pomstě popuditi. Těm, již mu radili, aby bezbožnost takovou nenechal bez pomsty, pravil: „Nevíte, co radíte a žádáte. Radíte, co se snášelivostí a láskou křesťanskou se nesrovnává; žádáte, nepamatujíce, co pravil Pán: Mně pomsta, já odplatím v čas!“ (*Klinkáč. Legendy.*)

Vladislav II., od roku 1139 král Polský, byl muž tichý a mírumilovný. (*Boguphal.*)

Jindřich Břetislav, spojiv roku 1193 se svou duchovní biskupskou mocí v Praze také světskou, knížectví v ruce své, začal v Čechách nyní sám panovati a utvrdiv se na trůnu předků svých, vypravil se roku 1194 vojensky na Moravu, aby ji také moci své podrobil, hlavně však, aby *Vladislava*, mladšího bratra z trůnu vypuzeného Přemysla, panství pozbavil a jemu ukázal, že on kníže biskup jest pánem a markrabím na Moravě a nikdo jiný. Kníže Vladislav, jsa ducha velmi tichého, a pokojného, nestavil mu odporu a dobrovolně Znojemsko odevzdal (*Zap. Čes. mor. Kron.*)

Po smrti velikého knížete Litevského Alexandra Vitovda r. 1430 ihned nerozvážný Svidrygailo si počínal co velkokníže, aniž by byl za to *Vladislava Jagiella*, krále Polského, o to žádal. Ba i velmi hrubě se ku králi hodnému choval a Poláky všelijak urážel. A král, přemáhaje se, vše to tiše snášel a Svidrygailo za velikého knížete Litevského uznal. Tím ukrotil Vladislav Svigrygailo tak, že se vzpamatoval a k němu uctivě se choval. (*Aug. Schlözer. Děj. Litvy.*)

Tovaryšstvo.

1. Dobré

a) jest potřebné.

Soběslav II. s příjmím „Kníže Selský (1173—1178) ve vězení na Přimdě, v kterém jednou dvě leta, podruhé třinácte let strávil, a kromě hradního a jeho pacholků žádného jiného člověka neviděl a s nikým neobcoval, oslábl na duchu, pozbyl známosti lidí a světa a neuměl si nyní na trůnu sedě v každé případnosti vždy moudře počínati a dobré rady od méně dobrých rozeznávati. (*Děj. česk.*)

Václav Alois Svoboda, professor a spisovatel (naroz. r. 1791 v Navarově v Boleslavsku), hleděl se všude seznámiti s muži vzdělanými a zjednati sobě přístup k vzácnějším osobám stavu světského i duchovního a užíti při udalé se příležitosti jich dobré rady, platné pomoci a žádoucí přízně. (*Ant. Rybička.*)

Stanislav Vydra, spisovatel a professor, první křisitel národa Českého (nar. 1741 v Hradci Králové), zastávaje správu duchovní ve Vilímově, obcoval v Golčově Jeníkově s několika staršími členy řádu jesuitského, bývalými missionáři v krajinách zámořských a nabyl takto nemalých známostí místo-a národopisných i jiných praktických vědomostí. (*Ant. Rybička.*)

b) Prospívá.

Svatý *Benno* (Zbyněk), biskup Míšenský, apoštol Srbův lužických († 1106), vychován byl v domě biskupa Hildesheimského, sv. Bernarda. Od biskupa učil se ctnostem, vědám pak od Vigera, převora u sv. Michaela v Hildesheimu a brzy zaskvíval se výtečnými vlastnostmi ducha i srdce. (*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Svatý *Bonifác* (Dobroděj, arcibiskup apoštolský pro Litvany, mučenník, † 1008), byl žákem sv. Romualda, zakladatele řádu kamaldolského. A v společnosti jeho utužil se v ctnostech a roztoužil po koruně mučennické v řádu tom. (*Ben. Kulda Církevní rok.*)

Ctihodný *Jarloch*, opat praemonstrát v Milevsku (nar. 1165), stav se mnichem stal se kaplanem čili obřadníkem opata Želivského, jenž jej brával i na úřadní cesty své. Obcovav s učeným a velice nábožným Godešalkem prospíval i sám uměním a nábožností. (*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Sv. *Josafat*, mučenník, apoštol Rusínů († 1623), učil se ve Vilně obchodu. A tu trávě rád svobodný čas v kostele Boží Trojice, který byl středem unie a obcuje s horlivým za ni bojovníkem Petrem Arkadiem, stal se sám horlivým stoupencem unie. Mimo to přišel v styk se dvěma jesuity, kteří jej v unii potvrdili. I rozhodl se, že obchodu se zřekne a vstoupí do stavu duchovního. (*Fr. Kryštůfek.*)

Svatý *Nahum* (Těšivoj), biskup Bulharský, byl žákem sv. apoštolů bratří Cyrilla a Methoděje v IX. století a společností tou tak prospíval, že se stal jejich nerozlučným společníkem v hlásání sv. evangelia i v utrpení. (*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Sv. *Norbert*, zakladatel řádu praemonstrátského, patron český († 1134), musel mnoho útisku snášeti. A tu časem nacházel trpitel úlevy v Sugberce u opata Konona, též u poustevníka Ludolfa, pak i u řeholních kanovníkův v klášteře radenském. (*Drahé kameny.*)

2. Zlé

a) škodí.

Roku 1319 dostali pánové čeští krále *Jana Lucemburského* na svou stranu a zvláště mladí pánové naučili jej jako někdy krále Václava III. všeliké rozpustilosti. Hrával s nimi v kostky, dával jim nepočestných jmen a sám od nich takových jmen snášel; v noci toulal se s jediným služebníkem po Praze, navštěvoval nevěstky a oddával se mrzkým rozkošem. (*Děj. česk.*)

Sv. *Norbert*, zakladatel řádu prae-

monstrátského patron český († 1134), posvěcen byv na jahna a učiněn kanovníkem v Santenách odebral se ku dvoru arcibiskupova do Kolína. A tu co denní ponoukání ku dráždění pohoršlivých příkladů neostalo bez obyčejného účinku. Bujného, v ctnosti nevyspělého muže odtrhoval znenáhla proud svůdných druhův od břehu milosti Boží, až i odtrhnuv jej zanesl daleko. Norbertovo jemné svědomí zhrubělo a ztupělo, pokora ustupovala pýše; pobožnost v lenivosti v Boží službě, srdce pak jeho, nedávno ještě vznešené, sklánělo se pode jho ničemných veselůstek. Nad jiné prudčeji ovládla mysl jeho žádost světské slávy. I došel i kanovnictví kolínského, podržel i kanovnictví v Santenách, aniž toho pilen byl, aby buď tu buď onde povinnost sám zastával. (*Drahé kameny.*)

Král Český *Václav III.* (1305—1306) nastoupil vládu po otci. Byl jinoch dobrého nadání a mnohých darů ducha, avšak hned na počátku svého panování upadl ve zlou společnost a liboval si v rozličných prostopášnostech. S mladými pány, kteří se ho přidrželi, hrával v kostky, pil, toulal se v noci po ulicích, v opilství rozdával jim statky korunní a činil škodlivé zápisy, tak podobně počínal si lehce v záležitostech s nepřátely říše své.

(*Wác. Wl. Tomek. Děj. král. Česk.*)

Václav IV., král Český (1378—1419), vyvolil si nejbližší společníky své z pánův a rytířův a zemanův a maje k nim všechnu důvěru více se jich radou řídil, nežli vlastních rádců královských. To byli mílci králové, mužové ač z nižší šlechty pošlí bystroumní a rázní, kteří králi svému slepě oddáni jsouce vůli jeho zcela se podrobovali. Za to pak sami králem vládli; neboť hovíce jeho vášním a jeho rozmarům znenáhla takovou moc nad ním dostali, že vedle řádné vlády oni jaksi mimořádnou vládou byli, která nejednou všelicos proti zemským a obecním právům provedla. (*Zap. Č. m. Kr.*)

b) Proto se ho varuj!

Sv. *Kazimír*, kralevic polský († 1483), neposkvrněným se zachoval od tohoto světa; nebo ač u dvora otce svého koflík všech rozkoší do sytosti užíti mohl, ač měl příležitost v plné míře požívati a činiti, k čemu svět vábí a oči lákají, přece jen místo královských lahůdek a kratochvílí mrtvil tělo své, na holé zemi spával a všem dražděním, jimž vystaven byl rekovnou myslí unikl.

(*Macana výb.*)

Sv. *Josafat Kuncevič*, mučenník, apoštol Rusínů († 1623), vzdělávav se ve Vilně varoval se co nejpečlivěji druhů lehkomyslných, nedbalých a marnotratných a jedině pro opatrnost tuto podařilo se mu, zachovati si svou bezúhonnost úplně. (*P. Genad Chmelnický.*)

Vilém baron Slavata z Chlumu a Košumberka (naroz. 1572), jenž při povstání stavů protestantských vyhozen byl z okna do příkopu na hradě pražském roku 1618, měl dle vůle strýce svého studovati práva v Padue, avšak studoval je v Senis. Učinil tak proto, aby zlého tovaryšstva, jehož bylo v Padue mnoho, se vystříhal.

(*Vlast. Hálek. Vlast, roč. VIII. 1892.*)

P. *Martin Středa*, jesuita znamenitý, Moravan († 1649), již co mladík vynikal zvláště skromností, nábožností, nevinností a bedlivě se vyhýbal spolkům s mladíky nešlechetnými.

(*Ferd. Menčík. Vlast. 1889.*)

Sv. *Vojtěch*, patron náš český, druhý biskup Pražský, mučenník († 997), když v Magdeburce na studiích dlel, vzdaloval se rozpustilých spolkův a miloval samotu.

(*Frant. Ekert. Církev vítězná.*)

Trest Boží,

viz i: „Bůh 2!“

Došli ho.

Roku 1304 císař Německý *Albrecht* věrolomně zrušil smlouvy a slova daná králi Českému Václavu II. I přitáhl s ohromným vojskem 50 000 vojínů a pustoše ukrutně českou zemi přitáhl až k Horám Kutným, aby města a hor se zmocnil. Avšak trest Boží ho neminul. Města nedobyl, jedovaté trusky, které horníci do potoka házeli, nemoce, mření, hlad a zima mnoho tisíc vojska nepřátelského zničily, Albrecht se nemohl ani do boje s českým vojskem dáti a hanebně o půlnoci se zbylým vojskem utekl. (*Děj. česk.*)

Roku 1307 a 1308 škodil *Albrecht*, král Německý, velmi české zemi a chtěl, když první vpad jeho u Kutné Hory byl zmařen, podruhé do Čech vpadnouti, neobmýšleje ve své důvěře v sebe a pýše nic menšího, nežli české plémě v zemi české vyhubiti. Tu však dopuštěním Božím skončil císař Albrecht život svůj smrtí násilnou, kterou jemu způsobil odstrčený jeho synovec Jan Švábský dne 1. května 1308, když Albrecht ve švábských zemích se zdržoval a proti Čechům tam nové pole sbíral. (*Zap. Čes. mor. Kron.*)

Po smrti vikáře kladského Wolfa roku 1749 ustanoven za jeho nástupce od komandanta Fouqué a za zradu, kterou mu donášel nehodný kněz *Leopold Astra*. Avšak brzy zastihla Astra zasloužená pokuta; neboť pro nepořádky, přijímání darův a podplatků v roce 1750 v pevnosti byl uvězněn a úřadu svého zbaven. (*Čas. kat. duch. 1846.*)

Na hradě Beckově na Slovácku smutně život skončil pan *Ctibor*. Měl zamilovaného krásného psa, jemuž jeden z poddaných kamenem nohu přerazil. Ctibor rozlítiv se, kázal za to viníka z nejpříkřejšího místa skály shoditi dolů. Nic nebyly platny úpěnlivé prosby odsouzencovy — rozkaz musel býti bezodkladně vykonán; ale dříve nežli ubožák smrt podstoupil, vyslovil děsnou kletbu a volal Ctibora do roka a do dne před soud Boží. Za rok na to — jak pověst dí — odbývány na Beckově slavné hody, při nichž ovšem víno teklo proudem. Ctibor, přemožen jsa pitím, vyšel si tu odpůldne ze síně hodovní, aby v zahradě se ochladil a tam si pozdřímnul. Avšak hově si, uštknut byl zvláštní náhodou jedovatým hadem do obličeje a za nedlouho opuchl ve tvářích tak, že pozbyl zraku, krutá bolest zbavila jej i smyslův, až jsa zmítán šílenou zoufalostí a přebíhaje divě sem tam, spadl právě na témže místě do smrtonosné hlubiny, kde před rokem nešťastný jeho poddaný byl dolů svržen. Byl ovšem na místě mrtev. (*A. Jedlička, Květy 1883.*)

Roku 1341 dne 10. července umřela v Praze Markéta, dcera krále Českého *Jana Lucemburského* a vdova po Jindřichu Bavorském v 28. roce věku svého. Král Jan dceru tu miloval a pak měly býti za tři dni, na den sv. Markéty její oddavky s Kazimírem, králem Polským Před smrtí odbývána i processí na uzdravení její. I král Jan i ženich Kazimír konali tyto processí spolu. Mínění lidu bylo takové že tento krásný květ pokolení ženského padl pro hříchy otcovy (totiž utiskování lidu ohromnými daněmi a svatokrádeží), které nezaslouhovaly slitování Božího. (*Děj. česk.*)

Roku 1478 zmocnil se pan *Jaroslav z Boskovic*, přívrženec krále Matyáše, v Budějovicích zrádným způsobem znamenitého a váženého pána Českého, Bohuslava ze Švamberka, který se pro svou poctivost a přímou povahu věrolomnému Matyáši stal nepohodlným služebníkem, načež pan Bohuslav některý čas na hradě Špilberce zavřen byl. Avšak roku 1485 upadl pan Jaroslav u Matyáše v nemilost a podezření a byl ve Vídni stat. (*Děj. česk.*)

Roku 1310 za krále Českého Jindřicha Korutanského připravili Mišňáci a Korutanští mnichy na Zbraslavi o všecko, tak že ubozí polonazí a hladoví po Praze běhali I potkal tu *Jindřich*

z Aufensteinu, vůdce Korutanův, jednou bratra Heřmana, mnicha zbraslavského a zpupně a zlostně k němu promluvil: „Vy mniši stůjte a poslyšte mne; vy jste veřejní nepřátelé svého krále a naši protivníci, věřte mně pomstím se vám; jděte domů, svolejte klášter, neboť do tří dnů budu s vámi kapitolu držeti, budu dohlížeti a prohlížeti vás s železnou metlou, s rozdáváním políčků zlost má vyleje se na vás a vaše bratry, věřte mně a nepochybujte; některým z vás vlasy vytahám, brady oškubám, jazyky z jícnů vytrhám a z vašich stavení kámen na kameni státi nenechám; Bůh mne! Když jiný uměl vystavěti, umím já rozbourati, zbořím vám vše do základu a nebude milosti u mne. Povězte to svým bratřím ve jménu mém, ať se připraví ku kapitole, kterou ve třech dnech držeti budu.“ Hrozba tato naplnila klášter novým strachem; avšak Bůh sám se pomstil za takové rouhání na Jindřichu z Aufenšteina, kterýž po třech dnech byl v boji na útěk obrácen, mečem proklán a zabit. (*Kron. Zbrasl.*)

Otto II., císař Německý, porazil léta 930 skrze markraběte *Gerona* knížete Polského Měčislava. Toto však poslední vítězství zaplatil největší tento Slovanohromce smrtí jediného syna svého Sigfrida v potýkání padlého, pro nějž císařskou korunu v podmaněných a v nejhorší robstvo uvedených Slovanech v mysli své byl chystal, načež i sám brzo želem se světa sešel l. 965.

(*Pav. Šafařík, Slov. Star.*)

Po bitvě a porážce Turkův u Vídně r. 1683 utekl velvezír *Kara Mustafa* až k Rábu a pak táhl k Budínu Odtud psal sultánovi do Bělehradu, kterak obzvláště Ibrahim paša, jenž první na útěk se dal, příkladem svým také paše oseckého, požezského a všecko ostatní vojsko za sebou strhl, a kterak tito tři přede všemi propadli hrdla. I dal je skutečně, ano se veškeré vojsko na to divalo, zardousiti. Pak táhl do Bělehradu, kde tehdáž sultán sídlel.

Ale Ibrahim paša měl mocné přátely u dvora sultánova, kteří se cti a neviny Ibrahimovy všemožně ujímali a toho dosáhli, že sultán poznav velvezíra za hlavního vinníka porážky u Vídně, odsoudil jej k téžé smrti, ku kteréž on Ibrahima a tisíce jiných nevinných byl nespravedlivě odsoudil.

(*Mat. Procházka, Čas. k. d. 1883.*)

Když dne 5. srpna 1496 deset *kutnohorských havířů* pravým násilím stato bylo, že se dovolávali spravedlnosti královské (Vladislava II.) pro kruté utiskování, nepřivolil hejtman podhradský, připravujícím se k smrti, aby večeři Páně pod obojí způsobou přijímali; tu když kat již desátého havíře chtěl stínati, ten prose Boha, prý řekl: „Vydej, Bože, a dej déšť, ať tu naši nevinnou krev smyje!“ I počalo prý ve dne v noci za tři dni pršeti, že i povodeň povstala u Kutné Hory, kdežto před tím dlouho nepršelo.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Roku 1468 byli za Českého krále Jiřího (1458—1471) *Lužičané*, kteří zdvihli křižovou válku proti Čechům pod vůdcem Jaroslavem ze Šternberka, když byli nelidských ukrutností na bezbranných lidech se dopustili, u Turnova poraženi a dali se na útěk, tak že sotva polovice živa a v bídném stavu se domů se vrátila. Eschenloer, kronikář vratislavský, píše, že Lužičané proto nemohli proti Čechům zvítěziti, že svými nekřesťanskými činy byli v nemilost Boží upadli. (*Eschenloer.*)

V I. polovici IX. století dal *Malomír* kníže Bulharský, pohan, bratra svého, svatého Bojana, jenž víru Kristovu přijal a se pokřtíti dal, že nechtěl Krista se zříci, odpraviti Avšak Malomír už po třech letech sešel trestem Božím a národ Bulharský rychle opouštěl modlářství a přistupoval ku Kristu.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Po smrti Albrechta Jana Smiřického stala se nespravedlivým způsobem soudu zemského v Praze r. 16 9 mladší sestra *Markéta*, provdaná za Jindřicha Slavatu poručnici nad blbým bratrem Jindřichem Jiřím. Starší sestra Alžběta, provdavši se za pana Otu Jindřicha z Vartenberka, jenž ji z vězení vysvobodil, odpírala tomu a nechtěla město Jičín sestře Markétě postoupiti. I posláni jsou konečně komisaři z Prahy, aby Alžbětu donutili k odevzdání Jičína Avšak Markéta shromáždila v pokoji svém žoldnéře, aby ji bránili Tu však bezpochyby neopatrností podnapilých vojínů zapálil se prach a celé jedno

křídlo hradu se vším všudy vyletělo do povětří, při čemž 41 osob okamžitě nebo za několik hodin zahynulo, 14 bylo těžce poraněno a jen 10 osob vyvázlo s lehkými ranami a popáleninami. Komisaři zahynuli všickni, jakož i pan Slavata. *(A. Gindely.)*

Sv. Method, apoštol náš slovanský a arcibiskup Moravský, byl nespravedlivě od *biskupů německých* až do půl třetího roku až do jara 874 u vazbě držán. Za to stihl trest Boží čtyry biskupy, kteří nejvíce na Methoda nastupovali, ani krátce za sebou zemřeli, jako Albert, arcibiskup Solnohradský r. 873 a jeho tři suffraganové Ermanarich, biskup Pasovský r. 874, Hanno, biskup Frisinský r. 875 a čtvrtý neznámý, bezpochyby Brixenský.

(Zap. Česk. morav. Kron.)

Miloš Obrenovič, od roku 1813 vládce Srbský, dal chatrče předměstí Sáva-Mohala, kdež chudí přebývali, vypáliti a zde magaciny na sůl vystavěti. Avšak trest Boží ho neminul. Sáva se rozvodnila, zaplavila magaciny na sůl a zničila veškeré sklady jeho. *(Jan Sojka.)*

Za nezletilého cara Ruského Ivana IV. panoval takořka neobmezeně kníže *Ivan Odolenský*, přijmím Ovdina. A tu on často tajně nařídil anebo svolil, aby osoby jemu nemilé zavražděny byly. Však trest Boží ho neminul. Roku 1538 Odolenský sám návodem knížete Šujského v žaláři zardousen jest.

(Děj. rus.)

Kníže Konstantin *Konstantinovič Ostružský* († 1603) byl velký pronásledovník unitů t. j. katolíků na Litvě, jsa sám rozkolník. Za to pronásledoval jej Hospodin, zničiv mu ve vlastní jeho rodině pod jeho rukama bezbožnost, která byla na tisíce jiných udržela v rozkolu. Všichni jeho tři synové Jan, Konstantin a Alexandr vstoupili do církve katolické. Marné bylo vše vzpírání. Na své oči viděl, že ani peníze, ani nádhera, ani vojsko proti Bohu ničeho nepořídí. Umíraje spatřil vše zmařeno. Ostatně i proslavený rod Ostrožský, ač Konstantin 3 syny a 2 dcery měl, vymřel záhy r. 1673. Jediná dcera Eufrazina z Ostrogu stala se dědičkou ohromných statků rodinných, ale i tato neměla dítek, které by po ní dědily tak že vše přešlo na strýčence, vévodu Záslavského. *(Ant. Rejzek. sv. Josafat.)*

Jan Pašek z Vratu, kancléř staroměstský v Praze, za krále Ludvíka a Ferdinanda I. a spojenci jeho mnoho nespravedlnosti a ukrutnosti na svých spoluobčanech páchali. Za to je trest Boží neminul. Pašek byl od Ferdinanda z Prahy vypovězen. Také na statku znamenitou škodu vzal. Léta 1530 z dopuštění Božího při času sv. Jakuba dvůr, mlýn a obilí množství ve stozích i stodolách, dobytka také i svršků ohněm shořelo. Potom léta druhého žena mu jeho a potom desátého dne dcera jich levostranná v Praze zamřely. Zika řezník byl také od krále potrestán, s ženou pak byl rozveden, jíž musel dům dáti. Také jediný jeho syn, v kterémž sobě zvláštní založil naději k potěšení a obhájení ouzkosti, mu zemřel. Jiní také mnozí, od nich účastenství jako ratolesti od kořene beroucе, v rozličném neštěstí od Boha postaveni byli.

(Bartošova Kronika pražská.)

Roman, kníže Haličský, dopustil se za své vlády přemnohých ukrutností. A za to padl v bitvě, pozůstaviv po sobě dva syny. Roku 1206 musela však vdova po něm i s dvěma syny nedospělými z residence své utéci. Bylo to arci podivné divadlo! Choť udatného, opatrného, mocného a daleko široko obávaného vládce musela utíkati, jako by se byla zločinu dopustila, v noci s několika věrnými pěšky. A ježto brány zavřeny byly, slezli skrze otvor tapajíce ve tmě, až šťastně do Krakova k Leškovi knížeti se dostali. Leško ji vlídně přijal avšak nemohl dosáhnouti, aby se jí král Uherský ujal.

(Fil. Strahl. Děj. říše Ruské.)

Rostislav, kníže Perejaslavský, dal roku 1094 ctihodného Jiřího, mnicha kyjevského, utopiti. Avšak téhož ještě roku kníže Rostislav, utíkaje před nepřítelem, bídně zahynul v řece.

(Ben. Kulda. Církevní rok.)

Slezáci trpce zakusili nedlouhého panování Uherského (Matyáše) ku konci XV. století a zvláště *Vratislavští* potrestáni byli důkladně za to, že štvali kdysi u papeže proti králi svému Jiřímu z Poděbrad. Až do příchodu Matyáše do Slezska neplatívali Slezáci

nikdy daní ani králům českým, ani knížatům svým. Jen v mimobídných případech byly zemské berně. Král Matyáš zavedl však daň novou, totiž berně na penězích, kterou nyní pravidelně platiti museli, byť se byli tomu vzpírali. (*Fr. Sláma. Děj. těšínské.*)

Roku 1108 dal kníže *Svatopluk* všecky Vršovce v Čechách povražditi neušetřiv ani žen ani dětí. Za to neminul ho trest Boží. Ještě téhož roku vrazila se mu na Moravě, když proti Kolomanu Uherskému bojoval, mrštná větev koncem ostrým do oka tak hluboko, že již nemohla než s okem samým vytá hnuta býti. Roku pak následujícího dne 21. září zavražděn jest neznámým vrahem, jenž ujel. (*Fr. Palacký. Děj. nár. Čes.*)

Ku konci roku 1895 zemřel v Praze v největší bídě *Karel Trachta*, vydavatel krvavých románů, jakož i necudných a nevěreckých. V letech sedmdesátých byl jedním z nejznamenitějších nakladatelů pražských, měl značné bohatství, krásný dvoupatrový dům v okoli Myslíkovy ulice, ku sklonku života svého však klesl tak hluboko, že přišel o celé jmění zpustl, oddal se pití kořalky a býval častým hostem v útulné fišpance i separacích policejního ředitelství. (*Národní Politika.*)

Roku 1491 za krále Českého Vladislava II. (1471—1516) volán jest *Jeronym Šlik*, vrchní správce nad many celého kraje Loketského, jenž mnoho nepravostí, ba i vraždy se dopustil, ke dvoru královskému do Uher, i vydal se v měsíci červenci na cestu, ale tam když již byl čtyry míle od Budína přepadli ho loupežníci a zabili i s jeho druhy. (*Frant. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Vacek první pán v zemi české, byl hlavní příčinou, že Svatopluk, kníže Český, dal r. 1108 rod Vršovcův zahubiti. Avšak trest Boží Vacka neminul. Soběslav, správce župy Žatecké a bratr knížete Vladislava I Českého, uvěřil pomluvám, že Vladislav hlavně radou Vackovou chce ho jmouti a do vězení na Křivoklátě uvrhnouti. Proto jeda s Vackem na Vyšehrad, předešel Soběslav Vacka a tři z družiny Soběslavovy ze zálohy vyskočivše, na Vacka se obořili a ze zadu ho probodli a zabili. I stalo se to dne 18. června r. 1113. (*Děj. české.*)

Léta Božího 1480 mučen jest na Karlštejně kněz Michal rozličně, jednak nějaké hrušky mosazné rozpálené kladli mu pod paži, jednak plechy železné rozpálené kladli pod nohy; a tak utrápeného mukami a žízní umořili. Jehožto nevinné smrti Pán Bůh pomstil v brzkém čase nad *Waitmilarem*, mincmistrem a *Opplem*, Němcem, maršálkem královským, jednomu hlava prknem sražena a druhý hlízou udáven; neb ti byli při mučení, ti ukrutní lidé. (*Staří letop. čeští.*)

Vinitar, král Gothův, páchal v roce 375 neslýchané ukrutenství na Antech, národu Slovanském, jenž bydlel na sever od moře Černého mezi Dněstrem a Donem. Dalť Vinitar krále Antův Bože se syny a 70 velmoži na kříž přibíti, avšak již po roce sám padl v bitvě proti Hunům. (*Jornandes.*)

Na kázání sv. Jacka (Hyacinta), dominikána, Poláka († 1257), obrátili se obyvatelé města Kyjeva v Rusku na víru Kristovu. Avšak kníže schismatický *Vladimír* sužoval katoliky. Proto ho Bůh trestal. Tataři vtrhli do Ruska a vydobyli ho (*J. Bílý. Legenda.*)

Vladislav, kníže Polský který nebratrsky si počínal ku bratřím svým a velezasloužilého vojevůdce Petra Vlastu ukrutně dal zmrzačiti, oloupiv ho o zrak a vyřiznuv mu jazyk, přišel o vládu svou a skonal v cizině roku 1162. (*Fr. Sláma. Děj. Těšínska.*)

Roku 1145 byl Jindřich Zdik, biskup Olomoucký od Moravských knížat Konráda Znojemského, Vratislava Brněnského a Dépolta ve vsi Biskupice, an se právě do Říma ubíral, přepaden a jen útěkem se spasil přestrojen, ale strach ten těžce odstonal. A hle, již následujícího roku 1145 ranila *Vratislava* Brněnského mrtvice a on uznav v tom trest Boží za svůj hřích, činil pokání a nabízel se všelikou náhradou. Biskup Zdik jsa od něho požádán, sám přistoupil k loži nemocného a odpustil mu. (*Zap. Česk. mor. Kron.*)

Roku 1474 utrpěli Slezáci, jmenovitě *Vratislavští*, odbojníci Českého krále Jiřího z Poděbrad (1458—1471), ve válce mezi třemi králi, Českým, Polským a Uherským značně. Avšak teprv nastala jim strašná bída, když polská

a česká vojska byla se domů vrátila. Král Matyáš držel přísný soud nade všemi podezřelými, že v té válce Polákům a Čechům přáli, jeden udával druhého. Pak nemohl své černé rotě žoldu vypláceti a ona shlukši se z celého Slezska dohromady, počala si sama brátí, kde co u poddaných krále svého, u vratislavských měšťanův a v celém okolí vytloukla. Proto se všudy veliké nářky zdvihaly a když Vratislavští Jiřímu ze Steinu, radovi krále Matyáše, rakouskému pánu, který před léty býval radou krále Jiřího, si stěžovali, odpovídal jim takto: „Vy jste tanec ten objednali, potřebí jest, abyste platili pištcům a šumařům; sluší vás připraviti tak, abyste napotom nebrali té drzosti do sebe, králův neposlouchati, s králi válčiti, krále kacířovati. Na papeži jest souditi o kacířství, nikoli na vás, Vratislavští chlapy. Musí se s vámi naložiti tak, aby jiná města, patříce na vás, učila se zachovávati poslušenství, hleděti svých živností, milovati pokoj a nebažiti po válce.“ (*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Slavníkovci a Vršovci byli jediní dva rodové mezi starými lechy Českými, kteří zachovali knížecí své jmění a důstojenství. Ale Slavníkovci zahynuli větším dílem skrze *Vršovce* r. 995 na témž místě, kde po 112 letech Spravedlnost Boží tak hrozně navštívila starostu jejich Božeje, že od té doby jméno jejich v historii docela se tratí.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Dne 26. srpna, na den sv. Rufa, roku 1278 padl na Moravském poli hrdinný král Český Přemysl Otakar II. zradou i vlastních pánů svých. Mezi zrádci nalézal se i pan *Záviše z Falkenšteina*. A téměř téhož dne, dne 24. srpna r. 1290 byl pan Záviše, dostoupiv dříve slávy, moci, důstojnosti a bohatství nesmírného, na rozkaz krále Václava II, na radu toho, jemuž pan Záviše proti Přemyslovi sloužil, na radu císaře Německého Rudolfa, stat.

(*Dějiny české.*)

Trinitáři,

viz: „Řehole I. 1!“

Trpělivost,

viz i: „Nemoc 2 b!“ „Neštěstí 3!“

Zvláštní se vyznamenali.

Bořivoj II., kníže Český, byl r. 1107, panovav 7 roků, od Svatopluka Olomouckého s trůnu svržen, roku pak 1110 byl nebohý Bořivoj od hanebného Německého císaře Jindřicha V. proti všemu lidskému právu zajat řetězi spoután a ve Vradě Hammerštejně za Rýnem uvězněn Ve vězení tom sténal Bořivoj 6 roků a velmi pokorně a trpělivě ne hody své snášel. (*Děj. česk.*)

Píle a vytrvalost v práci a trpělivost i v nejtěžších pohromách a útiscích, přímost a přívětivost a srdečnost jsou významnými znaky povahy *Bulharův*.

(*Max. Weinberger.*)

Bl. *Jan Sarkander*, farář v Holešově na Moravě, byl roku 1620 strašně od protestantů mučen, aby vyznal zpověď Lobkovice, tak že byly svaly trpitele přetrženy, údy vymknuty, obličej skroucen, kosti vytržené skřípaly, klouby praskaly, hrdlo častým a drásavým tažením napínané rozzvučelo se v žalostný zvuk. Ba i smíšeninu z pryskyřice, smůly, sýry, loje a oleje Janovi na žaludek, prsa, boky, ramena a krk hodil a pochodněmi zapálil A všecky ty strašné bolesti snášel Jan trpělivě.

(*Klem. Borový.*)

Dne 11. listopadu 1623 hulákal a nadával celý den jistý Eliáš před palácem arcibiskupa Polockého sv. *Josafata*, mučenníka, an nebyl právě doma, podněcovalť služebnictvo arcibiskupa Avšak podněcoval nadarmo, ač bylo služebnictvu mnoho trpělivosti a sebezapření třeba, když slyšeli, jakým způsobem se jich pán, jehož si tolik váží,

zneuctívá. Než drželi v sobě svůj hněv a přemahali nevoli svou.

(*Ant. Rejzek. Svatý Josafat.*)

Panna *Maxmilianka Zásmucká* († 1718) dlíc v Praze v domě Lobkoviců obsluhovala příbuznou svou, paní dnou skličenou, jako ta nejsprostší děvečka. A paní v některé chvíli tak byla zlá, že nebohou Maximilianku až zbila aneb zpolíčkovala; jindy zase ji uhodila zvonkem do hlavy, takže by ji byla o málo zabila. A statečná Maximilianka vše to rasování pro Boha dobromyslně a trpělivě snášela. (*Drahé kameny*)

Ota, Moravský kníže, byv r. 1110 od knížete Českého Vladislava I. na hrad Křivoklát čili Hrádek odveden a tam téměř plná tři léta vězněn: snášel statečný kníže tuto proměnu losu svého mysli rovnou, ba veselou a bez nevraženi na Vladislava

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Jiří Popel Lobkovic nevinně byl od císaře a krále Českého Rudolfa II. vězněn skoro dvanácte rokův. Nevinný trpitel snášel vše odevzdaně do vůle Boží. Mělť tam svého Pána Boha ve vězení, při něm byl sv. anděl strážný a přízeň svatých svých patronů a v srdci svém utěšený pokoj. Konečně byl ubožák roku 1607 utracen

(*Blahověst 1876.*)

Hanebným mírem mezi *Přemyslem Otakarem II.* a Rudolfem dne 21. listopadu r. 1276 uzavřeným, kdež král Český sklonil koleno své před Rudolfem a Čechy a Moravu od něho v léno přijmouti musel, nepozůstalo mu ze všech rozsáhlých državy, jichžto byl nabyl, nic více nežli dosti nejistý důchod 4000 hřiven stříbra ze severní části země rakouské. Zaplesalit všickni jeho nepřátelé a dávali mu znáti radost svou způsoby všelikými. On ale zachoval ve všech těch velikých pohromách mysl ku podivu klidnou a odhodlanou a těšil i manželku svou Kunhutu, která po ztrátě tolikera krásných zemí nedala se utěšiti listem velmi dojemným: „Mé nejmilejší manželce, královně České zdraví a silnou mysl v neštěstí! Když jsme snad toho zasloužili, že jsme zemí ztratili, mnohou nesnázi a mnohou krví nabytých, nesluší se, abychom se smutku a nestatečnému naříkání poddávali, nýbrž abychom osud náš stejnou myslí snášeli, aby se nezdálo, že naše královské důstojenství jest sníženo a závistivým nepřátelům na posměch vydáno. Přítomnost ducha a vznešená mysl jsou podpory trůnu, ty ať nás nikdy neopustí. Mýlí se, kdo se domnívají, že zlý osud lkáním a bědováním zmírněn býti může; moudrý musí zlému vzdorovati a udatnou myslí jemu vstříc jíti.“

(*Fr. Palacký. Děj. národa Česk.*)

Roku 1467 byl *Ondřej Puklice ze Vstuh*, nejpřednější měšťan v Budějovicích, pro svou věrnost ku králi Jiřímu od chátry německé strašně zmučen ve vlastním domě a pak i uvězněn. Byltě pak v noci velmi nemocen; byl by rád pil, nebylo tu, kdoby mu vody podal, sám sebou nemohl se hnouti, také pro hluk a hlomoz nemohl spáti. Druhého dne přece dcery jeho uprosily, že je k otci pustili; a on byl padl pod kládu, tak že ho velmi těžce zdvihly. Ale ani žádný lékař nesměl k němu, aby ho obvázal; a on sám své dcery prosil, aby toho nic nedbaly, že jemu Pán Bůh skrze to trápení jeho hříchy odpustí; a jestliže ho haněti a tupiti budou, aby jen mlčely, neb se mu všecko děje bez viny a neprávě. (*Děj. česk.*)

Andrea Schivanoe, Dalmatinec z města Šibeníku, znamenitý malíř († 1582), nacházel se ve veliké bídě a nouzi a bídu svou snášel s velikou pokorou, přijímaje vděčně od dobrotivosti Božské, co mu tato uděliti ráčila.

(*J. B. Müller. Čas. Mus. kr. Čes. 1855.*)

Adam František kníže ze Švarcenberka, byv roku 1732 na honu u Brandýsa nešťastnou náhodou od císaře Karla VI. smrtelně kulkou raněn, velikou bolesti byl svírán a přece vše trpělivě snášel, ano sám také uznával, že mu smrtelné nebezpečenství hrozí a nepozbyl přes to všecko své obyčejné moudré povahy a jakéhosi vnitřního poklidu (*Jan Votka*)

Při králi *Václavu II.* (1282—1305) chváli se velice jeho při všech utrpeních (zvláště věznění) v tak útlém věku (8. roce) již stálé a rozumné se chování. Neb ačkoliv mu pořád s nedostatky všelikými zápasiti bylo, tak že i hlad trpěti, ve sprostém oděvu, ba často i v roztrhaných botách choditi musel, nemaje prý ševci čím zaplatiti,

přece tajil před strážci zármutky své a stavil se býti nejen spokojeným, ale i veselým, ačkoliv tělesná jeho neduživost byla všem vidoma.

(*Chron. Aulae regiae.*)

Jan Bedřich z Waldšteina, od r. 1675 arcibiskup Pražský, v trpělivosti a statečnosti otužoval ducha, zvlášť rozjímáním žalmů. (*Drahé kameny.*)

Vojtěch, arcibiskup Salcburský bratr knížete Českého Bedřicha a syn krále Českého Vladislava I. (1140 - 1173), zřekl se arcibiskupství a byl v tichosti živ co probošt Mělnický. O jeho vlídnosti, pokoře a trpělivosti šel po vší zemi jen jeden hlas velmi chvalný, tak že se o tom i císař Bedřich Rudovous dověděl, k němu se zas naklonil a arcibiskupství jemu vrátiti zas sliboval.

(*Děj. české.*)

Pan *Záviše z Falkenšteina* († 1290) byl na rozkaz Českého krále Václava II. jat a v Bílé věži uvězněn, kdež téměř dvě léta ve vězení dlel. I byl Záviše všech hradův a statkův, k nimž se královské právo táhlo, zbaven. V tomto vězení chován jest pan Záviše jako zločinec, avšak nic to na jeho vysokou mysl nepůsobilo, vše snášel trpělivě a krátil sobě čas skládáním českých písní, které potom lid český dlouho sobě pamatoval a se zalíbením zpívával. (*Děj. česk.*)

Turnaje,

viz: „Zábavy II. 17!“

Učitel.

1. Hodný:

a) žáky své miluje.

Buzek Bonifác, piarista a professor filosofie v Litomyšli (nar. dne 31. ledna 1788 v Příboře na Moravě), nepůsobil jedině ve škole slovem ohnivým na posluchače, nýbrž soustřeďoval okolo sebe v bytu svém nadanější studenty, s kterými pak i na vycházky do okolí chodil. Z úst jeho nikdy nevyšlo sprosté, ba ani nehezké slovo, nikdy se nepřenáhlil naproti žákům a byl dalek toho, aby přísností při zkouškách strach a hrůzu na studenty pouštěl. Za to takovou důvěrou měli žáci jeho v něj, že kdyby byl jim řekl, aby skočili do hlubokého rybníka Kosíře, žádný by se nebyl rozpakoval, tak učiniti.

(*V. Brandl. Obzor. 1886.*)

František Čenský, český spisovatel († 1887), stav se professorem při vojenské akademii, získal si v brzku lásku i přízeň svých žáků, jimžto byl výborným učitelem i přítelem.

(*Fr. Bačkovský.*)

Jan Ehrlich, professor výtečný fundamentálky na universitě pražské, piarista kněz (nar. 1810), byl učitel ku svým posluchačům velmi laskavý a proto také byl velmi milován.

Václav Frost, první učitel a řiditel ústavu hluchoněmých v Praze (naroz. roku 1814), byl nejen prvním učitelem na ústavu tom, ale pravým otcem svých svěřenců, o které pečoval dnem i nocí a které dovedl učiniti šťastnými a spokojenými.

Jan Pravoslav Koubek, básník náš český a professor na universitě v Praze († 1854), nebyl nikdy co učitel pedantický a nadutý, anobrž přítelem hovořivým, rádcem upřímným všem posluchačům mladistvým, jíž se byli k němu tulili. Srdečně těšíval se vždy, kdykoliv zaslechl, že některý z jeho žáků chvalitebně u veřejnost vystoupil; kdo k němu o radu se utíkal, nikoho neoslyšel a velká jestiť zásluha jeho, že kde a jak mohl mladé síly k sobě povznášel a je posiloval k činu. (*Jan Sojka.*)

Josef Uhlíř, professor a básník český (nar. 1822), těšil se nemalé oblibě u žactva, jemuž byl dobrým přítelem a rádcem

(*Fr. Urbánek.*)

b) Jest horlivý a pilný; nezištný, spravedlivý, milosrdný.

Jiří Daničič (nar. 1825), srbský spisovatel, jako professor na liceu bělehradském r. 1859 získal si živou výmluvností, horlivým nadšením pro vědu a náučnou důkladností přednášky neobmezenou oblibenost u studentstva srbského. (*Osvěta 1883.*)

Josef Ladislav Jandera, professor mathematiky na universitě pražské, praemonstrát († 1857), přednášel mathematiku v Praze od roku 1803—1857, a nechtěl jíti na odpočinek říkaje: „S kathedry do hrobu". (*Fr. Pravda.*)

František Kludák, gymnasiální professor v Litoměřicích († 1841), byl co učitel a vychovatel velmi svědomitý a pilný a žáci jeho s oddaností naň si zpomínali

Václav Treitz, doktor lékařství a professor na vysokých školách pražských († 1872), uměl co učitel unášející svou vzletnou a zároveň jasnou přednáškou poutati, poučovati a vésti své žáky, v jichžto srdci na vždy utkvěla slova jeho. (*J. Janda.*)

Václav Hanka, spisovatel český (nar. r. 1791, † 1861), přednášel dlouhá léta na pražské universitě o všech jazycích slovanských, suppleval professuru českou a polskou a nedosáhl ani titulu professorského, nýbrž zůstal pořáde jenom bezplatným docentem Ale c. k. berniční úřadové žádali od něho daň z příjmů — daň z obdrženého platu kollejního. A Hanka, co kvestor od studentů pro něj vybral, svědomitě studentům všecko zase vrátil. (*Fr. Myška. Slavín.*)

Josef Ladislav Jandera, professor mathematiky na universitě pražské, praemonstrát († 1857), byl učitel výtečný, mimo kollej hovorný, nápomocný a vždy spravedlivý. (*Jos. Smolík.*)

Když mnozí lehkomyslníci a lenoši přece nic nevěděli, bez milosrdenství jim dal špatné známky, ať to byli hrabata, knížata, synové z nejvznešenějších rodin, jemu to bylo jedno. (*Fr. Pravda.*)

František Poimon, kněz katolický a spisovatel (nar. v Polné v Čechách 1817), jako katecheta a později ředitel školy v Slavkově na Moravě vždy byl ve lice dbalý povinností, usiluje všemožně o náboženskomravní výchovu dítek. Jako ředitel konal často učitelské konference, kdež míval praktické a zdařilé přednášky. Za tuto působnost c. k. místodržitelství moravské vyslovilo Poimonovi zvláštním přípisem pochvalu a uznání. (*Alf. Hornek. Vlast r. IX.*)

Bylo to roku 1855 v Litoměřicích, kdež katechetou byl veleučený a horlivý *Antonín Frind*, napotomní biskup Litoměřický († 1881). Přednášel i dějepis a když mluvil o císaři Karlu Velikém, odpíral mu mezi přednáškou sběratel těchto příkladův uváděje, že Karel bral národům Slovanským jich mateřskou řeč a že zbraní rozšiřoval víru křesťanskou. Mohl arci tázati se žák svého učitele soukromě, ale neměl do přednášky mluviti. A hodný professor Frind arci byl zaražen a když napotom žáka k sobě po škole povolal, prominul mu neslušné a nezákonné jednání a nemstil se na něm ani v známce z mravů.

c) K žákům jest přívětivý.

Žáden ze žáků *Jana Machy*, Dra theologie a professora na vysokých školách olomouckých († 1845), nezapomene na jeho lásku, dobrotu, ochotnost a přívětivost, kterouž každým slovem a činem i tenkrát jevil, když napomínal a vzbuzoval, neb lenost a nedbalost pevnou vůlí kárał.

(*Tom. Bečák. Čas. kat. duch. 1846.*)

Gustav Skřivan, první řádný professor vyšší mathematiky na polytechnice pražské († 1866), upřímnou svojí snahou a vlídností získal si úplnou důvěru a lásku jak svých kolegů, tak veškerých posluchačů, jimž zůstal v milé upomínce.

Fulgens Süsser (nar 4. dubna 1789 v Čechách), kněz řeholný u sv. Tomáše v Brně, kdež i pochován jest, přednášel v Brně jako professor filosofii. Laskavostí srdce získal si lásku a důvěru posluchačů, kteří mu neúčenou úctu vzdávali i když již dávno professorem nebyl a v zátiší klášterském žil. (*Obzor 1886.*)

František Zippe, professor, jenž velkou zásluhu o Museum české si získal († 1863) byl nejen pro svou vědomost, ale i pro svou vzácnou přívětivost od svých žáků ctěn a milován jako otec, podporoval i každou jejich snahu.

d) Působí mocně na žáky slovem i příkladem.

Hrabě Leopold Berchtold, velký dobrodinec člověčenstva (nar. 1759), měl za učitele *Jeronyma Arzta*, piaristu a ten vzdělal jeho ducha, pozorna jej čině na všeliké utrpení lidské; tím rozplamenil jiskru nebeské lásky ke člověčenstvu, že utěšitelem neštastných a dobrodincem se stal v utrpení postavených.
(*Fr. Kampelík. Čas. česk. Musea 1837*)

František Ledvinka, velezasloužilý, stařičký a zbožný učitel, který ve 84. roce věku svého r. 1890 zemřel, působil plných 40 let blahodárně. Před svou smrtí vlastnoručně svým bývalým žákům a spolunobčanům napsal list na rozloučenou, kterým je otcovsky napomínal ve jménu Páně, aby se pevně drželi svaté katolické církve, která mu po celý jeho život té největší útěchy poskytovala. List ten dle žádosti zemřelého přečten byl při jeho pohřbu.
(*Čech.*)

Sv. Vojtěch, vlastenec náš († 997), měl za učitele výtečného kněze *Rádla*. Pod správou výborného tohoto učitele rozvíjely se nevšední schopnosti Vojtěchovy, tak sice prospíval velmi.
(*V. Štulc.*)

Sv. *Wolfgang*, biskup, spolupatron český († 994), jako učitel v Trevíře učil světských mládenců svobodným uměním, dbaje o to pilně, aby se jim rozum bystřil a srdce zušlechťovalo. K nedovtipným a nepamětlivým žákům schyloval se s mateřskou trpělivostí a láskou vykládaje jim zvolna, zřetelně, pořád jednu věc, až ji pochopili a v paměť uložili. Ctnostem učil žáky více vlastním životem. (*Drahé kameny.*)

Stanislav Vydra († 1804), ačkoliv byl výborným učitelem mathematiky na universitě pražské a důkladně v ní posluchače vyučovati věděl, nespokojil se tím vším, anobrž pečoval také o vzdělání mládeže sobě svěřené i v mravním a náboženském způsobu. Protož napomínal žáky své při každé příležitosti k nábožnosti a mravopočestnosti a poněvadž se toho času náboženství ještě co zvláštní předmět na fakultě filosofické nepřednášelo, činil Vydra v pozdějších letech svého učitelství sám každou sobotu odpoledne v síních akademických mládeži na fakultě filosofické studující zvláštní řeči vzdělavatelné a výklady nábožné, ukazuje v nich podstatu náboženství křesťanského. Taktéž se staral o jich tělesné vychování a zaopatření, stravu, šatstvo, obydlí.
(*Ant. Rybička. Čas. Mus. král. Česk.*)

Bl. *Edmund Kampian*, Angličan, jesuita, mučenník († 1581), který v Praze také působil, účinkoval v Praze jako professor na své žáky více nežli zlatým jazykem svým, příkladem, a sice skromností a nadpřirozenou ctností i dokonalým životem.
(*Ant Rejzek. Kamp. život.*)

Sv. *Jan Kentský*, Polák, kněz, naroz. v XV. století, studoval na vysokých školách krakovských a stal se tam konečně professorem Vědou svatou, jížto po mnoho roků vyučoval, žáky své netoliko osvěcoval, ale též pro nábožnost a pro všecky ctnosti rozpaloval, sám konaje, čemu učil.
(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Na *Janu Machovi*, Dru theologie a professoru na školách olomouckých († 1845), viděli žáci kněze dokonalého, plného osvícené nábožnosti a pokory, spojené s dětinnou prostností, krásným to důkazem čisté duše.
(*Tom. Bečák. Čas. kat. duch.*)

e) Žáky své podporuje tělesně i duševně.

Josef Chmela, vlastenec náš upřímný a professor v Králové Hradci, (narozen v Třebiči na Moravě r. 1793, † 1847), staral se otcovsky nejen o prospěch duševní svých svěřenců, nýbrž i o postávení hmotné. Poskytoval pomoci jednak sám, seč síly jeho byly, zvláště na počátku, dokud vlastní rodina nebyla četná, jednak hleděl přímluvou zaopatřiti chudým studentům nějaké podpory. Obětovná péče jeho ukázala se hlavně r. 1832, když byla poprvé cholera Čechy navštívila. Tu nedbaje vlastního nebezpečenství docházel k nemocným, lékaře k nim povolával i léky platíval. Vůbec pak dobré jeho srdce bídy lidské nemohlo snésti; kde ji viděl, tam snažil se pomáhati, nedbaje při tom, že mnohdy sebe i rodinu svou tím do nesnází přivádí.
(*Ant. Truhlář. Čas. Mus. král. Česk. 1882.*)

Maria Maximiliana Hohenzollernská, manželka Jachyma z Jindřichova Hradce, žijící na počátku XVI. století, synům svým přísně nařizovala, aby učitelů svých na slovo poslouchali. Stalo se jednou, že jeden z nich od učitele dosti citelně, jak toho zasluhoval potrestán byl, tak že měl modřiny znáti. I přiběhl syn ten k matce se žalobami a pláčem. A co učinila matka jeho řádná, která dobře věděla, že vyhání metla děti z pekla? Rozkázala, aby syn jí hned šel z oči a aby ho učitel ještě jednou potrestal. (Kolik asi útlocitných matek (!) by tak učinilo za dnů našich?)

(*Balbín. Obrana víry. 1885.*)

Jistý chudý student, který hodinami se živil, dopraven do nemocnice u svaté Anny v Brně, chtěl po několika dnech mermomocí z ní vyjíti; má prý dobrou hodinu a té, že ztratí, bude-li mu několik neděl v nemocnici čekati, ana rodina, u níž vyučuje, jiného učitele si zjedná. Professor *Kalivoda* uslyšev, že student stůj co stůj nemocnici opustiti chce, zašel k němu a uspokojil jej, aby jen do úplného uzdravení v nemocnici zůstal a beze strachu byl, že již mu zjednal náhradníka, který místo něho vyučuje. Tím se student spokojil; okřáv představil se rodině, u které vyučoval a když mu honorář za celou dobu, co v nemocnici byl, dávali, jakoby byl vyučoval a on se zdráhal peníze přijati, any prý náleží tomu, jenž jej zastával, dověděl se teprve, že zástupce jeho u vyučování byl — professor Kalivoda.

(*Vinc. Brandl. Obzor 1882.*)

Dominik *Fr. Kinský*, slavný vlastenec a i spisovatel český (nar. ve Slaném r. 1777), piarista stav se professorem v Mladé Boleslavi pobyl tam 4 leta A tu byl nejen důkladným a bedlivým učitelem, alebrž také srdečným přítelem, ano dobro a pečlivým otcem žáků, který jedině k tomu pohlížel, aby v útlých srdcích žáků svých lásku ku všemu dobrému a krásnému probudil a utvrdil a je vůbec opravdově vzdělal a ušlechtil. (*Ant. Rybička. Čas. Mus. král. Česk. 1866.*)

Alois Klar, gymnasiální učitel v Litoměřicích, pravý lidumil († 1833), byl pravý otec studentů, u kterých požíval všeobecné lásky.

Václav Klement Klicpera, professor a spisovatel český († 1859), získal si lásky co učitel. Znaly a ctily ho Králové Hradec a Praha, velebila česká země. Byl‘ mládeži otcem laskavým a přísným karatelem. (*Jan Sojka.*)

František Svoboda, professor na pražském akademickém gymnasium († 1864), byl nejen výtečným učitelem ale i pravým přítelem každého žáka svého a českým jinochům vřelým otcem, z nichž zvláště schopnější a svědomitější a uvědomělejší dobrotou a laskavostí svou zasypával, zjednávaje jim bezplatné byty, obědy a všelikou podporu u zámožnějšího měšťanstva pražského, které ve všech třídách velice si ho vážilo. (*Jos. Pichl.*)

Jakub Škoda, ředitel gymnasia v Přerově († 1885). studentstvu byl otcem starostlivým a četní žáci jeho jsou mu díkem zavázáni On za ně platíval školné, on je odíval, on je stravoval, ve své šlechetnosti zapomínaje i na sebe i na svou rodinu (*Fr. Čenský. Osvěta 1885.*)

Albert Weiss, katecheta na ústavech brněnských za mládí V. Brandla archiváře moravského, rozený Němec, jen několik slov českých znal. Byl to muž z míry dobrý, který výtěžek z modlitební knihy pro mládež gymnasijní, jím sepsanou, po mnoho let ukládal, tak že potom založiti mohl dvě stipendia, která posud jeho jméno mají.

(*V. Brandl. Obzor 1887.*)

Valentin Vodník, básník a dějepisec slovinský, františkán († 1819), ve svém povolání učitelském byl svým žákům pečlivým otcem, věrným přítelem a upřímným rádcem, prohlížeje se vším úsilím k jich důkladnému vzdělání vědeckému a praktickému, i ušlechtění mravnímu. (*Ant. Rybička.*)

f) Od žáků jest milován.

P. *Gelasius Dobner*, člen řádu piaristského, otec českého dějezpytu (nar. 1719), též jako učitel a představený získal si všeobecné lásky.

(*A. Žák. Vlast, roč. VIII.*)

František Exner, professor na universitě pražské († 1853), svou milování hodnou povahou tak působil, že se v brzku stal miláčkem žáků svých.

(*Frant. Květ.*)

Fr. Petřina, přírodozpytec a professor v Praze († 1855), byl učitel výborný, znaje

zajisté sebe těžší a zapletenější předměty tak jasně a zajímavě přednášeti, že jim každý mohl lehce porozuměti; při tom byl i věrným rádcem a platným příznivcem žáků svých, kteří mu také celým srdcem byli oddáni. (*Ant. Rybička.*)

Dr. *Jan Nep. Stárek*, kněz, spisovatel, professor v semináři královéhradeckém († 1883 v 89. roce věku svého), učil 58 roků. Kněžstvo staré i mladé lnulo k němu stejnou úctou a důvěrou. Každý byl u něho rád vídán a blížil se k němu jako syn k otci.

(*Ferd. Černý. Osvěta 1884.*)

Nejeden z těch, jimž za mladých let byl P. *Augustin Shobach*, Moravan, jesuita a missionář, jenž roku 1682 podstoupil mučennickou smrt na ostrovích Marianských, učitelem, a duchovním vůdcem, ještě v nejpozdějším věku svém zpomínal s úctou a láskou na bývalého professora svého, velebě památku jeho jako živého zrcadla všech křesťanských ctností. (*Mat. Procházka. Missie jesuit.*)

2. Zlý, žákům škodí a ubližuje.

Za pěstouna syna svého krále Českého Ludvíka (1516 – 1526) ustanovil Vladislav II. (1471 — 1516) poslední vůlí svou sestřence markraběte *Jiřího Braniborsko-Barutského*. Ale kníže ten staral se více o hostiny, divadla, turnaje, hry a tance, nežli o vážné studie a libůstkami takovými navnadil ducha Ludvíkova tak, že těžším poradám a péčem panovnickým příliš rád se vyhýbal. (*Fr. Palacký. Děj. nár. Čes.*)

Udatnost.

1. Národů:

a) Slovanů vůbec.

Z vypsání válečného způsobu pohanských *Slovanův* u Mauricia dosti patrno, že oni ve vojnách vynikali nejen osobní udatností a vydatností a sílou, anobrž i zdravou rozvahou; obratnou cvičností a vojenskými obmysly.

(*Pav. Šafařík. Slov. Starož.*)

Skutečný běh věcí ukazuje, že jižní *Slované*, přišedše na nivy thrácké, makedonské, moesické a illyské, byli týž bojovný lid, který za celého středověku tolikeré vedl války s Byzantinci a který za našich dnů Turkům nejednou rázně dal na pamětnou.

(*Kon. Jireček. Děj. nár. Bulh.*)

b) Čechů.

Roku 846 vytáhl král Ludvík proti Moravanům do pole, jejich knížete Mojmíra s trůnu ssadil a Rastislavovi za poplatek sobě slíbený k dosednutí na knížectví pomohl. Pořídiv takto chtěl se kratší cestou přes Čechy do Němec vrátiti a při tom také Čechy pokořiti, spolehaje se na věrnost 14 lechů v Řezně pokřtěných. Ale Čechové vidouce jak si již s Moravany počíná, jednomyslně povstali a majíce svého knížete *Hostivíta* v čele cestu mu zastoupili. Podstoupivše bojem celé vojsko německé porazili a rozptýlili je, takže král sám s těží ušel zajetí. Němci vracejíce se co vítězové z Moravy všecku moravskou kořist svou museli nechati v rukou Čechův a s hanbou a těžkou ztrátou před nimi utíkati.

(*Zap. Čes. mor. Kron.*)

Roku 849 kázal Ludvík král Německý, velké vojsko opět vypraviti proti *Čechům*. Přemnoho německých knížat, hrabat, biskupův a opatův se svými lidmi též k tomu tažení se připojilo. Také Thakulf, Německý markrabě, při tom byl. Tu Čechové žádali za mír; avšak podmínky, jaké Němci kladli, byly tak tvrdé, že jich Čechové přijmouti nemohli. Ba Němci i lstivě z nenadání Čechy přepadli. Ale Čechové vzmuživše se velmi statečně se bránili a tak udatně na vrahy doráželi, že jich mnoho tisíc na místě pobili, ostatní k útěku donutili a až k jejich ležení se hnali a vůkol obklíčili. Tu musili Němci sami o pokoj prositi. (*Zap. Čes. mor. Kron.*)

Roku 1040 byli Čechové za knížete *Břetislava* ohromným vojskem pře-

padeni od zpupného císaře Německého Jindřicha III., avšak zpupným vetřelcům dostalo se strašné odplaty v bitvě u Domažlic. Němci úplně na hlavu poraženi jsou; císařská koruna padla Čechům za kořist, a císaře spasil jen rychlý kůň, kdežto mnoho šlechticů německých zahynulo. Němci se za tu bitvu velmi styděli. *(Kosmas.)*

Roku 1075 pomáhal *Vratislav II*, kníže Český, císaři Německému Jindřichu IV. proti Sasům Sasové již vítězství takořka dosáhli, ani Čechové jízdní, znamenavše to, úprkem a co jich koně stačili, mezi nepřátele skočili a je rozrazili, načež jiní Němci strany císařovy totéž učinili a tak císař hlavně pomocí českou tuto velikou bitvu v zemi durynské nad řekou Unstrutou u Hohenburka vyhrál a Sasíky pokořil. *(Děj. české.)*

Roku 1078 císař Jindřich ztratil u města Melrichstadtu nedaleko Würzburka bitvu proti Rudolfovi Švábskému. A tu teprv přirazili Čechové s knížetem *Vratislavem II.* a zmužile vítězstvím opojeným Sasům vstříc se postaviv še císaři Jindřichovi uvolnění způsobili, tak že s ostatním lidem svým v městě Würzburce zavříti a schrániti se mohl. *(Děj. česk.)*

Když r. 1082 markrabě Leopold III. Rakouský s *Vratislavem II.*, knížetem Českým, u Mailberka bitvu urputně svedl dne 12. května: poručil Vratislav svým jízdným s koní ssedati, a oni rychle s koní ssedavše pěšky boj začali a ne jinak než jako když oheň prudkým větrem na suché a husté strniště puštěn všecko před sebou požírá a kazí: tak se také Čechové a Moravané na nepřátely obořili, je pořád poráželi a mečem tak potírali, že jich tu malý počet při životě zůstalo, kteří s Leopoldem utíkajícím utíkali. A tak Vratislav úplného vítězství nad Rakušany dosáhl a jeho vojsko dlouhým stíháním množství lidí jalo a množství kořisti nabralo. *(Děj. česk.)*

Když roku 1083 Německý císař Jindřich IV. města Říma dobýval, nalezali se tu i *Čechové*, jichž vůdce byl Vyprecht Grojský a kdež nalezal se Vratislava II. syn Bořivoj. A tu Čechové žebříky ke zdi přistavivše, šťastně nahoru vylezli a k blízké bráně se hnali, vše, co se jim v cestě stavělo, napořád bijíce a porážejíce. V tom císař na tutéž bránu z venku velkou silou uhodil a Čechové Římanům, kteří se odevšad k té bráně hrnuli, tak statečně na odpor se stavěli a s nimi tak dlouho bojovali, až císařští z venku bránu vysekavše do města se dostali a tak pomoci Čechův, kterých ovšem v tom boji padlo, Říma se zmocnili. *(Čes. mor. Kron.)*

Roku 1126 vtrhl Německý císař Lothar s převelkým vojskem, v němž se Sasíci, Durynkové, markrabě Albrecht, příjmím Medvěd, Jindřich Grojský a konečně Ota Olomoucký nalezali, do Čech proti Soběslavovi I. Avšak *Čechové* počali bitvu s důvěrným, zbožným zpěvem a dobyli skvělého vítězství u Chlumce dne 18. února r. 1126. Množství hrabat a šlechticův německých a přemnozí jiní přišli tu o život a přemnozí zajatí jako markrabě Albrecht Medvěd, hrabě Ludvík z Laru, biskupové Meziborský a Halberstadtský a tři opatové. A císař Lothar sám se svým vojskem najednou jako v pasti chycen jest. I donucen jest císař sám, žádati o mír. *(Zap. Čes. mor. Kron.)*

Když roku 1158 Čechové s králem svým *Vladislavem II.* Bedřichovi, císaři Německému, pomáhali Milána dobývati, vyznamenali se zvláště Čechové i Vladislav. Byla krutá seč až do soumraku a král Vladislav sám vraziv do hustého davu Milánských, hlavního vůdce jejich obrovského Girarda Viskontiho Dacia, kterýž korouhev nesl, vlastním kopím probodl a na zem povalil. Obrátiv se pak, druhého jejich vůdce, jménem Tazzo de Mandello s koně srazil. Potom bez přestání nepřátele stíhal a porážel, potřebujícím na pomoc přispěl a všude boj na svou stranu rozhodoval. Konečně Milánští Čechům odolati nemohouce, k hradbám utíkati počali. A brzy na to poddati se museli, ani před tím Čechové i tvrze Arco Romado nazvané vydobyli. *(Zap. Čes. morav. Kron.)*

Ve válce proti Bavorským vojvodům, kteroužto roku 1259 král Český Přemysl Otakar II. neblaze vedl, utekla se jedna *část královského vojska*, když u města Mühldorfu dřevěný most se zlámal a

vojsko rozděleno bylo, do řečeného města, kde se proti nepřátelům opatřili. Bavoři oblehali Mühldorf, avšak Češi v něm zavření, při kterých byli také někteří čeští pánové a rytíři na př. pan Vok z Rosenberka, nejvyšší zemský maršálek království Českého, devět dní brdinsky se bránili, tak že vojvodové Bavorští s nimi smlouvati museli, aby se vzdali a svobodně se všemi svými věcmi odtáhli. *(Děj. česk.)*

Dne 16. června 1426 dobyli husité blíž *Ústí nad Labem* skvělého vítězství na Němci. Ani před tím ani potom nebylo více krvavější a krutější bitvy v celé válce husitské; zahynulo v ní zajisté mnohem více nepřátel, nežli v kterékoliv jiné bitvě a to až do patnácti tisíc, a mezi nimiž byl květ šlechty míšenské, durynské a saské; padlo 7 hrabat a 23 korouhevních pánův. Ztráta na české straně zas jen na 30 mužův se udává. Ohromná kořist Čechům do rukou se dostala; píše se, že sebrali 37 kop vozů, tři kopy děl rozličného druhu a 66 stanův německých. *(Děj. česk.)*

Roku 1427 museli *táboři* v Rakousích odběhnouti od vozův a zavazadel svých s pole. Rakušané netroufajíce si tábory honiti na vozy a zavazadla se vrhli a je ukořistiti hleděli. V tom se táboři vzpamatovali, v šik srazili a na Rakušany se obořili. Křičíce, že kdo neuteče musí umříti, tak prudce Rakušany tepali, že tito upustivše od drancování v českých vozích, náramně byli pobiti, dílem v říčce Kampě utonuli a jen malým dílem v samém městě Světlé útočiště nalezli. Padlo prý jich přes 9000, a táboři sebravše velikou kořist vezli ji do Čech i s korouhví vůdce samého Reinprechta z Walsee, kterouž byli v boji uchvátili.

(Děj. české.)

Dne 14. srpna 1431 dobyli *Čechové* u Domažlic slavného vítězství nad pátým křižáckým vojskem proti Čechům. Němci se dali na útěk, avšak Čechové dohonili je u Domažlic. Tu utíkal jeden přes druhého, vozy měvše sloužiti k obraně, zapletly se v lesích a rozmnožily zmatek všeobecný. Utíkajících bylo mnoho zbito, mnoho zjímáno od Čechů; vozů asi 3000 padlo do rukou jejich s hojnou kořistí a tažení skončilo hanebnou porážkou.

(W. Wl. Tomek. Děj. česk.)

V bitvě u Lipan dne 30 května 1434 světu ukázáno jest, že *Čechové* toliko od Čechův přemožení býti mohli.

(Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.)

Roku 1447 nalezali se dobrodružní *Čechové* ve Westfálích; tam šířili netoliko svým počtem a silou, ale i pouhým jménem svým strach a hrůzu a podrobili arcibiskupu Dětřichu Kolínskému drahný počet měst a lidnatých osad, zejména hrad a klášter Hartenberk, město Einbeck, hrad a město Blomberk útokem, města Lemgo, Detmold, Salc a Herford. *(Děj. česk.)*

V XV. století bylo velmi mnoho udatných válečníků *českých*, tak že skutky a osudy mužů těchto líčiti jest bezmála tolik, jako psáti dějepis tehdejší střední Evropy. Nebylo vojny, kde by neměli účastenství Češi a Moravané, nebylo bojiště, kde by neválčili bojovníci jména českého. Na výšinách Balkánu u brány Trojanské octnuly se vozy české (1443) a hlomoz jejich prostíral se v úžinách této „Staré Planiny" tak jako druhdy rachotily podél šumavského hvozdu. V nešťastné bitvě varnenské (1444) podlehl zástup Jiskrovců, v bitvě chvojnické (1454) dopomohli křižovníkům pruským k vítězství. Na půdě charvatské, u Samoboru zvítězil (1441) zeman český Vítovec, a r. 1457 zajal bezmála císaře Fridricha IV.; u Ludence (1451) porazil Jiskra, zeman moravský, nejstatečnějšího reka uherského Jana Hunyada. Z prvních bojů s Turky (1437) přivedli Čechové a Moravané zajaté své s sebou do vlasti, aby jimi se mohli chlubiti co vítězové nad nevěřícími a málo let před tím (1433) napájeli sirotci koně své na březích moře baltického a plnili láhve vodou mořskou na znamení, že protáhli až k moři. Na březích Visly a na břehách Dunaje byly roty české jako doma i na lese Teutoburském zjevila se (r. 1447) vojska česká. Kdo by mohl všecky ty reky české spočísti ve vojnách pruskopolských a rakouskouherských?

(H. Jireček. Čas. Mus. kr. Čes. 1859.)

R. 1537 vzbouřil se proti císaři a králi Českému Ferdinandovi I. Jan Za-

polský. A toho roku bojovalo v Uhrách také vojsko české. Nejvyšším velitelem vojska Ferdinandova byl Linhart z Felsu, který mnohá města z moci Zápolského vytrhl. Tu přitáhli Zápolskému na pomoc Turci a vrazili na lid, kterému Chorvát, Jan Kocian velel. Ten v bitvě vojsko zradil. Jakmile totiž nepřítele shlédl, dal vojsku znamení, aby, kam kdo může, utíkal. I dali se do utíkání Uhři všickni. Ale *Češi* jimžto utíkáuí bylo velmi neobyčejné, s nepřítelem mužně se potýkali a v bitvě všickni padli dne 8. října roku 1537. (*Kron. čes.*)

c) Bodrcův; Luticův.

Bodrci, jsouce odevšad obklopeni národy nepřátelskými: Lutici, Sasy a Dány, vynikali bojovností úžasnou. Od II. století křesťanského, kdy se do krajin baltických přistěhovali z praslovanských zemí na horním Dněpru, téměř ustavičně válčili s nepřátely jmenovanými. Když pak Frankové mohutněli, spojili se Bodrci s nimi proti Sasům a příbuzným Luticům na svou škodu a záhubu za Karla Velikého r. 789. (*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Mezi Slovany polabskými nejslavnějšího jména vydobyli v historii jak svou lidnatostí a bojovností, tak i setrvalostí při starobylých řádech a zvycích *Lutici* či Veleti. (*Pav. Šafařík. Slov. Starož.*)

Léta 1055 za nepřítomnosti císaře Německého Jindřicha III., tehdáž ve Vlaších meškajícího pozdvihli se *Lutici* aby svobody si vydobyli. Po dvouletém válčení svedena mezi nimi a Němci tuhá bitva u stoku Havely a Labe, blízko neznámého teď hradu Preslavě, v níž Sasové na hlavu poraženi, sám vůdce jejich vévoda Vilém padnul a Lutici ouplné neodvislosti dosáhli (*Pav. Šafařík. Slov. Starož.*)

d) Černohorcův; Chorvátův.

Černohorci, národ chrabrý, již přes 300 let v Krši své ubránili svobodu proti 40 millionům Turkův od východu a proti 20 mill. Italianů od západu. (*Vil. Dušan. Čas. čes. Mus. 1850.*)

Dne 15. června 1839 byl vyslán Bečir beg Bušatlija od skaderského Hassana paši přes Podgorici a Spuž, aby spálil ves Jastrebskou. Byl však od malé hrstky *Černohorců* na útěk zahnán a s jinými begy a tureckými vůdci zabit. (*J. Hudec. Osvěta. 1884.*)

Roku 1712 vytáhl Achmed III., Turecký sultán, proti *Černohorcům* se 107.000 muži, kde však byl poražen na hlavu, ztrativ přes 30.000 mužů mrtvých a raněných a 86 praporců. Bojiště bylo nazváno Carev Laz t. j. mýtina carská, poněvadž tam bylo sultanovo vojsko jako pasekou položeno. (*Děj. černohor.*)

Za císaře Německého Heraklia (640—641) *Chorváti* pod správou pěti knížat bratří i dvou kněžen sester s čeledmi svými a mnohočetným lidem do Dalmatie vtrhli a obořivše se na Avary a vedouce s nimi za několik let kruté boje naposledy je přemohli, zemi od nich zaujatou sobě osvojivše. (*Konst. Porphyrogeneta.*)

e) Moravanův; Rusův.

Proti *Samovi* vytáhlo r. 630 francké vojsko z celé Austrasie t. j. z německé části říše sebrané, od Rýna k Šumavě, i vrazilo na Čechy asi tam, kde strmí hora Čerchov. Tam je Samo v *Tuhošti*, nynějších Domažlicích, v pevném ohražení očekával. Když Frankové nadarmo tři dni na ležení tuhoštské, obkličivše ho, doráželi; vypadl na ně čtvrtého dne Samo se svými bojovníky a na hlavu porazil. Němci zanechavše po sobě stany, spíži, vozy a přemnoho válečných přístrojů na místě, dali se na útěk. (*Zap. Čes. mor. Kronika.*)

Za povstání stavů Českých l 1618 vyznamenali se *Moravané* v bitvě u Vistonic dne 5. srpna 1619 udatností neobyčejnou proti vůdci císařskému Dampierrovi, z jehož vojska padlo 2500 mužů vojáků, kdežto ztráta Moravanů udává se na 300 mužů. Sám Dampierre později uznal, že Moravané v této bitvě velmi statečně si vedli; pravilť o lidu moravském, že jako čerti sobě počínali a na vojáky jeho doráželi, což se mu ještě nikdy nepřihodilo. (*Ant. Gindely.*)

V bitvě na Bílé Hoře dne 8. listo-

padu 1620 jen pěší pluk *moravský* pod hrabětem Jindřichem Šlikem, dolnorakouská jízda pod Hofkirchem a některé jiné menší houfy couvaly v jakémsi pořádku do obory královské a k letohrádku Hvězdě tísněni jsouce vítěznými nepřáteli. Zde opírajíce se o letohrádek pardonu nežádali, nýbrž po třihodinném zoufalém boji padli s mečem a puškou v ruce, jsouce od přesily nepřátelské takřka rozmačkáni a až do posledního muže porubáni. Vedle Moravanů zahynulo zde ve Hvězdě mnoho jiných věrných vlasti synů.

(*Ant. Gindely.*)

Staří *Rusové* byli ve válce velmi udatni, avšak i ukrutni a raději milovali ctnou smrt, než hanebný útěk anebo zajetí. Duch tento rekovný jevil se zvláště již, když otci syn se narodil. Tu otec podával nemluvněti meč, řka: „Tvým jest jen to, čeho si mečem vydobudeš.“ Ba výbavu dostávaly jen dcery, kdežto synové obdrželi pouhý meč. (*Ibn. Fosslan.*)

2. Udatnost měst a pevností.

Roku 1004 vytáhl Jindřich II., císař Německý, maje i něco českého vojska, k městu *Budyšínu*, aby ho proti Boleslavu I., králi Polskému, dobyl. Avšak polská obsádka držela se velmi statečně a jen na rozkaz Boleslava se vzdala, vyminivši sobě, aby svobodně odtáhnouti mohla.

(*Rich. Roepell. Gesch. Pol.*)

Roku 1029 vytáhl Konrád, císař Německý, proti králi Polskému Mečislavu a dostal se konečně po obtížných cestách do města Budyšína, kamž ani přijíti nechtěl. *Budyšínská* polská obsádka se však tak hrdinně bránila, že císař s nepořízenou do Sas se navrátil.

(*Rich. Roepell. Gesch. Pol.*)

Roku 1109 počal císař Německý Jindřich V. válku proti Boleslavovi III., Křivoústému, králi Polskému. Sebrav vojsko z celých Němec táhl císař do Slezska, kamž i jeho spojenec, Svatopluk, kníže Český, po svatodušních svátcích dorazil. Přišedše k řece Odře položili se při městě *Hlohově*, jeho dobývali a celou tu krajinu ohněm a železem hubili. Poláci však ve Hlohově tak statečně se bránili, že tu císař s tak znamenitým vojskem tři měsíce pořad sběhlé leže a dobývaje ničeho nepořídil. (*Děj. česk.*)

Město *Hradiště* na Moravě zůstalo králi Vladislavovi oproti Matyášovi vždy věrným. Město to, nejsilnější a nepřemožitelná ohrada moci české naproti Uhrám, bylo již na třetí rok jedenácti baštami silně sevřeno; o brdinném jeho tak dlouhý čas sebe bránění nezachovala se, bohužel, nižádná paměť podrobná; jen to víme, že když 21. července 1474 Matyáš sám vedl poslední rozhodný útok na ně, odražen a poražen jsa, musel prý odstoupiti s hanbou, aniž od té doby pokusil se o Hradiště více.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Čes.*)

Když roku 1304 za Českého krále Václava II. Německý císař Albrecht s 50.000 vojíny Kutnou Horu oblehl, obhajovali město to Jindřich z Lipé a Jan ze Stráže čili z Wartenberka, oba znamenití a udatní čeští pánové. Horníci sami odhodlaně k hájení hor a města svého se postavili. A tak všecko dobývání *Kutné Hory* marné zůstalo; nepřátelé povždy se svou velikou škodou museli toho nechati. Konečně se vzmahaly ve vojště nepřátelském nemoci, mření, hlad a zima, a císař Albrecht boje se bitvy utekl. (*Děj. česk.*)

Roku 1422 oblehali Pražané Karlův Týn. Avšak posádka *karlštejnská* tak slavně se držela, že Pražané spojeni byvše s Poláky oblehání zanechati museli. (*Děj. česk.*)

Když r. 1238 Tataři nešťastné a nesvorné Rusko přepadli, vyznamenali se neobyčejnou udatností obyvatelé města *Kozelska* s mladým knížetem. Kolik neděl se udrželi a když přesile konečně odolati nemohli, vrhli se obležení, majíce nože v rukou, na nepřítele, mnoho jich povraždili a konečně sami hrdinsky padli. I utrpěli zde Tataři strašné ztráty.

(*Fil. Strahl. Děj. říše Ruské.*)

Roku 1639 *Náchodští* město tím více upevňovali, střelivem z Kladska zásobili, průchody ve zděch zazdili, brány mřížemi a před nimi štechety zatarasili a 200 ozbrojených pod řízením setníka Felixa do města přijali, kterým

arci dobře platiti musili, aby se nerozprchli. I namáhali se všemožně Švédové, aby Náchoda dobyli, ale marně. (*Jos. Mysl. Ludvík. Čas. čes. Mus. 1834*)

Roku 1017 císař Německý všecky vojenské, k dobývání měst potřebné nástroje ke zdem města *Nemčího* v Polsku přistavil a tu Sasům svým útokem hnáti poručil. Ale Poláci statečně na odpor se postavili a uvrhše oheň do těch nástrojů, a lešení je spálili a tak dobývajícím přístup zmařili. Nazejtří ráno kníže Oldřich se svými Čechy na město útok učinil. Čechové udatně veliký díl zdí opanovali, avšak Poláci mnoho jich zbivše, odehnali je. Třetí den Luticové, kteří také císaři na pomoc přitáhli, velmi se na zdi hnali, avšak ničeho jak Sasi a Čechové nepořídili. Císař vida, že již mnoho lidu těmi útoky ztratil, přinucen byl od města toho odtrhnouti. (*Děj. čes.*)

R. 1177 oblehali Konrad Ota, kníže Znojemský i Brněnský s Leopoldem Rakouským *Olomouc*, kdež kníže *Václav* se bránil, avšak nemohouce oba Olomouce dobýti, upustili od obléhání a vzdálili se. (*Děj. čes.*)

Ve válce Řeků proti Bulharům roku 1002 přitrhl řecký vůdce Vasil před hrad *Pernik*. Vojvoda *Krakras* však hrad ten tak udatně hájil, že Řekové s nepořízenou přes Plovdiv domů odtáhli. (*Konst. Jireček. Děj. nár. Bulh.*)

Když r. 1648 dne 23. července Švédové Hradčan a Malé Strany se zmocnili, bránili *Pražané* ostatní města neohroženě, udatně patnácte neděl. Ačkoliv pak jich v přetěžkém obležení přes dvě stě padlo a přes čtyři sta bylo raněno, nicméně ztráta Švédů byla mnohem větší. Nebo sami se přiznávali, že při dobývání Prahy téměř pět tisíc bylo pobito.
(*Vinc. Zahradník. Čas. česk. Mus. 1833.*)

Roku 1565 oblehali Turci s celým vojskem 90.000 mužů a 300 děly pevnost *Siget*, kterouž hájil udatný vůdce císaře a krále Českého *Mikuláš Zrinský*. Turci oblehali pevnost s velikým namáháním a s ohromnými ztrátami kolik neděl. Prokopali hlavní hráz, jež zadržovala vodu, město obklopující a když vodu vypustili, podnikli nový útok na Staré město, kterého se zmocnili. Tu spasilo se již jenom asi 800 bojovníků. Zrini nechtěl o vzdání se ani slyšet i když mu Turci hrozili, že zavraždí i syna jeho Jiřího. Konečně po mnohých útocích podkopali se Turci až k baště zámku zevnějšího kterou prachem do povětří vyhodili. Potom se zmocnili zevnějších budov, tak že Zrini musel ustoupiti do hradu vnitřního. Tu mu zbylo již jen 600 mužů, odhodlaných život svůj za milovného vůdce nasaditi. Nejhůře bylo, že obležení neměli již téměř žádné potravy. Tu Zrini vida, že by hradu, jenž počal při novém útoku hořeti, neubránil, vyřítil se vedle celé posádky proti nepříteli do hradu se deroucímu, a poráže je tady mocnou paží celé řady turecké, podlehl konečně přesile. Celá kupa zbrojnošů tureckých ukazovala, kde dopadal hrdinný jeho meč. Turci valili se jako moře přes mrtvolu Zriniho a zatlačili zpět do hradu asi 200 mužů z posádky chorvatské, která se tady ještě bránila do posledního muže, tak že jenom pět bojovníků upadlo do zajetí tureckého. Za nějakou dobu zachvátil oheň prachárnu a ta vyletěvši do povětří, pohřbila ve ssutinách asi 3000 loupeživých Turků. Píše se, že zahynulo před Sigetem asi 20—30 000 mužů vojska tureckého
(*Čes. Mor. Kron.*)

Roku 1427 oblehalo čtvrté křižácké vojsko proti Čechům i město *Stříbro* a dobývali ho velkým nákladem a velikými děly zdi městské bořili, zvláště tu největšího udatenství dokazovalo 3000 bojovníkův, poslaných ze severních měst přímořských, kteří v letním vedru téměř nazí bojovali, aby jim nic ve střílení překážeti nemohlo. Město to hájil Přibík z Klenového tak udatně, že nepřátelé se vysílivše bořením zdí posádce nemohli mnoho škoditi.
(*Děj. české.*)

Za Ludvíka, krále Českého i Uherského, bránila se posádka *šabecká* proti Turkům s velikou nepřátel škodou, až do posledního muže r. 1521.
(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Roku 1468 posádka *špilberská* krále Českého Jiřího nacházela se v obležení již na šestý měsíc a byla již na nejvýš, jsouc od vojska uherského oblehána, vytrávena. Živila se nejen koňským masem, nýbrž i psím a kočičím,

též obilím nemletým a ztrácela mnoho lidí mřením, ale neustávala trápiti Brno ve dne v noci střílením z pušek a házením šípů ohnivých, takže málo domů ve městě zachovalo střechy, a obyvatelé ustrašení, musili se báti choditi po ulicích, i skrývali se ve sklepích. Posádka i napotom bránila se ještě bez mála tři neděle, hladem však byla konečně přinucena se vzdáti úmluvou zavřenou dne 12. února 1469, kterou obdržela svobodný odchod s věcmi svými.

(*W. Wl. Tomek Děj m. Pr.*)

Za krále Českého Jiřího z Poděbrad (1458—1471) vyznamenalo se udatností obyvatelstvo města *Uherského Hradiště* na Moravě, které více nežli desítiletému dotírání a soužení se strany Uhrův odolati dovedlo a tím slavně osvědčilo úmysl znamenitého zakladatele svého, krále slavné paměti Přemysla Otakara II. r. 1253, aby za obranu Moravy a východních končin panství českého proti mocnému a vždy výbojnému uherskému sousedovi sloužilo.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Roku 1798 obklíčili Turci *Vidin* ze všech stran. Stálo před ním v okruhu 120.000 mužův. Kapadan paša naposled nabízel *Pasvanovi*, jenž jen s 12000 Vidin hájil, život, svobodu a hodnosti, složí-li zbraň. Než Pasvan nevzdal se a hrdinně se bránil. Šest měsíců Turci darmo oblehali Vidin, až konečně s hanbou odtáhli; Pasvan, vida je odcházeti, vypadl, množství pobil a zavazadla jim odňal.

(*Konst. Jireček. Děj. nár. Bulh.*)

Když za krále Polského Vladislava II. (1386—1430), Vitovd s vojskem litevským, německými křižáky, mezi nimiž se i mnoho Angličanů nalezalo, město *Vilno* oblehali, vyznamenal se zvláštní rekovností polský vůdce Klement Moskorzóv. Ačkoliv nepřátelé město skoro pět neděl oblehali, nedobyli ho, ale museli s nepořízenou odtáhnouti. (*Jak. Carov. Gesch. Pol.*)

Roku 1404 vytáhl Uherský král Sigmund s Rakouským vojvodou Albrechtem osobně do pole na Moravu a oblehl *Znojmo* v měsíci červenci. V tom městě byla posádka krále Václava pode dvěma vůdci; jeden byl Hynek z Kunštatu a z Ješovic, přímím Suchý Čert, druhý Jan z Lamberka, přímím Sokol. Vojsko uherskorakouské plných šest neděl před Znojmem leželo a všemi prostředky, jakých tehdáž bylo, o dobytí města se pokoušelo. Posádka královská byla nepřemožitelná, tak že v měsíci srpnu ku konci Sigmund i Albrecht Rakouský od obležení Znojma upustili a vojska jejich s pole sběhla zůstavivše před Znojmem dva praky a tři děla čili jak tehdáž říkali, pušky.

(*Děj. české.*)

Roku 1619 za povstání stavů Českých zamířil vůdce císařský Buquoy v říjnu ke *Znojmu* a pokusil se o dobytí města nenadálým útokem; ale statečná posádka naň vypadla, nějaký počet vojínů mu pobila, 30 mužů zajala a se značnou kořistí do města se vrátila. Vojsko císařské odtáhlo pak od Znojma. (*Čes. mor. Kron.*)

Město *Žatec* naplněno bylo r. 1421, když druhé křižácké vojsko do Čech vtrhlo, množstvím lidu z okolí, bojovníkův pak dobře ozbrojených bylo v něm do šesti tisíc mezi nimiž asi čtyři sta jezdcův. Křižácké vojsko zalehlo celou krajinu kolem města daleko a široko a hned i na město dorážeti počalo. Posádka česká se však udatně bránila. Dne 19 září hnali Němci šestkráte po sobě valným útokem na Žatec, avšak ani do předměstí nemohli se vedrati. Žatečtí veliké množství jich pobili a zranili, 60 zajatých do města odvedli. A od toho dne knížata útokův svých na Žatec více neobnovovali.

(*Zap. Čes. mor. Kron.*)

3. Udatnost jednotlivcův,

viz i: „Žena 21“

Petr Aksamit z Ludeřovic, dříve hejtman pod Janem Jiskrou z Brandýsa, žil s rotou českou v Uhřích za krále Ladislava (1516—1526) a pak Matyáše. Byl to jeden z nejznamenitějších českých válečníkův svého času, neobyčejně smělý a podnikavý.

(*Děj. české.*)

Alapič Kašpar, sestřenec slavného Mikuláše Zrinského, proslavil se v bojích proti Turkům. Když Ali Arslan r. 1562 Siget překvapením vzíti chtěl, a Solisman sám k Sigetu táhl, přikvačil Alapič s 1500 muži na 10krát

silnější předvoj jeho vedený Mehmet Bejem v noci a zuřivou prudkostí porubal veliké množství Turků, načež s hojnou kořistí a mnohými zajatými vrátil se do pevnosti.

Ctihodný *Alexandr Něvský*, velký kníže Ruský († 1263), s malým vojskem nenadále přepadl Švédy a porazil při ústí Ižovy; od vítězství toho dáno mu jméno Něvský. Roku 1242 porazil mečové rytíře livonské na zmrzlém jezeře čúdském. Roku 1248 zvítězil nad Litviny.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Petr Ivanovič Bagration, Rus († 1812), vyznamenal se zvláštním hrdinstvím. Roku 1788 byl při stečení Očakova, pak na Kavkaze, bojoval pod Suvarovem u Břesti a Pragy, r. 1799 v Italii kdež přispěl k vítězství Rusův nad Moreauem u Leceo a Cassano. Co vůdce předvoje klestil cestu přes Alpy, při čemž bojoval o každý krok. Po kapitulaci Rakušanů, jimž pomáhal v Ulmu, obklíčen byl u Hollabrunu, ale on odrazil 16. listopadu 1805 se svými 6000 Rusů všecky útoky Murata, jenž velel 60.000 Francouzům, tak že mohl Kutuzov odtáhnouti do Znojma, on pak sám se sborem svým prorazil nasazenými bodáky a prosekal se do hlavního ležení u Vyškova, pro kterýž hrdinský skutek i u Francouzův se oslavil a řád Marie Terezie obdržel. Podobně i později slavně si počínal, až konečně v kruté bitvě u Borodina granátem smrtelně raněn byl, z čehož do 14 dní zemřel. Car Mikuláš dal mu r. 1840 postaviti pomník. (*Jos. Kolář.*)

Pavel Bakič († 1537) byl jeden z nejznamenitějších srbských vojevůdcův. R. 1520 shromážděn byl národ Srbský pod Bakičem a jeho šesti bratry. Pavel vyznamenal se zvláště věhlasem. V bitvě mohačské vydržel poslední útok s hrdinskými Srby a zachránil svůj sbor dosti šťastně. Od roku 1527 bojoval proti Turkům se srbskými sbory a mnohá bitva byla Bakičem rozhodnuta. Při oblehání Vídně od Turků r. 1529 bránil Bakič most na Dunaji a vyznačil se velmi. V bitvě u Oseka r. 1537 padl hrdinně a s ním mnoho reků srbských. (*Jan Vaclík.*)

Alekséj Daniljovič Basman vyznamenal se se znamenitým Vorotynským zvláště r. 1555 v bitvě s Tatary na Sudbiščích, kde 7000 Rusův bojovalo proti 60 000 Krymcům, jež vedl sám chán Deolet-Girej.

(*Kurbskij. Děj. ruské.*)

Roku 1600 odebral se na žádost šlechty sedmihradské *Basta*, velitel císařský v Košicích, smělý válečník, o své ujmě do Sedmihradska, porazil vojvodu Michala v bitvě nedaleko Eněda a přijal ve jménu císaře Rudolfa II od šlechty přísahu poslušenství.

(*Wác. Wl. Tomek. Nejnov. děj. rak.*)

Když roku 1203 Dětřich Míšenský, bývalý svak krále Českého Přemysla Otakara I., za jeho nepřítomnosti do Čech s velkým zástupem vpadl, aby se Přemyslovi za zapuzení sestry své Adléty vymstil a zemi velmi pohubil: povstal proti němu *Beneš Heřmanův* čili Heřmanovic se selským lidem a Sasíky s Dětřichem udatně porazil.

(*Děj. české.*)

Roku 1252 obehnal Daniel, král Ruský, se synem svým Lvem Opavu se všech stran s velkým vojskem, aby proti Čechům bojoval, a co humen bylo v okolí, dáno jest v požeh napořád. Útok však na město nepodařil se, neboť pan *Beneš* z rodu Benešovcův sám s korouhví v rukou postavil se před jednu z bran, a Daniel trpě bolest na očích zmeškal dobu příhodnou, kde mohl druhou branou vtrhnouti. Již dříve však zvítězil nad Rusy Ondřej taktéž Benešovec před Opavou.

(*Děj. ruské.*)

V bitvě blíž Švarceneku dne 13. června měsíce r. 1554 kdež české vojsko Albrechta, Brandeburského markraběte, porazilo, veliké rekovství dokázal *Bohuslav z Lobkovic*, pěšího lidu českého vůdce, a mnoho praporcův nepříteli odňav, s nimi první z bojovníkův k Ferdinandovi I. králi, přijel, jemu o tom vítězství zprávu učinil všechny praporce jemu dal; které ač král od něho vděčně přijal, však potom mu je zase navrátil a daroval, kteří dlouhý čas v městě Chomútově v kostele sv. panny Kateřiny nad hrobem téhož Bohuslava visely. (*J. Beckovský. Poselkyně.*)

Když za času knížete Českého *Boleslava I.* celý národ Maďarský přímo na Čechy táhl, očekával je kníže dobře připraven a přijav je na hrani-

cích ve svých lesních zásekách druhou (první utrpěli u Augšpurka) (955) a to úplnou porážku jim připravil, tak že je téměř všecky zahladil a krále jejich Lehela zajal. Po této porážce byl pokoj; Čechové to byli, kteří Maďarům chuti k dalším jízdám do Evropy na vždy odňali, takže potom ve své nové na Slovanech vydobyté vlasti pokojně se chovali. *(Zap. Čes. mor. Kr.)*

Boleslav I., kníže Český, musel r. 936 bojovati proti ukrutnému vrahu rodu slovanského císaři Německému Otovi I, jenž voje své rozdělil. Avšak Boleslav nejprv přemohl vojsko Durynkův a pak i druhé oddělení Sasíkův a to potřel tyto tak dokonale, že se z nich málo kdo do své vlasti vrátil a sám hrabě Asik v bitvě padl.

(Zap. Čes. mor. Kron.)

Roku 976 přitáhl císař Ota II. s velkým vojskem až k Plzni a všecko plenil a kazil. Tu sebral pole kníže náš *Boleslav II.* a přemohl Němce v bitvě velmi krvavé, tak že císař sám v přestrojení dal se na útěk. I mnoho předních mužů německých tu padlo.

(Děj. české.)

Boleslav I., Chrabrý, král Polský (992—1025), vyznamenal se zvláštní udatností. Rusy pod vládcem Vladimírem Velkým přemohl, Pomoří až po Odru opanoval; od Čechův Slezsko i krajinu podtatarskou s Krakovem vydobyl; Uhry v boji pokořil a krajinu slovenskou i ruskou až po Dunaj u Ostřehomu, město Jager, řeku Tisu a město Halič na krátký čas s Polskou sloučil; smrti sv. Vojtěcha, biskupa Pražského, na Prusích pomstil; s císařem Jindřichem II. podnikl vítěznou válku. A tak rozšířil hranice mocnářství svého ode Dunaje do Labe a od Baltického moře až do Dunaje i Tisy a sám o své vůli a moci, málem před svou smrtí, na království pomazati a korunovati se dal roku 1025.

(Lelevel. Děj. polské.)

Boleslav III., Křivoústý, král Polský (1102—1139), vyznamenal se neobyčejnou udatností, kterou v častých vítězných bitvách ukázal. Již jako chlapec povrhoval dětskými hrami a myslel jen a následoval činy rekovné.

(Rich. Roepell Děj. pol.)

Boleslav III, Křivoústý, král Polský († 1139). porazil císaře Jindřicha V., který vtrhl do Slezska r. 1109 blíž Vratislavě tou měrou že bojiště mrtvolami tak poseto zůstalo, že je ani pohřbíti času nestačilo, a psi je po poli roznesli, odkud tomu bojišti dáno jméno psí pole. *(Děj. pols.)*

Boris, kníže Bulharský, stal se r. 861 křesťanem, dav se od sv. Methoda pokřtíti. Ale náhlá tato změna našla i své protivníky. Veliký díl s novotami těmito nespokojených bojarův, podnítivše ku povstání nechuť proti křesťanství mající lid, oblehli jsou knížete ve hradu jeho. On ale, s malou hrstkou svých věrných udeřiv na ně smělým srdcem, přemohl je a jako divem z nebezpečenství vyvázl. Když pak 52 odbojných bojarův ihned odpraviti dal, složil lid bez odporu dalšího zbraň a žádal býti pokřtěn.

(Fr. L. Čelakovský. Počátky děj. vzdělan. a liter. nár. Slovan.)

Roku 1441 táboři porušili zemský mír, zlezše lstivě a pod příměřím hrad Kozí Hřbet, kterýž nedaleko Ostromeče nad potokem Mastníkem nyní ve zříceninách leží. Pán hradu *Petr Břekovec z Ostromeče* obořil se na ně se svou čeledí velmi udatně, tak že valnou část jich zajav ostatní od hradu odehnal. Zajaté pak co rušitele míru do Benešova dodal, kdežto všem byly hlavy sraženy. *(Děj. česk.)*

Roku 1427 dne 14. září obehnavše Kolín počali ho Pražané, táboři a sirotci dobývati. Rytíř *Diviš Božek z Miletínka* hájil jeho s čeledí pana Jana z Opočna a Půty z Častalovic k ruce pana Haška Ostrovského z Waldšteina tak statečně, že nepřátelé celé tři měsíce o vzetí města velikým úsilím a rozmanitými chytrostmi a přec marně se namáhali. Veliké jejich útoky krvavě odrážel, ačkoliv věže i zdi městské na mnohých místech již pobořeny byly a při jednom útoku věž na jedné bráně z velikých děl rozstřílena byla. Konečně, když ve městě samém mezi měšťany roztržka se stala a valná část jich nechtěla více města hájiti, tu teprv 16 prosince 1427 vzdal rytíř Božek Kolín úmluvou, obdržev s čeledí a svou družinou asi 109 branných lidí čestný průvod z města. *(Děj. česk.)*

Karel Bon Buquoy, znamenitý vůdce

císaře Matyáše při povstání stavů Českých roku 1618, již co mladík vyznamenal se udatností, když totiž sám král Francouzský Jindřich IV. přiblížil se dne 23. března roku 1590 potají v noci k městu Arrasu. Jedna brána byla petardou pobořena a nepřátelé vnikli do města a mosty obsadili Město by bylo jistě padlo do rukou nepřátel Než Buquoy postaviv se v čelo posádky již již prchající udeřil na nepřítele, vytlačil jej z města a řádný kus cesty jej pronásledoval, tak že udatný král Francouzský zvolal podivením: „Z toho Buquoye bude brzy obratný generál!“ (*Ant. Gindely*)

Hrabě *Buquoy*, vůdce rakouský, roku 1622 v Uhřích hrdinsky válčil. Tu zemi bojem a přemáháním vojska císaři odporného, po mnohem lidu z obojí strany zahynutí obdržel, a J. M. C. na větším díle ku poddanosti a poslušnosti přivedl. Tam také, hrdinským způsobem bojuje, jakž na udatného válečníka náleželo, zabit jest; pán učený, k přemoženým milostivý, neveliké postavy.

(*Vác. Kozmanecius Čáslavský. Čas. česk. Musea. 1833.*)

Dětřišek Buzovic, udatný pán český, po celý život svůj udatně si počínal a zahynul roku 1110 v bitvě s Poláky u potoka Trutiny, hrdinsky bojuje.

(*Děj. polské.*)

Jindřich Jan Dąbrowski, slavný polský generál (nar. r. 1755), byl muž velmi udatný. Za chrabrost jeho daroval mu Kosciuszko prsten s nápisem: „Vlast obhajci svému!“

(*Děj. polské.*)

Dimitrij IV., Ivanovič, příjmím Donský, velkokníže Ruský, syn Ivana II. (nar r. 1350), dobyl za horním Donem dne 8. září 1380 slavného vítězství nad Tatary, tak že dle ruských zpráv pokrývalo bojiště 200 000 mrtvých, odtud Dimitrij nazván jest Donský.

(*Děj. ruské.*)

Roku 1652 bránil město v Uhřích Jager, statečný magnát sedmihradský *Štěpán Doré* tak statečně, že Turci po několika nedělích odtáhli s nepořízenou dne 18 října do zimních bytů.

(*W. Wl. Tomek Nejn. děj. rak.*)

Martin Dobrosolowski, erbu Poraj, polský válečník, vyznamenal se udatností. R. 1592 bránil Chotím toliko se 70 muži několik neděl proti vší moci turecké a nepoddal se dříve, až hejtman mu poručil. (*Děj. pols.*)

Kníže ruský *Dolgorukýj* průběhem dvou neděl opanoval roku 1771 celý poloostrov Krym a odtud nazýván jest: „Krymský“; pokořil i Tatary.

(*J. L. Pič. Děj. nár. Rusk.*)

Jiří z Doupova, dle pověsti mlynář v Doupově, pro statečnost ve válkách dokázanou od knížete Vladislava I. učiněn županem žateckým, padl 1116 v Uhřích na bojišti. Po jedné bitvě měl podati knížeti svému pravici, u které mu byly tři prsty useknuty; i otřel ji dříve o bílou sukni svou, na níž tak povstaly tři krvavé pruhy.

(*Dějiny české.*)

Roku 1455 dobývali Turci Bělehradu a činili vzteklé útoky, všickni hajitelé města proslavili se neobyčejným hrdinstvím Při jednom útoku podařilo se jednomu tureckému janičárovi až na hradby vylézti; však právě když na ně již turecký prapor zaraziti chtěl, přiskočil k němu *Titus Dugovič*, Jihoslovan, uchopil obrovského Turka a zápasil s ním dlouho; konečně objal ho rychle a vrhl se s ním s hradeb dolů, tak že oba smrt nalezli.

(*Zap. Čes. mor. Kr.*)

Ctihodný *Štěpán Dušan*, car Srbský (1336—1355), šťastnými válkami rozmnožil a upevnil říši svou tak, že roku 1346 slavně korunovati se dal za cara Srbského, Řeckého i Bulharského, stav se postrachem Turků.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Eugen, princ savojský, vojevůdce rakouský († 1736), proslul zvláštní udatností Slavně zvítězil u Zenty r. 1697; znamenitě přispěl k pokoření Turkův. Jako Hannibal novou si přes Alpy proklestiv cestu octl se neočekávaně v Italii a zvítězil u Corpi a Chvari; vítězil i nad Francouzi.

(*Karel Ninger.*)

Kněžna *Eliška*, manželka Českého vladaře Bedřicha, když r. 1184 kníže Václav v nepřítomnosti Bedřichově celou zemi opanoval musela se obmeziti na pouhé hájení hlavního města. Ale zde odpírajíc hrdinně, zmařila šťastně všecky útoky hojných nepřátel. Praha tenkráte, obležena byvši skrze deset

neděl, nedobyta přece a stolec knížecí zůstal tudíž v moci Bedřichově.
(Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.)

Hulda Gedrus, kníže Litevský, bránil roku 1362 hradu Kovenského proti křižákům německým, a když tito ohnivými střelami hrad zapálili, uhořel v něm s třemi tisíci lidu svého.

Roku 1506 vpadli Tataři do Litvy, okopali se u Klecka nedaleko řeky Němna a deset tisíc v táboře zanechavše, v dvaceti tisících po celé Litvě po lupech se rozešli. *Michal Glinský*, dvorský maršálek litevský († 1534), v čele sedmi tisíc vojska vypadl na Tatary u Klecka a všech deset tisíc zničil, sám pak v jejich táboře se usadil, čekaje, až by se druzí z loupežných výprav vraceli; a vskutku 4. dne přicházely hluky Tatarův s těžkým lupem nevědouce o porážce chanův svých, do ležení svého, kde je Glinský jedny po druhých přepadal a zničil. Dvacet tisíc Tatarův zhynulo, tolik též koní jim vzato, všechen lup jim odebrán, křesťanští zajatí jsou osvobozeni a tři tisíce Tatarův octlo se v zajetí u Glinského. *(Děj. pols.)*

V bitvě u Jankova roku 1645 padl udatný a vážený válečník hrabě *Götz*, hrdinským způsobem byv mnohými ranami postřelen.
(Václav Kozmanius Čáslavský.)

Česká vojenská posádka na Kladště pod statečným hejtmanem *Hanušem z Warnsdorfu* byla pravý bič Boží na všecky bojovníky krále Českého (Jiřího (1458—1471) a i Vladislava II) zvláště na Slezáky, činívajíc do krajin blízkých i dalekých nenadálé a obyčejně vítězné a zhoubné jízdy, kamkoliv kdy poslána byla ku potrestání nepřátel.
(Frant. Palacký. Děj. nár. Česk.)

Prokop Holý, vůdce táborův († 1434), požíval v poli pověsti vůdce nepřemožitelného a v radě vynikal věhlasem nevšedním; náboženským nadšením a národním, rázností vůle a neohrožeností rovnal se Žižkovi, ale předčil jej politickým věhlasem, aniž podobal se mu ve fanatismu. Padl v bitvě u Lipan dne 30. května 1434. *(Děj. česk.)*

Jan Vítovec ze Hřebene proslavil se co výtečný válečník český XV. století. Vyznamenal se pak ve válce proti Uhrům, roku 1441 dobyl slavného vítězství nad Poláky a spojenými s nimi Uhry, kdež ulovil velikou kořist. Roku 1454, jsa jako vždy ve službě knížete Cilského, pokořil charvátského hraběte Tomana. Roku 1457 přepadl město Cilje, kdež císař právě dvorem byl a zmocnil se ho tak že císař sám sotva ušel a i napotom velmi se proslavil. *(Hermeneg. Jireček.)*

Za poručnictví Oty Braniborského v Čechách (1278—1283) strašně utrpěly Čechy od Němcův Braniborákův i Sasíkův. A proto povstali mnozí šlechticové proti Němcům, zvláště pak pan *Hynek z Dubé*. Ten rány rozdával, jako by hrom hřímal tak mlatem německé přilby koval, až z nich světlý oheň prchal, na své krajany neustále pokřikoval: „Vrhněte se na ně co nejspíše.“ Jeho hrdinstvím Čechové vítězili a jemu všickni chválu vzdávali; Němci pak před ním utíkali. Kdykoliv se s Čechy měli potkati, ihned mezi sebou se tázali, nevidí-li kdo pana Hynka, pravíce k sobě, že proti jeho ranám jsou přilby jejich jako dýnka.
(Dalimil.)

Josef Chłopický, baron, znamenitý generál polský (nar. r. 1772 na Podolí) v bitvě pod Raclavicemi tak se vyznamenal, že Kosciuszko před celou armádou jej objal.

Jan Karel Chodkiewicz, slavný vojevůdce polský, vojvoda vilenský († 1621), byl i neobyčejně smělý vojín a nižádnou bitvu neprohrál, aniž kdy byl raněn.
(Naruszewicz.)

Roku 1456 podnikli Turci oblehajíce Bělehrad hlavní útok na město v noci s 21. na 22 červenec a chybělo již málo, Turci by byli Bělehradu snad přece dostali, kdyby *Jan Kapistrán* neznající ani bázně ani ohledův, nebyl se činil všudy přítomným, kde nebezpečí bylo největší, dodávaje zmužilosti bojovníkům často ustalým a zděšeným. Tak se stalo, že Mahomedovo vojsko ohromné, zbraní a válečným cvikem vynikající od mnohem menšího houfu křesťanského netoliko od Bělehradu odraženo, ale i na útěk obráceno bylo. Obrana Bělehradu Srbského náleží mezi nejslavnější válečné činy patnáctého století. Největší zásluhu o potření tureckých lodí, které město na vodní

straně svíraly, získali sobě bělehradští měšťané Srbové. (*Zap. Čes. mor. Kron.*)

Král Český *Jan Lucemburský*, byv r. 1345 ode všech společníkův chtěje proti císaři válku vésti opuštěn a žádav sám císaře za přímění a mír, avšak uslyšev, že císař poslův ani nepřijal, vzmužil se a zvolal: „I s Pánem Bohem! Čím více nepřátel, tím více bude kořisti pro nás; já pak přísahám ve jménu Ježíše Krista, že kdožkoliv první na mne dorazí, na toho tak se obořím, že ostatní uleknou se toho všichni.“ (*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Léta 1253. *Jaroslav ze Šternberka* u Olomouce se vyznamenal udatností proti Tatarům. Ont dobral se v té bitvě najvyššího hajtmana, jemuž bylo jméno Balzait a hned první ranou Jaroslav svým mečem jemu ruku nad loktem i s šavlí jeho utal. V tom jiní jej zaskočili a Balzait, obrátiv kůň utékati chtěl a jiní to viduce za ním se obrátili a Moravané je statečně bili a poráželi tak, že se jich mnoho ztopilo, neb se jimi byla řeka zastavila i zkrvavila. (*Hájek. Kron. česká.*)

R. 1315 oblehali Čechové pod vůdcem *Jindřichem z Lipé* město Holič na Moravě proti Uhrům. A tu župan Matouš k Holiči svým na pomoc s velikou moci přitrhl, z nenadání a s velikým křikem na české ležení udeřil a deštěm šípů a oštípů je pokryl, tak že se Čechové toho ulekli a již na útěk se dáti chtěli. Avšak pan Jindřich z Lipé tu svou srdnatost osvědčil, silným hlasem postrašené zastavil a ke zmužilosti všecky napomínal, řka: „Raději tu všickni se cti zemřeme, než bychom beze cti na světě živi byli! Avšak, Bůh dá, toho nebude, abychom tuto zahynouti měli.“ I tak se všecko vojsko české vzmužilo, do silného šiku postavilo a útok Uhrův vydrželo tak že se Uhři konečně na útěk dali Čechové tu půl druhého tisíce Uhrův pobili, 132 do zajetí vzali, raněných pak mnoho ušlo. Ztráta Čechův byla nepatrná, i tak slavného vítězství Čechové obdrželi. (*Zap. Čes. mor. Kr.*)

Jan Jiskra z Brandýsa, věrný zastance práv dítěte krále Českého Ladislava (1453—1457), byl muž velmi udatný a zajisté že jeho udatnosti měl Ladislav nejvíce co děkovati, že trůn mu zachráněn jest. (*Děj. česk.*)

Mikuláš Jurišič, Chorvat ze Seně († asi 1540), byl jeden z prvních hrdin jihoslovanských v XVI. století. Tak proslavil se roku 1532 při bránění malé pevnůstky Kyseku, spasiv veškerou západní polovici Rakouska i hlavní město Vídeň. Měl zajisté jen 700 Chorvátův, špatně ozbrojených pod svým velením, pak 2000 Kyseckých, kteří byli schopni nositi zbraň, když Turek Soliman s veškerou mocí svou 300.000 mužů dne 9. srpna ke Kyseku přitáhl. „Nepřijde-li za deset dní pomoc,“ oznámil Jurišič do Vídně, „ztraceno je vše!“ pomoc však nepřišla a Jurišič bránil se hrdinský až do 28 srpna, načež mu Turci dovolili tam zůstati, ale musel dva turecké prapory na zdi vyvěsiti. (*Jos. Kořínek.*)

Kašpar Zdeněk Kaplíř ze Sulevic prokázal panovnickému rodu vídeňskému velkých služeb, že dosáhl veliké důvěry císařovy i hodností; proslavil se jako obhájce Vídně při obležení tureckém roku 1683. (*Čechy.*)

Roku 1332 bojoval *Karel IV.*, kralevic český, šestnáctiletý mladík, v Italii proti Italiánům jsa zástupcem svého otce, krále Jana Lucemburského proti vzbouřencům, kteří byli mnohem silnější. Kralevic Karel nicméně s velkou srdnatostí útok na ně učinil, žádného nebezpečí se nestrachuje a sám s mečem v ruce do nejhustší seče se vrhaje. Když pod ním kůň padl, a on sám na rameně ránu obdržel, myslelo se již, že bitva je ztracena. On však na jiného koně se vyšvihna svým lidem dobré mysli dodával a vlastním příkladem k vytrvalosti je pobádal, což bitvu u San Felice k jeho prospěchu rozhodlo. Nepřátelé se dali na útěk, Karel je pronásledoval; pět tisíc nepřátel padlo a osm set jich bylo zajato. Tak proslavil se kralevic Karel prvním znamenitým činem válečným a dal se s dvěma sty nejudatnějšími bojovníky na rytířství pasovati. (*Děj. česk.*)

Neobyčejnou udatností vyznamenala se *Kateřina*, manželka krále Sigmunda, ana až k lesům českým sama německé vojsko doprovodila před bitvou v Ousti nad Labem roku 1426, a řeč, kterou

srdnatá paní loučic se, bojovníky své netoliko ke zmužilosti, ale i k válečné opatrnosti napomínala, byla prý velmi pohnutlivá.

(*Fr. Palacký. Děj. národa Českého.*)

Petr Kazimirski, statečný válečník polský, bil se i v Livonech proti Švédům roku 1564. (*Děj. pols.*)

Konstantin, kníže Ostrožský, polní hejtman litevský († 1533), byl jeden z nejzasloužilejších vůdců v dějinách polských o kterém legát papežský v listu svém k papeži do Říma napsal, že jest ctnostný jako Numa a udatný jako Romulus, že zvítězil ve třiceti a třech válkách. Proto král Sigmund I. Jagellovec mu dovolil, že k němu u vítězoslavném průvodu přijížděti směl, jednou do Vilny, podruhé do Krakova.

(*Kar. Zap. Čas. čes. Mus. 1852.*)

Samuel Korecký, Polák, původu litevského († 1622), byl znamenitý válečník, zvítězil ve dvaceti bojích tureckých a pobil do 100.000 nepřátel.

(*Děj. polské.*)

Dne 23. července r. 1822 zemřel na rány v bitvě hrabě *Jeronym Kolloredo Mansfeld*, generál. Byl muž velmi udatný. Tak když r. 1813 u Lipska těžce poraněn byl, aby zmatek nepovstal, poručil, aby se neříkalo; že jest poraněn a rukou držel si na prsou poraněné místo a vzdor bolesti strašné vydržel, až bitva rozhodnuta jest.

(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Svatý *Ladislav*, král Uherský, patron sedmihradský, narozen v Polsku († 1095), byl srdnatým a statným. On zvítězil slavně nad Poláky, Rusy a Tatary a ku království svému připojil Dalmacii a Chorváty.

(*Jan Bílý. Legenda.*)

Vítek z Lanšteina († 1356) byl hrdina. Roku 1309 bránil udatně měst pražských proti Mišňanům. Mnoho koní bylo pod jezdci zabito i pod Vítkovým ořem vlekla se střeva I budoucího roku vyznamenal se chvalně v bojích, ve kterých byl král Jindřich ze země vypuzen. Krále Jana doprovázel na výpravách jeho do Slezí a Lužice r. 1319 a roku 1328 proti Prusům a Litvanům, r. 1335 do Bavor.

(*Wác. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.*)

V bitvě Timura chána s Bajezidem tureckým u Angony dne 20. července byli Turci úplně potřeni. Vasall turecký *Štěpán Lazarovič* srdnatostí znamenitou vynikl a se svými Srby šťastně domů se prosekal.

(*Konst. Jireček. Děj. nár. Bulh.*)

Leopold Vilém, arcikníže Rakouský, syn císaře Ferdinanda II., biskup Olomoucký a Vratislavský († 1662), byl muž i velmi udatný. V roce 1640 zahnal od Prahy švédského vůdce Bannera, roku 1641 osvobodil pevnost Wolfenbüttel a Halberstadt se dostal do jeho moci. Na cestách se nehrozil žádného nepohodlí, přísně udržel vojenskou kázeň a sám se staral o potravy vojska a zaopatření nemocných, čímž si také získal lásku všech vojínů

(*Bedř. Hrabal Čas. kat. duch 1840.*)

Leško II., kníže Polský (1194—1227), byl i moudrý i udatný. Přemohlť mnoho národů a rozšířil mnohými zeměmi říši svou.

(*Kadlubek. Kron. pol.*)

Lešek Černý, kníže Krakovský (1279—1288), byl muž velmi hrdinný, vítěze nad Rusy, Mongoly a Litvany.

(*Dlugoš. Děj. pol.*)

Leško III., kníže Polský, Julia Caesara třikráte přemohl, Crassa u Parthův dokonce zničil, nacediv mu do úst roztopeného zlata, pravě: po zlatě jsi žíznil, zlata se napij! Panoval nad Gety, Parthy a Zaparthskými. Pojav sestru Julia Caesara Julii za manželku, dostal s ní věnem Bavory.

(*Kadlubek. Kron. pol.*)

Jistý *Litovd* zmocnil se roku 1100 hradu na Rakousích, jenž patřil hraběti Gottfriedovi. Gottfried žádal Českého knížete Břetislava II. o pomoc, aby zase hradu svého dostal. Kníže Břetislav splnil žádost jeho a přihrnulo se hned české vojsko před Rakousy a hradu toho dnem i nocí dobývati počalo. Však to dobývání za šest neděl trvalo, neboť Litovd velmi udatně se svou hrstkou lidí brániti se uměl, až mu všecky potravy došly. Hradu těžko bylo se ubrániti a tu jedné noci Litovd nechav svých na hradě, tajně z něho vyšel a skrze ležení svých nepřátel proklouznuv uprchl. Druhého dne vzdala se jeho družina na hradě, jehož se hned Břetislav zmocnil. (*Kosmas.*)

Gideon Arnošt Laudon, vůdce rakouský († 1790), byl muž velmi

udatný, vyznamenal se v boji proti Turkům. Zvláště pak slavně dobyl města Bělehradu, kdež celá posádka turecká 7000 mužů upadla v zajetí a bohatá kořist dostala se do rukou jeho. Onť byl největší vojevůdce, jejž mělo Rakousko, od prince Eugena Savojského až do arcikníže Karla.

(*Děj. rakouské.*)

Jan Malobický, z Tovaryšstva Ježíšova, z Loun pocházející, byl muž skrovného těla, avšak nad míru srdnatý, což při obležení Prahy od Švédův r. 1648 patrnými důkazy dokázal.

(*Fr. Dobicer. Čas. čes. Mus. 1847.*)

Alexandr Danilovič Menšikov, ruský generál a státník († 1729), byl udatný. Za největší válečný čin jeho pokládá se vítězství nad sborem Schlippenbachovým u Poltavy 27. června 1709, jímž rozhodnuto o výpravě švédské.

(*Jos. Kolář.*)

Roku 1846 v bitkách Černohorců proti Turkům vyznamenal se nejvíce *Mirko Alexič*, tak že vladyka černohorský Petr II sám hrdinskou písní chrabrost junáka toho v tom boji zvěčnil.

(*Jan Vaclík.*)

Ctihodný *Mstislav*, veliký kníže Kyjevský († 1132), byl velmi udatný. Šťastně válčil s Olegem Černigovským pak s Čudy, jejichž města Odenpy dobyl. Jako velkokníže zvítězil pak ve válce s polockými knížaty 1125 a nad Litvany 1131.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Mirko Petrovič Njeguš, proslavený junák a vojvoda černohorský († 1867), stal se svými hrdinskými činy v bojích proti Turkům nezapomenutelným. Povždy památnou zůstane porážka, kterou Mirko na Grochovci 29 dubna a 1. května 1858 tureckému vojsku pod Hussein-pašou připravil, za kterýž hrdinský čin od knížete Danila titul: „veliki vojvoda od Grabovca" obdržel.

(*Jan Snětivý.*)

Roku 1421 přitáhlo druhé křižácké vojsko proti Čechům husitům do Čech. V Kadani a Chomutově byly posádky Pražanův. A tu hrdinský rytíř *Ojíř z Očedělic* nechtěl z Kadaně ustoupiti a Němci ho spálili i s věží, na které se bránil.

(*Děj. česk.*)

Bohumír Jindřich z Pappenheimů, císařský vojevůdce v 30leté válce, byl muž velmi udatný a odvážný, tak že sám Gustav Adolf uznal čestně jeho udatnost a zmužilost, nazývaje jej pravým vojínem. Zemřelť druhý den po bitvě u Lipska, byv tam smrtelně raněn dne 7. listopadu 1634 a tělo jeho pochováno v kapli sv Uršuly při kostele kláštera strahovského v Praze.

(*Děj. 30leté války.*)

Když roku 1307 Německý císař Albrecht I. s velkým vojskem do Čech vtrhnul: bránil se národ náš hrdinský proti zlému nepříteli, který vraždil, pálil a loupil podle zvyku tehdáž panujícího; před jinými však velkou čest a chválu sobě získal udatný pan *Plichta z Žirotína*, učiniv Albrechtovu vojsku na lidech i na koních škodu velikou, když přes jeho statky v Žatecku a okolo Loun táhlo.

(*Kar. Zap. Čes. mor. Kron.*)

V bitvě u Mühldorfu r. 1322 vyznamenal se především pan *Plichta z Žirotína*, jenž od mládí co bojovník válek milovný do všech bitev v Evropě až do Anglie se dostavoval. V umělém brnění svém šiky nepřátelské po dva kráte prý rozraziv, probil se po každé bez úrazu ku králi svému nazpět; při třetím odvážlivém pokusu takovém kůň jeho umdlen jsa padl a hrdina tu na místě umlácen jest od přemnožství rozkácených nepřátel. Vedle něho vyznamenal se v boji zvláště Heřman z Miličína.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Dětřich z Porčic, od roku 1359 probošt Vyšehradský, byl i muž velmi udatný. Dvakráte vypudil bavorské vojsko z Čech a dostal od císaře a krále Karla IV. město Vejda a zámek Parkštein za leno až do smrti.

(*Čas kat. duch. 1837.*)

Bernard Pretwicz, starosta barský († 1561), byl času svého znamenitý válečník, jenž svedl s Tatary a jinými nepřáteli sedmdesát vítězných půtek.

(*Děj. polské.*)

Přemysl Otakar II., král Český (1253—1278), byl králem velmi udatným, což zvláště v bitvě u Kressenbrunu dne 12. července 1260 dokázal. Proto nazývali Tataři Přemysla, „králem železným", majíce v paměti ony železné muže, kteří v bitvě na Moravském poli u Kressenbrunnu, královo vítězství rozhodli.

(*Děj. česk.*)

Přemysl Otakar II., král Český, v osudné bitvě na Moravě dne 26 srpna 1278, kdež i zahynul, nade všecky vynikal i sám, jenž na koni svém jako by lítaje po všech řadách a jsa i vůdcem i bojovníkem pospolu, dělal se všude přítomným, kdekoli nebezpečí bylo největší, a slovem i příkladem vedl vojíny své ke zmužilému pořád dorážení na nepřátely. Věru, že pro chrabrost a smělé nedbání života neb smrti zasloužil vítězství.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Josef Radecký, proslavený vojevůdce nejnovějších časů, narodil se dne 2. listopadu 1766 na zámku třebnickém u Benešova v Čechách. Roku 1788 zúčastnil se války proti Turkům. Ve francouzských válkách bojoval od r. 1793. Roku 1801 obdržel za dokázanou chrabrost svou řád Marie Terezie a r. 1815 bojoval u Chlumu a u Lipska a vtáhl s vojskem spojenců do Francie. R 1848 za vzbouření Italianův odtáhl výbojně proti Sardinským pod králem K. Albertem. V krátké době za sebou vyhrál slavné bitvy u Goita, sv. Lucie, Sommacompagny, Custozzy a Volty a dne 6. srpna již opět vítězně vtáhl do Milána. R. 1849 porazil krále Sardinského na hlavu u Novary a Mortary. Po válce učiněn Radecký vojenským a občanským guvernerem Benátska a Lombardie, kteryž úřad do roku 1857 zastával. Přes 30 řádův zdobilo prsa jeho, když u vysokém věku dne 5. ledna 1858 zemřel. (*Praž. denník.*)

Jiří Radziwill, kastelán vilenský, od roku 1508 hejtman polní na Litvě a konečně i velký hejtman litevský († 1541), proslavil se takovou udatností, že nazýván proto doma „Vítězitel" a od cizinců, kteří již před jeho jménem prchali, „Herkulem litevským;" jmenovitě se vyznamenal v bitvě u Orši (*Jos Kořán.*)

Nikolai Nikolajevič Rajevskij, ruský generál jízdectva (nar. 1770), vyznamenal se ve válkách proti Turkům r. 1790. v Polsku v letech 1792—93, roku 1796 v Persii, 1805 proti Francouzům, 1808 v Švédsku a 1810 opětně proti Turkům. Později dobyl mnohá vítězství, jak v roce 1812 u Daškovky, Smolenska, Borodina a Krásného, 1813 bojoval šťastně co velitel oddílu granátníků u Budyšina, Drážďan, Chlumu a Lipska, 1814 vzal Areis, Fore-Champenoise, pronásledoval nepřítele až k samé Paříži a stekl výšiny bellevilleské. Vítězství tato získala mu pověst jednoho z nejvýtečnějších válečníků jeho věku.

Ve válce v Uhřích proti Turkům r. 1590—1606 za císaře a krále Rudolfa II. vyznamenali se obzvláštním udatenstvím z podřízených vůdců českých *Melichar Reder*, pán na Fridlandě, *Vilém Trčka* z Lípy při hájení pevnosti Jagerské, pak *Albrecht Pětipeský*, jenž ve veliké bitvě u Jagru s tisíci bojovníky českými proskočil vojskem tureckým k samému stanu sultánovu, až velikou převahou nepřátel sklíčeni jsou a do jednoho zbiti.

(*Čes. mor. Kron.*)

Petr z Rožmberka († v II. polovici XIV. století) proslul neobyčejnou udatností tak že „Udatným" zván jest. Udatnost svou osvědčil jmenovitě ve Francii proti Angličanům, kdež v jakési půtce vrazil samojediný mezi nepřátele, vyrval praporečníku hlavní korouhev a dodav tím odvahy vojsku francouzskému a pomocným houfům českým rozhodl vítězství ve prospěch zbraní francouzských, začež jej král Český Jan odměnil.

(*Jos. Kořán.*)

Pan *Vok z Rožemberka*, byl udatný bojovník, který zejména na Moravském poli r. 1260 divoké Kumány na útěk obrátil. (*Aug. Sedláček. Hr. a zám.*)

Rumjancev, kníže a vůdce ruský, vyznamenal se zvláštní udatností v bojích proti Turkům. Když pak roku 1771 zahnal Turky i z Valašska a s vítězným vojskem překročil Dunaj, zván jest „Zadunajským".

(*J. L. Píč Děj. nár. Rusk.*)

Stanislav Rusinowski, hetman Lisovčíků, rozprášil v bitvě na Bílé Hoře dne 8. listopadu 1620 Uhry a způsobil tím porážku na levém křídle vojska českého, dobyl 22 praporcův a také žluté korouhve Bedřichovy.

Michal Florian Rzewuski, Polák, podpokladničí korunní, plukovník královský († 1687), proslavil se mnohými skutky válečnými proti Turkům a Tatarům. Tak na př. pod Zaslavem porazil 24.000 Tatarů, vedených sultánem Nuradinem, kterému zajal valně bojov-

níků a odňal veškerou kořist; u Dunajovce porubal 3000 Turků a svedl s nimi potom ještě sedm jiných vítězných potyček atd. (*J. Houra.*)

Jan Petr Sapieha znamenitý válečník polský († 1611), vyznamenal se již u Kirchholmu r. 1605, kdež velel pravému křídlu a učinil s jízdou útok tak prudký a vydatný, že vlastně tím rozhodl vítězství. Později stal se Rusům postrachem pro divokou svou udatnost, dobyl mnoho zámků, měst a tvrzí; přemohl také Sujského a osvobodil Poláky od něho ve vazbě držané.

(*Josef Kořán.*)

Roman Sanguszko, Polák, vojvoda braclavský, starosta vonický († 1573), proslavil se válečnou udatností. Jmenovitě porazil r. 1567 s devatenácti sty muži na polích ivaňských 8000 Rusů a Tatarů pod Seberbrym a tatarským vůdcem Amuratem; a téhož ještě roku obořil se na 9000 jezdců z nastražené zálohy a rozprášil je do všech koutů země, dobyl i hradu Ulu, zajal tu 1100 mužů, ukořistil mnoho děl, střeliva a jiných věcí. (*Josef Kořán.*)

Roku 1298 bojovali i Čechové, pomáhajíce Albrechtu Rakouskému proti ssazenému císaři Německému Adolfu Nasovskému. V bitvě u Gellenheimu nedaleko Vormusu, dne 2. července byl Adolf Nasovský zabit a k dosažení vítězství Albrechtova nejvíce se přičinil udatný Český pán *Smil z Nových Hradů*, Vítkovic, syn Ondřeje z Lomnice, někdy nejvyššího komorníka zemského. (*Děj. česk.*)

Albrecht Smiřický ze Smiřic drahně let statečně a hrdinsky bojoval ve válkách proti Turkům i jiným nepřátelům a zemřel na zámku v Lysé r. 1505.

(*L. Svoboda.*)

Roku 1673 vedl *Jan Sobieský* za krále Polského Michala Korybuta bratry své Poláky proti Turkům a dobyl u Cholima ve dvou dnech slavného vítězství nad Turky. Dobyto ohromné bohatství, koní, zbraní, oděvů skvostných i krotkých velbloudů.

(*Jar. Klika. Jarý věk 1883.*)

Marcel Sobieski, vojevoda lubelský a korouhevník korunní za krále Štěpána a Sigmunda III. byl mysli velmi statečné a vyznamenal se ve všech bitvách a pod Pskovem, Lucinem, nad řekou Teležinem ve Valašsku s rotami svými vítězství rozhodl. (*Děj. polské.*)

Jan Spork, válečný rada rakouský, general jízdectva († 1679 v Heřmanově Městci), byl od současníků svých pokládán za jednoho z nejpřednějších vojevůdců jezdeckých, tak že i báseň na něho vydána jest. (*Jos. Svoboda.*)

Roku 1290 přepadl velmistr německého řádu Meneho Litvu a tu oblehal i hrad Kolain V hradu tom nalezal se *Surmin*, znamenitý litvinský hrdina se sto dvaceti rytíři. I odolával mocnému vojsku oblehajícímu tak dlouho, až mu zbylo konečně jen již dvanácte zdravých mužů Tu jedné noci se prosekal vojskem nepřátelským a šťastně mu i lstí unikl. Prázdný hrad napotom Němci zničili.

(*Aug. Schlözer. Dějiny Litvy.*)

Alexandr Vasiljevič Suvarov, generál ruský († 1800) dopustil se při vypuknutí války polské, dobyv konečně Pragy a Varšavy, přemnohé ukrutnosti k Polákům. Avšak trest Boží ho neminul. Byv od císařovny Kateřiny II. na polního maršálka povýšen a obdržev od ní dubový věnec s diamanty v ceně 60.000 rublů, upadl r. 1798 u Pavla II. v nemilost, načež hořem a zármutkem v Petrohradě zemřel roku 1800.

(*Schmitt.*)

V osudné bitvě na *Bílé Hoře* dne 8. listopadu 1620, když Uhři se dali na útěk, *Jindřich* hrabě *Šlik*, člen stavovského vojska, s koně na zem stoupil, na nevěru spoluúředníků vojenských, hanebně s vojskem svým z bitvy utíkajících, naříkal, mezi vojáky svými běhal a je jak nejlépe mohl napominal i žádal, aby všickni nepřátelům společně odpírali a u potomků věčné jméno svého rekovství sobě způsobili; sám také tehdáž mezi svými mečem hrdinsky nepřátelům odporoval. Což také učinil Hoffkirch, vůdce rakouského vojska stavovského. Zvlášť Moravané déle než oni, než kdo sobě pomysliti mohl, dotud se hrdinsky brániti, dokud všickni na bojišti pobiti nebyli

(*Jan Beckovský. Poselkyné.*)

V bitvě r. 1619 u Plzně hrabě *Štýrum* tak se hrdinsky choval, že s dvěma sty svého českého lidu třikráte skrze tisíc nepřátelských oděnců nebo kyry-

sařů se prosekal, až posledně on i s jinými zahynul.

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Adolf ze Švarcenberka, nar. r. 1547 v Kolíně nad Rýnem, vstoupil r. 1595 do vojska císaře a krále Českého Rudolfa II., aby tu bojoval proti Turkům, kdež se tou měrou vyznamenal, že byl povýšen za vůdce všeho císařského vojska. Roku 1598 s malou hrstkou nejodvážlivějších vojínů zmocnil se pevnosti Rábu, což považovalo se v celé Evropě za skutek vysoce důležitý, tak že císař Rudolf pasoval jej 5. června 1590 v Praze na rytíře a povýšil jej i s jeho potomky do stavu hrabat říšských. Adolf ze Švarcenberku osvědčoval i potom mnohými odvážnými skutky svou hrdinnost a opanoval ještě několik hradů a měst.

(*Gindely. Děje povstání česk.*)

Za nejčelnější skutek *Jana Talufúsa z Ostrova*, předního hejtmana Jiskrova, pokládati se musí útok jeho na Jager r. 1442 Vypravuje se, že jsa hejtmanem košickým z nenadání přitrhnul k Jagru nedávno před tím znova a pevněji ohraženému a že zmocniv se města, zajal několik slovutných pánů polských, z Budína od krále do Polska se vracujících a město bohaté na ručest vydrancoval.

(*H. Jireček. Čas. Mus. kr. Česk. 1859*)

V třicetileté válce byl *Tilly*, vůdce císařský, od krále Švédského přemožen a poraněn, takže brzy na to zemřel (1630) Ze smrti a zahynutí toho generála jak celé vojsko, tak i sám císař Ferdinand II. náramný nesl zármutek, proto že byl hrdinské a přeudatné mysli k bojování chtivý, velikou věrnost císaři pánu svému zachovávající a proto samé vděčné chvály hodný.

(*Václ. Kozmanecius Čáslavský. Čas. česk. Musea 1833.*)

Alexandr Ivanovič hrabě Ostermann Tolstoj, ruský generál († 1837), vyznamenal se neobyčejnou hrdinností. Ve válce s Francouzy r 1813 po ohromném namahání rozestavil svou divisi na rovině chlumecké, proti Vandamovi. Tu přišla zpráva, že ruská armáda a s ni Alexandr od Francouzů jsou obklíčeni Tou zprávou ohromeno bilo se mužstvo Ostermannovo jako zběsilé a Vandame je z postavení toho vzdor přesile vytisknouti nemohl. Tím získal Švarcenberk času, aby přišel jemu na pomoc a Vandama dne 30. srpna 1813 porazil a zajal. Ostermann pak na to nazýván hrdinou chlumeckým. Levou ruku roztříštila mu zde koule dělová.

(*Děj. ruské.*)

Když r 1191 kníže Český Konrád Oto v Italii zahynul, ujal se trůnu Českého *Václav II.* Soběslavic, nyní již nejstarší z rodu knížecího. Avšak tomu se opřel biskup Pražský Jindřich Břetislav a zastával Přemysla, syna krále Vladislava, jemuž i vojsko zjednal. Kníže Václav II. musel se brzo na pražském hradě zavříti, neboť Přemysl s velikou silou přitáhna hradu toho jal se mocně dobývati Václav se však po celé tři měsíce tak srdnatě a tak mocně bránil, že dobyvatelům naděje klesala. Biskup, jemuž by bylo slušelo strany smířiti, obžaloval křivě Václava u císaře Jindřicha IV., jenž korunu Českou dal Přemyslovi a Václav vida, že udržeti se nemůže, odevzdal hrad pražský biskupovi a do Míšenska odešel.

(*Děj. české.*)

Ve válce Rakušanů proti Turkům r. 1601 za císaře Rudolfa byli důstojníci i vůdcové velmi sklíčeni, vzdávajíce se vší naděje na vítězství. Tu sv. *Vavřinec z Brindisi* († 1619), kvardián kláštera kapucinského na Loretě v Praze kázáním n dšení a sílu ve vojsku na novo vzkřísil. Dne 15. října počala prudká bitva. Se všech stran blížil se sveřepý nepřítel. P. Vavřinec na koni, v pravici krucifix jel před zástupy křesťanských bojovníků, povzbuzuje malomyslné a prorockým duchem předpovídaje neomylné vítězství. Ačkoliv nesčetné koule a šípy kolem něho fičely, zůstal přece neporaněn, před ním nepřátelé padali, až konečně malé vojsko křesťanské slavně nad Turky zvítězilo.

(*Schindler.*)

Bohuš z Veitmile měl účastenství ve válečných výpravách dobrodružného krále Českého Jana Lucemburského a postavil se předkem roku 1316 v bitvě kdež král tento bojoval na straně císaře Ludvíka Bavorského proti Bedřichu Rakouskému v té míře, že vedle jiných českých válečníků pasován byl od téhož císaře Ludvíka na rytířství.

(*Ant. Rybička.*)

Při bitvě na Bílé Hoře dne 8. listopadu 1620 vyznamenal se mezi císařskými nejvíce *Verdugo*. Ont svou přímluvou rozhodl, aby se na vojsko české udeřilo hned. on naléhal, aby se podnikl útok z čela. Pluk jeho odolal nesmírně prudkému návalu jízdy Thunnovy a udržel tak první šik armády císařské, že se neroztříštil. Verdugo zajal osobně mladého knížete z Anhaltu, první s plukem svým dobyl náspů a děl českých a vedle pluku Buquoyova postoupil nejdále za prchajícím nepřítelem, celou řadu vítězných trofeí ukořistiv. (*Ant. Gindely.*)

Roku 1814 vtrhli Turci do Srbska od východu, dobyli Negotina, kdež zahynul po zoufalé obraně chrabrý hajduk *Věljko*. (*Fr. Palacký.*)

Jeremiáš Višniovecký, otec Michala Korybuta, jenž r. 1669 za krále Polského zvolen jest, byl muž velmi udatný Dobylť mnoha vítězství nad Kozáky a Tatary, kteří se již před pouhým tím jménem třásli (*Jaroslav Klika. Jarý věk. 1885.*)

Léta 1149 *Vladislav* kníže Český, poručiv české země správu Teobaldovi, bratru svému mladšímu, jel se svými houfy přes moře na pomoc králi Jerusalémskému proti králi Babylonskému a tam statečně bojoval. A toho času byla bitva mezi Jerusalémským a Babylonským králem velmi veliká a Vladislav přijel tam osm dní před tím a připraviv se sám se svými, jel osobně do té bitvy. A tu jest rytířské skutky nad obyčej pro svatou víru křesťanskou nad těmi pohany babylonskými provozoval, že se tomu netoliko Čechové, ale i jiní všickni národové divili. Toho dne v té bitvě okolo půl druhého sta křesťanů zůstalo a pohanů padesát tisíc tu na tom místě zmordováno. (*Hájek. Kronika česká.*)

Václav Vlček z Čenova sepsal pro krále Českého a i Uherského Vladislava II. (1571—1516), památné naučení kterak se mají šikovati jízdní, pěší a vozy. A nebylo boje toho věku kde by nebyl Vlček vévodil, ani na Labi, ani na Dunaji, ani na Visle a Dněpru. Vlček byl zeman český ze Žatecka a zemřel r. 1510. (*Fr. Palacký. Děj. národa Českého.*)

Vladyka Voděradský z Hrušova, byv účasten výpravy válečné krále Českého Jana Lucemburského do Prus, velmi statečně tam se zachoval, tak že maje sobě svěřený praporec válečný nepustil ho i když mu obě ruce byly osekány, anobrž držel jej ještě v ústech svých. (*Ant. Rybička.*)

Vítkovic Vok, zakladatel kláštera vyšehradského, byl i proslulý vítěz nad Kumány na poli Moravském r. 1259. (*Čechy, díl II.*)

Vilém Zajíc z Valdeka nejvyšší maršálek († 1319), ve sporu krále Jana Lucemburského s královnou Eliškou byl náčelníkem strany Eliščiny a uhájil s malým houfem město pražské proti dobývání královu i jest proto zván „Zajíc se srdcem lvím“. (*Ant. Maloch.*)

Jiří Zrinský, Charvat a bán charvatský († 1626), proslul udatenstvím a rekovností zvláštní. (*Jos. Kořán.*)

Plichta II. z Žerotína, pán v Žatecku a Litoměřicku byl pán, slavný a hrdinský a měl účastenství ve všech výpravách válečných za králů Václava I. a Přemysla Otakara II. proti Němcům, Uhrům, Prusům a Rakušanům podniknutým a zahynul v bitvě na Moravském poli 26. srpna 1278. (*Ant. Rybička.*)

Dne 14. července 1420 dobyl *Jan Žižka z Trocnova* slavného vítězství nad křižáckým vojskem na Vítkově čili Žižkově u Prahy. (*Děje české.*)

Když r. 1420 jednu chvíli *Žižka* vytrhl byl k Nekměři, maje lidu ke třem stům pěšího a sedm vozů naložených hady, jimiž zdi bořili a pan Bohuslav s jízdnými a pěšími více než 2000 mužů v širém poli naň se obořil v naději, že ho valem potře; Žižka vozy svými uměle se ohradiv, odrazil i obrátil jej na útěk s velikou jeho škodou.

Podobně i u Sudoměře slavně zvítězil maje na nejvýše čtyři sta se sestrami a pračaty a vozův bojovných dvanáct a koňů jízdných devět, oproti pánům některým českým, vůdcům vojska králova, kteří měli více než pět tisíc jezdců zvaných „železní páni“. Dobyl také v brzku Vožice, kdež se nacházelo 2000 zbylých jezdců z bitvy u Sudoměře. (*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Ukrutnost.

1. Jest

a) hanebná, dopustili se ji.

V polovici VI. věku pokořili *Avaři* Duljeby, kmen ruský, a všeliké jim činili násilí, užívajíce žen jejich k svému veselí a za potah k vozům svým

(*Konst. Jireček. Děj. nár. Bulh.*)

V Jičíně na rozkaz vůdce *Bannera* uřízli Švédové roku 1639 mrtvému tělu Waldšteinovu hlavu a pravé rámě a poslali obé do Švédska.

(*Jan Votka. Pam. Starob.*)

Basilius, císař Řecký, více zradou a uplácením opanoval Bulharskou říši roku 1019, učiniv ji provincií řeckou. Byl-t katan Bulharův, neboť když na př v bitvě jedné zajata byla veliká část vojska bulharského a car Samuel o vykoupení lidu toho se ucházel, poslal Basilius Slovanskému knížeti 15.000 těchto válečníkův beze vší výplaty — leč všecky pozbavené světla očí, což když dobrý kníže spatřil, srdce mu krvácelo a slzy se mu lily po tváři.

(*Fr. Čelakovský. Děj. vzd. a lit. nár. Sl.*)

Roku 1345 dostal *Bolek Svidnický* jednou znamenitého českého rytíře do své moci, i uvrhl jej do lidomorny a jemu tam hladem zahynouti dal.

(*Zap. Čes. mor. Kron.*)

Roku 1790 vyšel si *Leopold Jakub Girard*, pán na Hamru Ostrově, s několika tovaryši a hajduky svými do Veselí, dávaje se provázeti hudbou, a hýřili do bílého rána v krčmě a na cestě do krčmy páchali násilnosti na lidech. Sousedjeden, poslouchaje hudbu, byl od dravců jat a od pána zbit. Když pak se jim ubohý vysmekl a utíkal, poštval naň Girard svého psa, kterýž utíkajícího porazil a tak se do něho zakousal, že mu tlamu dřevem rozevírati museli. A to ještě dvakráte opakováno, poněvadž v tom Girard kratochvíli svou měl. Sedlák vyvázl jen tím, že skočil do Nežárky a na onu stranu přeplaval.

(*Aug. Sedláček. Hrady a zámky.*)

R. 1337 roznemohl se král Český *Jan Lucemburský* nebezpečně na oči a lékař francouzský, jenž po jeho návratu do Vratislavě jal se byl jeho léčiti, zhoršil nemoc ještě tak krutě, že král tím rozjítřený kázal ho utopiti v řece Odře.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

S Bořivojem, jenž po smrti Svatopluka r. 1109 o trůn Český se ucházel, jehož však Vladislav I. dosáhnul, nakládáno tak surově a ukrutně na rozkaz cizince *Jindřicha*, císaře Německého, že zpoutavše ho řetězy jako zločince, odvezli ho na tvrz Hammerštein v Porýní.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Roku 1611 byl opat kláštera *karlovského* Kašpar Čepl s dvěma řeholníky od rozkácené chátry pražské způsobem ukrutným mučen a zabit. Melichar Hofman, převor v kostele, Ondřej Kobr, řeholník na chodbě, Kašpar Čepl v refektáři o život přišel. Opatovi ruce a nohy usekali, kůži s hlavy stáhli, hlavu rozpoltili a hrozně jej zohavivše naposledy ženy i muži se mu posmívali. Kostel i kanonie byly ovšem naprosto vyloupeny a vydrancovány.

(*Kar. Navrátil. Pam. kost. P. M. na Karl.*)

Na počátku XI. století dostalo se markrabství Míšenské hraběti *Konrádovi z Vetinu* (1123 , jenž památku svou v letopisech člověčenstva zvláště tím zvěčnil, že národnost slovanskou u Srbův předlabských rozličnými prostředky mečem i obmysly a chytrostí, konečně docela vyhladil.

(*Pav. Šafařík. Slov. Starož.*)

Roku 1619 zle se zvedlo knězi Pankraciovi Všelijaká chasa, zvláště mlynářská, vytáhli z *Litomyšle* s bubnem na Litrbach, k nim přidal se školní magister, vytáhli kněze Pankracia z kostela a prali na něho i sekyrou v hlavu, až žalostivo bylo hleděti. Uveďte ho na zahradu nějakou, dali tovaryši pekařskému ručnici, aby k němu střelil. Ale ručnice selhala. Zatím co jiný pekař z Prahy ručnici zatahoval, prali druzí kněze kyjí přes záda a ruce, až mu krev oči zalévala. Jakýs soused chtěl se ho zastati, ale když se na něho sápali samého, nechal tak. V tom

rozkáže pražský pekařík, aby všickni odchýlili se stranou a tu střelil. Kněz nebohý zívl a vypustil duši. Před smrtí držel před sebou rytý obrázek zjevení sv. Jana v deštičkách, kterýž od něho vzal magister. Když byla vražda skonána, kněz na místě zahrabán jest (*Arch. litom. Zikm. Winter. Živ. církv. v Č.*)

R. 1619 Vimperkští, byvše od stavovského vojska obleženi, bránili se mužně, avšak posléze uznávajíce se býti již přemoženi proti veliké moci, příměří žádali a na jisté výminky se vzdáti chtěli; ale *Mansfeld*, vůdce stavovských o žádném příměří nechtěl slyšeti, ale zmocniv se města, všechno vojsko mimo málo kterého zajatého povraždil. (*J. Beckovský. Poselkyně.*)

Roku 1466 ve válce proti Jiřímu, králi Českému, podařilo se *Matyášovi*, králi Uherskému, dalším sevřením tábor u Kostolan ke vzdání; i vykonav pomstu ukrutnou zvěšením velikého počtu zajatých, oddal se znovu nepřátelským záměrům svým proti králi Českému.

(*Wácsl. Wl. Tomek. Děj. m. Prahy.*)

Když roku 1471 po smrti Jiřího zvolen byl za krále Českého Vladislav II, polský kralevic, vtáhl *Matyáš*, král Uherský, do Moravy a ve vzteku páchal všelikou ukrutnost, tak že prý dal i zajaté paní povraždit před svýma očima.

(*W. Wl. Tomek. Děj. m. Prahy*)

Při dobývání hradu *mosteckého* od Pražanů r. 1421 jevila se velká zdivočilost vojska pražského. Jako před tím syny purkrabí mostského, tak chtěli někteří prostopášníci jednoho zajatého Němce přivázati k tarasu a jím udeřiti do hradby. Konalo i loupeže, násilí na pohlaví ženském a nelidské ukrutnosti. Zajatý jeden hozen do ohně k upálení. Nejsa spoután vyskočil sedmkráte z ohně a prosil o milosrdenství; po každé vhodili jej znovu, ukrutný žert s ním provozujíce a konečně jej cepy utloukli.

(*Wác. Wl. Tomek. Děj. m. Prahy.*)

Oto I., přijmím Veliký, král Německý, zuřivý vrah Slovanův, proslul mnohými ohavnými a nelidskými skutky. Tak když roku 955 proti slovanským Bodrcům válčil, kteří se z poddanství jeho vytrhnouti chtěli, porazili je vejvodové jeho na pobřeží moře Baltického mezi řekou Pěnou a Rekenicí a dali pak druhého dne 17. října hlavu padlého knížete Bodrckého na kůl nastrčiti a okolo něho sedm set zajatých Bodrcův od vzteklých katů svých pobili. I celý kmen Ratarův dal ukrutný Oto až do posledního muže vyhubiti.

(*Zap. Čes. mor. Kron.*)

Roku 1611 za císaře a krále Českého Rudolfa II. přepadla *chátra pražská* klášter františkánský a obsadivše všecky východy, vrazili druzí do vnitř a dopouštěli se ohavností, jaké mají málo sobě rovných v českých dějinách. Jeden mnich, an nesl dříví do kuchyně, skolen na cestě; druhý utlučen holemi, když vykročil z refektáře, aby se podíval, co ten hluk znamená; třetí stoje v kostele u oltáře držel oběma rukama krabici s posvěcenými hostiemi; luza mu obě ruce usekla, pak jej usmrtila a po hostiích nohama šlapala. Podobný osud stihl čtyři jiné mnichy, kteří byli na rozličných místech uchváceni a přes úpěnlivé své prosby bez milosrdenství povražděni. Ostatních osm mnichů jak mohli, honem se ukrývali. Sedm z nich vlezlo do věže, ale byli tady vysliděni a čtyři hned na místě zabiti. Tři utekli se oknem věžním na střechu kostela, ale i tam je pronásledovali krvožíznivci. Dva byli sestřeleni a sřítili se se střechy dolů, třetí byl polapen a takřka na kusy rozsekán. Ještě na mrtvolách svlažovali si surovci svou žáhu.

(*Kar. Navrátil.*)

Po pádu Přemysla Otakara II. r. 1278 vpadl král Německý *Rudolf* do Moravy. Vpád ten do té země neudál se s ušetřením obyvatelstva. Neb ačkoliv nikdo nepomýšlel na odpor, ale všichni napořád podávajíce se prosili o mírné s nimi nakládání: nestačilo přece nepřátelům ani plenění, ale dávána v požeh města i vesnice, kamkoli přišli a ubohý lid nad to jímán, aby se šacoval. Tak obráceny v popel a ssutiny věno královen Českých, městečko Pohořelice a mnohé vsi klášterův kounického, oslavanského i rajhradského.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Za války krále Uherského Matyáše s králem Českým Jiřím r. 1468 šířili *Srbové*, kteří se ve vojsku Matyášovu

nalezali, strach a hrůzu, uřezávajíce na Moravě hlavy často bezbranným venkovanům.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Jiří Svjatoslavič, poslední kníže Smolenský z rodu Monomachova († 1407), zbaven jest vlády smolenské od Vitovda, knížete Litevského, avšak r. 1401 nabyl jí opět, ale ukrutně si počínaje proti přívržencům Vitovdovým, brzy ji navždy ztratil. (*Děj. litev.*)

Petr Andrejevič Tolstoj (nar. 1645) stal se r. 1702 vyslancem v Cařihradě. Když pak roku 1710 vláda turecká k straně Karla XII. se přidala, byl Tolstoj v tvrzi sedmi věží uvězněn a tam 4 roky držán. (*Děj. rus.*)

Emerich Tököly, učiniv spiknutí proti císaři Leopoldovi I., když po bitvě šťastné u Vídně nad Turky roku 1683 mnozí stoupenci počali od něho odpadati, hrozil všem trestem smrti a dal vskutku v krátkém čase odpraviti 120 šlechticů, kteří se přes jeho zákazy odvážili přestoupiti k straně císařské.

(*W. Wl. Tomek. Nejn. děj. rak.*)

Václav IV, král Český, dal r. 1393 sv. Jana Nepomuckého strašné mučiti. Dal ho na skřipec vytáhnouti. A tu ukrutný král, zuře, chtěje se tajemství zpovědního dozvěděti vytrhl pacholku pochodeň z rukou a sám sv. Jana pod pažím, na kyčlích a na jiných částech těla pálil, aniž mohl dojíti cíle svého zuření. Napotom polomrtvého dal král svázaného na most pražský nésti a do Vltavy svrhnouti.

(*Děj. české.*)

Vasil Vasiljevič, car Ruský v XV. století, dal archimandritu kláštera čudovského a jiné r. 1488 veřejně mrskati, a kněží, jenž z bludů židovských vinni byl, roku 1503 upáliti rozkázal; opatovi pak kláštera sv. Jiří v Novohradě dal jazyk vytrhnouti a jej do kláštera zavříti. (*Čas. kat. duch. 1830.*)

Za knížete Českého Boleslava II., přepadli *Vršovci* r. 996 i hrad Libice a zrušivše daný slib, že obyvatele na životě zachovají, vrhli se na bezbranné a všecky Slavníkovce ukrutně povraždili. Komu se pak podařilo ukrýti někam v postranném hradě, byl později vyslíděn a v porobu uveden, neboť vítězové nešetřili nikoho a jenom kněžím pokojně odejíti dovolili. A tak zkažen jest ten slavný rod někdejších knížat Zlických a ještě pozůstali tři synové knížete Slavníka, totiž Vojtěch, Radím a Soběbor, ani se nalezali v cizině.

(*Děj. české.*)

b) Jest necitelná.

Když několik měšťanů jičínských prosilo *Albrechta z Waldšteina* († 1634) za slevení daní, poněvadž docela schudli, odpověděl jim krátce, že dá je o hlavy učiniti kratšími, přednesou-li mu ještě jednou takovou prosbu.

(*Antonín Gindely.*)

Bedřich, vojvoda Rakouský, vytáhl roku 1246 tajně proti Oldřichovi, jenž ve jménu krále Českého Václava I. se čtyřmi tisíci lidu moravského do Rakous vpadl, a dřív než svítati počalo, na Moravany nenadále udeřil. Kníže Oldřich toliko v košili a nic v rukou nemaje ze stanu svého vyskočil, chtě utéci; však vojvoda Bedřich vlastní rukou jej jal. Málo z lidu jen uteklo do Moravy. Rakušané mnohým zajatým nosy a uši uřezali a domů je poslali. Někteří znamenitější pánové mezi zajatými ze zajetí se vyplatili, avšak dřív než byli z Vídně puštěni, mnohými těžkostmi byli trápeni. Vojvoda Bedřich žádal od nich, aby královské hrady na Moravě své správě svěřené v moc jeho vydali. Někteří z nich za počasí mrazivého nazí a svázaní byli na led nošeni, aby zimou jsouce přemoženi těch hradů postoupili.

(*Zap. Čes. morav. Kron.*)

Když roku 1621 po neblahé bitvě na *Bílé Hoře* soud nad provinilci v Čechách se držel, měla hraběti Ondřeji Šlikovi nejprv pravá ruka se useknouti, načež měl za živa čtvrtcen býti. Císař Ferdinand však ustanovil, aby mu byla hlava šťata a teprve po smrti, aby se mu pravice usekla.

(*Ant. Gindely. Děj. č. povst. l. 1618.*)

Léta 1282. Němci *Brandeburáci* mnoho zlého v české zemi nad obyčej dělali. Okolo Mělníka Němci sedláčky chudé mučili. Svížíce je kladli je na kolesa, jako snopy pět neb šest spolu a s najvyššího vrchu pouštěli je do Labe, aby je šacovali a když neměli co dáti, ztopili je a tak Němečkové

kratochvíl sobě činili. Dědin žádný nevracel, z toho hlad velmi veliký v zemi byl. Zpráva se činí, že by na mnohých místech mateře své vlastní děti jedly.

(*Hájek. Kron. česká.*)

R. 1626 do města Litoměřic když regement *Brejnerovského* vojska pěšího přišel, hned do některých přednějších domův po 10, po 20 i po 30 muškotýřích vloženo bylo a jim se dostatek jídla i nápoje dáti muselo. Mimo to sužovali ti trapičové tak nelítostně všechny měšťany, zvlášť nekatolíky, že jich více než jedna polovice tajně z města odešla a ti téměř všickni do města Perna, v markrabství Míšenském ležícího, ustranili.

(*J. Beckovský. Poselkyně.*)

Za povstání českého r. 1618 císařské vojsko pod vůdcem *Buquoyem* strašně řádilo v Rakousích i Čechách. A když na to u císaře Ferdinanda II. stěžováno bylo, byl tento s tím spokojen, pakli válka strašným způsobem tížila jeho odpůrce a neměl na stížnosti žádné jiné odpovědi, nýbrž že o bezpečnost svých poddaných bude pečovati, slíbí-li mu zase poslušnost.

(*Ant. Gindely. Děj. čes. pov. l. 1618.*)

Po Vlastislavu, jenž proti Neklanovi bojuje v bitvě u Turska zahynul, pozůstal synáček, jehož kníže Neklan pěstounovi odevzdal, aby ho zdárně vychoval. Pěstoun ten *Durynk*, Němec z kraje Srbského, chtěl se Neklanovi zavděčiti a zisku dobýti a proto pachole to ukrutně zavraždil. Stalo se zimního času, že se mnoho ryb pod led na jedno místo řeky Ohře sešlo. I vzal Durynk pachole za ruku a na led k tomu místu je vedl, řka: „Patř, miláčku, pod ledem ty rybky, jak se čerstvě honí jako šipky.“ A jak kněžic poklekl hlavu sklonil, rybky pod ledem očima honil, zlý Durynk vytáh bradatici a jemu hlavu sťal. Když pak hlavu tu Neklanovi odevzdal, musel se za trest sám na vysoké olši oběsiti.

(*Zap. Čes. mor. Kron.*)

Roku 1547 a 1549 byl veliký pláč a velmi veliké naříkání; neb na někoho více uloženo bylo (od krále Českého *Ferdinanda I.*), než jest on statky měl a když nemožnost svou předkládal a všecek svůj statek králi dáti a jeho postoupiti chtěl, nechtěl vykonavatel vůle královy toho od něho přijíti, ale tomu každému takovému hned na věž Bílou do vězení jíti velel A tak veliké soužení lidí na ten čas (měšťané v Čechách) míti museli, že mnozí, rozvažujíce to, co jsou jim předkové jich za dlouhé časy prací a s velikým úsilím uchovali a oni tolikéž dítkám svým po své smrti toho pozůstaviti mínili, majíce to všecko čertu jako v oběru dáti, a sebe i své dítky ochuditi, zasteskše sobě, mřeli a hrdla svá za to dáti museli.

(*Sixt z Ottersdorfu.*)

Frankové, opanovavše země chorvatské, nakládali s Chorvaty velmi ukrutně, bralit děti matkám od prsou a zabíjeli je a předhazovali psům.

(*Konst. Porfirius.*)

Léta 1411. V neděli po sv. Jakubu *horníci* od Hory zmordovali a zbili lidi, muže i ženy, panny i děti na tři sta v Malíně, od Hory čtvrt míle; a to se stalo pro lusky.

(*Pam. Mik. Dač. z Hesl.*)

Léta 1632. Dne 20. března v sobotu vesnice Michle, také i Ďáblice blíž Prahy od *Chorvatův* prolezené, vydrancované i také posledně spálené byly. Také v těch dvou místech i jinde mnoho selské chasy postínali a daleko hůře nežli zjevní nepřátelé s obyvateli království Českého zacházeli, vhánějíce utíkající do ohně.

(*J. Beckovský. Poselkyně.*)

Jan Zahaňský dal radní pány hlohovské vrhnouti do věže, že mu nechtěli holdovati Bylo jich tam ve věži sedm. Když pak roku 1488 město to od vojska krále Matyáše Uherského bylo oblehnuto a v městě potravin se nedostávalo, úpěli ubozí vězňové v žaláři o hladu. Jeden z nešťastníků napsal: „Již 14 dní nedostali jsme ani pokrmu ani nápoje.“ Ubožáci pomírali tam hladem do jednoho, že nechtěli co den jinak přísahati.

(*Fr. Sláma. Děj. Těšínska.*)

Páté *křižácké vojsko* proti Čechům řádilo roku 1431 před bitvou u Domažlic na hranicích českých v otevřených vesnicích a městečkách ukrutně, kteréžto v celém okolí bez rozdílu a bez milosrdenství plenili, vybíjeli a vypalovali, neberouce žádného ohledu na to, že obyvatelé těchto pomezních krajin

větším dílem ještě dobrými katolíky byli a nikdy z kalicha ani nepřijímali.
(*Děj. české.*)

Počátek vzpoury lidu za císaře Ferdinanda III. (1637—1650) začal jako r. 1618 vražděním. Tak vrazilo na 300 vzbouřenců do tvrze ve *Lhotě* Žalmanově a zde kněze bezbranného ukrutně ubili a zavraždili. Byl to P. Kamill Zamb z řádu sv. Benedikta, kněz mírný, veda život tichý, pobožný a pokojný, ani slova česky neuměje, samoty si hleděl.
(*Švenda. Měděný obraz.*)

Král *Ludvík* dal r. 870 nešťastného Rostislava, jehož se zradou synovce Svatopluka zmocnil, těžkými řetězy spoutaného před sebe předvésti k sondu a tu byl k smrti odsouzen. Král však kázal mu vyloupiti oči a strčil ho do kláštera německého.
(*Fr. Palacký. Děj. nár. Čes.*)

Roku 1470 dal *Matyáš*, král Uherský, bojuje proti Jiřímu, králi Českému, 585 hlav porubaných od jeho Rácův českým vojákům, kteří pohanu na 30 vozích k Hodonínu na Moravě vezli, na veliké praky nakládali a do českého ležení metali.
(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Boleslav Chrabrý, Polský, chtěl knížete Českého Jaromíra a Oldřicha si proti Němcům nakloniti. A proto vyslal r. 1014 vlastního syna svého Mečislava k *Oldřichovi* do Čech s takovým vzkázáním, aby s ním v přátelský svazek vešel, že by spolu sjednoceni jsouce, císaři a všem nepřátelům národa Slovanského odpírati mohli. Ale Oldřich dávaje více sluchu jiné straně, tak dalece zapomněl na čest a hodnost svou, i na příbuzenství své s Boleslavem, že jeho syna Mečislava, an se mu s úmysly otcovými upřímně byl svěřil, do žaláře dal uvrhnouti a jeho pak komonstva znamenitější o život připraviti.
(*Zap. Česk. mor. Kron.*)

Léta 1640 švédský generál *Panyr* ačkoliv skrze své otevřené listy svým vojákům a vojenským úředníkům, než do Čech vtrhl, pod ztracením hrdla zapověděl, aby žádný obyvatelům žádné škody nečinil, však co on zapověděl, do Čech přijda, činiti poručil tak přísně, že mimo mnohá městečka přes šest tisíc vesnic v království Českém spáleno bylo. Pful, téhož generála hejtman, častěji povídával, že on sám hejtman přes osm set vesnic v Čechách spálil a tak zkazil, že ani zamení na mnoho mil nezanechal, kde ty vesnice před svou zkázou stály. Skrze generála Panyra žháře jistě tři díly království Českého spáleny byly.
(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Roku 1647 za času třicetileté války vynášeli *z Prahy najatí lidé* mrtvoly a tu vynesli také jednoho, kterýž ještě byl živ a hodili ho do jámy s mrtvolami. Tu ten ubožák jal se křičeti aby ho vytáhli, též i mnozí přítomní se za to přimlouvali, ale hrobaři tak učiniti nechtěli. Na štěstí přijel sem na koni jistý pán, kterýž hrobníky donutil, řka, že na ně žalovati bude. Tu teprv když dostali na pivo, nebožáka z mrtvol vytáhli, ačkoliv brzo na to umřel.
(*Václav Kozmanecius Čáslavský.*)

Ramée, vůdce pasovského vojska v Čechách r. 1610 za císaře a krále Českého Rudolfa II., navraceje se z Čech do Pasova, řádil dne 17. března hůře v Budějovicích, nežli paša turecký v zemi nepřátelské. Toho dne pozval si sem k hostině 9 vyšších důstojníků, kteří se mu zatím stali nepohodlnými. Když se hodovníci vesele najedli a napili, zval jednoho po druhém do vedlejší jedné komnaty. Každý byl, jakmile tam vkročil, ihned svázán, čtena mu obžaloba, že v Praze spolčen byl s Čechy a jmenovitě s Matyášem z Thurnu, proto byl odsouzen k smrti a kat zde stojící hned na něm popravním mečem vykonal ortel smrti. Devátý důstojník vstoupiv a poznav oč se jedná, bránil se tak zoufale, že jej musili přímo zardousiti, potom teprv stat jako ostatní.
(*A. Gindely.*)

Císařové Byzantinští a to Justinian II. přesadil r. 687 mnoho Slovanův do do Malé Asie blíže Propontidy, císařové zřídili si z nich vybrané pluky do třiceti tisícův silné. Než ve válce s Araby l. 692 dvě třetiny vojska toho odpadly k Musulmanům, načež *Řekové* ostatek i s ženami a dětmi z největšího dílu ukrutně posekali.
(*Konst. Jireček. Děj. nár. Bulhar.*)

V bitvě u Vilkomíře dne 1. září 1435 Sigmund Korybut, jenž se chtěl státi Českým králem proti Sigmundovi,

poražen, raněn i jat byl. Jeho strýc, kníže *Sigmund Starodubský*, Vitovdův někdy bratr, dal jatého tudíž v řece utopiti.

(*Fant. Palacký. Děj. nár. Českého.*)

Roku 1427 vypálili *Slezáci* náchodská předměstí a dokázavše hrdinství své pobitím mnoha chudých a nemocných ve špitálech, zase domů se vrátili.

(*Děj. česk.*)

Spytihněv, kníže Český, vytáhnuv r. 1056 proti bratru Vratislavovi, jenž velkého knížete nechtěl poslouchati, dal svatku svou chovati županu neboli hraběti Mstyšovi na hradu Leštně, kdežto s ní nelidsky nakládáno. an surový strážce její neostýchal se i v noci pouta nohu její ku své; potom ale, když se přiznala býti těhotnou, poslána jest za manželem svým. Ubohá paní nesnesla dvojího toho týrání; onrazem na cestě umřela, nedojevši ještě manžela svého, k jeho velikému zármutku.

(*Fr. Palacký. Děj. národa Česk.*)

Vitebští, umučivše r. 1623 sv. Josafata Kunceviče, arcibiskupa Polockého, apošt. Rusínů, strhli z umučeného pastýře žíněnou košili a přivázali mu k nohám provazy a vláčeli za ně tělo svaté nahé u vítězoslávě ulicemi městskými. Ani snad Turci by si byli tak ukrutně ku svému nepříteli nevedli, jako tato lotrovina k svému duchovnímu pastýři, jenž nosíval pro všecky tolik lásky v srdci svém. Hněvem a krví prolitou opojeni, vínem a pivem rozehřáti hulákali jako rota pekelná. Napotom hodili sv. mrtvolu jeho do řeky Dwiny.

(*Ant. Rejzek. Svatý Josafat.*)

Vlad, jehož příjmení Drakul, vévoda Valašský, byl pravým ďáblem v lidské podobě. bičem drasnatým, jenž nemilosrdně zadíral se v těla všech podřízených. Nejlepší zábavou jeho bylo, dívati se, kterak celá sta lidí naražených na kůly, zápasí se smrtí a uprostřed smrtelného chropotu, v živém plotě umírajících slavil hostiny své (Bonfinius). Čtyři sta jinochů, kteří z Uher a Sedmihradska přišli do Valašska, aby se naučili řeči valašské, kázal na společné hranici upáliti. Matkám kázal prsy uřezati a na místo nich hřebíky přibiti hlavy dětí jejich. Děti nutil, aby jedly maso matek svých. Nejmilejší mu byly arci hromadné popravy. Konečně byl od vlastního otroka zavražděn.

(*Engel. Gesch. der Wal.*)

Vladislav I. stal se knížetem Čechách r. 1110 pomocí císaře Jindřicha oproti Bořivoji. Pánové strany Bořivojovy byli vydáni v moc Vladislava, kterýž pokutoval jedny zbavením zraku, jiné uřezáním nosů, jiné na penězích nebo statcích, jiní zachránili se útěkem do Polska.

(*Wácl. Wl. Tomek. Děj. m. Prahy.*)

Dne 20. května 1509, když král Český *Vladislav II.* v Praze dlel, stala se krvavá srážka mezi Uhry, kteří s králem do Prahy přijeli a čeledí hradu pražského na Malé Straně, kteráž se rychle v divoké vraždění a krve prolévání proměnila. Uhři začali v jednom domě malostranském, na to zdvihla se ozbrojená zběř ze Starého Města a potom také z Nového Města a počala Uhry bít a je drancovat. Hned na místě 8 Uhrů padlo, do zejtřka jich ještě 8 zemřelo a poraněno bylo množství veliké. Za to dal král Vladislav mnoho Pražanů na hrad přivést, aby tam napřed byli mučeni a potom popraveni a nebylo před tím v Čechách o tak hanebných popravách nikdy slýcháno, ani o dření, ani o vstrkání na kůl, neboť to jest teprv nyní z Uher do Čech přinešeno. A tak ty Boží hody (Svatodušní) milý král oslavil stínáním, dřením a čtvrcením, ačkoliv sám všeho byl vinen, že Uhry ve kázni nedržel.

(*Zap. Česk. morav. Kron.*)

Žena jednoho Vršovce dopustila se cizoložství a manžel její chtěl dle ukrutného pohanského práva a způsobu ji zabiti, ona však zachránila se útěkem a přiběhla k sv. Vojtěchu († 997) a ten ji dal do kláštera sv. Jiří, aby tam pokání činila. Rozkacení *Vršovci* přiběhli ozbrojení v noci ku dvoru sv. biskupa, an právě tento meškal s kněžstvem na modlitbách. Na křik jejich vyšel sv. Vojtěch mezi ně, podávaje sebe k utrpení krvavé msty na místo neštastné ženy. Leč Vršovci potupili sv. biskupa a dozvěděvše se skrze zrádce nějakého o úkrytu ženy. vypáčili dvéře v klášteře sv. Jiří, nalezli ženu za oltářem a když ona zoufale oltáře se držela, popadli ji za vlasy, vlekli kostelem ven, kde ji muži odevzdali k za

bití, což když on sám vykonati nechtěl, srubnuta jí hlava mečem od sprostého služebníka.

(*Fr. Ekert, Posv. místa kr. hl. m. Prahy.*)

Ve válce Matyáše, krále Uherského, proti *Jiřímu*, králi Českému, r. 1468 nalezal se ve vojsku Matyášovu zvláštní sbor, tvoře asi tisíc Srbů čili Ráců na koních, kteří tu byli se svým knížetem *Vukem Brankovičem* a zvláštní hrůzu té války činili; neboť na malých, ale rychlých koních poletujíce bez brnění, s dřevěnými štíty, s luky a kopími, nejímali nepřátel, ale uřezávali jim hlavy, ježto dostávali na místě žoldu po zlatém za každou. Viděti, že se tomu byli již od svých podmanitelů Turků naučili.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Roku 1415 nalezala se ve Znojmě na Moravě posádka krále Českého Václava IV. A tu když vůdce posádky pan Hynek z Kunštátu někam odešel, *znojemští měšťané*, nepřejíce těmto svým bezděčným obhajcům, pustili markraběte Jošta v město své a zjímajíce lid páně Hynkův, ve třech dnech jich dobře na 80 zvěšeli a postínali, samých prý mladých, krásných a vítězných lidí.

(*Děj. čes.*)

Dne 14. dubna 1420 přepadl *Žižka* město Sedlec v Berounském kraji a ukázal se tu strašně ukrutným. Pánu města Oldřichu ze Sezimu Thustě dal nohy i ruce zutínati a trup do hořící hranice hoditi. Napotom olupoval celé město a vzal sebou všecko drahocenné nářadí a klenoty, jichžto zde veliké množství se nalezalo, ani si je sem z okolních míst uschovali obyvatelé. Všecken lid dal nejkrutějším způsobem povražditi. Jen šest jinochů ponechal na živě řka: „Kdo z vás na životě chce zůstati, musí ostatních pět pobiti.“ I vyvstal jeden z nich jménem Havel Plichta a povraždil pět druhů svých. I přijat jest do vojska táborituv.

(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

2. Dochází trestu.

Roku 1031 vyhnal *Otto* čili *Bezmém* bratra svého Měčislava z Polska a ujal se vlády sám v Polsku. Avšak již roku 1032 byl od svých vlastních pro zvířecí ukrutnost zavražděn.

(*Rich. Roepel. Gesch. Pol.*)

Boleslav III., kníže Český, Ryšavec zvaný, zavraždiv zrádně k sobě pozvané čelné muže r. 1003, došel za ukrutnost svou brzy trestu zaslouženého. Boleslav Chrabrý Polský dal ho k sobě povolati, a když tam přišel, dal ho oslepiti a kamsi do vnitř Polska zavésti, kdežto potom skrze mnohá léta vězněn byv, nikomu mil a od nikoho neželen umřel.

(*Frant. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Sigmund, velký kníže ve Vilně a Troku, panoval nad Litvany, Rusy a Samogitskými v XV. století a vyznamenal se jak Antioch nelidskou ukrutností. Nevinné bez příčiny trestal a vraždil i knížata a pány ruské strašně sužoval a veliké krveprolití v říši své způsobil, ba všecky šlechtice zahubiti chtěl. I zavražděn jest konečně Sigmund od Poláků v městě Troku 1440.

(*Kronika Bychovca.*)

R. 1175 poslal *Soběslav*, kníže Český, vojsko pod správou Oldřicha, bratra svého, Bedřichovi císaři proti Vlachům na pomoc. To vojsko přišedši do Němec takové nezbedností se oddalo, že loupili, pálili, lid sužovali jako nejtvrdší nepřátelé a vůdce svého, jenž jim vše možně zbraňoval, zabiti chtěli. Připadla na ně nemoc, Němci se jim zprotivili, těžké nehody je potkali. Rozprchlo se vojsko české, tak že Oldřich s 8 pouze domů přišel, I Soběslav sám dal 73 vinníky na duby za Vyšehradem pověsiti.

(*V. Ruffer. Hist. Vyš.*)

Ukrutnosti veliké dopustil se kníže *Svatopluk* r. 1108 na Vršovcích, dav je všecky vinné i nevinné povražditi, zvláště pak usmrcení synů Mutinových převyšovalo všecku ukrutnost. Surovi katané vyrvali je oba z matčina náručí, ani nadarmo k ní o pomoc úpějí, na trh je vlekli a tam podškopovali. Všickni, kdo ještě srdce měli, rozutíkali se od podívání takového, v prsa se bijíce a žehnajíce. Avšak rychlá pomsta přišla na Svatopluka. Roku 1109 byl blíže leženi svého u Glohova úkladně zabit. (*Kosmas.*)

Léta 1093. V týž čas přitáhli Plavci na zemi ruskou a uslyšavše, že Vševlad umřel, poslali posly k Svatoplukovi o pokoj. Ale *Svatopluk* neporadiv

se s větší družinou otcovou i strýce svého, vzal radu s těmi kdo byli přišli s ním, a zjímal posly a vsadil je do vězení. Za tuto ukrutnost vpadli Plavci do země ruské, přemohli vojsko Svatoplukovo a strašně poplenili zemi ruskou. (*Nestorův Letopis ruský.*)

Jan Tzerklaes Tilly, hrabě, vůdce rakouský († 1632), dobyv roku 1631 Magdeburk útokem, dopustil jej vojínům svým tak ukrutně vydrancovati a popleniti, že celé popelem lehlo a na 30.000 lidí v něm pobito, kteryžto barbarský skutek všeobecnou rozhořlenost vzbudil po celé Evropě. A hle, od té doby přestalo mu štěstí sloužiti i poražen jest a pak poraněn na ráně tu zemřel. (*Děj. 30leté války.*)

Vladimír, syn Jaroslava Osmomyslného, od roku 1187 kníže Haličský, ukrutně nakládal s poddanými. Činil i vpády do Polska, kdež zvířecích ukrutností se dopouštěl. Proto Kazimír, velkokníže Polský, vyhnal ho roku 1187 a ustanovil místo něho Romana za knížete Haličského. (*Kadlubek. Děj. pol.*)

Umučení Páně,

viz i: „Kříž!“

1. Rozjímej v životě i smrti, prospívá velmi.

Blah. *Anežka Česká* († 1282) měla v pokojíčku svém viseti obraz ukřižovaného Spasitele, na Nějž často se skroušeností pohlížela; pohled ten budil vždy v duši její bol veliký a útrpnost nevýslovnou, které ji tak pronikaly, že si umínila z lásky k Ukřižovanému vše, co by ji koli potkalo, oddaně snášeti a trpěti. (*Blahověst. 1867.*)

Bl. *Bronislava* (nar. r. 1202), řeholnice řádu praemonstratského na Zvěřinci u Krakova, posvěcovala svou jizbičku ve dne, v noci modlením a rozjímáním muk Páně. (*Drahé kameny.*)

Blahoslavený *Ladislav Dzielnovský*, minorita varšavský († 1505), rozjímaje umučení Páně a tajemství svatého kříže nezřídka octnul se u vytržení ducha Na velký pátek r. 1505 kázal o umučení Páně a tou měrou roznítil se, že po celý měsíc stonal a na smrt se připravoval (*Ben. Kulda Církevní rok.*)

Sv. *Hedvika*, manželka Jindřicha I., od roku 1201 vojvody Vratislavského († 1243), umučení Páně ráda rozjímala a dávala pro památku Kristových muk tělo své až do krveprolití mrskati na každý takový den, na který měla obyčej tvrdě postiti se. (*Drahé kameny.*)

Janele, poustevník u hory Kalvarie u Jaroměřic na Moravě (žil na počátku XVIII. století), byl kdysi nemocí sklíčen a nemoha si pomoci nijakým přirozeným prostředkem, ihned úlevy pocítil, když se byl zaslíbil, že každodenně ke cti pěti ran nejsv. Spasitele pomodlí se pětkráte Otčenáš a Zdrávas. (*Kar. Eichler. Poutní místa*)

Blah. *Jolenta* († 1298) vstoupila po smrti manžela svého Boleslava Pobožného, krále Polského, r. 1278 do kláštera sester klarisek. A tu nejmilejším rozjímáním bylo jí umučení Páně, v němž vždy útěchu a nebeskou posilu nalezala a účastnou se stávala blahých pocitů, jichž nelze vysloviti. (*Škola B. Srdce Páně 1856.*)

Bl. *Edmund Kampian*, Angličan, jesuita, mučenník († 1581), jenž i v Praze blahodějně působil, začasto trval v rozjímání přehořkého umučení Páně a následek rozjímání byl, že prázden byl vší domýšlivosti a umíněnosti a že láska Kristu se v něm vzmohla a on sám šťastným se cítil. (*Ant. Rejzek. Kamp. život.*)

Blah. *Petr Kanýzius* (nar. v Belgii r. 1521), jesuita, jenž i v Praze působil blahodějně, za posledních let svých podněcoval lid světský a duchovenstvo k pilnému rozjímání o životě a mukách Pána Ježíše (*Drahé kameny.*)

Utrpení Ježíšovo tak hnulo srdcem svatého *Kazimíra*, kralevice polského († 1483), že již pohled na krucifix vynutil mu slzí nejhořčích. (*J. Bílý Legenda*)

Svatého *Jana Kentského*, Poláka, kněze, naroz. v XV. století, umučení Páně tak dojímalo, že nezřídka, rozjímaje o něm, celou noc probděl.
(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Sv. *Josafat Kuncevič*, mučenník, apoštol Rusínů († 1623), jsa ještě malíčkým byl jednou s matkou svou v chrámě sv. Paraskevy. Klekl si před oltářem, na němž byl obraz Ukřižovaného. Tu utkvěly oči jeho na obraze trpícího Spasitele, i tázal se matky své, co by to znamenalo? „Což nevíš," odvětila mu matka, „že to obraz Pána našeho Ježíše Krista? Syna Božího, Jenž s nebe sstoupil, člověkem se státi ráčil, za nás trpěl a umřel na kříži, aby za hříchy naše zadost učinil a nás všechny vykoupil?" A v tom okamžení, pravil mi Josafat, pocítil jsem jako jiskru ohně, která sletěla mi s obrazu do srdce. V té chvíli vzňal se ve mně nebeský oheň lásky k Ježíši Kristu, k obřadům církevním a posvátným chrámům. (*Ant. Rejzek. Sv. Josafat.*)

Jistý vysloužilý vojenský desátník, *měšťan mirovský*, měl na obou nohou rány a ochromi tak, že mnoho let chodil jen o berlách anebo se plazil čtvermo po zemi. Podnikl ze slibu k hoře Kalvarii u Jaroměřic na Moravě pouť a hle, když se dovlekl k žaláři Krista Pána a úpěnlivé modliti se počal, ku podivu přítomných takový Božského milosrdenství důkaz obdržel, že ihned bolestí a ran sproštěn a schromlosti zbaven byl a radostí ani nevěděl, jak by se za to dostatečně Božskému Lékaři odměnil. Na památku uzdravení toho pověsil své berly na zeď žaláře Spasitelova.
(*Kar. Eichler. Poutní místa.*)

Hraběnka *Kateřina z Montfortu*, paní na Hradci († 1631; 76 let stará), v kostele o samotě bývala na pobožnosti, zvláště u křižové cesty, kterou tam dala vymalovati v živých barvách. V pátek konala tu pobožnost vždy bosa.
(*Schmidl.*)

Františka hraběnka Slavatová († 1676), manželka Joachima Slavaty, jakožto vroucná ctitelkyně muk Páně vyzdvihla v některých kostelích pobožnost na památku nesmrtelné úzkosti Kristovy v zahradě Getsemanské a učinila stálé nadání pro několik pacholat, aby ve čtvrtek a v pátek o té pobožnosti zpívali. (*Balbín.*)

Františka hraběnka Slavatová, manželka Joachima Slavaty († 22. září 1676), poctívala každodenně ráno pět ran Krista Pána pěti Otčenáši a Zdrávasy. (*Drahé kameny.*)

Zdislava (nar. okolo léta 1200), provdaná za českého pána Havla syna Markvarta, purkrabího děčínského, rozjímala ustavičně o přehořkém umučení Páně, což ráda domácím vykládala.
(*Drahé kameny.*)

Václav II., král Český (1282—1305), blízek jsa smrti, poprosil přítomné biskupy a preláty, aby zaň po smrti se modlili. Dopověděv, žádal, by mu sedlecký opat četl o mukách Pána Ježíše podle sepsání sv. Matouše; i stalo se. Král jsa na shasnutí, poslouchal čtení svaté srdcem skrouženým, tepal prsa i plakal. Naposledy poručiv ducha svého v ruce Hospodinovy, usnul v Pánu s tváří jasnou a očima sklopenýma v den 21. června l. P. 1305. (*Drahé kameny.*)

2. Uctívej:

a) almužnou a mrtvením se!

Jan Lohelius, od r. 1612 arcibiskup Pražský, pro památku pěti ran Kristových sbíral na každý pátek pět chudáků, myl jim kleče nohy, sázel je za stůl a sloužil jim: po stole dával každému po penízi a s tím je propouštěl.
(*Drahé kameny.*)

Roku 996 přišlo z břevnovského kláštera za sv. Vojtěchem do Hnězdna pět bratří: *Benedikt*, *Matouš*, *Isák*, *Jan* a *Kristin*, později mučenníci, a s mnichem Barnabášem v Polsku blíž Kaziměře na poušti Pánu Bohu sloužili. Vždy za jitra bičoval druh druha na památku Kristových muk.
(*Drahé kameny.*)

b) Zvoněním v pátek.

Roku 1750 založila *Judita Haberzettlová* při chrámu týnském v Praze nadání 1000 zl., aby k účastnění se odpustků povolených každý pátek odpoledne na památku smrti Páně velkým

zvonem se zvonilo. Potom rychle následovaly podobné nadace i u jiných kostelů, avšak chrám týnský byl první v Praze, kde páteční zvonění zavedeno bylo.

(*Fr. Ekert. Posv. m. kr. hl. m. Pr.*)

Jan z Jenšteina, od r. 1380 arcibiskup Pražský, zavedl zbožný způsob, aby se každého pátku odpoledne ve 3 hodiny zvonilo na upomínku umučení a smrti Pána Ježíše.

(*Ant. Frind. Kircheng. Böhm.*)

Kateřina Štotka, výměnkářka od sv. Kopečka na Moravě, která roku 1881 pouť do Říma podnikla, byla horlivá ctitelka Rodičky Boží, kterouž i v Maria Celli i ve Filipsdorfu byla navštívila, i sv. patronův našich († 1883 v 70. r. věku svého). Založila r. 1876 fundaci (100 zl. stát úpisu), aby za úroky odtud plynoucí odbýváno bylo každý čtvrtek po celý rok ve 8 hod. več. zvonění na počest smrtelné úzkosti Páně.

(*Čas. Ludmila. 1883.*)

Arcibiskup Pražský *Wolfram ze Škvorce*, jenž roku 1396 nastoupil, nařídil, aby za odvrácení nepřátelských Turků, každého pátku odpoledne ve 3 hodiny k modlitbě se vyzvánělo.

(*Pubitschka.*)

c) Obrazem, kapli, divadlem!

Léta Páně 986 Kníže *Boleslav Pobožný*, uradiv se s biskupem Vojtěchem rozkázal, aby na každé bráně města křesťanského obraz neb znamení umučení Božího namalováno aneb vytesáno bylo; a u každé vsi křesťanské, aby týž obraz neb znamení sv. kříže na sloupě buď kamenném aneb dřevěném postaveno bylo. Kteřížto sloupové neb Boží muka jak u vesnic tak i v polích i po cestách nyní se zhusta nalezají a svůj počátek od Boleslava Pobožného a sv. Vojtěcha v zemi české mají.

(*J. Beckovský*)

Léta Páně 1097. *Kosmas*, biskup Pražský, v své biskupství to chvalitebného ustanovil, aby duchovní správce neb farář sobě svěřené ovčičky aspoň jednou v roce navštívil, jim otcovské požehnání jakožto svým dětem duchovním udělil, do jich obydlí s žáky vejda obraz Božího umučení jim k políbení dal a skrze to zkoumal, jsou-li všickni křesťané, aneb mezi nimi ještě smíšení pohané; neboť pohané kříž líbati nechtěli.

(*J. Beckovský. Poselkyně.*)

Léta Páně 1057. Vychvaluje se kníže Český *Spytihněv*, kterak každý den, ráno vstana, přistoupil k obrazu Božího umučení jej políbil, duši svou i tělo v ruce jeho poroučeje horlivě se modlil, minulé hříchy aby jemu odpuštěné byly a od budoucích aby zachován byl, snažně za to Boha prosil.

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Tobiáš Jan Bekr, od roku 1702 biskup Královéhradecký, vystavěl r. 1708 z města Králík na Kopeček osm kamenných kaplí, do nichž postavil sochy v dřevě dlabané zvící muže k znázornění muk Páně, v těch kaplích vykonával biskup klečmo pobožnost odpustkovou, kdykoliv tam putoval.

(*Drahé kameny.*)

V *Oberammergavě* v Bavorsku každých deset roků představují umučení Páně na způsob divadelní hry, což se pokaždé za náramného návalu diváků stává. Očití svědkové vypisují dojem takového divadla s velikým nadšením.

A dle tohoto příkladu zavedly se také hry o umučení Páně v *Hořicích* v Čechách. Tyto hry navštívila r. 1895 i korunní princezna rakouská, vdova Štěpánka.

Uršulinky,

viz: „Řehole I. 2!“

Úřad,

viz i: „Povinnost!“

1. Počínej s Bohem, znej řeč podřízených!

Ctihodný *Martin Středa*, jesuita, Moravan († 1649), věda, že bez Boha nic dobře činiti nelze, začínal pokaždé úřad mu svěřený soukromou pobožností, kteréž deset dní pořád věnoval. (*Drahé kameny.*)

Když roku 1669 vrchní úředník Brandys prosebně *Jana Adolfa ze Švarcenberka*, hraběte žádal, aby byl do Čech přeložen, odpověděl mu hrabě záporně, praviv, že on (Brandys) neumí česky a poddaní jeho německy, tak že veliký nedůstatek důvěry a lásky na obojí straně k největšímu roztrpčení ubohých lidí se spatřuje a k nemalým obtížím a zmatkům by to vedlo. (*Aug. Sedláček. Hr. a zám.*)

2. Zastávej ho:

a) horlivě a svědomitě!

Martin Bacháček, učitel a rektor vysokých škol v Praze (1598—1612), byl v pracech úřadu svého neunavný až do smrti, tak že ani nemoci ani stáří jej v ničem překonávati se nezdálo.

(*Wác. Wl. Tomek. Čas. čes. Mus. 1845.*)

Pan *Ctibor Tovačovský z Cimburka* zemřel na svém hradě v Tovačově dne 26. června 1494. Jeho zásluhy o vlast byly veliké. Přičiňovalť se o zachování svornosti, pokoje a blahobytu v zemi co zemský hejtman markrabství Moravského. Od roku 1475, co se svolí obou stran v zemi, Vladislavovy a Matyášovy, ve vladařství zemské uvázal, uměl v dobách velmi nebezpečných Moravu nejen všech pohrom z venku, ale i všech bouří uvnitř uchrániti. Pan Ctibor věhlasný dovedl pokaždé prostředkováním svým všeliké neshody urovnati a ukliditi a šťastnými smlouvami větší zlé předcházeti a uvarovati. (*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Ferdinand Hejrovský, doktor práv a advokát, (nar. 1769 v Rokycanech), vyznamenal se ve válečných letech francouzských a proto jmenován jest roku 1798 purkmistrem rodinného města svého, kterýž úřad po 41 let zastával ku blahu obce, naleznuv obec v největším nepořádku, povznesl Rokycany tak, že se staly nejbohatším městem v Čechách, za kteréžto zásluhy dostaly se mu všeobecná vážnost a láska občanů rokycanských i vyšších úřadů.

(Dr. *Čejka. Čas. Mus. kr. Čes. 1847.*)

Antonín Hirnle, od roku 1815 děkan Staroboleslavský († 1824); již co katecheta při škole uršulinské v Praze po čtyři léta s takovou pilností pracoval, že roku 1790 slavné zemské řízení nejen pochvalu, ale i peněžitou odměnu mu vykázalo.

(*Jos. Horčice. Čas. kat. duch. 1841.*)

Jacek (Hyacint) nar. roku 1185 ve Slezsku v Kamenici z panského rodu Odrovonžů, přidružen jest za biskupa Vincence Kadlubka kanovníkům krakovským. Panická čistotnost, pobožnost, pracovitost, moudrost a spravedlnost v úřadování, též milostnost k nemocným nuzákům, jimž přes polovici důchodu svých nechával, zjednala mu vůbec opravdovou vážnost a lásku.

(*Drahé kameny.*)

Jiří Mehl ze Střelic, Slezan (nar. r. 1515), sloužil skoro 60 let († v 74. roce věku svého r. 1589) 3 císařům, byv pro svou věrnost a rozšafnost a pro svou laskavost a štědrotu k mužům učeným doma i vně (v říši Rakouské) na slovo brán. (*Ant. Rybička.*)

Bl. Odrowaž z Koňských, biskup Krakovský, zastával úřad svůj co nejsvědomitěji Dobré skutky, které lidu

svému a Církvi své prokazoval, téměř jsou bezpříkladné; divili se mu, kde tolik prostředků nabral, když po tři roky neúrodné celé krajiny živil. Vystavěl i mnoho kostelů a nadal je důchody ze svého jmění nebo desátky ze statků biskupských. V posledním životě byl dobrým rádcem a smírcem svárlivých pánů. Zemřel r. 1229.

Jan Josef Radecký z Radče, slavný vojevůdce náš († 1858 v 92 roce věku svého), ve svém úřadě byl přísný a správný; veškeré dopisy, jež ho docházely, dal sobě předčítati; listiny, které sám zasílal, vždy důkladně přečetl, ač zrak jeho byl již slabý. Do války vypravil se vždy v určitou hodinu, nikdy později.

(*Václ. Adamec. Polní marš. hr. Rad.*)

Jan Antonín Šebenář z Herrnfelsu, konečně primas v rodném městě svém Táboře († 1713), setrval 60 let v povinnostech obecních a byl 25 let vrchním hospodářem městským čili primasem. Úřady zastával velmi svědomitě, o rodiště své byl upřímně pečlivý a proto požíval lásky svých spoluobčanů i přízně svých představených. (*Ant. Rybička.*)

Alois Josef ze Šrenků, arcibiskup Pražský († 1849), sám ve svém jednání jen na hlas svědomí dbaje, též od svých rádců a úředníků podobné svědomitosti žádal, aby totiž každý úřad svůj nestranně a nezištně zastával.

(*Čas. kat. duch. 1849.*)

Gabriel Švechin z Paumborka (nar. r 1516 v městě Chrudimi) jakožto rada nad apellací spravoval důležitý a obtížný úřad svůj výše třiceti let tak pilně a neunavně jednal vždy tak rozšafně a nestranně, dával při každé příležitosti tak důkladnou známost práv domácích i zahraničních na jevo, přimlouval se vždy více k mírnosti a slušnosti, nežli k bezohledné přísnosti a vynikal nad to mezi vrstevníky svými tak líbeznou, při tom však také jadrnou výmluvností v té míře, že všickni, kdož s ním činiti měli, jemu se podivovali a jej sobě vysoce vážili. Proto požíval také všeobecné důvěry jak císařů Maxmiliana II. a Rudolfa II., tak i jiných osob všelikého stavu.

(*Ant. Rybička. Čas. Mus. kr. Česk. 1862.*)

Josef Tandler, spisovatel český a úředník v Praze († 1826), byl v úřadě svém velmi bedlivý. (*Ant. Rybička.*)

b) Spravedlivě,

viz i: „Soudce 2!“

Krištof Harant z Polžic, muž učený a i spisovatel (odpraven roku 1619 v Praze), stal se za krále Bedřicha presidentem komory české, ve kterémžto úřadě dává se jemu vůbec svědectví, že jej řídil spravedlivě, nečině žádného rozdílu mezi náboženstvím.

Léta Božího 1457 obnovil císař Sigmund konšely na Novém Městě pražském. První byl *Pavel Jetřichovic*. A ten jest byl tomu městu a všemu království užitečný a skrze to město pražské dobré a slovutné jméno mělo a pověst věhlasnou; a obec nebyla bezprávními poplatky obtěžována a bohatí i chudí práva a svobod městských volně užívali. (*Staří letop. čeští.*)

Jan Nep. Nejedlý, právník a spisovatel český († 1834), stav se advokátem, prohlížel ve své praksi zvláště k tomu, aby pokud možná strany sporné přiměl k narovnání přátelskému, a tím takto odvaroval dlouholeté nákladné rozepře, získal sobě tím důvěru a vážnost jak stran, tak i úřadů nižších a vyšších. Proto mu také tito pro jeho správnost a svědomitost svěřovali důležitá kuratoria, jmenovitě taková, kde bylo činiti o zastupování obcí, vdov a sirotků a osob jim podobných.

(*Ant. Rybička.*)

Pan *Vilém z Pernšteina*, nejvyšší hofmistr a předseda soudu komorního v Praze za krále Českého Vladislava II. (1471—1516), ve velkých rozbrojích a půtkách stavovských užíval co kancléř nejmocnějšího vlivu a přece zdál se zůstávati vždy nestranným; proto získal si u všech stavů rovnou váženost, a a všickni ho milovali.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

V městě *Skutči*, Hlinsku a po vesnicích nařízeno od vrchností v XV. a XVI. století, spravedlnost konati u úřadu obecního; proto také v čas soudů žádný konšel ze své obce bez odpuštění purkmistrova odcházeti nesměl, „aby od lidí přespolních nařikáno nebylo, že se jemu

v jeho spravedlnosti pro neshromáždění úřadu jaké zkrácení děje.“

(Aug. Sedláček. Hrady a zámky.)

Jakub Špáta ze Friedburku zastával co vrchní povšechného panství Náchodského (1625—1640), věrně a spravedlivě úřad svůj a proto povýšen jest za to do stavu rytířského, dostav název: „ze Friedburku.“

3. Špatný ho zastává

a) nedbale.

V listu datovaném dne 20. dubna 1467 vytýká král Český Jiří panu *Zdeňkovi ze Šternberka* mezi jiným: „I také, že maje podle svého úřadu pražského purkrabství práva domáhati proti těm, kdož svou vůli proti právu vedou, jakožto Burianovi z Gutšteina jeho svévolnosti pomáháš a jej zastáváš.“

(Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.)

b) Zneužívá ho k svému obohacení.

Některého času brzy před rokem 1390 někteří konšelé Nového Města pražského, zejména *Kuneš Herndorf*, *Michal Bechinský*, Hertl řezník, Mikuláš Firviner, Zdeněk od Lůže a Mikuláš Prase zastavili prý pečet městskou židům v 45 kopách grošů českých t. j vypůjčili tu summu peněz od židů a list na ní dali pod pečetí městskou, bez vědomí obce a bez přivolení.

(Wácl. Wl. Tomek. Čas. česk. Mus. 1845.)

Roku 1403 pronesli se rozličtí konšové na *Mikuláše z Bernwaldu*, rychtáře novoměstského. Jednu ženu byl na veřejné cestě jmouti kázal a dal do vězení; i ačkoliv výnosem obce odsouzena nebyla, vzal od ní peníze, dřív než ji na svobodu propustil. Mimo to utiskoval lidi, dávaje sobě mnohem více platiti, než mu přináleželo dle práva.

(Wácl. Wl. Tomek. Čas. česk. Mus. 1845.)

Jan Arnošt Biron, vládl za carovny Ivanovny, po smrti cara Petra II., stav se r. 1730 její komořím, neobmezeně jménem carevny a hubil neslýchaně říši z osobní ziskuchtivosti, tak že ani nejvyšší dvořané nebyli před ním jisti: knížata Dolgoruci, Volinští, Inopkin a mnozí jiní stali se jeho obětí.

(Josef Kolář.)

Za prvních let připadnutí Kladska k Prusku za císařovny Rakouské Marie Terezie (1740—1780) zápasil pruský jenerál *de la Motte Touque* proti katolickému duchovenstvu a jelikož měl moc v rukou a toto bylo této moci podříženo, tak že mohl každý sebe menší odpor i ve věci nejspravedlivější dle potřeby překroutiti na jakýkoliv hrozný zločin, pro který trest vynajíti bylo mu již hračkou. Mohl tedy beze všech obav pronásledovati jak duchovenstvo, tak i lid, z jehož zbožných zvyklostí a citů tropil si smích.

(Václ. Řezníček. Vlast 1888.)

Ve schůzi Českých stavů dne 20. dubna 1547 stalo se usnešení, aby byl uvězněn sekretář krále Ferdinanda I. *Florian Grispek na Kacerově*. Tohoto Grispeka přivedl si král Ferdinand z Němec a jmenoval ho r. 1536 svým sekretářem. Člověk ten štval v důležitém svém postavení krále proti rozličným osobám, tak že tímto způsobem o čest a jmění své připraveni byli. Také o něm vůbec platilo, že špehuje a králi, co by proti němu bylo, donáší.

(Česk. m. Kron.)

Ačkoliv r. 1594 horní hofmistr na *Hoře Kutné* Michal z Vrchovišť pro podvod z úřadu svého ssazen jest, počínali si *úředníci* při horách i potom nesvědomitě, činíce šmejdy jako prvé králi (Vladislavu II) a celé zemi na škodu. *(Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.)*

Roku 1457 získal si ve Vídni jakýsi *Konrád Hölzler*, bývalý purkmistr vídeňský, svými platnými službami důvěry mladého krále Českého i Uherského Ladislava v takové míře, že se rychle stal jeho předním milostníkem. Brzo pravilo se vůbec, že Hölzler kraluje a ne Ladislav. Vypínal se ovšem nad slušnost, zpyšněl a staral se vůbec rovněž zdárně o vlastní měšec jako o dobré královo. *(Zap. Česk. mor. Kron.)*

Alexandr Danilovič Menšikov, generál ruský a státník († 1729), jsa za času Petra Velikého generálním guvernerem v Petrohradě a správcem všech záležitostí říšských za časté nepřítomnosti carovy rozmnožil všelijakým způsobem znamenitě jmění své, že ho car až před soud povolati musel.

(Josef Kolár.)

Mikuláš, písař Nového Města pražského, hned roku 1391 shledán v rozličném skřivení, kterého se při úřadě svém dopustil. Tak na př. kdež list měl na dvě kopy platu, v knize městské jen o jedné kopě stáli, jinde zase, kde v listu měl o celé těžké hřivně stříbra státi, v knize jen o jedné kopě grošů. A i jiné rozličné věci přišly na jevo. I jest ssazen z úřadu výrokem obce a vězněn, on však v noci utekl (*Wácl. Wl. Tomek, Čas. česk. Musea 1845*)

Boris Ivanovič Morozov, miláček Ruského cara Alekseje († 1662), nabyv vlivu a úřadu u dvora, užíval ho hlavně k svému a svých příbuzných obohacení. (*Děj. rusk.*)

Adam Poninski, podpokladník korunní a starosta babimotský († 1798), Polák, starostoví prodával a zemských peněz používal ku svému prospěchu, tak že miliony plýtval. (*Děj. polsk.*)

Soused Masopust udal roku 1580 císařova rychtáře na Novém Městě pražském *Ondřeje Poříčského*, kterak pokuty císařské za sodomstvo a cizoložstvo sám do kapsy béře. (*Zikm. Winter. Kulturní obraz česk měst.*)

Grigorij Alexandrovič Potemkin, kníže ruský, general, státník a pověstný milostník carovny Ruské Kateřiny II († 1791), užíval moci své více k ukojení svých sobeckých choutek. (*Děj. ruské.*)

Za času krále Českého Vladislava II. (1471—1516) mnozí *úřadu konšelského v Praze* počali zle užívati, nedbali vůle obce, statky obecní podle libosti své promrhávali, nebo k svému užitku obraceli, nicméně utiskovali lidi, jmění jich žádostivi jsouce, ani svěřeného statku sirotčího nešetřili. (*Wácl. Wl. Tomek. Čas. česk. Musea 1844.*)

Místo Vladislava Hermana, knížete Polského (1080—1102), vládl, vlastně násilný župan nádvorný *Sieciech*. Lakomstvím zaslepen zemi všelijak utiskoval. Málo dbal na právo a spravedlnost, ale všude měl zřetel na zisk. Při osazování úřadu nehleděl na zásluhy, ale na jmění a podplacení. Proto také vyvolal v zemi rozhořčení, ano i vzbouření. (*Mart. Gallus. Děj. pols.*)

Alexandr Simič, srbský senátor (zemřel r. 1872), nahromadil si po čas svého úřadování ohromné jmění, platilť on za nejbohatšího po knížeti Milošovi v celém Srbsku. (*Jan Snětivý.*)

Roku 1540 přišla Mandalena, provaznice s počtem přátel do rady v Jílovém, jakmile složil *Šimon* svoje purkmistří a oznámil pánům, že „jsa purkmistrem do domu jejího, pozadu sám třetí jest vešel a tu pravil, že pokladu hledati chtí; potom v komoře kopali; mimo to vynutil z ní 40 kop, že prý je muž její odkázal k záduši“ (*Zikm. Winter. Kulturní obraz česk. měst.*)

Za slabé vlády *Vladislava II.*, krále Českého (1471—1516) i Uherského byla se koruna Česká zadlužila a hlavními věřiteli byli právě titéž nejvyšší *úředníci*, v jichž rukou se nalezala správa země. Ti vedli zlé hospodářství, obracujíce pod tou záminkou důchody korunní nejvíce k svému užitku a nad to v úřadech svých všeliké neřesti provozujíce. (*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Za krále Českého Vladislava II. (1458—1516) žalováno mnoho r. 1476 na lakomství samého pana *Samuele z Hrádku* a na Valečově, královského podkomořího a tehdáž purkmistra Starého Města pražského, kterýž prý zvláště u vyřizování pozůstalosti svého zisku na škodu dědicův pilen býval. (*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Za času *Vladislava II.*, krále Českého (1471—1516), bylo u městských konšelů rozličného šantročení a šejdův, rozpisovaly se a vybíraly se libovolné a nezákonné dávky a platy, opomíjelo se skládání účtův. (*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Jan Zázvor, byv na počátku XVII. století do půl páta roku primasem, k sobě všecky téměř důchody obecní přijímal, z nich počtu nikda nečinil, ani register žádných pořádných po něm se nenašlo, toliko co tak po škartách vyhledati se po smrti jeho mohlo. (*Archiv melnický.*

Zdeněk Lev z Rožmitála a na Blatné, nejvyšší purkrabí pražský za krále Vladislava II. a Ludvíka (1516—1526), provozoval od roku 1508 v zemi moc svrchovanou na místě králově. A tu když octla se v rukou jeho moc vrchní, neodolal pokušení, aby neprohlédal ku prospěchu svému, přátel svých a stavu svého více nežli k obecnému blahu. (*Fr. Palacký. Děj nár. Česk.*)

c) Dochází trestu.

Při krvavé bouři v Praze r. 1483 dne 24. září za krále Vladislava II. (1471—1516), utekl první konšel *Páral*, kožešník, na Novoměstské radnici před vzbouřenou obcí a schoval se u souseda v loži, a když tu byl nalezen a na radnici veden, spínaje ruce vzdychal sobě a volal: „Ó milý králi!“ Měšťané, majíce k němu velikou nechuť, neboť prý veliké nespravedlnosti lidem činil, peníze chudým lidem neb sirotkům vyzdvihoval a jich, jakož se mu zdálo, moci požíval, než ho do radnice dovedli, rozstoupili se na rynku (Karlovu náměstí) od něho, střídeli k němu a sekajíce jeho říkali jeden: „toť mých deset kop,“ jiný, „toť mých pět kop,“ a to tak dlouho, až byl dávno bez duše

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Dne 16. ledna měsíce léta 1623 *pražský rumormistr*, maje s lidmi svými dle své povinnosti jak v městech pražských zvlášť času nočního po všech ulicích a koutech, tak také po všech cestách okolo Prahy o to se jedině starati, aby všudy všeliké zcestnosti, hádky, různice, zlodějstvi, vraždy přetrhoval, sám takových ohavností se dopouštěl, když po cestách okolo Prahy lidi obíral a jiné zcestnosti páchal, protož také na veřejné a hlavní silnici ve svých nejdražších šatech na svém nejlepším hrdlovazu neb holstuchu oběšen byl.

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Fořtmistr *Wachtl z Pantenova* tolik se našidil císaře Maximiliana II., až naposled r. 1568 soudu byl podán.

(*Zikm. Winter. Kult. obr. čes. měst.*)

Utrpení,

viz: „Neštěstí!“ „Nemoc!“ „Trpělivost!“

Útrpnost.

1. Měli, pomáhá jinému, šlechtí.

Jeden voják asi v padesáti letech ukradl na Malé Straně dvé bot. *Albrecht Waldštein*, hrabě, známý vojevůdce († 1634), dozvěděv se toho, kázal ho k sobě přivésti a před sebe představiti. Voják zarmoucený myslel již jen na smrt. I vyslýchán jest. Nelhal, ale přiznal se a udal, že maje ženu a tři dítky a že se službou vystačiti nemůže a proto jen že krádeže se dopustil. Že upřímně se vyznal. Waldštein mu milost dal, ano i dva dukáty daroval, aby si za jeden kabát a za druhý chléb pro ženu a děti koupil.

(*Vác. Kozmanius Čáslavský.*)

Alexandr I., car Ruský († 1825), nalezl kdys na břehu řeky Viliy lidi, kteří rolníka zdánlivě již mrtvého z vody vytáhli. Ihned seskočil s koně a hleděl utopence vzkřísiti, tře mu spánky a žíly na rukou. Utrmáceného třením dojel lékař Vylia, jenž utopenci chtěl žílou pustiti, avšak krev netekla a po třech hodinách pravil lékař, že se vzdává již vší naděje. Ale Alexandr sobě žádal, aby se o to ještě jednou pokusili. Lékař uposlechl, a hle, vyřinula se krev a utopenec povzdechnul a životu navrácen jest. Tu zajásal Alexandr, řka: „Pane Bože, toť nejkrásnější den života mého!“ I dokonali oba, car i lékař, dílo své a car obdaroval i rolníka, jehož na životě zachránil.

(*Mehl. Přikl.*)

Roku 1382 byl zradou a přísahou falešnou Jagiella Vitovd, starý hrdina, Kjeystuta syn, na Litvě do ležení Jagiellova vlákán a uvězněn v Krevě. Již měl býti odpraven. Tu útrpností jata smilovala se nad Vitovdem *Anna*, manželka Jagiellova. I dala Vitovdovi ženské šaty a v nich šťastně se Vitovd z vězení dostal a šťastně i utekl.

(*Aug. Schlözer Děj. Litvy.*)

Když bitva na Bílé Hoře dne 8. listopadu 1620 již byla prohrána, zahynulo přemnoho zvláště Moravanů u zdi letohrádku ve Hvězdě, kdež

k takovému vraždění došlo, že všecky komnaty krví byly potřísněny; okolo pak letohrádku tvořily mrtvoly jako zeď. Někteří generálové císařští u př. *Buquoy* a Bavorský vévoda *Maximilian*, jsouce srdce šlechetného, poslali tam oddělení vojska, aby další vraždění překazili. (*P. B. Holub. Odkryté poklady.*)

Blahoslavená *Emma*, kněžna Korutenská, vdova († 1015), byla ochranou a pomocí každému, kdož v potřebách utíkal se k ní.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

František Josef I., od roku 1848 císař a král Český, procházel se co malý pacholíček s dědem svým císařem Františkem I. A tu pacholíček spatřiv na stráži v Schönbrunně vojína se pražiti velkým horkem, jat jest k němu útrpností. A že nesměl vojín žádného daru na stráži přijmouti, dal na radu dědovu peníz vojínu do torby.

(*Věnec perlový.*)

František kníže Dietrichštein, biskup Olomoucký od roku 1599 a kardinál, všemožně se po bitvě bělohorské u císaře Ferdinanda II. za to přimlouval, aby jen hlavní původce celé vzpoury, ku které se stavové Moravští německým luteranismem zavésti dali, dle zákona potrestáni, ale ostatní vinníci na milost přijati byli.

(*Jan Votka. Posv. C M. Pam. Mar. 1885.*)

Přimluvou *Arnošta hraběte Harracha*, kardinála a arcibiskupa Pražského (1623—1667), u císaře Ferdinanda obnoveny byly výsady a práva měšťanů jílovských. A jako za ně orodoval laskavý arcipastýř po bitvě na Bílé Hoře, tak přimlouval se téměř za všecka města česká, aby vráceny jim byly starobylé statky jejich, byť i byly již zabaveny a pokladně státní připsány, aby dosáhla bývalých práv i privilejí i jiných milostí.

(*Fr. Krásl. Arnošt hr. Harrach.*)

Roku 1328 a 1329 byl *Jan Lucemburský*, král Český, na křížové válce proti Litvanům. A tu dne 1. února 1329 dobylo vojsko znamenitého hradu. Veliký mistr křižáků chtěl všecky obyvatele dáti pobíti, král Jan je však při životě zachoval, jestli se chtějí dáti pokřtíti; bylo tedy tři tisíce lidu pokřtěno. (*Děj. česk.*)

Když roku 1462 císař Bedřich III. ve Vídni od svých nepřátel obklíčen byl: poslal ku králi Českému *Jiřímu z Poděbrad*, aby mu ku pomoci přispěl. A král Jiří prosby pohnutlivé císařovy vyslyšel a od nepřátel ho šťastně osvobodil. (*Děj. česk.*)

Roku 1339 umínil si král Český Jan Lucemburský knížete Mikuláše Opavského sám přísně potrestati, všechna léna jemu vzíti a do života vězením jej opatřiti. Došly naň žaloby, že zemany a pány utlačuje a s poddanými tvrdě nakládá. Táhna s vojskem proti němu přišel do Olomouce, kdež k němu přišel syn markrabě *Karel*. Markraběte zželelo se vnuka velikého krále Přemysla Otakara II. I hleděl popuzenou mysl otce svého obměkčiti a k odpuštění Mikulášovy viny jej nakloniti. To se také podařilo; kníže Mikuláš sám do Olomouce přišel, králi se pokořil, za odpuštění prosil a také královy milosti došel (*Děj. česk.*)

Roku 1852 přišel *Klicpera* jako školní rada k maturitní zkoušce do Plzně. Byl hospodou u Waldekův a když tam jednou v zahradě seděl a Jos. Fr. *Smetanu* přicházejícího spatřil, pravil k Emlerovi s ním sedícímu: „Tam přichází Smetana, jděte mu naproti, on chudák již nevidí.“ Smetana pak přijda ke vlastenci Desoldovi, který s Klicperou právě tiše hovořil, pravil: „Mluvte hlasitěji, on chudák již neslyší,“ neboť Klicpera tehdáž již dobře nedoslýchal. (*Ed. Hynek.*)

Dne 23. května 1618 byli vyhozeni z okna místodržící v Praze Martinic a Slavata do příkopu hradního 28 loket hlubokého a za nimi i písař Fabricius. Slavata byl při pádu těžce poraněn, Martinic jen lehce pohmožděn, Fabriciovi pak se nestalo pranic. Fabricius šťastně ihned uprchnul, přeplavil se přes Vltavu a dostal se za město. Před branou Špitálskou (později Poříčskou) dohonil jej někdejší purkmistr staroměstský *Loštický*, kterýž taktéž utíkal před osudem podobným. Tento vzal Fabricia milosrdně s sebou na svůj statek a zde jej ošetřoval několik dní, nežli se úplně zotavil. Napotom se dostal Fabricius dne 16. června šťastně do Vídně. (*Ant. Gindely.*)

Když roku 1806 Prusové *Lužici* táhli, byl v městě B. jeden vojín u chudé vdovy, která mnoho dítek měla, ubytován. Vojínu se mělo dostati chleba, piva a dvou grošů. Než uviděv hodný vojín nedostatek vdovy, vše jí odpustil. *(Dolz.)*

Kunhuta, vdova po † Přemyslu Otakarovi II., králi Českém, uniknuvši roku 1279 lstí z Bezděze, kdež ji poručník mladého Václava, držel takořka ve vězení, odebrala se do Znojma a pak do Brna. A tu vypravovala *pánům moravským* o velkých nátiscích markraběte Braniborského a protivenstvích, jakých od něho snášeti musela. I jati útrpností chtěli brannou mocí královnu hájiti a vydobyli jí, že jí odevzdána byla země opavská, kde by mohla jako na výměnku žíti a dvůr svůj držeti. *(Děj. české.)*

Dončo Vatach z Keprivrštice, Bulhar, byl největší bohatýr všech hajdukův bulharských ohromných škod na dělal Turkům. Tak l 1848 vysláno naň z Drinopole 200 nizamův, ale jen 60 z nich hlavu svou domů přineslo. Jednou však Dončo zajat a do Drinopole přiveden, avšak patriarchální tamní *paša*, upřímný staroturek, jemu odpustil; bylo mu líto zahubiti tak dobrého junáka. *(Konst. Jireček. Děj. nár. Bulh.)*

Roku 1429 přitáhl *Prokop Veliký* se svými tábory také k městu Naumburku. A tu vyšly k němu do tábora pacholata a děvčata z města v bílých šatech a hnuvše citem jeho městu milost vyprosily. *(Zap. Čes. mor. Kron.)*

Roku 1445 objevil se muž podivný, který se nedlouho po velkonocích toho roku usadil pod keřem Přemyslovým u Stadic, odkud pocházeli starodávní knížata čeští. Odvolávaje se na zjevení sv. Václava a sv. Jana, pravil, že měl býti králem Českým. Brzy obraceli se k němu lidé selští z okolí a klaněli se mu, i zřídili mu radu ze svého prostředku, lidí starých bradatých, též písaře čili kancléře, který rozpisoval do všech krajů, napomínaje lidí, aby se hlásili ku králi svému od Boha danému pro dobré této země. Když se věc rozhlásila šíře, přijížděli rytíři a panoši, divíce se úkazu zvláštnímu. Jedni jej brali za pravdu, jiným byl k smíchu; konečně však i pánům českým některým viděla se věc býti poněkud povážlivou; mělť ještě v paměti pozdvižení lidu obecného při sklonku života krále Václava, které na delší čas bylo udělalo konec výhradnému jejich panství. Sjeli se proto na radu v Roudnici u *Jana Smiřického*, kterýž dle usnešení jich poslal něco braného lidu do krajiny stadické a dal domnělého „krále Artuše“ zajmouti a spolu s radami jeho přivézti do Roudnice Tam poznav, že to byl člověk na mysli pomatený, dal starcům radám jeho oholiti brady, a kázal jim odebrati se k svým domovům jeho samého pak poslal do Prahy purkmistrovi Pešíkovi z Kunvaldu k opatrování. Tak viděla Praha nové stadické kníže již po slávě jeho. Pešík, purkmistr, neshledav prý při něm nic jiného než co Jan Smiřický, daroval mu jeden zlatý, a propustil ho, pravě, když jest poslán od Boha, aby prý šel, kdež ho Bůh obrátí. Odtud nebylo o něm více slyšeti. *(Zap. Čes. mor. Kron.)*

V bitvě pod městečkem Mohačem bídně zahynul i Ludvík, král Český a Uherský, dne 29. srpna 1526 zradou uherských magnátů *Soliman*, sultán Turecký, prý upřímně litoval smrti krále Ludvíka, projeviv ošklivost svou nad zrádným chováním se Jana Zápolského. *(Fr. Palacký. Děj. nár. Čes.)*

Svatý *Wolfgang*, biskup, spolupatron český († 994), v čas neúrody a drahoty, vzav od svých obročních přípověď s přísahou, že od kupců, kteří z dalekých krajin pro obilí přijeli, nijakého dárku nepřijmou, poručil, aby zadarmo každému tolik zrní z biskupských obilnic vydali, mnoho-li by vzíti chtěl, ukládajíce mu na svědomí té podmínky vyřízení, aby přijeda domů polovici darovaného zrní chudině rozdal. *(Drahé kameny.)*

R. 1618 dne 23. května byli místodržící v Praze Martinic a Slavata z okna do příkopu hradního, 28 loket hlubokého, vyhozeni, při čemž Slavata byl značně porouchán kdež Martinic jen málo se pochroumal, tak že se mu podařilo i z Prahy utéci. Slavata zatím ležel těžce nemocen v domě Lobkovickém. A tu manželka Slavatova, pospíšivši k hraběnce *Thurnové*, žádala

ji snažně za přímluvu u manžela jejího, aby se poraněnému nic zlého nestalo. Hraběnka Thurnová, oddávajíc se truchlivému tušení, velmi vlídně se zachovala k paní této. Slibujíc jí svou přímluvu, pronesla se těžkým srdcem, že přijde snad čas, kde sama bude nucena o pomoc její se ucházeti

(*Ant. Gindely.*)

2. Blaží jiného.

Dne 27. října 1888 jel Alexandr III., car Ruský po dráze s kolejí mezi Taranovkou a Borky, kdež se vlak vyšinul a několik osob usmrceno bylo, avšak rodina carova zachována. Velekněžna Olga, nejmladší člen carské rodiny, při šťastném neštěstí tom u Borek z vagonu vyhozena octnula se na svahu tratě. Mnohem truchlivější výjev odehrál se nedaleko. Jeden z těžce raněných umíral, *carevna* položila jeho hlavu na svůj klín. Umírající tázal se slabým hlasem: „Jak jest s carem?“ Carevna odvětila: „Milostí Boží zachován jest bez úhony.“ „Sláva Bohu!“ řekl umírající, sklonil hlavu a zesnul.

(*Čech.*)

Dne 26. srpna roku 1346 v bitvě u Krešcaku ve Francii nalezen jest také král Český Jan Lucemburský; ležel uprostřed svých rytířův, kteří pro něj na poli bitvy položili život svůj. Přišel král Anglický Eduard a syn jeho černý princ. Eduard král nemohl se slzí zdržeti při pohledu na těžce raněného krále Jana. *Černý princ* Eduard však objav tělo Janovo ulehčil mu péčí a synovskou obsluhou poslední chvíli života. Skonaltě Jan ještě té noci na rukou prince Eduarda, knížete de Galles, který tohoto strastiplného dne proslavil se velice udatností a spanilostí ducha svého.

(*Zap. Čes. mor. Kron.*)

3. Dochází odplaty.

Jistý *hospodář* ze vsi Hodyně vytrhl sv. *Ivana* (poustevničil v IX. století v Čechách) z rukou špatných pasáků, kteří se jemu posmívali a jej i zranili. A útrpností jat půjčil i sv. Ivanu hubeného a malého koníka. Sv. Ivan poděkovav se mu, slíbil, že mu koně zase nazpět pošle. A vskutku koník zase nazpět k hospodáři přišel, avšak byl již mnohem větší a tlustší.

(*Zap. Čes. mor. Kron.*)

Císař *Josef II.* (1780—1790) uslyšev o jednom hodném důstojníku, že má deset dítek, umínil si, že ho navštíví. Císař vstoupiv do světnice důstojníkovy právě o obědě, uviděl zde jedenácte dítek a tázal se důstojníka, zdaž jich má jedenácte? Když pak se dozvěděl, že jedenácté dítko jest sirotek, kterého se ujal, mysle si, že ho mezi desíti také vyživí, pravil Josef patrně velmi dojat: „Hodný muži, ode dneška budu já všecky dítky stravovati, vy pak i nadále dávejte jim příklad ctnosti a počestnosti O nejstaršího vašeho syna pak se budu zvláště starati a jmenuji ho hned důstojníkem.“

(*Weihnachtsbl. 1852.*)

V pozdním chladném večeru r. 1840 vracel se řecký děkan *Trávník*, zahalen v teplý kožich, před Božím narozením domů a tu za Černovicemi spatřil ve sněhu ležeti zmrzlého vojína. Ihned vzal ho do vozu a v nejbližší hospodě přiváděl k životu tak dlouho, až vojín ožívl. Duchovní radostí naplněn obdaroval všecky, již pomáhali a dav i hostinskému na výživu vojína, odejel. Vojín, pookřáv a naleznuv všecky své spisy v pořádku, pozeptal se po příbytku dobrodincovu a vydal se na cestu. Zrovna namířil k jeho obydlí, aby se mu poděkoval. Ale jak ustrnul, když v příbytku spatřil sem tam kmitající světlo a přistoupiv blíže uviděl čtyři muže, ani mu ruce svázali a již žhavé uhlí mu na prsa sypati chtěli, aby ho k vyznání donutili, kde má peníze! Ihned namířil vojín oknem a jednoho z loupežníkův zastřelil. Pak přistoupil k zadním polootevřeným dveřím, nasadiv bodák na ručnici poranil i druhého, ostatní pak utekli. A tak zachoval svému ochránci život, kterýž se mu vroucně poděkoval a 800 zl. stř. ve lvovské spořitelně proň uložil.

(*Vlastimil. 1841.*)

Válka.

1. Zprvu vojevůdcem byl kníže sám; zapotřebí tu kázně a časem i lsti,

viz: i „Lest!“

Křesťana jest nehodná.

U *Rusův* byl kníže především vojevůdcem i příslušelo jemu v čele vojska vyjížděti do pole. On sám počínal boj, jakož významně líčí Nestor zejména v boji proti Drevanům maloletého Svatoslava: a když obojí pluky sešly se v hromadu, hodil Svatoslav kopím na Drevany, a kopí letělo koni skrze uši, i udeřilo v nohu koni, neb byl ještě děcko. I řekl Svénald i Asmund: kníže už počal, potáhněte družino za knížetem.

(*L. J. Pič. Děj. nár. Rusk.*)

Betlen Gabor, kníže Sedmihradský, povstal roku 1624 proti císařským, držel nad svým vojskem přísnou správu a pro každé provinění, vedle velikosti neb malosti přečinění trestati poroučel, načež jsem já několikráte, byv toho s mnohými lidmi všeho přítomen, očitě patřil.

(*Vác. Kozmanecius Čáslavský. Čas. česk. Musea. 1833.*)

Jižní Slované bývali ve válečných nástrahách nad míru zběhlí. Někdy kořist na oko ležeti nechajíce, do lesa uskočili; ale jakmile nepřítel nepozorně ku předu se hnul, prudce naň se vyřítili. Staří Slované v řekách uměle se ponořovali. Nenadále byvše přepadeni v domově svém, do vody vskočili na dno se potopili a v hlubině na znak se položili, zvolna dýchajíce pomocí dlouhé nad hladinu strmící třtiny. Nezkušený nepřítel třtinu takovou nepoznal a přehlédl.

(*Konst. Jireček. Děj. nár. Bulh.*)

Když Sudislav syna svého sv. *Prokopa*, patrona našeho českého a od roku 1039 opata kláštera sázavského mocí k tomu pobádal, aby se také ve zbrani a v šermích vojenských cvičil: netajil sv. Prokop svojí k takové zábavě nechutí řka: „Dokud lidé zbraň vražednou na se budou tasiti, dotud nepoznán a zhanoben zůstane Kristus i Evangelium Jeho, kteréž bratrskou ke všem bez rozdílu lásku za první povinnost křesťanovi ukládá“

(*J. Bílý. Legenda.*)

2. Strašné jest zlo, hubí lidi, ničí města, dopouští se ukrutnosti.

a) U jižních Slovanů.

Žádný národ nestal se ve východní Římské říši takovým postrachem jako *Slované*. Byzantynští historikové porovnávají Slovany Attilovi a metle Boží, jíž národové trestáni byli. Kamkoliv Slované vkročili, šířili smrt a zkázu kolem sebe. Města i vesnice zničeny ohněm, a žádný člověk na životě zachráněn nebyl. Vítězoslavně dostali se (Rusové) za císaře Justiniana až k samému Cařihradu a jen udatností Belizarově a císařovým pokladům bylo co děkovati, že Cařihradu nedobyli.

(*Fil. Strahl. Děj. říše Ruské.*)

Roku 814 vytáhnul císař Carohradský *Lev Armenín* až pod Mesembrii a setkav se s Krumem, chánem Bulharským, bez mála jeho samého nejal. Odtud do Bulharska bránu sobě otevřev, ukrutným pleněním a zbíjením nejen urovnati se Bulharům, nýbrž i převýšiti je hleděl. Zjímav množství lidu, díl ho zbil, díl do zajetí zavlékl. Navzájem Krumus v následující zimu učiniv vpád do Thracie, hubil podkrají řeky Erginie a dobyv lidného města Arkadiopole, z okolí toho padesáte tisíců vězňův do své krajiny zavedl.

(*Pav. Šafařík. Slov. Starož.*)

Perúštica, městečko v Bulharsku, byla před rokem 1876 osada zámožná, ale v bojích těch úplně rozstřílena a vypálena po pětidenním obležení od horských Pomákův Turkův. Turecký paša, který přirazil s vojskem, byl po konečné kapitulaci velice překvapen; slyšel, že prý jsou tam Černohorci, Srbové a Rusi a nalezl jen bulharské sedláky. Mnozí z obyvatelů uklouzli zatím do hor. Druzí utíkali přes ro-

vinu do Panogjuriště, ale po polích od bašibozukův pobiti. Všickni, kdo stiženi ve vsi, i s rodinami odvedeni do Plovdiva a odtud zvolna propuštěni, nejvíce za výkupné. Vypálená Perúštica stála tři měsíce pusta. Za střelby zahynulo 320 osob; k tomu prý asi 500 pomřelo mrazem v následující zimě.

(*Konst. Jireček. Cesty po Bulh.*)

Za poslední *rusko-turecké* války r. 1877 byl v městě Bataku v Bulharsku bezbranný lid hustě stlačen v kostele, doufaje zde nalézti bezpečné útočiště. Mnozí již za požáru města a střelby skonali žízní, úžasem a těsnotou. Když bašibozuci vrazili do vnitř a když se řež začala, někteří ještě utekli okny, ostatní pobiti. Když měla přijíti evropská kommisse, turecké úřady rozkázaly kostel uvnitř vybíliti, ale práce zůstala při pokusu. Kommissaři našli vnitro kostela plno polospálených mrtvol až do polovice klenutí, které se tím zdálo býti ještě nižší a temnější.

(*Konst. Jireček. Cesty po Bulh.*)

Ve válce rusko-turecké roku 1877 Stará Zagora v Bulharsku vyhořela úplně kromě jedné čtvrti na západě i několika ulic na okraji. Obyvatelé utekli jen s tím, co měli na sobě Kdo se zdržel sbíráním svých věcí anebo nadějí v odražení *Turkův*, byl ztracen a nikdo o něm více neslyšel Turci, Čerkesi a arnautští i maloasiatští bašibozuci nikomu nedávali milost a napořád všecko zbíjeli. Není rodiny v Staré Zágoře, která by nebyla ztratila většinu svých členův, ba mnohé rody od toho dne zmizely úplně. Mrtvá těla se nenašla.

(*Konst. Jireček. Cesty po Bulh.*)

b) U Čechů a Moravanů.

Roku 1185 dne 10 prosince svedena jest bitva ukrutná a velmi krvavá, největší, kterou Čechové a Moravané ve svých domácích rozmíškách kdy spolu svedli u vsi *Loděnice*. Pustila se vojska s obou stran do sebe s takovou zuřivostí, že křik a hluk od bojujících, dusot a řihání od koňův, třeskot od zbroje a mečův a jiné rachocení slyšáno bylo až v kláštere kounickém, kterýž více než míli od bojiště vzdálen jest. Počet padlých pánův, zemanův a sprostých vojínův s obou stran byl veliký, jak se praví, do 4000 obnášel, i nebylo po bitvě možná pro každého zvlášť hrob kopati, musely se kopati jámy veliké. Čechové pod knížetem Bedřichem zvítězili nad Moravany pod knížetem Konrádem Otou. (*Děj. česk.*)

Roku 1179 v tuhém mraze dne 27. ledna svedena byla bitva na „*Bojišti*“ mezi *Vyšehradem* a *Prahou*. Kníže Bedřich bojoval v prvním zástupu a když se bitva váhati počala, vyřítil se kníže Konrád Ota, Brněnský kníže, se svým zástupem v bok Soběslavovi II., z trůnu Českého lonského roku vypuzenému; po velkém a dlouhém namahání byl Soběslav přinucen, dáti se na útěk, i běžel svahem dolů přes nynější Karlín, za potok Rokytnici nahoru na Prosek. Vítězné vojsko stíhalo jej až do noci daleko za Prosek. S obou stran mnozí bojovníci padli a kdo byl raněn, ten nemoha se s místa hnouti, zmrzl, tak že v té bitvě mnoho lidí zahynulo.

(*Zap. Česk. mor. Kron.*)

Když r. 1196 kníže Přemysl náhle s branným lidem německým v Čechách se objevil, očekával ho již *Spytihněv* Brněnský s vojskem a když vojsko to s Přemyslovým vojem v poli se potkalo, tak udatně si počínalo, že mezi Němci s Přemyslem přišlými hrozné krve prolití způsobilo a Přemysl utéci musel. Byl již tuhý mráz tak že v tom boji krev Němcův Čechům po meči v ňadra tekla a jim tu za ňadry zmrzla a když pak doma v jizbách odění svláčeli, krvaví potoci po jizbách tekli.

(*Dalimil. Kron.*)

Roku 1253 vedl *Bela IV.*, král Uherský, válku s Přemyslem Otakarem I, chtěje mu odejmouti vojvodství Rakouské i Štýrské. Dne 25. června strhl se před Olomoucí s divokými Kumany boj ukrutný, ve kterémž na tisíce Moravanů padlo a jiných počet nesčíslný utíkajíce před nepřítelem v řece Moravě utopili se.

(*Zap. Česk. morav. Kron.*)

Porážka českého vojska na *Moravském poli* dne 26. srpna 1278 byla úplná; 12.000 bojovníkův českých, moravských i polských padlo dílem v bitvě dílem na útěku a dílem v řece Moravě se utopilo. Mnoho tisíc jiných dostalo

se do zajetí a nesmírná kořist padla vojsku císaře Rudolfa do rukou a sice plné vozy zlata a stříbra, stříbrné po háry a mísy a jiné drahé nádoby a klenoty, skvostná polní kaple krále Českého; drahá zbroj a množství výtečných koní ve skvostném odění; zkrátka lidská mysl ani oceniti, ani spočítati nemůže, jakou ohromnou ztrátu na lidech a na statku v té bitvě Český národ utrpěl. Mimo to přemnozí zajatí, do vězení uvrženi, museli se Němcům vykoupiti velikými penězi, tak že mnohý o celé jmění rodu svého přišel. (*Děj. česk.*)

Následky pádu *Přemysla Otakara II.*, krále Českého, dne 26. srpna 1278 byly pro českou zemi ukrutné a neslýchaně smutné. Němci nyní myslili, že česká země osiřelá jim jest na dranc vydána a se všech stran se sbíhali rozmnožujíce do země vešlá cizí vojska; všechen pořádek, všecka jistota jmění a života zmizela, strany stály proti stranám, byla válka všech proti všem; loupeže, žhářství a vraždy páchány jsou ve všech končinách, ubohý lid selský ze všeho obrán do lesův utíkal a hynul; k tomu i živlové vzbouřily se způsobujíce škody veliké, pole se neosívala, nastala neúroda a hlad, z hladu pak neslýchané mření, jakého ani před tím, ani po tom nebylo. A tak plných pět let (1278—1283) bídný ná rod Český úpěl pod ranami nemilosrdného osudu. (*Děj. česk.*)

Roku 1304 za krále Českého Václava II. přitáhli z Dolních Rakous vojvoda Rudolf Rakouský a Karel Ro bert, majíce asi 50.000 bojovníkův pohromadě a mezi nimi mnoho tisíc Kumanů. Z Bavor přitáhl císař *Albrecht*. V září táhl císař s vojskem tím do Čech přes Budějovice na Kutnou Horu. Celých pět neděl tento hrozný proud nepřátel se valil a všechny krajiny, jež zasáhl, ukrutně poplenil. Přes čtyři tisíce bezbranných lidí od vzteklých Kumanů, Uhrův i Němcův bylo zabito, množství ženských do zajetí odvlečeno. Nemluvňátek hlavy na kopích nosili a těla jejich k sedlům přivázavše, tak na strach lidem jezdili. V Ivančicích kostel s množstvím lidí, kteří se do něho zavřeli, spálili, tak že člověčí tuk jako potůček z něho tekl. (*Petr Zbrasl.*)

Jednoho času vydal se císař Karel IV. (1346—1378) s pány a rytíři i mnohým lidem do pole proti Vlachům, kteří se proti němu bouřili. Zakázal však na tažení tomto, v zemi vlašské lidem škodu činiti, jak to v tehdejších válkách obyčejem bylo. Ale někteří páni zákazu toho nedbali a v zemi vlašské dědiny nemilosrdně ničili, tak že pláč a nářek bezbranného lidu byl do nebe volající. Zvláště pak z *Michalovic* dopouštěl se velkých ukrutností, dávaje i ženy a dítky pobíjeti. Tou dobou putovala manželka jeho v Čechách z hradu svého do Prahy, aby u hrobu sv. Václava prosila za šťastný návrat svého manžela do vlasti. Když pak do chrámu sv. Víta přišla a kapli sv. Václava již zamčenu nalezla, žádala kostelníka, aby jí kapli otevřel, aby v ní pobožnost svoji mohla vykonati Ale kostelník dveří nijak otevříti nemohl a také přivolaný zámečník toho nedovedl, dokládaje, že by dvéře spíše roztříštěny býti musily, než by zámek povolil. Když pak paní z kostela odešla, smutnou předtuchou jsouc naplněna, kostelník ihned beze všech obtíží dvéře kaple odemknouti mohl. Téhož dne pak, když se to v Praze dálo, byl pán z Michalovic ve Vlašich v boji zabit a tak za ukrutnosti své potrestán.

(*Josef Svátek. Pražské pověsti.*)

L. P 1421 přitáhl *Jan Žižka* spolu s pražským vojskem k městu *Berounu* a že ku čtyrem pražským artikulům přistoupiti nechtěli, dobyl města, ač udatně se bránili a zničil skvostný kostel sv. Jakuba, klášter minoritův a upálil veliké množství lidí, kteří se z Prahy do města toho utekli a mezi nimi i rytíře Karlíka a Bohuslava z Roupova, Jaroslava, děkana, 30 jiných kněží, 3 učitele z Karolína v Praze a mnohé jiné.

(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Dne 14. října 1431 byli táboři u Bý dova v Rakousích od *Albrechta II*, Německého císaře, poraženi, a tu mu dávali táboři vinu, že jaté v té bitvě Čechy ve Vídni hladem umořiti kázal, aniž jich vykoupiti dáti chtěl.

(*Fr. Palacký.*)

Roku 1468 dobyt jest hrad *Konopiště* od Českého krále Jiřího. *Osmnáctiměsíčné* obležení hradu Konopiště bylo zajisté co dlouhého trvání svého nejpamátnější v dějinách Českých.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Křižáci, kteříž roku 1467 vpadli do Čech přes Dub k Turnovu, páchali dle způsobu svého ukrutnosti a hanebnosti na ženském pohlaví a dětech, z nichž i společníci jejich se děsili. Ve mnohých místech vzali výpalné od lidí, potom bezectně nedrželi slova, nýbrž vraždili a pálili jako jinde. Dne 4. června vypálili Turnov a mnoho vesnic na míli i na dvě míle vůkol. V dobytém městě povraždili křižáci opět několik set ženských.

(*W. W. Tomek. Děj. m. Prahy.*)

V třetí válce krále Českého *Jiřího* s králem *Matyášem* Uherským *r. 1470* vezla se za českým vojskem potrava na třiceti vozích, k Hodonínu na Moravě; Rácové při vojště uherském přepadli ten dovoz s velikou přemocí, 585 českých bojovníků zajali a pobili a pak všem hlavy utali; neboť král Matyáš jim místo žoldu platil za každou hlavu nepříteli sraženou, po jednom dukátu. Nyní mu 585 hlav přinesli a své dukáty dostali a *Matyáš* kázal k velikému zděšení každého křesťana tyto hlavy všecky na veliké praky nakládati a do českého ležení metati. Nepřátelé Čechů honosili se pak, že prý to bylo velikolepé podívání — a však v letopisech křesťanské Evropy tento hrozný kus darmo hledá sobě rovného.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Když *Jiří z Poděbrad*, král Český (1458—1471), po mnohých válkách, které vésti musel dne 22. března 1471 zemřel, byla vlast česká v tom okamžení zajisté ve stavu neutěšeném, ba nanejvýš nebezpečném. Pozorovala se veliká vysílenost v zemi, zemské pokladnice byly vyprázdněny, a král Jiří musel dluhy dělati a vlastní rodinné statky své zadlužiti, mnoho hradů a tvrzí jako vesnic a městeček lehlo popelem, obchod i řemesla byly na mizině, pole zůstávala z veliké části nezorána, venkovský lid mnohonásobnými dávkami a vynucenými výplatami schudl dočista, surovým vojákem a hladem ztýraný opouštěl pozemky své, vydával se na tuláctvo, zdivočil a ukrýval se po lesích a jamách podzemných po městech a krajinách, jichž se hrůzy války nedotkly, těkala hladová, neodbytná žebrota, zejména vdovy a sirotci padlých ve válce měšťanův a vesničanův.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Roku 1488 najal *Jindřich*, kníže Minsterberský a syn krále Českého Jiřího, 4500 bojovníkův českých a ti položivše se u Frankenšteina táborem, odtud 5. července čelili Matyášovi, králi Uherskému, jenž knížatům Slezským křivdy a násilí činil. Byli při nich bratří Jindřich a Hynek osobně. Tu vypravil král Matyáš své nejlepší polní vůdce Jana Trnku, Čecha, Viléma Tetaura a Hanuše Haugvice, Slezáky a Františka, hejtmana nad najatými Srby čili Ráci, a fojta Jiřího ze Šteina. Počítalo se v Matyášově vojště 12 000 branných, nejvíce Čechův, jiných národův méně. Dne 28. července strhla se bitva u vsi Thomaswaldě mezi městy Boleslavcem a Hajnovem. Bitva byla ukrutná, jedna z nejkrvavějších toho věku, kde hlavně Čechové proti Čechům bojovali. Uherský vůdce Trnka, Čech, bezděky českou krev proléval, aby svou válečnou slávu zachoval, bojoval nemaje slitování nad krajany svými. Srbští žoldnéři Matyášovi dvakráte do české vozové hradby vnikli a na komorních vozích knížete Hynka Minsterberského mnoho drahých věcí ukořistili; nicméně po každé zas od Čechův z hradby vytlučeni byli. Parno toho dne bylo nesmírné; tři hodiny již trval nejzvyteklejší boj, na obou stranách padla již nejlepších lidí síla veliká; proč žádná strana neustoupila, až museli konečně od sebe pro obapolné unavení ustoupiti. Nikdo nezvítězil, nikdo nebyl poražen, obě strany pole své držely, jak ho držely před bitvou. Počet zbitých a zraněných se žádné strany nikdo neudal. Čechové pochovali mrtvé své do tří šachet na bojišti vykopaných; zajatých každá strana měla 150. Na straně Uherského krále padl pak Vend z Hburka a mezi raněnými byli jeden strýc a jeden synovec pana Jiřího ze Šteina.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Léta Páně 1490 přepadli husité klá-

šter v *Postoloprtech* a spálili kostel i klášter s drahocennou knihovnou. (*Ant. Frind. Kircheng. Böhm.*)

V *bouřích husitských* prolito pouze ve 4 letech a to od ukončení bojů po bitvě u Domažlic (14. srpna 1431) až do úplného utlumení bouří koncem roku 1435 krve české, a jak historicky jest zjištěno: A) v bitvě u Bejdova v Rakousích padlo 1000 mužů, v bitvě nedaleko Znojma 500; u vsi Hilkersreuthu v Bavořích 1000; v bitvě u Lipan táborů a sirotků (dle Tomka) 13.000; v bitvě u Lipan vojska panského 2000; po bitvě upálených 900. B) Přibližně možno snad páčiti: Ve šrůtkách v Lužici a při dobytí Němčí 200; při dobytí Kyjova a oblehání Převora 300; v bitvě na neznámém místě proti Albrechtu Rakouskému 500; v neštěstí na hradním mostě v Praze 22; v bitvách ve Slezsku, na Moravě, v Rakousích a Uhrách 2000; na zpátečním tažení z Uher 1000; o vpádu do Rakous 500; v nové výpravě do Slezska 200; o šrůtkách a při oblehání různých měst v Čechách 500; v opětném vpádu do Rakous a v bitvě na neznámém místě, jakož i ve výpravě do Slezska 2000; při oblehání Plzně vůbec 1000; o vpádu do Pruska, Horní Lužice a Slezska 500; v bitvách mimo okolí Plzně 500; v bouřích v Praze 100; v bitkách a šrůtkách po bitvě u Lipan 1000. Úhrnem 28 922. K tomu oběti od vypuknutí bouří až do ukončení bojů po bitvě u Domažlic (14. srpna 1431) úhrnem 87.961. Činí tudíž úhrn všech obětí asi 116.613. K tomu sluší ještě podotknouti, že páčen počet obětí historicky znezjištěných zpravidla v míře co možná nejmenší (*České Listy. 1887.*)

Za husitských válek utrpělo i *Míšensko* mnoho. Kolik tisíc synův míšenských vykrvácelo v bitvách u Prahy, Chomutova, Litoměřic, Kadani, Mostu, Žatce, Českého Brodu, Oustí, Domažlic, Tachova. Kolik a mezi nimi i starců, žen a dítek — nalezlo smrt, když husité Míšensko nepřátelsky procházeli, vše ničíce, pálíce a vraždíce! Kolik měst, vesnic, klášterů obráceno v zříceniny! (*Ant. Frind. Kircheng. Böhm.*)

Pasovští vpadli za císaře a krále Českého Rudolfa II. do Čech r. 1611 a nakládali, táhnouce ku Praze s ubohými lidmi tyransky hůře nežli Turci a Tataři, tak že by kamení nad tím slzeti a splakati mohlo. Běda ubohým sedlákům, kteří byli od Pasovských na jich potulkách a výletech z Prahy dopadeni se zbraní. Namučili se jich a natýrali až hrozno povídati, nežli je usmrtili. Obyčejně jim uřezali nosy a uši, nežli je zavraždili. Spalovali a ničili všecko napořád a nic před nimi neobstálo. (*Ant. Gindely.*)

Za povstání stavů Českých proti císaři a králi Matyášovi a pak Ferdinandovi když hrabě Thurn táhl k Vídni, táhlo asi 2500 *uherských jezdců* do Kremže, aby odtud přirazilo k vůdci císařskému Dampierrovi O těchto jezdcích se vypravuje, že se pak spojili s nejhorší zběří Dampierrovou a že zmocnivše se městečka Elišova nedaleko Cáhlavy (Freistadt) v Horních Rakousích při české hranici, všecko mužské pohlaví tam pošavlovali, na pěti místech domy zapálili, ženám těhotným plod z těla vyřezávali, malým dětem nohy a ruce utínali a za klobouky je sobě strkali. Vůbec prý provozovali tak hovadské tyranství, že nikdy ani o Turcích nic tomu podobného nebylo slýcháno. (*A. Gindely.*)

Za času povstání stavů Českých proti císaři a králi Českému Ferdinandovi II. r. 1618 *uherská jízda* prohledala takřka celý kraj Budějovický a Prachenský a dojížděla pak na plenění až k Plzni a ke Karlštejnu. Při tom dopouštěli se Uhři ohavných nezbedností. Četná svědectví, o jichž hodnověrnosti nelze pochybovati, zvěstují, že mnohde množství žen a dětí povraždili a že vůbec tak nelidskou ukrutnost jevili, že Buquoy sám byl nad tím nejvýše rozhořčen. Také na Moravě dopouštělo se vojsko královské strašných ukrutností. Všecky zámky a osady byly vypleněny a obyvatelé nuceni nemilosrdným mučením, aby udali, kde mají věci své ukryty.

Při povstání stavů protestantských v Čechách r. 1618 dal hrabě *Thurn* pro lepší svou bezpečnost několik vís vypáliti, císařští pak nezůstali v tom příkladu za ním, ba došly zprávy, že v několika málo dnech položili popelem

24 vsí a městeček. Také viněno jich z nejohavnějších ukrutností, jako že upekli domácího faráře v Jeníkově na rožni, že prznili mladé ženy a dívky a přivázavše jich naposled koňům na ocasy, sebou jich odvlekli Takové ukrutnosti provázely válku v samém jejím počátku i se strany císařských; nejhůř pak dováděli vojáci uherští.

Když pak uprostřed měsíce září, kdy Buquoy s armádou císařskou stál u Jeníkova, Thurn pak u Čáslavě, užasnul se Karel z Žerotína nad následky války sotva čtrnáctidenní. Shledal při vstupu do Čech všecku zemi kromě měst a na díl i městeček, pustou a lidu prázdnou, všudež stopy požárův a zbojnictví, že by srdce kamenné musilo nad tím se ustrnouti a vzplakati.

Za povstání českého r. 1618 řádilo *české vojsko* i na statcích protestantův. Tak 300 jezdcův z pluku Vchynského a 200 mušketýrů z rozličných plukův podnikli loupežnou výpravu do Immendorfu u Recu ležícího a oloupili nejen vesničany, nýbrž přepadli také hrad protestantskému pánu z Rauberu náležející. Nespokojili se s obilím, ale vedrali se do hradu, pobrali nádobí stříbrné, šatstvo i nábytek Rauberův i šlechticů z okolí, kteří si tam věci uschovali. Vzali s sebou 150 kusů dobytka hovězího, 2000 ovcí a velké zásoby ovsa a pšenice A co nemohli vzíti, zničili: peřiny rozřezány a peří v nich vysypáno, obilí zanechané smícháno s popelem, u sudů s vínem vyrážena dna a ani dvéře, okna a kamna nezůstaly bez porušení. Že při tom paním a dívkám učinili násilí, rozumí se samo sebou.

Za povstání českého r. 1618 proti Ferdinandu II. císaři *voje císařské* a z nich zvláště kozáci řádili jako praví ďáblové pustošíce statky pánů lutheránských beze všeho smilování. V stížnosti lutheránů císaři obviňovali Valony s kozáky ze zúmyslného zapalování četných vsí a měst a olupování chudého i bohatého, z prznění pacholat a děvčat a z nelidských ukrutností, aby peníze vynutili Muži a ženy — naříkají — svazují se provazy a škubá se jimi, mačkají je mezi stromy, trhá se jim kleštěmi maso z těla, provrtávají jim kosti holenní a kolena a věsí je za ruce a za nohy. Tisíce osob podlehlo rozličným mukám, jelikož se nikoho nešetří, kdo je lutheránem.

Avšak i katolíci nebyli ušetřeni. Opat Medlický si stěžuje u císaře, že za jeho věrnost denně vtírá se veliký počet císařských vojáků do hradů, měst a vsí a nedbajíce ani písemné salvy guardie ani strážníků všecko podle své chuti plení, neslýchaným způsobem odírají, mučí a zabijí a když se dost naloupili, konečně ještě všecko zapalují.

Ještě horších stížností přednášeli obyvatelé císařských statkův v Dolních Rakousích. Denně prý táhnou kozáci v tlupách 200 až 300 mužů na všecky strany a nepřestávají na loupení, nýbrž zabijí muže, ženy, děti v polích bez milosrdenství nebo zneužívají žen a dívek hovadským způsobem.

Za času povstání českého l. 1618 vpadli *kozáci* do Moravy. A tu každý den přicházely do Brna nové zprávy o srdcelomném násilnictví. A kdož by se neděsil slyše, že tlupa čítající asi 4000 mužů, cestou svou plení všecky hrady a města, jako se na př. stalo v Meziříčí. Tam vtrhli kozáci právě, když se slavil sňatek šlechtický a hostům svatebním způsobili nevýslovné trampoty. Co mělo nějakou cenu, bylo uloupeno, mužští byli pobiti, ženským učiněno násilí a vysvlečeny ze šatů, nevěsta sama byla od netvorů těchto unešena a musela záviděti štěstí těm, kdo byli povražděni. Z Meziříčí táhli kozáci dále zemí a dopouštěli se podobných hanebností. Přepadlit na př. statek jednoho Žerotína, jenž dnou skličen ležel na lůžku, shodili jej bez milosrdenství s postele a učinili násilí manželce a tetě.

(Ant. Gindely. Děj. čes. povst. l. 1618.)

Při povstání stavů Českých r. 1618 proti císaři a králi Matyáši, *Thurn a Hohenlohe*, vůdcové stavovští, uhražovali potřebu svou na potravách a pící s dobrou část rekvisicemi; ale poněvadž stavové a hospodáři v těchto krajích sotva třetinu toho, co na nich požadováno, odváděti mohli, stávalo se, že ostatek potřeby zpravidla vydírán jest na lidu všemi prostředky. Sedláci ztráceli buď všecko jmění své a hynuli

v bídě a nouzi, nebo utíkali se zbytkem zboží svého do nepřístupných míst v Šumavé, opustivše chýže své, kteréž pak vojáci strhávali na palivo.

(Ant. Gindely.)

Za *povstání stavů Českých* r. 1619 jisto jest, že kozáci osvědčovali se pravými vyvrheli lidstva; avšak i ostatní žoldnéři v loupežení a pustošení byli pravými mistry. Lid obojí strany v žádné dobré kázni a řádu nestojící, kde jen mohl ubohým obyvatelům náboženství obojího přehrozné škody, příkoří a násilí svobodně beze všeho ostychu činiti nepřestával a to tak dobře katoličtí vojáci svým katolíkům, jako evangeličtí svým evangelíkům.

(Pavel Skála.)

Při povstání *stavů Českých* r. 1619 stalo se při jedné bitce na Moravě, že vojínové Dampierovi ustoupiti musili. Při tomto ustupování opozdilo se kdesi na 500 nemocných vojáků císařských. Sedláci moravští všecky do jednoho bez milosti potloukli a co kořisti při nich nalezli, tu mezi sebou rozdělili.

Za času *povstání českého* roku *1610* nastali obyvatelstvu vídeňskému dnové bídy a trápení. Potravin byl čím dále tím větší nedostatek, jelikož se do města nemohly dovážeti, a jelikož houfy lidu venkovského který se sem utekl před nepřáteli, pomohli nepatrné zásoby ztráviti. Ke všemu, ty věci, které sedláci chtěli dovážeti na trh, padly za kořist vojsku císařskému před městem, které řádíc hůře nežli nepřítel, sedláky o věci jich jednoduše olupovali. Ve Vídni pak dálo se loupežení a vraždění za bílého dne na ulici beze všeho ostychu Za jediný den bylo šest měšťanů zabito. Nevázaní vojáci za bílého dne na veřejné ulici strhovali ženským i mužským pláště, klobouky a stříbrné pásy.

Při povstání *stavů Českých* proti císaři a králi Matyášovi a Ferdinandovi v bitvě u *Velkého Záblatí* rl 1619 neživili zvláště *Uhři* nikoho, nešetříce ni žen ani dětí bezbranných, které s vojskem českým prchaly. Praví se, že zde 17 dětí a 18 žen dílem postříleli. dílem na kusy roztínaly a do ohně je vmetali.

Za povstání *stavů Českých* r. *1619* někteří žoldnéři *Mansfeldovi*, vůdce stavovského vojska, neštítili se ani krádeží ani loupeží a ke všemu ještě zacházeli se ženskými svobodnými i vdanými takovým způsobem po kraji Žateckém, že sedláci z kolika vesnic spiknuvše se proti svým trapičům, nejprve všecky ohně po obydlích a všecky lunty pohasili, aby vojáci střílet nemohli a potom na ně nenadále udeřili a nešetřili ani žen a dětí jejich, tak že ze 4000 osob jen asi 21 osob a dva kapitáni útěkem se spasili.

Jak za *českého povstání* řádilo vojsko císařské r. *1620*, když do Čech vtrhlo, líčí kníže *Maximilian* Bavorský takto: „Armáda V. M. přes moje častá napomenutí loupením, pleněním, pálením, ano i vražděním nevinných katolických osob obojího pohlaví, týráním poslušných, unášením žen a dívek, pleněním kostelů a klášterů, kolem sebe zuří, ano i mou vlastní spíži loupežně napadá. Prostý člověk přiveden jest na mizinu a dohnán k nejhorší zoufalosti a nebude se moci na dlouhá léta zotaviti a V C. M., pakli zvítězí, nebude se také na dlouhá léta z tohoto zkaženého a spustošeného království žádným příjmům těšiti. Píšu tak V. M., poněvadž mne takové žaloby z rozličných míst skoro denně docházejí a já sám částečně vlastníma očima vidím, kterak jsou oprávněny.“

Když za povstání *stavů Českých* proti Ferdinandovi II. Bavorský král *Maximilian* s vojskem Ligy r. *1620* překročil na zemi rakouskou, řádilo vojsko ligistické způsobem nelidským, pálíc vsi okolní a všecko ohněm a mečem pustošíc A tak za několik dní na kolik mil v okolí Hagu a Aistenheimu byla obydlí vypálena a lidé donuceni, aby s dobytkem a jiným majetkem svým hledali útočiště v blízkých lesích. Vůdcové ligistického vojska ukrutného tohoto válčení neschvalovalí.

(Ant. Gindely. Děj. č. povst. l. 1618.)

Na pochodu lidu vojenského k bitvě na *Bílou Horu 1620* lehlo v Stelčovsi mezi 16 statky šest popelem; ve Vřetovicích byly 4 usedlosti spustošeny, ves Makotřasy ztratila 6 statků, ves Dubí lehla úplně popelem; Kladno, zámek úplně vydrancován a zapálen; v obci Hřebec byly dva statky vypá-

leny. Spousty ty způsobilo, jak určitě se ví, vojsko císařské.

(Jos. Mottl. Památky archaeol. díl XI., seš. 4.)

Jak mnoho vojska českého stavovského nebo Fridrichového v bitvě na *Bílé Hoře* r. *1620* padlo nemohlo se dokonale věděti, neboť někteří svědčili že 6000, jiní že 10.000 dílem stopených a dílem zabito bylo: zajatých 500 se počítalo. Strany pak císařské a bavorské toliko 200 mužů pobitých a 100 raněných se počítalo.

(Jan Beckovský. Poselkyně, díl II.)

Jak strašně válka zemi hubí, poznáváme, že za času *povstání českého*, když r. *1620* nové vojsko české se sbíralo, ani město *Slané*, jinak dosti zámožné, nemohlo sehnati dva páry koňů, když se jednalo o dopravení jednoho vozu spižního do Tábora.

Po bitvě na *Bílé Hoře* strašně řádil císařský vůdce *Waldštein v Čechách*. Města Slané a Žatec donutil, aby mu odvedli 700 sudů vína a kromě toho musili mu nejbohatší měšťané ještě 80 000 tolarů zaplatiti. A tak se vedlo i mnohým jiným městům. Waldštein kořistil z postavení svého. Na šlechtická místa po venkově uvalováno libovolné výpalné, peníze, nábytek, oděv, peřiny a prádlo loupeny, takže šlechtici dohánění k zoufalství a mnozí z nich života byli syti.

(Ant. Gindely. Děj. česk. povst. l. 1618.)

Před *válkou stavův Českých* proti císaři a králi *Ferdinandu II* měly Čechy asi 3 miliony obyvatelstva, po válce jich napočítáno 800 000. Vystěhováním ubylo asi 200.000 duší, ostatní morem, hladem a válkami zahynuli.

(Fr. Krásl. Arnošt hr. Harrach.)

Roku 1631 vpadli *Sasové* do Čech a zmocnili se Prahy a řádili v Čechách vůbec dle libosti, plenice, loupežíce a vyplašujíce obyvatelstvo z domů, kdekoli a jakkoli jen mohli. Z Prahy odvezli tenkráte četné drahocenné věci do Saska, mezi nimi i bohaté sbírky po císaři Rudolfu II. Saské vojsko vyjíždělo také často z Prahy na kořist a drancování do rozličných bližších měst a vesnic.

(Jan Votka. Posv. Cyr.-Meth. Pam. Mar.)

Za času *třicetileté války* táhli Solnicí městem brzy Prušané a zase panduři a husaři, výpady na sebe obapolně činíce a půtky svádějíce. Co do lidskosti byli všickni naši i nepřátelé co dasem posedlí, jedni ukrutnější než druzí, tak že přítele od nepřítele rozeznati nebylo.

(Antonín Lukavský. Čas. česk. Mus. 1848.)

Roku 1637 byla od *Bannera*, vůdce švédského, *česká města* skoro všecka dobyta a zdrancována, vyjma Prahu, o kterou se dvakráte marně pokoušel, též Plzeň a Budějovice; vsí na sta vypáleno, tak že mnohé potom nevznikly nikdy více, úroda na polích ničena, na lidech páchány ukrutnosti zhovadilé, před nímž utíkajíce se do lesův a do hor, hynuli hladem a mrazem, když nastalo počasí zimní. Neb po celý rok Švédové tím způsobem řádili v zemi.

(Wác. Wl. Tomek. Nejnov. děj. rak.)

Po *ukončení třicetileté války* jindy krásná a bohatá *země česká* stala se následkem válečných nehod bídnou pustinou. Většina měst ležela v rumu a popelu, polovice vesnic docela zmizela, ze zámkův a hradů stály jen zříceniny. Na začátku českého povstání měly Čechy 3 miliony obyvatelstva; z těch po ukončené válce zbylo jenom 800 000 lidí, nejvíce zchudlých. Mnozí cizincové přišli do Čech a na vždy se tu usadili, a takto zvláště v krajích pohraničních velký počet Němců se nacházel, i můžeme na jisto tvrditi, že už tenkráte skoro jedna třetina obyvatelstva národnosti německé přináležela.

(Klem. Borový. Děj. arcid. Praž.)

V relaci na hraběte z Vrtby žalovali měšťané *rakovničtí* roku 1643, že počet odešlých sousedů co den se množí, vojáci na mírném přestávati nechtějí, nýbrž dnem nocí sejdouce se tovaryšstvo (račte odpustiti) v ožralství a to nejlepším pivem jako svině v kališti se kochají. Nebude-li brzké pomoci Boží a V. M remedium, všickni z města odjíti a jeho pustého zůstaviti po sobě musíme.

(Zikm. Winter. Čas. Mus. kr. Česk. 1889.)

Za času válek *švédských* (1630—1648) utrpěla země česká nevyslovitelné spousty, veliké množství vesnic a měst bylo vydrancováno a spáleno a na dva miliony lidí zahynulo dílem hladem a nouzí, dílem pak barbarským ukrutenstvím, kteréž švédští a němečtí protestanté v Čechách provozovali.

(W. Wl. Tomek. Děj. král. Česk.)

Od *Švédův*, kteří ve století XVII.

dvakráte do Čech vtrhli, bylo mimo některá města a městečka 6000 vesnic v království Českém spustošeno a spáleno, mnozí kněží katoličtí chyceni a usmrceni, chrámy Boží a kláštery vypleněny a zhanobeny, obrazy a sochy Svatých zničeny.

(*Klem. Borový. Děj. arcid. Praž.*)

Po *válce třicetileté* zmizelo v kraji Rakovnickém několik vsí. Dle přiznávajícího listu *rakovnického* ze dne 29. dubna 1652 čteme: „Město (Rakovník) po té dlouho trvající škodlivé válce ještě žádného vzniku nemá, an třetí díl domů pustých a zbořených očitě se spatřuje, toliko osedlých sousedů, ze kterých sněmem svolenou kontribuci odvésti můžeme třináste.“ Zbořených domů počítali Rakovničtí roku 1654 celkem 75 a mnohý byl smeten tak, že jenom místo se spatřovalo.

(*Zikm. Winter. Čas. Mus. kr. Česk. 1889.*)

Dne 15. dubna *1759* založili *Prusové v Budyni* v Rakovnickém kraji oheň, jenž celé město strávil.

(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

A je zle, (totiž v čas *sedmileté války*) volá Antonín Lukavský ze Solnice — opravdu je zle! Pohani jsou ti nedožraní Němci a za mák milosrdenství neznají. Obilí na polích v nic uvádějí, odhánějí dobytek, lid násilně obírají a jako od Sodomy utrženi smilní. Pohani jsou a nic jiného. Do Božích muk pod Opočnem jako do nějakého terče stříleli a na statui sv. Jana, našeho milého patrona, roztrhanou vojenskou hazuku hodili, pušku mu nastrčili, hrozně se posmívajíce. Bůh je zatrať!

(*Čas. česk. Musea 1848.*)

Roku 1805 ve válce s Francouzy bylo *Brno* místem ohavnosti. Zajatí Rusové, od *Francouzů* umístěni jsou ve chrámích, kdež nechání bez potravy a ošetřování. Mnozí ranění dokonali bez pomoci lékařské. Zdraví pak dohnáni hladem k nejhoršímu. I na Petrově byli Rusové v chrámě uvězněni. Tito, jsouce třetí den o hladu, založili na podlaze oheň, ba jeden z nich dopustil se velikého zneuctění

(*Čas. Vlast, roč. VIII.*)

Roku 1811 dne 15. března vydal císař a král Rakouský *František I.* tak zvaný finanční patent, kterým cena bankocedulí snížena na pětinu, tak že za pět zlatých bankocedulí vyměněn každému jeden zlatý v nových penězích papírových a tyto zase roku 1816 vyměněny jsou za jiné tak zvané šajny, kterých jeden zlatý dáván za půltřetího zlatého peněz předešlých. Tak stalo se pro války.

(*W. Wl. Tomek. Nejnovější děj. rak.*)

c) U Rusův.

Roman, kníže Haličský a Vladiměřský, podmaniv si dílem a zapudiv knížata Ruska sjednotil Rusko a nyní s velikým vojskem přepadl Kutringy a Litvany, urval jim velkou část země, kteráž s ním hraničí a přemožené, ježto často odpor kladli, zapřáhl jako koně a voly k pluhům a vozům.

(*Aug. Schlözer. Děj. Litevska.*)

Za velikého knížete Ruského *Izjaslava Mstislaviče* (*1146*—1154) panovala mezi Ruskými knížaty nesvornost a domácí válka. Ukrutně se válčilo a popelem lehly města i vesnice od břehu Medvědice až k Novohradu, neblahá domácí válka roztrhla všecky pásky příbuzenstva a přátelství. Syn pozdvihl se a bojoval proti otci, bratrovec proti strýci, příbuzný proti příbuznému, Rus viděl v Rusu nepřítele a přemoženého vrhal v zajetí a otroctví, tak že přemožení v lesích hledali spásu.

Když r. *1153* veliký kníže Ruský *Izjaslav* s Haličským knížetem Jaroslavem válku vedl a strašná bitva bojována byla, dal Izjaslav, ana byla bitva nerozhodnuta, nelidský a ukrutný rozkaz, aby všickni zajatí vyjma bojary byli povražděni.

R. *1169* spojilo se jedenácte *knížat ruských* proti velikému knížeti Kyjevskému Mstislavovi Izjaslavičovi, ačkoliv knížata byli se Mstislavem spřízněni. Nebohého Mstislava přidržel se jen bratr jeho kníže Jaroslav. I oblehli knížata starobylé město Kyjev. Tři neděle odolal Mstislav útokům nepřátelským a snad by se byl i obhájil, kdyby tři bojarové zrádně nepřátelům cestu do města neukázali. Nepřátelé dostali se do města všecky napořád vraždíce. Mstislav prosekal se a opustil Kyjev. A tak padla dne 8. května roku 1169 máti ruských měst, starobylý, ctihodný Kyjev kterýž tolika návalům a oblehání krutých cizích nepřátel byl odolal.

Tento den, v němž knížata ruská města toho dobyli, stal se mu dnem úmrtí jeho bývalé velikosti. Zkázou Kyjeva v nic přišly okrasy, svatyně a chlouby starých časů, neboť město bylo v šanc dáno všeobecnému zpustošení. Vítězové zapomněli, že jsou Rusové a ničením starobylého Kyjeva že ničí a hubí vlastní tělo, vlastní vlast svou. Ani kostelů, ani klášterů nebylo šetřeno. Bohatý kostel sv. Žofie s přemnohými znamenitými obrazy, Vladimírův kostel Desetinný nazvaný, klášter zlatorický, sídlo mužů učených a zbožných, krásné domy bojarův, všecky ty s jiné budovy byli po tři dni pustošeny. Co se dalo vzíti, odnešeno a pak vše ohněm zničeno. Mstislav s Jaroslavem šťastně unikli a utekli se do Volyně, ale choť, děti Mstislavovy a bojarové upadli do rukou vítězů. — Na místě Kyjeva stala se Vladiměř hlavním městem ruským.

(*Fil. Strahl. Děj. říše Ruské.*)

R. *1204* přepadl kníže *Rurik*, an kníže Roman Řeckému císaři Alexiu Komméniu III. ku pomoci byl odtáhl, bezbranné město Kyjev a také ho brzy dobyl. Vítězové počínali si tu ukrutně. Nic jim nebylo svatým, kořistili, vraždili, ničili a pálili vše, co viděli a co jim do rukou přišlo, ani starce, ani nemluvně neušetřili. Jen silné lidi spoutali a prodali Plavcům za otroky. Město lehlo popelem, všude bylo slyšeti chrapot a vzlykání umírajících a celé město Kyjev podobalo se zříceninám a hřbitovu. Kyjev nikdy takového dne nezažil. Všech okras a svatyň zbaveno město a jen nářek ubohých na necitelnost vítězů bylo slyšeti. Kyjev nyní navždy pozbyl bývalé slávy své a nenabyl jí nikdy více.

(*Fil. Strahl. Dějiny říše Ruské.*)

R. 1228 vpadli *Mongolové* do Ruska a strašně řádili. Všichni mužové byli povražděni, ženy a panny byly nejprv znectěny a pak buď pobity neb otrokyněmi učiněny. Města a vesnice zcela zničeny. Mnozí byli i ve vařící vodě zmučeni. V Samarkandu bylo 30.000 obyvatelů pobito a 30.000 za otroky prodáno. Hořící spáleniště měst, nesčetné mrtvoly naznačovaly cestu, kudy táhli. Knížecího syna Vasilku utopili v krvi zavražděných. Ostatně přemoženým dřeli kůži s těla, nebo do nich střileli, nebo jehly a třísky za nehty jim vráželi. I zaznamenal o nich jeden kronikář ruský: „Žádný naříkající ani plačící nezbyl po nich, jen mrtvoly a mrtvoly

(*Karamsin. Děj. ruské.*)

Roku *1512* vpadl *Vasilij*, velkokníže Ruský, beze vší příčiny za velkoknížete Litevského a krále Polského Sigmunda II. do Litvy a udával lživě, že Sigmund jest příčinou války té.

(*Aug. Schlözer. Děj. Litvy.*)

3. I ve válce počínej si křesťansky.

Štěpán Bathory, král Polský, vypověděl r. 1579 válku caru Ruskému a návěstím uvědoměl národ Ruský, že krev a plenění pokojných obyvatelů kraje nehledá. A co připověděl, věrně i držel a nikdy nebyla v těch stranách vedena válka k tak malé záhubě bezbranného lidu. (*Děj. pols.*)

Boleslav Pobožný, Piastovec, kníže Kališský († 1278), šetřil ve válce bedlivě zákonů lidskosti. (*Děj. pols.*)

Boleslav, král *Polský*, vpadnuv roku 1110 do Čech, aby Bořivoje mocí osvobodil z vazby a pomohl jemu opět na trůn, ku prosbě Soběslavově, nejmladšího Vratislavova syna, proti obyčeji věku svého zakázal byl vojsku svému přísně všeliké plenění a zažehání v Čechách. (*Martinus Gallus.*)

Přemysl Otakar II., král Český, veda roku 1273 pátou válku proti Uhrům, dal všem rozplašeným obyvatelům slovenským v krajinách okolo Prešpurku a Nitry oznámiti, aby se vrátili a svého hospodářství pokojně si hleděli, že se jim v ničem neublíží a že budou pod ochranou Českého krále. (*Děj. česk.*)

Když r. 1848 proslulý vůdce *Radecký* do Milána táhl, napomínal vojíny, aby nepřátelům odpouštěli, čím jim ve válce ublížili. (*Šmid Repert.*)

Když jednou kdos k císaři *Rudolfovi I.* přišel a mu řekl, že za jistou odměnu odpůrce jeho Přemysla Otakara II., krále Českého (1253—1278) zavraždí, odpověděl císař: „Ačkoliv Otakar nepřítel můj jest, musím přece právo a spravedlnost k němu zachovati.

(*Krönes-Real-Lex.*)

Když Čeněk, palatin uherský, pravil k císaři *Sigmundovi* (1436—1437), že

neprozřetelně jedná, an nepříteli poraženému daruje život a jeho statky, ba i za přítele ho přijímá, odpověděl tento: „Tobě zdá se dobré a prospěšné, nepřítele usmrtiti, avšak já usmrcuju nepřítele, an ho šetřím a činím přítelem, povyšuje ho. (*Aeneáš Silvius.*)

Po bitvě na Bílé Hoře osvědčili se *v Čechách* ligističtí vůdcové *Tilly a Heimhausen* jako počestní mužové, u nichž utlačení obyvatelé docházeli ochrany.

(*Ant. Gindely. Děj. česk. povst. l. 1618.*)

4. Válku zamezuj!

Jindřich I., od r. 1201 vojvoda Vratislavský, válčil s Kunešem, vojvodou Mazovským, od něhož pak od roku 1228 zraněn a na hrad Plock zavezen jest. Zvěděvši tu nehodu sv. *Hedvika*, choť jeho řekla: „Doufám v Hospodina, že hospodáře mého brzy uzdraví a vysvobodí!“ Že přátelské jednání s knížetem Mazovským jalové zůstávalo, chtěl syn její Jindřich II. zajatého otce zbrojnou mocí na něm dobýti. Na odvrácení nové záhubné války a pro ušetření krve křesťanské, pospíšila Hedvika sama ku nepříteli; s pomocí Boží dovedla zjednati pokoj a svobodu choti svému.

(*Drahé kameny.*)

Jiří z Poděbrad, král Český (1458—1471), ačkoliv všickni věděli dobře, že válčiti umí, a že mu, když to opravdu myslí, nikdo neodolá, nenáviděl přece války a jeho největší touha a chlouba vždy bývala, aby zemím a národům zjednal požehnání pokoje.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Vánoce,

viz: „Svátky 2 e!“

Vášeň,

Viz i: „Náruživost!“

1. Jest hanebná, hověli jí.

Ferdinand II., císař a král Český (1620—1637), vášnivě oddával se lovectví. Jak Lamormain tvrdí, ztrávil Ferdinand každého téhodne dva dni, podle zpráv zahraničných vyslanců, čtyry dni lovem. Byl Ferdinand lovcem neobyčejně vytrvalým, jemuž nebyly ani nejnalehavější záležitosti na závadu, aby se bavil lovem jelenů nebo štvanicí černé zvěře. O zvěři od Ferdinanda zastřelené spisoval se pečlivý seznam a opis jeho zasílal se každého roku kurfirstu Saskému, který jsa lovcem náruživým, dovedl tuto pozornost oceniti. (*Ant. Gindely.*)

Ludvík, král Český, Uherský (1516—1526), takovou vášní po vyraženích, kratochvílech a milování naplněn byl, že povinnosti své královské zanedbával a pracím se vyhýbal. (*Děj. Česk.*)

Když za císaře a krále Českého *Rudolfa II.* (1576—1611) *Opavským* nabízeno bylo císařem, aby kazatele luteránské z města zapudili a kostel aby zavřeli na tak dlouho, dokud by nebyl zjednán řádný kněz katolický, shlukl se obecní lid před farním kostelem, a chasa měšťanská i řemeslnická otevřeli dvéře u kostela násilím; a nabyvše tak velké odvahy vrazili také do domu Sigmunda Todila a počali se sápati i po těch, kdo je k mírnosti napomínali a chlácholili. Jednání to přineslo arci Opavským smutné ovoce.

(*Gindely, Děj. česk. povst. l. 1618.*)

Rudolf II., císař a král Český (1576—1611), byl zvláště do astronomie čili hvězdářství a astrologie čili hvězdopravectví vášnivě zamilován a tím zanedbával povinnosti své vladařské.

(*Děj. česk.*)

2. Škodí:

a) sobě, těžko se odkládá, kroť ji!

Mezi důvěrníky svými měl *Jan Ašěn I.*, car Bulharský, bojara Ivanka, muže

hrdého, postavy obrovské, povahy chytré, ale i vášnivé. O něm Aššenovi donešeno, že potaji milkuje se se sestrou manželky jeho Heleny. Ivanko neprodleně v noci k cáři obeslán, leč v čas vystřežen o tom, co se naň kuje. Poradiv se s přátely a příbuznými, skryl pod oděvem meč. Bude-li se cář mírně k němu chovati, chtěl odprositi; pakli prudce, k meči chtěl sáhnouti. Když Ivanko vstoupil, Ašěn, rozkácen jsa nad míru, šavli sobě přinésti kázal Tu Ivanko spěšně vytasil meč a jeho probodl. Tak padl Jan Ašěn I., obnovitel carství Bulharského, po desítiletém vítězném panování v paláci svém Trnově r. 1196.

(*Konst. Jireček. Děj. nár. Bulh.*)

Vukič Hervoje, vojvoda nad vojskem za Bosenského krále Tvrdka I. a za nástupce jeho Dabiši († 1415). výhradně hověl vášním svým, tak že na jeho jednání mocně působily vášnivost, slepé bažení po panství udělalo z něho zrádce. (*J. Kořínek.*)

Václav III., král Český (1305—1306), ačkoliv s s krásnou Fiolou Těšinskou se oddal, od svých svůdníků mladých neustoupil a ve starou vášeň upadl. I nyní v noci po Praze se potuloval a na nočních kvasích vínem hlavu si popletl a královské hrady, města a vsi lehkomyslně schytralým mladým společníkům daroval. Vystřízlivěv poznával sice pošetilost svého jednání a na svůdníky se zlobíval, ale pohříchu tak daleko se již přemoci nemohl, aby byl toho hýření zanechal.

(*Beneš z Weitmile.*)

Svatý *Romedius*, věrověst tyrolský, poustevník († ku konci IV. století), za let jinošských byl na sebe velmi přísen, ku každému pak přívětiv. Začasté chodíval do jeskyně pod hradem otcovským a tam mladistvé tělo bičoval.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

b) Jinému škodí, vraždí.

Boleslav II. Smělý, král Polský od roku 1058, ačkoliv byl ženat, nicméně neostýchal se, urozeným paním násilí činiti, ano ve své zaslepenosti smilné až tak daleko se odvážil, že veřejně největší hanebnosti tropil a když mu to sv. Stanislav, biskup Krakovský, vytýkal, biskupa vlastní rukou usmrtil.

(*J. Bílý. Legenda.*)

Boleslavu III. Křivoústému, králi Polskému (1102—1139), namluvili dvořané, že bratr Zbigněv, jemuž Boleslav častou věrolomnost odpustil a v Polsku úděl malý k výživě udělil, chce ho zavražditi, ba že vraha má již objednaného. A Boleslav rozlobiv se, aniž byl dal záležitost tak závažnou vyšetřiti, dal bratra zajmouti, oči mu vypíchati a bezpochyby léta 1111 zavražditi. (*Rich. Roepel, Gesch. Pol.*

Boris Godunov, car Ruský (1598—1608) chovaje nepřátelství a podezření k dřívějším soupeřům a velmožům, dával vášním těm průchod četným zatýkáním, vyháněním, mučením a odpravováním. (*Karamkin, Děj. rusk.*)

V Toršoku byl od velikého knížete Ruského Vasileje za místodržitele r. 1405 ustanoven kníže *Jurije Svjutoslavič*. Zde dopustil se Jurij hanebného činu, kterýž mu lásku a úctu všech lidí odňal, jeho svědomí na vždy znepokojoval a kletbou Boží ho obtížil. V Toršoku žil totiž tehož času kníže Šimon Mstislavič z Vjasmy, jenž Juriho co místodržitele ctil a poslouchal. Jeho choť Juliana skvěla se i tělesnou krásou okouzlující i ctnostmi nevšedními. Jurij chlípný vzňal se nečistou láskou k Juliáně a chtěl s ní cizoložiti. I pokusil se o to všelikým uměním i přemlouváním, avšak marně. Tu dal Jurij kněžnu násilně do svého domu přivésti a chtěl ji zprzniti. Než ctnostná paní chtěla raději zemříti, než takovým činem se poskvrniti. Proto uchopila se nože a bráníc se poranila Jurišovi ruku. Vzplanuv proto Jurij hněvem ďábelským dal knížete odpraviti a choť jeho Julii zmrzačiti, odejmuv jí ruce i nohy a tělo ještě živé do vody hoditi. Celé město Toršok zhrozilo se činu tak násilného a ukrutného. Jurij však úzkostí a zlým svědomím jat, dal se jako Kain na útěk a opovržen i od velikého knížete i od lidu, bloudil po pustinách, nenalezaje nikde pokoje a klidu, až konečně v jednom klášteře život svůj skončil.

(*Filip Strahl, Děj. říše Ruské.*)

Vdova.

1. Hodná zůstává manželi svému věrná, nevdává se,

viz i: „Manželství 7 d!“

Alžběta, dcera císaře a krále Českého Maximiliana II (1564—1576), provdala se, paní velmi krásná, za krále Francouzského Karla I. Po smrti svého chotě vrátila se opět do Rakouska, kde dobročinností se vyznamenávala Filip II., král Španělský, nabídl jí svou ruku, Alžběta však to nabídnutí zamítla. (*Děj. česk.*)

Ctihodná *Blažena* (Beatrix), kněžna Krajinská, sestra knížete Krajinského Jindřicha, za mladšího věku ovdověla a z lásky k Bohu vdovou zůstala. (*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Když r. 1598 car Ruský *Fedor Ivanovič* bez potomků zemřel, odmítla ovdovělá carovna převzíti vládu a devátého dne po smrti manžela svého odešla do novoděvického monastyru, kdež oblékla roucho mnišské. (*L. J. Píč. Dějiny národa Ruského.*)

Sv. Jan Kapistran (nar. 1385 v Neapolsku) ztratil záhy otce. A matka vdova nechala vdavek k vůli sirotkovi a vychovávala ho zbožně. (*Drahé kameny.*)

Královna *Marie*, vdova po zemřelém králi Českém a Uherském Ludvíku, jenž v bitvě u Mohače dne 29 srpna 1526 bídně zahynul, dala tím důkaz své lásky k manželu, že po oplakávané jeho smrti nechtěla více se vdáti. Stěhovala se k bratru svému císaři Karlovi V. a posloužívši mu platně v nejedné státní potřebě, zejména co vladařka nizozemská. Skonala 18. října 1555 ve Španělích. (*Fr. Palacký. Děj. nár. Čes.*)

Marie Terezie, císařovna a královna Rakouská (1740—1780), stavši se vdovou, dala si překrásné vlasy své ostříhati a nosila od té chvíle až do smrti své černý oděv. Osmnáctého každého měsíce odebrala se do své komnaty, zcela černě potažené a modlila se tam. V tento pamětní den za zesnulého manžela nesměl ji nikdo vytrhovati. Každoročně v den úmrtí dne 18. srpna navštívila hrob císařův u kapucínů ve Vídni. V Inšpruku založila nadání pro 12 panen, které se za věčný poklid zesnulého modliti musely. (*A. Hellmuth.*)

Markéta, vdova po † *Jindřichovi, pánu v Hradci Jindřichově* († 1362), uchýlila se do kláštera panenského v Krumlově a darovala mu roku 1365 dne 15. července věno své. (*Aug. Sedláček. Hrady a zámky.*)

Roku 1341 oznámil markrabě Moravský náš Karel sestře své Markétě v Bavorsku, kterak král Polský Kazimír se s ní chce zasnoubiti. *Markéta*, jsouc ještě mladá vdova, teprve sedmadvacetiletá, nicméně ještě příliš po svém zemřelém manželu Jindřichovi Bavorském truchlila, tak že jí ta zpráva nic nepotěšila a také před svatbou, k níž ji bratr Karel i otec Jan Lucemburský nutili, zemřela. (*Děj. česk.*)

Svatá *Olga*, první kněžna ruská křesťanka († 969), měla se co vdova provdati za cařihradského císaře Konstantina Porfyrogenetu. Avšak Olga žádost tu odmítla a zůstala vdovou. (*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Přibyslava, ctná sestra sv. Václava, provdavši se za knížete Chorvatského, bydlela na hradě Jablonném nad řekou Jizerou. Ovdověvši nevdávala se Přibyslava více, nýbrž odevzdala se zcela službě Boží. Neustále dnem i nocí trvala na modlitbách. V oděvu posvátném, oděna závojem posvátným, byla velmi svatě živa a Bůh ráčil ctnostnou Přibyslavu nejedním divem oslaviti. Tělo její, které dle pověsti pohřbeno bylo blíže hradu Jablonného pod horou Krutinou, pochováno r. 1367 při hlavním chrámu sv. Víta v Praze před kaplí sv. Václava, do níž později r. 1673 v ozdobných skříních přendáno bylo. (*Ludmila. 1883.*)

Perchta, čili Berta z Rosenberka, která se r. 1449 provdala za pana Jana Lichtenšteina na Mikulově v Moravě rakouského Němce, ovdověvši, vrátila se do Čech a trávila ostatní svůj věk ve smutku, prokazujíc dobrodiní chudině na zámcích Rosenberských a Hradeckých, hlavně v Jindřichově Hradci, Telči a Třeboni. Jest to známá

bílá paní, o níž až podnes mnohé pověsti v paměti lidu se zachovávají.
(*Kar. Zap. Čes. mor. Kron.*)

Františka hraběnka Slavatová, nar. 1610 v Horních Rakousích, po smrti manžela svého Joachima nevdávala se více, ba ona slíbila před zpovědníkem Pánu Bohu, že dochová vdovskou čistotu. Na ten slib pořád pamatujíc, prosila den jak den Ducha sv. o milost zdrželivosti. Mladým vdovičkám radívala, aby pro Bůh tak ostaly jako ona.
(*Drahé kameny.*)

Jan Josef Jiří Waldštein z Wartenberka († 1771), c. k. skutečný tajný rada, zasnoubený s Marií Josefinou, hraběnkou z Trautmannsdorfu, vstoupil po její smrti do řádu kapucínského.
(*J. Emler.*)

2. Miluje samotu, stará se o dítky.

Dne 14. února 1393 umřela na svém věně, na královském hradě v Hradci nad Labem *Alžběta Pomořanská*, vdova po císaři a králi Českém Karlu IV. Patnáct let svého vdovství větším dílem přebývala v Hradci, věnném městě svém, majíc dvůr svůj více skrovný nežli hlučný. (*Děj. česk.*)

Císařovna a královna Rakouská *Marie Anna* († 4 května 1884), manželka císaře Ferdinanda I Dobrotivého, po smrti milovaného manžela, od něho takořka ani se nehnula, věrně sdílíc s ním radost i žal, oblíbila sobě život ještě ústrannější. Oblékla se v roucho smutku, v roucho vdovské a truchlíc po manželi svém, již z hradu nevycházela, jen někdy v druhém nebo třetím nádvoří na hradě pražském se procházela a v posledních letech pouze na chodbách
(*Kal. Moravan 1885.*)

Kateřina Sedena, vdova po Těšínském knížeti Václavovi, po smrti knížete (1579), manžela svého, odívala se jen do šatů černých, protož nazýval ji lid černou kněžnou.
(*Fr. Sláma. Děj. Těšínska.*)

Paní *Žuzana Černínová* z Harrasova ztratila r. 1642 záhy svého 45 let starého manžela Jana. A byla to rána pro ni zajisté veliká v nešťastných dobách válečných. K převelikému zármutku přidružily se veliké starosti o osiřelé nezletilé dítky a o rozsáhlé statky. Jen veliká její ve všem zkušenost a rozumnost mohly jí starosti polehčiti, jen nezměrná její láska mateřská s důvěrou v Boha sílily přesmutnou slabou ženu v největších úzkostech. Ačkoliv veselost živobytí jejího všeckna zahynula a odešla s jejím přenejmilejším, usmířila se opět s trpkým životem. Počala sama hospodařiti a o dítky své se starati a pro ně se také ani nevdala více
(*Frant. Dvorský. Obrana víry 1886.*)

3. Slouží tím více Bohu.

Alžběta, dcera císaře Albrechta II. (V.), vévody Rakouského, krále Uherského a Českého, založila s manželem svým Kazimírem, králem Polským, 20 klášterů, porodila Kazimíra svatého, ovdověla pak a vstoupila roku 1492 v Krakově do řádu třetího sv. Františka a zemřela r. 1505.
(*Bedř. Hrabal. Čas. kat. duch. 1840.*)

Anna, manželka Vratislavského vojvody Jindřicha II., jenž r. 1241 v bitvě u Lehnice proti Tatarům padl, a snacha sv. Hedviky, byla velmi nábožná a co vdova učinila mnoho chvalitebného ke cti a chvále Boží. Ve Vratislavi vystavěla klášter s chrámem pro panny řádu sv. Františka; dostavěla tam kostel sv. Jakuba; tamtéž založila a vystavěla kostel sv. Matěje se špitálem pro chudé a nemocné pomocí synů svých Jindřicha III., Vladislava, Boleslava III. a Kunrata (*Drahé kameny.*)

Matka císařovny *Anny*, manželky krále *Matyáše*, rozená princezna *mantovanská*, byla velice zbožná a založila v Inomostí zvláštní klášter pro paní stavu šlechtického, do něhož pak co vdova sama vstoupila a v něm až do smrti své setrvala. (*Jan Křt. Votka.*)

Anna, manželka velkého knížete Michajla Jaroslaviče Tverského, dcera knížete Rostovského, když byl muž její v hordě usmrcen, vstoupila do kláštera v Tveru a pak v Kašině, kdež roku 1338 zemřela. (*Jos Kolář.*)

Za dávných časů žila na hradě na *Bledsku* na Slovensku krásná, mladá vdova. Chodila stále ve smutku. Milovaného muže zavraždili jí lupiči v lese a potopili tělo jeho do jezera. Proto plakala, až líce její pobledly, proto s lidmi nemluvila, ale jezdila každý

den na ostrov,kde před Matkou Boží dlouho klekávala. Napotom věnovala smutná vdova celé bohatství své ku stavbě nového chrámu na ostrově a putovala jako chudá poutnice do Říma ku papeži a napotom v daleké cizině jako pokorná služka v klášteře zemřela.

(*Glasnik Slovenski. 1856*)

Elimije, dcera Vojihny náměstníka v Macedonii za času cara Štěpána Dušana, stavši se vdovou, vstoupila do kláštera, kde se vyšíváním umělých věcí zanášela a Bohu sloužila, vyšívavši drahocenné věci pro kostely.

(*Václav Knížek.*)

Gerbirga Rakouská, od r. 1124 vdova po zemřelém knížeti Českém Bořivoji II., vzala v Rakousích na sebe oblek řeholní, v klášterní tichosti a v pobožnosti život svůj trávila. Gotvickému klášteru statky od svého bratra, markraběte Leopolda darem pro svou výživu obdržené, darovala. Umřela v Rakousích r. 1112 dne 13. července.

(*Kosmas.*)

Gisela, vdova po sv. Štěpánu, králi Uherském a spolupatronu českém (zemřel r. 1038), odebrala se do kláštera Niedernburgu u Pasova, kdež až do smrti Pánu Bohu sloužila.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Sv. Hedvika, manželka vojvody Vratislavského Jindřicha I., stavši se roku 1138 vdovou, odešla do Třebnice do kláštera a počala tam při klášteře, jejž dcera Kedruta spravovala, Bohu sloužiti, však bez úvazku řeholních slibů, nechtějíc na něčí vůli býti u vykonávání skutků milosrdných.

(*Drahé kameny.*)

Helena čili Cvětica, manželka krále Štěpána Dubiši, krále Bosenského (1391—1396), vstoupila po smrti manželově do kláštera.

(*Děj. Bulh.*)

Helena, manželka Srbského krále Uroše Velikého (1237—1272), vstoupila po smrti manžela svého do kláštera gradackého, stavši se jeptiškou, kdež i zemřela.

(*Děj. srbsk.*)

Isabella Klara Eugenie, manželka Albrechta, arcivévody Rakouského (zemřel r. 1633), jako vdova nosila vždy oděv jeptišský třetího řádu sv. Františka.

(*Bedřich Hrabal. Čas kat duch. 1840.*)

Svatá *Jitka* přišla roku 1260 jako chudobná cizinka do lesnaté krajiny biskupství Chelmského za vlády Polského krále Boleslava Stydlivého (zemřel r. 1279). Tam usadila se Jitka v poustevně, sloužíc Bohu modlitbou a rozjímáním o věcech svatých.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Bl. *Jolenta*, jedva že pochovala manžela svého Boleslava Pobožného, krále Polského r. 1279, zřeknula se vlády ve prospěch synovce Boleslavova Přemyslava, rozdala kde co měla kostelům, klášterům, chudině a poručivši odrostlé již tři dcery v ochranu Přemyslava, vzdálila se do Krakova k sestře Kunhutě, aby v její společnosti poslední okamžiky žití svého službě Hospodinově zasvětila

Podobně i Kunhuta, sestra její, po smrti manželově shodila se sebe všelikou světskou ozdobu a v prosté roucho se oblekši perly, klenoty a drahocenné skvosty chudým rozdavši, vstoupila s Jolentou do řádu ctihodných sester klarisek.

(*Škola Božsk. Srdce Páně. 1875.*)

Klára, manželka knížete Valašského Alexandra, byla žena velmi ctnostná. Sám papež Urban V. (1362—1370), když už byla vdovou, v listu svém nazýval ji netoliko katoličkou, ale o víru tu skvělými zásluhami oslavenou.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Kosara, manželka sv. Vladimíra, krále Dalmatsko-Chorvatského, po smrti svého manžela, jejž dal ukrutný car Bulharský Jan Vladislav dne 22. května 1015 stíti, stala se jeptiškou. Dokonala život svatě a byla choti svému po bok uložena.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Kunhuta kněžna, sestra krále Českého Václava II., byvši roku 1290 vdaná za knížete Mazovského a porodivši mu několik synů, roku 1301 ovdověla a do své vlasti české ke dvoru svého bratra se vrátila. I ustanovila se na tom, že vstoupí do kláštera, aby Pánu Bohu zde sloužila. I přijala roku 1302 řeholi benediktinskou a téhož dne, kdy do kláštera u sv. Jiří vstoupila, vyvolily ji panny za svou abatyši.

(*Děje české.*)

Blahoslavená *Kunhuta*, manželka Polského krále Boleslava V Stydlivého († 1292), stavši se vdovou, nechtěla vládnouti, rozdala všecko co měla chu-

dým, a vstoupila do kláštera v Krakově, kdež i zemřela.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Sv. Ludmila, mučennice a matka národa Českého († 927), když jí manžel Bořivoj zemřel, ostříhala své čistoty vdovské, trudíc tělo bděním, prací, postem a všelikým obyčejem kajicných světic. (*Drahé kameny.*)

Marie, vdova po † císaři a králi Českém Maximilianu II, odebrala se s dcerou svou Markétou do Madridu ve Španělsku. I usídlila se tady stále v klášteře karmelitánském a žila zde v odloučenosti, od zmatků politických a od hluku světského; a věnujíc svůj život jmenovitě podporování chudiny, zemřela tady r. 1603. (*Poselkyně.*)

Paní Marie Maximiliana, manželka Jindřicha, pána na Košumberku (zemřel 1654), bydlela po smrti manžela svého na hradě Košumberce a odřekši se všelikých rozkoší, oddala se tu zcela životu nábožnému a kajícímu.

(*Aug. Sedláček. Hrady a zám.*)

Maria Maximiliana Hohenzollerská, která před 200 léty žila, manželka Jachyma z Jindřichova Hradce, již od dětinství svého Bohu věrně sloužila, majíc povždy péči o věci nehynoucí. Když pak ovdověla, toužila jen po věcech nebeských. Všechen čas, který jí zbýval, věnovala Pánu Bohu a trávila chvíle žiti svého osamělého rozjímáním věcí vyšších, duchovních. Nejsv. svátost oltářní přijímala o všech svátcích se zbožností nejvroucnější. Měla v úctě obrazy svatých a sv. ostatky. Zdržovala se i v jídle; chudým dávala hojně almužny, děti své zbožně vychovávala a konečně líbajíc kříž sv. zesnula klidně v Pánu v 69. roce věku svého.

(*Balbín.*)

Když *Marie Maximiliánka*, roz. hraběnka ze *Žďáru* († 1690), po druhé ovdověla, bylo jí teprv 29 let; tu se o její ruku hrabě z Auersperka ucházel; ona pak chtíc sebe všechnu Pánu Bohu k službě oddati, učinila Jemu téhož léta 1666 ve svátek Narození Panny Marie slib vdovské čistoty před svým zpovědníkem jesuitou Mikulášem Kozeliusem. (*Drahé kameny.*)

Marie Srbska, vdova po Tureckém sultánovi Muratovi v XVI. století, byla pro své výtečné vlastnosti u velké vážnosti, že ucházel se o ni co vdovu císař Byzantské říše Konstantin a ještě jiný vladař. Ale Marie odbyla ucházeče jednoho jako druhého, neboť nechtěla se podruhé vdáti; pevný zajisté pojala úmysl a slib učinila Pánu Bohu, že do smrti věnuje se Jeho službě. V tomto předsevzetí svém vytrvala do smrti, zdobíc kostely, modlíc se k Pánu Bohu a činíc všemožné dobrodiní sirotkům, utiskovaným, jakož i nebohému národu svému. (*Ludmila 1886.*)

Mezi řeholními pannami karmelitánkami nalezala se v Praze roku 1672 i ovdovělá vévodkyně saská, kněžna *Kristina Eliška*; rozená hraběnka *Meggau*.

(*Fr. Ekert. Posv. místa král. hl. m. Prahy.*)

Natalie Borisovna kněžna Dolgorukova, když muž její Ivan roku 1739 odpraven jest, šla co vdova do kláštera r. 1757, kdež roku 1771 zemřela

(*Děj. ruské.*)

Blahoslavená *Rixa*, královna Polská, vidouc co vdova korunu polskou na hlavě syna svého za poměrů uspořádaných, vstoupila roku 1047 do kláštera, založila klášter ve Vircpurku, štědře obdarovala klášter brauvillerský nedaleko Kolína a biskupský velechrám v Kolíně a v klášteře saalfeldském blaženě v Pánu zesnula dne 24. března 1063.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Manželka barona *Stromfedera*, pána na Hrádku, po jeho smrti 1865 byla opravdu svědomitou, opravdu nábožnou, upřímně sloužila Pánu Bohu a úzkostlivě všeho se varovala. Již nikam nejezdila, nechodila, jen ve velké zahradě se procházela.

(*Fr. Pravda. Vlast, roč. VIII.*)

Vojslava, sestra Hroznaty, zakladatele kláštera v Teplé, který roku 1197 dostavěn byl, byvši provdaná v Krakově a ovdověvši opustila svět a vstoupila do kláštera od bratra v Chotěšově založeného. (*Drahé kameny.*)

Ve vesnici Bř. žil Jan Z., baráčník a cesták. Umřel však záhy a zůstala v baráku žena jeho, vdova. Dlouho truchlila vdova po muži a majíc při chaloupce kousek pole a u sousedů bohatších podělkujíc, trávila dny života svého jako poustevnice sama. Nejradostnějším dnem jí bývala neděle. Tu

uspořádavši vše v příbytečku spěchala do chrámu Božího, ač přes pole musela. Posilnilať se tu, jak říkala, na tu lo potu zase na celý týden Rovněž nábožná byla i doma; světničku svou měla vyozdobenou chudičkými sice ale nábožnými obrázky. Zvláště milovala Rodičku Boží, jejíž obraz, větší ostatních, právě uprostřed, v čele jizby visel, kříž pak v rohu nad stolem, jakožto v místě nejčestnějším. Pod obrazem Rodičky Boží visel růženec a za sv. křížem byly posvěcené kočičky od květné neděle. Vycházejíc z kostela, povždy zastavila se na hrobě svého manžela. Tak trávila ta zbožná duše mnohá léta, dnem i nocí Bohu slouživ a dělíc čas dnů života svého v práci a modlitbu. Na vdaní, jsouc po smrti svého muže ženou ještě dosti mladou, ani nepomyslila. Domnívalať se, že by věrnost muži prvému zrušila. Na návsi dala vystavěti za 200 zl. sochu nejsv. Trojice. Jsouc stará již a tělem vetchá a nemohouc těžce pracovati, aspoň umělé kytičky a věnce dělá barevného papíru a jimi zdobí sochy a obrázky i kříže na hrobích. (*Boh. Hackl.*)

Kněžna *Žofie*, manželka Oty II., příjmím Černého, knížete Olomouckého jenž roku 1126 v boji pod Chlumcem zahynul, rozená hraběnka z Bergu, vrátivši se do své německé otčiny, vstoupila tam do kláštera, jak se zdá zwifaltského. (*Děj. české.*)

Vděčnost k Pánu Bohu.

Ukazuje se:

1. Rozličnými pobožnostmi,

viz i: „Modlitba 4 b!“

Leta 1645 město *Brno*, když ho *Švédové* obléhali, zachráněno jest. Proto toho dne 15. srpna měsíce ráno z kostela farního sv. Jakuba každoročně jde slavné processí, při němž se nacházívá celý magistrát brněnský a okolo Brna se vede. Také v pevnosti Špilberku po vyzpívané mši sv. a po kázání toho dne processí s velebnou Svátostí oltářní se koná a díkův činění, že dobrotivý a milosrdný Bůh město Brno i pevnost neb hrad Špilberk na přímluvu Marie Panny před nepřátelskou mocí, aby obé nepřátelům Švédům do rukou nepřišlo, otcovsky hájiti ráčil.

(*Jan Beckovský. Poselkyné.*)

Druhého dne po osudné bitvě na Bílé Hoře (dne 8. listopadu 1620) v jedenáct hodin dopoledne vtrhl hrabě *Buquoy* v čele vojska svého na Malou Stranu. Po boku jeho nesen prapor, pod kterým podniknut byl na Bílé Hoře útok na vojsko české. Buquoy odebral se přede vším do kostela kapucínského na náměstí Loretánském, aby poděkoval Bohu za dobyté vítězství, kde pravil: „Moje udatnost a moje sláva je Hospodin a On je také spása moje!“

(*Ant. Gindely.*)

Čech, přišed s družinou svou do vlasti naší české asi 451 a vystoupiv na horu Říp, zastavil se a ustanovil se na tom, že se s družinou usadí. I nazvali druzí jeho zemi tu Čechy. A tu Čech k zemi se vrhna, radostí ji políbil, pak vstana a obě ruce k nebesům zdvihna, zvolal: „Vítej, země, nám souzená, tisícerými sliby od nás vyprošená, zachovej nás ve zdraví a rozmnožuj plémě naše od kolena do kolena!“ I vzplanula první oběť na zemi české.

(*Zap. Čes. mor. Kron.*)

Po vítězství u *Domažlic* r. 1431 bylo dne 6. září v Praze slaveno vítězství službami Božími. Všickni kněží staroměstští vyšli s lidem osadným na processí s křížem a s velebnou Svátostí až na hrad pražský k díkučinění Bohu; při čemž před kostelem týnským vyvěšeny byly korouhve Němcům vzaté.

(*W. Wl. Tomek Děj m. Pr.*)

Po osudné bitvě na Bílé Hoře (dne 8. listopadu 1620) súčastnil se císař *Ferdinand II.*, dne 27. listopadu s celým svým dvorem v processí, jež vedením kardinála z Dietrichšteina ubíralo se

ve Vídni z kostela augustiánského do chrámu sv. Štěpána, kde je kardinál ukončil řečí poměrům přiměřenou.

(*Ant. Gindely.*)

Roku 1621. císař *Ferdinand II.* s Karlem, arcikníže tem Rakouským k zázračnému obrazu Panny Marie Cellenské putoval, tam za obdrželá vítězství nad zpronevěřilými (na Bílé Hoře dne 8. listopadu 1620) Pánu Bohu děkoval a tomu obrazu krásnou i drahou korunu obětoval.

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Kralevic *Karel*, napotomní císař a král Český, dobyl r. 1332 u hradu San Felice co osmnáctiletý mladík slavného vítězství nad Italiány. Po bitvě vrátil se Karel do Parmy, kde 3. prosince 1332 v kostele sv. Kateřiny nějaké služby byly konány za obdržené slavné vítězství.

(*Kron. Zbrasl.*)

Maximilian, Bavorské kníže, o polednách druhého dne po bitvě na Bílé Hoře r. 1620 dne 9. listopadu do Prahy na Hradčany přijeda, do kostela kapucínského vešel a v něm za šťastné minulého dne obdržélé vítězství povinné díky Pánu Bohu učinil. A když do města svého hlavního Mnichova přijel s hojnou kořistí, hned přímo do kostela Panny Marie před mostem stojícího se uhnul a v něm Pánu Bohu za šťastné vítězství povinné díky vzdával,

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Roku 1241 Tataři vpadše do *Moravy*, přihnali se i k vrchu Kotouči, který strmí opodál městečka Stramberka. V tomto vrchu bylo uvnitř několik velikých jeskyň, z nichžto se jedna nyní Lípová díra a jiná Psí kostelík nazývá a v těch jeskyních množství obyvatel z celého okolí před Tatary se svým zbožím se ukrylo. Tataři, vědouce o tom, vrch ten obtáhli. Tu však strhl se v noci, právě na den nanebevstoupení Páně, když byli Tataři stany své okolo Kotouče rozbili, silný příval a lid v jeskyních obležený, použiv noční temnoty vyšel z jeskyň, prokopal hráz u blízského velkého rybníka a tím neráznou povodeň v ležení tatarském způsobil. Neboť voda vyrazivši proudem z rybníka, potrhala stany Tatarům, mnoho jich uchvátila a přinutila je, že od Kotouče odtáhli. Podnes se slaví tam památka osvobození od Tatarův na den nanebevstoupení Páně (a sice v chrámu Páně).

(*Zap. Čes. mor. Kron.*)

Petr Petrovič Njeguš II., vladyka Černohorský (1830—1851), byl si vědom, jak velikosti své, tak i své nicoty. Ze vší duše děkuje Bohu nejvyššímu, že povýšil jej duchem i tělem nad jiné, počínal svou závěť.

(*J. Hudec. Osvěta 1884.*)

Každého roku slaví se v *Plzni* tak nazvaný nový svátek, tu neděli po 8. květnu čili po svatém Stanislavu k díkuvzdání za šťastné ochránění města před husity ustanoveny. Leta Páně *1433*, vytrpěla Plzeň čtvrté, poslední, ale nejdelší a nejkrutější obležení od husitů. Obležení to trvalo skoro deset měsíců. Sám Prokop Plzeň oblehal, avšak marně. Z vděčnosti Pánu Bohu zavázali se Plzeňané, že každého roku slavností a processím v den ten oslaví.

(*Jos. Smetana. Čas. kat. duch. 1846.*)

Roku 1673 vydobyli *Poláci* pod vůdcem *Janem Sobieskim* za krále Michala Korybuta ve dvou dnech u Chotima slavného vítězství nad Turky, tak že vůdce Turkův Hussejn paša první při útoku husarském utekl. Stan jeho opanován a pozván kněz; ten oděný ornátem posvětil stan vodou svěcenou a mši sv. v něm sloužil. Hetmani, všichni starší se všemi rytíři klesli na kolena a jedním hlasem zapěli: „Tebe Bože chválíme!“

(*Jaroslav Klika. Jarý věk. 1883.*)

Pražané a táboři, jakmile vítězstvím na Žižkově dne 14. července 1420 se ujistili, poklekše na samém bojišti na kolena, počali hlasitě zpívati „Tě Boha chválíme“, a město celé rozléhalo se jásáním nevýslovným.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Pražané, dobyvše slavného vítězství *u Vyšehradu* nad *Sigmundem*, v neděli potom dne 3. listopadu 1420 vykonali slavné processí na bojiště k děkování Bohu za obdržené vítězství. Skoro všecko obyvatelstvo účastnilo se ho, mužští zvlášť a ženské zvláště. Přišedše na bojiště zapěli hlučně: „Tě Boha chválíme!“

(*W. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.*)

Rymboš v Jilovém nad jiné požehnanější byl, mnoho zlata na Libín odeslal. *Přemysl i Libuše* (v VIII. století) vzdá-

vali chválu bohům horním, oběti veliké pod širým nebem činili, rytce povolali a obraz veliký, vypodobňující člověka na stolici sedícího, udělati rozkázali, stánek pro něj vystavěli. Zelú obrazu říkali, velikou uctivost mu činili, vlasy a nehty časem sobě obřezujíce, na uhlí kladli a před ním pálili.

(*V. Ruffer. Hist. Vyš.*)

Leta Božího 1443 mistr *Jan Přibram* učinil v Praze napomenutí k lidu obecnému, aby Pánu Bohu poděkovali, že Pán Bůh dal vítězství nad pohany králi Polskému Vladislavovi, že třikrát porazil je a hluboko do jich země vtrhl nade všecky krále prvnější.

(*Staří letop. čeští.*)

Soběslav II., kníže Český, byv roku 1173 z dlouhého vězení vyveden, když přišel ku Praze, ssedna s koně, kráčel v nelíčené pokoře, bosonoh, přede vším do chrámu sv. Víta ke hrobům sv. dědicův českých, děkovat Bohu za vysvobození z mnoholetého žaláře.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Leta 1164 král český *Vladislav* radostně se vracel se svými Čechy z Mediolaninu, kdež císaři Fridrichovi na pomoc byl. Biskup Daniel až do Českého Brodu proti němu vyjel, vyjela také královna až do vsi Kyje, kněží s žáky vyšli až do Mezihoří, krále svého vítajíce. Král uchýliv se od Vyšehradu, nejprve všel do kostela sv. Víta a Václava i jiných dědiců českých a tu Pánu Bohu veliké děkování činil, že se on i lid jeho navrátil ve zdraví do Čech. (*Hájek. Kron. čes.*)

2 Rozličnými dobrými skutky.

R. 1360 porodila otci vlasti naší české *Karlovi IV.* choť Anna prvorozeného syna, Václava. Z vděčnosti za toto Boží nadělení zamýšleli zprvu císař i císařovna nastoupiti slavnou pouť do Cách osobně, když pak to nešlo, dav Karel novorozence zvážiti, váhu jeho, 16 hřiven ryzího zlata, poslal kostelu v Cáchách na jméno Karla Velkého postaveného.

(*Fr. Palacký. Děj. národa Českého.*)

Kazimír, kníže Slezský (1211—1234), daroval z vděčnosti k Pánu Bohu a z úcty ku svému rodišti Orlové ves Orlovou s lesy a polnostmi i s okolními krajinami klášteru benediktinskému v Těšíně a ten se napotom staral o služby Boží v kapli.

(*Kar. Eichler. Posv. místa.*)

V dubnu r. 1885 odevzdal dp. farář u sv. Víta Hodek kapitolnímu vikáři šest tisíc zlatých, kteréž jistá nejmenovaná zbožná *paní* na poděkování Bohu za dosažené uzdravení své k dostavění hlavního chrámu Páně sv. Víta věnovala. (*Čech.*)

Roku 1432 vydobyl *Sigmund*, nově ustanovený velkokníže Litevský, slavného vítězství nad Theodorem, knížetem Ostrogským, jenž zapuzenému velkoknížeti Svidrygailovi pomáhal. Z vděčnosti k Bohu za toto vítězství dal Sigmund v Osmjaně několik míst kanovnických zříditi.

(*Aug. Schlözer. Děj. Litvy.*)

3. Zřízením obrazu a sochy.

V shenickém chrámu Páně nalezá se blíže hlavních dveří ve výklenku starobylý obraz na plátně malovaný, kdež jsou vyobrazeni poutníci, jdoucí údolím ze shenického chrámu a z Klamových Horek u Bezděz. Vrch Bezděz malován se starým hradem, klášterem a kaplí (církvickou). Vedle cesty na vrchu jsou kapličky, v nichž jest křížová cesta. Nad putujícími po vrších jsou blízké čtyři staré hrady, jak před 200 lety stály. To Cetno, Velká Horka, Stránov a Krnsko. Obraz ten jest malován na památku asi r. 1680, když zde v okolí i v Ml Boleslavi zuřila morová rána. Tu se usnesli ze *Strenic* a z *Klamových Horek*, že budou společně putovati na Bezděz prosit P. Marie za přímluvu, aby odvrátili tu morovou ránu. A to obraz ten představuje. Pouť ta konává se až dosaváde každoročně.

(*Jan Konopas. Česk. Listy. 1887.*)

Na poděkování Bohu za šťastné uhájení Prahy proti Švédům a za ukončení hrozné války třicítileté dal císař *Ferdinand III.* (1637—1657) zhotoviti sochu Panny Marie bez hříchu prvotního počaté a postaviti ji na vysokém sloupu na Staroměstském náměstí. Dílo to vykonal sochař Jan Jiří Pendel. Posvěcena byla socha ta r. 1652 u přítomnosti císaře Ferdinanda III. a syna Ferdinanda IV. Spolu učinil císař i na-

daci, aby každou sobotu a každý svátek Panny Marie jeden z kanovníků Svatovítských z chrámu týnského při zvonění velkým zvonem k soše vedl processí a tam se zpěvem litanii Lauretánskou konal. Za císaře Josefa II. byly průvody ty zakázány a pak pobožnost ta do chrámu Svatovítského přeložena Roku 1884 měla býti socha ta z náměstí odstraněna ale na výtečné hájení časopisu „Čecha“ socha ta obhájena a bude opravena a spolu značná část peněz v „Čechu“, ponejvíce od kněží na udržování sochy té vybrána.

(*Fr. Ekert. Posv. m. kr. hl. m. Pr.*)

4. Zřízením oltáře.

Léta 1318 královna Alžběta Česká porodila manželi svému *Janovi* syna, kterémuž on kázal dáti jméno Přemysl. A hned na památku jeho narození kázal založiti nový kůr a veliký oltář u menších bratří v klášteře sv. Jakuba v Větším Městě pražském.

(*Hájek. Kronika česká.*)

Roku 1649 dala *staroměstská obec* na poděkování Pánu Bohu za osvobození Prahy od Švédů v chrámu týnském postaviti nový hlavní oltář, jenž tu posud se nalezá.

(*Fr. Ekert, Posv. m. kr. hl. m. Prahy.*)

5. Vystavěním kaple.

Čechové dobyvše r. 1040 u Domažlic za knížete Břetislava nad dvéma německýma vojskama, kdež i sám císař Německý Jindřich přítomen byl, slavného vítězství, vystavěli na slavném tom bojišti kapli sv. Václava, dědice českého, u Brodku na věčnou památku.

(*Fr. Palacký. Děj. národa Českého.*)

Mečislav, první kníže ve Slezsku (1164 - 1211), přebýval s manželkou Ludmilou v Těšíně. Když jednou Mečislav se svou chotí v průvodu hostí a služebníků v hustých lesích, kde nyní Orlová se nalezá, lovem divoké zvěře se bavil, uzřeli všichni na tom místě, kde orlovský kostel stojí, neobyčejného orla na stromě sedícího a držícího v zobáku kořist, kterou nenadále na zem pustil. Všickni ulekli se nad tímto výjevem a Ludmila jsouc těhotna, úlekem porodila na témže místě syna, kterému při křtu sv. jméno dáno Kazimír Z vděčnosti k Bohu za zachránění matky i syna jakož i na památku neobyčejné té události, dal tam vystavěti Mečislav kapli a nazval ji po onom orlovi kaplí orlovskou. Tak stalo se mezi rokem 1170—1180.

(*Kar. Eichler. Pout. místa.*)

Roku 1651 vystavěl rytíř *Bartoloměj z Tannazoll-Zillu*, vůdce císaře Ferdinanda II., kamennou, klenutou, prostrannou kapli na kopci u Cizkrajova na Moravě ku svobodnému dvoru jeho příslušném. V kapli pak byla socha Monseratské Panny Marie veřejné úctě vystavena. Učinil tak z vděčnosti k Pánu Bohu, že ve válkách, v nebezpečích šťastně na životě zachován jest.

(*Kar. Eichler. Poutní místa.*)

6 Vystavěním kostela.

Břetislav, kníže Český, dobyv roku 1028 slavného vítězství nad Uhry a pojistiv si jméno vé ody Moravského v pobožném nadšení ustanovil celou kořist, uherskému vojsku odjatou, vynaložiti na nové vystavění a nadání chrámův oněch, jakožto oběť kladenou na oltář Toho, Kterémuž zasvěceni a Jehožto pomocí zase dobyti byli.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Léta 1047 rozpomenuv se *Břetislav* na dobrodiní sobě od Pána Boha učiněné a na to vítězství, které jemu dáti ráčil nad Němci, a že jest zahnal císaře ze své země, i rozkázal na tom místě, kdež se ta porážka stala, a kdež sú Němci pohřebováni byli, na té hoře, jenž slove Štok jinak Pivoňka, kostel krásný k poctivosti Pánu Bohu a Panně Marii postavili. A jev tam osobně s svým otcem duchovním Levorem biskupem, žádal jeho, aby jej ve jméno blahoslavené Panny Marie posvětil. A tu hned kněze dal uvésti do něho bratry poustevníky řádu sv. Augustina a poctivú živnosti je opatřil a platy nadal, tak aby tu oni na budoucí věčné časy Pánu Bohu za duši jeho a za všecky tu zmordované a pohřbené sloužili a modlili se ustavičně. Když se pak ty věci vykonaly, do Prahy se navrátil.

(*Hájek. Kron. česká.*)

Král Český *Jan* po šťastném r. 1313 obdrženém vítězství nad Matyašem z Trenčina chrám sv. Bartoloměje v Kolíně založil z vděčnosti k Pánu Bohu. (*Pam. král. m. Kolína.*)

Léta 1230 zbudoval *Jan Asěn II.*, car Bulharský (1218—1241), v Trnové chrám z vděčnosti, že mu dobrotivý Bůh tolik vítězství nad nepřátely popřál. (*Konst. Jireček. Děj. nár. Bulh.*)

Léta 1036 když *Jaroslav*, samovládce země ruské, byl v Novohradě, přišla mu zpráva, že Pečenězi obléhají Kyjev. I sebral vojsko mnohé, Varjahy i Slovany a přitáhl ku Kyjevu, i vešel do města svého. A bylo Pečeněhů množství nesčíslné. Jaroslav vystoupil z města a spořádal družinu. Pečenězi počali přistupovati a srazili se na místě, kde stojí nyní sv. Žofie, hlavní chrám ruský. A bitva byla zlá i ledva zvítězil k večeru Jaroslav. I dali se Pečenězi různo v útěk a někteří utíkajíce, tonuli v Litomli, jiní pak v jiných řekách. Z vděčnosti založil Jaroslav chrám sv. Žofie hlavní; a potom chrám na Zlaté bráně svaté Boží Rodičky zvěstování; i potom svatého Jiří klášter a svaté Ireny.

(*Nestorův Letopis ruský.*)

Leopold I., císař a král Český (1657—1705), kníže zbožný, z vděčnosti k Bohu, že Vídeň před Turky zachráněna jest, vystavěl kostel sv. Leopolda, a že Bůh mor zapudil, zřídil sochu nejsv. Trojice. Podobně i císař a král Karel VI (1714—1740) z vděčnosti vystavěl ve Vídni krásný kostel sv. Karla. (*Šmid. Repert.*)

Léta 1005. Rozpomenuv se *Oldřich*, kníže České na dobrodiní sobě učiněné od milého sv Jana, že jest jej z toho vězení císařského vysvobodil, i rozkázal kostel velmi veliký a krásně ozdobený, k poctivosti Pánu Bohu a sv. Janu Křtiteli Božímu v Oldřiši postaviti a služebníky Boží v něm ustanoviv, poctivú živností tělesnú, je opatřiti rozkázal. (*Hájek. Kronika česká.*)

Dne 15. srpna 1099 Olomoucký vévoda *Ota Černý*, v místech u lesa „Vlče v Telči na Moravě, porazil na hlavu vévodu Českého Břetislava II. a z vděčnosti za to vítězství na bojišti vystavěl kostel Nanebevzetí Panny Marie. (*Brandl.*)

Kostel sv. *Petra a Pavla u Nové Paky* vystavěl v dávném věku jistý *rytíř*. Byl-t vdovcem a otcem dvou dítek, chlapce a děvčete. Jednou musel rytíř ten jíti k sousednímu rytíři, kdež se musel zdržeti několik dní. Odevzdal tedy dítky své Petra a Pavlinku v ochranu starému věrnému sluhovi. Sluha staral se všemožně o dítky, ale z hradu jich pustiti nechtěl. Když však jednoho dne bylo velmi hezky, dovolil jim přece vyjíti. Bratr a sestra šli tedy do lesa na jahody, jež tam rádi vždy trhali. Šli do lesa hlouběji a hlouběji, až zabloudili tak, že nemohli nalézti cesty zpáteční. Starému sluhovi také již bylo divné, že se svěřenci jeho nevracejí. Šel jich hledat; hledal sem, hledal tam, ale kde nic, tu nic. Volal, ale marně. V té chvíli přijel domů rytíř. Sluha byl ihned zavolán a rytíř tázal se po dětech. Sluha vyznal se, že proti zápovědi děti z hradu pustil, že je hledal, ale hledal marně. Rytíř velice se ulekl. Kázal všem hradním rozejíti se na všechny strany do lesu a hledati Petra i Pavlínku. Po dlouhém hledání je konečně starý sluha nalezl. Leželi na kyprém mechu v malé rokli a spali. Byli-t umdleni dlouhou chůzí, chtěli si odpočinouti a usnuli. Košičky jejich naplněné na polo jahodami, stály vedle nich. Jakou měl rytíř radost z toho, že děti jeho nalezeny! Ihned odneseni byli Petr i Pavlinka do hradu. Starý sluha byl pokárán a napomenut, od té pak doby byl ještě pečlivější. Bylo to také veliké štěstí, ježto v okolí tom tehdáž zdržovala se divá zvěř. To dobře věděl rytíř a proto Pánu Bohu vroucně děkoval a na poděkování Bohu dal na tom místě, kde dítky se nalezly, vystavěti malý kostel a zasvětiti jej dal sv. Petru a Pavlu.

(*Anděl Strážný 1886.*)

Soběslav I., kníže Český, dobyv slavného vítězství nad císařem Německým u Chlumce dne 18 února r. 1126, navrátil se do Prahy, kdež s převelikou radostí a plesáním veškerého lidu byl přivítán. A když za ním udatné české vojsko s velikou kořistí také domů přitáhlo, tu se z toho všickni přenáramně radovali a Bohu za tak slavné vítězství vroucí díky vzdávali. Na pa-

mátku a vděčnost k Bohu šťastného pobití nepřítele založili potom Čechové kostel sv. Jiří na Řípu z kamena, kterýž r. 1126 Jindřich Zdík, biskup Olomoucký posvětil.

(*Zap. Čes. mor. Kronika.*)

Archandělská kathedrála v Moskvě byla vystavěna roku 1333 velkoknížetem *Ivanem Kalibou* na památku šťastně přestálého moru. V této kathedrále modlívali se staroruští hrdinové a knížata nežli vytáhli do boje Nesčíslné pak památky minulosti jsou v této kathedrale, hroby carů a caroven, obrazy Svatých ze XIV, XV. a XVI. století a též rukopis evangelia ze století XII., druhý nejstarší v Rusku.

(*Čech.*)

Dne 28. června 1330 vydobyl *Štěpán*, král Srbský, slavného vítězství nad Bulhary, Řeky, Rumuny a Tatary u Velbuždu. Z vděčnosti k Pánu Bohu vystavěn na místě, kde za bitvy stál stan královský, kostel Nanebevstoupení Páně.

(*Konst. Jireček. Děj. nár. Bulh.*)

Adam František, kníže ze Švarcenberka, pán na Hluboké, dal roku 1714 kostel libnický z vděčnosti k prozřetelnosti Boží, jelikož panství roku 1713 před morem chránila, znovu vystavěti.

(*Aug. Sedláček. Hr. a z. č. VII.*)

Sv. Václav, smluviv se šťastně s králem Německým, Jindřichem I, Ptáčníkem r. 919, obdržel od něho kost z ramene sv. Víta, co vzácný ostatek. I ustanovil sv. Václav na poděkování Bohu za vyváznutí z okolnosti tak těžkých a za odstranění veliké záhuby od země české vystavěti kostel sv. Víta ke cti na hradě pražském. A kostel ten i asi roku 930 Řezenský biskup Tuto vysvětil.

(*Děj. české.*)

Kostel v Královicích povstal na památku šťastného porodu Jitky, krále *Václava II.* manželky, roku 1296 ze zámku, v němžto priceznu Markytu porodila. (*Karel rytíř z Bienenbergu*)

7. Vystavěním kláštera.

Kníže Český *Jaromír* byv od Dovary z nebezpečenství na přímluvu sv. Jana Křt. vysvobozen, na poděkování Bohu za tu milost postaviti dal na Velizu klášter benediktinský.

(*V. Ruffer. Hist. Vyš.*)

Léta Páně 1164 založila *Jitka*, manželka krále Vladislava I. klášter benediktinek v Teplicích z vděčnosti. Když Vladislav totiž s králem Uherským proti Řekům vytáhl, modlila se Jitka ustavičně v klášteře, aby choť její šťastně domů se navrátil. A Vladislav dosáhnuv slavného vítězství nad Řeky, přišel šťastně do Čech nazpět s velkými a bohatými dary krále Uherského. Klášter teplický nadala Jitka velmi bohatě. (*Ant. Frind. Kircheng. Böhm.*)

Mezi pány, kteří ve vojště českém v bitvě u Lodenic dne 10. prosince 1185 bojovali, nalezal se též mocný pán Jiří čili jak tehdáž říkali *Juřík z Milevska*, kterýž měl mnoho statků a lidí poddaných. V bitvě té pod panem Juříkem kůň zabit jest, i byl by nepochybně také sám zahynul, kdyby mu dva jeho lidé, Mstoň a Blažim byli nepodali hned jiného koně a nevyvedli ho z hluku té bitvy. Ten pán již před lety předsevzal sobě na svém statku rodném, v Milevsku, založiti klášter pro praemonstráty. I založil nyní Juřík klášter ten a při něm veliký chrám ke cti Panny Marie o dvou věžích, tak, jak až podnes stojí. Klášter dostavěn roku 1187.

(*Děj. čes.*)

V bitvě u řeky Kropirny byli Rusové od vojska polského a litevského roku 1514 úplně na hlavu poraženi, že 40.000 Rusův padlo. Vůdce ruský upadl v zajetí. Z vděčnosti za toto vítězství dal *Ostroger*, vůdce Polákův a Litvinův ve Vilně klášter nejsv. Trojice vystavěti.

(*Aug. Schlözer Děj. Litvy*)

Soběslav I., kníže Český, na poděkování Bohu, že z hrozné bouře r. 1139 v horských lesích pomezních bez úrazu vyšel, ještě téhož roku společně se svou manželkou Adletou založil v Čechách ku straně moravské nový benediktinský klášter, jménem Želivo.

(*Zap. Čes. mor. Kr.*)

Roku 1400 vystavěl *Vitovd Alexander*, velkokníže Litevský, v Litvě františkánský klášter v Kovně a v Osmjaně kostely a kláštery, kteréž i hojně nadal. Učinil tak z vděčnosti,

že v boji proti Tatarům na životě zachován jest.

(*Aug. Schlözer, Děj. Litvy.*)

Léta 1143. *Vladislav*, kníže Český, na své mysli rozvažuje, kterak jest bylo jemu Božskou mocí to knížectví České odjato a touž mocí Božskou, že jest jemu zase navráceno, radil se o tom s biskupem Olomouckým Jindřichem, kterak by mohl vděčnou učiniti Pánu Bohu odplatu. A on poradil mu, aby dle znamenitého kláštera v Jerusalémě, kterýž je na hoře Sion a jest k západu slunce, a stojí tak nápodobně nad Jerusalémem, nad Prahu Strahov klášter vystavěl. I kázal Vladislav založiti klášter na Strahově a dal jemu na hoře Sion a kněží řádu praemonstratenského usaditi.

(*Hájek. Kron. čes.*)

Vratislav II, kníže Český, na poděkování Pánu Bohu, že r. 1086 ozdoben jest královskou korunou, založil v Opatovicích klášter řádu sv. Benedikta, kdež již před tím benediktini měli poustevnu. (*Děj. české.*)

Vděčnost k lidem.

Jí se vyznamenali:

Adolf Nasavský, jenž roku 1292 přičiněním Českého krále Václava II. proti Rakouskému Albrechtovi, Německým císařem se stal, věda komu má za své povýšení děkovati, hned do Čech ku králi Václavovi slavné poselství vypravil, které králi oznámiti mělo, že nový císař všecka říšská léna, jichž král Český drží, potvrzuje a že by si přál, aby syn jeho Ruprecht s českou královskou dcerou byl zasnouben.

(*Děj. české*)

Když r. 1823 navštívil *Alexandr I.*, car Ruský město Plzeň, složil ihned Josef Vojtěch Sedláček, kněz řeholní a spisovatel († r 1836), k poctivosti jeho báseň českou a podal ji tištěnou carovi. Car přijal spisy laskavě, obdaroval Sedláčka drahým prstenem brilliantovým a nechav jej k sobě povolati, rozmlouval s ním po delší čas velmi důvěrně. (*Ant. Rybička.*)

Když roku 1730 Petr II. Alexajevič zemřel, agitoval Andrej Ivanovič Ostermann s kancléřem Golovkiným pro povolání *Anny Ivanovny*, vévodkyně Kuronské, na trůn Ruský. Nová carice odměnila se mu za to rozsáhlými statky, odevzdala mu správu zevnějších záležitostí, kterou po celý čas panování jejího podržel a učinila ho svým důvěrným rádcem. (*Děj. rus.*)

Když roku 1158 ponejvíce udatností Vladislava II. a Čechův Milán dobyt jest a po holdování tehdáž užívaném Milánští na milost přijati jsou, odbývány služby Boží a pěny hymny sv. Ambrože. Při slavení té mše sv. císař *Bedřich* u přítomnosti všech knížat světských i duchovních sám svou rukou vstavil králi Vladislavovi na hlavu korunu drahocennou, kterouž byl nedávno obdržel darem od krále Anglického. Poněvadž Vladislav korunu svou byl, tuším v Praze, za sebou nechal, císař uchopil se jemným taktem příležitosti osvědčiti králi vděčnost svou veřejně netoliko darem veliké ceny, ale i čestným způsobem podání.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Bedřich II., Hohenstaufovec z vděčnosti, že Přemysl Otakar I. roku 1212 za císaře Německého proti Otovi IV. ho volil, vydal v Basileji dne 26. září 1212 své první listy se zlatými pečetmi čili bullami, které se krále Přemysla, jeho bratra Vladislava a Českého království vůbec týkaly a velmi důležitá práva obsahovaly. Potvrdilť a rozšířil výsady říše České od říše Římské vůbec a od strýce Filipa zvláště udělené, pojistil Přemyslovi a jeho nástupcům královský titul na věčné časy, osvobodil nástupce jeho ode všech poplatků, kteréž panovníci Čeští dosud císařům dávali za potvrzení své na trůnu Českém, přiznal jemu a nástupcům jeho právo, že může v České říši všecky pomezné krajiny připojovati, které mu kdykoliv byly

odcizeny, také že čeští a moravští biskupové investituru od krále Českého přijímati mohou; že králové Čeští nebudou muset více přijížděti ke dvoru císařskému na sněmy leč jen do Bamberku, Norimberka a Meziboru, místo oděnců 300 do Říma, že může dáti 300 hřiven stříbra. (*Dějiny české.*)

Léta 1234 král Český Václav jel k císaři na svadbu a císař *Bedřich* jej vděčně přijal a veliké dary mu dal. Na zejtří pak, to jest na den letniční slavný a hojný učiněn byl oběd a král vedle císaře za stolem byl posazen. Při tom hodování císař veliký a širokú učinil zmínku o Přemyslovi, králi Českém, otci krále Václava, mnohými jej vyzdvihuje již po smrti chválami a pravě kdyby v tom veliké pilnosti Přemyslovy nebylo, by on Bedřich nikdá císařem nebyl.

(*Hájek. Kron. čes.*)

Hrad Vitoraz byl pan Zdeněk ze Šternberka obdržel od císaře *Bedřicha III.* za to, že byl při osvobození císaře z Vídně r. 1462 skrze krále Českého Jiřího jemu veliké služby prokázal.

(*Fr. Palacký. Děj. národa Česk.*)

Císaři *Bedřichovi III.* pomáhal král Český platně proti vnitřním jeho odpůrcům a vlastnímu bratru Albrechtovi. Za to Bedřich roku 1462 zavázal se k jisté peněžité náhradě králi Jiřímu za útraty válečné a prokázal mu také jinými skutky vděčnost svou za dobrodiní od něho užité. Odřekl se určitým způsobem všelikého práva k trůnu Českému, mladší dva syny královy Jindřicha a Hynka, jako již dříve Viktorina, jmenoval knížaty říšskými; slevil ku poctě krále Jiřího mu polovici ze starodávné povinnosti panovníků Českých k říši Německé totiž stavění 300 oděnců anebo výkupu z toho třemi sty hřivnami stříbra při jízdách císařů do Říma a přislíbil mu vyjednávání přátelské s papežem.

(*Wácl. Wl. Tomek. Děj. m. Prahy.*)

Bedřich, kurfirst *Braniborský*, psal 25. června 1427 Pražanům, Žateckým a snad i jiným městům českým, žele toho, že pro bludy a ukrutenství hyne Česká koruna a naděje se, že všickni v Čechách touží po řádu a poctivosti Vděčně připomínal cti dobrodiní, jehož předkové jeho a on sám od koruny České došli, touže po tom, by se mohl koruně té odměniti, již prý zvláště přeje. A proto aby mu Pražané dali věděti, zdali by mírnou cestou, bez válečných běhův a útrap spor Čechův s ostatním křesťanstvem nemohl narovnán býti, slibuje jim ve všem býti prostředníkem a nejochotnějším pomocníkem. Pražané se mu listem za ochotu jeho poděkovali. (*Děj. česk.*)

Roku 1475 vypravili Pražané staroměstští s posly královými zvláštní poselstvo své, které žádalo císaře za vyznamenání města svého, polepšením městského znaku starodávného tří věží stříbrných v poli červeném. Císař *Bedřich* splnil žádost tuto listem ze dne 9. června 1475 kterým chvalně připomínaje služby Pražanů prokázané sobě v obležení hradu Vídně roku 1462, udělil jim okrášlení znaku jejich posavádního dvěma lvy bílými držícími nad štítem korunu císařskou Listem daným ve Vídni ode dne 22. června 1477 znovu stvrdil císař Staroměstským polepšení erbu a zároveň osvobození od cel v Rakousku jiným pak listem dne 24. června polepšil také Novoměstským erb jejich dvou věží nad branou přidáním k tomu oděnce se štítem a na tom štítě orla černého o dvou hlavách a nad věžemi helm s korunou císařskou a s každé strany jeden orel o jedné hlavě korunu tu v drápích držíce.

(*W. Wl. Tomek Děj. m. Pr.*)

Roku 1193 *Bela III.*, král Uherský a Chorvatský, Bartoloměji Frankopanovi Chorvatu a bratřím Vítovi a Jindřichovi za služby v boji s Benátčany jemu prokázané daroval knížectví Modrušské v Dalmacii.

(*Václav Křížek.*)

Bela, král Uherský slepý, rozváživ veliká dobrodiní, kteréž jemu Český kníže Soběslav I. (1125—1140), tím prokazoval, že ho proti Polákům tak statečně hájil, chtěl s ním v jisté větší přátelství a příbuzenství vejíti, ač již jeho svakem byl. Uslyšev, že Adléta, jeho sestra, kněžna Česká syna porodila, stal se tomuto novorozeňátku kmotrem. (*Děj. česk.*)

Boleslav Křivoústý, král Polský, neopouštěl Bořivoje II., knížete Českého, z Čech od Vladislava I. vypuzeného v jeho neštěstí. Vzpomínalť Boleslav

na pohostinství, kteréhož za své mladosti, utíkaje před mocí vojvody Letecha, v Čechách byl požíval a proto r. 1110 vypravil vojsko do Čech pro Bořivoje proti Vladislavovi. Avšak vojsko Boleslavovo bylo od Vladislava přemoženo. (*Kosmas.*)

Roku 1230 byl *Boleslav*, syn Leškův, od ujce zákeřnicky jat a na hradě Siechově v Polsku uvězněn. Pomocí opata blízského kláštera a zvláště při spěním Klementa z Ruszyny šťastně Boleslav unikl z vězení. Z vděčnosti jmenoval pak Boleslav Klementa svým palatinem. (*Boguchwal.*)

Fedor Aleksějovič Basman obhájil r 1604 při vtržení prvního samozvance s bojarem kn. Trubeckým Novgorod Severský s velkou odvahou, duchapřítomností a poctivostí a porazil Lži-Dimitrije, začež mu car *Boris* připravil slavný vjezd do Moskvy, dal mu těžkou zlatou misu plnou dukátův s 2000 rublů, množství stříbrného náčiní, bohatý statek a hodnost bojarskou. (*Kurbsky Děj. ruské.*)

Po míru Rusů s Turky v Bukurešti v květnu 1812 obdrželi Rusové Bessarabii, kamž se mnoho Bulharů vystěhovalo. Znamenitou lásku u *Bulharův* získal si první ruský „popečitel" kolonistův jihoruských generál Ivan N. Krzov, jenž se o ně staral jako otec Podobizna jeho visela v každé chalupě. (*Konst. Jireček. Děj. nár. Bulhar.*)

Ctibor ze Stiboru, polský velmož, miláček krále Sigmunda Uherského, stal se přízní jeho jedním z nejmocnějších velmožův. Za to byl Ctibor dárci a dobrodinci svému povždy povděčen a věren, provázeje ho téměř na všech jeho cestách a skoro ve všech jeho bojích, kdež býval z mnohých nebezpečí jeho vysvoboditelem. (*Mich. Chrástek.*)

Dne 27. ledna 1547 zemřela Anna, manželka císaře Ferdinanda I, dcera Českého krále Vladislava II. a sestra nešťastného krále Českého Ludvíka. Bylať velkou dobroditelkou národa Českého. Z vděčnosti dostavili se *Čechové* na její pohřeb ponejprv v černém oděvu, kterýž způsob až na naše časy se zachoval. (*Ant. Honsátko Das Vaterland.*)

Na náměstí v *Domažlicích* jest pomník zdejšího děkana Přihody, který založil četné nadace pro domažlické rodáky a tím sobě zjednal vděčnosti svých krajanů. (*Čechy.*)

Eugen, princ Savojský († 1736), byl od krále Francouzského, jemuž ve vojště sloužiti chtěl, zavržen. Ale když Eugen i ve válkách proti Turkům, vstoupiv do vojska rakouského, i v tažení proti Francouzům se vyznamenal, učinil mu král Francouzský návrh, aby do královské služby francouzské přistoupil. Avšak šlechetný Eugen zamítl takovýto zrádný a hanebný čin, uznávaje nyní Rakousko za vlast svou a nechtě se státi nevděčným. (*Čas. Zl. Klasy. 1855.*)

Pro služby věrné a platné, které Jan Horák (Horatius) domu Rakouskému činil, povýšil ho roku 1541 císař *Karel V.* s bratrem jeho Řehořem Horákem do stavu šlechtického, nadada jej erbem a titulem z Milešovky, král pak *Ferdinand I.* propůjčil Horákovi roku 1542 probošství v Litoměřicích, jakož i k tomu působil, že se stal koadjutorem biskupa Olomúckého. (*Ant. Rybička.*)

V druhé polovici století XVI. proslul z rodiny Kašparských z Rajova v Praze zvláště Martin Kašparský svou rozšafností a vzdělaností, takže pro své šlechetné zachování a služby platné majestátem císaře *Ferdinanda I.*, roku 1556 nadán jest erbem a titulem z Rajova. (*Ant. Rybička.*)

Vůdce ligy a knížete Bavorského Maximiliana Tilly, jenž za povstání českého v Čechách udatně působil a napotom Dolní Falce dobyl, obdržel na uznání služeb od císaře *Ferdinanda II.* 100.000 tolarů. Jednotlivá knížata poctila jej dary velmi drahocennými; kurfirst Kolínský na př. daroval mu zlatý řetěz, arcibiskup Salcburský polní truhlu, jež byla stříbrem bohatě vykládána a jež měla cenu 2000 tolarů. (*Ant. Gindely. Děj. č. povst. l. 1618.*)

Ferdinand II., císař a král Český, (1620—1636) daroval po bitvě na Bílé Hoře (dne 8. listopadu roku 1620) z vděčnosti vůdci Buquoyovi Nové Hrady a Rožmberk v Čechách, pak statky Cartle, Sitzkreis a Mostky, z čehož povstal rodinný fideikomis. Zvěstovatele radostné zprávy

císař odměnil na místě, daroval Bigliovi skvostný prsten v ceně 4000 korun a povýšil jej na plukovníka. Největší odměny dostalo se ovšem knížeti Maximilianovi Bavorskému. Za služby, kteréž nyní jakož i potom císaři konal, obdržel, když kurfiřt Falcký Bedřich V. byl dán do klatby říšské, falcký hlas volební, dědičný úřad truksaský, Falcko a hrabství Kounbské při hranici české.

(*A. Gindely.*)

Ferdinand císař ohled maje na vítězství, které nad zpronevěřilými na Bílé Hoře blíž Prahy r. 1620 v přítomnosti bohumilého muže Dominika, karmelitánského bosáckého řádu řeholníka, který při sobě obraz Marie Panny v Strakonicích zázraky se skvějící šťastně obdržel, ten svaté Trojice nový lutheránský kostel r. 1625 tomu karmelitánskému řádu s přináležejícím hřbitovem daroval, při kterémžto kostele ten řád pro duchovní bratry karmelitány klášter vystavěl.

(*J. Beckovský. Poselkyně.*)

Milosrdný bratr Gabriel z Ferrary byl proslulý ranhojič. Zahojil s velkou dovedností bratru císaře *Ferdinanda II.* (1620—1638) arcikníže Arnoštu Maximiliánu, poraněné rámě, jehož lékaři uzdraviti nemohli, chtíce je již odňati. Za to byl císař řádu milosrdných bratří velmi vděčen, rozmnožil nadání domu jejich v Leopoldově ve Vídni, dal jim dovolení, aby mohli almužnu sbírati a daroval jim i kostel sv. Šimona a Judy se vším příslušenstvím v Praze.

(*Fr. Ekert, Posv. místa kr. hl. m. Prahy.*)

Že Pražané roku 1648 Prahu tak rekovně proti Švédům hájili, ukázal se k nim císař a král *Ferdinand III.* pro jich statnou víru milostivým a daroval jim 300.000 zl., za kteroužto si panství Libeň a Křestějovice koupili. Mimo jiná obdarování i v tom se slavně prohlásil, že nevěry a bouřky léta 1618 nemá býti více zpomínáno, alebrž na ty, kteříž by se tím hyzditi chtěli, zvláštní tresty vložiti rozkázal. Konečně roku 1652 několik neděl ve společném veselí v Praze ztrávil.

(*Vinc Zahradník. Čas. čes. Mus.*)

Roku 1858 zemřel statečný ochránce říše Rakouské Radecký. Mrtvola jeho přivezena jest do Vídně a po smutečních obřadech vezena do Wetzdorfu v Doln. Rakousích. Ve Vídni konány byly smuteční obřady tyto velmi slavnostně za účastenství císaře *Františka Josefa I.*, císařovny a celého dvorního panstva. Císař provázen skvělou družinou očekával průvod u mostu přes řeku Vídeňku a zde přejal velení nad veškerým vojskem. A když rakev se přibližila, tu císař, obnaživ meč, pohnutým hlasem velel: „Vzdejte čest!“ Na všech hradbách hřměla děla na počest proslaveného vůdce.

(*Zl. klasy. 1888.*)

Horčický, znamenitý učebník a kamenář za císaře a krále Českého Rudolfa II. (1576—1611), děkoval jesuitům, že se ho ujali a nejprv do latinských škol a pak za laboranta lékaři klášternímu přidělili, až se konečně ku dvoru císařovu dostal. Jesuitům, jimž děkoval základ svého štěstí, ježto z chudých rodičů na Moravě pocházel, nyní pak velmi zbohatnul a i erbu dosáhnul, odvděčil se podporováním jich žádostí u dvora.

(*Čes. mor. Kron.*)

Za to, že Přemysl Otakar I., král Český, (1197—1230) císaři Otovi IV. proti vzdorocísaři Filipu z Hohenštaufů pomáhal, dal napsati dne 13. prosince 1203 papež *Innocenc III.* bullu, v kteréž zvláště děkoval všem pánům a županům českým, jak za čest a poslušenství, kteréž byli prokázali kardinalu Quidonovi, když o pomoc proti Filipovi v Čechách vyjednával, i za tu znamenitou službu a pomoc, kterouž prokázali králi a volenému císaři Otovi IV. Napotom dne 5. dubna 1204 bullou potvrdil všecka práva království Českého, jakých dosud v říši Římské požívalo a bullou ze dne 19. dubna 1204 uznal Přemysla I. za krále Českého.

(*Děj. česk.*)

Když Kochan Vršovec, knížete Českého *Jaromíra* na honbě, k níž ho vyzval, zavražditi chtěl, vysvobodil knížete Dovara. Tento za svou věrnost od Jaromíra mnohým zbožím a úřadem loveckým, kterýž prý k Stebnu patřil, dědičně obsazen byl.

(*V. Ruffer. Hist. Vyš.*)

Jindřich, kníže z Poděbrad, dobrodiní pana Viléma z Potštejna až do smrti († 24. června 1498) vděčně sobě

připomínaje vyznával, že po Pánu Bohu žádný člověk jemu a synům jeho více neprospěl, nežli pan Vilém.

(*Aug. Sedláček. Hrady a zámky.*)

Jindřichu IV., císaři Německému věrně pomáhal kníže Český Vratislav II, a jen pomocí Čechův dobyl i samého Říma. Za to císař r. 1086 na sněmu v Mohuči s přivolením a schválením všech přítomných říšských knížat, hrabat, arcibiskupů, biskupův a opatův kázal sobě u slavném shromáždění královskou zlatou korunu podati, svýma rukama ji Vratislavovi na hlavu stavil a za krále Českého jej vyhlásil.

(*Frant. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Při dobytí Říma od císaře *Jindřicha IV.* Německého roku 1083 pomáhali i Čechové pod vůdcem Vyprechtem Grojským, kdež i Vratislavův syn Bořivoj se nalezal Císař dav se r. 1084 za císaře korunovati dal napotom na radu Vyprechtovu Bořivojovi, knížecímu synu, dvě číše a dvě mísy, všecko z ryzího zlata za jeho udatnost a hrdinské v boji prokázané skutky. Také zaslal otci Vratislavu II. psaní, ve kterém vychvaloval zmužilost Bořivojovu a jak slavně sobě Čechové počínali, též i Vyprechta přízni Vratislavově odporučil. (*Zap. Čes. morav. Kron.*)

Když se stal *Jiří z Poděbrad* roku 1458 králem Českým, odměnil se Soběslavovi Mrzákovi z Miletínka za jeho služby mu prokázané, uděliv mu r. 1459 milost, aby hrad Kunětickou horu do svého života držel.

(*Aug. Sedláček. Hrady a zámky.*)

Když roku 1789 generál rakouský Laudon dobyl slavným způsobem města Bělehradu, kdež 7000 Turků upadlo v zajetí, poslal mu císař *Josef II.* svou vlastní brillantovou hvězdu Terezianského řádu, kterou pak po jeho smrti císař Leopold od vdovy Laudonovy za 50.000 zlatých nazpět koupil.

(*Děj. rak.*)

Jungmann a Ant Marek žili ve velmi důvěrném přátelství. Marek pomáhal Jungmannovi i při slovníku, začež se mu Jungmann prokázal vděčným, jakž z listu Jungmanova ze dne 9. října 1839 poznáváme, kdež tento píše: „Posílaje tuto exemplář na hollandském papíru, prosím, byste jej na památku a na znamení mé k Vám za velikou pomoc ke Slovníku vděčnosti přijmouti ráčil."

(*J. Jungmann. Čas. Mus. kr. Česk. 1884.*)

Za času válek husitských byli *kanovníci pražští* od sv. Víta od plzenských pánův s obcí hostinsky a přívětivě po celý čas přijímáni a v Plzni chováni, za kterou příčinou velebná kapitola hlavního kostela pražského sv. Víta již tehdejšího faráře a všechny jeho posloupníky, faráře téhož města Nové Plzně, za svého spolukanovníka a za své spolukanovníky přijala a jemu i všem jeho posloupníkům, farářům plzenským erb svého kostela sv. Víta nositi a užívati dovolila, kteréhožto erbu arciděkanové neb arcijáhnové plzenští dosavad užívají.

(*J. Beckovský. Poselkyně.*)

Léta Páně 1360 udělil císař a král *Karel IV.* Karlu Dittrichovi z Porticův, pánu na Vorliku, za jeho značné služby koruně České prokázané majestátním listem důstojnost českého pána a znak nedávno bez dědiců zemřelého Albrechta z Leuchtenburgu, totiž páva v bílém poli. Spolu směl i on i jeho potomci 50 vasalů míti, kteří pod pravomocností královou byli. Dal mu i všecky svobody, práva a důstojenství, jakýchž baronové a páni čeští požívali.

(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Když císař *Karel IV.*, otec vlasti naší české, roku 1378 krátce před svou smrtí ještě jednou Paříž, kdež v mládí vychován byl navštívil v St. Denisu hrobku svého strýce Karla IV. krále a krále Filipa z Valois, kdež ke všem přítomným hlasitě pravil: „Na dvoře těchto dvou králů dobrých byl jsem v mladosti své vychováván, a oni mně mnoho dobrého udělali. Žádám vás za to uctivě, abyste se za ně modlili."

(*Císař Karel IV. Jar. V.*)

Karel IV, císař a král Český, (1346—1378) měl přítelem kardinála Petra Rogera z Rosieru, který roku 1342 se stal papežem a jméno Klimenta VI. přijal. Lásku svou ku Karlovi zachovával i po svém povýšení za hlavu církve křesťanské, a proto náš Karel také svou vděčnost a důvěru k němu vždycky ukazoval. (*Děj. česk.*)

Roku 1348 dne 28. srpna potvrdil císař a král náš *Karel IV.* darování své jednoho domu Rudolfovi staršímu,

kurfiřtu a vojvodovi Saskému, kterýž povždy věrně k císaři stál, a téměř více při jeho dvoře, nežli ve své zemi se zdržoval.

(*Zap. Čes. mor. Kron.*)

Klicpera, náš slavný spisovatel, († 1859) uče se ve 12. roce svém řemeslu krejčovskému, nesl dílo otce svého do zámku dymokurského. Na zpáteční cestě zbloudil a nešťastnou náhodou spadl do propasti sněhem naplněné. Ve strašné té chvíli dal se do hlasitého křiku, který zaslechl cestou nedaleko právě jdoucí Šnajdr, tehdy právník na dymokursku, později slavný básník český a věrný přítel Klicperův. Z vděčnosti sepsal později Klicpera drama: „Jan za chrta dán“, dle balady Šnajdrovy, že mu zachránil život (*Slavín, 4. odd.*)

Jan Kopecký, znamenitý malíř český († 1740), dostal v Benátkách u jednoho malíře službu a tak potom mistru svými malbami velmi prospěl Tu druhý malíř, jenž Kopeckého přijmouti nechtěl, hleděl ho lichotivými slovy a sliby k sobě přilákati, ten ho však s opovržením odbyl.

(*J. Müller. Čas. čes. Mus. 1855.*)

Roku 1795 přenesl *Václav Mat. Kramerius*, přední křisitel národa Českého (nar. 1759), expedici knih svých a knihtiskárnu do domu Hrabovského a přijal za faktory Josefa Madla a Matěje Šťastného, muže to rozšafné, správné a obchodu tiskařského dobře znalé. A Kramerius vážil sobě velice těchto dvou staročechů a byl na ně po všechen čas laskav, připomínaje sobě vděčně při každé příležitosti platné a věrné služby, kteréž mu činili.

(*Ant. Rybička. Prv. kříš. nár. česk.*)

Krylov Ivan Andrejevič, znamenitý básník a bajkář ruský († 1844), byl v den svých narozenin pozván k císařské rodině a tam prostému bibliotekáři petrohradskému přednášeny od dítek samodržce ruského Alexandra nejoblíbenější jeho bájky.

(*J. B. Kořínek, Čas. česk. Musea 1853*)

V panském rodu *Křineckých z Ronova* nazýval se od roku 1342 vždy prvorozený syn nejstarší Janem z vděčnosti a pro paměť Jana Lucemburského, který rodu tomu zvláštní milostí byl nakloněn. (*Ant. Rybička.*)

Mnozí z Čechův přijeli k císaři Bedřichovi, aby na mladého krále *Ladislava* (1453—1457), pohleděli. Mezi nimi byl i Jan Jiskra, zběhlý a slovútný bojovník, kterýž téměř sám strany jeho v Uhřích hájil proti Polskému králi troucímu se v království a nepřátely nejednou polem zahnal, Jana Hunyada po dvakráte porazil, odbojným Uhrům veliké škody udělal. Ten když v Novém Městě k mladému králi puštěn byl, s srdečným pláčem políbiv ruku Ladislavovu, v tento rozum k němu promluvil: „Již tě aspoň jednou vidím a za ruku držím, můj milý králi! Kdybys ty věděl, jak mnohá jsem nebezpečenství pro tebe podstoupil, v jaké práce těžké se vydal, kolik ran na životě svém vzal: hle, za důvod jsou šrámové moji. Otci tvému a tobě jsem život obětoval. Žádná moc není tak veliká, žádné neštěstí tak mocné, aby srdce mé od tebe odloučiti a odraziti mohly, služby mé sama smrt tobě odejme. Ale ty v tomto dětinském věku svém tomu nerozumíš.“ A zasmáv se řekl: „Jakou tedy odplatu míti budu za věrné práce své? čím se odměníš rytíři svému?“ V šestém roku počal tehdáž býti Ladislav; kteryžto, když Jiskra mluviti přestal, sem i tam se ohlédaje, a uzřev měšec Jana, komorníka svého, v němž on peníze k rozdávání almužny chudým choval, mlčky jej popadl a šest toliko grošův (neb jich tam více nebylo) z něho vyňav Jiskrovi daroval. Podivili se všickni tomu skutku malého pacholátka a z toho soudili, že bude pán opatrný a štědrý. Jiskra potom ozdobiv ty peníze zlatem, na hrdle svém zavěsil a na znamení vděčnosti královské při sobě nosil. (*Hist. Bohem.*)

Ladislav, král Český, jsa roku 1457 na úmrtní posteli, povolal dne 23. listopadu k sobě Jiřího Poděbradského a děkoval mu za věrné služby jeho, vyznávaje upřímně, že jen jeho pomocí byl dosáhl království Českého.

(*Wác Wl. Tomek. Děj. m. Pr.*)

Jindřich z Lichtenšteina, muž udatný, seznámiv se s Českým králem Přemyslem Otakarem II, (1253—1278) získal si přízeň jeho a obdržel od něho hrad Mikulov i s příslušenstvím na Moravě. Za to přispěl, jak se zdá,

později znamenitě k tomu, že Přemysl Otakar od stavů Rakouských za pána zvolen jest. (*Pr. Sobotka.*)

Roku 1611 daroval *Matyáš* císař a král Český (1611—1610), Václavu Vchynskému panství Chlumecké a Kolínské za to, že Vchynský nejvydatněji o to se zasadil, aby Matyáš na království České byl korunován. (*Česk. m. Kron.*)

Že na sněmě v Brně r. 1618 Karel z Žerotína spojení Moravy s odbojnými Čechy překazil, poděkovali se mu za to císař *Matyáš* a nástupce jeho Ferdinand II. chvalnými listy a prokázali vděčnost svou také nějakým darem, asi nějakým vzácným klenotem, jehož největší cena nezáležela tou měrou ve zlatě nebo drahých kamenech, nýbrž ve způsobu nad obyčej milostivém, kterýmž mocnář zásilku svou provázel. (*Ant. Gindely. Děj. čes. pov. l. 1618.*)

Když roku 1533 Sigmund z Dittrichšteina v Pánu usnul, složili tělo jeho u rakve císaře Rakouského *Maximiliana I.*, v zavídeňském Novém Městě v hradní kapli sv. Jiří; tam zdělal Sigmundovi z Ditrichšteina Ferdinand I. pomník, zvěstující jeho záslužnost o rakouský dům. Stalo se tak z poslední vůle Maximiliána I, jenž také nařídil, aby se v kapli této na vše budoucí časy pobožná paměť dála Sigmunda Ditrichšteina i rodu jeho, kdykoliv by tam kněz za duši jeho — za císaře Maximiliana buď mši sv. obětoval aneb modlení konal. (*Drahé kameny.*)

Pomocí uherského knížecího syna Bely, jakož i bratří jeho Ondřeje a Levanty dobyl *Mečislav II.*, král Polský (1025—1034), slavného vítězství nad Pomořany, tak že zase Polsku poplatek odváděti museli. Z vděčnosti dal Mečislav Belovi vlastní dceru za manželku. (*Rich. Roepell. Gesch. Pol.*)

Brzy po svém dosednutí na arcibiskupský prestol v Praze (1581) osvědčil *Martin Medek* vděčnost svou k dobrodinci a otcovskému příteli svému Antonínu Brusovi, arcibiskupu Pražskému, tím, že hrob jeho ve chrámu sv. Vítském opatřil velkým kamenem mramorovým, na němž postava Antonína arcibiskupa vytesaná se posud (1883) spatřuje s nápisem latinským, jenž v češtině zní: „Nejdůstojnějšímu a nejjasnějšímu knížeti, panu Antonínu, prvnímu arcibiskupu Pražskému po obnovení prestolu, vyslanci císaře Ferdinanda na sněmu tridentském, 28. srpna 1580 zesnulému Martin, jeho nástupce, z vděčnosti pomník tento postavil“ (*Klem. Borový. Martin Medek.*)

Mikuláš I., car Ruský (1825—1855), služby osobě své prokázané odměňoval štědře. (*Jak. Malý.*)

Když husité klášter *minoritův* v Praze u sv Jakuba nejednou přepadnouti chtěli, hájil ho cech řeznický, jenž v tomto kostele mše sv. míval, a šťastně i zachránil. Z vděčnosti dal konvent pomník ve vchodě kláštera postaviti. (*Ant. Frind. Die Kircheng. Böhm.*)

Léta 789 člověk jeden chudý a sprostný, pasa krávy na Křesné Hoře náhodou nalezl prut zlata tak tlustý u země jako prst prostřední u ruky člověčí a ulomiv jej při samé zemi, knížeti svému *Mnatovi* na Vyšehrad jej přinesl a dal. Kníže to vida, od něho přijal a jemu poděkoval a dlúhost toho prutu na zemi postaviv, až k své bradě přiměřil. A ohlédl se na toho chudého člověka, pověděl k němu: „Sluho věrný, poněvadž ty mne, jako pána svého zlatem daruješ, nemám, čím bych tobě odplatil, jedině tím, abys ty tu horu sobě osobil, ji k svému užitku obrátil, jakž nejlépe moci budeš, buď pastvami aneb zlatem dobýváním.“ Člověk tento vděčně přijav, poděkoval. (*Hájek. Kron. česká.*)

Roku 1838 darovali *Moravané* Pavlu Jos. Šafaříkovi prsten brillantový, a byla v něm vyryta slova: „Šafaříkovi Moravané 1838“. I koflík stříbrný mu darovali s nápisem: „Spisovateli Starožitností slovanských“. (*Fr. Černý. Obraz z dob naš. probuz.*)

Artemon Sargievič Matvejev, bojar ruský, jehož car pro moudrost a poctivost velmi si vážil, byl miláčkem národa. Obýval jen skromný domeček, ačkoliv mu car Michalovič kamenný palác vystavěti chtěl. Ale konečně sám pravil, že si vystaví palác ze svých prostředků, až bude míti kamení. A hle, sotva že se v Moskvě rozneslo, že Matvejev chce stavěti palác, ale že nemá potřebného ka-

mene, přivezli mu ochotně *Moskvané* náhrobky ze hřbitovů. Matvejev to ihned oznámil caru, jenž se z té vděčnosti obyvatelů ku Matvejevu velmi těšil a ho i napomenul, aby kámen ten přijal, což se i stalo.

(Ignac Tůma.)

Sv. Ludmila († 927) ujala se tří sirotků Homoně, Tuňy a Mstiny a vychovala je Když pak kněžna Drahomíra žádala sv. Ludmilu, aby jí darovala tyto tři odchovance své a tázala se jich: „Kdo mi chce sloužiti, přistoupiž ke mně!“ Homoň a Tuňa jedním skokem ocitli se u ní: *Mstina* však, sklesnuv před sv. Ludmilou na kolena, prosil, aby jemu nevděčným býti nekázala a od sebe jej nezapuzovala, což svatou Ludmilu velmi blažilo.

(Jos. Ehrenberger. Boj a vítězství v Čechách.)

R 1310 chtěl Jindřich Korutanský švakrovou svou Elišku královnu zatknouti. Avšak pan Jan z Wartenberka, dozvěděv se toho, nechaje oběda dal rychle osedlati koně i pospíšil z města ven, knězně skrze starého jejího kaplana Berengara poručiv, aby okamžitě jeho následovala. Přestrojena za chudou babičku pod závojem s dvěma služkami nepoznaná dostala se až blízko Vyšehradu, jehožto probošt Jan Volek kázal lidem svým připojiti se k lidem Wartenberkovým, aby ochránili ji v outěku. I vezena jest rychle mimochodníkem do Nymburka na Labi. Měšťané *nymburští* z vděčnosti za prokázaná jim od otce jejího dobrodiní uvítali pronásledovaného sirotka královského u sebe co nejlaskavěji a chránili před všelikým nebezpečím.

(Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.)

Severus, od roku 1031 šestý biskup Pražský, stal se biskupem pro své vznešené ctnosti. Avšak kníže *Oldřich* chtěl se k němu i vděčným ukázati; neboť Severus jednou co mladý klerik neostýchal se kdys při honbě, již Oldřich náruživě oddán byl, zastávati kuchaře, upraviv velmi chutně knížeti divokého kance. Za to už tehdáž řekl mu lichotivě kníže, že hoden jest i biskupského sídla, jakž se i stalo.

(Ant. Frind. Kircheng. Böhm.)

Když roku 1000 císař Německý *Otto III.* navštívil ve Hnězdně hrob sv. Vojtěcha, pohostil ho král Polský *Boleslav I. Chrabrý* velmi nádherně a obdaroval velmi hojně A tu Otto z vděčnosti, jat jsa spanilostí, slávou a vlídností Boleslavovou, titul krále mu přiznal a na znamení přátelství sňatou s hlavy své korunu na hlavu jeho postavil.

(Pav. Šafařík. Slov. Starož.)

Vratislav z Pernšteina, pán na Litomyšli oblíbil si stav vojenský a byl statečným bojovníkem Pro jeho věrné služby daroval mu císař *Ferdinand II.* roku 1628 zámek a město Litomyšl s panstvím dosud zápisným k dědičnému jmění a král. místodržícímu ve dsky zemské vložiti kázal

(Aug. Sedláček. Hrady a zámky. Díl I.)

Tomáš Pešina z Čechorodu, děkan kapitoly u sv. Víta na Hradčanech a slavný český spisovatel († 3. srpna 1680), obdržel jsa studentem za mládí dobrodiní od jednoho klerika řádu pavlanského. Dobrodiní to splatil řádu po knížecku, odkázav řádu tomu Obořiště, ceně statek nyní na 20.000 zl. a krom toho deset tisíc zlatých, i knihovnu svou a s ní všecky rukopisy, mimo to nábytek a ozdoby svého domu

(V. Zelený. Čas. Mus. král. česk. 1886.)

Když car Ruský Petr Veliký roku 1711 neprozřetelností u řeky Pultavy od Turkův byl obklíčen, obětovala Kateřina šperk svůj, jímž porušila velikého vezíra a vysvobodila tak Petra od záhuby. Z vděčnosti dal se s ní *Petr Veliký* roku 1712 oddati, tak že se stala carovnou Ruskou.

(Děj. ruské.)

Josef Vojtěch Sedláček, kněz řeholní a spisovatel český (naroz. roku 1785 v Čelakovicích), získal si nemalé zásluhy o město Plzeň, zvláště o jeho národní probuzení. Za to ukázali se *Plzeňští* k němu i vděčnými. Roku 1818 jmenoval ostrostřelecký sbor svým čestným členem, roku pak 1820 propůjčila mu rada městská čestné měšťanství, a měšťanstvo darovalo mu krásné pouzdro s rozličnými cennými předměty, a když matka Sedláčková vyhořela v Čelakovicích, učinili měšťané sbírku peněžitou k dobrému pohořelé

matky Sedláčkovy a odeslali ji (225 zl.) ihned do Čelakovic. (*Ant. Ryba.*)

Poláci naplněni vděčností k J. Kosciuszkovi, jenž ve Švýcarsku r. 1817 zemřel, vypravili poselstvo do Švýcar do Soleuru, aby přepravilo ostatky bohatýrovy a uložilo v Krakově po boku králů Polských. Ale Švýcaři ne radi vydávali pokladu tak vzácného a proto aspoň nějakou památku chtěli míti. Ponechali si srdce a tělo odevzdali Polákům. (*Ant. Dostal.*)

Anně, tetě slavného vojevůdce Jana Žižky, darovala obec *Nového Města pražského* roku 1428 dům v Křižalově, nynější Panské ulici. Dům ten stával na místě nynější piaristské kolleje blíže českého ústavu učitelského.

(*Dějiny české.*)

Za parného letního dne ubíral se *sv. Prokop* († 1053), který jakožto poustevník v údolí u Hlubočep v temné jeskyni přebýval, na hrad pražský, aby v chrámu Svatovítském pobožnost svou vykonal. Cesta jej vedla po Malé Straně onou ulicí, kde se již tehdáž masné krámy řezníků nalezaly. Ušlý jsa a všecek uchvácen spočinul na kamenné lavičce před masnými krámy, kdež za krátko usnul. Ale ze spánku byl vytrhován hejny much a komárů, jež se zdržují obyčejně kolem míst, kde v letě maso zapáchá. To zpozoroval jeden z chasníků řeznických, kterýž přisednuv ku sv. muži, šátkem od něho mouchy a komáry odháněl, tak že si nyní sv. Prokop volně podřímnouti mohl. Když se probudil, seznal příčinu toho, že jej mouchy více neobtěžovaly a poděkovav chasníkovi za úslužnost jeho, pravil mu, aby si nějaké milosti vyžádal. Ten odpověděl, že nepřeje sobě a soudruhům svým nic jiného, než aby krámy jejich masné navždy byly zbaveny oněch mračen much a komárů. Sv. Prokop vyslyšel žádost tuto a zažehnal na věčné časy mouchy a komáry z okolí masných krámů malostranských, kde pak prý od té doby hmyzu toho více nebylo viděno.

(*Jos. Svátek. Pražské pověsti.*)

Léta 1642, když Švejdové před Holomoucí náspy dělali, největší lajtnant švédský *Rittefort*, chodě při dělnících po ledě, do vody vpadl a pod led se dostal, jemuž jeden sedlák spěšně dlouhou tyč podal, jej k břehu i na břeh řeky Moravy polou již téměř utopeného vytáhl. On, chtěje tomu sedlákovi býti vděčným, dvakráte každého týhodne k obědu sedláka pozval, po obědě vždycky jemu široký dukát daroval a kdykoliv ho někde potkal nikdy ho bez obdarování neminul.

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Vilém z Rosenberka (nar. r. 1535) záhy osiřev, byl také nějaký čas na vychování u biskupa Pasovského. Navrátiv se mladý pán na Krumlov, nepominul listovně panu biskupovi za přijatá dobrodiní poděkování učiniti.

(*V. Březan. Živ. Vil. z Ros.*)

Roku 1605 obdržel Harant z Polžic od císaře *Rudolfa II.* dar 4000 tolarů a pensi 600 tolarů ročně po čas živobytí císařova za pomoc jeho při náhlém ochuravění jeho.

(*Jos. Teige. Čas. česk. Musea 1890.*)

Dne 18. dubna 1417 oddělil císař *Sigmund*, markrabství Brandenburské, od koruny České a daroval ho nirnberskému purkrabímu Bedřichovi z vděčnosti, že ho i zbraní i vojskem vydatně proti husitům podporoval

(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Půta z Častolovic († 1435) prokázal velkých služeb císaři a králi Českému Sigmundovi. Za to se mu *Sigmund* ukázal vděčným a dal mu zapsati mnohé statky. (*Ant. Maloch.*)

Jan Frankopan, šlechtic chorvatský, zakladatel linie Sluňský († 1479), ve zmatcích po smrti krále Ludvíka v Uhřich nastalých stál s Benátčany při straně královny Alžběty a dcery Marie a když tyto od rodu Horvatův v Nových Hradech vězněny byly, nejvíce přispěl k osvobození Marie, kdežto Alžběta, matka její, od Horvatův zardousena jest. Za tuto pomoc Marii, potomní manželky krále *Sigmunda* poskytnutou, byl od tohoto hojně obdařen a velitelem v Dalmacii a Chorvatsku jmenován. (*Václ. Křížek.*)

Samo osvobodil léta 623 Čechy a Moravu na věčné časy od jha Avarův. Vděční *Slované* zvolili jej sobě léta 627 za krále, snad za pět a třicet let, tedy asi do léta 662 šťastně panoval, nepřestávaje vítěznou zbraní hřímati na Avary a Franky, naproti pak

tomu okolní Slovany ku panství svému připojovati.

(*Pav. Šafařík. Slov. Starož.*)

Léta Páně 1125 jmenoval vévoda Český *Soběslav* proboštem v Litoměřicích Benedu. Učinil tak z vděčnosti, že otec Benedův padl r 1085 v Míšni, kteréž otec Soběslavův Vratislav dobýval. (*Ant. Frind. Kircheng. Böhm.*)

Matyáš Dobeš z Olbramu, od roku 1558 i pán v Černíkovicích, k solnickým sousedům svým vskutku se choval sousedsky a přátelsky. Proto také *Solničtí* jednou nedopustili toho, aby pan Dobeš jistý poplatek městu zapravil, pravíce, že oni Solničtí panu Dobšovi mnohým vděkem zavázáni jsouce, toho učiniti nesmějí, aby poplatek nějaký brali a že oni ve dne i v noci ke všeliké užitečné a prospěšné službě pánu se vším statkem svým se propůjčovati ochotni jsou a vždy budou.

(*Aug. Sedláček. Hr. a zám.*)

Staňczyk, dvorský blázen králů Polských Alexandra Jagelovce, Sigmunda I. a Sigmunda Augusta, chodíval často ke hrobu svého pána Sigmunda I. a smáčel jej slzami, proto jej nazývali bláznem starého krále.

Karel Skreta Šotnovský ze Závořic, znamenitý malíř český (nar. r. 1604), vzpomínal v pozdějších letech zhusta laskavé péče a hojných dobrodiní strýce svého Pavla Skrety a na trvalou památku tohoto druhého otce zhotovil ještě nedlouho před svou smrtí pěkný obraz Bolestné Panny Marie do arciděkanského chrámu sv. Jakuba na Horách Kutných.

(*Ant. Rybička. Jeho život.*)

Josef Škoda, světoznámý učenec český, (nar. 1805) nosil se stále jen po staročesku. Jednoho dne však přátelé jeho se podivili, když vkročil do učírny ve zcela novém, elegantním oděvu. Na otázku učenec odpověděl: „Jsa ještě studujícím, bydlel jsem u jednoho krejčího, který mi mnohá dobrodiní prokázal. Zůstal jsem tedy stále jeho zákazníkem, a poněvadž muž ten uměl zhotovovati toliko staromodní spodky, nosil jsem je, pokud tento starý krejčí žil. Ale teď dobrý ten člověk umřel, a proto nosím novomodní kalhoty.

(*J. Venc. Vlasten. kalendář 1882.*)

Roku 1164 šťastně zachránil Vladislav I, král Český, Štěpána III na trůnu Uherském proti Štěpánu IV., jejž s velkým vojskem přivedl Emanuel, císař Řecký, do Uher. A tu se stará královna, matka *Štěpána III.*, Vladislavovi za tak velikou, jí prokázanou službu velkou hojností skvostných a vzácných darů zavděčiti hleděla, k čemuž i král Štěpán III. a uherští pánové se své strany mnoho přidali, tak že skvostné nádoby zlaté a stříbrné, drahé kamení, bohaté oděvy z vyšívaného hedbáví, na několika vozích do Čech se vezly, mimo krásné hřebce, zbraně, všeliké náčiní a jiné věci. (*Vincenc. Kronikář.*)

Bonaventura Josef Piter, historik, opat v Rajhradě na Moravě († 1764), prokázal krajanům svým města Třebechovic v Čechách mnohé platné služby a výsady. Proto také vším právem chovají *Třebechovičtí* tohoto slavného rodáka svého u vděčné paměti, zavěsivše k trvalé památce podobizny jeho v domě radním, farním a rodném.

(*Ant. Rybička.*)

Léta 922 rozpomenuv se kníže sv. *Václav* († 935), na dobré skutky své báby Ludmily i na to také, že jest ho ona najprv dobrým křesťanským obyčejuom učiti počala, shromáždiv kněží radil se s nimi o to, že by chtěl vzíti tělo své milé babky a položiti ji blízko od syna jejího Vratislava, otce svého. I radili jsú jemu, aby tak učinil. Napotom bylo tělo s truhlou poctivě z Tetína až do kostela sv. Matouše před branou Hradčanskou přiveženo. Nazejtří pak vyšel kníže s kněžími a zástup veliký lidu křesťanského. A vzavše tělo s velikou poctivostí a náboženstvím nesli jsou je s krásným zpíváním, jduce před tím tělem. A kníže šel v černém oděvu, v své knížecké ozdobě najblíže za tělem a za ním vladykové, starší a jeho služebníci. Potom lid obecný až do kostela sv. Jiří. (*Hájek. Kron.*)

Bruno, biskup Olomoucký, smířiv se s králem Václavem roku 1249, zůstal mu navždy potom věren. Takovouto věrnost a svědomitost uměl král Český *Václav* nejen oceniti, nýbrž hleděl též odměniti ji. Za tou příčinou na důkaz důvěry neobmezené odevzdal Brunovi

a biskupství Olomúckému podací a ochranné právo kláštera rajhradského i městyse Rajhradu v celém objemu, jak ho sám byl užíval. (*J. Bílý.*)

Léta 1253 po nedluhém čase, když byla bitva u Olomouce, král *Václav* do Moravy se obrátil a přijel až do Olomouce a panu Jaroslavu ze Šternberka muži statečnému učinil slavné děkování a velikými dary jej daroval. Učinil také děkování i Olomučanům za takovou jich statečnost pravě, že jim chce svu milostí na budoucí časy nahražovati a odplacovati, naposledy i všem bojovníkům. Jaroslav pak hajtman na věčnou paměť toho skutku hrad krásný, nedaleko od Olomouce kázal sobě postaviti a dal jemu jméno Nový Šternberk a hajtmanství to vzkázáním královským až do své smrti držal.

(*Hájek. Kron. čes.*)

Albík, osobní lékař krále Českého *Václava IV.*, obsluhoval věrně krále; zvláště pak roku 1398, když král byl otráven, seděl u něho dnem i nocí a šťastně ho zachránil. Za to z vděčnosti daroval král Albíkovi 12 kop grošů a co roční důchod až do smrti 20 kop. Roku pak 1412 stal se i arcibiskupem Pražským na žádost Václavovu.

(*Ant. Frind. Kircheng. Böhm.*)

Roku 1401 ukázal se *Václav IV.*, král Český, vděčným k pánům a úředníkům svým, kteří mu v tísni, válce s Ruprechtem, protikrálem Německým, věrně pomáhali a sloužili, zvláště pak k Maršíkovi z Hrádku, svému purkrabí v Domažlicích, kterýž hlavně o vybití Ruprechtových Němcův ze země měl veliké zásluhy. Dal mu v léno královský hrad Lopatu a komorní plat z města Sušice. (*Děj. české.*)

Dne 16. února roku 1406 odpustil *Václav IV.*, král Český, plzenským měšťanům, že povždy, když po dvakráte od odbojných pánův českých jat byl, mu věrnými zůstali, 60 kop na na roční daně, tak že od té doby jen 200 kop pražských grošů do královské komory odváděli.

(*Ant. Honsatko. Das Vaterland.*)

Za císaře a krále našeho Karla IV. působil v Praze výborně kazatel *Konrad Waldhauser*. Když pak vojvoda Rakouský Rudolf IV. roku 1364 přijel do Prahy ku Karlu císaři, tu poznal cenu tohoto muže a zamýšleje právě také vysoké školy ve Vídni založiti, vábil kněze Konráda sliby nad míru vnadnými, aby se do vlasti své (byl‘ Waldhauser z Rakouska) navrátil. Konrád však odpíral, i nechtěje do Vídně jíti pravil, že vděčnost, kterou císaři za tolikerá dobrodiní zavázán jest, jemu Čechy opustiti nedovoluje.

(*Děj. české.*)

Když Přemysl Otakar II., král Český, († 1278), ode všech opuštěn, válku proti Rudolfovi Habsburskému vedl, bylo hlavní město *Vídeň* v Rakousích to jediné co přičiněním purkmistra Rüdigera Paltrama zachovavši věrnost králi svému, podniklo proň i obtíže obležení dlouhého a těžkého a to z vděčnosti, že Přemysl městu tomu mnoho dobrodiní prokázal.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Dne 24. srpna 1281 umřela v Miláně v Italii *Vilemína*, dcera Českého krále Přemysla Otakara I. a Konstancie Uherské. Činila pak v Miláně mnoho dobrých skutkův, a proto jí prostý lid měl u veliké úctě a vážnosti. Nazývali ji též Felicií a z vděčnosti jméno to dětem na křtu dávali. Pátý týden po smrti její přenesena byla mrtvola její v průvodu velikého množství lidu do Chiaravalle. Nad rakví se vznášel aksamitový baldachýn šarlatové barvy a markraběcí vojsko obstoupivši pohřební průvod až na místo jej doprovodilo. Přišedše do kláštera, přátelé rakev obstoupili, mrtvolu vodou a vínem myli, voňavým olejem mazali, i v roucho drahé a skvostné ji oblekli a pak ji na hřbitově pochovavše, kapličku s její obrazem nad hrobem vystavěli.

(*Děj. česk.*)

Léta 1116 roku toho přemohli Čechové Uhry. A tu kníže *Vladislav* otázal se pak po bitvě: „Kde jest ten a kdo jest kterého jsem viděl, když jsú Čechové před Uhry utíkajíce běžali, on sám všecky zastavil a zase je na Uhry obrátil.“ I řekli jemu: „Jest Jiřík, mlynář z Doupova.“ I rozkázal kníže před sebe jej přivésti. Kníže podal mu ruku, poděkoval mu veřejně a na rytíře pasoval a ustanovil správcem města a kraje Žateckého.

(*Hájek. Kron. česk.*)

Roku 1158 vytáhl *Vladislav II.*, král Český, s četným vojskem k Miláně na pomoc císaři Bedřichovi. Učinil tak z vděčnosti, že Bedřich v tomtéž roce na sněmu v Řezně jmenoval ho králem. *(Děj. česk.)*

Pan Ctibor Tovačovský z Cimburka (nar. r. 1430) provedl s bratrem svým, že na sněmu kutnohorském 27. máje 1471 Vladislav Polský zvolen jest za krále Českého. A za to byl také král *Vladislav* panu Ctiborovi vždy oddán a vděčen, ježto mu svěřil také úřad nejvyššího kancléře v Čechách. *(Fr. Palacký.)*

Když roku 1511 se Český král *Vladislav II.* (1471 - 1516), pustil po Třech Králích v kruté zimě do Vratislavě, vezli se děti jeho na saních ve voze prostranném, ale pečlivě uzavřeném a pořád topeném. Na cestě stavil se král napřed v Uherském Hradišti, kdež navštívil hrob biskupa bosáka Jana Filipa, svého někdy nejvěrnějšího rádce. *(Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.)*

V bitvě u Tannenbergu dne 15. července 1410, kdež Poláci slavného vítězství dobyli nad německými rytíři a knížetem Litevským Vitolvem nalézal se Polský král *Vladislav II.* u velikém nebezpečenství života, z něhož ho šťastně vytrhl neohrožený mladistvý sekretář říšský Zbygněv Olešnický. Za to mu byl král Vladislav povždy vděčen a udělil mu nejvyšší úřady zemské. *(Jak. Caro. Gesch. Pol.)*

Roku 1433 přišli Čechové z Polska, vezouce a nesouce ssebou jak hojných tak i vzácných darův, kterýmiž se jim král Polský *Vladislav* za dobré služby odměnil. *(Děj. čes.)*

P. Valerian de Magni, kapucín na Hradčanech byl též povolán do Polska ke korunování Vladislava, zástupce Sigismunda III., v jehož prospěch Valerian i v Římě i ve Vídni pracoval. Když Poláci se vzpěčovali novému králi přísahu věrnosti složiti, dokázal Valerian ve veřejném shromáždění dobré právo královo na trůn, že nepřátelům královým mlčeti bylo. Z toho byl *Vladislav* tou měrou vděčen, že papeže Urbana VIII. žádal, aby Valeriana povýšil k hodnosti kardinálské. *(Fr. Krásl. Arn. hr. Harrach.)*

Císař Německý Jindřich IV. dobyl města Říma roku 1083 jen pomocí Čechů, jichž vůdce byl Vyprecht Grojský. Když do Čech se vrátili dal *Vratislav II.*, kníže Český, Vyprechtovi rozličné drahocenné dary z vděčnosti, avšak Vyprecht jich nepřijal. Tu pravil Bořivoj, knížecí syn, k otci: „Otče milý! dejž Vyprechtovi dceru Jitku za manželku a ten dar vděčnější jemu bude, než všecky ty drahé klenoty, kterých jsi jemu podával. Zajisté on nám větší pomoc a užitek svou udatností ve válkách způsobí, než kdybys ji králi Ruskému neb Uherskému zasnoubil.“ Kníže Vratislav tedy, také toho si připomenuv, že se Vyprecht u císaře proň o důstojenství královské přičiňoval, zavolal dceru svou Jitku, kterouž měl se svou třetí manželkou Svatavou a ji hned Vyprechtovi za manželku dal, kterouž on s nevýslovnou radostí a vděčností přijal. I vystrojil Vratislav hlučnou svatbu a za věno dal své dceři župu Nišanskou po obou stranách Labe za českými horami ležící, k níž také krajina budišínská náležela. *(Děj. čes.)*

Z vděčnosti k sv. *Wolfgangu*, biskupu Řezenskému, že svolil, aby v Praze biskupství se zřídilo, postavena jest po čase kaple na vrchu blíž Chudenic, kteráž ke cti jeho byla postavena a na památku jeho na české půdě zachována. *(Zap. Česk. mor. Kron.)*

Jan Tarnovský, kastelán makovský († 1561), poskytl Janu Zapolya-ovi za krále Uherského zvolenému ale od Ferdinanda Rakouského zapuzenému skvělé pohostinství, začež *Zapolya*, dostav se potom na trůn, poslal mu zlatý štít a velitelskou hůl v ceně 4000 dukátů.

Velkomyslnost,

viz i: „Nepřítel 4!“ „Smířlivost!“

Jí se vyznamenali:

Když roku 1178 Praha octla se v rukou *Bedřicha*, nového knížete Českého, přišla i Eliška, manželka Soběslavova, do zajetí, ale Bedřich propustil tuto ještě mladou paní velkomyslně na svobodu.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Léta Páně 1031 upadl blah. Gotšalk, slavný král Bodrců, v zajetí saské. Arcivévoda Saský *Bernard*, slibuje sobě od statného Gotšalka velkých prospěchů čestně jej propustil.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Zbihněv spojoval se s nepřátely bratra svého Boleslava III. Křivoústého, krále Polského. Roku pak 1111 vida Zbihněv, že bratr pokoj s knížetem Českým uzavřel, prosil bratra, aby mu jen malou část země udělil, že se k němu jako k svému pánu chovati bude. A *Boleslav*, zapomenuv na všecky křivdy, které mu Zbihněv učinil, odpustil mu, povolal do země a žádal, aby se i dle slibu svého choval.

(*Rich. Roepel. Gesch. Pol.*)

Po bitvě na Bílé Hoře dne 8. listopadu 1620 chován byl zajatý vůdce stavů Českých odbojných od císaře *Ferdinanda II.* v Novém Městě za Vídní s knížecím přepychem ve společnosti čtyř osob, holiče a panoše, aby se mu v této osamělosti příliš nestýskalo, dovoleno mu zastřeliti v oboře týdně dva kusy zvěře. Vězení takového sproštěn a přivezen do Vídně ke dvoru již v listopadu 1621 na slib rukou dáním, že zůstane poslušným poddaným.

(*Ant. Gindely.*)

Roku 1628 odpustil *Ferdinand II.*, císař a král Český, panu Václavu z Roupova na jeho snažnou žádost, že bral podílu na ohavné rebelii české.

(*Jan Beckovský. Poselkyně*).

Roku 1469 obklíčil *Jiří*, král Český, Uherského krále s vojskem za Vilémovem v údolí čím dále, tím užším pod horami Železnými a měl ho chyceného jako v pasti. České vojsko prahlo dychtivostí pomsty za záhuby a ukrutnost spáchané od Matyáše, vraha své vlasti. Ale velkomyslný Jiří dal se na žádost Matyášovu ve vyjednávání a pustil ho hned druhého dne a sám rozpustil vojsko své.

(*W. Wl. Tomek. Děj. m. Prahy.*)

Karlu IV., císaři a králi Českému (1346—1378), nastala válečná výprava proti Otě, markrabí Braniborskému, po kteréž následovalo dlouhé vyjednávání. Konečně Ota v měsíci srpnu 1373 prosil za milost, a Karel IV. odpustil mu a učinil s ním smlouvu, vedle níž Braniborsko přivtělilo se k České koruně. (*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Karel IV., císař a král Český, otec vlasti (1346—1378), obnovil roku 1356 a utvrdil staré přátelské smlouvy s Kazimírem, králem Polským, a velkodušně odpustil odbojnému českému pánu Joštovi z Rosenberka urážky mluvené i psané, když je byl odvolal a krále odprosil.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Karel IV., král Český a císař, (1346—1378) prokázal se velkomyslným ku soupeři svému Guntýřovi ze Schwarzburka, darovalť mu, když roku 1349 důstojnosti císařské sám se vzdal, 20 tisíc hřiven stříbra. (*Děj. česk.*)

Kazimír II, Jagiellův syn, stal se roku 1440 velkoknížetem Litevským a později i králem Polským. Velký odpor mu kladl a velkou škodu způsobil Jiří Lankvien. Byv přemožen, Lankvien utekl z vězení opět, ku Kazimíru se vrátil a prosil za odpuštění. A Kazimír nejen že mu velkomyslně odpustil, nýbrž dal mu i knížectví Mstislav.

(*Aug. Schlözer. Děj. Litvy.*)

Svatý *Ladislav*, král Uherský a Chorvatský, patron sedmihradský, rozen v Polsku († r. 1095), byv za krále Uherského zvolen, převzal sice správu království, ale za krále korunovati se nedal, koje se nadějí, že nepřítele svého, bratrance Šalamouna usmíří a jemu královský trůn postoupí. Když však Uhři bez obalu prohlásili, že nevolí nikdy Šalomouna nazývati králem svým, vykázal mu Ladislav dostatečné

příjmy a důchody, aby mohl stavu svému přiměřeně žíti.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Maximilian II., císař a král Český, (1564—1576), stál jednou u okna ložnice své, maje loket podepřen a přemýšleje. V tom se vloupal vojín do ložnice a domnívaje se, že císař spí, počal bráti zlato ze stolu do mošny své. Tu jal se císař mluviti, mnoho li že chce zlata vzíti? Vojín, leknuv se, padl na kolena a prosil za odpuštění. Císař mu domluvil, aby více nekradl, ale zlato, co si již vzal, mu daroval.

(*Camer.*)

Mikuláš I., car Ruský († r. 1855), šel jednou pěšky samoten přes opuštěné Marsovo pole. Na cestě potkal muže, který pod pláštěm cosi ukrýval a nevlídně na cara vzhlížel. Car, netuše nic dobrého, pustil se ostrým krokem muži vstříc a zakřiknul na něho: „Pryč s tím, co máš pod kabátem!“ Neznámý muž, všecek polekán, neváhal a zahodil do sněhu pistoli. „A teď dej do noh! Já postojím, aby tě nikdo nepronásledoval. Toho se nikdo nemá dozvěděti, že jsi se odvážil útočiti na život carův!“ A milý útočník utíkal, co mohl, car však vzal bambitku a uschoval si ji na památku.

(*J. M. Náš domov. Roč. V.*)

Přemysl Otakar II., král Český, když r. 1259 arcibiskup Oldřich upadl nedaleko Admontu v jeho zajetí, velkomyslně ho bez dalšího závazku opět na svobodu propustiti kázal.

(*Annal. S. Rudb. Salisbg.*)

Přemysl Otakar II., veda r. 1271 válku s Uhry, dobyv Prešpurku, kázal pokojné její obyvatele ušetřiti vší škody. Podobně i r. 1273 zaplašeným obyvatelům ve stolicích Prešpurské a Tatránské oznámiti dal veřejně, aby vrátice se hleděli si pokojně živnosti svých, že jim pod ochranou krále Českého ničím ubližovati se nebude.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Proti *Rostislavovi*, velikému knížeti Ruskému (1159—1167), spojil se kníže Lucký Vladimír Mstislavič s Mstislavem. I vytáhlo proti Vladimíru osm knížat. Tu se utekl Vladimír do Kyjeva k velikému knížeti a prosil skroušeně za odpuštění. A Rostislav mu velkomyslně odpustil, avšak místo Lucka mu dal Trepol a čtyry jiná města.

(*Fil. Strahl. Děj. říše Ruské.*)

Vladislav II., král Český (1471—1516), přál si spojení tří panovníků (Vladislava II., Sigmunda, krále Polského, jeho bratra a císaře Maximiliana roku 1515) a *Sigmund*, jehožto šlechetná duše nehledala pomsty nad císařem, podával se myšlénce té, a tak schůze ta se i vskutku stala.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Skirgello, bratr Polského krále *Vladislava Jagiella*, velkokníže Litevský, byv z Podlesí vypuzen, an zatím Vitovd se stal velkoknížetem Litevským a od rytířů řádu německého opuštěn, navrátil se k bratru svému Jagiellovi a prosil ho po tolika urážkách za odpuštění. A dobrosrdečný král odpustil mu, ba zjednal mu i odpuštění Vitovda. Vitovd propůjčil mu knížectví Braník a Starodub. (*Aug. Schlözer, Děj. Litvy.*)

Velký pátek,

viz: „Svátky 2 d!“

Věrnost,

viz i: „Čeleď 1!“

1 K vládci zvláště zachovali.

Z Abršpachu Hynek Lýšek a Hynek červenohorský, kteří na počátku XV. století žili, byli věrní přívrženci Českého krále Sigmunda.

Když Přemysl Otakar II roku 1275 ode všech přátel byl opuštěn návodem císaře Německého hraběte Rudolfa z Habsburku; tu jenom *Bernard*, biskup Sekovský, téměř sám jediný horlivě při králi Českém stál a jemu zcela oddán byl. (*Děj. české*)

Bruno, biskup Olomúcký, když roku 1249 král Václav do Brna stranu svou svolal, dalek toho, aby králi zpomínal ve zlém, že tak dlouho zpouzel se uznati jej za biskupa v Olomúci; od té chvíle co uznán byl, přilnul pevně ku králi svému, neodčítaje se ho ani v té době, kde i Pražský biskup Mikuláš se byl chopil strany Přemyslovy.

(*Frant. Palacký. Děj. nár. Českého.*)

Heřman Černín z Chudenic, zůstal po celý život svůj rodu Habsburskému věren i v těch smutných dobách, kdy většina pánův a rytířů českých od něho odpadávala a roku 1619 Bedřicha Falckého za krále si volila. (*Čech*)

Léta 1248 po bitvě mezi Rakušany a Moravany za krále Václava Rakušané zjímaným některým nosy a uši obřezavše, do Moravy je pustili. Někteří pak znamenitější penězi se vyplativše do Moravy se navrátili a a zámky královské zase pilně osadili, ale však dřív než byli z Vídně puštěni, mnohými těžkostmi byli trápeni proto, aby zámky jim od krále svěřené Přemyslovi pustili. Někteří z nich času zimního nazi a svázáni byli na led nošeni, ukrutností zimy jsúce přemoženi. Aby těch hradův postoupili, ale oni toho nikoli nechtěli učiniti, proto aby věrnost pánu svému zachovali a ti sú byli Kravařští, Bozkovští, Lomničtí, Doubravitští, Cimburgští a jiní mnozí. Jeden pak z nich, jménem *Čirek*, než by hrad Madberk, sobě od krále poručený a svěřený pustil, raději dal sobě levé oko vylupiti. A tak všickni pravili, že chtí raději zemříti, než se pánu svému pronevěřiti. Taková věrnost při nich byla a tak sú propuštěni.

(*Hájek. Kron. čes.*)

Když roku 1142 knížata Moravská proti knížeti Českému Vladislavovi II. se spikli a Konrád, kníže Znojemský hrad pražský se všech stran obklíčil, tu věren zůstal Vladislavovi kníže *Děpolt* a udatně odpíral všem útokům nepřátelským časté výpady činil a obléhajícím proti nepřátelům kde mohl škodil. (*Zap. Česk. morav. Kron.*)

Když roku 1467 i Svidničtí a Javorničtí od Jiřího Poděbradského, krále Českého, odpadli, chtějíce se spojiti s vojskem Vratislavovým, přemluvil je, by tak učinili *Deprant z Rybenu*, hejtman svídnický, který zůstával věrně oddán králi Jiřímu.

(*Wác. Wl. Tomek. Děj. m. Prahy.*)

Eližběta Lukrecie, kněžna Těšínská (1625—1653), v době války sasko-švédské proti císaři Ferdinandovi II. věrně stála na straně císařských, čímž utrpěla dosti škod a zkusila neméně běd, jako ostatní země slezské.

(*Fr. Sláma. Děj. Těšínska.*)

V Olomouci zemřela v únoru 1896 hospodyně *Marie Harerova*, let majíc 75. Od svého 15 roku, tedy celých 60 let sloužila v jedné a tétéž rodině v Brně, (*Čech.*)

Heřman, pán a dědic městečka *Miličína*, jsa roku 1318 jedlonoší království, vyznamenával se věrností svou ku králi Českému Janu, jehož doprovázel někdy na jeho výpravách dobrodružných, zejména bojoval udatně roku 1322 v bitvě u Mühldorfa.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Jan Jeníšek z Újezda byl roku 1530

hejtmanem kraje Plzeňského a roku 1530 stál pevně ke králi Ferdinandovi I. přes všeliké vyhrůžky činěné mu od stavů. (*Ant Ryba.*)

Roku 1453 odňal Ladislav, král Český a Uherský, *Janovi Jiskrovi z Brandýsa* veškerou moc, kterou v Uhřích měl, ačkoliv jemu hlavně děkovati měl za zachování Uherského trůnu. Jiskra pak nicméně neprotivil se a dokázal skutečným poslušenstvím, že věrnost jeho nebyla pouhou záminkou k ovládání horních Uher.

(*Děj. čes.*)

Kazimír II., velkokníže Litevský a král Polský, válčil roku 1454 s rytíři německého řádu. Bitva dopadla pro Kazimíra bolestně nešťastně a vskutku by byl zajat býval, kdyby nebylo několik *polských šlechticů* ho obstoupilo a tak zachránilo Král šťastně nepřátelům unikl, avšak pánové sami dostali se do zajetí.

(*Aug. Schlözer. Děj. Litevska.*)

Roku 1470 žádali Vratislavští *Konráda Černého, knížete Olešnického*, který byl nejdéle věrně při králi Českém Jiřím vytrval, aby sám osobně do Čech zajel a u krále Jiřího pro Slezáky příměří vyjednal. Konrád nevěda, zdali smíření se stane, netroufal si do Čech jeti. (*Děj. česk.*)

Jindřich Lichtensteinský, svobodný pán *z Kolovrat*, jenž v XVII. století i co pán na Rábí žil, učinil se slavným i svou neporušenou věrností u zemských knížat a proto byl i u svých vlastencem slavným a váženým.

(*J. Dundr. Čas. čes. Mus. 1838.*)

Kašpar Losel, obyčejně Losellius nazývaný († 1631), byl perkostr měst pražských, roku pak 1618 musel odejíti ze země, poněvadž nechtěl míti účastenství ve vzpouře proti císaři Ferdinandovi II Při obnovení rady městské roku 1622 učiněn jest primátorem v Praze. (*Děj. čes.*)

Jakub Menšík z Menšteina († 1631) v bouřích stavovských stál věrně k straně krále Ferdinanda II.

(*Ant. Rybička.*)

Odbojní stavové protestantští proti císaři Ferdinandovi II. (1620—1637), všemožně se přičiňovali, aby také *Jana Plataise*, radu dvorského, na svou stranu dostali. Avšak Platais ve své věrnosti k císaři nedal se ani vězením ani rozličným mrtvením pohnouti, tak že konečně odsouzen jest k smrti a tu noc před popravou ve vězení přirozenou smrtí sešel.

(*Jan Beckovský Poselkyně.*)

Když roku *1193* Jindřich Břetislav, biskup Pražský, byv od císaře Německého knížetem Českým jmenován, an Přemysl II., panující kníže od pánů českých u Berouna zrádně opuštěn jest, že na útěk se dáti musil, do podhradí pražského se všemi znaky panovnické moci a slávy a nad to ještě s vojskem které bylo znamenitě rozmnoženo přeběhlými pány českými, přitáhl; zavřeli se před ním brány *hradu pražského*, ana posádka hradská setrvala u věrnosti ku Přemyslovi A teprv v pátém měsíci v prosinci r. 1193, před samými vánočními svátky hradčané, vidouce, že sám kníže Přemysl biskupovi knížeti na odpor se nestaví dobrovolně brány hradu otevřevše, Jindřicha Břetislava na hrad pustili. A tu teprv nový kníže biskup na stolici knížat Českých slavně posazen (*Zap. Česk. morav. Kron.*)

Roku 1467 byl v Budějovicích nejpřednější měšťan *Ondřej Puklice ze Vstuh* pro svou věrnost ku králi Jiřímu od německé chátry strašně ztýrán a do vězení uvržen. (*Děj. česk.*)

Když katolická šlechta proti králi svému Českému Jiřímu z Poděbrad (1458—1471) zrádně odpor kladla; zůstali přece mnozí katolíci Jiřímu věrni, zejména pánové *Vilém mladší z Riesenberka* a z Rabí, *Jan Popel* z Lobkovic a větší díl pánův z *Kolonat*, mezi městy konečně zvláště *Most* a *Cheb* osvědčovali se králi Jiřímu čím dál, tím hojněji a srdečněji oddanou věrností.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Je vůbec známo, jak věrní a vytrvalí jsou *ruští vojínové*. Když car Alexander III. vracel se v roce 1884 z Varšavy do Petrohradu, naložena byla část zavazadel na vůz a převežení jejich svěřeno bylo jednomu prostému vojínovi. Na cestě splašili se koně, část nákladu byla shozena s vozu, voják spadl s vozu a zlomil si nohu. Přes to vše však nepustil opratí, a koně se brzy zastavili. Voják sebral

opět zavazadla na vůz a dovezl je na místo určené. Zde přepočítal odevzdané kusy a teprv když odevzdal je úřednikovi hlásil se o pomoc lékařskou. Car zvěděl o hrdinské statečnosti a věrnosti vojínově a štědře jej obdařil. (*Fr. Kodým. Anděl Strážný. 1887.*)

Věrnost *Viléma Slavaty z Chlumce*, místodržitele českého z okna r. 1618 vyhozeného k císařskému rodu skále se vyrovnávala. (*Aug. Sedláček. Hr. a z. d. 10.*)

Roku 1402 dal král Sigmund svého bratra krále Českého Václava opět jíti a do Rakous zavésti. Tu *šlechta slezská*, zvláště pak biskup Vratislavský a kníže Těšínský *Kazimír Přemek* ujímali se Václava, prohlašujíce, že věrně a pevně státi budou při Václavovi, očividném svém panovníku, že budou chrániti svobod a obyčejů svých knížectví, měst i lidu a že nepřátelsky chovati se budou k zlodějům, lupičům a škůdcům země. (*Fr. Sláma. Děj. Těšínské.*)

Roku 1514 vpadl Vasilej, car Ruský, s velkým vojskem do Litvy a počal Smolensko obléhati. Když pak mnoho tisíc vojska ztratil, dal okolní krajinu mečem a ohněm popleniti. Napotom opět se jal Smolensko obléhati, avšak marně. *Solohul*, který pevnost tu hájil, statečně se bránil. Tu nabízel Vasilij Solohubovi velkou částku peněz, aby mu pevnost vzdal, avšak šlechetný Solohub zůstal pánu svému věrným, zamítl jidášský peníz, a proto Vasilej s nepořízenou navrátil se domů. (*Aug. Schlözer. Děj. Litev.*)

Jan Starůstka, opat Strahovský, byl králi svému Jiřímu z Poděbrad (1458—1471) věren a král shledal v něm muže, jehožto pomocí by Ludvíka XI., krále Francouzského, pohnul, by jej v záležitosti jeho u dvora římského zastoupil a že, Starůstka důvěře panovníka svého u vyslanství svém do Francouzka horlivě a věrně zadost učinil, dokazuje událost, jak velice Ludvík XI. na péči měl, by žádostem Jiřího vyhověl. (*Erv. Ant. Weyrauch, Čas. čes. Mus. 1871.*)

Bartoloměj Stehlík z Čenkova a Treustadtu roku 1619, když Mansfeld Plzně dobyl byl co purkmistr plzenský pro věrnost, kterou zachovával císaři Ferdinandu II., do hnusného žaláře uvržen a tak dlouho mučen, až ducha vypustil. (*Děj. m. Plzně.*)

Kašpar Zdeněk a Oldřich ze Sulevic, byvše ve víře katolické vychováni, zůstali v čase povstání stavů odpořilých v Čechách (1618 – 1620) věrni domu Rakouskému, jemuž mnoho důležitých a platných služeb prokázali. (*Aug. Sedláček. Hr. a z. d. VII.*)

Kdo ze *šlechticů*, pánů a rytířů *českých* roku 1618 císaři Ferdinandu II. v Čechách a na Moravě věren byl, byl od stavů protestantských jako *Slavata*, *Martinic* a jiní strašně pronásledován. Katolická šlechta byla ze země vypovídána, do vězení sázena a statky její jí byly konfiskovány. (*Čech 1890.*)

Když roku 1618 na sněm odbojných stavů Českých proti císaři a králi Českému Matyášovi k rokování nejvyššího purkrabí pražského *Adama ze Šternberka*, nejvyššího hofmistra *Adama z Waldšteina*, *Děpolta Matouše z Lobkovic* a hejtmana hradu pražského *Diviše Černína* vyzývali; odpověděli všickni záporně. Nejvyšší purkmistr pravil, že ježto jest ostříhán jako vězeň, na hrad pražský do soudné světnice dostaviti se nesmí, tam také ani nepůjde, dokud ho císař nepošle a jemu to činiti neporučí. Adam z Waldšteina se omlouval, že pro jiné zaneprázdnění nemůže, dnes jíti na sněm, ale zítra že se dostaví, Pán z Lobkovic a hejtman Černín oznámili, že souhlasí s míněním nejvyššího purkrabí. (*Ant. Gindely.*)

Jan Tzerklaes Tilly, udatný vůdce rakouský, († 1832), byl císaři svému a pánu celou duší věrně oddán. (*Vinc. Zahradník. Čas. česk. Mus. 1833.*)

Pavel Trmanus z Ostravy, patric v městech pražských, utrpěl roku 1631 při vpádu kurfirsta Saského do Prahy mnohých škod na statku svém pro věrné zachování se k domu rakouskému. (*Ant. Rybička.*)

Jan Trnka z Křovic, byl za krále Matyáše úředníkem při apelacích na hradě pražském a pro své věrné se zachování k domu rakouskému v bouřích stavovských (roku 1618 - 1620) musil mnoho nesnází snášeti. (*Ant. Rybička.*)

Když roku 1276 císař Německý hrabě Rudolf z Habsburku zemí krále

Českého Přemysla Otakara II. dobýval, zůstala *Vídeň* králi Přemyslovi věrna a proto jí císařské vojsko dne 18 října oblehlo a jí dobývati začalo. Vídeňané neminili nikterak přísahu věrnosti, kteroužto králi Přemyslovi složili, zrušiti a povzbuzeni jsouce svým purkmistrem *Rudigarem Paltramem*, podstoupili raději těžké obležení a krutý boj s vojskem Rudolfa Habsburského, než by se byli zpronevěřili svému panovníkovi, kteréhož před léty s radostným pokřikem u sebe přijali a od kteréhož tolik dobrodiní byli přijali.

(*Zap. Česk. mor. Kron.*)

Vladislav, postoupiv dne 6. prosince *1197* dobrovolně vládu v Čechách staršímu bratru Přemyslovi a stav se sám markrabím Moravským, nejen že bratra svého miloval, ale že i lásku k vlasti a zdravý politický rozum měl, k bratru svému věrně stál, a vždy svorně s ním všecko jednal.

(*Zap. Čes. mor. Kronika.*)

Vratislav II, kníže Český, byl s Jindřichem IV., Německým císařem spolčen, kterýž byl protivníkem papeže Řehoře VII. A když r. 1079 všickni knížata Jindřicha opustili, často sám jeden při něm věrně vytrval a skutečně jen tím ho zachránil.

(*Zap. Čes. mor. Kron.*)

2. Dochází odplaty.

Jana Bobola, otce blahoslaveného Ondřeje Boboly, mučenníka, Poláka, vážili sobě Polští králové Jan Albert (1492—1501) a Alexandor (1501—1507), sv. Kazimíra bratří, od nichž za věrné služby vzal dědin na Podgoří. (*Drahé kameny.*)

Rodina *Ctibora ze Ctiboře* velkého bohatství nabyla koncem XIV. století hlavně od krále Sigmunda, jemuž Ctibor jako výtečný vojevůdce a věrný povždy přívrženec, po celý život neocenitelné téměř služby v nepokojných těch dobách prokázal.

(*Fr. V. Sasinek. Dějiny král. Uhers.*)

Mikuláš Desfours prokázal co vojín značné služby císaři a králi Ferdinandu II. Po smrti Waldšteinové roku 1634 císař Ferdinand věrnost Mikuláše, svobodného pána Desfourse tím odměnil, že ho mimo udělení hodnosti polního maršálka, dvorního vojenského rady a skutečného komoří i s potomstvem v hraběcí stav povýšil, znak jeho rozmnožil a statky Hrubý Rohozec a Malou Skálu, Semily a Sloupno ve zpupné dědictví mu odevzdal.

(*Vil. Lambl.*)

Císař Ferdinand II. daroval panství Krumlovské svému věrnému radovi knížeti *Janu Oldřichovi z Eggenberka* dne 23. prosince 1622.

(*Jos. Svoboda. Vlast.*)

Vojtěch Augustin Had z Proseče, měšťan Starého Města pražského, při obhajování Starého a Nového Města pražského proti Švédům roku 1648 tak statečně se choval se svěřenou sobě setninou a takových obětí hmotných přinášel, že císař Ferdinand III. jeho a potomky jeho povýšil do starožitného rodu vladyckého. (*Ant. Rybička.*)

Fabian Václav Harovník, malíř a měšťan pražský (narozen na začátku XVI. století v Praze), při druhém obležení švédském roku 1648 osvědčil svou horlivost v obraně města tím, že dva své tovaryše malířské ozbrojil a vydržoval na svůj náklad, nad to pak i dům, jenž měl při hradbách, dal zbořiti a trámy i jiné k fortifikaci se hodící věci z něho vzíti. Za takovouto obětovnost svou povýšen jest po skončené válce od císaře Ferdinanda III. do stavu vladyckého s predikátem z „Ferinu“ a právem pečetiti červeným voskem.

Bartoš Holub, úředník zámku v Choustníku, který patřil Joštovi z Rožemberka, věrně pánu svému sloužil. A pán jeho věrnost shledávaje, nejen tu milost mu učinil, že mohl z úřadu jen na pololetní výpověď odbyt býti, nýbrž i jemu a synům jeho výhost dal propustiv je takto z poddanství a odpustil jim i robotu, což se stalo roku 1539.

(*Arch. Třeb.*)

Když *Josef hrabě Jelačič* z Bužína, bán chorvatský, dne 20. května r. 1859 zemřel, dán dne 26. května rozkaz nejvyšší: „Aby se památka na bezpříkladnou věrnost, kterouž zvěčnělý bán chorvatský v bojích pro řád a právo v nejtěžších okolnostech co pevná podpora trůnu osvědčil, na věčné časy zachovala, bude míti první bánský pluk hraničářský na vždy jméno hra-

běte Jelačice, zároveň pak přenášim udělenou jemu hodnost hraběcí na jejich bratry a jejich manželské potomky“ (*Karel Kořistka.*)

V čas povstání odbojných stavů českých (1618—1620) proti císaři a králi Ferdinandovi II. byl děkan kladský *Keck* uvězněn pro svou věrnost k císaři a ve vězení tom 2 léta a 9 měsíců držán. Za to byl potom od Ferdinanda II. do stavu šlechtického povýšen.

(*Čas. kat. duch. 1846.*)

Mladý Půta z Častalovic byl horlivý katolík a při tom věrný přívrženec krále Sigmunda, který jej milostmi takřka obsypával Již roku 1420 zapsal mu značné peníze na klášteře opatovském, potom následovaly hojné zápisy na knížectví Minstrberské, hrabství Kladské, panství Albrechtické a Potsteinské, tak že Půta v příčině bohatství svého mnohým knížatům v Němcích vyrovnati se mohl.

(*Aug. Sedláček. Hr. a zám.*)

Jan ze Slavkova, purkrabí Rožemberský, po kolik let věrně pánu svému sloužil, proto pan Jindřich z Rožemberka, vdově po něm Eličce r. 1412 potvrdil plat, jejž si byla koupila ve vsi Bělé (*Pangerl.*)

Petr Vok Kořenský z Terešova pro věrnost svou, kterou zachoval Ferdinandovi II., (1620—1637) nebyl po bitvě bělohorské ani k mimořádnému soudu pohnán

(*August. Sedláček. Hrad. a zám.*)

Viprecht Grojský, vrátiv se r. 1081 z boje do Čech, obdržel dle přímluvy Bořivojovy kníževice dceru krále Vratislava II. Jitku k manželství a s ní krajiny drážďanskou a budišinskou, za odměnu chrabrosti a základ věrnosti jeho. (*Chron. Pegav.*)

Věrolomnost.

1. Jest hanebná, dopustili se jí.

Albrecht, vojvoda Rakouský a svak krále Českého Václava II., stal se jen přičiněním a pomocí Václava roku 1298 císařem Německým. A tu on spojiv se s papežem Bonifácem VIII., žádal na Václavu roku 1304, aby Václavův syn koruny Uherské a Polské se vzdal, proto že prý je bez jeho povolení přijal, potom aby navrátil Míšeň a Cheb, proto že on císař smlouvy a daná slova strany těch krajin ruší a zpět béře, konečně aby jemu postoupil stříbrných hor kutenských na šest let anebo zaplatil 80.000 hřiven stříbra, poněvadž prý jako vasal Římské říše, povinen byl platiti císaři desátek ze drahých kovů který desátek tolik roků neplatil. V těchto žádostech jevila se věrolomnost a hnusná chtivost císaře Albrechta; neboť obě království nepatřily k říši Německé a pak sám si rušil smlouvy.

(*Děj. česk.*)

Bedřich I., císař Německý, ačkoliv zápisem ze dne 18 ledna 1158 v Řezně vydaným pojišťoval všem nástupcům krále Českého Vladislava I. (1140—1173) titulu královského a království Českého, nicméně roku 1173 počal se vkládati do záležitostí českých a Oldřichovi synu někdy Soběslava I., království České propůjčil, pozbaviv jej titulu královského, ač na trůnu Českém se nalezal Bedřich, syn Vladislavův.

(*Děj. česk.*)

Roku 1444 přijel moravský pán Heralt z Kunštatu, maje jakousi rozepři s obcí *brněnskou*, tam na radnici, maje list bezpečnosti v rukou, tam postaviv se před radu městskou otevřel a předložil nějaké listiny; páni konšelové však na pana Heralta mocí sáhli a v noci při pochodních v radnici jej stíti dali. (*Děj. česk.*)

Léta Božího *1421* dobyli horníci v úterý masopustní Chotěboře; a pan *Jan Opočenský* smluvil je dolův, a slíbil jim svou víru i čest; že jich životům nic nebude A pak zjímavše je, nahnali jsou jich tu tři stodoly a spálili; a tak jich tu na sedm set sešlo skrze pána bezectného, a Hromádku samého patého odpravili v Chrudimě.

(*Staří letopisové čeští.*)

Jindřich V., císař Německý, přislíbil Bořivojovi, že mu dá knížectví České

avšak uslyšev, že mladší jeho bratr Vladislav má v Čechách mocnou stranu, zrušil slovo své a potvrdil roku 1109 za knížete Českého Vladislava.

(*Kosmas. Kron.*)

Léta 1108 vpadl císař Německý *Jindřich V.* s vojskem do země Polského krále Boleslava III. Křivoústého (1102—1139), aby ho učinil německým vasalem. I obléhal císař Hlohov. Císař povolil obleženým pětidenní příměří, žádaje, aby mu dáni byli rukojmí, mezi nimiž se nalézal i syn komandanta města. Boleslav hrozivě poručil posádce, aby se bránila. A tu ohavný Jindřich věrolomně dal rukojmí i syna vůdcova zavražditi. Obležení hrdinně se bránili, takže věrolomný císař s nepořízenou od Hlohova odtáhnouti musel.

(*Rich. Roepell. Gesch. Pol.*)

Roku 1345 vracel se markrabí Karel z nepořízené války proti Litvínům přes Polsko do Čech. Měltě při sobě list Polského krále Kazimíra, že přes Polsko bezpečně do Rus a nazpět může táhnouti; tu však se král *Kazimír*, kterýž Karla teprv před půl třetím rokem svým „milým, vlastním bratrem“ jmenoval, velké věrolomnosti dopustil. Byl Karel v polském městě Kališi dle rozkazu krále Kazimíra zadržen a jako vězeň hlídán. Jen lsti podařilo se Karlu z Kališe šťastně uniknouti a do Čech se navrátiti.

(*Děj. čes.*)

Hromádka z Jistebnice byl obklíčen od *Kutnohorských* a jiných pánův. I počal s nimi vyjednávati a tito mu slíbili pode ctí a věrou, že jestli se poddá, lidu jeho na životě ublíženo nebude. Důvěřuje slibům těm, vzdal se bez boje dne 3. února 1421. Avšak vítězové věrolomně vzali celou posádku v zajetí, vehnali jich tuto v Chotěboři 300 do stodol a spálili je, ostatní pak dílem v Loších upálili, dílem v Hoře do šachet vházeli, tak že tímto zrádným způsobem 700 lidí zahynulo. Hromádka pak sám spolu s dvěma táborskými kněžími na náměstí upálen byl.

(*Děj. čes.*)

R. 1468 poslal *Matyáš*, král Uherský, opovědní list Viktorinovi, synu Jiřího, krále Českého, ač před tím s Jiřím k pokoji se zavázal. Tento list byl velmi urážlivě psán, i oznamoval Viktorinovi král Matyáš, že má s císařem starší úmluvy, kterýmiž jemu ku pomoci zavázán jest, že otec jeho, král Jiří, staré úmluvy ruší.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Ačkoliv *Mečislav* po smrti bratra svého Kazimíra II Spravedlivého († r. 1194), krále Polského vdově, švakrové přislíbil, že bude její syny, bratrovce, hájiti a Krakova že jim vydá; přece věrolomně neučinil tak, ba odňal jim i zemi Kujawskou.

(*Dlugoš. Děj. pol.*)

Roku 1448 zajal pan *Oldřich z Rosenberka* rytíře Emila z Kremže, starého spojence táborův, způsobem úkladným a dal jej o hrdlo připraviti, ač panoval mír.

(*Děj čes.*)

Oldřich z Rosenberka, syn Jindřicha, odpůrce někdy krále Václava IV., byl nejvěrnějším přítelem krále Sigmunda, chovaje se dle příkladu téhož k vlastním krajanům věrolomně a toliko z nutnosti pokoje s tábory si hleděl.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Čes.*)

Nepřátelé císaře a krále našeho Českého Karla IV. namluvili roku 1371 *Otu*, markraběte Braniborského, znajíce jeho lehkomyslnou a nepevnou povahu, aby císaři smlouvou v postoupení Braniborska nezdržel a zemi tuto rodu svému Melsbachskému zachovati hleděl. Ota, veda dosavadě život ničemný, tak že ani se svou manželkou Kateřinou nežil a tato po všechen čas ten při dvoře otce svého Karla IV. v Praze přebývala, dal se snadno namluviti k činu tak věrolomnému a hned na počátku roku 1371 svého synovce Bedřicha Bavorského do Branibor pozval, jemuž stavové Braniborští přísahati musili.

Slovák *Pankrac ze sv. Mikuláše* byl napodobitel Jana Jiskry z Brandýsa, v Uhřích, byl muž nad míru smělý, násilný a ukrutný a Jiskrovi, pod nímž byl, se zpronevěřil a sám vůdcem vlastní roty byl. V stolici Trenčanské a v krajinách na pomezí moravském a rakouském dlouhý čas co mocnář samostatný a nikomu nepodlehlý sobě počínal. Roku 1449 s Jiskrou se zase smířil.

(*Děj. česk.*)

Roku 1193 biskup Pražský Jindřich Břetislav byl od císaře Německého

Jindřicha VI. na svou žádost za knížete Českého proti Přemyslu II. panujícímu vyhlášen. Dozvěděv se o tom Přemysl, povolal *pány České* k sobě na hrad pražský, za to jich žádaje, aby věrně při něm stáli a jemu proti biskupovi pomáhali. Pánové obnovili sliby věrnosti jemu při nastolení učiněné a mnozí pro větší jistotu až i děti své jemu do zástavy dali. Ale když kníže biskup s hojným komonstvem a spolu s knížetem Spitihněvem Brněnským do země přišel a již až ke Zdicům postoupil a Přemysl proti němu až k nynějšímu Berounu vytáhl, tu ti sami páni začali k biskupovi knížeti přebíhati, nejdřív nejpřednější a jeden po druhém, potom houfem i se vším lidem svým, tak že ubohý Přemysl, nemaje již než malý hlouček věrných okolo sebe, musel pamatovati na osobní své bezpečí a útěkem se zachrániti.

(*Děj. čes.*)

Roku 1467 učinila chátra německá vzbouření v Budějovicích proti Ondřejovi Puklici ze Vstuh, nejpřednějšímu z měšťanův pro jeho věrnost ku králi Českému. I uzavřel se Puklice v domě svém v komoře v prvním poschodí. I sem došla chátra. A tu, že komora byla zavřena, oslovil přece starý měšťan *Rabenhaupt*, aby Puklice se nebál a jen otevřel a šel ven, „slibuje svou čest a víru, pravil, že se nemá nic státi“. Puklice mu uvěřil, otevřel a tu byl strašně ztrýzněn a do vězení uvržen.

(*Kar. Zap. Čes. mor. Kron.*)

Roku 1402 přitáhl *Sigmund*, král Uherský a bratr krále Českého Václava IV. k Bezděz v Boleslavsku, kdež Prokop seděl a hrad ten celou mocí svou oblehl. Vyslav nahoru hlasatele svého, nabízel Prokopovi bezpečnost osoby jeho, aby s hradu k němu do ležení sešel, aby se s ním přátelsky mohl porovnati. Uvěřil tomu Prokop, markrabě Moravský a nic zlého netuše, jen s malým průvodem do Sigmundovy pasti vešel. Sigmund totiž neostýchaje se ukázati zřejmě svou ohavnou věrolomnost, dal jej tu hned zajmouti.

(*Děj. česk.*)

Sotva že Bela IV, král Uherský, dne 3 května 1270 zemřel a *Štěpán V.* vládu v Uhřích nastoupil, spolčil se s Filipem Korutanským a spolu patriarchou Aquilejským a nedbaje na úmluvy míru s říší Českou, hned v létě roku 1270 vedl válku s Přemyslem Otakarem II

(*Děj. česk.*)

Dne 4 června roku 1425 přitáhli *táboři* před Obořiště, tvrz rytíře Kolmana z Křikavy mezi Dobříší a Milínem, kterýž po třidenním dobývání dne 6. června raději poddati se slíbil, jestliže jemu a jeho desíti soudruhům život darují. Však stalo se jinak; sotva táboři tvrz opanovali, tu hned řečeného rytíře a jeho soudruhy na hranici již dříve připravené upálili, tvrz celou pobořili a ohněm zkazili a zajatou čeleď ssebou odvedli.

(*Děj. česk.*)

Po bitvě na Bílé Hoře (dne 8. listopadu 1620) mladší *Thurn*, vůdce jeden stavů Českých, nejsa ani vyzván šel dne 9 listopadu do ležení k Buquoyovi, jenž mu důtklivými slovy domlouval. Thurn, který byl před několika hodinami slíbil, že na uhájení Prahy život svůj nasadí, tento Thurn omlouval se, že proto nemůže přestoupiti k vojsku císařskému, poněvadž stavům Českým dal slovo. Ale za několik dnů přešel přece s plukem sobě svěřeným k císaři a před Buquoyem při návštěvě na kolena padl.

(*Antonín Gindely.*)

Roku 1207 zmocnili se *Uhři* v Haliči i té částky země, která byla knížeti Leškovi odstoupena. Věrolomnost ta tak popudila Leška, že proti vlastnímu zeti Kolomanu Haličskému povolal na pomoc ruského knížete Mstislava z Novgorodu.

(*Karamsin.*)

Král *Václav I.*, smířiv se s odbojným synem Přemyslem Otakarem roku 1249, nezapomenul na příkoří to. I pozval k sobě na hrad Týřov Přemysla a pány, kteří s ním drželi. I přišli všickni. A Václav dal všecky zatknouti, syna svého na Přímdu do vězení zavésti, pány pak po dvou k sobě spoutané na pražském hradě do jednotlivých žalářů vsaditi, kdež prý za tři léta strádali, a uvázal se ve správu Moravy sám. Hlavního pak odpůrce Ctibora a syna jeho Jaroše, když zrádně jemu vydáni byli, dal roku 1250 dne 29. prosince odpraviti. Ctibor sťat jest na Petříně, ale Jaroš

vbit jest na kolo za zdmi městskými na hoře šibeničné. A přece všecky dne 16. srpna 1249 přijal na milost a dal všem políbení míru

(Zap. Čes. mor. Kron.)

Roku 1422 zachoval se *Vitovd*, jenž byl dal Čechům Sigmunda Korybutoviče za krále, k Čechům věrolomně a svému synovci Korybutoviči poručil, aby se svými Poláky a Rusíny bez prodlení Čechy opustil a do Polska se vrátil. Kníže Sigmund byv velmi nemile dojat takovým rozkazem, který tak zřejmě potvrzoval věrolomnost obou strýců jeho a jej z dráhy slavně nastoupené vytrhoval, nechtěl poslechnouti a odporoval, jak dlouho jen mohl. Konečně se však tomu nemohl vyhnouti a musil v samý štědrý večer, dne 24. prosince 1422 se zdvihnouti a se svým lidem Prahu opustiti. *(Zap, Čes. mor. Kr.)*

Roku 1145 přepadli úkladně knížata Moravská Konrád Znojemský Vratislav Brněnský a Děpolt ve vsi Biskupovice Olomouckého biskupa Jindřicha Zdika, kterýž jen útěkem se spasil Za to vynesena nad nimi klatba církevní a již roku 1146 činili Vratislav i Děpolt pokání, ale Konrád vzdoroval a proto kníže Český *Vladislav II.* Znojemska se zmocnil, a Konrád k Němcům utekl Když však Konrád konečně se pokořil a biskupa Zdika za odpuštění prosil, odpustil mu i kníže Vladislav a také mu zase znojemskou krajinu navrátil.

(Děj. česk.)

Ač dle přiměří obě strany i katolická i kališnická hrady své zásobiti mohly, přišli úředníci *Zděnka ze Šternberka* r. 1468 na Konopištsko, uvázali se v město Benešov a všecky vesnice ku Konopišti patřící a do hradu tolik spíže navezli, že byl zásoben zas na celý rok. Na Ojerce však nedopouštěl Jaroslav, páně Zděnkův syn, nyní v Lužici za správce přijatý, aby spíže dodána byla. *(Fr. Palacký. Děj. nár. Čes.)*

2. Dochází trestu.

Roku 1430 přišel zástup českých táborův k městu *Plavnu* ve Fojtlandu. Čechové uvolili se Plavna ušetřiti, i poslali pod úmluvou a bezpečností dne 25. ledna 1430 jen několik lidí do města pro své potřeby. Avšak obecný lid ve městě jakmile nenáviděné Čechy spatřil, hned se zbouřil a všecky je pobil. Za to však Čechové ze všech stran na Plavno udeřili a dobyvše jeho prvním útokem živé duši mužského pohlaví prý v něm neodpustili ušetřivše toliko žen a dětí. *(Děj. česk.)*

Roku *1189* táhli do Palestiny s císařem Bedřichem Rudovousem i Čechové. Na cestě té každodenně s *Řeky* se potýkali, kteří ze záloh nenadále na ně vyskakujíce, jim škodili a jedovatými šípy střílejíce, mnoho jich ranili. Ale naši zaskočivše je také, tu jich začasté mnoho zjímali, kteréž potom císař, když za nimi se svými vojsky přitáhl, i po stech po stromích věšeti dával, neboť pro svou zpronevěřilost takto nepřátelsky proti křižákům se chovali. Z výpravy té, an císař Bedřich v řece Kalikadnu nyní Salef zvané utonul, málo kdo více vlast svou českou spatřil. Jsouce vždy a všude postaveni v předním boji, zahynuli hrdinskou smrtí v pustých končinách Anatolie. Kníže Děpolt II., jejich vůdce, také složil kosti své v neznámých končinách východních. *(Děj. česk.)*

Roku 1444 vytáhl Uherský král *Vladislav* proti Turkům. Nadarmo zrazoval Srbský despot Jiří Brankovič před nerozvážnou a věrolomnou válkou. A bitva svedena 10 listopadu 1444 u Varny. Po dlouhém boji a po ohromných obapolných ztrátách křesťané úplně zbiti a zničeni. Král Vladislav padl.

(Konst. Jireček. Děj. nár. Bulharského.)

Víra,

viz i: „Náboženství!“ „Církev!“

1. Každému jest potřebná, blažit v životě i smrti, hleď ji poznati!

Rakouský výtečný generál *Gedeon Arnošt Laudon* († 1790), slavný vítěz za války sedmileté (1756—1763), byl nejen vítězným vojevůdcem, ale též vzorným křesťanem, který dával Bohu, což jest Božího a císaři, což jest císařovo. Když se octl na smrtelném loži, povolal svého spřízněnce a pravil mu: „Boj se Boha, svého Stvořitele a plň všecky rozkazy křesťanského náboženství, bez náboženství nemožno být člověkem, rekem, státníkem. Lidé bez náboženství jsou ohavami lidstva, sami se hanobí co možná nejvíce, v nemoci a nebezpečenství jsou směšnými bázlivci bez mysli a síly!“ Děkoval upřímně přítomným za obsluhu veškeru a lásku pravě na konec: „Spokojen odcházím!“ Brzy na to vypustil duši. (*Květy Marianské, roč. XI.*)

Slovutný *Matějko* uvítal r. 1884 své žáky na akademii malířské v Krakově touto řečí: Dnešní svou řeč počínám stvořením světa. Bůh stvořil jej v šesti dnech, sedmého odpočinul. I my odpočinuli jsme o prázdninách, abychom znovu do práce se dali s horlivostí a zápalem sv víry. Bez náboženství není dobré práce. Náboženství budí v nás city krásna a povznáší ducha našeho ke tvorbě takých děl, jež i jiné povznáší. Byl jsem velice dojat zaslechna zprávu o smrti Makartově a způsobu jeho nemoci, tétéž nemoci, kterou stížen byl proslulý malíř Munkacsy a mnozí jiní nám známí umělci. Mimoděk vtírá se mi otázka: V čem spočívá zárodek této choroby duševní? Beze vší pochyby jen v nedostatku víry, který u těchto lidí ze způsobu života i práce jejich vyzírá a na nich se strašně mstí!

Výtečný malíř Makart z nedostatku víry nebyl s to jiného nic vytvořiti, než to, co pouze smysly a smyslnost ukojilo. Pracoval ustavičně jako v opojení a zmámení, maluje obyčejně bez plánu a bez myšlénky. Jeho nitro naplňoval chaos pojmů s nedostatkem víry, na kterýž celá residence trpí, v níž on žil a jež v něm se zrcadlila.

Munkacsy maloval ovšem k posledu dva obrazy „Kristus před Pilátem“ a Kristus na Golgotě“. Kdož však ví, nemstila li se na něm neuprosná Nemesis pro onen maďarský kroucený vous a maďarské boty, jež před lety namaloval Kristu na obraze. (Zohavení to učinil jsa studentem na vídeňské akademii.)

Také Doré neměl nadbytek víry a hledal ve výstředním životě zápal umělecký.

Matějko skončil svou řeč poznámkou, že všickni tři geniální liberálové ku konci života k víře, od níž vycházeti měli, se navrátili Doré illustroval bibli, Munkacsy maloval dva obrazy Krista a Makart umřel, nedokončiv práci, která zdobiti měla gotickou svatyni.

Matějko, zbožný syn polský, vychovával malíře křesťanské. (*Čech.*)

Jistá *ruská kněžna*, jejížto manžel byl vyslancem, oplývala jměním, žila ve velké cti a slávě, se svým chotěm žila svorně a při tom zdráva byla a ve všech dostatcích k užívání dobra; postrádala však spokojenosti. Při největších slavnostech, radovánkách a plesích jevila kněžna vždy málo veselosti, ba spíše byla teskliva. Na mnohé otázky, proč jen malý podíl béře na veselostech, říkávala, že neví sama, co jí schází, a jaká jest toho příčina. „Jsem zdráva a cítím se býti chorou, činí se vše možné k mému obveselení a já v ničem žádné záliby nenalézám.“ Radila se s muži učenci moudrostí slynoucími, co by měla činiti, aby nabyla veselosti a spokojenosti. Za radu dostala kněžna, aby četla, co by její rozum a mysl pontalo a namáhalo, aby také v hudbě se cvičila a se tak ušlechtilými věcmi obírala. Uposlechla kněžna rady té a také tak činila, ale

po delším čase shledala, že se v tomtéž stavu nalezá a že to, čeho hledala a po čem toužila, nenalezla Odjinud bylo kněžně raděno, by se domácím hospodářstvím zaměstnávala že snad by v tom nalezla zálibu a ukrácení času. Kněžně ovšem nepřicházelo to za lehko, ale činila tak. Zabývala se všelikou ruční prací, pořádala prádlo, obleky, ano i do kuchyně nahlédala, avšak i ten prostředek zůstal bez výsledku. Jest to zvláštní, vše prodělala a vše nadarmo. Kněžna zdráva byla, jměním oplývala, žila ve cti a slávě a vše to ji neuspokojovalo. Po čem toužila duše její? Měla před očima jakýsi vyšší, vznešenější a důstojně ší cíl, po kterém duše její práhla, ale ona sama toho nepoznávala a na ten pravý cíl přijíti nemohla. Kdysi sešla se náhodou s jistým vzdělaným, učeným a hlavně zbožným mužem. Ten řekl kněžně, když vyslechl stesky její, že v tom jediný prostředek pomoci může, a ten-li kněžnu neuzdraví a nedá jí pokoje, po kterém ona nevědouc toužila, žádná mocnost světská že není s to, aby toho dovedla. Zde jest třeba pravé víry v Boha a vroucné modlitby, činění dobrých skutkův a zcela se odevzdati Bohu. Od útlého již mládí toho postrádala kněžna, neb pravého, zbožného vychování se jí nedostalo. Uposlechla nejlepší rady té, zasvětila se zcela Bohu, vzývala mocně Marii Pannu, vřele a mnoho se modlívala, pilně služby Boží navštěvovala, milosrdné skutky konala, a hle, v krátké době den ode dne stávala se spokojenější, mysli veselejší a čím více se k Bohu modlila, tím více spokojenosti duše nabývala. „Nalezla jsem ten nejdražší poklad duši své, po kterém jsem tak dlouho marně toužila. Dříve žila jsem v temnotě, kde život mi byl těžkým břemenem a nyní žiji šťastně, blaze a spokojeně; neboť víra v Boha a upřímná modlitba uzdravila mne. Nyní přeji sobě ještě dlouho žíti," říkávala, „a věrně při tom Bohu sloužiti. Díky Bohu nebeskému za tak velikou prokázanou mi milost!" — Toť jest tedy, co jedině nás může činiti spokojenými a šťastnými, a jediná to cesta pravá k Bohu vedoucí. (*Gabriela Antonie.*)

Jednou setkal jsem se s jistou velmi chudobnou *ženou*, která nad to i churava byla a mnohými starostmi obtížena. Viděl jsem ji ve společnosti šťastných a bohatých lidí. Avšak nikdo z celé společnosti nevyhlížel tak vesele a spokojeně, jako právě ona chudá žena. Podivem nad tím táže se jí jedna mladá dívka ze společnosti, jak jest to možno, že tak spokojeně vyhlíží při své bídě? „Já jsem vskutku nevýslovně šťastna." dí žena, „peníze a statky, blahobyt a bezstarostnost, jakých vy požíváte, sotva by mne učinili šťastnější, nežli vskutku jsem." „A jakého štěstí požíváš," táže se jiný „Jedině a pouze štěstí svaté katolické víry jest to, které mne takovou radostí a spokojeností naplňuje," odvětila zbožná žena. (*Přítel dítek. 1888.*)

Barbora, paní na Smiřicích, zemřela roku 1585 dne 8. ledna „v pravé víře Krista Ježíše život svůj dokonavši" a pohřbena v kostele opočenském.

(*Sommer Topogr.*)

Rostislav Moravský vypraviv poselství do Konstantinopole, požádal císaře Michala o slovanské učitele; neb ačkoliv národ jeho již byl přijal křest od kněží německých, však pro nedostatek u vyučování ještě křesťanství bylo do mysli jeho se vštípilo. Císař Michal radost maje z poselství toho, vypravil k Moravanům dva slavné bratry Cyrilla a Methodia samy, potřebami na cestu hojně je opatřiv r. 862.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

2. Katolická.

a) Hájila národnost českou, kdežto lutheránství poněmčovalo.

Ač *Krumlov* ležel při obchodní silnici vedoucí z Horních Rakous do Čech, přec za Rožmberků měl obyvatelstvo z většiny české a také centrální správa statků Rožmberských, která v Krumlově sídlila, byla česká. Když však za Petra Voka z Rožmberka do katolického dosud Krumlova povoláni byli „nekatoličtí kazatelé", a jim svěřen kostel sv. Jošta, německé obyvatelstvo počalo se zmáhati, majíc při chrámě svoje středisko." — Když pak i správa městská stala se německou, a doby po-

zdější zvláště byly příznivy Němcům, žádali pražskou konsistoř, aby přenechán jim byl arciděkanský chrám sv. Víta, v němž ode tří století české služby Boží se konaly. Konsistoř pražská však zamítla žádost krumlovských Němců. Tím jasně dokázáno, že církevní úřady v dobách oněch nestranily Němcům a že nepodporovaly germanisaci. Zamítnutím jejich žádosti konsistoří pražskou nedali se Němci odstrašiti, aby neopětovali žádost svou, což se stalo roku 1653; avšak tehdy už neobrátili se na arcibiskupa Pražského, jímž byl kardinál hrabě Harrach, nýbrž přímo na císaře Ferdinanda III. Němci nečekali tedy od arcibiskupa kladné vyřízení žádosti své. Vláda pak nařídila arcibiskupovi, aby o věci té předložil dobré zdání a důvody. Aby pak Němci se žádostí svou spíše pronikli, přiložili seznam obyvatelstva českého a německého. Provedli tedy sčítání asi po způsobu Němců „v uzavřeném území" v době nedávné, zapsavše za Němce koho chtěli. I mnoho renegátův mohlo se napočísti. Sčítáním roku 1653 stlačeno obyvatelstvo české na jednu desetinu. I nyní ještě chránil kardinál Harrach proti místodržícím pražským menšinu českou. Místodržící totiž chtěli provésti záměnu — české kázaní přeložiti do malého kostela německého (jehož nyní už nestává) a Němcům vykázati chrám velký arciděkanský Arci biskup stál tedy při menšině české; jak sám se vyslovil, chránil ji podle práva a spravedlnosti „Ve prospěch Čechů svědčila listina fundační, potvrzená papežem, krály a biskupy, jakož i že celá století byli v nepřetržitém držení tohoto kostela."

I jinak ještě snažil se, aby se práva české menšiny šetřila. Nevíme, jak důvody jeho zachránily právo Čechů ku kostelu sv. Víta. Němci opětovali patrně žádost svou tak dlouho, až v čase pozdějším příznivého výsledku své žádosti dosáhli.

(J. Dvořák. Národní listy. 1891.)

Sigmund z rodu Berků z Dubé a Lipého, nástupce zbožného katolíka Zdislava, roku 1552 zapudiv ze všech far katolické kněze usadil predikanty z Míšně i učitele a s lutheránstvím zaváděl spolu germanisaci. Podobně činil syn jeho Děthřich Jiří. Roku 1573 konala se v České Lípě poslední slavnost Božího Těla a nekonala se pak až po bělohorském vítězství. I Salhausi, kteří panství to od Berkovců koupili, zaváděli lutheránství o překot.

(Ant. Frind. Kircheng. Böhm.)

Pánové von Bünau z Míšně na Jílovém zaváděli na jedenácti svých farách lutheránskou svobodu a predikanty. Katolici nechtěli, ale nesměli se ozvati. Taktéž poněmčeni jsou.

(P. *Jos. Svoboda. S. J.*)

Spolu s *lutheránstvím* poněmčili se v XVI. století rozsáhlé statky a panství v severních a západních Čechách a lze říci, že co jest tu německého, to bylo lutheránské a zase: co se stalo lutheránským bylo buď německé nebo německým se stalo.

A německý dějepisec Wolkan tu germanisaci jako nějaké vítězství vynáší ve svém díle Studium z. Reformationsgeschichte. Heft IV. S. 3.

(P. *Jos. Svoboda.*)

Schleinizové, rodina německá, zaváděli od r 1565 lutheránství na panstvích Tollenšteině, Hainsbachu, Šluknově; v Lovosicích pak českých, kteréž jim taktéž patřily, zaváděli s lutheránstvím i germanisaci.

(Ant. Frind. Kircheng. Böhm.)

Se Schlicky závodili *Schwamberkové* v zavádění lutheránství a germanisace. Jan Schwamberk vyhnal násilně katolického faráře Valentina Rybíka z Boru a usadil lutheránského predikanta v Bohuslavi, udělal teplského odpadlce predikantem, v Leskově kostelníka, v Čelivě písaře k témuž úřadu dosadil, na ostatní fary posavád české a na školy povolal predikanty a učitele z Němec.

(*P. Jos. Svoboda S. J.*)

b) Byla pronásledována,

viz i: „Fanatism I. 2 b. c, d, e!"

Dne 1. května *1781*, za císaře Josefa II. vyšlo dvorní nařízení, dle níž se pod pokutou 50 zl stř. m. papežská bulla: „In coena Domini" ze všech rituálů odstraniti a zničiti měla.

(Ant. Honsatko. Das Vaterland.)

Dne 5. května roku *1782* bylo dle dvorního dekretu zapověděno, při obra-

zích a sochách buď na ulicích buď v domích olej anebo svíčky rozsvěcovati.
(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Dne 4. května *1783* zřízen jest dle královského nařízení generální seminář v Praze k vychovávání budoucích kněží čili alumnů.
(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Roku 1836 mělo několik rolníků *v Rusku* víry se odříci. Avšak neučinili tak, nýbrž hlasitě volali: „Raději chceme zemříti, než od víry své odpadnouti.“ I bylo hned několik zastřeleno, anebo mečem usmrceno, kteří pak utekli na zmrzlou řeku, bídně tam zmrzli. (*Šmíd. Repert.*)

Z Varšavy se oznamují smutné zprávy r. 1892. Katolický kostel ve Sledsianovu byl srovnán se zemí; ruští vojáci byli s tímto dílem hotovi za 10 dní; též rodinná hrobka, jež byla v kostele, byla spolu sbořena. Také kostel v Granovu byl sbořen. Rovněž z Nieviezu na Vilensku zpráva přichází, že tam byly dva katolické kostely zavřeny; v městě Nieviezu samém byla katolická kaple v ortodoxní proměněna.
(*Čech.*)

c) Od ní jedni odpadli, druzí se k ní navrátili.

Velký vezír slavný Mohamed Köprili Konstantoru (1686—1661) chtěl *v Bulharsku* v Ceporia mnohé povražditi. Ale tu vystoupil jakýsi imam Hassan hodža a vyprosil jim život, jestli že se poturčí. A vskutku na den sv. Jiří poturčil se bei i protopop i všickni kmenové a popové. A tak Čepinští se turčili do srpna.
(*Konst. Jireček. Děj. nár. Bulh.*)

Polský novelista *Michal Czajkovski* zastřelil se v lednu 1886 v kraji Černigovském v stáří 78 let. Proslul netoliko líčením života kozáckého a Slovanů na Balkáně, ale i přepestrou činností politickou Život jeho učiněný je román i dal předvídati smutný konec, jaký nešťastný ten muž vzal. Rodilý jsa z Ukrajiny přišel v jinošském věku do Paříže později do Cařihradu, kdež vstoupil do služby vojenské a stal se mahomedánem. V krymské válce bojoval proti Rusku pod jménem Sadyka pašete. Roku 1873 podrobil se ruské vládě, která mu dovolila domů se vrátiti, kdež ku velikému pohoršení přestoupil ku řecké církvi. O ti těch dob považován byl u Poláků za zrádce. V posledních letech žil v zátiší a samotářsky, jen ob čas dal o sobě věděti dopisem o panslavismu v ruských novinách. Jaký život, taková smrt. (*Čech.*)

Josef Siemiaszko, prelát, odpadl od církve katolické a pomáhal Rusům obraceti unitáře na víru pravověrnou v letech 1827 a to, zradiv víru svou. Avšak ruští biskupové hleděli naň s opovržením, ba i činovníci odkopli ho jako psa od sebe, jak sám naříká v zápiskách svých.
(Dr. *Chotkowski.*)

V okolí *Strášeně* odpadli rodové Plánských, Švihovských a Kocův od Církve katolické, přidali se ku protestantům, zabírali — po právu protestantském — jmění kostelní, utiskovali i zaháněli faráře katolické, nadržujíce predikantům lutheranského neb kalvínského vyznání v XVI. století.
(P. *Jos. Svoboda S. J.*)

Adam Václav, kníže Těšínský (1595—1617), byl náboženství luteránského a choval se k církvi katolické nesnášenlivě. Náhle však odřekl se luteránství a stal se horlivým katolíkem.
(*Fr. Sláma. Děj. Těšínska.*)

Anna, manželka Krištofa Haranta z Polžic, jenž byl roku 1619 na Staroměstském náměstí v Praze odpraven, přestoupila k víře katolické a dala v ní vychovati i děti své.

Angelus Silesius (nar. roku 1624 ve Vratislavi) byl lékařem císaře Ferdinanda III., přestoupil na víru katolickou a byl muž velmi nábožný a vroucího citu Složil i písně náboženské a zemřel r. 1677 ve Vratislavi v klášteře.
(*Kar. Kuzmany.*)

Eliáš, kníže Ostrožský na Litvě, opustil za Sigmunda Augusta, krále Polského, církev pravoslavnou a navrátil se do lůna církve římskokatolické.
(*Čas. česk. Mus. 1852.*)

Jan Fabricius, narozen z rodičů nekatolických († v Praze 1671), studovav u jesuitů, obrácen jest na víru katolickou a stav se sám jesuitou, učil výmluvnosti s velikým prospěchem.
(*Kar. Ninger.*)

Mikuláš Ferlejov, vojevoda Krakovský, znamenitý státník polský († asi

roku 1600), byv vychován ve víře luteránské, roku 1569 v Římě v lůno katolické církve se vrátil. (*Děj. polské.*)

Ku konci XVII. století stal se v Praze katolíkem učený a znamenitý protestantský bohoslovec Ondřej *Fromin* a se svýma dvěma syny do kláštera strahovského vstoupil, kde všickni tři r. 1683 řeholní sliby složili. Dcera Frominova vstoupila do kláštera doxanského. Učený ten muž obohatil strahovskou knihovnu znamenitě. (*Fr. Ekert. Posv. místa král. hl. m. Prahy.*)

Jáchym Pistorius ab Hirtenberg, dějepisec polský († v Gdansku 1681), vychován byl v náboženství luteránském, nabyl hodnosti doktora lékařství a byl učitelem na gymnasiu v Gdánsku. Později obrátil se na víru katolickou, dal se vysvětiti na kněžství a stal se konečně proboštem kujavským. (*Děj pols.*)

Gideon Arnošt Laudon, nar. v Livonsku, proslulý vojevůdce rakouský, zvláště v sedmileté válce (1756—1763) († 1790), vrátil se z vyznání protestantského do lůna církve katolické r. 1742.

Albert Radziwill, kníže na Klecku († 1593), navrátil se k víře katolické a vyhnal z kostelů na statcích svých všecky kněze jinověrce. (*Jos Kořán.*)

Stanislav Radziwill na Otyce († 1589) navrátil se roku 1575 k víře katolické a stal se tak horlivým vyznavačem víry kat., že nazván proto Pobožným. (*Jos. Kořán.*)

Michael Slavata, bratr známého Viléma Slavaty, jenž při povstání stavů protestantských r. 1618 z okna do příkopu spolu s Martinicem svržen byl, stal se r. 1636 po zralém uvážení k velké radosti bratrově katolíkem (*Vlast. Hálek. Čas. kat. duch. 1892.*)

Vilém Slavata (nar. 1572) i spisovatel český a známý v povstání a odboji šlechty české proti Ferdinandovi II., vychován jest v učení bratrském. Avšak studovav v Italii, poznal i důkladně víru katolickou, až konečně r. 1597 za císaře a krále Českého do církve katolické se navrátil. Nedal se od úmyslu svého pohnouti ani slovy otce svého Adama, ani domluvami mocného a bohatého Petra Voka z Rožmberka. Proto Vilém vyložil veřejně písemně příčiny, za kterými změnil své náboženství. (*Ant. Gindely.*)

Petr Schmillauer z Šmilova, fysik v Jihlavě, muž velmi vzdělaný († 1637), navrátil se roku 1626 i s manželkou svou do lůna církve katolické. (*Ant. Rybička.*)

Václav Šimon Šiška z Cejnova přistoupil r. 1627 k víře katolické a byl jedním z nejzámožnějších sousedů v Litoměřicích a založil při proboštství litoměřickém kanovnictví Cejnovské. (*Ant. Rybička.*)

Kašpar Wilkowski, polský spisovatel, medik a knihtiskař, jenž žil v XVI. století, byl muž nemálo učený. Narozený z rodičů arianských, navrátil se do lůna církve sv. katolické.

Baltazar z Žerotína, pán na Moravě v Meziříčí atd. († r. 1659), byl pán vzdělaný a kardinálovi z Ditrichšteina zvláště proto milý, že první z pánů moravských při reformaci navrátil se do lůna církve sv. katolické. (*Ant. Rybička.*)

Pavel Židek, kněz a spisovatel (nar. r. 1413), pocházel z rodičů židovských v Praze a dal se pak ve Vídni pokřtiti. (*Ant. Rybička.*)

3. Budiž:

a) pevná!

Andrei Einšpieler, buditel slovinských Korutanců, kněz katolický († r. 1888), za víru katolickou a mateřský jazyk pracoval a trpěl po celý život svůj. (*Fr. Štingl. Vlast. r. VII.*)

V bouřích husitských stáli *páni z Hazmburka* pevně k straně katolické a zůstali i napotom vždy věrni víře katolické pod jednou. (*Ant. Rybička.*)

Ladislav, král (1453—1457), ačkoliv mládeneček, když o žádostech českých církevních před ním r 1453 řeč byla, že by neslušelo svoliti k nim, pronesl se prý horlivě v ta slova: „Však chtějí-li Čechové míti mne za krále, ať jsou křesťané i ať vyznávají tutéž víru jako já. (*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Jan Václav z Lobkovic znamenitý byl svého času (za Ferdinanda II.

1620—1637) netoliko rodem, alebrž moudrostí a ctností, který jakožto místodržitel království Českého a nejvyšší purkrabí v Čechách vedl sobě jednak ku všeobecné chvále, jednak s takovou pevností co do víry katolické, že bludaři tehdejšího věku neodvážili se novot náboženských roznášeti. (*Edm. Kamp.*)

Za odboje stavů Českých proti císaři Ferdinandovi II. r. 1618—1620 naléhali stavové i na *minority* v Praze aby složili Bedřichu Falckému přísahu věrnosti a odřekli se všeho, což na odpor bylo „svobodě náboženství.“ Minorité zdráhali se to učiniti a posléze vypověděli neohroženým listem, že raději vyhnanství i větší tresty podstoupí, než aby porušili svého náboženství katolického. Listinu podepsalo dne 24. září 1620 všech deset členů kláštera. Vláda zimního krále neměla již času neohrožené minority stíhati, nebo za šest neděl potom nastal bělohorskou bitvou v Praze veliký převrat.

(*Fr. Ekert. Posv. m kr. hl. m. Pr.*)

Město *Oustí nad Labem* v husitských válkách dalo se raději v hromadu kamení obrátiti, než by od katolické víry bylo odstoupilo. Z tohoto města z veškerého okolí první znamenité processí roku 1521 do Marie Záře se vedlo; i později, když kacířství se zde bylo šířilo, ve své katolické víře a úctě ku Rodičce Boží nikym zviklati se nedalo a přese všecky nátisky od kacířův, ať sebe krutější a ukrutnější, pobožnosti své ku Rodičce Boží dále zachovávalo a v nich pokračovalo. Protož městu Oustí i písemně výhradní právo uděleno jest, že v Marie Záři o pouti, totiž narození blah. Rodičky Boží, jakožto hlavní slavnosti první hlavní služby Boží odbývati smí. (*P. Ondřej Princ.*)

Léta Páně 1574 *Vilém z Rosenberka*, vladař domu, odpovídá listem panu Vratislavu z Pernšteina na jeho psaní a tu i praví: „Naše religie, od samého Syna Božího pošla, tak mnohými věky utvrzena, bohdá do světa skonání ostane, leč bychom tomu, co sám Kristus Pán, náš milý Vykupitel, mluviti ráčil, místa dáti nechtěli, čehož Pane Bože ostřež!“

(*Vácsl. Břežan. Živ. Vil. z Rosenb.*)

Rozhodná u vyznání víry své byla manželka *Rostopšínová* onoho velezná-mého guvernéra moskevského za válek Napoleonských. Denně obcovala, jsouc horlivou katoličkou, mši sv. kamž se vždy přes ulice nejhlavnější ve čtyřspřežení ubírala. Jednou dostala návštěvu od docela neznámého pána, jenž jí domlouval řka: „Paní hraběnko, Vy jezdíte denně do katolického kostela sv. Ludvíka; dovolte mi, abych Vaši hraběcí milost směl upozorniti, že Vašnostino jednání vzbuzuje nevoli v kruzích cara.“ Jemužto odvětila hraběnka: „Můj pane, nestarejte se docela nic o mé jednání! vím, co činím. Třicet let tak dělám a budu vždy dělati.“

Druhého dne přišel policejní úředník v úplném stejnokroji se slovy: „Hraběcí Milosti! jdu jménem jeho Excellence, abyste svůj způsob a jednání ohledně kostelní návštěvy trochu zmírnila, jinak bude o tom car sám zpraven.“ A hraběnka: „Buďte, pane, bez starosti; budu sama o tom carovi psáti a to ještě dnes.“ A psala caru Mikulášovi:

„Sire, bylo mi vyhrožováno, že oznámí se Vašemu Veličenství mé katolické přesvědčení, jakož i že denně ve voze do katolického chrámu se ubírám, což činím od té doby, kdy jsem do lůna pravé církve se navrátila. Tak jednajíc, činím jen dle rozumu a zákona. Nečiním nic výstředního, dokonce abych někoho tím popuditi chtěla. Jak jsem až posud byla, takou zůstanu.

Vaše Veličenství může mne dle svého nejvyššího dobrozdání, poněvadž katoličkou jsem a katolicky se osvědčuji, za vinnou prohlásiti, mé jmění konfiskovati a mne do Sibiře odvést nechati; to vše jest mi úplně lhostejným. Nikdy ale nebude moci Vaše Veličenstvo zabrániti, abych neposlouchala svého svědomí a dokonce víře své nevěrnou se stala, a tak službě Boha svého odtržena byla. Sire, dejte pozor! Za několik let bude Vám jako všem jiným smrtelníkům umírati, a jestliže pak nejvyšší Soudce nalezne Vás mimo svou církev, onu svatou apoštolskou církev římskou — jak se Vám tu povede? — od pekla ani nynější Vaše moc Vám nebude moci pomoci. Vaše Veličenstvo račiž jen o tom do opravdy

přemýšleti — jedná se tu o spásu Veličenstva Vašeho.“

Psaní přišlo do rukou carových — a hraběnka Rostopšinová měla pokoj.

(*Dle Segura.*)

Když r. 1429 odvážili se táboři na bízeti *Sigmundu*, aby spojil se s nimi u víře, že pak ho raději nežli kohokoli jiného na světě za pána míti a jemu proti všem nepřátelům pomáhati chtěli by: on rozhorliv se, dokládal se Boha i všech přítomných, že volí raději umříti, nežli pochybiti ve víře.

(*Andreas Ratisbon.*)

Michal Znějovský z Korkyně a Cholovic a bratr jeho *Linhart*, hejtman jindřicho-hradecký, byli oba horliví katolíci a úhlavní nepřátelé evangelíků a proto byli v bouřích stavovských (1618—1620) ze země vypovězeni.

(*Aug. Sedláček. Hrady a zámky.*)

Zvolští ze Zvole na Moravě přicházejí v XIV. a XV. století zhusta mezi vyššími hodnostáři církevními, jakož pak celá ta rodina v hnutích náboženských na začátku XV. století v Čechách a na Moravě vzešlých, též i napotom po celý čas pevně stála k víře katolické.

(*Jos Smolík.*)

b) Živá budiž!

Z *Abrspachu* Hynek Lýšek a Hynek Červenohorský, kteří na počátku XV. století žili, byli tělem i duší katolíci.

(*Ottův Slov. nauč.*)

Bojkové, lid ruskoslovanský v Haliči, kteří se k sjednocené církvi řecké přiznávají, jsou duší i tělem křesťané. Nejraději rozmlouvají o svém náboženství, o prvních podáních starého zákona, o legendových příbězích z prvních dob křesťanského věku.

(*Dal. Wahilewič. Čas. čes. Mus. 1841.*)

Svatý *Bojan*, kníže Bulharský, první mučenník bulharský, stal se v I. polovici IX. století křesťanem A přijav svatý křest, postil se, modlil se a konal dobré skutky, podle nichž poznali v něm křesťana.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Ctihodného *Djurdj-ho* (Jiřího) (zemřel r. 1516) učinil král Uherský vladařem srěmským a dal mu za choť svou dceru Sabelu. Ježto pak Sabela na víru katolickou přestoupiti nevolila; zůstavil ji nedotknutu, vstoupil do kláštera a přijal jméno Maxim. Sabela pak, obdivujíc se rekovnosti jeho, sama také stala se katoličkou a šla do kláštera ženského.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Roku 1427 seděl na *Hořovicích* pan *Jan*, jako pevná záštita strany katolické.

(*Fr. Bezold.*)

Jan z Hradce Jindřichova, majitel panství Teleckého († 1420), stál rozhodně za času husitismu na straně katolické a postavil se proti novotám náboženským; proto přijal u sebe v Hradci vypuzeného z Prahy professora katolického Stanislava ze Znojma a odměněn jest sborem církevním v Kostnici pojmenováním nejkřesťanštějšího pána v Čechách.

(*Aug. Sedláček. Hrady a zám.*)

Jan z Hradce Jindřichova, majitel panství Teleckého († 1452), byl horlivým katolíkem jako ostatní páni hradečtí a v bouřlivých dobách let 1440—1459 ve mnohých veřejných jednáních platné účastenství míval.

(*Aug. Sedláček. Hr. a zám.*)

Jindřich Hýzrle, po bělohorské bitvě (1620) hejtman kraje Práchenského, pečoval o zvelebení katolického náboženství při svém poddaném lidu a držel ochrannou ruku nad katolickými kněžími a staral se, aby na jeho panstvích konány byly posvátné missie.

(*J. Svoboda. Vlast. 1891.*)

Janek z Chotěmic a na Fürstenšteině, pán na Červené Řečici, byl horlivý katolík a přívrženec krále Sigmunda (1436—1437) a proto také nepřítelem sousedních táborů, kteří ho v největším záští měli.

(*Aug. Sedláček. Hr. a zám. díl IV.*)

Kateřina, manželka Bosenského krále Tomáše Ostoiče († 1478), vystavěla co horlivá katolička v Bosně mnoho kostelův, vyprosivši na ně mnohé milosti od papežského dvoru, jako na příklad hojné odpustky na klášterní chrám svaté Kateřiny v městě Jajci r. 1459.

Kladský lid byl katolickou vírou úplně proniknut a duchovenstvu svému úplně oddán, s dávnými řády a zákony byl úplně jako srostlý a proto když za Marie Terezie k Prusku připadl, k Prusům nedůvěřivý, a zřejmě bylo

viděti, že na staré své poměry tak snadno nezapomene.
(Vác. Řezníček. Vlast. 1888.)

Alois Klar, gymnasiální učitel v Litoměřicích († 1833), byl ducha velmi nábožného, což z jeho spisů všech vidno. Od roku 1789 držíval po celých 10 let na hlavní škole litoměřické exhorty, byv k tomu od biskupské konsistoře vyzván.

Josue Kořenský z Terešova († 1653) za reformace české pověstným se stal pro svou horlivost v obracování evangelíků na víru katolickou.
(Aug. Sedláček. Hr. a zám. d. IV.)

Petr Krjesimír IV., od roku 1050 panovník Chorvatský, velmi i o víru křesťanskou se staral a v církevním řádu nejedny předsevzal opravy. Dvoje biskupství zřízeno nově: v Bělohradě na pomoří a ve Knínu, kterýž biskup se nazýval biskup Chorvatský a byl nejvyšším kancléřem.
(Pav. Šafařík. Slov. Starož.)

Jiří z Lobkovic, pán na Libochovicích, Chomutově a Červeném Hrádku, nejvyšší hofmistr království Českého za Rudolfa II. († r. 1606 ve vězení), byl času svého jeden z nejmocnějších velmožů českých, horlivý katolík a přítel jesuitův, jimž v Chomútově kollej založil. *(Ant. Vlasák.)*

Baron Oldřich z Lobkovic, od r. 1590 pán na Bilině, Beřkovicích a Kosti, byl velmi horlivý a nábožný katolík. Sám přesvědčen o pravdě katolického náboženství, hleděl i své milé poddané v té sv víře utvrzovati.
(Vác. Mikolášek. Method. 1893.)

Krištof z Lobkovic, pán na Tachově, části Biliny a na Pátku († 1609 v Praze), byl horlivý katolík a těšil se zvláštní přízni a milosti císaře Rudolfa II., kterémuž v některých důležitých poselstvích a jinak věrné a platné služby konal. *(Ant. Vlasák.)*

Zdeněk Vojtěch z Lobkovic na Chlumci, byl horlivý katolík a stál povždy věrně k domu Rakouskému. Byl s Vilémem Slavatou a Jaroslavem z Martinic hlavním odpůrcem stavů protestantských, načež v době vzpoury jejich mnohého příkoří zažíti musil.
(Ant. Vlasák.)

Myslík Sigmund Jan z Horšova, znamenitý generál ve vojště císařském rakouském za války 30leté († 1666), choval se vždy až do smrti své jako katolík. *(Vlast. Hálek. Čech. 1893.)*

Bohumír Jindřich z Pappenheimů, císařský vojevůdce v 30leté válce, přestoupiv na katolickou víru osvědčoval povždy i horlivost vroucí ku katolické víře. A proto když v bitvě u Lipska dne 6. listopadu 1634 dvě koule mušketní prsy jeho pronikly smrtelně raněn jest a pak uslyšel, že i odpůrce jeho Gustav Adolf Švédský padl, vyjasnilo se oko jeho a zvolal: „Chvála Bohu! mohu tedy v pokoji odejíti, neboť nejúhlavnější odpůrce víry katolické musel zahynouti přede mnou!“ A druhého dne na to dne 7. listopadu zemřel. *(Děj. 30leté války.)*

V roztržkách náboženských za císaře Ferdinanda I. (1526—1576) působil *Jan Přibík z Benešova*, měštěnín v Českých Budějovicích, slovy i skutky svými velmi důrazně k tomu, že Budějovičtí naprosto přidali se ke straně katolické a poslali králi Ferdinandovi I. žádané pomoci. *(Ant. Rybička.)*

Roku 1588 připadla Mladá Boleslav sestrám Markétě a Barboře z Krajku, kteréž ji ale ještě téhož roku *Jiřímu Popelovi z Lobkovic* prodaly; tento však, rozmrzev se co horlivý katolík na husitské své poddané postoupil statek ten roku 1589 Bohuslavovi Hasištejnskému z Lobkovic za Chomútov, Hasištein a Blatno.
(Vác. Vaněk. Okres Mladoboleslav.)

Nejvyšší kancléř císaře a krále Českého Rudolfa II. (1576—1611) *Popel z Lobkovic*, zakládaje kláštery a staraje se všemožným způsobem o obrácení obyvatelstva na víru katolickou, osvědčoval dostatečně, že nejen rozumem a z přesvědčení pomáhá církvi katolické, nýbrž že také má vřelý cit pro toto náboženství. *(Ant. Gindely.)*

Vilém Slavata z Chlumu (nar 1572), jenž jsa místodržitel český roku 1618 při povstání stavů protestantských v Čechách na hradě pražském z okna byl svržen, vždy plnil povinnosti katolíka svědomitě a pilně se zúčastňoval církevních pobožností. *(Vlast, r. VIII.)*

Jan Schlösser z Emblemu, císařský notář a později primátor v Oustí nad Labem, učený básník († 1618), přihlí-

žel zvláště k zvelebení náboženství katolického a uvedl v Oustí dominikány a odevzdal jim český kostel sv. Vojtěcha. (*Ant. Rybička.*)

Oldřich z Ústí († 1410) byl tak horlivým přítelem katolictví, jako strýci jeho na Hradišti husitství. (*W. W. Tomek. Děj. m. Prahy.*)

Jan Rudolf Wolfingar z Ploškovic a Wolfsbachu seděl za časů císaře a krále Českého Rudolfa II (1576 - 1612) v radě města Plzně a byl muž vzdělaný, zkušený a při tom katolík horlivý. (*Ant. Rybička.*)

Jiřík Weisskopf z Vimberku Slezan († 1553), byl muž vzdělaný, zámožný a katolík horlivý, proto od tehdejších prelátů katolických a jmenovitě biskupa Vratislavského velmi vážený. (*Ant. Rybička.*)

Krištof Želenský ze Sebuzína, majitel Březan, Cholupic atd. († 1606), byl rozšafný, práv a obyčejů zemských výborně znalý, nemálo bohatý a při tom horlivý katolík. (*Ant. Rybička.*)

c) Stálá budiž!

Avramij, kupec a mučenník bulharský, byl pro stálost u víře od vlastních krajanův ubit roku 1229 (*Jos. Kolář.*)

Když r. 1615 sv. Josafat Kuncevič, arcibiskup Polocký, mučenník († 1623), na krátko v Kyjevě meškal, získal katolické církvi řecko-slovanské dvou světských kněží a městského radního jménem Batila. Tyto dva kněží s Batilou zajali rozkolníci, načež žádali od nich, meč v rukou držíce, by odpřisáhli věrnost katolické církvi a vyznali poslušnost k rozkolnému metropolitovi. *Batila* se zdráhal, načež na místě byl stat. Rovněž oba katoličtí kněží byli před Boreckého, rozkolného metropolitu, předvedeni a nechtíce od katolické víry odpadnouti, byli stati. (*Ant. Rejzek. Sv. Josafat.*)

Roku 1421 dobyl Žižka města *Berouna* a nemoha toho dovésti, aby měšťané berounští čtyřem artikulům pražským se podepsali a s husitskými se spolčili, ani útěkem život svůj zachránili, do lázeňského domu zavříti je rozkázal, dav jim 24 hodin na rozmyšlenou. Když pak raději smrt nežli zapření víry své sobě volili, v plamenu život svůj skončiti musili. (*Balbin. Miscelanea.*)

Blahoslavený *Ondřej Bobola*, mučenník, jesuita, Polák († 1657), horlivě obracel rozkolníky, čímž zášť popů na sebe uvalil. Konečně kozáci Ondřeje v Pinsku polapili a zbičovavše odvedli až do Janova. Hejtman rozkolník vyzval jej, aby odstoupil od církve katolické a přistoupil k rozkolníkům. Ondřej neohroženě prohlásil, že jest katolíkem a knězem a že nejen hotov jest, ale touží pro víru pravou umříti. Když po druhém vyzvání, aby víru svou zapřel, s apoštolskou statečností napomenul setníka rozkolníka, aby raději on odřekl se rozkolu a stal se katolíkem, rozpálil se hejtman hněvem, vytasil meč a tak dlouho sekal do služebníka Božího, až zraněn byv na zem se svalil. To stalo se na veřejné silnici, odkud jej, když mu jeden kozák vypíchl oko, do jámy zavlékli, obnaženého pochodněmi pálili a pruty stromovými ukrutně hlavu mu stahovali. Nadarmo znova přikazovali mu, aby se víry své odřekl. Mučenník Páně opět napomínal je, aby raději oni do pravé církve se navrátili. Tu pak už kozáci vztekle stáhli mu kůži s hlavy a s prstů posvěcených, tloukli jej do tváře, až mu zuby vyrazili a tak zohaveného vyvlekli opět na silnici. Svatý mučenník jen neustále volal; „Otče, do rukou Tvých poroučím ducha svého!“ a hejtman přikročiv učinil mečem konec mukám a životu jeho dne 16. května roku 1657. (*Ben. Kulda Církevní rok.*)

Svatý *Bojan*, kníže Bulharský, uslyšev od vězně Cinamona o víře Kristově a dav se v ní i poučiti, přijal svatý křest v I. polovici IX. století. Bratr Malomír, zvěděv o tom, pozval Bojana k sobě a nevlídně se choval k němu, poněvadž odpadl od pohanské víry otců svých a pohrozil mu smrtí, nezapře-li Krista. Avšak Bojan víry Kristovy se nezřekl. I odpraven jest rukou katovou a stal se prvým mučenníkem mezi knížaty Bulharskými. (*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Když *Boleslav* Ukrutný bratra sv. Václava zavraždil († 935), povstalo pronásledování křesťanů v Čechách. V Praze samé podstoupilo mnoho kře-

stanů smrt mučennickou, byvše pro víru svou ve Vltavě utopeni.
(*Christannus.*)

V bouřích husitských r. 1420 byla abatyše Svatojirská *Bořka*, rodem Wartemberkova, se svými 30 řeholními sestrami volána na radnici Staroměstskou v Praze a dána jí otázka, chce-li podepsati čtyři artikule pražské. Any sestry zůstaly nepohnuty, vyhnány byly z kláštera sv. Jiří a dány do kláštera sv. Anny řádu domikánského. (*Hammerschmidt.*)

Dne 13. dubna 1463 bylo Turkům odevzdáno v *Bosně* 70 měst a hrad Bobovec, když jim vezír Mufti přislíbil, že se jim ničeho nestane. Avšak Mufti prohlásil, že vezír není zavázán splniti slib daný nevěřícímu, načež dal odpraviti na poli blagajském každého, kdo se nechtěl zpronevěřiti víře křesťanské. (*Jan Vaclík*)

Než *Bosna a Hercegovina* od Rakouska okupovány byly, museli tamnější křesťané zvláště pak františkáni mnoho trpěti. Tak duchovní otec *Řehoř ze Zaostroga* byv nejprve pobodán nesčíslnými ranami, skonal posléz zardousením. Se staroslavného mostu v hlavním městě Horcegoviny Mostaru byli *čtyři mladiství františkáni* přivázáni jsouce ku kamenným balvanům uvrženi do řeky Norelvy, protože za živý svět víry své se odříci nechtěli. — Duchovní otec *Martin Martinač*, vyslíděn v jeskyni, kde se skrýval, zahynul zde s bratrem Lukášem v plamenech od Turků v jeskyni zanícených. — Duchovní otec *Filip* a pět noviců v Bělopolji od Mahomedánů jatých zanotilo hymnu úmrtní a bylo od Turků na kusy roztrháno — Z nesčíslných ran již krvácející otcové *Ondřej*, *Josef a Michael* byli v osadě Blatenské s vysoké věže svrženi. — V Duvně, kde stál klášter františkánský, skonali úžasnou smrtí nejstarší řeholníci *Štěpán z Posuzje* a s ním *Alois z Vinjany*, nebo byli od koňů v protivné směry hnaných na kusy roztrháni. — V Ramě pak duchovní otcové *Lukáš z Brotuje*, *Lev z Verliky*, *Lukáš z Duvna*, *Marek z Taljiny* a *Petr z Ramy* jati jsouce a zavřeni do kostela byli spolu s tímto kostelem spáleni. (*Himmel.*)

Město *Budějovice* muselo velmi mnoho snášeti pro neoblomenou věrnost k církvi katolické za časů husitských a pak protestantských, ale ubránilo se pomocí statečného vojska císařského a toutéž ostražitostí bránilo se, aby se sektářství do města nevloudilo.
(*Pešina Phosphorus.*)

Roku 1838 sešli se tři zrádcové Siesmaszko Lusinski a Antonín na podzim v Polocku, aby unitáři v Rusku veřejně od církve kat. odpadli a podepsali listinu zvanou conciliárním aktem, že přestupují k rozkolu. K této listině měl též přistoupiti metropolita *Bulhak*. Aby jej k tomu naklonil, udělil jemu car Mikuláš řád sv. Ondřeje a sliboval veliká jiná vyznamenání, přemlouvali ho i Siemaszko i ministr Bludov, avšak hodný metropolita nesvolil.
(*Fr. Kryštůfek.*)

Matyáš Burnatius, jesuita, horlivě, jsa praefekt gymnasia v Jičíně, účastnil se vedle svého úřadu v obracování protestantů okolních na víru. V městečku Rovensku potkal se však s důrazným odporem, ano protivili se i vojsku, které tam hejtman jičínský vyslal, aby kázaní vyslechli. Burnatius zatím zůstal v blízké Libuni, čekaje doby, až by mu vojáci cestu ku kázaní připravili. Rovenští uslyševše o tom, přihnali se do Libuně, poranili Burnatia nejprv na hlavě, pak probodli a utloukli. (*Ant. Maloch.*)

Mortagon, syn Kruma, mohutného panovníka Bulharského, pozval (v I. polovici IX. století) křesťana *Cinamona*, muže ctnostného, k oběti na hostinu velikou. Cinamon nepřišel, dobře věda, že křesťan nesmí píti z kalicha Kristova a z kalicha ďáblova. Mortagon rozhněvaný, kázal jej ukrutně zbíti a odvésti do žaláře, v němžto zůstal až do smrti Mortagona.
(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Po bitvě bělohorské (1620) noví katolíci na panství *Častalovickém* a *Kosteleckém* při všem vyhrožování a vypalování nepřidali se ku vzpouře okolních protestantů, nýbrž postavili se jim na odpor a rozprášili je. — Katolíci v *Turnově* a *Libuni* taktéž se nepřidali k odboji Buriana Karlovského — neboť odboj a sektářství za jedno se jim zdálo, nýbrž k vojsku císař-

skému se přidavše, potlačili vzpouru a zůstali katolíky.

(*Litterae P. Slaninae S. J.*)

Roku 1866 obětovali nesčíslní unité v říši Ruské život za víru svou katolickou. Tak na př. ve vesnici *Dokudově* u Bialy, že farníci představenému nechtěli vydati kostelní kliče, byly ženy schytány a každá dostala 80 ran karabáčem a 16 rolníků uvrženo bylo do vězení. — V *Kodenu* srazili se při podobné missii vojáci a lid krvavě mnozí z lidu byli zabiti neb raněni a podobné výstupy opakovaly se na mnohých místech. (*Fr. Kryštůfek.*)

Léta Páně 1874 ve *Drelově*, obci v kraji Rodzynském na Podlašsku započal tamní farář Theofil Velinovič konati bohoslužby dle nového schismatického způsobu. Lid zpozorovav to, vyvedl kněze z chrámu a zavřel chrám. I povolán jest do obce prapor vojínů, aby zlomil odpor lidu Avšak lid kolem chrámu seřaděný nechtěl odpadlíka vpustiti do chrámu. Major ptal se telegraficky v Petrohradě, co má činiti a obdržel rozkaz: „Perebit vsích.“ Tu vystoupil vpřed vážený rolník Semen Pałuk a pravil: „Střílejte, jsme hotovi pro víru svou zemříti.“ Po těch slovech všickni poklekli a zapěli velebnou píseň: „Pod Tvou ochranu dáváme se, Bohorodičko.“ Ruská horda namířila na klečící, rány střelné zavzněly a hřbitov u kostela naplnil se mrtvými a raněnými. Vojáčiska ostatní zpoutala řetězy a zavlekla do vězení. Ženy a děti zastřelených, neprolily ani slzy, radujíce se, že manželé a otcové jejich pro víru život svůj obětovali.

(Dr. *Chotkowski.*)

Mikuláš II. Eszterhazy de Galántha (nar. 1582), ozdoba věku svého, navrátil se ke katolické víře. Otec jeho, horlivý luterán, že nechtěl od katolictví odpadnouti vyděděl ho, načež odebral se k ujci svému palatinu Štěpánovi Hlisházymu. A tento přisliběl mu hrad Trenčín s mnohými jinými panstvími, stane-li se opět luteránem, avšak Mikuláš raději se vzdal bohatství, nežli nově přijaté víry.

Roku 1096 vzbouřili se Poločané pod vůdcem Boňakem, dobyli Kyjeva, zpustošili klášter a odvedli mnoho zajatců, mezi nimi sv. *Eustráta*, mnicha, kteréhož prodali za otroka židovi. Žid ostatním dal hladem zemříti. Eustráta pak sliby a ranami nutil, aby se odřekl Krista. Vida, že práce jeho jest marna, pověsil jej na kříž, kázal jej po několik dnů rozčivně trápiti a konečně bojovníka statečného kopím prohnal zuřivec ten okolo r. 1110

(*Ben. Kulda. Cirkevní rok.*)

Roku 1393 dal turecký velitel povražditi nejpřednější měšťany a bolgary v Trnově. A tu také patriarcha *Euthymy* uvržen u vězení. Že pak víry vzdáti se nechtěl, kázal jej paša z duchovního oděvu svléci „nad stěnu grada“ přivésti a tam veřejně stíti, aby zjevna byla smrt neohroženého biskupa. Již velebný kmet klonil šíji, ale zázrakem prý zadržena ruka katova; úžas jal pašu i vše Turky, a propustili starce.

(*Konst. Jireček. Děj. nár. Bulh.*)

Gotšalk, kníže Bodrců († r. 1066), horlivě rozšiřoval křesťanství v říši své. Tím proti sobě popudil Lutice i své vlastní poddané, kteří se proti němu vzbouřili, v Lončině jej zabili a ukrutně všecky křesťany a kněží pronásledovati se jali. (*J. Pervolf.*)

Melichar Grodecký, narozen ze šlechtické rodiny roku 1854 v Těšíně, vstoupiv do řádu jesuitův, působil r. 1319 v uherském městě Košici. Když pak Bethlenův náhončí pan Jiřík Rágoci, kalvínec, Košici vojskem osadil, poručil kněze Grodeckého ukrutně zabíti, pakli by se v papežnictví zarputil. Když sluha Boží ani slibováním ani vyhrožováním k zapření sv. víry sebou hnouti nedal, usilovali vojáci donutiti ho mučením k schválení bludů Kalvinových. Tři dny trápili statečného vyznavače hladem a žízní. V pátek 7. září roku 1619 spálili mu pochodněmi maso v bocích, až vnitřnosti prohlídaly. A když Grodecký přece odepřel, zraditi věrou katolickou svírali a roztříšťovali mu částky v rozkroku. Za mučidlo hodil se ohavům kohoutek s pazourkem (křesacím kamínkem) u ručnice. Potom knězi umírajícímu rozsekali hlavu. Mrtvolu pak hodili do stoky.

(*Drahé kameny.*)

Dne 23. dubna r. 1424 zmocnil se Žižka Libochovic a zajal pána města *Mikuláše z Hasenburku*, jenž co bratr arcibiskupa tehdejšího Zbyňka věrně

víry katolické se držel. Žižka přemlouval ho, aby husitům přešel, avšak Mikuláš zůstal ve víře otců svých stálým. Proto ho dal Žižka na hranici upáliti a spolu s ním i dva šlechtice Jana z Mešna a Hynka z Rozinovsi a konečně i čtyry kněze z Litoměřic.

(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Svatý *Irenej*, biskup Sremský mučenník, měl obětovati za císaře Dioklecián bohům. Aby tím spíše ho pohnuli, přivedli k němu do mučírny celou jeho rodinu. Dítky objímajíce mu nohy volaly úzkostlivě: „Milý otče, smiluj se nad sebou a nad námi!“ — Manželka padla mu kolem krku a přimlouvala mu plačíc: „Zachovej se pro mne a pro dítky nevinné“. — Matka žalostně naříkala, a čeledínové, sousedé i přátelé vzlykali. Biskup Irenej vážně odpověděl jim slovy Kristovými: „Kdožkoliv mne zapře před lidmi, zapřímť já jej před Otcem svým, kterýž jest v nebesích (Mat. 10, 33.) a podstoupil smrt mučennickou. (*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Když r. 1421 dne 13. května město *Jaroměř* přepadl, nabízel převorovi řádu augustiánův Žižka život, ježto prve jeho přítelem byl, přistoupí li ku čtyrem artikulům pražským. Avšak statečný převor Štěpán nesvolil a s ostatními bratřími pro víru upálen jest. (*Ant. Frind. Kircheng. Böhm.*)

Přibík Jeníšek z Újezda vstoupil záhy do služby veřejné, spravoval rozličné úřady; byl také jako předkové jeho horlivý katolík a tudíž i velký odpůrce strany evangelické; proto byl v bouřích roku 1618 vzešlých vypovědén od stavů odbojných ze země.

(*Ant. Rybička.*)

Jan Kalinski, jenž diecési Chelmskou řídil, že vládě ruské po vůli nebyl, aby řeči ruské při sv. obřadech užíval, byl s některými kanovníky jat a ve vyhnanství do Viatky zavlečen, proti kterémuž násilí papež Pius IX. v allokuci se obradil. (*Fr. Krištůfek.*)

Bl. *Edmund Kampian*, Angličan, jesuita, jenž i v Praze blahodějně působil, odebral se pak co missionář do Anglie a tu byv třikráte strašně mučen na rozkaz královny Alžběty byl konečně i pro víru svou katolickou odpraven dne 1. prosince 1581.

(*Ant. Rejzek, Kamp. živ.*)

Sv. *Kliment*, papež mučenník, spolupatron český († 101), že Krista Pána zapříti a modlám poklonu činiti nechtěl, vypovědén jest z Říma a zavezen za Černé moře na pustý Tavurský poloostrov blízko města Chorsuně a konečně od císaře Trajana maje kotev na hrdle zavěšenou do moře svržen byl.

(*Drahé kameny.*)

Svatí *Kosmas a Damian*, spolupatronové čeští, mučenníci († 303), mnoho dobrého učinili, hojíce co lékařové bezplatně nemocné. Aby Krista zapřeli a modlám obětovali, dal je vladař nejprv strašně zmučiti, pak do moře vrhnouti a když skrze anděla zachráněni byli, na kříž pověsiti, kamením házeti a konečně mečem odpraviti.

(*Drahé kameny.*)

V *Königsheinu v Kladsku* až i toho se císařský tajemník odvážil, že r. 1583 katolické sedláky ze stolice konšelské ven vystrčil, prohlásiv, že jsou papeženci a z té příčiny že úřad konšelský zastávati nemohou. Vězením i ranami holí zasazenými hleděl je přinutiti, aby šli k lutheránskému neknězi a tam aby přísahali, že co živi budou, ani do Kladska ani jinam do katolického chrámu nepůjdou. Více než 30 mužův prohlásili neohroženými slovy, že se ženami i dítkami svými až do smrti v náboženství římsko-katolickém věrně setrvají a že hotovi jsou pokuty a útrapy všelikého druhu pro svou víru podstoupiti.

(*Kliment Borový. Martin Medek.*)

Hrabě *Ludochowski*, později kardinál (i r. 1892), arcibiskup Pozňanský, stálost skálopevnou u víře a lásce k církvi ukázal, že nechtěl zákony pruské proticírkevní uznati, zabavili mu a prodali všecko co měl, ba uvrhli i do vyhnanství, do vězení v Ostrově. Arcibiskup při všem tom byl vesel a ku každému přívětiv.

(*Blahověst 1874.*)

Jiří Popel Lobkovic byl od císaře a krále Rudolfa II proto vězněn krutě dlouhý čas a konečně utracen, že byl rozhodným katolíkem a že vystoupil proti podvodným alchymistům.

(*Jos. Svoboda. Vlast 1890.*)

Při dobytí Radkova od husitů byl s věže sveden i městský farář P. *Megerlein* a přiveden před kněze Ambrože

Hradeckého, který latině řekl jemu: „Faráři, odvoláš-li, co's kázal a přistoupíš-li ku pravdě učení našeho, zachováš život svůj; neučiníš-li toho, půjdeš do ohně.“ Pan Megerlein odpověděl: „Toho Bůh nedej, abych já pro krátké muky zradil pravdu sv. víry křesťanské. Já učil a kázal pravdu v Praze, ve Zhořelci i ve Hradci a na té pravdě chci raději umříti.“ I přinesli otepi slámy, jimiž obložili a obvázali tělo jeho vůkol, tak že ho ani viděti nebylo; a zapálivše slámu nechali ho běhati a potáceti se v ohni u vojště, až se zadusil; pak vzavše tělo mrtvé, hodili je do vařící vody v pivováru a za ním i kněze selského, tak že oba tam umučeni jsou r. 1425.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Když Tataři Ruska se zmocnili a nad ním panovali, byl přiveden k chánu Batumovi kníže Černikovský *Michal*, jejž doprovázel bojar Feodor. A tu měl na obřadech pohanských kníže bráti podílu, totiž projíti dvěma ohněma. Avšak Michal, boje se, aby proti křesťanské víře se neprohřešil, nesvolil a raději dal se odpraviti r. 1246. Příkladu jeho následoval i bojar Feodor. Podobně byl pro víru křesťanskou umučen kníže Tverský *Michael* Jaroslavič roku 1318.

(*Fil. Strahl. Děj. říše Ruské.*)

Jan Vratislav mladší z Mitrovic, pán na Vodici († roku 1637), držel věrně se stranou katolickou.

(*Aug. Sedláček. Hr. a z. č. IV).*

Mráz Budyňský, († r. 1631), odstěhovav se roku 1617 do Litoměřic byl příliš horlivý katolík. Proto nechtěli ho litoměřičtí evangelíci za obyvatele přijmouti, a za bouří stavovských (1618—1620) musel snášeti nemalých trpkostí. Když pak r. 1631 přitáhli Sasové do Litoměřic, vypuzen jest ze statku svého a zemřel téměř žebrákem.

(*Ant. Rybička.*)

František Osterštock z Astfeldu, držitel domu na Starém Městě pražském v rohu vedle starého Ungeltu „u Prstenu“ jmenovaného, senátor a posléze rychtář tamtéž, musel při bouřích stavovských (1618—1620), poněvadž pevně stál k domu Rakouskému a víře katolické, od stavů odpadlých mnoho nesnází a protivenství vytrpěti. (*Ant. Rybička.*)

Ve válce švédské za císaře Ferdinanda III. ustanoven byl ctihodný *Vavřinec Pasok*. Slezák, jesuita, za kaplana vojenského. V nešťastné bitvě breitenfeldské u Lipska dne 2. listopadu 1642 zpovídal a na věčnost připravoval raněné vojíny. Právě zpovídal jednoho plukovníka, když přikvapili vítězní nepřátelé. Voják bludař vyzval jej aby zapřel Pannu Marii. Kněz Vavřinec Pasok odpověděl: „Nezapru Matičku Boží!“ Bludař pak zastřelil kněze Pasoka, statečného vyznavače víry svaté.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Když tři stavové čeští kacířští proti císaři a králi svému Ferdinandovi II. r. 1618 se vzbouřili, snažili se také *Jana Plataisa*, radu dvorského a kancléře české dvorské i německého sekretáře, bydlícího v domě až dosud plataiském nazvaném sobě nakloniti. Proto při počátku lahodnými slovy, připovídáním mnohých darův i vzácnějších ouřadův zemských, také ujišťováním jistého obdarování k své straně ho přitáhnouti usilovali, radili a žádali, aby on víry katolické a věrnosti k Ferdinandovi docela se odřekl a k nim přistoupil. Což když on učiniti nechtěl ani nemohl dle dobrého svědomí, tu teprve direktorové v Praze skrze posla jemu vzkázali: Jestli on víry katolické se neodřekne a jich vůli nepodpíše, že všechno jeho zboží a statek obecní chase a jednomu každému rozebrati a o ně se rozděliti dovolí, nad to pak, že ho do podzemního smradlavého vězení vsaditi, železnými pouty opatřiti, hladem a žízní mrtviti i rozličnými jinými mukami trápiti dají. Uslyševše pak direktorové, že Jan Platais pohnouti a k nim totiž evangelické víře přestoupiti nechce, hned ho poručili do tuhého vězení zavřiti a rozličně mrtviti; ba poslali k němu do vězení i popravního mistra, aby jemu hned jeho tvrdošijnou hlavu před nohy položil. I měl býti sťat. On pak podepsal latinsky, že neodstoupí, čemuž však oni neporozuměli a proto ho z vězení propustili. Po nedlouhém pak čase dověděvše se direktorové, kterak Platais katolíkům mnoho dobrého činí, hned zase poručili, aby ho v domě jeho dobře střežili a když ho doma

zastihli, mu poručili, aby Ferdinandovi II. věrným nebyl a víry katolické se odřekl, sic že mu jmění vezmou a ohavnou smrtí zavraždí. Když pak Platais se nedal pohnouti, nýbrž veselou myslí jim odpověděl, že pro víru katolickou i pro J. Vs. kr a císařskou M., pána svého Ferdinanda rád chce umříti, hned jemu oznámili, že jeho jen dnes ještě při jeho živobytí zanechávají, ale zítra že jistě ohavnou a dávno zasloužilou smrtí bude museti umříti, ku které aby se dle svého způsobu ještě dnes hleděl přihotoviti. On z toho potěšen, těm dvěma komisařům za to poselství vlídně poděkoval ale je i žádal, aby direktorům a celému světu oznámili, že velmi rád pro víru katolickou, pro císaře a krále svého a pro svou milou vlast chce ohavnou smrtí umříti a všechno své jmění ztratiti. Následujícího dne ráno, když všechny věci k té ohavné smrti přihotoveny byly, Bůh dobrotivý a milosrdný toho mnohými pracemi, starostmi i věkem sešlého muže duši prostředkem časné a přirozené smrti k sobě povolati a od ohavné, dávno jemu vyhrožované smrti vysvoboditi ráčil.

(*J. Beckovský. Poselkyně.*)

Plzeň, město staroslavné, podstoupilo mnohé boje a strasti za svatou víru katolickou. Onit již roku 1575 sektáře z města vyhnali a celou akademii katolickou, která roku 1582 pro morovou ránu nemohla v Praze trvati, i s konviktem pohostili. Když pak roku 1618 někteří mladí k revoluci se přidávali, ostatní se opřeli a Mansfeldovi do svého konečného přemožení se bránili, začež radikální vláda chtěla, aby město s gruntu sbořeno bylo, kdyby poslancové ostatních královských měst se byli tomu neopřeli.

(*Jos. Svoboda. Vlast 1890.*)

Ve jménu blaha národu a vlasti doleháno ze všech stran na *Rafaela Popova*, metropolitu sjednocených Bulharův, aby strhl se Říma a spojil se s většinou národa s Římem nesjednoceného, že bude Bulharským metropolitou. Pokušení to bylo ohromné. Biskup Rafael miloval upřímně vášnivě národ svůj a vlast a proto by rád se byl spojil s ostatními k práci jedné. Mimo to byl i chudičký a měl četnou rodinu, která chtěla slušně býti živa. Ale Rafael přemohl všecka ta pokušení statečně a odpovídal Bulharům, že jen ve spojení s Římem se povznesou.

(*Ant. Mužík. Čas. Ruch 1876.*)

Roku 1867 zbylo v *Pokrovanech* v Bulharsku jenom asi 11 katolíkův, ale ti byli odhodláni raději vše i smrt vytrpěti, nežli od víry odpadnouti. Pravoslavný biskup dal je proto za jasného dne zatknouti četníky. Po té byli svázáni do kozelce, uvrženi do vězení a denně jako nebezpeční lotři mrskáni. Ale sám Bůh přispěl nebohým ku pomoci. Když již celý měsíc nelidsky byli týráni, přišel kajmakan (soudí), aby uvězněné vyslechl. Hluboce dojat neoblomnou vytrvalostí statečných trpitelů, vzkázal biskupovi, že na nich žádné viny nenalezá, leč té, že se vyznávají k víře katolické a proto že je propouští na svobodu (*Max. Weinberger.*)

Dle kronikáře Hájka z Hlubočan založen byl chrám Páně v Liboci okolo roku 992 od knížete Boleslava II. (967—999) na místě, kdež pohanský Vršovec Hradoboj, pán na Ruzyni, ze vzdoru proti knížeti nábožného kněze *Prostivoje*, Evangelium Kristovo zde lidu pohanskému hlásajícího, zabíti rozkázal. A na tom místě kázal prý kníže k poctivosti P. Marie a sv. mučenníků Fabiana a Šebestiána kostel kamenný postaviti nad vsí, kteráž slula Liboc a potom jej kázal i posvětiti.

(*P. B. Holub. Odkryté poklady.*)

Léta Páně 1619 luteráni v Litomyšli kněze *Pankracia Scribeho*, faráře Lieterlašského k tomu nutili, aby víru svou katolickou zapřel Že pak víry své odříci se nechtěl, nakládali s ním řečení bludaři způsobem ukrutným, nelidským a nepropustili ho, až když s korunou mučennictví ducha Bohu odevzdal.

(*Alex. a s Bernardo.*)

Vilém Slavata z Chlumu odpověděl při náboženském hnutí roku 1608 měšťanům v Jindřichově Hradci po vydání majestátu, že i kdyby mohl, jinou bohoslužbu (t. j. lutheránskou) zavésti nechce, aby se pokojně chovali a že jim v milosti nakloněn zůstane, ačkoliv mnoho příčin by měl obzvláště na ty se hněvati, kteří příbuzného jeho, pana Petra Voka, „nepravými stížnostmi podvedli.“ (*Aug. Sedláček. Hrady a zám.*)

Blahoslavený *Karel Spinola*, Pražan, jesuita, mučenník († roku 1622), byv uvázán v kolu, aby podstoupil smrt ohněm, stál pohroužen v rozjímání, hledě k nebesům; oč že na mysli přemítal muky Pána Ježíše a podával mu sebe v oběť zápalnou. Půl druhé hodiny trvalo jeho mučení. Sklesnuv konečně na kolena, vypustil po chvíli duši, zúčastněn mučennické koruny.

(*Drahé kameny.*)

Na ostrovech Mariánských, kdež mezi missionáři nalezal se i Moravan P. *Augustin Strobach*, vypuklo r. 1682 vzbouření. A tu Strobach vraceje se na ostrov Rotu byl v jedné osadě Indianské na ostrově Tinianu jat, kde ctihodného kněze toho nejprv po třech vesnicích vodili, neposkytnuvše mu v žádné z nich v trapné žízni ani hltu vody, o nějž prosil, až posléz v třetí osadě rozvzteklený pohlavár jej i usmrtil.

(*Matěj Procházka. Missie jesuit.*)

Lukáš Šadimský ze Šadimě, městský písař v Náchodě v letech 1607—1627, jsa horlivý katolík musil asi r. 1619 Náchod opustiti, který ke straně pod obojí se přiznával a žil v Polici.

(*Ant. Rybička.*)

Dne 2. ledna 1886 zesnul v Pánu v 76. roce věku svého MDr. *Antonín Šlechta*, rytíř sedmihorský, zakladatel a ředitel lázní Sedmihorských u Turnova. Byl mužem velmi učeným a dobročinným. K němu brali v nemoci útočiště v lázních vznešení i sprostí, učení i neumělí, ba i samé knížecí a korunované hlavy. Proto tak dostalo se mu mnoho a znamenitých řádův. Ont podporoval i všecky dobročinné a vlastenecké spolky české. V okolí pak posluhoval všem nemocným chudým zadarmo. A muž ten, jenž i mnoho almužny rozdal, cítě konec života svého, dal se dne 26. prosince 1885 zaopatřiti sv. svátostmi umírajících. A loučiv se pak s manželkou svou, doložil k přítomným: „Vidíte, že se za víru nestydím; předpisům církve zadost jsem učinil, chci umříti co katolický křesťan.“ Rozumí se, že na slova ta nezůstalo u nikoho z přítomných oka suchého. (*Čech*)

Roku 1485 stála vyšší starodávná *šlechta* téměř do jednoho při straně katolické, tak rodové velkým zbožím vládnoucí: z Růže, Vítkovic, Berka, Wartenberk, z Krasilova, Schlick, Landštein, Koc, Šternberk, z Plavna, Koldic, Schleinitz, Lobkovic, z Říčan, Victhum, Rabštein, Martinic, Bechyně, Guttenštein Kolovrat, Zajíc, Vřesovec, Černín, Reisenburk, Grieszbeck, Kaplíř. Pánové tito starali se, aby poddaný lid katolický měl kněze při farních kostelích, chránili řeholníky proti husitům.

(*Ant. Frind. Kircheng. Böhm.*)

Purkhart Točník z Křimic, od r. 1603 rada, podkomoří a přísedící soudu zemského J. M. C., že stál pevně k straně katolické a císařské, byl v bouřích stavovských od strany protivné nemálo stíhán a na sněmu r. 1619 od stavů odpořivých drženém mezi osoby položen, kteréž napotom neměly připuštěny býti k vyšším úřadům zemským.

(*Ant. Rybička.*)

Pavel Trmanus z Ostravy, patric v městech pražských, stál v bouřích stavovských 1618—1620 pevně na straně katolické a císařské, protož mu bylo vytrpěti nemalé protivenství od strany lutheránské. (*Ant. Rybička.*)

Jan Ulbrecht Trnický z Trnice držel dům v městech pražských a spravoval rozličné úřady tamtéž. Že po celý čas stával pevně k straně katolické a císařské, byl roku 1619 na sněmu od stavů evangelických vedle jiných jim nemilých osob ze země vypovězen, načež se z Čech vystěhoval, aniž se však zachovala paměť o tom, kdy a kde zemřel. (*Ant. Rybička.*)

Sigmund Turnovský z Turnšteina, narozen v Prachaticích, stál v bouřích stavovských (1618—1620), jsa tehdáž hejtmanem na Krumlově, pevně k straně katolické a císařské, začež mu bylo snášeti nemalých těžkostí od stavů odpořilých, kteří jej prohlásili za nepřítele zemského a zbavili všelikých hodností a práv. (*Ant. Rybička.*)

Unitářští duchovní byli roku 1874 donucováni, aby podepsali adresu na cara, že chtí dobrovolně k schismatu přistoupiti. Každý, jenž podpisu odepřel, byl z fary vyhnán i s rodinou, ti pak, kteří upadli do podezření, že působí na lid, uvrženi do vězení anebo za mlhavé noci deportováni na Sibiř.

Ku cti duchovenstva budiž řečeno, že většina jich dala přednost mučennictví před apostasií a hanbou.

(Dr. *Chotkowski*.)

Roku 1771 byli katolíci v Ukrajině návodem carevny Ruské Kateřiny II. strašně pronásledováni. A tu mnozí *unitští duchovní* zemřeli v žaláři jakožto vyznávači. (*Fr. Kryštůfek.*)

Mirko Apostolovič Uzun, jeden z prvních bojovníkův za svobodu Srbska (nar. 1774), vstoupil do služby tureckého hotovitele oděvu Usta Mehmeda a naučil se řemeslu tomu výborně. Protože byl hezký, obratný a dobrý mladík, zamilovala si jej dcera mistrova a tento jej přemlouval, aby se poturčil, sliboval mu dáti celé své jmění, ale Uzun nedal se přemluviti, i ostal věrným své víře a národu. I dostalo se mu za to nezaslouženého ztýrání.

(*Jan Snětivý.*)

Bohuchval Valkoun z Adleru, pán na Stafě, Zlonicích, Račiněvsi († 1635), byl pán vzdělaný, zámožný a horlivý katolík. Roku 1617 obnovil a bohatě nadal kostel katolický v Zlonicích, zřídiv v něm hrobku rodinnou; v bouřích stavovských stál pevně k straně katolické, proto musel tehdáž 1619, jakož i později 1632 od evangelíků nemalých příkoří snášeti.

(*Ant. Rybička.*)

Ctihodný *Vasilko*, kníže Rostovský v Rusku (nar. r. 1209), byl v bitvě proti Mongolům zajat a do tábora nepřátelského odveden. Mongolové několikráte přemlouvali ho, aby k pohanské jich víře přistoupil. Ježto pak ani pochlebováním, ani hrozbami toho nedovedli, usmrtili jej způsobem ukrutným dne 4. března 1238.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Svatý *Vít*, patron český, mučeník († 303), byl, aby víry své se vzdal a bůžkům obětoval, rozličně mučen. Nejprv byl prutím šlehán, pak důtkami zmrskán, divým šelmám předhozen, do vařícího olova vhozen a konečně na skřipci domučen. (*Drahé kameny.*)

Bedřich J. z Vlašimě, pán na Bítově, v bouřích stavovských r. 1618 zůstal věren domu Rakouskému a víře katolické. (*Ant. Rybička.*)

Pánové *Voračičtí z Paběnic* v bouřích stavovských roku 1618 stáli vytrvale k straně katolické.

(*Ant. Rybička.*)

Václav Vořikovský z Kundratic († 1639), úředník při komoře české, stál v bouřích stavovských pevně k straně katolické. (*Ant. Rybička.*)

Rytíř český *Vratislav z Mitrovic*, který s jinými soudruhy k Tureckému sultánu poselstvím byv vyslán, v Cařihradě uvězněn byl, popisuje ve svých „Příhodách“, kterak pokoušeli se Turci o to, aby jeho a jiné na víru mohamedánskou obrátili, a jak při tom hrozeb a slibův užívali.

Tak když odváděni byli z jednoho vězení do druhého, tu jeden paša k nim pravil: „Nu, vězňové milí, znáť prorok Mahomed, žeť vám toho těžkého vězení, z něhož do smrti nevyjdete, ani již s přátely svými se neshledáte, nepřeji! Již více, dokud živi jste, ani slunce ani měsíce neuhlídáte, nýbrž v bídě, nouzi a trampotách a temnostech do smrti budete. Avšak, chcete-li se poturčiti, tedy všeho toho zbaveni budete a znamenitých darů od paši dostanete.“

Ale ani hrozby ani sliby tyto nebyly s to, zvrátiti naše posly u víře, naopak ještě spíše utvrzovaly se ve vytrvalosti, která konečně vysvobození jim přinesla. (*Anděl strážný. 1885.*)

Bratří *Vilím mladší a Volf III.* ze Vřesovic z Doubravské Hory v čas odporu stavovského roku 1618 přiznávali se k víře katolické.

(*Ant. Rybička.*)

Jan Začal z Biletína, narozen ku konci XVI. století v městě Lounech, sloužil za císaře Maximiliana při české dvorské kanceláři a byl katolíkem velmi horlivým, tak že byl roku 1618 s jinými ještě osobami z Čech vypovězen. (*Ant. Rybička.*)

Dnes kdybych chtěl — píše *Pavel* z Prahy, *Židek* řečený, kanovník na hradě pražském — čehožto milosrdný Bůh rač ode mne odvrátiti, husitskou víru přijíti, měl bych se nad jiné dobře, ale Pán Bůh nedaj toho; zvolil jsem radši zavrženu býti v domu Božím, nežli přebývati u veliké cti neb rozkoší od obecné sv. církve se dělících.

(*J. Dobrovský. Čas. čes. Mus. 1827.*)

4. Proto ji:

a) Vyznávej slovem i skutkem!

viz i: „Náboženství 3!“

Za arcibiskupa Pražského *Antonína Brusa* z Mohelnice (1561—1580) především podotknouti dlužno, že úřady císařské víru katolickou kde a jak mohly chránily. Vždyť pak i podle nařízení Maximiliana II. ten obyčej se zachovával v Čechách, že každý pátek nejprv služby Boží se konaly a processí se drželo, načež teprv páni místodržící do kanceláře se scházeli.

(*Kl. Borový. Ant. Brus z Moh.*)

Chotimír, vévoda Slovinců korutanských, žil v II. polovici VIII. století, poslední ze starého knížecího rodu korutanského, byl dobrým křesťanem a putoval každoročně do Solnohradu, aby vykonal pobožnost svou.

(*Ben Kulda. Církevní rok.*)

Svatý *Jiří*, patron český, narozen v Malé Asii, byl roku 303 přítomen sněmu císaře Římského Diokleciana v městě Nikodemii, a když se tu rokovalo o pronásledování křesťanů a záhubu křesťanského náboženství: tu zvučným hlasem pravil sv. Jiří, důstojník: „Císaři, kmeti a měšťané římští! Ustaňte zákonem stíhat a pronásledovat nevinných křesťanů; či však sluší nutiti pravověrce k bludnému náboženství, jež vy držíte? Tyhle vaše modly nejsou Božské bytosti; Kristus sám jest Bůh; On sám jest Hospodin v slávě Boha Otce; skrze Něho všecky věci jsou stvořeny. On svým svatým Duchem všechen svět spravuje a zachovává. Buď se tedy náboženství křesťanského sami rádi chopte, anebo alespoň ty Jeho ctitele na pokoji nechte!“ Otázán, zdali jest křesťan, odpověděl, že ano, a napotom dal i život za víru Kristovou.

(*Drahé kameny.*)

Léta 969 zemřela *Olga*, matka knížete Kyjevského Igora. A byla zapověděla Olga, aby nedělali nad ní žádné tryzny, neb měla kněze; ten blaženou Olgu pochoval. Onať co křesťanka byla předchůdcem země křesťanské, jako dennice před sluncem, jako luna v noci, tak i tato mezi lidmi nevěrnými se třpytila jako perla v kalu.

(*Nestorův Letopis ruský.*)

Kladský měšťan vinárník Kariger dal na lomenici svého obnoveného domu obraz svaté Trojice krásně vymalovati; avšak podplukovník z Bredena poručil, aby obraz ten vápnem zabílen byl. Srdečnou horlivostí pro slávu Hospodina Boha našeho jen hoře, dal kněz *Ondřej Faulhaber*, jenž roku 1757 od Prušáků nevinně byl k smrti odsouzen, vytknutý obraz v mědi rýti, načež tištěné takové obrázky sám po městě rozdával; pod každým obrázkem stál nápis: „Jeden jest Bůh ve třech osobách: Otec, Syn a Duch sv.; kdož medle smí tento článek víry zabíliti?“

(*Drahé kameny.*)

V den 14. srpna 1887 měli v Rychnově nad Kněžnou sjezd abiturientů z roku 1877. Z těchto zemřeli již tři. Za tyto a za zemřelé učitele obětoval v chrámu sv. Havla dp. Fr. Košťál ze Skuhrova oběť mše sv. Při této mši svaté neostýchali se ministrovati jeho kollegové p. *Jindřich Roleček*, professor z Písku a p. *Břetislav Matějka*, kandidát notářství v Železném Brodě. Oba mužové stateční přisluhovali velmi vroucně a rádi. Mše svatá způsobila u všech přítomných velmi pěkný, krásný dojem.

(*Čech.*)

Oldřich Sezima z Sezimova Oustí horlivý byl katolík. Drže roku 1420 Oustí, vypověděl z města všechny obyvatele po husitsku smýšlející.

(*L. M. Svoboda.*)

Hynek Ladislav ze Weitmile, úředník pánů z Hradce v Telči, horlivý byl katolík a v bouřích r. 1618 vzešlých bylo mu snášeti od stavů odpořilých těžkých protivenství a škod na statku svém, byv zajat od lidu uherského byl by málem i o život přišel.

(*Ant. Rybička.*)

b) Všemožně haj!

Když za času sv. Josafata Kunceviče, arcibiskupa Polockého († 1623), rozkolníci v Litvě násilně rozkol svůj rozšiřovali a unity pronásledovali: tu říkali si Poločané, unie by zajisté byla již byla pohřbena, kdyby nebylo dvou mužů. Tito dva muži, laikové, městský rada *Dorotěj Achremovič* a notář *Jan Džáhylevič* stali se vůdci bojovníků za sv. unii v Polocku. (*Ant. Rejzek. Sv. Josaf.*)

Bakač, bán chorvatský za krále Matyáše, nepřítel byl protestantův a vyslovil se roku 1613 na domácím sněmu chorvatském takto, když jednáno o připuštění protestantův v Chorvatsku. Hodiv svůj meč na stůl řekl: „S tímto železem, nebude-li jináče možné, vypudím já ten mor (protestantismus) ze svých království; mimo to máme tři řeky: Drávu, Sávu i Kupu, z nichž jednu novým hostům vykážeme k pití!“ Za nedlouho pak vykořeněno učení reformatorův v Chorvatsku docela.

(*J. Kořínek.*)

Na rozkaz císaře Michala III. odebral se 24tiletý *Cyrill* († 868) zároveň se slovutným učencem Jiřím Askaritem do země saracenské. U dvora Emíra (knížete) Melitinského sešli se s nimi i učení Saracenové. Nastalo pření. Sv. Cyrill háje pravdu vyvrátil bludy a porazil námitky, činěné proti víře křesťanské. Zahanbiv protivníky, šťastně nad nimi zvítězil. Avšak tím větší zášť na sebe uvalil. Nemohouce se jinak pomstíti, podali mu jedu, chtějíce jej otráviti. A hle, sv. Cyrill vypil podaného jedu, proto však neumřel, nýbrž s radostí, že mu byl Pán pomohl zastati víru, navrátil se do Cařihradu co vítěz nad hrdými nepřátely pravdy Boží.

(*V. Štulc. Živ. sv. Cyr. a Meth.*)

Sv. *Cyrill* († 868) uměl se zároveň ve věcech i Božských i světských a slynul neobyčenou známostí jazykův řeckého, latinského, slovanského, armenského i chazarského; jsa důvěrný přítel Konstantinopolského patriarchy Photia, známého z rozdvojení se církve východní a západní, neváhal přece postaviti se týž i v odpor smyslům jeho.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Vincenc Janalík, kněz katolický a spisovatel, Moravan († 1855), v několika osadách moravských vynikal zvláštní horlivostí v hlásání a hájení pravd náboženství katolického.

(*Ant. Rybička.*)

Přehlédnem-li úsilovné namáhání *jesuitů* v Čechách za času císaře a krále Českého Rudolfa II. (1574—1611), musíme vydati pravdě svědectví, že jenom jimi udržela se víra katolická a že by dosti malý počet katolíků do nastoupení Rudolfovu byl zajisté ještě více byl sklesl, a katolíci zbylí, že by se byli ještě méně starali o zachování své víry, nežli se dělo v nejhorších pro ně dobách za krále Maximiliana II. Bez jesuitů byli by katolíci odpůrcům svým podlehli. (*Čes. mor. Kron.*)

Bl. *Edmund Kampan* Angličan, jesuita, mučenník († 1581), jenž i v Praze blahodějně působil, vydal krátce před svým mučennictvím v Anglii latinský spis: „Desatero důvodů zápasu o nauce sv. víry.“ Kdo nám může pověděti, kolik tisíc duší došlo spásy a obrácení spisem Kampianovým v Anglii? A kdo nám může spočítati všech těch, kteří po celé Evropě spis ten četli a u sv. katolické víře se utvrdili?

(*Ant. Rejzek. Kamp. živ.*)

Kapitola metropolitní na hradě pražském statečně povždy bránila víru katolickou zvláště v boji proti husitům, takže zasloužila si jména: vždy věrná. Neboť nejen že ani jeden jediný člen k husitům nepřestoupil, nýbrž statečně se proti kacířství nejprv s arcibiskupem a pak i bez něho a proti němu hájila. (*Ant. Frind. Kircheng. Böhm.*)

Jan Kazimír, král Polský (1648—1668), byl horlivý přívrženec víry katolické a za vyhnání arianův z Polsky udělil mu papež titul: „Rex Orthodoxus.“

(*Děj. polské.*)

Když roku 1631 Sasové do Čech vpadli a Prahy se zmocnili, konali služby své protestanté v kostele Všech Svatých, jímž mnozí špatní katolíci obcovali. Avšak mužové rozhodní jako *Ondřej Kocker* a *Eliáš Kolb* hájili víru, buď veřejně hlásajíce slovo Boží, buď soukromými rozmluvami a nedali se zastrašiti ani přítomným nevlídným vojskem cizáckým, které dva tisíce panských i měšťanských domů věrolomně vydrancovalo. Horlivost a statečnost jejich utvrdila mnohých v dobrém předsevzetí, aby setrvali u víře i při hrozícím nebezpečenstvím života.

(*Fr. Krásl. Arn. hr. Harrach.*)

Václav Ondřej Kohelius, farář na Kopidlně v XVII. století, byl statný obhajce víry katolické a práv duchovních.

(*Fr. Wacek. Čas. česk. Mus. 1820.*)

Před povstáním stavů Českých 1618 *Joachim Novohradský z Kolovrat* věrně držel s katoliky, a seděl s vojskem

svým na Vimperce a k němu se přidával lid katolický a konservativní.
(*Prokop. Paměti volyňské.*)

Jan Václav z Kronenfeldu, děkan, arcijáhen Královéhradecký v XVII. století, byl mocný zastavatel víry katolické a vydal i spisy obhajovací.

Josef Macarias z Merfelic, theolog, kanovník u sv. Víta na Hradčanech a r. 1612 i děkan u Všech Svatých na hradě pražském, tuto vynikal svou řečnickou výmluvností a horlivostí v hájení náboženství katolického proti straně evangelické, luteránům a kalvínům.
(*Ant. Rybička.*)

Zásluhou výtečného kněze *Martina*, děkana Prachenského, jest, že s pomocí Boží ku konci XVI. století zachoval kraj Prachenský od úpadu náboženského, který tehdáž, bohužel, porazil kraje, Chebský, Loketský, Litoměřický a Boleslavský. Chudobný farář a neohrožený děkan opřel se mu, skládaje důvěru svou v Boha a v Rodičku Boží; domlouval lidu nic jinak než jako prorok a muž svatý, vytýkal kněžím nevěrným, utvrzoval věrné a hlásal veřejně, „že zahyne sekta Husova, Lutherova i jiných sektářů a že bude jeden ovčinec a jeden pastýř."
(*Jos. Svoboda. Vlast. 1891.*)

Jan Bořita Martinic na Smečně, Jaroslav (1552—1582) a jeho pohrobní syn Bořita a téhož synové vždy věrně se hlásili k víře katolické a ji všude i na sněmích království Českého hájili a zastávali. (*Jan Tanner.*)

Martin Medek, arcibiskup Pražský (1581—1590), vyznamenal se v popředí mezi výtečnými vlastnostmi apoštolskou statečností v obhajování svaté víry proti všelikým útokům a nástrahám nepřátelským. O této statečnosti svědčí nejjasněji odpověď, kterou dal hned v r. 1581 sekretářům, když se znavše zmužilé jeho jednání, chtěli jej zastrašiti a proto jemu všelijak vyhrožovati podjali. Tu jim dal Medek odpověď pravého pastýře a biskupa důstojnou řka: „že milerád jest hotov pro obhájení církve Boží krev svou proceditи." (*Klem. Borový. Mart. Medek.*)

Blažej Nožička z Votína, měštěnín a senátor Starého Města pražského, kdež žil za času krále Ferdinanda I. († 1570), byl horlivý obhajce víry katolické proti učení M. Lutera a bratří česk. Sám vzdělal a vydal rozličná pojednání dogmatická a polemická, zvláště proti pakardům naměřená.
(*Ant. Rybička.*)

Bartoloměj Paprocký z Glogola Paprocké Vůbe, básník a dějepisec polský (nar. r. 1539 v Masovii), byl horlivý katolík a veliký odpůrce vzmáhajícího se tehdáž v Polsce evangelického náboženství a proto obíral se tehdáž velmi bedlivě studiemi dogmatickými a polemickými a vydal i mnoho spisů, jimiž hájil víru katolickou.
(*Ant. Rybička.*)

Jeronym Powodowski, kanovník krakovský († 1613), byl neunavný pracovník na vinici Páně, psal katechismy, legendy, kázaní a polemické spisy proti různověrcům; protož vůbec zván byl „mlatem kacířův". (*Děj. pols.*)

Vojtěch Rościeszewski, šlechtic polský, učený jesuita a slavný kazatel († v Sandomíři (1619), kázal po deset let s velkým úspěchem v Poznani, Lublíně a Krakově, při čemž hájil statečně slovem i písmem víru katolickou proti jinověrcům, uznáván jsa vůbec za bojovníka v ohledu tom nepřemožitelného. (*Děj. pols.*)

Velamin Rutský, od roku 1613 metropolita Kyjevský, unii ustálil, rozšířil a rozvinul. Nebylo věci, o kterou by se byl nestaral, nestalo se nic značnějšího, čeho by se byl nesúčastnil.

Léta Páně 1602 stal se opatem v Broumově *Wolfgang Selender*; kterýž se znamenitým vyznáváním a rozšiřováním víry katolické horlivě vyznamenal. Jsa horlivým obrancem víry katolické byl v boji po celý čas opatství svého s měšťany broumovskými, ponejvíce lutheránу.
(P. *Jer. Růžička. Čas. kat. duch. 1847.*)

Jan Demetrius Solikowski, arcibiskup Lvovský († 1603), horlivým byl obhajcem víry katolické, v jejíchž zájmech zvláště na sněmích bylo mu kruté boje proti jinověrcům podniknouti.
(*Děj. polské.*)

Vavřinec Susliga, jesuita polský († 1640), byl statný obrance víry katolické proti jinověrcům v Polsku.

Dne 4. července 1896 byl v Praze k smrti odsouzen Outrata, ježto se byl

loupežné vraždy dopustil promarniv v kartách a hampejsích během 19. měsíců skorem 6000 zl. po rodičích zděděných a byv i rouhačem. A tu předseda, rada trestního soudu pan *Hugo Weis* hájil a vytknul vznešenost víry a katolicismu, mezi jiným při přelíčení pravil: „Jak hrozný a nejvyšší jest zločiu, z něhož vás, Outrato, slav. zastupitelství žaluje a jejž jsem byl právě probral, jste obviněn, že jste se jakožto syn z katolických rodičů dopustil zločinu dle mého pojmutí neméně hrozného, neboť jste ve svém vzteku nad zmařilým výdělkem se rouhal Pánu Bohu, že jste proklínal nejsv. kříž a bohužel tak nízko klesl rozum váš, že jste nadával a lál i samotné Rodičce Boží, Panně Marii, Jejíž vznešenost a výsost my všickni katolíci po Pánu Bohu sobě nanejvýš vážíme, Ji velebíme, ctíme a v nejvyšších těžkostech a potřebách osobních a rodinných za přímluvu u Pána Boha prosíme. Což klesla duše vaše tak hluboko, že ani na to jste nevzpomněl, že Rodička Boží, matka Krista Pána, mohla vás ochrániti od zla, v němž vás zlovolnost až v tato místa přivedla?“

(Čech.)

Ondřej Zebrzydowski, biskup Krakovský za krále Sigmunda, znám byl horlivým obhajcem víry katolické proti šíření se reformace. *(Děj. pols.)*

Hrabě Petr Zrinský, slavný vojevůdce a bojovník proti Turkům († 1617 odpraven), byl od papeže poctěn čestným názvem „obhajcem evangelia“.

(Jan Müller.)

c) Avšak nevnucuj!

viz i: „Náboženství 2 b!“

Arnošt hrabě Harrach, kardinál a arcibiskup Pražský (1623—1667) za císařů Ferdinanda II., III. a Leopolda I., byl spravedlivým i proti jinověrcům a bludařům. Nechtěl nijak připustiti, aby přiváděni byli protestanté nucením k poznání víry katolické a násilnými prostředky do lůna církve sv. Věděl zajisté, že nenávistí provázeno jest každé násilí.

(Fr. Krásl. Arn hr. Harrach.)

Když r. 1683 Turci Vídeň oblehali, poslal papež *Innocenc XI.* císaři Leopoldovi až do října 1,200.000 zl. a roku následujícího opět 1,300.000 zl. Vůbec pak dal na ni 12 milionů zl. Týž slavný papež radil také císaři, horlivému katolíku, aby pro ukojení země uherské protestantům tamnějším volnost u vyznání víry propůjčil, jelikož náboženské přesvědčení násilím vynutiti se nedá. Takové volnosti náboženské tehdáž nikde od vlád protestantských katolíkům nepropůjčováno.

(Mat. Procházka. Čas. kat. duch. 1883.)

Již roku 1097 přemlouvali někteří křesťané vévodu Břetislava, aby židy k přijetí sv. křtu mocí donutil. I vrátiv se tohoto roku vévoda z Polska do Prahy, hleděl náhled svůj hned uskutečniti, než hle, potkal se brzy s tak nepřemožitelným odporem, že biskupovi *Kosmasovi* († 1125) již dávno proti tomu horlícímu nařídil, aby se od křtu židův upustilo a tak pohoršení, jež vnucování této svátosti u mnohých vzbudilo, předešlo.

(Vác. Vl. Tomek. Děj. české.)

d) Rozšiřuj ji!

viz i: „Církev 2 c!“ „Horlivost 2 c!“ „Křesťanství 5!“

Bedřich Baraga, Slovinec, biskup Amyzenský (nar. 1797 v Lublani), vydal se r. 1830 na missie do Ameriky, kdež působil na Červené řece u Otavejcův a Očipvejcův; pobyv po 6 letech nějaký čas v Evropě vrátil se opět do Ameriky, kdež působil v Michiganu. *(Fr. Rieger.)*

Blahoslavený *Ondřej Bobola*, mučeník, Polák († 1657), pocházeje ze vznešené rodiny stal se jesuitou a zde dvanáct posledních věků svého strávil na svatých missiích, rozšiřuje víru Kristovu. *(Drahé kameny.)*

Stanislav Hosius, kardinál, biskup Varminský († 1579), šířil katolicismus pouze přesvědčováním nikoli pak násilím, tak že i jinověrci úcty mu odepříti nemohli, nazývajíce jej Bohem Polákův a katolickou víru vírou Hosiovou; ba když i král přísnějších chtěl použíti prostředkův k pronásledování jinověrců, zabránil tomu Hosius, že počínání takové velice by škodilo katolické církvi. *(Eichhorn.)*

Knoen též *Hreen Tomáš*, biskup Lublaňský († 1630), horlivě rozšiřoval víru katolickou, tak že zván jest apoštolem krajinským. Jeho vedením vyvrácen jest protestantismus v Krajinsku, a kdo se ho nezřekl, musel se vystěhovati. *(Jan Gebauer.)*

Jindřich Liebšteinský Kolovrat na počátku XVII. století vydržoval v Žichovicích blíž Sušice missionáře, aby po veškerém okolí vyučovali ve sv. náboženství. *(J. Svoboda. Vlast.)*

Ignác Skrzyňski, professor na universitě krakovské († v první polovici XVII. století) a spisovatel, obracel Rusiny na Ukrajině na víru katolickou v Cudnově, Miropoli, Bratalově, Korovenich a j.

V Nokopoli v Bulharsku žili až do polovice XVII. věku katolíci. K víře katolické obrátil je asi 1650 biskup *Filip Stanislavov.*
(Konst. Jireček. Děj. nár. Bulh.)

Jiří Tyszkiewicz, biskup Vilenský († 1656), usiloval velice o rozšíření a pozdvižení katolictví ve své diecési.
(Děj. polské.)

Wolfgang Zelender z Prošovic, opat Broumovský, naroz. ve druhé polovici XVI. století v Plzni († 1619 na Moravě), přičiňoval se všemožně o rozšíření náboženství katolického nejen na zboží klášterním, anobrž i na panstvích císařských a stavovských. Tím arci přišel v rozepři se stavy evangelickými i se svými poddanými, měšťany broumovskými. A proto roku 1618 od stavů odpořivých ze země vypovězen.
(Ant. Rybička.)

Plichta z Žerotína, pán v Žatecku a Litoměřicku, táhl roku 1228 s jinými pány českými a moravskými s císařem Bedřichem II. proti nevěřícím do Palestiny a později do Prus.
(Ant. Rybička.)

5. Rouhání dochází trestu,

viz: „Rouhání 4!“

Vítr,

viz: „Nehody živelní 16!“

Vládce.

I. Jest ho zapotřebí.

Po osudné bitvě na Moravském poli dne 26. srpna 1278, v níž i král náš Přemysl Otakar II. zahynul, nastalo v *Čechách* za poručenství Braniborského Oty strašné bezvládí. V r. 1279—1280 povstalo vzbouření všech stavů proti sobě; povstali Němci proti Čechům, šlechta proti městům, světští proti duchovním. Hlavní pak podporou braniborské vlády byli nyní do země uvedeni sasští žoldnéři, jimiž osazeni byli i hradové i města královská; vedle Sasíkův pak a Braniborákův objevily se nyní celé houfy Němcův ze všech končin Německé říše do Čech přiběhlých, lidí ze všech stavův, z rytířův, uteklých žoldnéřův, podruhův, pobudův, loupežníkův, zlodějův a žhářův. Jako vrány k mrtvole se sletují, tak ti všichni do Čech se hrnuli, nabrat sobě pokladův od zabitého krále v Čechách prý nahromaděných, i pomáhali Braniborákům a Sasíkům i domácím přátelům jejich, zemi českou hubiti a ji jako kořist jim na dranc danou trhati. Ačkoliv tito loupežníci všude největší hanebnosti páchali, přece nejochotněji přijímala je jakožto krajany města německá, doufajíce v nich míti dobré pomocníky proti českým zemanům a pánům, jichžto statkův se měšťané chtěli zmocniti. Tak dobývali se hrady z měst a z hradův německou posádku majících a jedny druhé bořily. Dalimil, český rytíř a kronikář, vypravuje, kterak sám byl často svědkem toho, že měšťané němečtí české zemany do Čech přišlé přepadávali, všechno z nich trhali a je zabíjeli, vylévajíce zlost svou na každém Čechu oloupením, mučením a

zabíjením. Do hradu pražského nesměl nikdo z lidí přijíti, v jeho kostelích se nezvonilo a služby Boží se neodbývaly; avšak co tam v paláci královském bylo Čechův, od německé posádky do vězení zavlečeno, jakých ukrutností nad nimi tam páchano, jak jich katováno, jak tam po pokladech slíděno, to prý bylo tak hanebné, že tehdejší pokračovatel v kronice Kosmově, pražský kanovník, ani o tom šíře vypravovati nechtěl, aby tak slavné místo nebylo zprzněno památkou tak ohavnou. Pánové a šlechta hájili své majetky jak mohli, avšak ubohý lid venkovský neměl nikoho, kdo by se ho ujímal, i utíkali lidé před loupežívou zběří německou do hradův a měst hrazených, hledajíce útočiště tam, avšak ani tu bezpečnosti neměli, poněvadž i v těch místech strany se potýkaly a sebe vespolek hubily a drancovaly. Vesnic vypáleno a zloupeno bez počtu a když lidé neměli se již kam ukrýti, utíkali s chudým nábytkem a s věcmi do hor a do lesův; tam se ukrývali v jeskyních a roklích; avšak až tam je cizí drancovníci jako hladoví vlci pronásledovali.

Když pak zima nastala, tu ten ubohý lid hynul po tisících mrazem a hladem Že se pak čeští sedláci zde onde cizím škůdcům také zbraní opřeli a s nimi se potýkali, to ovšem málo pomohlo, když tu nebylo nikoho, kdo by takovou obranu byl zřídil. I tak zdálo se, jako by byl přišel čas, že v Čechách Čechové zcela na mizinu mají přijíti, a že se v ní noví obyvatelé němečtí uváží, jako se toho času stalo jiným slovanským zemím za Labem, kde všickni obyvatelé napřed chlapy učiněni a potom i zcela zahlazeni anebo poněmčeni jsou.

Braniboráci a Sasíci také zvláště na duchovních svou zlost si vylévali a na statcích je loupili, podobně i kláštery olupovali. Činil tak místodržitel čili správce země sám Ebrhard, biskup Braniborský. *(Zap. Čes. mor. Kron.)*

Roku 1440 po nezdařené volbě Albrechta Bavorského za krále Českého teprv *Čechové* nevěděli, co by si měli počíti, tu teprv octnuli se v nejhorších neřestech, jaké úplné bezvládí způsobiti může. Všechno vyšlo ze svého pořádku, každý musel jen sebe hájiti, úřadův nikdo neposlouchal, pravě, že toliko králi poslušenstvím jest povinen, kterého nebylo; přestaly sice daně, ale zmizeli řádní soudové, hynulo právo a zmáhalo se násilí. K rozervanosti politické přidaly se ještě neblahé různice v náboženství. *(Děj. česk.)*

Když v století XVII. král Polský *Jan Kazimír* zřekl se trůnu, seslabovala Polsku nesvornost asi tím způsobem, jako vlast naši českou po smrti Ladislava Pohrobka a Ludvíka Jagellovce. Po devět let až do r. 1669 nebylo v Polsku žádného krále. *(Jar. Klika. Jarý věk. 1883.)*

Po smrti *Mečislava II.*, krále Polského, roku 1034 nastala v Polsku strašná anarchie, ježto vdova Rixa, panujíc jménem nezletilého syna Kazimíra, nadržovavši Němcům z Polska vyhnána jest. Mocnější rodové vypudili slabší z jich statkův, anebo jim museli plat dávati. Mezi sebou se hašteřili a ničili. I poddaní a nevolníci, nemohouce utiskování pánů svých snésti, pozdvihli se proti pánům, vraždili je a zmocňovali se jejich žen a statkův. Chátra ničila i kostely, kláštery, loupila je a biskupy a kněží vraždila anebo vypuzovala. Této anarchie použil i kníže Český Břetislav a urval od Polska na čas město Vratislav a Slezsko, pak vzal i velkou kořist a přivezl tělo sv Vojtěcha do Čech. *(Děj. polské.)*

Na sněmu stavů Českých v Praze dne 26. srpna 1619, na němž od odbojných stavů proti Ferdinandovi zvolen za krále Českého Bedřich Falcký, počal mluviti předseda sněmu pan *Vilém Václav z Roupova*, aby se ihned volil král Český, poukazuje k tomu, že království České nalezá se v trapných nesnázích a že zemi hrozí záhuba, nebude-li jí v čas spomoženo; země česká že v nynějším stavu trvati nemůže, nebo že nebude dále z čeho lidu válečného platiti, nebude-li pomoci od nového krále. A on sám (předseda direktorů) že by také nemohl dále úřad svůj spravovati, jelikož zmatky dostoupily již nejvyššího stupně; kdo prý chce, v zemi rozkazuje, nikdo poslouchati nechce a každý jen vládnouti usiluje. *(Ant. Gindely.)*

II. Hodný.

1. Jest moudrý; má dobré rádce.

Marie Terezie, císařovna a královna Česká (1740—1780), byla paní velkých vlastností, kterými převyšovala mnohé mužské předky své. Ačkoliv nastoupila panství za velkých nebezpečenství od zevnějších nepřátel, nicméně od prvního počátku obracela pozornost svou ku potřebě oprav ve vnitřním stavu mocnářství.

(*W. Wl. Tomek. Nejn. děj. rak.*)

Svatá *Olga*, první kněžna Ruská, křesťanka († 969), vdova, za nedospělého syna Svatoslava moudře zpravovala říši nově založenou a od nepřátel ohrožovanou.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Symeon, car Bulharský od roku 892, panovník učený, miloval nauky a sám též překládal slovansky. Těchto a těm podobných mužův i jejich nástupcův péčí o náboženské i mravní vzdělání národu slovanského literatura slovanská v Bulharech a Srbech utěšeně zkvétala.

(*Pav. Šafařík. Slov. Starož.*)

Arnošt z Pardubic, biskup a od roku 1344 první arcibiskup Pražský, muž to nade všecky jiné naukami, rozšafností, moudrostí a láskou k vlasti vynikající, stal se potom prvním rádcem císaře a krále našeho *Karla IV.* (1346—1378) a větším dílem všecky věci, které Karel potom podnikal, na jeho radu ke blahu vlasti do života vstoupily.

(*Děj. české.*)

Karel IV., císař a král náš (1346—1378), měl znamenité a učené muže, kněze, za důvěrníky a rádce mimo jen některých světských pánův a šlechticův. Byliť pak to arcibiskup Arnošt z Pardubic, po jeho smrti Jan Očko; dále biskup Olomoucký Jan ze Středy a biskup Litomyšlský Albrecht ze Šternberka.

(*Děj. česk.*)

2. Jest otcem aneb matkou poddaných.

Boleslav II., příjmím Pobožný, nastoupil vládu v Čechách r. 967. Byltť kníže nejkřesťanštější, panovník nejmohutnější, slavný vítězitel v boji a přece pokoje milovník, otec sirotků, ochrance vdov, štědrý kostelův mnohých zakladatel, outočiště kněží a žákův, utěšitel všech hořekujících, svým laskavý, nepřátelům strašný, všem spravedlivý, an nikomu se podplatiti nedav, s každým dle zásluhy jeho nakládal a železo nad zlato sobě vážil; slovem byla to růže z trní vykvetlá, beránek z vlčího lůna zrozený, z tyrana pošlý lidumil.

(*Kosmas.*)

Sv. *Hedvika*, manželka vojvody Jindřicha I., jenž od r. 1201 částí země slezské a polské ve Vratislavi vládl († 1243), byla na své poddané venkovany přelaskavá. Že jim z úročních poplatků ráda slevovala, říkávali její písařové, žertujíce: „Sotva najdeme, čehož bychom pro svou paní zapsali, leda samé slevuňky!“ Bojíc se, by světští soudcové (rychtářové) její selskou chudinu v příčině nedoplatků příliš neobtěžovali, vyjížděla sama do vesnic a dávala poddaných svému kaplanu souditi. Nemohla-li svých úročníků jináč od nastupujících úředníkův vysvoboditi, tehdáž za ně sama doplácela.

(*Drahé kameny.*)

Bl. *Jolenta* († 1298), dcera Uherského krále Bely IV., stavši se manželkou Polského krále Boleslava Pobožného, byla lidu svému pravou matkou. Hned v prvních dnech ukázala, že nepřišla rozkazovat, ani na zábavu, hody a veselí, nýbrž těšit, slzy stírat, chránit nevinné a pronásledované. Proto pilně s chotěm svým objížděla města i dědiny, navštěvovala chrámy, kláštery i nemocnice, vyptávala se na stav svých poddaných, na choré, mrzáky a opuštěné, na sirotky a vdovy a všem vydatnou pomocí přispěla. A Bůh žehnal knížecímu domu i všem poddaným.

(*Škola Bož. Srd. Páně.*)

Karel IV., císař a král náš Český (1346—1378), byl jeden z největších, nejmoudřejších a nejzasloužilejších panovníkův všech časův a všech národův; pět set let mine plných hroznych válek a převratův a přece ještě nyní, po pěti stech letech, jeví se nám všude a ve všem slavné památky jeho blahodárného panování; on stavěl a zvelebil naše města, ulici, v které bydlíme, snad on

sám vyměřil, velebný hlavní chrám, v kterém se modlíme, on stavěl; most, po kterém bezpečně chodíme, on založil; vysoké školy, v kterých mládež ducha svého vzdělává, on zřídil; přemnohé slavné umělecké památky, které nám dosud čest dělají, on způsobil; slávu, moc a velikost České koruny on upevnil; on byl hlavním zvelebitelem domácího vinařství, polního hospodářství, hornictví, obchodu a řemesel; on dal Čechám mír a bezpečnost; on ukrotil bujnost hrdých velmožův, vyplenil loupežníky, hájil spravedlnosti, chudému jak bohatému nedával ukřivditi, on zamezoval veřejnou nesprávnost, množil pravou nábožnost a ušlechtilost mysli v národě a kterýkoliv stav z mezí svých vystupoval, on mocnou rukou vykročení takové stavoval, ba co konečně nejvíc platí, on jako jazyk český miloval a hájil, tak i to způsobil, že Čechové, zpamatovavše se z kleslosti ducha svého, se pozdvihli, nové národní vědomí v sobě vzkřísili a pak vlastenským citem nadšeni jsouce, cizinstvem nikoli udusiti se nedali, nýbrž nepřátele jazyka a jména českého slavně přemohli a zahanbili. Proto nebylo krále, kteréhož by Čechové tak bez výminky v té míře milovali, jako Karla IV.; každý Čech památku jeho s vděčností žehná, s citem horoucím dobu panování jeho velebí, a jméno otce vlasti po všechny časy stejným zápalem jemu přikládá.

(*Zap. Čes. mor. Kron.*)

Ladislav, král Český (1453—1457), upadl v Praze roku 1457 v smrtelnou nemoc. Cítě pak dne 23. listopadu, že smrt se mu blíží, promluvil takto k Jiřímu Poděbradskému: „Můj milý Jiří! tvou věrnost a šlechetnou ctnost již dávno jsem poznal i vskutku shledal. Ty's toho největší původ byl, že mne Čechové sobě za krále vzali: nadál jsem se, že budu panovati v tom království, kteréž jsi ty mně připravil: ale jinak nebeský Pán Bůh míti chce. Mněť jest umříti; království ve tvé ruce a moci bude. Za dvojí věc tebe žádám: jedno, aby's přičinil se o zachování pokoje mezi národy, jimž odumírám a nad obyvateli toho království aby's spravedlivě panoval, sirotkům, vdovám a nuzným pravý soud činil a ochrannou ruku nad nimi, držel; druhé, ty, kteříž se mnou z Rakous a jiných zemí do Čech přijeli, abys zase do vlasti jejich beze škody a ublížení propustil. Toho mi posledního dobrodiní, prosím tě, neodpírej!“

Odpověděl Jiří, řka: „Tyto myšlénky, ó králi, jsou příliš kvapné, neboť brzy se uzdravíš a sám podle vůle své kralovati budeš; prosím, aby's toho více nemluvil; neboť by to i tobě samému neužitečné a jiným slyšeti odporné bylo.“

Tehdy král chopiv Jiřího za ruku řekl: „Nuže, slíbiž mně, zač tebe žádám, neboť já konečně umříti musím. Naplníš-li to, což poroučím, milost tobě u Boha uprosím; neb jsem nebyl tak zle živ, aby mně nebeské království odepříno býti mělo; zemské tyto věci pro nebeské opouštím, ty hleď, aby's žádostí mých a proseb neoslyšel.“ — Nemohl se Jiří od slz zdržeti a proto slíbil vykonati, co král poroučel.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Svatý *Ladislav*, král Uherský a Chorvatský, patron sedmihradský, rozen v Polsku († 1095), skvěl se všemi ctnostmi křesťanskými: ryzou nábožností, upřímnou pokorou, láskou k chudým, neobyčejnou moudrostí a v čas války velikou zmužilostí a chrabrostí.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Marie Feodorovna, císařovna Ruská, zasnoubena r. 1776 s carem Pavlem, byla kněžnou dobročinnou. (*Jos. Kolář.*)

Přemysl Otakar II., král Český (1253—1278) byl pravý otec národa svého, pečoval všemožně o rozmnožení jeho blaha, o přiměřený pokrok a vyšší vývin jeho. (*Rud. Schmaus.*)

Soběslav I., kníže Český, zemřel dne 14. února 1140. Smrt tohoto výtečného knížete Českého způsobila v celé zemi nářek veliký a smutek upřímný; byltě pravým otcem vlasti, jako přívětivý a lidumilný doma, udatný a přísný v boji, tak byl moudrý v radě a vážený ode všech mocnářův sousedních. Císař Lothar a král Bela II. ničeho bez jeho rady a pomoci nepočínali a také Polský Boleslav III. uznával vysokou cenu jeho přátelství. Tělo jeho bylo s velikým pláčem všeho lidu z Hostin-hradu na Vyšehrad vezeno a tam ve chrámě

ss. Petra a Pavla vedle otce, krále Vratislava a matky Svatavy pochováno.
(*Zap. Čes. mor. Kron.*)

3. Jest zbožný, o víru poddaných pečuje;

viz i: „Nábožnost 1!“

Boleslav II., kníže Český (967—999), neobyčejnou zbožností se vyznamenal, že „Pobožným“ nazván jest. Oné založil v Praze r. 993 biskupství, dále první klášter v Čechách v Břevnově, druhý u sv. Jiří na hradě pražském Zakládaje pak právě třetí klášter v Čechách na ostrově řeky Vltavy u Davel umřel. (*Děj. česk.*)

Boris Feodorovič, car Ruský (1598—1605), velmi pečoval o své poddané a blaho jejich vyhledával. Byl i velmi nábožný. Službám Božím obcoval tak nábožně, že začasto i v noci lůžko opustil a padnuv na zem až do rána se modlil
(*Arn. Herrmann Děj. říše Ruské.*)

Jan Asěn II., car Bulharský (1218—1241), byl car veliký i zbožný; hojnou lásku maje k Bohu, proslavil a prosvětil Bulharské carství více, než všickni carové Bulharští před ním; kláštery vystavěl i ozdobil velice zlatem i perlami i kamením drahocenným i všecky svaté a Božské kostely mnohými dary obdařil i štědrost čistou na nich projevil.
(*Konst. Jireček. Děj. nár. Bulh.*)

Jaroslav, kníže Kyjevský (1019—1054), miloval ústavy církevní, kněží miloval velmi a zvláště mnichy; za něho založen klášter Pečerský u Kyjeva, zakládal i kostely.
(*L. J. Píč. Děj. nár. Rusk.*)

Ve vévodovi *Jindřichu II.*, knížeti Slezském († 1241), manželi sv. Hedviky, měli poddaní pravého otce, on byl ochránce a zastupitel chudých a nešťastných, obránce a hájitel práva a spravedlnosti, horlivý podporovatel bázně Boží a všelikého dobra a nebylo nic šlechetného a nic dobrého v zemi při čemž by nábožný vévoda účastenství nebyl měl.
(*H. J. Karlíka Život Svatých.*)

Papež Pius II. pozval roku 1458 i krále Českého *Jiřího* Poděbradského (1458—1471) k válečné výpravě k odražení moci turecké bullou danou dne 13. října 1458, ve které nazýval jej synem svým v Kristu nejmilejším i chválil jej, že byl vždy jmím za krále zbožného a ctitele víry a náboženství obzvláštního.
(*Wác. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.*)

Boleslav II., kníže Český (967—999), byl též pilen v rozšíření a utvrzení víry křesťanské v lidu, přijímal do země kněží cizích, ovšem latinských z Němec, založil sám dvacet kostelův a všemi potřebami je opatřil.
(*Dějiny české.*)

Císař a král náš *Karel IV.* (1346—1378), otec vlasti naší české, byl za časů tehdejších nejmocnějším pánem na světě, byl také po celý svůj život upřímným a zbožným katolíkem a zachovával přikázání Boží a církevní s takovou horlivostí, že jej vůbec za muže a panovníka svatého pokládali.
(*J. Kř. V. Čís. Karel IV.*)

Sv. *Ludmila*, manželka knížete Bořivoje, naše patronka († 927), byla poddaným svým dobrotivou matkou, starala se o duchovní i tělesné potřeby jejich a vzbuzovala je slovy i příklady svými ku stálosti u víře křesťanské.
(Dr *Mat. Procházka. Sbor Sv.-Meth. 1885.*)

Mojmír, kníže Moravský († 846), bystrozraký, poznávaje jasně, že branná síla jeho na přebojování Frankův nestačí, nepouštěl se svévolně do žádného nerovného boje s nimi, nýbrž snášeje svrchovanost jejich na čas, snažil se všemožně o to, aby zemi své zjednal blahost stálého míru a vnitřní posily, vyhýbaje se vražedným válkám se sousedními přemocnými Franky či Němci. Odváděje jim roční poplatek zůstával s nimi v přízni a pokoji a uznávaje v křesťanství prostředek, bez něhož nelze Moravanů záhuby konečně uchrániti, pečoval současně též o rozšíření křesťanství mezi Moravany jak podél řeky Moravy, tak i v Uherské Moravě a v příležícím k ní knížectví Nitranském.
(Dr. *Mat. Procházka. Sbor. Sv.-Meth. 1885.*)

Svatý *Václav*, kníže Český (928—935), jakmile mír a pokoj s králem Jindřichem ujednán byl, pracoval pilně o utvrzení a rozmnožení církve Kristovy po vší zemi české Sešlých ko-

stelů poručil opraviti důkladně, sám pak stavěl nových chrámův; zapuzeného duchovenstva zpět povolav navrátil mu jmění a přidal výživy s dostatek. Tak konala se služba Boží bez přítrže po vlasti jako po velkých národech. (*Drahé kameny.*)

4. O poddané pečuje.

Když r. 1470 Matyáš, král Uherský, maje mnohem menší vojsko, rozložil se na výšinách u Brna a žádná z obou stran nečinila vidomých příprav k outoku: poslal *Jiří z Poděbrad*, král Český, pány k Matyášovi a nabízel mu souboj, aby prolívání krve se ušetřilo, což však Matyáš zamítnul.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Karel IV., císař a král Český (1346—1378), českou zemi vší ctí a bohatstvím zvelebil, že kdež Čech šel, všudy ho za svatého měli a svátek sobě učinili, říkouce: pojďte, vizte člověka svatého svaté země.

(*Pav. Židek. Čas. čes. Mus. 1827.*)

Ludvík, král Český (1516—1526), byl jest jistě pán dobrotivý a na své poddané laskavý a k spravedlnosti přichylný. Kteréžto dobroty a jiných ctností jeho mnozí a zvláště Pražané zle užívali a nebojíce se žádného trestání, činili, kdy co chtěli a na psaní jeho mnohá nic nedbali.

(*Bartošova Kronika pražská.*)

Když *Přemysl Otakar I.* roku 1197 dosedl podruhé na trůn vlasti své, nalezl Čechy svržené až na nejhlubší stupeň politické nemoci a nevážnosti, podrývané od nepřátel domácích i zahraničných, trhané nařízno fakciemi rozličnými, blízké oupadku konečného a sotva sebou vládnoucí, a když umřel, pozůstavil je synovi svému co mocnářství nikomu nepodlehlé, v sobě upokojené a svorné, a požívající ve valné části Evropy netoliko vážnosti, ale i ostrachu. A takového zdaru dosáhl, pokud nám vědomo, bez ukrutnosti a násilí. (*Fr. Palacký. Děj. nár. Čes.*)

5. Hledí poddaným pokoj zachovati.

Když byl papež Pius II. dne 31. března 1462 kompaktata od sboru basilejského Čechům propůjčená zrušil: povolal král Český *Jiří z Poděbrad* duchovenstvo obou stran dne 14 a 16. září 1462 poslouchat slovo královské a poručil duchovenstvu obou stran, aby mezi sebou zachovávali pokoj a mír a hleděli dobrých mravův a kázně.

(*Dějiny české.*)

Jiří, král Český (1458—1471), býval vůbec již od souvěkých řečníkův vychvalován co kníže pokoje, co nějaký prý Numa Pompilius, jenžto nenáviděje války, snažil se všude křísiti umy mírulibé a prospěchy průmyslové I sám také on v témže smyslu omlouval a značil povahu panování svého, pravě, že od svého povýšení k důstojenství královskému neznal pilnější touhy ani péče, nežli o pokoj.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Císař *Karel IV.* a král Český (1346—1378), když byl napomínán, aby hrob Boží z rukou pohanských vysvobodil, dal radám svým za odpověď: „Mohl bych to ovšem udělati a na Turky s vojskem táhnouti, ale jak se to státi nemůže bez vylití krve křesťanské, dobře tomu z historie předkův svých rozumím.“

(*Daniel Adam z Veleslavína.*)

Kazimír, král Polský, když mu roku 1466 od papeže pod výminkou, aby s ní v boj proti kacířům (českým) i králi jich (Jiřímu) vešel, podávána byla koruna Česká, nepřijal jí a odložil rozhodnutí své.

(*Frant. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Na počátku vlády svatého *Václava* († 935) povstal proti němu hrdý Radslav, kníže Zlický. Tu sv. Václav sebrav vojsko táhl proti němu, a když stáli knížata naproti sobě, vybídl sv. Václav, chtě krve poddaných svých ušetřiti, Radslava, aby místo vojska spolu bojovali, a vítěz aby byl i vítězem země. Radslav svolil, avšak vida, kterak andělé sv. Václava k boji doprovázejí, ihned padl na zem a odprosiv sv. Václava s ním se i smířil.

(*Děj. české.*)

Svatý *Vladimír*, kníže Dioklejský a Zebský, král Dalmatsko-Chorvatský, byl po smrti otcově knížetem ještě mladistvým, když Samuel, král Bulharský (967—1015), s velkým vojskem přitáhl do jeho země. Kníže Vladimír, muž svatý, nevolil v záhubu dáti lid svůj

a tudíž pokojně se svými ozbrojenci odešel do hor nepřístupných a pak sám dobrovolně odebral se do vězení bulharského, odkudž pak vyvýšen jest za krále Dalmatsko-Chorvatského.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

6. Jest lidumilný; pýchy se varuje.

V Tyrolsku při slavnosti střelecké r. 1885 použil jakýsi prostý vojín této příležitosti, jemuž v Bosně byla ustřelena noha a dřevěnou nahražena, aby vyprosil si milostivého slyšení u nejvyššího komandujícího, císaře a krále *Františka Josefa I.*, což mu i blahosklonně bylo povoleno. Po skončené audienci vojín vzdav císaři vojenskou čest, mínil udělati v pravotoč! avšak na neštěstí dřevěná noha zaryla se mu do koberce, a milý vojín by byl upadl. V tom přiskočil císař pán, zadržel vojína a doprovodil jej až ven z audienční síně, kdež všickni přítomní unešeni byli dobrotivostí panovníka.

(*Čas. Vychovatel. 1885.*)

Při velkých manévrech u Plzně r. 1885 spatřiv císař a král Rakouský *František Josef I.*, velitele 2. praporu mysliveckého z Josefova, zvolal na něj: „Kde máte štábního trubače? Toho dobře znám.“ Štábní trubač Jan Materna, jenž zaslechl tato slova, přijel ihned k císaři a radostně jsa rozechvěn salutoval. Císař ho ihned poznal a velice vlídně vyptával se ho, jak se mu daří a jak dlouho již slouží. Když se dozvěděl, že trubač nosí již 32. rok vojenský oděv, vyslovil své potěšení nad tím, že Materna je posud čilý a veselý chlapík. Svědkem této episody bylo četné obecenstvo, kteréž pak vyptávalo se Materny na jeho osudy. A rozradostněný štábní trubač, jehož prsa zdobí čtyři řády, mezi nimi také stříbrná medaile udatnosti, vyprávěl, že jest to již po třetí, co císař jej tak blahosklonně oslovil. Materna čítá 52 roků a jest rodem Čech, pocházeje ze Statenic okr. Smichovského; byl v Italii ve válce i u Králové Hradce a při krvavé srážce u Magenty v Italii byl též poraněn kulí nepřátelskou.

(*Čech.*)

Karel IV., císař a král náš (1346—1378), svou přívětivostí, výmluvností, moudrým shovíváním, milostivostí, velkomyslností a hojnými dary uměl si srdce nejen knížat, nýbrž i měst a všeho lidu obecného získati, a proto již svou přítomností r. 1349 v Němcích za ten čas více pořídil, než kdyby tam byl velké vojsko poslal.

(*Zap. Čes. mor. Kron.*)

Boleslav II., kníže Český (967—999), cítiv na sobě, že smrt se mu blíží, povolal k sobě syna svého a nástupce Boleslava a dal mu rozličná napomenutí. Mezi jiným: „Za knížete ustanovil tebe Bůh proto však ať nezhrdneš, nýbrž vždy na paměti máš, že ač jsi povznešen nad jiné, přece jen jsi člověk smrtelný.

(*Kosmas. Kronika česká.*)

7. Jest spravedlivý; daně nepřetěžuje.

viz i: „Spravedlnost 2!“

František Josef I, od roku 1848 císař a král Český, když léta 1886 dlel v Haliči, představen mu byl jeden vyšší úředník z berního úřadu. K tomuto pravil vznešený císař: „Jenom neutiskujte lidi!“ Těmito útěchy plnými slovy projevil dobrosrdečný mocnář nejenom nejlaskavější péči o lid, ale dal zároveň srozumitelný pokyn všem úředníkům a jichž se to týká, kterak mají s lidem zacházeti při plnění povinností přetěžkých.

(*Věnec perlový.*)

Císař a král Český *Karel IV.* (1346—1378) po celou dobu svého panování zůstal věrným jazykové rovnoprávnosti, a češtinu, jakožto hlavní a první jazyk zemský sice podporoval, ale němčiny nepotlačoval, tedy dobyl sobě sám rychlé lásky obou národností.

(*B. Dudík. Mähr. allg. G.*)

Leopold II., císař a král Český (1790—1792), dostal jednoho večera, právě když chtěl jíti spát, zprávu, že člověk nedávno uvězněný za nevinného uznán jest. Císař rozkázal, aby byl hned zítra na svobodu propuštěn a šel do ložnice své. Ale myšlénka, že nevinný ještě celou noc v nejistotě o svém osudu zůstati má, nedala císaři pokoje.

O půlnoci vstal a vyhotovil rozkaz, aby vězeň ihned byl propuštěn.

(*Kal. Moravan. 1856.*)

Maxmilian II., král Český (1564—1576), byl jeden z nejosvícenějších a nejspravedlivějších panovníků svého i všech potomních věků. V ohledu na náboženství bylo přísloví jeho, že na trůn Boží sedají, kdož vládnouti chtějí svědomím lidským; protož nehledě na rozdíly ve víře, choval se ke všem poddaným svým tak, jak žádala obecná slušnost a spravedlnost.

(*W Wl. Tomek. Děj. král. Česk.*)

Přemysl Otakar II., král Český (1253—1278) byl muž osobní povahy ušlechtilé; byl pobožný a spravedlivý, uměje přísnost pojíti s mírností: miloval vědy a umění; ku poddaným svým jak v Čechách tak v zemích německých byl stejně laskav a obzvláště rád ujímal se chudých a utištěných proti mocným a vznešeným.

(*W. Wl. Tomek. Děj. král Česk.*)

Rudolf II., císař a král Český (1576—1612), mnoho chvalitebného pro rozmnožení víry katolické způsobil a byl by ještě více učinil, kdyby od svého vlastního bratra tak nelítostně utlačen nebyl, který stavům evangelickým velmi přál; neboť Rudolf († 1612) mnohá nadání a svobody katolíkům, kteří od evangelických utiskováni byli, udělil a ty evangelíky, kteří všudy sice přednost měli, s katolíky tak porovnal, že obojí, strana jako jedna ruka byla.

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Václav II, král Český (1282—1305), odbyl jednou nevlídně chudobného muže, kterýž byl přišel prosit o ochranu proti jeho úředníkům. I litoval toho překvapení král tak velice, že si tajně nohu popálil, chtěje se takou měrou sám potrestati. Divil se každý proč král najednou schromnul, až pak kněžice Alžběta, nevlastní sestra Václavova, vyzvěděla na králi toto tajemství. (*Blahověst. 1852.*)

8. Jest milosrdný.

Ferdinand I., král Český (1526—1564), umínil si vykonati přísný trest nad těmi, kteří mu při výpravě proti kurfirstovi Moricovi pomoc odepřeli, aby zastrašil a ohnul všeliké své odpůrce. Že se umírnil v krvavém svém zámyslu toho byla zvláště závažná příčina. Mírnila hněv jeho královna *Anna*, která jej od krveprolévání odvracela. Královna zajisté, milujíc upřímně své rodné krajany Čechy, stálými přímluvami manžela svého k tomu přivedla, že od pokutování na hrdle ustoupil.

(*Jos. Kořán. Čes. mor. Kr.*)

Josef II., císař a král Český (1780—1790), stav se roku 1765 spoluvladařem matky císařovny Marie Terezie, dal hned 22 miliony zlatých v státních papírech, jež byl po otci zdědil, spáliti, aby financím ulehčil a vrátil státu statky, od otce svého co soukromý majetek zakoupené.

(*Kramerius. Cis. Josef.*)

Václav IV., král Český (1378—1419), nikdy neobtěžoval lid přílišnými daněmi, což bylo zajisté neposlední příčinou jeho populárnosti. (*Děj. česk.*)

Ferdinand II. (1620—1637) byv konečně po dlouhém zdráhání šlechty české dne 19. června 1617 za krále Českého korunován, nemohl po hostině nevoli svou proti politickým odpůrcům svým zatajiti. Obrátiv se při slyšení deputac k Thurnovi, před ním stojícímu, otázal se ho, proč on a jeho političtí přátelé protivníky jeho se učinili. Rozumíť se, že za odpověď vzdorovité a rozpačité následovalo mlčení. Ba Thurn, Fels, Budovec, Vilém z Roupova, Kašpar Kaplíř ze Sulevic a Žatecký primas Haštálek byli voláni na královskou kancelář a poděleni domluvou, ku kteréž připojena vyhrůžka, že je čeká osud Jiřího z Lobkovic (t. j. vězení a odpravení).

(*Ant. Gindely. Děj. čes. pov. l. 1618.*)

Za *Marie Terezie*, šlechetné císařovny a královny České (1740—1780), přijmuli Čechové v sedmileté válce za krále Karla Bavorského. Po zapuzení Bavorů a Francouzů z Čech učinila královna přísné provolání na všechny, kteří se z té příčiny utekli do Bavor, aby se v šesti nedělích navrátili do země. Skoro všickni uposlechli a učiněn byl soud nad těmi, kteří se dopustili hanlivých slov neb popouzení lidu proti císařovně, avšak nikdo trestán nebyl na hrdle. Ba i Karlu Davidovi, úředníku královskému, který se byl

nejhruběji provinil, na popravišti, an měl býti stat, oznámena jest milost a propuštěn jest na svobodu.

(*W. Wl. Tomek. Děj. král. Česk.*)

Rudolf II., císař a král Český (1576—1612), vládl v pozdějším čase mírněji a laskavěji, než na počátku panování svého, a když se mu to předhazovalo, odpověděl: „Že jsem byl přísný a nelaskavý, začasto jsem želel, ale že jsem byl mírný a smířlivý, nikdy.“

(*Aen. Silvius.*)

V rozbroji Ludvíka, krále Českého (1516—1526), se stavy Českými snažil se *Sigmund*, král Polský a strýc Ludvíkův, obě strany přivésti ke smíření a svornosti. Ludvíka napomínal, aby nespoléhal se příliš na pomoc knížat křesťanských (proti Turkům), ale především hleděl získati si oddanost a lásku svých vlastních poddaných, ta že mu bude vždy pomocí a podporou nejspolehlivější

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

9. Jest udatný,

viz i: „Udatnost!“

Dějiny české neznají příkladu, kde by který král Český z bitvy byl utekl; nebo Přemysl Otakar II. († 1278) a Ludvík I († 1526) oba porážky své zaplatili životem. I hrdinný král Jan Český padnul u Kreščaku l. P. 1346 bojuje statečně se slovy: „Tohoť bohdá nebude, aby král Český z boje utíkal.“ Jemu po boku bojoval i syn Karel IV.

(*J. Kŕt. V. Cís. Karel IV.*)

R. 894 umřel *Svatopluk* Moravský, nejmohutnější věku svého panovník, jenž zděděnou říši u prostřed velikých nebezpečenství neohroženě a směle, moudře i chytře, mečem i řečí nejen uhájil, ale i znamenitě rozšířil a upevnil, strašným učiniv se všem sousedům a protivníkům svým.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

10. Každému jest přístupný.

U *Anny České*, dcery císaře a krále našeho Karla IV., manželky Anglického krále Richarda II. († 1394), byl přístup hledajícím pomoci dovolen.

(*Ludmila. 1890.*)

Feodor I. Ivanovič, car Ruský (1584—1598), byl panovník velmi slabý a o řízení říše se ani nestaral, ba ani žádných prosebních žádostí nepřijal a s lidem neobcoval, nýbrž odkazoval je povždy na svého ministra Borise.

(*Arn. Herrmann. Děj. říše Ruské.*)

Ferdinand I, císař a král Český (1526—1564), jednoho času přísně domlouval svému komorníku, že jednu chudobnou vdovu před jeho císařskou osobu pustiti nechtěl, dokládaje: „Jest-li my nepustíme před sebe lidi chudé, i co se nám medle samým stane před stolicí Boží?“

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Ferdinand II., císař a král Český (1620—1637), nikdy se nevyhýbal obcování s cizími vyslanci, nebo se svými poddanými, každou dobu denní ráno, v poledne a večer byl ochoten udělovati slyšení.

(*Ant. Gindely.*)

K císaři Rakouskému a králi Českému *Františku I.* (1792—1835) měl každý poddaný, buď vznešený, buď sprostý, svobodný přístup; jeho právě královské srdce všecky stejnou objímalo láskou, o jich dobré ve dne a v noci toliko bdělo a pečovalo.

(*Fr. Vacek. Čas. kat. duch. 1835.*)

František Josef I., císař a král Český od roku 1848, jest každému přístupný. Císařský hrad jest otevřen všem, každému poddanému dovoleno jest vstoupiti před svého císaře. Každého pondělka a čtvrtka jest veřejné slyšení, k němuž přijímá císař každého, kdož v kabinetní kanceláři se přihlásil. Kdo jest připuštěn, bývá s císařem v síni audienční samoten, a může prosby své přednésti bez ostychu, nikým nejsa vyrušován. Císař i nejsprostšího poddaného přijímá vlídně každého těší, každému dodává naděje.

(*Donat Pelhřimovský.*)

U Ústí nad Labem v Čechách zemřel před několika léty listonoš. Pozůstalá vdova obdržela roční pensi 108 zl., kteryžto skrovný obnos k výživě její a 15leté dcery nikterak nestačil. Tato dívka za živobytí otce svého navštěvovala ústav ku vzdělání učitelek v Praze, a musila nyní své studie přerušiti, poněvadž stísněné postavení její matky pořád se zhoršo-

valo. Jednoho dne uslyšela dívka z novin, jak císař pán *František Josef I.* od r. 1848 se jisté chudé, opuštěné rodiny ujal, — i ustanovila se hned na tom, že se také obrátí na dobrotivost panovníka. K tomu účelu zjednala si odporučení na předsedu ministerstva, napsala sama pěkně prosbu na papír, vypůjčila si potřebné peníze na cestu, a jela do Vídně. Tam se odebrala k panu předsedovi ministerstva, prosíc ho, aby jí dopomohl ke slyšení čili audienci u císaře pána. Tento odevzdal dívce lístek na jednoho pobočníka císařova, a poněvadž byla ve Vídni docela neznámá, dal ji doprovoditi do císařského hradu. V předsíni stálo a sedělo mnoho lidí, čekajíce též na slyšení, a tam podala pobočníkovi lístek od předsedy ministerského; ten těšil dívku, aby jen nyní čekala, až na ni přijde řada. V tom okamžení otevřely se dvéře pokoje audienčního, a dívka zpozorovala císaře pána. Aniž by tomu pobočník byl mohl zabrániti, vklouzla hned dveřmi k císaři pánu, vrhla se před ním na kolena, se slzami v očích vyprávěla o smutném postavení své matky, a prosila o pomoc. Jeho Veličenstvo císař pán vzal dívku za ruku, aby vstala, a řekl: „Jen před Bohem se klečí, milé dítě!“ — Na to vzal ji žádost z ruky, přečetl ji a slíbil pomoc, řka: „Za šest neděl obdržíte vyřízení. Jsou-li poměry takové, jak to zde vypisujete, bude vám spomoženo!“

(*Anděl Stráž. 1886.*)

Jiří z Poděbrad, král Český (1458—1471), byl ohledem na pohlaví živ bez ouhony a míval obyčej vždy po jídle dávati audience každému i sebe chudšímu, kdo k němu o spravedlnost anebo pomoc volati se chtěl.

(*M. Pav. Žídek.*)

K sv. *Ladislavu*, králi Uherskému a Chorvatskému, patronu sedmihradskému, rozenému v Polsku († 1095), měl každý volný přístup a každý v něm shledal pána vlídného a milostivého.

(*Ben. Kulda Církevní rok.*)

Marie Terezie, císařovna a královna Česká (1740—1780), na nějaký čas zastavila obecné audience. Tu mluvil jednou kazatel dvorní: „Jak se mají králové o tom, co národové trpí, dověděti, když za neproniknutelnou zeď se ukrývají? Králové buďte otcové chudých, vdov a sirotků, jinak nejste hodni, korunu královskou nositi.“ Se slzami v očích navrátila se císařovna domů a pravila sama k sobě: „Nyní, ať jsou všecky brány paláce mého nešťastným otevřeny, budoucně chci je slyšeti.“ Když pak u dvora smělost kazatelovu kárali, zapověděla císařovna řeči takové, řkouc: „On činil svou povinnost též i já budu činiti svou! Nechte hodného muže na pokoji!“ A od té doby měl každý k císařovně přístup.

(*Mehl. příkl.*)

R. 1618 koncem září přišlo 85 pánův a rytířův rakouských, nemohouce se za plné čtyři měsíce odpovědě na žádost svou od císaře *Matyáše* dočekati, do Ebersdorfu, kdež Matyáš tehdy se zdržoval a domáhali se tak dlouho slyšení, až císař k němu svolil. Svobodný pán Kryštof Ondřej z Thonradlu, jsa přímluvčím deputace, unavil císaře obdélnými výklady svými do té míry, že tento prosil, aby jen sobě přispíšil, poněvadž je prý nemocen a oběd na něho čeká.

(*Ant. Gindely. Děj. česk. povst. l. 1618.*)

Vladislav II., král Český (1471—1516), tak byl dobrotivý, že kdož jen chtěl a potřeboval toho, hned přístup měl k němu a zač žádal obdržel

(*Staří letop. čeští.*)

11. Od poddaných jest ctěn a milován, což zvláště při smrti se ukazuje.

Dne 27. července 1458 přijel nový král Český *Jiří z Poděbrad* do Hradce Králové, kdež jej obyvatelé, vítajíce ho nejprv co krále Českého, velmi slavně u sebe přijali. Všecka obec proti němu vyšla, každé řemeslo pod svou korouhví, koňselé vynesli jemu klíče od města a provodili ho pod nebesy s velkou radostí až do hospody proň skvostně připravené. Vyšel také farář městský se svými kněžími a žáky v processí novému králi vstříc a všickni zpívali radostně: „Tě Boha chválíme.“ Hradečtí zachovávali pak jeho památku skvostnou a umělecky provedenou kašnou na náměstí ke cti jeho zřízenou. (*Zap. Česk. mor. Kron.*)

Na rohu Dlouhé třídy na Starém Městě pražském stával dům, jenž od starodávna slul u „hrubého muže“. Před několika roky byl zbořen a při tom vzala za své stará památka, totiž kamenná tabule s nápisem, že tu jednou byl v tom domě císař *Karel IV.* (1349—1378) spolu hostěn a sice: Dům u „hrubého muže“ byl jednou pivovarem, kde se mnoho piva vařilo. Když jednou císař Karel v noci Černou brankou, která na konci Dlouhé třídy stála, do Prahy jel, slyšel zde sladovnické chasníky zpívati a tázal se průvodčí svých, co by ten zpěv znamenal. Bylo mu praveno, že u sladovnického řemesla ten obyčej jest, při vaření piva nábožné písně zpívati, aby každý zpěvem tím jsa povzbuzen, ve své práci pozoren byl před neštěstím. I sestoupil císař s koně a vešel do pivovaru, kdež chasa vznešeného panovníka ihned poznala. Prostřevše čisté zástěry na sud a židlici, uctili jej sladovničtí korbelem piva, chlebem a solí, císař pak usednuv, jakožto řemesník v pivovaře stoloval a na to chasu hojně obdaroval. Na památku této návštěvy císařovy byla pak tabule ona do zdi domu zasazena.

(*Josef Svátek. Pražské pověsti.*)

Sigmund II., král Polský († 1548), byl od svých poddaných velmi ctěn a milován. V takové bezpečnosti se u nich nalezal, že říkával, že může na klíně každého poddaného bezpečně spáti.

(*Aug. Schlözer, Děj. Litvy.*)

Když *Stanislav*, král Polský (1764—1795), trůnu se vzdal, bylo mu Lotrinsko za náhradu dáno. Jsa dobromyslný zůstal beze všeho dvorského lesku. Své poddané velice miloval a žádaje všecko očitě viděti, cestoval mnoho let ve prostém kočáru s nemnoha služebníky po svých krajinách. Kde viděl špatná stavení, dal nová stavěti; často obdarovával, vysvobozoval, pomáhal a kde pomoci nemohl, uděloval potěchy, které z úst zeměpána nejlepší bývají léky. Někteří z dvořanínů neradi to viděli, že pán jejich tak prostě beze vší ochrany své země projíždí. „Můj Bože!“ zvolal šlechetný kníže, „vždyť se snažím býti otcem svých poddaných a otec mezi svými dítkami nemá se čeho obávati.“ A on také neměl se čeho obávati. Lid mu dal přijmí: „Dobrotivý“. (*Podstr. Výkl.*)

Když se dne 19. srpna 1471 nově zvolený král Český *Vladislav II.*, nejstarší syn Polského krále Kazimíra, blížil ku Praze, vyšlo mu půl města daleko vstříc do polí, jedni jízdecky druzí pěšky a tu mu slavné uvítání činili. I tak vjel král Vladislav do brány pražské Špitálské čili Poříčské a tu ho vedli Pražané s velikým plesáním do Králova Dvora na Starém Městě, kdež napotom svou residenci měl.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Ctihodný *Vasilko*, kníže Rostovský v Rusku (nar. r. 1209), byl jako kníže panovníkem pro svou dobrotivost a lahodu každému milým.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Alexandr Něvský, kníže Ruský, panoval pro poddané dobře. A proto když r. 1250 zemřel, a zpráva o smrti jeho po zemi se rozšířila, všickni naplněni jsou bolem a žalem, hlasitě plakali. S pláčem a nářkem šli všickni mrtvole jeho vstříc, otevřeli rakev, aby ho ještě jednou viděli, ruku mu políbili a s ním se rozloučili. I pohřbili ho ve Vladiměři.

(*Fil. Strahl. Děj. říše Ruské.*)

Anna, královna Česká, manželka Ferdinanda I., zemřela na hradě pražském, horlivá Čechů přímluvkyně a opatrovnice, dne 27. ledna 1547 po těžkém porodu vysílením. Dosáhla 43 let, 6 měsíců, 19 dní věku svého, žila 25 let v manželství a zanechala svému choti četnou rodinu, stavši se prámateří rakouské linie rodu Habsburského. Čechové považovali královnu za pravou matku národa. Proto panoval nad ztrátou královny tak dobré zármutek všeobecný. Po vší Praze a celém království Českém všickni dobří a šlechetní té ctné a šlechetné královny smrti litovali a znamenitou žalost i zármutek měli. (*Kron. česká.*)

Léta 999. Toho roku, spravování knížectví svého léta třicátého prvního, den sedmý února měsíce umřel kníže Český *Boleslav* milostivý. Pláč a křik veliký pro smrt jeho v zemi české učiněn byl, tak že každý neméně než jako smrti otce svého plakal; byl v kostele sv. Víta na hradě pražském pochován.

(*Hájek. Kron. čes.*)

Léta 1055. *Břetislav*, kníže České, složiv ruce a nohy umřel dvacátý a devátý den měsíce prosince. A odtud hned do Prahy vezen a na hradě pražském v kostele sv. Víta poctivě pochován. Tu veliký křik a pláč byl ode všeho lidu českého, naříkání a vypravování skutkův Břetislavových, jak jest byl k svým poddaným dobrotivý a proti nepřátelům zuřivý, v soudech spravedlivý a v almužnách dárce milostivý, milovník křesťanstva a křesťanského náboženství vzdělávatel snažný chrámův Božích, vdovám a sirotkům hotový a milostivý opravce, skutkův jeho předobrých Tulius neuměl by vypraviti. (*Hájek. Kron. česká.*)

Dne 22. března 1471 zemřel král Český *Jiří z Poděbrad* (1458—1471), a tu pláč a úpění rozléhaly se po Praze a při pohřbu jeho panovala větší žalost, než nádhera. Však ne sami toliko podobojí, ale i katolíci oplakávali krále, o kterémž obecný šel hlas, že jemu podobného v Čechách nebylo ani nebude; neb zrodiv se z lůna národu, necizil se ho nikdy, ale dělal se mu nade všecky jiné otcem moudrým a starostlivým. (*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Roku 1378 dne 29. listopadu skonal tichou a příkladnou smrtí v Praze císař a král náš *Karel IV.* V prvním okamžení bylo veškeré obyvatelstvo pražské leknutím nad smrtí otce vlasti jako omráčeno. Pláč se mocně tajil v prsou sevřených, vypukl však tím hrozněji, když Karlovu mrtvolu na márách složenou a veřejně vystavenou spatřili. Pak se pláč a kvílení po všech ulicích pražských rozléhalo a v celé zemi české odpovídala tomu podobná smutná ozvěna. Zdálo se, jako by každá rodina svého otce a s ním všechno štěstí své byla ztratila. (*Zap. Čes. mor. Kron.*)

Olega, knížete Ruského Kyjevského, když r. 912 zemřel, oplakávali všickni lidé pláčem velikým a nesli a pohřbili jej na hoře, kteráž se jmenuje Štěkovice. A bylo panování jeho všech let třicet a tři. (*Nestor. Letop. rus.*)

Václav II., král Český (1283—1305), velmi o blahobyt vlasti české pečoval, proto také velmi byl milován, což se zvláště při jeho pohřbu ukázalo. Mrtvola jeho v dlouhém průvodu kněžstva na márách od předních a nejvzácnějších pánův zemských nesena. Při tomto pohledu žalost veškerého lidu hlasitě se rozlehala pláčem a kvílením bez míry; jedni jako zmatení běhali, jiní drali obličeje, nebo trhali sobě vlasy s hlavy, i dítky po ulicích běhaly, hořce plačíce. Tak nosilo se tělo královské po Větším Městě pražském z kostela do kostela a vykonávaly se služby na zemřelého. Napotom pohřbena jest mrtvola dne 23. června na Zbraslavi. (*Petr Zbr.*)

12. Nastolení v Čechách a v Korutansku.

Nastolení prvních *knížat Českých* dělo se takto: Uprostřed Vyšehradu stál na vyvýšeném místě veliký z kamene vytesaný stolec, na němž kníže sněmoval a soudil. Při nastolení posadil se rolník, starosta selský, na kamenný stolec očekávaje knížete, kterýž s 12 zemskými kmety a ostatními lechy, zemany a vladykami a velkým množstvím lidu se sem přiblížil. Kníže předstoupil před rolníka a tento hlasitě se ho tázal: „Koho sem vedete?“ — Kníže této země. — Jest toho hoden? jest muž počestný, pravověrný, bezúhonný? — Jest — Je-li spravedlivý soudce, nedadoucí se ani přízní, ani nepřízní odvésti od pravdy? — Jest i bude. — Bude-li hájiti pokoj této země, chrániti vdovy, sirotky a zachovávati každého při právu jeho? — Bude. — Ať se tedy zaručí. — I zaručil se. Po čemž starosta selský knížeti lehký políček dal a jemu na stolec posaditi se kázal, řka: „Pomni, odkud pocháziš kroť všelikou pýchu a pánovitost, neboť od přirozenosti všickni sobě rovni jsme,“ obul mu pak na nohy Přemyslovy lýčené střevíce a přes plece mu ověsil Přemyslovu lýčenou kabelu. Pak kníže stoje opakoval sám slib a máchal mečem nahým ku čtyřem stranám světa na znamení, že vlasti obhajovati bude. Na to kmetové, lechové a vladykové i všechen národ pozdravil nového knížete, kořil se jemu a poslušenství sliboval. Kníže pak obětoval. (*Zap. Česk. mor. Kron.*)

Když měl býti nastolen nový *vévoda Korutanský*, očekával ho starý, vážný kmet, sedě na kamenném stolci a maje nohy zkříženy. Kníže oděn jsa šatem selským přišel ku stolci veda za otěž jednou rukou koně a druhou vola a jsa provázen kmety a vladykami z celého národa. Kmet otázal se ho, kdo jest Průvodcové odpověděli, žeť to vévoda, že bude dobrý vladař, spravedlivý soudce a obránce víry křesťanské. Tu sestoupil kmet se stolce a postoupil jej knížeti, začež dostalo se mu přivedených obou tahounů i oděvu, jímž dosud vévoda oblečen byl a osvobození ode všech daní. Potom dal kmet knížeti lehký políček a napomenuv ho, aby byl soudcem věrným, odešel Kníže vystoupil nyní na stolec, napil se vody ze selského klobouku svého a mávl mečem na čtyři strany světa. Posléze byla slavná mše sv. ve chrámu Panny Marie a odpoledne udílel kníže na Gosposvetovském poli léna, sedě na vévodském stolci. Obřady tyto konaly se již za časů pohanských a když národ křesťanským se stal byly k nim přidány některé obřady křesťanské. Když Korutansko k říši Německé přivtěleno bylo, ponechán stále obřad nastolování na Gosposvetovském poli Také náš zlatý král Přemysl Otakar II byl tu slavně nastolen, jakožto pán Krajiny a Korutan. Poslední kníže, který se r. 1597 obřadu tomu podrobil, byl potomní císař a král Český Ferdinand II. (Dr. *Kos Spomenica. tisoč. l. Metod. smrti.)*

13. Obřady korunovace, korunovace si váž!

Při korunování *králův Českých* zachovávaly se tyto obřady. jakž vypsáno u Albrechta, jenž r. 1428 korunován byl. Den před korunováním, 28. června vyjel král Albrecht z dvoru Králova u sv. Benedikta na Starém Městě, kdež bydlel, slavně na hrad pražský a nocoval v královském paláci, ostříhán jsa bedlivě od stráže své. Potom v neděli 29. června, v den sv. Petra a Pavla při úsvitě, byl již náramný dav lidu na hradě a biskupové Filbert Konstantský, Pavel z Miličína Olomúcký, Frisinský, jeden z Italie a Litomyšlský, pak probošt a děkan kapitoly pražské, všickni v infulích, kanovníci pražští, opatové a pánové čeští ve skvostných oděvích vyšli v slavné processí „hledat krále, jakož obyčej jest“ až našedše jej v komnatě na loži, zdvihli jej a oblekli v roucho královské. I vedli jej ve slavném průvodu do chrámu sv. Víta; pan Hynek Krušina z Lichtenburku nesl před ním meč, pan Václav z Michalovic žezlo, Hašek z Waldšteina zlaté jablko; korunu nesli pánové Oldřich z Rosenberka, Menhart z Hradce, Mikuláš Zajíc z Hasenburka na Kosti a Hanuš z Kolovrat, všickni čtyři pospolu. Když pak přišli k oltáři sv. Víta, král poklekl před ním a dály se mnohé nábožné obřady, mezi nimiž týž král trojí přísahu složil. Potom pánové vzavše korunu zdvihli ji vysoko, aby ode všech vidína byla a pán z Rosenberka řekl hlasitě: „Páni Čechové, aj koruna Česká!“ I volali všickni: „Jest, jest!“ Tázal se pak dále pán z Rosenberka: „Chcete-li jej míti za krále a býti jemu poddáni; věrni a poslušni?“ I zvolali všickni; „Rádi, rádi!“ Na to biskup Olomoucký spolu s pány českými vstavili Albrechtovi korunu Českou na hlavu; i spatřivše to mnozí plakali srdečně ruce k nebi vzpínajíce a Bohu děkujíce a stejnou dobou počali Čechové zpívati: „Svatý Václave,“ kněží pak: „Te Deum laudamus,“ mezi to pak daly se mocně slyšeti bubny a píšťaly. Když takový hluk některou chvíli potrval, stalo se ticho z rozkazu pánův a pán Rosenberk mluvil opět nahlas: „Páni, Čechové, vizte, aj král tento jest pánem koruny České!“ načež ze všech stran ozval se hlučný hlas: „Jest, jest!“ I veden jest král a posazen na vysoký trůn nad oltářem u hrobu sv. Víta, pánové pak stáli okolo něho, až se slavná mše svatá skončila. Po ní dán jest králi meč sv. Václava do ruky, jímžto pasoval přes sto osob na rytířství. I tu spatřili Čechové krále svého nového v majestátu seděti. — Po dokonaném korunování zval purkrabí hradu pražského ve jménu králově všecky pány, rytíře a města náležející ke koruně České, aby přišli ku králi k obědu. I šel král pod korunou ve slavném průvodu z kostela

zase do paláce. Tam bylo přes 40 stolů krytých pro hosty a jeden vyvýšený pro krále, k němuž on posadil se sám a dva mladší páni, jeden z Rosenberka, jeden ze Hradce, drželi nad ním korunu, pokud obědval, jiní pak stáli s mečem, berlou a jablkem jemu po boku, hosté pak usazeni jsou po stolech svých. Pan Hynek Krušina z Lichtenburka byl truchsasem, t. j. vrchním jídlonošem. Před každým jídlem chodilo asi 30 pištců v a bubeníkův, také provozovali umění své před králem zpěváci, kejklíři a rozličtí šaškové. Po obědě jel král na koni provázen jsa množstvím pánův z hradu do Starého Města, a rozhazovány jsou při tom peníze mezi lid. U Staroměstské radnice čekali na krále konšelé, i odevzdali několik svých vězňův v jeho moc, jež on na místě na svobodu propustil

(Děj česk.)

Při korunování *panovníků Českých* házely se i mince mezi lid. Tak při korunování knížete Břetislava r 1037; od sv. Václava až po Vratislava jsou poprsí ozdobena paprskovými diademy; od prvního krále tohoto Vratislava počínají se určité rozeznatelné koruny. Tak zachovány i mince Maximiliana II. a jeho choti Marie, Matyáše II, Ferdinanda II., Fridricha Falckého, Ferdinanda III. a Eleonory, Ferdinanda IV., Leopolda I., Karla II. (VI.) a Alžběty, Marie Terezie, Leopolda II. a Marie Ludviky, Františka a Marie Terezie, Ferdinanda V. a Marie Anny.

(Vác. Hanka. Čas. čes. Mus. 1837.)

Dne 10. ledna r. 1616 byla korunována za královnu Českou *Anna*, manželka císaře a krále Českého Matyáše (1611—1619). Korunovace vykonala se v kostele sv. Víta na hradě pražském tímto způsobem: Když byl čas k službám Božím, císař maje při sobě zástup panstva rozličného, uvedl manželku svou, královnu Annu, v oděvu královském do kaple sv. Václava. Odtud vedli ji k velkému oltáři dva biskupové, Vídeňský a Pětikostelský. Na to předstoupiv císař s císařovnou před arcibiskupa Pražského oslovil jej latinským jazykem: „Ctihodný otče, žádáme tě, aby's této manželky naší, s námi od Boha spojené, požehnati a ji korunou královskou ozdobiti ráčil ke cti a a slávě Spasitele našeho Ježíše Krista.“ Po té uchýlil se císař na svůj trůn, císařová pak klečela před oltářem, až nad ní sespívaly litanie a arcibiskup vykonal modlitbu a požehnání. Odtud popojdouc posadila se též v stolici k tomu přichystané Zatím arcibiskup sloužil mši sv. a po dokonání jí přivedli biskupové císařovou poznovu k oltáři, a tu ji arcibiskup olejem posvátným pomazal, korunu s oltáře od abatyše od sv. Jiří vzatou a nejvyššímu komorníku, od toho pak arcibiskupu podanou s obyčejnými modlitbami, zpěvy a obřady na hlavu vstavil a berlu s jablkem zlatým do rukou vložil a spolu ji s císařem i svátost oltářní podal. Potom zpíváno Tě Boha chválíme; a po korunování odbývána nádherná hostina v soudnici od 1. až do 4. hodiny odpolední.

(Čes. mor. Kron.)

Císař *Karel IV.*, otec vlasti české (1346—1378), pětkráte se dal korunovati. Korunu pak, kterou pro vlast českou s velkým nákladem si dal zhotoviti, daroval na všechny budoucí časy milému sv. Václavu, patronu a dědici země české tak že ji od té doby naši předkové korunou sv. Václava nazývali a tak nazýváme ji až podnes.

(J. Křt. Vot. Cis. Karel IV.)

Dne 1. července 1506 narodil se Vladislavu II., králi Českému (1471—1516) i Uherskému, syn *Ludvík*. A Ludvík ten byl již dne 4. června 1508 v Královském Bělehradě za krále Uherského a dne 11. března 1509 na krále Českého korunován dle starobylého způsobu ve chrámě u sv. Víta.

(Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.)

Přemysl Otakar II., král Český (1253—1278), vstoupiv v manželství s Kunhutou, dcerou Rastislava Michailoviče, knížete Haličského, přivedl ji do Prahy a dal se zároveň s ní korunovati na království od arcibiskupa Mohučského.

(W. Wl. Tomek. Děj. král. Česk.)

Svatý *Štěpán*, král Uherský a Chorvatský a spolupatron český († 1038), byl svolením sv. Otce léta Páně 1000 v hod Nanebevzetí blah. Marie Panny dne 15 srpna pomazán i korunován v Ostřehomě na království.

(Drahé kameny.)

Václav II., král Český, dal se r. 1297 slavně korunovati. Tu bylo hostů jeho 28 knížat z rozličných zemí sousedních, mezi nimi Albrecht Saský, Bolek, vévoda Svidnický, Jindřich Hlohovský a knížata Opolská, Brandenburská i Míšenská, nade všecky jiné nejslavnější Albrecht Rakouský, kterýž přijel se 7000 koní; neb podle četného komonstva čítala se sláva knížat. Všichni hosté, domácí i cizí, kteří přišli, měli ssebou koní 191.000. Všechny potřeby, jídla a pití byly již na před zjednány u veliké hojnosti. Na pražském trhu kázal král učiniti studně, ze kterých víno teklo; 800 hřiven stříbra, což jest tolik jako nyní 16.000 zl. ve stříbře, vydáno bylo z pokladnice královské toliko za vejce do jídel. Veliká byla skvostnost a nádhera v oděvích královských; toliko koruna cenila se za 2000 hřiven, meč a štít za 3000, na kterémžto štítu, celém pozlaceném, byl lev ze samých perel vypodoben; dlouhé roucho královské, které se cenilo na 4000 hřiven, děláno bylo ze samých šupin zlatých a pět drahých kamenů na každé šupině. Tu k hodům slavným vystavěno bylo velké stavení dřevěné po lukách při Vltavě, kdež nyní jest Smíchov. Rytíři v turnaji se potýkali, ve městě tancovali a veselili se; domy měšťanů pokryty byly sukny a šarlaty skvostnými a v noci všecko slavně osvíceno mnohými pochodněmi.

(*W. Wl. Tomek. Děj. král. Česk.*)

Anna, manželka Vladislava II., krále Českého (1471—1516) a spolu i Uherského, jakožto Francouzska, v předsudcích proti Čechům vychována, bála se (z Uher) do Čech jeti a byla vskutku ta jediná královna Česká, nekorunovaná, která země české nikdy neviděla.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

III. Špatný.

1. Mívá špatné rádce a proto jest ve vládě slabý.

Ctihodný *Štěpán Uroš*, car Srbský od r. 1356, pokud spravoval se radou matky své Kláry, každý spatřoval v něm vladaře nejlepšího: jakmile však přestal sobě vážiti rady její a zkušených starců a naslouchal radám mladých, počalo se mu špatně vésti až konečně od zrádného Vukašina, místodržitele svého, roku 1367 na Kosově poli zavražděn jest.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Václav III., král Český (1305—1306), ponechal z počátku vlády své v nejvyšších úřadech zemských muže od otce Václava II. usazené, zkušené a věrné; dva nejdůvěrnější přátele otcovy Jindřicha Sedlického a Konráda Zbraslavského před jinými v uctivosti měl — a panoval dobře. — Však po hříchu netrvalo dlouho, a mladý král jiných povah a obyčejův na se bráti počínal a mladé hejsky za rádce si vzal a — panoval špatně, připraviv se o korunu Uherskou a jiné země.

(*Petr Zbr.*)

Bedřich Falcký, zimní král Český (1619—1620), sám nepanoval, nevládl a nerozhodoval. Ano nesamostatnost a nedostatečnost jeho tak daleko sahaly, že při audiencích buď jen to odpovídal, čemu se byl naučil, nebo přední své rádce za sebe mluviti nechal. Jeho vůlí a jeho mocí nic se neřídilo, nic dobrého z jeho hlavy a vůle nevyšlo.

(*Ant Gindely.*)

Feodor I. Ivanovič, car Ruský (1584—1598), byl sice tělesně dorostlým, ale duševně tak nesamostatným, že zapotřebí bylo vladařstva a to ne pouze na čas, nýbrž na celé jeho panování.

(*L. J. Pič. Dějiny národa Ruského.*)

Jindřich, král Český (1307—1310), byl nestatečný, nemstil se nad svými předešlými protivníky, avšak míval v obyčeji, býti po vůli každému, kdož jej zač žádal, dával za pravdu obyčejně tomu, kdo právě poslední slovo podržel a poněvadž zlí a nešlechetní lidé jeho slabé povahy ve zlé užívali, stával se brzo a často urážlivým, podhlídavým, a jestli že jej někdo popudil, také ukrutným. Tím pozbyl konečně váží v národě, nepožíval ani úcty, ani díkův, nikdo ho nemiloval, nikdo se ho nebál.

(*Zap. Česk. morav. Kron.*)

Císař *Rudolf II.*, sídlem v Praze (1576—1612), byl čím starší věkem, tím nedbalejším u vládě, zaměstnávaje

se toliko hvězdopravectvím, alchymií, vědami a libůstkami svého věku; zemi vládli jeho jménem dvořeníné.

(*Jan Desolda. Blahověst. 1867.*)

Roku 1510 když se *Vladislav II.*, král Český (1471—1516) a i Uherský, opět a naposled do Uher vracel, dal svým náměstkům všecky své jakékoli důchody z království Českého v zástavu a tím stalo se, že svá panovnická práva již až do dna vyprázdnil, neponechav sobě nic než pouhé jméno královské.

(*Frant. Palacký. Děj. nár. Českého.*)

Vladislav II., král Polský (1386—1434), nebyl příliš vzdělán ba neuměl ani čísti a psáti

(*Jakub Caro. Gesch. Pol.*)

Roku 1499 stal se návrh dosud neslýchaný a nový, totiž takový, že když král (*Vladislav II.* 1471—1516) do Čech jíti k stavům nemůže, aby stavové sami šli k němu do Uher (co králi i Uherskému). Proto volily se ze sněmu delegované výbory, skrze poslance od stavův z jejich lůna zvolené.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Vladislav II., král Český (1471—1516), ve sporu šlechty české s městy klátil se, ubohý slaboch, jako třtina brzo sem, brzo tam, o čemž kancléř Šternberk trefně psal panu Lvovi v tato slova: „Věřte mi, pane švagře můj milý, že mám s králem J. M. dosti činiti; neb což dnes zjednáno při J. M., hned oni přijdouc všecko to zruší a J. M. také hned k tomu svolí; a já opět přijda zase J. M. navedu, a oni také opět to zkazí; a tak se o to druhdy hněvám, že bych s nimi raději se pral, nežli med jedl.“

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Vladislav II., král Český (1471—1516), pro samou dobrotu neschopen byl k panování i zůstavil oboje království České i Uherské, jež byl přijal dosti spořádané, v největším zmatku

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

2. Stará se jen o vyražení.

Jan Kazimír, král Polský (1648—1668), liboval si v rozličných hračkách, nestaraje se mnoho o vládu, již vedla hlavně žena jeho Marie Ludovika.

(*Děj. polské.*)

Když se r. 1321 dne 9. února král Český *Jan Lucemburský* (1310—1346) z Lucemburska do Prahy navrátil, vzal před se slavné turnaje na rynku Staroměstském, ku kterémuž pozváno i mnoho panstva. Král účastniv se též ve kolbách vodění a šatstvu divadelním, spadl těžce s koně a povalen ve velikém blátě i zle pošlapán od koní v divé směsici, byl polomrtev odnešen odtud. Nad čímž jedni hořekovali, druzí pak se smáli; tak velice již poklesla jeho důstojnost královská.

(*W. Wl. Tomek Děj. m. Pr.*)

Matyáš, císař a král Český (1611—1619), jakmile ujal se vlády, počal se, jako druhdy bratr jeho, s patrnou úzkostlivostí straniti všeliké činnosti panovnické; že nedbalost jeho zůstala vůbec utajenou, stalo se jen tím, že nikdy nezpečoval se podepsati jméno své, kdykoliv toho potřeba kázala, k čemuž Rudolf ne vždy tak snadno dal se pohnouti. Ve sbírkách listin stěží setkáš se s psaním neb jinou písemností, kterouž by za císařování svého sám byl sepsal; i v poradách nejvyšších úřadův neúčastnil se, ani v řízení jednotlivých zemí jemu svěřených; všecko šlo obvyklým během anebo řízeno bylo rádcem jeho kardinálem Khleslem, který za něho i myslil i mluvil, i psal a jednal.

(*Ant. Gindely.*)

Albrecht, vl. Jan Albert, král Polský od r. 1492, více staral se o milostné pletky, než o blaho zemí svých.

(*Děj. polské.*)

Petr II. Alekšějevič, car Ruský (1727—1730), nestaral se o státní záležitosti a žil jen v samých radovánkách.

(*Děj. ruské.*)

Nejmilejší zábavou krále Českého *Václava I.* (1230—1253) bývala honba, jížto hově často v lesích křivoklátských, týřovských a angerlašských déle bloudíval, nežli mu prospěšno a poddaným jeho milo bylo. Na honbě také, ana větev mrštná v lese vrazila mu do oka, přišel o zrak, tak že potom u dějepiscův obdržel přijmí Václava Jednookého.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Václav IV., král Český (1378—1419) a spolu i Římský, těžkostem svého panovnického povolání neodo-

lával, jim se vyhýbal a konečně všechnu starost o politické věci mimo se pouštěl.

(*Děj. české.*)

Roku 885 odebral se Symeon, car Bulharský, do kláštera, odevzdav vládu nejstaršímu synu svému Vladimíru. Avšak *Vladimír*, odrodilý syn jeho, sotva že vládu přijal, již ihned, odloživ posavádní přetvařování, ve všelikou rozpustilost a bezbožnost jmenovitě loupežnictví, ožralství a chlípnost se vydal a započaté od otce dílo, vzdělávání národa, až i samo náboženství v samém takořka vzniku zkaziti hrozil. Po čtyřech letech rozhořčený těmito zločiny otec vystoupiv z kláštera a shromáždiv hrstku svých věrných obořil se na zpronevěřilého syna i přemoha jej povelel oslepeného doživotně v žaláři stříci okolo r. 888. Napotom odevzdav vládu mladšímu synu Symeonovi odebral se opět do kláštera, kdež léta 907 smrtí sešel.

(*Pav. Šafařík. Slov. Starož.*)

3. Jest násilný, svou moc zveličuje.

Boleslav I., kníže Český, Ukrutný (936—967), umínil si vystavěti hrad dle římského způsobu. I obeslal k sobě lechy a vladyky a ukázal jim místo na Labi, kdež hrad zbudovati nařídil. Když se však tito zpečovali vůli jeho vyplniti, omlouvajíce se, že takovým zemským robotám předkové jejich nikdy prý se nepoddávali, Boleslav rozhorliv se uchvátil silnou pěstí nejbližšího z nich a hlavu mu srubnuv zvolal hlasem vysokým: „Jest to vůle má, i chci, aby se tak stalo!“ Zděšení tímto výjevem zemané slíbili ihned žádosti jeho vyhověti, i jest tudíž Boleslav Stará vystavěna co sídlo mladého knížete.

(*Fr. Palacký. Děj. národa Českého.*)

Ferdinand I., císař a král Český (1526—1564), uvedl města královská u větší než dosud závislost od koruny zřízením nového úřadu v jednom každém městě tak zvaného královského rychtáře a ve městech pražských krom toho také zvláštních hejtmanů městských, kteří vykonávali stálý dohled nad obcemi i nad konšely, aby ničeho nemohli před se vzíti na ujmu práv královských.

(*Wác. Wl. Tomek. Nejn. děj. rak.*)

Ferdinanda I., krále Českého (1526—1564), jinak opatrného a obezřelého přiměly vítězství Hanuše Fridricha na jedné a neochotnost stavů Českých poskytnouti pomoc válečnou na druhé straně, ke kroku rozhodnému a osudnému Nesvolav sněmu zemského, vydal dne 12. ledna roku 1547 mandát k stavům Českým o nové hotovosti vojenské, čím zřízení zemské těžce porušil a všech dalších sporů a osudných pohrom příčinou se stal, tak že v Praze a po Čechách vzniklo neobyčejné jitření.

(*Dějiny české.*)

Ferdinand I, arcikníže Rakouský, zvolený král Český (1524—1564), byl panovník velmi důmyslný a chytrý; proto se ani neodvážil nějakým násilnickým skutkem centralisaci cestu raziti, poněvadž by se byl musel s tuhým odporem setkati Volil tedy cestu zdlouhavější sice, ale bezpečnější a jistěji k cíli vedoucí; on pracoval pomalu a opatrně, ale vytrvale a neustále tím směrem, aby všemohoucnost stavů jak v koruně České tak i v Uhrách obmezil a moc královskou utvrdil a rozhojnil, třeba by to národu žádný prospěch nepřineslo. (*Zap, Čes. mor. Kr.*)

Roku 1811 za císaře a krále Rakouského *Františka I.* zavedena byla přísná tak zvaná censura na všecky plody literatury, tak že žádný sebe větší nebo sebe menší spis nesměl vydán býti tiskem, leč byl napřed od úřadu přehlídnut a povolen, což spojeno bylo s velkými svízely.

(*W. Wl. Tomek. Nejn. děj. rak.*)

Matyáš, král Uherský a Český († 1490), bažil jen po slávě; ale sobectví jeho bylo surové a neukrotitelné, nechtěl nic věděti o zapření sebe samého, ani o spravedlnosti k nepřátelům, ani o vděčnosti k dobrodincům; svět málo vídal pokrytců jemu podobných. (*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

4. Národ utiskuje.

Vyhození místodržících z oken v Praze od stavů protestantských a jiné zprávy z Čech r. 1618 postrašily císaře Ma-

tyáše tou měrou, že chtěl již i se samým Thurnem se rovnati, v kteréž příčině obrátil se s žádostí ke králi *Ferdinandovi*, aby s hrabětem hleděl v důvěrné vyjednávání vstoupiti. Ferdinand však zavrhl toto nabídnutí, nastupuje právě naopak na rozhodný odpor. Tak dávala se ona železná ruka, do kteréž měl někdy osud Čechův položen býti, v celé váze své již nyní znáti.

(*Ant. Gindely. Děj. česk. povst. l. 1618.*)

Králi *Janu Českému* (1310—1346), když r. 1317 proti Vilémovi z Landšteina bojoval, štěstí válečné nepřálo. Nemoha žádného jeho hradu dobýti, kázal ne po královsku, jen pleniti zboží jeho, tudíž hubiti své vlastní poddané. (*Fr. Palacký. Děj. nár. Čes.*)

Za vlády *Jindřicha Korutanského* (1307—1310) v Čechách mnohý sedlák český byl od Mišňanů zabit, nemohl li dáti korce ovsa neb čeho jiného žádali; jindy zajmali lid a prořezávali jim dlaně i prostrkávali jimi žíně a vodili takto zmrzačené s posměchem po hradě (roku 1309). Král prý se často na to díval a jak obyčejně, ničemu nebránil. I žoldnéři korutanští vyjížděli však každodenně v některém zástupu na lup, obyčejně časně ráno a vraceli se k večeru se stády dobytka a jinou kořistí nabytou s mnohými ukrutnostmi. Děti i ženy byly od nich místy vražděny; lid selský, jestliže povzdáleči šel za svým zajatým dobytkem a prosil s pláčem, aby mu darována byla alespoň částka k zachování života, dostal su chých i krvavých ran; ve městě však dělili se žoldnéři přátelsky o zisk s měšťany jim příchylnými, kteříž jim odkupovávali kořist.

(*W. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.*)

Když r. 1419 Pražané vypravili do Brna hojné a vzácné posly k *Sigmundovi* a před krále puštěni byvše a na kolena před ním dle obyčeje poklekše, od obce pražské jej pozdravili a jej za krále a pána dědičného přijímajíce o zapomenutí toho prosili, co se v Praze bylo stalo: Sigmund nechav je nad obyčej déle klečeti, osupil se na ně slovy tvrdými a hanlivými a propustil je konečně s přísným rozkazem, aby v Praze ihned odstranili všecky sloupy a řetězy, zbořili udělané náspy a hradby; mnichům a jeptiškám ublížiti nedali. Podobně se i zachoval v Horách Kutných r. 1420. A následek jednání toho krutého byl, že Pražané spolčili se s tábority a dlouholeté války v Čechách povstaly.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Sigmund, král (1436 1437), táhnuv s prvním křižáckým vojskem proti Čechům r. 1420 pronesl se k několika Čechům ústy vlastními, že se svatě zapřisáhl zkrotiti a potrestati vzpouru českou, byť proto i celé to království zhubiti a v popel obrátiti, krajiny české jiným národem znova zaliduiti a nejen všecky koruny své, ale i tělo a duši vlastní nasaditi měl; a když prý pokorně od nich prošen byl, aby nezapomínal na zemi, kteráž ho urodila, ni na národ, z něhož sám vyrostl, že počal na způsob šílence tím vztekleji se sápati.

(*Frant. Palacký. Děj. národa Česk.*)

Léta 1248. Král *Václav I.* velmi nemilostivě se svými poddanými českými nakládal a některé pány na statcích a jiné vězením trestal, rytířstvo válkami do jiných zemí a jízdami rozličnými trápil, lid obecný berněmi neobyčejnými sužoval, tak že obyvatelé toho snésti nemohli.

(*Hájek. Kron. čes.*)

V dlouhých sporech šlechty české s městy za krále *Vladislava II.*, krále Českého (1471—1516) i Uherského, přiměl r 1507 kancléř český Albrecht z Kolovrat, jenž náhle se s Pražany proti šlechtě spojil, i krále k tomu, že tajně k tomu novému spolku, ovšem jen na zapřenou, tudíž k jedné straně svých poddaných proti druhé straně přistoupil.

(*Frant. Palacký. Děj. národa Česk.*)

5. Dopouští se ukrutnosti.

Ivan III., veliký kníže Ruský (1462—1505), byl tak ukrutný samovládce, že se před ním všickni i domácí i lid třásli; bázlivé ženy při pohledu na jeho zlostnou tvář omdlévaly; nikdo se k němu nepřiblížil, aby ho o něco prosil. V jeho přítomnosti neopovážil se nikdo ze šlechty k soudruhu slovo promluviti anebo z místa se hnouti.

A pakli při hostině Ivan usnul, očekávali kolik hodin, až se probudil a další rozkazy jim dal anebo od sebe je propustil. *(Fil. Strahl. Děj. říše Ruské.)*

Ivan IV., car Ruský (1534—1584), byl pravou metlou poddaných křesťanů, jsa hněvem a zuřivostí naplněn. Bez milosrdenství pronásledoval své pod dané proléval krev, zabíjel vojvody, drancoval domy, ničil nejkrásnější města, dav nevinné křesťanské obyvatele v nich vraždit, neušetřiv ani kojenců. Ba ani biskupské hodnosti se neštítil a některé biskupy dal pobíti, jiné pak věznit. A tak si počínal mnoho roků, ba ani v stáří ukrutnost ta ho neopustila.

(Tolstoj. Morosovská chronika.)

Ivan byl ukrutného srdce a v prolévání krve a vraždění měl zalíbení. Za svého panování zavraždil mnoho nízkých i vznešených, zpustošil mnoho měst, biskupy buď věznil, buď ukrutně vraždil a mnoho poddaných o život připravil; ženy i panny zvířecky prznil.

(Kubasov. Chronika.)

Mieczysław Starý, stal se roku 1173 starším knížetem Polským, avšak nezůstal dlouho v důstojnosti té, neboť provozoval násilí a ukrutnost a nespravedlnost. Poslouchal špatné rádce, zvláště pak jistého Ketelicze z Lužice. Pravilit mu ohavníci, že knížecí moc nejlépe spočívá na bázni lidu, a proto musí se s lidem přísně nakládati. I ustanoveny jsou veliké peněžité pokuty na sebe menší provinění. Přemnozí přišli pokutami o celý majetek svůj. Úředníci vydírali lid až do krve. Proto ztratil Mečislav i Krakov a vypuzen jest. *(Kadlubek. Děj. pol.)*

Mikuláš I., car Ruský (1825—1855), nemilosrdně trestal povstalce a obnovil trest smrti od císařovny Alžběty zrušený. Roku 1825 dal pět nejpřednějších spiklenců odsouditi k smrti. A když se s posledním z nich básníkem Ryljejevem provaz utrhl a on ještě živ na zem spadl, ve všech přítomných srdce útrpností se pohnulo a generální guvernér poslal k císaři zeptat se co dělat. „Vezměte silnější provaz!“ odpověděl Mikuláš, „a pokračujte v popravě.“ Ostatní spiklenci odsouzeni jsou do Sibiře dílem na doživotí, dílem na 20 let a žádnému z nich nebyl později trest zmírněn.

(Jakub Malý.)

Miloš Obrenovič, od r. 1813 vládce Srbský, ukojil co tyran jednoho dne zlobu svou na bývalém ministrovi Jiřím Protičovi; téhož ministra bez veškerého soudního výroku sedmdesáti ranami dal zbíti, až mu kusy masa z těla visely. *(Jan Sojka.)*

Ukrutností velikou vyznamenal se veliký kníže Ruský *Vasilij IV.* (1505—1534). Tak poručil Pskovským, kteří si na místodržitele stěžovali, aby se dostavili do Novgorodu. A když nejvznešenější bojarové a starostové kupců r. 1510 do Novgorodu se dostavili, dal je Vasilij uvězniti a oloupiv Pskov o jeho výsady a svobody, rozkázal, aby nejvznešenější osoby do Moskvy se odstěhovaly, pobrav jim i jmění.

(Arn Herrmann. Děj. říše Ruské.)

Vitovd, kníže Litevský ku konci XIV. století, dával poddané, kteří se mu nelíbili, šípem usmrcovati anebo je dával medvědům za pokrm.

(Aen. Sylvius.)

Vladislav I., kníže, nastoupiv po velkém domácím boji vládu v Čechách r. 1110 zasedl v Praze ku přísnému soudu nade všemi, kteří k odpůrci Bořivoji se byli přitulili; ortele sice smrti nevynesl nad nižádným, ale mnohé kázal oslepiti a jmění jejich buďto celé, buď z částky v plen vzíti. Kmet staropražský Přivitán musel třikráte nositi prašivého psa po celém náměstí, po čemž jemu brada od kata usekána, sám pak konečně ze země vypovězen jest. Někteří zachovali se útěkem; poslední však Vršovec Jan, Tistův syn, byv dostížen, oslepen jest.

(Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.)

6. Jest lakotný, vydírá daně.

Boleslav III., přijmím Ryšavý (999—1002 a 1003), nebyl než obecný pustý ničema; k nemužnosti nedůvěru poje a přece svému lakomství, ukrutenství a mstivosti volně pouštěje uzdu, jevil v sobě právě opak všech těch ctností, kterýmiž panovník sobě čest a lásku, národu svému prospěch obecný

a vládě i státu moc a důklad získává. Stoupil na trůn Český r. 999.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Když *Anna Ivanovna*, carovna (1730—1740), v Rusku vládla, vybírány za všeobecné neúrody a hladu daně bezohledným způsobem pomocí vojska, žalářováním úředníků i poplatníků, vydáváním na smrt nespokojených.

(*L. J. Píč. Děj. nár. Rusk.*)

Kníže *Bedřich* uvázav se roku 1179 ve vládu v Čechách, slíbil císaři Německému za své usazení na trůnu Českém velikou sumu peněz. Aby ji sehnati mohl, rozepsal při obležení hradu Skály r. 1179 neobyčejnou těžkou berní a domáhal se jí s velikou přísností. Ale tím zmařil sobě lásku netoliko u lidu, ale i u šlechty.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Nejtužší defense nařízena *sněmem českým* roku 1619. Města měla platiti podle vyššího šacuňku, jejž slibovali direktoři ihned spáliti, aby na potomní časy za příklad nebyl, a při té berni nevynechán tentokrát ani školmistr, šenkýř, věnečnice, švadlí, která děvčata učí, pradlí, která obojky pere, čeledín, ovčák, tovaryš, šot s krámem chodící, housknecht z hospody, ani jiní všelijací — všickni měli platiti defensi po groších a kopách.

(*Zikm. Winter. Kult. obr. česk. měst.*)

Jan Lucemburský, král Český (1310—1346), byl všude jinde v cizích zemích vysoce slaven a vychvalován pro své rytířské způsoby a zvláště pro svou štědrost, neb rozhazoval peníze bez míry, ale doma proklínal jej obecný lid pro veliké útisky, které se mu dály pro královu nenasytnost. Když přišel po čase obyčejně po několika letech jednou do země, nestávalo se to z jiné příčiny, než buď pro válku se sousedy nebo pro vydírání peněz k novému naplnění své pokladnice. Všelijak ochuzoval lid a rozhazoval zemské důchody.

(*Wác. Wl. Tomek. Děj. král. Česk.*)

Po odjezdu *Ludvíka*, krále Českého i Uherského (1516—1526), z Čech do Uher roku 1523 počaly se v Čechách vybírati berně na začátku dubna ve všech krajích. Bylyť nade všecky kdykoliv před tím dávané hojnější a rozsáhlejší a vybírání jich dálo se s neobyčejnou přísností. Nebylo stavu ani živnosti, nebylo statku ani jmění velikého neb malého, movitého neb nemovitého, ježto by z povinnosti ku poplatkům byly mohly se vymknouti; netoliko páni a rytíři, dědiníci, měšťané a sedláci, netoliko světské i řeholní duchovenstvo veškeré, netoliko kapitalisté a obchodníci, všickni řemeslníci a živnostníci, ale i každý čeledín, ovčák i pastucha, nádeník a úkolník museli přispívati dle jmění svého neb důchodův, a neměl-li žádných, tedy z hlavy své. A byly troji berně: jedna, nejhojnější na splacení královых dluhův a vyplacení jeho zámkův; druhá na pomoc proti Turkům, třetí na chování dvora králova. Každý musil přiznati se na „svědomí a duši“ co měl kde statkův a důchodův; kdo toho neučinil sám, tomu to učinili jiní a všecka taková přiznání sepsána do velikých register, v každém kraji, která nejvyšším berníkům do Prahy zasílána byla; vybírání berní samých trvati mělo po celý rok.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Dne 10. června 1477 propůjčil císař Bedřich III. ve Vídni *Vladislavu II.*, králi Českému (1471—1516), ve chrámě sv. Štěpána dávno žádané regalie totiž odevzdal mu korouhve na znamení jeho důstojenství co kurfirsta a arcičišníka svaté Římské říše a vrchpráví nade všemi manstvími, kteréž králové Čeští drželi od Německé říše. Tu bylo radování, hodův, her rytířských a všelijakých kratochvílí po několik dní; císař a král činili sobě vzájemně a jiným osobám znamenitějším hojné dary a jmenovitě král Vladislav plnýma rukama sypal peníze, jež byla celá česká země jemu na tu výpravu v daních poskytla.

(*Fr. Palacký. Děj. národa Českého.*)

7. Řeči lidu a lidu samého též nemiluje.

Přemysl Otakar II., král Český (1253—1278), byl německého smýšlení od děda i otce zděděného a neměl vážnosti k rodnému jazyku a k domácím mravům, z čehož Čechům mnohé křivdy

a škody pošly. A přece jen Němcům měl co děkovati za svůj pád a své zahynutí. (*Zap. Čes. mor. Kr.*)

Sigmund III. Vasa, král Polský (1587—1632), křiklavě nadržoval Němcům, mravům a způsobům cizím. Sigmund dával syna svého odívati po německu, a když Vladislávek nechtěl německé sukničky nositi, kázal jej mrskati. Do kostela zaváděna kázaní německá, při dvoře měli Němci první slovo. (*Jos Kořán.*)

Vladislav II. král Český (1471—1516) a Uherský, bydlel v Uhřích, zanedbávaje vlády v Čechách. Potřeboval peněz na válku s Turky a proto si vzpomněl na Čechy a r. 1502 do Čech podruhé z Uher přijel. (*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Vladivoje, bratra Boleslava Chrabrého, povolali spiklenci oproti Boleslavovi Ryšavému na trůn Český roku 1002. A tento šel do Řezna ku králi Jindřichu II, i hledaje kořením se a slibováním nabýti jeho přízně, neváhal k žádosti králově přiznati se jemu i k manství, a vládu od národa Českého jemu svěřenou přijmouti od něho v léno: příklad nezdárný, jehožto potom všickni ti následovali, kteří z jakýchkoli příčin na trůnu oseděti si netroufali. (*Dobner.*)

Vládychtivost,

viz i: „Sláva!“

1. Jest hanebná, dopustili se jí:

Alexandr Vševolodovič Belzský, vládce Ruský († 1233), byl úhlavním nepřítelem bratranců svých Danijila a Vasilka Romanovičů, snaže se jim odníti brzy tu, brzy onu část panství a byl neposlední příčinou mnohých zmatků a svízelů v Haliči. (*Vavř. Dušek.*)

Císař Německý *Bedřich Rudovous* dávno o to ukládal, kterak by mohl českou i moravskou zemi k sobě potáhnouti a z jejich knížat tak poslušné a sobě poddané many učiniti, jako byli ostatní říšští knížata. Již od toho času co král Český Vladislav I vládu složil roku 1173, uvykl sobě Česká knížata k svému dvoru kdykoliv se mu zlíbilo, volati a tito visice na jeho milosti, nemohli jinak, než rozkazův jeho poslouchati, a konečně toho 1182 dovedl, že Morava od něho jmenována markrabstvím Německým. (*Zap. Česk. morav. Kron.*)

Již před korunováním Bedřicha Falckého za krále Českého roku 1619 dostal se stavům Českým odporným nový spojenec *Gabriel Bethlen*. kníže Sedmihradský. Učinil tak Bethlen z dychtivosti, aby panství své v Uhřích rozšířil. (*W. Wl. Tomek. Nejn děj. rak.*)

Za Německého císaře Jindřicha V. taková nesvornost v zemi *české* panovala a taková vládychtivost, že Paběn, župan vyšehradský, když se rozdvojení i mezi šlechtou vyšehradskou stalo, ani Vladislav a Bořivoj o trůn Český se rvali, ujev z Vyšehradu, aby ve vsích bydlel, na útěku r. 1109 zvolal: „Běda tobě, česká země! ač nejsi veliká, přece máš as dvacatero mladých pánův, z nichž každý sám rád by tobě celé panovati chtěl!“ (*Děj. česk.*)

Jindřich Břetislav, biskup Pražský (1182 - 1197), toužil po vládě v Čechách, ač panoval zde Přemysl II a vskutku u císaře Jindřicha VI. provedl, že se roku 1193 knížetem Českým a Moravským markrabím stal a jím i až do své smrti 1197 zůstal. (*Děj. čes.*)

Když roku 1142 *Konrád Znojemský*, chtěje knížete Vladislava II. s trůnu svrhnouti, hradu pražského dobýval: tu ten Přemyslovic Konrád nerozpakoval se rozkázati, aby mezi hustou střelbou šipů, kterou jeho bojovníci proti hradu řídili, také ohnivými šípy házeno bylo, aby toto jeho vlastního rodu staroslavné sídlo raději ohněm bylo zahubeno, jen když by svého zpupného záměru, státi se knížetem Českým dosáhnouti mohl. (*Wác. Wl. Tomek. Děj. m. Prahy.*)

Král *Ludvík* otec Hedviky, manželky krále Polského Vladislava II. (1384—1434), aby dceři své Hedvice vládu

v Polště pojistil, sestavil na hrobě krále Polského Kazimíra Velkého soud a obě dcery jeho, jimž nástupnictví v Polště náleželo, neprávě a hanebně vyhlásil za nemanželské, což arci pravda nebylo.

(*Jakub Caro. Gesch. Pol.*)

Miloš Obrenovič, od r. 1813 vládce Srbský, měl se z vlasti své vystěhovati, avšak srozuměl se s Turky, kteří jej učinili vrchním knězem v Rudníku pod tou výminkou, když jim bude nápomocen ze země veškeré buřiče vyhladiti. A Miloš přisahal pašovi Solima novi, krev svou vyceditі, aby v Srbsku vláda turecká se udržela. „Neujde týden," dokládal Miloš, „abych nezaslal hlavu srbského zbojníka do Bělohradu." Tím počíná vláda Milošova a za nedlouho byl Miloš nejbohatším a nejmocnějším rajou Srbského národa.

(*Jan Sojka.*)

Roku 1390 vyvolal *německý řád* křížovou válku proti Litvě, v níž se súčastnili Angličané, Francouzové a mnoho vznešených Němcův. Litva byla již víru křesťanskou přijala, o čemž dobrovolní křižovníci ani nevěděli; neboť tak daleko se rytířové německého řádu ve své vládychtivosti zapomněli že u cizinců vydávali Litvany za pohany, aby křižáci myslili že bojují pro věc svatou.

(*Aug. Schlözer. Děj. Litvy.*)

Grigorij Alexandrovič Potemkin, kníže, ruský general, státník a pověstný milostník carovny Ruské Kateřiny II. († 1791), hověl rozmarům Kateřiny a pořádal slavnosti a zábavy, v nichž Kateřina na starosti vladařské zapomínala, brzy zase když nedůvěřujíc velkoknížeti Pavlovi v podezření jej měla, jakoby ji chtěl trůnu zbaviti uměl Potemkin v podezření tom ji utvrzovati a sebe za jediného vydávati, který dovede nebezpečí takové od ní odvrátiti.

(*Děj. ruské*)

Vitovd, bratrovec Polského krále Jagiella, chtěl se státi velkoknížetem v Litvě a proto r. 1393 hleděl přízně Jagiella si vydobýti i tímto způsobem Ondřej Wigund, bratr Jagiellův, byl uvězněn, protože se spolčoval s nepřátely Litvy, rytíři německého řádu. Za tohoto Ondřeje se nyní Vitovd u krále přimlouval, aby ho propustil na svobodu. A král ho také vskutku propustil a Vitovd tím přízně královy si vydobyl. (*Aug. Schlözer. Děj. Litvy.*)

Vitovd, bratrovec Polského krále Jagiella, chtěl se státi velkoknížetem v Litvě a proto obelstiv velkomistra německého řádu by Jagiellovi se zavděčil, učinil Němcům mnoho zpousty a škody. A vzdor tomu přijal r. 1388 velkomistr Konrád Wallenrode Vitovda na milost a připověděl mu, že ho bude podporovati, aby velkoknížetem v Litvě se stal. Činili pak tak rytíři řádu německého z vládychtivosti, ježto mermomocí Litvy chtěli dobýti a proto použili každé příležitosti aby do vnitřních záležitostí litevských se mohl míchati. (*Aug. Schlözer. Děj. Litvy.*)

Jan Zápolský chtěl r. 1526 Ludvíka, krále Českého i Uherského (1516—1526), zavražditi a sám se králem Uherským státi a vyhlašoval Ludvíka za podvrženého syna ševcovského králi Vladislavovi II.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

2. Škodí.

a) Vede k ukrutnosti.

Roku 1461 vypukla válka také v Rakousích, kdež arcikníže *Albrecht* co ochrance stavů Dolnorakouských konečně povstal proti císaři Fridrichovi, bratru svému.

(*Wácsl. Wl. Tomek. Děj. m. Prahy.*)

Když roku 1740 pluky gardové v Rusku měly vytáhnouti do Finska a nespokojenost svou hlasitě dávaly na jevo, použila *Alžběta*, dcera Petra I, obecné nevole i národa i gardy a v noci z 25. na 26. listopadu 1741, získavši gardu, dala zatknouti Ivana VI., otce i matku jeho, kteří pak zůstali v zajetí, pak Münnicha i Ostermana kteří posláni do vyhnanství a nastoupila vládu v Rusku.

(*J. L. Píč. Děj. nár. Rusk.*)

Léta 748 zdvihli Avarové válku proti Korutancům. Burot, kníže Korutanský, nemoha jim odolati sám, vyzval *Bavory* ku pomoci, kteříž zahnavše Avary místo avarského své jho na nebohé Korutance a sousedy jejich vložili. (*Pav. Šafařík. Slov. Starož.*)

Boleslav I., král Polský, přijmím

Chrabrý (992—1025), ihned po smrti otcově vyhnal macechu Odu, Němkyni a tři nevlastní bratry Mečislava, Svatopluka a Boleslava z polské země, dal dva příbuzné své Očiměna a Přibuvoje oslepiti a nastoupil co samovládce.

(Rich. Roepell Gesch. Pol.)

Léta Božího 1459 domnění bylo na krále *Kazimíra* Polského, že zjednal jest u královné, sestry krále Ladislava, aby zemi českou pálili, města, městečka i vsi. A protož král Jiří kázal v městech volati, aby žádných Polákův do měst nepouštěli a z svého dvoru všecky vyhnati kázal. Neb jsou mnoho škod činili ohněm v kraji Žateckém a jinde v Čechách. A kteří v městech jsou byli řemeslníci aneb otroci, mnozí jsou vyhnáni ze země.

(Staří letopisové čeští.)

Nezřízená láska k věcem pozemským, slepá, neskrocená žádost po panování v zemi české podmanila a přivedla kněžice českého *Oldřicha* (1012—1037) k ohavnému skutku Zmocniv se staršího bratra Jaromíra, kterémuž po otci panovati náleželo, rozkázal tento ukrutný bratr katanům oslepiti bratra. Necitelní katané vykonali rozkaz pána svého; prosby a pláč, slze a nářek nepohnuly krutým srdcem ukrutníků; žhavým železem vypáleny jsou ubohému knížeti jasné oči a mrákota zakryla zrak jeho.

(Václav Štulc.)

R. 870 spřátelil se na Moravě *Svatopluk* s Karlmannem, synem císaře Ludvíka, a vzbudil u strýce Rostislava nedůvěru spravedlivou; místo však aby od strýce došel pokárání ve vazbě, zaskočil strýce svého a v okovech vezl k císaři do Řezna, mocného kdysi Rostislava. A Ludvík usoudil, aby Rostislav ze zvláštní milosti byl oslepen a v jednom německém klášteře zavřen. Od této doby aspoň o nešťastném Rostislavu přestávají všecky zprávy. A tak nečestně dopomohl sobě Svatopluk k trůnu a vládl od r. 870—894.

(Sborník Velehradský. 1881.)

Žofie Alexejovna, toužíc po panování, způsobila vzbouření střelců, načež provolána za vladařku v Rusku a panovala od roku 1682 až do r. 1689.

(L. J. Píč. Dej. nár. Rusk.)

b) Vede k vraždě.

Dne 7. února 1386 pozván jest na hradě budínském v Uhřích král Karel od vdovy královny *Alžběty*, aby ji na jejich pokojích navštívil, že by měla důležité zprávy od svého zetě Sigmunda, syna krále a císaře Českého Karla IV., vyříditi. Sotva se Karel dostavil, tu již také palatin Gara a uherský šlechtic Blažej Forgač ku královně vešli, jako by od ní odpuštění vzíti chtěli. I tu hned Forgač své šavle dobyv Karla sekal, až bez ducha na zem sklesl. Stal se hrozný pokřik ve hradě, Gara maje lidi své na pohotově, Karlovy Charvaty a Neapolitány ze hradu vytlačil a zase předešlou vládu královny Alžběty obnovil. Že pak Karel Dračský nebyl hned mrtev a jeho rány se ještě zahojiti mohly, tu byl u vězení 24. února na dobro doražen Zdá se, že Sigmund v Čechách ještě zaměstnaný a jeho manželka královna Marie neměli účastenství v této vraždě úkladné, avšak stará Alžběta nyní zase zhrdla a svého zetě Sigmunda ku vládě připustiti nechtěla. *(Děj. česk.)*

Aron Petr stal se usmrcením předchůdce svého Bohdana vojvodou Multánským, ale vládl jen dvě léta 1385—6.

(Jos. Kolář.)

Boleslav I., kníže České (936—967), přijmím Ukrutný, jsa dychtiv vlády, pozval k sobě dle návodu některých pánů bratra svého knížete sv. Václava i zavraždil ho r. 935, načež se sám vlády nad zemí českou uchopil a mohutně panoval. *(Děj. česk.)*

Návodem *Borise Feodoroviče*, jenž později se stal i carem Ruským r. 1598, za cara Feodora I. Ivanoviče byl carevič Dimitrij zavražděn a rozšířeno mezi lidem, že carevič sám se zavraždil. Učinil tak Boris, aby si půdu pro budoucí vládu připravil. Podobně dal Boris i rok starou dceru carovny Iriny usmrtiti.

(Arn. Herrmann. Děj. říše Ruské.)

Léta 879 měsíce máje byl Sdeslav, kníže Chorvatský, od *Branimíra* zavražděn, kterýž opanoval stolici knížecí.

(Pav. Šafařík. Slov. Starož.)

Léta 1040 měli Bulhaři dva cáře Tichomíra a Deljana. Vojska obou carův

povstaleckých proti utiskovatelům Řekům sešla se na jedno místo. *Deljan* řečnil tam k lidu a pravil, že jako jeden keř dva ptáky neuživí, tak že jedna země dva cařе míti nemůže, a že proto jeden vlády zříci se musí; on, co vnuk Samuelův, že větší má sice právo, ale bude-li v tom vůle lidu, že rád panování se vzdá. A lid zvolal, že chce Deljana. Nebohý Tichomír pak byl ukamenován. A tak Deljan sám zůstal carem.

(Konst. Jireček. Děj. nár. Bulharského.)

Doumandu, knížeti Litevskému, zachtělo se státi se velknížetem Litevským. A proto vyslal na svého bratra panujícího Trojdena šest vrahů, kteří byli přestrojeni za sedláky, ani velko knížeti žádost jakousi přednášejí a ti ho, an z lázně přicházel, holemi zabili r. 1282. Doumand však byl zase od Kaimunda, syna Trojdenova, zavražděn.

(Aug. Schlözer. Děj. Litev.)

Drahomíru, matka svatého Václava († 935), puzena nenávistí a záštím, zvláště ale žádostí po vládě, počala své tchýni rozličné úklady činiti, až i sv. Ludmilu dala zavraždit.

(H. J. Karlík. Živ Sv.)

Ivan VI., pravnuk cara Ruského Ivana V., měl vládnouti v Rusku, ježto ho carovna Anna jmenovala svým nástupcem. Avšak Alžběta Petrovna se povznesla na stolec Ruský, a ubohý Ivan uvězněn, až ho dala carovna *Kateřina II.* roku 1764 ve vězení skrze dva důstojníky zavraždit. *(Děj. rus.)*

Kateřina II, carovna Ruská (1762—1796)), rozená kněžna Anhaltská, žena vládychtivá, zosnovala spiknutí a pomocí vojska svrhla s trůnu manžela svého cara Petra III., jenž ani rok nepanovav ve vězení pak uškrcen jest.

(Děj. ruské.)

Roku 1473 měl býti král Český Vladislav na cestě do Kladska otráven, jak se tvrdilo z návodu krále Uherského *Matyáše* a důvěrníka jeho pana Albrechta Kostky. Byl k tomu naveden chudý panoše z Kutné Hory jménem Jiří Hlucký a jemu ku pomoci Tomáš, apotekář od lilie na Starém Městě pražském. Ti prý zjednali z Benátek silný jed. Avšak věc ta se vyzradila a Vladislavovi na štěstí donesla.

(W. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.)

Mendog, velkokníže Litevský (1238—1263), nastoupil vládu s ohavnostmi. Svých strýců zbavil se dav je otrávit aneb zavraždit; své synovce poslal k boji proti Rusům.

(Aug. Schlözer. Děj. Litvy.)

Oleg kníže Ruský, dozvěděv se, že v Kyjevě panuje Oskolda a Dyr, ukryl lodi své i s družinou a vlákav Oskolda i Dyra do zálohy, usmrtil oba a ujal se panství v Polanech a obral sobě sídlo v Kyjevě roku 882 i řekl: „Toto budiž máti měst ruských!“

(J. L. Píč. Děj. nár. Rusk.)

Samuel, car Bulharský (976—1014), udatný, při tom však ukrutný, neslýchanými zločiny až i vyhubením celé své rodiny, otce i bratří, osobil sobě dokonalou samovládu.

(Pav. Šafařík. Slov. Starož.)

Jindřich, bytem v Bukovci, král Slovanův až za Odru umřel l. 1126, zanechav dva syny *Svatopluka* a *Kanuta*, jež tak dlouho o panství válčili, až mladší Kanut o hrdlo přišel, načež Svatopluk sám panoval.

(Pav. Šafařík. Slov. Starož.)

Svatopluk, náměstek pomořský, osvoboditel Pomoří od Dánův, touže po zvláštním knížectví, vzbudil nespokojenost Leška, knížete Krakovského. K narovnání všelikých sporův svolán sjezd polských knížat do Gonsavy, kdež Lešek zrádně zabit jest od Svatopluka, odtud knížete Pomořského, načež Svatopluk se stal úplné samostatným r. 1227.

(J. Perwolf.)

Svatopluk, velkokníže Kyjevský (1015—1019), panování své zahájil násilnictvím mladšího bratra svého Borisa, který právě vracel se z výpravy proti Pečenéhům, dal úkladně usmrtiti, podobně i druhého bratra Gleba vylákal z údělu jeho a na cestě dal zabíti; třetího bratra Svatoslava vyhnal ze země Drevanů a dal jej zabíti utíkajícího do země uherské.

(J. L. Píč. Děj. nár. Rusk.)

Velkokníže Litevský Trojden, vraceje se jednou z války proti Prusům, poznal mladého *Vitenu* I. zalíbil se mu mladík ten a proto vzal ho ssebou ku dvoru, kdež ve vyznamenání a důstojnostech výš a výše postupoval, až se stal i maršálkem. A jak se odměnil hanebník dobrodinci svému? Zavraždil

Trojdena a sám se stal velkoknížetem Litevským (1282—1315).

Roku 1015 byl car Bulharský Radomír Gabriel od vlastního synovce *Jana Vladislava* zavražděn, načež sám ve vládu se uvázal.

(*Fr. Ekert. Církev vítěz.*)

3. Dochází trestu.

Aron Petr usurpoval vládu v Multánsku tím, že odpravil roku 1456 předchůdce svého Bogdana Dragošovice avšak byl již za dvě léta od syna jeho Štěpána svržen a odpraven

(*Ottův Slovn. nauč.*)

Bedřich Falcký, dychtě po panství, dal se roku 1619 od zpronevěřilých stavů Českých korunovati za krále Českého. Avšak nejen že vlády v Čechách nedosáhl, přišel i o vlastní země své falcké.

(*Wác. Wl Tomek. Nejn. děj. rak.*)

Kněz praemonstrat *Jan Želivský*, kazatel u Panny Marie Sněžné na Novém Městě, byl vládychtivý a za časů husitských panoval po nějaký čas až do své násilné smrti v Praze, a tím nejvyšší moc v české zemi provozoval, pokud totiž při Praze byl vrch moci v celé zemi, avšak později sám utracen jest (roku 1422).

(*Zap. Čes. mor. Kronika.*)

Arcikníže *Leopold*, biskup Pasovský, jsa nad míru smělý a panstvíchtivý, vpadl ku konci roku 1610 s vojskem pasovským do Čech, aby se stal nástupcem císaře a krále Rudolfa II. oproti Matyáši. Avšak musel s nepořízením z Čech odtáhnouti.

(*W. Wl. Tomek. Nejn. děj. rak.*)

Jan Mouček, majitel domu v Praze za sv. Mikulášem v roze ulice Kaprovy, pokusil se r. 1439, aby právo rychtářské na Starém městě pro další budoucnost přivedl na sebe. Nacházeje se totiž později v nějakém poselství od města ku králi Albrechtovi nejspíše do Vídně, vyprosil si rychtářství staroměstské od něho pro sebe, nejspíše, aby jemu náleželo dědičně, jak bylo v některých jiných městech královských nebo poddaných. Soudruzi jeho v konšelství však, zvěděvše o tom, dali za to Jana Moučka stíti dne 29. května toho roku.

(*Wác. Wl. Tomek. Děj. m. Prahy.*)

Sieciech, vlastní vládce za knížete Polského Vladislava Hermana (1080—1102), na to pomýšlel aby po smrti Vladislavově sám se stal jeho nástupcem A proto obával se zvláště syna Vladislava, hrdinného Boleslava Křivoústého, méně pak Zbigněva. Proto sočil u otce na syna a hleděl je lásce otcově odciziti. Avšak nepoštěstilo se mu, nýbrž Vladislav od synů donucen byl, Sieciecha od dvora odstraniti.

(*Rich. Roepell. Děj. pol.*)

Vladislav II, od roku 1139 velkokníže Polský, chtěl na návod manželky své Anežky, kněžny rakouské, třem bratřím svým úděly jejich násilně odejmouti. Avšak nespravedlností tou hnuti i duchovenstvo i šlechta vyhnali Vladislava II. r. 1142 z vlastního údělu jeho.

(*Kadlubek. Děj. pol.*)

Volguin, velkomistr řádu německého, chtěl si roku 1236 podmaniti Litevsko, Šamajty, přibyv s velkým vojskem do těchto zemí. Avšak výprava ta se nezdařila; zpustošili sice velmi Litevsko, ale kníže Ringold porazil dne 22. září vetřelce úplně na hlavu, takže mnoho lidí padlo

(*Ludv. Gebhardi. Děj. Livonska.*)

Vlast.

1. Láska k ní jest vrozená, což zvláště v cizině poznáváme, cizozemci jí ubližují.

Václav Hanka, spisovatel český († 1861), byl povolán do Ruska za bibliotekáře ruské akademie. Měl obdržeti peníze na cestu, ano 4000 rublů ročního platu, důstojenství dvorního rady, dědičné šlechtictví atd. Než Hanka miloval vřele vlast svou, on věděl, že ho i ve vlasti třeba, a tatáž vlastenecká láska jeho byla příčinou, že veškeré důstojenství zamítnul a ra-

ději za 600 zl. co knihovník a sekretář musejní sloužil vlasti své, než v Rusku za 4000 rublů. (*Jan Sojka.*)

Huculové na pohoří karpatském jsou chudí, nedostatkem často stíhaní a přece neradi opouštějí své příkré vrchy, jež pro ně jakýsi nadobyčejný půvab mají. Když Hucul v nížinách se zdržuje, tesknota jeho srdce svírá, nudnost a trudnomyslnost se ho zmocní a táhne ho nazpět k modrému chlumu a k chladnému pramenu

(*Jan Wahalewič. Čas. čes. Mus. 1838.*)

Roku 1370 přijeli poslové z říše od kurfirstův, knížat a říšských měst k císaři a králi našemu *Karlovi IV.* a žádali ho, aby co císař říše v říši někde bydlel. I dal jim císař ihned za odpověď: „Poslové milí, také jest jak pravíte; a víte dobře, že všem lidem přirozená jejich vlast a krajina pokojná, v které se zrodil jest potěšení mezi známými a příbuznými sladký život a zvláště tu, kdež mají znamenité z časných věcí užitky.“ Na to ukázal Karel poslům poklad svůj a obdarovav je, nazpět propustil. (*Hájek. Kron.*)

Karel IV., císař a král náš, otec vlasti české (1346—1378), mnoho je zdíval po celé Evropě a mnohá i města navštívil. A co říkával muž ten, kdykoliv se opět do Prahy navrátil? „Ze všech měst, kde jsem pobyl, žádné se mi tak nelíbilo, jako Praha. Praha jest mi nejmilejší.“

Radla, pěstoun sv. Vojtěcha († 997), nalezal se s ním v Magdeburce na vyučování a vychování. Avšak Radlovi se v Němcích zastesklo, tak že svého svěřence sv. Vojtěcha dvakráte tajně opustil a domů se navrátil. Otec pak Slavibor pokaždé mnoho se rozlobil a bitím a jinými tresty Radlu přinutil, že se zase k svému mladému pánu do Magdeburka odebral a více odtamtud neutíkal (*Kosmas.*)

František Lad. Čelakovský, básník český († 1852), přijal professuru ve Vratislavi Avšak touha po vlasti nesmírná podrývala neustále jeho domácí štěstí; láska k vlasti neukojná rozladila mysl jeho, neboť stýskal sobě příteli svému Staňkovi, řka: „Věř mi, bych mohl se vrátiti o tři léta zpět ve svém žití, nikdo by mě z Prahy stěhovati neviděl. V cizině mnoho schází, co se penězi zjednati nedá.“

(*Jan Sojka.*)

Sv. *Vojtěch*, patron náš († 997), byl zvolen roku 982 za biskupa Pražského po prvním biskupu Dětmarovi, že byl Čech a vlastenec a nebylo se báti, aby zradil vlast sousedům, o konečné poněmčení a podrobení země české usilujícím. Když pak sv. Vojtěch z Říma do Čech se vracel a s ním i první benediktin z Břevnova, praví se, že octnuvše se na hranicích země české, líbali sv. vlastencové tu půdu, na které uzřeli jsou světlo života tohoto.

(*J. Bílý. Legenda.*)

Za carovny Ruské *Anny Ivanovny* (1730—1740), dcery po caru Ivanu Aleksějovici, ovdovělé vévodkyně kuronské, dosáhli řízení říše místo Dolgorukých a Golicinych cizinci, Němci, zvláště pak milec Annin kuronský šlechtic Biron. Ten nemiluje Ruska a vida v něm pouze pramen k zbohatnutí, nemilosrdně vydíral lid, krutě pronásledoval velmože a hierarchy.

(*Dějiny ruské.*)

2. K vlasti své se:

a) hlas!

Kníže *Rudolf Kinský*, pán na Chocni a v Zlonicích († 1836), byl jeden ze skrovného počtu šlechticů, kteří se neostýchali hlásiti se věrně k svému národu. On učinil první značný vklad do Matice české 1000 zl. na stříbře a byl také prvním jejím kurátorem.

(*L. Svoboda.*)

Jan Kolovrat Krakovský, pán na Újezdě atd. (nar. r. 1794), nastoupiv 1825 po smrti otcově dědictví své, záhy přilnul k věci naší národní a vyznávaje se veřejně býti Čechem osvědčil se jím po celý svůj život obětavným podporováním všech podniků národních.

b) Miluj ji slovem i skutkem!

Bohuslav Balbin, narozen r. 1621 v Králové Hradci, již v útlém mládí jevil velikou zálibu pro vypravování české historie, tak že již v 7 roce věku svého Hájkovou kroniku přečetl

za pobytu svého na vyučování a vychování v jesuitské kolleji.

(*Fr. Dvorský. Čas. Musea kř. č. 1885.*)

Sv. Cyrill, († 868) leže na úmrtní posteli v Římě dalekém, zdvihl se sepjal svadlé ruce, upřel na bratra svého zraky hasnoucí a rty jeho drala se slova: „Hle, bratře můj, posavad jsme dva soupřeženci byli, oba jednu brázdu táhnouce a nyní já na líše padaje končím věk svůj. Ty však setrvej v díle spasitelném a neopouštěj je!“ A neopustil našich předků bratr jeho slovutný arcibiskup Velehradský sv. *Methoděj*. Když se vrátil z Říma do severních vlastí našich l. P. 874, pokřtil vojvodu českého Přemyslovce Bořivoje, s chotí jeho Ludmilou a v roce příštím vystavěn, na levém břehu Vltavině, ve slavném někdy hradě knížecím kostelíček sv. Klimenta.

(*Vác. Beneš Třeb. Pravdou k životu.*)

Marie kněžna Czastorijská (narozena r. 1768) provdala se za vojvodu Bedřicha Würtenberského, který v polském vojště důstojenství generála zastával; když však r. 1792 Polsko zradil Rusku a Prušákům, dala se s ním rozvésti. Stalo se, že jediný syn její, Adam Würtemberský, jsa generálem ve vojště ruském, r. 1831 zbraň svou obrátil proti Polákům, z jichž krve pocházel a sám súčastnil se bombardování zámku palavského, v němž sídlila babička i matka jeho. Kněžna Maria Czastorijská opustila na to vlast svou, statky její zabaveny, avšak vzdor tomu odpověděla vojvodovi Würtenberskému, když jí podával pensi ročních 20 000 franků, takto: „Pane já nemám cti, znáti vás, nemámť více syna a spolehám málo na štěstí. (*G. Schmaus*)

Karel Eugen Černín, hrabě († 1868), miloval horlivě vlast svou českou a vědu. Vysoké úřady při dvoře přijímati se vyhýbal, aby to nebylo na ujmu jeho nezvratného přesvědčení národního. Jen k vůli otci přijal hodnost nejvyššího kuchmistra a intendanta císařského domu, kteroužto hodnost však hned po smrti otcově roku 1845 složil.

(*Fr. Vohnout.*)

Josef Dobrovský, slavný spisovatel český, kněz kat. (nar r. 1753), narodil se v Děrmetu v Uhrách u Rabu, kdež otec jeho, tehdá desátník u dragonů, právě ležel. Když pak později pracemi svými byl proslul, přiosobovali jej sobě Maďaři národnosti maďarské. Dobrovský však tuto snahu Maďarův odmítal a sebe vždy za Čecha prohlašoval. Podobně též od Němců prohlašován byl za Němce, poněvadž skoro toliko německy psal, avšak i naproti takovým hlasům Dobrovský znal se upřímně k národu Českému a k národnosti slovanské. (*Kněží katoličtí 1890.*)

Za vlády Jindřicha Korutanského (1307—1310) zle utiskováni byli Čechové. Vědělo se o mladé kněžně *Elišce*, sestře královny Anny, že smutný stav země prohledá a béře sobě k srdci, jakožto pravá dcera Václavova. Eliška projevila se slzami svůj zármutek v rozmluvě s někdejším milým rádcem otcovým, opatem Konrádem Zbraslavským, při nahodilém shledání o samotě v kostele u sv. Víta, kdež hledávala často útěchy v soukromé pobožnosti, i žádala na něm rady i pomoci v předvídání brzkého pádu Jindřichova, při kterém nastávala jí nově opuštěnost siroby. (Roku 1309.)

(*W. Wl. Tomek. Děj. m. Prahy*)

V historii rodiny *Frankopanské* (rodu chorvatského) shledáno, že, stává-li se tak po krvi a přirozenosti čili spíše Božím řízením, že ani v jednom kolení slavného toho rodu nebylo někoho, jenž by nebyl nějakého zvláštního užitku velké obci křesťanské a i vlasti učinil.

(*Slovanský Sborník 1884.*)

Jako *Jindřich Fügner*, náčelník pražských sokolů, tak vroucně, tak obětovně a nezištně nemiloval snad nikdo národ a vlast svou. Nechtěl při tom ničeho pro sebe, ba pouhá myšlénka a vděk jakýkoliv, zdála se mu zkáleti ryzost pocitův vlasteneckých. „Ni zisk, ni slávu!“ zní heslo pod podobiznou jeho.

(*Tyrš.*)

Martin Hamuljak, c. k. jubilovaný rada († 1859 v 70 roce věku svého), byl horlivý národovec slovenský a jeden z prvých synův a nejzasloužilejších buditelův národa Slovenského, účinkovav přes 30 roků blahodárně na dědičné národa roli; tu vzbuzováním lásky k národu a řeči zvláště u mladíkův, tam opět moudrým zastáváním národ proti utrhačům a protivníkům; dále sbíráním slov, knih, rukopisů a jiných

památností; pak obstaráváním tisku a korrektury, vydáváním, rozesíláním a rozšiřováním spisů slovenských, slovem uvozováním literatury slovenské do běhu a literatury. (*Brandl.*)

Jan Nep. Harrach, majitel velkostatku Želče a Puchovic, jehož úsilím roku 1863 kostel sv. apoštolů slovanských Cyrilla Methoděje mohl býti vysvěcen, byl upřímný Čech a spoluhorlivý Slovan. I umění a vědu pěstoval a všemožně podporoval.

Jakub Haško, probošt v Novém Městě n. Váhem a biskup Nitranský († 1695), pocházel z rodu chudého, slovenského. Byl i horlivý národovec a velkých zásluh si získal o vlast svou. (*Mick. Chrástek.*)

Karel Havlíček Borovský, první žurnalista český († 1855), miloval národ svůj a vlast svou a hleděl ho i povznésti. Za tento úkol života svého, byl vždy hotov obětovati i jmění i osobní postavení své, ba i život, jakožto osvědčil nejedním skutkem. (*Jiljí Jahn.*)

Hedvika, královna Polská, podrobivši se vůli národa, přijala z lásky k vlasti, ač nerada, za manžela velikého knížete Litevského Jagiella, který obdržev na křtu sv. jméno Vladislav (II., král Polský 1386—1434), slíbil, že Litvu spojí s Polskem a na víru obrátí se. (*Děj. pols.*)

Řehoř Hrubý z Jelení, muž učený, jenž za krále Vladislava II. vznešené úřady zastával († 1514), zvláštní vlasti své byl milovníkem a o to zvláště pečoval, aby tu český klasicky se vzdělal. (*Ant. Rybička.*)

Roku 1886 darovala paní *Hubsteinová* v Praze Školské Matici v Česk. Budějovicích na stavbu realné školy, dar v obnosu 10.000 zlatých. Štědrá dárkyně pochází rodem z rodiny Zátkovy, rodiny to vlastenectvím na českém jihu ode dávna proslulé. (*Čech.*)

Jedna z nejchvalitebnějších vlastností *Jana Hýbla*, spisovatele českého a korrektora († 1884), byla upřímná a vytrvalá láska k vlasti, jazyku a národu svému; v příčině této obětoval a vynakládal vše, seč byly duševní i materielní síly jeho, aby jenom přispěl vzdělávání krajanů svých a k vyzdvižení řeči a literatury naší. K tomu účelu užíval i rozličných prostředkův. (*Ant Rybička.*)

Václav Leop. Chlumčanský, arcibiskup Pražský (1815—1830), věnoval 8000 zl. k založení Národního Musea a daroval Museu velký počet vzácných prvotisků a drahocenných rukopisů. Příkladem jeho i ostatní duchovenstvo ku vlastenecké činnosti bylo povzbuzeno. Když r. 1817 objeven jest rukopis Zelenohorský a r. 1818 nalezen rukopis Kralodvorský, tyto nejstarší památky literatury české, těšil se tomu i arcibiskup a po několik let platil písaře k rukám Josefa Jungmanna, aby svůj pětidílný slovník českoněmecký dokončiti mohl. (*Kl. Borový. Děj. arcid. Praž.*)

V městě Jablonci nad Nisou v severovýchodních Čechách zemřel r. 1885 prostý pilnikářský mistr *Chvojka*. V závěti své odkázal „Ústřední Matici školské“ dva domy v ceně dvaceti tisíc zlatých.

Tím prokázal dobrý prostý řemeslník dobré věci více než celá řada boháčů, a podal úctyhodný důkaz své šlechetnosti i svého vlastenectví. (*And. strážný 1885.*)

Jan III. z Dražic, biskup Pražský (1258—1278), zaživ porážku a smrt krále Přemysla Otakara II. a vida zmatky strašné a pro Čechy osudné, jaké nyní zavládly, zemřel dne 21. října 1278 usoužen neštěstím na českou zem spadlým. (*Děj. české.*)

Jan IV. z Dražic, biskup Pražský (1301—1343) za krále Jana z Lucemburka, byl velký milovník vlasti a království Českého a proto těžce nesl, kterak uvedením Němcův do Čech mír a jednota v zemi hyne a zvláště jako biskupa nemálo jej to hnětlo, že v českých klášteřích tolik německých mnichů přebývá, kteří svou nesnášenlivostí mnoho pohoršení činili. Proto také zakládaje r. 1333 klášter roudnický výslovně do základního listu výminku položil: „Nepřipustíme, aby někdo do řečeného kláštera přijat byl, který by, jak se strany otcovy tak se strany matčiny nebyl Čech a českým jazykem nemluvil; neboť velké zkušenosti poučují nás, že cizí národové českému lidu nepřejí a jako dvě protivy v jedné

věci zároveň býti nemohou, tak i dva proti sobě stojící národové v jednom klášteře pohromadě býti nemohou.

(*Petr Zbr.*)

Na sněmu českém v Praze r. 1467 byl také pan *Jan z Rosenberka*, hejtman slezský, který ač k panské jednotě (proti králi Jiřímu) se zapsal, té urputné mysle co pan Zdeněk ze Šternberka nebyl, nýbrž když král k napravení všech panských stížnosti hotov byl, rád by se byl srovnal s ním. Povstal i oznámil ve sněmu psaní, kterým jej panská jednota napomínala aby jí věrným zůstával a své duše a své cti nezaváděl, četl také odpověď svou na to danou, i osvědčoval se potom, že ve všem, co činil, neměl na zřeteli nežli obecné dobré a pokoj vlasti, a tím že i budoucně se chce říditi.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Opat *Jarloch* († 1228) miloval vlast svou upřímně, složiv v letopisech svých, cožkoli se důležitého za jeho životyní událo. O dějiny řádu praemonstráckého má Jarloch trvalou zásluhu poněvadž ve svých letopisech mnohých klášterů téhož řádu původ a vzrůst pravdivě líčí. (*Drahé kameny.*)

Josef hrabě Jelačić, hrdinný ban chorvatský († 1859), byl dokonalý voják a dokonalý národovec věren císaři svému nezvratně a proniknut nejhlubší láskou k vlasti. (*Kar. Kořístka.*)

František Jelínek, děkan v Klatovech († 1859), byl jeden z proslulých křísitelů národa Českého jsa dobrým básníkem. (*Jeho živ.*)

Dne 2. března roku 1458 zvolen jest *Jiří Poděbradský* od stavů i podobojí i pod jednou za krále Českého. Zdeněk Konopištský ze Šternberka první poklekl před novým králem a druzí následovali jeho příkladu. Ve shromáždění samém počalo se hned zpívati: Te Deum laudamus a volati: „Ať živ jest Jiří, král Český!“ Pak zvoněno jest na všech kostelích pražských, se všech stran sbíhali se lidé k radnici. Napotom uveden král se slávou a hlučností velikou do kostela týnského, kdež opět zpíváno Te Deum laudamus a odbývána pobožnost. A byla velká radost z toho věrným Čechům a mnozí páni plakali jsou pro radost. (*W. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.*)

Vojtěch Juhn, probošt Jindřichohradecký († 1844), vlast svou vřele miloval a jazyku mateřskému a národnosti pracně cestu klestil, sám spisovatelem byl a všecky záměry a literaturu vlasteneckou ze vší síly podporoval. (*Vácsl. Pohan. Čas. kat. duch. 1844.*)

Bl. Edmund Kampian, Angličan, jesuita, mučenník († r. 1581), který i v Praze po delší dobu blahodějně působil, miloval velice vlast svou, jakž až do poslední chvíle života svědectví srdce jeho dávalo. I odebral se do ciziny, aby jednou opět do vlasti své co missionář pravé víry katolické se navrátil. (*Ant. Rejzek. Jeho život.*)

Co se vlastenecké horlivosti a obětavosti *Josefa Vlastimila Kamarýta*, kněze a básníka († r. 1833 v 36. roce věku svého), dotýče, tuť bude málo osob, které by svého času u věci té nad něho byly. Neboť po Bohu a církvi nemiloval nikoho výše nad vlast a jazyk národní, pokládaje zvláště tento „za nejdražší klenot na světě, v němž duše a srdce každého národa jsou schovány,“ a neustávaje „skutkem svou pěknou milou vlast milovati.“

(*Ant. Rybička.*)

Císař a král náš Český *Karel IV.* (1346—1378), otec vlasti české, procházel se jednou se svými syny Václavem a Sigmundem po paláci hradu sv. Víta (pražského). Přistoupiv pak k oknu a dívaje se na města pražská, počal Karel srdečně plakati. Dvořané opodál stojící, netroufali se jej tázati, proč by tak srdečně plakal. Konečně však přece osmělil se dvorský maršalek a přistoupiv k císaři, tázal se Karla, proč pláče? Načež mu císař odpověděl: „Jest mi oznámeno od Boha, že tito synové moji nepřátelé budou této české zemi a jeden z nich zkazí město toto. Bych mohl znáti a věděti, který z nich jest ten, chtěl bych mu sám svou rukou hlavu stíti.“ Dvorský maršálek chtěje pak císaře těšiti, pravil mu: „Milostivý císaři, račte to Pánu Bohu poručiti. On to ráčí v lepší proměniti a ze zlého lepší učiniti.“ I řekl mu císař: „Dejž to Pán Bůh!“

(*J. Křt. V. Cís. Karel IV.*)

Kašpara Karliňského, Poláka, přepadl arcikníže Rakouský Maxmilian Němci když marně se byl snažil dosáhnouti

koruny Polské na hradě Olsztyně, zajavše nejmladšího syna spolu s matkou a vyhrožovali jejich smrtí, kdy brány Olsztyna nebyly otevřeny; když pak Kašpar se nevzdal, hnali útokem, vedouce v předních řadách matku s nemluvnětem: Kašpar, jehož pět synů bylo již padlo, ceně více správu otčiny nad krev vlastní, jak spatřil se hradeb dítě své, namířil dělo a syn jeho padl. Němci, ustrašeni tou odvahou a statečností, zdvihli obležení Olsztyna.

(*Děj. polské.*)

Jos. Kluch, biskup Nitranský († 1826), byl muž vysoce učený a upřímný národovec.

Václav František Kořenský z Terešova, pan na Újezdci Osholovém, hejtman kraje Bechyňského († 1681), byl jazyka a vlasti své milovný, ačkoliv již tehdáž vyšší šlechta nehrubě milovala jazyk svůj přirozený, libujíc sobě více ve mravích a jazycích francouzském a německém. (*Lumír 1856.*)

Josef Kozáček, opat a kanovník velkovaradinský (nar. 1807), byl horlivý národovec slovenský a mnoho vlasti své hmotně, zvláště ve školství prospěl.

(*Mich. Chrástek.*)

Václav Matěj Kramerius, vydavatel nových spisů českých, obnovovatel literatury české (nar. 1759 v Klatovech), miloval vlast svou českou, až častokráte výlovně i napsal, řka: „Jakož nelze vlast bez národa, tak i nelze národ bez jazyka zvláštního sobě pomysliti a nikdo, jenž jazyk národa svého nemiluje, nemůže se láskou k vlasti honositi. Miluj vlast svou nejprv po rodičích i nade všecko jmění, abys právě ukázal, že's syn matky své věrný, rovněž tak i miluj jazyk její, kterýmž se ode všech jiných vlastí dělí.

(*Bohdan Patera. Jarý věk. 1884.*)

Na uctění památky zvěčnělého předsedy Matice školské v Brně dra. Wolfganga Kusého darovala jeho manželka *Julie Kusá* 1000 zl. této Matici. (*Čech.*)

Ve všech literárních plodech pana *Bohusl. Lobkovice z Hasišteina* († dne 11. listopadu 1510) vanou mysl mudrce přísná ctnost a láska k vlasti. V posledních dobách svého života pracoval pan Bohuslav o historických památkách své vlasti.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Stanislav Lubocński, biskup Plocký, dějepisec polský († 1640), osvědčil v úřadě svém horlivost pastýřskou neméně než lásku vlasteneckou.

(*Dej. polské.*)

Antonín Mandič, biskup Dakovský v Chorvatsku († 1815), byl obětavým ctitelem domácí literatury, pravým mecenášem umělců a všemožnými prostředky zasazoval se o rozkvět národního umění.

Bolelo to nesmírně hrdinského šlechtice *Jaroslava B. Martinice*, když jej r. 1620 z okna vyhodili, z vlasti vyhnali a on na bavorských hranicích lesem bloudě zvolal: „Moje vlasti milá, však nevděčná!“ Avšak po návratu svém nic se nemstil, nýbrž vlasti věrně sloužil. (P. *Jos. Svoboda, S. J.*)

Štěpán Moyses, napotom biskup Bystřický (nar. r. 1797), osvědčil se, což prvou a hlavní jeho zásluhou, hrdině „před Bohom a svetom“, že je Slovák, že je „verným synom a verným milovníkem národa slovenského.“ (*Sasinek.*)

Roku 1825 byl *Fr. Palacký*, náš slavný dějepisec, s Josefem Dobrovským na hostině u Kašpara Šternberka, zakladatele a tehdáž presidenta „Musea“. A když tu Šternberk i Dobrovský se vyslovili, že pozdě jest již křísiti národ náš Český a všecky snahy jsou marné, pravil Palacký, spravedlivě se rozjařiv: „Budeme-li se všichni tak chovati, pak ovšem zahynouti musí náš národ hladem duchovním; jáť aspoň, kdybych třeba cikánského rodu a již poslední jeho potomek byl, ještě za povinnost bych si pokládal, přičiniti se všemožně k tomu, aby aspoň čestná památka pozůstala v dějinách člověčenstva.“

(*České listy 1887.*)

Václav Michal Pešina, rytíř z Čechorodu, kanovník u sv. Víta v Praze († 1859), zahořel již v mládí láskou k vlasti a jazyku českému. A i v dospělejším věku jako kaplan, farář a konečně kanovník podnikal mnoho pro jazyk mateřský. (*Sedláček.*)

Žena v *Polsce* měla veliký vliv na mravy a žití společenské. Ctěna a vážena jsouc v domě, vládla tam za času časté nepřítomnosti muže zaujatého veřejnými záležitostmi. Ustavičně slyšíc rozmluvy o věcech veřejných, sezná-

mila se také s nimi a rozšířila tím svůj obzor duševní i morální; roznítilo to její lásku k vlasti, kterouž nejednou dokázala, vychovávajíc syny na udatné vojíny, jednak obracejíc do boje triumfní vůz mužův, jindy opět v potřebě mužně se bráníc, jindy mění domy své v hostinné středisté všech, kteří zářili rozumem a zásluhami.

(*M. Z. Košcialkowská. Sbor. Slovan. 1884.*)

Jiljí Presiowski, Polák, piarista, probošt v Chotově spisovatel († 1853), takovou lásku měl k otčině, že nepřijal mnohem tučnější prebend několikráte mu podávaných, aby žíti mohl v krajině, kde se narodil a tu osadníkům radou i skutkem pomáhati.

(*Děj. polské.*)

Sv. Prokop, patron náš český a od roku 1039 opat kláštera sázavského († 1053), byl velikým milovníkem liter slovanských a horlivým jazyka mateřského vzdělávatelem. Až posud nalézá se rukopis od sv. Prokopa psaný na pergamenu Evangelium sv. Lukáše ve Francii ve městě Remeši, kdež králové Francouzští na ně přísahu skládali V klášteře sázavském se také čítala o větších svátcích a zpívala mše sv. v jazyku staroslovanském.

(*J. Bílý. Legenda.*)

Prokop z Rabšteina († 1473) patří mezi nevzácnější osoby svého času, ježto byl muž nad jiné učený a vlastenec horlivý a státník na slovo braný

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Dr. František Rački, kanovník v Záhřebě a opat († 1894 v 65. roce věku svého), byl slavný učenec chorvatský a největší vlastenec po biskupu Strossmajeru. Byl hrdý na svou národnost a na svůj chorvatský jazyk. Jako poslanec pracoval všemi silami svými za státoprávní celistvost a neodvislost chorvatských zemí a na kulturní a hospodářský pokrok Chorvátského národa. (*Náš Domov. R. III.*)

Alexander Radnay z Rudného, arcibiskup Ostřihomský a kardinál († 1831), Slovák, narozen ve sv. Kříži nad Váhem, vynikal věrnou láskou k Československému národu. Nikdy se nám neodcizil a pokládal to za chloubu, že ze slovanské krve pochází. Říkalť: „Slavus sum et si cathedra Petri forem Slavus ero". (Slovan jsem a i kdybych papežem se stal, Slovanem zůstanu). V tomto svém slovanském smýšlení přičiňoval se všemožně, aby přáním lidu slovenského vyhověl.

(*Fr. Kryštůfek. Časop. kat. duch. 1891.*)

Dr. Jan Nep. Rais, generální vikář kapitoly královéhradecké († 1883), byl upřímným a horlivým národovcem, jenž své vlastenectví, vždy a všude i skutkem osvědčoval. Když za éry Auersperkovy a Lasserovy konaly se pověstné volby chabrusové, přislibován Raisovi krom vysokého řádu i stolec biskupský, bude-li jako zástupce velkostatku kapitole náležejícího se stranou protinárodní voliti. Ale Rais mužně a kathegoricky odmítnul lákavé návrhy ty a volil s našinci.

(*Ferd. Čenský. Osvěta 1884.*)

Josef Miloslav Rautenkranc, kněz spisovatel vlastenecký († 1817), pokládal vlastenectví t. j lásku k jazyku a krajině domácí mezi nejpřednější povinnosti každého člověka. I zvolil si za heslo: „Miluj vlast a pracuj!"

(*Ant. Rybička.*)

Jan Stefanovič Riznič, mecenáš srbský (nar. 1793 v Trsti), vstoupiv do služeb ruských nezapomínal nikdy na původ a vlast svou a podporoval své krajany při každé příležitosti

(*Aug. Sedláček.*)

František Rokos, český básník a theolog, lokalista v Dřevčicích († 1852), byl od mladosti své jazyka a národnosti české upřímně milovný a dělník pilný na poli literatury domácí.

(*Ant Rybička.*)

Fr. Jaromír Rubeš, básník prostonárodní († 1853), a současníci jeho pracovali pro vlast, mzdy nehledajíce. I děli: „Vlast nám dala život, vlasti jej obětujme zas!" (*Jan Sojka.*)

Antonín Rybička, akcesista spojené kanceláře dvorské ve Vídni (narozen 30. října 1812 ve Skutči na Chrudimsku), mnoho pro Český národ a vlast vykonal. S řídkou obětavostí a vytrvalostí účastnil se všech národních podniků Ont napsal přes šest set článků větších i menších, vydal deset samostatných spisů, účastnil se vydávání Kobrova Naučného Slovníku. O národní život ve Vídni pilně se staral, v Čechách co se děje, vše pozoroval a

pomáhal a přispíval všude, jak jen mohl. (*Náš domov roč. IV.*

Petr Skarga, polský jesuita a slavný kazatel († 1612), byl při vší své činnosti kazatelské a jiné horlivým vlastencem, miluje vroucně vlast svou polskou. (*Maur Ozieduszycki.*)

Josef Slavík, český Paganini († 1833, v 27. roce svého věku v Pešti), byl hodný a šlechetný mladík, tělem a duší Čech a chloubou vlasti své. Miloval upřímně jazyk a národ svůj. (*Em. Mešš.*)

Jiří Stojakovič, dvorní rada srbský ve Vídni († 1863), zdárně a k velikému prospěchu svého národa účinkoval, proto zůstane i památka naň mezi uvědomělými Srby trvalou. (*Jan Snětivý.*)

Václav Alois Svoboda, český básník, filolog a professor na malostranském gymnasium († 1849), byl jazyka a národa svého upřímně milovný a dělník na domácí roli dědičné platný a horlivý, o zvelebení literatury domácí svými pracemi nemálo zasloužilý. (*Ant. Rybička.*)

Matěje Josefa Sychry, kněze katolického a spisovatele († 1830), jednou z předních a chvalitebných vlastností byla vroucí láska k národu a jazyku vlastenskému, jakož i jeho neunavitelné usilování o duševní ušlechtění a materielní vyzdvižení a vzdělání svých osadníků. (*Ant. Rybička.*)

Josef Schaller, první topograf Českého království († 1809), velkou měl lásku k vlasti, v níž se zrodil, osvědčil ji Schaller skutky i slovy. (*Prok. Dvorský.*)

František hrabě ze Šternberka, komoří a tajný rada († 1830), osvědčil se věrným synem vlasti české, a lásku k vlasti ještě krátce před smrtím ukázal tím, že sbírku svou českých mincí, bohatostí i hodností nad všechny podobné sbírky vynikající, celou českému museu daroval. (*L. Svoboda.*)

Hrabě Kašpar ze Šternberka, pán na Radnici (nar. 1761), náleží k nejušlechtilejším vlastencům novější doby a k pravým okrasám šlechty české. (*L. Svoboda.*)

František Švestka, advokát v Praze († 1869), horlivý byl vlastenec Nebylo vlasteneckého podniknutí, nebylo národního ústavu, jehož by Švestka nebyl štědře podporoval, ano i v poslední vůli velkomyslně na ně pamatoval. (*Ant. Rybička.*)

Daniel Adam z Veleslavína, arcitypograf český († 1599), byl předkem jazyka a národu svého upřímně milovný. Bylo mu heslem: „Že chce život svůj oddati vlasti, králi a Bohu, čemuž také po celý čas upřímně zadost činiti hleděl, a tudíž o dobro vlasti, vzdělání jazyka a rozhojnění literatury české platně se zasazoval. (*Ant. Rybička.*)

Leopold Viršink, farář Lužecký († r. 1844), byl muž vzdělaný, řeči a národa svého milovný. (*Ant. Rybička.*)

R. 1410 zemřel udatný *Vladimír Ondřejovič* kníže Ruský, 57 let stár. Byl ode všech přátel i nepřátel velmi ctěn a získal si o vlast ruskou mnoho zásluh, pro vlast sám sebe obětoval a zvláště moc velikého knížete ruského upevnil a proto svých vlastních práv se vzdal aby ve vlasti různice o nástupnictví se odstranily. (*Fil. Strahl. Děj. říše Ruské.*)

Josef Wurum, biskup Nitranský od roku 1827, Slovák, miloval vlast svou a národnost a vydobyl si o Slováky velikých zásluh. (*Frant. Urbánek.*)

Stanislav Vydra, rodem z Králové Hradce, výborný mathematik na universitě pražské († 1804), byl jediný z professorů filosofických, který po všechen čas přes všeliké podezřívání, úsměšky a příkoří zřejmě hlásil se k národnosti české a nadšeně i neohroženě povzbuzoval posluchače své k lásce k národu a k vzdělávání zanedbáné tehdáž řeči vlastenecké. (*Ant. Rybička.*)

Jedna z nejchvalitebnějších stránek v povaze *Vincence Zahradníka*, kněze katolického a spisovatele († r. 1836 v 46. roce věku svého), byla jeho upřímná, obětovná, ano horoucí láska k vlasti, jazyku a národu Českému, neboť pracoval pilně v literatuře, a nebývalo i předsevzetí vlasteneckého, jež by nebyl co nejhorlivěji nepodporoval, a k jeho zdaru a rozhojnění upřímně napomáhal, činívaje vše to bez všelikého hluku a vychloubání se, často tajně a cizím prostřednictvím. (*Ant. Rybička.*)

Dr. *August Zátka* (nar. roku 1847 v Budějovicích), horlivým jest vlastencem a zastancem jazyka českého v Budějovicích. Ku charakteristice povahy jeho buďtež slova, kterými odůvodňuje zimničnou činnost svoji: „Po otci dostalo se mi poměrně tolik statků zemských, aby stačily pro mne a rodinu, považuji tedy za svatou povinnost svoji, abych já práci svého života věnoval svému národu.“

(*Fr. Hromada. Vel. Mar. kal.*)

Roku 1424 chtěl *Žižka* Prahu z kořene vyvrátiti. Tu na Špitálském poli vyšli Pražané Žižkovi vstříc, a mladý mistr Jan z Rokycan výmluvnými slovy počal Žižkovi vykládati následky jeho počínání, kterak království České by se rozpadlo a jaké nebezpečí hrozí vlasti nyní, mu připomenul. I poznal Žižka nebezpečné počínání své a že vlast svou něžně miloval, sklonilo se srdce jeho bezděky k míru, a smířil se s Pražany.

(*Děj. české.*)

U *Stanislava Žólkiewski-ho*, hetmana a velikého kancléře († 1620), byla upřímná láska k vlasti a národu podnětem veškerých činů jeho. (*Děj. pols.*)

c) Pro vlast i trp!

Firat, patriarcha Ruský (1619—1633), nazván jest od dějepiscův ruským Regulem. Neb jako tento velkodušný Říman svobody i života pro vlast se odvážil, taktéž i Firat zpečoval se, byv ještě biskupem, z desítiletého vězení polského vyproštěn býti, voliv raději ještě déle vězněm u nepřátel zůstati, nežli dopustiti, aby vlast za jeho vysvobození té nejmenší ztráty zemí svých trpěti měla.

(*Čas. katol. duch. 1830.*)

Jan Francisci čili Rimavský, slovenský spisovatel a národovec (narozen roku 1822 v Hnoušti), pokusil za horlivé osvědčování národního smýšlení častých pronásledování Maďaronův. R. 1848 pohnán ještě s dvěma soudruhy k stoličnému soudu do Plešivce a odsouzen 3. listopadu k smrti na šibenici, ač proti výroku tomu nespravedlivému protestoval. Dne 4. listopadu však výrok ten odvolán následkem porážky Maďarův u Schwechatu z rozkazu Košutova.

(*Mich. Chrástek.*)

Jiří Holček, slovenský vlastenec, katol. kněz (nar. r. 1811 v Pudměřicích v stolici Prešpurské), byl r. 1848 pro své národní smýšlení od Maďarů tak velice pronásledován, že i v nebezpečenství života se nacházel.

(*Mich. Chrástek.*)

Jan Valerian Jirsík, biskup Budějovický († 1883), velkou zásluhu získal si v Budějovicích o vlast a řeč českou, že tam vystavěl české gymnasium, povolal školské sestry, které otevřely školu českou pro dívky, a vymohl od obce budějovické školy pro chlapce i dívky. Za to za ministerstva Karla Auersperga a ministra vyučování Hasnera bylo biskupu statečnému vynesením ze dne 14. března 1869 zastaveno vyplácení ročních 3000 zl. z náboženské matice. (*Osvěta. 1883.*)

František Poimon, kněz katolický a spisovatel (narozen v Polné v Čechách roku 1817), byl i horlivý vlastenec co kooperátor u sv. Tomáše v Brně a r. 1859 stal se lokalistou v Maršůvkách u Znojma, načež se stal zatímním ředitelem v Slavkově. Poněvadž však se bránil poněmčení této školy, byl c. k. místodržitelstvím z ředitelství sesazen. Biskupu Arnoštu hraběti Schafgotschovi bylo uloženo, aby Poimona z trestu přesadil jinam. Proti tomu se biskup rozhodně opřel, a tak Poimon zůstal v Slavkově — ale pouze katechetou. (*Ad. Hornek. Vlast, roč. IX.*)

d) Haj ji!

Beneš Hermanův, statečný hrdina český, hájil výborně napadenou vlast českou a přemohl Dětřicha, markrabí Míšenského, pod Hrubou Skalou, jakž čteme v královédvorském rukopise.

Při obléhání *Bělehradu* v turecké válce roku 1789 chtěl rakouský dělostřelec dělo vypáliti, ana mu kule pravou ruku utrhla I nedaje hodný vojín ni nejmenší bolesti na sobě znáti, vypálil rukou levou, řka k druhům: „Což myslí Turci, že mám jen jednu ruku a že neumím i levou vypáliti?“ Po těch slovech odešel dát si ránu obvázati.

(*Lep. Chimani.*)

Když v 30leté válce r 1642 pevnost Olomouc upadla v ruce švédského

vůdce Torstensohna, zbylo na Moravě jen jedno město *Brno* v rukou Rakušanů. Tu stavěly se ihned hradby a opevňovaly, při čemž studující statně pomáhali, a když se Švédové přibližovali, bránilo město i 70 studujících, tvořice zvláštní oddělení. Všickni, vojsko, studující a lid, bránili se za vůdce Ludvíka Rattuita de Souches tak udatně, že Torstensohn k největšímu zahanbení musel s nepořízenou odtáhnouti, což ho tak velmi mrzelo, že říkával, že by ihned tři tuny zlata vyplatil, kdyby byl nepočal Brno obléhati. Proto odměnil i císař Ferdinand III. studující hrdinné.

(Leop. Chimani.)

Císař Cařihradský Basilius Bulharobijce vstoupiv do Ochridy, vyhlásil Bulhary za svou majetnost l. 1018, zřídil císařské náměstky, vladaře a správce po krajích. Nebylo však panství to Řekův v *Bulharech* nikdy úplné, dokonalé a stálé: udatní vévodové bulharští vystupovali jeden po druhém na bojišti. Doljan (1025—1041), Petr Bodin (1073—1075) a jiní, usilujíce národu svému vydobyti dřevního svobodství, což konečně hrdinským bojovníkům, bratrům Asěnovi a Petrovi l. 1186 ve skutek uvésti se poštěstilo.

(Pav. Šafařík. Slov. Starož.)

V utiskovaném *Bulharsku* od Turkův povstávali mužové, hajduci, kteří vlast svou proti sveřepým Turkům obhajovali a Turkům kde a jak mohli škodili. Na počátku našeho XIX. století vynikli: Altyn Stojan (Zlatý Stojan) z Kotle, Kara Tanas z Žeravna, jenž deset let po Staré Planině chodil s desíti junáky v stejnokroj oblečenými a Zlatjo, vojvoda Kokarčo oglu ze Slivna. Znamenitější ještě byli: Conjo z Dragudanova, „bradatý vojvoda“, jenž v čele 15. hajdukův chodil po Balkáně 1810—1825. Turky všude obelstil a jakkoli více než stokráte s nimi se setkal, za deset let jen dva lidi ztratil. Největší bohatýr všech hajdukův bulharských byl Dončo Vatach z Koprivštice, o němž Turci věřili, že ho nelze ani kulkou probíti ani šavlí raniti, ano sami tvrdili, že viděli, jak kulky od něho odskakují.

(Konst. Jireček. Děj. nár. Bulh.)

Boleslav I. (936—967) hájil vlast českou, když r. 955 na polích u Augšpurku Maďaři úplně na hlavu poraženi jsou oproti zbylým, když, aby jako s prázdnýma rukama domů se nevrátili, obořili se s vůdcem Lehélem na Čechy. Tu však byli ještě nešťastnější, nežli na Lechu, an Boleslav nejen je přemohl, ale i dokonce potřel a zahladil, Lehéla vůdce jav.

(Pertz. Annales Sangallenses mag.)

R. 1040 stála den nanebevzetí Marie Panny dvě německá vojska na hranicích země české; první a silnější vedl král sám, druhé arcibiskup Mohučský Barda i Míšenský markrabí Ekkard. Obě vojska porazil kníže *Břetislav*. Čechové dosáhli úplného vítězství, potřevše v boji nejudatnější muže vojska nepřátelského a zajavše veliký počet jiných, tak že málo Němců zachovalo se útěkem.

(Fr. Palacký. Děj. národa Českého.)

Čechové povždy hájili statečně vlast svou a dobyli nesčíslných slavných vítězství nad nepřátely. Tak abych jen několik příkladů uvedl u Wogatisburku (630) a Domažlic přemohli Dagoberta, krále Franckého, pod Samem; udrželi se roku 805 proti Karlu Velikému; za Boleslava I. potřeli zpupné Maďary roku 955, když byli již dříve u Augsburku poraženi; u Chlumu zničil Soběslav I. r 1126 vojsko císaře Lothara; král Přemysl Otakar II. úplně porazil Maďary na hlavu r. 1260 a za válek husitských odolali celé Evropě.

(Jan. Nep. Černohouz.)

V radě císaře a krále Českého *Ferdinanda II.* (1620—1637) byly dvě strany proti sobě stojící. Jedni, nejvíce cizinci usilovali o zrušení svobod stavů zemských celkem a zavedení neobmezené samovlády. Proti těm stavěli se katoličtí páni čeští, bráníce se tomu, aby oni, kteří vzbouření se nesúčastnili, měli taktéž trestáni býti ztrátou starodávných svobod svých. Císař Ferdinand zvolil jakousi cestu střední, kterou částečně zrušil práva stavů, částečně však při nich je zachoval.

(W. Wl. Tomek. Novější děj. rak.)

R. 976 císař Ota II., když Jindřich Ptáčník, vnuk, od něho poražen a stíhán do Čech útočiště vzal, s vojskem silným až ku Plzni pronikl. Tu ale stavové jeho za Boleslava II. nenadále od Čechů překvapeni a vojsko německé po neprospěšném odporu tak náramně

potřeno, že i císař sám, nevěda již kudy utéci, přestrojen s nesnázi do Kouby v Bavorsku se uchránil. Mezi padlými v tom boji, jichžto počet byl veliký, připomíná se i udatný *Gottfrida*, vévody Franckého syn Gottfrid, jehožto tělo mrtvé od věrných jeho s nemalým nebezpečenstvím sotva ochráněno bylo.

(*Thietmar ap. Pertz.*)

Tobiaš František Gretzler, primátor trutnovský a ředitel statků, v čas první války s Fridrichem II. ozbrojil čeleď svou proti Prusům a stavěl na hranicích rozličné tarasy, aby nepříteli překazil pochod skrze lesy na hranici česko-slezské. Za takové zásluhy udělila mu císařovna Marie Terezie 11. prosince 1762 diplom šlechtický s predikátem z Gränzenšteina.

(*Ferdinand Mikovec*)

Roku 1610 po smrti samozvance v Rusku žádal Soltykov, aby posláno bylo poselství k Polskému králi Sigmundovi s doložením, že vzdávají se jemu na milost Avšak patriarcha *Hermogen* odepřel podpis i své blahopřání tomuto kroku. Tu pohaněl jej Soltykov a tasil meč proti němu, ale patriarcha vyřkl nad ním prokletí, začež uvězněn jest v Kremlu.

(*L. J. Píč. Děj. nár. Rusk*)

Když roku 1552 Turci město *Jager* obléhali, vyznamenaly se tu ženštiny v pevnosti neobyčejnou srdnatostí. Kdykoliv nepřátelé na pevnost útok učinili, nosily ženy ty na nejnebezpečnější místa mužům vařící vodu a kamení, ano mnohé se i v boji účastnily, tak že vůdce mluvě k vojínům pravil: „Nepotřebuju vás, vojínové, k udatnosti teprv povzbuzovati, ježto udatné ženy krásný vám dávají příklad. Tak jedna paní jsouc od matky vybídnuta, aby mrtvého manžela pochovala, odvětila: „Nyní není čas ku pohřbu, alebrž k bránění!“ a sama v boji se zúčastnila a po boji teprv manžela pochovala.

Roku 1329 dne 26. srpna umřel v Brně zemský hejtman moravský pan *Jindřich z Lipé*, muž statečný. Byl on po všechen čas předním mužem panstva českého a předním obhajcem národa Slovanského proti cizincům za času krále Českého Jana Lucemburského.

(*Petr Zbraslav.*)

Při sjezdu krále Českého Jiřího z Poděbrad s Kazimírem, králem Polským, v Hlohově od 14. do 16. května 1462 zaklínal *Jiří* ve jménu národa Českého Kazimíra Jagajllovice, aby s ním věčné přátelství uzavřel, řka k němu: „Měj ohled na slávu a starožitnost společného nám jazyka slovanského, podporuj a braň mne proti říši, císaři a knížatům Německým, kteří z příčiny pruských křižáků i Polsku nejednou velké křivdy činívali.“ A Kazimír, pohnut těmi slovy vskutku s Jiřím opravdové přátelství uzavřel.

(*Děj. české.*)

Roku 1468 uvažuje *Jiří*, král Český, že by se Polský král Kazimír dal přemluviti k spolku s králem Uherským Matyášem proti němu, a že by těmto dvěma králům ve spolku s odbojníky jeho domácími snadno mohl podlehnouti, prokázal šlechetnost povahy své, když pro odvrácení nebezpečí zapotřebí uznal, zapříti osobní přání a prospěchy a hleděti na předním místě na zachování země a národa Českého od zkázy hrozící. I opomenuv potomky své nabídnul králi Kazimírovi nástupnictví v Čechách po smrti své. A když král Kazimír k tomu svolil, pohnul k tomu Jiří i stavy České na sněmu r. 1469. Stavové svolili, aby bylo království podáno prvorozenému synu krále Kazimíra Vladislavovi na způsob ten, aby nastoupil v něm po smrti krále Jiřího.

(*Wác. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.*)

Jan Karamuel, opat na Slovanech v Praze, r. 1648 udatně s jinými kněžími proti Švédům bojoval.

(*Klim. Borový. Děj. arcid. Praž.*)

Když po osudné bitvě bělohorské roku 1620 Český národ co rebellující strašně se tupil: tu ti, kteří se ho s upřímnou láskou zastali, byli přední *katoličtí mužové*, kněži a laikové. Sepsali rázný spis a císaři pánu podali: Lobkovic, Slavata, Martinic, Sternberg, Waldštein, Talmberg, Kolovrat, Berka z Říčan, Vratislav, Černín a jiní mnozí dokazujíce, že nespravedlivá jest pomluva, jakoby celý národ Český se byl v revoluci provinil, proč by tedy měl býti trestán a starodávného práva zbaven? (*Balbín, Miscell. Boh. s.*)

Syn krále Českého Přemysla Otakara I. Václav I. (1230—1253), na-

zvaný „Jednooký“, několikráte znepřátelil se s vévodou Rakouským Bedřichem Bojovným. V boji obou těchto vládců činila vojska vpády do zemí jejich, na vzájem dobývajíce hradův i tvrzí a zemi pustošíce. Proto Václav I. zvláště pohraniční hrady a tvrze obsazoval četným mužstvem, jemuž za velitele jmenováni byli bojovníci osvědčení, v obraně hradů a míst opevněných zkušení. Dva takové hrady, a sice Rosenštein a Dívčí hrad u Mikulova na Moravě, měli svěřené dva moravští válečníci a to první *Nehrad*, jenž byl synem Velena Ořechovského z Boskovic, druhý pak přítel jeho Corka. Stalo se jednou, že oba tito obhajcové, ničeho zlého netuše, vyjeli si na hon do blízkých lesův. O nepříteli nebylo již dlouho ani slechu, i domnívali se, že mohou na nějakou chvíli popřáti si této oblíbené radovánky. Projížděli se bujnými lesy po několik hodin a ulovili několik kusův. Umdlení odpočívali pak v nevelkém údolí a přátelsky spolu hovořili. V tom zaslechli v dáli koňský dusot. Vstali rychle a ohlíželi se na všechny strany. Ale sotva že na koně vsedli, viděli, že jsou obklíčeni četnými jezdci Bedřichovými. — Odpor byl marný, to viděli hned. Vzdali se tedy a nechali se spoutati. Bojovníci Bedřichovi odjeli s nimi do ležení několik hodin od Mikulova vzdáleného. V ležení tom všelikými sliby chtěli omámiti oba velitele, aby vydali jim Rosenštein a Dívčí hrad. Ale sliby nepomáhaly, a proto jali se bojovníci vyhrožovati. Jako však Nehrad a Corka vzdorovali slibům, tak dovedli také vzdorovati hrozbám, ano i mukám. Když vůdce čety nepřátelské viděl, že zvláště Nehrad jest neustupným a přítele svého ještě posiluje v soužení, rozhněval se na něho v ukrutnosti své velice. Chvíli se rozmýšlel, pak přistoupil k Boskovcovi a řekl: „Trváš tedy rozhodně na tom, hradu svého nevydati, Moravane?“ — „Trvám a nedám se v rozhodnutí svém zvrátiti ani sliby, ani hrozbami!“ řekl pevně Nehrad. „Dobrá. Života tvého, ač bych jej utratiti mohl, jest mi líto. Abys tedy věděl, že jsem ochoten, zachrániti tebe, nechávám tobě na vůli ze dvou sobě zvoliti: buď vydáš nám Rosenštein, a já tě nechám počestně odejíti z svého táboru, nebo setrváš ve svém vzdoru a pak musíš bos a pouze v jednom rouše odtud odejíti na své hnízdo. Voliž cokoli!“ — „Hradu ti nedám,“ řekl Nehrad. — „Tedy půjdeš po sněhu a ledu v průvodu několika mých bojovníků na Rosenštein.“ — Po těch slovech pokynul krutý vůdce nejbližším z vojska. Ti chopili se velitele, zuli mu boty a svlékli vrchní oděv. „Teď jdi!“ vzkřikl potupně vůdce vojska Bedřichova. — A statečný Nehrad z Boskovic kráčel po sněhu a ledu, provázen jsa několika bojovníky, bos a chatrně oděn, ani slova nemluvě, až k Rosenštejnu, před kterýmž jej průvodčí arci opustili. Když přišel na hrad sobě svěřený, měl nohy úplně omrzlé. Král Václav daroval Nehradovi za odměnu jeho statečnosti hrad Orlov u Slavkova i se vším okolním panstvím. Udatný Boskovec těžce onemocněl a do své smrti se nepozdravil, avšak nelitoval nikdy činu svého, věda, že, co učinil — pro vlast učinil. A památka jeho trvati bude povždy. (*Fr. V. Kodym.*)

Roku 1290 jel v lodích Ernl, místodržitel ragnický, po řece Memelu do Litvy okolo hradu Kolainu, kdež udatný vůdce Surmin se nalezal. *Nodam*, mladý, odvážný Litvín, přestrojil se za Polku plakal a křičel na loď, že jest křesťanka, aby ji na loď přijali. Rytíři němečtí přistáli k zemi, aby ji přijali. Zatím skočil Nodam do vody a zadržoval loď tak dlouho, až soudruzi v značném počtu přikvapili a všecky německé rytíře v lodi pobili. (*Aug. Schlözer Děj. Litvy*)

Jan Ostrorog, šlechtic polský († 1501), nejen že radou svou a uchvacující výmluvností na sněmích šlechtu polskou k hojným obětem podněcoval, nýbrž i celé houfy žoldnéřů vypravoval na své útraty proti křižákům; houfům těm pak byl vůdcem udatným i obratným. (*Jos. Kořán.*)

Jiří Plachý, jesuita a professor v Praze, hájil se studujícími a uhájil pražský most proti Švédům r. 1648.

Dimitrij Michajlovič Požarský, kníže, ruský vojevůdce, stal se roku 1612 s Münichem osvoboditelem vlasti jsa vůdcem rusk. vojsk táhnoucích na pomoc Moskvě, očistil krajiny mezi Nov-

gorodem Nižním a Moskvou od nepřátel a vypudil po krutých bojích Poláky z Moskvy. *(Děj. rus.)*

V červenci roku 1620, kdy se jednalo o vojenskou pomoc za zimního krále Českého Bedřicha Falckého, obětovali *Pražané* šperky, muži uřezávali si stříbrné knoflíky od kabátů, ženy obětovaly své stříbrné pásy, chudí lidé snášeli nádoby cínové a měděné, ano mnozí obětovali i šatstvo, které se vojsku mohlo hoditi. *(Ant. Gindely.)*

Přibigněv Učo, král Bodrcův, chrabře s Bodrci opíral se utiskovatelům Sasům a hájil volnost národa svého; avšak r. 1031 byl od jakéhosi Sasa zabit.

(Ben. Kulda. Církevní rok.)

Dne 27. srpna 1444 zemřel náhle ve květu života svého pan *Ptaček z Pirkšteina*. Poznav věrolomnost a neupřímnost císaře Sigmunda a příkrost k Čechům se strany apoštolské stolice, postavil se v čelo národa a spojuje upřímnou vůli s důrazem, hájil jeho samobytnost a staral se o jeho sjednocení a upokojení.

(Zap. Čes. morav. Kron.)

Rudolf Roder z Feldburku probošt Staroboleslavský (1651—1657), spravoval r. 1648 ve válce švédské spolu s proboštem Zderazským, Don Cremona, duchovenstvo klášterní proti Švédům.

(Jos. Horčice. Čas. katol. duch. 1838.)

Roku 1800 nařídil císař a král náš František I., aby se sestavil sbor myslivců k obraně a hájení milé vlasti české. A tu z celého Plzeňského kraje byla *rokycanská* obec působením horlivého purkmistra Ferd. Hejrovského první, která dvaceti muži k založení sboru myslivců přispěla, a Hejrovský je osobně u krajského úřadu představil. — Nemenší činnost projevil Hejrovský při sbírání české legie.

(Dr. Čejka. Čas. čes. Mus. 1847.)

Roku 1812 vpadl Napoleon I., císař Francouzský, do Ruska, aby si ho podmanil. Ale *Rusové* zapálili Moskvu a zničili vše kolkolem, tak že Napoleon zbaven byl potřebného přístřeší i potravy pro veliké vojsko své a byl přinucen dáti se na zpáteční tažení ke hranicím polským. Tu pak mrazy neobyčejně krutými, hladem a jiným nedostatkem i mečem nepřítele stíhajícího krásné vojsko jeho hynulo a přicházelo čím dále, tím více ve zmatek. A tak Napoleon přišel o vojsko a později i o veškeru moc svou a Rusko zachráněno.

(Wác. Wl. Tomek. Novější děj. rak.)

Vilém Vok Vít z Rzavého konal roku 1648 při oblehání Prahy od Švédův značné služby, dodal několik kusů válečných a jiných zbraní a potřeb do Prahy a bojoval tam s lidem svým velmi statečně. Za toto vlastenecké chování povýšen jest r. 1652 do stavu panského rodů starožitných.

(Aug. Sedláček. Hr. a z. d. IV).

Samo († 662), přišed léta 623 do Čech, nalezl zdejší Slovany v prudkém boji proti Avarům, jejich potlačitelům. Chopiv se zbraně postavil se v čele jejich: i poštěstilo se mu přemoci Avary a osvoboditi Čechy i Moravu ode jha jejich na věčné časy.

(Pav. Šafařík. Slov. Storož.)

Při povstání stavů Českých proti císaři a králi Matyáši roku 1618 vyznamenal se mladý *Albrecht Jan Smiřický*. Když vlast octla se v nebezpečenství vtrhnutím vojska nepřátelského se dvou stran do země, vyzbrojil mladý tento muž na svůj náklad a vypravil do pole 1100 mužů dobré pěchoty a sám pak táhl proti nepříteli dne 29. září s 90 jezdci, bíle a červené oděnými. Ačkoliv sám při svém nesmírném bohatství mohl míti život velmi pohodlný, přece z pouhé lásky k vlasti snášel v poli všecky svízele a útrapy, až konečně na hlavničku, byv přivezen do Prahy, zde v domě svém dne 18. listopadu zemřel, nedosáhnuv ani 24 roků věku svého.

(Ant. Gindely.)

Jan Nep. Štěpánek, dramatický spisovatel český (nar. 1783 v Chrudimi), přidal se roku 1800 v čas tehdejších běhů válečných zvláštní legii dobrovolníkův k hájení vlasti své.

(Frant. Špatný.)

Jaroslav ze Šternberka, slavný hrdina, vyslán byv od krále Českého Václava I. proti Tatarům v Olomouci, svedl s nimi bitvu krutou, v níž mnoho Tatarů zahynulo, takže se vyklidili z Moravy r. 1241.

(W. Wl. Tomek. Děj. král. Česk.)

Roku 1610 osvobodil mladý kníže *Skopin Šujský* vlast svou od Poláků a

slavil za všeobecného jásotu lidu vjezd svůj do Moskvy.
(*J. L. Pič. Děj. nár. Rusk.*)

Vojtěch Tabor, biskup Vilensky († 1506), hájil statečně práv Litvy, jakož na př. r. 1505 na sněmě v Radomi králi zjevně vytýkal křivdu Litvanům učiněnou. (*Děj. Lit.*)

Pavel Trmanus z Ostravy, patric v městech pražských, roku 1648 při obležení měst pražských od Švédů, jsa tehdáž primátorem Nového Města pražského a hejtmanem nad kompanií městskou v čtvrti Štěpánské, zachoval se velmi zmužile a konal služby velmi platné, obětovav na opevnění a obhájení městské mnoho prken, dříví a prachu střelného. (*Ant. Rybička*)

Václav Rudolf z Věžníka na Třebešicích a Zdechovicích, konal při obležení měst pražských roku 1648 služby velmi platné, zachovav se tu velmi hrdinsky; krom toho obhájil vodní a jiné stroje v báních kutnohorských před Švédy. (*Ant. Rybička.*)

Roku 1319 zemřel byv poraněn pan *Vilém Zajic z Valdeka* k velikému zármutku celého Českého národa Jmenovitě ztratila jím královna Alžběta Přemyslovna, choť krále Českého Jana Lucemburského, svého nejvěrnějšího a nejstatečnějšího obhájce, vlast pak oplakávala svého nejlepšího vlastence, kterýž po celý život všemu vtírání se a řádění Němcův v Čechách silným ramenem ne zaječím, ale lvím srdcem odpíral a s chvalitebnou žárlivostí hájil čest národa Českého. (*Děj. česk.*)

e) Modli se za vlast!

Blah. *Anežka Česká* († 1282) vždy Bohu nejen za krále Českého a celé příbuzenstvo své, ale i za celý národ náš velmi horlivě se modlívala. A co řeholnice v klášteře chudých panen na Františku v Praze dnem i nocí s rozpjatýma rukama před Hospodinem za národ náš Český se modlívala, jako se ondy Mojžíš za národ Israelský modlil. Otcové naši hlásali to veřejně, že bl Anežka tenkráte modlitbou svou a zásluhami svými zachránila národ náš před záhubou a proto ji také ve veliké cti měli, jako sv. Václava, který národ náš z podobné záhuby za času Jindřicha Ptáčníka vysvobodil.
(*Škola Bož. Srd. P. 1884.*)

Blahoslavený *Ladislav Dzielnovský*, minorita varšavský († 1505), vřelou choval lásku k vlasti své polské a ustavičně modlitbu konal za blaho její.
(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Svatá *Olga*, první ruská kněžna křesťanka († 969), modlila se vroucně za syna i za lid ve dne v noci.
(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

f) Lásku k ní rozšiřuj!

František Pelcl, český dějepisec a gramatik († 1801), byl vlasti své syn neporušený, jenž jí život obětoval a sdílel s ní radost i žalosti. K lásce k vlasti povzbuzoval i šlechtice Fürstenberků, Lobkoviců, Kolovratů, Nosticů, Šternberků, Černínů, Rotenhanů, Šporků, Chotků, Vratislavů, Šlíků a j., maje do domů jich přístupu. Podobně působil i na stav městský a venkovský. Proto také požíval všeobecné vážnosti.
(*Ant. Rybička.*)

Dne 7. srpna 1758 přijel do Cholandaru v Bulharsku srbský historik *Jan Raič*, muž mladý, osvícený a pilný k sbírání materialův, chtě sepsati historii srbskou. Než Cholandarci nedůvěřivě k němu se měli a bohaté poklady své rukopisné ani zúplna mu neukázali. Avšak hovory a horlivé pátrání tohoto srbského historiografa pobídly čilou mysl Bulhara Paysija, že se dal v spisování historie bulharské.
(*Konst. Jireček. Děj. nár. Bulh.*)

Josef Miloslav Rautenkranc, kněz, spisovatel vlastenecký († 1817), hleděl vždy v útlých srdcích svěřené sobě mládeže budíti lásku k vlasti a řeči národní, ukazuje k důležitosti a potřebě dokonalé známosti jazyka mateřského.
(*Ant. Rybička.*)

Frant. Jar. Vacek Kamenický, děkan, věhlasný básník náš (nar. r. 1806), slovem i skutkem hleděl již své druhy ve studiích filosofických k boji o zachování po otcích zděděných práv nadchnouti, snaže se to přesvědčení a lásku k národu v nich vzbuditi, jakou sám ve svém nitru pociťoval. A tak působil i po celý svůj život na všech místech, kam jej povolání přivedlo. (*Jos. Zd. Raušar.*)

Stanislav Vydra, spisovatel a učitel matematiky, přední křisitel národa Českého († 1804), uvázav se v stolici učitelskou užíval všeliké příležitosti k tomu, aby mládež domácí povzbudil a přiměl k lásce k vlasti a vzdělávání národnosti a řeči mateřské; ukazoval slovy ohnivými, příklady trefnými a důkazy nevyvratnými, jak svatou jest to povinností jednoho každého a předkem vzdělaného člověka, milovati vlast, národ a jazyk svůj a prohlížeti k jeho zachování a vzdělání. I hněval se nemálo na ty naše učence, kteří tehdáž jako Unger, Pelcl, Dobrovský a j. jazyk český jakoby již za odumřelý pokládali. (*Ant. Rybička.*)

Josef Liboslav Ziegler, kněz, professor a spisovatel (naroz. roku 1782 v Hradci Králové), když byl lokalistou v Dobřanech, užíval rozličných prostředkův, aby lásku k řeči mateřské a vůbec cit národní v okolí tom jak u duchovních spolubratří tak i u všech osadníkův a známých svých probudil, utvrdil a rozhojnil. Vůbec byl Ziegler tehdáž mezi předními buditeli národnosti a nejpilnějšími pěstovateli literatury české. (*Ant. Rybička.*)

3. Odrodilství.

Jest hanebné, vlasti škodí.

Bohuslav Balbin, vřelý jazyka českého obránce, člen řádu jesuitův (narozen 1621), byl ve zbožné šlechetnosti mysli své pevně přesvědčen, že trest Boží stihne ty, kdo vlast a národ utlačují, anobrž prospěchu jeho nehájí a křivditi mu dopouštějí, což vidíme z Obrany jeho, kdež čteme: „Odplatí Bůh každému, jak pro vlast zasluhuje, dobře-li či zle!“

(*Boh. Patera Jarý věk. 1884.*)

Roku 1639 vpadlo vojsko švédské pod *Bannerem* do Čech. Sotva že překročil Banner hranice české, kazil vlast naši mečem a ohněm a ani v nejmenším neušetřil obyvatel katolických. Ve vojsku jeho, které čítalo více nežli 40 tisíc hlav, bylo nejméně 1000 vystěhovalců českých, a ti po boku vojínů švédských bojovali proti obyvatelům tohoto království Českého.

(*Fr. Krásl. Arn hr. Harrach.*)

Jan Damjanič, generál uherké revoluce (nar. 1804), Srb, vedl boj proti rodákům svým Srbům se zuřivostí ovšem i udatností neobyčejnou a způsobil jim škody značné u Lagerndorfu roku 1848 a Alihunanu. Nenáviděl vlastní kmen a v proklamaci k Srbům pravil, že přišel jich vyhubit a pak že si prožene kulkou hlavu, aby nebylo ani jednoho Srba, kterýž by mohl pleniti svůj kmen. (*Fr. Rieger.*)

Před osudnou bitvou u Mohače dne 29. srpna 1526, kdež i Ludvík, král Český a Uherský, proti Turkům zahynul, neměli *páni uherští*, voláni byvše od krále proti nepříteli velké chuti táhnouti do pole, a palatin Bátory, přijev do Budína oznamoval králi, že volání jeho na vojnu nemá účinku, ana šlechta omlouvá se, že není povinna jíti do boje, leč by král sám také do něho se vypravil, načež Ludvík prohlásil se, že i sám osobně nebude meškati a potáhne do pole.

(*Frant. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Divné světlo vrhalo na *Zdeňka Konopišťského ze Šternberka*, že stavě se roku 1467 za hájitele svobod zemských proti králi Českému Jiřímu chtěl uvoditi zemi českou v porobu říše Německé, tvrdě, že jest král Český manem císaře Římského. Král Jiří s přesvědčením sněmu odepřel tomu určitě jakožto věci nikdy před tím neslýchané, ukazuje, že povinnost manská krále Českého nevztahovala se na zem, než jen na úřad kurfirstský v říši, a připomínaje opět, že jediná povinnost stavění 300 oděnců k jízdám do Říma aneb výplaty za to snížena jest vymožením jeho na polovici.

(*W. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.*)

Roku 1276 všickni *Vítkovci* návodem Záviše z Falkenšteina, s nimi pak mnozí jiní pánové a rytíři proti králi Přemyslovi Otakaru II. se pozdvihli zášti své jemu ohlašujíce a brannou rukou proti němu se postavili. Zrádní pánové odvedše lidi své od vojska králova, způsobili v českém vojště zmatek nesmírný, a císař Rudolf, byv o tom zpraven, velikou radostí zaplesal, vida, že se mu jeho pletichy mezi Čechy dobře daří, a že nyní Přemysla Otakara tím jistěji bude moci zkaziti.

(*Dějiny české.*)

Voda svěcená,

viz: „Obřady 2 e!“

Vražda.

1. Dopustili se jí.

Boleslav Ukrutný, kníže Český (936—999), vlastního bratra svého sv. Václava zabil.

Drahomíra, matka jeho, dala sv. Ludmilu zardousiti.

Ivac, neoblomný boljar bulharský, měl zámek s překrásnou zahradou nedaleko Děvolu, odkudž vlast svou proti Řekům hájiti se strojil. Tu ochřidský strateg *Dafnomilos* přišel k němu co neočekávaný host na Nanebevzetí P. Marie, dávaje na jevo, že přidati se chce ke spiklencům. Po obědě v zahradě mezi hustým stromovím zrádný Řek hostitele svého, když o samotě byli, odvážným úskokem povalil a pomocí svých sluhův oslepil a zajal r. 1018. Takový byl konec chrabrého junáka.

(*Konst. Jireček. Děj. nár. Bulh.*)

Kníže *Hanuš Opavský* a Ratiborský dal roku 1397 za krále Českého Václava IV. nově jmenovaný nejvyšší králův hofmistr, se získati od některých pánův k úkladu krvavému. Když králové radové svoláni jsou ku poradě, tu Hanuš a páni z Michalovic, ze Švamberka i z Risenburka, vystoupivše ze síně poradní, pány Purkarta z Janovic, Štěpána z Opočna, Štěpána z Martinic i převora maltézského dali volati do blízkého pokojíka, branným lidem dobře opatřeného. Když však tito tam, ničeho netušíce vstoupili, tu hned povražděni jsou co zrádcové prý králové. Kníže Hanuš sám počal katovati, panu Strnadovi vraziv meč do břicha. Tři pánové zůstali mrtvi na místě, jen Markolt ještě několik hodin byl na živě. Od té doby kníže u lidu českého vzat byv v ohyzdu nazýván napotom obyčejně a potupně jen „mistr Hanuš“ to je kat.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Pro kruté utiskování a nesvědomité úředníků při horách vzbouřili se horníci na *Hoře Kutné* za krále Vladislava II. dne 13. července 1496 a připravivše se v odění vešli na vrch řečený Špimberk u Kaňku. Avšak havíři byli tu vojenskou mocí obklíčeni, k boji nepřišlo, ježto se havíři dobrovolně poddali a do vězení odvedeni byli, odvolávajíce se na krále. V vězeních poděbradských mučili těch deset dle tehdejšího způsobu nelidsky, ale oni neseznavše ničeho toliko řádného soudu se dovolávali. Tu byli dne 5. srpna z vězení na popraviště vyvedeni a všickni pravým násilím stati.

(*Zap. Čes. mor. Kr.*)

Návodem carovny Ruské *Kateřiny II.* (1762—1796) pálilo, vraždilo nové kozácké vojsko, známé pod jménem „Hajdamáků“ katolické kněze a pány v Ukrajině; jmenovitě bylo hrozné vraždění v městě Humani, od něhož veškeré vraždění sluje „humanskou sečí“; 200 000 sjednocených katolických Ukrajinců bylo povražděno; bylo jen viděti zbořené kláštery, spálené vesnice, pouště a mrtvoly.

(*Jos. Kryštůfek.*)

Roku 1453 přepadli pan *Jaroslav z Lomnice*, pán na hradě Cimburce nedaleko Buchlova na Moravě, zlopověstný té doby loupežník a *Bernard z Cimburka* čtyry míle od Brna posly ještěrčího spolku nedaleko hradu Milotic a dílem je pobili, jiné zranili a jiné ještě do vězení odvlekli, toliko jediný zachoval se útěkem a utekl do Vídně k Německému císaři.

(*Zap. Čes. mor. Kron.*)

Mazepa, ataman Kozákův, vešel roku 1705 ve spojení se Švédy a Poláky, aby Malá Rus opět spojena byla s Polskou. Car Ruský Petr nejen že o tom neměl ani tušení, nýbrž byl tak přesvědčen o věrnosti hejtmana Mazepy, že mu vydal i oba žalobníky jeho generálního sudího Kočubeje a plukovníka Jiskru, vinící jej se srozumění se

Švédy. Mazepa dal je v Bílé Církvi odpraviti r. 1708. (*Bautyš Kamenský.*)

Roku 1639 cestovali jesuité z Kutné Hory do Jindřichova Hradce. Asi dvě hodiny od Kutné Hory přibyli do houštiny v lese, když se tu ozbrojení sedláci na ně vyřítili a jeden myslivec z pušky proti nim střílel. Po té stříleli i sedláci. Kněz *Jan Meagh* byl střelen do prsou, dva bratří laikové do spánku. Dva umřeli hned, třetí v noci. (*Balbín.*)

Léta Božího 1415 na Vše Svaté v temné noci pan *Jan Městecký* a pan *Berkov* slezli Opatovice klášter a opata Lacura umučili až k smrti. (*Staří letop. čeští.*)

Vukašín Mrňavič, náměstník podunajský, zrádně k sobě pozval Uroše V., krále Srbského, a tu vyzvav ho na lov, zavraždil tam ubohého Uroše r. 1367. (*Jan Snětivý.*)

Soběslav, bratr knížete Českého Vladislava I., dal Vacka, pána českého, dav víru sočení a pomluvám nepřátel Vackových, dne 18. ledna 1113 od své družiny úkladně zavražditi. (*Dějiny české.*)

Jan Vladislav, násilnický car Bulharský, pozval knížete Srbského Vladimíra, švakra od Vladislava zavražděného Gravily, zrádně k sobě a jej — hosta svého — skoliti kázal dne 22. května 1015. Tento Srbský Vladimír prohlášen později za svatého. (*Konst. Jireček. Děj. nár. Bulhar.*)

Jindřich z Tučap († 1596) byl člověk násilný a vášnivý, jenž se asi právě při smrti bratrově z vězení vrátil. Byl tot iž v Kostelci podolském Sigmunda Osterského ze Sulevic zavraždil. I seděl za to v Daliborce. (*Aug. Sedláček. Hr. a z. d. IV.*)

V noci ze dne 23. na 24. března 1801 přepadli spiklenci Pavla, cara Ruského (1798—1801), a *Mikuláš Zubov*, kníže, porazil jej k zemi, kdež jej i zardousil. (*Děj. rus.*)

2. Trestala se; — i urovnáním,

viz i: „Dostiučinění 1!“

Léta Božího 1506 ve čtvrtek po sv. Kateřině u *Brodu Českého* čtvrtili jednoho a druhého odřeli, protože zabili pana Medka na Železných Horách a ranili mladého Míčana a j.; když byli k králi jeli při sv Václavě; a přivezli jeho na hrad. (*Staří letopisové čeští.*)

O vraždu spáchanou z osobního nepřátelství stávalo se za starších časů narovnání mezi stranami. Tak r. 1437 zavraždil *Janek z Cimic* Matěje čili Marka, odtudž dle výpovědí přátelských rozsudí obou stran musil učiniti pokání sám devátý dle obyčeje s vytaseným mečem a čtyřmi svíčkami voskovými na hřbitově u sv. Jindřicha a hned při tom zaplatiti dvě kopy a později opět dvě kopy na dobré skutky za duši zabitého. (*W. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.*)

Roku 1415 *Duchko Konrád ze Zbírova*, že faráře Zbirovského Čeňka zavraždil, založil na výroční mše za něj 40 pr. gr. ouroků. (*Lib. erect.*)

Léta 1569 Zuzka, dcera nebožtíka *Duňáka* z Debřec, v městě Solnici se přiznala, že plod svůj nemanželský zavraždila a potom jej do hnoje zahrabala. I jest Zuzka zahrabána a kolem probitím ztrestána. (*Jos. Ehrenberger. Kniha m. Soln. Čas. česk. Mus. 1847.*)

Roku 1485 *Havel* jakýs, jenž zabil Říhu, formana, dle úmluvy prostředkem rozsudí učinil pokoru před konšely v radě a odprosil po třikrát Annu, manželku Říhovu, kteráž mu odpustila i s přátely svými; zavázal pak se dáti lázeň chudým se vší potřebou k tomu a poslav sukna též 5 liber vosku do kostela svatého Jindřicha a 5 liber do kaple Božího Těla. (*W. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.*)

Dne 11. března 1422 byli staroměstští radové Jakub *Helmíř*, Prokop *Jidáška*, Jan *Ritter*, *Jan* od strakatého Vola a Antonín *Knihař* a novoměstští radní Brixius Zvonar a Jaroš od stříbrné hvězdy veřejně odpraveni a sice z té příčiny, že dali kazatele od Marie Sněžné praemonstráta Jana z Želiva a dvanácte jiných mužů stíti. (*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Léta Božího 1513 v středu po sv. Lucii přivezli tři zločince z *Cholupic*, a hned jsou zmučeni; jeden byl kožešník, na toho pravili, že by nějakého mládence dobrých lidí z Nidrlantu sám třetí zabil. (*Staří letop. čeští.*)

R. 1590 *Václav Janečkův* zabil ve Vysokém Mýtě vdovu Kaškovou a ortelován byl v Pardubicích k tomu, aby ho koně vyvlékli na popraviště, tu aby přeraženy mu byly hnáty, a s kolem aby vyzdvižen byl vzhůru k vejstraze a přestrašení jiných.

Při témž právě r. 1590 zle ortelováni jsou *Hlavsa* a *Čurda*, vrahové opravdu lotrovští. Zabilitě jednoho kupce pro 10 mš., druhého chuďasa zabili a nic od něho nevzali ani šatů, neb ukrvácené byly, a třetího zabili řemeslníka chudičkého, jenž nesl všecko své jmění šaty v šakovině, a těch šatův pro krev také nevzali. I byli kleštěmi na prsech a jiných oudech trháni, potom u šibenice čtvrceni a po různo na šibenici k výstraze jiným byli rozvěšeni.

Roku 1624 v Lounech zloděj *Jan Šitař*, jenž se vyznal, že starou ženu pro věrtel mouky zabil, hrozně ze světa sprovozen jest. Předně jeden šnyt před rathouzem se mu stal, u justici pravá ruka stata a na justici hned přibita, druhý šnyt učiněn u mastných krámů, třetí šnyt za branou, potom u šibenice kolem polámán, živej zanechán a nahoru vyzdvižen.

Kašparu Studničkovi, násobnému vrahu, mimo svrchu podotknutého mučení utrhl kat palce u rukou a nohou a na konec vstrčil ho živého na rožeň.

(Zikm. Winter. Kult. obr. čes m.)

Roku 1519 viněn v pražském Městě Starém *Molenda*, syn mlynáře ze Šerlinku, že ve rvačce zabil oštěpem kdes v Podžidí souseda Slámu. Marně vytáčel se Molenda, že nebožtík vlastně pral se s nějakým kantorem a že je oba jen rozvazoval, a že ten kantor do nebožtíka sudlici vrazil, až se v něm zlámala. Soud Molendu uznal vinným.

Také Kutnohorští r. 1599 neuznali rozpustilému synkovi městskému *Janu Hubáčkovi* za dostatečnou příčinu k vraždě, že nebožtík Altman byl vylil na něho pivo z pudlačky. Odsoudil ho k pokutě podle práva, poněvadž sám byl šarvátky začátek, chodě s hudci po městě z jedné hospody do druhé a povyky čině.

Roku 1550 dal jakýsi *pražský sladovník* žákovi pohlavky; žák nožem se odemstil a sladovníka v svádě zabil. Za to ho kázali pražští konšelé stíti, a marné byly všecky přímluvy, že byl mládenec žák výborný.

Lounští roku 1600 neuznali za dostatečnou příčinu vraždy, kterouž *Ondřej Pohodlný* stal se mstitelem cti domu svého. Zabil totiž milence mateře svojí, poněvadž se mu lidé proto posmívali. Konšelé bez rozpaku nalezli, aby mečem byl trestán.

(Zikm. Winter. Kult. obr. čes. m.)

Mladý *Mikuláš z Potenšteina* zavraždil roku 1312 v Praze Peregrina Puša. Poněvadž byl usvědčen a přiznal se z vraždy, úmluvci uložili mu následující povinnosti na dostiučinění a smíření: 1. aby za duši zavražděného Peregrina založil a nadal na věčné časy zvláštního altaristu v Týně, pak aby ve 30 klášteřích dal čísti 30.000 mší; 2. aby na pokání, tedy s obnaženou hlavou a v rouše kajícím sám se stem jiných osob vykonal processí z kláštera sv. Klementa na Starém Městě pražském až k obydlí Anežky, vdovy zavražděného nebožtíka; 3. aby kajícně vydali se na pouť, on sám do Říma, jeho pomocníci a služebník do St. Jago di Compostella, služebník pak Blahut do Cach; 4. aby úřadu města pražského a vdově nebožtíkově zaplatil znamenité pokuty (vdově až 1500 hřiven stříbra); 5. konečně aby bez výplaty propustil na svobodu pražské měšťany, jež on a spojenci jeho drželi u vězení.

(Frant. Palacký. Děj. národa Česk.)

U *Slovanů* ceněna hlava jako hlava, a byla-li víra zaplacena, bylo také na vraždu dosti učiněno, ale při hlavě musel vrah nad to pokoru činiti, milosti u přátel zabitého hledati a s nimi se smluviti. Zabil li u Slovanů šlechtic sedláka, platil za to více, nežli sedlák za šlechtice, ježto i nad to býval trestán.

U *Srbů* dle zákonníka Dušanova zabil-li zeman sebra platil 1000 perper; zabil-li sebr zemana, platil 300 perper.

(Čas. čes. Mus. 1837.)

Roku 1439 *Prokopovi Šimonkovi* a třem jeho druhům řezníkům za hlavu Jakuba Pařízka, řezníka na Novém městě, uloženo dáti čtyři svíčky o dvanácti librách vosku do kostela sv. Jin-

dřicha a po velikonocích v témž kostele zjednati 30 mší za duši téhož.
(*W. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.*)

Humpert Tasinovic zavraždil r. 1413 svého faráře na Zvoleňovsi jménem Mikuláše. A když zpráva o té vraždě až do Říma se donesla, odsouzen byl tento pán, by na věčné časy na svém statku 80 grošů ouroků pojistil, začež aby napotomní faráři za usmrceného faráře Mikuláše jednu a za vražedníka brzy na to zemřelého též jednu zpívanou a dvě tiché mše sv. každoročně sloužili, a na každý den, když se ty mše sloužiti budou, tři chudí aby pokrmem zaopatřeni byli.
(*Lib. Erect. X.*)

Při rozkopávání půdy na Šibeničném vrchu u Liberce bylo tamže 29 koster z popravených osob nalezeno, mezi nimi též kostra markytánky *A Wormové* z Pokratic u Litoměřic, která byla pro vraždu dítěte dne 25. května r. 1759 na kůl vražena a pak stata. V levé straně prsou její kostry vězel ještě železný hrot od kůlu, na který ji byli vrazili. (*Čech. 1891.*)

3. Dochází trestu.

Roku 1386 dala *Alžběta*, vdova královna Uherská, krále Karla Dračského, pozvavši ho k sobě, úkladně zavražditi. Avšak strana zavražděného krále ještě téhož roku a sice hlava strany Neapolské Horvathy přepadl i Alžbětu a Marii, dceru její, a choť Sigmunda, markraběte a bratra krále Českého Václava IV., obě zajal a co zajaté do Krupé v Chorvatsku a potom do Nového hradu v Dalmacii zavezl. A když Benátčané na žádost Sigmundovu Nový hrad obklíčili, dal bratr Horvathův, vida, že se neubrání, Alžbětu zardousiti a mrtvolu prakem přes hradní zeď na obléhatele vyhoditi. (*Děj. česk.*)

Boleslav II., Smělý, král Polský, zavraždil roku 1079 vlastní rukou sv. Stanislava, biskupa Krakovského, že ho káral pro cizoložství a z církve vyobcoval. Bezbožný král od té chvíle bloudil po světě jako Kain; a že se mu každý co klatému vyhýbal a ho pro ukrutnost jeho nenáviděl, utekl do Uher ke králi Ladislavovi. Avšak i ten, když se dověděl, co doma vyvedl, štítil a stranil se ho. Nyní se odebral úhnětky svědomí svého trápený, nešťastný král se svýma dvěma psoma do lesů, kdež honil zvěř, až sám od svých psů roztrhán byl. (*J. Bílý. Legenda.*)

Boris Feodorovič, car Ruský (1598—1605), stal se carem po vůli lidu a patriarchy. Arci panoval dobře, pečoval o poddané své otcovsky, byl i velmi štědrý a nábožný. Avšak aby carem se stal, dopustil se co ministr cara Feodora I. Ivanoviče dvojí vraždy, dav ze světa zprovoditi careviče Dimitrije a dceru carovny Iriny. A vražda ta musela i potrestána býti. Lid, ač mu Boris mnoho dobrého prokázal, přece jen cítil vraždu carovu a po strašném hladu vzbouřil se lid a přidal se k falešnému Dimitrijovi, jenž blíž a blíže k Moskvě postupoval. A Boris najednou a náhle zemřel, a jak mnozí myslí, byl otráven.
(*Arn. Herrmann. Děj. říše Ruské.*)

Roku 1543 dal *Ludvík Gritti*, vůdce Turkův, v Sedmihradsku zavražditi vojvodu Emericha Cibána, biskupa Varadínského. I spojili se s přívrženci strany Ferdinandovy a Zápolského a obléhali ho v Medaši. A tu Gritti, chtěje se podtají zachrániti útěkem z Medaše, jest jat, a Štěpán Majlát dal jej stíti na začátku r. 1535.
(*W. Wl. Tomek. Děj. nejn. rak.*)

Jan Horvát, šlechtic chorvatský, přepadl nedaleko Gory roku 1386 matku královny Uherské i dceru a dal Blažeji Forgáči před očima královen hlavu stíti. Avšak roku 1388 byl Jan Horvát od krále Sigmunda zajat a ukrutně odpraven. Vlekli jej koněm, mučili ohnivými kleštěmi a pak rozčtvrtili.
(*J. Kořínek.*)

Roku 1456 dne 9. listopadu dal na hradě budínském *Ladislav Huňad* Oldřicha, knížete Českého, násilně zavražditi a zákeřnicky, pomáhaje sám. Avšak trest ho za to neminul, král Český a Uherský Ladislav dal zase Huňada Ladislava taktéž na budínském hradě dne 14. března 1457 jíti a dne 16 března stíti. (*Děj. české.*)

Léta 1257 Michail Asěn, car Bulharský, za Trnovem zavražděn od bratrance *Kalimana II.* Vrah zmocnil se

carstva i cařice. Leč otec cařičin Štěpán Uroš se Srby přiraziv do Trnova, dceru svou vzal v ochranu. Kalimana II., an se z místa na místo potloukal, již před tím kdesi skolili.

(*Kon. Jireček. Děj. nár. Bulhar.*)

Krakus starší, Polák, zahubil s mladším bratrem, taktéž Krakus zvaným, strašlivého draka, jenž národ Polský strašně hubil. A tu mladší Krakus zavraždil staršího bratra a lidu lživě oznámil, že drak ho zahubil. I uveden jest mladší Krakus od otce vítězoslavně do města a stal se jeho nástupcem. Avšak když vládu po otci nastoupil, prozradilo se jeho lstivé jednání, že sám bratra zavraždil, a odsouzen jest od rozhořčeného národa Polského k věčnému vyhnanství.

(*Kadlubek. Kron. polská.*)

Ljudivit, veliký župan Chorvatův, marně bojovav proti Frankům, ustoupil roku 822 ze Sisku do Srbův, odkudž po zavraždění župana, u něhož byl po hostinu, do Dalmat se utekl, kdež jej Ljutomysl, strýc velikého župana Borny, nepochybně Frankům zavděčiti se chtěje, léta 823 o hrdlo připravil.

(*Pav. Šafařík. Slov. Starož.*)

Břetislav II, kníže Český (1092—1100), byl dne 20. prosince ráno na mši sv. a odebral se na lov; když pak se vracel již v noci, vyšli mu před osadu s lucernami a pochodněmi naproti. Tu zločinec nějaký najatý jménem *Lork*, dle Dalimila Němec, mečem opásaný vyskočil ze zákeří a co měl síly knížeti lovecký oštěp do břicha vrazil a naskrze jej probodl. Lid sběhlý vytáhl z něho oštěp. Lork vsednuv na kůň v noci temnotě spadl i s koněm do výmolu, kdež ho nalezli probodeného, tak že vnitřnosti z něho šly. Kníže sám zůstal živ té noci a druhého dne zemřel kajicně dne 22. prosince 1100.

(*Dalimil. Kron.*)

Miroslav, vládce Chorvatský, byl od bána chorvatského Přibiny l. 917 života zbaven; načež povstalými z toho vnitřními rozmíškami mocnářství Chorvatské velice bylo zemdleno, aniž pak Přibině bylo popřáno uchváceného důstojenství dlouho požívati. Okolo l. 920 nastoupil panování Tomislav.

(*Pav. Šafařík. Slov. Starož.*)

V bitvě pod kostelem nynějším sv. Václava na Chlumku mezi Hustiřany a Holohlavy r. 1110 padli udatní pánové *Nosislav a Držkraj Lubomírovici*. A tito pánové zabili r. 1090 za rozkaz kníževice Břetislava před Brnem Zderada, rádce a milce knížete Českého Vratislava II. (*Děj. česk.*)

Pompilius II., kníže Polský, syn starého knížete Pompilia, vydal se v rozpustilost a návodem manželky své stýce své na hodech otrávil. Z nepochovaných jich mrtvol vyšlé myši pronásledovavše jej přes bláta, jezera, řeky až i hranice dříví, naposledy jej spolu se ženou a dvěma synama ve vysoké věži sežrali.

(*Kadlubek. Děj. polské.*)

Ramée, vůdce pasovského vojska, kteréž v Čechách roku 1610 nelidsky řádilo, dal vraceje se z Čech v Budějovicích 9 vyšších důstojníků, kteří se mu stali nepohodlnými, ukrutně povražditi. Za to stihl ho trest Boží. Sám arcikníže Leopold, biskup Pasovský, dal jej r. 1613 popraviti. Bezpochyby trest tento souvisel s vpádem pasovským.

(*Antonín Gindely.*)

Oldřich z Rožmberka dal roku 1417 na Krumlově zrádně pána křemžského Smila odpraviti, vězniv ho v nejhlubším vězení prve dlouhý čas a přivlastnil si jeho statky. Za to ho trápilo zlé svědomí, že r. 1451 samovolně odevzdal celou vládu synům svým a odebral se do Menštejna. A hle, jindy tak mocný neměl časem ani toho nejpotřebnějšího, ježto mu nevděčný syn Jan téměř ničeho dáti nechtěl, tak že se ho musel dožebrávati. (*Čechy.*)

Kníže Český *Svatopluk* dal rod Vršovcův povražditi. Za to přišla naň rychle pomsta. Pomáhaje r. 1109 Jindřichovi V. opět proti Polákům, byl blíž ležení svého u Hlohova zabit úkladně 24 září od vraha, zjednaného k tomu od Jana, syna Tistova, Vršovice, který útěkem byl ušel záhubě.

(*Vác. Tomek. Děj. m. Pr.*)

Svatopluk, syn krále Jindřicha v Slovanech polabských, jenž léta 1126 zemřel, domohl se vlády zavražděním mladšího bratra Kanuta. Brzo však nejen sám od jakéhosi Dusona z Holzat byl zavražděn, nýbrž i jediný syn jeho Zveník či Zvenko násilně přišel o život. (*Pav. Šafařík Slov. Starož.*)

Roku 1015 zavraždil kníže *Svjatopolk* úkladně bratra svého, svatého Borise. Avšak řízením Božím byl r. 1019 u řeky Alty v Rusku poražen a na témž místě, kde dal bratra Borise zavražditi, zahynul.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Theofil, kníže Polocký, byl r. 1264 od *Troynata* zrádně zavražděn. Avšak přívrženci zavražděného knížete Litevského Mendoga zmocnili se Troynata, když šel do lázně, a zavraždili ho.

(*Aug. Schlözer. Děj. Litevska.*)

Tuňa a Gomoň, vrahové sv. Ludmily († 927), patronky naší, bohatstvím zhrdli a činili šlechtě zemské úkory, z čehož reptání a potržky v zemi a Drahomíře, vladařce, úzkosti vzešly. Drahomíra ujednala se šlechtou jich záhubu. Zvětřiv to Tuňa s veškerým přátelstvím prchl z knížectví. Také Gomoň pokusil se o útěk s bratrem svým. Drahomíra kázala vše jich potomstvo zůstavené pobíti jedním dnem. Když pak Gomoň s bratrem na útěku dostiženi byli, utraceni jsou dle nálezu sněmovního smrtí otravnou.

(*Drahé kameny. 1871.*)

Ti, co se vraždy svatého *Václava* († 935) zúčastnili, došli zaslouženého trestu. Dva z nich Česta a Tuža vzali za své způsobem bídným; jednoho dne Česta utíkaje na koni spadnul s něho naznak a na místě mrtev ležeti zůstal. Tuža i s koněm v bahně se utopil. Tyra na honbě střítil se pádem strašlivým se skály a nepovstal více. Hněvsa trest Boží snášel mnohá léta, zvěděv o tom, jak bídný konec ostatní vrahové Václavovi vzali, zachvácen jest zoufanlivou málomyslností. Neustále dlel doma, ani z komnaty sobě netroufaje. Nejedl, nespal mnohdy za několik dní, vlastního stínu se lekal, lidí se bál, ani svým nejbližším nedůvěřoval a obyčejně za dveřmi uzavřenými o samotě meškal. Časem zmocnila se ho i zuřivost, až konečně, smířiv se s Bohem, v bitvě proti Maďarům padnul.

(*Jos. Ehrenberger.*)

4. Zamezuj ji!

Za cara Ruského *Petra Velikého* (1689—1725) zakázán v Rusku strašný obyčej zabíjení novorozených dítek zmrzačelých. (*Děj. rus.*)

Vladimír Monomach, velkokníže Kyjevský (1113—1125), ve šlechetnosti své pobádal synů svých, řka: „Nezabíjejte nikoho, buď práv nebo křiv, ani přikazujte jeho zabíti!“

(*J. L. Pič. Děj. nár. Rusk.*)

Vtip.

1. Jím oplývali.

Jan Chaloupka, horlivý národovec a spisovatel slovenský († 1871), vyznamenal se bystrým vtipem, jímž šlehal lidské převrácenosti; jím jako žíhadly bránil i sebe i svůj svět. (*Fr. Urbánek.*)

Bl. *Edmund Kampian*, Angličan, jesuita, mučenník, jenž i v Praze delší čas († 1581) působil, nepřipustil ani nepatrného žertu, ač veselé povahy býval, ani vtipu poněkud jen choulostivého a ve světle ducha jeho dvojsmyslného. (*Ant. Rejzek. Jeho život.*)

Ig. Krasicki, znamenitý básník polský († 1801), byl člověk nejvtipnější, jakého kdy Polska zrodila.

(*Fr. Darochovski.*)

Karel Bedřich Lindenau, c. k. zbrojmistr († 1817), byl pro své příjemné obcování a nevyčerpatelný vtip oblíben v nejvyšších kruzích, vůbec pak miláčkem Vídeňanů.

Sv. *Norbert*, zakladatel řádu praemonstrátského, patron český († 1134), vynikal nejen krásou, ale z úst jeho plynula mu i řeč vtipná.

(*Drahé kameny.*)

Vojtěch Pakosta, neunavný básník a spisovatel český, kněz kat. († 1892 v mladém ještě věku), nadán byl výtečným vtipem. A výtečný vtip ten rozháněl každou chmůru a každé veselí jen rozmnožoval.

(*Tom. Škrdle. Vlast, r. VII.*)

Alexandr Puškin, slavný básník ru-

ský († 1837), mluvil velmi živě a mnohdy nesouvisle. Byl duchaplný, v hovoru jeho zářil vtip. Povídá se o něm tisíc vtipů a rozličných kousků. (*Vác. Bendl. Čas. čes. Mus. 1854.*)

Český humorista *Rubeš* († 1853) učil se v mládí hráti na harfu. Soused, chtě si ho jednou dobrati, pravil: „Aj, aj, Františku, vy hrajete jako David, jen že ne tak krásně!“ — „A vy,“ odpověděl Rubeš, „vy mluvíte jako Šalomoun, jen že ne tak moudře!“ (*L. Budinský.*)

Stańczyk, dvorský blázen králů Polských Alexandra Jagelovce, Sigmunda I. a Sigmunda Augusta, vynikal trefnou satirou.

Vtip *Jana ze Šellenberka* a Kosti, pána i na Velkém Rohozci († 1508), byl vždy ostrý. (*Bohuslav z Lobkovic.*)

Josef František Šumavský, spisovatel německo-českého slovníka († 1857), po celý život svůj dovedl si zachovati čilost a živost spolu s nepomíjitelným humorem. (*Jeho životopis.*)

Stanislav Trembecki, básník polský († 1812), statnou postavou, uhlazeným mravem, vybroušeným vtipem v hovoru salonním a důmyslem v rozpravách stal se miláčkem nejvybranější společnosti. (*Děj. polské.*)

2. Dobrý prospívá a obveseluje.

Josef Dobrovský, kněz, historik a spisovatel český († dne 6. ledna 1829 v Brně), býval v kruhu přátel svých rád vesel a miloval vtip a žert, jímž sám výtečně vládnul, nepřekračuje při tom nikdy mezí slušnosti. (*Jak. Malý.*)

Stanislav August Poňatovský, od roku 1764 král Polský, zamiloval sobě *Michala Dzierzanovského* a pro jeho vtip a zajímavé vypravování jej ke svému dvoru přivábil. (*Ed. Novotný.*)

Jindřich Fügner, náčelník pražských sokolů (nar. r. 1822 v Praze), oplýval vtipem, dle okolnosti dobromyslným, avšak též řízným a neohroženým. (*Tirš.*)

Jan Hýbl, český spisovatel a korrektor († 1834), dával vtipy trefné a peprné, avšak nevykračoval při tom nikdy z mezí slušnosti aniž přecházel v osobní urážky aneb triviálnosti, anobrž v takové formě je uváděl, že každý se jim musel zasmáti. (*Ant Rybička.*)

Josef Vlastimil Kamarýt, kněz a básník († roku 1833 v 36. roce věku svého), věděl ve společnosti svými naučnými a zajímavými, nezřídka trefným vtipem a opravdovým humorem, kořeněnými rozprávkami přítomné vzdělávati, zajímati a mile vyrážeti. (*Ant. Rybička.*)

Antonín Línek, učitel Karla Havlíčka v Borově, hrával jako stařec více jak osmdesátiletý na kůru ve Hlínsku a tu usmívaje se, říkával: „Hrával jsem dříve jako pan principál prim, později ze zdvořilosti častěji sekund, z potřeby bráč, z nutnosti cello a nyní ve stáří abych oblekl rukavice a hladil basu — slyšímť hluboké tóny lépe vyšších. Naposled nezbude pro mne nežli humarina.“ (*Fr. Bayer. Jeho život.*)

Matyáš, císař a král Český (1611—1619), velikou rozkoš míval též ze šprýmů a vtipů dvorského šaška svého Nelliho, jenž zřídka kdy osoby jeho se vzdaloval, ba i do soukromních komnat přístup míval. (*Ant. Gindely.*)

Jan Sienieński, erbu Debno, arcibiskup Lvovský († 1582), neuměl mnoho latinsky. Král Štěpán, rozmlouvaje s ním kdysi latinsky, pravil mu, když se neustále zajíkal: „Divno, že biskup ani latinsky neumí.“ Sienieński, nerozmýšleje se dlouho, odpověděl: „A ještě divnější, že Štěpán, jsa Polským králem, polsky neumí.“

Polák *Stanislav Stadnicki*, přiznávaje se k učení německých reformatorů, řekl kdys, an při hře v karty měl samé touže, panáky a desítky: „U mne je plno obrazů jako v katolickém kostele.“ Petr Smolík — dvořenín krále Štěpána Batoryho, jenž s ním hrál, odpověděl: „U mne zas, ač jsem katolík, prázdno v hrsti jako v luterské modlitebnici.“ (*Blahovest. 1861.*)

3. Špatný a neslušný škodí.

Vojvoda Rakouský *Albrecht*, poslední ještě na živě jsoucí syn někdy císaře Albrechta, byl chromý; král Český Jan Lucemburský (1316—1346) byl slepý.

Tehdejší lidé činili na to všeliké vtipy, říkajíce, že v Čechách slepec, v Rakousích chromý panuje. (*Děj. česk.*)

Když po smrti Boleslava III., krále Polského, r. 1139 vládu nastoupil syn jeho Petr II., byl *Petr Dunin* také prvním okolo osoby královské, až jednou na lovu jako vtipem Vladislava poškádlil novinou, že jeho choť s jakýmsi Dobšem důvěrně obcuje. To se doneslo Vladislavově choti Kristině, a když Petr Dunin ve Vratislavi právě dceři své svatbu strojil, Dobeš jej zákeřnicky přepadl, zajal a před Kristinu přivedl, která mu dala jazyk vyříznouti a oči vyloupati. (*Děj. pols.*)

Výchova,

viz i: „Rodiče!“

1. Jest důležitá.

Leopold hrabě Berchtold (narozen roku 1759 ve Stráži v Budějovicku) měl prvním učitelem Jeronýma Arzta, který ho vzdělával, čině ho pozorna na všeliká utrpení lidská; tím rozplamenil v něm jiskru lásky k člověčenstvu, že se stal utěšitelem a dobrodějem nešťastných a v utrpení postavených.

(*Josef Rank.*)

Šlechetné královně *Elišce* († 1330) sluší přičísti zásluhu, že její syn, potomní Český král Karel IV., otec vlasti, všemi ctnostmi se vyznamenával a poddané svoje v míře největší oblažoval. (*Čas. Ludmila. 1883.*)

Svatý *Jacek* (Hyacint), dominikán, Polák († 1257), byl doma výborně vychován od rodičů nábožných a dán do škol do Krakova v Polsku, do Prahy v Čechách, na vysoké učení do Paříže ve Francii a do Bononie v Italii.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Císař a král náš *Karel IV.* (1346—1378) byl vychován ve Francouzsku. Král Francouzský Karel IV. staral se upřímně o to, aby mladý kralevic český v naukách se vycvičil a dal mu svého dvorského kaplana Jana de Cara, muže učeného, za vychovatele a učitele. A proto není divu, že se stal Karel napotom nejučenějším a nejmocnějším panovníkem svého času.

(*Kronika zbraslav.*)

Otec sv. Cyrilla († 868) a Methoděje († 885), apoštolů slovanských, jménem *Lev*, muž neúhonný, spravedlivý a zbožný, byl jedním z předních důstojníkův u vojště, a manželka jeho Maria, vynikala a slynula též bohulibým, zbožným a vzorným životem. I není divu, že z tak zbožného kořene, jak dí starý letopisec, zaskvěly se zvláštní dvě ratolesti, svítící a zářící, požehnaný plod na sobě nesoucí, život neúhonný od mládí vedoucí.

(*Sborník Svatomethod. 1885.*)

Václav a Boleslav byli knížecí bratří. Václav († 935), vychovanec sv. Ludmily, zůstal na dobré cestě, tak že i podnes se vzývá jméno jeho na zemi. Boleslav († 967) přišel do rukou nešlechetné Drahomíry, vzrostl v hodného zlosyna, tak že co druhý Kain konečně prolil vražedně krev bratrovu, zabiv mečem Václava svatého.

(*Ant Marek.*)

2. Dobrá.

a) Děje se záhy.

Karel Bon Buquoy († 1621), znamenitý vůdce císaře Matyáše proti povstalým stavům v Čechách r. 1618, ztratil záhy otce svého. Než matka Markéta z Lille starala se velmi pečlivě, aby se mu dostalo řádného vychování Proto ho poslala i na vysoké školy.

(*Ant. Gindely.*)

Svatý *Augustin Kažotič*, biskup Záhřebský, narodil se okolo roku 1278. Rodiče Mikuláš a Drahoslava postarali se mu o výborné vychování a vzdělání vědecké. (*Ben Kulda. Církevní rok.*)

Pan *Vilém z Pernštejna*, výtečný a nejbohatší šlechtic svého času v Čechách, nejvyšší hofmistr a předseda komorního soudu za krále Vladislava II. (1471—1516), pro vychování svých dítek sám dal knihy sepsati, kteréž

později často tiskem vydávány byvše i podnes nejsou bez ceny.
(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Manželka mocného pana Sudislava na Chotouni cvičila se vší svědomitostí upřímné matky syna svého sv. *Prokopa*, patrona našeho českého a opata kláštera sázavského († 25. března 1053), v pravdách sv. náboženství a s všelikou ctností křesťanskou hned záhy seznamovala. (*J. Bílý. Legenda.*)

Stanislava Reje z Nagłowic, šlechtice polského (nar. 1505), všechny snahy a touhy napořád obráceny byly k milému jedináčku Mikulášovi. Avšak nebyla láska otcova rozumná a u vychování opatrná. Obíraje se zamilovaně s jedináčkem nedal ho dlouho ničemu učiti a teprv když upřímní příbuzní a sousedé dorůstajícího hocha pozorovali a otci rázně neopatrnost předstírali, poslal výrostka do školy. Tím arci Mikuláš mnoho na vzdělání svém utrpěl, čehož i později velmi litoval.
(*Ondřej Trzycieski*)

Karel Štúr, básník a spisovatel slovenský († 1851), snažil se dětem svým záhy vštípiti šlechetné a vznešené zásady. (*Ant. Špringer.*)

b) Koná se příkladem.

Blah. *Emma*, kněžna Korutanská († 1045), vychovávala dva syny své v bázni Boží a oni kráčejíce ve šlépějích výborné matky, působili svou vážnou povahou, zbožností, dobrotou srdce a čistotou mravů rodičům velikou radost. (*Hug. Karlík. Živ. svat.*)

Sv. *Ludmila*, matka národa Českého († 927), pěstovala vnuka svého kněžice sv. Václava nejen pouhou řečí, nýbrž také svým obcováním; bylať jistě stkvoucí hvězdou osvěcujíc českou zemi světlem příkladů svých.
(*Drahé kameny.*)

Rodiče *Jana Nep. Nejedlého*, právníka a spisovatele českého (narozen roku 1776 v Žebráce), byli pokládáni mezi přední rodiny v Žebráce. Otec byl muž pro svou vzdělanost, zámožnost, rozšafnost a staročeskou ráznost na slovo braný, matka pak Anna byla žena krásou, moudrostí a přívětivostí nad jiné vynikající, která vzornou opatrností a něžnou laskavostí řídila všeliké kroky útlých dítek svých a spravovala rozšafně veškerou svou domácnost. Rodiče tito, jakož se bylo nadíti, pečovali bedlivě o dobré vychování dítek svých. (*Ant. Rybička.*)

Hynek Václav Richter, Moravan a znamenitý missionář indianský, slýchal v bytu, když studoval v Olomouci, jen pobožnou řeč, vídal samé dobré příklady; maje mimo to i učitele a zpovědníka prospívala rychle moudrostí. V nevinném srdci svém rozhojňoval milost Boží častým vždy hodným svátostí Kristových přijímáním, též přímluvou Panenky Marie a jiných Svatých, jež vroucně ctil.
(*Blahověst 1874.*)

Svatý *Jan Rylský*, mnich, opat, Bulhar († 946), narodil se v Skrinu, vesnici nedaleko Srědce, rodiče jeho byli nábožni a vychovávali i Jana zbožně.
(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Otec *Josefa Vojtěcha Sedláčka*, řeholníka teplského a professora na filosofickém ústavu v Praze († 1836), byl mistr mydlářský a představený města Čelakovic a dokonalý, netoliko, o blaho obce, alebrž i o pořádek domácí velmi bedlivý muž, jenž o zdárné vychování prvorozence svého úsilovně se zasazoval. Tolikéž i matka ničehož neopominula, čeho by k zdárnému se vyvíjení neskrovných schopností synáčkových byla přidati mohla.
(*J. Jind. Marek. Čas. čes. Mus. 1836.*)

Františka Slavatová, vdova po † Joachimu Slavatovi († 1645), všecky své dítky výborně vychovala a zaopatřila; dalať na ten úmysl po smrti svého chotě Joachima Oldřicha sloužiti sedm tisíc mší sv.

A proto zbožné a moudré vdově Františce Slavatové svěřil císař Ferdinand III. vychování svého synáčka Leopolda. (*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

c) Děje se mravností a zbožností.

Bl. *Anežka Česká* († 1282) byla od matky své Konstancie od nejútlejšího mládí ke všemu dobrému, zvláště pak k modlitbě a nábožnosti vedena. Zkušenost i na Anežce ukázala, co dobré vychování a dobrý příklad u dítěte zmůže. Utěšeně ujímala se ctnost v srdci malé Anežky a kořínky své do

nejhlubších útrob její andělské duše vysílala a to tím spíše, an píli rodičův sám nebeský Učitel milostí svou podporoval. Ještě nedosáhla Anežka roku čtvrtého a již tak velice si modlitbu zalíbila že i celou hodinu, klečíc před obrazem ukřižovaného Spasitele s ručkama sepjatýma se modlívala a to s takovou horoucností a nábožností, že se stala předmětem obdivu všech, kdož ji viděli. Později stala se klášternicí, představenou klarisek v Praze.

(*Blahovést 1864*)

Svatá *Angela* Česká, panna, karmelitánka († 1220), byla dle vůle bratra svého krále Českého Vladislava II., zbožně vychována v klášteře a prospívala moudrostí, učeností a svatými ctnostmi. (*Ben Kulda. Církevní rok*)

Jan Bartoš (nar. 1829 ve Frenštátě na Moravě), děkan ve Vyzovicích, muž velečinný a dobročinný, jenž v Bratřejově na své farní osadě vystavěl nádherný chrám z milodarů a i ze svého za 100.000 zl, kterýž chrám dne 22. října 1890 byl posvěcen. ukázal se blahočinným zvláště r. 1887. Toho roku zničil děsný požár ve Vyzovicích na 349 budov a tu byl p. děkan mezi prvními, kteří pomáhali, neboť sám živil denně 20 až 30 nešťastníků po dlouhou dobu. Půl roku pracoval na umírnění hrozné bídy, rozesílal prosby na všechny strany a sbíral příspěvky, jichž se sešlo na 40.000 zl.

(*Jan Drapal. Náš Domov, roč. IV.*)

Po smrti *Darida Bechyně z Muchky*, pána v Pičíně u Příbramě roku 1611, učinili bratří jeho smlouvu s Voršilou, vdovou matkou syna a dvou dcer nezletilých, tak, aby statek dětem náležitý opatrovala, na děti nakládala, je ke ctnosti, pobožnosti a bázni Boží vedla, synu praeceptora, člověka poctivého, hodného a učeného objednala a syna někam na učení vypravila.

(*Aug. Sedláček. Hr. a zám.*)

Blahoslavený *Isaiáš Boner*, Polák, poustevník augustinian, byl syn zbožných rodičův Floriana Bonera a Bronislavy Landškrounské. V rodišti v Krakově dostalo se mu výborného domácího vychování, i oddal se vědám a stal se doktorem čili mistrem bohosloví.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

V mandátu *Františky hraběnky Berkoré* k poddaným na panství Rychmburském vydaném okolo r. 1620—1626 mezi jiným nařizuje se: Rodičové a všickni sousedé, kteříž by dítky, mládež měli, ti aby je ku pobožnosti vedouc do školy, tak aby se něčemu naučiti a skrze to se Pánu Bohu líbiti a vrchnosti své i rodičům hoditi mohly, dávali. (*Čas. čes. Mus. 1843.*)

Jak se manželka *Boleslava I.* (936—967), knížete Českého, jmenovala, nevíme, ale své děti vychovávala zdárně a zbožně. Známe jen dva syny a dvě dcery: Boleslava II, přijmím Zbožného; Křišťana, mnicha; Dúbravku, křestní matku Polákův, a Mladu, zbožnou zakladatelku prvního českého kláštera. Všecky děti vynikaly tudíž neobyčejnou zbožností. (*Děj. česk.*)

Rodiče *Antonína Burgera*, děkana v Brandýse nad Labem († 1850), bydleli na Buštěhradě, otec byl vrchním panským; oba byli v obecné vážnosti jak pro svou nábožnost, tak pro svou obezřelost a své snažení, s kterýmž dobré vychování svým dítkám dáti a dobrý náboženský základ v srdce jejich vložiti se přičinili.

(*Fr. Doucha. Čas. kat. duch 1851.*)

Jiří Carolides z Karlšperka (naroz. v Praze 1579), bakalář a básník, měl za otce Karla Mělnického, který snažně se staral o vychování dobré syna svého.

(*Kar. Ninger*)

Antonín Hanikýř, zakladatel dědictví Svatojanského, kněz katolický (naroz. r. 1753 v Praze), měl za otce počestného měšťana a mistra řeznického na Novém Městě v Žitnobranské ulici a matku Alžbětu, roz. Patašovskou. Oba byli pro svou poctivost u svých spoluměšťanův u zvláštní vážnosti chováni a vychovávali synáčka zbožné.

(*Vác. Pohan. Čas. kat. duch. 1839.*)

Rodiče svaté *Hedviky*, vévodkyně († 1243), na slovo byli vzati jak zbožností tak i dobrotou a hleděli k tomu se vší pilností, aby žádné z osmi dítek, jimiž jich Bůh požehnal, nepřišlo k zatracení. Že práce jejich marna nebyla, ukázalo se zvláště na Hedvice, kteráž již v útlém věku neobyčejnou bystrostí rozumu, jemností mysli a nábožností duše se vyznamenávala

(*H. J. Karlík. Živ. Svat.*)

V *Hercegovině* učí se děti pobožnosti jen od matky. Otec při zbožném výkladu modlitby klidně naslouchá zbožným slovům ženiným, kterými tato vštěpuje ve mladá srdce dětská víru v Boha nejvýš spravedlivého a dobrého. (*Ant. Třeštík. Vlast, díl VII.*)

Lambert Hessler, advokát v Písku, jenž roku 1886 v 51. roce věku svého zemřel, byl poslední čtyři léta života svého vdovcem, jsa otcem šesti neza opatřených synův, jimž byl otcem i matkou Na večer povždy sám se svými syny na zem klekal a hlasitě s nimi se modlil. (*Čech.*)

Otec *Klementa Marie Hofbauera* (Dvořáka) zemřel ve stáří 47 roků r. 1758, když náš Klement sotva půl sedma roků byl stár, a tak musela tedy matka starost o vychování dítek sama na se vzíti. To pak činila se všelikou horlivostí zbožné matky. A jest líže tuto horlivost všem svým dětem věnovala, toť stávalo se jí to s její požehnaným synem (napotom hlavním rozšiřovatelem řádu redemptoristův) nejmladším ve zvláštní míře. Jeho již tehdy, když ještě pod srdcem nosila, zasvětila službě Boží. Snad měla již nějaké tušení, co z tohoto dítěte má býti. Když otec zemřel, předvedla hošíka k obrazu Ukřižovaného a pravila k němu tato velevýznamná slova: „Hle, Tento jest nyní tvým Otcem; přičiň se, abys po té cestě kráčel, kteráž se Jemu líbí!“ Slova tato padla jako símě úrodné v něžnou mysl dítěte; písmem nesmazatelným byla vepsána v jeho paměti. Často mluvíval ještě i v pozdních letech svých o tom velikém štěstí, že tak zbožné bohabojné rodiče měl; ale se zvláštní úctou vzpomínal vždy na matku svou, kteráž s takou láskou a moudrostí cestám Božím ho vyučila a která (dokládáme my) jiskru svatosti v mladistvé duši jeho dřímající v plamen roznítiti se snažila. Již záhy učila ho se modliti a některé skutky zbožnosti a ctnosti konati a to — se zdarem nejlepším. Hošík vyhovoval přáním jejím co nejlépe a poddával se jejímu vedení s takovou radostí a vroucností, které zřejmě v něm jevily dítě milosti a budoucí nástroj zvláštních záměrů Božích.

(*Mich. Haringer, Životopis jeho.*)

Nedá se vysvětliti, jak hrdinskou a jak bedlivou se osvědčovala *Maria Maximiliana Hohenzollerská*, která na počátku XVII. století žila, při vychovávání dítek svých. Překrásný příklad zanechala matkám křesťanským. Jak dobře by bylo kdyby příkladu M. Maximiliany následovaly všecky matky tak zvaných vyšších stavův! První slova, jež Maximiliana dítky své vyslovovati učila, byla nejsv. jména Ježíš a Maria; učila je útlé ručinky spínati a k nebesům pozdvihovati a kříž na čele dělati dříve ještě, než mluviti uměly. Když nejmladší synáček její se smrtí zápasil, poručila mu matka, aby udělal znamení sv. Kříže; i pokoušel se o to, a v tom skonal. Že se to P. Bohu líbilo, ukázala téměř zázračná událost. Po mnoho letech totiž nalezla se ruka ta dobrého chlapce neporušena a masem pokryta. (*Balbin.*)

Jan ze Středy, kancléř císaře Karla IV. (1346 1378), biskup Litomyšlský a Olomoucký, dostal od rodičův svých vychování a vzdělání velmi pečlivého, a proto není divu, že dosáhl postavení tak vysokého. Ostatně i starší bratr jeho Matěj vstoupiv do řádu cisterciensského stal se později biskupem Fribur ským a světícím biskupem Vratislavským (1362—1370).

(*Ferd. Tadra. Čas. Mus. kr. Čes. 1886.*)

Jindřich, pán na Košumberku († 1597), žádal v poslední vůli choti své, aby syna co nejdříve poslala na učení v místo poctivé, kdež by se umění literního a pobožnosti vyučovati mohl, též aby byl muži učenými a pobožnými spravován. (*Paprocký.*)

Svatý *Jiří*, patron český, narozen v Malé Asii v kappadocké zemi r. 283, mučeník, měl bohaté rodiče i vzácné a — na čemž více záleží — bohabojné, kteřížto synáčka především k tomu vedli, aby učení Pána Ježíše dobře znal, dle Něho život svůj pořádal a sobě svatého náboženství draze vážil, stejnou dobou vzbuzovali a kojili v jeho srdci lásku k bližnímu štědrou dobrotivost k nuzákům a stydlivost. Jejich moudrá naučení, provázená příkladným obcováním, padla co dobré símě v půdu výbornou, Duchem sv. připravenou.

(*Drahé kameny.*)

Svatá *Jitka*, vdova, poustevnice v Chelmži († 1264), když choť jí umřel, sama výborně a nábožně vychovávala dítky své. (*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Bl. *Jolenta* (nar. r. 1235, † 1298), dcera Uherského krále Bely IV., přišla v mládí svém k sestře Kunhutě, královně Polské, do Krakova na vychování. A Kunhuta od rána do večera stále Jolentu zaměstnávala, tu sv. pravdami, tu rozličnými pracemi, onde prokazováním dobrých skutkův aneb zbožným rozjímáním. Směle možno říci, že Jolenta vše, čím byla již na zemi a čím obdařena na věčnosti, děkuje sestře své co vzoru cudnosti, pokory, lásky a zbožnosti. (*Škola Bož. Srd. P. 1875.*)

Karel IV., císař a král Český (1346—1378), když měl několik synův, učil je, aby na paměti měli šest věcí: předně aby se Pána Boha báli a Jemu věrně sloužili, každý den mši sv. slyšeli; druhé kleteb papežských aby velmi se báli, aby se nikterakž nedali od poslušenství a dobrovolnosti Římského biskupa odvoditi; třetí, aby kněží ctili, jich hájili a křivdy žádné jim činiti nedali; (4. není); páté šacunkův chudiny aby se častých varovali; šesté nepřátely aby raději dary a dobrovolností uváleli nežli boji.

(*Pav. Žídek. Čas. čes. Mus. 1827.*)

Svatý *Jan Kentský*, Polák, kněz, narodil se za XV. století v Haliči. Rodiče Stanislav a Anna nábožně vychovávali jej, tak že od mladosti vyznačoval se lahodou, nevinností a vážným chováním (*Ben Kulda. Církevní rok.*)

Jan Kochanowski, básník polský slavný († r. 1584), ztrativ záhy otce jest pečlivě vychován od matky a pak dále vzdělaván. (*J. Przyborowski.*)

Otec *Jana Kollára*, českého slavného spisovatele († 1852), Slováka, zakládal blaho rodiny své na přísné kázni domácí a provozoval tuhou vládu v domě svém. Ráno a večer předříkával nábožný otec čeledi své písně a modlitby a když v neděli odpoledne jiné děti se vesele prohánělý a čtveračily, musel Jan poslouchati pobožné čtení z písem svatých a zpívání otce svého.

(*Jan Sojka.*)

Svatí *Kosmas a Damian*, spolupatronové čeští, mučenníci († 303), byli spolu s třemi bratřími všickni modlitbou, cvičením a příkladným své matky obcováním výborně vychováni, že také sami životem svým svatým církev vzdělali, ba i mučennickou smrtí oslavili.

(*Církevní rok.*)

Svatý *Stanislav Kostka*, S. J., Polák († 1568), pocházel ze staré šlechty a měl za matku zbožnou Markétu Kryskou. Tato vznešená a nábožná paní kladla první horčičné semeno slova Božího do útlého srdéčka dítěte svého, a semeno to za pomocné milosti Boží ujalo se a vzrostlo tak, že malý Stanislávek stal se všechněm domácím na zámku Kostkově jasným vzorem spanilé nábožnosti a andělské cudnosti.

(*Ben Kulda. Církevní rok.*)

Rodičové *Václava Matěje Krameriusa* (nar. 1759), předního křísitele národa Českého, byli v Klatovech usedlí, požívajice tam pro svou nábožnost, dobrosrdečnost, úslužnost a správnost obecné vážnosti. Otec, živě se řemeslem krejčovským a kostelnictvím, poctivě živil osm dítek svých. Prvního vychování a vycvičení v základních pravdách náboženství katolického dostalo se našemu Krameriusovi v domě rodičů jeho, o dobro zvedení dítek svých nade všechno pečlivých.

(*Ant. Rybička. Před kříš. nár. Česk.*)

Sv. *Ladislav*, král Uherský a Chorvatský († 1095), narodil se v Polsku a strávil mládí svoje v Uhrách. A tu byl od matky své, rozené Polky, výborně vychován a získal si později bohabojností a dobročinností všeobecnou přízeň velmožův i lidu.

(*Fr. Ekert Církev vít.*)

Sv. *Ludmila* († 927) byla od Vratislava, knížete Českého, syna vyvolena za pěstounku jeho synu sv. Václavu. Ctná kněžna učila svého vnoučka znáti a milovati celým srdcem Pána Boha, též činiti blaze všem lidem pro Boha; cvičila ho v službě Boží, v poctě svatých i v ctnosti veliké; učila ho z paměti jakož také z posvátných knih slovanských dle návodu kněze Pavla.

(*Drahé kameny. 1871.*)

Jakub Raf. Macan, děkan v Slabcích († 1849), měl u rodičů svých Jakuba a Anny v Radnicích velmi zbožné vychování, zvláště pak ve sv. nábožen-

ství dobře vzděláván byl, tak že nelze se diviti, že i on zbožným se stal.
(*Čas. kat. duch. 1850.*)

Marie, kněžna Bavorská, manželka arcikníže te Karla, nejmladšího syna císaře Ferdinanda I, vychovávala dítky své a mezi nimi i císaře a krále Českého Ferdinanda II. (1620—1637) velmi zbožně zvláště pak ve směru katolickém. (*Ant. Gindely.*)

Marie Anna, císařovna a královna naše, manželka císaře Ferdinanda I († 4. května 1884), šlechetná dobroditelka a zbožností slynoucí, požívala ve mládí velmi pečlivého vychování od zbožné matky své Marie Terezie, královny Piemontské. (*Kal. Poutník. 1885.*)

Rodičové sv. *Norberta*, zakladatele řádu praemonstratského, patrona českého († 1134), pečovala o to, aby syn nejprve v bázni Boží, pak ale v světských uměních řádně byl cvičen a vychováván Přičinlivostí rodičův a učitelů pomáhalo vůčihledě Boží požehnání.
(*Drahé kameny.*)

Svatá *Olga*, první kněžna Ruská, křesťanka († 969), jako svatá Ludmila, kněžna Česká, ctně vychovávala Václava, tak Olga záhy semeno lásky Kristovy kladla do srdce vnuku Vladimírovi. Vladimír stal se pak prvním knížetem křesťanským a svatým v zemi ruské. (*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

František Pravda, vlastně kněz Vojtěch Hlinka, náš proslulý, prostonárodní spisovatel (nar. 17. dubna 1817), obdržel v prvním mládí od rodičů náboženské vychování křesťanské. Otec byl čtenář bible, měl svou vlastní starou biblí s obrazy, na níž si zakládal a uměl z ní mnoho zpaměti. Též rád čítal kroniku českou a herbář. Matka byla dobrá, bohabojná žena, ráda se modlila a vedla děti své k Pánu Bohu. Též i strýc jeho Jan Hájný, sládek v Zámku u Žďáru na Moravě, jenž si Hlinku k sobě vzal, byl muž nábožný, nad míru dobrý člověk, pravý poctivec, upřímný Staročech. Jakýž div, že i František stal se zbožným a pilným studentem a knězem. (*Blahověst 1877.*)

Přibyslava, dcera Českého knížete Vratislava, byla od báby své sv. Ludmily († 927) zbožně vychovávána a ke všem ctnostem vedena; provdala se bezpochyby za nějakého knížete Chorvatského, bydlíc s ním asi na hradě Jablonném v krajině na půlnočním pomezí české země. Vedla prý život velmi přísný a nábožný a stala se jako bába její sv. Ludmila dobroditelkyní a pravou matkou lidu, proto také, když umřela, za svatou ji měli a pod vrchem Krutinou ji pochovali. A byla veliká schůze lidu z dalekých stran k hrobu jejímu, nad kterýmž potom vladyka Chotislav dal vystavěti kapli a ke cti blahoslavené Přibyslavy posvětiti.
(*Zap. Čes. mor. Kron.*)

Josefu Miloslavovi Rautenkranci, knězi spisovateli vlasteneckému († 1817), dostalo se prvního vychování v domě jeho otce, který jsa muž srdce dobrého a šlechetného a vůbec pravý to Staročech, prohlížel, aby i děti jeho záhy vedeny byly k pravé nábožnosti a lásce k Bohu a bližnímu.
(*Ant. Rybička.*)

Jan Václav Rozum, český spisovatel, učitel na německé vyšší realce v Praze († 1858), ztratil záhy otce, a tu pečovala pozůstalá matka o jeho dobré vychování dle vší možnosti a zjednala mu byt a stravu v pražském semináři arcibiskupském.
(*Antonín Rybička.*)

Františka Slavatová, nar. r. 1609, byla paní velmi zbožná a dobročinná. A celé své náboženské vychování připisovala Františka výborné matce své, hraběnce z Chanů, o níž sama toto znamenala: „Ačkoliv ctím svou matku, musím přece vyznati, jak nás dcery hraběcí vychovávala. Za nejkrutější zimy spávaly jsme v netopené světnici, kdež nám voda v kropence mrzla, líhaly jsme na špatných žíněnkách, sprostou houní se přikrývajíce. Oděv náš byl jednoduchý, beze vší okrasy; k marnosti a vysokomyslnosti nás nevedla, nýbrž přidržovala nás k modlitbě a k práci a proto staly se z nás ctnostné a dobře vychované panny.
(*Frant. Slavatová.*)

Jakub Soběský († 1646), otec slavného krále Polského Jana III., vítěze nad Turky u Vídně roku 1683, velmi o to pečoval, aby synové jeho zbožně byli vychováni. I přikázal jim, když do Krakova na učení se odebírali, aby především na Boha pamatovali a neza-

nedbávali předepsaných modliteb, neb počátkem moudrosti jest bázeň Boží. Každodenně měli mladí Soběšti choditi na mši sv. před počátkem vyučování a každé soboty měl jeden z dvořeninů jíti s nimi a rozdati jeden zlatý mezi chudé, „neb mše sv. nikomu času nezkalí“ a „almužna nikoho neochudí“ — praví polské přísloví Mši sv. sloužil kněz který bděl nad náboženským vychováním obou Každé neděle bylo oběma bratrům poslouchati kázaní znamenitých kazatelů krakovských.

(*Jar. Klika. Jarý věk. 1884.*)

P. *Martinu Stredoniu*, proslulému jesuitovi (naroz. roku 1587 v Glivici ve Slezsku), Poláku, dostalo se zbožného vychování. Zvláště to byla matka Barbora, která děti své vedla ke křesťanskému životu a vzbuzovala v nich úctu k patronce národa Polského Panně Marii.

(*Ferd. Menčík. Vlast. 1889.*)

Rodiče *Františka Sušila*, professora bohosloví a spisovatele († 1868), přísně vychovávali jediného syna a jedinou dceru, kteří byli jim na živu zůstali, jsouce velmi počestni a majíce hospodu s polním hospodářstvím v Rousinově na Moravě. (*Mat. Procházka.*)

Svatý *Štěpán*, král Uherský a spolupatron český († 1038), byl velmi nábožně a moudře vychován, takže již od mladosti stkvěl se ctnostmi rozličnými.

(*Drahé kameny.*)

Svatý *Štěpán*, král Uherský a spolupatron český († 1038), vychovával syna svého Emericha, jenž mu ze všech dítek zbyl jediný, velmi zbožně; dal mu zbožných a moudrých učitelů, aby někdy v duchovních a světských věcech vyspělý po něm národu k užitku, sobě pak k věčnému spasení uměl kralovati. Otec sám složil a doručil Emerichovi moudrých a spasitelných pravidel, jichž by, až králem bude, ostříhal.

(*Drahé kameny.*)

Tomáš Štítný ze Štítného, slovutný spisovatel náš český bohomluvecký, oženil se asi r. 1357 a napotom vedl sám péči o zdárné vychování svých dětí podle staročeského, prostého mravu domácího; v jeho domě měly sídlo ctnosti občanské, láska k vlasti a rodnému jazyku, jak tehdáž přecházely koleno po kolenu dědictvím z otce na syna. Když mu děti dorůstaly, počal pro ně již v pozdějším věku svém knihy skládati, aby na venkově, kdež nebylo ani kněze ani kostela, následovně ani mše sv., ani kázaní ani nešporů, v nich zvláště o svátcích pro vzdělání a potěšení ducha svého čísti a chvíli sobě krátiti mohly a památku po něm měly.

(*Zap. Česk. mor. Kron.*)

Když *Václav*, syn vysoce urozených pánů manželů *Adama ze Šternberka* a Marie Maximiliany, hraběnky z Hohenzollern, od arcibiskupa Pražského Jana Lohelia byl křtěn, hned tehdáž, jakoby se modlil, ručinky spínal a skládal. Paní máti je obzvláště sv. Štěpánu a sv Vavřinci pobožně poroučela. Ani sedmi let nedočkalo pacholátko, i upadlo do těžké nemoci. Když matka hořce kvílela zbraňoval jí plakati, že nepochybně do nebe se dostane a že už pro něho přišli jeho sv. patronové sv. Štěpán a sv. Vavřinec a že stojí tu, kdež jest krucifix. Též měl malý, neobyčejný hoch obyčej, kdykoli hodiny bily, sv. křížem se znamenati a něco se modliti. I přihodilo se r 1615 jednoho dne, že když bily tři hodiny odpoledne, dle obyčeje se sv. křížem znamenal a v tom skonal. Prstíčky zůstaly složeny na tvářičce. Pochován jest v Bechyni, v kostele otců františkánů.

(*Albrecht Chanovský.*)

Matka *Frant. Jar. Vacka Kamenického* (nar r. 1806), českého básníka, vychovávala dítky své s největší přísností. Všechny milovala stejnou měrou a láskou mateřskou, ze všech chtěla odchovati poslušné syny a zdárné dcery, vštěpujíc jim lásku k Bohu, církvi a vlasti. Ač skrovné jmění nestačovalo, dovedla vzorná přičinlivost rodičů všechny dítky pro život opatřiti a na obstojná místa usaditi.

(*Jos. Zd. Raušar.*)

Rodičové *Stanislava Vydry*, spisovatele a professora, předního křísitele národa Českého (nar 1741 v Králové Hradci), byli vůbec lidé rozšafní, nábožní a počestní, vedli také děti své ke všemu dobrému a užitečnému, k nábožnosti, šlechetnosti a pracovitosti. Takovýmto vychováním položen jest i v Stanislavu základ k vzácným vlastnostem — šlechetnému smýšlení, rozšafnému jednání, k nevšední dobročinnosti, k nelíčené nábožnosti — kteréž

napotom v celém svém živobytí tak zřejmě a platně na jevo dával, a jimiž tak chvalitebného jména sobě získal.

(*Ant. Rybička.*)

d) Užívá včas i trestu.

Matka má — praví náš slavný spisovatel *Frant. Pravda* (nar 17. dubna 1817) — často užívala metly. Však z toho jsem si mnoho nedělal. Měl jsem ji nevýslovně rád a také jsem ji rád poslouchal a jí rád sloužil, kdykoliv mne k tomu povolala.

(*Fr. Pravda.*)

Moje přítelkyně hraběnka *X.* navštívila nedávno jistou mladou dámu a příležitostně tázala se i na jejího synáčka, zdráv li a jak prospívá? Baronka povstala rychle s pohovky, otevřela do dětského pokoje vedoucí dvéře a volala do vnitř: „Hraběnka X. poctila mne svojí návštěvou a ráda by také našeho Artura viděla; avšak již napřed vím, že se Arturek ani viděti nedá, on bude zase jistě velmi nezdvořilý, ano ani nepozdraví, ani ručky nepodá.“ — Hned po této neobyčejné řeči objevil se ve dveřích roztomilý dvou až tříletý rusovlasý chlapeček, jako pravý andílek. S přívětivým, šelmovským úsměvem cupal k hraběnce, slušně se jí poklonil a způsobně k ní ručku vztáhnul. „Máte to dobře vedené milé dítko, paní baronko,“ oslovila dáma opět matku Arturovou, „a věru s chutí dovolila bych si otázku, proč jste prvé tak podivně do dětského pokoje mluvila? Dle oněch slov byla bych se spíše nevlídného, nezpůsobného kloučka nadála.“ — „Ach,“ povzdychla si mladá baronka, a tvář její nabyla oka mžitě zasmušilého rázu. „Vy byste ani nevěřila jak trpké hodiny mi Artur svou svéhlavostí připravuje. Nyní konečně přišla jsem na prostředek, pomocí jehož přece svou vůli aspoň před cizími lidmi u něho prosadím. Malý svéhlavec dělá totiž pravidelně vždy opak toho, co se mu poručilo; já si tedy dle toho své přání zařídím a tak dosáhnu přece úmyslu svého Artur by vám byl nikterak zdvořile vstříc nepřišel, kdybych toho byla na něm žádala; jsem tomu vskutku povděčna, že jsem konečně pravý prostředek k jeho vychování nalezla.“ — Hraběnka X. byla podivením celá ztrnulá. Jaká to převrácenost! Jak bludný to nápad v dětech nepravdivost, vzdor a zlobu takto téměř pěstovati! Jakých následků lze od této methody pro budoucnost očekávati, až dítě jednou již pořádně vycvičeno bude, vždy opak toho činiti, čeho na něm jeho představení a rodiče žádají! Jak strašnému nebezpečí jest tu vysazena duše dětská a to jen tou neblahou neprominutelnou opičí láskou, která se slz a křiku leká a proto nezbytné trestání v čas opomíjí! „Milá baronko,“ pravila zkušená dáma při rozchodu hlasem klidným, skoro prosebným, „ráda bych vám důtklivě vložila na srdce, abyste co nejdříve od tohoto způsobu vychovávání naprosto odstoupila I moje dítky mají v sobě více méně všem lidem přirozené svéhlavosti, já jí ale nenechám vzrůstati; právě úlohou vychovatelů jest potlačování a plenění nepěkných těchto vlastností. Dítky vědí velmi dobře, že od nich neobmezené poslušnosti žádám a že ani nejmenšího vzdoru jim netrpím. Kdyby se ale přece někdy cos takového vyskytlo, pak mám proti tomu jistý prostředek po ruce.“ — „A ten by byl?“ — „Metla, milá baronko! A tuto odporučuji i vašemu malému Arturovi; já s ní alespoň vždy ještě pochodila. Jestiť dojista mnohem lépe, trestání matčino za mládí snášeti, než někdy později trest spravedlivého soudce. Rozvažte to sama; dokud jest čas a jednejte rozšafně!“ — S těmito slovy opustila hraběnka dům v naladění o mnoho vážnějším, nežli v jakém byla tam vstoupila. (*Čas. Ludmila. 1882.*)

3. Špatná.

a) Na děti nedohlíží.

Velké neštěstí událo se dne 26. srpna r. 1884 v *Kralicích* u Prostějova. Jistý nádeník odešel totiž se svou ženou po polední do práce, zanechav doma tři nedospělé dítky. Ku druhé hodině vzňal se slamník na peci, a poněvadž světnice byla všude dobře uzavřena, nikde pak pražádného průvanu, tu jen doutnal a naplnil celou světnici dýmem tak, že tvořil těžká mračna. Jistá ko-

lem jdoucí žena, povšímnuvši si oken, k nimž dým se valil, učinila pokřik, načež sběhli se občané. Jeden z nich vyrazil v okně několik tabulí a tu spatřil za chvíli smutné divadlo. Zápa silyť ve světnici ony tři dítky se smrtí. Nejmladší, rok staré, vypustilo ducha před zrakem přítomných, druhé dvě, chlapečkové to, přišli sice k sobě, ale do rána zemřel jeden z nich také.

(*Čech.*)

Dítky nemají býti nikdy bez dozoru, aby buď k úrazu nepřišly anebo jinými nezdárnými dětmi nebyly zkaženy. Z *Oseku* oznamuje se smutný případ o čtrnácti dítkách, jež sobě jsouce ponechány bez dozoru hrály na břehu řeky Drávy Dítky náležely rodičům chudým, kteří odešli do práce, aby rodině chleba mohli vydělati zanechavše dítky osudu. Děti chodily sem tam, až přišly k řece, kde spatřily malou loďku Jednomu chlapci zachtělo se projeti na člunu i vstoupil na loďku a příkladu jeho následovalo třináct jiných dítek. Pustily se na řeku, avšak nad hlubinou převrhla se loďka, a všech čtrnáct dětí utonulo Teprve večer byly mrtvoly nešťastných dítek z vody vytaženy. Bědování matek bylo srdcelomné. Naštěstí to zavinili v první řadě rodiče, kteří dítky své nechali bez dohledu.

(*Čech.*)

b) Škodí.

Ludvík, král Český i Uherský (1516—1526), jenz dne 29. srpna 1526 bídně v bitvě u Moháče zahynul, ačkoliv na duchu a na rozumu nebyl nikoli nedostatečným, o své srdnatosti v dobách nebezpečných dával důkazy nepopiratelné, jakož neméně o přirozené dobrotivosti a spravedlnosti: však na moudrého panovníka scházely mu ráznost, setrvalost, obětavost a smysl pro hospodaření; příliš často zanedbával panovnické své povinnosti pro zábavu a libůstky své, neuměl pojímati v uzdu chtíče své, aniž vážiti si peněz a počítati Byly to hlavně následky nedostatečného vychování a při mladém věku jeho (zahynulť již v 20. roce svého životytí) vysvětlitelné.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Král Český *Václav I.* (1230—1253) miloval staršího syna Vladislava, kdežto mladšího Přemysla Otakara nenáviděl a r. 1249 po smrti staršího a po odboji mladšího dal tohoto, když se k němu na hrad Týřov odebral, zavésti do vězení na vysoký hrad Přimdu. Jak otec syna tohoto nenáviděl, poznáváme z jeho listiny: „Čas zármutku a soužení byl prý proň, když rodičové jeho pronásledujíce jej beze vší jeho viny ukrutně a nemilosrdně, usilovali o to, aby konečně i ze země vypuzen byl.“

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Čes*)

Václav IV., král Český (1378—1419), již od třetího roku věku svého měl, ježto dva a půl roku stár již za krále Českého nerozumně korunován byl, jako král dvořenínstvo kolem sebe, málo cvičen v politických záležitostech a ponechán svéhlavosti, vzdorovitosti a hněvivosti, kteréž nectnosti v něm vždy vic a více se vzmáhaly, k nimž i opilství se přidružilo.

(*Ant Frind. Die Kircheng. Böhm.*)

Vytrvalost,

viz i: „Pilnost!“

Neobyčejnou se vyznamenali.

Andreaš, slovinský samouk básnický (nar. r. 1762), byl velmi nábožný. Byl syn sedlákův a tkadlec, učil se sám psáti i čísti psal mnoho písní, jež i sám v hudbu uvedl a sám krásně zpíval. Jeho písně mají poetickou cenu.

(*Lad Rieger.*)

Bulhaři vyznamenávají se zvláštní pracovitostí a znamenitou vytrvalostí.

(*Konst. Jireček. Cesty po Bulh.*)

František Doucha, kněz a spisovatel (nar. r 1810 v Praze), dostal r. 1858 do pravé ruky tak zvanou písařskou křeč, tak že rukou tou naprosto psáti nemohl. Zde však skvělým způsobem osvědčil sílu svého ducha a onu podi-

vuhodnou železnou vytrvalost, ve které neměl sobě rovné; neboť naučil se velmi pracně psáti levicí. (*Jak. Malý.*)

Josef Chmela, spisovatel český, professor († 1847). byl jedním z nejpilnějších a nejplatnějších dělníků na národu našeho roli dědičné, náležev k řídkým oněm mužům, jenž přes všeliké nepříznivé okolnosti a překážky vyššímu a samostatnému vzletu ducha jejich v cestu kladené, pouhou silou a vytrvalostí svou k nevšednímu postavení v společnosti lidské se vyšinuli a národu svému věrné a platné služby konali. (*Ant. Rybička.*)

Zorian Doluha Chodakowský, znamenitý spisovatel ruský († 1825), byl skutečný mučenník starožitností slovanských, avšak nic ho neodstrašilo; ozbrojen železnou trpělivostí nepřestával se vyptávati na úrodiště (místní jména). hradiště a prositi o písně a povídky (*Kar. Zap. Čas. čes. Mus. 1842.*)

Jan Javornický, kněz katolický a spisovatel český († r. 1847 co farář v Cirkvici), byl muž důvtipný, vzdělaný, velice pilný a ve svých předsevzetích vytrvalý, proto také bratrskému ypsilonu ve svých spisech až do smrti věrný. (*Ant. Rybička.*)

Josef Vlastimil Kamarýt, kněz a básník († r. 1833 v 63. roce věku svého). uznav jednou něco za dobré a poctivé a obrátiv mysl svou k věci nějaké vytrval pevně při svém předsevzetí. (*Ant. Rybička.*)

Václav Matěj Kramerius, přední křísitel národa Českého († 1808). vyznamenal se podivuhodnou vytrvalostí; neboť k čemu se jednou odhodlal, od toho se nedal tak lehce odvésti, leč by se byl přesvědčil, že by další při tom setrvání bylo buď bez účinku anebo že by mohlo býti dobré věci na ujmu (*Ant. Rybička. Přední kříš. nár. Česk.*)

Mikuláše I., cara Ruského (1825—1855), vytrvalost při práci byla ohromná. Denně pracoval 14—16 hodin a na cestách vytrval ve dne v noci na voze. (*Jak. Malý.*)

Vojtěch Pakosta, neunavný básník a spisovatel náš, kněz katol. († 1892 v mladém ještě věku), měl železné zdraví a železnou vytrvalost v práci. Ráno co katecheta ve škole učil a odpoledne literárně pracoval. Vždycky seděl u svého psacího stolku a pracoval: buď četl rukopisy, buď psal verše nebo povídky. (*Tom. Škrdle. Vlast, roč. VIII.*)

Josef Miloslav Rautenkranc, kněz, spisovatel vlastenecký († 1817), u vykonávání svých povinností byl neunavitelný, tak že maje nějakou pilnou práci před sebou, celé noci, nepoloživ se ani na lůžko čítal a psával a dříve neustál, až ji přes všeliké sebe větší překážky k místu a konci přivedl. (*Ant Rybička.*)

Antonín Řehák, vicerektor semináře v Litoměřicích, spisovatel patristické Encyklopédie († 1851 v 42. roce věku svého), pracoval na díle svém s příkladnou vytrvalostí. (*Jan Drbohlav. Čas. kat. duch. 1851.*)

Stanislav Staszic, státník a spisovatel polský (naroz. r. 1755 ve Velkopolce, † 1825), byl povahy železné, pevné. (*J. Houra*)

Alexandr Vasiljevič Suvorov, generál ruský († 1800 v Petrohradě v nemilosti), byl co do povahy své neustupný ve svých předsevzetích. (*Schmitt. Leben.*)

Matěj Josef Sychra, kněz katolický a spisovatel (nar. r. 1776 v Ústí nad Orlicí), staral se co zprávce duchovní horlivě o duševní dobro a tělesný prospěch osadníků svých; při čemž mu ovšem z počátku bylo nemálo se potýkati s panujícími předsudky, nepořádky, zlozvyky a zlomyslnostmi. Avšak u věci té nedal se odstrašiti nižádnými překážkami, anobrž pokračoval rázně, svědomitě a neunavitelně k účelu sobě vytknutému. (*Ant. Rybička.*)

Co *Stanislav Vydra*, spisovatel a professor mathematiky, první křísitel národa Českého († 1804), co uznal za dobré, poctivé a spravedlivé, od toho nedal se odvrátiti pod žádnou záminkou ani za žádnou příčinou, byť i mu proto sebe větší nastávaly nesnáze, nebezpečenství a ztráty hmotné (*Ant. Rybička.*)

Josef Liboslav Ziegler, kněz, professor a spisovatel († 1846), k tomu, co poznal býti pravé a poctivé, stál pevně a vytrvale a nedal se lichými pohnutkami od toho odvrátiti. (*Ant. Rybička.*)

Vůle poslední,

viz i: „Smrt 4 e!“

Ciň i tu dobře!

František Adam, hrabě ze Žďáru, umřel dne 7. dubna 1670 v 47. roce věku svého. Poslední vůle jeho na zámku kladenském jest plna zbožnosti a křesťanské lásky. Na jeho panstvích není skoro ani záduší, kterého by byl neobmyslel nějakou obětí. Nebylo téměř ani kostela v staroslavné Praze, v němž by za jeho duši mše sv. nebyly slouženy. (*Jos. Mottl.*)

Alžběta Polská. vdova po králi Českém Václavu II. († 1335 v Brně), učinivši pořízení o jmění svém, nezapomněla též na kostel sv. Ducha a klášter minoritský ve Hradci Králové.
(*Aug. Sedláček. Hr. a zám.*)

Asěn, od roku 1186 car Bulharský, ustanovil v poslední vůli, aby se po jeho smrti chudým dávala z jeho pozůstalosti podpora, taktéž chrámům i klášterům chudým. (*Jan Vaclik*)

Léta 1642 *Alžběta Berferová*, měšťanka plzeňská, pro nový oltář veliký v plzeňském kostele sv. Bartoloměje 3500 kop odkázala, který také tím nákladem postaven byl.
(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

František Bezloja. farář ve Velkém Týnci u Olomouce († 1882), v poslední vůli majetek svůj rozdal dílem chudým, dílem dobrým účelům.
(*František Bačkovský.*)

Léta 1100. *Břetislav*, kníže Český, vyjeda ze vsi Stebna na lov, od Lorka Vršovského smrtelně raněn byl. A věda, že musí umříti, učinil toto poslední pořízení a pravil Hermanovi, biskupu Pražskému: „Milý otče! daň a peníze z Polska přinesené a jiné klenoty v mé komoře rozděl na Boží domy a mezi chudé lidi, ať za mne hříšného prosí Pána Boha. Druhé noci na to zemřel a pohřben jest při kostele sv. Víta.
(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Václav Vojtěch Červenka z Věžnova (nar. r. 1636 v Turnově), umřel co kanovník v Litoměřicích a odkázal kšaftem veškeré jmění své tamnímu katedrálnímu chrámu sv. Štěpána
(*Ant Rybička.*)

Jan Nep. Draškovič, kněz katolický, Chorvat, farář v Gürtě († 1805 v Záhřebě), hrabě, v závětu svém určil veliké sumy pro účele dobročinné; jmenovitě 10.000 zl. matici illyrské, 10 000 zl. na nadání pro studující 10.000 zl. záhřebskému fondu pro chudé, 5.000 zl. záhřebským milosrdným sestrám, tolikéž zemské nemocnici v Záhřebě atd. a postavil si tím trvalou památku nikoliv z kovu ani z kamene, ale v srdci všech lidumilů
(*Vác. Křížek.*)

Ferdinand I., král Český (1526—1564), učinil na smrtelném loži také bohaté odkazy ve prospěch chudiny, jmenovitě pražské. Ta nadání z větší části posud trvají a přispívají k ulevení mnohé nezaviněné bídy a nesou podnes jméno svého zakladatele.
(*Česk. m. Kron.*)

Mikuláš Frankopan, ban chorvatský († 1647 ve Vídni), v poslední vůli určil moravské panství své Starý Jičín k vychovávání dvanácti chorvatských mladíků a 17.000 zlatých k rozličným dobrým účelům. (*Vác. Křížek.*)

Bedřich Fürstenberg, kníže, arcibiskup, kardinál v Olomouci († 1892), ve své závěti učinil universálními dědici chudé v Olomouci, Kroměříži a v obcích na statcích arcibiskupských.
(*Obzor.*)

Dimitrij Petrovič Gorochvostiv, šlechtic ruský († 1846), pozůstavil po sobě památku velmi bohatými dary, jež ústavům buď vzdělávacím neb dobročinným byl odkázal, zejména vojenskému ústavu novgorodskému 374 desjatin polí v Moskvě vojenskému ústavu 150 000 rublů, 200.000 rublů dětské nemocnici, 462.000 rublů ústavu nevyhojitelných, 516.000 rublů k vystavění ústavu pro dívky a j. v.

Hedvika, manželka krále Polského Vladislava II., která dne 17. července 1399 zemřela, odporučila všecky své

klenoty, drahocenné věci, oděv, peníze a vše, čím pro svou osobu ovládla, dílem chudým, dílem na povznešení university krakovské.

(*Jakub Caro. Gesch. Pol.*)

Jitka, první manželka krále Českého Václava II. (1282—1305), brzo po korunovaci smrt ve dveřích znamenajíc, dala sobě posloužiti svátostmi a odkázavši nuzákům, zvláště chudým vdovám a sirotkům štědrou almužnu, usnula v Pánu dne 18. června 1297. Její tělo pochováno v biskupském chrámě na hradě pražském. (*Drahé kameny.*)

Kašpar Zdeněk hrabě *Kaplíř*, svobodný pán ze Sulevic, obrance Vídně r. 1683, v poslední vůli poručil, že při chrámu milešovském, jemuž odkázal 16 000 zl. na zakoupení nějakého statku, se má zříditi obydlí pro duchovní a věž zvony opatřiti Svým chudým poddaným odpustil všecky nedoplacené dávky z domů a rolí.

(*Jan Boh. Miltner.*)

Svatý *Ladislav*, král Uherský a Chorvatský, patron sedmihradský, narozený v Polsku, když zboží a poklady své rozdělil a odkázal chudým a kostelům, přijal za nejvroucnější skroušenosti svaté svátosti a zesnul šťastně v Pánu dne 30. července 1095.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Stanislav Luboeňski, biskup Plocký, dějepisec polský († 1640), učinil znamenité odkazy kapitule plocké, chudině, na vychování mládeže a akademii krakovské. (*Děj. pol.*)

Ku konci XVI a na začátku XVII. století proslul v městech pražských *Václav Magorle ze Sobíšku*, jenž držel dům a grunty šosovní na Novém Městě pražském a byl muž vzdělaný, rozšafný a dobročinný a přál školám. Zemřel asi roku 1615 odkázav kšaftem svým k chrámu sv. Jindřicha na Novém Městě pražském 200 kop gr. a ke škole tamtéž 300 kop gr

(*Ant. Rybička.*)

Marko Marulič nejstarší dosud básník chorvatský († 1524 ve Splitě), odkázal jmění své chudým a pochován jest v rodinné hrobce u sv. Františka nedaleko Splitu. (*Ljubič.*)

Myslík Sigmund Jan z Horšova, znamenitý generál ve vojště císařském za 30leté války a horlivý katolík († 1666), odkázal jmění své z největší části k nábožným účelům.

(*Vlast. Hálek. Čech. 1893.*)

Roku 1614 zemřela paní *Lukrecia Nekešová z Landeku*, provdaná podruhé za slovutného v dějinách Albrechta z Waldšteina. Před smrtí nemajíc žádných dítek, drahému manželi celé jmění v poslední vůli zanechala s tou však podmínkou, aby Albrecht nový chrám Páně v Štípě na Moravě vystavěl, klášter založil a o jeho zachování slušnými nadacemi se postaral.

(*Kar. Eichler. Poutní místa.*)

Václav Kališt z Otersdorfu, jenž byl v druhé polovici století XVI. písařem radním v Litomyšli a zemřel r 1593, odkázal velikou sumu peněz na skutky milosrdné (*Ant Rybička.*)

Frebonia z Pernšteina, paní na Litomyšli a v Kvásinách, odkázala kšaftem svým roku 1645 všechna práva svá k panství solnickému, na němž měla 31 000 zl. pojištěných klášteru karmelitánův v Menším Městě pražském.

(*Jelínek. Hist. Litomyšle.*)

František Přihonský, filosof, Pražan, kněz, ředitel lužnicko-srbského semináře v Praze a konečně kanovník v Budyšíně († 1859), odkázal skrovné jmění své v penězích chudým, hlavně k rozdávání dříví v času zimním.

(*Mich. Hórník.*)

Matouš Radouš, český malíř, naroz. v Chrudimi († 1631), pořídil kšaftem o statku svém, z něhož učinil znamenité odkazy kostelům, škole a literátům chrudimským. (*Ant. Rybička.*)

Mikuláš Rakovský, literát a básník v Turčansku na Slovensku († 1586), učinil rozličné odkazy k ústavům milosrdným a také akademii Karlově.

(*Ant. Rybička.*)

Oldřich z Rožemberka († 1390) posledním pořízením byl z důchodů svých soběslavských odkázal 50 kop sirotkům po chudých panoších a služebnících rožemberských, špitálu v Soběslavi odkázal 20 kop grošů.

(*Aug. Sedláček. Hrady a zám.*)

Nevšední dobrosrdečnost a lidumilnost *Františka Josefa Slámy*, kněze církevního a spisovatele († roku 1844 v lázních Marionských), vysvědčuje a

ukazuje i kšaft čili poslední pořízení jeho; odkázal téměř veškeré své jmění k účelům milosrdným a to tak, aby dvě pětiny připadly chudým osady bechyňské, dvě pětiny chudým města Bechyně a jedna pětina chudým rodiště jeho vsi Bojenic; své knihy naučné a kratochvílné odkázal společnosti čtenářské, která se měla na Bechyni zříditi. (*Ant. Rybička.*)

Dr. *Jan Nep. Stárek*, kněz, spisovatel a professor v semináři v Hradci Králové († 1883 v 89. r. věku svého), skoro všecku svou úsporu dlouhých let 15.000 zl. odkázal šlechetný kmet humánním ústavům, na fundace a k jiným bohumilým účelům. (*Fer. Čenský. Osvěta. 1884.*)

Stanislav Staszič, státník a spisovatel polský († 1825), odkázal velké jmění své 6 milionů zlatých polských rozličným dobročinným ústavům, jmenovitě hluchoněmých. na mysli chorých, školám, chrámům atd. (*J. Houra.*)

Oldřich řečený *Štenec*, držitel Dobeve, jsa roku 1378 v těžké nemoci postaven, nezapomněl po příkladu otce svého také klašter a kostel sv. Václava v Písku v poslední vůli obdařiti. (*Aug. Sedláček. Hr. a z. d. VII.*)

František Szaniowski erbu Junosza, katedrální kanovník ve Varšavě († 1830), odkázal veškeré své jmění ústavům dobročinným a knihovně university varšavské. (*Děj. pols.*)

Anna Šourková, učitelka v Budějovicích († 26. ledna 1889), odkázala sirotčinci v Budějovicích v poslední vůli co hlavnímu dědici 23000 zl. Kromě toho založila zvěčnělá celou řadu odkazů k blahodějným účelům. (*Čech.*)

Isabella Magdalena Felicita ze Šternberka, rodem hraběnka z Porci (zemřela 20. dubna 1686), ve své poslední vůli ustanovila, aby špitál vedle kláštera bechyňského byl obnoven a rozšířen a dotirován. Paní hraběnka odkázala na špitál ten 6000 zl., za dob těch velikou sumu peněz. Obnovení špitálu a rozšíření stálo 208 zl. 20 kr. (*Fr. Wildmann.*)

Kněžna *Eleonora*, manželka Adama Františka, knížete ze Švarcenberka, zemřevši roku 1741 ustanovila v závěti syna svého a dceru svou provdanou za markrabí Badenského za hlavní své dědice, domácí své služebníky dobře zaopatřila, chudým na panstvích Švarcenberských hojnou almužnu a rozličným zbožným a dobročinným ústavům taktéž značné odkazy zanechala. (*Jan Votka.*)

Thiddag, biskup Pražský (998—1017), odkázal jednu polovici jmění svého chudým, druhou velechrámu svatého Víta (*Kl. Borový. Dějiny arcid. Praž.*)

Václav II., král Český (1282—1305), v poslední vůli své pamatoval na kostely, na chudé a i na duši svou, ustanoviv, aby za ni dány byly almužny a čteny mše svaté (*Drahé kameny.*)

Vítek z Krumlova, pán na Hrádku, když roku 1277 ke smrti pracoval, daroval klášteru vyšebrodskému tři vesnice. (*Mittheillungen Millauer.*)

Josef Liboslav Ziegler, kněz, professor a spisovatel († 1846), v poslední vůli své vyměřil znamenité odkazy na penězích a věcech všem svým služebným. poručil jistou sumu na zřízení jedné fundace žákovské, odkázal bohatou knihovnu svou k děkanské a městské knihovně v Chrudimi, dědicem pak všelikého jiného jmění děkanský chrám Páně chrudimský. (*Ant. Rybička.*)

Zábavy,

viz i: „Radost!“

I. Vůbec.

1. Jsou dovoleny a potřebny.

Anna, manželka císaře a krále Českého Matyáše (1611—1619), měla jedinou rozkoš v tom, aby patřila na poklady Rudolfovy, jimž společně s císařem denně několik hodin obětovala. (*Ant. Gindely.*)

Ferdinand II., císař a král Český (1620—1637), oddával se modlitbám, proto ale poskytovaly mu rozkoš hudba a lov, jimž se oddával s chutí bezohlednou. (*Ant. Gindely.*)

Když *Michael Fesl* byl ředitelem semináře v Litoměřicích za biskupa Hurdálka (1816—1833), zábavy hudební a časté vycházky do přírody v krásném údolí litoměřickém sloužily k zotavení a zpružení mysli chovanců.

Arnošt hrabě Harrach, kardinál a arcibiskup Pražský (1624—1667), v prázdných chvílích oddával se na panství svém nevinné zábavě, chytaje raky a ptáky. (*Fr. Krásl. Arn. hr. Harrach.*)

Jan Hýbl, český spisovatel a korrektor († r. 1834), býval vždy dobré a veselé mysli a věděl vtipným a žertovným povídáním svým všechny přítomné příjemně vyrážeti, tak že vždy a všude, kamkoliv přišel, býval vítaným a žádaným společníkem (*Ant. Rybička.*)

Roku 1379 stal se *Jan z Jenštejna* arcibiskupem Pražským. Byl Jan ještě mladý avšak co bývalý žák vysokých škol pražských, padovských boloňských, montpellierských a pařížských, jež všecky po sobě navštěvoval, velmi vzdělaný, přítel literatury a sám spisovatel, při tom pobožný, rozšafný a nevzdaloval se světských radostí, rád honil, na plesy a turnaje chodil. (*Děj. české.*)

Jan ze Středy, biskup Litomyšlský a Olomoucký a kancléř, císaře a krále Českého Karla IV. (1346—1378), byl povždy mysli veselé a zvyknuv při dvoře císařském životu hlučnému, měl i později společnost rád při sobě. Proto zval i častěji hosty k sobě (*Ferd. Tadra. Čas. Mus. kr. Čes. 1886.*)

Josef hrabě Jelačič z Buzima, hrdinný bán chorvatský († 1859), ač nejraději duševně pracoval, přece liboval si v přátelských společnostech. (*Kar. Kořístka.*)

Po společném stole scházeli se řeholníci v klášteře bytenském na Litvě ke společné zábavě. Nechať bylo sebe více práce, představený *Josafat Kuncevič*, mučenník, apoštol Rusínův († 1623), nescházel nikdy; a svou veselostí předcházel tu všecky. Zábava byla pak nenucená a veselá, arci v mezích slušnosti a lásky. (*Ant. Rejzek. Svatý Josafat.*)

Dominik František Kynský, kněz, professor a spisovatel († dne 5. prosince 1848 v Brně), v příbytku svém, jenž se skládal ze dvou pokojů, míval vždy několik ptáků zpěvných a vedle nich štíhlou veverku, kterýchžto společníků svých pilně si hledíval, bavě se jejich zpěvem příjemným a skoky veselými. Tu i tam míval zahrádku před okny obydlí svého, kterou od jara až do zimy sám bedlivě vzdělával, sedávaje tam za nepříznivého počasí pod modrým nebem a čítaje pilně knihy. (*Ant. Rybička.*)

Josef Miloslav Rautenkranc, kněz, spisovatel vlastenecký († 1817), aby při vzdělání sil duševních tělo dětské nezakrnělo, anobrž přiměřeně se také vyvíjelo, jakož aby i dítky při dobré chuti zůstaly a škola jim byla místem oblíbeným, milerád přával mládeži po škole mnohou hodinku k mravnému se vyražení hrami rozličnými — házením míčem, běháním a lezením o závod, zpěvem, provozováním hudby a rozličnými jinými časovými radovánkami. (*Ant. Rybička.*)

Antonín M. Slomšek, biskup Labudský († 1862), miloval již od mladosti své až do pozdního stáří míti kolem

sebe malý kruh dobrých přátel, kněží i nekněží. Tu byl ve svém živlu; veselé a nevinné žerty mu jen plynuly z úst a nejraději sobě zazpíval.

(*Ant. Mužík.*)

Matěj Josef Sychra, kněz katolický a spisovatel († 1830), nebyl-li churavostí svou poután k lůžku svému, býval i velmi společenský, přívětivý, prostosrdečný i jovialní a věděl své milé hosti příjemně vyrážeti a s nimi se baviti. (*Ant. Rybička.*)

Alois Josef II, *svobodný pán ze Schrenků*, arcibiskup Pražský (1838—1849), měl za hlavní zábavu krom úředního povolání čtení, procházky v zahradách a cestování.

(*Kl. Borový. Děj. arcid. Praž.*)

Frant. Jar. Vacek Kamenický, děkan v Blovicích a básník († 1869), miloval společnost. A jsa milým společníkem, byl v každé společnosti velice vítán, ba i v nepřítomnosti pohřešován, neboť dovedl obecné veselí vyvolati, cítě se tu při tom nevýslovně blaženým; tu pak rád příležitostně básníval.

(*Jos. Zd. Raušar.*)

Stanislav Vydra, spisovatel a professor matematiky, přední křísitel národa Českého († 1804), ačkoliv byl přísný sám na sebe, nebyl nepřítelem nevinné kratochvíle a veškerého života společenského, ano miloval společnost a bavíval ji rád poučnými rozprávkami. Navštěvoval také koncerty a divadlo.

(*Ant. Rybička.*)

Josef Liboslav Ziegler, kněz, professor a spisovatel († 1846), míval rád účastenství ve veřejných kratochvílích, divadlech, akademiích k účelům dobročinným dávaných, jakož i v takových soukromých zábavách, při čemž, jak říkáme, z plných plic se smával a z plného srdce vesel býval.

(*Ant. Rybička.*)

2. I dovolené se zříkej!

Sv. *Cyrill* († 868) za mladosti měl sokola, s kterým se obyčejně těšil. Jedenkráte, jak tehdáž zvykem bylo u lidí bohatých, vyšel sobě do polí na lov s ním; leč jakmile sokola vypustil z rukou, podechvátil jej vítr a odnesl ho, Bůh ví kam. Po dva dni nemohl jinoch Konstantin přijmouti pokrmu pro veliký zármutek a péči nad ztrátou mileného ptáčete. Konečně pronikl Konstantin úmysl Prozřetelnosti Boží v té nehodě, přišed k myšlénce, že takto všecka potěšení zemská jsou beznadějna, jelikož nestálá a vrátká. I pravil sám k sobě: „Takové-li jest žití lidské, že v něm místo radosti péče přebývá? Od tohoto dne jinou cestu nastoupím, ježto jest lepší oné.“ Potom uzavřev se v domě nakreslil na stěně bytu svého znamení sv. Kříže, jako na svědectví, že od toho okamžiku jako sv. apoštol a učitel národův Pavel, ničím nebude se již honositi, leč toliko křížem Pána svého.

(*Meth. Halabala. Kal. Moravan. 1885.*)

Josef Vlastimil Kamarýt, kněz a básník († roku 1833 v 36. roce věku svého), byl vždy ve svých požadavcích a potřebách mírný a skrovný, jsa úhlavním nepřítelem všech rozmařilostí, světských rozkoší a nudných her a kratochvílí. (*Ant Rybička.*)

Nikdo neviděl, že by blah. *Edmund Kampian*, Angličan jesuita a mučenník († 1581), jenž i v Praze po delší dobu blahodějně působil, byl kde účast bral ve světských zábavách neb radovánkách, kterých se naprosto vzdaloval.

(*Ant. Rejzek. Jeho životop.*)

Svatý *Kazimír*, kralevic polský († 1483), místo aby měl návštěvy dělati, ve hrách, v tanci a honbě kratochvíl vyhledávati, pospíchal do kostela k oltáři a tam u Ježíše hledal útěchy a rozkoš svou. (*J. Bílý. Legenda.*)

Svatý *Ladislav*, král Uherský a Chorvatský, patron semihradský, narozen v Polsku († 1095), byl velikým nepřítelem světských zábav a rozkoší.

(*Ben. Kulda Církevní rok.*)

Františku Josefu Slámovi, knězi církevnímu a spisovateli (naroz. r. 1792 v Bojenicích), ukracovati čas hrou anebo jinými kratochvílemi, bylo věcí téměř neznámou, i toužíval zhusta na ztrátu času, kterou mu působily rozličné malicherné návštěvy.

(*Ant. Rybička.*)

Kardinál *Bedřich Schwarzenberg*, arcibiskup Pražský († 1885), ač syn knížecí, zříkal se zcela nevinných a dovolených radovánek, odříkaje se jich

statečně z úcty ku kněžskému úřadu Kristovu.

(*Rob. Nostic Rieneck. Jeho životopis.*)

3. Nemírná škodí.

Roku 1439 slavil *Albrecht*, král Český, zdržuje se právě ve Vratislavi, zde hlučné masopustní radovánky s pannami a mladými paními, avšak spadnuv tu se schodův nohu si zlomil a musel pak několik neděl mimovolně poležeti, jakož tak okulhavěl navždy.

(*Zap. Čes. mor. Kronika.*)

Bedřich Falcký, zimní král Český (1619—1620), vydával se v průvodu jediného služebníka do Hvězdy, aby tam lovil. Na hradě pražském nebo v některém paláci šlechtickém tančival vesele. Večerem vyjiždíval si na sanich a u některého českého pána večeřel.

(*Ant. Gindely.*)

Bedřich Falcký, zimní král Český (1619—1620), svou povahou klonil se mnoho k malicherným zábavám, více k povrchní okázalosti, nežli k státní vážné práci. Přeplavat před očima lidu na mostě shromážděného Vltavu, vylézti ve Hvězdě před celým dvorem na strom pro hnízdo ptačí, tancovati s děvčaty prostými o národních slavnostech: to naň ovšem obracelo veřejnou pozornost, ale slávy jeho nepřimnožovalo. (*Ant. Gindely.*)

R. 1335 pojal *Jan*, král Český, za manželku Beatrici, dceru Ludvíka, vévody Bourbonského, oženiv se podruhé. K slavnostem svatebním zřídil turnaj v Paříži, ve kterém ale zraněn byl tak, že několik měsíců na to zůstával v loži.

(*Wácsl. Wl. Tomek. Děj. m. Prahy.*)

Kazimír II., od roku 1440 velkokníže Litevský a napotom i král Polský, čím byl starší, tím více a tím náruživěji oddával se honbě. Proto začasto zavítával do Litvy a zde honil, ani nepřátelé říši škodili.

(*Aug. Schlözer. Děj. Litvy.*)

Mladý král Český a Uherský *Ludvík* (1516—1526) a králová starali se jen, kterak by nejlépe požívati mohli rozkoší a lahod vezdejšího života; turnaje a kolby, tance a hry, divadla, hudby a kratochvíle všeliké byly na denním pořádku; marnotratnosti a hýření, pokud stačily peníze i úvěrek, nebylo míry ani konce

(*Fr. Palacký. Děj. nár Česk.*)

Od druhé polovice XVI. století přicházeli *synkové rodin šlechtických* do Němec, Francie a Italie, odkudž, totiž z Italie, přinesli nezdravá těla, prázdný měšec a zlé svědomí. (*Theobald.*)

Václav I., král Český (1140—1173), náruživě miloval honbu a zameškával tím péči o dobrou správu země. Když se jednou hnal lesem za zvěří, vrazil okem do ostré sněti, tak že konečně docela na ně neviděl; proto nazývali jej kronikáři králem Václavem Jednookým. (*W. Wl. Tomek. Děj. čes.*)

Za krále *Václava I.* (1140—1173) vydával se Čech zvláště horlivě na hru rytířského sedání čili kolby neb turnaje, s kterouž králův věrný druh, pan Ojíř, krajany naše první oznámil. Velký náklad vycházel i na vybrané oře, na potřeby lovecké a na bohaté kvasy, čím dále tím všednější.

(*Dalimil Kron.*)

Mladý král Český *Václav III.* (1305—1306) počínal si brzy po smrti otcově (1305) ve všem co mladík lehké mysli, neznající vážnosti svého vysokého postavení. Již za svého předešlého vzdálení od otce co král Uherský byl sobě s lehkými druhy z mladého šlechtictva českého, kteří jej do Uher provodili navykl pijáctví a maření času mrzkými zábavami i neměl tedy tolik vysokého ducha, aby se byl ujal celého těžkého úkolu, zanechaného po otci. (*W. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.*)

Václav IV., král Český (1378—1419), v lesích křivoklátských, žebráckých, berounských a karlštejnských, prostírajících se po několika mílích, v mládí často po celé téhodní neustále obíral se myslivostí, o běh celého světa nic se nestaraje; psy a chrty všeliké dal i v cizích zemích pro sebe skupovati; největší z nich a jemu nejmilejší spávali také s ním v témže pokoji, a vypravuje se necele nepodobně, že královna Johanna, první jeho manželka, dne 31. prosince 1386 v noci, vstávajíc náhodou z postele, od jednoho z nich byla udávena.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Když se byli dne 9. července 1479 *Vladislav II.*, král Český, a *Matyáš*, král Uherský, v poli mezi Olomoucí a Uničovem sešli a přátelsky spolu pojednali: postaral se napotom Matyáš v Olomouci o zábavy a radováky vzácných hostů dostatečně; veliké hostiny, kolby, tance, všeliká divadla a hry, hudba a zpěvy dle způsobu od královny Uherské Beatrix z Neapole přineseného střídaly se na všelikých místech. Zvláště bohatě ozdoben byl dům pro krále Vladislava připravený: drahé a skvostné nářadí, zlatohlavy, krumplování a jiné přípravy ceniły se až na 20.000 zlatých.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

4. Hříšná jest ukrutná a škodná.

Zamezuj ji!

Král Český *Jan Lucemburský* (1310—1346) hrával s pány českými, kteří ho naučili jako někdy Václava III., všeliké rozpustilosti, v kostky, dával i snášel nepočestná jména. V noci toulával se s jedním služebníkem po ulicích pražských, oddávaje se hanebné rozkoši.

(*Wác. Wl. Tomek. Děj. m. Prahy.*)

Knes a bojár *Michal Repnin*, příbuzný cara Ruského Ivana IV. (1534—1584) Hrozného, díval se v carském dvoře na maškarní hru, na níž i car, maje masku na obličeji a jsa opilý s miláčky tancoval. Repnin plakal až hořem a nevolí. A když i jemu Ivan masku přivázati chtěl, rozšlapal ji, řka: „Odstup ode mne, abych ve svém úřadě a své hodnosti takové hanebnosti se dopustil.“ I kázal ho ukrutný Ivan za několik dní nedaleko oltáře, kdež se modlil, zavražditi r. 1565.

(*Arn. Herrmann. Děj. říše Ruské.*)

Ivan IV. Vasiljevič, Hrozný, car Ruský (1534—1584), hodoval a pil se svými nevázanými miláčky skvostně a nestřídmě. Co zbylo, dával chudým. Po hostině brával se téměř každodenně do síně, kdež se mučilo. Zde povždy bylo na sta uvězněnců, kteří v jeho přítomnosti byli mučeni a beze vší příčiny až k smrti trápeni. A na mučení tom míval Ivan povždy velké zalíbení a veselé tváře a mysli ubíral se napotom domů

(*Arn. Herrmann. Dějiny říše Ruské.*)

Král Český *Václav III.* (1305—1306) nejraději bavíval se ve společnosti mladíkův sobě rovných a protož tovaryšil se syny předních pánův českých prostopášnými. Hra v kostky, nemírné pitky, záliba v oplzlostech, ba i rozpustilá noční toulání se po ulicích pražských, vcházejíce čím dále tím více v obyčej, byly jeho vyražením. Často v pozdní noci, když po dlouhém chlastu, vínem opojený, sotva smyslů svých mocen zůstal, nešlechetní společníci vyluzovali od něho sliby na propůjčení jim vzácných statkův.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Léta Božího 1434 páni hajtmanové, purkmistrové Starého i Nového Města *pražského* a mistři a kněží všickni pražští zjednali a srovnali se; a kázali zjevně provolati po kostelech i po městech, aby zastavili tance, kostky, krčmy, freje a jiné žertéře a neslušnosti, kteréž prvé svobodu měli za císaře (Sigmunda) a to pod pokutou bez milosrdenství.

(*Staří letopisové čeští.*)

II. Zvláštní zábavy.

1. Astronomie.

Ji se bavili.

Současník slavného Koperníka Brněnský probošt *Augustin Olomúcký*, též Moravský zvaný (naroz. kolem 1470, † 1513), slynul pověstí znamenitého astronoma a bystrého epigrammatika.

(*Jos. Flekáček. Vlast, r. IX.*)

Jan Broscius, Brožek (1581—1652), prof. matem. a hvězdářství na universitě krakovské, potomní rektor a kanovník katedrály, pro neobyčejnou svou učenost zván byl „živou encyklopedií“. Vydal i četné astronomické spisy.

(*Jos. Flekáček. Vlast, r. IX.*)

Ignác Halaška, doktor filosofie, kněz, piarista († 1847), rektor magnificus university pražské, zabýval se astronomií a vydal i astronomické spisy.

(*Jos. Flekáček. Vlast r. IX.*)

Václav Kirwitzer (nar. 1588), Čech z Kadaně, proslulý missionář v Japanu († 1626), zabýval se astronomií a pozoroval v Japanu roku 1618 pověstné tři komety.

(*Jos. Flekáček. Vlast, roč. IX.*)

Mikuláš Kopernicus, vysvěcenec roku 1502 v Krakově od biskupa Jana Konarského na kněžství, dr filosofie a mediciny, zabýval se astronomií a stal se geniem, otcem a zakladatelem veškeré astronomie a slávou církve sv. katolické. *Jos. Flekáček. Vlast, roč. IX.*)

Dr. *Vojtěch Kuneš*, praemonstrát, rodilý Pražan (nar. r. 1817), co astronom byl assistentem hvězdárny vídeňské a r. 1852 adjunktem observatoře pražské. Kuneš náleží i k vlastencům kněžím, buditelům národa Českého.

(*Jos. Flekáček. Vlast, r. IX.*)

Josef Rozštlapil, děkan na Opočně, zamiloval si astronomii a choval v rukopise celé překlady cizojazyčných děl hvězdářských a mnohá vlastní pojednání.

Astronomii zabývali se i *František Jelínek*, děkan v Klatovech († 1859) jakož i nezapomenutelný národovec *Josef František Smetana* (1801—1861), jenž vydal první astronomický spis český: „Základové hvězdářství čili astronomie v Plzni r. 1837.“

(*Jos. Flekáček. Vlast, r. IX.*)

Roku 1410 byl rektorem na universitě pražské *Jan Šindel*, mistr, děkan vyšehradský, kanovník na hradě pražském, někdy učitel matematiky a hvězdářství ve Vídni. Týž zanášel se pilně hvězdářstvím a sestavil proslulé „Tabelae astronomicae“, v nichž přehledným a přesným způsobem naznačuje, kde v určitých ročních dobách hledati východ a západ slunce, měsíce, jednotlivé planety a stálice.

(*Jos. Flekáček. Vlast. r. IX.*)

Vítěz Jan ze Zredna, biskup Varadínský a miláček Uherského krále Matyáše († 1472), byl vřelým ctitelem věd, zvláště astronomie. (*Děj. uh.*)

2. Divadlo.

a) Dobré prospívá, první v Moskvě

Stanislav Hieronym Konarski, Polák, piarista († 1772), vida v divadle výborný prostředek ku vzdělání obecenstva a pozdvižení dobrého vkusu, založil u varšavského konviktu i divadlo, na němž od r. 1743 hrávány jsou rozličné kusy. (*Děj. polsk.*)

Jesuité dávali od studentů i v Praze provozovati divadelní hry. Tyto hry bývaly brány z bible, která k nim poskytovala dosti látky. Císař Ferdinand II., III. a Leopold I. opětně byli jim přítomni. Také tajemství ze života a umučení Páně bývala představována v „pašijových hrách“ pro lidi všech stavů až do r. 1685, kdy hry zanikly.

(*Fr. Krásl. Arn. hr. Harrach. 1886.*)

Za císaře *Karla VI.* (1714—1740) panoval na král. hradě pražském, kdykoliv nádheromilovný onen panovník na Hradčany zavítal, velmi veselý a hlučný život. Také zvláštní budovu divadelní císař dal tam vystavěti, v níž nejvíce vlašské zpěvohry byly provozovány. Stála v císařské zahradě za Prašným mostem vedle Rudolfovy jízdárny a poněvadž byla pouze ze dřeva vystavěna, vzala r. 1757 za obležení Prahy od Prusův ohněm za své. Bylyť ji ohnivé kule nepřátelské, jichž tolik tisíc na hrad pražský bylo metáno, zapálily, takže po ní již ani stopy není.

(*České Listy. 1887.*)

Matvějev, důvěrník cara Ruského Alexeje Michajloviče, pořádal r. 1676 první hry divadelní v Moskvě a založil i divadelní školu.

(*J. L. Píč. Děj. nár. Rusk.*)

b) Špatné škodí, dochází trestu i v jiných zemích.

Divadlo „Hamidie“ v *Cařihradě* se dne 16. srpna 1882 střítilo při představení; tu pojednou probořil se strop zasypav přes 300 osob. Z těch jest asi polovice raněno, usmrcen nebyl nikdo. Turecké listy psaly nedávno proti nemravným kusům, jež se v divadle tom provozují, upozorňujíce zároveň na chatrný stav divadla, ale marně.

(*Čech. 1882.*)

Impressario Enrico Campanelli, ředitel divadelní společnosti, která na ostrově *Ischii* u Italie, když celý ostrov dne 28. července 1883 zničen jest, při čemž 5000 lidí zahynulo, pohostinsku hrála, vypravuje: „Bylo nám hráti frašku: „Hodiny, klobouk, blázen.“ Na

počátku žertovné scény toho kusu padá nábytek, dělá se hluk a hlomoz jako při zemětřesení a jeden z herců volati musí: „Nebesa, pomozte!“ Při těchto slovech, která herec skutečně vyřkl v mínění, že rámus je dělaný, viděli jsme zemi otevřenou a mocné plameny z ní šlehající. Nezpozorovali jsme žádného otřesení ani hřmotu Brzy však zahalily nás mraky prachu a kouře. Světlo uhaslo. Smrtelná úzkost zmocnila se všech. Bylo úplné. dusné ticho. Za chvíli však bylo slyšeti sténání a nářky: „Což tu budeme zahrabáni?“ My jsme pak spěchali na loď. Paní jedna leknutím zšílela. (*Čech.*)

V dubnu 1884 vyhořelo divadlo v *Kampolasso* v Italii. Oheň vyšel po představení a proto nikdo k úrazu nepřišel. Také v Taraskoně v jižním Francouzsku v dubnu lehlo divadlo popelem. (*Čech.*)

V *Luvenu* shořelo v noci na 11. září 1882 divadlo Berrotovo. O život nepřišel nikdo. Škoda páčí se na 200.000 fr. (*Čech.*)

V únoru r. 1887 vyhořelo v městě *Northamptonu* v Anglicku nádherné, teprv před nedávnem dostavěné divadlo téměř úplně. Oheň vypukl po představení. (*Čech.*)

V *Petrohradě* shořelo v červenci 1882 divadlo Arkadia. (*Čech.*)

V dubnu roku 1885 shořelo úplně v *Szegedině* nově vystavěné divadlo, nádherná to budova. (*Čech.*)

V listopadu roku 1884 stalo se ve *Štětínu*, že v noci na neděli divadlo „Thalia“ shořelo. Oheň zničil vše až na domek divadelního ředitele. Škoda byla ohromná. O život nepřišel nikdo. (*Čech.*)

V únoru r. 1885 shořelo v *Washingtonu* v Americe veliké národní divadlo. Při požáru nepřišly lidské životy na zmar. Škoda páčí se na 150 tisíc dollarů. (*Extrablatt.*)

Dne 16. května 1884 shořelo městské divadlo ve *Vídni*. V onen osudný den byl na zdi ohlášen: „Sedlák křivopřísežník“ od spisovatele Anzeugrubra v němž obsaženo mnoho rouhání. (*Čech.*)

Dostal se nám do rukou list o požáru ve *vídeňském Ringtheatru*, jejž, an o neštěstí tom ze stanoviska náboženského pojednává, tuto sdělujeme. Hrůzy při požáru divadla Okružního u večer slavnosti Neposkvrněného Početí blah. Panny Marie r. 1881, při němž dle úřadních zpráv 500 lidí zahynulo, buď umačkáno, buď zašlapáno, dílem udušeno bylo, dílem přímo uhořelo, jsou mnohem děsnější, než noviny zvěstovaly, i počet nešťastníků jest větší. Požár ten v kruzích lidí sv. víře dosud neodcizených považuje se za trest Boží. Ringtheater byl divadlem židovským, nejvíce od židů navštěvovaným. Krátce před jeho zničením provozovala v něm kejkle své pařížská židovka Sarah Bernhardtova. Zamilovanou úlohou její bylo umírání a sice zmírání bez Boha úkladnou vraždou neb samovraždou ve všech způsobech a podobách; aby to viděli, tím se kochali, ji za to oslavovali, plnili, kdykoliv vystupovala, tisíce divadlo, a den co den v židovských listech vídeňských způsobem přímo rouhavým byla oslavována. Na hru se smrtí následovala brzy smrt sama a sice v strašné skutečnosti. Uvážíme-li zaslepenost zrovna nepochopitelnou, k víře nepodobnou nevysvětlitelnou, jakou při neštěstí tom zde dálo se tak, by se mu nezabránilo, nýbrž ono hroznějším se stalo: udiveni nad tím se pozastavíme, a nelze nám to jinak si vysvětliti než výrokem: To se tak státi muselo anebo mluvou víry řečeno: byl to soud Boží. Neštěstí stalo se o slavnosti Neposkvrněného Početí P. Marie. Svátek ten platival Vídeňákům za zvláště slavný a svatý; před časy o něm bývalo divadlo zavřeno, hraní v ten den jmíno za věc samo sebou nepřislušnou. Několik dní před touto slavností v divadle Okružním tajemství toto uváděno v posměch a totéž mělo při slavnosti samé při večerním, druhém toho dne představením, u večer neštěstí se opakovati. Rouhání zamezeno neštěstím. Tak se zde na jisto tvrdí, z bázně před židovskými novinami veřejně s tím vystoupiti nikdo si však netroufá.

(*Brněnský Hlas. 1883.*)

Statistika ku konci roku *1883* sahající vykazuje, že shořelo celkem 571 divadel úplně, z čehož 290 připadá na posledních 25 let. 28 procent požárem zničených chrámů Thalie bylo teprv

5 let otevřeno, 15 procent 6—10 let, 18 procent 11—20 leta, 10 procent přes 21—30 let. Průměrné stáří vyhořelých divadel na 22 let. Škoda tím způsobená v posledních 25 letech páči se na 75 milionů zlatých, nepočítaje v to ztrátu 10.000 životů lidských. Od počátku prosince roku 1883 až do května 1884 tedy za neúplnou dobu půl roku shořelo opět 8 divadel. — Kolik as kostelů shořelo v dobách těchto? Kdož by neviděl v číslech těchto kárající ruku Spravedlnosti Božské?

(*Čech*)

3. Hon,

viz i: „Náruživost!“

a) Náruživě se mu oddali.

Drahomíra, manželka knížete Českého Vratislava I. (912—926), náramně byla oddána lovu zvěře. A proto začasto rozhovořila se o lovu a líčila do podrobna vše, co na lovu se událo, každý skok vyplašené zvěře, každé hafnutí psů, každé čipernější hnutí lovců.

(*Jos. Ehrenberger.*)

Carové Bulharští velice oblíbeny měli hony. Tak když sv. Sáva do Trnova přijel, Jan Asěn II., uvítav jej, odjel „van grada v inyje dvory lova radi.“

(*Konst. Jireček. Děj. nár. Bulh.*)

Léta Páně 1552. Arcikníže *Ferdinand*, byv místodržícím v království Českém, zvláště libost jměv v štvaní, pana Viléma z Rosenberka a pana Joachima z Hradce listovně pobídnouti ráčil a jich žádati, aby v pondělí před sv. Kateřinou k Radnici od šesti se 20 chrty dali se najíti, že s nimi rád vetovati ode sta dukátů až do tisíce a zakládati chtíti se ráčí.

(*Vácsl. Břežan. Živ. Vil. z Rosenb.*)

Císařská obora *Hvězda* s loveckým zámkem založena roku 1534 od krále Českého Ferdinanda I., lovecký pak letohrádek v oboře stojící roku 1555 od arcikníže Ferdinanda, druhorozeného syna téhož krále Ferdinanda I. a jeho choti Anny Jagelovny blahé paměti. Zde často provozována honba. Tak v listopadu r. 1558, kdy král Ferdinand I. korunován byl za císaře Římsko-Německého, konána zde dvorní honba. Při korunování Maximiliana II. za krále Českého r. 1562 odbývána zde slavnost lovecká. Bedřich, zimní král Český r. 1619, v oboře s královnou Alžbětou zde honíval.

(P. *B. Holub. Odkryté poklady.*)

Jindřich z Hradce, nejvyšší purkrabí zemský († 1507), milovníkem jsa honby, vymohl si roku 1500 na králi právo, aby dvě míle kolem Hradce pytláky obvyklými zemskými pokutami stíhati mohl.

(*Aug. Sedláček. Hrady a zámky.*)

Izzo, pátý biskup Pražský, jenž roku 1030 zemřel, povždy býval knížeti Břetislavovi společníkem na honbách a ze všech honců nejprvnější zabil divokého kance, kteréhož knížeti za dar podával (*Kosmas. Kron. čes.*)

Rudolf II., císař a král Český (1576—1621), byl ze zábav světských nejraději lovem zaměstnán. V rozsáhlých lesích na panství Brandýsském provozována velkolepá myslivost. Největší taková honba byla v květnu roku 1584; při ní císař mnoho jelenů tučných a dobrých porazil. (*Čes. mor. Kron.*)

Oblíbeným lovištěm *knížat Českých* byly lesy na březích řeky Berounky a potoka Lodenice. U prostřed nich měli vystavěný dvorec Zbečno a ve dvorci kapli nepovědomého založení. R. 1100 připomínají se služby Boží na Zbečně, jimž obcoval kníže Břetislav II. krátce před úkladem na život jeho nastrojeným.

(*Fr. Vacek. Method. 1892.*)

Roku 1515 stala se schůze tří panovníkův císaře Maxmiliana, *Vladislava II.* krále Českého, a Sigmunda, krále Polského, ve Vídni. První obapolné vyjednávání a rozmlouvání trvalo asi půldruhé hodiny, načež držána honba.

(*Děj. české.*)

Vladislav II., král Polský (1386—1434), náruživě oddán byl honbě. Po celý čas podzimní a zimní trávíval ve vlasti své Litvě, a ani nečas ani stáří od honění ho nezadrželo.

(*Jakub Caro. Gesch. Pol.*)

b) Škodí sobě i jinému.

Léta Božího 1507 při sv. Antonínu pan *Jindřich Hradecký*, nejvyšší purkrabí pražský, zabil se na lovu uhodiv sebou na oštíp na saních.

(*Staří letop. čeští.*)

Karel VI., císař a král Český, zemřel následkem zastuzení na honbě r. 1740 v 55. roce věku svého. (*Wác. Wl Tomek. Nejn. děj. rak.*)

Sigmund František, arcivévoda Rakouský, biskup v Tridentu, zemřel roku 1655 na mrtvici po náhlém napití na honbě. (*Bedř. Hrabal. Čas. kat. duch. 1840.*)

Mikuláš Zrinský, válečník a básník, byl roku 1664 na honu uspořádaném ke cti Mikuláše Bethlena v 47. roce věku svého kancem roztrhán. (*Jan Müller.*)

Císař Rakouský a král Český *Karel VI.*, vášnivý přítel radovánek loveckých, pozval jednou roku 1732 knížete Adama Františka ze Švarcenberků k veliké dvorní honbě na jeleny v oboře brandýsské, kamž provázela císaře také choť jeho Eleonora Amalie. Tu chybným výstřelem sám císař učinil konec nejmilejšímu svému společníku, který den po osudné té události skonal ve svém domě v Praze s těžkým povzdechem, „že bylo to vždy jeho povinností za císaře život svůj klásti.“ (*Čechy.*)

4. Hudba.

Pěstovali ji.

Ferdinand II., císař a král Český (1620—1637), náruživě miloval hudbu. Povolával z blízka a zdáli k dvoru svému vynikající hudebníky, císařským způsobem je odměňoval a za to se dával každodenně v kostele nebo na hradě výtečnou jejich hrou k pobožnosti povzbuzovati neb obveselovati. (*Ant. Gindely.*)

Ferdinand III., císař a král Český (1637—1665), byl zvláštní milovník hudby i v komponování se zkusil. (*W. Wl. Tomek.*)

Krištof Harant z Polžic, muž učený a spisovatel (roku 1619 byl odpraven v Praze), byl výtečným znalcem a příznivcem hudby, jakož i sám užíval hesla „Virtus ut sol micat“ (Ctnost co slunce se skvěje), jehož část vyznačena jest notami ut, sol mi.

Jakub Hollar — žil† na počátku XVII. století ještě v Horažďovicích, kdež byl primasem — byl muž vzdělaný v umění literním a zvláště milovník a znatel hudby vokální a instrumentální. (*Ant. Rybička, Čas. Mus. kr. Čes. 1855.*)

Bonaventura Holjar, Dalmatin a františkán († 1705), slynul učeností a pobožností, zvláště pak se znal v hudbě. (*Vác. Křížek.*)

Huculové na pohoří karpatském scházívají se v tlumech ke hrám, kde obyčejně při hudbě a zpěvu do pozdní noci plesu se odevzdávají. (*Jan Wahylewič. Čas. čes. Mus. 1839.*)

Jan Ondřej Kayser († 1776), biskup v Hradci Králové slynul výtečným hudebníkem.

Jan Pravoslav Koubek, básník náš český († 1854), pěstoval s horlivostí a láskou hudbu a zpěv. U každém zvlaštním a lyrickém naladění mysli posadil se k pianu a v tónech se rozhovořival. (*Jan Sojka.*)

Václav Matěj Kramerius, přední křísitel národa Českého († 1808), býval nad míru veselé mysli a zpěv i hudbu velmi miloval. (*Ant. Rybička.*)

Mnsgr. *Jan Kubíček*, prohošt katedrálky v Budějovicích († 1892 v 89. r. věku svého), byl i velikým milovníkem hudby, zvláště pak dovedným hudebníkem. Onť vydal i praktickou školu pro varhany. (*Fr. Wildmann.*)

Josef Lemoch, farář v Ounětících († 1863), byl výborným varhaníkem a složil i pěkné nápěvy k českým písním. (*Ant Rybička.*)

Leopold I., císař a král Český (1657—1705), velké zalíbení měl v hudbě, kterouž sám provozoval, hrál výborně na flétnu a také šťastně v komponování se zkoušel. Vydržoval se znamenitým nákladem zvláštní kapelu a vynakládal veliké sumy na nádherné provozování zpěvoher. (*Děj. rak.*)

Karel Šimon Macháček, český spisovatel († 1846 v Praze), byl zvláštním přítelem hudby a zpěvu národního. (*Ant. Rybička.*)

Kajetán Mára, kněz řádu augustiniánského († 1719), velmi miloval hudbu a byl výborným varhaníkem, takže byl ředitelem kůru nejprv v Německém Brodě a pak na Novém Městě pražském. (*Ant. Rybička.*)

Matyáš, císař a král Český (1611—1619), miloval velmi hudbu. (*A. Gindely.*)

František Mensi, farář ve Pcherách, stal se roku 1776 mistrem filosofie a bakalářem theologie Záhy již byl milovníkem hudby a stal se výtečným violonistou, houslistou a skladatelem. (*Ant. Rybička.*)

Marian Mika, praemonstrát, lektor pastorálky na universitě pražské († 1806, byl milovníkem hudby, a pro své hudební vědomosti byl po obdržení kněžství zpočátku místokantorem, pak ředitelem hudby. (*Čas. kat. duch 1839.*)

Aleš Vincenc Paříček, řiditel malostranské vzorní hlavní školy a spisovatel († 1822), milovníkem byl hudby a kreslení, kterážto obě umění velmi záhy a to s takovým prospěchem si osvojil, že mnohé klasické výtvory toho druhu pozůstavil. (*Čas. kat. duch. 1839.*)

Jos. Paříček, český spisovatel († 1864), zamiloval si i hudbu, odbyv studia gymnasialní a vynikal skoro na všech nástrojech hudebních neobyčejnou znalostí. (*Ign. Hanuš.*)

Matěj Popel, doktor a professor lékařství v Praze, Pražan, muž učený († 1865), zůstal přítelem hudby až do své smrti a nebylo pondělka, aby byl k sobě nepozval některých přátel, s nimiž se bavil hrou kvartet smičcových, v nichž se mu obyčejně dostalo úlohy violoncellisty. (*Vác. Moser.*)

František Faustin Procházka, český historik literární, kněz řádu paulanského († 1809), byl v mladších letech svých také dobrý zpěvák a vůbec nevšední znatel hudby, jenž později v obtížných pracech povolání svého nezřídka v hraní na housle a provozování klasických kusů hudebních jediné nalezal zábavy. (*Ant. Rybička.*)

Jan Rychlovský, slavný kazatel čes., světící biskup v Praze († 1811), miloval již od mladosti zpěv a hudbu, kterou i v životě svém pěstoval. (*Ant. Rybička.*)

Jan Sixt z Lerchenfelsu, probošt Litoměřický († 1629) výborný byl hudebník a v mladších letech i výtečný zpěvák a obíral se skládáním hudebnin a to ještě u vyšším stáří svém. (*Crugerius.*)

Pavel Skalič, Chorvat, kanovník v Gdansku († 1575), zabýval se hudbou a sepsal i dílo o hudbě.

Jan Karel Jáchym Slavata, karmelitán, poslední z rodu Růže hradecké († 1712), bavíval se v mládí svém hrou na citeru. (*Aug. Sedláček. Hr. a zám. díl IV.*)

Soltyk, biskup Varšavský za krále Stanislava Augusty, bavíval se i ve vyhnanství svém ve Smolensku i později ve vznešené společnosti hrou na housle. (*J. L. Píč. Děj. nár. Rusk.*)

Gotthard Stolle, členu řádu cisterciáckého na Zbraslavi († 1814), oblíbil si záhy pozaun a byl nejznamenitějším virtuosem na pozaun v minulém století.

Karel Skreta Šotnovský ze Závořic, znamenitý malíř český (nar. r. 1604), v mládí svém velmi si liboval i v hudbě, kteráž mu byla zábavou. (*Ant. Rybička Jeho živ.*)

Amadeus a S. Josepho Schuster, piarista († 1728) v Litomyšli, působil na více gymnasiích co učitel Avšak zabýval se i hudbou, v níž tak prospěl, že se stal představeným „Loretánského konviktu“ v Mikulově, který byl zřízen pro pěstování zpěvu a hudby. (*Fr. Doucha.*)

Jan Trojan, příjmím Turnovský, farář v Netvoři a Sepekově v XVI. století, měl vyražení i v hudbě, v níž tak vynikl, že jest jeden z nejslavnějších kontrapunktistů českých XVI. století. (*Em. Meliš.*)

Antonín Vokoun, světící biskup Pražský († 1757), byl výtečný pianista a v mládí svém také výborný zpěvák. (*Ant. Rybička.*)

Václav Všetečka, farář v Michně († 1789), byl výborný harfeník a hotovitel hudebních nástrojů, které v oné krajině veliké obliby nalézaly. (*J. S.*)

Stanislav Vydra, spisovatel a professor, přední křisitel národa Českého (nar. 1741 v Hradci Králové), již co malý studující liboval sobě ve zpěvu a hudbě a hleděl se v nich dokonale vycvičiti. (*Ant. Rybička.*)

5. V karty hra.

a) Bývá zábavou, avšak vzdej se ji!

Beatrice, manželka císaře Rakouského Františka I., přijela spolu s chotěm svým r. 1812 k sv. Markétě v Břev-

nově, očekávajíc zde císařovnu Francouzskou a dceru svou Marii Ludoviku, aby pak společně jely do Prahy. Nežli Maria Ludovika přišla, bavila se císařovna Rakouská se svými dámami hrou v karty, jakž tehdy zvykem bývalo

(*P. Bon. Holub. Pam. far. sv. Mar. v Břev.*)

Arnošt hrabě Harrach, kardinál a arcibiskup Pražský (1624—1667), na cestách, když nebylo lze se oddati na věci vzácnější, hrával s družinou svou tak řečený piquet.

(*Fr. Krásl. Arn. hr. Harrach.*)

Kníže *Josef Galicyn* byl náruživým hráčem a prohrál během jedné zimní noci všecky své statky, paláce i veškeré své movité jmění. Nezůstal mu než povoz. Vsadil i ten. Bankéř táhl, a také vůz i s koňmi byl ten tam. — „ještě nejsem žebrákem," zvolal Galicyn „zbývá mi ještě postroj na koně, jenž právě z Paříže došel" Bankéř pokrčil útrpně ramenoma. Tu obrátilo se štěstí a během hodiny měl kníže veškeré své jmění opět vyhráno. I povstal a měl se k odchodu „Nebudete již hráti?" ptal se ho jakýs pán Galicyn zavrtěl hlavou. „Ne," pravil, „nikdy již nebudu hráti." A dostál slovu. V paláci jeho v Petrohradě uložen onen postroj na koně ve skvostné, skleněné skříni. „Zasluhuje toho," pravil kníže Galicyn ku svému příteli, „zachránil mi jmění i život."

(*Brněnské hum.*)

Císař *Josef II.* (1780—1790) odpověděl, když při dvoře versailleském o hře řeč byla a kdos ho se tázal zdali taktéž jest milovníkem hry, takto: „Nikoliv, já nehraji; prohrá-li král ve hře, prohrají jeho poddaní."

(*Klinkáče Legendy.*)

b) Škodí: přivádí o jmění, čas, vede k vraždě.

Mladí *Bulhaři* v Sofii svobodné večery své tráví u karet, kde se dle vzorův rumunských a ruských celé noci vášnivě hraje o peníze

(*Kon. Jireček.*)

Ivan Andrejovič Krylov, znamenitý ruský bakalář († 1844 v Petrohradě), upadl v náruživost hry a promarnil ve hrách kolik let. (*Jan Müller.*)

Roku 1877 přivezl jakýsi rolník z okolí *Mělníka* na pražský trh vůz švestek. Prodav je s dobrým výdělkem, zašel sobě do hostince, aby se posilnil. Pil však více a bavil se s dvěma neznámými pány, k jichž stolu byl usedl, a pustil se s nimi konečně do hry v karty, ale štěstí mu nijak nepřálo. Za nedlouho prohrál všecky stržené peníze, ba prodal i vůz a koně, aby mohl ve hře pokračovati. Leč i tyto peníze prohrál. Teprv když viděl, že je úplně na holičkách a že i oba páni z hostince se vytratili, poznal svou hříšnou pošetilost. (*Čech.*)

Alexandr Puškin, znamenitý básník ruský († 1837), náruživě hrál v karty. Došly-li mu při hře peníze, vyňal z kapsy básně a položil je místo peněz na stůl, v nichž každý řádek se počítal za pět stříbrných rublů.

(*Jan Sojka.*)

Léta Božího 1515 v neděli v den sv. Voršily v noci na pondělí v *Praze* jeden kat druhého zabil ve hře i jeho ženu; potom ten kat mordýř stat jest.

(*Staří letop. češ.*)

c) Zamezuj!

Pan *Florian Griespek z Griespachu* v řádu svém soudním z roku 1588 mezi jiným nařizuje: „Her všelijakých, jakožto v karty, v kostky a v koule, ty se všechněm přísně zapovídají; aby jich u sebe nedopouštěli.

(*Čas. čes. Mus. 1835.*)

V řádu policejním města *Chrudimě* od r. 1510 mezi jiným stojí: Jakož hry veliké o peníze bývaly, že mnozí o statky přicházeli, tu nejprve co se her dotýče, kterýkoliv hospodář, dopustil-li by hry jakékoliv o peníze v domě svém vědomě, ten aby ihned bez milosti ve věži týden seděl, a od věže aby dal 1. gr. a jestliže by po druhé neb třetí svévolně se toho dopustil a od toho přestati nechtěl by, tehdy ten má ven z obce vypověděn býti.

(*Čas. čes. Mus. 1848.*)

Josef II., císař Německý a král Český (1780—1790), zakázal pod přísnou pokutou veškeré hry hazardní.

(*A. Hellmuth.*)

V městě *Rakovníku* se vůbec mnoho karbanilo. V adventě roku 1638 rada

jednomyslně zůstala na tom, všecku obec napomenouti, aby se neřádové přetrhávaly, neboť doslechl úřad, že mnozí se dopustili hry až do sedmé hodiny noční.

(*Zikm. Winter. Čas. Mus. kr. Č. 1888.*)

Na sněmě *zemském českém* r. 1498 stalo se usnešení, aby hra v kostky a v karty nebyla dopuštěna lidem robotným, než jen řádu rytířského.

(*W. Wl. Tomek Děj m. Pr.*)

František Vavák, rolník český, samouk († 1816), hleděl, jsa rychtářem v Milčicích k tomu, aby karban, obžerství, noční toulky a pračky zamezil

(*Ant. Rybička.*)

6. Hra v kostky.

Vede k různicím; zamezuj!

Roku 1372 odejel císař a král náš *Karel IV.* do Němec na Rýn Císař přijel napřed do Mohuče, kdež se 10. června stalo pozdvižení obecného lidu proti jeho dvořanům. Svadili se totiž někteří dvořané s měšťany při kostkách. I utekli se dvořané do hospody, kde císařovna bydlela a kde lid jednoho z nich zabil a jiné ještě poranil. Městská vrchnost stěží jen podrážděnou lůzu na uzdě udržela. Druhého dne byli původcové toho pozdvižení od vrchnosti městské přísně souzeni, a císař prý sám dva dvořany své, kteří vinnými nalezeni byli, potrestal.

(*Zap. Česk. morav. Kron.*)

Kazimír, král Polský (1447—1492), hrál s rytířem Janem Konariem v kostky a to, ani oba zanjati byli, aby vyhráli, dlouho do noci. Konarius prohrav všecko, ve zlosti a zoufalosti krále do hlavy udeřil a utekl. Druhého dne byl před Kazimíra předveden, ani všickni dvořenínové žádali, aby pro urážku jeho Veličenstva k smrti odsouzen byl Avšak Kazimír odpověděl: „Nižádným způsobem nebude Konarius utracen, jenž prohrav, zločinu se dopustil. Já jsem více vinen, že zapomenuv na stav a hodnost svou, ku hře jsem ho vyzval. Děkuju mu, že udeřením mne upomenul, abych ničeho, co pro mou důstojnost se nehodí, nepodnikal.“ I odpustil mu úplně a peníze, co vyhrál, dal nazpět. (*Cromerus.*)

Léta 1309. V tom za krále *Jindřicha Korutanského* někteří Němci nevážní ti, kteří do Čech z Korutan přijeli, přinesli s sebou věc novú a prvé v české zemi neslýchanú, tu že na šestihraných kostech jakés puňkty aneb voka majíce napsané, počali mecíce jimi na stůl v ně (kdo více vok uvrze) hráti. Čechové té nové věci žádostivi jsúce, beladky a touše i koule opustivše, té hry za svými stoly sedíce se přichytili a tak jedni druhým peníze z měšcův vybírali. Někteří opustivše svá zboží i manželky, v městských hospodách ležali a hráli v kostky ustavičně. Z toho počali mezi nimi býti mnohé různice, vády a rozličné nevole, také i mordové. (*Hájek. Kron. čes.*)

Zákazy anebo aspoň obmezování her o peníze vyskytují se v Čechách již v XIII. věku. Řád v *Něm. Brodě* roku 1278 poroučí, že nesmí prohráti žádný více, než v opasku má; na falešné kostky trest 10 grošů a nečest. Falešník má kladen býti na potvorníka.

V stol. XIV. jest i zbožný *Karel IV.* z těch, kteří zakazovali kostky a kuželky. Doba husitská přinesla stran her řády a tresty.

I sněmy zemské v stol. XV. jaly se zapovídati hry v kostky a karty a nepřestaly zákazy své občas obnovovati.

(*Zikm. Winter. Kulturní obr. čes. měst, díl II., 1892.*)

7. V kuželky hra.

Co škodnou zapovídali.

Hra v kuželky jest v Čechách již prastará, avšak přiváděla asi k rozličným různicím a rvačkám a i podvodu.

Proto nalézáme, že již *Přemysl Otakar II*, král náš Český (1253—1278), hru v kuželky zapovídal.

(*Dobner. Mon. IV.*)

I císař a král náš *Karel IV.* (1346—1378) hru tu zakazoval.

8. Kouření.

Kdy v Čechách. Jest pošetilé.

Ve druhé polovici XVII. století bylo kouření i šňupání tabáku také v *Čechách* již obecným zvykem. Doklad

toho zachován jest v rukopise bohoslovecké ústavu v Králové Hradci z r. 1688. Praví se tam: „Tak daleko Čechové prohlížejí, ano i ti sprostáci nosem českým až do Brasilie čenichají a potkavše žida i ti oškubaní pohůnci táží se: „Žide, máš tabák?“ O kuřacím tabáku nic nedím, který skrze nešetrnost čeledi mnohým hospodářům zle pomohl.“ Kazatel Veselý v Polici r. 1724 osopil se na ty, kdož místo růžence tabák jednomu po druhém podávají. (*Čech.*)

První kuřák v Anglii byl sir *Walter Raleigh*, který také první přivezl roku 1586 do Irska a Anglie zemčata. A protože nechtěl, aby ho kdo viděl kouřiti, zamkl se vždy v pokoji, kdykoliv si chtěl pochutnati na vonném tabáku. Ani sluha nevěděl o pánově počínání tomto. Jednoho dne Raleigh pohroužen jsa v myšlénkách zavolal v roztržitosti, maje dýmku v ústech, svého Jakuba, aby mu přinesl džbán vína. Sluha, vkročiv do pokoje, se zděšením viděl, že z úst i nosu pána valí se husté kotouče dýmu. Jakmile se ubohý Jakub z prvního uděšení vzpamatoval, vychrstl celý džbán vína pánovi do tváře a vyrazil pak ze světnice s křikem: „Hoří, pomoc!“ Ubohý admirál musil si i další hasení dáti líbiti, neboť vysvětlování bylo marno. (*Čech.*)

V XVI. a XVII. století nekouřilo se ještě v *Rusku* a tabák považován za třikrát prokleté bejlí. (*Osvěta 1883.*)

9. Kreslení.

Zabýval se jím.

Jan Rudolf Spork, světící biskup arcidiecése Pražské († 1759), zaměstnával se, pokud mu toho jeho duchovenské povinnosti dovolovaly, nejraději a s výborným úspěchem kreslení, ve kterémž se již v útlém mládí pilně byl cvičil. (*L. Svoboda.*)

10. Loterie.

Škodí, vede k neřestem i vraždě.

Proti záhubnosti malé loterie mluvil na říšské radě ve Vídni roku 1888 poslanec Roser již 25tý rok a udal i oběti, řka mezi jiným: První obětí malé loterie jen roku 1888 do měsíce května je trafikantka *Baierová*, která se svou sestrou nalezla smrt v Mödlingu; druhou pokladnice ve spolku pro umění rozmnožovací, která zpronevěřila a prohrála v loterii 4500 zl. členských příspěvků; třetí choť listonoše *Merstallinga*, kteráž úspory svého muže ukradla a prohrála; čtvrtou čistička stříbra *Oberleitnerová*, která zpronevěřila stříbrného zboží za 3000 zl. a v loterii prohrála. (*Čech.*)

Roku 1880 byl pro podvod a krádež v Brně odsouzen *Martin Vybíral* podlehnuv záhubnému vlivu malé loterie. Byl 35letý mlynářský chasník, otec čtyř malých dítek, zaměstnaný v parním mlýně v Brně. Aby náruživou zábavu svou mohl ukojiti, prodal vše, a když již neměl co prodávati, kradl svému pánu z pokladnice, od níž si otiskem opatřil klíč, jednotlivé sumy až na několik set, když konečně byl dopaden a i odsouzen. (*Čech.*)

11. Malba.

Zabývali se jí.

Václav Hollar, znamenitý rytec, Čech († 1677), jevil hned v mládí velkou náklonnost a neobyčejné vlohy k umění, zvláště malířskému, ačkoliv i v ostatních svých studiích nezůstal pozadu.

(*Jan Müller. Čas. česk. Musea. 1854.*)

Lomonosov, genialní básník ruský († 1765), zabýval se i pro zábavu malířstvím. Obraz Petra Velikého, jím vlastnoručně malovaný, chválí se podnes pro svou barvitost a výtečné nastínění.

(*J. B. Kořínek. Čas. čes. Musea. 1853.*)

Martin Lublinský, kanovník řádu sv. Augustina u Všech Svatých v Olomouci († 1690), vedle svých duchovních povinností až do své smrti zaměstnával se pilně malbou a provedl mnoho zdařilých obrazů, na stěnách i v oleji, které slouží k nemalé ozdobě jeho kláštera, jakož i mnoha jiných kostelů na Moravě, jmenovitě v Olomouci, Hradišti a Kroměříži.

(*Jan Müller.*)

Marie Anna, arcikněžna Rakouská, dcera císaře Františka I., abatyše ústavu šlechtičen v Praze († 1789), milovala velmi umění, malovala a kreslila sama. (*Děj. rak.*)

Mikuláš I., car Ruský (1825 – 1855), měl zvláštní zálibu v bubnování; kteréž sám provozoval dle domnění svého virtuosně k nemalé mrzutosti svého okolí. Neméně měl zalíbení v malování, obzvláště bitev. (*Jak. Malý.*)

Siard Frant. Nosecký (nar. v Praze r. 1693), vstoupil do řádu praemonst. na Strahově a zastával několik let v klášteře tom úřad kazatelský. Jako zálibu cvičil se v malbě, v níž i proslul a mnoho obrazů se od něho v Čechách nalezá. (*Ant. Rybička.*)

Aloisie Maria Petričova, představená panenského kláštera v Lublani († 1858), nalezala zábavu a oblibu v malbě a pro svůj klášter a své přítelkyně zhotovila mnoho pěkných obrazů. (*J. Müller.*)

Bonaventura Rasmilovič, františkán v klášteře poljudském u Splitu v polovici XVII. století, miloval malířství a vynikl co malíř miniatur. (*Jan Müller.*)

Stanislav Rubčic, kněz, narozen v XV. století v Bosně ve vsi Rubčiči na Černém vrchu, měl zálibu v malířství a vynikl i co malíř miniatur. (*Jan Müller.*)

Sigmund III., král Polský (1578—1632), byl i sám praktický umělec. Maloval mezi jinými alegorii na založení jednoho kláštera jesuitského, kteréžto obraz daroval své dceři. (*Jan Müller.*)

Adam Švach, františkán (narozen r. 1668 v Čechách), žil v Polsku a měl zálibu v malířství, v němž i prospěl tak, že mezi umělce polské se čítá. (*Jan Müller.*)

František hrabě z Thunu a Hohenšteinu, pán na Děčíně (naroz. v Praze r. 1809), hned z mládí vedle řádných zaměstnání svých nejraději zaměstnával se kreslením od ruky i oblíbil sobě nad jiné umění malířské. (*Emler.*)

Tomáš Treter, kněz, polský básník a královský sekretář († 1610), měl zalíbení v malbě a rytectví, v nichž dosáhl znamenitého stupně dokonalosti. (*Děj. polské.*)

Jan Złotkowski, probošt in monte S. Margarethae v Ratiborovicích pod Krakovem v II. polovici XV. století, zabýval se i malířstvím a vynikl co malíř miniatur v rukopisech. (*Jan Müller.*)

12. Masopust,

viz i: „Oltářní Svátost 4. c!“

a) Slavili.

Poslední tři dni masopustu slovou na *Moravě* ostatky neb fašank. Na ostatky se uklidí jako před každými úročitými svátky. Slavnostním jídlem jsou smažené koblihy a Boží milosti smažené. Pro chasu jsou ostatky zvláště důležity, že si volívá ze sebe na příští rok až zase do ostatků své představenstvo, dva stárky a drába, jinde čtyři stárky. Na Přerovsku volívala chasa na ty tři dni ze sebe celý výbor, na Prostějovsku zvolilo jí ho představenstvo obecní a odevzdalo tomuto „mladému výboru“ na ty tři dni vládu v obci. Vnějším odznakem moci tohoto masopustního úřadu bylo právo (meč šátky a fábory všelijak ozdobený) ferula (byla na způsob veliké vařečky, na širším konci rozštípená, kteráž, když se jí udeřilo, hodně štěrchala). (*Fr. Bartoš. Obzor. 1872.*)

Léta Páně 1553. Toho roku na konec masopustu J. M. pan vladař *(Vilém z Rosenberka)* mnoho pánů stavu rytířského sobě blíž přísedících jakožto sousedů na masopust do Králova pozval, s nimi masopust vesele kvasiti a je sobě přátelskou službou volně nakloniti ráčil (*Vác. Březan. Živ. Vil. z Rosenberka.*)

O masopustě aneb i jindy, když se panu *Petru Vokovi z Rožemberka* (nar. r. 1539) zlíbilo, pozval se k některému sousedu (bydlelť v starším věku na Třeboni) do města Třeboně a poručil, kteří měšťané s manželkami a dcerami mají k tomu přijíti. Tu dal ze zámku jídla, víno nositi a byl s nimi vesel. Časem hudba musela při tom býti a tancovalo se, čemuž se pán svou rozkoší díval a kdo co na pánu požádal, všecko obdržel. V náležitý čas přijeli zase s karetou pro pána. Byl ráj

v Třeboni, všeho dobrého dosti z Božího požehnání. (*Ant. Gindely.*)

Léta Božího 1477 o masopustě král *Vladislav* (II.) udělal (v Praze) hody a veselí veliké, že měšťanů i městek pozval na ty hody a tu tanec byl veliký, že i sám král tancoval s Chlupatú kramářkú a před ním Martin Nedoruště z Nového Města postavník držel. A proto se byli kněží vzbouřili, že králi Mahometa přezděli a to sú na kázaních provolávali, mužům jich ženy zhaněli, nazývajíce je neřádnými a lehkomyslnými. (*Staří letop. češ.*)

b) Škodí; zamezuj!

Léta Božího 1493 v pondělí a v outerý masopustní, před sv. Petrem stolování, měšťané někteří v *Praze* z mladých nastrojili hru potvornou, zdělavše larvy sobě a oblekše se v roucha ženská, i chodili jako panny, i kárami potvornými jezdili hofmistra Raupovského vítajíce, neb jest byl přijel od krále Vladislava z Uher; ale hofmistr řekl: „sytý chléb, co neudělá.“ Pánu Bohu poručeno, co z toho přijde (*Staří letop. čeští.*)

Oldřich Skuhrovský ze Skuhrova na Louňovicích byl o masopustě 1594 12. února na zámku Vitánicích od rytíře Oldřicha Malovce z Malovic na Kostelci smrtelně raněn tak že ve dvou hodinách život skončil. (*Ant. Vlasák.*)

Jan Hoffmann ze Schweidnitzu, biskup Míšenský (od r. 1427), odstranil v Budišíně pohoršlivý obyčej. O masopustě totiž chodily nejvznešenější paní od domu do domu v městě a vybíraly dárky z nemravných příčin, a poručil, aby navždy ten den se slavil svátek nalezení Pána Ježíše (*Ant. Frind. Kircheng. Böhm.*)

13. V míč hra.

Užívali.

Když r. 1605 kardinál Dietrichštein, biskup Olomoucký, odjížděl přes náměstí z *Opavy*, hráli tam právě někteří šlechtici v míč, jich služebnictvo a jiný lid se tomu veselí dívali. (*Čes. mor. Kron.*)

Rudolf II., císař a král Český (1576—1611), kromě lovu bavíval se také ještě hrou v míč a jezděním na koni; avšak čím starší se stával, tím více dával na jevo, že se mu při tom nejedná tak o zábavu, jako o potřebné pohybování tělesné. (*Čes. mor. Kron.*)

14. Řezbářství.

Provozoval.

Šebestian Rovinjanin, Jihoslovan, bratr laik v klášteře řádu olivetského na ostrově svaté Heleny u Benátek († 1505), se zálibou konal práce řezbářské a proslul i co znamenitý řezbář. (*Jan Müller.*)

15. Šach.

Škodí.

Léta 1717 pan Bořita, hrabě z Martinic, hrál s panem Karlem Jáchymem, hrabětem *Bredau*, císařským generálem, v šach. Neustálými prohrami rozmrzen nabídl tu Breda Martinicovi sázku: vesnici Doksy, tento pak Neprobilice. Breda však vymínil si tolik mužských ročně na vojnu z Doks v případu prohry, kolik pěšku (sedláků) zbude mu na šachovnici. Prohrál. Když se to v Doksích dozvěděli, starý soused jeden prohodil nevypověditelným zvukem: „Naše těla dvěma pánům tedy patří a komu duše, vy zdejší sedláci.“ (*Václav Beneš Třebízský.*)

16. Tanec.

a) Užívali ho.

Bojkové, lid ruskoslovanský v Haliči, tančí s největším zamilováním, ale obzvláště mládež za letního času i při práci. (*Dal. Wahilewič. Čas. česk. Mus. 1841.*)

Huculové na pohoří karpatském jsou velicí milovníci tance, kterýž jim snad jedině jejich surový, klopotný život zlahozuje vděkami harmonie. (*Jan Wahylewič. Čas. čes. Mus. 1839.*)

Léta 1457 měla býti svatba krále Českého *Ladislava*. A proto král přikázal dělati na náměstí na Starém

Městě pražském ohradu k tancování, aby tancovali a vesele to vedli, kolby a jiné ty věci světské; ale Pán Bůh to jináč změnil, král Ladislav zemřel před svatbou.

(*Staří letopisové čeští.*)

Poláci jsou bez odporu jeden z národů, který má nejvíce a nejvýznamnějších tanců. Tanec býval u Poláků, jak to kroniky dosvědčují, od nejstarších časů zábavou velmi oblíbenou a nabyl u nich co u národu válečného charakteru bujného, abychom řekli nevázanosti táborové. (*Kar. Kunc.*)

Když roku 1290 Václav II, král Český, tchána svého císaře Rudolfa v Erfurtu navštívil: takovou radostí naplněn jest *Rudolf*, že hody připravil a sám na stará kolena tancoval a vesele poskakoval. (*Děj. česk.*)

Staří *Rusové* velikou zálibu měli na zpěvu a tanci. Tance užívali při radostných událostech a náboženských slavnostech; avšak tanec ten pozůstával více ve tváření obličeje a surových pohybech a nikoliv v lehkých jako u Řeků.

(*Fil. Strahl. Děj. říše Ruské.*)

Tanec je u *Slováků* vášní a ještě často nerozlučný se zpěvem.

(*Jan Herben. Květy. 1883.*)

Dne 10. prosince 1509 přijímali falckrabě Ludvik a vojvoda Jiří Saský léna svá od krále Českého *Vladislava II.* v Praze. Po obřadu a obédích vyšli pak všickni na palác (Vladislavovu síň) a tu tancovali.

(*Zap. Čes. mor. Kr.*)

b) Škodí: vede k různicím; varuj se ho!

Dne 6. února 1503 slavila se na *Karlovarské* tvrzi hlučná svatba šlechtická, i sezváno bylo drahně panstva z celého okolí. Avšak mezi tancem strhla se večer z nenadání svára a tak krutá půtka mezi urozenými tanečníky, že pánové Šebestian Šlik a Šebestian Pflug z Rabšteina hned k meči sáhli, a vespolek se poranili. Pobito jest i několik lidí a celá společnost okrvácená rozprchla se náhle v velikém zmatku. Na útěku byli bratří Hanuš a Šebestian Pflugové od Šlikovských lidí zajati a na Loket přivedeni. (*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Jakub Sobieski, otec Jana III. Sobieského, od roku 1674 krále Polského, tance a hudby nedoporučoval synům svým příliš, přeje jim, aby spíše tančili na koních, bijíce se s Turky a Tatary. (*Jarý věk. 1883.*)

17. Turnaje.

Užívali jich.

Dne 10. února 1616 od arcibiskupa Pražského Jana Lohelia korunována jest na královnu Českou *Anna*, choť císaře Matyáše v chrámě sv. Vítském; po korunovaci ke cti královny držán slavný turnaj na Hradčanech před domem Rožmberským.

(*Kl. Borový. Děj. arcied. Praž.*)

Turnaje zavedeny byly v *Čechách* za krále Václava I. a zdokonaleny za Přemysla Otakara II. Nicméně udržovalo se vedle nich staročeské sedání až do času rytířského krále Jana, za něhož nabyly po způsobu západoevropském nad sedáním úplné převahy. Král Jan sám přišel jednou při turnajích, s koně spadnuv, k úrazu.

(*Slovník naučný.*)

Zvolený král Český arcikníže Rakouský *Ferdinand I.* byl dne 24. února 1527 a jeho manželka královna Anna 25. února na hradě pražském v kostele sv. Víta od Stanislava, biskupa Olomouckého, slavně korunováni. Na to drženy turnaje, honby a všelijaké kratochvíle jak na hradě pražském tak na Staroměstském náměstí.

(*Zap. Čes. mor. Kron.*)

Léta Božího 1447 při korunování knížete Kazimíra za krále Polského nalezali se i někteří páni z Moravy a z Čech. A potom pak byli tancové, kolby; však panu *Kumaretovi* rytíři, Čechu, dávali velikou čest v kolbě, že nad jiné nade všecky vyhrával; a tak obdarován krásnými záponami, prsteny, koňmi a jinými rozličnými a mnohými věcmi. (*Staří letop. čeští.*)

Když Ondřej Ungnad svob. pán ze Suneku, pán na Hluboké, roku 1555 v únoru dceru svou v Krumlově vdával, vystrojil *Vilém z Rožemberka* slavné turnaje; přijel po husarsku v barvě v merhované aksamitové župici a před

ním jeli dva synové jeho a jiní dva, měvše ssebou rozžené svíce. Potom když se kordy tloukli a jich bylo dva, tři na jednoho, pan Ungnad přiběhl s palcátem, pomohl je tlouci a bíti pozadu, a tak se z toho turnaje rozjeli. (*Březan. Živ. Vilémův.*)

Vladislav II., král Český (1471—1516), dal dne 13. srpna 1482 na Staroměstském náměstí v Praze veleslavný turnaj ustrojiti, v kterém se sám osobně účastnil, také kníže Hynek Minsterberský na Poděbradech a 16 jiných předních českých šlechticův. Nade všecky však vynikl obratností a silou sám náčelník všech kališníkův českých Jan Tovačovský z Cimburka z Mladé Boleslavě; nebyltě v devateru honění ani jednou k pádu přiveden, z čehož kališníci měli radost nemalou. (*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

18. Zpěv.

Milovali.

Bojkové, lid ruskoslovanský v Haliči, rádi zpívají a rozpovídají; v každé vsi jest několik zpěvákův, kteří u volných chvílích na vesnických besedách obyčejně staré pohnutlivé písně odzpěvují a dávné pověsti povídají. (*Dal. Wahilewič. Čas. čes. Mus. 1841.*)

Na Srědné Hoře v *Bulharsku* pomáhají při žních pravidelně pracovníci z druhé strany Balkánu. Celý den jsou na poli a večer tráví po dvorech domův vesele s písněmi a tancem, neboť tato práce jest jim jako svátek. (*Konst. Jireček. Cesty po Bulh.*)

Václav Hanka, český spisovatel († 1861), měl býti rolníkem. Do 16. roku věku svého pásával stádo otcovské; v zimě navštěvoval školu domácí, a matka milá učila ho písním českým. Píseň česká rozohnila jest mysl pastýřovu, tak že později sám mnohou krásnou píseň, pravou perlu na svět vyvodil. (*Jan Sojka. Naši mužové.*)

Antonín Řehák, vicerektor semináře v Litoměřicích a spisovatel patristické Encyklopaedie († 1851), velké a hlučné schůzky sice nemiloval, za to ale v kruhu dobrých známých rád se zasmál a co pravý Čech v zpěvu si liboval. (*Jan Drbohlav. Čas. katol. duch. 1851.*)

Josef Vojtěch Sedláček, řeholník teplský a professor na filosofickém ústavu v Plzni († 1836), ve společnosti býval rozmarný, upřímný, veselý, bratrský, zpívával při fortepiánu národní písně. (*J. Jindř. Marek. Čas. čes. Mus. 1836.*)

Slovák rád a mnoho zpívá. Vystupme jen na hole (horské pastviny) v čas senoseče, když na horských úbocích dělají se právě sena. Jest to rozkošná poslyšená, když náhle zavzní zpěv s jedné hory a již jakoby oživla, ozve se hora druhá, třetí a tak to jde od hory k hoře, jakoby si odpovídaly. Se všech zaznívá jásavý a při tom tklivý zpěv slovenský. (*Zlaté lístky, ročník XXV.*)

Zahálka,

viz: „Lenost!“

Zapírání sebe,

viz i: „Mrtvení se!“ „Půst!“

Konej!

Dimitrij IV., veliký kníže Ruský (1362—1389), nosil na holém těle žíněnou košili; přistupoval v čase postním každého týdne k stolu Páně; navštěvoval kostel každého dne, stavěl kostely a kláštery. (*F. Strahl. Děj. říše Rus.*)

Ferdinand II., císař a král Český (1620—1637), začasto i spánek sobě ukracoval. (*Ant. Gindely.*)

Sv. *Jan Kapistrán* (nar. roku 1385 v Neapolsku) stav se františkánem zůstal navždy věren cviku v ctnostech a v ochotném trestání těla pro milého Vykupitele. Půst, noční bdění, tvrdé

lože, důtky, drátěný anebo žíněný pás tovaryšily s ním skoro vesměs až do jeho skonání. (*Drahé kameny.*)

Roku 1333 byl *Karel*, kralevic, jmenován od otce svého, krále Českého, markrabím Moravským. A kralevic učený a vážný ve všem ukazoval, že sebe sama dokonale umí opanovati a ve všem bylo viděti, že jedná, co počínal, jak si to byl vypočetl. (*Petr Zbr.*)

Marie Maximilianka, rozená hraběnka ze Žďáru († 1690), jsouc hned z mládí neduživá, krotila přece tělo své prodloužilým modlením na kolenou, lačněním. (*Drahé kameny.*)

Jak přemáhati, jak zapírati sebe uměl král Český *Přemysl Otakar II.* (1253—1278). To dokázal zvláště, když roku 1276 podpisoval císaři Německému hraběti Rudolfovi Habsburskému smlouvu, dle níž se vzdal vším právem mu patřících zemí Rakouska, Štyrska, Korutan a Krajiny, jakož i Vindické marky, Chebu a Pordenony; dle niž děti své dvě zasnoubiti musel s dětmi svého nejzarputilejšího nepřítele. Dále dle smlouvy z roku 1277, v níž nazýval zrádce Přemyslovy Vítkovce svými syny a v ochranu je bral, měl se dostaviti Přemysl jako druzí říšští knížata ke schůzím říšským. A úmluvy ty tak pokořující Přemysl přece podepsal. (*Děj. česk.*)

Přemysl Otakar II., král Český, dobyv roku 1260 slavného vítězství nad Uhry, mohl se nyní zmocniti celé říše Uherské. Avšak měl tolik rozvahy a ušlechtilosti do sebe, že se přemohl a tak neučinil (*Frant. Palacký. Děj národa Česk.*)

Sigmund II., král Polský (1548—1572) a spolu velkokníže Litvínský, snášel trpělivě zimu i žízeň; tak se byl velkým zapíráním sebe otužil. (*Aug. Schlözer. Děj. Litvy.*)

Františka hraběnka Slavatová († 1676), manželka Joachima Slavaty, cvičíc sebe v odpírání chtivým žádostem, nechovala pro své vyražení ani psíčka ani ptáčka. Aniž mimo dům obveselení hledala, vězela buď doma zaměstnána, anebo byla jistě v kostele, ve špitále, v koutech chudiny. (*Balbín.*)

Jižní Slované ve své vlasti byli udatni a vytrvali, zimu, horko, nahotu těla a nouzi přesnadně snášejíce. (*Konst. Jireček. Děj. nár. Bulh.*)

Soběslav I., kníže Český (1125—1140), dobyv dne 18. února r. 1126 slavného vítězství u Chlumce nad Německým císařem Lotharem, nedal se nicméně k hrdosti svésti a podal zde slavný důkaz, kterak i sám nad sebou zvítěziti umí. Každý jiný vítěz by byl s nepřítelem krutě nakládal, ale Soběslav tak neučinil, i nechtěl od přemoženého císaře, kteréhož ve své moci měl, ničeho žádati, k čemuž by pokořený mimo hanbu svou svoliti nemohl. Spokojilť se Soběslav jen s takovým ziskem, aby svou velkomyslností sobě a své zemi pojistil pokoj od Němcův čestný a trvalý. (*Mnich sázavský.*)

Stanislav Staszič, státník a spisovatel polský († 1825), byl na sebe přísný, skromný, zdrželivý. (*J. Houra.*)

P. *Augustin Strobach* jesuita, jenž co missionář na ostrovech Marianských r. 1682 podstoupil smrt mučennickou, stav se v Olomouci knězem, spojoval se s Bohem, jednak svou vroucnou pobožností, jednak trvalou a nepřetržitou snahou, aby přísnou tělesní kázní tělo své přemohl a sám nad sebou zvítězil. Mnozí zvítězili nad miliony lidu rozličného, ale sami nad sebou zvítěziti nedovedli. (*Mat. Procházka. Missie jesuit.*)

Blahoslavený *Šimon Lipnický*, minorita krakovský († 1482), tělo své podroboval bděním, postem a všemožným zapíráním sebe. (*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Vít, děkan kapitoly pražské na Hradčanech († r. 1271) odumřel zcela světu, tak že ho svět v ničem nedráždil a on po ničem světském také netoužil. (*Pokrač. Kosmy.*)

Zatmění měsíce a slunce,

viz: „Příroda 7!“

Zázraky,

viz: „Ostatky 2 a!“ „Svatí 1!“

Závist.

1. Jest nám vrozená, avšak varuj se jí!

Když při korunování Ludvíka za krále Českého ač teprv dvouletého u přímnosti otce krále Vladislava II. dne 11. března 1509 ve chrámu u sv. Víta nad hlavou královského dítěte Ludvíka, na trůnu sedícího dva pánové korunu drželi: dala se kněžnička, sestra Ludvíkova *Anna* do usedavého pláče, volajíc: „Můj bratr byl již dvakráte (ponejprv za krále Uherského) korunován a já nic!“ I nedala se ukojiti, až když sám otec, král Vladislav, povstana, korunu na chvíli vzal a jí jako v žertu také na hlavu postavil, čím se upokojila.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Josef Vojtěch Sedláček, kněz řeholní a spisovatel († r. 1836), požíval pro svou všestrannou vzdělanost nadšenost a horlivost a upřímnost a vytrvalost přízně, důvěry a vážnosti všech, kdož s ním co činiti měli, jmenovitě pak osob vyšších a vzácných, což mu mnozí záviděli, a na něho proto i zanevřeli

(*Ant. Rybička.*)

Václav Matěj Kramerius, přední křísitel národa Českého, knihtlačitel (nar. r. 1759), byl prázden oné, ať tak díme, cechovské závisti, kteráž, zakládajíc se na nesmírné dychtivosti po výdělku, vše sama sobě jen chce získati a nerada popřává bližnímu nějakého štěstí a prospěchu. (*Ant. Rybička.*)

2. Jest hanebná; dopustili se jí.

Bulhaři jsou závistivi; ošklivá závist je důležitým činitelem ve vzájemných poměrech jednotlivců.

(*Konst. Jireček. Cesty po Bulh.*)

Proti císaři a králi našemu Karlu IV. spikli se roku 1359 mnozí Karlovi nenepřející knížata a radili se o tom, kterak by Karla sesadili. Nejvíce pak v tom působil Rakouský vojvoda *Rudolf*, který Karlovi slávy jeho nepřál a z pouhé závisti a marnivosti jemu se chtěl rovnati

(*Zap. Česk. morav. Kron.*)

Alžběta Polská, druhá manželka krále Českého Václava II. (1282—1305), zanevřela hněvem a nenávistí proti Elišce, pastorkyni své, když tato se byla provdala za Jana Lucemburského a stavši se tak královnou přední místo před královnou ovdovělou držela.

(*Aug. Sedláček. Hrad. a zám.*)

Roku 1610 povolal Matyáš, zvolený král Český, pana z Lichtenšteina do své rady. *Lichtenštein* dostavil se na to do Vídně a smířil se zdánlivě i s Khleslem, prvním rádcem Matyášovým; poněvadž Khlesl měl i potom první a rozhodné slovo v radě Matyášově, nemohl toho snésti. Stávalo se tudy, že Matyáš musel často svou vážností urovnávati spory mezi těmito soupeři, aby nepropukly v záhubné nepřátelství. (*Ant. Gindely.*)

3. Jinému nepřeje.

Dundr, musejní skriptor v Praze, byl velmi závistivý. Když roku 1857 přinesli Hankovi album s vloženými autografy, asi tuctu mladších básníků na oslavu čtyřicitiletí nalezení našich vzácných starých památek, poděkoval se, mile překvapen, nálezce Hanka a když potom jedna vlastenka doručila mu v památný ten den i malý věnec vavřínový, kterýmž Hanka ihned obložil sám „Rukopis“ chovaný pod sklem ve

skříni, tu milý Dundr div nezmodral závistí. Pocházel mezi skříněmi sem tam, škubal celým tělem a mumlal stále něco pro sebe. A když jakýsi švihák Rukopis obdivoval, který bibliothekář pan Hanka 17. září 1817 na Králové Dvoře šťastně byl nalezl, zvolal rozdurděný Dundr: „Eh, co nalezl, nic nenalezl, našlo se to a buďme rádi, že to máme a že je to tu.“

(*České listy. 1887.*)

Bedřich Falcký, dav se roku 1619 za krále Českého zvoliti a korunovati, spoléhal na pomoc knížat jednoty evangelické. Avšak knížata mnozí Bedřichovi povýšení jeho záviděli a proto sněm k tomu cíli v Normberce ustanovený rozešel se bez opravdového usnešení. (*Wác. Wl. Tomek. Nejn. děj. rak.*)

Roku 1325 dne 2. ledna navrátila se Alžběta, manželka krále Českého Jana Lucemburského, z Bavor do Prahy. Pražané vyšli královně naproti v processí se zpěvy a s ostatky Svatých. — O několik neděl později dne 12. března 1325 přijel po půldruhém roce také král *Jan* do Prahy, aniž se kdo z jeho příchodu radoval. Hněval se na to, že jeho manželku Pražané tak slavně, jeho však tak chladně přijali. (*Zap. Čes. mor. Kr.*)

Janu Lucemburskému, králi Českému (1310—1346), když se syn jeho Karel z Francie do Čech r. 1333 navrátil a lid český s důvěrou k němu se zdvihl jak k budoucímu panovníku, se nelíbilo, co se líbilo lidu českému. Záviděl otec synu přízeň lidu a proto mu odňal správu zemskou a sám se přistěhoval do Prahy s druhou manželkou svou Beatricí.

(*Wác. Wl. Tomek. Děj. král. Česk.*)

Jiří Poděbradský stal se zápisem krále Českého Ladislava roku 1453 správcem české země. Vysoké postavení, jehož Jiří byl dosáhl, vzbudilo přirozeně závist mnohých osob ze šlechty české, nejen dávných jeho protivníků, ale i některých, ježto více okolnostmi než přízní k němu byli se stali stoupenci strany jeho. Přičítali mu panovachtivost a že prý chce sobě tak zemi českou podmaniti, jako Jan Hunyády toho času království Uherského.

(*W. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.*)

Roku 1456 počal v Novém Městě za Vídní valný říšský sněm. Přišel na ten sněm i *Jiří z Poděbrad* jako vyslanec krále Českého Ladislava a České koruny s nádherným komonstvem a sám císař Bedřich III. a nejpřednější sněmovníci, kurfirstové, knížata, biskupové a praeláti vyjevše jemu vstříc vítali jej tak neobyčejně slavně, že se tím hojní jeho nepřátelé zvláště Eneáš Silvius a Jan Kapistrán ze závisti až uráželi. (*Děj. česk.*)

Roku 1737 válčilo Rakousko s Tureckem. Rychlým vzetím Niše válka skvělý vzala počátek. Generalissimus Seckendorf rozkázal pak polnímu maršálkovi *Khevenhüllerovi*, udeřiti na Vidín. Leč Khevenhüller sám vrchního velitelství sobě přál a proto neposlouchal rozkazův Seckendorfových a otálel tak dlouho, až Turci se sesilili a Vidín napotom dobyt býti nemohl.

(*Konst. Jireček. Děj. nár. Bulharského.*)

Jan Kopecký, znamenitý malíř český († 1450), byl ve Vídni u veliké přízni a měl se státi dvorním malířem. A tu nepřátelé jeho malíři, kteří vzrůstající slávou Kopeckého i na vážnosti i na měšci utrpěli, ze závisti Kopeckému namluvili, jakoby měl přijíti o život. I podařil se jim ouskok a Kopecký utekl z Vídně do Norimberka.

(*J. Müller. Čas. Mus. kr. Čes. 1855.*)

Roku 1523 přilnul *Ludvík*, král Český (1516—1526), zdržuje se v Praze, k straně vlastenecké, odstoupiv nadobro od strany Zdeňka Lva z Rožmitálu, nejvyššího purkrabí pražského. Obrat ten oslaven jest skvostnou hostinou, již Pražané ustrojili králi a královně dne 18. ledna na radnici Staroměstké. Po obědě pak zalíbilo se králi na náměstí v šrancích kolbu a honbu strojiti s svými dvořany: a králová (Marie) z domu od Zlaté trouby té kratochvíli se dívala s pannami svými. A mnohým z stavu panského a rytířského bylo to velmi nelibé, že se byl král s královnou k Pražanům tak nachýlil.

(*Zap. Čes. mor. Kr.*)

4. Škodí:

a) jinému.

Po smrti Bedřicha, vojvody Rakouského, jenž roku 1246 v bitvě proti Uhrům padl, stal se vojvodou Rakou-

ským Vladislav, Přemyslovec, markrabě Moravský, syn krále Českého Václava I., jenž byl manželem Gertrudy, dědičky země rakouské Nový vojvoda Rakouský nedlouho se ze svého štěstí těšil; neboť již po půl leté dne 3. ledna r. 1247 krutou nemocí náhle zemřel v nejlepším květu svého života. I padá veliké podezření na císaře *Bedřicha II.*, že ho jedem se světa sprovoditi dal. (*Zap. Čes. mor. Kr.*)

Léta 1579 tu neděli po cantate Jan Žemlička, rychtář městský v Kolíně, jeda se svým služebníkem času večerního u Hor Kuten, skrze závist od pána *Václava Bejkovského*, stavu rytířského, objednaným pomocníkem Janem Škodou zamordován byl. (*Památnosti král. m. Kolína*)

Beatrix, druhá manželka krále Českého Jana, nenacházela žádné náklonnosti v Čechách ježto zatím všecka láska lidu obracela se k markrabině Blance, manželce kralevice Karla. Z toho pošla nová kyselost krále Jana proti synovi. Již v měsíci dubnu roku 1337 odjel proto Karel opět ze země a odebral se do Tyrolu, odkudž vkládal se do rozličných rozepří a bojů mezi Benátčany a jinými mocnostmi a pány lombardskými, takořka jen pro strávení času, ano i pro zjednání sobě výživy. Neboť král Jan zapověděl jemu čeho nejmenšího posilati z Čech; tak jako někdy matce jeho za přebývání jejího v Bavořích. (*W Wl. Tomek. Děj m. Pr.*)

Boleslav III., příjmím Ryšavý, stal se r. 999 knížetem Českým. A Boleslav záviděl bratřím svým, Jeronymovi a Oldřichovi, jejich podíly po otci a chtěl jim je vziti a pak jich nemiloval již proto, že oni větší lásky požívali u národu, ano proti němu brzo všeobecná nevole se vzbudila. Proto Boleslav dav oba bratry své zajmouti, poručil předně Jaromíra vyklestiti, Oldřich ale měl v lázni udušen býti. Jaromírovi stalo se, jakž nelidský bratr rozkázal, ale Oldřichovi se podařilo, vrahům se ubrániti a útěkem se zachrániti. (*Zap. Čes. mor. Kr.*)

Drahomír, jsouc paní vysokého ducha, již dávno s nechutí snášela působení své tchýně sv. Ludmily a závidíc jí té vážnosti a lásky, již co pravá matka národa vesměs požívala, dala ji ukrutně na hradě Tetíně zardousiti dne 15. září roku 921. (*Děj. česk.*)

Jan Leon Forst, jeden z nejvýtečnějších zpěváků svého času (nar. 1660 ve Stříbře), jmenován jest konečně od císaře Leopolda I ve Vídni dvorním hudebníkem. Jsa hojně poctěn přízní na všech stranách nebyl ušetřen závistivých nepřátel a soků, kteří prý mu namíchali jedu, jehož účinky rychlou pomocí lékařskou ovšem poněkud zmírněny ale přece odstraněny nebyly, tak že musil opustiti císařskou kapelu ve Vídni

Michal Glinský, dvorský maršálek litevský za panování krále Alexandra Jagelovce († 1534), získal si přízeň a lásku Alexandra. Ale tajní nepřátelé jej pomlouvali u mladšího bratra králova Sigmunda, že jest hrdý na svou slávu a své rodinné svazky s knížaty Ruskými, což prý jej činí nespolehlivým, že by mohl po smrti králově sám Litvu opanovati a ruské vládě ji podrobiti. A následek toho byl, že Sigmund, nastoupiv po bratru vládu, Michala od dvora odstranil. (*Děj. polské.*)

Když stavové Čeští na sněmu pražském dne 26 srpna 16 9 zvolili za krále Českého Bedřicha Falckého, byl kurfirst Saský *Jan Jiří I* velmi nepříjemně překvapen. O korunu se sice nijakž neucházel a přece jen nepřál a záviděl krásnou říši Českou. I pojal v srdci svém neobyčejnou zášť proti falckraběti a stavům Českým a přidal se k císaři Ferdinandovi II. proti království Českému. (*Ant. Gindely.*)

Kašpar Zdeněk hrabě Kaplíř, svob. pán ze Sulevic, obrance Vídně proti Turkům roku 1683, dosáhl samojediný v brzku, že se stal pro své vojenské zásluhy svobodným pánem a pak i hrabětem. Ale právě tím, že zásluhy jeho oceněny byly, popudil proti sobě závist a úklady dvořanské roztrušováním rozličných pověstí, které se ukázaly lichými. (*Jan Miltner. Jeho živ.*)

Ctihodný Jiří Vševolodovič, kníže Vladimírský († 1238), byl roku 1212 od otce jmenován velikým knížetem Vladimírským i Suzdalským se sídlem ve Vladimíři. Z toho povstala domácí

válka mezi několika knížaty Ruskými. Zvláště uražena cítil se *Konstantin*, starší syn Vševolodův, jenž počal s mladším bratrem válčiti, porazil jej roku 1216 u Lipecka a odejmul mu důstojenství velikého knížete, kteréhož nabyl pak teprve zase roku 1219, po smrti bratra svého Konstantina.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Dne 26. září 1371 vydobyl Hadši Ilbeki u Cimenu se 4000 muži úplného vítězství nad Srby, z jichž vojska 60.000 málo kdo domů se navrátil. Hadši Ilbeki přitáhl do Drinopole, ale tam *Lala Šahin* vítěze ze závisti jedem odstranil.

(*Kon. Jireček. Děj. nár. Bulh.*)

Jeronym Makovský z Makova, tělesný služebník a vrchní komorník císaře Rudolfa II. († po roce 1615), stál u veliké přízni u Rudolfa a nabyl v krátkém čase značného jmění, milosti a vyznamenání. Avšak pověstný *Filip Lang* ze závisti očernil Makovského u císaře tak, že roku 1603 sesazen jest dán do vazby a po krátkém vyšetřování odsouzen cti, statku a svobody své a zavežen do žaláře na Křivoklát, kdež seděl až do r. 1615.

(*Ant. Rybička.*)

Lev a Vladimír, Ruští knížata, ze závisti, že Trojden, velký kníže Litevský (1270—1282), šťastně proti Tatarům a jiným odpůrcům svým bojuje, vypověděli mu vojnu, dobyli Slominu a způsobili mu značné škody.

(*Děj. litevské.*)

Nejprve a nejvytrvaleji pobádán byl arcikníže *Matyáš* k rozhodnému a bezohlednému jednání (sesazení s trůnu) proti bratru Rudolfovi králi Českému (1576—1611), ctižádostivými svými rádci, mezi nimi ale biskupem Khlesl, kteří záviděli předním osobám při dvoře císařově, že vykonávají takový vliv na Rudolfa a vůbec na celé Rakousko. Ti tedy hleděli povýšením Matyáše dostati se také výše, aby sami měli moc, jakou záviděli rádcům Rudolfovým.

(*Ant. Gindely.*)

Ivan Andrejevič Chovanský stal se roku 1661 bojarem a stál u veliké přízni carovny Žofie, ale vzbudil si závist *Miloslavského* a nenávist, kterýž ho očernil u cařice, jakoby Chovanský bažil po trůnu pro svého syna Ondřeje, ježto pocházel z knížeciho rodu. I byl r. 1682 i se svým synem odpraven

(*Děj. ruské.*)

Dne 9. března 1662 narodil se proslulý hrabě František Antonín Spork, muž velmi učený a dobročinný. Proto byl od císaře Leopolda I. konečně i za místodržitele v Čechách ustanoven a stal se jeho miláčkem. Před svou smrtí však byl ze závisti od právníka Václava *Neumanna* z Puchholzu a jiných očerněn u vlády, ač tomuto mnoho dobrodiní byl prokázal. I byl v Lysé jat a v Daliborce uvězněn, jakoby buřičské spisy rozšiřoval. R. 1736 byl však za nevinného uznán, když po celý rok knihy jeho se prohlížely, jichž bylo na 30.000. Jeho žalobci museli ho veřejně odprositi. Umřel r. 1738.

(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Dne 29. ledna 1607 zemřel v Loktu *Jiří Popel* z Lobkovic, nejvyšší rada zemského soudu a pán na Melníku a Ličkově Zasloužilý ten muž upadl ze závisti očerněn u císaře Rudolfa II. v nemilost. I byl r. 1594 v Kladsku uvězněn a konečně, ačkoliv mnozí vznešení páni a šlechetná dcera jeho Eusebia Marie zaň u císaře prosili, do Lokte převezen, kdež i ve vězení zemřel.

(*Ant. Honsátko Das Vaterland.*)

Svatý *Prokop*, vyvoliv tři dni před svou smrtí svého († 1053) nástupce ve Vítu či Vitoši a louče se se svými spolubratřími, předpověděl, jim že od Spytihněva ze Sázavy vypuzeni budou, ani jim němečtí řeholníci závidí útulek v Sázavě, avšak za šest let že opět do Sázavy se navrátí. (*Děj. česk.*)

Jen pomocí všeobecně váženého Jana Zamojského stal se *Sigmund III.* roku 1588 králem Polským, začež se mu nevděkem odměnil; řevnilť na všeobecnou vážnost a moc tohoto o Polsko velezasloužilého muže (*Děj. pol.*)

Michal Speranský, hrabě a ruský státník († 1837), požíval u císaře Ruského Alexandra důvěry téměř neobmezené. Avšak podařilo se přece jeho závistníkům jej očerniti a do podezření, že tajně dopisuje do Francie, jej přivésti Byl pak roku 1812, právě když ze státní rady vycházel, zatčen a do nižšího Novgorodu internován.

Dne 3. května 1270 umřel starý

král Uherský Bela IV., který s Přemyslem Otakarem II., králem Českým, žil v pokoji a míru. A tu Filip Korutanský a patriarcha Aquilejský, zmocniv se celého Korutanska, nemeškal s jeho synem a nástupcem *Štěpánem V.* proti Českému králi se spojiti. Tento král Štěpán byl člověk velmi věrolomný a závidě Přemyslovi štěstí, jen na to čekal a pomýšlel, by se mu za předešlé utrpené porážky zvláště u Kressenbrunnu mohl pomstíti, a proto hned v roce 1270 vedl válku s Přemyslem Otakarem. (*Děj. české.*)

Dimitrij Ivanovič Šujský († 1613) stal se za cara Ruského Vasileje vojevodou, nebyl však v bojích šťasten; závidě příbuznému knížeti Skopinu Šujskému jeho vítězství a oblíbenost u lidu hleděl mu všelijak škoditi, a když tento zemřel, přičítala se knížeti Dimitriju vina této smrti. (*Děj rus.*)

Vasilij Vasiljevič Šujský Němoj, bojarin a vojevoda, pozván jest dne 23. dubna 1610 u knížete Dimitrije Šujského k obědu, odkud odnešen jest umírající; smrt přičítána závistnému knížeti *Dimitrijovi.* (*Děj. rus.*)

Když r. 1266 Švarno s Haličí, kterouž po otci zdědil i Litavsko spojil, záviděl mu toho vlastní bratr *Lev* a chtěl i sám panovati, ač měl se tomu těšiti, že Halič spojena s Litavskem pod Ruským knížetem bude v přátelství s Ruskem, kdežto dříve Litvané tak často Rusko znepokojovali. I povolal k sobě úlisně švakra Švarnova Vojšalka do kláštera Ugrova a tam ho vlastní rukou zavraždil.

(*Fil. Strahl. Děj. říše Ruské.*)

Když Vladislav II., král Polský (1386—1430), bratra svého Skirgiello učinil velkoknížetem Litevským, naplněn jest závistí nesmírnou a nepřátelstvím strýc Vladislavův *Vitovd*, jenž sám velkoknížetem státi se chtěl a proto hleděl ho zavražditi.

(*Jak. Caro Gesch. Pol.*)

Pan *Zaviš z Falkenšteina*, muž krásný, ducha bystrého a udatného, pojal až vdovu a matku krále Václava II. Českého za manželku a tu ponejvíce sám řídil říši Českou. Po smrti Kunhutině pojal Záviš za manželku Juditu, sestru krále Uherského Ladislava, kteráž když mu po roce (1288) porodila pachole, strojil slavné křtiny, k nimž zval i krále Václava a krále Ladislava. Avšak závistníci Závišovi namluvili Václavovi, že jemu Záviš strojí úklady a navedli jej, aby slíbil přijíti ku křtinám, však tak, aby Záviš přijel pro něho na hrad pražský. Záviš přišel radostně a tu byl zatknut a uvrhnut do žaláře a později před hradem Hlubokou stat r. 1290.

(*W. Wl. Tomek. Děj. král. Česk.*)

Jerofej Pavlov Chabarov, objevitel Amurska (nar. r. 1636), objeviv novou zemi tu plul po Amuru a roku 1653 poslal si do Jakutska pro posilu. I poslali mu odtud 3000 vojska, se kterým *Zinovjev* na Amur dorazil. Ale tento zrádně choval se k chrabrému Chabaru, záviděl mu bohatství, osočoval ho a odvezl jej do Moskvy. Chabarov jest vlídně přijat od cara, ale na Amur více se nedostal. (*Fr. Miller.*)

b) Škodí sobě.

Alžběta, vdova po † Vincenci Granovském, nepatrném šlechtici polském, stala se roku 1417 manželkou krále Polského Vladislava II. Povýšení to vzbudilo závist u mnohých, a proto závistníci sepsali zvláštní spis, v němž ji sprostě a hanebně hanobili. Král za trest spisovatele vyhnal ode dvora.

(*Děj. polské.*)

Léta 845. Člověk jeden velmi bohatý a nad jiné silný, kterýž měl své obydlí ve vsi řečené Vřesova, kterýž byl ještě z rodu Vršovicova a Rohovicova, jemuž jméno bylo *Bloboj*, a ten byl nedaleko od hradu Radostinu a úhlavní nepřítel Světlův. Času jednoho samú zlostí a závistí jsa přemožen poslal tajně a kázal času nočního Světlovi ten příbytek zapáliti. On pak Světlo jsa ve svém příbytku upokojen a nic o tom nevěda a na žádného nemaje žádné péče, a když náhlý oheň (skrze to že všecken hrad z dříví borového byl postaven) přišel, Světlo s svú ženou i s dítkami, také i s některými služebníky tam uhořal. To když se doneslo Křesomyslu knížeti, že by to Bloboj spáchal, rychle kníže proň poslal, ale on nechtěl přijíti. Z toho se kníže náruživě rozhněval a pojav své služebníky, jel na toho

nešlechetného žháře Bloboje do vsi Vřesova. Ale Bloboj po takovém účinku jinak než Světlo bedliv byl. Protož vida kníže, že se k jeho dvoru s svými přibližuje, pevně se v svém domě uzavíral s svú ženou i s svými syny. A obávaje se horlivosti Křesomyslovy, dům ten svůj sám svou rukou zapálil a tak jest Bloboj první v té zemi palič neb žhář sám sebe spálil. Hned potom to kníže svým poddaným za právo ustanovil, kdožbykoli takovou neb k té nápodobnou škodu komu ohněm učinil, aby byl také ohněm spálen. (*Hájek. Kron. čes.*)

Zbigněv, bratr Boleslava III., Křivoústého, krále Polského (1102—1139), záviděl bratru svému přízeň národa a proto spojoval se začasto s nepřátely Boleslavovými Pomořany a Čechy, Rusy a Maďary, brojil proti bratru, nedodržev slibu, že pokojně se bude chovati, ba chtěl ho i zavražditi, tak že Boleslav pro svou jistotu konečně dal Zbigněva oslepiti a i bezpochyby zavražditi. (*Mart. Gallus. Děj. polské.*)

Zdrávas Maria, modlitba,

viz: „Maria 2 a!“

Zdraví.

1. O své

a) pečuj, zvláště v nemoci!

Léta Páně 1577. 22. Maji kněz *Jiřík Četl*, arcipryst kraje Bechyňského a farář Krumlovský, život dokonal na Krumlově. Užíval lékaře nějakého Poláka Simeona, příjmením Rusa, z Polocka. (*Vác. Březan. Život Viléma z Rosenber.*)

Ferdinand III., císař a král Český (1637—1657), sám zvolil si r. 1658 Marca Marciho, výtečného lékaře a učence českého, za osobního svého lékaře. (*Jos. Smolík.*)

Ku konci dubna r. 1617 roznemohl se nebezpečně císař a král Český *Matyáš* (1611—1619). Lékař Scato podal Matyášovi lék, avšak Matyáš zdráhal se z počátku neústupně užívati ho. Teprv když rádce jeho kardinál Khlesl jej upamatoval na rozličná přestálá nebezpečí, jakož i na války v Uhrách, v kterých vždy srdnatě sobě počínal, a připojil k tomu naučení, aby i nyní léku požil, Matyáš dal se přemluviti, a stav jeho zlepšil se tou měrou, že během měsíce května z lože povstati mohl. (*Ant. Gindely.*)

Když se arcibiskup Pražský *Martin Medek* (1581—1590) rozstonal povolal sobě z Oseka svoje lékaře Winkelmanna a Kaspara, an se nechtěl svěřiti lékařům vlašským u dvora krále Rudolfa ustanoveným. (*Kl. Borový. Děj. arcid. Praž.*)

Tomáš Pešina z Čechorodu, děkan kapitoly u sv. Víta na Hradčanech a znamenitý spisovatel († 1680), když roku 1680 strašné morová rána v Praze řádila, pečoval o své zdraví tím, že si dal pustiti žilou. (*V. Zelený. Čas. Mus. kr. Čes. 1886.*)

Jan Ev. Purkyně, spisovatel český († 1869), velmi pečoval i o zdraví své a proto byl i nemalým příznivcem a milovníkem tělocviku. V pokoji svém každého rána konal tělocvik s činkami a na hrazdě. Jednou navštívil jej slavný Pavel Jos. Šafařík a podivil se nemálo, vida velikého učence, an po pokoji prudce kráčel s bačkorami, jejichž podpadky byly olověny. (*L. Domečka.*)

Léta Páně 1591. Předešlého měsíce (Octobris) opět pan *Vilém z Rosenberka* navštíven byl nemocí těžkou. Lékaři ode dvora císařského k němu od Menšíka z Prahy vypraveni. 15 Decembris pan vladař za lékaře přijal pro sebe a dvůr svůj doktora Jindřicha Konráda z Lipska, zapsav mu služby roční 200 tolarů se třemi koňmi a čtyřmi osobami slušně k opatření. (*Vác. Březan. Živ. Vil. Rosenb.*)

Sigmund, císař a král Český (1436—1437), spáliv si prst u nohy, dal se na radu lékaře operovati a bolest snášel co nejtrpělivěji. (*Aeneáš Silvius.*)

Sigmund I., král Polský (1506—1548), ustanovil si za svého osobního lékaře Petra Poznaňszyka z Poznaně, dra filosofie a mediciny, i kanovníka. (*Děj. polské.*)

Sigmund III., král Polský (1587—1632), pečoval o zdraví své a měl Šebestiana Sleszkowski ho za svého osobního lékaře.

Jakub Sobieski, otec napotomního krále Polského od roku 1674 Jana Sobieského, nechtěl vychovávati syny své rozmazleně a proto nařizoval, aby časem přivykali hrubším pokrmům; doporučoval častější pohybování; v zimě pod střechou, v létě na svěžím vzduchu na větších vyjížďkách, závody hru v míč, střílení z luku a podobné zábavy, jimiž obratnost a síla se pěstují. (*Jar. Klika. Jarý věk. 1883.*)

Léta Páně 1550 hrabě pan *Jeronym Šlik*, druhý poručník mladých pánů z Rosenberka, rozstonal se, že se mu palec u nohy zapálil. Aby zdraví a život si zachoval, dal si nejprv ten palec a potom celou nohu uříznouti a ještě přes rok živ byl. (*Vác. Březan. Živ. Vil. z Rosenb.*)

František Jar. Vacek Kamenický, děkan v Blovicích a básník († 1869), byl o své zdraví velice pečliv; vstával časně z rána, ano již ve čtyři hodiny, za letní dobu šel na procházku a záhy z rána se koupával v řece, pak odsloužil mši sv. (*Jos. Zd. Raušar.*)

Albík, arcibiskup Pražský (1411—1412), ošetřoval jako lékař krále *Václava IV.* ještě v poslední jeho nemoci roku 1419. (*Klem. Borový. Děj. arcidiec. Praž.*)

Dr *Řehoř Volný*, podpřevor benediktinského řádu v Rajhradě na Moravě, výtečný místopisec moravský (nar. 1792, † 1871) a velezasloužilý historik vlastenecký, býval v letech třicátých po mnoho roků v Rožnově, bytem jsa u tehdejšího představeného Josefa Bayera. Sbíraltě tehda neunavně prameny ke svému pracnému dílu „Mar krabství Moravské topograficky, statisticky a historicky vylíčeno," a ke své církevní topografii moravské. Za pobytu v Rožnově netižíval si každý den jíti na Radhošť do „poustevny", by se napil z tamějšího pramene skvostné vody; což jest dobré dvě hodiny cesty do příkrého vrchu. Procházkou tou nemálo se vždy zotavil ku pracím svým namahavým. (*Koleda. 1876.*)

b) Varuj se v nemoci pověry!

viz i: „Pověra II. 7!"

V XIV. století přišel do Bulhar do Trnova jakýs mnich tulák z Cařihradu, jménem *Theodorit*. Honose se vědomostmi lékařskými, převeliké množství lidu prostého i vznešeného svedl k neřesti hesychasmu. On podporoval i nezaniklé doposud stopy pohanstva a učil klaněti se dubu jakémus a od něho čekati vyléčení; mnoho ovcí a jehňat u kořenův dubu toho obětováno, až ho sv. Theodosij zkácel. (*Konst. Jireček. Děj. nár. Bulhar.*)

2. U jiného pečuj o ně zvláště v nemoci!

Robert Areskin, první osobní lékař cara Ruského Petra Vel. r. 1713, znamenitý lékař, zdokonalil znamenitě lékařství v Rusku, zvláště pak lékárny a lékařské ústavy. (*Děj. rus.*)

Blahosl. *Česlav*, dominikán, Polák († 1242), byl obdařen mocí zázračnou. Na jeho přímluvu mnoho nemocných nabylo zdraví. (*Ben. Kulda Církevní rok.*)

Dobřenský Jak. Jan Vác. Černomostský, hvězdář, přírodozpytec a lékař znamenitý († 1697 v Praze) když mor v Čechách, zvláště v Praze vypukl a strašlivě tu řádil, vydobyl sobě svou horlivostí a neohrožeností obzvláštních zásluh o trpící člověčenstvo. (*Ant. Rybička.*)

Adam Humprecht Koc z Dobrše, pán v Kestřanech, hejtman kraje Prachenského ku konci XVII století, zabýval se nejvíce zhotovováním lékův, a těšilo jej, jestliže mohl lidi zadarmo léčiti. (*Aug. Sedláček. Hrady a zámky.*)

Ferdinand Karel Dworzaczek, jeden z nejvýtečnějších lékařů polských (narozen 1804), převzal roku 1835 správu

nové nemocnice ve Varšavě. A tu obětovnost jeho k nemocným neznala mezí.

Hyacint August Dziarkovski, zasloužilý polský lékař (nar. 1761 ve Varšavě), zavedl první ve Varšavě očkování, čímž zdraví lidskému velmi prospěl. (*Děj. pol.*)

Jiří Hanuš z Limusy (naroz. okolo r. 1520 v České Lípě) vzdělal se v cizině a procestovav mnohá místa, navrátil se roku 1553 do Prahy, kde se co praktický lékař usadil a s velikým úspěchem dle způsobu vlašského léčil. (*Jos. Smolík.*)

Karel Borom. hrabě z Harrachu († 1829) stal se roku 1803 doktorem medicíny. Praxi prováděl bezplatně chudým, jež i jinak podporoval. Od roku 1814 až do smrti byl primárním lékařem u Alžbětinek.

Josef Hasner, rytíř z Arthy, professor očního lékařství na universitě pražské (narozen 1819 v Praze), byl očním lékařem v ústavu pro hluchoněmé, spolu představeným a lékařem v ústavu pro vychování a léčení slepých na Hradčanech, též v ústavu pro zaopatření a zaměstnávání slepých. Kromě velikého množství nemocných, které na klinice a na oddělení svém v nemocnici léčil, ordinoval v příbytku svém ročně tisícům nemocných, v praxi vykonával během roku kromě nemocnice mnoho set operací.

Tomáš Husinecký, lékař slovutný, naroz. ve Vodňanech v první polovici XVI. století, odkudž vůbec také Vodňanským se nazýval a podepisoval, v Praze chudé žáky a vůbec chudé zdarma léčíval a stal se sám obětí svého lidumilného jednání, zemřev 20. srpna 1582 na bolest morní, oplakáván od veškerého obyvatelstva pražského. (*Ant. Rybička.*)

Roku 1577 vypukla v Brně tak zvaná „brněnsko-francouzská“ nemoc, která velikou sílu lidí zahubila. Nemoc ta přestala zuřiti teprve tehdy, když lékař *Tomáš Jordan* udal způsob léčení. (*Kar. Eichler. Poutní místa.*)

Svatí *Kosmas a Damian*, spolupatronové čeští († 303), oddali se na lékařství, v němž i brzy velmi prospěli. Mrzákům a neduživcům i chudým i bohatým sloužili zadarmo, z čehož vůbec „lékaři bezplatní“ sluli. (*Drahé kameny.*)

Jan Krčín, slavný lékař (narozen okolo 1430), provozoval v městech pražských umění své lékařské a to s takovým účinkem, že v Praze i vně pro své vědomosti a zkušenosti u věci té vůbec na slovo byl brán a hledán, tak že i sám král Jiří jmenoval jej svým lékařem životním. (*Ant. Rybička.*)

Vincenc Julius Krombholz, slavný lékař († 1843), naroz. v Polici v Litoměřicku, získal si v Praze dobrou pověst a stal se nejoblíbenějším lékařem v Praze. R. 1812 a 1813 horlivě léčil raněné vojíny.

Jan František Löw z Erlsfeldu, životní lékař Karla IV. († 1725), usadil se v Praze a provozoval zde umění své lékařské. Zvláště v létech 1679 a 1680 vyznamenával se neunavnou činností v navštěvování nemocných.

Marcus Marci, výtečný lékař a učenec český (nar. r. 1595 v Landškrouně v Čechách), byl výborný lékař praktický a zvláštní znatel účinků rostlin, jimiž velmi šťastně léčíval nemocné, jmenovitě učeného jesuitu Bohuslava Balbína. (*Jos. Smolík.*)

Ignác Pešina z Čechorodu, ředitel c. k. ústavu skotoléčitelného ve Vídni, narozen v Kostelci v Čechách r. 1766 († 1808), značně přispěl k rozšíření očkování. (*Jak. Malý.*)

Antonín Pich, proslulý léčitel zlámanin na Hořičkách († 1865), vyléčil podle svých zápisních knih do konce roku 1864 přes 20.000 těžkých zlámanin, nepočítaje v to lehké pochroumání pacientů příchozích ani napraveniny bez dalšího ošetřování vykonané a rady udělené.

František Pittra, lékař, zvláště proslavený chirurg a operatér (narozen r. 1811 v Klatovsku), stal se v Praze zvláštní zručností při operacích, útlým citem k nemocným a důstojným chováním k osobám každého stavu brzy oblíbeným lékařem v Praze. (*Jos. Müller.*)

Petr Poznaňszyk z Poznaně, dr. filosofie a mediciny, professor na akademii krakovské, kněz a kanovník († 1579), založil nadání, z něhož by se nemajet-

ným opatřovaly léky a poskytovala pomoc lékařská, a koupil dům v Krakově, kdež by takoví nemocní umístěni býti mohli. *(Děj. pols.)*

Jan Jindřich Proks, přísežný zemský lékař v království Českém († 1690), dvěma chudým sborům řeholním v Praze poskytoval zdarma své služby lékařské a na každý týden obětoval jim z měšce svého po říšském tolaru. I chudým zadarmo sloužíval. *(Drahé kameny.)*

Hynek Václav Richter, Moravan, jesuita, missionář mezi Indiány, od nichž i roku 1696 zavražděn jest, když Indiáni stonali buď na zimnici anebo na červenou ouplavici, maje o ně péči jako matka o své dítky, léčil jedny šťávou ze sladkých třtin dobývanou a pálenou, jiné pomerančem a citronem. *(Drahé kameny.)*

Václav Sierakowski, erbu Ogoňczyk, hrabě, konečně probošt v Sandomíři († 1806), založil v Sandoměři r. 1786 lékárnu a nadaci pro lékaře, z čehož chudina zadarmo léčena a ošetřována.

Josef Struš, narozen r. 1510 v Poznani, vydobyl si slavného jména co lékař. I povolal jej král Polský Sigmund do vlasti a jmenoval jej prvním lékařem sestry své Alžběty, královny Uherské. V postavení tomto ucházeli se o jeho lékařskou pomoc Soliman II., král Španělský Filip II., konečně stal se lékařem při dvoře polském.

Fryderyk Henryk Sznejder, doktor mediciny a chirurgie, byl jeden z nejslavnějších lékařů v Poznaňsku († 1828), získal si co praktický lékař v Poznani lékařskou svou zběhlostí lahodností, oddaností k trpícím spolukrajanům, jimž byl lékařem netoliko tělesným, nýbrž i duchovním, pak podporováním chudiny a vůbec lidumilnou svou činností takovou lásku a oblíbenost, že by jej lid byl takřka na rukou nosil. *(Jeho životopis.)*

Romedius Jan František z Thunu, od roku 1653 pán v Cholticích, vynikal netoliko vzdělaností, ale i zbožností a lidumilností. V Cholticích stále sídlel a založil a bohatě nadal zámeckou lékárnu a osvědčil se tím pravým dobrodincem svých poddaných. *(Aug. Sedláček. Hrady a zámky.)*

Václav, kníže Těšínský (1545—1579), navštěvoval nemocné, poskytoval jim léků, sám je léčil, rány jim obvazoval a s měšťanstvem žil důvěrně a přátelsky. *(Fr. Sláma. Děj. Těšínska.)*

Věrozvěstové, kteréž byl rozeslal svatý *Virgilius*, biskup Solnohradský, apoštol Slovinců († 1794), do hor, aby jejich obyvatelstvo Bohu a církvi získali, nalezli tam léčivé prameny, kteréž doposud známy jsou pod jménem „lázní Gasteinských“, v nichž každoročně mnoho neduživců hledá a nalézá zdraví. *(Ben. Kulda. Církevní rok.)*

Vít, doktor lékařství († 1517), usadiv se v Praze, byl pro své vědomosti léčitelské na slovo brán a založil také jednu z nejstarších lékáren v Praze. *(Ant. Rybička.)*

I stalo se, že *Vladimír Monomach*, toho času kníže Černikovský, upadl v těžkou nemoc. Povolaný lékař nevěděl pomoci žádné, proto žádali Jana, opata Kyjevského, aby bez odkladu poslal sv. Agapeta († 1095), mnicha, jenž nikdy nepřekročil prahu klášterního, ku knížeti. Sv. Agapet nešel, ale poslal mu byliny své. Jakmile jich Vladimír okusil, ihned vyzdravěl. *(Ben. Kulda. Církevní rok.)*

Neduživci, na něž biskup sv. *Wolfgang*, spolupatron český († 994), ruce své skládal, bývali uzdraveni, také jiní nemocní, chleba rukou jeho požehnaného okusivše, ozdravěli. *(Drahé kameny.)*

Adam Zalužanský ze Zalužan, slavný svého času botanik a lékař († 1613), provozoval v Starém Městě pražském umění léčitelské a to s tak výborným účinkem, že byl času svého jedním z nejvzácnějších pražských lékařů, ba i v celém okolí, i získal sobě předkem roku 1599 po čas panujícího tehdáž záhubného přímoří nemalých zásluh o trpící člověčenstvo. *(Ant. Rybička.)*

Zelený čtvrtek,

viz: „Svátky 2 c!“

Zemětřesení,

viz: „Nehody živelní 17!“

Zemřelí,

viz i: „Očistec 2!“ „Mše sv. 3 d!“

Pomáhej jim:

1. modlitbou, věčným světlem.

Na místě u paty hor pod Krnupkou, kdež po slavném vítězství Čechův nad Němci blíž Ústí nad Labem dne 16. června 1426 po bitvě přes 300 zabitých rytířův na hromadě leželo, vystavěli po čase jejich příbuzní kapličku Bolestné Matky Boží Z té kapličky stalo se pak podnes proslulé místo poutnické, kteréž Čechové *Bohosudov* (jako že by byl Bůh mezi Čechy a Němci rozsoudil), Němci pak Maria Schein nazvali. Také na bojišti u Předlic postavena jest na památku kaplička, která podnes stojí.

(*Dějiny české.*)

Gebhardus čili *Jaromír*, VII. biskup Pražský († 1089), v čas postní s duchovenstvem žalmy za živé i zemřelé v chrámu svatého Víta na Hradčanech prozpěvoval (*Kosmas. Kron. čes.*)

Maria Maximiliana Hohenzollerská, která před 200 lety žila, manželka Jáchyma z Jindřichova Hradce, položila první základ k bratrstvu za zemřelé, kteréž se potom co nejvíce v Čechách rozšířilo následkem bohatého odkazu vznešené matrony Lucie Kolovratské Maximiliana ustanovila veškerou správu tohoto bratrstva a vyžádala si potvrzení jeho s diplomem a s mnohými výsadami od Římského papeže. Založila i velebnou kapli; aniž o tom kdo věděl, že ona na stavbu peníze dávala.

(*Balbín.*)

V jisté dny v roce shromažďovali a shromažďují se *Rusové* na hrobech svých příbuzných a modlí se za ně.

(*Fil. Strahl. Dějiny říše Ruské.*)

Soběslav I., kníže Český (1125—1140), aby kanovníci na Vyšehradě za jeho matku a jeho bratry Boleslava a Břetislava se modlili, daroval jim Seňačín s 3. pluhy a se vším, co k tomu přináleží, hospodáře, stavení, země vzdělané i nevzdělané, luka, pastviště, lesy suché i zelené, lov, mlýny, rybaření se všemi požitky.

(*V. Ruffer. Historie Vyš.*)

V XIV. stol. darovali *Čeněk z Wartenberka*, jenž byl křižovníkem svatomářským, a bratr jeho Jan, dědičný pán na Veselém, statky své v Jeseníku konventu svatomářskému, jinak johannitův v Praze, aby se za duše zemřelých modlili. (*Paprocký.*)

Anna, vdova po Půtovi z Častalovic, darovala roku 1405 dne 3. června, přebývajíc na Rychemberce, kostelu častalovskému za duše nebožtíka Půty, manžela svého, Machny téhož máteře, paní Anny, Gastka, paní Kačny, Krušiny, Vojtěcha, řečeného Hrb, Jana, řečeného Kostelec a Bartoně, klerika, platy hojné na vsích Ličně, Zádole a mlýně v Habrově, aby z peněz těch olej k věčnému světlu v kostele hořícímu kupován býti mohl. (*Liber ercet.*)

2. Mší sv.,

viz i: „Očistec!“ „Mše sv.!“

Dne 22. září roku 1253 zemřel král Český Václav I. Tělo jeho bylo z pražského hradu v četném průvodu dolů do města pražského neseno, kdež nad ním v kostele u sv. Františka při klášteře klarisek u přítomnosti sestry jeho kněžny abatyše *Anežky* a jejich panen smutečný služby konány jsou. K věčnému odpočinku uloženo jest pak tělo jeho v druhém klášterním kostele sv. Barbory. (*Děj. česk.*)

Císař *Ferdinand I.* (1526—1564) založil a nadal v Praze špitál sv. Antonína a sv. Alžběty s kaplí pro

18 chudých mužů a žen a pro 12 služebníků chrámu Svatovítského stářím neb nemocí sklíčených. Špitálníci byli povinni, každodenně býti přítomni u sv. Víta zpívané mši sv., kterou císař r. 1547 založil a modliti se za zemřelou královskou choť jeho Annu.

(Pešinův Phosphorus.)

Řehoř z Heršlaku († 1371) a synové jeho byli dobrodinci kláštera vyšebrodského, darovavše mu 14 kop grošů na penězích, začež v kostele klášterním při oltáři svatého Václava mše zádušní za předky jich slouženy byly.

(Pangerl.)

R. 1408 *Heřman z Hrádku* s 3 kop. ouroků založil výroční mši ve Velkých Popovicích za zemřelého Offku, Milotu a Alžbětu z Popovic.

(Lib. ercet. VIII. E. 6.)

Když dne 22. března roku 1471 zemřel *Jiří*, král Český, konány jsou četné mše sv. za duši jeho od kněží světských i řeholních strany pod obojí i pod jednou.

(Wác. Wl. Tomek. Děj. m. Prahy.)

Beneš z Komařic daroval roku 1365 jeden lán svůj v Trutmani klášteru vyšebrodskému, aby mniši každý rok zádušní mše za dávné jeho příbuzné a předky sloužili. *(Pangerl. Hohenfurt.)*

Ludmila, sestra knížete Českého Břetislava II (1092—1100), založila kapličku ke cti sv. Tomáši, apoštolu Páně, aby se v ní denně sloužila mše sv. za duše v očistci.

(Kosmas. Kron. česká.)

Když *Ludvík*, král Český i Uherský (1516—1526), dne 29. srpna r. 1526 v bitvě proti Turkům u Mohače zahynul, stalo se na obecném sněmu v Praze usnešení, aby panstvo a rytířstvo dostavilo se ve středu příští v černých oděvích ke službám Božím v kostele sv Víta a Pražané s jinými městy aby učinili služby Boží v kostele Panny Marie před Týnem — Za zvonění sešli se Pražané a zástupci jiných měst ve smutku u Matky Boží. Uprostřed kostela postaveny byly máry příkrovem černozlatým přistřené, na kterémž znaky království Českého, Uherského a jiných zemí visely. Za truchlivé pohřební písně vyšlo se z kostela, napřed úředníci měst pražských, za nimi někteří konšelé, nesouce černé svíce, pak žákovstvo, duchovenstvo; po něm ti konšelé, kteří nesli královské klenoty; totiž: Tomáš Zachlubil nesl obnažený meč, Jan Karban praporec, Mikuláš Čačerda jablko, Sigmund Vaníček žezlo a Jan Pašek s purkmistrem korunu. Za těmi nešeny byly máry od konšelů, za márami šli Pražané a naposledy zástupci jiných královských měst. Obejdouce Staroměstské náměstí zase do kostela tejnského se navrátili, kdežto za duši krále Ludvíka pobožné služby Boží konali. *(Děj. česk.)*

Zdeněk z Ronova, šlechtic český († 1375), vyzdvihl r. 1366 oltář sv. Bartoloměje v klášterním kostele žďárském za spásu duší svých předků a přátel. *(Ant. Vlasák.)*

Než tělo císaře a krále Českého *Rudolfa II.* (1576—1611), zemřelé dne 20. ledna 1612, vneseno bylo v Praze do hrobky, v rozdílných kaplích kostela Svatovítského sloužili mše sv. za něho; v první kanovníci pražští, v druhé jesuiti, v třetí minorité, ve čtvrté jiní kněží, v páté kapucíni, v šesté františkáni, v sedmé augustiniáni, v osmé dominikáni a v deváté praemonstráti. Kardinál pak Olomoucký z Dietrichšteina s jinými praeláty sloužil mši sv. při velkém oltáři.

(Jan Beckovský. Poselkyně.)

Léta Božího 1437 zemřel císař *Sigmund*. A tu potom slavnou službu učinili v kostele pražském vigilii a mše za duši jeho. Biskup Konstanský Filibert mši sloužil; a k oběře šli páni, rytíři, zemané, praelátové, kanovníci konšelé a obce měst pražských, i paní atd. *(Staří letop. čeští.)*

V chrámu sv. Mikuláše (kdež nyní se odbývají ruské bohoslužby) v Praze na Starém Městě připomíná se ve XIV. a XV. století 16 oltářů založených a nadaných větším dílem od bohatých měšťanů z osady. Tak zřídili bratří *Albrecht a Jan z rodiny Štuků* za krále Jana v kostele oltář svatého Kříže a založili tu každodenní mši sv. za duše svých přátel. — Oltář sv. Vavřince nadala Alžběta, dcera měšťana Mikuláše Planera. Roku 1409 učinil Jan z Weilburku nadání k oltáři sv. Jana Křt. za duše svých přátel

(Fr. Ekert. Posv. m. kr. hl. m. Pr. 1884.)

V kostele sv. Pankráce za Vyšehradskou branou pražskou *království Uherské* věčnou fundaci neb nadání učinilo, aby se za duše těch Uhrův, kteří chtíce dobývati hradu Vyšehradu, léta 1420 dne 1. listopadu po bitvě blíž toho kostela zahynuli.

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Přibík z Vítějovic pán na Pořešíně (1315—1348), daroval klášteru dominikánů v Budějovicích část vsi Dubu u Blanského, avšak na tu výminku, aby ročně o každých suchých dnech, pak na den sv. Edvarda, kteréhož manželka jeho Zdenka zemřela, konečně i na den, kdy on sám zemře, mše zádušní zpívané sloužili.

(*Aug. Sedláček. Hr. a zám.*)

Jan z Žeberka na Plané učinil roku 1506 v pondělí po sv. Trojici kšaft, jímž učinil hojné nadání chrámu plánskému na výroční mše, zpěvy a modlení za duše předků a přátel.

(*Ant. Vlasák.*)

3. Almužnou.

Léta Páně 1591. Když paní *Eva*, hraběnka z Kasoldu, rozená z Rosenberka, život dokonala v Mantue, přijeli 20. Septembris pan Adam z Hradce i s paní manželkou svou a sestrou, paní Annou Lobkovskou, i také panem manželem jejím Oldřichem z Lobkovic ku pánu Vilému z Rosenberka na Krumlov. I drženy 22 služby zádušní neb officium defunctorum. V těch dnech velmi nábožni byli, dávavše štědře almužny.

(*Vác. Březan. Život Viléma z Rosenb.*)

Když *Jindřich Břetislav*, kníže, biskup Pražský, roku 1194 z Míšně se vrátil, velmi teskliv byl za duše lidí v té válce padlých, veliké služby Boží a oběti v Praze konati dal a sám svýma rukama hojně almužny rozdával.

(*Děj. české.*)

Po zrušení kláštera paulanů ve Vranově na Moravě ustanovil roku 1711 lidumil *Jan Adam kníže Lichtenštein*, aby dům u kláštera stojící obývalo 12 starců chudých, příslušících k jeho panství. Předepsal jim denní pořádek, jak by ve stáří Bohu sloužili a za zemřelé členy knížecí rodiny se modlili, začež opatřil je potřebným oděvem, stravou a otopem.

(*Darstel. der Joh. Fürst. v. Lichtenstein.*)

Za biskupa Míšenského Sigfrieda založila r. 1232 *Ludmila*, Česká královská dcera a vdova po Bavorském vévodu Ludvíku I., z vlastního jmění klášter pro cisterciácké panny v Seligenthalu u Landshutu, a sice za spásu svého zemřelého chotě a zemřelých dítek.

(*Ant Frind. Kircheng Böhm.*)

Pan *Petr z Rožemberka*, sestřenec Jana z Dobrušky, želel smrti jeho († 1332), velice a na spásu duše jeho učinil znamenité dary klášteru ve Vyšším Brodě.

(*Aug. Sedláček. Hrady a zámky.*)

Když 2. ledna r. 982 Dětmar, první biskup Pražský, zemřel, posypal svatý *Vojtěch*, patron náš český a nástupce Dětmarův na biskupské stolici, ještě té samé noci hlavu popelem a chodě po kostelích činil pilné modlitby a almužny zaň i za sebe na usmíření svrchovaného Soudce.

(*Drahé kameny.*)

Zima tuhá, mírná,

viz: „Nehody živelní 18!“

Znamení na nebi,

viz: „Příroda 8!“

Zoufalství.

Přivádí k samovraždě,

viz i: „Samovražda 4!“

Po nešťastné bitvě na Bílé Hoře roku 1620 byl pro odboj mimo jiné i *Martin Fruwein z Podolí*, v Novém Městě pražském měšťan přední a prokurátor neb právní přítel při soudech vyšších zemských slavný i bývalý direktor, dne 21. února 1621 do vězení uvržen. A tu obávaje se přísného trestání z Bílé věže, kdež uvězněn byl, hluboko se do příkopu zpustil a hlavu srazil.

(*J. Beckovský. Poselkyně.*)

Léta 1649. Měsíce března jedna chudobná v *Novém Městě pražském* bydlící žena, když z viničního díla před večerem domů se navrátila a zvěděvši, že její všecken pracně shromážděný peníz skrze zloděje odnesen jest, do takového zoufání padla, že nejenom sebe, ale i své dva synáčky, z nichž jeden devíti a druhý jedenáctiletý byl, živobytí zbaviti umínila, i také ten zlý úmysl ve skutek uvedla, když udělajíc mladšímu synáčku svému nožem tři rány, jej nelítostně zavraždila a přistoupivši k staršímu, také ho několikráte tím nožem ranila, který se již dle možnosti své bránil, křikem svým okolní sousedy tak pohnul, že oni se do toho domu sběhli a co v něm se děje, věděti chtěli; nešťastná pak matka po tak zlém účinku provaz neprodleně uchytivši, pod střechu běžela a tam se oběsiti chtěla. Že ale sousedé od toho ještě polou živého synáčka o ní, kam by ona odešla, zvěděli a za ní pod střechu tak spěšně pospíchali, že ona k oběšení sama sebe dostatek času míti nemohla, nicméně nožem tím, kterým synáčka vraždila, hrdlo sobě podřezati chtěla, i také již podřezávati začala; však že i živa i dosti čerstva byla, do žaláře vedena i tázána byla, proč takové tyranství nad svými dítkami spáchala. Ona vyjevila již dotknutou příčinu a v krátkém čase nešťastná matka ta od té sobě v krku učiněné rány v tom žaláři umřela

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Vanda, dcera Kraka I., knížete Polského, velmi krásná žila v panenství, od jakéhosi *německého* panovníka válkou byla stíhána, jenž vida nemožnost k přemožení, z lásky a zoufalství sám se mečem zaklál. (*Kadlubek. Děj. pol.*)

Po smrti císaře a krále Českého Rudolfa II. († dne 20. ledna 1612) nastaly služebníkům a důvěrníkům jeho zlé časy. Tak komorníku Ruckému kladl císař Matyáš za vinu, že měl hlavní účastenství ve vyjednávání s Matyášem a že si přivlastnil značné sumy peněz a množství drahých kamenů. Sám rádce hlavní Matyášův kardinál Khlesl dostaviv se do jeho vězení, tady mu hrozil nejhorším mučením, nepřizná-li se ku všemu dobrovolně. *Rucký* cítil zajisté dobře svou vinu, a vida, že trýznitelé jeho nebudou míti s ním smilování, příštího dne ráno, když čeledín jeho odešel pro jídlo, ve vězení svém v Bílé věži se oběsil na hedbávné šňůře, na které klíče nosíval.

(*Ant. Gindely.*)

Léta Božího 1523 u sv. Mikuláše v Podskalí byl nějaký *Vávra*, šenkéř na krchově v kněžském domě, kterýžto šenkoval u Jana perníkáře v Dlažkovském domě proti Božímu Tělu na rynku na Novém městě; i zůstal mu některou kopu dlužen, i velmi ho hrdloval a ženu mu vsadil; a on zateskliv se sobě, přišel domů i udělal sobě nožem několik ran a potom umřel. (*Staří letop. čeští.*)

Zpěv,

viz: „Zábavy II. 18!“

Zpovědník.

1. Zpovědníku, buď:

a) horlivý!

Tobiáš Jan Bekr, od r. 1702 biskup Královéhradecký, pomáhal začasto na Mariánském Kopečku kázati a zpovídati. Dne jednoho zpovídal tam dlouho na noc. Jsa hotov, odcházel všechen ztrmácen do své ložnice. Zastavil ho žebrák, že by rád k sv. zpovědi. Vrátil se biskup hned a posloužil mu svátostí. (*Drahé kameny.*)

Blahoslavený *Ondřej Bobola*, mučenník, jesuita, Polák († 1657), působil mocně zvláště ve Vilně v zpovědnici. (*J. Bílý. Legenda.*)

Jan Ignác Dlouhoveský z Dlouhé Vsi, světící biskup Pražský († 1701), sedával rád ve zpovědnicích. (*Drahé kameny*)

Ctihodný *Ondřej Faulhaber*, kněz v Kladsku, jenž roku 1757 od Prušáků nevinně odpraven byl, jako katecheta v pevnosti kladské vojákům Čechům a Polákům obětavě sloužil ve zpovědnici. (*Ben. Kulda. Církevní rok*)

Albrecht Chanovský z Velké Vsi u Sušice, horlivý jesuita na počátku XVII. století, nedužívěl ve stáří z kamene, řezavky, pakostnice či ze suchého lámání. Než ať bolestí zuby skřípal, neodešel ze zpovědnice, aniž nechal modlení duchovenstvu nařízeného. (*Drahé kameny.*)

Antonín Koniáš, slavný jesuita, spisovatel český a missionář († 1760), velmi horlivý byl i zpovědník. Ve zpovědnici vytrval častokráte sedm i osm hodin i za mrazu nejtužšího. (*Ant. Podlaha. Sbor. hist. krouž. seš. 2.*)

Adam Kravarský, jesuita, proslulý missionář v Čechách za císaře Ferdinanda II († 1660), v pražském domě jesuitských professorů přebývaje, takřka ostával v zimě v létě ve zpovědnici pakli jinou povinností nebyl zaneprázdněn. Měl mnoho kajících synů a dcer, čím víc se jich nahrnulo, tím radši byl. Když pak mu soudruhové, všimnuvše si toho, že pro veliký věk nedoslýchal, navrhovali a radili, aby zpovědnického úřadu sproštěn byl, posteskl sobě stařeček u přítele bratra, žalostivě vzdychaje: „Život mi béře, kdo mi duše béře!“ Až do své smrti byl duchovním pastýřem panen řádu sv. Beneše u sv. Jiří. (*Drahé kameny.*)

Sv. *Josafat Kuncevič*, mučenník a apoštol Rusínů († 1623), připraviv se na zpovídání modlitbou a trýzní těla svého odebral se do zpovědnice, by tam mnohdykráte 10 hodin po sobě, někdy i celé dni, od rána až do večera, jmenovitě před a na svátky zpovídal. V jakýchkoliv nesnázích, v kteroukoliv hodinu, ve dne v noci, v zimě, v létě, vezdy s takovou ochotou spěchal, jakoby mu bylo jíti někam na hody. (*Josef Rutský.*)

Sv. *Stanislav*, konečně biskup Krakovský, mučenník († 1079), byl horlivým, obětovným a hledaným zpovědníkem a rádcem v duchovních záležitostech a těšil se veliké úctě i lásce duchovenstva i lidu krakovského. (*Fr. Ekert. Církev vítěz.*)

Kněz *Gabriel Schneider*, původce zavedení kongregace řehole školských sester v Čechách (nar. r. 1812 v Kremži u Krumlova), byl co kaplan velmi horlivý u konání povinností svých a proto v Medákově, chtěje duchovním potřebám svých věrných vyhověti v neděli a ve svátek ve 2 hodiny v noci vstával a vykonav své kněžské hodinky, do zpovědnice chvátal, kdež zpovídal až do ranního kázaní a po něm opět až do kázaní velkého a velké mše sv., po nichž opět do zpovědnice se vrátil a trval v ní až do 12. hodiny polední. (*Fr. Schönbeck. Vel. Mar. kalend. 1890.*)

b) Budiž svědomitý a neohrožený!

Baltazar Pfarrkirchen, jesuita, Němec z Bavor, pilně o češtinu se přičinil, tak že již 24. března r. 1560 česky zpovídal. (*Ant Rejzek. Kamp. živ.*)

Svatý *Jan Nep.*, patron náš český († 1493) stal se pro svůj neúhonný život zpovědníkem královny Žofie, manželky krále Českého Václava IV., a podával jí velké útěchy a povzbuzoval k dobročinným skutkům.

(*J. Bílý. Legenda.*)

V Kamenném Újezdě působil plných 15 roků co farář český spisovatel *Jan Hammerschmid* (nar. 1652, † 1737) A tu jednou přistoupil ku zamřížené zpovědnici jeho zločinec vrah a vyznav se hrozným proklínáním z děsného skutku svého, žádal surovými slovy na duchovním pastýři za bezvýminečné rozhřešení. To bylo mu ovšem dle církevních předpisů prozatím odepřeno a vinníku naznačeny výminky, pod nimiž možno odpuštění viny dosíci. Zločinec zdráhal se přistoupiti na dané podmínky, ano pokročil ve své spurnosti tak daleko, že vytasiv meč hrozil knězi zabitím, pakli že neudělí mu žádaného rozhřešení. Neohrožený zpovědník vztýčil se hrdě na svém stolci a rozhaliv prsa zvolal: „Nuž, dovrš míru hříchů svých — nikdy mne nepohneš, bych svolil ku tvé žádosti a dopustil se sám svatokrádeže.“ Přísná slova ta dojala zločince tak mocně, že vrhl se rozhořlenému zpovědníku k nohoum a podrobil se kajicně církevním jeho přikázaním.

(*Kar. Ninger.*)

2. Vyvol si:

a) jednoho zpovědníka!

Jindřich Serilonius z Horšova, vlastně Píšek, konečně i probošt na hradě pražském († 1586), byl zpovědníkem králové *Anny*, manželky krále Českého Ferdinanda I. (*Ant. Rybička.*)

Ferdinand I, Dobrotivý, císař a král Český (1836—1848), vyvolil sobě Josefa Plece, dvorního faráře ve Vídni, za vůdce a rádce svého svědomí, jakožto zpovědníka.

(*Fr. Novotný. Čas. kat. duch. 1841.*)

Antonín Brus, arcibiskup Pražský (1561—1580), byl vyvolen co biskup Vídeňský od císaře a krále Českého *Ferdinanda II.* za zpovědníka.

(*Klim. Borový. Děj. arcid. Praž.*)

Melchior Hanel, jesuita († 1689), působil v Praze a pak v Olomouci. Dvacet let byl v Olomouci zpovědníkem biskupa *Karla, knížete z Lichtenšteinu.*

(*Kar. Nigrin.*)

b) Cti ho a rad se s ním!

Ferdinand II., císař a král Český (1620—1637), pravověrnost svou tak tím projevoval, že ve všech věcech, které se církve nějak dotýkaly, brával radu se svým zpovědníkem.

(*Ant. Gindely.*)

Ferdinand II., císař a král Český (1620—1635), svého zpovědníka Lamormanna vůbec vysoce ctil; kdykoliv přišel jej vyzpovídat, Ferdinand očekával jej u dveří s odkrytou hlavou a sám přinesl židličku, na kterou zpovědník měl se posaditi.

(*Ant. Gindely. Děj. česk. povst. l. 1618.*)

Od *Jana z Jenšteina*, od roku 1379 arcibiskupa Pražského, kajícího to pána, slyšel zpovědník upřímnou prosbičku: „Velebný otče, račte mne před lidmi bez ostychu vykrákati hned, jak řečí nebo skutkem zaviním“ (*Drahé kameny.*)

Václav II, král Český (1282—1305), návodem rovněž mladounké však vyspělejší manželky Jitky obral sobě Heřmana, kněze řádu německého, za řádného zpovědníka a ustavičného svědka řečí a skutků svých. Čině mu všudy velikou poctu jednal podle rady jeho nejen v duchovních věcech ale i v kusích zprávy zemské. K slovu jeho spořádal dobře svůj dvůr. (*Drahé kameny.*)

Zrada.

1. Jest hanebná, škodí jinému i vlasti, vraždí.

Roku 1040 spojil se Alusian s carem Bulharským Deljanem proti Řekům. Když pak Alusian, dobývaje Soluně, 15 000 Bulharův ztratil, rozdvojilo neštěstí to vůdce. *Alusian* zahořev zlobou, nebohého Deljana při soukromé hostině spitého oslepil a k císaři Byzantinskému zrádně utekl. Řekové vpadli tu do Bulharska a zajali slepého Daljana

(*Konst. Jireček. Děj. nár. Bulh.*)

Když roku 1241 Bela IV., král Uherský, byv od Tatarův poražen, jen rychlostí koně svého ochráněn byv při životě ujížděl ve dne v noci horními Uhrami do Rakous, jal ho zde zrádně *Bedřich*, vojvoda Rakouský, a tak dlouho v zajetí držel, až mu část země uherské zastavil, načež Bela odsud i se svou manželkou a kralevicem Štěpánem do Záhřebu ujel.

(*Zap. Čes. morav. Kron.*)

Léta 980 pošel Vladimír, panovník v Novohradě v Rusku, na Jaropolka, knížete Kyjevského, kterýž chtěje ujíti domnělého zrocení proti sobě v Kyjevě, utekl do města Rodně. Zčeť zpronevěřilý vévoda jeho *Blud* zrádným obmyslem naklonil jej k míru s Vladimírem. Ačkoliv pak jeden z věrných jeho mužův, jménem Varjažko, radil jemu, aby opustiv na čas Rusko, vzdálil se ku Pečencům; však nicméně odpadlec Blud převáživ svou chytrostí vydal lehkověrného pána svého v ruce nepřátelům, uveda jej do bytu bratrova, co do skrýše zbojníkův, kdež dva najatí Varjazi meči svými prsa knížete probodli.

(*Karmazin. Děj. pol.*)

R. 1003 *Boleslav Chrabrý*, král Polský, když lid v Čechách podruhé proti Boleslavovi Ryšavému se pozdvihl, přiblíživ se ku pomezí země české, povolal Boleslava III. k sobě pod tváří přátelskou; když pak přišel, kázal jemu vypáliti zrak a zavésti jej na tvrtý hrad do země polské, kdež on po mnoha létech ukončil bídný svůj život u vězení.

(*W. Wl. Tomek. Děj. král. Česk.*)

Roku 1478 dne 27. ledna přijel pan *Jaroslav z Boskovic* s dosti velikým houfem branného lidu uherského do Budějovic a poslal listy od krále a od sebe na Zvíkov, kterými žádán jest pan Bohuslav ze Švamberka velmi pilně, aby do Budějovic přijel ve zvláštních prý královských potřebách (Matyášových). Pan Bohuslav nemeškal, a dojel do Budějovic dne 30. ledna podvečer a tu byl ve vší tichosti od Jana Planknara z Kinšperka, hejtmana, zajat a přivezen přes Jindřichův Hradec do Znojma, potom do Brna, kdež některý čas na Špilberce zavřen byl.

(*Fr. Palacký. Děj. národa Českého.*)

Roku 1525 za krále Ludvíka dopustil se v Praze *Havel Cahera*, administrátor nepoctivého skutku: kárán byv od bratra Matěje poustevníka psaním ostrým a výmluvným pro nešlechetnosti své pozval jej k sobě a přišlého vlídně přivítav dal vsaditi do šatlavy jako zločince, kdežto potom držán jest půl druhého roku.

(*Fr. Palacký. Děj. národa Českého.*)

Léta Božího 1432 *Jan Cecek* z Pakoměřic, umluviv prosbou a pěknou řečí k sobě na tvrz do Pakoměřic slovutného panoše Matěje z Chřenov, někdy písaře desk zemských, jenž dceru svou byl zaň vdal, aby s ním tu bydlel v ty časy nebezpečné a paní Marketu tetu svou vlastní, manželku Matěje nadepsaného: i zjímal je na své tvrzi za stolem a vězel je i šacoval a obloupil ze všeho, což jsou měli, a učinil jim zrádně jako pravý Jidáš.

(*Staří letop. čeští.*)

Jan, gospodar Multanský, bojoval r. 1570 proti Turkům šťastně. Avšak *Cernovič* vůdce vyslaný s 92.000 mužů na hranice, aby střežil hýbání se nepřátel, nechal je postoupiti beze všeho odporu, jelikož jim služby své za 30 000 kinů zaprodal, a hospodarovi vzkázal, že je nepřátel jenom 30.000, kdežto jich bylo v skutečnosti 200.000 mužů. Jan nezpakuje se dlouho, vytáhl nepříteli vstříc a podstoupil bitvu. Sotva tato počala, přestoupil Cernovič k ne-

příteli. Turci vyhráli a zajavše hospodára za živa jej velbloudy roztrhali.

(*Děj. Multanska.*)

Po smrti Jana Asěna II., caře Bulharského († 1241), pokusil se císař Vataces o Sér. Dolní město snadno bylo vzato. Hned potom horního hradu velitel *Dragota* bez boje se vzdal, i odměněn za to rouchem purpurovým a penězi. (*Kon. Jireček. Děj. nár. Bulh.*)

Soběslav, bratr knížete Českého Vladislava I. a správce župy Chebské, dav r. 1113 Vacka, dvořenína knížete, zavražditi a obávaje se trestu bratrova obrátil se útěkem do župy Nišanské a tam nedaleko hradu Donína potkal *Erkemberka*, císařského hejtmana toho hradu. I pozval hejtman Soběslava na svůj hrad, že u císaře zaň se přimluví. A tu Soběslav když na hradě za stolem seděl, vešel hejtmanův ozbrojený lid do jizby a na rozkaz hejtmanův ho jali a do vězení vsadili. Zbrojná družina Soběslavova musela se rozejíti. Pak poslán jest Soběslav spoután do saské země na jeden velmi pevný hrad do vězení. Za měsíc asi se Soběslav z vězení toho, slíbiv strážcům mnoho peněz, šťastně dostal a do Polska ku králi Boleslavovi pospíchal.

(*Zap. Čes. mor. Kron.*)

Slované polabští, chtějíce jho německé se sebe svrhnouti, povstali roku 939. Počátek učinili Bodrci tím, že markraběte v končinách jejich stojícího, Haiku čili Hiku přepadli, vojsko jeho zničili a jeho samého zabili. Markrabě *Gero*, chtěje podobnému povstání vstříc vyjíti a ránu sobě uměnou odvrátiti, pozvav třicet slovanských knížat pod zástěrou přátelství na hostinu k sobě, dal je po hojném častování všecky mimo jednoho náhodou ušlého, v domě svém úkladně zavražditi.

(*Pav. Šafařík. Slovanské Starožit.*)

L. 1836 spikli se Bulhaři pod kapitánem Jiřím Mamaněovem na osvobození vlasti své od Turkův. Avšak *Hadži Jordan*, mladší, ačkoliv ve jménu Boha přísahal, zradil bratry své, kteří všickni byli povražděni. Zrádce byl od sultána řádem odměněn a ode všech daní osvobozen. Avšak rodina jeho u Bulharův podnes velice je nenáviděna

(*Kon. Jireček. Děj. nár. Bulhar.*)

Roku 1469 byl *František z Háje* od krále Uherského do Čech vyslán. František z Háje, bývalý hejtman roty bratrské, pocházel z Háje mezi Vintířovem a Doupovem v kraji Žateckém, byl Čech a katolík a Čechové mu vůbec jen pan Franc říkali; že však byl především válečník, nevadilo mu, zbraní své ku prospěchu nepřítele proti vlasti své užívati.

(*Frant. Palacký. Děj. nár. Českého.*)

Za povstání stavů Českých přepadli r. 1619 císařšti město Písek, a bylo město to také brzy dobyto hlavně vinou a zradou hejtmana velícího *Hocka*. Město Písek bylo na tehdejší dobu tak opevněno, že by bylo mohlo statečnou posádkou odolati kolik neděl sebe četnějšímu nepříteli Ale Hock se o skutečnou obranu ani nepokusil a po dobytí jeho nebyl popraven, nýbrž přidal se k nepříteli a pryč s ním odtáhl.

(*Pavel Skála.*)

Když Pasovští r. 1611 za císaře a krále Českého Rudolfa II do Čech vpadli, zmocnili se i Malé Strany. Pasovským pomáhali zejména *Italové*, kteří tehdáž tvořili na Malé Straně dosti četnou obec a s Pasovskými byli nejspíše dorozuměni. I na Starém Městě, odkudž však byli odraženi, pomáhali někteří Italové, ani v jednom domě měli byty a krámy, Pasovským co nejvydatněji střelbou a jiným způsobem.

(*Antonín Gindely.*)

Roku 1461 byly okolnosti pro krále Českého Jiřího z Poděbrad okamžité velmi hrozivé; neboť se markraběti Braniborskému Albrechtovi, nepříteli krále Českého, podtaji nabízeli také někteří šlechticové a města katolická ze Slezka, z Moravy ano i z *Čech* na žold proti vlastnímu svému králi!

(*Děj. české.*)

Karel IV., císař a král Český (1346—1378), otec vlasti naší české, veda válku proti Filipu Rakouskému, přislíbil rádcům, aby Filipa přemluvili, by od války ustál, peníze. Což když se vskutku stalo, dal jim falešné peníze, a když si na to stěžovali, pravil Karel; „Odejděte hanebníci, za zradu dostali jste i přiměřenou mzdu!“

(*Grantzius.*)

Kazimír, král Polský, propůjčil markraběti Karlu IV., otci vlasti naší české, průvodní list, aby skrz zemi

polskou bezpečně mohl cestovati r. 1345. A přes to přese všecko chtěl Kazimír markraběte Karla nedaleko hranic slezských v polském městě Kališi zajmouti. Karel jen s tíží a lstí ujel šťastně z města toho. (*Beneš z Weitmile.*)

Když Žižka roku 1421 dne 21. prosince u Kutné Hory s vojskem krále Sigmunda bojoval, otevřeli někteří *horníci kutnohorští* zrádným způsobem Kolínskou bránu vojsku krále Sigmunda: vešlo do města několik set žoldnéřův královských a s nimi zároveň mnozí z horníkův, kteří z jara před Pražany odtud utekli. A nyní počalo vraždění husitských obyvatelů. Král Sigmund uvázal se tudíž beze vší ztráty v Kutnou Horu. (*Vavřinec z Březové.*)

Ljudent I. Chorvatský utekl se léta 822 k jednomu ze synů Srbského knížete Vyšeslava a přijat byv od něho zrádně jej zabil i města jeho se zmocnil. (*Pav. Šafařík. Slov. Starož.*)

Maximilian, arcivévoda rakouský a císař Mexický, byv zrazen od vůdce *Lopeza* a k smrti odsouzen, pravil, odevzdávaje Eskobedovi meč: „Tu máte meč, ježto jsem se stal obětí hanebné zrady, což kdyby se nebylo stalo, snad byste zítra svůj mi odevzdati přinucen býval!“ (*Meth. Halabala.*)

Po osudné bitvě na Bílé Hoře dne 8. listopadu 1620 necítil se hrabě Joachim Ondřej Šlik, jenž neobdržel určitý slib, že mu bude odpuštěno, ani od kurfirsta Saského ani od místodržitele českého Karla z Lichtenšteina, býti dosti bezpečným v Lužici a odebral se do Čech na hrad friedlandský, jenž náležel švakrovi jeho pánovi z Redern, aby se odtud ucházel bezpečněji o milost císařskou. Ale o útulku jeho věděl také *Volf Bedřich z Lüttichova* a tento dopustil se bídné zrady na Šlikovi. Zatkl totiž Šlika a odvedl do Zhořelce, odkud Sasíci jej dopravili do Drážďan. Odtud odveden byl Šlik roku 1621 do Prahy a vsazen do Bílé věže a pak na náměstí pražském ukrutně odpraven. (*Ant. Gindely.*)

Mansfeld, jeden z vůdců vojska českého za povstání stavů Českých r. 1618, počal r. 1620 zrádně vyjednávati s Buquoyem, vůdcem císařským. Mansfeld byl ochoten odtrhnouti se od Čechů a vydati Plzeň císařským, kdyby mu bylo vyplaceno 400.000 zl. a kdyby jej císař přijal na milost. Konečně dohodnuto se v ten smysl, že se Mansfeldovi vyplatilo hned 100 000 zl. Za 100.000 zl. zaručil se Maximilian, kníže; o ostatních požadavcích mělo se vyjednávati s císařem. Kníže Anhalt, dověděv se o všem, poslal k Mansfeldovi podplukovníka Carpozona do Rokycan. Mansfeld se ospravedlňoval vytáčkou, že chce tím způsobem nepřítele oklamati. I v Praze se o tom dozvěděli, což vyvolalo velké zděšení; ač se ho hrabě z Thurnu vřele ujímal. Avšak Mansfeld zdráhal se s většinou vojska svého přitrhnouti k Anhaltovi, ačkoliv byl od tohoto obdržel dotyčný rozkaz. (*Ant. Gindely. Děj. čes. povst. l. 1618.*)

Dne 27. července 1469 zajat jest kníže Viktorin, syn krále Jiřího Českého, od *Matyáše*, bloudě u Veselí na Moravě, a obecné v Čechách domnění vinilo Jindřicha z Lipého, že při tom zrady zoumyslné se dopustil. (*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Jiří Černý, chtě osvoboditi vlast svou srbskou od jha tureckého úplně, nemyslel na svého soka *Miloše*, od r. 1813 vládce v Srbsku, jehož egoismus žádného zločinu se nehrozil, nýbrž na osvobození svého národu. Miloš měl se k Jiřímu velmi přátelsky, avšak po banketu, kterýž měl Jiří s hajduky, v noci v skrýši své přepaden a zavražděn jest. (*Jan Sojka.*)

Bitva na Moravě dne 26. srpna 1278, kdež i rekovný Přemysl Otakar II., král náš, zahynul, proti Rudolfovi, ztracena jest zradou hanebného *Miloty z Dědic* a následky zrady té byly strašny! Porážka Čechův byla ouplná; až ku 12 000 mužův zahynulo s jejich strany buďto v bitvě anebo na útěku, někteří také ve vlnách řeky Moravy; několik tisíců octlo se jich v zajetí a celý tábor český, všecky v něm poklady královské, padly za kořist nepřátelům, a Čechy měly nástupce pacholíka. (*Fr. Palacký. Děj. národa Českého.*)

Pro falckraběte Falckého Ruprechta bojovali roku 1504 proti Albrechtovi Mnichovskému také Češi, bylo jich do

3000 jízdných a pěších. Obléhali město Sulcpach a tu *němečtí hejtmani* hanebný úhlad o Češích učinili, v němž je i čeští hejtmani, katolíci, Jindřich z Gutšteina a Opl z Fictum podporovali. Záležela pak ta zrada v tom, že ti hejtmani odtrhše s celým vojskem od Sulcpachu sami se všemi jízdnými do Chlouby k českým hranicím táhli, pěší vojsko však na polední stranu k Řeznu obrátili. Pěší vojsko české bylo takto od německých hejtmanů proti hlavnímu vojsku nepřátel vedeno, nevědouc o tom, že v těch stranách stojí. A tak 1600 Čechův lehlo na bojišti byvše pobiti, a do 700 bylo zajatých.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Vladislav Lokietek, král Polský, přizval si neopatrně proti domácím vzbouřencům *německé křižáky*, kteří zaujavše Gdaňsk zrádně se zmocnili celého Pomoří roku 1309. (*J. Perwolf.*)

Léta 1280 přijel Ivajlo, car-hajduk, samozvanec Bulharský, k Nogajovi, Tataru v jižním Rusku žádaje o pomoc proti Ferterijovi, uchvatiteli carství Bulharského, proti pravému caru Janu Asěnu III. Při dvoře setkal se Ivajlo se soupeřem svým Janem Asěnem III. Oba hledali tu pomoci proti Feretrijovi. *Nogaj* oba vlídně přijal, dary od nich přijímal, i jednomu i druhému všecko připovídal, ale nikomu ničeho nekonaje, vláčel je v táboře svém po stepích. Konečně při jedné hostině zpitý chán z nenadání Ivajlovi i příteli jeho Kasimbergovi krk dal podřezati. Jan Asěn III. podobnému osudu s těží se vymknul.

(*Konst. Jireček. Děj. nár. Bulh.*)

Když r. 1380 veliký kníže Ruský Dimitrij IV. proti nepřátelům Tatarům do pole táhl a tu všickni knížata se s ním proti společnému nepříteli spojili a také prvního slavného vítězství nad Tatary dobyli: spojil se zrádný *Oleg*, kníže Rjasanský, s Mamaiem, chánem Tatarským, a oznámil mu, že Dimitrij proti němu s velkým vojskem táhne. (*Fil. Strahl. Děj. říše Ruské.*)

Roku 1648 oddán byl Ferdinand III., císař a král Český, s Marií Leopoldinou Tyrolskou. Když ještě nebylo u konce veselí svatební, zmocnilo se dne 26. července vojsko švédské, vedeno jsouc plukovníkem Königsmarkem, hradu a spolu i Menšího Města pražského. Stalo se tak zradou *Ottovalského*, který konaje před tím služby ve vojště císařském, zamýšlel státi se purkrabím loketským a když odmrštěn byl, přišel do tábora nepřátelského. A tu oznámil Königsmarkovi, že se hradby v Praze opravují, načež dne 28. července po půlnoci zmocnil se brány Strahovské a obsadil hrad a domy hradčanské i Malou Stranu a zajal kardinála a arcibiskupa Pražského Harracha, místodržící a některé šlechtice a v příbytcích jako v žaláři je držel. (*Balbin. Misc.*)

Sigmund, bratr krále Českého Václava IV., zdržel se návštěvou v Praze několik neděl roku 1394 a král Václav nešetřil outrat na jeho uctění. A tu potomní účinek ukázal, že Sigmund užil svého přebývání v Praze k zákeřnickému jednání proti bratru svému ku prospěchu markrabí Moravského Jošta, k namluvení totiž spolku mezi ním a pány českými.

(*W. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.*)

Jindřich IV. kníže Heslavský, zmocnil se roku 1288 celého knížectví Krakovského, když hanebný zrádce *Sulko*, vrchní velitel, nepříteli město Krakov odevzdal (*Dlugoš. Děj. polské.*)

Léta 1095 *Svatopluk*, veliký kníže Ruský v Kyjevě, a Vladimír, kníže z Černihova, zrušivše danou přísahu, zrádně zavraždili dva vůdce Plavcův: Kytana i Itlara i družinu jejich.

(*Nestorův Letopis ruský.*)

Roku 870 vydal *Svatopluk*, kníže Nitranský, svého strýce Rostislava, knížete Moravského, v ruce úhlavních nepřátel jeho Němcův. Ubohý Rostislav oslepen skončil ve vězení bídně život svůj, a Morava na čas se dostala pod vládu Ludvíka, Německého císaře.

(*Zap Česk. m. Kron.*)

Roku 1467 žádal pan *Zdeněk ze Šternberka*, aby Jiří, král Český, jak koruny tak zemského archivu v moc pánův jednoty panské (odbojné) postoupil, i aby od sebe zápis dal na všecky svobody stavovské, a ty prý od krále samého nestačí, ale že mají od císaře potvrzeny býti, protože prý král Český co man císařský nemá moci k ustanovení tak velikých věcí bez vědomí a vůle pána

svého. To bylo již příliš! vášeň a nenávist pana Zdeňka tak velice zaslepily, že pro vymyšlené svobody stavu svého neostýchal se poddávati vlast ve služebnost a porobu od věkův neslýchanou.

(Frant. Palacký. Děj. národa Česk.)

R. 1468 vedl pan *Jaroslav ze Šternberka*, syn Zdenka ze Šternberka, křižácké vojsko proti Čechům a králi Jiřímu co vrchní vůdce dne 29. května přes hranice do Čech. I počínali si tito bojovníci Boží, za jaké se považovali, na svém tahu přes Český Dub k Turnovu tak nelidsky, surově a ukrutně, že i sami katolíci s ošklivostí o tom mluvili. *(Zap. Čes. mor. Kron.)*

Roku 1468 počal Matyáš, král Uherský, války proti Jiřímu z Poděbrad, králi Českému. Když pak pan *Zdeněk ze Šternberka* tuto válečnou výpravu Uherského krále spatřil, která vedena byla na zkázu vlastního národa a jazyka, zaplesalo mu prý srdce v těle a zajásal provolávaje, teď že přímo na Prahu potáhne.

(Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.)

Dne 12. dubna 1469 shromáždili se katoličtí jednotlivci opět v Olomouci, a tu pan *Zdeněk ze Šternberka* první se ozval delší strojenou řečí, ukazuje na oběti Matyáše, krále Uherského, aniž by odměny dostal a proto, aby byl Matyáš volen za krále Českého proti Jiřímu z Poděbrad (1458–1471). I byl Matyáš hned toho dne dokonale zvolen za krále Českého. Potom se opět sešli dne 3. května v biskupském hlavním chrámě u sv. Václava v Olomouci a na povel zrádného Zdeňka jednohlasně zvolen jest Matyáš, král Uherský, za krále Českého. Na to oznámili v Olomouci přítomnému Matyáši zvolení jeho, a tento složil i přísahu na zachování práv koruny České. Scházela korunovace, ale hned všickni přítomní přísahali novému králi věrnost a poddanost.

(Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.)

Při jalovém vyjednávání o smír a pokoj krále Českého Jiřího (1458–1471) s Matyášem, králem Uherským, u Olomouce dne 20 dubna 1469 byl i společný oběd. I vystoupili před královskou tabuli dva blázni, mužíci obou králův, aby spolu před očima všech hodovníkův zápasili, kdo koho přemůže, jako pro nápodobení obou válčících stran, Čech byl urostlejší, Uher složitější a vítězství dlouho bylo pochybné. A když tak spolu zápasili, obstoupeni jsouce diváky strany české i uherské, tu jeden se strany české nastrčil Čechovi ruky, aby nepadl. Však v tom přiskočil *Zdeněk ze Šternberka*, celek rozkácen k tomu, kdo českého mužíka od upadnutí zachránil a pohlavkoval jeho. Čechové vyskočili a hned by se byl stal opravdový zápas. I nepřišlo k žádnému vyjednávání a oba králové rozešli se chladně, aniž se od této chvíle na tomto světě více osobně spatřili. *(Zap. Čes. mor. Kr.)*

Jiří, král Český (1458—1471), panoval velemoudře a o to se staral, aby blahobyt a pokoj v zemi panoval. Avšak blahobyt od krále Jiřího z počátku jeho vlády v zemi způsobený v posledních letech jeho života v zoufalou bídu a nouzi se proměnil, a to bylo dílo zrádce vlasti *Zdeňka ze Šternberka* a přívržencův jeho.

(Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.)

Když r. 1270 Přemysl Otakar II., král Český, se vracel do severních zemí svých, král *Štěpán* Uherský odvážil se skutku zrádného proti smlouvě. Jen jedna cesta vedla té doby ze Štýrska do Rakous, přes horu Smrčník (Semering). Štěpán poslal silné houfy branného lidu, aby postaviv se u Schottwienu v zálohu, Otakara, když s hory sejde, zaskočili a zajali. Tento však, měv o tom výstrahu, netáhl tou cestou, ale obrátil se s vojskem svým přes divoké Alpy mezi Štýrskem a Rakousy.

(Fr Palacký. Děj. nár. Česk.)

Turecký velitel v Trnově svolal všecky čelnější měšťany a boljary, vše co vynikalo jménem, mocí a urozením, do jednoho kostela, za záminku maje poradu o jakýchsi obecných záležitostech. Když se všickni, ničeho netuše, sešli, nastalo zrádné vraždění. Dlažba prostřed kostela veškerá krví byla zbrocena. Mrtvoly vydány k stravě ptákům nebeským r. 1393.

(Kon. Jireček. Děj. nár. Bulh.)

Daniel Petrovůz rodu Negušů, od roku 1697 vladyka na Černé Hoře, seznal vlastní zkušeností ošemetnost a

zrádnou lstivost *Turkův*, an r. 1702 od Demíra pašete pod záminkou důležité rozmluvy do Podgorice pozván, zde zrádně jat, do žaláře uvržen a ukrutnými mukami trýzněn jest, až konečně za výplatu 3600 dukátů na svobodu propuštěn. (*Jan Vaclík.*)

Čeněk z Wartenberka, stav se husitou, opět odpadl a vyjednával s posly Sigmunda krále r. 1420. Osvědčiltě se zajisté, že hotov jest, postoupiti hradu pražského králi opět, bude-li za to jen amnestie jemu a dítkám jeho a svoboda i ochrana přijímání pod obojí na všech panstvích jeho pojištěna, ku kterýmžto výminkám Sigmund ihned a bez obmezení svolil. Načež Čeněk 7. května již hrad královským odevzdal (*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Po smrti krále Českého Jiřího z Poděbrad dne 22. března 1471 sešli se pánové čeští v Kutné Hoře, aby volili nového krále. A tu vystoupil i kníže *Viktorin*, syn krále Jiřího, co vězeň krále Uherského Matyáše a schvaloval, aby Čechové Matyáše za krále zvolili, že se jim pod ním zlaté časy vrátí. To učinilo na sněmovníky takový zlý dojem, že někteří řečníkové, mezi kterými, jak se zdá, také oba bratří Cimburkové a pan Vilém z Riesenberka byli, potom v ten smysl mluvili, že národ Český ještě tak hluboce neklesl, aby své spásy měl očekávati od úhlavního vraha svého, kterému žádný závazek, žádné slovo, ani jeho vlastní svaté nebylo I zvolen jest dne 27. května 1471 za krále Českého Vladislava prvorozený syn krále Polského Kazimíra.

(*Děj. české.*)

Roku 1472 vykoupil *Viktorin*, syn krále Českého Jiřího z Poděbrad (1457—1471), úplnou svobodu od krále Uherského Matyáše, u něhož se v zajetí nalézal, zapsáním a postoupením jemu svých statkův v Čechách, totiž města a panství Kolína nad Labem, i hradův Rataj a Pirkšteina, jež měl dědictvím po své první manželce Žofii Ptáčkovně z Pirkšteina, a zavázal se nad to ještě králi Matyášovi napotom co králi a pánu svému sloužiti. Tím se stal kníže Viktorin, někdy naděje Čechův, nyní jejich nepřítelem a stranil Matyášovi.

(*Frant. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Vuk Brankovič, nejvyšší hodnostář říše Srbské za panování cara Lazara Grbljanoviče, spáchal neslýchanou zradu na vlasti. Při bitvě na Kosově poli, vele asi 12—20.000 mužů jezdectva v záloze, měl přispěti v rozhodné chvíli tam, kde toho nejvíce třeba. Vuk obmeškal toho nepochybně ve srozumění s Turky, čímž ztracena bitva a pak podrobeno carství Srbské. Proto také Miloš Obrenovič zakázal r. 1858, aby se v Srbsku nikdo nekřtil Vuk, kteréž jméno u Srbů přijalo význam zrádce.

(*Jan Vaclík.*)

Roku 1273 byl za Německého císaře zvolen hrabě Rudolf z Habsburku a stal se nepřítelem Českého krále Přemysla Otakara II. A tu *Vítkovci* čili pánové z Růže také užili té doby, aby se na svém králi vymstili. *Záviše z Falkenšteinu*, nyní hlava celého rodu, byv od krále nevědomo s jistotou pro které zavinění ze země vypověděn, přivedl všecky své bratří a strýce do táboru nepřátel a zavinil tím pád Otakarův r. 1278 dne 26. srpna na Moravském poli. (*Děj. česk.*)

Vladislav I., král Český, nemoha přemoci Soběslava, jenž na Moravě r. 1172 se usadil, násilím: jal se vyjednávati s ním ouskočně a ubohému knížeti, an nežádal než o své opatření, sliboval pod přísahou věci veliké, jichžto splniti úmyslu neměl. Soběslav neuměl se ani domysliti, jak zrádně s ním nakládal mocný jeho strýc a nepřítel. Přivábivše jeho lichotivě do Prahy a odloučivše od jeho věrných, nenadále chopili se ho, spoutali a odvezli opět na Přimdu. Tu již na dvanáctý rok bylo mu strádati nehodným a nešlechetným chováním.

(*Frant. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Gabriel, jinak po domácku Radomír, car Bulharský, po krátkém panování (1014—1015) padl zradou, jsa od synovce svého *Jana Vladislava* zavražděn.

(*Pav. Šafařík. Slov. Starož.*)

Léta 1088. Byl jeden rytíř velmi slovutný a znamenitý v české zemi jménem Beneda, kterýž byl velmi krásný a zmužilý a nad jiné statečný ve zbroji jako Turnus aneb Hektor. Ten nevím kterak byl rozhněval krále *Vratislava* a ujel do Polsky a tu sloužil u královny Vyšeslavy, manželky

Boleslavovy. Již dvě léta byl tam a tu přijel k Vilbertovi, zeti krále Vratislava, aby se zaň u Vratislava za milost přimluvil. Ale chytrý muž ten dal mu radu, aby pobyl v Mišni u Bennona biskupa zatím. A tu Vratislav přitáhl válečně proti zámku Hvozdeku, a když uslyšel, že Beneda v Mišni jest, pozval ho k sobě pod příměřím a závazkem pokoje. Ale král hanebně dal Benedu zabíti plný zuřivosti. Múdřejší to viduce, skutku toho nechválili. Král sám (když ho ta prchlivost pominula) vida, že jest nechvalitebnou věc učinil, hned se odtud hnul, Hvozdu hradu ani opravil.

(*Hájek. Kronika česká.*)

Dne 31. května 1469 skládali *Vratislavští* přísahu věrnosti Matyáši, králi Uherskému, od odbojné šlechty české za krále Českého v Olomouci dne 3. května zvolenému proti pravému králi Českému, Jiřímu z Poděbrad.

(*Dějiny české.*)

Přemyslava, knížete Velkopolského, nejprve na Hnězdně a Poznani (1247), potom (1249) na Kališi a Poznani, přepadli r. 1296 markrabata *Otto Vysoký*, *Otto se Střelou* a *Konrád* v Rogozdně právě hodujícího a zavraždili ho.

(*J. Perwolf.*)

Před osudnou bitvou u Moháče dne 29. srpna 1526, kdež i Ludvík, král Český a Uherský, zahynul, nařizoval král Ludvík opět a opět *Janu Zápolskému*, aby pod pokutou nevěry a zrady dnem nocí pospíchal k Tolně, ale Zápolský postupoval zdlouhavě, že nelze bylo pochybovati o jeho neochotnosti, až i zastavil se v Segedíně, odkudž se pak nehnul po několik neděl a do bitvy se nedostavil. Ostatně tvrzeno určitě, že Zápolský má tajnou úmluvu se sultánem, že králi Ludvíkovi pomáhati nebude a za to že mu propůjčeno bude od Solimana království Uherské.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

2. Dochází trestu.

Když roku 1260 Přemysl Otakar II., král Český, válku vedl s *Belou*, králem Uherským, a vojska obou řeka od sebe dělila: ustanovili se oba králové na tom, že uherské vojsko přes řeku přejde, a teprv za dva dni bitva se svede. Otakar ustoupil s vojskem, a tu proti úmluvě již v noci na 12. července Uhři zrádně útok na hlavní zástup Čechův, při kterém se sám král Přemysl Otakar pod korouhví sv. Václava nalézal, učinil. Avšak zrada ta strašně byla potrestána. Uhři byli u Kressenbrunu strašně přemoženi, tak že na bojišti samém padlo jich osmnáct tisíc a čtrnáct tisíc jich v řece Moravě utonulo (*Děj. česk.*)

Roku 1467 přitáhl Jan z Boskovic, bratr Olomouckého biskupa Prothasia, s 3000 muži před *Brno*, a někteří měšťané — zrádci se s ním domluvili, že ho pustí v noci do města brankou naproti klášteru sv. Tomáše. Zrada ta však byla vypátrána, nepřítel odražen a oni měšťané smrtí potrestáni.

(*Kar. Eichler. Poutní místa.*)

Když roku 1212 Ota IV., císař Německý, ze msty Přemysla Otakara I. na sjezdu v Norimberku trůnu Českého zbavil a syna jeho Vratislava ze zapuzené Adléty na trůn Český povýšil, pozdravili někteří čeští pánové zde přítomní Vratislava za svého krále a jemu se kořili. Mezi těmito pány nalézal se i pan *Černín*, z rodu Drslavicův, nejvyšší komorník královský, dosud nejpřednější osoba po králi. Však se jeho zrada, králi Přemyslovi donesla i byl pak ještě téhož léta svého vysokého úřadu a všech svých statkův zbaven a musel v cizině jakožto vypovězenec život svůj skončiti. (*Děj. česk.*)

Roku 1537 podnikl *Jan Katzigner* nešťastné tažení proti Turkům k Oseku, v němž 20.000 lidí zahynulo. Katzigner obviněn ze zrady, jat a do Vídně odveden, odkudž z vězení uprchl do chorvatské Kostajnice. Tu se jal smlouvati s Mehmedem begem a byl proto zabit roku 1539 od Mikuláše Zrinského při hostině. (*Děj. chorvatské.*)

Krumus, car Bulharský, pospíšil roku 813 k vybojování Cařihradu, jejž lidem svým od Blacherny až ke Zlaté Bráně obehnal. Předvídaje nemožnost vzetí města, jednal o mír s císařem *Lvem Armenínem*, při čemž bez mála od Řekův zrádně z nástrahy zabit nebyl. Rozlícen jsa tím zlodějským bezčinem, okolí Byzantu a jiných měst

ukrutně poplenil, Adrianopol hladem ku vzdání donutil a nesčíslné množství zajatých po Thracii a zvláště Macedonii sebral, jež všecky do Bulhar za Ister t. od Uher zavésti poručil.

(Pav. Šafařík. Slov. Starož.)

R. 849 vypravil *Ludvík*, Německý král, silnější vojsko proti Čechům. I vedl je vévoda Ernst, k němuž se Thakulf, markrabě, a mnozí hrabata i opatové připojili. Vtrhše do Čech, když počali vztékati náspy a záseky, ve kterých Čechové se zavřeli, Thakulf těžce poraněn jest, a outok se ztrátou velikou odražen jest. Proto Čechové do ležení německého k jednání o pokoj několik mužů vyslali. Thakulf s nimi vyjednával. Avšak když jednání ještě trvalo, někteří hrabata přikvačivše na ležení české v pokoji si hovějící, boj krvavý obnovili; za nimi celé vojsko německé k outoku se hrnulo. Tak nešlechetnou věrolomností rozdráždění Čechové vzchopili se všickni ku pomstě strašlivé. Odrazivše outok, potloukli náramně všecky houfy nepřátelské a stíhajíce je za outěku až do ležení je jich, tu je se všech stran obklíčili. Nyní Němcům bylo prositi o pokoj a postaviti rukojmě, kterýmiž by návrat do vlasti sobě vykoupili. Cesta, kudy se vrátiti měli, jim předepsána; všecka nářadí a zavazadla zůstala vítězům, i zbraně samy musely jim odevzdány býti. Pohanění takové bylo neslýchané v národu Německém, a zmatek způsobilo veliký i všeobecný. *(Luden)*

Načerat, nejmocnější pán v zemi české za knížete Soběslava I. (1125—1140), zradil nejprv Soběslava, způsobiv spiknutí, že syn Soběslavův za knížete Českého zvolen nebyl. Napotom však i proti tomuto zvolenému Vladislavu II. se pozdvihl, avšak v bitvě u Malešova i sám bídně zahynul r. 1142.

(J. N. Černohouz.)

Prkoš, župan v Bilinště, mající správu nad Moravany, dav se r. 1041, když vojsko Jindřichovo překročilo hranice české, ukojiti zlatem saským, Němcům jen na oko se bránil. Tak otevřena země česká za knížete Břetislava nepřátelům s obou stran zradou, a Břetislav musel o pokoj jednati. Zrádného ale Prkoše potom do Biliny řeky uvrhli, osekavše mu ruce i nohy. *(Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.)*

Strůjcům pádu *Přemysla Otakara II.*, krále Českého († 1278), a zrádcům jeho nebylo valně těšiti se ze zdaru své nešlechetnosti. Arcizrádce Filip Korutanský obdržel sice žádané knížectví v léno, ale nevešel nikdy ve skutečné držení jeho; umřel r. 1279 v požívání pouze těch statkův, které mu byl někdy Otakar propůjčil. Ani Jindřich Bavorský nedostal se k vládě země rakouské nad Emží, za jejíž cenu zradil byl přítele svého. A Uherského krále Ladislava Kumana život nešlechetný vzal konec r. 1290 vražednými dýkami vlastních jeho milostníkův. Boreš z Riesenburka nedočkal se ani konečného pádu svého zrazeného pána, potomstvo pak jeho nenabylo nikdy více předešlé své moci a slávy. A co mám říci o starostě velikého rodu Vítkovcův, o Záviše z Rosenberka? Muž ten dostoupil ovšem potom ještě i vrchole moci a štěstí, aby dokrvácel konečně pod strojem katovým.

(Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.)

Přivitan, kmet Starého Města pražského, povolal Bořivoje, když Vladislav, nástupce Svatoplukův, v Plzni dlel, r. 1109 ku Praze, zosnovav spiknutí a otevřel mu brány měst pražských. Avšak již r. 1110 nabyl Vladislav převahy. A tu Přivitanovi přivázán jest na záda prašivý pes a tak byl za vousy vodín po tržišti pražském, při čemž biřič vyvolával: „Taková čest děje se tomu, jenž knížeti Vladislavovi věrnosti slibené nezachoval!“ Konečně jsou mu před očima shromážděného lidstva vousy uřezány, načež vypovědén jest do Polska. *(Děj. česk.)*

R. 1453 posláno bylo knížeti Cilskému, správci země rakouské ve Vídni, psaní, aby král Ladislav nesvěřoval sebe vrtké víře české, leč by přišel s mocí dostatečnou, aby rozkazovati a trestati mohl co král. Žádalit Čechové, aby Ladislav se dal konečně v Praze korunovati. Správce země české Jiří z Poděbrad dostav list ten od Cilského podal jej pánům, jemu k radě přidaným, a ptal se, co by soudili o původci jeho. Odpověděli všickni, že zrádce jest a rušitel obecného dobrého a protož hoden smrti nejohavnější. Byl mezi nimi pan *Jan Smiřický* a tázán byv také o mínění své, přisvědčil soudu

obecnému. I položil pan Jiří před pány psaní ono, rukou p. Smiřického psané a sekretem jeho zpečetěné. Odsouzen jsa svými ústy, jat jest a do vězení dán. Popřáno mu jen času ku pořízení o statku svém dne 6. září; na zejtří pak stat jest v Praze na Star. Městě pod pranéřem a pochován ve špitále u mostu.

(*Frant. Palacký. Děj. národa Česk.*)

Michael Ignatěvič Tatiščev, dumný dvořanin, vypravil se k rozkazu Borise Feodoroviče do Gruzie, aby ji ruskému vlivu zachoval. Roku 1608 byl náčelníkem v Novgorodu, kde jest od lidu zabit pro zamýšlenou zradu

(*Děj. ruské.*)

Roku 1438 táhl Menhart z Hradce s králem nově zvoleným Albrechtem proti městu Táboru. Tu když leželi, kázal král jíti *Sigmunda z Wartemberka na Děčíně*, na něhož bylo doneseno, že byl o králi zradu ukládal; odtud byv odevzdán pánu Menhartovi, vezen do Hradce a ve veliké věži umořen. (*St. Let.*)

Roku 1514 byla všecka jednání knížete Bartoloměje za krále Vladislava II. s městy prozrazována i donášena panu Lvovi jakož i psaní Pražanův ku králi Polskému. I žádal kníže Bartoloměj, aby zrádcové byli vyzkoumáni. Netrvalo dlouho a již bylo na jisto postaveno, že zrádcové oni byli sám tehdejší purkmistr *Vilém z Troskovic* a konšel *Havlíček od Koníkův*, ježto psaní ono dali přes noc přepsati pro pana Lva; protož oba zatčeni jsou a tvrdě věznění, a když ke všemu se přiznali, stati jsou katem dne 21. srpna

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Roku 1187 přivedl *Vladimír*, kníže, proti Romanu, jenž mu vládu v Haliči odjal, do vlasti své krále Uherského Belu se značným vojskem A Bela bez krve prolití dobyl hlavního města haličského, avšak neustanovil Vladimíra za vládce Haliče, nýbrž svého vlastního mladšího syna Ondřeje a spojil tak dle dávného svého přání Halič s Uherským.

(*Fil. Strahl. Děj. říše Ruské.*)

Když Švédové vtrhli do Moravy, nemohli hradu, Nového Hradu, dobyti. A tu jistý *Vokoun* z Olomučan dal se od nepřátel podplatiti a zavedl je po tajných pěšinách lesem k hradu a ukázal jim nejpřístupnější místo, tak že v okamžiku nestřeženém hradu dobyli a zcela zničili. Když Švédi odtáhli, neminula zrádce pomsta: od rolníků rozhořčených byl popaden a bez milosrdenství svržen do blízké propasti.

(*Kar. Wagner. Posv. pout. m. ve Křtinách.*)

První rod panující v Čechách, rod Přemyslovců, mnoho zrady zakusiti musel od rodu *Vršovců*, kteří sami toužili po vládě a příčinou byli mnohých sporů v Čechách, ano i krveprolití. Za to se jim dostalo i zaslouženého trestu. Nejprv utrpěli mnoho od Boleslava III. Ryšavého, když v masopustě r. 1003 nejčelnější Vršovce zavraždil; podruhé dal roku 1108 kníže Svatopluk všecky Vršovce zahubiti, že zcela v dějinách českých zanikli.

(*Jan Nep. Černohouz. Vršovci.*)

Zvíře.

1. Jest užitečné.

V severních končinách *Sibirska* jsou k velikému prospěchu lani a psi. Lani zastávají místo koní, slouží mimo toho ku potravě i oděvu, psi pak potřebují se toliko k jízdě. Znamenito jest při psích sibirských, že nelají a neštěkají, nobrž uslyšavše, ucítivše v daleké odlehlosti přiblížení lidí jinostranných, dávají se do vití. Dvanáct psů zapřažených v nartu (saně) uveze náklad od třiceti pudův (pud po 40 librách) a dva sedláky. Ale obyčejně se jedno šestero psů v nartu zapřahá a psi narta jest mnohem lehčí nežli jest narta laní. (*Čas. čes. Mus. 1838.*)

2. Zachraňuje život.

V únoru 1893 vracel se vozka táborského pivovaru Pecháček z Bernardic do Tábora, když blízko lesíku u Drhovic čiperný jeho *pes* pojednou

skočil s vozu, předběhl koně, jal se zuřivě štěkati, skákal proti nim, jakoby dával na jevo, aby zarazili. Když však koně pokračovali svou cestou dále, brodil se pes v závějích sněhových několik kroků, stanul u kupy sněhu a opět zuřivě štěkal. Vozka tímto zjevem upozorněn, přiblížil se ke psu a viděl ve sněhu leželi jakousi pokrývku; odhrnuv ji spatřil k úžasu svému lidské tělo neznámého muže, jenž patrně přemožen mdlobou hledal odpočinku v bělostném sněhu. Naloživ jej s namahánim na vůz, dopravil jej do Drhovic, kdež po delším úsilí podařilo se polomrtvého člověka vrátiti životu. Šťastný muž, který takto ušel jisté smrti, může děkovati čipernému psíku, který se stal ochrancem jeho života.

(*Národ. Polit.*)

3. Vyznamenává se věrností.

V *Březině* u Rokycan v Čechách zabloudilo před málo léty dítě, když šlo do lesa hledat svou matku. Na štěstí provázel dítě domácí pes. Zatím se setmělo, dítko nemohlo najiti cestu z lesa ven Ulehlo v křoví a pláčem umdlené usnulo. V noci dostavil se silný liják a nastalo také chladno. Věrný pes nehnul se od dítěte; položil se těsně k němu, přitulil hlavu svou k ňadrům dítka a zahříval je. Ustrašení rodiče hledali dítě po celou noc a z rána nalezli pěkně dcerušku svou i s psíkem věrným. (*Anděl strážný. 1885.*)

Roku 1812 v měsíci prosinci byl velký hon na statku hraběte *M. na Moravě*; rozsáhlé pozemky dali k tomu dosti příležitosti. Po ukončení honby spozorovalo se, že schází jeden honec; hledali ho, ale marně, až konečně mysleli, že z nějaké důležité příčiny se vzdálil a domů se odebral. Doma však nebyl a domácí myslili, že ho některý z pánů na honě s nějakým rozkazem někam poslal, což se ovšem častěji stávalo. Nepátrali tedy po něm v tom domnění, že přijde. Když však i v noci nepřicházel, dotazovali se s velkou úzkostí známých i neznámých — hledali druhého dne v lese, avšak marně. Třetího dne po honě, když hraběcí polesný v té trati, kde se hon odbýval, kráčel — přiběhl náhle jeden z jeho psů, skákal naň a divně si počínal. Pán zvířeti porozuměl, že ho chce na něco upozorniti; šel tedy za psem. Tento ustavičně běžel několik kroků napřed, zase se ohlížel, zdali pán jde za ním, a konečně vedl ho ke příkopu, kdež — pohřešovaný muž mrtev ležel. Lékař ihned přivolaný shledal, že člověk ten raněn byv mrtvicí náhle zemřel. Nyní však to podivné! U mrtvého skrčen seděl jeho věrný pes a tedy ani při smrti pána svého neopustil. Bylo to již třetího dne, co pes tu na stráži stál, a v tom čase žádného pokrmu nedostal. Věrnost zvířete toho vysvítá ještě více z té okolnosti, že to byla psice a měla doma štěňata. Zajisté obdivuhodná věrnost zvířete.

(*Anděl Strážný.*)

Nedávno (1885) zemřelý biskup Václavský v Uhrách, *Peitler*, měl krásného, velikého psa, který vždy u svého pána se nalézal. Když biskup zemřel, pozbyl pes veškeré radosti; běhal z jedné světnice do druhé a sháněl po všech koutech zahrady. Při tom nepřijal žádného jídla ani vody, trápil se tak dlouho, až jednoho dne před branou biskupské residence pošel. (*Blahověst*)

V Dlouhé Vsi u Rychnova zemřel v srpnu 1882 10letý *Rohl*. Po obědě před náhlou smrtí odebral se pacholík na půdu nakrmit holoubátko, miláčka svého, ale pojednou sklesl a musel na lůžko býti dopraven. Holoubátko jako by cítilo smrt živitelovu, přilétlo do světnice a usadilo se pod postelí nemocného, skrývajíc hlavinku, jakoby truchlilo, pod svá křídla. Za nedlouho chlapec zesnul. Holoubek opustil své dosavádní sídlo a usadil se pod prkno, na něž chlapec byl přenesen, čině hlavinkou jako prve. Než nebylo mu dovoleno dlouho u živitele dlíti, byl od zemřelého odloučen. Netrvalo však dlouho a holoubek použiv otevřených dveří, vlétl k mrtvole a opětně pod tvrdým lůžkem se usadil a stejným způsobem jako dříve žal svůj nad chlapcem dával na jevo (*Čech.*)

Ve *Štýrsku* stalo se následující: Manželka jednoho hostinského, aby se ze své první choroby trochu zotavila, odebrala se ku svým příbuzným do Záhřeba. Ale nemoc její každým dnem

více se horšila a ubohá paní poznávala, že již dlouho zde nebude, že musí umříti. Poslala tedy rozličné věci, mezi jiným i svého věrného psíčka manželi svému zpátky do Hradce. Několik dní na to zemřela. Psíček však v Hradci pořád byl smutný, až jednoho dne zmizel a po mnohém bloudění přišel hladem zmořen do Záhřeba, kdež se ovšem divili, jak se tu vzal. Psíček hledal bedlivě u všech příbuzných svou paní, ale marně, neboť ta už byla pochována. Později vrátili příbuzní toto věrné zvířátko opětně hostinskému do Hradce, kterýž s ním dobře nakládá — na památku své paní. (*And. Strážný. 1886.*)

V *Ybbsu* v Rakousích zemřel 2. května 1883 tamější všeobecně milovaný městský děkan a farář H . . . Ten měl velikého, černého psa, průvodce a strážce domu svého, jenž svému dobrému pánu velice byl přítulný. Když pán zemřel a byl pochován, hledal ho pes od rána do noci, napřed v domě, potom na všech cestách, kdekoliv pána svého vždy vyprovázel. Byl pořád smuten a odmítal všeliké lichocení domácích i přátel; když mu dávali pokrm, sotva se ho dotkl, až konečně docela nic nežral. Za tři neděle našli věrného psa mrtvého.

(*And. Strážný.*)

4. Divé arci škodí.

Léta Páně 1557. Při vánocích na panství Krumlovském *vlci* velikú škodu činili, zvěř a dobytek dávice a ač myslivci snažovali se něco jich uloviti, nic dovésti nemohli.

(*Vác. Březan. Živ. Vil. z Rosnb.*)

5. Neškádli ho, čiň mu dobře!

Rudolf, korunní princ, syn Františka Josefa I., císaře a krále Českého od roku 1848, vyjel si kdys do Alp na hon kamzíků. A tu spatřil jednu kamzici jako přibitou, kol ní byla malých kamzíčků čilá, milá rodina a svým vlastním tělem chránila je všecky v lásce mateřské. I sklonil mladý střelec ručnici a ana se mu slza v oku zaleskla, pravil: „Nebojte se kamzičátka, nezastřelím vám matky; nechci, byste osiřela, vždyť já také matku mám.“ S nadšením na ta slova provolala družina princi čest a slávu.

(*Arn Volný.*)

6. Trýznění dochází trestu.

František Sehnal v Rudicích na Moravě měl vůz a koně, s nimiž jezdíval do Brna. Jednoho dne roku 1876 zpozoroval s ustrnutím, že koňovi jeho vyřízl někdo jazyk. Nejen že to byla hrozná bolest pro ubohé zvíře, ale mimo to ztratil pěkný kůň velmi značně na ceně. Čeledín Ferdinand *Švéda* tvrdil sice, že kobyla sama si jazyk překousla, avšak Sehnal nevěřil takovým báchorkám. Čeledín sám uznal za dobré, raději se odkliditi a také druhého dne beze stopy zmizel. Lékaři uznali, že koňovi vyřízl někdo jazyk ostrým nožem. Podezření padlo na zmizelého Švédu. Sehnal nemohl se ani upamatovati, že by mu kdysi byl ublížil; jen na to si vzpomněl, že manželka Sehnalova nechtěla den před tím připíti kořalky opilému čeledínovi. Jaký to surový a spustlý čeledín! Tento, když od svého hospodáře utekl, zdržoval se pak v továrně v Bílovicích u Brna a zde zastihl ho podobný osud jak zmrzačeného koně, neboť stroj utrhl mu ruku až po rameno. V nemocnici seznán v něm soudem stíhaný zlomyslník, a když se uzdravil, byl postaven před soud v Brně. Musel se zodpovídati ze zlomyslného poškození cizího majetku. Soudní dvůr odsoudil Ferdinanda Švédu na dobu dvou měsíců do žaláře.

(*And. Strážný. 1886.*)

V městě *Tur* . . . žil asi před 30 léty muž velmi spustlý. Již v mládí svém býval ve škole začasto trestán, že vybíral ptáky. Než trestání a kárání minulo se kýženého výsledku. Stav se jinochem a mužem, ba i otcem spustil se Boha, modlitbu a služby Boží zanedbával a opět vybíral ptáky. Ale nejen že hanebník ptáky vybíral, ont chytal i staré ptáky a uříznuv jim jazyky, opět je na svobodu pouštěl. Marně ho kárali lidé, kteříž jednání jeho pozorovali a předpovídali mu i trest Boží. A trest Boží ho neminul. Narodilo se mu první dítko a ono bylo němé, narodilo se mu druhé dítko a ono

opět nikdy nemluvilo. Tu teprv nešťastný otec šel do sebe a ptáky již nechal na pokoji S dítkama oběma odebral se k mnohým lékařům, hledal u nich pomoci, ale pomoci nenalezl. Za trest za ukrutnost zůstaly obě dítky — němými. (*Jan Nep. Černohouz.*)

Šestnáctiletý *Josef Veselý* v Klecanech vybíral (1882) ptáky na stromě, při tom spadl a zlámal si pravou nohu. (*Čech.*)

Václav Ž, synek rolníkův, jevil již co dítě srdce ukrutné. Byloť mu největší radostí, nevinná zvířata mučiti a trýzniti. Chytil li vrabčíka mučil ho pozvolna, až bylo po něm. Dostal-li brouka, vytrhal mu nožky a křidélka; mouchy a podobná zvířátka rozřezávati, rozmačkávati a trápiti, bylo mu sladkou pochoutkou. Neustále měl plné kapsy kamení, jímž házel po zvířatech, když jaké viděl. Šel-li po návsi, neb přes ves, bylo slyšeti všude kňučení a štěkot psů, které kamením zraňoval Když mohl dostati kočku do své moci, byla šťastná, pakli přišla toliko o uši anebo o ohon; neboť obyčejně ji přesekával nohy a polil ji horkou, vařící vodou. Zničil všecka ptačí hnízda, na která padl; mladá písklata vybíral a všemožně k smrti mučil; dostal-li do rukou i starých, museli taktéž zemříti. Slýchal ovšem často ve škole: že ani vrabec bez vůle Boží na zem nespadne, a přece neustále vedl nejkrutější boj proti těmto tvorům Božím. Srdce jeho neznalo žádného slitování. Když ubohá zvířátka v jeho rukou se smrtí zápasila, když ptáčkové, jež za živa oškubával a napichoval bolestně se třepetali, když psi a kočky bolestí řvali, to vše až k neuvěření naplňovalo srdce jeho ďábelskou radostí. Tuto ukrutnost svou prováděl bezcitný Václav dlouho přes dvacátý rok věku svého, ovšem ne tak zhusta, jako v mládí svém, nemaje již k tomu tolik času a příležitosti; nicméně však bylo srdce jeho tak necitelné, jako dříve a proto měl až dosud radost a potěšení z trýznění nebohých zvířat.

Jednou přišel do pivovaru, když právě byla várka. Bůh ví, jak se stalo, přišel ke kotli, kamž mu spadla čepice; chtěje ji zachytiti, ztratil rovnováhu a spadl do kotle. Na štěstí zachytil se na okraji kotle, takže jen nohama přišel do vařícího piva. Volal o pomoc a byl vytažen, nohy však měl opařeny, a musel býti domů odnesen. Leže na lůžku bolestném křičel a řval bolestí, že to všecky sousedy pobouřilo. Tu se utišil a přemýšlel a poslal si pro kněze a jemu hlasitě volal, že spáchal hříchy, které nebude moci napraviti. „Mučil jsem nemilosrdně zvířata. Nyní to cítím na svém těle, jakým jsem byl ukrutníkem! A nyní nemohu těm ubohým tvorům, které jsem mučil, to vynahraditi“ Jen s tíží dal se nešťastník upokojiti. Avšak nemocnému se musely obě nohy uříznouti. Tu vzpomínal Václav na nohy, které zvířatům odnímal. Uzdravil se také a co mrzák již po 25 let živ jest kajícně a zbožně. Každého chlapce, s nímž se setkává, napomíná k milosrdenství i k té němé tváři říkaje: „Spravedlivý smilovává se i nad hovádkem, ale srdce bezbožného jest ukrutné.“ (*Vychovatel. 1885.*)

Zvony,

viz: „Chrám 5 c!“

Žák.

1. Hodný:

a) jest pilný a mravný.

Ferdinand II, císař a král Český (1620—1635), strávil na ústavě v Ingolstadtě pět let a tak pilně se učil, že při zkoušce dosáhl ceny zvítěziv nad svými spolužáky.

(*Ant. Gindely. Děj. č. povst. l. 1618.*)

Jan Gabr. Güntner, praemonstrát tepelský, professor na universitě pražské (nar. 1804), odbyl studium gymnas.

a filos. v Plzni a sice s vyznamenáním, ačkoliv z chudých pocházeje rodičů, v nedostatku živobytí privátním vyučováním dítek protloukati se musel.

Jan Hýbl, český spisovatel a korrektor (nar. r 1786 v České Třebové), byl žákem pilným a proto také požíval po všechen ten čas úplné lásky a důvěry všech svých učitelův, anobrž byl i miláčkem svých spolužákův a to v takové míře, že se všickni jako o závod o jeho přátelství ucházeli

(*Ant. Rybička.*)

Jos. Chmela, spisovatel český († 1847), přijat byl roku 1808 na pražské gymnasium Staroměstské, kdež odbyl celé gymnasium. Byloť mu při tom ovšem z počátku za příčinou téměř úplné neznámosti jazyka německého s nemalými nesnázemi bojovati, avšak pilností a vytrvalostí svou překonal brzo vše to v té míře, že napotom mezi nejpředn nější žáky byl pokládán, ačkoliv mimo malého stipendia — stravu, šatstvo a jiné potřeby soukromým vyučováním musel vyhledávati (*Ant. Rybička.*)

Blahosl *Edmund Kampian*, jesuita, mučenník († 1581), jenž po delší čas v Praze blahodějně účinkoval, již co pacholík bystrostí ducha, pilností a půvabnou povahou vynikal daleko nad druhé žáčky. Kdo jej znal, obdivoval se mu, ctil jej a pro jeho rozmilou spanilost miloval jej.

(*Ant. Rejzek. Jeho životop.*)

Blahoslavený *Moric*, syn bána uherského († 1336). co pětiletý hošík odevzdán byl učiteli. Během desíti roků vynikal nade všecky spolužáky, stranil se malichernych her a liboval sobě ve věcech svatých.

(*Ben Kulda. Církevní rok.*)

Vojtěch Nejedlý kněz a básník (nar. r. 1772 v Žebráce), vynikal co žák a studující mravnosti a pilností nad své spolužáky v té míře, že byl proto poctěn i císařským stipendiem.

(*Ant. Rybička.*)

Svatý *Petr*, metropolita Kyjevský († r. 1326), dostoupiv svého léta dva náctého, vyznamenával se mezi žáky klášterními lahodou, pokorou a poslušností. (*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Sv. *Prokop*, patron náš český a od roku 1039 opat kláštera sázavského († 1653), nastoupil žákovství své v kolegialní škole při chrámě sv. apoštolův Petra a Pavla na Vyšehradě a takovým prospěchem v krátce se zaskvěl, že se mu sami mistři a učitelové divili, slavnou a velikou budoucnost mu předpovídajíce. (*J. Bílý. Legenda.*)

První vzdělání dostalo se *Františkovi Slámovi*, knězi církevnímu a spisovateli (nar. r. 1792 v Bojenicích), ve farní škole bernardické, v které již jako útlý chlapec vynikal neobyčejnou důvtipností a nevšední pilností, protož býval také prvním mezi svými spolužáky.

(*Ant. Rybička.*)

Matěj Josef Sychra, kněz katolický a spisovatel (nar. r. 1776 v Ústí nad Orlicí), vynikal po všechna léta svých studií neobyčejnou pilností, vzornou mravností a nevšední spanilomyslností, takže požíval po celý čas nejen přízně svých učitelů a představených, anobrž i lásky a šetrnosti svých spolužáků v plné míře. (*Ant. Rybička.*)

Ivan Sergějovič Turgeněv, znamenitý spisovatel ruský (nar. 1818), sbíral již od maličkosti ve škole bedlivě vědomosti, býval žákem nejpilnějším.

(*J. Hrubý. Osvěta. 1884.*)

Tomáš ze Štítného, slovutný spisovatel náš, jenž žil za králů Českých Jana Lucemburského, Karla i Václava IV. (nar 1325), zavítal jako jinoch asi třiadvacetiletý ze svého rodiště do Prahy a byl tu, ze žáků na vysokém učení mezi nejlepšími a nejvděčnějšími. Jsa mladík ducha nadaného, srdce holubičího a mysli vroucně nábožné, čerpal neunaveně z bohatých zřídel věd a umění, utvrzoval se ve víře a prospíval nábožností. Rád poslouchal učené mistry na školách, čítal pilně knihy, kteréž rozum osvěcují, navštěvoval ochotně svatyně, jimiž Praha tenkráte vynikala a naslouchal tu dychtivě kázaním slovutných duchovních řečníků. Tou měrou obohatil ducha svého vědomostmi, na ten čas znamenitými. (*Kal. Poutník. 1885.*)

František Jarosl. Vacek Kamenický, slavný básník náš, děkan (nar. r. 1806), co studující oddal se studiu s nevýslovnou chutí a přemoha v brzku veškeré obtíže při počátku vyučování se nasky

tující, vynikal tak, že počítán mezi nejpilnější a nejschopnější žáky ústavu. (*Jos. Zd. Raušar. Živ.*)

Svatý *Wolfgang*, biskup, spolupatron český († 994), jako žák z daru Božího a z vlastní přičinlivosti prospěl brzy důkladnou znalostí všelijakých potřebných, až byl učitelům s podivením. Proto se však moudrý jinoch nenadýmal ani nad své spolužáky vypínal, ostávaje v obcování s nimi skromným, ústupným, vlídným a laskavým. (*Drahé kameny.*)

Stanislav Vydra, znamenitý náš učenec († 1804), při svých dobrých schopnostech, neobyčejné vědychtivosti a nevšední pilnosti prospíval co žák ve všech odvětvích literních, spojuje s tím zároveň příkladnou mravopočestnost a nelíčenou nábožnost. Protož byl miláčkem všech svých učitelův a zvláště tehdejšího rektora jesuitské kolleje královéhradecké P. Mladoty, který jej téměř jako syna miloval a od něho také synovsky ctěn a vážen byl. I získali ho pro řád jezovitský. (*Ant. Rybička. Čas. Mus. kr. Čes. 1870.*)

Vincenc Zahradník, kněz katolický a spisovatel (nar. r 1790 v městě Mladého Boleslava), po celý čas studií vynikal zvláštní důvtipností, nevšední pilností, příkladnou mravností a duševní rázností, tak že obrátil na sebe pozornost všech svých učitelův a představených. (*Ant. Rybička.*)

Jos. Liboslav Ziegler, kněz, prof a spisovatel (nar. 1782 v Hradci Králové), jsa již od přirození ducha velmi bystrého a při tom nad míru pilný, vynikal brzy nad spolužáky své, tak že při každé zkoušce býval zapsán na prvním místě v knize čestné a knížkami i jinak obdarován. (*Ant. Rybička.*)

b) Učitele cti a si váží.

Vítězslav Hálek, český spisovatel, při odhalení pomníku svého bývalého učitele professora Václava Klementa Klicpery († 1859) na hřbitově olšanském pravil: „Byl jsem tak šťastný, že byl Klicpera mým učitelem. Znám již dospělé lidi, kteří se tím chlubí, že byli Klicperovými žáky. (*Vítěz. Hálek.*)

Josef Antonín Köhler, generál a velmistr řádu křižovnického v Praze († 1839), miloval všecky své učitele, zvlášť si vždycky s velikou radostí vzpomínal na professora Vydru, Seibta a Bokleta. Když na chebském gymnasium professorovi Steinerovi, pod jehožto správou sám studoval, jakožto gymnasiální direktor zlatý peníz na odměnu přivěsiti mohl, pokládal tento den za jednu z největších slavností živobytí svého. (*Čas. kat. duch. 1839.*)

Karel z Žerotína († 1636) i když došel let dospělosti, vždy k Pavlovi Novodvorskému, svému učiteli a vychovateli, šetrně se zachovával, důvěrně s ním obcoval, v rozličných potřebách svých s ním se radíval a při sobě rád jej míval a choval. (*Ant. Rybička. Čas. Mus. kr. Čes. 1864.*)

c) Prokazuje se mu vděčným.

Když císař Ruský *Alexandr I.* r. 1814 Paříž navštívil, odebral se k vdově plukovníka Laharpea, jenž býval jeho učitelem. Neobtěžoval si tu po schodech až do čtvrtého poschodí jíti. Vdova překvapena neobyčejnou návštěvou, uctivě před ním zůstala státi. Tu pravil Alexandr: „Vy jste se, paní, velmi změnila!“ „Není divu,“ odvětila vdova, „i já jsem politickými roztržkami a válkou mnoho utrpěla.“ Načež císař: „Tak to nemyslím, ale zde tak důvěrně nechováte se ke mně co bývalému žáku svého manžela.“ Tu dojata jala se císaře vychvalovati, ale šlechetný kníže jí pravil: „Mám-li takové ctnosti, které jiným se líbí, komu jinému mám za to co děkovati, než dobrému a rozumnému vedení vašeho manžela zesnulého a věru velmi jsem tomu povděčen, že alespoň částečně vám na místě vašeho manžela vděčnost svou ukázati mohu.“ (*Leop. Chimani.*)

Hrabě Hohenwart byl co kanovník učitelem arcivévody, napotomního císaře a krále *Františka I.* (1792 - 1835) a stal se napotom biskupem v St. Pöltenu. František měl podobiznu svého učitele ve svém pokoji zavěšenou. Když arcibiskup Vídeňský zemřel, navštívil biskup císaře a spatřiv tam svou podobiznu nemálo byl překvapen. Císař pozoruje to pravil: „Co myslíte, kdo to jest?“ S úsměvem odpověděl Hohenwart: „Nemýlím li se jest to biskup

ze St. Pöltemu.“ Císař uchopiv se ruky Hohenwartovy, stiskna ji vece: „Zmýlil jste se, to jest arcibiskup Vídeňský.“ Tímto způsobem oznámil císař svému někdejšímu učiteli jeho povýšení.

(*Jansa.*)

Roku 1851 neopomenul *Boleslav Jablonský*, slavný náš básník, když z Krakova Čechy navštívil, vyhledati si ve své vlasti dávného přítele, starého vychovatele a prvního dobrodince P. Matěje Patáka, faráře ve Stadlci. Byla to dojemná scena, když ti dva mužové se shledali a poznali. Jednoho dne odpoledne po obědě klepáno na dvéře Patákovy a tu vstoupil do pokoje muž vysoké a silné postavy, příjemně se usmívaje Důst. p. Paták Jablonského ihned nepoznal, až Jablonský ho na Karla z Řečice upozornil. Tu padli oba do náručí, a srdečně a dlouho se objímali. Po krátké rozmluvě rozevřel vděčný žák Jablonský svůj vak, vyndal z něho látku na kabát, kalhoty a vestu a odevzdávaje to prvnímu učiteli svému pravil: „Račte tuto maličkost ode mne přijati, kterou až z Krakova vezu, na důkaz mé vděčnosti a na znamení, že na Vás velmi často pamatuji.“ A pohovořivše si ubírali se ještě spolu, an Jablonského Paták vyprovodil A když se srdečně loučili, žák se svým bývalým učitelem, trvalo to dlouho, než se od sebe odtrhli.

(*Al. Mattuška. Vlast. 1886.*)

Dominik Fr. Kinský, proslulý vlastenec a spisovatel český, professor, piarista, zavražděn nalezen jest r. 1848 ve sklepě obydlí svého I pochováno jest tělo jeho na hřbitově starobrněnském, kdež mu pak bývalý žák a přítel jeho svob. pan *Jan z Mundi* postaviti dal pomník, kříž železný s nápisem v řeči české, latinské, řecké a německé.

(*Ant. Rybička. Čas. Mus. kr. Čes. 1866.*)

Jindřich, probošt Vyšehradský (1352), byl vděčný svému pěstounu Mikuláši z Frankenšteinu, jmenuje ho paedagogum suum dilectum, jemuž kapitola na žádost Jindřichovu obedienci Zahrádku propůjčila. (*V. Ruffer. Hist. Vyš.*)

Když byl arcikníže rakouský *Karel* uslyšel, že jeho někdejší učitel generál Spanochi upadl do zajetí francouzského, psal hned generálovi Mireauovi: „Vím sice, že není po způsobu válečném žádati za propuštění zajatého generála: nicméně povinna se cítím, přimlouvati se za svého někdejšího učitele, jehož mám u veliké poctivosti.“ Tento cit vděčnosti k učiteli tak pohnul i srdcem nepřítele, že zajatce neprodleně propustil a generál Spanochi byl za 48 hodin ve Vídni. (*Podstr. výkl.*)

Karel Maxmilian hrabě Lažanský, kancléř za císaře Leopolda I. (1657—1705), byl nejmilejší žák Balbínův, jenž mu věnoval svá Verisimilia humaniorum disciplinarum.

(*V. Zelený. Musejník. 1886.*)

Když r. 1590 Adam svob. p. z Ditrichšteina v Mikulově na Moravě zemřel, dal císař *Rudolf II.* tělo svého někdy učitele a důvěrného rádce v hlavním chrámě pražském vedle císaře Maxe II. pochovati. (*Blahověst. 1875.*)

Náš krajan *Jos. Štěpánek*, jenž před lety žil v Drážďanech jakožto dvorní kaplan a vikariátní rada, byl horlivým vlastencem a příznivcem literatury české i podporovatelem, a vyučoval též jednoho tehdáž mladého krajana svého, kterýž nyní, po mnohá léta jsa usazen v Praze, požíval jakožto velkoobchodník, vlastenec a lidumil chvalné pověsti. Z vděčnosti ku svému bývalému učiteli a podporovateli založil tento národovec při Ústřední Matici „nadaci Štěpánkovu“ 1000 zl stř renty rakouské, aby z její úroků opatřovaly se potřeby školní dětem na školách matičných.

(*Čech.*)

Roku 1883 vyslovila *Štěpánka*, korunní princezna Rakouská, písemně své přání královně Belgické, aby v den Všech Svatých vlastnoručně hroby její zemřelé vychovatelky a učitele náboženství na hřbitově luverském skvostnými věnci okrášlila Královna přání tomu vyhověla. (*Čech.*)

Waldštein, známý vojevůdce († 1634), studoval v Goldbergu na gymnasium a byl k spolužákům nevlídný a vzdaloval se jich. Proto ho jednou učitel jeho Fechner přísně přede všemi žáky pokáral, když se spolužáky nechtěl si hráti a když se mu zdálo, kterak se mu vše koří, smál se mu Fechner, když sen svůj vypravoval a předpověděl, že

nebude li pilnější, sotva že z něho co kloudného bude. Waldštein vzal si slova ta opravdu k srdci a předčil napotom všecky žáky. Když potom Waldštein co proslulý vůdce jako nepřítel do Goldbergu přišel, obával se ho Fechner, mysle na onen sen a na svou přísnost. Avšak Waldštein poděkoval mu za jeho vychování, poručil vojínům, aby dům jeho chránili a dal mu na důkaz vděčnosti 200 tolarů. Stařičký učitel nad vděčností bývalého svého žáka až slzel. (*Šmíd. Repert.*)

Stanislav Vydra, spisovatel a professor mathematiky, první křisitel národa Českého († 1804), byl ku svým učitelům Filipimu, Přimylovi, Steplingovi, Tesánkovi vděčným, nad něhož vůbec nebylo vděčnějšího žáka a věrnějšího a obětovnějšího přítele a soudruha. (*Ant. Rybička.*)

Když *Karel Starší ze Žerotína* († 9 října 1636) učiteli svému Lavínovi pomník zříditi chtěl, psal r. 1602 Amandovi Polanovi: „Posílám vám vzor pomníku, který památce učitele svého Lavína zřizuji; chci, aby na něm zmínka se učinila v ten smysl, aby učenci, kteří u nás jsou, nápis učinili, v němž by má k němu uctivost, jeho vzdělanost a láska ke mně vyjádřeny byly. (*V. Brandl. Obzor. 1886.*)

2. Špatný:

a) Učiteli se protivuje.

V *Ústí nad Labem* shlukli se r. 1883 učenníci, tamní průmyslovou školu navštěvující, proti svému učiteli poněvadž jednoho z nich za hrubé chování náležitě pokáral. Učitel zachráněn byl před insultováním zlohochů občanstvem. Stráž bezpečnosti zbrojnělce, jichž bylo na 120, rozehnala. (*Čech.*)

b) Jest k němu nevděčným.

Dva žáci *inovranské školy* obecné ukradli v roce 1893 svému učiteli slepici a prodali ji. Když se krádež jejich prozradila, náléhal na ně učitel, by mu slepici opět zaopatřili. Hodní žáčkové vplížili se do dvora jiného učitele, ukradli tam slepici a přinesli ji učiteli svému, by vyrovnali krádež prvnější. Mladiství zlodějové byli dodáni policii. (*Paedag. Bl. 1893.*)

Dne 19. prosince roku 1471 smířil se *Matyáš*, král Uherský, s primasem a někdejším pěstounem svým na oko, avšak nedlouho potom k sobě do Budína ho přilákav uvězniti a všech arcibiskupských statkův zbaviti kázal; když pak se téhož úředníci zdráhali těch zámků vydati, lečby dříve pána svého na svobodě viděli, Matyáš dal toho svého bývalého pěstouna a druhého otce před ty zámky voditi a před očima věrných jeho služebníkův trýzniti, aby je ku vzdání přinutil, až usoužený stařec mrtvicí raněn byv ze strachu konečně dne 8. srpna r. 1472 umřel.

(*Frant. Palacký. Děj. národa Českého.*)

V znamenité škole prachatické učil se literním i *Jan Žižka z Trocnova* († 1424). Za války husitské zůstali Prachatičtí Sigmundovi věrnými, proto zanevřel na ně Žižka a vytáhl s vojskem svým proti Prachaticům, aby strašně na nich se pomstil.

I naplněni jsou Prachatičtí úzkostí a bázní velikou. Avšak bývalý učitel Žižkův těšil měšťany, že Žižka jim neublíží. Snad že se rozpomene, že v Prachaticích chodil do školy, vždyť má zde i mnoho spolužáků.

Konečně přitáhl Žižka i k Prachaticům a vyzýval město, aby se vzdalo. Avšak neuposlechli. Marně se bránili Prachatičtí, husité města dobyli.

Na radu bývalého Žižkova učitele, kmeta stříbrovlasého, utekli se ubozí přemoženci do kostela, že byl pln lidí. Žižka přitrhl se svými až ke chrámu. Město pokořeno na dobro. Vojáci metali ohnivé věnce po střechách a ubíjeli každého na potkání. Pomsta vojevůdcova se plnila strašným způsobem.

„Jene, smiluj se pro lásku, jakou jsi míval ke mně za dnů mladosti," volá úpěnlivě ve dveřích chrámových bývalý učitel Žižkův.

„Tam ten kostel zapalte, dvéře zataraste a nikoho nepusťte. Utekli se k Bohu, ať je vytrhne jak anděl tři mládence z pece ohnivé!" rozkazuje Žižka.

Vojáci plnili rozkaz věrně do slova.

„Žižko Trocnovský, co pak se nepamatuješ na svého učitele, jenž tě vedl, vychovával, nemáš útrpnosti se svými pěstiteli, živiteli?“

„Co to za hlas?“ tázal se Žižka.

„Jakýsi stařec skuhrá ve dveřích. Chrám je plný.

Zapraskl krov a chumáč jisker vysoko vyšlehl k oblakům. Tvář starcova se osvítila růžovým plamenem.

„Jene, měj přece nad šedinami učitele svého milosrdenství, nedej zahynouti tolika životům, tolika měšťanům!“

Zapraskaly trámy a hrozily sesutím. Žižka přiložil pravici k oku, aby lépe viděl; přikročil několik kroků ku předu a uhodiv se do čela zvolal:

„Růžička, kantor!“

Ano byl to on; do duše válečníkovy vplížily se upomínky mladosti. I chtěl mu uděliti milost, ale učitel žádal ji pro všecky v chrámu Žižka váhal a když ji dáti chtěl, bylo pozdě, trámy se sesuly, stařec ve dveřích zasažen byl krovem a padl na místě, ostatní pak zahynuli v plamenech.

(*Alois Dostál. Obzor. 1883.*)

Žaloba.

1. Oprávněná jest dovolena.

Roku 1393 chtěl se král Český Václav s arcibiskupem Pražským smířiti a podával mu podmínky. Avšak arcibiskup k ničemu nesvolil a v den sv. Vojtěcha dne 23 dubna odejel *Jan z Jenšteina*, arcibiskup Pražský, do Říma a tam odevzdal papeži Bonifaciovi IX. třicet osm článků proti králi Václavovi napsaných a tyto své žaloby také ústně jak mohl podporoval.

(*Dějiny české.*)

Jakov Ivanovič Rostovcov, ruský generál a gen. pobočník císařův († 1860), dověděl se roku 1825 od ruských soudruhův o spiknutí, tehdáž v ruských gardách a vůbec v celém vojsku zosnovaném, první zprávu o tom císaři Mikuláši přinesl, což učinil z pohnutek vlasteneckých. (*Děj. rus.*)

2. Křivá.

a) Dopustili se jí; jest hanebna.

Záští Rusů proti latinské církvi tak daleko došlo, že když roku 1553 Matěj Baškin své bludné učení v Moskvě rozšiřoval a proto do vězení vsazen byl, *žebraví mniši* jej přemluvili, aby dva katoliky lékárníka Matěje Litvina a Ondřeje Chotějovina jakoby od nich bludům těm vyučen byl, obvinili; a tito nevinní mužové byli v přísné a dlouhé vyšetřování vzati. (*Čas. kat. duch. 1830.*)

Bavorští biskupové, jichžto biskupské okresy a práva ujmu trpěly, žalovali apoštoly slovanské Cyrilla a Methoděje u papeže Mikuláše roku 865, uvozujíce v pochybnost a podezření pravověrnost obou bratří a to mylně a ošemetně.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Roku 1492 žalovala *Beatrix*, vdova po Matyášovi, králi Uherském, papeži Alexadru VI., že má od Vladislava II., krále Českého i Uherského, netoliko slib, ale i skutek manželský; neostýchala se takové lži pronésti, aby nyní mocí apoštolskou Vladislav dohnán byl ku splnění slibu. Začala se o to přeu v Římě; Vladislav musel svou čest před největší tehdáž soudní stolicí ve světě, hájiti a teprv po dvou létech vynesl římský nejvyšší soud dne 3. dubna 1495 nález svůj, že Vladislav není povinen, Beatrici za manželku pojmouti.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Tobiáš Jan Bekr, od r. 1702 biskup Královéhradecký, byl u dvora Vídeňského od nepřátel očerňován a žalován pro buřictví a velezrádu. Tož zaslal nevinný horlivec do Říma i do Vídně věrnou písemnou zprávu a obranu svého jednání, jakož i pilnou prosbu, aby úřad biskupský nechati a složiti směl. Již chystal sobě na Kopečku Matky Boží v klášteře světnici; ale Pán Bůh rozptýlil mračna; on zůstal na biskupské stolici v Hradci Králové

(*Drahé kameny.*)

Opat Hory Olivetské v Litomyšli

Jindřich Culta nařknut byl roku 1339 u Stolice apoštolské ze špatného hospodářství a nevěrného vladařství. I rozkázal sv. Otec Benedikt XII. opatům opatovického a zbraslavského kláštera listinou danou v Avignoně, aby věc náležitě vyšetříce, zprávu věrnou jemu zaslali. Však nedopustil Bůh ostouzející útržce obdržeti vrch nad ryzou ctností; Jindřich Culta zůstal opatem Stolici Apoštolské veleváženým a přemilým Ba i král Jan ukázal mu darováním přízeň. (*Blahověst. 1865.*)

R. 1618 odstranil *Ferdinand*, král, i arcivévoda Maximilian Khlesla, rádce císaře Matyáše, ode dvora císařova a uvěznili ho v zámku ambrasském u Inšpruku. Když pak později dle rozkazu papežské Stolice Verospi záležitost tu vyšetřoval, obviňovali Khlesla z toho, že prý svým časem rozdmychoval spor mezi Rudolfem a Matyášem, stav se takto původcem udělení majestátu. Podobně svalovali naň vinu vypuknutí po vstání českého, jakož i z podpory Turkův v Uhrách. Přímo kladeno mu za vinu, že kazil dílo nástupnictví, že za peníze ujímal se protestantův na škodu katolíkův a že se dopustil simonie. Takto obžalován kardinál Khlesl i z velezrády i z mrzkého ubližování prospěchu Církve. Avšak žaloby ty byly holé pokrytství. Khlesl při všem dal se vésti osobní ctižádostí, k tomu ho vedoucí, aby všemi cestami v držení nabyté moci se zachoval.
(*Ant. Gindely. Déj. čes. pov. l. 1618.*)

Roku 1772 zadána jest proti *Janu Bedřichovi z Friedenberka*, poslednímu primátoru pražskému od roku 1757 – 1783, od jmenovaného žaloba, vyčítající mu v 25. článcích, že s jměním městským neslušně nakládal, užívaje ho ku prospěchu vlastnímu, příbuzných a přátel. Dokázav ale Bedřich před komisí k tomu cíli ustanovenou, že jest žaloba naskrze křiva a že on jmění města znamenitě rozmnožil a zlepšil, prohlášen jest dvorním dekretem od 8. srpna 1774 za nevinného i poctěn od císařovny pochvalou a zlatým řetězem. (*K. Erben. D. Primatoren.*)

Sv. *Hatu*, hraběnku, palatinku korutanskou, chtěl bratr manžela Pavla, když se odebral do války, svésti. Že pak sv. Háta nesvolila, obžaloval křivě hanebník zbožnou Hátu u jejího manžela, jakoby choť poskvrnila cizoložstvím dům jeho. A manžel Pavel v hněvu vyhodil choť i děvečku její oknem z hradu na příkré skále zbudovaného v záhubu jistou.
(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Ivan IV., car Ruský, na pomluvu a utrhání rádcův ošemetných, zbavil důvěry bratří carovny Anastasie. I odebrali se sami ode dvora a sice Adušev co vojvoda, do liflandské války, Silvestr do osamělého kláštera, vzdav se úplně světa. Avšak když carovna Anastasia r. 1560 zemřela, obžalovali ohavníci oba muže, že jsou příčinou smrti carovny. Car uvěřil křivým žalobníkům a aniž by je byl soudil řádně, aby se mohli hájiti osobně, ačkoliv toho metropolita požadoval. I zavežen jest Silvestr do jiného kláštera. Adašev pak do vězení uvržen, v němž za dva měsíce na zimnici zemřel.
(*Arn. Herrmann Déj. říše Ruské.*)

Theodor Král, učený jesuita (naroz. v Rakovníce r. 1561), docházel často na hrad v Kladsku, v němž pan starší Jiří Popel z Lobkovic uvězněn byl a tu s panem Jiřím a dcerou jeho Evou promlouval a obcoval. Proto byl obžalován, že známou apologii on sepsal I povolán do Prahy a tu dlouho vyšetřován avšak za nevinného byl prohlášen a řádu svému navrácen.
(*Ant. Rybička.*)

Václav Krolmus, kněz a spisovatel († 1861), byl, jsa kaplanem v Nové Lisé, obžalován u krajského úřadu a u konsistoře r. 1819 za příčinou, že lidu spisy v domích předčítá a obřad český u vykonávání služeb církevních zavádí. I povolán byl ku konsistoři do Litoměřic a když se z nejtěžších obvinění zodpovídal, byl za horlivého, pilného a nevinného uznán a do Lisé nazpět odeslán. (*Jan Sojka.*)

Biskup *Menhart* když spiknutí proti Soběslavovi I., knížeti Českému, r. 1130 odkryto a potrestáno bylo, byl na pouti v Jerusalémě, když i naň žaloby vedeny byly, že se spiklenci držel. Navrátiv se r. 1131 osvědčoval se před Soběslavem a před pány českými co nejslavněji v nevinnosti své a i po vy-

šetřování nevinna biskupova se osvědčila. Proto také ve valném shromáždění lidu ohlášeno slavně: Biskup Menhart že nebyl účasten úkladu o bezživotí mocnářovo a že prost jest i každého zlého v tom podezření.

(*Frant. Palacký. Děj. národa Česk.*)

Roku 1480 byl farář u sv. Mikuláše *Mišta* s jinými obžalován, že bouří lid na kazatelně proti králi Vladislavovi. Povolán byv do králova dvoru u Prašné brány, odveden jest po výslechu do vězení ve věži na hradě a potom na Karlštein, až ku prosbě biskupa Varadínského Jana propuštěn jest.

(*Hájek. Kron. česká.*)

Prebud, kníže Runchinův (Slovanův), od vladaře selunského l. 678 u císaře Řeckého křivě osočen jsa, z rozkazu tohoto jat a později v Carhradě zrádně usmrcen jest, z čehož nové mezi Slovany a Řeky povstaly nevole a potržky.

(*Pav. Šafařík. Slovanské Starožitnosti.*)

Léta Páně 1162 stal se opatem Sázavským *Reginhard*. Na toho pak muže ctihodného žalovali křivě někteří nešlechetníci u biskupa Pražského Daniele, kterýž křivým žalobníkům uvěřil a Reginharda z opatství složil.

(*Pokrač. Kosmy.*)

Roku 1600 obžalovali *rozkolníci* metropolitu Ruthenův v Polsku Hipatia Pocieje (1600 – 1613) a ostatní sjednocené biskupy na říšském sněmě, že řecký obřad novotami vzatými z latinského obřadu porušili a zpitvořili. Však Hipatius byl uznán za nevinna; ano vymohl na sněmě, že rozkolníci některé církevní statky, jež sjednoceným náležely, těmto vydati musili.

(*Fr. Kryštůfek.*)

Vacek a Mutina bojovavše ve Slezsku proti Boleslavovi Polskému, byli r. 1108 poraženi a Boleslav pleniv pohubil tři celé župy ve Hradecku. Hrabě Vacek sčítal všecku vinu toho neštěstí na Mutinu, an prý proti nepřátelům jen na oko bojoval, měv snad zrádnou s nimi úmluvu. I vzkázal o tom knížeti Svatoplukovi tajným poselstvím do ležení u Prešpurka. Následek žaloby té byl, že Svatopluk Mutinu i veškeren rod jeho nevěrný Vršovce zahladiti dal.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Roku 1609 žaloval *Václav Vchynský* ze Vohynu a Tetova u sněmu stavů Českých v Praze na nejvyššího purkrabího Adama ze Šternberka, že ukládal o sněm a o stavy, že jej Václava Vchynského chtěl připraviti o hrdlo a jiné více. Pro obžalobu svou neměl však Vchynský žádných hodnověrných svědkův. I byla žaloba Vchynského zamítnuta.

(*Ant. Gindely.*)

Při sjezdu stavů protestantských v Praze r. 1618 volali mnozí na místodržící: „aby s šelmami do arrestu neb do Černé věže bylo pospíšeno," avšak jiní překřičeli slova ta, řvouce, „aby zrádci ven z okna vandrovali." Nyní prodral se i *Oldřich Vchynský* znovu ku předu a vinil místodržící, „že prý tito králíkové bratra jeho Václava o poctivost připravili, krále zošklivili a že ven ze země ujeti musel, k tomu přivedli," vypsavše cenu 10 000 grošův na hlavu jeho. Bylať to vlastně nesmyslná výčitka, neboť Václav Vchynský byl vlastně nálezem protestantských stavův r. 1615 za zločince vyhlášen a na to odsouzen, kdežto přece místodržící byli tehdáž u císaře přímluvu za něho položili, aby zasloužený trest nestihl obžalovaného celou přísností svou.

(*Ant. Gindely. Děj. čes. povst. l. 1618.*)

Pan *Záviše z Falkenšteina* v r. 1284 ve srozumění s královnou manželkou Kunhutou docela neobmezeně ve jménu mladého krále Václava v Čechách panoval. A skutečně s velikou moudrostí a znamenitým důrazem o obnovení a upevnění královské a moci a veřejného pořádku se zasazoval. Avšak strana pánův Závišovi nepřejících, cítíc se proti němu slabou, neostýchala se hledati pomoci v cizině; i tak docházely od nich žaloby k císaři Rudolfovi na Záviše že prý se vetřel do rodiny královské, s kterou císař v příbuzenství jest a že provozuje moc nad zemí jako i nad králem. A žaloby ty byly konečně i příčinou svrhnutí a pádu Závišova.

(*Děj. česk.*)

b) Dochází trestu.

Hrabě *František Antonín Spork*, pán v Heřmanově Městci († 1738), byl od nepřátel svých obviněn u světských i duchovních úřadů, že by ve své ti-

skárně v Lysé kacířské a záhubné knihy tisknouti a na ujmu katolického náboženství mezi lidem roztrušovati měl. Avšak po vyšetřování, kteréž plných 7 let trvalo, naprosto za nevinného prohlášen, zlomyslní pak jeho osočovatelé co utrhači na cti veřejně odsouzeni jsou. (*L. Svoboda.*)

3. Na křivou a anonymní nedbej!

Císař *František I.* (1792—1835) když učený a poctivý Josef František Hurdálek, rektor generálního seminaria pražského a napotom biskup Litoměřický († 1833), od jakýchsi sprostáčků u něho byl osočen, přišed do Prahy oustně s ním rozprávěl, všecko mu vyjevil a ujistiv se nevinnou jeho, marným stěžovatelům a reptákům mlčením odpověděl, obviněného ale tím více miloval.

(*Vinc. Zahradník. Čas. kat. duch. 1834.*)

Jaroslav Josef Kalina, český básník (nar. 1816), přednášel v pražské Budči v průmyslné škole filologii a zabíhal tu i do filosofie. I žalováno na to řádnému professoru filosofie, který však žalobníkům odvětil že by byl rád, by celý svět filosofoval. (*Fr. Doucha.*)

Po neblahé bitvě na *Bílé Hoře* r. 1620 zahájena pak pře proti uvězněným, kteří na povstání nejvíce podílu měli, tím, že vyzváni katolíci pražští, aby udali, co jest jim známo o činnosti obžalovaných. Pokud bylo vyhověno tomuto vyzvání, není nám známo, ale zdá se, že katolíci se k tomu nepropůjčili. (*Ant. Gindely. Děj. česk. povst. l. 1618.*)

Dne 9. března r. 1792 vydal císař *František I.* Rakouský rozkaz, aby se na žaloby bez podpisu denunciace nic nedbalo, ježto jimi se pokojným občanům škoditi chtělo.

(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Dne 17. března 1477 držán jest sněm v Praze za krále *Vladislava II.* (1471—1516). A tu došlo krále psaní od neznámého udavače a v sezení dne 20. března oznamoval sněmu nejvyšší hofmistr Lev z Rožmitála hlasem kormútlivým a hněvivým, že v tom psaní naříkáno jsou kníže Jindřich Minsterberský, podkomoří Samuel ze Hrádku a veškeří kališničtí kněží, jako by se mezi sebou o bezživotí krále Vladislava, pak o povýšení knížete Jindřicha na trůn byli radili: „Taková zřejmá lež a nehodné osočování zasluhuje“ doložil pan Lev, „aby původce toho vláčen byl po všech městech království Českého.“ Avšak nevinnost obou se tu dokázala a neznámý strůjce toho úkladu musel poznati, že se netoliko nešlechetnosti, ale i nešikovnosti dopustil.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Žárlivost.

1. Vůbec.

a) Příčina bývá nepatrná.

Boris Godunov, car Ruský (1598—1605), přinesl kus bojarství s sebou na trůn, a stará jeho řevnivost proti ostatním bojarům zejména rodu vznešenějšího, která jest příznakem jeho vladařství, objevuje se i na trůně.

(*J. L. Píč. Dej. nár. Rusk.*)

Za času *Arnošta hraběte Harracha*, kardinála arcibiskupa Pražského, zvoleného roku 1622 vlekla se při veřejných disputacích již dávno před tím pohoršlivá a pošetilá řevnivost mezi řeholníky, kteří o to se přeli, komu z nich přísluší první místo. Jednotlivci ze řádu kazatelského sv. Dominika poukazovali k bulle papeže Pia V., ve které přiřčena jim byla přednost přede všemi řády žebravými, i domýšleli se proto, že postaveni jsou v čelo i světského duchovenstva a osobovali si neprávem přední místo i mezi kněžími vůbec.

(*Frant. Krásl. Arnošt hrabě Harrach.*)

b) Škodí jinému, ba i vraždí.

Karel Ungar, věhlasný literární historik, člen řádu praemonstrátského († 1807), stal se bibliothekářem císař-

ským v Praze. Pomocníkem Ungrovým v úřadě byl jakožto druhý kustos roku 1782 *Jan Nep. Bartholotti*, který na Ungara byl velmi řevniv, tak že se neostýchal kollegu svého haněti opravovati a zlepšovati, ano i veřejně u příslušného úřadu obžalovati A konec konců byl, že Bartholotti po vyřízení žaloby byl z knihovny císařské propuštěn.

(*Alois Matluška. Květy. 1884.*)

Božetěch, poslední slovanský opat Svato-Prokopského kláštera v Sázavě (vypuzen roku 1096); požíval zvláštní přízně u krále Českého Vratislava, čímž žárlivost u biskupa Pražského Kosmasa na sebe popudil, jenž slovanskému klášteru na Sázavě nepřál a konečně i vypuzen jest. (*Fr. Palacký.*)

Za povstání českého proti Ferdinandu II. odhodlal se roku 1620 kníže z Anhaltu, jeden z vůdců českých, k útoku proti vojsku císařskému a sice hlavně sboru Dampierrovu A dosáhl nepatrného úspěchu, kterýž děkoval té okolnosti, že Dampierre prodléval ve Světlé u Maximiliana a že tedy vojsku svému sám nevelel a že *Buquoy*, jak se tvrdilo, ze žárlivosti neposlal podporu sboru napadenému.

(*Ant. Gindely. Děj. čes. povst. l. 1618.*)

V bitvě u *Velkého Záblati* dne 8 června r. 1619 utrpěl Mansfeld, vůdce povstalých stavů Českých, od císařského vůdce Buquoye strašné porážky, tak že celý sbor Mansfeldův 3000 mužů silný zničen byl; 1200 mužů prý padlo a 1300 mužů zajato a ostatní rozprášeni. A tu jisto jest že Mansfeld vůdce Hohenloha žádal za pomoc, ale pomoci té se mu nedostalo. Praví se, že Oldřichovi Vchynskému, který sloužil pod Felsem a Mansfeldovi chtěl na pomoc táhnouti, bylo zabráněno, aby tak neučinil. Ano tvrdí se, že *Hohenlohe a Fels*, vůdcové stavovští, dokonce rádi byli porážce Mansfelda, poněvadž se obávali soupeřství tohoto ctižádostivého dobrodruha.

(*Ant. Gindely.*)

Arnošt hrabě Harrach, kardinál a arcibiskup Pražský (1622—1667), spojiv se s mnohými opaty, založil seminář v Praze a školy pro alumny, zvláště gymnasium Norbertinské roku 1639 vydána byla papežská bulla, kterouž se semináři pražskému důležitá práva udělovala. A tu *jesuité* ze žárlivosti, že by jejich školám co do množství žáků škoditi mohlo, stěžovali si u císařského dvora, jakoby pravomocnost císařská velmi těmito podniky arcibiskupskými uražena a zkracována byla. Proto měl arcibiskup mnoho opletání a boje, upadl u dvora v nemilost. Avšak z boje toho vyšel kardinál Harrach co vítěz.

(*Fr. Krásl. Arn hr. Harrach.*

Judita (Jitka), dcera Vratislava II., krále Českého, manželka Vladislava Hermana, krále Polského od roku 1080, těžce nesla, že Vladislav velikou péči věnoval na vychování Zbyhněva, syn a svého pobočného, a stálým pronásledováním toho dokázala, že Zbyhněv musel potajmu do Čech poslán býti.

(*Děj. polské.*)

Když sv. apoštolové Cyrill a Method na Moravě v řeči srozumitelné křesťanství se zdarem rozšiřovali, míval Cyrill († 868) s *kněžími německými* často ostré půtky; neboť snadno pochopiti, s jakou žárlivostí na něj a jeho počínání pohlíželi.

(*Zap. Čes. morav. Kronika.*)

Miloš Obrenovič, když Jiří Černý Karadjordje roku 1813 do Srbska se vrátil, aby povstání proti Turkům řídil, nechtěl povstání se súčastniti právě, že nepřišel ještě čas. Bál se Miloš, že by se Jiří stal jeho sokem. Zradiv Jiřího bělehradskému pašeti, dal ho na rozkaz jeho skrze Unicu zavražditi; hlavu jeho poslal paša do Cařihradu a tu vztýčena jest nad branou sultánského saraje. (*Ranke.*)

Po zařízení cechů v Čechách povstal dosti napjatý poměr mezi cechy pražskými a venkovskými. Řemesla a pořádky *pražské* osobovaly si právo a přednost před cechy ostatních měst, považujíce sebe za první v zemi. Byliť cechové pražští hrdi a žárlivi na své artikule, připouštějící jim mnohé svobody a výhody, jichž neradi byli by jiným soudruhům popřáli.

(*Jos. Flekáček Vlast. 1888.*)

Pan Jaroslav z Boskovic brzy slynul co přední miláček krále Uherského Matyáše a zaujal při dvoře uherském postavení důležité, od jiných mu záviděné. Zvláště pak naň sočil ze žárlivosti pan

Štěpán Zápolský. I namluvili Matyášovi, jakoby Jaroslav při obléhání Ebersdorfu s obleženou paní Ebersdorfskou byl srozuměn, aby Matyáš byl zavražděn. Matyáš uvěřiv tomu, dal nevinného Jaroslava z Boskovic r. 1485 ve Vídni stíti. *(Děj. česk.)*

Castaldo, vůdce císaře a krále Ferdinanda I., dal ze žárlivosti a závisti Jiřího Utěšinoviče, kardinála a biskupa Varadínského, dne 17. prosince r. 1549 zavražditi, vzav sobě za příčinu příchod tureckého posla ku kardinálovi. *(Wác. Wl. Tomek. Novější děj. rak.)*

2. Manželská.

Škodí; vede k vraždě.

V Mladé Boleslavi žil husita *Vavřinec.* Ten svou manželku v podezření vzal, že mu věrna není a umínil si, že ji za to krutě ztrestá; byltě člověk zádumčivý. I vyvedl manželku za město, kde starý, pustý hrad se nacházel; tam měl věci potřebné upravené, daleko široko nebylo človíčka. Zavedl ji tam do jednoho ukrytého výklenku a — za živa ji zazdil. Její prosba, její pláč, její zoufalost, proklínání neobměkčilo srdce ukrutníka. Bez manželky se vrátil domů. Když pak ani na zítřek lidé ji neviděli, počaly řeči po městě, ženy se scházely a hádaly, co se asi událo. Ženy, obávajíce se, že se asi něco zlého přihodilo, počaly ztracenou manželku hledati a když druhého dne nikde ji nenašly, přibraly k sobě manžely své, prohledaly všecky vody, kde by ji byl snad utopil; prokopaly zahrady, lesy a pole a sklepy, kde by ji byl zahrabal; hledaly na pustém hradě, ale nenašly ničeho. Čtvrtého dne byla celá Boleslav na nohou a všecko nadarmo. Jedna žena hledala zase na pustém hradě, zalezla na místo nejvzdálenější a tam spatřila čerstvou zeď. Jako by meč do ní vrazil, tak ji myšlénka hrozná projela. Začala skulinami se dovolávati, ale nikdo se neozval. Tu ve své zoufalosti křičela, že hrůza bylo, nehtem škrábala tu čerstvou zeď, kamením otloukala, až lidé se sběhli a zeď bourati počali. Ve výklenku leží nešťastná manželka pohledu zoufalého — leží tam bez sebe. Křísili ji a s pomocí Boží se jim povedlo, že nešťastná k sobě přišla. *(Letop. chron.)*

Ziemovit, kníže Mazovský v XIV. století, měl za choť ženu velmi krásnou. Na její krásu žárlil velmi a ze žárlivosti uvrhl ji do vězení a ve vězení dal usmrtiti. *(Jakub Caro. Gesch. Pol.)*

Žebrota.

1. Jest bědná.

Žebrání u *Bojkův*, lidu ruskoslovanského v Haliči, který se k sjednocené víře řecké přiznává, jest bezectné; choditi na žebrotu po vsích v sousedství dává příčinu ku škádlení a popichování, ale nejčastěji vzbuzuje potupu. *(Dal. Wahilewič. Čas. čes. Mus. 1841.)*

Adam ze Švamberka, šlechtic, živ jsa po bitvě na Bílé Hoře r. 1620 v Praze u veliké chudobě živořil jen z dárků, které mu někteří milosrdní šlechtici dávali. *(Aug. Sedláček. Hr. a zám.)*

Jan Talafús z Ostrova, jeden z předních hejtmanů Jiskrových v Uhřích v XV. století, nabyl velkého jmění a velké moci v Uhrách. Avšak konečně vrátil se Talafús zase do Čech, ale schudl prý v takové míře, že po tvrzích s mošnou chodil. Slováci mají posud po něm pořekadlo „Bědný jak Talafús“. *(Děj. české.)*

2. Zneužívali jí.

Dne 21. listopadu 1886 zemřela v Penzingu u Vídně 70letá *Karolina Andreová* v poměrech nejnuznějších. Nebožka, jež po mnoho let bydlela v bídné komůrce, ve které trpěla hladem a zimou, vzbuzovala u každého, kdo ji znal, největší útrpnost a žila pouze z almužen svých přátel a známých. Když stařena ležela již na smrtelném loži a cítila brzký svůj

konec, žádala lékaře, jenž k ní docházel, aby, kdyby zemřela odevzdal sestře její, která ji ošetřovala, balíček, který měla uschovaný v posteli. Když Andreová zemřela, shledáno k nemalému překvapení všech přítomných, že v balíku, který nalezen pod polštářem, bylo 10.000 zl v státních papírech, kterážto částka dle poslední vůle zesnulé připadla její sestře. (*Čech.*)

V *Bilině* pohřbili v březnu 1889 stařenu, která v nejnuznějších poměrech žila a častěji se k milosrdenství svých sousedů, aby jí sousta dopřáli, obracela. Při prohlížení pozůstalosti přišlo se na několik spořitelních knížek, v nichž bylo přes 15 000 zl. uloženo. Šťastným dědicem jest syn po sestře zemřelé. (*Čech.*)

Na *Malé Straně* zůstával koncem XVI. století v domě „u tří korun“ žebrák starý, kterýž nashromáždil samých malých peněz v pytlících plnou velikou posadu. I vědouce to jiní žebráci, že on penízky má a že nějakou mladici kuběnu měl, zavřeli ho s ní. Týž žebrák, že toho činiti více nechce pod hrdlem ztracení sám se orteloval aby byl toliko z vězení puštěn. Po některém čase zase s touž mladicí od žebráků byl zavřen a jsa ku právu dosažen, vedle vyřknutí svého byl stat a za posadu peněz jeho špitál na Ujezdě byl koupen.

(*Chaos v arch. praž. Zik. Winter.*)

Roku 1591 v *Rakovníce* prosili dva Němci falešným listem na pohořelé měšťany v Lichtmburce. Vyznavše na žebřice na tom i umřeli

(*Kr. arch. rakovn.*)

Roku 1594 v *Rakovnice* den po sv. Trojici, byl chycen „chodec“, jenž žebral, čině se němým. Rychtář Slach vzal ho do palečnic a tu mluviti se naučil.

V *Praze* v Ungeltě roku 1581 před svátky velikonočními, kterýs den nějaká žena žebravá, která jsouc zdravá, flastry sobě, aby lidi šálila, na tvář lípala, odběhla pytlíku s penězi.

R. 1598 jeden chodec z Němec v Rakovníku na berlách se nosící postižen byl, však čerstvý a zdravý.

(*Zikm. Winter. Kult. obr. čes. m. d. II.*)

Žena.

1. Krásou prosluly,

viz i: „Krása 1.“

Alžběta, dcera císaře a krále Českého Maximiliana II. (1564—1576), paní velmi krásná, provdala se za krále Francouzského Karla I., který ji nazýval nejctnostnější paní na celém světě. (*Čes. mor. Kron.*)

Anna, manželka císaře a krále Českého Matyáše (1611—1619), byla paní sličná, očí překrásných a pleti sněhobílé. (*Ant. Gindely.*)

Roku 1132 oženil se kníže *Vratislav Brněnský*, pojav za manželku dceru některého knížete Ruského z rodu Rurikovicův. Byla prý tato kněžna tak krásná, že se jí ani vyhlášená někdy první krása světa, řecká Helena, rovnati nemohla.

(*První poznačovatel Kosm. Kron.*)

Eleonora, princezna Mantovanská, manželka císaře a krále Českého Ferdinanda II. (1620—1637), vyznamenávala se neobyčejnou krásou.

(*Ant. Gindely.*)

Kunhuta, manželka Českého krále Přemysla Otakara II., byla neobyčejně hezká, tak že německý kronikář, když byla v prosinci 1278 v Jihlavě na oddavkách svých dětí, o ní popisuje: „Ukázala se v šperku ozdobném, majíc jako se na vdovu slušelo, tvář bílým závojem zakrytou. Avšak když bílá rouška náhodou se odhrnula, tu prý krása tváře její každého přemocně zachvátila a milostný pohled její mohl prý i polomrtvého muže zase oživiti.“

(*Děj. české.*)

Perchta z Rosenberka, nar. r. 1424, byla prý krásná paní. (*Zap. Č. m. Kr.*)

2. Udatností se vyznamenaly.

Když roku 1178 Soběslav II., kníže Český, z Prahy od Bedřicha, knížete, vypuzen byl, svolal opět Soběslav

po zemi své přívržence a náhle s velkým vojskem před Prahou se objevil a na hrad útokem hnal. Posádka pražská však, obdrževši napřed výstrahu, statečně mu odpírala a bezpochyby kněžna *Alžběta* svým příkladem k vytrvalosti ji povzbuzovala, tak že Soběslav proti hradu ničeho pořídit nemohl.

(*Děj. české.*)

Když r. 1184 kníže Český Bedřich, zanechav svou manželku *Alžbětu* co vladařku země na pražském hradě se svou družinou do Němec odejel: tu zapuzený kníže Václav, poslední Soběslavic, volal lid český do zbraní proti Bedřichovi a velké vojsko shromáždil. Kněžna Alžběta se na hradě pražském zavřela, okolo kterého se brzy veliká moc povstalců s knížetem Václavem shlukla a jeho obléhala. Tu však se zase zmužilá mysl Alžbětina ukázala, i hájila knížecího stolce manžela svého s takovou odhodlaností a důrazem, že ač Václav celých deset neděl před hradem ležel a silně ho dobýval, dobyti ho přece nemohl. Tím zachránila Alžběta trůn svému manželu.

(*Zap. Čes. mor. Kr.*)

Vladislav II., král Český (1471—1516) a i Uherský, byl se octnul v tuhém sporu s Uherskými stavy a jen královna *Anna*, jeho manželka, paní ducha rázného, srdnatě při svém manželovi stála, nedadouc mu ustupovati před pletichami proti němu strojenými.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Ve Slucku panovala za velikého knížete Litevského a krále Polského Sigmunda ovdovělá kněžna *Anastasia* ve jménu nezletilého syna Jiřího. Povstalec Glinski nabízel jí roku 1508 ruku a když odepřela mu jí, hrozil jí a přitáhl s vojskem proti ní. Avšak Anastasia udatně se bránila a všecky útoky Glinského šťastně odrazila.

(*Aug. Schlözer. Děj. Litvy.*)

Roku 1425 přitáhli Táboři ku Kamenici nad Lipou. Na hradě tom žila slečna z rodu pánův z Ústí, *Anežka*, dcera nebožtíka Prokopa z Ústí. A žena ta sama hrad proti táborům hrdinským a mužným duchem bránila, avšak hradu toho později Táboři přece dobyli.

(*Děj. české.*)

Památná je věc, že u *Bulharův*, jakož i u Srbův, někdy i dívka hajdučila, následujíc bratra svého. Ba v písních bulharských slyšíme o dívčích vojvodkách, o Bojaně a Jelence, o Todorce, které obratně šavlí se oháněly, z pušek mířily a chytře i karavany napadaly.

(*Konst. Jireček. Děj. nár. Bulharského.*)

Ženy v *Černé Hoře* doprovázejí své muže do boje, nosí jim potravu, ošetřují raněné a dodávají bojujícím mysli; někdy i samy zbraně se chopí. Kdyby někdo utíkal z boje, bije ho žena zástěrou, což jest největší pohanění.

(*Jan Vaclík.*)

Kdys zajatí hercegovští begové vypláceli se, byvše od Černohorců zajati, za tlustého vola a vepře. Když pak begové odcházeli, *Černohorka* dívajíc se na to s vrchu zvolala: „Ó bégové, ó šlechtici hercegovští! řekněte pak svým ženám, že by ani jedna Černohorka nepřijala svého muže do domu, jenž by se vrátil za takové výkupné!“

(*J. Hudec. Osvěta. 1884.*)

Po smrti kněžny Libuše v VII. století ustanovily se *dívky české*, že sobě Vlastu za kněžnu zvolí a mužům více poddány nebudou. I shromáždilo se jich asi 600 na hradě Děvíně a odtud vraždily muže, zmocnivše se jich ponejvíce lstí, až konečně je mužové u Vyšehradu přemohli a Vlastu na kusy rozsekali.

(*Děj. česk.*)

Nadiždа Andrejevna Durova, Ruska, zalíbila si od mládí vojenský stav a r. 1806 vstoupila do kozáckého pluku, s nímž se súčastnila vojenského tažení proti Francouzům r. 1807. Roku 1811 bojovala u Smolenska a Borodina a táhla pak s vojskem do Francie. Po návratu svém vstoupila co štábní rytmistr na odpočinek.

(*Děj. rus.*)

Roku 1674 hájil Jan Samuel Chrzanowski zámek v Trębovli proti Turkům. Při té příležitosti manželka jeho *Anna Chrzanovská* zvláštní hrdinností se vyznamenala. Slabá posádka trębowelská chtěla se vzdáti Ibrahimovi a Chrzanowski, ač z počátku rozhodně tomu se opíral, přicházel k tomu náhledu, že odpor bude marný; tu přišla Anna a jemu a sobě smrt hrozíc k vytrvání vybízela. A tak setrvala posádka, až Sobieski posilu přivedl.

(*Děj. polské.*)

Když r. 1470 Matyáš, král Uherský, vpadl s velkým vojskem do Čech, ihned byly celé Čechy vzhůru, v Praze stálo co nevidět nové vojsko na nohou a královna *Johanna* v nepřítomnosti svého manžela krále Jiřího, jenž s vojskem českým byl na Moravě, sama postaviv se v čelo jeho, je vyvedla proti nepříteli, s kterým se potkati každý vojín jen jen hořel. I král Jiří spěchal z Moravy do Čech a Matyáš dostav se až ku Kolínu, obrátil se nazpět a bídně z Čech ušel, utíkaje, tak že mnoho z jeho vojska od Čechův ubito bylo.

(*Fr. Palacký. Děj. národa Česk.*)

Roku 1426 dověděvši se za nepřítomnosti manžela svého vojvody Saského Bedřicha Bojovného *Kateřina*, rusovlasá, ale odhodlaná a moudrá paní, že Ústským v Čechách špatně se vede, ani od Pražanů jsou obléháni, nemeškala a nečekala na návrat svého manžela z Norimberka, ale svolala a sebrala ze všech zemí saských, durinských, míšenských a lužických velikou zbrojnou sílu, kterouž když již pohromadě měla, sama je přes Freiburk v Míšni až k českým hranicím doprovázela a tu s ním se loučíc, bojovníky německé netoliko ku zmužilosti, ale i k válečné opatrnosti řečí velmi pohnutlivou napomínala. Arci vojsko to utrpělo dne 16. června 1426 strašnou porážku. (*Děj. česk.*)

Ljubica, manželka Srbského knížete Miloše, rozplamenila velikým duchem svým při takovském povstání r. 1815 junáky k dílu hrdinskému. Za doby válečné jako muž se zbraní za pasem, jako někdy Římanky a dle pověsti Amazonky, snášela všecky strasti a obtíže vojny vedle muže svého, jako každý junák mužského pohlaví. A tu když Milošovo vojsko před tureckou přesilou ustupovalo, kloníc se na útěk, tu slyšán byl hlas Ljubičin: „Zbabělci jste, ne jonáci! Nejste muži, ale ženy jste! Kam běžíte? V záhubu. Kde vám bude lépe? Tady na bojišti jen jest vaše spása, jinak spějete rovnou do železa, do žalářů, na koly!“ Vůdcové stanuli a studem před statečnou ženou se začervenali, obnovili útok a Srbsko osvobozeno jest z jařma tureckého. Ljubica zachránila srbskou čest junáckou a — zachránila Srbsko v osudné chvíli té. (*A. Hadžič. Ludmila. 1886.*)

Roku 1471 zabavil pan Jener, purkrabí pražský, dobytek Novoměstských a hnal je proti vůli Novoměstských. Tu se strhl pláč od zemanů a lidí jejich, kteří šli za dobytkem svým a stal se shon lidu městského, tím pobouřeného. Když pak stáda byla již přihnána na rynk před radnici Novoměstskou, tu řezníci zastavili je a pustili se do setníků a desátníků a shazovali s koní a bili, že více jich přišlo o život. Také městská jedna paní *Machna Chudovská* účastnila se rvačky té, vytrhši meč jednomu z drábů, prý mnoho jich ubila. Nyní majetníci dobytka a sedláci jejich jali se stáda hnáti zpět a každý mimo několik ovec dostal majetek svůj zase nazpět. Nazejtří nejvyšší purkrabí s konšeli přátelsky se smířil.

(*W. Wl. Tomek Děj. m. Pr.*)

Emilie Platenova, Polačka (naroz. r. 1806 ve Vilně), když r. 1830 vypuklo povstání v Polsku, chopila se ihned zbraně, pobouřila lid okolo Dynaburku a zamýšlila rozšířiti povstání po Livonech a Bílé Rusi. K tomu konci sebrala 600 lidí a porazila s nimi 2. dubna 1831 oddělení vojska ruského, napotom bojovala proti Rusům ve voji Chłapowského. (*Ant. Rybička.*)

Vilém z Rábi jako jasná hvězda zastkvěl se za dob krále Českého Jiřího Poděbradského, kdy náležel k nejzmužilejším a nejpřednějším hlavám strany královské. S ním dlela na Rábi i proslulá manželka jeho, *Scholastika Plichtovna z Žerotína*, jež po boku jeho vynikala nejen vědomostmi, ale i mužností, takže přirovnána byla i Belloně po boku boha války. (*Čechy.*)

Roku 1421 přeměnil kněz Jan Želivský jako nějaký samovládce radu městskou *v Praze* a osadil ji muži výstřednými. Napotom u té rady i to způsobil, aby v Praze kněží mírnější na př. mistr Jan Křišťan, farář u sv. Michala na Starém Městě a jiní odstraněni byli. Avšak v Praze strhla se povážlivá nevole farních osadníkův, kteří svých starých farářů v ochranu brali a jich se zastávali. Zvláště ženské ukázaly tuto velkou odhodlanost a odpor proti novým kněžím, jim vnuceným; i sešly

se na to nedlouho panny, ženy a vdovy z rozličných farních osad u valném počtu dohromady a sepsavše sobě dlouhou žalobu nesly ji hlučně na Staroměstskou radnici, do shromáždění konšelův. A když před pány přistoupily, vyplňujíce celou radní síň počtem svým, tu povystoupila jedna panna a držíc písmo v pozdvižených rukou, čtla z něho pánům konšelům celý dlouhý obsah jeho. Prosily tyto ženské napřed v této žalobě, aby páni konšelové netiskli ani dopouštěli tisknouti od kostelův kněží věrných, kteří prý drží se vždy pravdy Boží a řádně též aby osadám nebyli sázeni pyšní, sobě doufající a všetečni kněží, jimiž mnozí po Čechách a po Moravě zavedeni jsouce klesli prý na víře proti důstojné svátosti oltářní, tak že již ty bludy rozhlásily se téměř po celém křesťanství nyní že přicházejí do Prahy lidé, kteřížto pod kázaním slova Božího všelicos vedou proti Bohu, proti víře i proti dobrým obyčejům těchto obcí — „a vy, páni, to vidouce, nedbáte toho staviti ani komu poručiti, aby to zastavil; pakli by se k tomu chtěl kdo přičiniti, bráníte a stavujete, jako by jste jejich stranu drželi, až z toho jest veliké roztržení v obcích; a tak kde jsme se nadály více jednoty za vás, tu, což můžeme znamenati, více rozdělení nežli za dřívějších pánův jest.“ — Také táborským kněžím jste dovolili u Matky Boží v Týně na stolice se tisknouti a proti kněžím těchto obcí, ne-li proti celé obci, lživé mluviti. Ku konci pak i napomínaly, aby za starší volili muže mírné a ne výstřední. — Konšelé podivivše se nemálo té ženské smělosti, ohlásili žalobnicím, že jsou na radnici staveny, i chtěli odděliti vdané a vdovy od panen a do jiné komnaty zavésti, aby je tak snáze mohli skrotiti; ale nebylo možná; všecky se velmi srdnatě k odporu postavily, nechtíce se dáti rozděliti; také odepřely konšelům naprosto podati jim žalobu svou sepsanou. Konečně vidouce páni, že bez hrubého násilí nelze s nimi ničeho pořídíti, zavřeli je v radní síni a sami domů se rozešli. Radní síň pak téměř po dvou hodinách zas otevřena byla, a ženštiny svobodně odejíti mohly.

(*Děj. české*)

Když roku 1210 Rusové obléhali město *Rigu*, uchopili se všickni v městě zbraně, mužové i ženy, které ozbrojené na hradbách město hájily a i šťastně město uhájily.

(*Ludv. Albr. Gebhardi. Děj. Livonska.*)

Léta 626 dobývali Avarové ve společenství Slovanův, nepochybně v Uhřích sebraných, Carhradu Mezi ubitými zde *Slovany* nalezaly se i ženy.

(*Pav. Šafařík. Slov. Starož.*)

Léta 728. Toho času Lechové neb Poláci, knížete mužského rodu nemajíce, dceru někdy Krokovu, za pána sobě vzali jižto jméno bylo *Vanda*, panna věku dospělého a krásné postavy a nad jiné ušlechtilá, lid ten pod svou správu přijavše jej velmi moudře spravovala a spravedlivě soudila, tak že se všickni její múdrosti, přičinění, soudu divili. O tom když uslyšel kníže Kythogorus, jenž byl král krajiny německé, tu kdež sú nyní Prušáci, poslal k ní snubce, ji za manželku míti žádaje, kteráž hned odepřela pravící, že ona muže nežádá, neb jest svou čistotu bohům, jenž horami a vodami vládnou, obětovati slíbila; i poslal po druhé tímž poselstvím, nebo aby jej sobě za muže vzala, aneb za nepřítele, že on bez meškání hned se svými vojsky potkati míní: tím se domnívaje, že kněžnu Vandu bude moci ustrašiti, kteráž nemeškavši, vojsko Lechův to jest Polákův sebrala a s nimi se proti Kythogorovi obrátila. Kythogorus posly své poslal Vandy žádaje, aby vojska svého i sebe tak hanebně a svévolně na zahubení nevydávala. Vanda poslům odpověděla, že se jest ona vítězstvím dobře ujistila. Poslové navrátivše se, odpověď kněžny oznámili a jemu, aby se domů obrátil a navrátil radili protože proti krásné paní a výbornému lidu nespravedlivě jest bojovati umínil, toho neučiní-li, že on i lid jeho bude zahuben, pravili. Kythogorus vida, že svých ani prosbami, ani hrůzami, aby proti Vandě bojovali, namluviti nemůž, vytáhl svůj meč z pošvy, v svůj život jej přede všemi ukrutně vstrčil a tu padev na zemi umřel a lid jeho se domů navrátil. Navrátila se také i s svými Poláky Vanda v dobrém pokoji a zdraví.

(*Hájek. Kron. čes.*)

Za Jana III. Sobieského, od r. 1674 krále Polského, bojoval na Podolí v trembovelském zámku proti Turkům *Samuel Chřanovský*. Turci obklíčili zámek a vyzvali posádku, aby se vzdala. Ale obležení udatně se bránili; ale když náspy byly dělovými kulemi poškozeny a podhradí spáleno, pochyboval udatný vůdce o vítězství a chtěl s pašou vyjednávati. Manželka jeho *Žofie* slyšíc, jak se o tom radí s jinými, postavila se před něho s dýkou v ruce a pravila, že jeho i sebe zavraždí, jestli do posledních sil bájiti se nebude, a zvolí-li raději jařmo hanebné než smrt čestnou. Odvaha a plamenná slova statečné ženy probudila v obhajících zhasínající již udatnost a oni odrazili útok poslední šťastně, když přijížděl král Jan III. se svým vojskem a Turci uzřice jeho korouhve válečné, dali se na útěk. *(Jar. Klika. Jarý věk. 1883.)*

3. Hodná

a) jest moudrá.

Jelena, Srbkyně, manželka Bely II., krále Uherského, byla obdařena všelikou vnadou ženskou, avšak i bystrého rozumu, ducha rozhodného, povahy chrabré a odvážlivé. Mělť Bela mnoho nepřátel mezi šlechtici, kteří ho chtěli svrhnouti. I svolala Jelena roku 1136 sněm do Aradu. Zde posadil se Bela II. na královský stolec a i Jelena se dostavila se svými dítkami a obezřelou řečí rozohnila přítomné magnaty tou měrou, že šlechticové zrádní na místě zavražděni jsou a nyní v míru sama pevně vládla a po smrti Bely II. hned třetí den korunovala za krále Uherského nejstaršího syna Gejzu, slabé, desítileté dítě a sebe prohlásila za vladařku. A proto uherské dějiny kladou ji mezi nejznamenitější vladařky své

(A. Hodžič.)

Když roku 1471 po smrti Českého krále Jiřího požádal vévoda Albrecht královnu *Johannu* v její komnatě o radu a pomoc, by za krále Českého zvolen byl, slíbila mu, že se bude chovati nestranně hledíc toliko k obecnému dobrému a nezavazujíc se nikterak ani však také králi Uherskému nebo Polskému nebo i císaři. *(W. W. Tomek. Děj. m. Pr.)*

Roku 1473 odebrala se *Johanna*, vdova po králi Českém Jiřím, na sněm do Benešova k žádosti obou protivných tehdáž stran v Čechách, jakožto od obojích vážená prostřednice. Shromáždění zahájila královna Johanna pěknou a moudrou řečí, napomínající k svornosti a smířlivosti, která trvala skoro tři hodiny. Mezi stavy Českými také se skutečně jevil duch svorný a vlastenecký.

(Wácsl. Wl. Tomek. Děj. m. Prahy.)

Když na sněmu v Benešově r. 1474 přišla na řadu i rozepře mezi Zdeňkem ze Šternberka a Staroměstskými o tvrz Měšice, daly se obě strany k smíru pohnouti; i učiněna výpověď královnou *Johannou*, vdovou po králi Českém Jiřím, a schválena i sněmem, tak že vyrovnání vskutku se stalo.

(W. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.)

Manželka *Řehoře Hrubého z Jelení* († 1514) pro svou vzdělanost a mravů počestnost byla ke dvoru povolána, jsouc téměř stálou průvodkyní královny, manželky krále Vladislava II

(Ant. Rybička.)

Dne 12. listopadu 1475 umřela na Mělníce královna *Johanna z Rožmitálu*, vdova po Jiřím, králi Českém. Byla to zajisté nejmoudřejší, v politických věcech nejsběhlejší a o dobro národa Českého nejpečlivější královna Česká; v nejpovážlivějších dobách radíval se s ní slavný její manžel král Jiří, a jako bývala první v radě královské, tak uměla i manžela svého zastupovati v čas jeho nepřítomnosti, stavíc se jednou srdnatě v čelo zemské obrany, když se na vlast valilo nebezpečenství od vraha zpronevěřilého (Matyáše, krále Uherského). Necizila se osudu vlasti své ani po smrti svého manžela. Přinášela vlasti oběti, nedávajíc se v tom ani mateřskou láskou k synům svým mýliti; podporovala mladého krále Vladislava upřímně a horlivě, vidouc, že to k dobrému vlasti poslouží; ještě všem Čechům zněla v duši její nadšená a moudrá slova, jež k nim na prvním sněmu benešovském mluvila a všecky dosud sobě odporné strany v národě ku svornosti a k lásce vlasti sklonila. Ještě rok před smrtí svou, když se válka ve Slezsku připravovala, a vojvodové Saští, Arnošt a Albrecht, dou-

fajíce většího prospěchu dojíti, k Matyáši Uherskému se přidali, psala jim královna Johanna 10. září 1474 list český, posud v drážďanském archivu chovaný, jehožto památný obsah zajisté nejkrásnější svědectví vydává o její lásce k vlasti a o pečlivosti co pravé matky národa.

(*Fr. Palacký. Děj. národa Českého.*)

Krok, kníže Český (asi v VII. století), neměl žádných synů, ale tři dcery spanilé a věhlasné: Kaši, Tetu a Libušu. Kaši znala všeliké byliny a léčivé síly jejich proti neduhům lidským Teta byla učená v nauce a nábožen ství, od ní dostal jméno hrad Tetín, který založila blíž města Berouna. Nejmladší Libuša čili Libuše pro svou spravedlnost, vlídnost a laskavost po smrti otce Kroka přijata byla za panovnici nad národem Českým.

(*Wác. Wl. Tomek. Děj. král. Česk.*)

Marie, manželka arcikníže Karla, nejmladšího syna císaře Ferdinanda I, a matka císaře a krále Českého Ferdinanda II. (1620—1637), byla nadána bystrým duchem a pevnou vůlí, tak že manžel její se podroboval její vůli.

(*Antonín Gindely.*)

Roku 1175 táhl Soběslav II., kníže Český, do Rakous, avšak když počal válčiti, viděl, že kníže Znojemský spíše hotov jest, Rakušanům proti Čechům pomáhati. I hleděl tuto překážku odstraniti. Byli by se Soběslav a Konrád Oto do sebe pustili, ale *Marie Srbská*, vdova po Konrádovi II. Znojemském a matka Konráda Oty, sprostředkovala s falckrabětem Otou z Wittelsbachu a s Dětlebem, biskupem Olomouckým, narovnání a smíření mezi ním a knížetem Soběslavem II.

(*Fr. Palacký. Děj. národa Českého.*)

b) Jest ctnostná.

Blanče čili Markéta z Valois, choť císaře a krále našeho Karla IV (zemřela 1. srpna 1348), byla mravů počestných, obyčejův skromných bohabojná a pobožná, okrášlila nový kostel sv. Víta na hradě pražském.

(*Děj. české.*)

Paní *Zuzana Černínová*, jíž se po bitvě bělohorské (1620) a vymření členů rodiny dostal všechen statek Radenín, byla paní všemi ctnostmi ozdobená, jejíž listy tklivé, ovanuté čistou staročeskou poctivostí a laskavostí, jsou ozdobou rodinného archivu černínského v Hradci Jindřichově.

(*Aug. Sedláček. Hr. a z. d. IV).*

Manželka *Řehoře Hrubého z Jelení* († 1514) byla pro svou vzdělanost a mravů počestnost ke dvoru povolána, jsouc téměř stálou průvodkyní královny, manželky krále Vladislava II.

(*Ant. Rybička.*)

Královna *Jitka*, císaře Rudolfa dcera a krále Václava II. Českého (1282—1305) manželka, a královna Anna, manželka Ferdinanda I., obě ty pobožné a svaté královny s velkým hořem Čechové oplakali; nebo opravdové byly Estery a matky národa Českého. A jakož na synu Jitky přestal rod český a země tato znamenitých těžkostí pocítila: tak po smrti králové Anny království České těžký pád vzalo.

(*Dan. Adam z Veleslavína.*)

c) Jest zbožná,

viz i: „Nábožnost 1!“

Anna, manželka císaře a krále Českého Matyáše († 1618), byla paní velmi nábožnou. Každý den obcovala mši sv.; každý týden vykonala správu Boží a slýchala výklady dvorského kazatele P. Jiřího Amende S. J., kterýž byl zároveň duchovním rádcem jejím. R. 1614 dlevši na královském zámku Krumlově obcovala se vším fraucimorem 40hodinné pobožnosti do květné neděle. R. 1617 dlíc v Brandýse nad Labem navštěvovala chrám sv Václava v St. Boleslavi. I umínila si postaviti na tom místě, kde byla kaple Panny Marie, kostel důstojný a vykázala na stavbu několik tisíc dukátův.

(*Fr. Vávra. Sbor. hist. krouž. seš 4.*)

Hedvika, královna Polská (narozena roku 1371 v Krakově, † 1245), vzala si za manžela Viléma Jagiella, sousedního knížete Litevského, který dříve dal se pokřtiti. Byla pak paní pobožná, vlasti i jazyka svého milovná, přála vědám a měla blahodárný vliv na svého manžela, jemuž pomáhala šířiti křesťanství v Litvě.

(*Děj. pol.*)

Isabela Kateřina Waldšteinová, manželka Albrechta Waldšteina († 1635),

byla velmi pobožná a nazývána proto od současníků: „princeps religiosissima“. Rozena byla hraběnka z Harrachů a sestra kardinála arcibiskupa Pražského Arnošta Albrechta z Harrachů.

Střezislava, manželka vojvody mocného a bohatého Slavníka a matka sv. Vojtěcha († 997), druhého biskupa Pražského od r. 982, byla paní moudrá i pokorná, nelibujíc sobě v zlatě, drahém kamení a šperku; bylať svatá v řeči, svatá v skutcích.

(*Drahé kameny*.)

Peltrata, dcera zbožného spisovatele našeho Tůmy ze Štítného, byla od roku 1399 ne-li dříve hospodyní ve špitále třeboňském a r. 1414 veškeré své platy v Čiměři klášteru třeboňskému darovala. List na to vydaný spečetila pečetí bratra svého.

(*Jirečkova Rukověť.*)

Dne 11. listopadu 1459 oddána jest v Chebu desítiletá dcera krále Českého Jiřího z Poděbrad *Zdeňka* Saskému vojvodovi, šestnáctiletému Albrechtovi. Zdena tudíž se stala pramátí nynějších králův Saských. Sasové chválili ji pro její příkladnou a horlivou pobožnost, umřela roku 1510 na hradě Tarantě u Drážďan. (*Děj. česk.*)

d) Jest věrná, trpělivá, šťastná.

Ctnosti a věrnosti žen *slovanských* Řekové co věci nadobyčejné obdivovali se.

(*Frant. Palacký. Děj. nár Českého.*)

Matka Sigmunda I., krále Polského, byla *Alžběta*, dcera císaře Albrechta, Uherského a Českého krále (1437—1439), sestra krále Ladislava a císaře Sigmunda po dceři vnučka. Paní mezi blaženými a šťastnými poctěná, protože měla otce krále trojího království, bratra krále, manžela krále a syny čtyři krále.

(*Daniel Adam z Veleslavína.*)

Adléta, manželka Přemysla Otakara I., krále Českého, byvši r. 1198 nespravedlivě od manžela svého zavržena a zapuzena, opustila, vzavši děti své, s pláčem dům svého manžela a uchýlila se ze země české do Míšně k svému bratru, markraběti Dětřichovi. Zde v odloučenosti žila, pomáhajíc stavěti klášter sv. Kříže u Míšně, uzavřela se v něm a teprv po třináctiletech rozvodu svého trpělivě strastný život svůj dokonala dne 1. února roku 1211. (*Děj. česk.*)

e) Jest dobrotivá.

Anna, manželka krále Anglického Richarda II., dcera císaře a krále našeho Karla IV. (1346—1378), vyznamenala se tělesní i duševní spanilostí. Hned po svém zasnoubení roku 1381 získala si všeobecnou lásku národa milostivou přímluvou u svého manžela za účastníky spiknutí Wata Tylera přenukrutnými pokutami stíhané, kterouž vymohla na králi udělením všeobecné amnestie. Za to dostala přímí: „dobré královny Anglické.“ I tiché ctnosti její utvrdily úctu lidu k ní na celé její životní.

Když roku 1503 vydal Vladislav II., král Český (1471—1516) a i Uherský, mandát proti českým bratřím, aby byli v Praze a v královských městech v Čechách a na Moravě buď mocí k víře katolické přinuceni anebo ven ze země vypovězeni: ujímalo se jich několik vysoce urozených paní. Byly to paní *Johanna z Krajku*, manželka pana Jana ze Šellenberka, na Mladé Boleslavi, paní *Johanka z Liblic*, manželka pana Viléma z Pernšteina, na Pardubicích, paní *Krescencie Zmrzlíkova* ze Svojšína na hradě Orlíku nad Vltavou a zanedlouho na Moravě, *Marta z Boskovic*, sestra znamenitého Ladislava z Boskovic na Moravské Třebové, nyní manželka pana Jana z Lomnice, nejvyššího komornika moravského. Paní Krescencie Zmrzlikova hájila je veřejným listem, Marta z Boskovic zas ujímala se českých bratří znamenitým listem králi Vladislavovi podaným.

(*Frant. Palacký. Děj. nár. Českého.*)

Filipina Welserovna, manželka arcikníže Ferdinanda, syna krále Českého Ferdinanda I., zemřela dne 24. dubna 1580 na zámku ambraském všeobecně litována a od mnohých oplakávána. Neboť byla nejenom pro krásu tělesnou rozhlášena, nýbrž i pro vznešené dary ducha oslavována a zvláště pro svou dobrosrdečnost od lidu zbožňována. Také se o ní vypravovalo,

že byla pleti tak bílé a jemné, že prý se šíje její ihned ruměnila, jakmile se napila vína červeného.

(*Čes. morav. Kron.*)

f) Jest vlasti milovná.

Milice, carovna Srbská, aby, stavši se vdovou, zachránila vlast, národ a důstojenství vladařské v národě, dala Turkovi Bajazetu za ženu svou lepou dcerku, překrásnou Milevu. (*A. Hudžič.*)

Natalie, manželka Srbského krále Milana, když tento roku 1885 šel do bitvy, zakázala si všecky zásilky novotin z Paříže, aby jen penězi ušetřenými prospěla raněným vojínům.

(*Ludmila. 1886.*)

4. Špatná

a) jest pyšná, ctižádostivá, nevěrná.

Kněžna *Alžběta*, manželka knížete Českého Bedřicha (1173 a 1178 – 1189), měla povahu více mužskou a do vlády zemské se míchala a i hrdě a pánovitě si počínala a přední mezi pány českými tím urážela.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Elišce, manželce Bedřicha Falcského, zimního krále Českého (1619—1620), nedovolovala hrdá krev anglická, aby se vlídně, útulně a přívětivě chovala k lidu českému vůbec a k paním stavovským a pražským zvláště. Ona žádných společností s lidem českým nevyhledávala. Prostota česká se jí oškliviła směšným a chudičkým připadal ji jednoduchý oděv žen a děv pražských

(*Ant. Gindely.*)

Eliška, dcera krále a císaře Sigmunda a manželka Albrechta Rakouského (1437—1439), byla žena velmi chytrá, i měla v těle ženském ducha mužného, manžela pak svého vodila, kam chtěla.

(*Frant. Palacký. Děj. nár. Českého.*)

Markéta Hubatá, která roku 1341 manžela svého Jana Jindřicha, syna krále Českého Jana, z Tyrol zapudila a pak nestydatě syna císařova za manžela si vzala, byla velmi ošklivá, majíc zvláště velkou hubu, odkud ji Hubatou nazvali, způsobu pak byla rovněž tak nedobrého, jako tělo její bylo šeredné Kronikáři o ní vypravují, že byla nad míru chlípná, hrdopyšná, nestydatá, žvatlavá a téměř prý na mysli pomatená. Porodila syna kromě manželského lože.

(*Děj. česk.*)

b) Jest vládychtivá.

Roku 1189 nastoupil v Čechách vládu kníže Konrád Ota. Avšak ovdovělá kněžna po Bedřichovi *Alžběta* nechtěla se tak zhola vlády vzdáti a zavřevši se na hradě pražském, vynutila na Konrádovi Otovi slib, že jí knížectví Olomoucké odevzdá a pak jej teprv na hrad pražský pustila. Ale slib takový nemohl Konrád Ota splniti, neboť pánové, kteří vládychtivost Alžbětinu znali k tomu nepřipustili, aby pro ni a skrze ni dán byl příklad panování ženského, od časův Libušiných neslýchaný.

(*Fr. Palacký. Děj. národa Českého.*)

Anežka, manželka Vladislava II., od roku 1139 krále Polského, kněžna rakouská, byla žena velmi ctižádostivá a vládychtivá a povzbuzovala manžela svého proti jeho bratřím. (*Boguphal.*)

Anežka, dcera Přemysla Otakara II., krále Českého, ovdovělá vojvodkyně Rakouská a Švábská, měla po otci trochu vysokého ducha a měla bratra svého Václava II., krále Českého roku 1291, k tomu, aby Václav po smrti císaře Rudolfa sám Německým císařem se stal a když Václav odpíral, pravila: „Opravdu nerozumím bratru svému; kdybych již celý svět měla, a jen píď země by mně ještě scházela, neustala bych dříve, pokud bych buď nedobyla, buď všeho pro ni nepozbyla.“

(*Děj. české.*)

c) Jest ukrutná.

Drahomíra, manželka knížete Českého Vratislava I (912—926), byla žena nad míru svárlivá a v náruživosti, již se oddala, dala až sv. Ludmilu na hradě Tetíně zardousiti (*Děj. česk.*)

Léta 763. Toho času žena Bídova jménem *Kraska*, kteráž velmi krásné tváři byla, muži svému nikoli poddána býti nechtěla a častokráte říkávala: „Ó co jest mi toho velmi líto, že jsem já Vlasty s jejími dívkami neviděla.

Bych já těch časův byla, mimo jiné všecky ty dívky já na muže nejukrutnější bych byla.“ Jednu chvíli uhledavši čas příhodný a pojavši s sebou své služebnice, od muže svého Bida odešla a dům velmi pevný v lesích postaviti dala a rozkázala, aby sloul Chlumec, jakoby řekl vršek, odtud pak časy potomními muži svému i jiným veliké škody činila, krávy zajímala, ovce odháněla a pastýře mordovati rozkázala. Služebnice její měly ji jako někdy Vlastu u veliké poctivosti a ona čím déle ji takové štěstí sloužilo, tím více se ona vyzdvihovala.

Však druhého roku rozkázáním Bídovým od jeho služebníkův jest úkladně na cestě zamordována

(*Hájek. Kron. čes.*)

Když roku 1420 přitáhl Žižka před Říčany, otevřel pan Diviš z Říčan Pražanům brány pod výminkou, aby nikomu na životě nebylo ublíženo a aby jeho lidé, muži a ženy, s lehkými věcmi v rukou a v každodenním oděvu na těle odejíti mohli. Starší z vojska pravili ženám ve hradě, aby všecko své šatstvo na sebe oblékly a z hradu bezpečně odešly, avšak čekaly již venku *sestry táborské*, každé z vycházejících se chopily, všecko co na sobě lepšího měly, s nich svlekly, po těle je celé prohledaly a kde jaký šperk skrytý měly, jim vzaly.

(*Zap. Česk. morav. Kron.*)

Když vojsko pražské a táborské dne 16. března r. 1421 dobyli města Chomoutova, dopustily se hanebného zločinu ženy *táborské*, nebo vyvedše mnoho žen a panen, plačících pro muže a otce své, z města se slibem zachránění jich, venku za městem strhaly s nich oděvy, pobraly jim peníze a jiné věci a upálily je, zavřené v chyši jisté na vinici. Mužských zůstaveno bylo jen asi třicet na životě, aby pochovali zabité.

(*W. Wl Tomek. Děj. m. Pr.*)

Žert.

1. Nevinný:

a) milovali.

Bojkové, ruskoslovanský lid v Haliči, jsou ve společenském životě přímí; mezi sebou na svých schůzkách rádi žertují.

(*Dal. Wahilewič. Čas česk. Mus. 1841.*)

Haličtí Rusíni připojují ve svých řečích vždy nějaký, žertík ať už mluví s kýmkoliv. (*Čas. čes. Mus. 1841.*)

Josef Kohlruss, zpovědník u sv. Víta v Praze († 1893 v 78. roce věku svého), s každým jednal vlídně, byl vesel, šprýmy miloval, pořád se usmíval a ochotně každému posloužil, kdo ho o něco žádal.

(*Vojt. Hlinka. Vlast, r. IX.*)

Jiří svobodný pán Pruškovský z Pruškova, pán na Starých Hradech v druhé polovici století XVI., byl muž vážený a pravý dvořák v šprýmech panských.

(*Paprocký. Čas. čes. Mus. 1840.*)

Pan *Vilém z Rožemberka*, jenž žil v XVI století, nejsa pyšný, ač pán bohatýrský, rád si zažertoval, ovšem vždy vážnost osoby své zachovávaje.

(*Aug. Sedláček. Hr. a zám.*)

Sigmund, král Český († 9. prosince 1437 ve Znojmě), neustále liboval si v žertech. (*Eneáš Silvius.*)

Petr Smolík, dědic na Voltanovicích († 1637), statečný bojovník, slynul v celém Polsku neobyčejným důvtipem a mysli žertovnou. Byl rád viděn na dvoře královském i při všelikých shromážděních šlechtických, jelikož kde Smolík se ukázal, tam radost a veselost panovala.

František Šmat, spiritual školských sester v Horažďovicích († 1889 v 55. r. věku svého), byl muž zbožný a asketický. A přece byl plu žertu, že každý jej miloval a velice si vážiti musil.

(*Čech. 1890.*)

Alois Josef II., svobodný pán ze Schrenků, arcibiskup Pražský (1838—1849), veselé byl mysli a neobyčejně rozprávku rád žertem protkával.

(*Kl. Borový. Děj. arcid. Praž.*)

Karel Vinařický, velezasloužilý spisovatel český a buditel ducha národního, kanovník na Vyšehradě († 1869), byl mravů uhlazených a dobrých a milovník vtipného žertu (*Iv. Staněk.*)

b) Jim si prospěli.

Léta 1391. Roku toho obeslal král *Václav IV.* k sobě konšely z obou měst pražských na Vyšehrad, kteříž když přišli, žádal jich, aby s ním obědvali a oni to rádi učinili, že král měl obyčej časem, vinné i nevinné trestati. Když pak seděli za stolem, mistr popravný, jehož synu král byl kmotrem, předstúpiv před krále, řekl: „Králi milostivý, jaká jest mne zde potřeba?“ Král odpověděl: „Kmotře milý, málo tu v mě počekaj, budeš míti dílo po samém obědě.“ Pražané, králi přisedící těch slov nemálo se ulekli. Když se pak oběd dokonal, král na Pražanech rozličné činil otázky, ale Pražané jemu ve všem milostivě a poddaně odpovídali, mnohými se hotovostmi zakazujíce, tak byla-li by toho potřeba, že by chtěl jeden každý z nich zaň jako za svého milostivého pána své hrdlo dáti. Král to slyše, poděkování jim učinil a od sebe je pokojně propustil.

(*Hájek. Kron. česká.*)

2. Špatný, ukrutný škodí

a) sobě.

Léta 1461. Král Český Jiří povolav některých svých dvořanův šel s nimi do obecné lázně za Židovskú ulici, a toho času *Janda* byl mezi lazebníky velmi znamenitý. Tu král rozličné kratochvíle s svými dvořany provozoval a Janda se také k tomu přiměšoval. I přihodilo se když týž Janda králi bradu holil, otevřev ústa svá řekl: „Králi milostivý, račte mi uhodnouti tuto pohádku: Čí na tento čas jest České království?“ A král odpověděl: „Jando, příteli milý, číž by bylo než tvé, ano král i království v tvých rukú jest.“ A on řekl: „Tak, králi milostivý!“ A když jemu bradu doholil a svú schoval břitvu, povolal ho král k sobě a řka jemu: „Jando, čí jest na tento čas království?“ A on odpověděl: „Vaší královské Milosti!“ A král dal jemu veliký políček, tak až upadl na zemi a tu jej král nohou v bok udeřil. V tom se dvořané schytili a krále zastúpili prosíce, aby jeho více nebil. I šel král z lázně hněviv jsa a Janda osmý den umřel.

(*Hájek. Kronika česká.*)

Když roku 1424 Pražané Žižku v Kostelci nad Labem sevřeli, tu se pan *Oldřich z Rosenberka* a jiní čeští pánové s králem Sigmundem v žertu pohádali, poněvadž jim nechtěl věřiti, že tenkráte po Žižkovi již veta bude. I sadili se s ním o koně mimochodníka; avšak když potom o tom, co se stalo, zprávy přišly, byly ještě horší a žalostnější, nežli král sám se byl nadál; on sázku vyhrál, ale potěšení jeho nebylo asi veliké. (*Děj. česk.*)

b) Škodí jinému.

Ivan IV. Hrozný, car Ruský (1534—1584), byl ukrutný jako hyena a proto i ukrutné prováděl žerty. Kdys vylil car dvořenínu Knesovi, nejsa s jeho žertem spokojen, hrnec vařící polévky na hlavu. A když Gvosdov počal naříkati a chtěl utéci, hodil Ivan po něm nožem, tak že smrtelně poraněn skácel se k zemi. Pak chtěl, aby ho lékař Arnolf uzdravil, ježto prý s dvořenínem jen žertoval. — Jindy přišel k němu Titov, vojvoda ze Staryce a hluboko se před carem poklonil. A car žertuje dle svého ukrutného způsobu pravil: „Zdráv buď, můj milý vojvodo. Ty jsi naší milosti hoden!“ a uřízl mu nožem ucho. A ubohý vojvoda musel strašnou bolest utajiti a carovi se ještě poděkovati.“

(*Arn. Herrmann. Děj. říše Ruské.*)

Léta 1066. Když nově zvolený biskup Pražský *Jaromír* k císaři Jindřichovi do města Mohuče přijel, dáno mu jméno Gebhart od arcibiskupa. Tu hned nazajtří s velikú radostí z Mohuče po obědě vyjeli a nový biskup velmi vesel byl. A když přijeli k přívozu přes Rain, tu se posadili na břehu a i Vilém Terešovský z Terešova nohy dolův nad vodu pověsil. Biskup chtě sobě i jiným kratochvíl a smích učiniti, přistoupil k němu, nevěda, by tu tak hluboká byla voda, řekl jemu: „Viléme, musím

tě znovu okřtíti.“ a v tom jím tam postrčil, kterýž dlouhou chvíli pod vodou byv, ven se vyrazil; aby tak dobře Vilém plynouti neuměl, byl by Gebhart toliko přes jednu noc biskupem, z toho pak že jest z té vody ušel Vilém, biskup i jiní všickni se radovali.

(*Hájek. Kron. česká.*)

Proti chrámu sv. *Mikuláše* v Starém Městě pražském stojí rozsáhlý dům pod jménem „staré kolleje“ známý. Za dřívějších časů bývala zde totiž kollej, v níž mistři, bakaláři a chudí žáci vysokého učení pražského společně přebývali, spravujíce se zvláštním řádem domácím. Zejména nesměl se nikdo ze žactva večer mimo kollej zdržovati a vrátný musil každého opozdilce správci kolleje oznámiti.

Jednou byl zde vrátným starý mrzout, který přísně bděl nad pořádkem, tak že na udání jeho již mnozí žáci z kolleje vyloučeni byli Ostatní se za to usnesli, že se na něm pomstí. Jednoho večera vyzvali jej do sklepa, pravíce, že se tam zloději zdají býti. Vrátný šel s nimi, jak ale ustrnul, když ve sklepě spatřil veškeré žáky, stojící v kruhu kolem špalku, na němž sekera ležela a u něhož zakuklený kat v červeném obleku stál. Zde byl vrátný na rukou i na nohou svázán a přečten mu ortel smrti za to, že byl žáky vždy tak velice týral. Marně prosil o milost, musel ku špalku pokleknouti, načež mu byly oči zavázány. Nepozoroval tedy, že se za ním na místě kata postavili dva žáci, kteří drželi bílý ubrousek v rukou, jehož obrubou se dotkli krku odsouzencova, aby myslel, že se ho sekera katova dotkla. V témže okamžiku se vrátný u špalku svalil, jakoby byla vskutku sekera jeho životu konec učinila. A hle, co mělo žertem býti, stalo se smutnou pravdou. Vrátný byv ze strachu mrtvicí raněn, bezduch k zemi sklesl. (*Jos. Svátek. Pražské pověsti.*)

Když r. 1422 *Pražané* Karlův Týn obléhali, svedli obležení ukrutný žert s jedním sousedem pražským z vojska, který se náhodou k nim dostal do zajetí. Přivázali ho totiž k makovici věže a dali mu oháňku do rukou, chtíce zkusiti, zdali by Pražané ze slitování od střelby upustili. Když se však tím nedali pohnouti a přivázanému nicméně celý den nic se nestalo, odvázali jej zase. (*W. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.*)

V údolí Klářině na hořejší *Votavě* na skalách, jmenovaných „Zámeček“, s něhož kyne přerozkošný pohled na celé točiště v údolí Klářino sešlo se kdys několik selských výrostků. Hovořili, dováděli po svém, v dole, na dně údolí rozdělala si tlupa dřevorubcův ohníček; vařili si oběd. Vysoko, vysoko nad nimi čněl zámeček — ani ryk skotačících, chechtajících se hochů nedolehal k jich uším. Jak by doletěl? Šuměly vody, sotva vlastního slyšeli slova. Hoši nahoře patřili dole, i zahemžili se pod nimi dřevaři jako mravenci. Tu ďábelská myšlénka napadla jednoho. „Jak by se ulekli ti dole, kdyby na ně spadl veliký balvan! Jaký by nastal nářek! Rozkošný žert!“ Na samém kraji děsné propasti ležel rulový balvan, šedý, ohromný, zajisté dvacet centů vážící. Ležel tu — ba skoro jen visel . . . Nohou jen strčit — a letěl Čert nedal. „Svalme ho!“ prohodil jeden „Nech toho! Chceš je zabiti? co ti učinili?“ varoval druhý. „Aj, jen vraz do něho, — však utekou!“ ponoukal třetí a vrazil do balvanu . . . pošoupl se trochu . . . byl přece těžkým . . . nepřevalil se, hoch mohl ustati. Nedalo mu; opřel se rukama o balvan, ten sjel po kraji propasti, obrátil se zvolna, zachytil se o kořen, odraziv se poskočil, převrátil se opět . . . skok a skok a ještě dva skoky . . . a již ve strašném pádu s pekelným lomozem, stromky lámaje, křovím si cestu klestě letěl dolů, naraziv na čnící skálu, rozbil se ve dví, strhl s sebou hromadu drobného kamení, které rachotilo za oběma kusy jako krupobití za ranami hromovými. — Dřevaři pohlédli do výšky, přece uslyšeli. Jako by celá stráň byla ožívla . . . V tom již řítilo se kamení a dva ohromné balvany — přes hlavy jejich do řeky, jejíž vody vysoko vytryskly. Dřevaři zázrakem byli zachráněni, nikomu se ničeho nestalo. Na poděkování postavili v místě tom kříž. (*Světozor. 1887.*)

3. Neslušného se varuj!

Když za povstání Českého r. 1620 zimní král Český *Bedřich* klášter jeptišek na Hradčanech navštívil a tyto

mu naříkaly, že jim všecky příjmy pobrány, choval se k nim potupně, ubezpečoval je, že jim všem muže zaopatří a tropil vůbec všeliké žerty jako rozpustilý mladík.

(*Ant Gindely. Děj. čes. povst. l. 1618.*)

Matyáš, král Uherský a dne 3. května 1469 od odbojné šlechty české v Olomouci proti pravému králi Českému Jiřímu za krále Českého vyvolený, byl velmi rozpustilé mysli a činíval si šašky z předních mužů dvora svého, z vážných starcův a zasloužilých vůdcův.

(*Děj. české.*)

Roku 1470 potínali Uhři dle divošského obyčeje svého pěti stům a osmdesáti pěti zabitým a zajatým bojovníkům českým na Moravě hlavy a přivezli je králi na dvou vozích, ježto jim dle úmluvy místo mzdy vyplácel po zlatém za každou hlavu odvedenou. *Matyáš*, král Uherský, dopřál si ohavného žertu, že všecky ty hlavy dal velikými praky vmetati do ležení českého.

(*Wác Wl. Tomek. Děj. m. Pr.*)

V noci na 21. duben 1882 přišel slušně oděný pán ke kostelníku chrámu OO. servitů ve *Vídni* žádaje, aby ihned některý vel. pán přišel zaopatřit kavárníka Posche, jenž prý mrtvicí jest raněn. Ihned vypravil se P. Maršálek s kostelníkem a přišli do naznačené kavárny, kde však nalezli kavárníka zdravého ve veselé společnosti. Případ ten způsobil všeobecnou nevoli a došel i zaslouženého trestu. (*Blahověst.*)

Židé.

1. Množí se velmi. Jich počet roku 1886 v Čechách, roku 1895 v celém světě, v Praze. V Haliči roku 1896 židovský pacht polí. První synagoga židovská v Praze.

Židovstvo pražské od knížete *Karla Lichtenšteina*, tehdejšího (r. 1623 za císaře Ferdinanda II.) v Čechách královského plnomocníka a ředitele, dovolení dostalo, všechny domy křesťanské okolo jich židovské ulice koupiti a je k své ulici přivlastniti; ta ulice neb město židovské dvakráte větší nežli předešle učiněno bylo a protož také o mnoho tisíc větší počet židův se rozmnožil, tak že léta 1703 židovských hlav neb osob 11.517 v tom jich městě pražském napočítalo se. Křesťanův pak staropražských neb hlav téhož r. 1703 11.618 toliko se napočítalo, židovských pak hlav o 101 méně nežli staropražských křesťanských osob se našlo.

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Dle výkazu posledního sčítání v Čechách *r. 1886* jest židovské obyvatelstvo následovně rozděleno: v kraji Pražském 12.584, v Táborském 10.643, v Čáslavském 9.011, v Plzeňském 7.415, v Chebském 5.716, v Žateckém 5.679, v Litoměřickém 5.074, v Píseckém 4.820, v Chrudimském 3.996, v Mladoboleslavském 3.364, v Budějovickém 2.934, v Jičínském 2.876 a v Královéhradeckém 2.371 duší. Úhrnem na venkově 76.483 a v Praze 13.056. Celkem tedy jest v Čechách dle novějšího sčítání 85.539 židů (*Čech.*)

Zeměpisná společnost v Marsilii vypočítala roku 1895, že počet všech židů na celé zemi obnáší 6,877.602 čistých i nečistých duší, z těch připadá na Evropu 85 a na ostatní díly světa patnáct procent. Je tedy v Evropě 6,407 602 židů, v Asii 245.000, v Africe 413.000, v Americe 300.000 a v Australii 12.000. V Rusku evropském žije 2.522,144 a v Rakousko Uhersku 1,643 708. Celkem v obou státech 77 proc., z nichž na Slovanstvo připadá 70 proc. V Německu je 561.612, v Turecku 16.000, v Holandsku 81 682, ve Francii 70.000, v Anglii 60 000, v Italii 36.389, ve Švýcarsku 7.363, v Dánsku 3.946, ve Švédsku a Norvéžsku 3 000, v Řecku 2.652, v Srbsku 2.492, v Belgii 3.060, ve Španělsku 1.900, v Lucembursku 500 a v Portugalsku 200 židů. Jediný stát evropský, ve kterém není žádných židů, je Černá Hora.

(*Náš Domov, roč. V.*)

Počet židů ve farnostech pražských r. 1895: 1. Farnost týnská má 1.511 židů (čili 39 proc.). 2. Sv. Ducha 4.047 (38 proc.). 3 Sv. Jindřicha 3019 (36 proc.). 4. Sv. Havla 1.139 (33 proc.). 5. Sv. Jakuba 768 (27 proc.). 6. Sv. Haštala 1.322 (20 proc.). 7. Sv. Petra 1.900 (19 proc.). 8. Sv. Františka 839 (16 proc.). 9. Panny Marie Sněžné 694 (15 proc.). 10. V Karlíně 1.205 (8 proc.). 11. Sv. Jiljí 612 (8 proc.). 12. Nejsvětější Trojice na Spálené ulici 352 (8 proc.). 13. Sv. Štěpána 1 248 (6 proc.). 14. Na Král. Vinohradech 2.040 (6 proc.). 15. Na Smíchově 919 (3 proc.). 16. V Holešovicích Bubnech 313 (2 proc.). 17. Sv. Vojtěcha 166 (2 proc.). 18. Sv. Apollináře 119 (2 proc.). 19. Ve Volšanech 176 (1·3 proc.). 20. V Žižkově 249 (1·3 proc.). 21. Sv. Víta 25 (1 proc.). 22. Panny Marie Vítězné 60 (1 proc.) 23. Nejsvětější Trojice v Podskalí 74 (1 proc.). 24. Ve Vršovicích 40 (0·5 proc.). 25. Sv. Mikuláše 36 (0 3 proc.). 26. Na Strahově 12 (0·3 proc.) 27. Na Vyšehradě 12 (0 3 proc.). 28. Farnost sv. Tomáše má všeho všudy jediného žida. *(Čech. 1896.)*

Židé na haličské půdě. Mezi tím, co domácí lid polský a rusínský stěhuje se ročně ve statisících z rodné své půdy, protože nemá čím se uživiti, že z té půdy ho vyhánějí, zabírají stále víc půdy haličtí židé. A to nejen jako majetníci, ale i jako nájemníci. Ze 723.725 jiter pronajatého pole mají mají najato 391.553 jitra, tedy větší polovičku. V západní Haliči, probudilejší, jen 38 proc., za to v chudší východní rusínské Haliči celých 58 proc. Z pronajatých 579.722 jiter půdy ve východní Haliči drží židé celých 336 352 jiter. V západní Haliči na jeden židovský pacht připadá průměrně 310 jiter, ve východní však 556 jiter. Tato čísla vysvětlují všecko: i bídu i vystěhovalectví i nízké mzdy zemědělského dělnictva i zadlužování a vyděďování polské šlechty, která zprvu pachtuje a pak prodává židovi. *(Náš Domov, r. V.)*

Asi *r. 1235* vystavěna byla v Praze synagoga, kterou nyní nazývají „Staronovou školou" a která posud blíž tamějšího obecního domu stojí.

(Zap. Čes. mor. Kr.)

2. V Čechách byli hájeni.

Léta *1235*. Židům listové omylní do *Prahy* přineseni z poledních zemí od najvyšších správcův židovských, že se jest jistě Messiáš narodil a že má již let věku svého třidcet a Gog a Magog, kteříž někdy byli od Alexandra Velikého v horách Kaspios zavříni, ti že jsú již vyšli a aby s nimi se spojili. Tu se shromáždili v Praze na Bojišti vojensky. Král Václav rozváživ, že to nic není a že jest jim je někde na posměch poslal, ztrápené židy rozkázal zase na Bojiště propustiti a jim všem přikázal, aby se žádný malý ani veliký více do Prahy nenavracoval. A oni, pobyvše tu za několik dní, po vsech a městečkách se rozlezli.

(Hájek. Kron. česk.)

Přemysl Otakar II., král Český (1253 - 1278), vydal zvláštní zákon o židech, kterým přiřknul práv lidských a občanských. *(Děj. česk.)*

R. 1348 král Český Karel IV. dovolil opatovi *Theodorikovi* usaditi v městě Broumově dvě židovské rodiny, kteréž by ode všech, ku královské komoře patřících daní, sbírek a poplatků, osvobozeny byly.

(P. *Jer. Růžička. Čas. kat. duch. 1846.)*

Roku *1348* založil císař a král náš Český *Karel IV.* Nové Město pražské a v základní listině, kdež mezi jiným i pravil: „Všecky pak židy obojího pohlaví, kteří by do toho Nového Města k obývání přišli, pod ochranu naši zvláštní přijímáme, přikazujíce soudcům a úředníkům našim, aby těch židův ode všech překážek, těžkostí a protivenství hájili."

Podobně i roku téhož hájil co císař Německý židy v Němcích, kdež zvláště ve městech porýnských hrozně byli pronásledováni, jakoby studnice otravovali. Neboť roku toho počal mor nejstrašlivější, jakéhož paměť lidská ve středním věku připomíná pod jménem černé smrti.

(Zap. Čes. mor. Kr.)

Václav IV., král Český (1378—1419), ujímal se židův proti křesťanům.

(Dějiny české.)

Roku 1507 dne 31. května za krále Vladislava II. (1471—1516), bylo v *obcích pražských* oznámeno, že všickni tři stavové to na králi v Budíně vy-

prosili, aby židův ani v Čechách, na Moravě, ani v Slezsku nebylo, tak že se jim všude má výpověď dáti, aby se v roce z Prahy ven vyhostili a vyprodali a více tu nebývali. Kdož by pak se za ně přimlouval, ten aby s nimi města prázden byl. Když pak se židé z Prahy stěhovali, tu zas je zeměstí páni městům na příkoří k sobě na své grunty a do svých měst přijímali. Tedy král Pražanům tu milost zase zdvihl a rozkázal, aby židé v Čechách zase byli, k čemuž obec pražská však nikterak svoliti nechtěla. Tu pan kancléř Kolovrat uprosil židům v Praze přiročí, aby tu byli až do příjezdu králova, — avšak to potom zase v zapomenutí upadlo, a tím ta pohroma na židy nespadla. (*Zap. Čes. mor. Kr.*)

Stavové Čeští protestantští, žádajíce r. 1608 na císaři a králi *Rudolfovi II.* za svobodné vyznávání víry své, odvolávali se i na židy, pravíce v písemné odpovědi k císaři, že prý (židé) každý den hrozně se rouhali Synu Božímu, jakož i blah. Panně Marii a přece že obdrželi od císaře zvláštní povolení a privilegia, aby své židovské náboženství mohli v Čechách svobodně provozovati a aby si mohli k tomu svou školu vystavěti. A při tom císaři že nikdo nepravil, že jest to proti jeho svědomí a povinnosti nebo proti zřízení zemskému! (*Ant. Gindely.*)

Dne 24. ledna 1788 byl žid *Beer Joel* první ze židů za obyčejných obřadů na pražské Karlo-Ferdinandské universitě za doktora mediciny promován.

(*Ant. Honsátko Das Vaterland.*)

3. Nechtí se obrátiti na víru křesťanskou, obracují se jen na oko; násilně neobracuj!

Roku *1516* měl P. Blyssemius, jesuita, v Praze jednou za týden kázaní i k židům, k němuž se všickni židé v Praze bydlící k rozkazu náměstka královského arcikníže Ferdinanda dostaviti museli. Avšak tvrdošijnost židů, z nichž většina při kázaní i uši sobě prsty zacpávala, nebyl s to zlomiti Blyssemius, tak že velkým namáháním jen tři židy církvi katolické získali.

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Léta 1096. *Břetislav*, kníže Český, táhl proti Vladislavovi, knížeti Polskému. Toho pak času když knížete v zemi nebylo, mnoho lidu z německých zemí táhlo k Jerusalému skrz českú zemi a tu nemalú ve vsech činili škodu, až jednoho času obořili se na židy a dávali je jímajíce je křtíti bezděčně a který nechtěl, každého zabili. Vida pak Kosmas, biskup, že se to činí proti právu duchovnímu a že bezděčný křest býti nemá, poslal k nim, aby toho nečinili.

(*Hájek. Kronika česká.*)

R. *1561* jednalo se o židy a mnozí mužové velké vzácnosti — jakž byli sprostí časové — za to měli, že by se měli malé děti židovské i proti vůli rodičů k naší víře a ku křestu nutiti. Tomu naši (jesuité) ostře odpírali, na jejichžto radu proti všem jiným nastoupil jest arcikníže (Ferdinand) i arcibiskup a probošt.

(*Čas. česk. Musea. 1844.*)

Léta *1124*. Byl jeden žid velmi bohatý, kterýž měl svůj dům v Praze na Ojezdě; slavně vystavený. I pozdvihl se žid ten velmi ve své pajše a knížete *Vladislava* se přidržal.

Když někdy kníže za stolem seďal, žid od něho najblíže vstával. Vida pak, protože jest žid, že v knížecí radě s jinými křesťany býti nemůže krom toho, co se dálo a jednalo v tajné raddě. Jednoho času oznámil knížeti, že se chce dáti křtíti, žádaje jeho, aby mu kmotrem byl. Vladislav žadal biskupa, aby jej pokřtil. Také jest měl svú zvláštní školu a tu že chce v kaplu křesťanskú učiniti, aby jemu ji ve jméno sv. Marie Magdaleny posvětil To pokřtění a hodování stalo se na den sv. Jakuba apoštola, protož dáno jemu jmeno *Jakub* Apella. Ten již jsa křesťanem učiněn, v svém zboží a svých čárách kouzelných doufání maje, počal ještě více před jinými pány českými předčiti a u knížete na ně tajně sočiti, vymyšlenými řečmi je omlouvaje, skrze to chtě knížete prvním radou býti a již byl počal svú chytrú raddú židy vzdělávati a křesťany kaziti Křesťanské skutky na oko před křesťany činil, ale židovské nevěry z srdce nevypustil. V neděli svatú mnohými se věcmi zaneprázdňoval

v sobotu světil, v pátek i v sobotu maso jídal a tak oba zákony zachovával. Taková věc když byla naň dostatečně usvědčena, páni jej měli v oškliwosti a do rady knížecí nikoliv jej nechtěli připustiti, a on se z toho velmi rozhněval. A po svém pokřtění roku ještě nedočekav, jedné noci všed do své kaply, oltář od biskupa posvěcený rozbořil a svátosti, kteréž tam biskup vložil, vzav, do svého záchodu vhodil. Takového rouhače a posměvače sv. víry křesťanské kníže Božským i biskupovým i některých pánův ponuknutím jíti kázal a dal do tvrdého vězení vsaditi. Kterýž, když se těch i mnohých jiných nešlechetností vyznal na den sv. Marie Magdalenské poslav své služebníky kázal jeho statek pobrati a do své vnésti pokladnice. Ach, kterak tu velmi mnoho mimo všecku lidskú naději mamony nepravosti nalezeno a do komory knížecí s podivením uloženo! Jiní pak židé, jeho spolutovaryši v nešlechetnosti rozličné, sem i tam běhajíce radám knížecím a knížeti rozličné a znamenité dary za jeho vysvobození nosili, obávajíce se, aby mučen nebyl a kníže aby jemu hlavu stíti nekázal. Sebrali s sebe summu a knížeti dali tři tisíce hřiven stříbra a sto hřiven zlata. To kníže od nich přijav lotra pustiti a ven z země vyhnati rozkázal. A což kdokoli z křesťanův mezi židy v zástavě měl všecko to kníže z té summy kázal vyplatiti a chudině navrátiti, přikázav, aby více žádný z křesťanův ničímž židům nesloužil, ani jim i jakého pohodlí činil. (*Hájek. Kron. česk.*)

Léta *1642 Joachym Engelberger*, židovský rabín v Rakovníku v Čechách, pokřtěn byl. Ve Vídni pak do žaláře vsazen byl pro podezření z nějakých krádeží, avšak na svobodu propuštěn jest. I žádal Leopolda, arcikníže te, o almužnu a dostal 15 zlatých rýnských. Když komorník peníze ty mu dával, dával křtěný ten žid pilně pozor, odkud komorník peníze ty bráti bude. I vyzkoumaje příležitost, dvěma jiným mladším židům oznámil ji, aby do truhly se vloupili; což oni také v skutek uvedli, všechny peníze z té truhly odnesli a nenadále vyzrazeni byvše, do vězení i s tím křtěným židem vzati byli, na které, poněvadž se více krádeže, k níž se také znali, proneslo, k provazu všichni tři odsouzeni byli a žádné milosti užiti nemohli.

(*J. Beckovský. Poselkyně*)

4. Bývali pronásledováni.

Léta *1076*. Židé pro své zlé skutky hnáni byli jednak ze všech zemí. Pro takovou příčinu vloudilo se jich časy nočními pomalu do Většího i Menšího Měst *pražských* více než na sedm set, a ti mezi jinými se tajili, že kníže zakázal se tam usazovati. I počalo býti draho. I kázal tu Vratislav kníže židy sčísti a nalezeno krom dětí starších pět tisíc a půl třetího sta Kníže slyše podivil se tomu počtu a rozváživ, kterak mnoho chlebův ten počet lidu každého dne sníst může. I rozkázal židům, aby v jednom měsíci všickni se ven z české země vyhostili, že jich nechce míti než jeden tisíc, na tom počtu že má česká země příliš dosti.

(*Hájek. Kron. česká.*)

Asi roku 1250 strhla se bouře na židy *pražské* od jakéhosi zástupu křižákův německých, kteříž přes Čechy do Palestíny táhli. Tito křižáci, odvolávajíce se prý na privilegia papežská, žádali peněz na židech. Však když se tito vzpouzeli, užili křižáci násilí. Židé však, mlčky od krále Václava I. podporováni postavili se se zbraní těm cizincům na odpor a dvě stě křižákův pobili. Ostatní musili s prázdnou odtáhnouti. (*Zap. Čes. mor. Kr.*)

Léta *1296*. Král *Václav* Český, o tom, co se v jiných zemích děje uslyšav, kázal všecky židy v Praze i ve všem království zjímati, ač jich životů nezbavil, ale nesčíslný počet peněz a zlatých od nich vzal. Též i jiná okolní knížata činili (*Hájek. Kron. česk.*)

Roku *1350* dne 25. května srotili se obyvatelé v městě *Chebu* proti židům, zavraždili je bez rozdílu všecky, domy vydrancovali a o jich jmění se rozdělili.

(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Roku *1448* dobyv *Jiří Poděbradský* Prahy zmocnil se jí. A ačkoliv bylo vojsku jednoty poděbradské přísně zakázáno všeliké drancování, dle čehož se také zachovalo, nicméně nedal se obecný lid pražský v prvním okamžení

zabrániti obyčejné v takových příhodách udeření na židy a loupení jich, takže vzali škodu znamenitou

(*W. W. Tomek. Děj. m. Prahy.*)

Při krvavé bouři v *Praze r. 1483* dne 24. září za krále Vladislava II. (1471—1516) šli zbouřenci v bezuzdnosti své na židy do Židovské ulice a všecko prý jim pobrali, veliké množství od stříbra a zlata, klenotův, čistých a drahých šub a jiných kožešin. Židé, pánové a jiní, kteří tam své věci zastavené měli, znamenitých škod prý utrpěli.

(*Fr. Palacký. Děj. národa Českého.*)

L. *1541* židé v Čechách vypovězeni jsou, aby se do terminu sv. Martina z země české vystěhovali. A když se pak ti židé, majíce glejt královský, k městuom Žatci i Litoměřicím dostali, tíž měšťané je zebravše, něco jich i zbili, protož potom těžkost měli.

(*Pam. Mik. Dač. z Hesl.*)

Roku *1547* žádali stavové čeští od krále *Ferdinanda I.* mezi jiným: židům stříbra kupování a mincí všelijakých vexlování, aby hned zastaveno bylo a všickni glejtové do sv. Havla nejprve příštího aby jim vyzdviženi byli a oni v tom času statky své odprodati, aby se všickni této země zhostiti podle předešlého sněmovního zůstání a deskami o tom zapsání.

(*Jos. Kořán. Čes. mor. Kr.*)

Léta *1551.* Dne 1. měsíce ledna židé v království Českém z rozkazu krále *Ferdinanda I.* oděv změnili a na levém křídle svých plášťův žluté kolečko nositi začali, které také za Vratislava, krále Českého prvního, na svých šatech vyšité nositi museli.

(*J. Beckovský. Poselkyně.*)

Sněmem obecným roku *1650*, na hradě pražském zavřeném, mezi jinými věcmi a artikuly také i to ustanoveno bylo, aby žádný žid, ani židovka žádnou křesťanskou čeleď v svých obydlích nepřechovávali k jich hmotným pracím, ani k jakémukoliv posluhování pod pokutou 30 kop míšeňských; a kdo by takovou pokutu složiti nemohl, ten aby přísným vězením dva měsíce pořád stížen byl. Kdyby se však nepolepšil a takovou čeleď přechovával, tomu má se znamení na jeho čele vypáliti a z celého království má ihned vypovědín býti.

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Jos. Em. Canal Malabaila, hrabě, (nar. 1745), žil v Praze a tu zřídil zahradu za Koňskou branou koupenou a otevřel obecenstvu, jemuž stala se oblíbenou procházkou. Co zvláštnost trvá posud v Praze v paměti jeho příkrá nenávist židů, jimž zapověděl vstup do zahrady své způsobem urážlivým.

(*Jak. Malý.*)

Na sněmu *bulharském* asi roku *1355* vydán jest židům „sviťk“ (listina), kterýmž obmezena jich práva občanská.

(*Konst. Jireček. Děj. nár. Bulh.*)

Roku *1113* nastoupil vládu velikého knížete v Rusku Vladimír II Monomach. Ihned vyslyšel přání poddaných svých a poručil, aby židé na vždy z říše Ruské se vystěhovali; neboť židé velmi utiskovali lichvou ubohý lid, že téměř si zoufal; a strhli na sebe veškerý obchod.

(*Fil. Strahl. Děj. říše Ruské.*)

Když r. *1124* velký požár v *Kyjevě* povstal, při němž 600 kostelů jen shořelo, připisovalo se vůbec židům, že oheň ten založili.

(*Fil. Strahl. Dějiny říše Ruské.*)

Šebestian Sleszkowski, dvorský lékař krále Polského Sigmunda III. († 1648), byl neuprosný nepřítel židů, které ve svých spisech horlivě pronásledoval, jmenovitě židy lékaře.

5. Dopouštěli se:

a) obchodu s otroky.

Za prvních dob křesťanství v Čechách byli jmenovitě židé hlavní obchodníci s lidmi, proti čemuž duchovenstvo dlouho nadarmo horlilo. Sv. *Václav* i sv. *Vojtěch* kupovali poroby od židův a svobodu jim dávali, ale když Vojtěchovo jmění k tomu nestačovalo, rozmrzel se ve svém biskupském úřadě. Židé prodávali lidi jmenovitě do Uher, a jelikož knížata židův často potřebovali v záležitostech peněžních, netoliko jejich tomu obchodu nebránili, ale ještě ho chránili.

(*Zap. Čes. morav. Kronika.*)

Když po smrti sv. *Methoda* († 6. dubna r. 885) návodem Vikinga, Němce, biskupa Tatranského, vypuklo vzbouření proti kněžím slovanským, byli mladí presbyterové a diaconi prodáváni židovským otrokářům.

(*Konst. Jireček. Děj. nár. Bulh.*)

Za času sv. *Vojtěcha* († 997) prováděli židé v Čechách obchod s křesťanskými otroky. Sv. Vojtěch dle všech sil svých vykupoval křesťany z rukou jejich. (*Ant. Frind. Kircheng. Böhm.*)

b) Dopouštěli se rouhání, rušení neděle a služeb Božích.

Roku *1338* stalo se veliké pronásledování židův v království Českém, poněvadž se roznesla pověst, že v Kouřimi bylo od nich Tělo Boží umučeno. Byly nepochybně i v Praze z toho veliké výtržnosti.

(*Zap. Čes. morav. Kronika.*)

Roku *1389* židé často činili kněžím se svátostí k nemocným posluhujícím na cestě všelijaké obtíže neboli příkoří. Tak se přihodilo také jednoho dne odpoledne právě v týden před velkonocí, že když šel kněz okolo s Tělem Božím, židé sběhli se a pokřikovali naň, rouhali se Kristu a pravíce: „Kamenujme Toho, Jenž se vydával za Syna Božího," jali se házeti kamením na kněze, až mu Svátost vyrazili z rukou. Přirozeně strhlo se z toho velké pohoršení v lidu a v duchovenstvu. Vinníci byli sice zatčeni, aby se nad nimi vykonal trest, ale na tom nebylo dosti. Na kázaní v neděli velkonoční, shlukl se lid a davem hrnuli se do ulic židovských, zapálili domy, jali se vraždíti židy napořád, a kteří z nich utíkali z domů hořících, ty zase honili zpět do ohně. Tak zahynulo židů dílem v ohni, dílem násilným usmrcením přes tři tisíce.

(*Wác. Wl. Tomek. Děj. m. Prahy*)

Na kázaní arcimissionáře Jana Kapistrána ve *Vratislavi* roku *1454* dalo se celé město na pokání. A tu se proneslo na židy, že prý se hostii rouhali, i bylo jich množství schytáno a zmučeno. Mnozí židé byli odpraveni, všichni ostatní z města vypovězeni.

(*Zap. Čes. mor. Kron.*)

Za času arcibiskupa Pražského a kardinála *Arnošta hraběte Harracha* židé slánští napodobice bohoslužbu katolickou, uváděli ji v lehkost, na náměstí konali křížovou cestu, exhorty a požehnání, ano i obřady pohřební. Arcibiskup listem svým ze dne 16. listopadu *1638* kladl na srdce hejtmanovi, aby proti židům zakročil a vinníky do žaláře uvrhl. (*Archiv arcib.*)

Léta *1638*. Žid z měst *pražských* pro rouhání Panny Marie dne 16. října měsíce vymrskán byl.

(*Jan Beckovský. Poselkyné*).

Dne 19. srpna r. 1627 oznamoval císařský rychtář, purkmistr a konšelé kardinálu a arcibiskupovi Pražskému Arnoštu hr. Harrachu, že židé zvláště o dnech nedělních a svátečních, kdy konají se služby Boží, scházívají se v tlupy před kostelem, obracejí se zády ke chrámu, jezdí v neděli ráno do Prahy, nakládají zavazadla a zboží na vozy a spolu se hašteří a všecko nečistotou pokálejí, což ovšem jest na veliké pohoršení věřícího lidu, který schází se z okolí do kostela.

(*Fr. Krásl. Archiv arcib.*)

Roku *1636* stěžoval si Jan Tišnovský, děkan v Chlumci, do židů, že dopustili se výstředností ve sv. týden velikonoční, přistrojivše se jako na divadlo a právě když v kostele vystavena byla na oltáři nejsv. Svátost oltářní, křikem přivolávali kupce a tahali je k sobě rukama. (*Arcib. archiv v Praze.*)

c) Dopouštěli se svatokrádeže, svatokupectví a žhářství kostelů.

Léta *1077*. Třetí den po slavnosti sv. Víta přihodilo se, když strážní při kostele sv. Víta zesnuli, někdo časem nočním zotvíral zámky a pobral klenoty a kalichy kostelní. Strážní uzřevše otevřené dvéře, velmi se ulekli a běžavše rychle takovou věc vznesli na biskupa. Biskup kázal, aby zase zavřeli a pilně hledali.

Nazejtří pak taková věc oznámena Vratislavovi, knížeti, který také ne vděčně to přijal. A přikázal se pilně všude ptáti, kdo by takovou nešlechetnost a tak všetečně učiniti směl. Za dlúhý čas s velikú pilností netoliko du-

chovní, ale i světští, nikdyž nemohli o tom nic uslyšeti

Třetí den pak po slavnosti sv. Václava, opět jako prve nalezli sú kostelní i u sakrysty otevřené zámky a dveře přivřené a rychle vskočivše tam, nalezli sú tam jednoho znamenitého a bohatého žida, jemuž bylo jméno *Kleblar*, an s pacholkem svým Seligmanem, otevřev truhly béře kostelní peníze. Chopivše je oba přivedli sú před biskupa, biskup (Jaromír) poslal je bratru svému knížeti. Kníže Vratislav pro takový účinek horlivě se na ně rozhněval a hned toho dne přísně trápiti rozkázal, kteříž mukami súce přinuceni vyznali, že sú ty peníze, tak jakž sú při nich zastiženi, pobrati chtěli a prve že sú klenoty pobrali a že sú je zakopali v domě Kleblarově. Kníže kázal klenoty vykopati a zase kostelu navrátiti. Seligmana rozkázal do vody s mostu dřevěného uvrci a utopiti a z pána jeho Kleblara střeva za živa dal vytočiti. (*Hájek. Kron. čes.*)

Bruno, biskup Olomúcký *(1245—1281)*, zaslal papeži Řehoři X. několik článků, o nichž si přál, aby otcové na XIV. všeobecném koncilu církevním v Lyoně shromáždění o nich rokovali, a mezi těmi články uvádí, že židé půjčovali peníze na lichevné úroky a že kradené věci i kostelní nářadí skupovali.
(*Vinc. Brandl. Sbor. Svatomethod. 1885.*)

Léta *1519*. V pondělí velikonoční lapili dva židy při kostele sv. Štěpána v Novém Městě pražském a hned je toho dne dali utrápiti. I poznali se, že chtěli ten kostel sv Štěpána otevříti a pobrati, což by mohli. A nalezli u nich mnoho falešných a mistrných klíčův a pilník i jakús sklenici a chodili v Praze časem v čepcích velmi ozdobně a někdy v dlúhých sukních kněžských a časem bývali v kostelech i na procesích a byli v velký pátek v tajnském kostele i u sv. Mikuláše na pašiji i na kázaní. Jeden byl z Bydžova a druhý z Kolína. Potom v středu den sv. Gotharda oba jsú oběšeni na šibenici.
(*Hájek. Kron. česká.*)

Léta *1642*. V pátek dne 14. března měsíce za *Prašnou* branou jedna židovka nejprve stata a potom upálena byla, protože svatokrádežné věci od zlodějův a svatokrádce skupovala a on aby více kradl a přinášel, jeho navozovala, který také před ní některý týden za živa upálen byl.
(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Léta *1688*. V *Českých Budějovicích* v královském městě mnoho židův bydlívalo, majíce svou synagogu neb školu blíž kostela křesťanského, z něhož svatokrádežníci roznesli a zanesli monstranci s nejsv. Svátostí Oltářní. Farář tehdejší, když pilně ztracenou tak vzácnou věc hledal, nenadále co nejjasnější sluneční paprsky na školu židovskou svítily, v které ta ztracená monstrancí, také sv. hostie vidína byla; farář do té školy vejda, oboje to ztracené našel a do svého kostela s procesí slavnou počestně odnesl. Obyvatelstvo téhož města rozhněvajíce se na jich židovstvo, všechny dospělé židy povraždili a žádného více do města za obyvatele nepřijali.
(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

d) Vraždy se dopouštěli.

V Praze byla roku *1498* židovka *Bělská* upálena pro strojení prachů otravných.
(*Wác. Wl. Tomek. Děj. m. Prahy.*)

R. *1161* počali v Čechách lidé velmi zhusta mříti a lékařů se nedostávalo. Tu znamenitý počet židů se za lékaře vydal a šťastně nemocné hojiti počal Jiní židé pak po městech a po vesnicích chodili a kde nemocného našli, jej zbuzovali, aby se od žida hojiti dal. Po nějakém čase počalo křesťanů tím více umírati beze vší bolesti a nemoci, ale židé byli před tím morem chráněni. Židovští lékaři přišli do podezření, jakoby byli lid trávili. Král *Vladislav* kázal je zjímati a zkoumati, zdali tomu tak, i vyznali se. Na výstrahu za tuto nešlechetnost 86 židů těch, jenž o tom věděli, před Vyšehradskou branou upáleno bylo. (*V. Ruffer. Hist. Vyš.*)

e) Krádeže, podvodu a lichvy.

Roku 1650 pro krádež znamenitého Mejzla příbuzný *David* stěží ušel šibenici v Hradci Jindřichově. Byltě po-

stižen se židem Jakubem ze Skutče, ani jednomu Šotu vzali palíček s cukry a semeny a když byli vedeni do vězení, tu David dvé klíčů falešných a dva pilníčky do bláta položil. Na trápení pak vyznali oba, že ty klíče dělali sami a že kradli. Proto Jakuba oběsili a Davidovi život darovali, avšak musel na rynku zápis čísti, že více do města se nevrátí a do smrti falešných klíčů dělati nebude.

(Dr. *Zikm. Winter. Kult. obr. česk. měst.*)

V *Rakovníku* veden r. *1637* na židy vůbec nářek, že pachtí se v obchody a řemesla, bijí dobytek a páchají zlodějství.

(*Zikm. Winter. Čas. Mus. kr. Čes. 1888.*)

Roku *1488* dopustil Jiří z Poděbrad, král Český, že špatné rakouské mince jimž Čechové říkali habranky. Němci Schinderlinge v Čechách a na Moravě mohou se brátí. A tu hned židé a jiní špekulanti zaplavili českou a moravskou zemi černými penězi rakouskými, kupujíce za ně a ven ze země vozíce staré, pěkné a bílé české groše se lvíčkem; domácí peníze zmizely a místo nich objevilo se množství černých peněz z Rakous. Že pak ty peníze ceny neměly, nechtěli lidé svých statkův a svého zboží za ně dávati, ani sedláci obilí a jiných potřeb do měst voziti. Mnohý o celé své jmění přišel. Tato neřest dosáhla pak roku 1460 nejvyššího stupně.

(*Zap. Česk. morav. Kron.*)

Dne 19. května *1497* vydal *Vladislav II.*, král Český (1471—1516), sám ze své moci zajímavé nařízení o židech, na které mu bylo žalováno, že jeho poddané připravuje ke škodám a rozličným záhubám a žádáno, aby déle v zemi trpěni nebyli. Poněvadž však židé náležejí ke komoře královské a v potřebách královských dávají se nacházeti hotově a povolně, tedy nařídil tak, že všecky půjčky peněz křesťanům od židův mají se díti v Praze před úřadem purkrabství pražského, v jiných pak městech před konšely a zapisovány do register, dle kterýchž pak i upomínáno býti mělo. Židovi tedy dovoleno brátí dvojnásob úroky, totiž že křesťan béře 10 kop ze sta, žid aby bral 20 ze sta do roka.

(*Zap. Česk. m. Kron.*)

Na sněmu zemském v Praze r. *1526* za císaře *Ferdinanda I.* čten proti židům podaný spis, kterak oni tomuto království Českému škodni jsou, když mnohé o statky připravují, kradené věci přijímají, též mnoho zlého o nich dokládáno bylo.

(*Jan Beckovský Poselkyně.*)

Jakub Bassevi, bohatý žid, obchodník a peněžoměnec, který za času císařů Rudolfa II, Matyáše a Ferdinanda II. (1620—1637) žil v městech pražských, měl i obchod lichvářský čili peněžný a půjčoval na velké úroky, čímž nabyl velikého jmění v Praze. Kdy tento pověstný lichvář zemřel, neznámo nám, byl prý pochován v Mladé Boleslavi.

(*Ant. Rybička.*)

Žida *Izáka z Litoměřic* žalovali i vyslanci z měst r. 1539, že v Oustí lidi o statky připravil. Sám král Ferdinand I. vzkázal prositi, aby posečkal dluhu Petrovi Taunovi, dvakráte pohořelému a žid nečekal.

(Dr. *Zikm. Winter. Kult. obr. č. měst.*)

Za času císaře a krále Českého Rudolfa II. (1576—1612) byl největší lichvář v Praze žid *Markus Mejzl*, jehož ohromné jmění po smrti jeho skonfiskováno a roztratilo se v rukou pověstných sluhů císařových. — Podle Mejzla nejvíce lichvařili žid *Marek Nosek* a rabbí *Isdrahel*.

(Dr. *Zikm. Winter. Kult. obr. čes. m.*)

Za povstání stavů Českých proti Ferdinandovi II. ((1618) byla v Čechách r. *1620* mince zhoršena. Podle všech zpráv, které se zachovaly o té věci, vyvinul se hotový obchod na zlehčování mince, a ovšem na zkracování lidu, v čemž měli hlavní účastenství *židé* a pak lidé drahých kovů znalí.

(*Čes. mor. Kr.*)

Když dne 26. května roku *1632* dobyl Waldštein Malé Strany a Hradčan proti Sasíkům, dostal se tam týž den, avšak dříve než vojsko, missionář jesuita Adam Kravařský, doplaviv se totiž Vltavou po loďce protějšího břehu a kvapil do kolleje Svato-Klementské. Tu zadržel pomocí sousedů židy, kteří rozličné věci od Sasíků za fatku skoupivše, právě z města upláchnouti chtěli.

(*Balbín.*)

Za *války 30leté* přistěhovalo se do Čech z okolních zemí veliké množství židů, kteří obchodem svým šálili ochuzený lid a snažili se rozličným způsobem zdržovati obnovu náboženství katolického. Za tou příčinou bylo kardinálu a arcibiskupovi Pražskému Arnoštu hr. Harrachu (1623—1667) často se židy a v židech jednati.

(*Fr. Krásl. Arn. hr. Harrach.*)

Léta *1680.* Dne 9. března měsíce bylo všem židovským tulákům, hauzerníkům, náhončím, dohazovačům, kteří žádného ani dědičného ani koupného místa k prodeji svých věcí nemají, od J. M. české a král. *(Leopolda I.)* jakožto od krále Českého, přísně zapovědíno, aby žádný takový žid mezi židy do jich tandlmarku neb do trhového místa židovského nepřicházel v něm se nezdržoval, ani také do křesťanských domův se netoulal, pod vyměřenou pokutou nic neprodával, ani nepřekupoval, nic nedohazoval, nýbrž všech křesťanských domův se vzdaloval, jakožto patrný a lstivý škůdce a patrný mnoho zlého původ a velké neštěstí.

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Za císaře *Josefa II.* (1780—1790) zrušeno v Čechách jen 71 klášterů a 38 kostelů a kaplí v Praze. A tu biskupům nebylo ani dovoleno, stkvostné ornáty za peníze vykoupiti. Židé všecko sebrali za laciný peníz.

(*Kl. Borový. Děj. arcid. Praž.*)

f) Udavačství a vlastizrady se dopouštěli.

Po létě *1870* napomáhal unitářské církve schismatismu pokořovati Popiel, odpadlík v království Polském, takže kněží unitářští krutě byli pronásledováni. Dobré služby jidášské konali při tom *židé* jako vyzvědači a to jak na farách tak i v kostele, a Popiel nestyděl se zaváděti na základě výpovědí židů proti duchovním disciplinární vyšetřování, zdaž se služby Boží dosud ještě konají dle starých obřadů a ne dle nových schismatických.

(Dr. *Chotkowski.*)

L. *1542.* Na obecném minulého roku držaném sněmu usnešeno i také to do desk zemských uloženo bylo, aby žádný v Čechách obyvatel žádného *žida* více nikdá netrpěl, méně ho přechovával a to na budoucí věčné časy; kdyby pak někde žid postižen byl, aby hned na hrdle trestán byl, jen 13 židům s manželkami a dětmi dovoleno, aby v Praze na jeden rok zůstali a dluhy si vyupomínali. Proč tehdáž židé z království Českého byli vypovědíni, mimo jiné veliké neřády a příčiny, také to na ně pronešeno bylo že s Turkem v dobrém srozumění byli a jemu věci naše vyzrazovali; také od něho peníze berouce, pastuchy a jiné škodníky, aby v Čechách pálili, najímali.

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

R. *1744* když za *Marie Terezie* Bedřich II. s vojskem na 80.000 mužů čítajícím přes Sasy do Čech vpadl a dne 1. září již před Prahou byl, byli napotom židé z Prahy od Marie Terezie vypověděni a sice byli viněni z náklonnosti k Prusům, od nichž obyvatelé pražští po celých deset neděl takových svízelí vytrpěti museli. A v skutku židé tenkráte, byť i ne všichni, přece přemnozí drželi s nepřítelem.

(*Jos. Emler. Čas. Mus. kr. Č. 1866.*)

g) Obviňováni byli z rituelní vraždy.

Léta *1336.* Přihodilo se, že židé pražští někteří spolu se svadivše, jedni na druhé mnoho tajných a nešlechetných věcí vynášeli. Král *Jan* o tom vzav, co se mezi židy děje, zprávu, a že oni křesťanských dětí krev vylévají, kostely kradmo a nočně odmykají a kostelní věci ven vynášejí, mnozí z nich zdělavše se lékaři lidí hojí, a pod tím je hubiti a tráviti obyčej mají, kázal jich osm najznamenitějších jíti a mučiti a oni mnohé divné věci nešlechetnosti na sebe i na jiné vyznali a zjímáno jich 45, kteříž, když ve všem seznali, kázal je král všecky ohněm spáliti a jiné všickni se rozběhli. Třetího dne pak pobral jich poklady sto a patnáct hřiven zlata, tři tisíce hřiven stříbra a sedm tisíc hřiven české mince a jiných mnohých klenotů a kázal do své komory dovésti.

(*Hájek. Kron. čes.*)

L. *1504* u města *Strakonic* upáleni dva židé, bratří, jako i před nimi mátě

jejich, protože pacholátko křesťanské pověsivše, na posměch ukřižovaného Krista, nožmi ukrutně zbodli a vytočivše z něho krev zamordovali. Sedlka ta kteráž jim syna svého za tři zlaté prodala, také po nich ohněm spálena. Takových nešlechetných mordův a ukrutných skutkův proti dětem křesťanským o židech více se v historiích nachází.

(*Dan. Ad. z Veleslavína, hist. kal.*)

Žvavost.

1. Mnoho mluví, nenáviď ji!

Ženštiny *Bojků*, ruskoslovanského lidu v Haliči, jsou živé, veselé a štěbetavé.

(*Dal. Wahilewič. Čas. čes. Mus. 1841.*)

Huculové na pohoří karpatském velmi jsou povídavi.

(*Jan Mihalewič. Čas. čes. Mus. 1838.*)

Roku 1617 *Vilém z Vřesovic*, nejvyšší mincmistr, neustále roztruboval, jakými pokutami defensoři protestantští v Praze budou trestáni; Thurnovi, Šlikovi, Vilémovi staršímu z Lobkovic a „Kozí bradce" (Budovcovi) budou prý hlavy dolů skákati a prázdných svých makovic domů prý neponesou. Dále mluvil, že statkové některých dostanou se do jiných rukou. Majestát že nemá žádné moci, protože jest dán z přinucení atd. (*Čes. mor. Kr.*)

Sv. *Josafat Kuncevič* († 1623) co opat šprýmovného a daremného tlachání zapovídal, řka: „Mluvte o věcech spasitelných!" (*Blahověst. 1865.*)

Antonín Řehák vicerektor semináře v Litoměřicích, spisovatel patristické Encyklopedie († 1851), podlého hubařství úplným byl nepřítelem; in multi loquendo vanitas, říkával.

(*Jan Drbohlav. Čas. kat. duch. 1851.*)

2. Škodí:

a) sobě.

Jiří Poděbradský, král Český (1458—1471), navštěvoval veřejné lázně staroměstské, kdež rozličné šprýmy rád prováděl a obzvláště s lázenským mistrem *Jandou* rád se bavil, jehož však, jsa povahy prudké při takové zábavě pro žvavost k smrti dotloukl, nejsa s odpovědí Jandovou spokojen.

(*Fr. Štábl. Čech. 1888.*)

Paní *Anna Licková z Kralovic* (žila v XVI. století) neublížila sice nikomu na těle a na zdraví, ale co slyšela a věděla, u sebe nezdržela a rovným sobě družkám povídajíc, okolí na několik mil cesty pěknými novinami zásobovala. Pěkně se poslouchaly noviny ty od lidí zahalčivých, ale osoby, jichž se dotýkaly, trpělivě jich nenesly A proto měla Anna začasto se soudy co dělati.

(*Aug. Sedláček. Hrady a zám.*)

Léta Páně 1308 po smrti krále Českého *Václava II.* (1282—1305), když se rozmáhalo zlé v království Českém, vjel do ohrady kláštera zbraslavského mocný pan Vilém Zajíc z Valdeka v čele ozbrojeného zástupu. Mezi vojíny byl znamenitý lupič, důstojník vojenský. Ten vida v chrámě bl. Marie Panny v hrobu Václava II. lidi v smutku a v pláči, počal se mu nahlas rouhati: „Za živobytí svého, králi, nesměli jsme loupiti a křivditi; teď hle, v prachu spíš a hniješ, my pak posavad žijeme a tropíme, což nám koliv libo!" a zdvihnuv pravici, udeřil kamenný obraz králův v tvář, aniž přestal hanobiti panovníka, když mu byl ten políček vyťal. Tu náhle spravedlivá Boží pomsta rouhače ranila, že na obě oči oslepl a zůstal slepcem až do smrti.

(*Drahé kameny.*)

b) Škodí jinému.

Roku 1691 vzala nešťastná rozepře Chodův s vrchností panem z Lamingenu počátek. V tom čase měl jistý soustružník *Just* z Domažlic, tlučhuba a míšek, soud s měšťany domažlickými, protož často do Vídně docházel a několikráte u císaře audienci obdržel, zkrátka Matěj Just vyhrál proces. Nyní chodil po okolí domažlickém, vypravuje vychloubavě o svém soudu, jak on se

synem byl u císaře, jak císař svůj plášť přes ně rozprostřel a řekl: „Jděte, vy jste vyhráli.“ Také, že se ho ptal kancléř: „Co dělají Chodové? Oni mají asi teď dobrého pána, že se ani nezmiňují.“ Tato slova naplnila nadějí trpící srdce Chodův. A Just uvedl je k advokátovi do Vídně, kterouž při však Chodové prohráli a přísně napotom potrestáni byli. (*Fr. Wildmann. Vlast. 1888.*)

Jakub Krčín z Jelčan. vrchní regent všech panství pana Viléma z Rožmberka v XVI. století, byl žvavec a zlolajným jazykem svým mnohého neušetřil a natropil mnoho svárů a různic. (*Desky zemské.*)

Tiskové omyly.

Str. 582 II. sl. sh. ř. 4. 12 7 = 1217.
Str. 584 I. sl. zd. ř. 19. Ne = Merovingem.
Str. 585 I. sl. sh. ř. 15. Za = Ladislavem.
Str. 682 I. sl. sh. ř. 3. vyzval = vyznal.
Str. 700 II. sl. zd. ř. 27. Peřinou = Pešinou.
Str. 702 II. sl. zd. ř. 5. Matyáše = Ferdinanda.
Str. 607 I. sl. zd. ř. 21. falckého = Falc.
Str. 808 II. sl. zd. ř. 14 slovan = Sl.
Str. 975 I. sl. zd. ř. 17 český = Čes. taktéž str. 975 pražský = Praž., 1015 čes. = Č., 1076, 1148, 1151 slov. = Sl.
Str. 608 I. sl. zd. ř. 6 Nimburk = Nym.
Str. 629 I. sl. sh. ř. 19. prelát = prael., dále 642, 689, 762.
Str. 709 I. sl. zd. ř. 20. mu = tmu.
Str. 711 I. sl. zd. ř. 4. sešla doplň: se.
Str. 729 II. sl sh. ř. 19. Vratislavi = ě. 730 Boleslavi = é, 973.
Str. 744 II. sl. sh. ř. 22. je = se.
Str. 745 II. sl. sh. ř. 2. vychovali = vychovateli.
Str. 769 II. sl. zd. ř. 17, 18 Praž. = praž., podobně i 808 Karmel. = kar, 876 Čes. = č., 897 Něm. = ném., 965, 976, 985, 1012, 1016.
Str. 772 I. sl. zd. ř. 6. žádaný = zad.
Str. 802 I. sl. zd. ř. 1. stál = stáli.
Str. 805 II. sl. sh. ř. 19. růženec = růzenec.
Str. 815 I. sl. sh. ř. 10. Klimentu = ta.
Str. 820 I. sl. sh. ř. 25. 1837 = 1637.
Str. 822 I. sl. sh. ř. 28 170 = 1701.
Str. 825 I. sl. sh. ř. 11 († 1678) = † 1673).
Str. 865 II. sl. sh. ř. 25. Kurzhavice = havida.
Str. 866 II. sl. sh. ř. 20. pochoval = li.
Str. 884 zd. ř. 20. Václav = Vácslav, taktéž str. 1070, 1079.
Str. 886 II. sl. sh. ř. 6. donem = tonem.
Str. 889 I. sl zd. ř. 12. nebezpečí = nebezpečím.
Str. 892 I. sl. zd ř. 1. Valdstein = Wald.
Str. 903 II. sl. zd. ř. 6. 1372 přidej pro.
Str. 913 II. sl. zd. ř. 8. nás přidej od.
Str. 968 I. sl. zd. ř. 6. utekl přidej se
Str. 975 I. sl. zd ř. 19 u = do.
Str. 976 II. sl. zd. ř. a = u
Str. 990 I. sl sh. ř. 4. zprávy = spr.
Str. 1005 I. sl. sh. ř. 14 Granovským = ském.
Str. 1019 I. sl. sh. ř. 18. Kludák = Klučák.
Str. 1042 I. sl. zd. ř 13. byl = byli.
Str. 1062 II. sl. zd. ř. 4. vís = vsí.
Str. 1075 II. sl. sh. ř 16. ustanoveny = ný.
Str. 1112 II. sl. zd. ř. 16. Kalvinovích = ých.
Str 1113 II. sl. zd. ř. 18. (i) = (†).
Str. 1115 II. sl. zd. ř. 18. Lieterl = terb.
Str. 1118 I. sl. sh. ř. 2 Vyznávej = vyz.
Str. 1153 I. sl. zd. ř. 14. smrtím = úmrtím.
Str. 1159 II. sl. sh. ř. 20. Černíků = nínů.
Str. 1186 II. sl zd. ř. 12. představením = ní.

Čárku vynechanou laskavě doplň u př. str. 584 II. sl. sh. ř. 23. po Norvézská, dále 588, 590, 591, 595, 604, 606, 611, 615, 620, 625, 629, 632, 637, 640, 645, 648, 656, 679, 684, 694, 728, 738, 742, 769, 789, 790, 800, 803, 810, 839, 867, 879, 891, 897, 917, 927, 932, 946, 948, 963, 975, 980, 983, 991, 992, 997, 1011, 1012, 1018, 1020, 1029, 1032, 1059, 1078, 1080, 1095, 1109, 1111, 1125, 1129, 1133, 1140, 1143, 1158, 1179, 1185.

Obsah.

Strana

1. **Alchymie,** viz: „Pověra II, 1!“ 663
2. **Almužna,** viz i: „Skutek milosrdný“; „Štědrost“; „Bohatstvo!“ 7
   1. Jest naší povinnosti . . . 7
   2. Prospívá časně i věčně . 7
   3. Vlastnosti. Uděluj! . . . 8
      a) Rád a hned.
      b) Hojně.
      c) Skrytě.
      d) Pro Boha.
   4. Komu? 18
      a) Každému.
      b) Stydlivým.
   5. Každý ji udělovati může . 19
3. **Alžbětinky,** viz: „Řehole I. 2!“ 820
4. **Andělé** 20
   Ochraňují nás; vzývej je!
5. **Anděl Strážný** 21
   1. Ochraňuje nás na těle
   2. Ochraňuje nás na duši; proto cti a vzývej ho! 23
6. **Anděl Páně,** modlitba viz: „Maria 2 b!“ 344
7. **Anglické panny,** viz: „Řehole I. 2!“ 821
8. **Arcibiskupové Pražští,** viz: „Čechy I. 1!“ . . . 60
9. **Astrologie,** viz: „Pověra II. 2!“ 665
10. **Astronomie,** viz: „Zábavy II. 1!“ 1184
11. **Barnabité,** viz: „Řehole I. 1!“ 812
12. **Bázeň vůbec** 24
    1. Jest přirozená, bývá nečestná.
    2. Škodí 27
       a) Zdraví.
       b) Přivádí smrt.
    3. Zapuď ji! viz i: „Skutek milosrdný duchovní 1!“ 29
13. **Bázeň Boží** 29
    Měj, prospívá!.
14. **Bdělost** 30
    1. Vůbec. Jest potřebná, prospívá!.
    2. O své spasení měj, prospívá!, viz i: „Spasení 1!“ 31
15. **Benediktini,** viz: „Řehole I. 1!“ 812
16. **Benediktinky,** viz: „Řehole I. 2!“ 821
17. **Bible,** viz: „Písmo sv. 1!“ 591
18. **Biřmování** 32
    1. Síli v mučennictví, viz i: „Víra 3 c!“
    2. Dostáváme jméno
    3. Vol si kmotra hodného!
19. **Biskupové Pražští** viz: „Čechy I, 1!“ 59
20. **Blesk,** viz: „Nehody živelní 1!“ 435
21. **Bludařství,** viz i: „Kacířství!“ 33
    1. Bylo v Čechách, Moravě, Bulharsku, Rusku
    2. Jest nesnášelivé; těžko se odkládá; škodí 34
    3. Odstraňuj! 34
       a) Mírností, obrácením.
       b) Zákonem.
       c) Avšak ukrutně k němu se nechovej!
22. **Bohatství** 37
    1. Vládli jím.

Strana

2. Každý po něm touží, ač samo o sobě neblaží . . 38
3. Jest nestálé a škodlivé . 39
4. Nepřikládej k němu srdce! 39
5. Použij k dobrému! viz i: „Almužna 3!“ 40

23. **Boží hrob**, viz: „Obřady 2 a!“ 524
24. **Boží Tělo**, svátek, viz: „Svátky 2 a!“ 982
25. **Bratrstvo** 42
1. Byla v Čechách, zase zrušena, nyní jsou.
2. Zaváděli je 43
3. Měli na nich podílu, viz i: „Maria 2 e!“ 43
26. **Bratří**, viz: „Rodina 3!“ . 767
27. **Bůh** 44
1. Jest. I pohanští Slované měli jednoho nejvyššího.
2. Jest 44
a) nejvýš spravedlivý, viz i: „Trest Boží!“
b) Jest nejvýš milosrdný
3. Koř se Mu! 47
28. **Celestini**, viz: „Řehole I. 1!“ 813
29. **Celestinky**, viz: „Řehole I 2!“ 821
30. **Církev** 47
1. Bůh ji chrání; pronásledovali ji; došli trestu.
2. Chovej se k ní! 48
a) Hlas se k ní!
b) Zvelebuj ji!
c) Rozšiřuj ji! viz i: „Horlivost 2 c!“ „Víra 4 d!“
d) Haj ji!
31. **Cyriaci**, viz: „Řehole I. 1!“ 813
32. **Cisterciaci**, viz: „Řehole I. 1!“ 813
33. **Cizoložství** 50
1. Jest hanebné, dopustili se ho
2. Trestalo se i smrtí . . . 51
3. Škodí: 52
a) zrazenému,
b) cizoložníku.
aa) Vede k různici, nemoci
bb) Přivádí i smrt.
34. **Ctižádostivost** 53
1. Jí oddáni byli.
2. Škodí 54
a) Zaslepuje.

Strana

b) Vede k rozličným ohavnostem, ba i vraždí.
3. Dochází trestu, proto ji kroť 55
35. **Cvik** 56
1. Vůbec prospívá.
2. Duchovní prospívá k spasení, viz i: „Mrtvení se!“ „Zapírání sebe!“
36. **Čarování**, viz: „Pověra II. 3!“ 666
37. **Čas** 56
1. Použij dobře!
2. Nemarni jím! viz i: „Lenost!“
38. **Čechy** 58
I. Dějiny církve katolické.
1. Biskupové, arcibiskupové, suffragáni Pražští.
2. Kdy založena biskupství v Čechách, na Moravě . 64
3. Kdy arcibiskup Pražský se stal legátem; kdy obdržel titul knížecí; kolik jich bylo kardinálů 64
4. Kdy kompaktáta byla potvrzena a kdy zase zrušena 65
5 Konec utrakvistické konsistoře 65
6. Kdy Majestát vydán, universita v Praze založena a kdy první promoce theologická v Praze . . 65
II. Dějiny politické 65
1. Kdy říše Česká nejslavnější; kdy Čechy za království uznány; kdy bez krále.
2. Kdy dědičnost s Habsburky uvavřena; samostatnost Čech hájena; pojmenování Čechů u Francouzů 66
3. Národnostní poměry, viz: „Němci!“
4. Řeč česká, viz i: „Řeč II.!“ 67
a) První české listiny; desky české.
5. Rozličné 68
a) První ražené peníze, první zlaté v Čechách.
b) První cikáni, první velbloud v Čechách.
c) Kdy Gregorianský kalendář v Čechách zaveden.

Strana

d) První dýmka, první pušky, první továrna v Čechách.
e) Kdy orloj v Praze, kdy v Olomouci.

39. **Čeleď** 69
1. Věrná:
a) Poctivé pánu slouží.
b) Prospívá jeho i své duši, vzdělává se.
c) V bídě a nehodách neopouští pána.
d) I svým životem pána chrání.
e) Dochází odplaty.
2. Špatná: 73
a) Pána podvádí a okrádá.
b) Pána zrazuje.
c) Pána vraždí.
d) Dochází trestu.

40. **Červi**, viz: „Nehody živelní 4!“ 438

41. **Čest** 75
1. Pravou zachovej a chraň, avšak s měrou.
2. Ji poskvrnil, nepravá zaslepuje.

42. **Čistota**, viz i. „Nevinnost!“ 77
1. Milovali ji.
a) Ji se stkvěli.
b) Dobrovolně si vyvolili; prospívat, viz i: „Manželství 5 a!“
2. Prostředky: bdělost; pracovitost; modlitba a půst; vzývání P. Marie . . . 79
3. Chovej se! 79
a) Haj všemožně i smrtí!
b) Haj u jiných!

43. **Čtení** 80
I Dobré.
1. Je milovali.
2. Prospívá 82
a) Obracuje.
b) Vede k lásce k vlasti a řeči mateřské.
3. Rozšiřuj! 83
4. Prostředky 86
a) Kniktiskárna v Čechách, na Moravě, Litevsku, Polsku, Rusku; knihovny.
b) První české noviny, první malá pošta na psaní.

Strana

II. Špatné 87
1. Škodí duši; přivádí k vraždě, samovraždě.
2. Zamezuj ho!

44 **Dcery Božské lásky**, viz: „Řehole I. 2!“ 821

45. **Déšť**, viz: „Nehody živelní 2!“ 435

46. **Déšť krvavý**, viz: „Příroda 1!“ 717

47. **Dispense** od půstu, viz: „Půst 3 c!“ str. 738. Od příbuzenstva v manželství, viz: „Manželství 2 b!“ str. 313. Od manželství, viz: „Manželství 1 a!“ str. 310. Od řehole, viz: Řehole II. 1.!“ str. 824

48. **Divadlo**, viz: „Zábavy II. 2!“ 1185

49. **Dluhy**, viz: „Marnotratnost 2 a!“ str. 364; „Poctivost 2 c!“ str. 597.

50. **Dominikáni**, viz: „Řehole II. 1!“ 813

51. **Dostiučinění** 89
1. Církev ukládala.
2. Konej! 90
a) Ve sv. zpovědi tobě uložené plň!“ viz: „Pokání co svátost 2 d!“
b) Ulož si sám! viz i: „Mrtvení se!“
c) Křivdu učiněnou napravit! viz i: „Křivda!“
d) Pohoršení napravit! viz: „Pohoršení 3!“
e) Statek cizí.
aa) Navrať i kostelu i jiným! viz i: „Statek nespravedlivý 3!“
bb) Nalezené věci navrať! viz i: „Poctivost 2 d!“ „Statek nespravedlivý 3!“
f) Za vraždu učiň zadost!

52. **Drahota**, viz i: „Nehody živelní 3!“ 436

53. **Duha**, viz: „Příroda 2!“ . 717

54. **Duch sv.** 93
1. Uděluje nám svých darů a to:
a) dar moudrosti, umění a síly.

Strana

b) Dar paměti.
c) Dar jazyků.
d) Dar předvědění.
2. Vzývej ho! 95

55. **Duchovní** 96
1. Bývalo jich v Čechách mnoho i málo; z některé rodiny dosti
2. Stav to těžký; bývá pronásledován, pomlouván, pronásledování dochází trestu.
3. Jeden míval i několik beneficií; poslední bakalář v Čechách.
4. Kázeň jest potřebná.
5. Hodný jest:
a) horlivý ve svých povinnostech.
b) Jest nábožný; breviář pilně se modlí, viz i: „Nábožnost!“
c) Jest čistotný, pokorný; dává dobrý příklad.
d) Příbuzné své neobohacuje, ač jim pomáhá, věcem pozemským srdce nepřikládá.
e) Osadníkům svým jest otcem v tělesných i duchovních potřebách.
f) Zná řeč oveček svých.
g) Řeč mateřskou a vlast svou miluje, viz i: „Řeč mateřská!“ „Vlast!“
h) Pro povinnosti své trpí, ba dává i život svůj.
6. Duchovního:
a) cti! modli se zaň!
b) Podporuj!
c) Haj!
7. Špatný. Zanedbává své povinnosti, residence nedrží, příbuzné své obohacuje, činí násilí, ruší coelibát, ba i odpadá od víry; škodí víře, dochází trestu.

56. **Důstojenství** 115
1. Jest břímě.
2. Proto
a) po něm nebažili.
b) Nepřijali ho.
c) Vzdali se ho.

Strana

3. V něm nezhrdni, jinak škodí, viz i: „Úřad 3 c!“

57. **Duše** 119
1. Jest nesmrtelná.
2. Proto pečuj o ni! viz i: „Spasení 1!“
a) Vzdali se světa.
b) Starej se o ni mší sv. a dobrými skutky.

58. **Důvěra v Boha,** viz i: „Odevzdanost do vůle Boží!“ „Prozřetelnost Boží!“ . . 121
1. Nikdy nesklame, viz i: „Modlitba 6 c!“
2. Proto:
a) ji měj!
b) V sebe jen nedůvěřuj!

59. **Ďábel** 124
1. Jest proti Bohu malomocný, avšak lidem škodí; pokouší i v smrti.
2. Ďábla vymítali.
3. Odpírej mu!

60. **Děti** 126
1. Nebývají po rodičích.
2. Hodné
a) rodiče milují.
b) Je ctí.
c) Je poslouchají, ve zlém neposlouchají.
d) Jich neoslyší.
e) Vůli jejich plní, jim odpouštějí.
f) V bídě a neštěstí jich neopouštějí.
g) V stáří je živí.
h) Je hájí, ba i život za ně dávají.
ch) Jsou jich radostí, docházejí odplaty.
i) Je pochovávají.
j) I po smrti na ně pamatují.
k) Za ně se pak modlí a mší sv. jim prospívají.
3. Špatné
a) rodičů neposlouchají.
b) Rodičů nenávidí.
c) Rodičům škodí.
d) Rodiče vraždí.
e) Rodiči pohrdají.
f) Rodiče opouštějí.
g) Vůli rodičů neplní.
h) Docházejí trestu.

Strana

61. **Exkomunikace**, viz: „Klatba 1!“ 237
62. **Faleš** 140
1. Dopustili se jí, jest hanebná.
2. Nenáviď; varuj se jí!
63. **Fanatism** 142
I. Náboženský.
1. Přehání, jinému škodí; proto zamezuj!
2. Dopustili se:
a) katolíci.
b) Konali husité.
c) Dopustili se protestanté.
d) Páchali schismatikové, viz i: „Víra 2 b!“
e) Dopustili se židé a na židech křesťané.
II. Národní fanatism.
Dopustili se.
64. **Fata morgana**, viz: „Příroda 3!“ 717
65. **Františkáni**, viz: „Řehole I. 1!“ 814
66. **Hádání**, viz: „Pověra II. 4!“ 667
67. **Hibernáci**, viz: „Řehole I. 1!“ 814
68. **Hluchoněmý**, viz: „Láska k bližnímu 3 c!“ 281
69. **Hněv** 149
1. Necítí se, zuří.
2. Škodí:
a) sobě, přivádí smrt.
b) Škodí jinému.
3. Kroť!
a) u sebe
b) Kroť u jiných!
70. **Hodinky církevní**, viz: Maria 2 d!“ 345
71. **Hon**, viz: „Zábavy 3!“ . . 1187
72. **Horka**, viz: „Nehody živelní 5!“ 439
73. **Horlivost** 153
1. V titěrnosti směšná; pravá bývá vytrvalá.
2. Měj!
a) o čest Boží a spasení duší, viz i: „Spasení 2!“
b) Měj o rozkvět víry! viz i: „Křesťanství 5!“
c) Měj o rozšíření církve sv., viz i: „Církev 2 c!“ „Víra 4 d!“
74. **Hospodář** 159
1. Hodný

Strana

a) jest pilný a šetrný.
b) Stará se o duši a kázeň čeládky.
c) Pečuje o vezdejší blaho čeládky.
d) I v poslední vůli na ni pamatuje.
e) Poddaným činí dobře.
2. Špatný.
a) Čeládce ubližuje, ji i vraždí.
b) Dochází trestu.
75. **Hostinnost**, viz i: „Skutek milosrdný tělesný II. 3!“ . 162
1. Jí vynikli.
2. Dochází odplaty.
76. **Hřbitov**, viz: „Pohřeb 5!“ 622
77. **Hřích** 167
1. Smrtelný.
a) Jest pravé zlo.
b) Boj se ho, nenáviď!
c) Zamezuj ho, varuj se ho!
d) Lituj ho! viz i: „Lítost!“
2. Hřích všední.
a) I jeho se varuj a lituj!
b) I z něho se zpovídej!
78. **Hříchové hlavní**, viz: jednotlivé!
79. **Čtvero hříchů do nebe volajících** 169
1. Zúmyslná vražda, viz: Vražda!“
2. Sodomský hřích. Páchali ho, trestal se.
3. Utiskování chudých, vdov a sirotků, viz i: „Lichva!“
a) Chudé a poddané utiskovali.
b) Došli za to trestu.
c) Utiskovali vdovy a sirotky.
4. Ujímání a zadržování mzdy. Nezadržuj.
80. **Šestero hříchů proti Duchu sv.** 176
1. Opovážlivé spolehání na milosrdenství Boží, viz: „Nevěra!“
2. Nad milosrdenstvím Božím zoufali, viz: „Zoufalství!“

Strana

3. Poznané křesťanské pravdě odpírati. Ji odpírali.
4. Milosti Boží bližnímu záviděti, viz: „Závist!“
5. K spasitelnému napomínání srdce své zatvrditi.
Dopustili se, viz i: „Kárání!“
6. V životě nekajícím setrvati.
Setrvali v něm.

81. **Desatero hříchů cizích** . 178
Dopustili se.
1. K hříchu raditi, viz i: „Rada zlá!“
2. Hříchu veleti.
3. K hříchu svoliti.
4. K hříchu ponoukati.
5. Hříchy vychvalovati.
6. Hříchy tajiti.
7. Hříchu netrestati.
8. Na hříších podíl bráti.
9 Hříchy hájiti.

82. **Hříšník** 182
1. Jest nešťastný, bídně končí.
2. Chovej se k němu!
a) Obracuj!
b) Chovej se k němu laskavě!
c) Modli se zaň!

83. **Hudba,** viz: „Zábavy 4!“ 1188

84. **Hudba církevní,** viz: „Obřady 2 b!“ 524

85. **Chrám** 184
1. Chrám
a) stav! viz i: „Maria 4 a!“ „Svatí 4 f!“ „Vděčnost I. 6!“
b) Okrašluj ho! viz i: „Maria 4 b!“
2. Stav kapli! viz i: „Maria 4 c!
3. Haj ho, neruš, nenič! viz i: „Klášter 3!“
4. Navštěvuj, chovej se uctivě! viz i: „Mše sv.!“ „Neděle!“ „Služby Boží!“
5. Části.
a) Křtitelnice. Zřizuj!
b) Oltář. Stav, okrašluj! viz i: „Maria 4 d!“
c) Zvony. Historický vývoj zvonařství vůbec a v Čechách zvlášť. Ozdoba, nápisy a jména zvonů. Jich nepřátelé. Největší na světě, v Čechách; nejstarší v Čechách. Dej do chrámu!
6. Rouhání dochází trestu, viz: „Rouhání 12!“

Stran

86. **Chudoba,** viz i: „Žebrota!“ 200
1. Jest zlo, vede k hříchům rozličným, vraždě.
2. Bývá podílem spisovatelů a umělců.
3. Prospívá, proto dobrovolně si ji vyvolili.
4. Miluj ji!

87. **Chytrost,** viz i: „Lest!“ . 205
1. Bývá hanebná; stará se o sebe; jinému škodí.
2. Časem potřebná; prospívá.

88. **Interdikt,** viz: „Klatba 2!“ 240

89. **Jesle,** viz: „Svátky 2 bb!“ 986

90. **Jesuité,** viz: „Řehole I. 1!“ 814

91. **Ježíš Pán** 207
Miluj nade všecko; následuj Ho!

92. **Ježíš, jméno** 208
1. Jest mocné; dává vítězství; uzdravuje nemocné; sílí v utrpení.
2. Vzývání získá odpustky, cti vystavěním chrámu!
3 Vzývej!
a) v životě.
b) V smrti.

93. **Ježíš, pozdravení** 209
Původ v Čechách, chválí se jím Bůh, jest mocné.

94. **Jinověrec,** viz i: „Bludařství!“ „Kacířství!“ „Náboženství 2 b!“ „Víra 4 c!“ 210
1. Bývá nesnášenlivý, viz i: „Fanatism I. 2 b c d e!“
2. Chovej se k němu laskavě! modli se zaň!

95. **Johanité,** viz: „Řehole I. 1!“ 815

96. **Kacířství,** viz i: „Bludařství!“ 211
1. Dopustili se ho; odvolej!
2. Trestalo se smrtí, vyhnanstvím.
3. Proto ho
a) potírej!
b) Modli se za kacíře!
c) Hleď je obrátiti!

97. **Kárání,** viz: „Skutek milosrdný duchovní 1!“ . . . 214

Strana

1. Jest naší povinností.
2. Konej,
   a) byť by's i věděl, že si časně uškodíš.
   b) Konej v čas!
   c) Konej laskavě a mírně!
3. Přijímej ho! prospívát!

98. **Kaple,** viz: „Chrám 2!" str. 192; „Maria" 4 e!" str. 353; „Umučení Páně 2 c!" str. 1049; „Vděčnost k Bohu 5!" str 1077

99. **Kapucíni,** viz: „Řehole I. 1!" 816

100. **Karmelitáni,** viz: „Řehole I. 1!" 816

101. **Karmelitánky,** viz: „Řehole I. 2!" 821

102. **Kartusiáni,** viz: „Řehole I. 1!" 817

103 **V karty hra,** viz: „Zábavy 5!" 1189

104. **Kázaní,** viz i: „Slovo Boží!" 217

1. Působí mocně, obracuje.
2. Kaž ho:
   a) důstojně! viz i: „Kazatel!"
   b) Nezneužívej ho!
3. Poslouchej ho pilně a rád!

105. **Kazatel** 220

1. Stává se cvikem, kaž i příkladem!
2. Proslulí horliví, neohrožení kazatelové byli.

106. **Klarisky,** viz: „Řehole I. 2!" 821

107. **Klášter** 229

1. Prospěly velmi, avšak bohatství škodí.
2. Kláštery stavěli: viz i: „Vděčnost k Bohu I. 7!"
   a) pro mužské,
   b) pro ženské.
3. Kláštery zrušeny: v Čechách, na Moravě; zničeny ve válkách husitských, jakož i kostely.

108. **Klatba** 237

1. Osobní (Exkomunikace).
   a) Vyřčena byla.
   b) Klatby sproštěni byli; na ni nedbali
2. Klatba místní. (Interdikt.)
   a) Byla uvalena.
   b) Byla zdvižena; nedrželi jí.

109. **Kněžství co svátost** . . 242

1. Maje povolání vstup; jinak nevstupuj!
2. Může i vdovec přijmouti; ohledně stáří dává se i dispens.
3. Připrav se!
4. Coelibát:
   a) jest prospěšný, ač měl býti zrušen.
   b) Hájili ho.
   c) Dispensí lze v stav manželský vstoupiti.

110. **Kniha,** viz: „Čtení!" . . 80

111. **Kobylky,** viz: „Nehody živelní II. 6!" 439

112. **Kometa,** viz: „Příroda 4!" 718

113. **V kostky hra,** viz: „Zábavy II. 6!" 1191

114. **Kouření,** viz: „Zábavy II. 8!" 1191

115. **Krádež** 245

1. Dopustili se jí.
2. Škodí si; trestala se smrtí
3. Zamezuj!
4. Krádež polní.
5. Pytláctví. Dopustili se, trestalo se
6. Dluh. Zaplať ho!

116. **Krása** 249

1. Jí slynuli, viz i: „Žena 1!"
2. Vydobývá přízně.
3. Bývá původkyně hříchu a pokušení.
4. S tělesnou spoj duševní ctnost!

117. **Kreslení,** viz: „Zábavy II. 9!" 1192

118. **Kroupy,** viz: „Nehody živelní 7!" 440

119. **Křest** 250

1. V Rusku dávali při něm i kříž; děj se v kostele a ne v domích!
2. Jest potřebný; křest krve přijali.
3. Prospívá i tělu; po něm vzdej se i model!
4. Kmotrovství jest překážkou manželskou; kmotrovství nezamítej!

Strana

4. Rouhání dochází trestu. viz: „Rouhání 6 a!“

120. **Křesťanství** 253
1. Působí blahodějně, avšak musíme ho znáti.
2. Buď jím skutkem, haj ho!
3 Kdy zavedeno mezi Slovany.
4. Nezneužívej ho!
5. Rozšiřuj ho! viz i: „Horlivost!“ 2 b c!“

121. **Křivda** 258
1. Dopustili se jí, vzbuzuje odpor, dochází trestu.
2. Trpělivě snášej, viz i: „Skutek milosrdný duchovní 5!“ „Trpělivost!“
3. Zamezuj!
4. Učiněnou napravuj!

122. **Kříž** 261
1. Jest mocný.
a) Vypuzuje ďábla, obracuje.
b) Uzdravuje nemoc, zapuzuje mor nebezpečí života.
c) Dává vítězství.
2. Chovej se k němu!
a) Stav ho!
b) Cti ho v životě!
c) Cti bratrstvem: křižovou cestou; vystavěním kaple!
d) Cti i v smrti!
3. Zneuctění dochází trestu, viz i: „Rouhání 11!“

123. **Kříže znamení** 266
1. Jest mocné.
a) Uzdravuje nemocné.
b) Zachovává život.
2. Užívej ho!

124. **Křižová cesta**, viz: „Kříž 2 c!“ 264

125. **Křižovníci**, viz: „Řehole I. 1!“ 817

126. **Křtitelnice**, viz: „Chrám 5 a! 195

127. **V kuželky hra**, viz: „Zábavy II, 7!“ 1191

128. **Lakomství** 268
1. Dopustili se ho.
2. Vlastnosti.
a) Jest hnusné a špinavé.
b) Jest nenasytné.

Strana

3 Škodí.
a) Vede k podvodu a prodajnosti.
b) Vede k ukrutnosti.
c) Vede k vraždě.
d) Škodí víře, vede k odpadlictví.
4. Dochází trestu, proto se ho varuj!

129. **Láska k Bohu** 274
1. Jevi se vroucností, slovem i skutkem; Bohu jest milá.
2. Jest nade všecko; obětuje za Boha i život, viz i: „Víra 3 c!“
3. Vzbuzuj u jiných!

130. **Láska k bližnímu** . . . 276
1. Měli ji.
2. Jeví se:
a) úslužností a vlídností.
b) Milosrdenství, viz i: „Nepřítel!“ „Smířlivost!“
3. Prospívá jiným:
a) v bídě a nehodách, viz i: „Almužna!“ „Skutek milosrdný!“ „Štědrost!“
b) V nebezpečí utonutí.
c) V nebezpečí ohně.
d) V nebezpečí života.
e) Zřizuje ústav pro hluchoněmé, pro slepce.

131. **Lehkomyslnost** 282
1. Lehkomyslně si počíná.
2. Škodí sobě

132. **Lehkověrnost** 283
1. Škodí sobě.
2. Škodí jinému.

133. **Lenost** 285
1. Jest hanebná.
2. Dochází trestu.
3. Zamezuj!
4. Varuj se jí!

134. **Lest**, viz i: „Chytrost!“ . 287
1. Bývá hanebná; jí měli; škodí jinému.
2. Časem zvláště ve válce prospívá

135. **Lež** 291
1. Ač jest hanebná, dopustili se jí.
2. Dochází trestu.
3. Nenáviď jí!

Strana

4. Varuj se jí!
136. **Lichotenství** 294
1. Jest hanebné, ač mnohdy se přijímá.
2. Škodí jinému.
3. Proto:
a) nepřijímej!
b) Nenáviď!
c) Varuj se ho!
137. **Lich·a** 297
1. Jest hanebná ukrutná hřích do nebe volající.
2. Trest.
a) Byla trestána.
b) Dochází trestu.
3. Proto:
a) zamezuj!
b) Odstraňuj!
138. **Litanie,** viz: „Maria 2 c!“ 348
139. **Lítost,** viz i: „Mrtvení se!“ „Polepšení se!“ . . 299
Nad hříchy svými měli.
140. **Loterie,** viz: „Pověra 2 b!“ 668 „Zábavy II. 10!“ . . . 1192
141. **Loupež,** viz i: „Násilí!“ . 301
1. Jest ukrutná, násilná, dopustili se jí.
2. Trestala se smrtí.
3. Dochází trestu.
142. **Macecha** 308
1. Musí dosti snášeti.
2. Hodná. Pečuje mateřsky o dítky nevlastní.
3. Zlá.
a) Nevlastním dětem ubližuje.
b) Je i vraždí.
c) Dochází trestu
4. Otčím Hodný stará se otcovsky; bývá od nevlastních dítek ctěn.
143. **Malba,** viz: „Zábavy II. 11!“ 1192
144. **Manželství** 310
1. Nerozlučitelnost; morganistické
a) Jest nerozlučitelné, ač papež dispensí rozloučiti může.
b) Bigamie dopustili se; trestala se.
c) Morganistické uzavřeli.
d) Jednu manželku mívali i pohanští Slované vůbec.

Strana

2. Volba
a) Nebudiž záhy, ani v nerovném stáří, škodíť! Neděj se s cizinkami; nezasnubuj již dětí!
b) Varuj se pokrevního; jinak zaopatři si dispens!
c) Varuj se smíšeného!
d) Nehleď jen na bohatství!
e) K němu nenuť; únosu se varuj!
f) Děj se z náklonnosti, hleď na ctnost!
3. Příprava.
Vstup s Bohem; přijmi sv. svátosti!
4. Oddavky.
Dějte se ráno při mši sv.; děkuj Bohu; čiň dobré skutky; i vesel se!
5. Manželství.
a) Dobrovolně se ho vzdali; v ustavičné čistotě žili, viz i: „Čistota 1 b!“
b) Povedené blaží, nepovedené jest nešťastné.
6. Manželé hodní
a) se milují.
b) V bídě a nouzi se neopouštějí.
c) Jsou si věrni.
d) Odpouštějí si
e) I po smrti na sebe pamatují zvláště modlitbou a mší sv.
7. Manželka hodná.
a) Jest trpělivá a shovívavá.
b) V nemoci muže věrně ošetřuje.
c) V ctnosti muže utvrzuje, ano i obracuje ho.
d) Po smrti muže se více nevdává. viz i: „Vdova 1!“
8. Nad smrtí manželčinou a manželovou se příliš nermuť!
9. Manželé špatní:
a) si ubližují.
b) Od sebe se zapuzují.
c) Se i vraždí.

Strana

10. Žárlivosti co velmi škodné se varujte! viz: „Žárlivost 2!“

145. **Maria** 327
1. Její přímluva jest mocná.
a) Jest uzdravení nemocných.
b) Jest útočiště hříšníkův.
c) Jest potěšení zarmoucených
aa) v bídě, nebezpečí života.
bb) Jest útočiště neplodných.
d) Jest pomocnice křesťanův.
2. Úcta Její. Uctívej modlitbou.
a) Modlitbou: „Zdrávas Maria!“
b) Modlitbou: „Anděl Páně!“
c) Uctívej: „litaniemi!“
d) Uctívej: „církevními hodinkami, pobožností sobotní, májovou!“
e) Bratrstvem vzývej! viz i: „Bratrstvo!“
f) Růžencem vzývej! viz i: „Růženec!“
g) Mši sv.!
h) Poutí! viz i: „Pouť!“
ch) Processím, viz i: „Processí!“
3. Dále uctívej:
a) postem, věčným světlem!“
b) Obrazem, sochou! viz i: „Obraz!“
c) Škapulířem!
d) Penízkem!
4. Jí ke cti stav:
a) chrám!
b) Okrašluj ho, haj ho!
c) Kapli stav!
d) Oltář zřizuj!
5. Svátky.
Neposkvrněného početí, Navštívení P. Marie, Marie Bolestné.
6. Proto Ji:
a) vzývej v životě i smrti; následuj!
b) Oslavuj spisy!

Strana

7. Rouhání dochází trestu, viz: „Rouhání 2!“

146. **Maria jméno** 357
Cti svátkem a neužíváním toho jména

147. **Marnivost** 357
1. Jest směšná.
2. Jí oddáni byli, viz i: „Oděv 2!“
3. Škodí. Vede k ukrutnosti.
4. Proto se jí varuj, zamezuj i u jiných!“

148. **Marnotratnost** 361
1. Rozhazuje.
2. Škodí:
a) sobě na jmění, dělá dluhy.
b) Škodí jinému.
3. Zamezuj ji!

149. **Masopust,** viz: „Zábavy II. 12!“ 1193

150. **Matka,** viz: „Rodiče I. 9, II. 3!“ str. 761 a 765.

151. **V míč hra,** viz: „Zábavy II 13!“ 1194

152. **Milosrdní,** viz: „Řehole I. 1!“ 817

153. **Milost Boží** 366
1. Utvrzuje v ctnosti, dodává síly.
2. Podivuhodně obracuje hříšníky, viz i: „Prozřetelnost Boží 2 c!“

154. **Milostivé léto,** viz: „Obřady 2 f!“ str. 526, „Odpustky 1 a!“ str. 541.

155. **Minorité,** viz: „Řehole I. 1!“ 818

156. **Mír zemský,** viz i: „Pokoj!“ 370
1. Každému jest milý.
2. Prospívá blahobytu.
3. Proto ho
a) miluj!
b) Všemožně zachovej!

157. **Mírnost,** viz i: „Tichost!“ 372
Měj ji, prospívát.

158. **Mládež** 373
1. Bývá nerozvážná.
2. Hodná jest ctnostná, pilná, zbožná.
3. Špatná dopouští se hříchu.
4. Drž ji v kázni!

159. **Mládí** 376
1. Jest doba štěstí.

Strana

2. Použi ho ku vzdělání se, cvič se i v ctnosti.

160. **Mlčelivost** 377
Ji milovali a pěstovali.

161. **Mlha,** viz: „Příroda 5!“ 711

162. **Modlitba** 378
1. Jest naší povinností a potřebností, vespolná páska.
2. Rozjímání konej!
3. Jest mocná.
4. Cíl.
   a) Prosba
   b) Díkučinění, viz i: „Vděčnost k Bohu 1!“
5. Čas.
   a) Ráno.
   b) Večer
   c) Při jídle.
   d) Před podniknutím.
   e) V bídě a nouzi k ní se utíkej!
   f) I v smrti.
6. Vlastnosti.
   a) Modli se pilně a horlivě, viz i: „Nábožnost!“
   b) Vroucně a zbožně.
   c) Důvěrně, viz i: „Důvěra v Boha!“
   d) Vytrvale a ve jménu Pána Ježíše.
7. Zanedbávání a rouhání dochází trestu.

163. **Mokro,** viz: „Nehody živelní 8!“ 442

164. **Mor,** viz: „Nehody živelní 9!“ 442

165. **Mouchy,** viz: „Nehody živelní 10!“ 447

166. **Mrtvení se,** viz i: „Půst!“ „Zapírání se!“ 392
Konali rozličným způsobem.

167. **Msta** 394
1. Ač jest nám vrozená, jest hanebná.
2. Škodí:
   a) sobě.
   b) Jinému na jmění, životě, vraždí.
3. Tudíž:
   a) varuj se jí!
   b) Zamezuj!

Strana

   c) Msti se šlechetně dobrým! viz i: „Nepřítel 4 c!“ „Velkomyslnost!“

168. **Mše sv.,** viz i: „Maria 2 g!“ 404
1. Dvou způsob zapotřebí, i táboři ji přinášeli.
2. Kdy sloužena ponejprv v Čechách, kdy v Polsku; konala se i jazykem slovanským.
3. Přináší se
   a) co oběť prosebná.
   b) Co oběť díků.
   c) Za spásu duše, viz i: „Spasení 1 h!“
   d) Za zemřelé, viz i: „Očistec 2 h!“ „Zemřelí 2!“
4. Slouž:
   a) připrav se!
   b) Slouž pilně!
   c) Konej skroušeně!
   d) Slouž zbožně!
5. Aby se sloužila, zařizuj!
6. Slyš!
   a) Slyš často!
   b) Slyš nábožně!
   c) Při ní knězi posluhuj!
7. Rouhání dochází trestu, viz: „Rouhání 5!“

169 **Mučennictví,** viz: „Víra 3 c!“ 1110

170. **Myši,** viz: „Nehody živelní 11!“ 448

171. **Náboženství,** viz i: „Víra!“ 411
1. Katolické jest pravé; bylo obmezováno.
2. Náboženství
   a) nezneužívej!
   b) Nevnucuj viz: „Víra 4 c!“
3. Vyznávej ho slovem i skutkem! viz i „Víra 4 a!“

172. **Nábožnost.** viz i: „Modlitba!“ „Žena 3 c!“ . . 413
Jeví se celým jednáním.

173. **Náruživost,** viz i: „Vášeň!“ 424
1. Jest hanebná, oddávali se jí.
2. Škodí:
   a) sobě, těžko se odkládá.

Strana

b) Škodí jinému na cti, jmění, i vlasti škodí.
174. **Násilí**, viz i: „Loupež!“ . 425
1. Jest hanebné, dopustili se ho.
2. Dochází trestu.
175. **Návrat do Církve kat.**, viz: „Víra 2 c!“ 1105
176. **Návyk** 431
1. Dobrý prospívá.
2. Zlý
a) těžko se odkládá.
b) Vzdej se ho!
177. **Nebe** 431
1. I pohanští Slované v ně věřili. Víra sílí i v životě i v smrti.
2. Proto:
a) mysli na ně.
b) Touži po něm.
178. **Neděle** 432
1. Svět:
a) zbožně.
b) Varuj se těžké práce i neslušného vyražení!
c) Obcuj službám Božím! viz i: „Mše sv.!“ „Služby Boží!“
d) Čiň tu dobře!
2. Nesvěcení dochází trestu.
179. **Nehody živelní** 435
1. Blesk. Uškodil.
2. Déšť. Velký a dlouhý škodil.
3. Drahota a hlad.
a) V Čechách a na Moravě
b) V Litevsku, Rusku a Slovácku.
4. Červi, hlemýždi, housenky, chrousti Škodili.
5. Horka velká.
6. Kobylky.
7. Kroupy.
8 Mokro.
9. Mor.
10. Mouchy jedovaté.
11. Myši
12. Oheň.
13. Povodeň.
14. Sníh.
15 Sucho.
16. Vítr veliký, povětří.
17. Zemětřesení.
18. Zima:

Strana

a) tuhá.
b) mírná.
180. **Nemilosrdnost** 471
1. Jest necitelná, dopustili se jí.
2. Varuj se jí!
3. Dochází trestu.
181. **Nemoc** 473
1. Jest velké zlo, mrzáku se neposmívej!
2. V nemoci:
a) dej se zaopatřiti, viz i: „Pomazání 1!“ „Smrt 4 d!“
b) Snášej trpělivě a odevzdaně do vůle Boží!
3. Prospívá spasení.
4. Po ní děkuj Bohu!
182. **Nemocnice**, viz: „Skutek milosrdný těl. 5 d!“ . . 855
183. **Nemocných léčení**, viz: „Pověra 7!“ 668
184 **Němci** 477
1. Kterak v Čechách se rozšířili.
2. Jim nadržovali.
3. Byli nepřátelé Slovanů a katolíků.
185. **Německých rytířů řád**, viz: „Řehole I. 1!“ . . . 818
186. **Neohroženost**, viz i: „Udatnost!“ 480
1. Jí se vyznamenali:
a) slovem,
b) skutkem.
2. Prospívá.
3. Avšak měj své meze!
187. **Neopatrnost**, viz: „Opatrnost 3 “ 554
188. **Neposlušnost** 488
1. Dopustili se jí.
2. Dochází trestu, škodí i jinému.
189. **Nepřátelství** 489
1. Jest neukrotitelné.
2. Škodí jinému.
a) Osočuje, pomlouvá.
b) Poraňuje.
c) Vraždí
d) Škodí vlasti.
3. Škodí sobě.
4. Chovej se k němu!
a) Odpusť mu! viz i: „Smířlivost!“ „Velkomyslnost!“

Strana

b) Modli se zaň.
c) Čiň mu dobře!
d) Získej láskou!

190. **Nesmrtelnost**, viz: „Duše 1!“ 119

191. **Nespravedlnost**, viz i: „Násilí!“ 497
1. Dopustili se, jest hanebná.
2. Dochází trestu.

192. **Nestřídmost** 500
1. Dopustili se jí, jest hanebná.
2. Škodí:
a) zdraví, přivádí i smrt.
b) Škodí i duši.
3. Proto se jí varuj! viz i: „Střídmost!“

193. **Neštěstí** 501
1. Na každého čeká.
2. Prospívá duši, spasení.
3. Počínej si!
a) Nezmalomyslni!
b) Utec se k Bohu!
c) Snášej trpělivě!

194. **Nevděk k lidem** . . . 505
1. Jest hanebný, odplata tohoto světa, viz i: „Příze ň 2“ „Sláva 2!“
2. Účinek.
a) Bolí velmi
b) Avšak naň nedbej!“
3. Dochází trestu.

195. **Nevěra** 514
1. Dopustili se jí: mění vyznání své.
2. Těžko se vyhojí, časem neštěstím, dochází trestu.
3. Modli se za nevěrce!

196 **Nevinnost**, viz i: „Čistota!“ 515
Zachovali arci přemáháním sebe a modlitbou.

197. **Nezištnost** 516
Jí se vyznamenali, šlechtí.

198. **Novoměstský ústav šlechticen**, viz: „Řehole I. 2!“ 822

199. **Obcování Svatých** . . . 518
Děje se vespolnou modlitbou a mší sv.

200. **Obraz**, viz i: „Maria 3 b!“ „Kříž!“ „Svatí 4 c!“ „Umučení Páně 2 c!“ 520

Strana

1. Jest dojemný a přece kalvíni ho pálili.
2 Prospívá tělu i duši.
3. Proto ho:
a) cti.
b) Vzdělávej ho!
4. Špatný, zamezuj, zničl!
5 Rouhání dochází trestu, viz: „Rouhání 10 a 11!“

201. **Obřady** 523
1. Vůbec.
a) Jsou dojemné, obracují, jen zevnější neprospívají, obmezoval je.
b) Zbožně jim buď přítomen, dle možnosti konej v řeči mateřské!
2. Zvláštní.
a) Kdy opět u nás Boží hroby dovoleny; dojímají.
b) Hudba církevní. Zvelebuj!
c) Zpěv církevní Užíval se od dávna v Čechách. Unáší. Zvelebuj ho!
d) Světlo. Užívalo se, věčné založili, viz i: „Maria 3 a!“ „Oltářní Svátost 3 c!“
e) Voda svěcená Jest mocná.
f) Milostivé léto, viz i: „Odpustky 1 a!“ Použij ho, obracuje.
3. Rouhaní, viz: „Rouhání 7, 8!“

202 **Obžerství**, viz: „Nestřídmost!“ 500

203. **Očistec** 527
1. Jest. Čechové v něj věřili a den všech věrných dušiček světili, i bratrstvo zřídili.
2 Dušičkám v očistci pomáhej viz i: „Zemřelí!“
a) modlitbou,
b) mší sv, viz i: „Mše sv. 3 d!“
c) postem, sv. přijímáním.

204. **Odboj** 529
1. Dětí proti rodičům. Dopustili se, došli trestu.

Strana

2. Poddaných proti vládci, viz i: „Poddaný 2 b!“
   a) Dopustili se.
   b) Dochází trestu.
3. Zamezuj ho!

205. **Odevzdanost do vůle Boží,** viz i: „Důvěra v Boha!“ 534
Ve všech nehodách měj!

206. **Oděv** 537
1. U Slovanů a Čechů vůbec.
   a) Z počátku byl jednoduchý.
   b) Později nastal přepych; za národní se mnozí styděli, jej hubili.
2. Nádherný nosili, viz i: „Marnotratnost 2!“
3. Kdy v Čechách černý zaveden.
4. Nos:
   a) jednoduchý!
   b) Nos národní!
   c) Přepych a neslušný zamezuj, viz i: „Marnivost 4!“

207. **Odpadlictví od víry,** viz: „Duchovní 7!“ str. 114; „Víra 2 c!“ str. 1105.

208. **Odpustky** 541
1. Plnomocné se udělují:
   a) v čas milostivého léta, viz i: „Obřady 2 f!“
   b) Pro celé arcibiskupství Pražské; v mnohých chrámích na jisté dni; privilegovaným oltářům, bratrstvím a pobožnostem a dobrým skutkům.
2. Částečné za rozličných příčin.
3. Použij jich!
4. Rouhání trestalo se.

209. **Odrodilství,** viz: „Vlast 3!“ 1160

210. **Oheň,** viz: „Nehody živelní 12!“ 448

211. **Oltář,** viz: „Chrám 5 b!“ str. 195; „Maria 4 d!“ str. 354; „Svatí 4 f!“ str. 979!“

212. **Oltářní svátost** 545
1. Jest svátost.
   a) I husité v ni věřili.

Strana

   b) Pod obojí způsobou kdy v Čechách počalo, dovoleno, a opět zrušeno jest
2. Prospívá v rozličných bídách a nehodách.
3. Uctívej:
   a) mší sv. a průvodem.
   b) bratrstvem,
   c) spisy,
   d) častou návštěvou v chrámu Páně,
   e) věčným světlem.
4. Klaň se jí:
   a) při průvodu u Božího Těla, viz: „Svátky 2 a!“
   b) Když se nese k nemocnému, průvod ten zrušil.
   c) Při výstavě, zvláště pobožnosti 40hodinové.
5. Nezneužívej jí!
6. Rouhání dochází trestu, viz: „Rouhání 6 b!“

213. **Opatrnost** 552
1. Jest potřebná.
2. Prospívá, proto jí měj!
3. Neopatrnost škodí:
   a) v užívání zbraně,
   b) v užívání ohně,
   c) v jiných věcech.

214. **Opilství** 557
1. Jeho ohavnost
   a) Jest ohavné.
   b) Jest nenasytné.
2. Škodí:
   a) sobě
      aa) na jmění a cti,
      bb) vede k různicím.
      cc) Přivádí k šílenství.
      dd) Škodí zdraví, přivádí časnou smrt.
   b) Jinému škodí.
      aa) Vede k ukrutnosti.
      bb) Vraždí.
3. Proto:
   a) Varuj se ho! viz i: „Střídmost!“
   b) Zamezuj ho!

215. **Ordalie co soud Boží** . 561
1. Způsob:
   a) souboj,

Strana

b) stoupání ohněm,
c) vodou.
2. Odstranili je.
216. **Ostatky** 562
1. Jich úcta:
a) Shromažďovali je.
b) Ctili je pobožností a okrašlováním.
c) Hájili je.
2. Jich moc, viz i: „Svatí 3!"
a) Uzdravovaly nemocné.
b) Bůh skrze ně vzkřísil mrtvé.
c) Bůh pro ně přispěl v nehodách.
d) Od Boha oslaveny jsou.
3. Nezneuctivej jich!
4. Rouhání dochází trestu, viz: „Rouhání 9!"
217. **Otčím,** viz: „Macecha 4!" 310
218. **Otec,** viz: „Rodiče 1, 8!" 761
219. **Otroctví** 573
1. Stav:
a) Jest strašné a hanebné.
b) Slované ho neměli, Frankové podporovali.
2. Vysvobozuj je! viz i: „Skutek mil. tělesný 6 b!"
220. **Papež** 579
1. Jest hlava církve sv.
2. Jeho primát uznáván
3. Jest ochrance a smírce národův.
4. Proto ho:
a) cti!
b) Drž se ho!
c) Haj a podporuj!
5. Nepřítel dochází trestu, viz: „Církev 1!"
221. **Pavláni,** viz: „Řehole I. 1!" 819
222. **Pečeť zpovědní,** viz: „Pokání 2 c, cc!" 625
223. **Peklo** 587
Jest místo trápení; myšlénka na ně obracuje.
224. **Penízek,** viz: Maria 3 d!" 351
225. **Piaristé,** viz: „Řehole I. 1!" 819
226. **Pilnost,** viz i „Vytrvalost!" „Práce!" . . . 588
1. Zvláštní se vyznamenali.
2. Zmůže mnoho, dochází odplaty.
227. **Písmo sv.** 591

Strana

1. Bibli českou vydali, ji česky vysvětlovali.
2. Prospívá, sílí v utrpení
3. Měj v uctivosti!
4. Proto je:
a) pilně čítej!
b) Studuj je!
c) Rozjímej je!
d) Znej je!
e) Uměj nazpaměť!
228. **Pobožnost 40tihodinová,** viz: „Oltářní Svátost 4 c! 551
229. **Poctivost** 594
1. Jest ušlechtilá.
2. Jeví se:
a) jedná neziště.
b) Nechává cizí věci na pokoji.
c) Nedá se podplatiti.
d) Nalezené věci nevrací, viz i: „Dostiučinění 2 d, bb!" „Statek nespravedlivý 3!"
e) Dluhy zaplať.
3. Dochází odplaty.
230. **Poddaný** 599
1. Hodný
a) vládce ctí a miluje.
b) Jest mu věrný.
c) Vládce podporuje.
d) Jej hájí, ba i život zaň dává.
2. Špatný:
a) vládce nemiluje, jej zrazuje, dochází trestu.
b) Činí odboj, dochází trestu, viz i: „Odboj 2!"
231. **Podezření** 608
1. Bývá bezdůvodné.
2. Škodí jinému.
232. **Podvod** 610
1. Jest hanebný; škodí i jinému i sobě.
2. Dopustili se ho.
3. Trest.
a) Trestal se i smrtí.
b) Dochází trestu.
4. Zamezuj ho.
233. **Pohanství** 615
1. Vzývalo mnoho bohů, ďáblem bylo opanováno.
2. Vlastnosti:

Strana

a) Jest pošetilé.
b) Jest ukrutné.
3. Proto je:
a) odstraňuj!
b) Hleď obrátiti! viz i: „Horlivost 2 b, c!“ Křesťanství 5!“

234. **Pohoršení** 618
1. Dali.
2. Škodí sobě i jinému.
3. Nedávej; dané naprav; zamezuj!

235. **Pohřeb** 619
1. Způsob pohřbení:
a) u pohanských Slovanův: upalování, tryzna
b) Nynější způsob. Příprava naříkání, barva smuteční, kříž, hostina.
2. Ode dávna konaly se pohřební řeči
3. Vyžádali si jednoduchý.
4 Rouhači a jinověrci se odpírá
5. Hřbitov: Zdraví lidskému neškodí; znesvěcený musí se znovu posvětiti.

236. **Pokání, svátost** . . . 624
1. I husité z počátku a utrakvisté jí užívali, blažíť.
2. Částky jeho:
a) Zpytování svědomí, viz: „Zpytování svědomí!“
b) Lítost, viz: „Lítost!“
c) Vyznání, viz i: „Pokání 1!“
Nemoha se zpovídati, vzbuď alespoň pravou lítost!
aa) Zpověď genenální či doživotní konali.
bb) Veřejnou konali
cc) Pečeť zpovědní nezrušili.
d) Dostiučinění, viz i: „Dostiučinění!“
Konej.
3. Konej:
a) často!
b) Před důležitou anebo nebezpečnou věcí.

Strana

c) Aspoň v čas velkonoční.
d) Před smrtí, viz i: „Pomazání 1!“ „Smrt 4 d!“
4. Rouhání dochází trestu, viz: „Rouhání 5 c!“

237. **V poklady víra**, viz: „Pověra II. 8!“ 669

238. **Pokoj** 628
1. Soukromý, viz i: „Svornost!“
K němu napomáhej!
2. Pokoj zemský, viz i: „Mír!“
a) Jest milý. prospívá.
b) Zachovej ho.

239. **Pokora** 629
1. Uč se jí, prospívá i časně.
2. Jeví se
a) Připisuje vše Pánu Bohu.
b) Uznává svou hříšnost.
c) Po cti a důstojenství nebaží, viz i: „Důstojenství 2!“
d) Ponižuje se.
3. Měj:
a) v životě.
b) Měj i v smrti! viz i: „Smrt 2 b!“

240. **Pokrytství** 634
1. Přetvařuje se, aby jinému i uškodilo, jest hanebné.
2. Varuj se ho, nenáviď!

241. **Pokušení** 639
1. Každý jest mu podroben.
2. Odoláš mu:
a) modlitbou;
b) mrtvením se, viz: „Mrtvení!“
c) odporem.

242. **Polepšení se** 640
Konej záby, alespoň v poslední hodince.

243. **Pomazání, svátost** . . . 642
1. Přijmi rád, v čas a zbožně! viz i: „Smrt 4 d!“
2. Pro ně byl umučen; může se i častěji přijmouti.

244. **Pomluva**, viz i: „Sočení!“ 645
1. Nikdo jí neujde, bývá lichá.
2. Škodí:
a) sobě.

Strana

b) Ponejvíce škodí jinému; jest hanebná.
3. Dochází trestu.
4. Proto:
a) na ni nedbej!
b) I u jiných zamezuj!

245. **Poslušnost** 649
1. Jest potřebná, otrocká škodí.
2. Poslouchej rád a hned!

246. **Posměch** 650
1. Ukazuje necitelné srdce.
2. Dochází trestu.
3. Nedbej naň!

247. **Poustevník,** viz: „Samota 2!“ 830

248. **Pouť,** viz i: „Maria 2 h!“ 652
1. Prospívá. Ji zvelebovali, ji rušil.
2. Ji konali:
a) do Jerusaléma.
b) Do Říma.
c) Do Staré Boleslavě.
d) Na sv. Horu.
e) Do Prahy.
f) Na rozličná jiná místa.

249. **Pověra** 659
I. Vůbec.
1. Jest hnusná; známka nevěry.
2. Vlastnosti.
a) Jest pošetilá.
b) Jest škodlivá.
3. Odstraňuj!
II. Zvláštní druhy.
1. Alchymie.
a) Zabývali se jí.
b) Jest škodlivá.
2. Astrologie.
Zabývali se jí; jest pošetilá a škodlivá.
3. Čarování.
a) Jest pošetilé.
b) Škodí; zamezovali i smrti.
4. Hádání.
Jest pošetilé, škodlivé; zamezuj!
5. Kometa.
Značí prý neštěstí, viz: „Příroda 4!“ str. 718.
6. Loterie.
Jest škodná.
7. Nemocných léčení.

Strana

Jest pošetilé, podvodné a i škodlivé.
8. Víra v poklady a duchy.
Jest pošetilá a podvodná.
9. Víra v strašidla.
Jest pošetilá a podvodná.
10. Znamení na nebi. Věští prý i neštěstí, viz: „Příroda 8!“ str. 722.

250. **Povinnost,** viz i: „Úřad!“ 671
1. Konej horlivě a svědomitě!
2. Konej, byť's musel i trpěti, ano smrt podstoupiti.
3. Nezanedbávej; dochází trestu.

251. **Povodeň,** viz: „Nehody živelní 13!“ str. 853 . . 458

252. **Povolání,** viz i: „Stav!“ „Rod!“ 674
1. Jeví se již ve věku dětském.
2. Poraď se s Bohem a cítě náklonnost vstup i vzdor překážkám!
3. Zastávej věrně, byť's i život obětovati musil!

253. **Poznání sebe** 676
1. Jest potřebné, starej se o ně!
2. Prospívá, vede k polepšení.

254 **Pracovitost,** viz i: „Pilnost!“ 677
1. Každá práce šlechtí.
2. Konej práci s Bohem a pro Boha!
3. Nemírné se varuj!
4. Prospívá časně.
5. Ji milovali.

255. **Pravda** 681
1. Nerada se slyší, ač konečně vítězí.
2. Pravdu
a) miluj a mluv!
b) Haj i smrtí!
c) Dané slovo drž!

256 **Právo** 683
1. Rušili je.
2. Haj i smrtí!
3. Písemné sestavili.

257. **Praemonstráti,** viz: „Řehole I. 1!“ 819

258 **Processí,** viz i: „Maria 2 ch!“ 685
1. Koná se:

Strana

a) na oslavu Boží.
b) Prosebné v čas moru, sucha, drahoty, války.
c) Na poděkování Pánu Bohu.
2. Beř na něm podílu!
3. Rouhání dochází trestu, viz: „Rouhání 7 e!"

259. **Proklínání** 689
1. Jest hanebné, dopustili se ho.
2. Trest.
a) Trestalo se.
b) Dochází trestu.
3. Zamezuj!

260. **Prozřetelnost Boží** . . 691
1. Řídí osud náš, i pohanští Slované věřili.
2. Podivuhodně působí.
a) Pomáhá v bídě.
b) V nebezpečí zachraňuje na životě.
c) Obracuje, viz i: „Milost Boží 2."

261. **Přátelství** 699
1. Požaduje stejného smýšlení a proto vol s rozmyslem!
2. Jest trvalé, vřelé.
3. Blaží, podporuje se, napomíná.
4. Neopouští se ani v bídě a neštěstí.

262. **Představený** 703
1. Hodný
a) podřízeným a poddaným dobře činí a je miluje.
b) Proto jest také od podřízených milován.
c) Řídí více vlastním příkladem.
2. Špatný podřízeným ubližuje.

263. **Přijímání** 709
1. Prospívá tělu i duši.
2. Připrav se svědomitě!
3. Přijímej:
a) často.
b) Před důležitou věcí, v bídách těla i duše.
c) Uctivě a zbožně.
d) Před smrtí, viz i: „Pomazání!" „Smrt!"
4. Po něm Pánu Bohu děkuj!

Strana

264. **Příklad** 712
1. Dobrý
a) Působí mocně na jiné.
b) Prospívá jiným. Povzbuzuje, obracuje.
c) Dávej dobrý, viz i: „Představený 1 c!"
2. Zlý, viz i: „Pohoršení!"
a) Zlý dávali.
b) Škodí, přivádí i jiné k následování.

265. **Příležitost zlá** 716
Škodí a proto se jí varuj!

266. **Příroda** 717
1. Krvavý déšť, déšť dubového listí.
2. Duha neobyčejná.
3. Fata morgana.
4. Kometa. Věští prý neštěstí.
5. Meteor. Mlha. Vodní pavouci. Síra pršela.
6. Sněhu mnoho.
7. Zatmění:
a) měsíce.
b) Slunce zatmění.
8. Znamení na nebi.
Věští prý i neštěstí.

267. **Přísaha** 726
1. Způsob. U pohanských Bulharů, v Čechách u sv. ostatků, jak na Těšínsku se skládala.
2. Konej s rozmyslem!
a) Nekonej lehkovážně, dochází trestu.
b) Nevynucuj! Vnucená neplatí.
3. Drž ji!
4. Křivou
a) složili.
b) Došii trestu za křivou.
5. Papež může od ní rozvázati.

268. **Přízeň** 731
1. Prospívá, příliš po ní bažili.
2. Jest nestálá, viz i: „Nevděk 1!" „Sláva 2!" „Štěstí 3!"

269. **Půst,** viz i: „Mrtvení se!" „Zapírání se!" 734
1. Vůbec
a) konali ho
b) Na prosbu a poděkování postili se.

Strana

2. Církevní.
a) Zachovávej svědomitě!
b) Spoj s almužnou, modlitbou, mrtvením!
c) Jsa nemocen vyžádej si dispens!
d) Rušení a rouhání dochází trestu.

270. **Pýcha** 739
1. Nadýmá se, bývá směšná.
2. Škodí jinému, ba i vraždí.
3. Dochází trestu.
4. Varuj se jí! viz i: „Pokora!“

271. **Rada** 745
1. Dobrá.
a) Jí hledej!
b) Na ni dbej!
c) Dobrou dávej! viz i: „Skutek milosrdný duchovní 3!“
2. Zlá.
a) Jí dalí.
b) Škodí jinému.
c) Neuposlechni jí!

272. **Rada evangelická,** viz: „Čistota 1 b!“ „Chudoba 3!“ „Poslušnost 2!“ „Řehole!“

273. **Radost,** viz i: „Zábavy I.!“ 750
1. Ukazuje se i zevnitř, spojena bývá se žalostí.
2. Pravá vyplývá ze ctnosti, blaží.
3. Předčasná a náhlá škodí, přivádí i smrt.
4. Světská jest hanebná, zaslepuje.
5. Světské a i dovolené se zříkej!

274. **Redemptoristé,** viz: „Řehole 1. I.!“ 819

275. **Rod,** viz i: „Povolání!“ „Stav!“ 752
1. Ve vznešeném
a) slušně buď naň hrd!
b) Nepyšni se jím!
2. V nízkém.
a) Z něho se povznesli.
b) Zaň se nestyď!
c) Jím nepohrdej!
3. Získej si šlechtictví ctnosti!

276. **Rodiče,** viz i: „Rodina 1, 2!“ „Výchova!“ 757

Strana

I. Hodní.
1. Dětmi bylí požehnáni, hodní mají dítky hodné, časem i špatné.
2. Dítky své milují.
3. Nad nimi bdí.
4. Vedou je k zbožnosti, ctnosti
5. Dávají jim dobrý příklad.
6. Při své smrti je napomínají, jim žehnají; po smrti pamatují na ně mší sv.
7. Nad smrtí dítek příliš neutruchlete!
8. Otec.
a) O děti se stará, jim odpouští.
b) Je vysvobozuje, ba i život za ně dává.
9. Matka.
a) Dítě Bohu obětuje při úvodu.
b) O dítě se stará, je zbožně vychovává, hájí, děti míří i nezdárné miluje.
c) Dává za dítě i život svůj

II. Špatní.
1. S dětmi se mazlí, dávají jim špatný příklad.
2. Dětem ubližují, ba je i vraždí.
3. Matka špatná.
Některému nadržuje, o dítě se nestará, je opouští.

277. **Rodina,** viz i: „Manželství!“ „Rodiče!“ „Výchova!“ 766
1. Hodná žije zbožně a laskavě
2. Špatná hříšně žije.
3. Bratří.
a) Hodní se milují a podporují.
b) Špatní si ubližují, ba se i vraždí.
4. Sestry.
a) Hodná bratra podporuje.
b) Zlá ubližuje, vraždí.

278. **Rouhání** 773
1. Proti Bohu.
a) Jest hanebné.

Strana

b) Trestalo se zákony světskými i smrtí.
c) Dochází Božího trestu.
2. Proti Panně Marii.
a) Jest hanebné, trestalo se.
b) Dochází trestu
3. Proti Svatým. Dochází trestu.
4. Proti víře. Jest hanebné, dochází trestu.
5. Proti mši sv. Trestalo se, dochází trestu.
6. Proti sv. svátostem.
a) Proti křtu sv. dochází trestu.
b) Proti nejsv. Svátosti oltářní. Jest hanebné, dochází trestu.
c) Proti sv. zpovědi. Dochází trestu.
7. Proti sv. obřadům.
a) Jest hanebné, netrp ho!
b) Proti slavnosti Božího Těla. Jest hanebné, dochází trestu.
c) Proti křižové cestě. Dochází trestu.
d) Proti missiím. Dochází trestu.
e) Proti popelci a svěcené vodě. Dochází trestu.
f) Proti processí. Jest hanebné, dochází trestu.
8. Proti náčiním a rouchu. Jest hanebné, dochází trestu.
9. Proti sv. ostatkům. Dochází trestu.
10. Proti obrazům.
a) Jest hanebné, trestalo se.
b) Dochází trestu.
11. Proti sochám.
a) Jest hanebné, trestalo se.
b) Dochází trestu.
12. Proti chrámu. Dopustili se, dochází trestu.
13. Proti kněžím. Dopustili se, dochází trestu.

279. **Rozjímání,** viz: „Modlitba 1 b!“ 378
280. **Různice** 796

Strana

1. Příčina bývá nepatrná; chyba to Slovanův; ji vyhledávali a došli trestu.
2. Škodí:
a) celému národu a zemi.
b) Vede k vraždě, viz i: „Násilí!“
3. Zamezuj!

281. **Růženec,** viz i: „Maria 2 f!“ 802
1. Prospívá tělu i duši i dušičkám v očistci.
2. Měj ho v uctivosti, vstup v bratrstvo!
3. Modli se ho:
a) v životě.
b) I v smrti.

282. **Řeč** 806
I. Vůbec.
1. Užívej jí dobře, mluv pravdu, výmluvností prosluli, viz i: „Kazatel!“
2. Varuj se nevčasné, nerozvážné, pyšné! dochází trestu.
3. Nestydatá. Jest hanebná, neslyš ji!
II. Řeč mateřská.
1. Byla pronásledována česká i bulharská.
2. Řeč svou mateřskou:
a) miluj.
b) Ji podporuj a zvelebuj!
c) Ji haj!
d) Za ni se nestyď, za ni i trp!

283. **Řehole,** viz i: „Klášter!“ 812
I. Kdy zavedeny v Čechách řády.
1. Kdy zavedeny v Čechách řády mužské: augustiniáni, augustiniáni bosáci, barnabité, benediktini, benediktini emausáci, benediktini milánští, celestini, cyriáci, cisterciáci, dominikáni, františkáni, hibernáci, jesuité, johanité, kapucíni, karmelitáni, karmelitáni obutí, kartusiáni, křižovníci, milosrdní bratří, minorité, řád německých rytířů, pavláni, piaristé, prae-

Strana

monstráti, redemptoristé, servité theatini, trinitáři.

2 Kdy uvedeny v Čechách ženské řády: alžbětinky, anglické panny, benediktinky, celestinky, dcery Božské lásky, karmelitánky, klarisky, milosrdné sestry boromejské, šedé sestry, školské sestry, novoměstský ústav šlechtičen u sv. Andělů, uršulinky, tereziánky, nejsv. Srdce Ježíšova, sestry křesťanské lásky, kongregace Navštívení blahoslavené Panny Marie čili salesiánky.

II. Řeholníci a řeholnice.

1. K odkazu jsou neschopni, jen papež může dovoliti, jen dispensí lze z řehole vystoupiti řehole podporovali, viz i: „Klášter!“
2. Maje povolání vstup!
3. Hodný: věrně plní pravidla řehole své, dělá řádu čest.
4. Špatný.
   a) Nedrží kázeň.
   b) Tropí různice.
   c) Prohřešuje se proti čistotě.
   d) Prohřešuje se proti chudobě.
   e) Hřeší proti poslušnosti a pokoře.
   f) Odpadává od víry.
   g) Dochází trestu.

284. **Řezbářství**, viz: „Zábavy 14!“ 1194

285. **Samota** 829

1. Ji co užitečnou milovali a na čas úplně se jí odevzdali.
2. Poustevnickému životu se oddali.

286. **Sebevražda** 832

1. Dopustili se jí z marné pýchy, z nespokojenosti, ze zoufalství a těžkomyslnosti, viz i: „Zoufalství 2!“
2. Zamezuj ji!

287. **Sen** 833

1. Přichází také od Boha.
2. Oznamuje budoucí věci.

288. **Servité**, viz: „Řehole I. 1!“ 820

289. **Sestra**, viz: „Rodina 4!“ . 773

290. **Síla** 835

Zvláštní od Boha obdařeni byli.

291. **Skutek milosrdný tělesný** 838

I. Vůbec. Konali.

II. Zvláště.

1. Lačné krmiti, viz i: „Almužna!“
2. Žíznivé napájeti.
3. Pocestné přijímati, viz i: „Hostinnost!“
4. Nahé odívati.
5. Nemocné navštěvovati.
   a) Navštěvuj!
   b) Ošetřuj!
   c) Prospívat.
   d) Nemocnice stav a podporuj!
6. Vězně vysvobozovati.
   a) Navštěvuj, s nimi dobře nakládej!
   b) Vysvobozuj je!
7. Mrtvé pochovávati.

292. **Skutek milosrdný duševní** 866

Konej jej!

1. Hřešící trestej, byť's i škody utrpěl, viz i: „Kárání!“ „Bázeň vůbec 3!“
2. Neumělé uč!
   a) Neumělé uč!
   b) Podporuj studující!
   c) Stav a podporuj školy!
3. Pochybujícím dobře raď! viz i: „Dobrá rada 1 c!“
4. Zarmoucené těš!
   a) Ujímej se vdov a sirotků!
   b) Ujímej se sirotkův i slepcův.
5. Křivdy trpělivě snášej! viz i: „Trpělivost!“

Strana

6. Ubližujícím milerád odpouštěj! viz i: „Smířlivost!“ „Nepřítel 4 a!“
7. Za živé i za mrtvé k Bohu se modli! viz: „Modlitba za jiné!“ „Zemřelí!“ „Očistec!“

293. **Sláva,** viz i: „Vládychtivost!“ 887
1. Škodí:
a) sobě, zaslepuje.
b) Škodí jinému i vraždí.
2. Jest nestálá, viz i: „Přízeň 2!“ „Štěstí 3!“
3. Povrhuj jí!

294. **Slepci,** viz: „Láska k bližnímu 3 c!“ 281

295. **Slib** 890
I. Bohu učiněný
1. Papež ho může změniti anebo i zcela zrušiti.
2. Učiněný splň!
II. Lidem učiněný.
1. Smrt od něho osvobozuje.
2. Splň ho!
3. Zrušili ho hanebně.

296. **Slovo Boží,** viz i: „Kázaní!“ 899
1. Jest mocné, u zatvrzelce nepůsobí, ďábel nepřítel.
2. Hlásej horlivě, v řeči srozumitelné! viz i: „Kazatel!“
3. Poslouchej rád a pilně!

297. **Služby Boží,** viz i: „Mše sv.!“ „Neděle!“ 901
1. Jimi se začínal sněm, proč nekonají se v řeči mateřské
2. Služby Boží
a) navštěvuj pilně a zbožně!
b) Neslušně se nechovej!
c) Nezanedbej, zanedbání dochází trestu
d) Zvelebuj je!

298. **Smilstvo** 905
1. Byli mu oddáni.
2. Trestalo se i smrtí
3. Škodí:
a) zdraví, postavení.
b) Vede k vraždě.
4. Zamezuj ho!

299. **Smířlivost,** viz i: „Nepřítel 4!“ „Velkomyslnost!“ 909

Strana

Měj ji!

300. **Smrt** 912
1. Ona vše vyrovná.
2. Její strašnost.
a) Pro zlého jest strašná.
b) Pro spravedlivého jest radostná, tichá.
3. Čas.
a) I mladý jest jí pod roben.
b) Přichází náhle.
c) Přichází násilím, vraždou, viz i: „Vražda!“
4. Proto na ni
a) pamatuj!
b) Připravuj se na ni v životě!
c) Vstup do bratrstva za šťastnou hodinku.
d) Před ní přijmi sv. svátosti umírajících, viz i: „Pomazání 1!“
e) Čiň i tu dobře! viz i: „Vůle poslední!“

301. **Sníh,** viz: „Nehody živelní 14!“ str. 463, „Příroda 6!“ str. 721.

302. **Snoubenci,** viz: „Manželství 2, 3!“ 315

303. **Sobectví** 926
1. Vládne na světě jest hanebné
2. Zrazuje i vlast svou.
3. Vyhledává jen vlastní zisk.

304. **Sočení,** viz i: „Pomluva!“ 929
1. Jest hanebné, škodí jinému.
2. Dochází trestu.
3. Nedbej na ně!

305. **Souboj** 931
1. Ve válce se ho užívalo.
2. Trestá se.
3. Příčina uražená pýcha.
4. Škodí. Přivádí o život.
5. Zamezuj!

306. **Soud co úřad,** viz i: „Úřad!“ 933
Buď spravedlivý; užívalo se při něm pověry, mučidel; mučidla zrušena.

307. **Soud co lidský úsudek** 935
Bývá klamný.

308. **Soud soukromý** 935
1. I spravedivý se ho boji.

Strana

2. Myšlénka naň prospívá, obracuje.
309. **Soud veřejný** 936
Mysli naň, obracuje!
310. **Soudce**, viz i: „Úřad!“ . 937
1. U Slovanů byl původně vládce sám.
2. Hodný jest spravedlivý, viz i: „Úřad 2 b!“
3. Špatný dopouští se ukrutnosti a nespravedlnosti.
311. **Spasení** 939
1. Své, viz i: „Bdělost!“ „Duše 2!“
a) Pečuj o ně vzdáním se světa.
b) Pečuj modlitbou, mší sv. a dobrými skutky, viz i: „Mše sv. 3 c!“
2. Jiného. Pečuj o ně, viz i: „Horlivost 2!“
312. **Spravedlnost** 942
1. Jest potřebná, první zákonník slovanský.
2. Ji konali, viz i: „Vládce II. 7 c!“ „Soudce 2!“ „Úřad 2 b!“
313. **Stálost ve víře**, viz: „Víra 3 c!“ 1110
314. **Stáří** 947
1. Jest již slabé.
2. Dosáhneš ho střídmostí, pracovitostí, zbožností.
3. V něm služ Bohu!
4. Starci
a) neubližuj!
b) Cti a važ si ho!
315. **Statek nespravedlivý** . 950
1. Přivlastnili si ho.
2. Nedědí.
3. Navrať ho! viz i: „Dostiučinění 2 d bb!“ „Poctivost 2 d!“
316. **Stav**, viz i: „Povolání!“ „Rod!“ 952
1. Poradiv se s Bohem vstup, byť jsi měl i překážky.
2. Každý jest ctihodný.
3. Proto se svým buď spokojen, žádným nepohrdej!
317. **Strašidlo**, viz: „Pověra II 9!“ 669
318. **Střídmost** 955
1. Prospívá, prodlužuje život.

Strana

2. Proto ji miluj a měj.
319. **Stud** 958
1. Jest potřebný, proto ho chraň!
2. Všemožně zachovej!
3. Falešný škodí.
320. **Suffragani Pražští**, viz: „Čechy I. 1!“ 63
321. **Sucho**, viz: „Nehody živelní 15!“ 463
322. **Svatí** 959
1. Za živa již činili zázraky, i po smrti je Bůh zázraky oslavil.
2. Patronové jednotlivých fakult.
3. Přímluva v rozličných nemocech, nehodách, nebezpečí života jest mocná, viz i: „Ostatky!“
a) Blah. Anežky České.
b) Sv. Apolináře.
c) Sv. Barbory; bl. Boboly.
d) Sv. 40 mučenníkův; sv. Dimitria; sv. Egida; sv. Františka Xav.; sv. Ivana.
e) Sv. Jana Evangelisty; sv. Jana Nep.; bl. Jana Sarkandra; sv. Josefa.
f) Sv. Jana Nep.
g) Sv. Jilji; sv. Jiří; sv. Martina; sv. Josefa Kunceviče.
h) Sv. Kateřiny; sv. Kazimíra; sv. Kunhuty.
ch) Sv. Ludmily; sv. Prokopa; sv. Radima; sv. Romedia.
i) Sv. Sigmunda; sv. Štěpána.
j) Sv. Václava.
k) Sv. Vavřince z Brindisi; sv. Vintýře; sv. Víta.
l) Sv. Vojtěcha; sv. Wolfganga; sv. Zdislavy.
4. Cti je:
a) pobožností.
b) Mší sv., odpustky, řádem.
c) Obrazem a sochou.
d) Oltářem a ozdobou.

Strana

e) Kaplí.
f) Chrámem.
5. Vzývej je!
6. Následuj je!

323. **Svátky,** viz i: „Neděle!" „Mše sv.!" „Služby Boží!" 981
1. Vůbec.
a) Kdy zavedeny v Čechách svátky: Andělů Strážných; sv. Josefa; Navštívení Panny Marie; den ostatkův; na Moravě sv. Cyrilla a Methoděje. Kdy v Čechách svátky zasvěcené zmenšeny.
b) Nesvěcení a rouhání. Trest světský; dochází trestu.
2. Zvláštní svátky.
a) Boží Tělo.
aa) Kdy v Čechách zavedeno; jest slavnost dojemná.
bb) Ber na průvodu podílu!
cc) Cti bratrstvem; vystavěním kaple!
dd) Rouhání dochází trestu, viz: „Rouhání 7 d!"
b) Svatý týden. Oslavuj ho!
c) Zelený čtvrtek.
aa) Oslavuj umýváním nohou!
bb) Uctivej almužnou!
d) Velký pátek. Pokoř se!
e) Vánoce. Kdy půlnoční zapovězena a opět zavedena.
aa) Oslavuj zbožností!
bb) Oslavuj jeslemi!
cc) Oslavuj almužnou!

324. **Svatokrádež** 986
1. Jest hanebná; dopustili se jí.
2. Trest.
a) Trestala se.
b) Dochází trestu.
3. Proto se jí
a) varuj a ji zamezuj!
b) Učiněnou nahraď!

325. **Svatokupectví** 993
1. Jest hanebné; dopustili se ho!
2. Varuj se ho; zamezuj ho!

326. **Svatý týden,** viz: „Svátky 2 b!" 984

327. **Svědectví** 994
Křivé trestalo se smrtí.

328. **Svědomí** 995
1. Dobré blaží i v utrpení; jest útlé.
2. Zlé
a) trýzní.
b) Prozrazuje se.
c) Jest široké.

329. **Svědomí zpytování** . . 997
Konej i denně!

330. **Světlo věčné,** viz: „Obřady 2 d!" str. 525; „Maria 3 a!" str. 349; „Oltářní Svátost 3 e!" str. 549; „Zemřelí 1!" str. 1207.

331. **Svornost** 997
1. Jest potřebná.
2. Prospívá a proto každému jest milá.
3. Všemožně zachovej; zjednávej; k ní povzbuzuj!

332. **Šach,** viz: „Zábavy II. 15!" 1194

333 **Šedé sestry,** viz: „Řehole I. 2!" 822

334. **Šetrnost** 999
1. Jest potřebná.
2. Prospívá jmění.
3 Ji měli.
4. Ušetřené používej k dobrému.

335. **Škapulíř,** viz: „Maria 3 c!" 351

336. **Školní sestry,** viz: „Řehole I. 2!" 823

337. **Štědrost** 1002
Štědři byli, viz i: „Almužna 3 b!"

338. **Štěstí** 1003
1. Přichází od Pána Boha; měli ho.
2. Škodívá.
3. Bývá nestálé, viz i: „Nevděk 1!" „Přízeň 8!" „Sláva 2!"

339. **Tanec,** viz: „Zábavy II. 16!" 1194

340. **Terezianky,** viz: „Řehole I. 2!" 823

341. **Theatini,** viz: „Řehole I. 1!" 820

Strana

342. **Tichost,** viz i: Mírnost!" 1007
Zvláštní se vyznamenali.

343. **Tovaryšstvo** 1010
1. Dobré.
a) Jest potřebné.
b) Prospívá.
2. Zlé.
a) Škodí.
b) Proto se ho varuj!

344 **Trest Boží,** viz i: „Bůh 2!" 1012
Došli ho.

345. **Trinitáři,** viz: „Řehole I. 1!" 820

346. **Trpělivost,** viz i: „Nemoc 2 b!" „Neštěstí 3!" . . 1016

347. **Turnaje,** viz: „Zábavy II. 17!" 1195

348. **Učitel** 1018
1. Hodný:
a) žáky své miluje.
b) Jest horlivý a pilný, nezištný; spravedlivý; milosrdný.
c) K žákům jest přívětivý.
d) Působí na žáky slovem i příkladem.
e) Žáky své podporuje tělesně i duševně.
f) Od žáků jest milován.
2. Zlý žákům škodí a ubližuje.

349. **Udatnost** 1022
1. Národů:
a) Slovanů vůbec.
b) Čechů.
c) Bodreův; Luticův.
d) Černohorcův; Chorvatův.
e) Moravanův; Rusův.
2. Udatnost měst a pevností.
3. Udatnost jednotlivcův, viz i: „Žena 2!"

350. **Ukrutnost** 1040
1. Jest:
a) hanebná; dopustili se jí.
b) Jest necitelná.
2. Dochází trestu.

351. **Umučení Páně,** viz i: „Kříž!" 1047
1. Rozjímej v životě i smrti, prospívá velmi.
2. Uctívej:
a) almužnou a mrtvením se!
b) Zvoněním v pátek.
c) Obrazem, kaplí, divadlem.

352. **Uršulinky,** viz: „Řehole I. 2!" 823

353. **Úřad,** viz i: „Povinnost!" 1050
1. Počínej s Bohem; znej řeč podřízených!
2 Zastávej ho:
a) horlivě a svědomitě!
b) Spravedlivě, viz i: „Soudce 2!"
3. Špatný ho zastává:
a) nedbale.
b) Zneužívá ho ku svému obohacení.
c) Dochází trestu.

354. **Utrpení,** viz: „Neštěstí!" str. 501; „Nemoc!" str. 473; „Trpělivost!" str. 1016.

355. **Útrpnost** 1054
1 Měli; pomáhá jinému; šlechtí.
2. Blaží jiného.
3. Dochází odplaty.

356. **Válka** 1058
1. Zprvu vojevůdcem byl kníže sám; zapotřebí tu kázně a časem i lsti, viz i: „Lest!" křesťana jest nehodná.
2. Strašné jest zlo; hubí lidi, ničí města, dopouští se ukrutnosti.
a) U jižních Slovanů.
b) U Čechů a Moravanů.
c) U Rusův.
3. I ve válce počínej si křesťansky.
4. Válku zamezuj!

357. **Vánoce,** viz: „Svátky 2 c!" 986

358. **Vášeň,** viz i: „Náruživost!" 1068
1. Jest hanebná, hověli jí!
2. Škodí:
a) sobě, těžko se odkládá, kroť ji!
b) Jinému škodí, vraždí.

359 **Vdova** 1070
1. Hodná zůstává manželu svému věrná, nevdává se, viz i: „Manželství 7 d!"

Strana

2. Miluje samotu, stará se o dítky.
3. Slouží tím více Bohu.

360. **Vděčnost k Pánu Bohu** 1074
Ukazuje se:
1. rozličnými pobožnostmi, viz i: „Modlitba 4 b!“
2. Rozličnými dobrými skutky.
3. Zřízením obrazu a sochy.
4. Zřízením oltáře.
5. Vystavěním kaple.
6. Vystavěním kostela.
7. Vystavěním kláštera.

361. **Vděčnost k lidem** . . . 1080
Jí se vyznamenali.

362. **Velkomyslnost,** viz i: „Nepřítel 4!“ „Smířlivost!“ . 1092
Jí se vyznamenali.

363. **Velký pátek,** viz: „Svátky 2 d!“ 985

364. **Věrnost,** viz i: „Čeleď 1!“ 1094
1. K vládci zvláště zachovali.
2. Dochází odplaty.

365. **Věrolomnost** 1098
1. Jest hanebná, dopustili se jí.
2. Dochází trestu.

366. **Víra,** viz i: „Náboženství!“ „Církev!“ 1102
1. Každému jest potřebná, blažíť v životě i smrti, hleď ji poznati!
2 Katolická.
   a) Hájila národnost českou, kdežto luthe-ránství poněmčovalo.
   b) Byla pronásledována, viz i: „Fanatism 2 b, c, d, e!“
   c) Od ní jedni odpadli, druzí se k ní navrátili.
3. Budiž:
   a) pevná.
   b) Živá! budiž!
   c) Stálá budiž!
4. Proto ji:
   a) vyznávej slovem i skutkem! viz i: „Náboženství 3!“
   b) Všemožně haj!
   c) Avšak nevnucuj! viz i: „Náboženství 2 b.“

Strana

   d) Rozšiřuj ji! viz i: „Církev 2 c!“ „Horlivost 2 c!“ „Křesťanství 5!“
5. Rouhání dochází trestu, viz: „Rouhání 4!“

367. **Vítr,** viz: „Nehody živelní 16! 465

368. **Vládce** 1122
I. Jest ho zapotřebí.
II. Hodný.
1. Jest moudrý, má dobré rádce.
2. Jest otcem neb matkou poddaných.
3. Jest zbožný, o víru poddaných pečuje, viz i: „Náboženství 1!“
4. O poddané pečuje.
5. Hledí poddaným pokoj zachovati.
6. Jest lidumilný, pýchy se varuje.
7. Jest spravedlivý; daně nepřetěžuje, viz i: „Spravedlnost 2!“
8. Jest milosrdný.
9. Jest udatný, viz i: „Udatnost!“
10. Každému jest přístupný.
11. Od poddaných jest ctěn a milován, což zvláště při smrti se ukazuje.
12. Nastolení v Čechách a Korutansku.
13 Obřady korunovace, koru novace si važ!
III. Špatný.
1. Mívá špatné rádce a proto jest ve vládě slabý.
2 Stará se jen o vyražení.
3. Jest násilný, svou moc zveličuje.
4. Národ utiskuje.
5. Dopouští se ukrutnosti.
6. Jest lakomý, vydírá daně.
7. Řeči lidu a lidu též samého nemiluje.

369. **Vládychtivost,** viz i: „Sláva!“ 1142
1. Jest hanebná, dopustili se jí.
2. Škodí.
   a) Vede k ukrutnosti.
   b) Vede k vraždě.

Strana

3. Dochází trestu.

370. **Vlast** 1146
1. Láska k ní jest vrozená, což zvláště v cizině poznáváme, cizozemci ji nemiluji.
2. K vlasti své se:
a) hlas!
b) Miluj ji slovem i skutkem!
c) Pro vlast i trp!
d) Haj ji!
e) Modli se za vlast!
f) Lásku k ní rozšiřuj!
3 Odrodilství.
Jest hanebné, vlasti škodí.

371. **Voda svěcená,** viz: „Obřady 2 e!“ 526

372. **Vražda** 1161
1 Dopustili se jí.
2 Trestala se i urovnáním, viz i: „Dostiučinění 1!“
3. Dochází trestu
4. Zamezuj ji!

373. **Vtip** 1166
1. Jím oplývali.
2. Dobrý prospívá a obveseluje.
3. Špatný a neslušný škodí.

374. **Výchova,** viz i: „Rodiče!“ 1168
1 Jest důležitá.
2. Dobrá.
a) Děje se záhy.
b) Koná se příkladem.
c) Děje se mravností a zbožností.
d) Užívá v čas trestu
3. Špatná.
a) Na děti nedohlíží.
b) Škodí.

375 **Vytrvalost,** viz i „Pilnost!“ 1176
Neobyčejnou se vyznamenali.

376 **Vůle poslední** 1178
Čiň i tu dobře!

377. **Zábavy,** viz i: „Radost!“ 1181
I. Vůbec.
1. Jsou dovoleny a potřebny.
2. I dovolené se zříkej!
3. Nemírná škodí.
4 Hříšná jest ukrutná a škodná.
Zamezuj ji!
II. Zvláštní zábavy.
1. Astronomie. Jí se bavili.

Strana

2. Divadlo.
a) Dobré prospívá, první v Moskvě.
b) Špatné škodí, dochází trestu i v jiných zemích.
3. Hon, viz i: „Náruživost!“
a) Náruživě se mu oddali.
b) Škodí sobě i jinému.
4. Hudba. Provozovali ji.
5. V karty hra.
a) Bývá zábavou, avšak vzdej se jí!
b) Škodí, přivádí o jmění, čas, vede k vraždě.
c) Zamezuj!
6. Hra v kostky.
Vede k různicím, zamezuj!
7. V kuželky hra: Co škodnou zapovídali.
8. Kouření.
Kdy v Čechách. Jest pošetilé.
9. Kreslení. Zabýval se jím.
10. Loterie.
Škodí, vede k neřestem i vraždě.
11. Malba. Zabývali se jí.
12. Masopust, viz i: „Oltářní Svátost 4 c!“
a) Slavili.
b) Škodí, zamezuj!
13. V míč hra. Užívali.
14. Řezbářství. Provozoval.
15. Šach. Škodí.
16. Tanec.
a) Užívali ho.
b) Škodí, vede k různicím, varuj se ho!
17. Turnaje. Užívali jich.
18. Zpěv. Milovali.

378. **Zahálka,** viz: „Lenost!“ . 285

379. **Zapírání sebe,** viz i: „Mrtvení se!“ „Půst!“ . 1196
Konej!

380. **Zatmění měsíce a slunce,** viz: „Příroda 7!“ . . 721

381. **Zázraky,** viz: „Ostatky 2!“ strana 570; „Svatí 1!“ str. 960.

382. **Závist** 1198
1. Jest nám vrozená, avšak varuj se jí.

Strana

2. Jest hanebná, dopustili se jí
3. Jinému nepřeje.
4. Škodí:
a) jinému,
b) sobě.

383. **Zdrávas Maria,** modlitba, viz: „Maria 2 a!“ . . . 344

384. **Zdraví** 1203
1. O své
a) pečuj zvláště v nemoci.
b) Varuj se v nemoci pověry, viz i: „Pověra II. 7!“
2. U jiného, pečuj o ně zvláště v nemoci!

385. **Zelený čtvrtek,** viz: „Svátky 2 c!“ 984

386 **Zemětřesení,** viz: „Nehody živelní 17!“ 466

387. **Zemřelí,** viz i: „Očistec 2!“ „Mše sv. 3 d!“ . . 1207
Pomáhej jim:
1. modlitbou. věčným světlem.
2. Mší sv., viz i: „Očistec!“ „Mše sv.!“
3. Almužnou.

388. **Zima tuhá, mírná,** viz: „Nehody živelní 18!“ . . 469

389. **Znamení na nebi,** viz: „Příroda 8!“ 722

390. **Zoufalství** 1210
Přivádí k samovraždě, viz i: „Samovražda 4!“

391. **Zpěv,** viz: „Zábavy II 18!“ 1196

392. **Zpovědník** 1211
1. Zpovědníku buď:
a) horlivý!
b) Budiž svědomitý a neohrožený!
2. Vyvol si
a) jednoho zpovědníka!
b) Cti ho a raď se s ním!

393. **Zrada** 1213
1. Jest hanebná, škodí jinému i vlasti, vraždí
2. Dochází trestu.

394. **Zvíře** 1221
1. Jest užitečné.
2. Zachraňuje život.
3. Divé arci škodí.
4. Nedráždi ho, čiň mu dobře!
5. Trýznění dochází trestu.

395. **Zvony,** viz: „Chrám 5 c!“ 196

Strana

396. **Žák** 1224
1. Hodný:
a) jest pilný a mravný.
b) Učitele ctí a si váží.
c) Prokazuje se mu vděčným.
2. Špatný:
a) učiteli se protivuje.
b) Jest k němu nevděčným.

397. **Žaloba** 1229
1. Oprávněná jest dovolená.
2. Křivá.
a) Dopustili se jí, jest hanebná.
b) Dochází trestu.
3. Na křivou a anonymní nedbej!

398. **Žárlivost** 1232
1. Vůbec.
a) Příčina bývá nepatrná.
b) Škodí jinému, ba i vraždí.
2. Manželská.
Škodí; vede k vraždě.

399. **Žebrota** 1234
1. Jest bědná.
2 Nezneužívej jí!

400. **Žena** 1235
1. Krásou prosluly, viz i: „Krása 1!“
2. Udatností se vyznamenaly.
3. Hodná
a) jest moudrá.
b) Jest ctnostná.
c) Jest zbožná, viz i: „Nábožnost 1!“
d) Jest věrná, trpělivá, šťastná.
e) Jest dobrotivá.
f) Jest vlastimilovná.
4. Špatná
a) jest pyšná, ctižádostivá, nevěrná.
b) Jest vládychtivá.
c) Jest ukrutná.

401. **Žert** 1243
1. Nevinný
a) milovali.
b) Jím si prospěli.
2. Špatný, ukrutný škodí:
a) sobě.
b) Škodí jinému.
3. Neslušného se varuj!

402. **Židé** 1246

Strana

1. Množí se velmi. Jich počet r. 1886 v Čechách, roku 1895 v celém světě, v Praze. V Haliči roku 1896 židovský pacht polí. První synagoga židovská v Praze.
2. V Čechách byli hájeni.
3 Nechtí se obrátiti na víru křesťanskou, obracují se jen na oko, násilně neobracuj!
4. Bývali pronásledováni.
5. Dopustili se:
   a) obchodu s otroky.
   b) Dopustili se rouhání, rušení neděle a služeb Božích.

Strana

   c) Dopouštěli se svatokrádeže, svatokupectví a žhářství kostelů.
   d) Vraždy se dopouštěli.
   e) Krádeže, podvodu a lichvy.
   f) Udavačství a vlastizrády se dopouštěli.
   g) Obviňováni byli z rituelní vraždy.

403. **Žvavost** 1255
   1. Mnoho mluví; nenáviď ji!
   2. Škodí:
      a) sobě.
      b) Škodí jinému.

Příkladů celkem = 12.160.

Protináboženské
časové fráze ve světle pravém.

Příspěvek k řešení nejpalčivější časové otázky.

Napsal *P.* ***Jiří Freund,*** *C. SS. R.*,

zčeštil s povolením spisovatele Dr. **Jan Nep. Sedlák.**

1895; velik. 8° (79 stran). Cena 40 kr.

Socialismus
v dějinách lidstva a jeho povaha
a církev katolická

jediné schopná ku řešení socialní otázky.

Napsal

Dr. **Ant. Lenz,**

probošt král. kapitoly Vyšehradské.

Stran 392. Cena 2 zl. 40 kr.

Stav manželský
a příprava k němu.

Poučení pro katolické snoubence, manžely a rodiče; též ku potřebě správců duchovních napsal

Václav Macek,

farář v Husinci.

S povolením vys. důst. bisk. konsistoře v Budějovicích.

S barvotiskovým obrázkem.

12° (164 stran) 24 kr., váz. vkusně v plátně 41 kr

Cyrillo-Methodějské knihkupectví G. Francl

v Praze.

Melantrichova ulice (dům městské spořitelny).

Bibliotéka mládeže.

Redaktor:

Xaver Dvořák,

katecheta městské vyšší dívčí školy v Praze.

Sešit I.: Za tatíčkem. Povídka od Dr. J. L. Hrdiny.
Sešit II.: Knihovna nebožtíka Martineau. — Zastavení času. — Teta Žofie a teta Ludmila. Z francziny přeložila B. Pazderníková.
Sešit III.: Vypravování o králi Janu Sobieském. Polsky napsal R. Starkel, přeložil B. Tyšler. — Tadeáš Kosciuszko. Polsky napsal C. Pienaziek. Přeložil Jul. Košnář.
Sešit IV.: Slunce zašlo. — Sivý hoch. Povídky od Dra J. L Hrdiny.
Sešit V.: Sněhový medvěd. Z francziny přeložila B. Pazderníková.
Sešit VI.: Dědeček. Napsal Dr. J. L. Hrdina.
Sešit VII.: Antoš Socha, mladý vojín. Napsal J. Grajnert. Z polského přeložil Jul. Košnář.
Sešit VIII.—X.: Světlo v temnotách duševních. Napsal R. J. Kronbauer.
Sešit XI.: Pětifrank. — Putování Kamarádovo. Překlady B. Pazderníkové.
Sešit XII.: Odpusť a nezapomeň! — Malí přátelé Ořechovi. — Granát. — Dům Bozériových. Povídky z francouzského.

Cena seš. I.—X. à 24 kr., seš. XI. za 30 kr., seš. XII. za 18 kr.

U vydávání této sbírky se pokračuje.

Cyrillo-Methodějské knihkupectví G. Francl v Praze

Melantrichova ulice.

Tiskem Cyrillo-Methodějské knihtiskárny V. Kotrba v Praze.

BINDING SECT. OCT 13 1976

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

PN 6095 C9C46 dil 2
Cernohouz, Jan Nepomuk
Sbirka historickych prikladuv z dejin slovanskyc zvlaste pak ceskych

25